NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
8
47 D
M 18
ROMA

Google

ELVCIDATIONES FORMALES,

TOTIVS SVMMAE THEOLOGIAE SANCTI THOMAE DE AQVINO,

Almi ordinis Prædicatorum.

IN QVIBVS ETIAMNVM, VLTRA EGREGIAM TEXTVS enodationem, innumeras penè hæreſes, erroresq́; recenſendo,

AC E VESTIGIO VEL DIVINARVM SCRIPTVRARVM, Summorumve Pontificum, aut Conciliorum ſacrorum anthoritate inuictiſſima ipſas interimendo; quàm plena manu ECCLESIAE CATHOLICAE Angelicus ille doctor (velut apis argumentoſa) inſeruiat, ſingillatim oſtenditur.

Per F. Seraphinum Caponi à Porrecta, eiuſdem ordinis, Sacræ Theologiæ magiſtrum,

AEDITAE; DEO OP. MAX. DICATAE; S.R.E. CORRECTIONI SVBMISSAE.

Non ego autem, ſed gratia Dei mecum. 1. Cor. 15.

VENETIIS, Apud Iuntas. M D LXXXVIII.

Cum licentia Superiorum, & Priuilegijs.

NOS Frater Sixtus Fabri Lucenſis ſacræ Theologiæ profeſſor, ac totius ordinis prædicatorum humilis generalis magiſter & ſeruus. Viros doctrina inſignes, uirtuteque ac morum integritate conſpicuos, qui pro Chriſti gloria, animarum ſalute, Chriſtianæque religionis augmento, in vinea domini diu laboraſſe, & iugiter laborare cognoſcimus, ſicut ſincera dilectione proſequimur, ita ne ab incepto opere deſiſtant, ſed vt illud perficere ſtudeant, monere, & hortari, & (ut noſtri eſt muneris) animare ſolemus: quatenus de virtute in virtutem euntes, tandem videre liceat Deum deorum in Sion. Porrò eis, q iuxta talentum ſibi a domino traditum nedum præſentes inſtruendo, ſed & poſteris doctrinæ ſuæ monimenta relinquendo, Chriſtianæ quidem reipublicæ plurimum vtilitatis, noſtro vero ordini multum ornamenti afferre poſſunt: quæ noſtrarum ſunt partium, libentiſſimè impartimur, in idque incumbimus; vt laborum ſuorum fructus. & vigiliarum lucubrationes ad communem omnium vtilitatem, in lucem diligenter edantur. Quemadmodum tenore præſentium, noſtri authoritate officij, tibi R. Patri ſacræ Theologiæ magiſtro fratri Seraphino Caponi de Porrecta noſtræ prouinciæ Lombardiæ (cuius ſingularem eruditionem iam pridem perſpectam habemus, & cognitam) concedimus; quinimo in meritum ſanctæ obedientiæ, ſub formali præcepto mandamus: vt ſeruatis omnibus, quæ iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini Seſſ. 4. de editione & vſu ſacrorum librorum ſeruari debent, quanto citius typis committere; & prælo mandare ſtudeas, ueritates aureas ſuper totam legem Moſaicam &c. & ſcholia ſuper Compendium Theologicæ veritatis Alberti Magni: & formalizationes, idest formales elucidationes, totius Summæ Angelici Doctoris S. Thomæ: nec non explanationem totius fidei Criſtianæ ſuper Symbolum Apoſtolorum: & obſeruationes ſuper prędicabilia, prædicamenta, libros Poſteriorum, Phyſicorum, libros de anima, libros metaphyſices, & quęcũque alia impreſſione digna a te præmeditata: In nomine patris & filij, & ſpiritus ſancti, Amen. Quibuſcunque in contrarium non obſtantibus. In quorum fidem his noſtro ſigillo munitis manu propria ſubſcripſimus. Romæ die 4. Octobris 1583.

Fr. Sixtus Fabri Lucenſis qui ſupra manu propria.

Locus Sigilli.

Aſſumptionis noſtræ anno primo. Frater Io. Baptiſta Lancius Regien. Magiſter. Prouincialis Terræ Sanctæ.

EGO frater Liuius à lege Venetus Auguſtinianus Eremitanus, ſacræ Theologiæ Doc. & ſacrorum Canonum obſeruator, unus ex Theologis a ſacro Venet. Inquiſitionis tribunali ſuper reuiſione & expurgatione librorum deputatus, fidem facio me uidiſſe & legiſſe elucidationes formales in primam partem Summæ D. Thomę, Authore admodum R. P. fratre Seraphino de Porrecta almi, Ord. Præd. Sac. Theolo. Doc. in quibus citra vllam fidei, bonorumque morum offenſionem ſtant omnia ſyncerae veritati maximè conſona: immo (vt uerum fatear) ita doctè, ita catholicè excogitatas, quemadmodum illum decebat, qui talis, ac tanti Doc. de Eccleſia ſancta Dei optimè meriti, cuius memoria in benedictione eſt, irrefragabilem doctrinam elucidaturus erat: vt, dum illas non indiligenter, neque ingratè percurrerem, ſuauem quandam Symphoniam (quæ mira eſt authoris dexteritas) inter Eccleſiæ veritatem, & S. Docto. veritatem, quæ vniuerſum me rapiebat, ſentire ſim viſus. Vnde cum maxima omnium ſtudioſorum, præſertimque illorum, qui, quot, ſaluberrima varijs, ijſdem magnis, ſponſa Dei vulneribus Angelica Angelici Docto. doctrina adhibuerit pharmaca, videre cupiunt, vtilitate excudentur. In quorum fidem manum appoſui, & ſigillo, quo vtor communiui. Venetijs Ex meo S. Stephani Prothomartyris Conuentu. Sexto Idus Maij. 1587.

Locus Sigilli.

Ita eſt frater Liuius, qui ſupra.

NOs frater Angelus Mirabinus de Fauentia Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magiſter, ac hæreticæ Prauitatis in toto Sereniſſimo Dominio Veneto Generalis. Inquiſitor. Viſis atteſtationibus DD. ſuper libros approbandos, vel reprobandos præmiſſo diligenti examine deputatorum, præcipuè autem admodum R. P. Magiſtri Liuij a Lege Theologi Peritiſſimi ord. Heremitarum San. Aug. iuxta ſacroſancti Concilij Tridentini Decretum in 4. Seſſione & Reuerendiſſimi Generalis ordinis Prædicatorum. Magiſtri Patris fratris Sixti Fabri Lucenſis ordinationem ſuper hoc ſpecialem, quòd videlicet ab ipſis fuerit approbatum, vt impreſſioni mandentur elucidationes formales in primam partem Summæ S. Tho. Angelici Doctoris authore admodum Reueren. Patre fratre Seraphino Caponi è Porrecta ordinis item Prædicatorum Sac. Theologiæ Magiſtro celeberrimo. Viſis inquàm prædictis, & nos ad huiuſmodi Elucidationes pro communi vtilitate imprimendas ſuffragium damus, easque inſuper plurimum commodi non modo Lectoribus Sacræ Theologiæ, ſed & verbi Dei Prædicatoribus, cæteriſque veris ſtudioſis allaturas fore cenſemus: idque eò libentius facere decreuimus, cùm præſertim elucidationes iſtæ venena latentia detegant hæreticorum, fictitiaque eorum commenta efficaciſſimè diſperdãt. Virum enim hũc iam antea nouimus ita fidei zelatorem, ac hæreticorum perſecutorem acerrimum ſemper fuiſſe, vt nõ modo familiaribus colloquijs, diſputationibus, concionibus, publicis, priuatisque lectionibus, tum in eccleſijs, tum in cœnobijs, ſed & moribus, & vita non mediocriter exemplati, religioſaque ac obſeruanti contra eos iugiter militauerit. Approbatio etiam præmiſſorum continebat, huiuſmodi elucidationes nil contra orthodoxam fidem, nil contra bonos mores, nil contra Chriſtianos Principes, continere. Cui approbationi, & nos. In quorum fidem ſigillum, & manum noſtram his appoſuimus. Dat. Venetijs. Idibus Maij. 1587.

Locus Sigilli.

Ita eſt. Frater Angelus Fauentinus, qui ſupra, Inquiſitor Ven.

ELVCIDATIONES FORMALES AD SINGVLOS articulos quæſtionum, per modum reſponſalium concluſionum, ſtrictim quaſi ſummam ſummando per eundem fratrem Seraphinum applicatæ. Ad primi articuli interrogationem, ſubſequens ℞. (i. reſpondeo) ſemper intelligendum in ſequentibus relinquitur. Quæ poſt ly ſic, uel ly non, ſequuntur; adduntur, ut declaratoria illius reſponſi, uel affirmatiui, uel negatiui. Si formaliores has formalibus concluſionibus inferiùs contuleris: primam hanc partem è manu breui in pugillum præſiorem tranſlatam pro ueritatis promptiori memoria, dices.

Quæſtio i. qualis ſit hæc doctrina & ad quæ ſe extendat.

ARTICVLI.

VTRVM præter alias ſciẽtias ſit Doctrina theologica neceſſaria? ℞. Sic; etiam quo ad contenta in alijs ſcientijs. 1
Vtrum ſacra doctrina ſcientia? Sic. 2
Vtrum ſit una uel plures? una. 3
Vtrum ſit ſpeculatiua uel practica? Vtraque. 4
Vtrum ſit dignior alijs ſcientijs? Sic. 5
Vtrum ſit ſapientia? Sic ſimpliciter, & maxima inter omnes humanas 6
Vtrum Deus ſit ſubiectum huius ſcientiæ? Sic. 7
Vtrum ſit argumentatiua? Sic 8
Vtrum uti debeat metaphoricis, uel ſymbologicis locutionibus? Sic. 9
Vtrum ſit ſecundum plures ſenſus exponenda? Sic: etiam ſecundum plures literales. 10

Quæſtio ij. de Deo, an ſit.

Vtrum Deum eſſe ſit per ſe notum? Non: ſecundum ſe. 1
Vtrum Deum eſſe ſit demonſtrabile? Sic 2
Vtrum Deus ſit? Sic 3

Quæſtio iij. de ſimplicitate Dei.

Vtrum Deus ſit corpus? Non. 1
Vtrum in Deo ſit compoſitio materiæ, vel formæ? Non 2
Vtrum in Deo ſit compoſitio quidditatis ſiue eſſentiæ uel naturæ, & ſubiecti? Non. 3
Vtrum in Deo ſit compoſitio eſſentiæ & eſſe? Non. 4
Vtrum in Deo ſit compoſitio generis, & differentiæ? Non 5
Vtrum in Deo ſit compoſitio ſubiecti & accidentis? Non. 6
Vtrum Deus ſit quoruncunque modo compoſitus, uel totaliter ſimplex? Eſt totaliter ſimplex 7
Vtrum Deus ueniat in compoſitionem cum alijs? Non. 8

Quæſtio iiij. de perfectione Dei.

Vtrum Deus ſit perfectus? Sic 1
Vtrum Deus uniuerſaliter ſit perfectus quaſi omnium in ſe perfectionem habens? Sic; ut quid unum. 2
Vtrum creaturæ poſſint eſſe Deo ſimiles? Sic, ſecũdum aliqualem analogiam. 3

Quæſtio v. de bono in communi.

Vtrum bonum, & ens ſint idem ſecundum rem? Sic. 1
Vtrum ſuppoſito quòd differant ratione tãtum; quid ſit prius ſecundum rationem bonum, uel ens? Ens. 2
Vtrum ſuppoſito, quòd ens ſit prius, omne ens ſit bonum? Sic; inquantum ens. 3
Ad quam cauſam ratio boni reducitur? finalem. 4
Vtrum ratio boni conſiſtit in modo ſpecie & ordine? Sic. 5
Vtrum bonum diuidatur conuenienter per honeſtum utile & delectabile? Sic. 6

Quæſtio vi. de bonitate Dei.

Vtrum eſſe bonum conueniat Deo? Sic. 1
Vtrum Deus ſit ſummum bonum? Sic 2
Vtrum ſit ſolus ſit bonus per ſuam eſſentiam? Sic. 3
Vtrum omnia ſint bona bonitate diuina? Et diuina, & propria, diuerſimodè. 4

Quæſtio vij. de infinitate Dei.

Vtrum Deus ſit infinitus? Sic. 1
Vtrum aliquid præter ipſum ſit infinitum ſecundum eſſentiam? Non. 2
Vtrum aliquid poſſit eſſe infinitum ſecundum magnitudinem? Non 3
Vtrum poſſit eſſe infinitum in rebus ſecũdum multitudinem? Non. 4

Quæſtio viij. de exiſtentia Dei in rebus.

Vtrum Deus ſit in omnibus rebus? Sic. 1
Vtrum Deus ſit ubique? Sic. 2
Vtrum Deus ſit ubique per eſſentiam præſentiam & potentiam? Sic. 3
Vtrum eſſe ubique ſit proprium Dei? Sic; primò, & per ſe. 4

Quæſtio ix. de immutabilitate Dei.

Vtrum Deus ſit omnino immutabilis? Sic. 1
Vtrum eſſe immutabile omnino ſit proprium Dei? Sic. 2

Quæſtio x. de æternitate Dei.

Quid ſit æternitas? Quod uult Boetius. 1
Vtrum Deus ſit æternus? Sic; maximè: & ſua æternitas. 2
Vtrum eſſe æternum ſit proprium Dei? Sic; verè, & propriè. 3
Vtrum æternitas differat ab æuo & tempore? Sic. 4
Vtrum æuum ſit aliud a tempore? Sic 5
Vtrum ſit tantum unum æuum ſicut unum tempus & una æternitas? Sic. 6

Quæſtio xi. de unitate diuina.

Vtrum unum addit aliquid ſupra ens? Sic, ſecundum rationẽ, non ſecundum rem. 1
Vtrum unum & multa opponantur? Sic. 2
Vtrum Deus ſit unus? Sic. 3
Vtrum Deus ſit maxime unus? Sic. 4

Quæſtio xij. de cognitione Dei.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit uidere eſſentiam Dei? Sic. 1
Vtrum eſſentia Dei uideatur ab intellectu creato ſecundum aliquam ſpeciem creatam? Non 2
Vtrum eſſentia Dei poſſit uideri oculo corporeo? Non. 3
Vtrum aliqua ſubſtantia intellectualis creata ex ſuis naturalibus ſufficiens ſit Deum uidere? Non. 4
Vtrum intellectus creatus ad uidendum Dei eſſentiam indigeat lumine creato? Sic. 5
Vtrum uidentium Dei eſſentiam unus alio perfectius uideat? Sic. 6
Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit comprehendere Dei eſſentiam? Non; propriè. 7
Vtrum intellectus creatus uidens Dei eſſentiam omnia in ipſo cognoſcat? Non. 8
Vtrum ea quæ ibi cognoſcit per aliquas ſimilitudines cognoſcat? Non: ibi cognoſcendo 9
Vtrum ſimul cognoſcat omnia quæ in Deo uidet? Sic 10
Vtrum in ſtatu huius uitæ aliquis homo poſſit eſſentiam Dei uidere? Non; homo purus 11
Vtrum per rationem naturalem Deum in hac uita cognoſcere poſſumus? Sic. 12
Vtrum ſupra cognitionem naturalem in præſenti uita aliqua cognitio Dei habeatur per gratiam? Sic 13

Quæſtio

Quæſtio xiij. de nominibus Dei.

Vtrum Deus ſit nominabilis a nobis? Sic.1.
Vtrum aliqua nomina dicta de Deo prædicentur de ipſo ſubſtantialiter? Sic.2.
Vtrum aliqua nomina dicta de Deo propriè dicantur de ipſo: an omnia ei attribuuntur metaphoricè? Aliqua propriè.3.
Vtrum huiuſmodi nomina dicta de Deo ſint ſynonyma? Non.4.
Vtrum aliqua nomina dicantur de Deo & creaturis uniuocè, vel æquiuocè? Neutro modo, ſed analogicè.5.
Vtrum ſuppoſito quòd dicantur analogicè dicantur per prius de Deo uel de creaturis? Metaphorica prius de creaturis: propriè dicta, quantum ad ſignificatum, prius de Deo.6.
Vtrum aliqua nomina dicantur de Deo ex tempore? Quædam importantia relationem ad creaturam.7.
Vtrum hoc nomen Deus ſit nomen operationis, uel naturæ? Quantum à quo eſt operationis, quantum ad quod eſt naturæ.8.
Vtrum hoc nomen Deus ſit nomen communicabile? Non; ſecundum rem.9.
Vtrum accipiatur uniuocè, vel æquiuocè: ſecundum quòd ſignificat Deum per naturam: per participationem, vel per opinionem? Neutro; ſed analogicè.10.
Vtrum hoc nomen, qui eſt, ſit maximè proprium nomen Dei? Sic.11.
Vtrum propoſitiones affirmatiuæ poſſint formari de Deo? Sic.12.

Quæſtio xiiij. de ſcientia Dei.

Vtrum in Deo ſit ſcientia? Sic.1.
Vtrum Deus intelligat ſeipſum? Sic.2.
Vtrum Deus comprehendat ſe? Sic.3.
Vtrum ſuum intelligere ſit ſua eſſentia? Sic.4.
Vtrum intelligat alia a ſe? Sic.5.
Vtrum Deus habeat de rebus propriam cognitionem? Sic.6.
Vtrum ſcientia Dei ſit diſcurſiua? Non.7.
Vtrum ſcientia Dei ſit cauſa rerum? Sic, uoluntate iuncta.8.
Vtrum ſcientia Dei ſit eorum quæ non ſunt? Sic.9.
Vtrum ſcientia Dei ſit malorum? Sic.10.
Vtrum ſcientia Dei ſit ſingularium? Sic.11.
Vtrum ſcientia Dei ſit infinitorum? Sic.12.
Vtrum ſcientia Dei ſit futurorum contingentium? Sic.13.
Vtrum ſcientia ſit enunciabilium? Sic.14.
Vtrum ſcientia Dei ſit uariabilis? Non.15.
Vtrum Deus de rebus habeat ſcientiam ſpeculatiuam, vel practicam? Vtramque.16.

Quæſtio xv. de ideis.

Vtrum ſint ideæ in Deo? Sic.1.
Vtrum ſint plures ideæ uel una tantum? Plures.2.
Vtrum ideæ ſint omnium, quæ cognoſcuntur a Deo? Sic.3.

Quæſtio xvi. de veritate.

Vtrum ueritas ſit in re uel intellectu tantum? In intellectu, principaliter; in re ſecundario.1.
Vtrum ueritas ſit in intellectu componente & diuidente? Sic, propriè loquendo.2.
Vtrum unum & ens conuertantur? Sic; ſecundum rem tantum.3.
Vtrum uerum ſit prius ſecundum rationem, quàm bonum? Sic abſolutè loquendo.4.
Vtrum Deus ſit ueritas? Sic; prima, & ſumma.5.
Vtrum omnia ſint uera una ueritate, uel pluribus? Vna, & pluribus, diuerſimodè.6.
Vtrum ueritas ſit æterna? Sic diuina ſolum.7.
Vtrum ueritas ſit immutabilis? Sic, diuina tantùm.

Quæſtio xvij. de falſitate.

Vtrũ falſitas inueniatur in rebus? Sic ut de ueritate dictũ eſt.1.
Vtrum falſitas ſit in ſenſu? Sic; quandoque.2.
Vtrum falſitas ſit in intellectu? Sic; quandoque.3.
Vtrum uerum & falſum ſint contraria? Sic.4.

Quæſtio xviij. de vita Dei.

Quorum ſit uiuere? Mouentium ſe, ſolum: propriè loquendo.1.
Quid ſit uita? Eſt eſſe uiuentium, quantũ ad quod: eſt operatio uitalis, quantum ad à quo.2.
Vtrum Deo uita conueniat? Sic, maximè.3.
Vtrum omnia in Deo ſint uita? Sunt in eo uita diuina.4.

Quæſtio xix. de voluntate Dei.

Vtrum in Deo ſit voluntas? Sic.1.
Vtrum Deus uelit alia a ſe? Sic.2.
Vtrum quicquid Deus uult ex neceſſitate uelit? Non; alia à ſe.3.
Vtrum uoluntas Dei ſit cauſa rerum? Sic.4.
Vtrum uoluntatis diuinæ ſit aſſignare aliquam cauſam? Nullam.5.
Vtrum uoluntas Dei ſemper impleatur? Sic.6.
Vtrum uoluntas Dei ſit mutabilis? Non.7.
Vtrum uoluntas Dei imponat neceſſitatem rebus uolitis? Non omnibus: ſed aliquibus.8.
Vtrum uoluntas Dei ſit malorum? Nullo modo culpæ: ſed aliquo modo pœnæ.9.
Vtrum Deus habeat li. arbitrium? Sic.10.
Vtrum ſit diſtinguenda in Deo uoluntas ſigni, & beneplaciti? Sic.11.
Vtrum conuenienter ponantur circa diuinam uoluntatẽ quinque ſigna? Sic.12.

Quæſtio xx. de amore Dei.

Vtrum in Deo ſit amor? Sic.1.
Vtrum Deus amet omnia? Sic.2.
Vtrum Deus magis amet unum quam aliud? Sic, ex parte uoliti: non, ex parte actus uoluntatis.3.
Vtrum Deus meliora magis amet? Sic.4.

Quæſtio xxi. de iuſtitia & miſericordia Dei.

Vtrum in Deo ſit iuſtitia? Sic.1.
Vtrum iuſtitia Dei ueritas dici poſſit? Sic.2.
Vtrum in Deo ſit miſericordia? Sic.3.
Vtrum in omni opere Dei ſit iuſtitia & miſericordia? Sic.4.

Quæſtio xxij. de prouidentia Dei.

Vtrum prouidentia Deo conueniat? Sic.1.
Vtrum prouidentiæ diuinæ ſubdantur omnia? Sic.2.
Vtrũ prouidentia diuina immediate ſit de omnibus? Sic, quoad rationem ordinis: non, quoad executionem.3.
Vtrum prouidentia diuina imponat neceſſitatem in rebus? Nõ omnibus, ſed quibuſdam.4.

Quæſtio xxiij. de prædeſtinatione Dei.

Vtrum Deo competat prædeſtinatio hominis? Sic.1.
Vtrum prædeſtinatio ponat aliquid in prædeſtinato? Non: ſed prædeſtinationis executio.2.
Vtrum Deo competat reprobatio aliquorum hominum? Sic.3.
Vtrum prædeſtinati eligantur à Deo. Sic.4.
Vtrum merita ſint cauſa uel ratio prædeſtinationis? Non: loquendo de toto effectu prædeſtinationis.5.
Vtrum prædeſtinati infallibiliter ſaluentur? Sic.6.
Vtrum numerus prædeſtinatorum ſit certus? Sic; Deo, & materialiter, & formaliter.7.
Vtrum prædeſtinatio poſſit iuuari precibus ſanctorum? Sic, quantum ad effectum prædeſtinationis tantum.8.

Quæſtio xxiiij. de libro vitæ.

Quid ſit liber uitæ? Eſt firma notitia prædeſtinatorum.1.
Cuius uitæ ſit liber? æternæ.2.
Vtrum aliquis poſſit deleri de libro uitæ? Sic; ſecundum præſentem iuſtitiam tantum ibi ſcriptum.3.

Quæſtio xxv. de potentia Dei.

Vtrum in Deo ſit potentia? Sic; actiua ſolum.1.
Vtrum potentia Dei ſit infinita? Sic.2.
Vtrum Deus ſit omnipotens? Sic.3.
Vtrum poſſit facere, quòd ea quæ ſunt præterita non fuerint? Non ex d[illegible] ſed [illegible] obiecti tantum.4.
Vtrum Deus poſſit facere quæ non facit? Sic.5.

Vtrum Deus poſſit ea quæ facit meliora facere? Sic, niſi implicetur contradictio. 6.

Quæſtio xxvi. de beatitudine Dei.

Vtrum beatitudo competat Deo? ſic. 1.
Vtrum deus dicatur beatus ſecundum actus intelligibiles? ſic. 2
Vtrũ ſit eſſentialiter Deus beatitudo cuiuslibet beati? ſic. ex parte obiecti, non ex parte actus intelligendi. 3.
Vtrum in beatitudine Dei includitur omnis beatitudo? ſic. 4.

Quæſtio. xxvij. de proceſſione ſiue origine diuinarum perſonarum.

Vtrum proceſſio ſit in diuinis? ſic ſecundum emanationem intelligibilem. 1.
Vtrum aliqua proceſſio poſſit dici in diuinis generatio? ſic; proceſſio verbi. 2.
Vtrum præter generationem poſſit eſſe aliqua proceſſio in diuinis? ſic; ſ. proceſſio amoris. 3.
Vtrum proceſſio amoris poſſit dici generatio? Non. 4.
Vtrum ſint in diuinis plures proceſſiones quàm duæ. Non; niſi prædictæ. 5.

Quæſtio xxviij. de relationibus diuinis.

Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales. Sic; quæ. ſ. ſecundũ illas proceſſiones diuinas accipiuntur. 1.
Vtrum illę relationes ſint ipſa eſſentia diuina uel ſint extrinſecus aſſiſtentes? ſunt ipſa eſſentia diuina tantum. 2.
Vtrum ſint in Deo relationes reales realiter diſtinctè ab inuicem? Sic; ſecundum rem relatiuam non ſecundum rem abſolutam. 3.
De numero harum relationum. Sunt quatuor. ſ. paternitas, filiatio, ſpiratio proceſſio. 4.

Quæſtio xxix. de perſonis diuinis.

De diffinitione perſonæ. Vt dicit Boetius. 1.
Vtrum perſona ſit idem quod hypoſtaſis ſubſiſtentia & eſſentia. Eſt idem cum primis non cum tertia. 2.
Vtrum nomen perſonæ competat diuinis. Sic. 3.
Vtrum nomen perſonæ in diuinis ſignificet relationem uel ſubſtantiam? Vtrunque diuerſimode. 4.

Quæſtio xxx. de pluralitate perſonarum.

Vtrum ſint plures perſonæ in diuinis? ſic. 1.
Quot ſint perſonæ in diuinis? tres tantum. 2.
Vtrum termini numerales ponant aliquod in diuinis? Sic; illa. ſ. de quibus dicuntur addendo negationem. 3.
Vtrum hoc nomen perſona ſit commune tribus perſonis in diuinis? Sic, communitate rationis. 4.

Quæſtio xxxi. de his quæ pertinent in diuinis ad unitatem uel pluralitatem perſonarum.

Vtrum in diuinis ſit trinitas? Sic. 1.
Vtrum Dei filius poſſit dici alius a patre? Sic; alius non aliud 2.
Vtrum excluſiua dictio ſolus ſit addenda termino eſſentiali in diuinis? Sic; Syncathegorematicè tantum. 3.
Vtrum dictio excluſiua poſſit adiungi termino perſonali? Non; propriè loquendo 4.

Quæſtio xxxij. de cognitione diuinarum perſonarum.

Vtrum cognoſci perſonarum diuinarum trinitas poſſit per rationem naturalem? Non. 1.
Vtrum ſint aliquæ notiones diuinis perſonis attribuendæ? Sic 2.
Vtrum ſint tantum quinque notiones in diuinis uel plures? Sunt quinque tantum 3.
Vtrum liceat circa notiones contrarie opinari? Non. 4.

Quæſtio xxxiij. de his quæ pertinent ad perſonam patris.

Vtrum patri competat eſſe principium in diuinis? Sic. 1.
Vtrum hoc nomen pater ſit proprium nomen perſonæ patris? Sic. 2.
Vtrum per prius, hoc nomen pater, dicatur in diuinis perſonaliter quàm eſſentialiter? Sic. 3.
Vtrum ſit proprium patri eſſe ingenitum? Sic; quantum ingenitum dicit non eſſe ab alio. 4.

Quæſtio xxxiiij. de uerbo in diuinis.

Vtrum uerbũ dicatur in diuinis eſſentialiter, uel perſonaliter? Propriè ſumptum, perſonaliter: nullo modo eſſentialiter 1.
Vtrum uerbum ſit proprium nomen filij? Sic propriè. 2.
Vtrum in nomine uerbi importetur reſpectus ad creaturas? Sic; ut ad uerbo expreſſas. 3.

Quæſtio xxxv. de hoc nomine filius quod eſt imago.

Vtrum hoc nomen imago in diuinis dicatur perſonaliter? Sic. 1.
Vtrum imago ſit proprium nomen filij? Sic propriè. 2.

Quæſtio xxxvi. de pertinentibus ad nomen. S. S.

Vtrum nomen. S. S. ſit proprium nomen alicuius diuinæ perſonæ? Sic; ex accommodato uſu ſacræ ſcripturæ. 1.
Vtrũ perſona illa quæ dicitur. S. S. procedat a patre & filio? Sic, de fide 2.
Vtrum. S. S. procedat a patre per filium? Sicut per coæqualem patri. 3.
Vtrum pater & filius ſint unum principium. S. S. Sic; de fide. 4.

Quæſtio xxxvij. de nomine. S. S. quod eſt amor.

Vtrum amor ſit proprium nomen. S. S. Sic ſumptum perſonaliter. 1.
Vtrum pater & filius diligant ſe ſpiritu ſancto? Sic ſumendo diligere notionaliter.

Quæſtio xxxviij. de hoc nomine. S. S. quod eſt donum.

Vtrum donum poſſit eſſe nomen perſonale. Sic. 1.
Vtrum ſit proprium nomen. S. S. Sic perſonaliter ſumptum. 2.

Quæſtio xxxix. de perſona de comparatione ad eſſentiam.

Vtrum eſſentia in diuinis ſit idem quod perſona? Sic ſecũdum rem tantum. 1.
Vtrum dicendum ſit quòd tres perſonæ ſunt unius eſſentiæ? Sic: & unam eſſentiam eſſe trium perſonarum 2.
Vtrum nomina eſſentialia prædicanda ſint de perſonis in ſingulari uel in plurali? Subſtãtiuè ſumpta in ſingulari tantum: adiectiuè, in plurali. 3.
Vtrum nomina eſſentialia concretiua poſſint ſupponere pro perſona? Sic; ex modo ſignificandi non ex re ſignificata. 4.
Vtrum nomina eſſentialia in abſtracto accepta poſſint ſupponere pro perſona, ita quòd hæc ſit uera, eſſentia generat eſſentiam? Non; pro proprijs ſcilicet perſonarum. 5.
Vtrum perſonæ prædicari poſſint de nominibus eſſentialibus? Sic ut Deus, eſt tres perſonæ, Deus eſt trinitas. 6.
Vtrum eſſentialia attributa ſint appropianda perſonis? Sic. 7.
Vtrum conuenienter a. S. S. doctoribus eſſentialia attributa perſonis approprientur? Sic a diuerſis diuerſimode, ſecundum diuerſas conſiderationes. 8.

Quæſtio xl. de perſonis in comparatione ad relationes, ſiue proprietates.

Vtrum relatio ſit idem, quod perſona? Sic realiter 1.
Vtrum relationes diſtinguant perſonas? Sic melius, quàm quòd origines. 2.
Vtrum abſtractis per intellectum relationibus a perſonis remaneant hypoſtaſes? Non de relationibus perſonalibus loquendo. 3.
Vtrum relationes ſecundum intellectum præſupponant actum perſonarum uel econuerſo? Vtroque modo; ſecundum uariam conſiderationem. 4.

Quæſtio

Queſtio xli. de comparatione ad actus notionales.

Vtrum actus notionales ſint attribuendi perſonis diuinis. Sic. 1.
Vtrum hmôi actus ſint uoluntarii, vel neceſſarij? Neceſſarij. 2.
Vtrum hmôi actus perſona procedat de aliquo, uel de nihilo. De aliquo. 3.
Vtrum ſit in diuinis ponere potentiam reſpectu actuum notionalium. Sic. 4.
Vtrum potentia generandi ſignificat relationem, uel ſubſtantiam relationem in obliquo ſubſtantiam in recto. 5.
Vtrum actus notionalis ad plures perſonas terminari poſſit? Non. 6.

Queſtio xlii. de equalitate & ſimilit. diuinarum perſonarum.

Vtrum æqualitas locum habeat in perſonis diuinis? Sic. 1.
Vtrum perſona procedens ſit æqualis ei a qua procedit ſecundum æternitatem? Sic. 2.
Vtrum ſit aliquis ordo in perſonis diuinis? Sic ordo naturæ. i. originis, abſque prioritate. 3.
Vtrum omnes perſonæ diuinæ ſint æquales ſecundum magnitudinem? Sic. 4.
Vtrum una perſonarum diuina ſit in alia? Sic ſecundum eſſentiam, relationem, originem. 5.
Vtrum perſonæ diuinæ ſint æquales ſecũdum potentiam. Sic. 6.

Queſtio xliii. de miſſione diuinarum perſonarum.

Vtrum alicui perſonæ diuinæ conueniat mitti? Sic: ut mitti dicit originem, & incipere eſſe nouo modo in aliquo. 1.
Vtrum miſſio in diuinis ſit æterna, uel temporalis? Eſt temporalis tantum. 2.
Vtrum miſſio inuiſibilis diuinæ perſonæ ſit ſolùm ſecundũ donum gratiæ gratum facientis? Sic. 3.
Vtrum mitti conueniat patri? Non. 4.
Vtrum inuiſibiliter mittatur tam filius quàm S. S. Sic: filius ad illuminandum intellectum ſpiritusſanctus ad inflammandũ affectum. 5.
Ad quos fiat miſſio inuiſibilis? Ad omnes, in quibus ſit quædã innouatio per gratiam. 6.
De miſſione uiſibili? Vterque illorum taliter etiam mittitur. 7.
Vtrum perſona diuina mittatur ſolùm ab ea, à qua æternaliter procedit. Sic ſi mittens deſignetur principium perſonæ miſſæ. Non; ſi mittens intelligatur pro principio effectus, ſecundum quem perſona mitti dicitur. 8.

Queſtio xliiii. de prima cauſa omnium entium.

Vtrum Deus ſit cauſam efficiens omnium entium? Sic. 1.
Vtrum materia prima ſit creata a Deo? Sic. 2.
Vtrum Deus ſint cauſa exemplaris rerum: uel ſint aliqua alia exemplaria præter ipſum? Deus prima, & omniũ: aliqua alia ſecundaria, & aliquorum. 3.
Vtrum Deus ſit cauſa finalis rerum omnium? Sic. 4.

Queſtio xlv. de creatione.

Quid ſit creatio? Eſt ex nihilo aliquid facere. 1.
Vtrum Deus poſſit aliquid creare? Sic. 2.
Vtrum creatio ſit aliquid in re creata? Sic ſecũdum relationem tantum ad creatorem. 3.
Cui competat creari? Subſiſtenti, propriè. 4.
Vtrum ſolius Dei ſit creare? Sic. 5.
Vtrum ſit commune toti trinitati: an proprium alicuius perſonæ? Commune toti trinitati. 6.
Vtrum aliquod ueſtigium trinitatis ſit in rebus creatis? Sic, & vltra hoc, in intellectualibus imago. 7.
Vtrum opus creationis admiſceatur operibus naturæ, & artis? Non præſupponitur tamen utriſque. 8.

Queſtio xlvi. de principio durationis rerum creatarum.

Vtrum creaturæ ſemper fuerint? Non: & contrariũ demonſtrari non poteſt. 1.
Vtrum eas incepiſſe ſit articulus fidei? Sic ita quòd non eſt demonſtrabile. 2.
Quomodo dicatur Deus in principio cœlum & terram creaſſe? In principio. i. in inſtãti temporis, uel. i. in filio, uel. i. añ oĩa. 3.

Queſtio xlvii. de diſtinctione rerum in communi.

Vtrum rerum multitudo & diſtinctio ſit a Deo? Sic; ex intentione Dei. 1.
Vtrum rerum inæqualitas ſit a Deo? Sic ex intentione eius. 2.
Vtrum ſit unus tantum mundus, vel plures? Vnus unitate ordinis. 3.

Queſtio xlviii. de diſtinctione rerum in ſpeciali & primo de malo.

Vtrum malum ſit natura aliqua? Non. 1.
Vtrum malum inueniatur in rebus? Sic. 2.
Vtrum bonum ſit ſubiectum mali? Sic. 3.
Vtrum malum totaliter corrumpat bonum? Non neque poteſt. 4.
Vtrum malum ſufficienter diuidatur in culpam & pœnã? Sic in rebus uoluntariis. 5.
Vtrum plus habeat de ratione mali pœna, uel culpa? Culpa plus quàm pœna quæcunque. 6.

Queſtio xlix. de cauſa mali.

Vtrum bonum poſſit eſſe cauſa mali? Sic. 1.
Vtrum ſummum bonum quod eſt Deus ſit cauſa mali? Sic, pœnæ. Non culpæ. 2.
Vtrum ſit aliquod ſummum malũ, quod ſit prima cauſa omnium malorum? Non: nec poteſt eſſe. 3.

Queſtio. l. de ſubſtantia angelorum abſolute.

Vtrum ſit aliqua creatura omnino ſpiritualis & penitus incorporea? Sic. 1.
Suppoſito quòd angelus ſit talis, an ſit compoſitus ex materia & forma? Non 2.
De multitudine angelorum. Excedit, quaſi incomparabiliter, multitudinem rerum materialium. 3.
Vtrum angeli differant ſpecie? Sic. 4.
Vtrum angeli ſint incorruptibiles? Sic; ſecundum naturam ſuam. 5.

Queſtio li. de angelis in comparatione ad corpora.

Vtrum angeli habeant corpora ſibi unita? Non. 1.
Vtrum angeli corpora aſſumant? Sic. 2.
Vtrum angeli in corporibus aſſump. exerceant opera uitæ? Sic quantum ad id, quod eſt commune etiam operibus inanimatorum, non quantum, ad id, quod eſt proprium uiuentium. 3.

Queſtio lii. de angelis in comparatione ad locum.

Vtrum angelus ſit in loco? Sic. 1.
Vtrum poſſit eſſe in pluribus locis ſimul? Non. 2.
Vtrum plures angeli poſſint eſſe in eodem loco? Non: ſed tantũ unus in uno loco. 3.

Queſtio liii. de motu locali angelorum.

Vtrum angelus poſſit moueri localiter? Sic. 1.
Vtrum moueatur de loco ad locum pertranſeundo medium? Sic, & non, ſecundum quòd vult. 2.

Queſtio liiii. de uirtute cognoſcitiua angeli.

Vtrum intelligere angeli ſit ſua ſubſtantia? Non. 1.
Vtrum eſſe angeli ſit ſuum intelligere? Non 2.
Vtrum ſubſtantia angeli ſit ſua uirtus intellectiua? Non. 3.
Vtrum in angelis ſit intellectus agens & poſſibilis? Non; niſi æquiuoce. 4.
Vtrum in eis ſit aliqua alia potentia, quàm uoluntas & intellectus? Non. 5.

Queſtio lv. de modo cognitionis angelice uno modo.

Vtrum angeli cognoſcant omnia per ſuam ſubſtantiam, vel per aliquas ſpecies? Per ſubſtantiam ſuam, ſeipſum: per ſpecies, alia. 1.
Si per ſpecies: an per ſpecies connaturales: uel per ſpecies a rebus acceptas? Per connaturales. 2.
Vtrum angeli ſuperiores cognoſcant per ſpecies magis uniuerſales?

ſales, quàm inferiores? Sic.8.

Quæſtio lvi. de cognitione angelica ex parte rerum immaterialium.

Vtrum angelus cognoſcat ſeipſum? Sic: per ſuam ſubſtantiam.1.
Vtrum unus cognoſcat alium? Sic: per ſpecies.2.
Vtrum angelus per ſua naturalia cognoſcat Deum? Sic: non tamen eius eſſentiam.3.

Quæſtio lvii. de cognitione angelorum quantum ad res materiales.

Vtrum angeli cognoſcant naturam rerum materialium? Sic.1.
Vtrum cognoſcant ſingularia? Sic.2.
Vtrum cognoſcant futura? Sic: in ſuis cauſis tantum.3.
Vtrum cognoſcant cogitationes cordium? Non: niſi in earum effectu.4.
Vtrum cognoſcant omnia myſteria gratiæ? cognitione naturali, nulla: ſupernaturali, aliqua plus & minus, ſecundum quòd Deus uult reuelare eis.5.

Quæſtio lviii. de modo cognitionis angelicæ alio modo quàm ſupra.

Vtrum intellectus angeli quandoque ſit in potentia quandoque in actu? Non: niſi in potentia pura reſpectu reuelabilium, & mixta reſpectu naturaliter cognitorum.1.
Vtrum angelus poſſit multa ſimul intelligere? Non: niſi una ſpecie repræſententur: & cognitione, qua res uident in uerbo.2.
Vtrum angelus intelligat diſcurrendo? Non.3.
Vtrum angelus intelligat componendo & diuidendo? Non.4.
Vtrum in intelligentia angeli poſſit eſſe falſitas? Non. per ſe 5.
Vtrũ cognitio angeli poſſit dici matutina uel ueſpertina? Sic.6.
Vtrum hæ duæ cognitiones ſint eædem, uel diuerſæ? Diuerſæ, ſi ueſpertina ſit rerum per ſpecies: eædem ſecundum eſſentiã, licet non ſecundum cognita, ſi ueſpertina ſit rerum per uiſionem uerbi i. uidendo uerbum.7.

Quæſtio lix. de uoluntate angeli.

Vtrum in angelis ſit uoluntas? Sic.1.
Vtrum uoluntas angeli ſit ipſa natura eorum, uel ipſe intellectus eorum? Non.2.
Vtrum in angelis ſit liberum arbitrium? Sic.3.
Vtrum in eis ſit iraſcibilis & concupiſcibilis? Non propriè.4.

Quæſtio lx. de amore ſiue dilectione angeli.

Vtrum in angelis ſit dilectio naturalis? Sic.1.
Vtrum in angelis ſit dilectio electiua? Sic.2.
Vtrum angelus diligat ſeipſum dilectione naturali, an electiua? Vtraque.3.
Vtrum unus angelus diligat alium naturali dilectione ſicut ſeipſum? Sic inquantum conuenit cum eo in natura.4.
Vtrum angelus dilectione naturali diligat Deum plus quàm ſeipſum? Sic: & homo.5.

Quæſtio lxi. de productione angelorum in eſſe naturæ.

Vtrum angelus habeat cauſam ſui eſſe? Sic: Deum pro cauſa.1.
Vtrum angelus ſit ab æterno? Non.2.
Vtrum angelus ſit creatus ante corporalem creaturam? Non: probabilius loquendo.3.
Vtrum angeli fuerint creati in cœlo empyreo? Sic.4.

Quæſtio lxii. de productione angeli in eſſe gratiæ.

Vtrum angeli in ſua creatione fuerint beati? Non: beatitudine ſupernaturali.1.
Vtrum indiguerint gratia ad hoc quòd conuerterentur ad Deũ? Sic: ut in obiectum beatitudinis.2.
Vtrum fuerint creati in gratia? Sic: probabilius.3.
Vtrum meruerint ſuam beatitudinem? Sic.4.
Vtrum ſtatim poſt unum actum meritorium adepti fuerint beatitudinem? Sic.5.
Vtrum adepti fuerint gratiam & gloriam ſecundum capacitatem ſuorum naturalium? Sic.6.
Vtrum poſt conſecutionem gloriæ remanſit in eis cognitio & dilectio naturalis? Sic.7.
Vtrum poſtmodum poſſint peccare? Non 8.
Vtrum poſt adeptionem gloriæ poſſint proficere? Non: gloria eſſentiali.9.

Quæſtio lxiii. de malitia angelorum quo ad culpam.

Vtrum malum culpæ poſſit eſſe in angelo? Sic.1.
Cuiuſmodi culpæ, uel peccata in eis eſſe poſſint? omnia, ſecundum reatum: Duo, ſcilicet ſuperbiæ primum, & inuidiæ conſequenter, ſecundum affectum.2.
Quid appetendo angelus peccauerit? Appetendo eſſe, ut Deus.3
Vtrum angeli naturaliter ſint mali? Non: neque poſſunt.4.
Vtrum aliquis angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuerit eſſe malus per actum propriè uoluntatis? Non.5.
Vtrum aliqua mora fuerit inter creationem & lapſum angeli? Non: ſanctis conformius loquendo.6.
Vtrum ſupremus inter cadentes fuerit ſimpliciter inter omnes angelos ſummus? Sic: probabilius.7.
Vtrum peccatum primi angeli fuerit aliquo occaſio aliis angelis peccandi? Sic.8.
Vtrum tot remanſerint quot ceciderunt? Sic: immo plures.9.

Quæſtio lxiiii. de pœna Dæmonum.

Vtrum intellectus angeli mali ſit omnino obtenebratus? Sic: reſpectu cognitionis per gratiam affectiuæ.1.
Vtrum uoluntas Dæmonis ſit obſtinata in malo? Sic: de fide.2.
Vtrum in Dæmonibus poſſit eſſe dolor? Sic: ſecundum ſimplicem actum uoluntatis.3.
De loco pœnali Dæmonum? Aer caliginoſus uſque ad diem iudicij: poſt ſolum infernus locus.4.

Quæſtio lxv. de opere creationis quoad creaturam corporalem.

Vtrum creatura corporalis ſit a Deo? Sic.1.
Vtrum facta ſit propter bonitatem Dei? Sic.2.
Vtrum ſit facta a Deo mediantibus angelis? Non.3.
Vtrum formæ corporum ſint ab angelis aut immediate a Deo? Primæ, immediate a Deo: reliquæ ad agentia intellectiua eductæ de potentia materiæ: Nullæ influxæ ab Angelis.4.

Quæſtio lxvi. de diſtinctione rerum prima creatarum.

Vtrum informitas materiæ creatæ præceſſit tempore formationem ipſius? Non: ſi informitas ſumatur pro carentia omnis formæ.1.
Vtrum ſit una materia omnium corporalium? Non: niſi analogicè.2.
Vtrum cœlum empyreum ſit concreatum materiæ informi? Sic.3.
Vtrum tempus ſit eidem concreatum? Sic: ſecundum alios ſanctos ab Auguſtino.4.

Quæſtio lxvii. de opere diſtinctionis primæ diei.

Vtrum lux propriè in ſpiritualibus dici poſſit? Non: niſi ly lux ſumatur ſecundum uſum loquentium.1.
Vtrum lux corporalis ſit corpus? Non.2.
Vtrum lux ſit qualitas? Sic: actiua.3.
Vtrum conueniens fuerit prima die fieri lucem? Sic.4.

Quæſtio lxviii. de opere ſecundæ diei.

Vtrum firmamentum factum ſit ſecunda die? Sic: ſecundum aliquam formationem eius, non ſecundum ſubſtantiam.1.
Vtrum aliquæ aquæ ſint ſupra firmamentum? Sic diuerſimodè ſumptum.2.
Vtrum firmamentum diuidat aquas ab aquis? Sic.3.
Vtrum ſit tantum unum cœlum, uel plures? Vnum, & plures ſecundum diuerſas conſiderationes.4.

Quæſtio lxix. de opere tertiæ diei.

Vtrum congregatio aquarum facta fuerit conuenienter tertia die? Sic.1.
Vtrum eadem die debuit fieri productio plantarum? Sic.2.

Quæſtio

Quæſtio lxx. de opere ornatus. 4. die facto.

Vtrum 4. die deberant fieri luminaria? Sic. 1.
Vtrum conuenienter deſcribatur cauſa productionis luminarium? Sic: & prudenter. 2.
Vtrum luminaria cœli ſint animata? Non: niſi æquiuocè. 3.

Quæſtio lxxi. de opere ornatus. 5 diei.

Vtrum opus 5. diei conuenienter deſcribatur? Sic. 1.

Quæſtio lxxii. de opere 6. diei.

Vtrum opus 6. diei conuenienter deſcribatur? Sic. 1.

Quæſtio lxxiii. de pertinentibus ad diem 7.

Vtrum completio diuinorum operum aſcribi debeat 7. diei? Sic. 1.
Vtrum Deus die 7. ab omni opere quieuit? Sic: dupliciter. 2.
Vtrum benedictio & ſanctificatio 7. diei debeatur? Sic: quoad duo. 3.

Quæſtio lxxiiii. de omnibus ſimul. 7. diebus in communi.

Vtrum dicti dies ſufficienter enumerentur? Sic. 1.
Vtrum omnes iſti dies ſint vnus dies? Sic, & non: ſecundum diuerſos diuerſa circa hoc attendentes. 2.
Vtrum ſcriptura vtatur conuenientibus verbis ad exprimendũ opera. 7. diei? Sic. 3.

Quæſtio lxxv. de homine quo ad animam.

Vtrum anima ſit corpus? Non. 1.
Vtrum anima humana ſit aliquid ſubſiſtens? Sic. 2.
Vtrum animæ brutorum ſint ſubſiſtentes? Non. 3.
Vtrum anima ſit homo vel homo ſit compoſitum ex corpore & anima? Eſt compo. ex anima & corpore. 4.
Vtrum anima humana ſit compoſita ex materia & forma? Nõ: præcipuè. 5.
Vtrum anima humana ſit incorruptibilis? Sic: de fide. 6.
Vtrum ſit eiuſdem ſpeciei cum angelo? Non. 7.

Quæſtio lxxvi. de vnione animæ ad corpus.

Vtrum intellectiuum principium vniatur corpori ut forma? Sic de fide. 1.
Vtrum multiplicetur ſecundum multiplicationem corporum [illegible]? Sic: de fide. 2.
Vtrum in corpore cuius eſt forma intellectiuum principium ſit aliqua alia anima per eſſentiam differens? Non: ſed eadẽ intellectiua eſt virtualiter aliæ duæ. 3.
Vtrum in eo ſit aliqua forma ſubſtantialis præter animam intellectiuam? Non. 4.
Quale debeat eſſe corpus cuius huius principium eſt forma? Humanum. i. mixtum ad æqualitatem complexionis plus alijs reductum. 5.
Vtrum vniatur tali corpori mediante aliquo accidente? Non. 6.
Vtrum vniatur ſibi mediante aliquo corpore? Non. 7.
Vtrum anima ſit tota in qualibet parte corporis? Sic. 8.

Quæſtio lxxvii. de potentijs animæ in generali.

Vtrum eſſentia animæ ſit eius potentia? Non. 1.
Vtrum ſit tantum vna potentia vel plures? Plures. 2.
Quomodo potentiæ animæ diſtinguantur vtrum per actus? Per actus, & obiecta. 3.
Vtrum in potentijs animæ ſit aliquis ordo? Sic. 4.
Vtrum anima ſit ſubiectum omnium potentiarum? Non; ſed ſolum intellectus & voluntatis. 5.
Vtrum potentiæ fluant ab eſſentia animæ? Sic: omnes. 6.
Vtrum vna potentia oriatur ex alia? Sic. 7.
Vtrum omnes potentiæ remaneant in anima poſt mortem? Sic: actu, ſi ſint intellectus & voluntas; in virtute tantum, ſi aliæ. 8.

Quæſtio lxxviii. de numero potentiarum, & de numero ſenſuum.

Vtrum ſint diſtinguenda quinque genera potentiarum? Sic; in quinque: licet animæ ſint tres, & modi viuendi quatuor. 1.
Vtrum conuenienter aſſignentur tres potentiæ vegetatiuę partis? Sic: generatiuum, nutritiuum, augmentatiuum. 2.
Vtrum conuenienter aſſignentur quinque ſenſus exteriores? Sic: viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactus. 3.
Vtrum ſenſus interiores conuenienter diſtinguantur? Sic: vt ſint quatuor, ſenſus communis, imaginatiua, æſtimatiua, memoratiua. 4.

Quæſtio lxxix. de viribus intellectiuis.

Vtrum intellectus ſit potentia animæ vel eius eſſentia? Potentia eſt: nec eſt alicuius eſſentia, niſi Dei. 1.
Si eſt potentia: vtrum ſit potentia paſſiua? Sic: modo perfectiuo. 2.
Si eſt paſſiua: vtrum ſit ponere aliquem intellectum agentem? Sic: & oportet. 3.
Vtrum intellectus agens ſit aliquid animæ? Sic. 4.
Vtrum intellectus agens ſit vnus omnium? Non: ſed plures ſecundum pluralitatem animarum. 5.
Vtrum memoria ſit in intellectu? Sic: memoria intellectiua. 6.
Vtrum memoria ſit alia potentia ab intellectu? Non. 7.
Vtrum ratio ſit alia potentia ab intellectu? Non. 8.
Vtrum ratio ſuperior & inferior ſint diuerſæ potentiæ? Non: diſtinctæ tamen ſecundum officia actuum, & diuerſos habitus. 9.
Vtrum intelligentia ſit alia potentia præter intellectum? Non: ſed vt actus à potentia. 10.
Vtrum intellectus ſpeculatiuus, & practicus ſint diuerſæ potentiæ? Non. 11.
Vtrum ſynderesis ſit aliqua potentia intellectiuæ partis? Non: ſed habitus naturalis. 12.
Vtrum conſcientia ſit aliqua potentia intellectiuæ partis? Non ſed actus, propriè. 13.

Quæſtio lxxx. de appetitiuis in communi.

Vtrum appetitus debeat poni aliqua ſpecialis potentia animę? Sic: & oportet. 1.
Vtrum appetitus diuidatur in appetitum ſenſitiuum & intellectiuum ſicut in potentias diuerſas? Sic. 2.

Quæſtio lxxxi. de ſenſualitate.

Vtrum ſenſualitas ſit vis appetitiua tantum? Sic. 1.
Vtrum diuidatur in iraſcibilem & concupiſcibilem: ſicut in diuerſas potentias? Sic. 2.
Vtrum iraſcibilis & concupiſcibilis obediant rationi? Sic: ita quod poſſunt reniti. 3.

Quæſtio lxxxii. de voluntate.

Vtrum voluntas aliquid appetat ex neceſſitate? Non: niſi neceſſitate finis, vel naturali. 1.
Vtrum omnia ex neceſſitate appetat? Non. 2.
Vtrum uoluntas ſit eminentior quàm intellectus? Non: niſi: interdum ſecundum quid, & per comparationem ad alterum. 3.
Vtrum moueat intellectum? Sic: per modum finis. 4.
Vtrum uoluntas diſtinguatur per iraſcibilem & concupiſcibilem? Non: ſed tantum appetitus ſenſitiuus. 5.

Quæſtio lxxxiii. de libero arbitrio.

Vtrum homo ſit liberi arbitrij? Sic. 1.
Vtrum liberum arbitrium ſit potentia, uel actus, uel habitus? Potentia. 2.
Si eſt potentia. utrum appetitiua uel cognitiua? Eſt appetitiua. 3.
Si eſt appetitiua: utrum eſt eadem potentia cum uoluntate, uel alia? Eſt eadem. 4.

Quæſtio lxxxiiii. qualiter anima corpori vnita intelligat corporalia quæ ſunt infra animam.

Vtrum anima cognoſcat corpora per intellectum? Sic: cognitione immateriali, uniuerſali, neceſſaria. 1.
Vtrum cognoſcat corpora per eſſentiam ſuam, uel per aliquas ſpecies? Non per eſſentiam. 2.

Si con-

Si cognoſcat per aliquas ſpecies: vtrum omnes ſpecies omniũ intelligibilium eſſentialiter indit? Non. 3.
Vtrum effluant in ipſam ab aliquibus formis immaterialibus ſeparatis? Non. 4.
Vtrum anima noſtra omnia quæ intelligit videat in rationibus æternis? Non: niſi ſicut in cognitionis principio. 5.
Vtrum indigeat phantaſmatibus ad hoc q; actu intelligat? Sic: tanquam materiali cauſa. 6.
Vtrum intellectus poſſit actu intelligere per ſpecies intelligibiles? Non: in præſenti. 7.
Vtrum iudicium intellectus impediatur per impedimentum ſenſitiuarum virtutum? Sic: loquẽdo de iudicio perfecto. 8.

Quæſtio lxxxv. de modo & ordine intelligendi.

Vtrum intellectus noſter intelligat abſtrahendo ſpecies a phantaſmatibus? Sic. 1.
Vtrum ſpecies intelligibilis abſtracta a phantaſmatibus ſe habeat ad intellectum noſtrum vt quod intelligitur? vel ſicut quo intelligitur? Sicut quo res intelligitur: & ſicut quod intelligitur ſecundario. 2.
Vtrum intellectus noſter naturaliter prius intelligat magis vniuerſale? Sic: immo & ſenſus eſt prius ſingularis magis communis. 3.
Vtrum intellectus noſter poſſit multa ſimul intelligere? Non; niſi per modum vnius. 4.
Vtrum intellectus noſter intelligat componendo & diuidendo? Sic. 5.
Vtrum intellectus noſter poſſit errare? Sic: niſi circa quidditatem rei, per ſe loquendo. 6.
Vtrum vnus poſſit eandem rem melius intelligere quàm alius? Sic: ex parte intelligentis, nõ ex parte rei intellectæ. 7.
Vtrum intellectus per prius cognoſcat indiuiſibilia quam diuiſibile? Sic; niſi ſit indiuiſibile & actu & potentia ſimul, vt punctus. 8.

Quæſtio lxxxvi. quid intellectus hominis cognoſcat de rebus corporalibus & materialibus.

Vtrum intellectus noſter cognoſcat ſingularia? Non; directè & primo: ſed per reflexionem. 1.
Vtrum cognoſcat infinita? Non: niſi in potentia. 2.
Vtrum cognoſcat contingentia? Non; vt contingentia: niſi indirectè. 3.
Vtrum cognoſcat futura? Non: niſi vt in cauſis ſuis. 4.

Quæſtio lxxxvij. de cognitione animæ reſpectu ſui ipſius; & eorum quæ ad ipſam pertinent.

Vtrum anima intellectiua cognoſcat ſeipſam per eſſentiam ſuam? non: ſed per actum ſuum. 1.
Quomodo cognoſcat in ſe habitus exiſtentes? per actum habituum. 2.
Quomodo intellectus cognoſcat actum proprium? per obiectum, in quod primo fertur. 3.
Vtrum intellectus cognoſcat voluntatis actum? Sic. 4.

Quæſtio lxxxviij. de cognitione animæ reſpectu eorum quæ ſunt ſupra ſe.

Vtrum anima humana in ſtatu præſentis vitæ cognoſcat angelos per ſeipſos? Non: nec per intellectum poſſibilem, nec agentem. 1.
Vtrum poſſit ad eorum notitiam peruenire per cognitionem rerum materialium? Non perfectè. 2.
Vtrum Deus ſit illud quod a nobis primo cognoſcitur? Non; ſed quidditas rei materialis. 3.

Quæſtio lxxxix. de cognitione animæ ſeparatæ.

Vtrũ anima ſeparata a corpore poſſit intelligere? Sic: alio modo, quàm coniuncta. 1.
Vtrum intelligat ſubſtantias ſeparatas? Sic: imperfectè tamen, loquendo de cognitione naturali. 2.
Vtrum intelligat omnia naturalia? Non; cognitione certa & propria: licet omnia illa cognoſcat, cognitione confuſa & communi. 3.
Vtrum intelligat ſingularia? Sic: ſed non omnia. 4.
Vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneat in anima ſeparata? Sic: quantum ad id: quod eſt in intellectu. 5.
Vtrum poſſit vti habitu ſcientiæ hic acquiſitæ? Sic: ſed alio modo. 6.

Vtrum diſtantia localis impediat cognitionem animæ ſeparatæ? Non. 7.
Vtrum animæ ſeparatæ a corporibus cognoſcant ea quæ hic aguntur? Non; cognitione naturali: ſed animæ videntes Deũ, cognitione altiori cognoſcunt illa. 8.

Quæſtio xc. de productione animæ in eſſe naturæ.

Vtrum anima humana ſit de ſubſtantia Dei, vel aliquid factũ? Non eſt de ſubſtantia Dei. 1.
Suppoſito quòd ſit facta: vtrum ſit creata? Sic: quamuis non aliæ formæ. 2.
Vtrum ſit facta mediantibus angelis? Non: licet aliqui hoc poſuerint, ſecundum quòd angeli operantur in virtute Dei. 3.
Vtrum ſit facta ante corpus? Simul cum ipſo. 4.

Quæſtio xci. de homine quo ad corpus & productione viri.

Vtrum corpus primi hominis ſit factum de limo terræ? Sic: conuenienter. 1.
Vtrum corpus primi hominis ſit immediate productũ a Deo? Sic. 2.
Vtrum corpus primi hominis habuit conuenientem diſpoſitionem? Sic: ad talem formam, & tales operationes. 3.
Vtrum productio corporis humani conuenienter in ſcriptura deſcribatur? Sic: ad oſtendendum, q; alia facta ſunt propter hominem. 4.

Quæſtio xcij. de productione corporis mulieris.

Vtrum in illa rerum productione debuit mulier produci? Sic: in adiutorium viri. 1.
Vtrum debuit fieri de viro? Sic. 2.
Vtrum debuit fieri de coſta viri? Sic. 3.
Vtrum facta fuerit immediate a Deo? Sic. 4.

Quæſtio xciij. de imagine ad quam dicitur homo factus.

Vtrum in homine ſit imago Dei? Sic: imperfecta. 1.
Vtrũ imago Dei ſit in irrationabilibus creaturis? Non: propriè loquendo. 2.
Vtrum imago Dei ſit magis in homine quàm in angelo? Sic: ſecundum quid: è contra, ſimpliciter. 3.
Vtrũ imago Dei ſit in omni homine? Creationis, in omnibus: recreationis, in iuſtis: glorificationis, in beatis. 4.
Vtrum imago Dei ſit in homine per comparationem ad eſſentiam, vel ad perſonas omnes vel ad vnam earum? Ad primo dum. 5.
Vtrum ſimilitudo Dei inueniatur in homine ſecundum mentem? Sic; per modum imaginis: ſed ſecundum alias partes eius per modum veſtigij. 6.
Vtrum imago Dei ſit in anima ſecundum actus? Sic, principaliter, ſecundariò, ſecundum potentias & habitus. 7.
Vtrum imago Dei ſit in ſola per comparationẽ ad Deũ? Sic. 8.
Vtrum ſimilitudo & imago conuenienter diſtinguantur? Sic. 9.

Quæſtio xciiij. de ſtatu hominis quo ad intellectum in ſtatu innocentiæ.

Vtrum primus homo viderit Deum per eſſentiam? Non: ſecundum communem ſtatum. 1.
Vtrum videre potuerit ſubſtantias ſeparatas? Non. 2.
Vtrum habuit omnium ſcientiam? Sic; naturalium. 3.
Vtrum potuerit errare vel decipi? Non: pro ſtatu illo. 4.

Quæſtio xcv. de ſtatu hominis quo ad gratiam iuſtitiam, & virtutem in ſtatu innocentiæ.

Vtrum primus homo fuerit creatus in gratia? Sic. 1.
Vtrum primus in ſtatu innocentiæ habuit animæ paſſiones? Sic: non tamen omnes. 2.
Vtrum habuit omnes virtutes? Sic: aliqualiter. 3.
Vtrum opera eius fuiſſent æquè efficacia ad merendum ſicut modo ſunt? Sic; ſimpliciter: non, ſecundum quid. 4.

Quæſtio xcvi. de dominio quod homini congruebat in ſtatu innocentiæ.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ dominaretur animalibus? Sic; naturaliter. 1.
Vtrum dominaretur in illo ſtatu omni creaturæ? Sic: exceptis Angelis. 2.

Vtrum

Vtrũ in illo ſtatu fuiſſent omnes homines æquales? Non: in ſexu, ætate, iuſtitia, ſcientia, & alijs quibuſdam. 3.
Vtrum in ſtatu illo homo dominaretur hominibus? Sic: dominio ſubiectionis, non ſeruitutis. 4.

Quæſtio xcvij. de his quæ ad hominem pertinebant ad cõſeruationem indiuidui in ſtatu innocentiæ.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ fuiſſet immortalis? Sic: ex parte cauſæ efficientis. 1.
Vtrum eſſet impaſſibilis? Sic; & ſecundum animam, & ſecundum corpus; paſſione corruptiua: paſſibilis verò, ſecundum vtrunq; paſſione perfectiua. 2.
Vtrum indigeret cibis? Sic. 3.
Vtrum per lignum vitæ conſequeretur immortalitatem? Sic; quodammodo: non ſimpliciter. 4.

Quæſtio xcviij. de his quæ ad hominem pertinent quo ad conſeruationem ſpeciei per generationem.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio? Sic. 1.
Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio per coitum? Sic: ſine libidinis morbo. 2.

Quæſtio xcix. de conditione prolis tunc generandæ quo ad corpus in illo ſtatu.

Vtrum in ſtatu illo pueri mox generati habuiſſent perfectam virtutem corpoream? Sic: ad actus tantum pueritiæ conuenientes. 1.
Vtrum omnes fuiſſent nati in ſexu maſculino? Non. 2.

Quæſtio c. de conditione prolis tunc generandæ quo ad iuſtitiam.

Vtrum omnes fuiſſent nati cum iuſtitia? Sic. 1.
Vtrum omnes naſcerentur in iuſtitia confirmati? Non. 2.

Quæſtio ci. de conditione prolis tunc generandæ quo ad ſcientiam.

Vtrum pueri naſcerentur in ſcientia perfecti? Non: ſed eam tempore ſuo acquiſiſſent ſine difficultate. 1.
Vtrum ſtatim poſt natiuitatem habuiſſent perfectum vſum rationis? Non; mox, quo ad omnia. 2.

Quæſtio cij. de loco producti hominis a paradiſo.

Vtrum paradiſus ſit locus corporeus? Sic: ex ſcriptura. 1.
Vtrum ſit locus conueniens habitationi humanæ? Sic; ſecundum primum immortalitatis ſtatum. 2.
Ad quid homo in paradiſo poſitus fuerit? Vt operaretur, & cuſtodiret, illum: dupliciter hoc intelligendo. 3.
Vtrum homo debuit fieri in paradiſo? Non. 4.

Quæſtio ciij. de gubernatione rerum in communi.

Vtrum mundus ab aliquo gubernetur? Sic. 1.
Quid ſit finis gubernationis ipſius? Aliquid extra vniuerſum. 2.
Vtrum mundus gubernetur ab vno? Sic. 3.
De effectibus gubernationis? Ex parte finis eſt vnus effectus ſolum: ex parte aliarum conſiderationum ſunt plures. 4.
Vtrum omnia ſubſint diuinæ gubernationi? Sic. 5.
Vtrum omnia gubernentur a Deo immediate? Sic; quantum ad rationem gubernationis: non, quantum ad executionem gubernationis. 6.
Vtrum diuina gubernatio caſſetur in aliquo? Non: ita quod contrarium eſt impoſſibile. 7.
Vtrum aliquid contrarietur diuinæ prouidentiæ? non; in generali: Sic, in ſpeciali. 8.

Quæſtio ciiij. de effectibus diuinæ gubernationis in ſpeciali.

Vtrum creaturæ indigeant vt conſeruentur a Deo in eſſe? Sic: ita quòd nec per momentum conſiſtere poſſent ſine conſeruatione diuina. 1.
Vtrum conſeruentur in eſſe a Deo immediate? Non omnes: ſed aliquæ mediantibus quibuſdam cauſis. 2.
Vtrum Deus poſſit aliquod redigere in nihilum? Sic: per nõ influentiam ipſius eſſe. 3.
Vtrum aliquid in nihilum redigatur? Non; ſi loquamur de annihilatione totali. 4.

Quæſtio cv. de mutatione creaturæ a Deo.

Vtrum Deus immediate poſſit mouere materiam ad formam? Sic. 1.
Vtrum immediate poſſit mouere aliquod corpus? & aliquod & quodcunque. 2.
Vtrum poſſit mouere intellectum? Sic: inquantum dat ei virtutem ad intelligendum, & imprimit ei ſpecies intelligibiles; vtrunque conſeruando in eſſe. 3.
Vtrum poſſit mouere voluntatem? Sic: vt obiectum, & vt interius eam inclinans. 4.
Vtrum Deus operetur in omni operante? Sic: tamen operationem propriam à rebus hoc non tollit. 5.
Vtrum Deus poſſit aliquid facere præter ordinem rebus inditum? Sic; prout pendet à cauſis ſecundis: non, prout pendet à prima, i. à ſe. 6.
Vtrum omnia quæ Deus facit ſint miracula? Sic: ſi fiant præter ordinem rerum creatarum. 7.
De diuerſitate miraculorum? ſecundum quod magis vel minus excedit vim naturæ creatæ, dicitur miraculum maius vel minus. 8.

Quæſtio cvi. de hoc actu angelorum quo eſt inuicem illuminare.

Vtrum angelus moueat intellectum alterius illuminando? Sic: ſecundum duas res. 1.
Vtrum vnus moueat voluntatem alterius angeli? Sic; inclinando tantum eam exterius. 2.
Vtrum inferior angelus poſſit illuminare ſuperiorem? Nunquam. 3.
Vtrum ſuperior angelus illuminet inferiorẽ de omnibus quæ cognoſcit? Sic. 4.

Quæſtio cvij. de locutione angelorum.

Vtrum angelus loquatur alij? Sic. 1.
Vtrum inferior loquatur ſuperiori? Sic. 2.
Vtrum angelus loquatur Deo? Sic: vel conſulendo ipſum, vel admirando; ſed non ignotum aliquid ipſi notificando. 3.
Vtrum in locutione angeli aliquid operetur diſtantia localis? Non impedit. 4.
Vtrum omnes cognoſcãt locutionem vnius angeli ad alterum? Non: niſi pro quanto vult loquens. 5.

Quæſtio cviij. de ordine angelorum ſecundum Hierar. & ordines.

Vtrum omnes angeli ſint vnius Hierar? Non niſi conſideretur hierarchia ex parte principis, ſcilicet Dei. 1.
Vtrum in vna Hierar. ſit tantum vnus ordo? Non: ſed eſt triplex. 2.
Vtrum in vno ordine ſint plures angeli? Sic. 3.
Vtrum diſtinctio Hierar. ordinum ſit à natura? Sic; diſpoſitiuè: ſed à gratia, completiuè. 4.
De nominibus & proprietatibus ſingulorũ ordinum? A Greg. & Dion. ponuntur ſecundum diuerſam conſiderationem. 5.
De comparatione ordinum adinuicem? Rectè comparantur, i. ordinantur, ab ijs SS. 6.
Vtrum ordines durent poſt diem iudicij? Sic: ſimpliciter quo ad diſtinctionem graduum; aliquo modo quo ad executionem officiorum. 7.
Vtrum homines aſſumãtur ad ordines angelorum? Sic: ſecundum gratiam conſideratos. 8.

Quæſtio cix. de ordine malorum angelorum, ſcilicet dæmonum.

Vtrum ordines ſint in dæmonibus? Non quo ad gloriam, nec gratiam, ſed quantum ad naturam. 1.
Vtrum ſit in eis prælatio? Sic: naturalis. 2.
Vtrum vnus dæmon illuminet alium? Non. 3.
Vtrum ſubijciantur prælationi beatorum angelorum? Sic. 4.

Quæſtio cx. de præſidentia angelorum ſuper corporalem creaturam.

Vtrum corporalis creatura adminiſtratur per angelos? Sic: & omnis. 1.
Vtrum corporalis creatura obediat angelis ad nutum? Non: in formando ſubſtantialiter. 2.
Vtrũ angeli poſſint mouere corpora localiter ſua virtute? Sic. 3.
Vtrum angeli boni vel mali poſſint facere miracula? Non: ſed mira. 4.

Quæſtio cxi. de actione angelorum in homines.

Vtrum angelus poſſit illuminare intellectum hominis? Sic & ſecundum

ſecundum q; proponit homini veritatem, & ſecundum q; confortat intellectum humanum. 1.
Vtrum poſſit immutare affectum eius vel voluntatem? Non; niſi ſuaſoriè, & ab extra eius voluntatem. 2
Vtrum poſſit immutare imaginationem eius? Sic. 3.
Vtrum poſſit immutare ſenſum eius? Sic; & ab interiori, & ab exteriori. 4.

Quæſtio cxij. de miſſione angelorum ad homines.

Vtrum aliqui angeli mittantur in miſterium? Sic. 1.
Vtrum omnes mittantur? Non: in miniſterium exterioris. 2.
Vtrum illi qui mittuntur aſſiſtant? Sic: quantum ad immediatam viſionem Dei: non, quantum ad immediatam acceptionem ſecretorum diuinorum. 3.
Vtrum de omnibus ordinibus mittātur vel de quibus? Seraph. Cherub. Thro. Dominat. non mittuntur: ſed reliqui omnes. 4.

Quæſtio cxiij. de cuſtodia hominum a bonis angelis.

Vtrum homines ab angelis cuſtodiantur? Sic: & hoc neceſſarium fuit. 1.
Vtrum ſingulis hominibus, ſinguli angeli ad cuſtodiam deputentur? Sic. 2.
Vtrum cuſtodia pertinet ſolum ad vltimum ordinem angelorum? Sic: cuſtodia particularis. 3.
Vtrum omni homini conueniat habere angelum cuſtodem? Sic: quandiu homo eſt viator. 4.
Quando incipiat cuſtodia angeli circa hominem? à natiuitate extra vterum. 5.
Vtrum angelus ſemper cuſtodiat hominem? Sic: ita q; nunquā totaliter deſerit eum 6.
Vtrum doleat de perditione cuſtoditi? Non. 7.
Vtrum inter angelus ſit pugna? Sic: ratione conſultatorum contrariorum, non voluntatum. 8.

Quæſtio cxiiij. de impugnatione hominum a dæmonibus.

Vtrum homines a dæmonibus impugnentur? Sic: ita q; impugnatio ipſa procedit ex malitia dæmonum; ordo impugnationis à Deo 1.
Vtrum tentare ſit proprium diaboli? Sic: ſemper ad peccatum; tanquam principalis agentis. 2.
Vtrum omnia peccata hominum ex impugnatione, ſeu dæmonum tentatione proueniant? Non: Niſi indirectè. 3.
Vtrum dæmones poſſint facere vera miracula ad ſeducendum? Non: quandoque tamen ſunt veræ res. 4.
Vtrum dæmon ab homine ſuperatus ab impugnatione illius arceatur? Non; niſi ad tempus. 5.

Quæſtio cxv. de actione corporalis creaturæ.

Vtrum aliquod corpus ſit actiuum? Sic: ſecundum quòd eſt actu. 1.
Vtrum in corporibus ſint rationes ſeminales? Sic: id eſt virtutes actiuæ, & paſſiuæ. 2.
Vtrum corpora cœleſtia ſint cauſa eorum quæ hic per inferiora corpora fiunt? Sic: cauſa ſecunda. 3.
Vtrum corpora cœleſtia ſint cauſa humanorum actuum? Non: & impoſſibile eſt. 4.
Vtrum eorum actionibus ſubdantur dæmones? Non: nec per ſe, nec per accidens, nec directè, nec indirectè. 5.
Vtrum corpora cœleſtia imponant neceſſitatem his quæ eorum actioni ſubduntur? Non omnibus. 6.

Quæſtio cxvi. de fato.

Vtrum fatum ſit? Eſt: non tamen in ſenſu ponendum hoc pro quadam vi ſyderum. 1.
In quo fatum ſit? In rebus creatis, vt à Deo ordinantur ad effectus. 2.
Vtrum ſit immobile? Sic: vt in cauſis ſecundis tantum. 3.
Vtrum omnia ſubſunt facto? Non: ſed aliqua 4.

Quæſtio cxvij. de actione hominis.

Vtrum vnus homo poſſit docere alium cauſando in ipſo ſcientiam? Sic: reducendo ipſum de potentia in actum. 1.
Vtrum homo poſſit docere angelum? Non: niſi cogitationes proprias ei manifeſtando per modum locutionis. 2.
Vtrum homo per virtutem ſuæ animæ poſſit immutare materiam corporalem? Non: niſi mediantibus aliquibus corporibus. 3.
Vtrum anima hominis ſeparata poſſit mouere corpora motu locali? Non: virtute naturali. 4.

Quæſtio cxviij. de propagatione hominis quo ad animam.

Vtrum anima ſenſitiua traducatur cum ſemine? Sic: & aliæ huiuſmodi formæ, quæ per ſe non ſubſiſtunt. 1.
Vtrum anima intellectiua cum ſemine traducatur? Non: & hæreticum eſt dicere contrarium. 2.
Vtrum omnes animæ fuerint ſimul creatæ? Non: ſed ſingillatim vnaquæque creatur, quando ſuo corpori infunditur. 3.

Quæſtio cxix. de propagatione hominis quo ad corpus.

Vtrum aliquid de alimento conuertatur in veritatem humanæ naturæ? Sic: inquantum accipit veritatē carnis, oſſis &c. 1.
Vtrum ſemen quod eſt principium humanæ generationis ſit de ſuperfluo alimenti? Sic: inquantum, antequam alimentum conuertatur in ſubſtantiam membrorum, accipitur ex ipſo alimento. 2.

F I N I S.

INDEX HAERESVM, ET ERRORVM, CVM SVIS

authoribus à Sancto Doctore hic paſsim ratione naturali per articulos expreſſa damnatorum: cuius cenſuræ (vt & canonicè obſtruatur os loquentium iniqua) Pontifices Romani, Concilia ſacra, ſcripturæ diuinitus reuelatæ, junguntur. Numeri articulos in ordine oſtendunt: & ubi ſunt plures, plures articulos. Quòd ſi punctaliter forte pro non correſponderint per erroribus damnatis: uide circum circa articulorum quempiam. Impreſſioni enim, ueluti primæ, condonanda eſt incuria diſcordiæ huius, & emendanda.

A

ADAM & Eua ſi in iuſtitia permanſiſſent, non coiuiſſent unquam. hæreſis Armenorum damnata. 489
Adam & Eua ſi in iuſtitia permanſiſſent, humana ſpecies nō fuiſſet per commiſtionem propagata, ſed angelica. Hęr. Arm. dam. 489
Adam & Eua ſi in iuſtitia permanſiſſent, nulla fuiſſet ſexuum differentia: ſed æquè ac angelorum multiplicatio hominum fuiſſet. Hęr. Almarici damnata. 482. 489 491.
Adam non à Deo, ſed a principe mareria ſeuela fictum: & Euam ſimiliter, ſed inanimatam creatam, & immobilem. Hęr. Manetis damnata. 452. 456. 459
Adam in forma ferę fuiſſe creatum: Hær. Manetis. damnata. 452. 457
Adæ peccatum fuiſſe occulto Dei decreto ordinatum. Hær. Caluini damn. 475. 507
Adam non ex culpæ demerito, ſed conditione naturæ mortuus eſt. Hær. Pellagij dam. 484
Adam, etiamſi non peccaſſet, nihilominus mortuus fuiſſet. Hær. Pellagij damn. ibidem.
Adam non fuiſſe a Deo. Hær Albanenſium damn. 453. 456
Adam aliquid malum fuiſſe. Hær. Albanenſium dam. ibi. & 485.
Adæ primi hominis animam prius fuiſſe formatam, quam corpus. Error Iohannis Epiſcopi Hieroſolimitani damnatus. 454. 579
Adæ corpus prius fuiſſe formatum, deinde animam creatam, & illi infuſam, aſſerere eſt hæreticum. An hæc aſſertio erronea ſit, ut quibuſdam uidetur, examinatur. 458
Adam in ſtatu innocentiæ nunquam habuit unde poſſet ſtare. Hær. Trinitariorum, Deiſtarum, Arsianorum, nuncupatorū dam. 476. 478
Adæ formationem de limo terræ allegorice, & figuratè, non hiſtorice, eſſe intelligendam. Error Origeniſtarum dam. 455
Adæ de Coſta Euam fuiſſe formatam, allegoricè & figuratè non hiſtorice eſſe intelligendam. Err. Origeniſtarum damna. 461
Adæ ſeu Euæ tentationē à ſerpente factam, allegorice & figuratè non hiſtorice eſſe intelligendam. Err. Origeniſtarū dā. 475
Adæ Coſta, ex qua dicitur formata, non re ipſa ut litera Geneſis habet eſt intelligenda, ſed ſecundum miſterium, non quidem per allegoriam ſed per parabolam. Err. Thomæ de Vio damna. 461.
Adorandum eſſe ſerpentem: eo quod ſerpens, qui decepit Euā, fuerit Chriſtus Hær. Opitarum damnata. 77
Adorandum eſſe Caim. Err. Cainanorum dam. 77
Adorandum eſſe Seth. Err. Sethianorum damn. 77
Adorandos eſſe Angelos. Err. Angelicorum damn 77
Adorandum eſſe Solem. Err. Heliognoſticorum dam. 77.
Adorandam Mariam uirginem, ut Deum Hær. Colliridianorū damn 77.
Adorandum eſſe Iudam illum proditorem. Err. Infamis Cainanorum damn. 77
Adorandos eſſe Sodomitas, Chore, Datan Abiron; eo quod cum ſciſma in primo Dei populo feciſſent, terra dehiſcente perierint Err. nefandiſſimi ſceleris Cainanorum damn. 77
Adorandum eſſe Demonem. Hær. Demoniacorum dam. 77
Adorandos eſſe Mures, Muſcas, Ranas, Arbores, Hær. Muſoritarum, Muſcaronitarum, Ranaritarum dam. 77
Adorandum ſolum Deum. Propoſitio uera, ſed tamen ſuſpecta eo modo, quo ab hæreticis adducitur, ut excludatur ſcilicet ſanctorum adoratio. Examinatur. 77
Angelos ſiue bonos ſiue malos non eſſe à Deo creatos. Hær. Hermani riſsuich dam. 507
Angelos ſeptem ſolos feciſſe mundum præter conſcientiam Dei patris. Hær. Saturnini dam. 336
Angelos creaſſe mundum. Hær. Menandri dam. 336.
Angelos non poſſe uinci ab hominibus, niſi magicæ artis diſciplina, Hær. Menandri damn. 570
Angelos ex Dei ſubſtantia extitiſſe. Hær. Manicheorum & Priſcillianorum dam. 368
Angelos feciſſe mūdū, Ipſos autem factos a quibuſdā ſenſib. de Cælo præditit, genusq; humanum fefelliſſe. Hær. Simonis magi dam. 307. 336
Angelus in inſtanti ſuæ creationis fuit malus, & nunquam niſi malus Hær. Trinitariorum dam. 324
Angelos aliquid creare. Err. Arnaldi dam. 335
Angelos creatores eſſe animarū noſtrarum. Hær. Seleucianorū & Hermianorum dam. 336
Angelos, & nō ſolum Deū, eſſe colēdos. Hær. Angelicorū dā. 465
Angelos nichil eſſe. Hær. Libertinorum damn. 307. 465
Angelos non eſſe. Hær. Doſithei dam. Ibid.
Angelorum malorum creationem uniuerſæ carnis eſſe opificiū non Dei, Hær. Manicheorum & Priſcillianorum dam. 333
Archangelos creaſſe mundum. Hær. Archonticorum. dam 335.
Angeli ſunt creatores corporū, Deus uero aīarū. Err. Phil. dā. ibi.
Angeli tot ſunt, quæ ſunt orbes, qui ſunt quadraginta, uel quinquaginta Error. Ariſt. dam. 263
Angeli ſunt tantum decem. Err. Algazelis damn. 263
A primo Angelo proceſſit ſecundus, & deinceps uſque in finem Err. Algazelis. dam. 41. 307. 335.
Angelus ultimus p̄eſt oīb. inferiorib. reb. a quo tota nrā pfectio, & intelligentia prouenit; & in cuius cognitione tota noſtra beatitudo conſiſtit, & in cuius ſeparatione tota pęna animæ noſtræ conſiſtit. Hær. Algazelis dam. 461
Anima rationalis, inquantum rationalis, non eſt forma corporis humani Hęr Petri Ioannis. dam. 369
Animam hominis de terra eſſe, non factam a Deo per filium. Hær. Seleucianorum dam. 366. 452
Animam rationalem prius eſſe formatam quam corpus. Err. Iohannis Epiſcopi Hieroſolimitani dam. 334. 454
Animam rationalem ex Dei ſubſtantia extitiſſe, aut Dei ſubſtantiam eſſe aut Dei naturam. Hęr. Gnoſticorum Maniche. dam. 368. 451
Animas non creari a Deo. Hær. Seleuci, & Hermiæ damna. 452. 453. 581
Animas factas eſſe ab Angelis. Hær. Seleuci dam. 453.
Animas factas eſſe ex igne. Hær. Enthuſiaſtarum damna. 366. 452
Animam hominis eſſe corpoream, quamuis immortalem. Err. Tertulliani dam. 362
Animam filij ex anima patris, veluti corpus ex corpore generari. Hær. eiuſdem. dam. 452. 581
Animas nouas nec creari, nec infundi a Deo. Hær. Concordenſium dam. 452. 453. 581. 582
Animas noſtras nihil eſſe. Hęr. libertinorū. dam. 363. 451.
Animas hominum ſceleratorum poſt ipſorum mortem cōuerti in Dęmones Err. Tertuliani dam. 367
Animam hominis propagatam eſſe de carnis ſubſtantia. Hær. Luciferianorum dam. 452. 581.
Animam hominis ſimul cum corpore in ipſius morte corrumpi Hær. Arabicorum dam. 363. 579
Animas noſtras cum corporibus quidem interire ſed poſtmodum in reſurrectione cum corporib. reſuſcitare. Hær. eorundem dam. ibid.
Aīas nrās cum corporibus ita interire ut amplius non redeant Hær. Saduceorum Hermani riſſuich dam. ibid.
Aīas nrās ante infuſionē corporis peccaſſe, & in corpora tanquā in carceres incluſas fuiſſe. Err. Origeniſtarum. Priſcilianorum dam. 334. 579. 582
Animas hominum poſt mortem conuerti in bruta ſuis meritis congrua. Hær. Cuiuſdam innominati dam. 367
Anima hominis producitur ex ſemine humano, ſicut anima bruti Hær. quorundam dam. 581
Animam Dei eſſe alterius ab ipſo Deo ſubſtantiæ, minoris eſſentia Dei. Hær. Agarenorum dam. 15

Animam

Animam eſſe cibum principatuum, ac poteſtatum: propterea quod ipſa ſit ea humore ſupero. Err. Archonocorum dam. 367

Animam omnem morientem ad Deum redire illique reduniri Err. pluſquam fabuloſus Libertinorum dam. 581

Animarum beatarum viſio, qua uidēt diuinam eſſentiā, nō eſt viſio intuitiua & faciatis. Hær. quorundam dam. 56

Anima nihil aliud eſt quam corpus, & mortuo corpore anima moritur conſequenter. Err. philoſohporum. dam. 362. 367

Anima non eſt tota æterna, ſed vna particula eſt æterna & maior, alia temporalis. Err. philoſophorum dam. 367

Animus eſt Deus commorās in oſibus. Err. eorundem dam. 368

Quoad animam etiam homines non ſunt æterni: gloria tamen æterna eſt ab hoībus affectanda. Err. eorundem. dam. 367

Ex anima intellectiua & corpore non conſtituitur unum tertium: niſi ſicut ex motore Cæli & Cælo Her. ſiue Err. Auerois dam. 369.

Animas hominum eſſe productas ab intelligentia, a qua ipſarum animarum gubernatio, tota perfectio, creatio, & beatitudo dependet. Err. eiuſdem. dam. 41. 419

Anima noſtra procedit a datore formarum, qui eſt vltima intelligentia. Err. eiuſdem. & Algazelis dam. 41

Anima noſtra pęna non eſt niſi ſeparatio ab ultima intelligentia Err. Algazelis dam. 465

Animæ impreſſio tranſit in corpus aliud, ita quod poteſt ipſum diſtruere & interficere per excitationem ſuam atque faſcinationem. Err. Algazelis dam. 578

Animas non eſſe ſpiritus, ſed ſolum corpora. Err. Sadduceorum dam. 362

Antichriſti diſcipulos apparituros per uniuerſum orbem diem penthecoſtes anno domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo Err. Bartholomei Ianoueſij dam. 564

Antichriſtus ita peruerteret omnes chriſtianos habentes uſum liberi arbitrij, ut ſuis erroribus immobiliter inhærentes nulla ratione deinceps poſſint ad fidem conuerti. Hær. eiuſdem dam. ibidem

Antichriſtus tantę efficacię charácterem in peruerſos ab ipſo imprimet, ut immobiliter in erroribus perduratores ſint certo tandem damnandi, & igne è Cælo miſſo corporaliter morituri. Err. eiuſdem. dam. ibid.

Per Antichriſtum Iudęi, Saraceni, & quicunque infideles tam paruuli quam adulti ſubuertendi poſt ipſius Antichriſti mortem omnes ad fidem Chriſti conuertentur: at ſic nno erit de adultis Chriſtianis ab eodem Antichriſto Seducendis. Error. dam. ibidem

Appropriata non ſunt potentia, ſapientia & benignitas patri, filio & ſpiritui ſancto in diuinis: ſed propria Hær. Petri abalardi dam. 209. 225.

Aquas, quæ ſuper cœlos ſunt, animatas eſſe, & rationales quaſdam uirtutes Err. Origeniſtarum dam. 346

Aſtris fatalibus hominem eſſe alligatum: & in Aſtris ſeptem ac nigiori quatuor litteris omnium perfectionem conſiſtere. Hær. Baſi dam. 352

Auguria, diuinationes, ac ſtellarum curſus inquirenda, & ex eis futurorum curſus rimandos. Err. Augurum dam. 288

B

Beatos non uidere in cęlo Dei eſſentiam. Hær. Armenorum. Et Petri abailardi dam. 55

Beatos uidere claritatem quandam eſſentiæ Dei, in qua uiſione beatitudo eſt: adeo quod beatitudo conſiſtit in uiſione non eſſentiæ claritatis illius eſſentiæ. Hær. eorundem. dam. ibid.

Beatos non uidere Deum vllo pacto in ſe, ſed in ſuis creaturis. Almarici dam. ibid.

Beatitudinem & miſeriam non ſore perpetuam. Err. ſiue Hær. Origeniſtarum dam. 318

Beatitudinis & miſeriæ, quædam erunt alternationes. Hær. eorundem. dam. ibid.

Beatæ animæ in corpora mortalia ita nō ſunt reuerſuræ, in quibus patientur: & hinc rurſus ad beatitudinem euocabuntur. Hær. eorundem dam. ibid.

Beatitudinis & miſeriæ fiet circulus quidam. Hær. eorundem dam. ibid.

Beatitudinem finalem nos conſequi poſſe in hac uita ſecundum omnem perfectionis gradum, quem in patria atque in uita beata habebimus. Hær. Begardorum. & Beguinarum dam. 65

Beatam in ſe ipſa naturaliter eſſe omnem intellectualem naturam: & animam non indigere lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum uidendum, & eo beatæ fruendum. Hær. eorundem & earundem pro prima parte dam. 311. pro ſecunda 58. 59

Beatos omnes pares eſſe in gloria Hær. Iouiniani dam. 60

In beatitudine cęleſti nullam eſſe premiorum differentiam. Hęr. eiuſdem dam. ibidem

Beatarum animarum uiſio diuinæ eſſentiæ non eſt uiſio intuitiua, & faciatis Hær. quorundam dam. 56

Beatorum intuitiua & faciatis uiſio diuinæ eſſentiæ ſecundum communem Dei ordinationem in ipſis euacuabitur, & continuabitur uſque ad finale iudicium: nec ea tunc uſque in ſempiternum quorundam dam. 56

Benedictiones omnes, quas eccleſia facit uel dicit ſuper panem, vinum, aquam, oleum, ſal, ceram, incenſum, arbores oliuarum, palmarum, ueſtimenta, calices, & quæcunque alia ad eccleſiaſticum uſum pertinentia nullius eſſe momenti: ſed eſſe potius practicam negromantiæ, quam ſacræ Theologiæ. Hęr. Valdenſium, & Vuiglef. dam. 338

Beſtias omnes ratione eſſe capaces. Hær. Gnoſticorum & Manichæorum. dam. 363. 464

Bruta omnia æquem ut hominem non ſolum ſentire, uerum etiam intelligere. Err. eorundem. dam. ibid.

Biblia ficta & indiſtincta eſt, & delirium eſt euangelium Hær. impiiſſimi Hærmadi riſſuich dam. 171. 289

Bibliorum textum nudum ſolum accipiendum, loquendum, ac proponendum populo in eccleſia, uel in ſcholis ſine vlla interpretatione: eo quod omnes ſumus diuinitus a Deo edocti. Err. communi Bibliorum dam. 171.

C

Caini eſſe adorandum. Hær. Cainanorum. dam 77.

Carnem hominis a Diabolo eſſe factam. Hær. patricianorum dam. 333

Chatolicam, & ueram eccleſiam non eſſe apud Iadoos. Hær. Armenorum dam. 184

Chatolicos doctores errasse, atque errare in fide Err. ſecundini dam. 360

Cœlos trecentos ſexaginta quinque eſſe, a quibus mundus eſt factus, non a Deo Hær. Baſilidianorum dam. 234. 348

Cœlum, lunam, ſtellas, & aquas, quæ ſuper Cœlos ſunt, animatas eſſe & rationales quaſdam uirtutes. Err. Origeniſtarum dam. 345

Cœlum non fuit factum, neque genitum, ſed ingenitum & ęternum. Err. Ariſtotilis dam. 345. 234. 47

Cœlum eſt animatum anima intellectiua. Err. quorundam philoſopho dam. 353

Cœleſtia corpora ſunt producta ab animabus corporum cęleſtium: & una anima producitur ab alia ſcilicet inferior a ſuperiori Err. quorundam philoſophorum dam. 41. 234. 361

A primo cœlo proceſſit ſecundum cœlum, & deinceps uſquead ultimum Err. Algazelis dam. 41. 234. 361

Cæleſtia corpora ſunt animalia rationabilia: q̄a dicitur pſal. 18 Cęli enarrant gloriam Dei, & Iob 38. Cum me laudarent Aſtra matutina. Err. Rabbi Moiſi dam. 353

Cerberum tricipitem, uel infernalem, eſſe ſanctam trinitatem. Hær. quorundam impiorum impietate ipſa peiorum in Bohemia dam. 177

Chriſtus a patre miſſus corpus cęleſte ſecum traxi. Hæ. Valentini dam. 455

Chriſti aliquid diuinitatis fuit Conuerſum in carnem. Hær. Apolinaris dam. 368

Chriſtus humanitatem aſſumpſit æqualem ſuæ diuinitati. Hęr. Arnoldi dam. 368

Chriſti humanitatem ubique ſicut diuinitatem. Hær. Zuinglij & ubiquetiorum dam 42

Chriſtum ſecūdum corpus etiam in inferno adeſſe præſentem. Hær. ubiquetiorum dam. 42

Chriſti corpus, cum aſcendit in cęlum, planè eſſe factum Deum Hær. Metamorphiſtarum dam. 93. 368

Chriſti corpus eſſe Deum, omnino propriè dici debere. Hær. eorundem dam. ibidem

In Chriſto humana natura eſt perſona uerbi. Hęr. Auguſtini de Roma Archiepiſcopi Nazareni, dam. 368

Humana natura aſſumpta a uerbo in unione perſonali eſt uere et Deus naturalis & proprius. Hær. eiuſdem dam. ibidem.

Coitū quemcunq; commiſsū uentes carnis libidine tā inter uiros quā inter fęminas eſſe licitū: quia melius eſt nubere quā vri, dīxit pauperes de Lugduno. Err. illorū pauperum dam. 405.

Coitū carnalē, uentre carnis libidine, quęcunq; nō eſſe pctm̄ ſed oſculum; quia ad hoc non inclinat natura, ſed ad Coitum eſt inclinatio naturalis Hær. Beguinarū & Begardorum connumerata erroribus, dam. 405.

Communiter debere uiros, ac fęminas, Iuuenes, ac uirgines, in uno loco & conclaui uiuere, & in eodem cubiculo dormire: ubi extinctis luminaribus ad omnes promiſcuè dicendū, Creſcite & multiplicamini Hær. Condormienſium, dam. 578

Conſcientia Dei timore imbuta pro inferno, pro paradiſo autē conſcientia diuini iudicij contemptrix, ſecura, ſtupida, & conſopita. Err. apud Quior niſtas, dam. 401

Corpus ſuapte natura malum, ideo a malo principio factũ; Err Manichæorum.dam.462.333.275
Corporis humani inferiores partes non a Deo, ſed a Diabolo eſſe factas. Hær.paternl.dam.ibid.
Corpori hominis non animæ imaginem Dei eſſe impreſſã: ad quam factus eſt homo. Hær.quorundam damn.14.468.
Corporum humanorum plaſmationem diaboli eſſe figmẽtum: & fœmina conceptionum opere Dæmonũ in mulieris utero figurari: propterea carnis reſurrectionem nõ eſſe credendam eo quod concreatio corporis non ſit congruent animæ digni tati. Hær.patricianorum dam.333.
Creatorem eſſe Angelum, neſcio quem glorioſum ſuperioris Dei. Her Apellitarum dam.239.
Creator ſine conditor malo ſuperior, materiam accepit ex qua condidit omnia: ex puriſſima parte cœlum, ex craſſiori paradiſum, ex eius gleba Adam: cui ex propria ſubſtãtia animam indidit: unde perpetua inter corpus & animam pugna extat. Hær.Marcionis dam.336.
Creationem id eſt productionem ex nihilo non dari Err. philoſophorum multorum maxime Auerois dam.238.
Nihil poſſe habere eſſe poſt omnino non eſſe Err. eorumdem dam.238.308.
Potentia in productione rei non poſſit eſſe ſolum in agente. Err.eorumdem dam.238.
Creationem uniuerſe carnis non opificium eſſe Dei, ſed malorum angelorum Her.patricianorum dam.234.333.456.
In omni noua functiona præſupponi materiam. Err.quorũdam dam.239.
Creaturas ab alio quàm à Deo eſſe factas: nã mundum factum eſſe ab angelis. Hær.Simonis magi, cherinthi: damn.234.
Creatum, ſiue factum fuiſſe mundum ſolum à ſeptem angelis, præter conſcientiam patris. Hær.ſaturnini: damn.234.336
Creaturas factas à malo Deo. Hær. Gnoſticorum.damn. 234
Creatum eſſe mundum ab archangelis. Hær. archonticorum damn.234 336
Creaturas ex ſe, & generatione ſua malas eſſe quia à malo Deo creatæ ſunt. Hær. manicheorum, damn 234.
Creaturas coeternas eſſe Deo Hær. origeniſtarum damn.47.308.
Creaturam non eſſe à Deo creatam: ſed à ſuperna quadam uirtute. Hær.ſimoniacorum, damn.234.

D

Deos eſſe duos: bonum à quo omnia bona & malum, à quo omnia mala. Hær.Gnoſticorum damn.53.131.204.234.
Deũ bonũ unum principium eſſe, à quo factus eſt malus Deus & malum alterum in ſua malignitate feciſſe mundum. Hær. Apellis, damn.131.204.234.
Deum malũ uetus condidiſſe teſtamentum, bonum uerò nouũ Hær.manichæorum, damn.204.
Deum bonũ ſolũ patrem eſſe domini noſtri Ieſu Chriſti: non autem illum, qui eſt author ueteris teſtamẽti. Hær.manichæorum Cerdonis, damn.204.
Deũ alterum iuſtum, alterũ eſſe bonum, Hær.cerdonis dam.204
Deum qui à prophetis pronunciatus eſt .i. legis & prophetarum non eſſe patrem domini noſtri Ieſu Chriſti: pater enim Chriſti ignorabatur, hic uero pronunciatur, non ignorabatur. Hær.cerdonis damn.204.
Deũ bonũ uiuificare, & non occidere. Hęr.albanenſiũ, dam.204.
Deũ malũ uiuificare & interimere corpora. Hær. eorundem damn.204.
Deum ueteris teſtamenti malum eſſe. Hær. fauſti manichæ. damn.204.
Deum bonum omnes animas, & malum, id eſt diabolum corpora creare Hær.albigen.dam.234.204.
In Deo eſſe quippiam compoſitum. Hær.Arnald.dam.83.20.
Deum eſſe corporeum Err. Tertul.dam.14.
Deus, ut homines, habet membra Hær. uadianorum dam.14.
Deum, neque ignem neque tenebras creaſſe. Hær.maneus dam.259.123.
Deum, eſſe non tantum malorum ſed etiam peccati authorem. Hær.Caluin.dam.239.515.123.
Deum, non tantum permittere malum, ſed etiam id operari efficaciter Hær.caluini.dam.239.515.123.
Deum eſſe mendacem. Hær.armenorum.dam.103.
Deum potentia ordinaria mẽtiri poſſe. Hær.quorũdã dam.103
Deum, ordinaria potentia, per adminiſtrum poſſe, uel mentiri uel fallere. Hær.quorundam damn.103.
Deum uideri non poſſe per eſſentiam à beatis, ſed per claritatẽ quandam illius eſſentię, in qua conſiſtit beatitudo. Err.Arnaldi dam.53.
Deum non uideri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aere Hę. almarici dam.35.
Deum humanam naturam ex Maria non ſuſcepiſse. Hær.Anabapt.dam.3.
Deum eſſe primam materiam. Hær.Dauid din. dam.150
Dei potentiam, & actualem creationem eiuſdem eſſe menſuræ, & ita Deum non poſſe facere, niſi quę facta ſunt, nec aliter quàm facit Hær.petri aba. dam.155.93.
Deus, non poteſt facere ea quæ agit niſi propter ordinem iuſtitiæ, & ſapientiæ ſuæ Err.Arnal.dam.87.96.124.
Deus, agit ex neceſſitate naturę. ibidem.
Deum, non eſſe trinum in perſonis Hær.ſabellii dam.177.
Deum, non eſſe auctorem omnium bonorum Hęr. Arnal. damn.34.
Præter Deum eſſe aliquid æternum Err.eiuſdem damn.47
Deus non præſcit ex ſe aliquid malum, ſed per aduerſarium ſuum ſ.Dæmonem. Her.Alban. dam.89.
Deus, quod non extat præſciens, quod extat ſciens, quod exorit memoria tenens non eodem modo ſemper ſe habet, ut qui cognitionem transferat ad præſentia præterita futura. Err. Theophronii dam.86.43.106.21.
Deus, non eſt malorum factor. Error Colluthi.damn. 123.259.
Deus, non poteſt habere filium, quia uxorem non habet, nam ſi Deus haberet filium omnis res eſſet in periculo, tanquam futura inde ſeditio. Hę.agaren. dam.185.178.217.
Deus a nobis nihil aliud requirit, quam ut ipſum ſolum cognoſcamus. Err.Aetii damn.4.
Deum nõ eſſe omnipotentem. Hær.Bezanitarũ. dam.239.153.152.
Deum nullum eſſe, nullam diuinam prouidentiam. Hær.Atheorum dam.135.
Deum non eſſe, nec Chriſtum, nec diabolum, nec cęlum, nec infernum. Ibidem.
Dei naturam ſe comprehendere dicebant Anomi.285.61.
Deus creauit genus humanum ad perpetuam damnationem & interitum potiſſimè. Err.Calui.120.147.239.470.
Deus non modo permittit fieri peccata, quæ homines faciunt, ſed etiam fiunt Deo uolente, & impellente. Err. eiuſdem. dã. 259.513.123.
Dei opera omnino ſunt ſimpliciter, omnia peccata: quæ fiunt ab hominibus. Err.eiuſdem 239.515.123.
Nullum furtum, nulla ſcortatio, nullum adulterium fit ab homine, quod Deus non efficiat in homine. dam. Ibidem.
Deo uolente, & iubente diabolus mentitur in cordibus hominum dam.Ibidem.
Deus eſt non ſolum cauſa omnis mali, ſed etiam hominibus, ut mala operẽtur, malas cogitationes in cordibus inſpirat, adeoque ut non homines peccent, ſed Deus ſit efficiens, & uolens peccatum. ibidem.
Dei lex, & Dei uoluntas ſæpe ſunt inter ſe cõtraria dam.110.121.
Deus multas habet eſſentias, & diuina eſſentia non eſt otioſa, ſed eſſentia eſſentiat, naturã naturificat, & bonitas bonificat. Hær. Raym.dam.202.206.
Deus non creat, nec infundit nouas animas. Hær. Concordenſium dam.452.435.
Deus eſt mutabilis. Hær. Secundini damn.43.106.
Deus eſt cauſa cuiuslibet modi actua, & cuiuslibet circunſtantiæ productæ. Err. Trinitariorum dam. 515.
Deus non eſt unus. Hær. quorundam damn. 391.53.
Deus non eſt omnipotens dam.ibidem.132.133.
Dei opus ita eſſe adulterium Dauidis, Sæuitium Manlij. & perditionem Iudæ, æquè ac conuerſionem Pauli. Hær.Melancthoni dam.123.259.515.
Deum eſſe crudelem. Hær.Nouatiani dam.198.127.228.133.
Deum de Deo, lumen de lumine, Deum uerum de Deo uero Er. Caluini dam.205.
Deum non unum, ſed tres eſſe Deos. Hær. petri ſtatonli. damn. 202.33.
Deos multos ſibi faciunt euangelici Err. Antichriſtianorum damn.202.33.
Deus ideo dicitur finis omnium, quia omnia reuerſura ſunt in ipſum, ut in deo immutabiliter quieſcant, & ut unum indiuiduum, atque incommutabile eo permanebunt. Err Almarici damn.237.501.
Deum eſſentiam eſſe omnium creaturarum, & eſſe omnium eiuſdem. 38.
Sicut alterius naturæ non eſt Abraham, & alterius Iſaac, ſed unius atq; eiuſdem. ſic omnia eſſe unum, & omnia eſſe Deum ibidem.114.
Deus nihil agit Err.philoſoph. damn.336.
A Deo nihil noui poteſt immediate procedere, quia nihil fieri poteſt ſine diſpoſitione præuia, & motu præcedente, Deus autem immobilis perſeuerat. error philoſophorũ 361. 247.248. 239.
A Deo inuariabili nullum uariabile poteſt procedere. Err.Auerois & Algazel damn.249.

Ab uno Deo non procedit, niſi unum numero Err. Auerois & Algazel dam. 259.
Deus non præcedit creaturam durationis prioritate: hoc enim aſſerere eſt negare de Deo libertaté arbitrii: quia ſi Deus creaturam non produxit quamdiu ipſe fuit nō habebat plenam libertatem ſuæ actionis, quia expectabat tempora, & horas, ut ageret 246
In Deo bonitas, ſanctitas, & aliæ perfectiones non dicunt aliqd poſitiué, ſed tātum per remotioné. Err. Algazelis dam. 69. 22.
Deus non cognoſcit ſingularia in propria forma. Err. Auer. & Algaz. dam. 435. 85. 90.
Deus non permittit mala fieri, ut eliciat bona, ſed mala in mundo proueniunt, ex neceſſitate materiæ uel naturæ Err. Algazelis damn. 255. 95. 136. 25.
Deus legis & Iſraelis igneuſ eſt, Creator uero eſt Angelus quidá glorioſus ſuperioris Dei Err. apellitæ, ſeu appellitarum dam. 198. 259. 45. 2.
Diabolus nunquam habuit unde poſſet ſtare, hoc eſt ab inſtanti ſuę creationis fuit malus, & numquam non malus Hær. ireni. damn. 324.
Diabolum ex ſua natura malum eſſe nec poſſe eſſe bonum. Err. manich. dam. 323.
Diabolum non prius fuiſſe angelum bonum a Deo factum. Hær. manich. damn. 323.
Diabolum eſſe principium, & ſubſtātiam malam. Hær. manich. damn. 321.
Diabolum Dei mandato eſſe mendacem. Err. caluini. damn. 380.
Diabolum omnes in die inuocant, atque colunt. Error atheorū damn. 320. 77.
Diabolum, ſiue dęmones aliquando fore ſaluandos. Err. origen. dam. 330.
Diabolo Dei miſericordia poſt iudicium præſtò erit. Hær. libertinorum damn. 330.
Diabolum creare omnia corpora Hęr. albigen. damn. 462. 329.
Diabolum non eſſe, nec malos ſpiritus, nec ulla incantationes, aut maleficia per dęmones concitata. Hær. Georgianorum, dam. 548. 320.
Diabolus fecit hunc mundum, & omnia quæ in eo ſunt Hær. catharorum dam. 333.
Doctrinam omné hactenus à Deo per Moyſen, & prophetas, per Chriſtum, & apoſtolos traditam fuiſſe imperfectam & ad ſalutem conſequendam inutilem. Hær. Dauidicorum damn. 1.

E

Eccleſiam uniuerſalem non habere authoritatem exponendi uerba Chriſti. Hær. Io. Vueſſph. dam. 184.
Eccleſia poteſtatem habet diſcernendi quidem uerbi Dei, à uerbis hominum, ſed non proinde eccleſiam iudicem eſſe. Err. luthe. dam. 184.
Penes eccleſiam poteſtatem eſſe ſacræ ſcripturæ iudicandæ qua ſi ab huius nutu illius certitudo pendeat, uaniſſimum commentum eſt Hær. caluini dam. 184.
Eccleſiam Romanam eſſe ſupremam inter alias eccleſias, credere non eſt de neceſſitate ſalutis Hæ. Io. Vuicl. dam. 184.
Eccleſiæ conſtitutiones, & cæremonias non acceptandas Her. ſectar. dam. 184.
Eccleſiam catholicam, & ueram non eſſe apud latinos Hær. armenorum. dam. 184.
Eccleſiam errare poſſe, & aliquando erraſſe: nec tantum eſſe eccleſiæ certitudinem in diffiniendo, ut errare non poſſit. Err. Io. de ueſſalia dam. 184.
Eccleſiæ prælatos non habere a Chriſto authoritatem condendi canones ſiue leges Hær. Io. de ueſſalia dam. 184.
Eccleſiaſtica obedientia eſt ſecundum adinuentionem ſacerdotū eccleſiæ præter authoritatem expreſſam ſacræ ſcripturæ Err. Io. Huſſ. damn. 184
Eccleſiam Romanam non eſſe caput omnium eccleſiarum, & eccleſia Romana longe eſt à traditionibus apoſtolorum. Hęr. Hieron. Prag damn. 184.
Electis nulla peccata eſſe mortalia, & nulla reprobis uenialia, Hæ. Theod. Bezaniæ damn. 142.
Enoc apud inferos manere, quòd ad Chriſtum non acceſſerit. Hęr. marcion. damn. 496. 497.
Eſſētia diuina in ſe nec ab angelo, nec ab homine uidetur, nec uidebitur Hær. Trinit. dam. 55.
Eſſentia diuina eadem in patre, & filio, & ſpirituſancto: tamen ut hæc eſſentia eſt in rōne formæ una eſt in patre, una eſt in filio, licet non una in ſpirituſancto, & in huiuſmodi tamen forma eſt idem quod diuina eſſentia. Hær. trinitariorum. dam. 206
Euam non eſſe formatam ex coſta Adæ re ipſa: ut littera Gen. habet quę non iuxta litteram, ſed ſecundum miſterium, non quidem per allegoriam, ſed per parabolam eſt intelligenda Err. Thom. uio. dam. 461.

F

Fam conuerſationes humanas eſſe attribuendas. Err. Bardaſenis. damn. 575. 572.
Fatali ſigno animas noſtras, & corpora humana aſtringi. Hęr. priſciliani dam. 552. 575.
Signa 12. quæ mathematici obſeruare ſolent per ſingula animæ uel corporis membra diſſipata eſſe, & nominibus patriarcharum aſcripta Hær. priſc. 572. 553.
Fato omnia agi nullāq; eſſe Dei prouidentiam. Hęr. atheorum, damn. 575. 572.
In ſeptem aſtris & 24. literis rerum omnium perfectionem uitam denique, & generationem omnium hominum conſiſtere. Hær. Baſi. dam. 569. 552.
Ex conditione corporum cæleſtium futura pendent in tantum quod ſi quis totam conditionem cæleſtis harmoniæ haberet plene cognoſceret iam præterita quàm futura. Err. Algazelis damn. 288. 569. 552. 572.
Corpora cæleſtia, & diſpoſitiones eorum in quibus incipimus aliquid operari, dirigunt operationes noſtras à principio uſque in finem per tantum & per totum, ita quod illa conſtellatio ſolum in qua, & ſub qua opus incipitur, quārumcumque opus ſit aduotarium, dominatur a principio uſque in finem Error eiuſdem dam. 569. 552. 572.
Motus uoluntatis ſubſunt corporibus cæleſtibus. Eiuſdem dam. 569. 558. 572. 575.
Fide nihil eſſe credendum, quod uirtutem noſtri intellectus excedat Hær. Petri abailardi dam. 247.
Fidem ſolam iuſtificare. Hær. Lutheri dam. 4.
Fidem ſolam abſque ullo alio opere eſſe ſatis ad uitam æternā conſequendum eiuſdem dam. 4
Fides qua iuſtificatur homo, cuilibet poteſt eſſe certa. Hær. caluini. dam. 437.
Fides ſi ſit firma, & fixa: qualiacumque ſint opera hominis, ſemper certus erit de ſua ſalute. Hær. eiuſdem dam. 437.
Credendum non eſt niſi per ſe notum, uel quod ex per ſe certis poſſit declarari. Hær. Trinit damn. 247.
In fidei diſciplina rationibus potius, quàm ſacræ ſcripturæ authoritatibus & teſtimoniis agendum eſſe Hær. fœliciani dam. 8. 247
Fidem noſtrā fabuloſam eſſe, ut probat noſtra fatua ſcriptura, & ficta Biblia, & delirum euangelium Hær. Hermani Riſuic. dam. 1.
Filius nequit uidere patrem. Err. origeniſtarum damn. 225.

G

Abſque gratia Chriſti hominem poſſe omnia præcepta Dei implere, & ſuis meritis uitam æternam conſequi Err. Pelagij. damn. 58. 410. 139. 499.
Gratiam non eſſe abiiciendam uelut proſſus inutilem, ſed eſſe amplectendā quia illa accedente, facilius poſſe haberi gloriam æternam. Hær. eiuſdem ibidem. 512. 410. 499.
Abſque gratia hominem Dei præcepta adimplere, uitam æternam conſequi: nullum peccare quemlibet iuſtum eſſe, hominem ad ſtatum perfectionis peruenire poſſe, ſi uellet. Err. Cæleſtii dam. 499 410. 139.
Ad gratiam Dei conſequendā hominem ſe præparare poſſe ex puris naturalibus uiribus. Hær. melanct. damn. 312. 410. 499.
Sine Dei gratia, uel auxilio poteſt homo omnia peccata uitare, & omnes admonitiones prophetarum adimplere. Err. Rabbi moyſi dam. 139. 410. 499.

H

Hominem poſſe ex ſe dare ſpiritum ſanctum. Hær. albanum. dam. 235.
Homo quilibet præditus eſt ea iuſtitia ſapientia, & charitate atque uirtutibus omnibus pari dignitate, & modo, quibus Deus eſſentialiter eſt præditus. Hær. ſuenckfeldii dam. 67. 68.
Humana natura a Deo uerbo aſſumpta æqualis eſt Deo in omnibus bonis ſuis adeò: ut tāta ſit humanitas Chriſti, quanta eſt eius diuinitas, & tantundem poſſit, & ualeat. Hęre. arnoldi. dam. 368.
Humanū corpus eſſe a dæmone. Hęr. patric. dam. 456. 333. 462.
Hominis partes inferiores eſſe a dęmone. Hęr. patern. damn. 331. 462.

Hu-

Humanum genus à Deo creatum potiſſimè ad perpetuam damnationem,& interitum.Hær.Caluini dam.147.470.139.120.
Hominem primum non eſt dare. Err.Ariſt.dam.456.

I

IMaginem Chriſti eſſe idolum. Hær. Iconocl.dam. 109.
Imagines habere in templis idolatria eſt,ſiue ſint Chriſti, ſiue cuiuſcunque ſancti. Hær.Felician.dam.109.
Imagines Thurificare idolatriam eſſe.Hær.Almarici dam.109.
Imaginem Dei,ad quàm factus eſt homo, corpori, non animæ eſſe impræſſam.Hær.cuiuſdam dam.14.468.
Imagines non eſſe faciendas,quæ adorentur. Err.perperam ab hæreticis deductus ex Deut.4.dam. 109.
Statuas ſubuertendas. Err.eorundem deductus vniuerſaliter falsò ex Deut.7.dam. 109.
Intellectus humanus eſt æternus, quia eius cauſa ſemper eodē modo ſe habet,& quoniam non habet materiam, per quam prius ſit in potentia,quàm in actu.Err.Trinit.dam.105.
Eſt vnus intellectus numero in omnibus hominibus.Err.Auerrois dam.570.
In intelligentiis nihil mali potuit eſſe. Err.Auerrois dam.320.
Intelligentias non eſſe prauitatis, & malitiæ capaces. Err.eiuſdem dam. 320.
Intellectualem naturam eſſe naturaliter in ſeipſa beatam.Hęr.Begardorum dam. 58.59.311.
Iudas fuit diuinus.Hær.Cainanorum dam. 77.
Iudas à quibuſdam adoratur.Err.quorundam dam. 77.
Iuſtitiam noſtram Deum nobis imputare:etiam ſi iuſti non ſomus.Err.Iuſtificatoriorum dam.34.
Iuſtitia ſola Chriſti, non vlla noſtra nos iuſtos, & ſaluos eſſe, quicquid ſit de noſtris operibus; certum eſſe debere, quod gratis propter Chriſtum peccata remiſſa ſunt. Err.Pſeudo apoſtolorum dam.34.
Iuſtitiam hominis eſſe nullam apud Deum.Hær.Hæreticorum dam. 34.
Nulla in nobis iuſtitia.Hæc etiā propoſitio dam.34.

L

LEgem Dei prorſus inutilem,& neque antè, neq; poſt iuſtificatione,neceſſariam eſſe.Hær.Antinomorum dam 4.
Libero arbitrio non aſcribendas eſſe hominum conuerſationes,ſed fato.Hær.Bardaſſen.dam.352 569.
Liberum arbitrium hominis nullum eſſe. Err. Albigen.dam. 569. 408. 412.
Liberum non eſſe hominis arbitrium. Hær. Lutheri dam. 569. 408.412.
Liberum hominis arbitrium nullam habere in ſuis operationibus actiuitatem,non agere,ſed pati. Err. Lutheran.damn. 408.412.
Liberum arbitrium hominis eſt potentia paſſiua,non actiua,& neceſſitate mouetur ab appetibili.Hęr.Trinit.dam.408.413.
Liberum hominis arbitrium cauſa nō effectiua ſuorum actuū, ſed receptiua duntaxat,vt ſolummodo paſſiue ſe habeat. Hęr. Iacobi Præp.dam.412.
Libertate nihil fit,ſed omnia ex neceſſitate eueniunt. Hær. Petri Abailardi dam.352.412.
Liberi arbitrii non eſt homo. Hær. Caluini dam.408.412.569.
Liberè ſiue uoluntariè peccans,accepta gratia,nunquam in gratiam recipitur.Hær.Melchioris dam.255.
Libertatis in ſpiritu viuunt ſub habitu Monachorum Sarrabaitæ.Err.Sarrab.dam. 453.
Liberum arbitrium ita hominem habere, ut ſi uelit in Deum credat,& non credat:ſi illi ita uidere uideatur, & placeat:& ita in eo quòd credit, ſi uelit perſeueret uel non perſeueret. Hær.Parmen.dam.412.
Liberum arbitrium poſt peccatum eſt res de ſolo titulo,& dum facit quod in ſe eſt,peccat mortaliter. Err.Lutheri dam.255. 566.412.
Liberum arbitrium hominis ſuis uiribus poſſe diuina mandata implere.Hær. Pelagii dam.412.
Licentiam quamlibet in delitiis carnis, in eſcis comedendis, in fucu,in ornamentis, in impudicitiis eſſe licitam. Hær. Agapetæ dam. 405.
Libidini plene ſatisfaciendum eſſe, cum ſtimuli carnis infeſtant.Hær.Valdenſium dam. 40 .
Litteræ appellandæ ſunt uirus, ac peſtis. Err. Liciorū imp.damna. 576.
Litteras eſſe abiiciendas, & ſpiritum viuificatorem ſequendum. Err.quorundam dam. 576.
Luxuriæ nullum eſt peccatum.Hær.Balaam dam.405.

M

MAgicam artem palàm eſſe exercendam docuit Carpocrates,amores cæteraq; conficiendo per ſomniorum viſiones,& Dæmones aſſeſſores.Err. Carpocratiani dam. 570.
Magiæ tantum tribuit Menander, ut Angelos nullo pacto aliter uinci poſſe aſſeruerit, quam magicæ cuiuſdam artis diſciplina Err.Menandri dam. 570.
Maleficia, & incantationes non eſſe per Dæmones concitata. Err.Antidæmon dam.548.
Maleficiorum,& Mathematicorum errores,& ſcelera.Err.Gab. Mathematici dam. 570.
Malum eſſe à Deo,& Deum facere mala non tantùm permiſſiuè,ſed etiam effectiuè.Err.Blaſti.dam.123.
Malum eſſe aliquando à Deo,aliquando à materia prima. Err. Seleuciani dam.259.
Mali naturam Deo eſſe coæternam.Hær.Fortunati dam. 252.
Malum non eſſe à Deo qualecunque ſiue culpæ,ſiue pœnæ.Hær. Colluti dam. 123.2 9.
Malum eſſe quandam ſubſtantiam Err Secundini dam.212.
Malum nihil eſſe,nihil peccatum, niſi eorum opinione, qui ſe peccare putant.Hær.Libertinorum dam. 256.253.
Malas creaturas ex ſeſe eſſe aliquas.Hær.Manich. dam. 260.
Mali eſſe naturam quandam, & Deum malum. Hær. Manich. dam.252.260. 259.
Materiam elementorum,ex qua mundus factus eſt,à Deo factā non eſſe, ſed ipſi Deo coęternam.Err. Seleuciorum, & Seleucianorum dam. 235.
Materiam malam eſſe,& ab alio malo perfectam,atque abſolutam.Hęr.Marcionis dam.235.
Materiam non natam introducens Hermogenes, Deo non nato eam comparauit,matremq; elementorum,& Deum aſſeruit.Hęr.Hermogenianorum dam.235.
Materiam primā Deum eſſe.Hęr.Dauidis Dinantii dam. 235.
Materiam, ut Deum, ingenitam, tenebras,& malum eſſe, & à Deo longè abeſſe, in auſtrali plaga collocatam, ſeditionem aduerſus fructus ſuos mouiſſe, & cum Dęmonibus, igne, & aqua in lucem impetum feciſſe, Deumq; ob id conterſium non habuiſſe,quo tantam uim in ipſam vindicaret,& Diabolum nunc materiam,nunc materię principem eſſe.Hęr.Manetis, & Manicheorum dam. 235.
Matrimonium nullum eſſe.Hęr. Alban.dam 355.
Matrimonium eſſe inuentum quoddam humanum.Hęr.Sectariorum dam.355.
Matrimonium quaſi per malum eſſe damnandum. Hęr. Adamian.dam. 355.
Matrimonium nil aliud eſſe niſi occultum meretricium. Hær. Tatianorum dam. 355.
Matrimonium,ſiue coniugium eſſe reſpuendum. Hær.Traditarum dam. 355.
Matrimoniū carnale eſt peccatū mortale.Hær.Cath.dam.355.
Matrimonium eſſe fornicationem iuratam, niſi continenter coniugati viuant Hær.Pauperum de Lugduno dam.355.
Quaslibet alias immunditias magis eſſe licitas, quam copulam carnalem.Ibidem.355.
Matrimonium nihil differre à ſcortatione,ſed idem eſſe.Hær. Tatiani dam.355.
Membra humana Deus habet. Hær.Antropomorphitarū dā. 14.
Miracula in eccleſia nulla uera fuiſſe.Err.Pauperum de Lugduno dam.518.
Miracula ſanctorum Dæmonum fuiſſe præſtigias. Hær. Eunomii,Euſtathii,Vigilantii dam. 518.
Motus non incepit,ſed fuit ab æterno, in æternum duraturus. Hær.Ariſt. dam. 47.
Mobile quoddam fuit ab æterno.Err.eiuſdem dam.47.
Mundum fuiſſe ab æterno, & materiam elementorum ex qua factus eſt mundus,non eſſe factam,ſed Deo coæternam. Err. Albanenſium,& Seleucianorum dam.47. 246.
Mundus non incępit, fuit ab æterno, & erit in æternum. Err. Ariſt.dam.246.47.
Mundū creatū non à Deo,ſed ab Angelis, ſiue ab Archangelis. Hær.Simoni Magi,Menādri,Saturnini,Nicolai,dam.47.333.
Mundū ſiue hominem non à Deo factum, ſed à trecentis ſexaginta cęlis.Hær. Baſilidian.dam. 15.2.65.1.97.333.
Mundum à malo principio in ſua malignitate factum fuiſſe. Hær.Albanenſium dam.
Mures adorandos eſſe.Err.Iudæorum dam.77.
Muſcas adorandas eſſe. Err.Muſcaronitarum dam.77.

N

NEceſſitate abſoluta oīa euenire.Hę.Io.Vuiclef.dā.138.121.
Neceſſitate nihil eſſe faciendum, ſed omni debere fieri liberè,& citra ullam coactionem. Err. Lamperianorū dā. 407.

O

OBedientia eccleſiaſtica eſt obedientia ſecundum adinuentionem Sacerdotum Eccleſiæ, præter expreſſam auctoritatem ſacræ ſcripturæ. Err. Io. Huſſ. dam. 184.
Omnipotentiam Dei negarunt Bezanitæ. Err. Bezanitarum dam. 153. 253.
Opera bona nulla debet facere homo, cum ad vltimum ſtatum perfectionis venerit. Hær. Beguina. Begar. dam. 498.
Imperfecti homines eſſe in operibus virtutum ſeſe exercere. Hær. eorundem dam. 498.
Opera bona non eſſe neceſſaria ad ſalutem. Hær. Turinti. dam. 516. 505. 498.
Opera etiam propria, etiam bona, vt à ſpiritu Sancto piorũ corda inhabitante eſſe peccata. Her. Luther. dam. 498.
Operationem manuum vt malignam eſſe reiiciendam. Hær. Anthiaſiſtarum dam. 498.

P

PEtrus non eſt nec fuit caput Eccleſiæ ſanctę catholicæ. Err. Io Huſſ. dam 184.
Pontifici Romano non eſſe obediendum. Hær. Græcorum dam. 184.
Non eſt ſcintilla apparentiæ quod oporteat eſſe vnum caput in ſpiritualibus regẽs Eccleſiam, quod ſemper cum illa militante eccleſia conuerſetur. Her. Io Huſſ. dam. 184.
Pontifici Romano non omnes fideles eſſe ſubiectos. Her. quorundam dam. 184.
Pares erant oẽs in pœna, vel in gloria. Her. Cathar. dam. 126.
Paulus nunquã fuit mẽbrum Diaboli, licet fecerit actus quoſdam actibus Eccleſiæ malignantium cõſimiles. Hær. Io Huſſ. dam. 142.
Peccatum non eſſe à libero arbitrio, ſed à Dęmone. Hær. Valentini, Manich. Armenorum dam. 563.
Peccatum nullum extitiſſe ſi Dæmon non fuiſſet, qui homines ad illud impuliſſet. Err. eor. dam. 563.
Peccatorum eſſe certum numerum irremiſſibilem, ita vt qui illum attingat, veniam conſequi non poſſit. Error ſine auctore. 255.
Peccatores antiquos eſſe in via ita obſtinatos in malitia, vt ſecundum legem communem eos pęnitere non poſſit. Err. Armachani dam. 255.
Homines non poſſe peccare. Hær. Cacangelicorum. dam. 255.
Non audio, qui mihi dicat fędam illam pruriginem, & Veneris ſtimulos non à natura, ſed à peccato profectam. Err. Eraſmi. dam. 563.
Qui accepta gratia voluntariè peccat, nunquam in gratiam recipi poteſt. Her. Melchi. dam. 564.
Nullus peccat volendo aliqualiter aliter, quàm Deus velit eum velle. Err. execrandus Trinit. dam. 475.
In peccatum relapſi ad pęnitentiam non ſunt admittendi, ſed ad luporum rapinam, & Diaboli prædam prouciendi. Hær. Nouatianorum. dam. 255.
Pęnitere eos non poſſe, vt remiſſionem peccatorum cõſequantur, qui ſemel lapſi ſunt in peccatum poſt baptiſmum. Hær. Nouat. dam. 255.
In peccato prolapſi non ad pęnitentiam, ſed ad Diaboli prędã admittendi. Hær. Nouat. dam. 255.
Aliquos eſſe in via in malitia ita obſtinatos, vt ſecundum legẽ communem eos pęnitere non poſſit. Err. Armachani damna. 255.
Petrus non fuit, neque eſt caput Eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Hęr. Io. Huſſ. 184.
Præcipiſſe Deum impoſſibilia, vt à nobis ſeruentur. Hęr. Lutheri dam. 306.
Præcepta poſſe ſeruari abſque gratia Dei. Err. Pelagii damna. 139.
Prædeſtinatis à Deo ad vitam æternam non obeſſe quęcunque ſcelera ab eis commiſſa, & piè viuentibus non prodeſſe bonorum operum laborem, ſi à Deo ad mortem ſint ordinati. Her. Io. Huſſ. dam. 144. 146.
Prædeſtinatum à Deo ad vitam, etiam ſi ipſe mala opera agat, nunquam poſſe eſſe membrum Diaboli, & è contra prædeſtinatum ad mortem, quantumcunque ipſe benè viuat nunquã poſſe eſſe membrum Dei. Eiuſdem, dam. 130. 144. 146.
Gratia prædeſtinationis & vinculum, quo corpus Eccleſiæ, & quolibet eius membrum iungitur Chriſto capiti indiſſolubiliter. Ibidem. 204. 238.
Prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licet aliquando excidat à gratia adiunctiua, ſed non à gratia prædeſtinationis. Eiuſdem dam. 130.
Præſcitus & ſi aliquando ſit in gratia ſecundum præſentem iuſtitiam, tamen nunquam eſt pars S. Eccleſiæ. Eiuſd. dam. 142.
Ex ſola prædeſtinatione, & præſcientia diuina omnia pendere, & nulli homini bonum opus prodeſſe, aut malum obeſſe. Her. quorundam dam. 146. 138.
Si ad prædeſtinationẽ referas humanam voluntatẽ, nec in externis nec in internis, operibus nulla eſt libertas, ſed eueniunt oĩa iuxta prędeſtinationẽ diuinã. Hęr. Melãcton. dã. 143. 138.
Præordinauit Deus aliquem ab æterno propter alicuius bona futura. Err. Trinit. dam. 1 3.
Prophetas contraria dixiſſe. Err. Apellitarum, dam. 290.
Prophetia eſt cognitio futurorum, quæ naturaliter ineſt nobis. Err. Algaz. dam. 290.
Ad gratiam prophetię homo poteſt ſufficienter ſe diſponere & Deus non eligit in prophetando aliquem ſingulariter ſed illum, qui ſe ad id diſponit per ſua naturalia. Err. Rabbi Moiſi cani. ibidem. 290.
Prouidentia aliquorum Deus non habet quo ad ſpeciem, & ſingularia vnde contingentia particularia non ſunt ſub diuina prouidentia. Err. Rabbi Moiſi dam. 500. 502. 136. 41.
Prouidentia Dei non eſt de indiuiduis, & de his inferius exiſtentibus. Err. Auerrois dam. 500. 502. 13 . 41.
Prouidentiã Dei de rebus humanis nullã eſſe. Hær. Atheorum dam. 500. 502. 136. 45.
Prouidentiæ diuinæ omnia committenda eſſe. Err. quorundã. dam. 136.
Prouidentia vlla diuina, Mundus non regitur. Err. Philoſoph. dam. 500. 502. 136. 41.

R

RElationes non ineſſe diuinis perſonis, ſed à foris exiſtere. Err. Gilb. Porrẽt. dam. 166. 2 0.

S

SColaſticorum omnium communi ſententiæ in re graui refragari velle temerarium eſt. Vide. 182. 210. 476.
Scholæ omnium Theol. concordi de fide, aut moribus contradicere ſi hęreſis non eſt, hæreſi proximum eſt. Vide. 182. 210. 476.
Scientias omnes ſpeculatiuas errores eſſe. Err. Luth. dam. 5.
Scientias philoſophicas omnes eſſe damnandas. Err. Arnoldi dam. 5.
Scientias philoſophicas nullas adiſcendas. Err. Bibliſtarum. dam. 5.
Studia generalia, & uniuerſitates, collegia, graduationes, & magiſteria à Papa, uel Epiſcopis in Eccleſiam Dei ſunt uana gentilitate introducta & non plus Eccleſiæ proſunt quàm Diabolus Err. Io. Vuicl. dam 576.
Scripturam ſacram non eſſe Dei uerbum. Hær. Suenefeldij. dam. 1.
Scripturæ ſacræ textum nudum ſolum recipiendum, legendũ in ſcholis atque populo proponendum in Eccleſia abſq; ulla expoſitione, quod omnes ſumus à Deo diuinitus edocti. Err. Bibliſtarum dam. 1. 171.
Scripturæ ſacræ ac uerbum Dei tractare licet laicis etiam Mulieribus ęquè ac ſacerdotibus. Temeritas ſectariorum. damna. 1. 184.
Script. S. quemlibet pro arbitratu ſuo poſſe exponi, nihil in ea difficile, nihil obſcurum ſibi perſuaſum habere. Err. Io. Brentio. dam. 1. 184.
Script. ſacra non eſt doctrina tradita per Moiſen, prophetas, Chriſtum, & Apoſtolos, fuitq; imperfecta, & ad conſequendã ſalutem inutilis. Hær. impius. Dauidicorum dam. 1. 6.
Script. S. intellectum Cath. non admittunt ſectarii. Hær. Sectariorum dam. 1. 6.
Script. S. irrident Libertini dicentes ſe ſequi ſpiritum uiuificantem. Err Libertinorum dam. 1. 6.
Script. S. germanum, ac ſimplicem ſenſum nõ approbat Quintinus. Err. Quintini dam. 1. 6.
Script. S. ex ſe adeò eſt clara, ut nulla hominum de ea ſit neceſſaria approbatio. Err. Io. Vuicl. dam. 1. 10.
Script. S. iudicandæ non eſſe poteſtatem penes Eccleſiam, quaſi ab huius nutu, illius certitudo pendeat. Err. Caluini damna. 1. 84.
Script. S. diſcernendæ à ſcriptura hominũ, ſiue uerbi Dei, à uerbis hominum, Eccleſiam habere quidẽ poteſtatem, ſed proinde non iudicem eſſe. Err. Luth. dam. 1 18 .
Nihil ultra quã ſacris literis proditũ, eſſe definiendum, cætera omnia eſſe problemata in illud reiicienda tempus, cùm ſublato ſpeculo uidebimus Deũ de facie. Err. Eraſmi, dam. 178.

Script.

Scripe.ſ.ſenſum peruertunt eum Iudæis œcolampadius, & Caluinus: ille cum Aquila illud. Eſ. 7. Ecce iuuencula concipit, hic teſtimonia de Trinitate,& Christi diuinitate.Err.dam.1.
Scrip. ſ. utrunque teſtamentum reiecit quidam Ambroſius, Hær.dam.Ambroſian.
Totum uetus Teſtamentum Corpocrates. Cerdon. Manichei, Seuerus.Err.1.
Libros Machabæorum, Lutherus,quòd ſuas deſtruant hæreſes de ſuffragiis mortuorum. Err.dam.1.
Euang.Math.Marc. & Ioan. Marcion, Cerdon.Hær. 1.
Euang.Marc.Luc.Io.Cerinthus. Err.dam.1.
Acta Apoſtolorum.Cerinthus,& Seuerus. Err. dam.1.
Epiſtolas ad Titum, & Timoth.Baſilides. Hær.Baſilidianorum dam.1.
Omnes Pauli epiſtolas,Ebion,ut doceret ueterem legem, ſimul cum noua obſeruandam, cui poſitioni opponitur doctrina Pauli Err.Ebionit.Encrati.dam.1.
Solum Prophetas,& Apoſtolos recipinot Apocriphi. Err. Apocriphorum. dam.1.
Epiſtolam Iacobi reicit Luterus, quia ſibi opponitur aſſerendi fidem ſolam ſine operibus iuſtificare. Err. Luther.dam.1.
Euangelium Ioannis, & Apocalipſim reiiciunt Alogiani quod in his demonſtretur uerbum filium Dei, quod ipſi negant. Err.Aloganorum dam. 1.
Illud Io. 1.cap. (Omnis ſpiritus qui non confitetur Christum Ieſum in carne uenisse ex Deo non eſt) reiiciunt Appellitæ Err.Appellitarum dam. 1.
Scripturarum Canonem habens ſuum Iudæi à Chriſtianis diſtinctum.Err.Iudæorum dam.1.
Scripe. ſ.loca deprauata à Luthero.Err. Lutheran.dam.1.
Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus Epiſt. Iacobi 2. deprauauit ſic. Oſtende mihi fidem cum tuis operibus.Err. Luth. dam. 1.
Certam ueſtram uocationem facite per bona opera. 2. Petri 1. id totum (per bona opera) ſuſtulit.Err. eiuſdem. 1.
Arbitramur hominem iuſtificari per fidem. Ro.3.addidit (ſolum.) Err.Luth. dam.3.
Omnes enim peccauerunt.Ro.3.legit.Omnes enim ſunt peccatores. Err.eiuſdem dam.1.
Qui poteſt uos conſeruare ſine peccato, Iudæ legit. ſine oppugnatione Err.eiuſdem dam.1.
Accipite armaturam Dei,ut poſſitis reſiſt. in die malo,& in omnibus perfecti ſtare ad Epheſios 6.abſtulit (perfecti) legens, ut in omnibus, quæ agitis poſſitis ſtare. Err. Luth. damna. 1.
Non introibit in eam aliquid coinquinatum, Apoc. 21. legit, nihil commune in eam introibit.Err.eiuſdem dam. 1.
Verbum Domini manet in æternum. 1. Petri. id amputauit. Err.eiuſdem dam. 1.
Vt abſtineatis uos à fornicatione ad Theſſal. 4. id omiſit. Err. eiuſdem dam.1.
Illud 1.Tim. 5.de uoti uiolatoribus uiduis, quod primam fidem irritam feciſſent,non de uoto cum ueteri,& uera Chriſti Eccleſia,ſed de fide in Chriſtū uiolata,& obnegata, exponendū vult.Err.eiuſdem dam.1.
Illud 1.Cor.9.nunquid non poteſtatem habemus ſororem mulierculam circumducendi? detorquet in ſororem coniugalem.Err.eiuſdem dam.1.
Per legem cognitio peccati. Rom. 3. deprauauit addendo (ſolum.)Err.eiuſdem.1.
Ad horam orationis nonam.Act.3.Peruertit ſic: (ſub horā nonam ad orandum.) Err.eiuſdem.1.
Quid admiramini quaſi noſtra virtute, aut poteſtate feceriſmus? ait Petrus Iudæis Act. 3. Cum ſanaſſet claudū, legis ſic (quaſi noſtro fecerimus merito.)Err.eiuſdem dam. 1.
Cum impoſitione manuum presbyterij.1.Tim. 4. Per (presbyteros) intelligendos vult ſeniores laicos. Err. eiuſdem damna.1.
Quomodo conuertimini iterum ad egena elementa.Gal.4.Peruertit ad legem mundi.Err.eiuſdem.1.
Ex Hebræo ſe vertere mentitur tibi ſoli pecco,pro tibi ſoli peccaui.Pſal.50.Err.eiuſdem dam. 1.
Pro Verbum caro factum eſt. Ioan. 1. Vertit Verbum caro facta eſt. Err.eiuſdem dam. 1.
Factum ex muliere. Gal.4. Adulterauit (natum ex muliere.)Er. eiuſdem dam.1.
Totos tādem negat libros Machabeorum à tot Conc. receptos. Err.eiuſdem dam.1.
Scripturæ ſacræ aliquid vltra veritatem ad decorem addiderūt Euangeliſtæ. Err.quorundam dam.à ſimili.71.
Scrip. ſ.ſicut hiſtoriæ profanæ, quædam ad decorem, & ornamentum continet, quæ vera non ſunt, Hær. quorundam damna. à ſimili. 71.
Seraphim docente Paulo aliqua didiciſſe.Err. Grecorum damna. 577.
Serpentem æneum adorabant, eique ſacrificabant ſerpenicolæ.Err.Iudæorum dam.77.
Serpentem creaturæ meliorem eſſe,atque honore perſequendum.Her.Marcion.dam. 77.
Serpentem,qui primos decepit parentes Chriſtū fuiſſe,& ſcientiæ boni,& mali auctorem, ideo adorandum. Hær. Ophitarum dam.77.404.
Somno ſemetipſos tradentes,ſomniorum phantaſias prophetias appellabant Anthiatiſtæ. Her. Anthiatiſtarū dam. 423.
Somniorum phantaſias vocandas eſſe prophetias. Err. Adelphij dam. 423.
Somnijs,& viſionibus attēdendum.Err.Suchefeldij dam. 425.
Spiritus Sanctus creatus eſt,factus eſt non Deus. Her. Macedonij dam. 164.220.221.
Spiritum S.neque Deum,neque creaturam eſſe.Hær.Tuſtathij dam. 220.185.
Spiritum S.eſſe motū in rebus creatum.Hær.Samoſateni damna.221. 194.
Spiritus non poteſt videre filium.Err.Origeniſt.dam.225.
Spiritus S.eſt anima mundi.Err.Petri Abailardi.dam.221.194.
Spiritum Dei non eſſe. Hær. Doſithei dam. 185 162.
Spiritus S. nihil aliud fuit, quam columba. Hær. Lucæ Sternb. dam. 221.194.
Spiritum S.non Deum perfectum,& patri conſubſtantielē eſſe, ſed famulum,miniſtrum,Angelicisq; ordinibus paulò præſtantiorem.Hær.Marathonij dam.123.202.
Spiritum S. à Patre, & Filio æternaliter non procedere. Hær. Græ.197.
Spiritum S.ex Patre, & Filio tanquam ex duabus principijs, & non tanquam ex vno procedere.dam 197.
Spiritus S.omnem tollebat intellectum Sabellius dam.194.217.
Spiritum S. nuſquam Deum nominarunt Deiſtæ. Err. Deiſtarum dam. 194.221.
Spiritum S. non eſſe tertiam Trinitatis perſonam.Hær.Serueti Hiſpani dam.194.
Spiritum S. non à Filio,ſed à Patre ſolùm procedere.Hær.Græcorum dam.195.
Spiritum S. non eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed Patre, & Filio minorem, meram eſſe creaturam. Hær. Macedonij dam.221.202.216.
Spiritum S. à Filio procedere non habetur expreſsè in S. ſcript. Err.Io.Eueſtph dam.195.
Spiritum S.aut Chriſtum fuiſſe Melchiſedech.Err.Melchiſedechianorum dam. 221.
Spiritum S.ſe eſſe iactabant Manes Thomas,Manicheus,& Montanus.Err.dam. 36. 1.221.194.
Stellam,Solem,Lunam,& Aquas quæ ſupra cœlos ſunt,animatas,& rationales quaſdā virtutes eſſe.Err.Origeniſt. dā 345.
Subſiſtentiam vnam Patrem,Filium,& Spiritum ſanctum eſſe. Hær. Contobarditarum dam. 173.
Symbolum Nycænum eſt deſtruendum.Hęr.temeraria Eudoxij dam. 205.
Symbolum illut Athanaſij in Eccleſia cantari ſolitū,non Athanaſij,ſed Satanaſij eſſe dicendū.Err.Petri Stratorij, & Georgij Brandarum dam. 163.
Symbolum Athanaſij eſſe ſophiſticum, quod quartum inducat Deum,& ſacrilegium quòd ſoluat Chriſtum.Hær. Valentiniſtarum dam. 363.
Symbolum Nycænum negabat eſſe Sinodi,& Symbolo Athanaſij noluit credere Caluinus.Err.Caluini dam. 205. 314.
Symbolum verſic.illum (Deum de Deo lumen de lumine,Deū verum de Deo vero) impudenti deridens chachinno ridiculum appellabat Battologiam.Hær.Caluini dam.205.

T

TEmpus eſſe æternum. Hær.Err.Ariſt.dam.47.
Tenebras non creatas à Deo,nec ignem Hær.Manetis damna.234.
Tentationes Dæmonum in nobis fieri contactu lapidum,& herbarum, pro ut illorum ſagax malitia nouit harum rerum vires diuerſas diuerſis incitandis, & incendendis vitiis conuenire.Err Bailardi dam.567.
Terram eſſe Deo coæternam Hær. Fęlicis Manich.dam. 7.
Trinitatem ſanctam non eſſe, ſed ſolum vnitatem. Hær. Iacobitarum.dam.177.
Trinitatem eſſe cerberum tricipitem. Hær. pluſquam peſſima Bohemorum dam.177.
Vnitatem Dei negando,tres Deos affirmāt alii.Hær.dam.204.

Tres ſunt Dij. Hær. quorundam dam. 204.
Trinitatem ore blaſphemo violarunt Trinitarii quidam. Hær. Trinitariorum dam. 177.
Trinitatis teſtimonia ex Geneſi, & Athanaſii Symbolo deducta non recipit Caluinus Err. Caluini dam. 177.
Trinitas nomen ſuperuacaneum, & inane eſt, quod in ſcripturis ſacris nũquam ſit expreſſum Hær. Lucæ Sternb. dam. 181.
Trinitatem quandam fœminam eſſe, quæ tres habet maritos. Hær. Lucæ Sternb dam. 177.
Si Deus eſſet trinus, & vnus, eſſet quoddam compoſitum, & vnitate congregationis vnum. Err. Auerrois dam. 204.
Trinitatis vocem adeò abhorruit Caluinus, vt Conc. Nycænum, ac Symbolum Athanaſii eam confitentẽ non receperit. Hær. Caluini dam. 177.
Trinitatem blaſphemando Olipius ſeuerè punitus. Err. Olipi dam. 177.
Eſſentia generat eſſentiam: eſt genita, & procedens. Hær. Ioachimi dam. 206.
Nulla res eſt, quæ ſit Patris, Filii, & Spiritusſancti, nec eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura Eiuſdem dam. 203.
Summam rem, quę ſit Pater, Filius, & Spiritusſanctus aſſerere, eſt non tam Trinitatem, quàm quaternitatem in Deo aſtruere, videlicet, tres perſonas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam. Eiuſdem dam. 203.
Vnitas huiuſmodi non vera eſt, & propria, ſed quaſi collectiua, & ſimilitudinaria, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna eccleſia. Eiuſd. dã. 203.
Vnam eſſe naturam, ſeu deitatem communem tribus, ſed non vnam eſſentiam. Hær. Nouorum Arianorum dam. 203.
Vnam ſubſiſtentiam eſſe Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum communem verò ipſum Deum, ſubſtantiam, & naturam. Hær. Angelitatum dam. 173.
Subſtantias tres eſſe, ſeu naturas quaſdam ſimiles. Hęr. Canonitarum 203.
Homouſion. i. Patris, & Filii non eandem conſubſtantialitatem eſſe. Err. Felictani dam. 202.
Perſonas non eſſe in diuinis, & ſi tres ſint Pater, Filius, & Spiritusſanctus. Hær. Deiſtarum dam. 171. 173.
Perſonam vnam eſſe diuerſis nominibus nominatam. Hær. Noeti dam. 176. 173. 167.
Perſonas nõ eſſe tres, ſed vnum Deum, & vnam perſonam. Hær. Iudæorum dam. 174.
Perſonas tres in una Dei eſſentia ſtatuentes errare, cenſuit Valentinus Hær. Valentini dam. 174.
Perſonas eſſe inæquales. Hær. pernicioſiſſimi Arii dam. 220.
Perſonis non ineſſe relationes, ſed a foris exiſtere. Err. Gilberti Porrectani dam. 210. 166.
Pater non ſemper Deus eſſe, ſed erat cum Deus pater non erat Hær. Menatis Ariani dam. 187.
Pater Deus, eſt antequã eſſet Deus filius. Hær. Raimundi Lulli dam. 221.
Pater diuerſę eſt à filio naturæ, Hær. Arii, Ætii Eunomii, & aliorum dam. 202.
Patri potentia propria eſt, non appropriata. Hær. Petri Abailardi dam. 209. 223.
Patrem Deum filium dici, vt carnem ex virgine aſſumpſit: eundemque Spiritum ſanctum, vt rationalem creaturam ſanctificat. Hær. Sabellii dam. 177. 165.
Patrem paſſum fuiſſe, cum eadem ſit cum filio perſona. Hær. eiuſdem ſectatorum Priſcillianiſtarum dam 176. 165. 202.
Filium non poteſt habere Deus, cum vxorem non habeat. Hęr. Agarenorum dam. 185. 178. 217.
Filium non eſſe Dei verbum. Hær. Alogorum dam. 190.
Filius Dei eſt Energia illa, quæ eſt in verbo Dei prædicato. Hęr. Gaſpari Suenkfel. dam. 178.
Filium non eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum patre. Hær. nouiſs. Arii dam. 222.
Filium patre eſſe minorem. Hær. Arii dam. 220.
Filium eſſe creaturam ſimplicem. Hær. Arii. dam. 220. 216.
Filium hominibus ſanctis comparatum veritatem eſſe, ſed patri collatum eſſe mendacium. Hær. Ar. dam. 220.
Filium à patre diſtare, quantum Apoſtoli à Chriſto. Hær. Eiuſdem dam 220.
Filium non eſſe cum patre orandum. Hær. Eiuſdem dam 220.
Filium non eſſe indulgendarum petitionum auctorẽ, ſed ſupplicatorem. Hær. eiuſdem dam. 220.
Filium ita eſſe in patre, vt vas paruum in maiori vaſe. Hær. eiuſdem dam. 224. 220.
Verbum Dei non ſemper erat, ſed non exiſtentibus factum eſt: qui enim erat Deus, eum qui non erat ex non exiſtente fecit. Err. Arianorum dam. 216. 221.
Neque æqualis ſubſtantia eſt patri, neque verum, & naturale bum patris eſt, neque vera ſapientia eius: ſed vnus quidem ex creatis, & genitis eſt: abuſiue autem eſt verbum, & ſapientia factus. Hær. eiuſdem dam. 190.
Et ipſe in proprio ſeu natiuo Dei verbo, & in Dei ſapientia eſt, in qua & omnia, & ipſum quoque fecit Deus: propterea etiã mutationi, & alterationi natura obnoxius eſt, ſicuti omnia quoque rationalia. Hær. eiuſdem dam. 190.
Peregrinum quoque, & alienum, ſegregatumque eſt verbum à ſubſtantia Dei. Hær. eiuſdem dam. 190.
Et inenarrabilis eſt pater filio, neque enim perfectè cernere poteſt verbum patrem, neque perfectè, & certè enim cognoſceret. Hær. eiuſdem. 190. 225.
Etenim ſuam ipſius quoque ſubſtantiam, ut eſt, filius non nouit, propter nos namque factus eſt, ut nos per eum veluti inſtrumentum crearet Deus, neq; is ſubſtitiſſet, niſi nos Deus creare voluiſſet. Hær. eiuſdem dam. 225. 191.
Verbum Dei mutari poſſe, ut Diabolus mutatus eſt: mutabilis enim naturæ eſt, generationi, & mutationi obnoxium. Hær. Arianorum dam. 190.
Filium non ſubſtantiuum, ac perſonalem, & ſempiternum eſſe cum patre; ſed prolatiuum tantum, ideſt quaſi aerem quendam eſſe, non autem perſonam viuam, & ſempiternam, cũ ſempiterno patre credendam. Hær. Pauli Samoſateni dam. 178. 221.
Filio ſapientiam eſſe propriam, non appropriatam. Hær. Petri Abailardi dam. 225. 209.
Filium non dici unicum Deum, ſed tantum patrem dici unicum, & uerum Deum. Hær. Deiſtarum dam. 220.
Filius patre eſt minor, & filio Spiritusſanctus, quia Pater fecit Filium, & Filius Spiritum ſanctũ. Hær. Eunomii dam. 220.
Filio potentior eſt pater, quod filium genuerit Deum creatorẽ, filius autem non: & potuit gignere, non filius. Hær. Maximini Ariani dam. 225.
Verbum dicitur eſſentialiter, nõ perſonaliter. Err. Rabbi Moiſi dam. 189.
Filium nomine eſſe Deum, quaſi præcarium, quod ſit patre eſſentiatus, nam qui filium eſſentia Deum, ut pater eſt, dicit, duo principia aſſerit. Err. Valentini dam. 220.
Filius Chriſtus non eſt Deus de Deo, neque ex ſubſtantia patris, ſed de patre immo à ſe ipſo ſemper fuit, ut eſſet: unde illud Symboli (Deum de Deo lumen de lumine, Deum uerũ de Deo uero) eſt ridiculoſa Battalogia. Hær. Caluini dam. 205. 216.
Spiritum ſanctum non eſſe tertiam Trinitatis perſonam. Hær. Serueti dam. 164.
Spiritum ſanctum de patre, & filio conceptum. Err. Raimundi dam. 165.
Spiritum ſanctum non dici Deum unicum, ſed ſolum patrem dici unicum, & uerum Deum. Hær. Deiſtarum dam. 220. 221.
Spiritum ſanctum patre, & filio minorem, quia pater fecit filium, & filius Spiritum ſanctum. Hær. Eunomii dam. 215. 220 221.
Spiritum ſanctum à patre ſolum procedere, & non à filio. Hęr. Græcorum dam. 165.
Spiritum ſanctum procedere à filio non habetur in S. ſcript. Err. Io. Vuſtphali. dam. 565.
Spiritum ſanctum creatum, factum. Hær. dam. 164. 223.
Spiritum ſanctum neq; Deum, neque creaturã. Hær. dam. 185.
Spiritum ſanctum non poſſe uidere filium. Hęr. dam. 224.
Spiritum ſanctum eſſe animam mundi. Hęr. dam. 164. 221.
Spiritum ſanctum nihil aliud fuiſſe, quàm columbam ſuper Chriſto baptizato deſcendentem. Hęr. dam. 164. 221.
Spiritum ſanctum omnem intellectum, qui hęretice abſtulerit. 164.

V

VErbum Dei tractare licet mulieribus æquè ac uiris, laicis ęquè ac ſacerdotibus: & quemlibet S. ſcript. ſenſum, qui ſibi placuerit pro ipſo Dei uerbo habere, ac defendere. Hęr. dam. 184.
Vitia peccatoribus non obeſſe, ſi Deus illos ad uitam ęternã prędeſtinaſſet, non bona opera piè uiuentibus obeſſe, ſi eos ad mortem ordinaſſet Hęr. dam. 144. 146.
Voluntas à Deo licet mutari poſſit, nunquam tamen de facto mutatur. Err. Rabbi Moiſi dam. 511.
Vota nihil prodeſſe, immo uota omnia tum priuata, tum monaſtica eſſe damnanda, quod uidrantur neceſſitatem, & coactionem, quandam hominibus inferre. Hęr. Lampetianorum dam. 207.
De Conciliorum generalium auctoritate, per quę ſupradicti errores condemnantur, uide q. 32. ar. 4. append. de prouincialium uerò, ſeu localiũ, uide q. 105. ar. 5. notati. poſt append. qui articulus in ordine eſt. 516. ſicut & ille primus eſt 183 Notandē univerſale.

GENESIS

GENESIS·

CAPVT PRIMVM.

Congregentur aquę in locum vnū.315.
Germinet terram herbam virentem, & facientem ſemen lignumque pomiferum faciens fructum &c. 566.
Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem.172.191.
Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. 208.
Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. 46. 27.
Creauit Deus cęlum & terram. 245.251.
Creſcite & multiplicamini. 245.333.488.
Auesq́, multiplicentur ſuper terram. 245.
In principio creauit Deus cęlum & terram.238.309. 335.30.452.
Dixit Deus fiat lux, & diuiſit lucem à tenebris. 249.344.
Vidit Deus cūcta quę fecerat & erāt valde bona.249.
Factum eſt veſpere,& mane dies vnus.322.2.3.4.5.6. 296.344.
Maſculum & fęminam creauit eos.333.365.452.466. 482. 489.
Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. 346. 347.
Congregentur aquę in locum vnum & appareat arida, vocauitq́; aridam terram, & congregationes aquarum appellauit maria.348.
Protulit terram herbam virentem, & factum eſt veſpere,& mane dies tertius.350.
Fecit Deus luminaria magna,& cętera.factumq́; eſt veſpere & mane dies quartus. 351.
Dixit etiam Deus producant aquæ reptile animæ viuentis & volatile ſuper terram.354.
Creſcite & multiplicamini, & replete aquas maris auesq́; multiplicentur ſuper terram.354.566.
Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris &c. 364.
Creauit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. 454.

Geneſis. *Caput* 2.

Relinquet homo patrē ſuū,& matrem ſuam,& adherebit vxori ſuę,& erunt duo in carne vna. 487.
Tulit dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis &c.497.vt operaretur & cuſtodiret illum. 498. 499.
Erant vterque ſcilicet Adam & Eua nudi, & non erubeſcebant.497.
Requieuit die ſeptimò ab omni opere quod patrarat.309.
Edificauit coſtam in mulierem. 333.512.
Formauit hominem de limo terræ, & inſpirauit in eum ſpiraculum vitæ,& factus eſt homo in animā viuentem. 365.453.455 512.
Non eſt bonum hominem eſſe ſolum faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.457.459.
Appellauit Adam nominibus ſuis cuncta &c. 457. 474.
Adæ non inueniebatur adiutor ſimilis eius. 457.
In quacunque die comederitis ex eo morte morieris. 475 484.
Poſuit Deus Adam in paradiſo, vt operaretur & cuſtodiret illum. 476.
Factus eſt homo in animam viuentem. 477.
Inuidia Diaboli mors introiuit in orbē terrarū. 484.

Geneſis. *Caput* 3.

Nunc ergo ne forte mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & comedat & viuat in æternum emiſit eum de paradiſo. 487.
Vidit igitur mulier quòd bonum eſſet lignum &c.& tulit & comedit. 494.
Et aperti ſunt oculi amborum,& cognouerunt ſe eſſe nudos.494.
Dixit dominus ad ſerpentem maledictus eris inter omnia animantia terræ. 404.
Quia comediſti de ligno ex quo præceperam &c.maledicta terra &c.in laboribus &c. 475.
Cur pręcepit vobis Deus &c. 483.

Caput 4.

Nunne ſi bene egeris recipies ait Dñs ad Caim. 114.

Caput 5.

Facti ſunt dies Enoch.365.ambulauitque cum Deo, & non apparuit quia tulit eum Deus. 496.

Caput 15.

Ego Deus merces tua magna nimis. 157.

Caput 17.

Ego Deus omnipotens. 125.

Caput 18.

Nunquid Deo eſt quicquam difficile. 519.

Caput 19.

Ecce miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth clauſerunt oſtium &c. vt oſtium inuenire nō poſſent. 548.
Pluit Dominus ſuper Sodomam & Gomorrh. ignē & ſulph. 172.

Caput 22.

Angelus de cęlo clamauit Abraham.&c.173.
In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. 404.

Caput 32.

Caſtra Dei ſunt hæc. 553.

Caput 33.

Eleuans autem Iacob vidit &c. currens itaque Eſau. 515.

Exodus. *Cap.* 3.

Ego ſum qui ſum.13.17.
Qui eſt miſit me ad vos. 17.

Caput 4.

Dixit Dominus ad Moiſen quis fecit os hominis, aut quis fabricatus eſt mutum &c. 250.

~~Caput 7.~~

~~Virtute dæmonum veros dracones ſanguinem ranaſque produxerunt 544.~~

Caput 8.

Digitus Dei eſt hic. 519.

Caput 10.
Factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Aegypti tribus diebus &c. 533.
Non videbit me homo & viuet. 420.
Caput 11.
Hæc dicit Dominus media noctæ ingrediar Aegyptũ, & morietur &c. eritq; clamor magnus &c. 518.
Caput 14.
Tollensque ſe Angelus Domini qui præcedebat caſtra Iſrael abiit poſt eos &c. 270.
Caput 20.
Audi Iſrael Deus Deus tuus vnus eſt. 203.
Caput 25.
Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi. 531.
Caput 26.
Videte quòd ego ſim ſolus & non ſit alius Deus præter me. 203.
Caput 32.
Placatusque eſt Dominus ſuper indignitate quam dixerat facere populo ſuo. 259.
Caput 33.
Oſtendam tibi omne bonum. 158. 27.
Non videbit me homo & viuet. 427.
Mittam præcurſorem tui Angelum vt eiiciam Cananeum &c. & intres in terram fluentem lac, & mel. 549. 548.

Leuiticus. *Cap.* 19.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini vt polluamini per eos. 57. 672.
Caput 20.
Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis &c. 570.

Numeri. *Cap.* 23.

Non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur neque vt filius hominis vt mutetur. 231.
Caput 26.
Et factum eſt grande miraculum, vt chore pereunte filii illius non perirent. 1518.

Deuteronomium. *Cap.* 1.

Dominus Deus noſter addat ad hunc numerum multa milia. 145.
Caput 4.
Hæc eſt veſtra ſapientia, & intellectus coram populis. 6.
Non additis ad verbum quòd vobis loquor, nec auferetis ex eo. &c. 359.
Caput 10.
Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. 465.
Caput 12.
Quod præcipio tibi hoc tantum facito Domino, nec addas, nec minuas. 359.
Caput 13.
Prophetã autẽ qui ſomnium vidiſſe ſe dicat &c. 423.
Caput 17.
Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem &c. 183.
Caput 18.
Non ſit qui phitones conſulat neque diuinos. 388.
Caput 30.
Conſidera quod hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum mortem, & malũ diligas &c. 412.
Caput 32.
Dei perfecta ſunt opera. 267.

Ioſue. *Cap.* 10.

Sol contra Gabaon ne mouearis & Luna contra vallem Nayton &c. 517.

Liber Iudicum *Cap.* 5.

Stellæ manẽtes in ordine, & curſu ſuo aduerſus Siſarum pugnauerant. 535.
Caput 13.
Angelus Domini apparuit Manue &c. 273.

Regum Primi. *Cap.* 7.

Seruite Deo ſoli. 516.
Caput 14.
Non eſt domino difficile ſaluare vel in multis, vel in paucis. 519.
Caput 16.
Homo videt ea quæ patent Dominus autem intuetur cor. 289.

Regum Tertij. *Cap.* 6.

Et fecit in oraculo duos Cherubin de lignis oliuarum. 531.
Caput 8.
Si enim cęli cęlorum te non capiunt. 310.
Caput 18.
Vt quid claudicatis in duas partes, ſi dñs eſt Deus ſequimini eum, ſi autem &c. 516.
Caput 19.

Regum Quarti. *Cap.* 2.

Dixitque Eliſeus, obſecro vt fiat in me duplex ſpiritus tuus. 10.
Ecce currus igneus, & equi ignei, & aſcendit Elias per turbinem in cęlum. 496.
Caput 6.
Porro Eliſeus orauit ad dominum dicens, percute obſecro gentẽ hanc cecitate percuſſitq; eos &c. 548.
Aperuit Dominus oculos pueri, & vidit quia ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu &c. 553.
Caput 18.
Hoc ſignum erit à Deo &c. vis vt aſcendat vmbra decem lineis &c. 517.
Caput 19.
Venit angelus Domini, & percuſſit in caſtra Aſſiriorum centum octuaginta quinque millia. 273.

Paralipomenon Secundi. *Cap.* 32.

Miſit Dominus angelum ſuum qui percuſſit omnem virum robuſtum &c. 549.

Tobiæ

Tobias. Cap. 4.

Eleemoſina non patitur animam ire in tenebras &c. 539.

Caput 11.

Ego ſum Raphael vnus ex ſeptem qui aſtamus ante Deum. 315.

Caput 12.

Et nunc miſit me dominus vt curarem te, & Sarram vxorem filij tui &c. ego enim ſum Raphael angelus. 549.

Eſter. Cap. 13.

Non eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ. 120. 506. 507.

Domine Deus in ditione tua cuncta ſunt poſita. 41.

Iob. Cap. Primum.

Affuit inter filios Dei etiam Sathan. 305.

Circuiui terram & perambulaui eam. 272.

Caput 4.

Nihil in terra ſine cauſa fit. 258.

In angelis ſuis reſpexit prauitatem. 598. 320.

Caput 7.

Peccaui quare poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihi metipſi grauis. 318. 485.

Caput 10.

Terram tenebroſam & opertam mortis caligine vſque inhabitat. 537. 539.

Caput 14.

Si fuerint filij eius nobiles vel ignobiles non intelliget. 450.

Caput 19.

Saluatorem viſurus ſum ego ipſe, & non alius. 370.

Caput 25.

Nunquid eſt numerus militum eius. 263.

Caput 31.

Nonne Deus ipſe conſiderat vias, & cunctos greſſus meos dinumerat. 90.

Caput 34.

Quem conſtituit alium ſuper terram, aut quem poſuit &c. 137.

Caput 38.

Cum me laudarent ſimul aſtra matutina. 296. 353. 535.

Diuiditur æſtus ſuper terram. 567.

Caput 40.

An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? 295.

Nunquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis &c. 295.

Ipſe Behemoth eſt principium viarum Dei. 315. 316.

Caput 41.

Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. 321.

Pſalmus. Cap. Secundum.

Ego hodie genui te. 160. 214.

Caput 4.

Iraſcimini & nolite peccare quæ dicitis in cordibus veſtris. 411.

Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. 420.

Caput 9.

Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adiutor. 581.

Caput 10.

Iuſtus Dominus & iuſtitias dilexit. 203.

Caput 12.

Benedicite Domino omnes virtutes eius miniſtri eius qui facitis verbum eius. 505.

Caput 13.

Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus. 51.

Caput 17.

Et cum peruerſo peruerteris. 203.

Circundederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me &c 401.

Caput 18.

Cæli enarrant gloriam Dei. 353.

Caput 23.

Quis eſt iſte rex gloriæ. 280. 290. 307. 535.

Caput 24.

Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. 132.

Caput 29.

Et vita in voluntate eius. 125.

Caput 31.

Nolite fieri ſicut equus & mulus in quibus non eſt intellectus. 364.

Tu remiſiſti impietatem peccati mei.

Caput 32.

Verbo Domini cæli firmati ſunt. 208.

Caput 33.

Immittit angelus Domini in circuitu timentium eũ & eripiet eos. 553.

Caput 36.

Spera in Deo & fac bonitatem.

Caput 39.

Annunciaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna &c. 523.

Tu autem domine ne longe facias miſerationes tuas a me &c. 533.

Caput 44.

Homo cum in honore eſſet non intellexit comparatus eſt iumentis inſipientibus &c 364.

Concupiſcet rex decorem tuum. 611.

Caput 58.

Deus ſuſceptor meus Deus meus miſericordia mea. 133.

Caput 67.

Accepiſti dona in hominibus. 199.

Deus ſalutarium noſtrorum. 522.

Caput 71.

Animas pauperum ſaluas faciet &c. honorabile nomen eorum coram illo. 561.

Qui facit mirabilia magna ſolus. 544.

Caput 72.

Quam bonus Iſrael Deus. 203.

Caput 73.

Deus autem rex noſter in ſæcula. 221.

Caput 77.

In lege eius noluerunt ambulare. 415.

Aperiam in parabolis os meum. 9.

Caput 79.

Qui ſedes ſuper Cherubin &c. 533.

Caput 84.

Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. 173.

Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. 257.

Caput 86.

Sicut letantium omnium &c. 488.

Caput 88.

Veritas mea & miſericordia mea cum ipſo. 132.

Ipſe inuocauit me pater meus es tu. 185. 214.

Caput 90.

Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. 540.

Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. 287. 554. 555.

Caput 91.

Rectus Deus noſter & non eſt iniquitas in eo. 133. 203.

Caput 92.

Ad annunciandum mane miſericordiam tuam & veritatem. 132.

Caput 93.

Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non conſiderat. 23.

Beatus quem tu erudieris Domine. 514.

Qui Deus docet hominem ſcientiam. 419. 514.

Caput 100.

Non habitat in medio domus meæ qui facit ſuperbiam. 318.

Caput 101.

Initio tu domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cęli ipſi peribunt tu autem permanes. 21.

Caput 103.

Extendens cęlum ſicut pellem. 22. 346.

Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem. 261.

Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. 495. 540.

Caput 105.

Confitemini domino quoniam bonus. 31.

Caput 109.

Ex vtero ante luciferum genui te. 216. 160.

Caput 110.

Magna opera Domini exquiſita in omnes voluntates eius. 92.

Caput 111.

In memoria æterna erit iuſtus. 318.

Caput 118.

Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas. 411.

Bonitatem feciſti &c. bonus es tu & in bonitate tua doce me. 103.

Caput 124.

Non commouebitur in æternum qui habitat in Hieruſalem. 318.

Caput 138.

Domine probaſti me & cognouiſti me, tu cognouiſti. 90.

Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam, ſi aſcendero in cęlum. 400.

Caput 144.

Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis. 110.

Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius ſpes eius in domino Deo ipſius, qui fecit cęlum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt. 234.

Suauis Dominus vniuerſis. 133.

Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. 38.

Caput 145.

Qui fecit cęlum & terram mare & omnia quæ in eis ſunt. 275. 333.

Caput 148.

Aquæ quæ ſuper cęlos ſunt laudent nomen Domini. 346.

Laudate eum cęli cęlorum. 310.

Prouerbia. Cap. Primum.

Sapientiam atque doctrinam ſtulti deſpiciunt. 6.

Caput 6.

Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Deus. 237.

Caput 8.

Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum antequam quicquam faceret a principio. 218. 308.

Iuſti ſunt omnes ſermones mei non eſt in eis prauum quid neque peruerſum, recti ſunt intelligentibus &c. 458.

Caput 10.

Benedictio Domini diuites facit. 559.

Caput 12.

Non contriſtabit iuſtum quicquid acciderit ei. 559.

Caput 21.

Cor regis in manu Domini quocunque voluerit vertet illud. 515. 546.

Sapientię. Cap. Primum.

Deus mortem non fecit. 256. 484.

Caput 2.

Ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus tanquam non fuerimus. 238. 367.

Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. 321.

Caput 3.

Iuſtorum animę in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis. 318.

Caput 5.

Iuſti autem in perpetuum viuent. 318.

Caput 6.

Pro quanto finem gubernationis aſtruit vnum. 503.

Caput 7.

Sapientia eſt nobilior cunctis mobilibus. 282.

Eſt in illa ſpecies intelligentiæ tactus vnicus &c. 503.

Omnium eſt artifex ſapientia. 96.

Sapientia attingit ubique propter ſuam munditiam. 40. 41.

Caput 8.

Scit verſutias nominum & ſermonum, & diſſolutiones argumentorum. 93.

Quis horum quæ ſunt magis illa eſt artifex. 96.

Sapientia attingit a fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. 507.

Caput 9.

Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, & ſede &c. 250.

Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam & miſeris ſpiritum ſanctum tuum de altiſſimis.233.

Caput 10.

Dedit illi ſcientiam ſanctorum.3.
Et illum, qui primus formatus eſt a Deo pater orbis terrarum &c.455.475.476.481.

Caput 11.

Quomodo aliquid permanet niſi tu nolueris.116.118
Nihil odiſti eorum, quæ feciſti.141.
Omnia in pondere numero menſura conſtituiſti domine.29.244.

Caput 12.

Subeſt tibi domine cum nolueris poſſe.519.

Caput 13.

Vani ſunt omnes homines in quibus non ſubeſt ſcientia Dei.2.
A magnitudine ſpeciei, & creaturę cognoſcibiliter poterit creator horum uideri.12.

Caput 14.

Odio ſunt Deo impius impetasque.411.
Tu autem pater gubernas omnia, &c.500.
Quoniam dediſti in mari uiam & inter fluctus ſemitam firmiſſimam, &c.503.

Caput 18.

Omnipotens ſermo tuus domine a regalibus ſedibus uenit.208.

Eccleſiaſticus Cap. 1.

Terra in æternum ſtat.317.
Non ualet quiſquam dicere hoc recens eſt.339.
Qui ſine timore eſt non poterit iuſtificari.401.
Omnis ſapientia a domino Deo eſt, 419.

Caput 3.

Didici quòd omnia opera quæ fecit Deus perſeuerãt in æternum.317.
Omnia tempus habent.490.
Omni negotio tempus eſt, & opportunitas.490.

Caput 5.

Ne dicas coram angelo non eſt prouidentia.287.
Vbi ſunt multa ſõnia ibi ſunt plurimę uanitates.423

Caput 6.

Fili a iuuentute tua excipe doctrinã & uſq, ad canos &c. & multa alia dicta iſtius ca. inuenies in ar.483.
Non te extollas in cogitationę animæ tuæ.479.

Caput 7.

Deus fecit hominem rectum.457.476.
Qui n. timet Deum nihil negligit.

Caput 8.

Multa hominis afflictio qui ignorat præterita, & futura nullo poteſt ſcire nuncio.435.

Caput 21.

Confide in Deo, & mane in loco tuo, 136.

Caput 13.

Omne animal diligit ſibi ſimile.305.

Caput 15.

Viri ueraces inueniuntur in illa.104.
Deus ab initio conſtituit hominem in manu conſilij ſui adiecit mandata, &c.408.
Appoſui tibi ignem & aquam ad quòd uolueris extẽde manum 4 5.

Caput 17.

Deus creauit de terra hominem.452.456.
Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi.450.
Poſuit timorem illius ſuper omnem carnem & dominatus eſt, &c.480.480.
Deus creauit hominem &c. creauit ex ipſo adiutorio & c. conſilium, & linguam & oculos &c.494.

Cap. 18.

Qui uiuit in æternum creauit omnia ſimul. 242.309.

Cap. 33.

Contra malum bonum eſt, & contra uitã mors, & contra uirum iuſtum peccator.249.253.
Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucẽ, & annus annum a ſole pro domini ſciẽtia ſeparati ſunt.250.
Omnes homines de Sole, & ex terra, unde creatus eſt Adam.455.

Cap. 34.

Multos errare fecerunt ſomnia.423.

Cap. 42.

Cognouit dominus omnem ſcientiam annũciãs quæ præterierunt, & quæ ſuperuacatura ſunt reuelãs ueſtigia occultorum.91.93.

Iſaiæ. Cap. 1.

Auferte malum ex uobis ipſis.253.
Quomodo cecidiſti de cęlo Lucifer qui mane oriebaris.296.297.
Corruiſti in terram qui uulnerabas gentes.32.
Sic qui dereliquerunt dominum conſumentur, & cõfundentur ab idolis, &c.479.
Et erit fortitudo neſtra, ut fauilla ſtuppæ opus ueſtrũ quaſi ſcintilla, &c.479.

Caput 2.

In cęlum conſcendam, & ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, &c.297.322.535.

Caput 6.

Seraphin ſtabant ſuper illud ſex alæ uni, & ſex alæ alteri, &c.531.533.

Caput 11.

Percutiet terram uirga oris, & ſpiritu labiorũ, &c.194

Caput 14.

Quomodo cecidiſti de cęlo lucifer qui mane oriebaris.296.297.
In cęlum conſcendam, & ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, &c.296.322.535.
Corruiſti in terram qui uulnerabas gentes.327.

Caput 25.

Præcipitabit mortem in ſempiternum uſque de uniuerſa terra 559.

Caput 26.

Omnia opera noſtra operatus es in nobis domine.526.

Caput 40.

Omnes gentes quaſi nõ ſint ſicuti ſunt coram eo.17.
Qui adiuuit ſpiritum domini, aut quis cõſiliatius eius fuit & oſtendit illi.236.

Cap. 41.

Dicite nobis, quæ uentura ſunt, & dicemus quia Dij eſtis uos 92.
Ego dominus formans lucem, & creans tenebras faciens pacem, & creans malum.123.
Annunciate quæ uentura ſunt in futurum, & ſciemus quia dij eſtis uos.288.

Cap. 43.

Ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me.521.

Caput 45.

Ego dominus faciens pacem, & creans malum.256.

Caput

Caput 46.

Conſilium meum ſtabit & omnis uoluntas mea 120.

Ego ſum Deus & non eſt ultra Deus nec eſt ſimilis mei annuncians,&c.283.

Caput 48.

Nunc autem miſit me dominus Deus, & ſpiritus eius.233.

Ego dominus docens te utilia.522.

Caput 61.

Vocabimini miniſtri Dei noſtri. 505.

Caput 62.

Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes tota die ac nocte in perpetuum non tacebunt.558.

Caput 63.

Quis eſt iſte qui venit de Edon tinctis ueſtibus de boſdra.280.290.

Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos. 445.446.

Quis eſt iſte,qui aſcendit de Edon tinctis ueſtib. 525.

Caput 65.

Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & uos clamabitis præ dolore cordis,&c.331.

Caput 66.

Fecerũtque malum in oculis meis & quæ nolui elegerunt.123.

Cœlum mihi ſedes eſt e terra ſcabellum pedũ meorum.272.

Ieremiæ. Cap. 2.

Quam uilis facta es nimis iterans uias tuas,&c. 255.

Fruſtra percuſſi filios ueſtros &c.255.

Caput 3.

Tu fornicata es cum amatoribus multis,tamen reuertere ad me dicit dominus, & ego ſuſcipiam te, &c.255.

Caput 5.

Sic me ergo non timebunt ait dominus qui poſui arenam terminum mari.513.

Conuerte nos domine ad te,& conuertemur.521.

Caput 10.

A ſignis cœli nolite timere quæ gentes timent.352.

Dominus autem Deus uerus eſt.10.

Corripe me domine ueruntamen in iudicio, & non in furore tuo ne forte ad nihilum redigas me.210.

Caput 11.

Ecce ego inducam ſuper eos mala de quibus exire nõ poterunt,&c.259.

Caput 17.

Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile.289.

Caput 18.

Ecce figulus faciebat opus ſuper rotam,& diſſipatum eſt uas,quòd ipſe faciebat e luto manibus ſuis conuerſuſque fecit illud uas alterũ ſicut placuerat.124

Caput 31.

Conuerte me & cõuertar,quia tu dominus Deus.521

Non docebit uir ultra proximum ſuum, &c. omnes enim cognoſcent &c.524.

Caput 32.

Ecce ego dominus Deus,&c. nunquid mihi difficile erit omne uerbum.519.

Caput 33.

Nunquid non cœlum, & terram ego implebo, dicit dominus.39.

Ecce ego cibabo eos abſintio, & potabo eos felle a prophetis.n.Hieruſalem egreſſa eſt,&c.423.

Propheta qui habet ſomnium, narret ſomnium, & q̃ habet ſermonem meum, narret ſermonem meum &c. 423.

Quid paleis ad triticum nunquid non uerba mea ſunt quaſi ignis ardens, & quaſi malleus conterens petram.487.

Baruch. Cap. 3.

Magnus dominus, & non habet finem excelſus, & menſus.35.

Quoniam non habuerunt ſapientiam interierũt propter ſuam inſipientiam,&c.233.

Ezechielis. Cap. 11.

Hæc dicit dominus auferam cor lapideum de carne eorum,& dabo eis cor carneum.527.

Cap. 18.

Nunquid uoluntatis meæ eſt mors impij.144.147.

Proiicite a uobis omnes iniquitates ueſtras, & facite

Cap. 28.

uobis cor nouum,&c.412.

Tu cherub ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia.281.313.465 472.

Eleuatum eſt cor tuum & dixiſti Deus ego. 322.

Cap. 31.

Platani nõ fuerunt æquales fundibus eius omne lignũ pretioſum Paradiſi Dei non eſt ei aſſimilatum &c. 373.326.

Aemulata ſunt eum omnia ligna uoluptatis,qui erãt in Paradiſo Dei.322.

Cetri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei, abietes non adequauerunt ſummitatem eius.315

Cap. 36.

Dabo eis cor aliud, & ſpiritum nouum dabo eis, ut in præceptis meis ambulent,&c.412.

Ego faciam domus Iſrael non propter uos, ſed propter nomen meum ſanctum,&c 412

Danielis. Cap. 7.

Millia millium miniſtrabant ei,& decies cẽtena millia aſſiſtebant ei.263.305.

Caput 10.

Princeps regni Perſarum reſiſtit mihi uiginti, & uno diebus.291.560.

Nunc reuertor ut prælier aduerſus principem perſarum.560.

Caput 13.

Melius eſt mihi incidere in manus ueſtras abſq; opere,quàm derelinquere legem Dei mei.257.

Anguſtię ſunt mihi undique, & quòd eligam ignoro,ſi.n.hoc egero,&c.408.

Deus uniuerſorum cognitor, qui omnia ſcis antequam fiant.435.

Caput 14.

Apprehendit eum angelus domini, & portauit eum capillo capitis ſui,&c.273.

Caput 31.

Benedicite omnia opera domini domino, benedicite angeli domini domino.307.

Benedicite aquæ, quæ ſuper cęlos ſunt domino.546.

Oſeæ. Cap. 4.

Quoniam tu repuliſti ſcientiam.

Cap.

Caput 12.
In manibus prophetarum aſſimilatus ſum.9.
Caput 13.
Perditio tua ex te Iſrael eſt in me tantummodo auxilium tuum.259.

Amos. Cap. 3.

Non eſt malum in ciuitate, quòd non fecerit dominus.259.

Ionæ. Cap. 3.

Et uidit Deus opera eorum, quando conuerſi ſunt de de uia ſua mala,& c.259.

Zachariæ. Cap. 1.

Reſpondit angelus, & dicit domine exercituum vſquequo non miſereberis Hieruſalem, & c. 526.
Cap. 2.
An gelus qui loquebatur in me egrediebatur,& alius angelus uſque ad finem capituli.520.524.

Malachiæ. Cap. 1.

Eſau autem odio habui.141.
Cap. 2.
Nunquid non Deus unus creauit nos?355.
Ego Deus,& non mutor.517.
Mittam angelum meum qui præparabit uiam ante faciem meam.549.

Machabæorum ſecundi. Cap. 7.

Peto te nate,ut aſpicias ad Cęlum, & ad terram,& ad omnia quæ in eis ſunt,& intelligas,quia ex nihilo fecit illa Deus & hominum genus.238.
Caput 11.
Cum fletu & lachrimis rogabāt dominum,& c.ut bonum angelum mitteret,& c.549.
Caput 12.
Niſi enim ſurrecturos ſperares ſuperfluum, & uanū uideretur orare pro mortuis,& c. ſancta ergo,& ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſoluantur.359.

Matthæi. Cap. 3.

Baptizatus autem Ieſus &c. & ecce aperti ſunt Cęli, uidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam.232.
Caput 4.
Acceſſerunt angeli,& miniſtrabant.&c.556.
Si uis ad uitam ingredi,& c.415.
Aſcendens tentator.562.
Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.465.
Et accedens tentator,& oſtendit illi regna mūdi.319.
Caput 5.
Eſtote perfecti ſicut, & pater ueſter profectus eſt.22.202.
Caput 6.
Pater ueſter cęleſtis paſcit illa.135.
Reſpicite uolatilia cęli quæ non ſerunt,& c.136.
Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi,ſufficit diei malitia ſua.259.
Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.516.
Caput 7.
Arbor bona non poteſt malos fructus facere.360.
Caput 9.
In principe Dæmoniorum eiicit Dæmones.538.
Caput 11.
Abſcondiſti hæc a ſapientibus,& c.142.
Nemo nouit filium,niſi pater.180.279.
Regnum cęlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud.407.
Caput 12.
Vnus ergo princeps a quo dependet cęlum,& tota natura.500.
Caput 13.
Simile eſt regnum cęlorum,& c.9.
Nemo bonus,niſi ſolus Deus.33.203.
Inimicus homo hoc fecit.321.
Nō legiſtis quia qui fecit hominem ab initio maſculum & fęminam fecit eos.489.
Caput 16.
Tu es Chriſtus filius Dei uiui.113.204.
Beatus es Simon Bariona,qa caro & ſanguis &c.180.
Caput 17.
Adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbrauit eos.232.
Caput 18.
Angeli eorum in cęlis ſemper uident faciē patris mei 315.554.556.557.526.551.
Caput 19.
Omnia Deo poſſibilia ſunt.152.154.
Caput 20.
Conuentione facta cum operariis ex denario.157.
Caput 22.
Erunt ſancti ſicut angeli Dei in cęlo.526.536.
Caput 23.
Volui congregare filios tuos,& noluiſti.412.
Caput 24.
Sicut exit fulgur ab oriente, & apparet uſque in occidentem.342.
Caput 25.
Illud unicuique dixit ſecundum propriam uirtutem.316.
Ite maledicti in ignem æternum,qui paratus eſt diabolo & angelis eius.330.
Quod ibunt damnati cum diabolo eiusque angelis in infernum iuſti autem in uitam æternam.444.
Qui paratus eſt diabolo,& angelis eius.538.
Caput 26.
An non poſſum rogare patrem meū,& exhibebit mihi modo plusquam.&c.152.
Cap. vlti.
In nomine patris,& filij,& ſpūſſancti.137.176.180.
Baptizantes in nomine patris & filij,& Spiritusſancti.210.

Marci. Cap. 7.

Bene omnia fecit.251.
Caput 10.
Nemo bonus,niſi vnus Deus.33.203.
Ab initio autem creaturæ maſculum & fęminam fecit eos Deus.489.

Caput 13.
De die illo nemo ſcit, neque angeli Dei. 280. Cap. 16.
Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur in nomine meo Demonia, &c. 518. *Lucæ. Cap.* 1.
Miſſus eſt angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileæ, &c. 272.
Ego ſum Gabriel qui ſto ante Deum. 315. Cap 2.
Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cęleſtis laudantium Deum. 363. 553.
Ecce angelus domini iuxta paſtores, & claritas Dei circumfulſit illos. 455. 553. Caput 3.
Genimina uiperarũ quis oſtendit uobis fugere a uentura ira 401.
Ad radicem arboris ſecuris poſita eſt 400.
Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. 401.
Si quis uult uenire poſt me abneget ſemetipſum, &c. 412. 415. Caput 7.
Acceſſit Ieſus & tetigit loculum hi autem qui portabant ſteterunt 419. Caput 10.
Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentẽ. 235
Ecce dedi uobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpẽtes, ſcorpiones, & omnem uirtutem, &c. 540. Cap. 12.
Capilli capitis ueſtri omnes numerati ſunt. 136.
Nonne quinque paſſeres ueneunt diſpondio. 136.
Timete eum qui poſtquam occiderit corpus hēr poteſtatem mittere in gehennam ita dico uobis hunc timete. 401.
Hic non eiicit Dæmones, niſi in Balzebub principe Dæmoniorum. 338. Caput 14.
Cõpelle eos intrare, ut impleat domus mea. 407. Ca. 16.
Inter nos, & uos chaos magnũ firmatum eſt ut hi qui uolunt hinc tranſire ad uos non poſſunt, &c. 330.
Factum eſt, ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ, mortuus eſt autem, & diues, & ſepultus eſt in inferno. 370.
Recordare quia accepiſti bona in uita tua & Lazarus ſimiliter mala. 394. 448.
Diuitis anima uidebat animã Abrahę, & Lazari 414.
Habeo quinque fratres. 446.
Diues in tormentis poſitus uidit Abraham a longe & Lazarum. 449. 527. Caput 18.
Nemo bonus niſi ſolus Deus. 33. 203. Cap. 20.
Filij reſurrectionis erunt æquales angelis in cęlis. 536
Caput 21.
Capillus de capite ueſtro non peribit. 136.
Virtutes cęlorum mouebuntur. 310. Cap. 23.
In manus tuas commendo ſpiritum meum. 362.
Ioannis. Cap. 1.
Oĩa p ipſum facta ſunt & ſine ipſo factũ eſt nihil. 235
Quod factum eſt in ipſo uita erat. 97. 114.
In principio erat uerbum. 184. 188.
Verbum caro factum eſt. 188.
Vita erat lux hominum. Erat lux uera. 16. 341.
Mundus per ipſum factus eſt. 251.
Lux in tenebris lucet. 341.
Deum nemo uidit unquam. 472. Caput 2.
Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. 557. Cap. 4
Si ſcires donum Dei. 199.
Spiritus eſt Deus. 14. Cap. 5.
Quęcunque pater fecit hęc & filius ſimiliter. 208. 245
Non poteſt filius a ſe facere quicquam, &c. 225.
Pater uſq; mõ operatur, & ego operor. 356. 561. Ca. 6.
Sicut miſit me uiuens pater. 226.
Neſcimus quid loquitur. 261. Cap. 7.
Ille homicida erat ab initio. 321. 325. Cap. 8.
Ex Deo proceſſi. 159. 161.
Solus non ſum, ſed ego, & qui miſit me pater. 172.
Antequam Abraham fieret ego ſum. 17.
Non ſum ſolus, ſed ego, &c. 226.
In ueritate non ſtetit. ſ. diabolus. 313. 324.
Diabolus eſt mendax, & pater eius. 320. Cap. 10.
Nemo poteſt rapere oues meas de manu mea. 145.
Ego & pater unum ſumus. 172. 224. 201.
Pater ꝙ dedit mihi maior eſt omnib. 199. Cap. 11.
Hic homo multa ſigna facit. 518. Cap. 14.
In domo patris mei manſiones multæ ſunt. 157. 319.
Alium paracletum dabit uobis. 161.
Ego ſum uia ueritas & uita. 203.
Ego in patre & pater in me eſt. 224.
Ad eum ueniemus, & manſionem, &c. 230. 549.
Opera quæ ego facio & ipſe faciet. 518. 519. 544.
Caput 15.
Spiritus ſanctus procedit a patre. 161
Cum uenerit paraclitus quem ego mittã uobis a patre ſpiritum ueritatis. 226.
Sine me nihil poteſtis facere. 544. Cap. 16.
Si.n. non abiero paraclitus non ueniet ad uos ſi autem, &c. 226. Cap. 17.
Hęc eſt uita æterna, ut cognoſcãt te ſolum uerũ Deũ & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. 156. 465. 179.
Exiui a patre. 159.
Clarifica me pr̃ apud temetipſum claritate, quã habui priuſquã mundus fieret. 228. 308. Cap. 18.
Ego ſum. 17. Cap. 20.
Accipite ſpiritum ſanctum. 320. *Actuum. Cap.* 1.
Deus qui ſolus noſti corda hominum. 289.
2 Et apparuerunt illis diſpartitę linguę tanq̃ ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum, & repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto. 232.
4 Cõuenerũt uere in ciuitate iſta aduerſus &c. ꝙ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri. 507.
Deus qui pronunciauit per os omnium ꝓphetarum pati Chriſtum ſuum &c. 507.
7 Vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. 507.
8 Angelus domini locutus eſt ad Philippum. 273.
Date mihi hanc poteſtatem, ut cuicunque impoſuero manus accipiant ſpiritum ſanctum &c. 519.
9 Subito circumfulſit eum lux de cęlo. 342.
12 Angelus domini aſtiti & lumen refulſit in habitaculo carceris. 545.
Angelus eius eſt. 554.
13 Qui habitant Hieruſalem &c. ꝙ per omne ſabatum leguntur iudicantes impleuerunt. 507.
14 Annunciantes uobis conuerti ad Deum qui fecit cęlum & terram, &c. 12.
17 Deus qui fecit mundũ, & omnia ꝙ in eo ſunt &c. fecit ex uno omne genus hominum, &c. 460.
22 Subito de cęlo circũfulſit me lux copioſa. 342.
Caput 21.
Non intrabit in illam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium. 318.
Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis ſctõrum & iam nõ erit amplius neq; luctus neque clamor, ſed nec ullus dolor. 318. 559.
Menſura hominis quæ eſt angeli. 526. Cap. 22.
Si q̃s appoſuerit ad hęc apponet Deus ſup illũ plagas ſcriptas ĩ li. illo & ſi q̃s diminuerit đ uerbis &c. 359.

INTEN-

INTENTIO AVTHORIS
TACITAE ETIAM OBIECTIONI SATISFACIENS.

PRÆSVMPTIONI (quæſo) aut ſuperfluitati nemo det, quod poſt tantos viros mihi patres admodum reuerẽdos Dominum Cardinalẽ Caietanũ, Cryſoſtomũ, Medinã, Bannes, nõnulloſq; alios, tantillus ego prouinciã ſcribẽdi ſuper ſacræ Theologiæ ſummã Doctoris Angelici ſumpſerim. Quandoquidem ſuperiorum mandatis (quale mihi tranſmiſſum, in operis frontiſpicio, patet.) obedire quamuis ſupra uires proprias inde quippiã aggrediendũ foret, præſumptionis non eſſe Diuus Benedictus ſanxit in reg. ſũa ſua dicẽs, & ſi prælatus impoſſibile iubeat, tentandum eſt. Superfluè uerò quis fieri nõ rectè dixerit illud, quod, ut fiat magna rõne fulcitur. Tale quid nunc euenire mihi uidere uideor. Hinc namque præmiſſos illos doctiſſimos magiſtros ſatis expatiari ſic.n. ipſorum ferebat ætas, ſimul & ingenium, uel cõtra quoſdam doctrinam hanc Angelicã inſulsè mordentes, vel circa quaſdã ſpeciales materias quaſi ex textu ortas, uel in aliis hmõi occupatos intuitus ego: illinc uerò intra corticẽ Abyſſinæ literæ adhuc iacere plurima (nã puteus altus eſt) quæ & bñ longã breuitatẽ & mirã utilitatẽ concernunt, reſpiciẽs, iunioribus hinc promouendis utrãq; hanc eſcam eſurientibus miſertus ſum. Quocirca (laboribus dubiis opinionibus, diſputationib. digreſſionibus, &c. omiſſis) expoſitionẽ methodicã, literæ pediſſequã, uelut corporis animulã, excogitare ſum annixus, quæ & diuitias utiliſſimas Thomiſticæ breuitatis ſummatim explicet, & accedẽtibus nouitiis mitiores cibos adminiſtraret. Adminiſtrabis aũt (hoc faciẽte Deo) ſi fracta uelut cortice, nucleus educetur, ſi ceu ſpicis (Apoſtolorũ more) manibus cõfricatis, ad grana latẽtia peruenietur; ſi, quaſi de abſtruſis fauorũ cellis, mella extrahentur. Prius tñ de altitudine exponendæ ſcientiæ, poſt de regulis pro intelligẽda expoſitione, aliqd uideamus: mox expoſitionem ipſam. Dñs igitur, pro ſua bona uolũtate, bonis in area ſua triturãtis ingreſſum inſtruat, pgreſſum dirigat, egreſſum cõpleat. Amẽ.

De altitudine doctrinæ Thomiſticæ prologuium ex veritate ſubnixũ.

SAcroſancta Romana eccleſia, mater omnium fidelium, magiſtra fidei, & ueritatis, ad quam (velut uniuerſalem ueritatis regulam) pertinet approbatio doctrinarũ, declaratio dubiorum, determinatio tenendorũ, confutatio errorum, doctorem egregium ſanctũ Thomam Aquinatẽ iamdudum (diligenti diſcuſſione præhabita) quo ad doctrinam ſalubrem toti terrarũ orbi dignũ & commẽdabilem prædicauit. Cuius teſtis. *Irrefragabilis conclusio.*

PROBATIO PRIMA.

DOminus Papa Ioannes uigeſimusſecundus in bulla canonizationis diui Thomæ, ſic ait. Beatus Thomas de Aquino ordinis fratrũ prędicatorũ, ſacræ Theologiæ doctor, nobilis quidẽ genere, ſed nobilior ẽ conuerſatione fama clarus, uita clariſſimus, in breui adeo ſcientia profecit, ut adhuc ætate iuuenis ad magiſterium Pariſius (locũ utiq; celeberrimo) aſſumptus magno ibi ſui, ſuiq; ordinis, ac Pariſienſis ſtudii, fauore per multorum annuũ curricula cathedrã regeret magiſtram eius: quippe cũ illi uita exiſtẽtiũ, conuerſatio famam, doctrina pareret opinionem, opera diuulgatione, eadem q; tã breui cõfecta tempore admirationẽ, merito exhiberent; ut illud pſalmi RIGANS MONTES DE SVPERIORIBVS SVIS, DE FRVCTV OPERVM TVORVM SATIABITVR TERRA, in eo ueriſſimè impleretur. Quod ut que thema idem ſanctus, dũ eſſet in ſacra pagina magiſteriũ ſuſcepturus aſſumpſit: quodq; (ut fertur) reuelatione ſibi poſt ſuã orationem facta, didicerat, dum, propter iuuentutẽ ſuã ipſe ſe inhabilẽ ad magiſterium reputãs quid proponeret in inſtãti principio, hæſitaret. Nam & in primitiuis ſcientiis, & diuerſis phyloſophiæ partibus (ut non eſſet ociolus, ſed operaretur terram) necnon in ſacræ ſcripturæ pagina tam ſuper nouum, quàm uetus teſtamentum ſcripta, pluſimaque alia DEI OPERA, in Dei laudem fidei dilatationem, eruditionemque ſtudentium, clara (eum ſciens eſſet) famoſa (cum cognitus) NON ABSQVE SPECIALI DEI INFVSIONE PERFECIT. Doctrina quippe prudentium facilius: & omnino ſcientis eſt, poſſe docere. Hæc ille. *Veriſſimũ de D. Thoma ploquum.*

PROBATIO II.

Bulla apoſtolica vrbani quinti approbans, & confirmans doctrinam Sancti Thomæ Aquinatis ſacri ordinis Prædicatorum.

Scripta diui Thomæ uocãtur dei opera; & ſine ſpẽli Dei infuſione, pfecta.

VRbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei uenerabili archiepiſcopo Tholoſano & dilectis filiis cãcellario eccleſiæ tholoſanæ uniuerſiiq; magiſtris & doctoribus cæteriſq; clericis, & laicis, i ciuitate, & prouincia tholoſana cõmorãtibus ſalutẽ & apb. Laudabilis Deus in ſanctis ſuis, & in ſui maieſtate mirabilis eniti ineffabilis altitudo prouidentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura iudicii cęleſtia pariter & terrena diſponit, & ſi cunctos eius miniſtros magnificet, altis decoret honoribus, & cœleſtes efficiat beatitudinis poſſeſſores: illos tamen (ut dignis digna rependat) potioribus attollit inſignis dignitatum, & præmiorũ uberiori retributione pſequitur, quos digniores cognoſcit, & commendat intenſior excellentia meritorũ. Sic & alma mater eccleſia eius ſacra ueſtigia inſequens, & exemplo inducta laudabili, licet uniuerſos in regnis cœleſtibus conſtitutos ſtudiis honorare ſollicitis non deſiſtat: egregios tamen doctores, per quorum perlucida & ſalutaria documenta eadem eccleſia illuſtratur, uirtutibuſq; & moribus informatur, libenter & ſolerter exequitur, quæ ſunt Dei, pmiſſa meditatione perluſtrans. Ad diuini nominis honorem & gloriã & exaltationẽ catholicæ fidei, ſalutẽque fideliũ rirè cenſuit: meritoq; prouidit: eoſdẽ in uniuerſali eccleſia honorificẽtiæ potioris & impendiis attollendos. Sanè cũ ſacrum & venerabile corpus beati Thomæ de Aquino, ordinis fratrum prædicatorum ſit de mandato noſtro ad eccleſiam fratrũ prædicatorum Tholoſanam de proximo trãsferẽdũ NOS ATTENDENTES QVANTA ADEO SCIENTIA DOTATVS ORDINEM FRATRVM PRÆDICATORVM, ET VNIVERSALEM ECCLESIAM ILLVSTRAVERIT: ac beati Auguſtini ueſtigia inſequẽs eccleſiã eandem doctrinis, & ſcientiis quàm plurimis, adornauerit, Volenteſque præterea idẽ corpus ſpẽli honorificentia attolli, uniuerſitatem ueſtram requirimus & hortamur in dño Ieſu Chro, uobis nihilominus per apoſtolica ſcripta mandantes: quatenus dictum corpus, cum ad partes eaſdẽ transfertur, benignè & honorificè ſuſcipientes eiq; deuote ac uenerabiliter pertractantes faciantis ab aliis (quantum in uobis eſt) cũ debita honorificẽtia ac deuotione ſuſcipi & tractari. VOLVMVS INSVPER, ET TENORE PRÆSENTIVM VOBIS INIVNGIMVS VT DICTI BEATI THOMÆ DOCTRINAM TANQVAM VERIDICAM ET CATHOLICAM SECTEMINI: EAMQVE STVDEATIS TOTIS VIRIBVS AMPLIARE. Datum apud montem Flaſconem. ii. Kal. Septembris Pontificatus noſtri anno ſexto.

PROBATIO III.

EAdem eccleſia Dei nõ Bullis tñ D. Th. (ut uidimus) doctrinã olim pbauit: ſed & hanc factis ipſis celeberrimis quaſi quotidie probat. Quis ſacroſancta gñalia concilia Lugdunenſe, Viennenſe, Florentinũ, Lateranẽſe, Tridẽtinũ, poſt ſcilicet ſancti doctoris obitũ peracta ad hæc uſq; tpa 1586. uidit? Si uidit: nũquid non & Diuũ Thomã ibi, fulgentiſſimũ ſolẽ, agnouit? Num Thomiſticas literas ibi clara uoce ſonantes? Nõne ABYSSINAM hãc (quæ præ manibus eſt) ſacrę Theologiæ ſummã inibi ab orbis doctis ipſis patribus, tanq̃ è cęlo allatã, & hilariſſimo uultu recognitã, & corde tenerrimo dulciter amplexatã? Imo hæc oĩa uidit, agnouit, & manibus (ſi filius erat) applauſit, dũ inter grauiſſimorũ patrũ ſuorũ pientiſſimus actus doctrinã hãc, uelut palmã in domo domini, mirabatur adeo florentẽ, frondentem, ramoſq; grandes extendentem, fructificantẽ, totã Chri eccleſiam pro ſuo uoto abundè reficientem. Legat, qui uoluerit, inter hæc maximè Florentinum, & Tridentinum. & cum a principio fermè uſque ad calcem Angelicam hanc ſapientiam ibi ad uiuum effigiatam conſpexerit, diuino actus impulſu clamabit (opinor) ALMA MATER ECCLESIA, CHRISTI FVNDATA SANGVINE SCÆPTRA CONSCENDIT GRANDIA, NOVI DOCTORIS LVMINE. & iterum de hoc eodẽ lumine: STILVS BREVIS GRATA FACVNDIA CELSA, CLARA FIRMA SENTENTIA.

Floret in Conciliis Diuus Thomas.

A ly ſtilus &c. 1 quæ uerba loquitur eccleſia. 1. Cor. 14.

PROBATIO IIII.

SEd & uniuerſitates ſtudiorũ gñaliũ ab eccleſia & conſcientia eductæ miniſteriis hanc ipſam doctrinã præconiis extulerũt, eiuſq; uerũ ſenſum (non. n. omnibus patet: quippe quidem puteus altus eſt) declarãtes, pro eadẽ contra minus intellectu uigẽtes murũ ſe ualidũ oppoſuerunt. Quarum uniuerſitatum Florentiſſima una, ceu in aliarum omnium perſona, de huiuſmodi ſe ſic authenticè teſtatum reliquit.

Vniuerſis pñtes lĩas inſpecturis, Stephanus pmiſſione diuina Pariſiẽſis epiſcopus, ſalutẽ in oĩum ſaluatore, Magiſtra rerũ experientia certis indiciis euidenter demonſtrat: multa quibuſdam temporibus ordinata conſultè, nouis emergentibus cauſis ſuccedentibus temporibus in contrarium debere conſultius immutari. Dudum ſiquidem memoriæ fęlicis quidam prædeceſſores noſtri Pariſienſes epiſcopi quoſdam articulos, ne forſitan eos malè intelligentes caderent in errorem, tanquam erroneos per excommunicationis ſniam damnauerunt, & interdixerunt.

Epiſtola uniuerſitatis Pariſienſis in fauorem doctrinæ S. Tho.

dixerunt expreſſè. Quorum tñ nonnulli doctrinã eximij doctoris Beati Thomæ de Aquin de ordine fratrũ ꝓdicatorũ tangere ab aliquibus aſſerunt. Quã articulorũ & ſolarum promulgationem uenerabiles uiri Decanus & capitulum eccleſiæ dñę noſtræ, ſicut ueritatis zelatores, intimius conſiderantes, necnon doctrinæ ac famæ. Bea. Thomæ prædicti iniuſtam denigrationem, ueritatis occultationem, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aliqualem dehonorationem, per uenerabilem uirum magiſtrum Annibaldum decanum, Attrabatenſem Archidiaconum, ſacræ Theologiæ doctorem, & dominum Petrum de Fagello Pariſienſem canonicum, eorum propter hoc nuncios ad nos ſpecialiter deſtinatos, nos requiſierunt, nobiſque ſupplicauerũt, quatenus uocatis omnibus ſacræ Theologiæ doctoribus, ac cum eiſdẽ cõmunicato conſilio, & deliberatione habita diligenti, & cũ alijs etiam qui de talibus, & in talibus poſſunt, ueritatis uiam aperiremus: per quam in prædictis articulis, inquantum doctrinam B. Thomæ prædicti doctoris egregij tangere poſſunt, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & ſancti prædicti doctoris uenerabilis honorem ac reuerentiam ſeruaremus. Nos igitur attendentes cũ eis, quòd ſacroſancta Romana Eccleſia mater omnium fidelium, & magiſtra fidei & ueritatis, in firmiſſima Petri Chriſti Vicarij confeſſione fundata, ad quam (uelut uniuerſalem regulam catholicæ ueritatis) pertinet approbatio doctrinarum declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, & confutatio errorum, ꝓfatum doctorẽ eximiũ & uenerabilẽ, CVIVS DOCTRINA FVLGET ECCLESIAE, VT SOLE LVNA nup ſctõrũ cõfeſſorũ cathalogo aſcribendum decreuit diligenti diſcuſſione & examinatione habita ſuper uita ſancta & doctrina clara ipſius, ipſumque quoad uitam puram, & doctrinam ſalubrem, orbi terræ dignũ & cõmendabilem prædicauit. Cupientes igitur, glorioſum Deũ in ſanctis ſuis apud fidelium deuotionem in terris glorioſius exaltari, ac ſacratiſſimæ matris noſtræ prædictæ deſiderãtes ueſtigia ſancta imitari, dictumq; confeſſorem & doctorem glorioſum fœliciter in cœlis regnantẽ apud terrigenas deuotius & celebrius honorari, (præſertim cũ fuerit VNIVERSALIS ECCLESIÆ LVMEN PRÆFVLGIDVM, GEMMA RADIANS CLERICORVM FONS DOCTORVM, VNIVERSITATIS NOSTRÆ PARISIENSIS SPECVLVM CLARISSIMVM, CANDELABRVM INSIGNE AC LVCENS, PER QVOD OMNES, QVI VIAS VITAE ET SCHOLAS DOCTRINA SANÆ INGREDIVNTVR, LVMEN VIDENT; CLARITATE VITAE FAMAE CLARAE, ET SCIENTIAE LVCIDAE, VELVT STELLA SPLENDIDA ET MATVTINA REFVLGENS, per uenerabiles ac dilectos conſiliarios noſtros fideles magiſtrum Hugonem da Biſontio cantorem Pariſienſem, magiſtrum Stephanum de noua uilla, & Dominum Oddonem de Zenonia canonicum Pariſienſem, inquiſitione facta ſuper dictis articulis apud doctores theologicæ facultatis in eorum congregatione generali regentium, & nõ regentium, ſecularium & regularium, ad hæc ſpecialiter conuocata, comperto (per Dei gratiam) dictum confeſſorem beatum & doctorem egregium *Nil* ſenſiſſe docuiſſe ſeu ſcripſiſſe, qđ ſcientiæ fidei, uel bonis moribus aduerſetur: De conſilio uenerabilium fratrum, Decani, & capituli Pariſiẽſis, & uenerabilis pris D. Gulielmi (Dei gratia) Viennenſis Archiepiſcopi ſacræ Theologiæ profeſſoris, & aliorum 23. magiſtrorum in Theologia, unà cũ reuerendo patre ſupradicto, in literis eum earum ſigillis ꝑ præfatos commiſſarios nobis miſſos, nec non & 39. bachalaureorũ in Theologia ſuper hæc per literas eorum proprijs ſubſcriptionibus & ſigillis munitas ſemper conſulentium & rogantium humiliter & deuotè, & aliorum diſcretorum ſolemni ac maturo conſilio ſuper hoc habito: ſupradictam articulorum condẽnationem, & excommunicationis ſententiam, inquantum tangunt, uel tangere aſſeruntur ſanam doctrinam Sancti Thomæ, prædicti & doctoris eximij, ex certa ſcientia tenore præſentium totaliter annullamus, In cuius confirmationis, teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum apud Berti ſiacbum anno 1325. die Iouis ante ſacros cineres. hæc ibi. Nõ q; doctrinam ſancti Thomæ uocant ſanam, etiam vbi tangi uidebatur: nec ſuffecit eis, uniuerſaliter prædixiſſe ly, nil ſenſiſſe, docuiſſe, ſeu ſcripſiſſe, quod ſcientiæ fidei, uel bonis moribus aduerſetur. Et hoc faciunt, quaſi ex hoc argumentando ſic, ſi San. Thomæ doctrinam, quæ uelut ſuſpecta tangi a nobis uidebatur dicimus eſſe ſanam: ergo multo magis omnis alia ſancti eiuſdẽ, quæ non uidebatur ſuſpecta, teneri debet ſana.

Iſta aliqualis dehonoratio S. Ro. eccleſiæ denigratio doctrinam Thomiſticam.

Iamẽ mutuantur S. Tho. oẽs, qui rectè ſcholaſtici ſunt.

Nota ly nil.

PROBATIO V.

NEC mirum ſi Eccleſia a ſpiritu ſancto recta una cum filiis ſuis cœleſtem D. Thomæ ſapientiam pro uerè catholica ſolenniter (ut præmiſimus) approbanit: quandoquidem ſuum imitari ſponſum caliſſimã ſponſam condecet. Sponſus eius dominus noſter Ieſus Chriſtus Crucifixus quid fecit? Audite & obſtupeſcite. Ille ipſe per ſemetipſum doctrinã hanc primò, antequam ſponſam eandem ſic (ut præfertur) acceptaret, ore ſuo diuiniſſimo cõfirmare publicè dignatus eſt. Orabat Diuus Thomas attentius in templo Sancti Dominici de Neapoli; quando uiſus eſt (Mirabile dictum) à terra, quaſi duobus cubitis, abſque ullo corporeo fulcimento eleuatus. Super quo frater, qui hæc uidebat, admirans audiuit ab imagine crucifixi, ad quam conuerſus ſanctus Doctor orabat, prolatã clarius illam uocem, BENE SCRIPSISTI DE THOMA. Quã ergo recipies ꝓ tuo labore mercedẽ? Et ſanctum protinus reſpondentem, domine, non aliam; præter te. Hanc ipſam perpetuò memorandam, nec ſatis unquã laudibus proſequendam, a Chriſto domino confirmatione narrat Pius quintus Pontifex maximus, in Bulla de celebratione doctoris eiuſdem ad modum aliorum quatuor doctorum eccleſiæ, ab Reuerendiſſimis Illuſtriſſimis Cardinalibus etiam ſubſcripta. Miraculoſus Crucifixus hic in templo ſupradicto, ad ꝑpetuam rei memoriam, ſeruatur ad hunc de anno 1587. & enim magna ueneratione a ciuibus, accolis, alienigenis inuiſitur, colitur, adoratur: præſertim in ſolemnitate prælibati. S. Thomæ, q̃ in toto regno Neapolitano, in gratiarũ actionem pro tanto ſuo germine, de præcepto eccleſiæ agitur. Pro qua re, ac prędictorũ, dicendorumque confirmatione nota Bullæ prætactæ ſanctiſſimi dñi noſtri Pii quinti, pro quanto ſufficit tenorẽ, qui ſequitꝰ.

PROBATIO VI.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis &c. Ex quo ſanctorum laudabili numero, qui catholicã ueritatem corde opere, & ore roborarunt, Angelici doctoris ſancti Thomæ de Aquino ordinis fratrũ ꝓdicatorũ in cœlum aſſumptio multis ante annis orbi terrarũ, & diuinis, & proprijs, eſt, cõprobata teſtimonijs. Nam & miraculorum ſignis, quibus ſerui ſui Thomæ perpetuæ ueræ pietatis opera nobilitare uoluit inexhauſta Dei benignitas, & CERTISSIMA CHRISTIANA REGVLA DOCTRINAE QVA SANCTVS DOCTOR APOSTOLICAM ECCLESIAM (INFINITIS CONFVTATIS HAERESIBVS) ILLVSTRAVIT, adductus fœlic. record. Ioannes. 22. prædeceſſor noſter, illo in ſanctorum numerum relato, eius diem feſtum &c. Sed quoniam omnipotentis Dei prouidẽtia FACTVM EST, VT ANGELI DOCTORIS VI, ET VERITATE DOCTRINAE, ex eo tẽpore, quo cęleſtibus ciuibus aſcriptus fuit, MVLTAE QVAE DEINCEPS EXORTAE SVNT HÆRESES, CONFVSÆ ET CONVICTÆ DISSIPARENTVR, QVOD EX ANTE SÆPE, ET LIQVIDO NVPER IN SACRIS TRIDENTINI CONCILII DECRETIS APPARVIT: eiuſdem memoriam, cuius meritis ORBIS TERRARVM A PESTIFERIS QVOTIDIE ERRORIBVS LIBERATVR, maiore & q̃ antea grati & pij animi affectu colendam ſtatuimus, &c. Itaque ut in ciuitate & regno Neapolitano, q̃ in &c. ex nobiliſſima familia Aquinate CLARISSIMVS HOC ÆDIDIT ECCLESIÆ DEI LVMEN &c feſtũ D. Tho. ſolẽniter de præcepto &c. in alijs autẽ orbis terræ partibus, quemadmodum ſanctorum quatuor eccleſiæ doctorum &c. Omnibus utriuſque ſexus Chriſti fidelibus uerè pœnitentibus & confeſſis, qui in ipſo S. Thomæ feſtiuitatis die ſacellum, uel altare in eccleſia. S. Dominici Neapoli ſitum, IN QVO SCRIPTORIS ANGELICI DOCTRINA SALVATORIS CRVCIFIXI ORE (ſicut pia teſtatur hiſtoria) MIRABILITER PROBATA FVERIT, a primis eiꝰ diei ueſperis uſq; ad occaſũ ſolis deuotè uiſitauerint, ſeptẽ annos & totidẽ quadragenas. In cæteris autẽ orbis terrę partib. ijs, q eũdẽ feſtũ diẽ (ut pfert) ſolẽniter celebrauerint, & ad eccleſiã q apud eos fuerit uel ſacellũ aut altare ſub eiuſdem. S. Thomæ inuocatione, piè ac deuotè acceſſerint, quoties id fecerint, toties centum dies de iniunctis ipſis pœnitentijs, per præſentes literas in perpetuum ualituras, miſericorditer in domino relaxamus &c. Datum Romę apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ. 1567. tertio idus Aprilis, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ore Chriſti Crucifixi doctrina cõfirmatur.

Toties quoties tanc.

Ego Pius Catholicæ Eccleſiæ epiſcopus. Locus ſigni.

Vtinam dirigantur uiæ meæ ad cuſtod. iuſt. tuas.

Ego F. Cardinalis Pelanus, Epiſcopus Oſtienſis.

Sic ſubſequenter 35. Cardinales ſe ſubſcribunt.

Ex bullario literarum apoſtolicarum.

Notario ne miteris de paucis (ut quibuſdam uidetur) indulgentijs datis: quoniam apud Pium V. cum eſſet pareiſſimus in dandis indulgentijs, id conceſſiſſe multum ualde erat. illud uerò, quod de cõfutatis hæreſibus, etiam poſt exortis, a ſancto Doctore breuibus teſtatur, quàm uerìſſimum ſit; per ſacræ Theologiæ ſummam hãc elucidationibus infraſcriptis comitatam diſcurrenti fuſius, diſtinctiuſq;, ſingulatim patebit. Abſit. n. ut uerbum tanti Pontificis, tot Cardinaleis præſertim uallatum teſtimonijs, ſit inane.

PROBATIO VII.

TEſtimonium habuit Bea. Thomæ ſcientia & a glorioſiſſimã Dei genitrice Maria: Et a Sanctis Apoſtolorum Principibus

Parto

Bea. Vgo.

Petro & Paulo. Nam (ut communiter in eccleſia legitur, & a Papa Iulio 3. approbatus beatiſſima dei mater Maria Diuo Thomæ quadam uice apparuit & ipſum de ſuæ uitæ, & ſcientiæ, integritate certificauit. Addiditque, quod quicquid deliberatè per ipſam a domino petierat impetraſſet, & maximè, quod ſtatum ſui ordinis non mutaret. Hæc ibi. Quam ergo ſcientiam Beatiſſima Virgo dixit eſſe integram, quis unquam dubitabit, eſſe non integram. Immo uerò inde piè credendum dicet, quòd illa, quæ ſic eum certificauit, ſingularem hanc ei ſapientiam a filio ſuo impetrauerit. Item (ut ibi, ſupra) quadam nocte orationi inſiſtentem, quo obſcurus quidam ſcripturæ locus clarior ſibi fieret, Petrus & Paulus diuinitus inſtruxerunt. Hæc ibi. Ecce quos & quantos præceptores ſanctus Thomas habuit. Non mirum ergo ſi diuus Paulus idem apoſtolus (ut ibi tangitur) ſcholas B. Thomæ uice quadam ingreditur, eique a ſeipſo ſciſcitanti, an in ſuis epiſtolis ueræ habuiſſet intellectum reſpondit: quòd ſic, quantum quis uiuens in corpore poteſt habere. Ab eccleſia igitus ſancta militante ſcilicet, & triumphante, cum capite ſuo, ſit. Vt dum Sancti Thomæ doctrinam mirificè commendant (ut ſuper tot probationes uidimus) ſua commendatione hanc eſſe, quàm altiſſimam proteſtentur.

Apoſtoli Pet. Pauli

Regula ad lectorem.

Pro elucidatione formalium, & probationum & reſponſionum, & appendicum, notitia regulæ quædam ad lectorem, candido ſuo ingenio reliqua per ſe in dies magis, multiplici emolumento aſſecuturum.

Probationum concluſionum.

Ly quia

1 Probationes concluſionum ponuntur per ly quia, ut neſcientibus formam argumentandi condeſcendatur. Et ultra hoc ponuntur in forma, ut ſcientibus illam etiam ſatisfiat. In ſignum huius, quod ſi ponantur in forma remoueatur ly quia, & ſic deductis omnibus alijs pro uno antecedente, inferatur concluſio quæ probatur, præponendo ly ergo uerbi gra. Probatio concluſionis articuli primi iacet ſic Quia neceſſarium eſt homini, ſi ut ſaluetur, quod cognoſcat quædam de Deo, quæ rationem humanam excedunt: & illa per rationem humanam nõ põt homo cognoſcere. Ecce probatio. Tunc, ſi abſtuleris ly quia, adiungendo ly ergo poſt totum reſiduum, dices in forma ſic. Neceſſarium eſt h. u. ſ, quod c. q. d D, q. r. h. e, & i. per r. h. n. p. h. cognoſcere: ergo (en concluſio littere) neceſſarium fuit homini ad ſalutem, quod ei nota fierẽt quędam per reuelationem diuinam, quæ rationem humanam excedunt. Hic eſt finis concluſionis pro parte correſpondente iſti probationi. Vide numerum. 4. infra.

Forma argumentationis, prædicatur.

Antecedẽs.

2 Per antecedens hypotheticum copulatiuum. i. per propoſitionem copulatiuam, explicatur probatio quæq; aliquando aũt licet rarius per antecedens cathegoricum. i. propoſitionẽ ſimplicem. Hoc patet in prædictæ probationis exemplo, quo ad antecedens hypotheticum copulatiuũ. Id aũt ſit: ut forma argumentandi (ſi quis ea uti uoluerit) promptius occurrat, abſque noua terminorũ additione Sic ergo quælibet probatio uno entymemate, ſeu conſequentia conſtabit. Exemplum habes ſuprà. 1.

Parentheſes antecedentibus immixtę.

3 Ideo inter illud antecedens ponuntur quædam per modum parentheſis, licet propriè non ſint parentheſe: ne fiat confuſio in antecedente illo ex mixtura talium: ſed ut & antecedens & illud appoſitũ remaneant ſeorſum, unumquodq; in ſua puritate. Appoſitũ illud uel interpoſitum eſt probatio, uel declaratio partis antecedentis, cui immediatè appoſitus, ut patet conſideranti. Talis modus inuentus eſt procedendi: ne aliquid neceſſariũ ſummatiè progredienti deeſſet, & ut breuitas (cui iuxta titulum libri, intendimus) conſeruaretur omiſſæ ſunt huiuſmodi probationes alicubi, uidẽdæ nihilominus in textu ſancti doctoris: eo quod, ut ſummarentur, non neceſſariũ uiſum eſt. Idcirco & opiniones aliorum, & rationes eorum: & oppugnationes ſolutionesve illarum, dimiſſæ ſunt. ſic.

Numeri ad 1. Quia & 2. Quia ly & &c.

4 Numeri quique adijciuntur ſic. 1. Quia neceſſariũ &c. 2. Quia nõ facit &c. 3. Quia oportuit &c. Tunc per hmõi denotatur, quod ſunt in textu plures probationes eiuſdem cõcluſionis totius, & quòd ly 1. Quia, eſt prima, ly 2. Quia, eſt ſecunda; ly 3. Quia eſt tertia, probatio. Quique numeri adducuntur ſic 1. Quia neceſſariũ eſt homini &c. 2. Quia (ly ad ea etiam &c.) Si non reuelarentur diuinitus &c. Hoc exemplum probationis ex q. 1. ar. 1. tractũ ſit pro omnibus ſimilibus. Tunc ergo quando. ſ. ad ſecundũ. 2. Quia apponitur mox talis clauſura (ly ad ea &c. uel, ly alio modo &c. uel aliqua alia dictio) deſignatur, quod concluſio appoſita habet multas partes: & quod ly 1. Quia eſt probatio partis primæ, ly 2. Quia eſt probatio ſecundæ ly 3. Quia tertiæ; & ſic de ſingulis. Clauſura uerò talis (ly ad ea & &c.) apponitur: quod principiũ partis concluſionis innuitur ſcias, quã concluſionis partẽ probare intendat ly 2. Quia uel ly. 1. Quia. Nam tunc, eo quod primum Quia, probauit primam concluſionis partẽ, ideo annotare ſignanter oportuit; quã partẽ probat eo 2. Quia ſecundum, 3. Quia tertium, &c. & ut ſciremus, quod tunc nullum Quia, probat

Ly Quia, quã. pbat totam. ſimul concluſionẽ: & quando non.

totã concluſionẽ (quod alias facit ſingulum) ſed unumquodq; ſuam partẽ diuiſim. Verbi gratia In 1. & 2. art. q. 1. nullũ Quia, totam concluſionem probat, ſed partem. quodq; ſuã (ut ibi uidere eſt) in nouo aũt articulo ſingulũ qa. pbat totã primus cõcluſionẽ.

5 In his omnib. probationibus concluſionũ (ſicut & in reſponſionibus argumentorũ, & in appendicibus articulorũ) præſupponitur ſemper quod textus diui Thomæ uideatur. Et id ò multa, uel tacẽtur omnino, uel ad plenum non explicata, conſulto dimittuntur: quæ ſine textuali uiſione deſiderari poſſent. Sis ergo cautus. & prudens. Non. n. intentionis meæ fuit; aliquid ſeorſum a textu aut cũ, aut ſine argumentationibus pertractare: ſed nudam textus ueritatẽ, cũ aliqua (quæ multa eſt, maximè contra hæreſes) utilitate inde per ſe naſcente, pro uirium modulo pauxillorũ mearũ ſuccinctè enucleare, aperiendo potius uiam cultoribus ueritatis plus quippiã itineri iã patenti conſonum inueſtigandi, quã plurima ſenſa explicando Hanc ob rem, elucidationes formales, titulus operis eſt: ut ly elucidationes, textus pediſſequam enodationem, ly Formales, breuitatem condecentem præſeferendo promittat.

Textus ubique uidendus.

Intentio authoris ſancti doctoris, magiſtro ſuo multũ cõformis.

Reſponſionum argumentorum.

Reſpõſionũ argumentorũ

1 Ad propoſitiones, quæ a Dialecticis uocantur maximę, reducuntur (quo ad fieri potuit) argumenta omnia: ut ſic formaliter reſpõdendo, gloſſaris eis pateat utilitas maior, ſolutio clarior lectio ſtudioſis gratior. Maior: quia poterit extendi (utpote propoſitio maxima) ad oẽs ſcientiarum quaſ uis ferè materias, cũ gloſſemate ſuo: & ſic pauca legendo plurima colliges, æreq; numeraliter uno merces innumeras (prudens uti negociator, breuiſſimus euaſuros) facilè comparabis. Clarior: quia formalis, materiæ tam ſubiectæ cuius applicata. Gratior: ut quæ ingenioſum intellectum ſuauius quanto argutius, trahens faſtidium tollat.

Maxime.

Exemplũ

Nodus.

2 Propoſitionum ipſarum ſic gloſſandarum nodus tantũmodo adducetur. i. uerbulum illud, ex quo totum rei negotium pẽdet: quo uidelicet ſoluto cætera faciliimè ſoluuntur, ex quo irreſoluto reliqua irreſoluta uidentur. Ad hunc nodum (ſi pfundius intuearis) reſponſa ſua D. Thomas ita dirigitur ipſum mira dexteritate uſus, acu fęliciſſimè tangat. Verbi gratia. In q. 1. argumento primo (eligendo ex ipſo propoſitionem maximã) nodus eſt ly Conari. Reſpondens. D. Th. ait ſic. Ad primum ergo dicendum: quod licet ea, quæ ſunt altiora hois cognitione, nõ ſint ab hoĩe per rõnem inquirenda, ſunt tñ a Deo reuelata, ſuſcipiẽda per fidem. Nonne uides, hic ſanctum doctorẽ (taceo: quod ſimul ſatisfacit authoritati eccleſiaſtici) reſpondere directè ad ly conari, quod non per rõnẽ inquirendo conandũ ſit, ſed per fidem reuelata ſuſcipiendo? Inſpice formale noſtrum reſponſum ex eo tractum, & ſic ubique, ſi uis facias, ut Angelici Doctoris Angelicum Ingenium non ſemel admireris.

Senſus affirmatiu° uel negatiuus.

3 Verbulũ illud, ſeu uocula adducta, ex propoſitionib. literæ, uñ ſumetur, diiudicanda ſp eſt, utrũ in ſenſu affirmatiuo ſiet, uel negatiuo. Sic. n. fiet, ut etiam formalia reſponſa mox poſita ſic, Reſp. melius abſq; errore intelligantur

De ſigno §.

4 Poſt formale rñſum ſequitur immediatè ſignũ hoc §. uel ſimile, diſtinctiuũ formæ pmiſſæ a ſequuta applicatione ad materiã, de qua ibi tractatur. Tale ſignũ diſtinctiuum & interponitur ut maximã illã argumenti gloſatã lucidius, ſine mixtione alicuius materiæ agnoſcas agnitã in ſua puritate (quicunq; uolueris) facilius capias, captã, ad quã placuerit ſcientiã ſecurius poſſidẽdã, pro tibi occurrenti ſeruitio manuducas.

Poſt ſignum. §. ſequẽtia.

5 Poſt tale ſignũ ſequitur declaratio alicuius termini in forma h rñſo præiacentis, inde applicatio ad materiam uel ſi nulla ſiat termini talis declaratio, mox poſt ſignum ſequitur. applicatio ſic. Tunc nihil contra, uel abbreuiatè. Tunc &c. Hoc eſt. Sũt e gloſa data ad propoſitionẽ illam argumenti adductam, nihil concluditur cõtra intentã ueritatẽ concluſionis articuli. Sunt egtur è ueſtigio huius dicti, nĩſ &c. rõ ſic. Nã, uel: licet. n. uel alia rationalis coniunctio. Et hæc ſumitur ex litera, uicinius: ex qua ſumuntur, & reliqua omnia, ſed remotius.

Primum de maiori

6 Vt noueris, uñ in textu argumentorũ uocabula, quib. rñdeatur, aſſumãtur: annotatũ eſt ſic, 1ᵐ de maiori, uel 1ᵐ de minori, uel, 1ᵐ de antecedente, uel 1ᵐ de cõcluſione, uel, 1ᵐ de cõſequentia, uel, 1ᵐ ex Auguſt. uel, ex Gregorio, Hieronymo Dionyſio, uel hmõi. Adeo, quod ly. 1ᵐ deſignat numerũ argumentorũ, ly de maiori, denotat ppoſitionẽ; ly ex Auguſt, authoritatẽ. & quod dico de ly 1ᵐ, de ly de maiori, de ly ex Auguſtino, dictũ ſit de ly 2ᵐ 3ᵐ 4ᵐ &c. de ly de minori, cõcluſione, antecedẽte, cõſequentia, &c. de ly de pbatione minoris, de conſequẽtia prima, ſecunda &c. Verbi grã, ut ſequitur.

Practica explanatio p̃miſſorũ.

7 Aſſumatur primæ quõis primi articuli primũ argũ. cũ rñſio, & ſubnexis, &c. pro. notitia plenori prædictorũ, ut in dicatus, ſic 1ᵐ de maiori Conari. Reſp. per rõnẽ ſolã inquirẽdo nõ, per fidem ipſa a Deo reuelata ſuſcipiẽdo. §. ſic nihil contra Nã. neceſſaria &c. Ecce ly 1ᵐ de maiori deſignatio, quod hoc argumentum.

gumentum eſt primum in ordine argumentum: ly de maiori, q; de propoſitione maiori, illius argumenti. ſ. tollitur nocula ſequens. ſ. ly conari, in qua conſiſtit totus propoſitionis, & conſequenter argumenti, nodus ly conari, eſt ergo uerbulum maximæ ly ꝑ. eſt rñſionis ſignũ ly p rõnem 50. inq. nõ p ſi. ip a D. t. ſu. eſt rñſio ad illud uerbulũ, & cõſequẽter ad totã ꝓpõnẽ maximã Quaſi rñſio ipſa apertè dicat. Illa ꝓpoſitio maior, ad ea q̃ ſupra rõnẽ ſunt hõ non dẽt conari, intelligitur ſic, q; ad ea non dẽt conari per rõnẽ ſolã humanã, ita q; p hanc tenetur ea ingrere aut apprehẽdere: non aũt intelligitur ſic, q; hõ ad ea non debeat conari per fidem, ea. ſ. a Deo reuelata ſuſcipiendo ly. S. eſt ſignũ denotans, q; formale rñſum eſt finitum: & diſtinguens id ipſum a materia. La ſequenti applicatione ad eam, de qua ibi tractatur, materiam. ly tunc nihil contra, ſignificat, q; tunc. ſ. ſtãte gloſa reſponſali, nihil hẽ contra ueritatem articuli ly Nam licet &c. eſt rõ oſtendens, q; ſtante gloſa prædicta rñſali, nihil concluditur contra ueritate articuli. Hinc, ex rñſo. ſ. & eius applicatione, ẽt habes (id quod non uulgaris momenti eſt) in quo ſenſu uerificetur propoſitio argumenti adducta. Breuiſſimo igitur

Vtilitas magna paucis inclusa.

compendiolo & maximas fermè infinitas habebis, ut per ſcientias uarias iis ubi diſcurrere detur, & ueri ſenſu donatas, ut ſciẽtiarum ipſarum ueritatem tueri poſſis, & falſo ſenſu expreſsè priuatas, ut fallaces argumentationes ubilibet ſcientiarũ ipſarum ſpeciem deſtructrices extricare ualeas.

Appendicum articulorum.

De utilitate mirifica.

Vtilitatem, quã D. Thomas Aquinatis eccleſiæ ſanctæ Dei, cœleſti ſua doctrina attulit uiuus, affert quotidie & afferet in ſecula iã beatus, ad plenũ quis enarrabitur? Non totã itaq;, ſed ex tota aliquã mihi ab eius ſacris decitionibus p articulos primæ partis ultrò oblatã (contra hæreſes præcipuè) per appendices enarrare curaui. Pendet. n. ſuapte natura ex articulis illis ipſa utilitas

Appẽdix.

& ideo locus. ubi hæc explanatur, appendix iure nocatur.

2 Per ly rõnem, in principio appendicis dictã (ibi, t. qũo per rõnem) intelligitur rõ, uel rões in corpore poſitæ ad probãdas

ly Ratio.

cõcluſiones: niſi aliud expreſsè dicatur, ut in q. 1. ar. 5. legis, qũo per rõnẽ (hæc ponitur in ad argumentũ ſecundũ) qñq. tñ poſt narratum errorem monſtro, uelut uiam aperiens: Docto. ſ. ibi impugnare illum.

3 A nomine cõi q̃que denominatur hæreſis, & dr̃ error, qñq; a ſpeciali, & dr̃ hæreſis: aliqñ tñ per ly error non intelligitur hæreſis proprie dicta, ſed citra hæreſim ſic dictam quicũque alius

ly hæreſis ly error.

iuxta ſubiectã materiam error. Ad diſcernendũ aũt, in quo ſenſu tunc ſumatur nomen erroris: inſpice ad canonicas damnationes, ſecundo numero, adductas. Si. n. a ſcripturis ſanctis, uel a ſummis pontificibus, vel a legitimis concilijs, errorem hmõi dãnatum reperies, tunc per ly error intelligi hæreſim dices. Idem ẽt dicendum, qñ poſitiuo denominata error eſſet aliàs contra cõmunem ſenſum eccleſiæ, in fid. Notandum quoque ne erres: q; hæreſis nomine hic ſumitur illud, quod a fide diſcordat ſecundum ſe, etiã q; authores illius nunq̃ ſuſcepiſſent baptiſmũ, ut ſunt pagani, & iudæi. De dogmatibus nãq; ſecundũ ſe ipſos principaliter, ex D. Thoma loquimur: qualeſquales interim fuerint dogmatizantes.

4 Damnantur q̃que eædẽ hæreſes & errores, & conſequẽter adducuntur, non tñ in uno loco, ſed ẽt in plurib. & hoc fit pp

Repetitio errorum.

diuerſa motiua articulorum, uel ẽt pp diuerſas partes propoſitionum erronearum. Ex adductis maxime canonicis confutationibus errorum apparet ſimul, quis nam ſenſus fuerit illorũ ne fortè bono ſenſu ueſtire aliquando uelis errores, qui, ſecundum q; pro talibus referuntur, ſic ueſtiendi non ſunt. Non no-

Authores errorum.

minantur omnes errorum authores: ſed anteſignani, uel ſimiles, quos memoriæ proditos licuit inuenire. Illorum argumenta (ſi qua ſunt) lectori leuando & ſyncerę ueritati ſtudens, de induſtria nõ adduxi: qm̃, præter q; friuola omnia & ſolubilia ſunt (ſic. n. habet Leo x. in cõcil. later. ſeſſ. 8. de hæreſibus) hoc in opere ꝑ tanto errores huiuſmodi adducuntur, pro quãto utilitatẽ, quam doctor Angelicus, lumen eccleſiæ, eiſdem multiplicites attulit, cernere poſſis.

5 Sæpius uidebis ſic (Prat. Arnaldiſtæ; Albanẽſes, aut hmõi) vel

Prat. direct. &c. allegatio nar.

ſic (director inquiſit. 2. p. q. 9. aut hmõi) uel ſimile. Intellige per hoc: q; Gabriel Prateolus illam hæreſim, uel errorem recitat in titulis talibus. ſ. Arnaldiſtæ, Albanenſes aut &c. Tunc uidere poteris librum ſuum de uitis hæreticorum, ſectis, & erroribus: ubi multa ſcitu digniſſima ad malam uitam, mortemque hoſtium ſanctæ eccleſiæ pertinentia reperies. Videbis quoto milleſimo uel centenario, & anno euomerint illos errores: & hinc agno-

Doctrina S. Th. qũo ꝓpbetica

ſces, q; doctrina ſancti Thomæ poſteriores etiam a multis annis poſt ſuum fœlicem tranſitum. hæreticos profligauit, Adeò q; doctrinam ipſam Angelicam in hoc ſenſu non immeritò ꝓpheticam uocari poſſe, concludes. Per ly direc. inquiſ. 2. p. q. 9. intelliges: q; talis error a directorio inquiſitorum in ſecunda parte, quæſtione nona recitatur. Ex dictis alios rarius ad hmõi finem allegatos, per teipſum facilius intelliges. Nullum ergo errorẽ attribuo ego cuiuis authori, ſed ab aliis hoc mutuaui, & mutuatum eſſe per ſimilés allegationes intelligi nolui: licet de errorum talium damnationibus, ſecus dicendum.

6 Primo loco poſtquàm S. Doctor per rationem naturalem dãnauit hæreſim: ſecundo per eandem rationem ſuſtentat eccle-

1. per rationem. 2. per eandem oſtẽdas.

ſiæ dogmata; oſtendendo uidelicet q; ipſa meritò & iure condãnauit hæreſim illam. Et hoc fuit neceſſarium; ad faciendum in ſua conſcientia ſaltem obmuteſcere imprudentium (quales procul dubio hæretici ſunt) hominum ignorantiam poſſent. n. ad excuſandas excuſationes in peccatis, dicere, & forſan inter ſe nunc muſſitando mendaci bucca blaterant: q; eccleſia Romana ſe ipſos erroreſque ſuos abſque ratione, ſed ſolum pro libito cõ-

Neceſſarium quare eſt ly. 2. per rationem.

demnauit. Vt ergo conuertantur retrorſum & erubeſcant: mõſtratur per D. Th. rationes firmiſſimas (Harum firmitatem ſoliſſimam ſi cupis fuſius declaratam inſpicere: uide ubi maiores Cardinalem Caietanum, R. R. Bannes, & Medinam) rationes; inquàm firmiſſimas, q; S. E. Rom. iure optimo ſeu iuſtiſſime tales hæreticas & erroneas poſitiones pro condemnatis reprobauit. idcirco, ut de neceſſitate ſalutis ſint aſtricti ſe, quandiu non reſipuerint, condemnatos fateri: tacitis SS. Doctorum (qui multi, & ueraciſſimi ſunt) auctoritatibus, Pontificum ſolummodo maximorum ſacrorum conciliorum, aut diuinarum ſcripturarum, armis contra inimicos domus Dauid inſurreximus, arma ipſa, pro ſaniori & uictricis ueritatis & cedendæ falſitatis, ad literam extendentes una igitur manu Diuus Thomas proſternit hoſtes, altera ſuſtentat eccleſiam: quorum utrunque inſigniter factorum in eiuſdem eccleſiæ maximam utilitatem, tanquàm unum, conuertitur: ita ut omnes cum Papa Iulio 3. pro D. Thoma, ueraciter exclament: ALMA MATER ECCLESIA, CHRISTI FVNDATA SANGVINE, SCÆPTRA CONSCENDIT GRANDIA NOVI DOCTORIS LVMINE

Præconio dius Thomæ.

cuius dicti quanta ſit ueritas, concilia ſacra de quibus ſupra in de altitudine doc. D. Thom. mirificè (ut eſt in eis uidere) probarunt, Quantæ ſint auctoritatis concilia etiam prouincialia; uideat. 5 16. Appẽ.

Hæc auctoritas poſt appen.

7 Tertio in appendicibus loco, doctrinam illius articuli ex præmiſſis conſolidatam eſſe, concluditur, & uerè ſic eſt. Nam ſignũ ueritatis (ſecundum philoſophum) hoc eſt, quando ex re illa, quæ uera dicebatur, ſoluuntur omnes dubitationes, maximè

ly 3. vide

uerò, quando ex ipſa propulſantur errores. Erroris igitur excluſio eſt eius, quod hos exclulit ueritatis atteſtatio, teſtimonium ergo ab inimicis habet. S. Thomæ doctrina: dum ex ipſa (ut per appendices patet) hæreſes effugantur. Rurſus. Si uerum uero nõ

Duo efficaciſſima teſtimonia ueritatis diui Thomæ,

contrariatur, ſed concordat (ut ex Leone x. in concil. generali ſeſſ 8. habetur) & ſancti huius doctrina eccleſiæ ueritati concordat maximè (ut in ly ſecundo appendicum liquet) apertiſſimè relinquitur ex hoc, q; eccleſiæ ueritas huius doctoris ueritati ſibi adeò concordanti reciprocè ſuffragatur. Ab amicis ergo, & ab inimicis (ut ſupra) doctoris Angelici ueritas commendatur.

8 Per ly quomodo, (puta, 1. habes, quomodo 2. habes quomo-

ly quomodo.

do. 3. uides, quomodo) excitare uolui ingenium tuum ad tantæ rei ſtudium. Quaſi per hoc tibi dicatur. Curato ut benè applices a S. Thoma hic habita ad res iſtas nunc infraſcriptas, quoniam ſubſtantia doctrinæ hic traditur, ſed modus bonæ applicationis à te requiritur: quærens & ubi tradita diſcas, & illa deſcendo ne uigili ingenio tuo malè indulgeas. Nota · q; quando

ly qũo p rationem oſtendas, hoc merito dãnari: uel aliquid ſimile.

dicitur, ly 2. habes quomodo per rationem oſtendas, hanc) uel has meritò damnari a conciliis a &c. & poſtea ſequuntur plura concilia uel etiam ſacræ ſcripturæ, uel ſummi pontifices ſine replicatione de ly habes, quomodo per rationem oſtendas, meritò hanc uel has damnari: tunc ſemper ubique ſubintelligitur, adeo q; ſemel illud prædixiſſe accipitur pro ſingulis dictum. Sic enim non tantum ad damnationem errorum, ſed etiam ad utilitatem a Diuo Thoma per articulum illum eccleſiæ allatã (cui intendimus) reſpicitur. Bene uale, & ocio literario (ut decet) incumbas, ò lector.

FINIS.

ELVCIDATIONVM FORMALIVM SVPER PRIMAM PARTEM ANGELICI DOCTORIS.

QVAESTIO PRIMA.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſit neceſſarium præter phyſicas diſciplinas aliam doctrinam haberi.

CONCLVSIO. Neceſſarium fuit homini ad ſalutem, q; ei nota fierent quędam per reuelationem diuinam, quæ rationem humanam excedunt. Ad ea etiam, quæ de Deo ratione humana inueſtigari poſſunt, neceſſarium fuit hõem inſtrui reuelatione diuina.

¶ PROB.[1] Quia neceſſarium eſt homini, ſi vult ſaluari, q; cognoſcat quędã de Deo, quæ rõnem humanã excedunt; (cùm Deus, ut ſic excedens, ſit finis hominis ſecundũ Eſaiam; ideoq; ab homine præcognoſcendus) & illa per rõnem humanã non põt homo cognoſcere, (patet ex terminis)[2] Quia (ly ad ea etiã &c.) ſi non reuelarẽtur diuinitus ea, quæ ratione humana inueſtigari poſſunt, vix aliquis ſaluaretur cum pauci poſt longum etiam tempus, cum admixtione etiam errorũ, ratione tantùm naturali cognoſcant Deũ; (ex cuius tamen cognitione vera pendet humana ſalus.)

Cognitio de Deo duplicia.

1m de maiori. *Conari.* ℞. per rationem ſolam inquirendo; non, per fidem ipſa à Deo reuelata ſuſcipiendo § tunc nihil contrà. Nam licet oĩa neceſſaria inquirenda ſint, vel per rationem, vel per fidem; non th̃ omnia per rationem, vt argumentum cum authoritate uolebat. Hoc reſponſum confirmatur ex cõtextu eccleſiaſtici eſſe verum, in litera ly vnde & ibidem &c. Quaſi dicat. Ideo plurima hæc oſtẽſa ſunt tibi, vt ad ea conetis inquirenda: non per nudam rationem, propter ly altiora te ne quæſieris; ſed per fidem.

Inquirere duplex.

2m de maiori. *Tractatur.* ℞. Secũdum quod cognoſcibilia ſunt lumine naturali: nõ ſecũdũ q; cognoſcibilia ſunt lumine diuinæ reuelationis. §. Tunc nihil contra. Nã licet, ſi de omnibus entibus, ſecundũ q; vtroque modo cognoſcibilia ſunt, tractaretur in Phyſicis, eſſet ſuperflua iſta alia doctrina: th̃, quia de oĩbus illis vno modo ſolùm ibi tractatur, adhuc eſt neceſſaria illa alia. Idẽ. n. tractari bis diuerſimodè poteſt eſſe neceſſarium, uel ſaltem vtile; quamuis idem eodem prorſus modo tractari bis ſic ſuperfluum. Vide hanc materiam totam. 2. 2. q. 2. ar. 3. & 4.

Tractare multiplex.

¶ *Corollarium.* Ergo ſacra doctrina de uno, ſcilicet de Deo (infrà ar. 7.) conſiderat prædicata duplicia, ſcilicet excedentia rationẽ & non excedentia illã: & ambo hæc prædicata unico medio diuina. ſ. reuelatione, aſſequitur, (ut patet in Biblia ſancta.)

¶ NOTATIO 1.a Dicto in reſponſione ad ſecundum, quòd ſcilicet Theologia ſacra differt ſecundum genus à Theologia parte philoſophiæ. i. à metaphyſica, non obſtat illud, q; ſcilicet omnes habitus exiſtentes in eadem potentia eiuſdem generis ſunt, licet propter differentiam obiectorum formalium differant ſpecie. 1. 2. q. 54. 4. 3m. Nam aliud eſt loqui de genere propinquo nobis innominato, de quo hic intendit, aliud de genere remoto, de quo in 1. 2. 1a. Vlterius. Dicto hic virtualiter q;. ſ. ſciẽtia infuſa, uel reuelata & acquiſita ſunt diuerſarum rationũ, & ſpecierum (ſuper hoc. n. fundatur ly vndè nihil prohibet de eiſdem rebus &c. vſque ad ly lumine diuinæ reuelationis) confirmato 1. 2. q. 63. 4. c. & 3. q. 9. 4. 1m. non obſtat illud, q;. ſ. ſciẽtia infuſa ſeu reuelata Adæ fuit eiuſdem rationis cum noſtra per ſpecies acquiſitas habita. infrà. q. 94. 3. 1m. Nam hic ad 2m, intendit; quòd ſunt diuerſarum rationum propter diuerſum lumen: ſed infrà, vult, q; ſint eiuſdem rationis propter idem lumen naturale; quamuis per diuerſas ſpecies, puta per infuſas in Adam, per acquiſitas in nobis. Talis enim diuerſitas non diuerſificat ſcientiarum rationem in ſubiectis diuerſis. Potentia. n. v. ſiua habita per naturam & habita per miraculum ſunt rationis eiuſdem; & p conſequens in eodẽ oculo ſimul eſſe non poſſent, licet in diuerſis.

Pro doctrina Thomiſtica ſane intellectu.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem cõfundas hæreſim Dauidiſgeorgij, ſeu Dauidicorum (Prateolus Dauidici ſeu Dauidgeorgiani) impijſſimè dicentium: Doctrinam oẽm hactenus a Deo per Moyſen & prophetas, per Chriſtum & Apoſtolos traditam fuiſſe imperfectam, & ad ſalutem conſequendã inutilem. Item hæreſim Suenckfeldij (Prat. Suenckfeldiani) ſomniantis, ſcripturam ſacram non eſſe verbum Dei (ergo ſecundũ eum, vt vr, non reuelatã). Item, & hæreſim Hermanni Riſſuich (Prat. Hermanus Riſſuich) blaſphemè pluſquàm dicentis; Noſtram ſcripturam eſſe fatuam, fictam Bibliam, delirũ falſumq; Euangelium, fidem fabuloſam. Si res namque ſic ſe haberet, vt hic impijſſimus blaſphemat: tunc profectò & non neceſſaria & inutilis & noxia eſſet hæc ſacra doctrina. 2° habes hinc, quò p eandem rõnem demonſtres, has iuſtiſſimè fuiſſe a Papa Innocentio in Concilio generali damnatas; Extra de ſum. tri. & fi. catholi. firmiter credimus & ſimplr confitemur &c. q; ſancta Trinitas primò per Moyſen & ſanctos prophetas, aliosque famulos ſuos, iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporũ doctrina humano gñi tribuit ſalutarẽ, & tãdẽ vnigenitus Dei filius Ieſus Chriſtus verus homo factus viam uitæ manifeſtius demonſtrauit. Item & a concilijs oĩbus de hac re tractantibus damnatas, dum oĩa libros ipſos ſacros canonicosque appellarunt, pro talibuſque ſuſcepetunt. Nouiſſimè a Concilio Trid. Seſſ. 4. decr. 1. ſic; Qui (ſ. libri ſacri) ab ipſa ſynodo ſuſcipiunt, ſunt infraſcripti, quinque libri Moyſi, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium; deinde Ioſue, Iudicum, Ruth, quatuor Regũ, Paralypomenon duo, Eſdræ duo Primus. ſ. & ſecundus qui & Nehemias, Tobias, Iudith, Heſter, Iob, Pſalteriũ Dauidicũ 150. Pſalmorũ, Parabolæ Salomonis, Eccleſiaſtes, Canticum Cãticorũ, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim prophetæ minores. ſ. Oſea, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Abacuch, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, Duo Machabęorum primus & ſecundus. Teſtamenti noui quatuor Euangelia. ſ. ſm Mathæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, Actus Apoſtolorum a Luca Euangeliſta cõſcripti: quatuordecim Epiſtolæ B. Pauli Apoſtoli. ſ. ad Romanos, Corinthios duæ, Galathas, Epheſios, Philippenſes, Coloſſenſes, Theſſalonicenſes duæ, Timothæum duæ, Titum, Philemonem, Hebręos; Petri Apoſtoli duæ, Ioannis Apoſtoli tres, Iacobi Apoſtoli vna, Iudæ Apoſtoli vna, Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis aũt libros ipſos integros cum oĩbus ſuis partibus, put in Eccleſia catholica legi conſueuerunt & in veteri vulgata latina æditione hñt, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, Anathema ſit. Statuit quoque & declarat ſancta ſynodus; vt hæc vetus vulgata æditio, quæ longo tot ſeculorum uſu in Eccleſia, ipſa probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, aut expoſitionibus, pro authentica habeatur: & vt eam nemo reijcere quouis prætextu audeat uel pſumat. Hæc ibi. Et meritò quidem: qm̃ præter q; ea tãta annorum numeroſitate in ſancta Eccleſia recepta eſt, inter alias ſacrorũ voluminum tranſlationes & certior eſt & tutior & fidelior. Cæterum qm̃ ſenſus ſcripturarum eſt aĩa literæ, a quo præcipuũ fidei negocium pendet; ideo pro complemento declarandi pręſentis articuli de doctrina ſacra faciendo mentionem, Concilij eiuſdem in propoſito loquentis canonem in eadẽ ſeſſ. decreto ſecundo, adducere neceſſariũ duximus. Præterea (inqt) ad coercẽda petulãtia ingenia, decreuit ſancta ſynodus: vt nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morũ ad ædificationẽ doctrinæ chriſtianæ pertinentiũ, ſacrã ſcripturã ad ſuos ſenſus contorquens aut contra eũ ſenſum, quẽ tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, (cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarum ſcripturarum) aut etiam contra vnanimem cõſenſum Patrũ, ipſam ſcripturã ſacram interpretari audeat; etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint; per ordinarios declarentur, & pœnis a iure ſtatutis puniãtur. Hæc ibi. Ex Concilio igitur hic dãnatur Brentius (Prat. Brentius) dicens; 1 Quemlibet poſſe pro ſuo arbitratu exponere ſacram ſcripturam: Nihil in ea difficile, nihil obſcurum ſibi perſuaſum habere.[2] Item Sectarij (Prat.

1 Vtilitas pro ſancta Eccleſia, contra impijſſimas hæreſes Dauidegeorgianorum & Hermani Riſſuich.

2 dãnatas a Papa, a Cõcilijs, ac Apoſtolis.

Doctrina reuelata, quæ.

1 Errores 2 eorum ...

Sectarij;)

Hæreſes circa ſenſũ ſacræ ſcripturæ dãnatæ ex Concilio Tridẽtino ſupra.

Sectarij;) Qui ſcripturæ ſacræ intellectum catholicum non ad-
3 mittunt:* Item Quintinus (Prat. Quintinus;) Qui ſcripturæ
4 ſacræ germanum, ac ſimplicem ſenſum non approbat:* Item
Oecolampadius & Caluinus (Prat. Iudæorum hæreſes;) Quorum
ille cum Aquila Iudæo ſcripturæ ſacræ ſenſum Iſa. 7. peruertit
dicens, Ecce Iuuencula concipiet; Hic verò teſtimonia de Trini-
5 tate & Chriſti diuinitate loquentia cum Iudæis deprauat.* Item
Bibliſtæ (Prat. Bibliſtæ) dicentes Scripturæ ſacræ textum nudum
ſolum recipiendum, legendum in ſcholis, atque populo propo
nendum in Eccleſia abſque vlla expoſitione, propterea quod om-
6 nes ſumus diuinitus edocti* (ob hoc ſectarios, crediderim ego,
motos ad temeritatem illam commendandam, ſ. quod ſcripturam ſa-
cram ac verbũ Dei tractare liceat Laicis, etiam mulieribus, quã
7 ac ſacerdotibus (Prat. Sectarij;)* Item Libertini (Prat. Libertini
Quintinus;) Qui irridẽt ſacram ſcripturam dicentes, ſe ſequi
8 ſpiritum viuificantem.* Item Ioannes Vuiclef, Lutherus (Prat.
Sectar.) dicentes: ſcriptura ſacra adeò ex ſe eſt clara, vt nulla ho
9 minum de ea ſit neceſſaria approbatio:* Item Caluinus (Mel-
chior Canus de locis theol. 8 ex lib. 2. cap. 6) dicens: Scripturæ
ſacræ iudicandæ non eſſe poteſtatem penes Eccleſiam, quaſi quod
10 ab huius nutu ſcilicet celſitudo pendeat.* Item Lutherus (Mel-
chior ibid c. 7.) dicens: ſcripturæ ſacræ diſcernendæ a ſcriptura
hominum, hoc eſt verb. Dei a verbis hominum, Eccleſiam habere
quidem poteſtatem (contra Caluinum, ob hoc non damnatur
Lutherus at propter ſequens. l.) ſed proinde iudicem non eſſe.
Ex Concilij autem decreto primo. ſ. de Canonicis libris ſupra-

Hæreſes tollẽtes integros libros de Canone dãnati ã Concilio Tridentino Decreto primo ſupradicto.

1 dicto, damnantur Ambroſius quidam (Prat. Ambroſiani;)* Qui
2 ſcripturæ ſacræ vtrumque teſtamentum reiecit:* Item Carpocra
tes, Cerdon, Manichæi ſeueri (Prat. ſuis tit. vel Albaneſes, Li-
3 bertini;) Qui totum vetus teſtamentum abiiciunt:* Item Lu-
therus (Alphonſus Caſtr. ſcript. ſac. 2.) Qui libros Machabæo
rũ, eo quod tot ſuas, de ſuffragiis mortuorũ, de purgat. de indulg.
4 deſtruant hæreſes, tollit:* Item Marcion, Cerdon (Alphonſus Ca
5 ſtr. ſcript. ſac. 3.) Qui Euangelium Matthæi, Marci, Ioannis:
Item Cerinthus (Alphonſus Caſtr. ſcript. ſac. 4.) Qui Euange
6 lium Marci, Lucæ, Ioannis.* Item Cerinthus, Seuerus (Alphon-
7 ſus Caſtr. ſcript. ſac. 5.) Qui librum Actuum Apoſtolorum:
8 *Item Baſilides (Prat. Baſilidiani;) Qui Epiſtolas ad Titum, &
Timotheum:* Item Ebio. (Prat. Ebionitæ, Encratitæ) Qui om
nes Pauli Epiſtolas, quoniam ſuæ poſitioni de obſeruanda lege
9 veteri cum noua contradicunt, negant:* Item Apocriphi, (Prat.
10 Apocriphi;) Qui ſolùm Prophetas, & Apoſtolos recipiunt.* Itẽ
Lutherus (Prat. Lutherani;) Qui Epiſtolas Apoſtoli Iacobi, ſecun
dam Petri, tertiã Ioannis, Pauli ad Hebræos, Apocalypſim Ioan
11 nis, aufert.* Item Alogianorum (Prat. Alogiani;) Qui Euange-
12 lium Ioannis reiiciunt, & Apocalypſim:* Item Bulligerus (Prat.
Iudæorum hæreſes;) Qui Canonem cum Iudæis a Chriſtianis
habet diſtinctum, contendens duos libros poſteriores Eſdræ eſ-
ſe de Canone, & cum aliis Euangelicis reiiciens Machabæorum
& Eccleſiaſtici libros. Ex eiuſdem Concilij demum eodem pri-
mo decreto ſupradicto, ibi. ſ. cum omnibus ſuis partibus, prout

Mutilantes ĩ partib' ſcripturã, & deprauantes. Vt ꝑ. partem Lo a Luthero corrupta. Hi dãnantur, cũ ſimilibus, ꝑ decretũ primũ eiuſdẽ ſancti Concilij.

1 &c. damnantur Appellitæ (Prat. Appellitæ;)* Qui primæ Ioan-
n. c. 4. retinent illud omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum (.i. non
confitetur Ieſum in carne veniſſe) ex Deo non eſt.* Item Luthe-
2 rus (Prat. Lutherani;)* Qui ſcripturæ ſacræ loca, ſeu particulas,
nouemdecim partim mutilant, partim deprauant eo quod ſuis
1 erroribus contradicerent. Ecce*. 1. oſtende mihi fidẽ tuam ſine
operibus, epiſt. Iacobi c 2. corrupit ſic, oſtende mihi fidem cum
2 tuis operibus (Hoc facit vt bona de medio tollat opera.)* Cer
tam veſtram vocationem faciatis per bona opera, 2. Pet. 1. 10 to
3 tum, ſ. per bona opera, ſuſtulit (ſimili intentione)* Arbitramur,
hominem iuſtificari per fidem Rom. 3 Addidit Solùm (vt ne-
4 ceſſitatem operum excluderet.)* Factum ex muliere. Galat 4.
Adulterauit ſic. Natum ex muliere (vt veram Chriſti incarna-
5 tionem ex B. Maria denigraret.)* Quomodo iterum conuerti-
mini ad egena elementa, Galat. 4. peruertit ſic, Ad leges mundi.
(Vt ex hoc omnes leges ciuiles, fortan & pontificia deſtrueret.)
6 *Omnes peccauerunt, Rom. 3. Legit ſic, Omnes ſunt peccatores
(Vt actualitatem peccati ponendo in hominibus, cuncta homi-
7 num opera aſſerat eſſe peccata)* Accipite armaturam Dei, vt
poſſitis reſiſtere in die malo. & in omnibus perfecti ſtare, Eph. 6.
abſtulit. Perfecti, legendo ſic; vt in omnibus quæ agitis, poſſitis
8 ſtare. (vt nihil vnquam perfecti affirmet eſſe in homine)* Vt
abſtineatis vos a fornicatione, Theſſalon. 4. hoc omiſit. (Ne ſua
9 opera carnalia deſtruerentur)* Cum impoſitione manuum præ
ſbyterii, 1. Timoth 4 vult per Præsbyteros, intelligi ſeniores lai-
cos. (Vt liberè ſacerdotum ordinem laicis, etiam mulierculis
10 conferat)* Per legem cognitio peccati. Rom. 3. corrupit adden-
do Solum. (Vt Moſaicam legem, de qua ibi Paulus, hoc modo
11 minus dignam redderet)* Illud 1. Timoth 5 de voti violatis reis
viduis quod primam fidem irritam feciſſent, non de voto (vt tenet
Chriſti Eccleſia,) ſed de fide in Chriſtum violata & abnegata,
exponendum vult. (Vt ſuas ſanctimonialium, monachorum,
clericorumque, ſacrilegas excuſet nuptias)* Nunquid non pote 12
ſtatem habemus ſororem mulierculam circumducendi 1. Co
rinth. 9. detorquet in ſororem coniugalem. (Vt carnis habenas
effundat, ducendi paſſim in coniugem, quæcunque concupiſcẽ
tiæ hominum placuerit; & forſan vt ſuum etiam coniugium ſa
crilegum cum monacha ſua licitum eſſe oſtendat)* Verbum ca 13
ro factum eſt. Ioan. 1 ſtatuit ſic; Verbum caro facta eſt (Ad quid,
viderit ipſe)* Verbum Domini manet in æternum. 1. Pet 1. hoc 14
amputauit. (vt de ſeipſo verificaretur illud: Si quis diminuerit
de verbis libri huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ)
Ad* horam orationis nonam Act. 3. peruertit ſic, ſub horam 15
nonam ad orandũ. (Vt ſtatutas ab Eccleſia orandi horas aufer-
ret)* Non introibit in eam aliquid coinquinatum Apocal. 14. 16
legit ſic, Nihil commune in eam introibit (Ne peccati coinqui
nationem quam ab homine nunquam abeſſe vult, a cœlorum in-
greſſu eum impediat)* Quid admiramini, quaſi noſtra virtute 17
aut poteſtate, fecerimus? Act. 3 Iudæis ait Petrus cum ſanaſſet
claudũ; Detorſit ſic. Quaſi noſtro fecerimus merito. (Vt omne,
ab Apoſtolis etiam, auferret meritum)* Qui poteſt vos conſerua 18
re ſine peccato Epiſt. Iudæ, vaſtauit ſic, Sine offenſione (Pec
cati patronus non vult, peccatum homini abeſſe)* Tibi ſoli pec 19
caui, Pſal. 50. Ex Hebræo ſe vertere mentitus ſic, Tibi ſoli pecco.

Luth. vilificat totũ genus humanum.

id eſt, quicquid ago, pecco, teſte Brentio. Vt ſuam Lutherus p-
fidiam conteſtaretur, qua hominem ita vilificat, vt omnem actũ
cuiuſcunque dicat eſſe peccatũ) Alios cenſuratores nebuloſos ta
ceo, ſciens, quòd ſtultorum infinitus eſt numerus: & lectoribus
ſtudioſis, quibus prædicti vel ſimiles quoquo modo in dies oc-
current, in memoriam illud Iſa. 51. reducent; Attendite ad Pe-
tram, vnde exciſi eſtis, & ad cauernam laci, de qua præciſi eſtis:
Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Sarram quæ pe-
perit vos. Pro agnoſcenda tamen vel ignorantia nimia, vel ob-
ſtinatiſſima pertinacia hæreticorum prædictorum; vide cano-
nes Apoſtolorum antiquiſſimos, qui recepti ſunt a ſexta ſyno-

Aurea monitio.

do, vt habetur in Decretis diſt. 16. Placuit huic ſanctæ ſynodo.
ibi canone 84. Cathalogum ſacrorum librorum reperies: vbi
inter alios & libri Machabæorum, liber quatuor Euangeliſta-
rum, Epiſtolæ quatuordecim Pauli, Ioannis tres, Petri duæ, Ia-
cobi vna, Iudæ vna, recipiuntur. In concilio quoque Car-
thaginenſi tertio in eadem ſexta ſynodo approbato capi. 47.
Canonem diuinorum librorum idipſum dicentem leges. Sed
& Innocentium primum Papam in Epiſtola tertia ad Exupe-
rium Tholoſanum Epiſcopum, cap 7. vide. libros eoſdem eſſe de
Canone admittentem. Conſule de his ſummam, vel corpus ma
gnum, Conciliorum: & agnoſce a tot ſeculorum curriculis
codices continua ſucceſſione pro Canonicis approbatos non
abſque maximo ſacrilegio hæreticaque labe a Nouatoribus
iſtis naſutulis labefactari potuiſſe. Tertiò vides, quomodo 8
ex omnibus præmiſſis viciſſim Angelici doctoris præſens firme-
tur articulus.

Canones Apoſtolorũ. Concil. Cartha. Innocentius papa.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſacra doctrina ſit ſcientia.

CONCL. Sacra Doctrina eſt ſcientia, hoc mòdo, id eſt; ſubalternata. a

¶ PROB. 1 Quia ſacra doctrina procedit ex principiis. Quia (ly hoc modo) ex notis lumine ſuperioris ſcientiæ (.i. Dei ac beatorum, cum ſit diuinitus reuelata art. 1.)

¶ NOT. Procedere ex principiis, conſtituit ſcientiam: ex notis lumine proprio, ſcientiam nulli ſubalternatam, ex notis lumine ſuperioris ſcientiæ, ſcientiam ei ſubalternatam. Cuiuſmodi ergo eſt illa ſuperior, eiuſmodi erit ſubalternata. Nulli ergo humanæ ſcientiæ, neque inuentæ, neque inueniendæ, ſubalternari vnquam poteſt Theologia hæc quàm illa, cui ſubalternatur, eſt ſcientia Dei & Beatorum. Ergo Theologia de qua concluſio, eſt Theologia viatorum & ſcientiarum viatorum digniſſima. Quia ergo viatores inueniuntur; Ideo Theologia beatorũ eſt ſubalternans. Quando igitur viatores non erunt, & conſequenter Theologia viatorum non erit, puta poſt diem Iudicij: Tunc Theologia beatorum non erit ſubalternans. Ergo in plus eſt Theologia quàm Theologia ſubalternans, vel ſubalternata: quoniam illa ſemper fuit (cum ab æterno in Deo ſemper fuerit,) iſta non, niſi quando viatores inuenti ſunt (ſupra per Papam, art. 1.) inueniuntur ac inuenientur.

Vnde ſciẽtia eius ſubalternatæ et quanto dignitatis.

Iᵐ de minori. *Per ſe.* i. vel immediate, i. in illa eadẽ ſciẽtia: vel mediate .i. in ſibi ſuperiori ſ. Tunc &c. licet in ſacra doctrina viatorum non procedat ex principiis notis per ſe immediate, i. lumine proprio procedit tamen ex notis per ſe mediate, i. in ſcientia ſibi ſuperiori.

¶ NO-

¶ NOTATIO. Noſtra Theologia ideo nouit ſua principia lumine ſuperioris ſcientiæ (vt habet litera) quia ab illa ſuperiori ſcientia deriuatur fides viatorũ, quia nos credimus illis principiis, quæ ipſi clarè vident.

2^m^ de maiori. *Non eſt.* ꝶ. principaliter non, ſecundario. §. Tunc &c. Non enim Theologia de ſingularibus eſt principaliter: ſed per modum quandam introductorium.

APPENDIX.

1 HINC habes 1°: quomodo per rationem conuincas hæreſim prædictam (ar. 1.) Hermani. Si. n. eſt ſcia: procul dubio, cum ſcia ſit verorum (primo Poſteriorum,) doctrina ſacra non erit falſa. Item quo per rõnem confundas hæreſim Raymũdi Lull. (Directorium inquiſitorum 2. par. q. 9. ibi, Nonageſimus ſextus) dicentis, omnes articulos fidei, Eccleſiæ ſacra, poteſtatem Papæ, poſſa probari (a viatore ſ. homine patet ex contextu, quod videlicet ipſe Raymundus dicit, ſe probare per rõnes tales) per rõnes neceſſarias, demonſtratiuas, & euidentes. Hic enim Sanctus Thomas monſtrat: q̃ ſacra doctrina eſt ſcia ſubalternata, ideſt credens ſua principia non demonſtratione ſciens.

Vtil. 𝔭 S. Rec. contra Her. Raymundum Lull. dãnatas a ſacris literis, a ſynodo, a Papa.

2 2° habes: quõ p rõnem oſtendas, Hermanum iuſtè damnatum a ſcriptura ſacra 2. Cor. 11. Extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei (.i. Theologiã) & Oſeæ 4. Quoniam tu repuliſti ſcientiam (.i. diuinitus pphetis reuelatam. Glo.) Ego repellam te. (Vide Decretum diſt. 37. omnes pſallentes Ex ſexta ſynodo capitulum illud habetur, & adducit illam Oſeæ ſententiam) & ſap. 13. vani ſunt omnes hoĩes, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & in multis aliis locis. Item, quõ per rõnem oſtendas, Raymundum ritè dãnatum ab Apoſtolo Heb. 11. fides eſt &c. non apparentium: & à Gregorio 11. & de conſilio fratrum ſuorum tum quoad præmiſſam 96. dictã, tũm quoad totam doctrinam ſuam. Viginti namque volumina ſua, vt verè hæreticalia condemnata ſunt, diligenti examine præmiſſo: & tota doctrina ſua generaliter interdicta. Vide directorium ſupra. ibi. q. 9.

3 3° videre licet: quõ ex his viciſſim firmetur Angelica doctrina præſens.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſacra doctrina ſit ſcientia vna.

3 CONCLVSIO. Dicendum, ſacram doctrinam vnam ſcientiam eſſe.

¶ PROBATIO. Quia ſacra doctrina habet vnam rationem formalem obiecti, reſpectu omnium a ſe conſideratorum. (Hæc eſt diuina reuelatio) Et vnitas, vel pluralitas, habitus attenditur penes formalem rationẽ obiecti. (Patet a ſimili de potentia.)

¶ NOTATIO. Rõ formalis obiecti eſt, quæ rñdet ad ly quare. Rõ materialis obiecti ad ly quid. Ideo materialis etiã dr rõ obiecti vt quod, formalis autem rõ obiecti vt quo: materialis dr rõ obiecti per accidens (nam obiectum illud, puta homo, vr per aliud. i. rõne alterius, quia. ſ. coloratum eſt) formalis aũt rõ per ſe: materialis dr ratio obiecti mediata, formalis aũt immediata. Verbi gratia. Theologia quid conſiderat? Creatorẽ Creaturas. Quare vel quomodo iſta conſiderat? Quia vel ſecundum quod ſunt reuelata.

Rõ obiecti duplex.

1^m^ de maiori. *Vnius.* Reſpon. dicti tantum da analogia ſaltem: non ſemper, ſecundum vniuocationem. §. Tunc &c. Licet enim Creator & creatura non cadant hic ſub vna conſideratione vniuoca, vt arguitur: cadũt tamen ſub vna conſideratione analoga, vt nos intendimus.

¶ *Corollarium.* Ergo analoga, ſunt non tantum, quæ ad vnum tertium referuntur, vt ſubſtantia & accidens, reſpectu entis: (ſed etiã illa, quorum vnum refertur ad aliud, vt creatura, creator) primo ſent. q. prologi Ar. 2.

Analoga duplicia.

2^m^ de maiori. *Tractatur.* ꝶ. ſub formali rõne vniuerſaliori: non ſub coæquali ei qua tractatur in phyſicis §. Tunc &c. Multa enim, vt vnum, ſub rõne vniuerſaliori inſpiciuntur ab vnoquæ non, niſi vt multa, ſub particulariori ratione a multis, patet de ſenſibus.

¶ NOTATIO. Per hoc dictum in corpore, ſ. q̃ oĩa cõſiderata in Theologia cõicant in hoc q̃ ſunt reuelata, ſeu quòd oĩa hic conſiderantur ſecundum q̃ reuelabilia ſunt, Per hoc (inq̃) dictum confirmatum ſupra ar. 1. & hic ad ſecundum ar. 4. c. & expreſſius 1. ſententiarum prol. ar. 4. o. videtur. S. Thom. velle, q̃ ens diuinum reuelabile ſit ſubiectum Theologiæ: cùm iſta ſit vna cond 1 o. & quidem de principalibus, ſubiecti, quòd oĩa, q̃ determinantur in ſcientia, comprehendantur ſub illo. Conſequenter igitur pugnata videtur hoc dictum cum dicto infra ar. 7. o. vbi ſtatuitur quòd Deus eſt ſubiectum huius ſcientiæ. Duo tamen dicta hæc ſtant ſimul. Ad quod ſciendum regulari debemus ſecundum illam de principalibus ſubiecti conditionem, q̃ ſ. oĩa q̃ tractantur in ſcia: comprehendantur ſub ſubiecto illius ſciæ. Eo igitur modo, quo tractata in theologia continebũtur ſub veroius illorum ſubiectorum, ſiue (qđ in idem redit) eo mõ quo ſubiectum vtrunque prædictorum prædicabitur de tractatis in theologia: eo, inq̃ modo erit dicendum ſubiectum. Nam ad regulam datam, quæ illa propoſitio conditionem præmiſſã ſubiecti continens eſt, iudicandũ de qualitate ſubiecti (quonã. ſ. mõ ſubiectum ſit) regulandum eſt. Videmus aũt: q̃ eſſe reuelabile de oĩbus contentis in Theologia, vt ſic, prædicatur in recto; & q̃ Deus de his oĩbus prædicatur non ſp in recto, ſed vt pluſimum in obliquo. Non enim omnia hic tractata ſunt ipſa Deus, ſed (infra ar. 7. c. & 2^m^.) aut Deus, aut ordinata aliqualiter ad Deũ; oĩa vero tradita hic, vt ſic, ſunt reuelata ſeu reuelabilia. Secundũ igitur regulam præmiſſam fatendum arit: q̃ ens diuinum reuelabile ait ſubiectum formale (reuelabilitas enim eſt rõ formalis: vt hic in corpore dr.) adæquatum tñ, Theologiæ, & q̃ Deus eſt ſubiectum formale, principale tñ. Declaratur ex philoſopho 5. Metaph. lect. 6. Sancti Doctoris circa principium & ſic. ſubiectũ ſciæ, cum ſit duplex. ſ. adæquatum & principale, dupliciter modò cognoſcitur. Nam ſubiectum adæquatum eſt, qđ de oĩbus conſideratis in illa ſcia prædicatur per ſe: ſubiectum autem principale, quod & attributionis dr, eſt qđ principaliter ibi conſideratur, & ad qđ ordinantur oĩa ibi conſiderata. Cum ergo Deus habeat conditionem ſubiecti principalis (vt patet ad literã art. 7. c. & 2^m^.) & ens reuelabile conditionem ſubiecti adæquati (vt hic in corpore, & ad ſecundum) concludendum vr, q̃ ens diuinum reuelabile eſt ſubiectum adæquatum huius ſciæ, & Deus principale. Confirmatur ex S. Doctore iſta declaratio. Nam in primo ſententiarum ar. 4. prologi in reſponſione ad primũ dicit ſic: Deus non eſt ſubiectum, niſi ſicut principale intentũ, & ſub cuius rõne oĩa, quæ ſunt in ſcientia conſiderantur. Hæc ibi. Nec mihi dicas; q̃ ibi non eſt locutus ſecundum propriam ſniam, ſed ſecdm aliorũ, aut q̃ erat iuuenis tunc, aut quòd ſa retractat nunc. Nam tñden ad hoc poterit 1°; quòd ibi ſi loqueretur ſecundum ſniam aliorum ſtatueret ſubiectum eſſe aut res vel ſigna (vt Magiſter ſententiarum,) aut opera reparationis (vt Vgo de S. Victo.) aut totum Chriſtum (vt Lincolnienſis) qđ tñ nõ facit, ſed quaſi de proprio loquens poſt narrationem harũ opinionũ ponit, quòd ſubiectum oẽs tres p̃dictas inibi cõditiones amplectens eſt ens diuinum per reuelationem cognoſcibile, i. (vt ipſomet exponente hic in 1ª parte art. 1. ad 2^m^. didicimus) ens qđcunque ſecundum quòd cognoſcitur lumine diuinæ reuelationis.

Regula 𝔭 ſubiectis ſcientiarum cognoſcendis.

Sub. eſt Theologiæ

Inſtantia quædã.

Reſponſio 1°.

2^a^ 2° etiam ad illud reſponderi poterit id, quod & ipſe 𝔭 Ariſtotelis præcipuo ſenſu reſpondet ad Auerroem. Dicenti enim Auerroe, quòd philoſophus repetitionem facit de motu quaſi corrigens, ſeu explanans: dictum ſuum in tex. c. 8. phyſic. ſtudet ſanctus: hoc eſſe quaſi ridiculum: quia philoſophus copiam habuit corrigendi librum ſuum, correctionemq; ponendi in loco proprio ordinatè abſque repetitione. Vt ergo a ſimili reſpondendum hic; quòd S. Thomæ copia affuit corrigendi dictum ſuum in primo ſententiarum ſupra, ibique (cum nondum impreſſus eſſet) emendationem ſeu declarationem talem ponendi ſi voluiſſet. Quod & feciſſet, ſi iudicaſſet hoc expediens: vt ex tertia nunc reſponſione patebit.

3^a^ 3° igitur reſpondendum: quòd mos Diui Thomæ inſinuat contrarium eius, quod pro inſtantia adducebatur. Nam, quando ſe vel iuxta aliorum opinionem vel minus bene locutum alicubi videt (videt autem faciliter pro fœliciſſima ſua memoria: cuius fœlicitas ſ propemodum ſupramundanæ teſtis eſt Cathena eius antea ſuper Euangeliſtas inſerta, fermè ſanctorum dicta ad verbum è memoria promẽtis;) tunc ſic dicere ſolet: Hoc etiam aliquando mihi viſum eſt, ſed diligenter conſideranti apparet hoc nõ eſſe verum, quia &c. ſic verbaliter dici in tertia parte q. 70 art. 4. c. & ſimiliter ſaltem in ſententia expreſſa alibi duobus (vt reor) in locis, ſeipſum humillimè retractans; ex hoc innuens: retractationes aut rariſſimas, aut nullas (quod malius puto) ſibi vnquam aſcribendas; niſi de huiuſmodi ipſe mentionem expreſſam fecerit, ſua igit dicta profundius inſpicienda ſemper mihi videntur ex p̃miſſis: & ſenſum ſuum alta mente repoſitum altius perſcrutari, q̃ aut iuuentutem eius, aut opinionis aliorum ſequelam, aut retractationem, in eo prætexere. Ita enim fiet: Vt & tanto doctori debitus literarum honor ſatius aſſeruetur, & ſtudendi deſiderium legentibus incitetur. Alioquin plures moderni pro ſtudio magno abſque cauſa ſibi etas vendicabunt huiuſmodi verba. Erat iuuenis, retractauit ſe, opinionem aliorum ſecutus eſt. Hactenus pro conformitate Angelicæ doctrinę (cum debita omniũ reuerentia, dicta ſufficiant.

Memoria profundiſſima S. Thomæ.

Modus retractationis ſuis ipſius rariſſima.

Bonus Zelus pro S. doctore, et ſtudentibus.

Modeſtia

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſacram ſcripturam Sap. 10. rectè loqui in ſingulari de Theolo-

Vtil. p S. Ecc. ad in tel. ſcript.

gia tanquam de una ſcientia dicens, dedit illi ſcientiam ſanctorum. De tali etiam locutione circa Theologiam vide multas ſententias ſupra art. 2. & in pluribus locis ſcripturarum, Secundò
a igitur, quomodo ex his viciſſim firmet præſens concluſio vides.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum ſacra doctrina ſit practica vel ſpeculatiua.

4 CONCL. Sacra doctrina comprehendit ſub ſe vtranq; & ſpeculatiuam & practicam.

¶PROB.[1] Quia ſacra doctrina conſiderat ſua, vt ſunt diuino lumine cognoſcibilia, & ſub eodẽ lumine diuino cadunt vtraq; (.ſ. practica, ac ſpeculatiua). [2] Quia ſacra doctrina eſt impreſſio diuinæ ſcientiæ (ar. 3. in calce); Et Deus eadem ſcientia cognoſcit ſpeculatiuè ſe ipſum, practice ac ſpeculatiuè illa q̃ facit.

Impreſſio diuina.

¶CONCL. 2ª. Magis tamen eſt ſpeculatiua, quàm practica.

¶PROB. Quia principalius tractat de rebus diuinis, quam de actibus humanis.

1m de maiori. *Practica.* ℞. Secundum quod practica: nõ aliter, puta ſm q̃ ſpeculatiua. §. Tũc nih. &c. Nã ſacra doctrina, inquantum eſt practica, ordinatur ad operationẽ: non inquãtũ ſpeculatiua. concludit ergo argumentum quod eſt practica: non autem q̃ non ſit ſpeculatiua.

2m de minori. *Moralem.* ℞. ordinantem operationes humanas ad beatitudinẽ .i. Dei cognitionem: non aliter, §. Tunc &c.

A P P E N D I X.

Vtil. p S. Ecc. cõtra Aetium, Eunomiũ & Antinomos, dãnatos antè p ſcripturas ſacras, & poſt p Cõcilium Tridentinũ, Itẽ cõtra Lutherũ, & rurſus cõtra Aetium, (vt præſerẽ) dãnatos.

1 ¶HINC habes 1°: quõ ex rõne conuincas hæreſim Aetij, Eunomij (Prat. Anomi) dicentium, q̃ Deus nihil aliud a nobis requirit, quàm vt ipſum ſolum cognoſcamus: Item & hæreſim Antinomorũ (Prat. Antinomi) blaſphemantium, q̃ lex Dei ſit prorſus inutilis, & q̃ neque ante neque poſt iuſtificationẽ neceſſaria. Si enim iſta Theologia eſt practica modo, quo exponiť hic; Deus vtique vltra, q̃ q̃ cognoſcamus ipſum, aliud a nobis requirit. Si autẽ practica ſit, aut ſpeculatiua, vel vtrũque ſimul, modo hic declarato: vtique non erit lex Dei prorſus inutilis, &
2 iuſtificationi hominum non neceſſaria. 2° habes: quomodo ex ratione demõſtres, iure hãs a ſcriptura ſacra Iacobi. 1. fuiſſe prædamnatas in hæc verba; Eſtote factores verbi & non auditores tantum fallentes voſmetipſos, quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo, (conſiderauit enim ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit;) qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & permanſerit in ea nõ auditor obliuioſus factus, ſed factor operis; hic beatus in facto ſuo erit. Ec Iacobo igitur Apoſtolo vides, q̃ lex Dei & eſt vtilis, & neceſſaria ad iuſtificationẽ noſtram. (Hæc eſt beatitudo quædam hic inchoata); & q̃ Deus plus a nobis requirit, quàm q̃ cognoſcamus eum Item ab Apoſtolo Paulo iure dãnatas Galat. 5. in Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium; ſed fides, quæ p charitatem operatur. Ecce fides facit, nos cognoſcere Deum, & tamen re vera non ſufficit ad noſtram ſalutem; ſed requirit Deus ea nobis opera per charitatem facta. Damnatas iure monſtrabis per rationem & a Concilio Tridentino ſeſſ. 6. Cano. 19. ſi quis dixerit: Nihil præceptum eſſe in Euangelio præter fidem, cætera eſſe neque præcepta neque prohibita, ſed libera, aut decẽ præcepta nihil pertinere ad Chriſtianos; Anathema ſit. Et Canon. 20. ſi quis hominem iuſtificatum & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obſeruantiam mandatorum Dei & Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum: quaſi verò Euangelium ſit nuda, & abſoluta promiſſio vitæ æternæ ſine conditione obſeruationis mandatorum: Anathema ſit. & Cano 21. ſi quis dixerit, Chriſtum Ieſum a Deo hominibus datum fuiſſe vt redemptorem, cui fidant; non etiam vt legislatorem, cui obediant; Anathema ſit. Item vniuerſaliter de lege antiqua habet Apoſtolus Gal. 5. Teſtificor rurſus omni homini circumcidẽti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Hoc tu etiam intellige de
3 omni, qui baptizatur, reſpectu Euangelij. 3° quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio, vides. Prædicta etiam faciunt contra hæreſim Lutheri (Prat. Luterani) dicentis, fidem ſolam iuſtificare. & contra hæreſim Aetij (Prat. Aetiani) ſub alijs verbis a præmiſſis idẽ ſic dicentẽ, fidem ſolam abſque vllo alio opere eſſe ſatis ad vitam æternam conſeruandam.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum ſacra doctrina ſit dignior alijs ſcientijs.

5 CONCLVS. Iſta ſcientia omnes alias tranſcendit, tã ſpeculatiuas, quam practicas.

¶PROB.[1] Quia (ly ſpeculatiuas) iſta ſcientia eſt tum certior ratione luminis ad cognoſcendum, tum dignior ratione materiæ principaliter tractatæ. [2] Quia (ly practicas) ad vltimum finem huius doctrinæ omnes aliarum practicarum fines ordinantur.

1m de maiori. *Certitudo.* ℞. ſm naturam: non, ſemper, quo ad nos. §. Tunc &c. vt patet in litera: Ex qua elicito, q̃ hæretici ab ethnicis cõfunduntẽ. Si .n. ad manifeſtiſſima in natura (vt ſunt ſubſtantiæ abſtractæ) intellectus noſter ſe habet, ſicut oculus noctuæ ad lumen ſolis: quomodo non magis improportionabiliter fermè infirmus erit ad cognoſcendum Deum ipſum, vt eſt principium gloriæ, & ad penetrandum fidem fideique doctrinam? Quia de re Papa Clemens ait. In ſcripturis diuinis ſenſum alienum & extraneũ non debetis quærere, vt quoquo modo ipſum ex ſcripturis confirmetis: ſed oportet, ſcientiam ab eo diſcere ſcripturarum, qui eam a maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruat. In decreto diſtin. 37. Relatum.

Cõfuſio hæreticorũ.

Papa.

Item. *Pertinet.* ℞. ſecundario: non, primo. §. Tũc &c. Nam Theologia alijs ſcientijs præeminet nobilitate materiæ, quæ pertinet primo ad dignitatem ſcientiæ.

Dignitas ſciẽtiæ ex duobus.

2m de maiori. *Accipere.* ℞. propter ſui ſufficientiã: non, propter intellectus noſtri debilitatem iuuandam. §. Tunc &c Hieronymus enim loquitur tãtum de accipere ſecundo modo.

NOT.[1] Dicto hic in corpore, q̃ .ſ. ſacra doctrina eſt ſm oẽm modum cæteris ſcientijs dignior, cõfirmato Contra gentes lib. 2. c. 4. nõ officit illud, q̃ Metaphyſica eſt alijs dignior, 2. d. 3. q. 2. e d. 24. q. 2. a. 4m. & Contra. 3. c. 25. 8m. & Eth. 6. lect. 6. prin. & Metaph. 1. lect. 1. med. nec vtriq; officit illud, q̃ logica eſt dignior cæteris ſcientijs Poſter. 1. princ. Nã ſacra Theologia eſt oĩbus abſolutè dignior ſm oẽm modum hic narratum. i. pp nobilitatẽ materiæ, certitudinem, & altiorem finem. Metaphyſica aũt eſt dignior oĩbus humanitus inuentis, quia (vt ibi dicitur) ordinat eas. Cum igitur non ordinet ſacram Theologiam: patet ex illamet ratione quòd nõ eſt dignior, q̃ iſta. Logica uerò dignior alijs eſt in rõne adminiculi: quod ibi annotauit S. Doctor dicẽs, quia eſt ars artium. i. adminiculum aliarum ſcientiarum. Ex Trin. 17. am. Item[2] Dicto hic ad am, q̃ .ſ. Theologia hæc imperat (vt architectonica) alijs tanquàm ancillis, vtendo eis. Confirmato 1. prol. q. 1. t. c. & Contra. 3. c. 50. & Meth. prin & 1. Cor. 4. non obſtat illud, q̃ imperare eſt actus rationis, & nõ ſcientiæ 1. 2. q. 17. 1. c. Nam imperare eſt actus rationis, vt principij directiui rei imperatæ vt res eſt: actus autem ſcientiæ eſt, vt principij directiui rei ſcitæ, vt ſcita eſt.

Pro Angelica doctrina ſano intellecto.

A P P E N D I X.

Vtil. p S. Ecc. cõtra error. Luther Arnol. Bibli. dãnatos a Pa. cõi ca no ſcripturarũ exẽplis.

5 ¶EX articulo habes 1ª, quomodo per rationem (Hæc ponitur in ad argumentum ſecundũ) reijcias errorem Lutheri (Prat. Lutherani) dicẽtis, quòd ſcientiæ oẽs ſpeculatiuæ errores ſunt: Item Arnoldi (Prat. Arnolduſ) dicentis; ſciẽtias oẽs philoſophicas eſſe damnandas: Item Bibliſtarum (Prat. Bibliſtæ) dicentiũ;
2 ſcientias nullas philoſophicas addiſcendas. 2° habes: quomodo per rationem (Taceo B. Hieronymi auctoritatem in ſecundo argumento) oſtendas, quòd hi errores ſunt meritò damnati (in decretis diſt. 37. de quibuſdã locis) a ſynodo Eugenij Papæ. & ſic: Ab vniuerſis epiſcopis & cõmò cura & diligentia habeatur, vt magiſtri & doctores conſtituantur, qui ſtudia literarum, liberaliumq; artium dogmata aſſiduè doceant; quia in his maximè diuina manifeſtantur atq; declarantur mandata. Item (ibi. Relatum nobis) a Papa Clemente, ſic; Cum ex diuinis ſcripturis integram quiſque & firmã regulã veritatis ſuſceperit; non abſurdum erit, ſi aliquid & ex eruditione cõi ac liberalibus ſtudijs ad aſſertionẽ veri dogmatis conferat; ita tñ vt, ubi vera didicit, falſa declinet. Itẽ a Papa Leone X. in Cõcilio Lat. ſeſſ. 8. ſic, ſtatuimus, ne quis in ſacris ordinibus cõſtitutus philoſophiæ aut poeſis ſtudiis publicè audiendo vltra quinquenniũ poſt grãmaticã, & dialecticã ſine aliquo ſtudio Theologiæ aut iuris põtificij incũbat. Verũm exacto dicto quinquẽnio, ſi illis ſtudijs inſudare voluerit, liberũ ſit eiſdem tñ ſimul aut ſeorſum Theologiæ aut ſacris canonibus operam nauauerit. Ecce quòd Papa philoſophiæ ſtudium etiã in clero approbat: qui tamen in illa ſeſſ. plures errores damnabat. Item a Decreto diſt. 37. Turbat acumen legentium & deficere cogit, qui eos a legendis ſecularibus libris omnibus modis exiſtimat prohibendos, In quibus ſi qua inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet: Alioquin Moyſes & Daniel ſapientia & literis Ægyptiorum, Chaldæorumq; nõ pateretur erudiri, quorũ tñ ſuperſtitiones horrebant, & delicias. Nec ẽt ipſe magiſter gẽtiũ aliquot verſus poetarũ ſuis vel ſcripturis, vel dictis indidiſſet. Hæc ibi. De hoc vlt. dicto decreti: illius audi Paulũ ad Titũ adducẽtẽ illud Parmenidis poetæ. Cretenſes ſemper mendaces malę beſtiæ ventres pigri. 2. q. 1. Dominus

nus declarauit. & 1. Cor. 15. illud Menandri, corrumpũt bonos mores colloquia praua. 27. q. 1. ſæpè & act. 17. illud Arathi, in ipſo viuimus mouemur & ſumus. Item dist. 37. Qui de menſa; à canone illo; Diſcant ergo ea mẽte doctrinã Chaldaicam (.i. philoſophiam, ſm contextum,) qua Moyſes omnem ſapientiam
3 Ægyptiorum didicerat. Item ibi. Si qñ cogimur &c. 3° vides ; quomodo ex his omnibus viciſſim firmetur doctrina præſens.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum hæc doctrina ſit ſapientia.

6 CONCL. M. Hæc doctrina eſt ſapientia, non quidem in aliquo genere tantùm, ſed ſimpliciter, maxima inter omnes ſapientias humanas.

1 ¶ PROB. * Quia ſacra doctrina de altiſſima cauſa tractat ;
2 * Quia [ly non quidẽ &c.] tractat de altiſſima cauſa totius vni-
3 uerſi : * Quia [ly maxima inter omnes &c.] de illa cauſa tractat propriiſſimè .i. etiam quantum ad eius prædicata ſolum reuelatione cognoſcibilia.

Auguſt. ¶ *Corollarium*. Ergo Auguſt. ibi ſapientia eſt diuinorum cognitio, intelligit tñ de ſapiẽtia ſimpliciter vel humanitus inuenta [vt Metaphyſica] vel diuinitus reuelata [vt ſacra theologia.] Item ergo Apoſtoli authoritas ſic intelligitur ; Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis, ideſt philoſophis, notitia de Deo affuit quantum ad illa tantum ; quæ per effectus creatos poſſunt manifeſtari de ipſo.

1^m^ de maiori. Aliunde. ℞. ab aliqua ſciẽtia humana: non .i. à ſcientia diuina, tunc &c. Inter autem à ſuperiori diuina, principijs ab ea ſumptis, regitur quia noſtra hęc ſubalternatur ei. Ar. 2.

Cõtra hæreticos. ¶ *Corollarium*. Sapientis ergo eſt non ordinari à ſapientia humana ſed à Diuina & ſapientis eſt ordinare humana, non diuina. Hoc eſt. Sapiẽtis eſt cõformare ſenſum intellectumq; ſuum Deo, diuinis ſcripturis : nõ autem ipſius eſt velle, intellectu ſuo metiri diuinas ſcripturas ac dei ordinationes.

2^m^ de maiori. Ad ſapientiam. ℞. Habitam per rationem naturalem : Non habitam per diuinam reuelationem [tunc ergo &c.] Ex litera accipe, ꝙ dignitati altiſſimæ ſcripturæ huius derogaret : ſi ad iam infimum gradum deſcenderet vt vellet probare principia aliarum ſcientiarum.

¶ Item. Probare ℞. vel iudicare. ſ. de ipſis principijs, tunc. &c. Vide 2^m^. reſponſum ly ſed ſolum iudicare de &c.

¶ APPENDIX. Hinc habes ꝙ ſapiẽtia eſt caput ſciẽtiarum, & in iudicando ſemper, & etiam in probando quandoq;.

Coditiones ſapientia. Prima conditio cõuenit ſapientię omni abſolute. Secunda omni humanæ. Ergo quatenus ſapientia eſt, iudicat de alijs, quatenus humana aliorum principia firmat. 2° habes, quod ex hoc, ꝙ theologia noſtra ordinatur à Deo, vtpote eius ſcientiæ ſubalternata, ſequitur ꝙ ipſa ſciat bene iudicare de alijs : ſicut & ſpiritualis iudicat omnia. 1. Cor. 2. quia ipſe Dei ordinationi, voluntarie ſubijcitur.

3^m^ de minori. Sapientia. ℞. Affectiua : non, ſpeculatiua tantum, tunc &c. Ex litera diſce ; quòd ad cognoſcendum vtrum aliqua ſapientia ſit affectiua vel ſpeculatiua, inſpiciendum nobis eſt ad modum, quo iudicat de alijs.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° ; quõ per rationem derideas hæreſim Dauidicorum [Prat. Dauidici] dicentium ; ꝙ ſcriptura ſacra eſt imperfecta. Item Sectariorũ [Prat. Sectarij,] qui ſcripturæ ſacræ ſenſum Catholicum non admittunt : Item errorem Libertinorum [Prat. Libertini,] qui ſacram ſcripturã irrident dictantes, ſe ſequi ſpiritum viuificantem. Item Quintini [Prat. Quintinus,] qui ſcripturæ ſacræ ſenſum germanum ac ſimplicem non approbat : Item hæreſes illas, quas in primo articulo recenſuimus. Nam ſi ſapientia, & tanta quidem, eſt ſacra hęc doctrina ; & ſapientia abſq; ſenſu germano veroq; nõ datur (vt patet cùm ſenſus verus ſit ei, tanquàm aia viuo cor-
2 pori :) conſtat ex hoc illos omnes errores profligari. 2° habes quõ iure illos damnatos iuiſſe oſtendas, à Deuter. 4. vbi de ſacra ſcriptura diuinitùs collata loquẽs Moyſes iſraeli dicit. Hæc eſt veſtra ſapientia & intellectus corã populis. Item à Prouer. 1. vbi Salomon de ſcripturæ ſacræ intelligentia excellenti loquẽs ait, Sapientiam atque doctrinam ſtulti deſpiciunt ; in quo libro etiam ſubindè ſapientiam eandem appellat. Ergo ſtulti ſunt & Dauidici, & Sectarij, & Libertini, & Quintinus, & ſua ſimiles, qui de ſcriptura ſacra minus quàm de ſapientia vera ſentiũt.

Nota. Cæterùm hæreticis omnibus ſacris literis, detrahere plùs vel minus familiare fuit. Nam eas pro libito ſuo, vel quoad dignitatẽ extenuant (vt prædicti) vel aliter quàm deceat interpretantur, vel eas (ſi fortè locus tàm patens contra ipſorum veſaniam ſit : vt nec eorum tenebroſis quantumuis ex tot fontibus deprauari poſſit) mutilant detruncant, è canone reijciunt ; & tanquàm iudices naſutuli in ſella propriæ temeritatis contra ſanctam Catholicam Eccleſiam ſedentes hoc ſuis erroribus apparenter (vt ipſi mentiuntur) ſubſcribens acceptant, illud tanquàm indignum ſpiritu Paulino, Prophetico, Euangelico, vel huiuſmodi (vt aiunt) reprobant. *Vaſrities magna hæreticoru.* Et quàmuis neque hic inter eos conueniat ; dùm vnus liber ab aliquibus alius ab alijs reijciatur, & qui reijcitur ab iſto, recipiatur ab illo ; omnes tñ in hoc vnum ſimùl incumbunt, vt ſacrę ſcripturæ magnitudinem quoquo pacto diminuant. Canonicam enim ſcientiam myſticam turrim eſſe Dauid, ex qua omnis armatura fortium .i. Catholicorum virorum pendet hæretici vel nolentes agnoſcunt : ideo eam labefactare conantur, nè arma habeamus, quibus virulenta ipſorum dogmata proſternere valeamus. Sed ſapientia increata, à qua hęc noſtra eſt ſapientia (vt ſupra) vincit malitiã. 3° vides ; 3
quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio pręſens.

ARTICVLVS SEPTIMVS. 1

Vtrum Deus ſit ſubiectum huius ſcientiæ.

CONCL. M. Deus verè eſt ſubiectum huius ſcientię. 7
¶ PROB. * Quia omnia hic tractata traduntur ſub ratione Dei (vel quoniam ſunt ipſe Deus, vel quoniã habent ordinem ad ipſum,) & illud, ſub cuius ratione oĩa in ſcientia conſiderantur, eſt ſubiectum formale illius ſcientiæ. 1

1^m^ de maiori. Quid eſt. ℞. vel à priori vel à poſteriori, ideſt ab effectu tunc &c. Ex litera accipe ; ꝙ pręſupponere quid de ſubiecto eſt cognoſcere diffinitionem eius.

2^m^ de maiori. Comprehenduntur. ℞. vel vt partes vel vt ſpecies, vel vt accidentia, vel vt ordinata aliqualiter ad ipſum. tunc &c. Intellige literam: omnia alia ſic comprehendi ſub Deo, quia conſiderantur ſub hac ratione in tota theologia.

¶ NOT. Quod dictum hoc in corpore, ꝙ. ſ. Deus eſt ſubiectũ 1
huius ſcientię, ſtet ſimùl cum illa ꝙ ens reuelabile ſit theologię ſubiectum ; vide ſupra. artic. 3. in notatione poſt articulum.
* Item ; Dicto hic ad primum, ꝙ. ſ. qñ demonſtratur cauſa per 2
effectum neceſſe eſt vti effectu loco diffinitionis cauſæ, confirmato infrà q. 2. 2. 2^m^. non officit illud quod videtur oppoſitum dici, Trin. 25. vel 23. Quamuis enim diffinitio rei detur per intrinſeca, & effectus non ſit intrinſecus : tñ reſpondetur dupliciter. *Pro Angelica doctrina vero ſenſu.* Primò, ꝙ aliud eſt effectum eſſe diffinitionem cauſæ (quod hic non dicitur,) aliud eſt vti effectu in demonſtratione à poſteriori pro diffinitione cauſæ (quod hic dicitur.) Nã effectus, cum ſit mihi notior tunc q̃ ſua cauſa Poſter. 1. lect. 41.) habet locum diffinitionis : qm̃ aſſimilatur tunc definitioni, quæ eſt notior & clarior definito. Secundò ẽt reſpondetur : ꝙ diffinitio alia eſt quidditatiua rei, quæ. ſ. datur per intrinſeca eius ; & alia eſt qualitercunque deſcriptiua, quæ. ſ. datur per extrinſeca rei puta per effectus (ſic loquitur hic S. Doctor.)

¶ APPENDIX. Ex articulo habes. quõ per rationẽ oſtendas, hãc doctrinã iure vocari Theologiam .i. ſcientiam de Deo. Nam ethymologia hoc monſtrat ; è qua licitum eſſe arguere ad rem, de qua tractatur, oſtendit & Eugenius Papa, & Concilium Nicenum. *Vtil. pro ſacra theologia ſtudentibus.* Eugenius quippè. 16. q. 1. Placuit ei ſecundo, alloquens monachum ait ; ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio monachus. Agnoſcat nomen ſuum ; Monos enim græcè, latinè eſt vnus. Achos græcè, latinè eſt triſtis. Vndè dicitur Monachus, .i. vnus triſtis. ſedeat itaque ſolitarius, & taceat triſtis, & officio ſuo vacet : quia mũdo mortuus eſt, Deo autem viuit. *Papa cum cõcilium.* Cõcilium autem Nicenum ead. cauſa & quæſtione cap. Placuit ei primo, ſic ait ; placuit omnibus reſidentibus in ſancta Nicena ſynodo, vt monachorum conuerſatio & vita ſecundum ethymologiam nominis ab omnibus diſcrepet. Monachus enim græcè, latinè ſingularis dicitur. Vndè monachum per omnia ſingulariter (ideſt non ſeculariter gl. ſ. ibi) agere oportet. Concilium igitur cum Papa ab ethymologia vult rem cognoſci ; eamq; ſecundum illam regulari. Cùm itaque theologia ſecundum ethymologiam dicatur latinè ſermo de Deo ; & id, de quo ſit in ſcientia ſermo, dicatur à philoſopho ſubiectum ſcientiæ : patet & Concilio & Papæ antedictis conſonare illos, qui dicunt ; quòd ſubiectum ſacræ theologiæ eſt Deus. Vides igitur ; quomodo ex his firmetur concluſio.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum hæc doctrina ſit argumentatiua.

CONCL. M. Hæc doctrina nõ argumentatur ad ſua principia probanda, quæ ſunt articuli fidei. ſed ex his procedit ad aliquid oſtendendum. 8

1 ¶ PROB. * Quia & aliæ ſcientiæ ſic ſe habent in ſuis; & Apoſtolus idipſum facto ſuo [1. Cor. 15.] docet.

¶ CONCL. P. Sacra doctrina, cum non habeat ſuperiorem, diſputat contra negantes ſua principia.

¶ PROB. Quia & Metaphyſica, cùm inter ſcientias humanas ſuprema ſit, facit ſic in ſuis. Cõcilium Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 8. ſtat pro vltimis verbis corporis, ſic cùmq; verum vero non contrariet, omnia philoſophorum argumenta veritati illuminatæ fidei contraria ſolubilia eſſe datinimus. *Concilium.*

¶ NOT. ex litera duplicem modum diſputandi in Theologia pro conditione aduerſariorum: ac qui, ſi prudenter non diſcreueris hos modos in practica diſputandi decipi poteris: & vt ſis operarius inconfuſibilis in rectè tractando verbum veritatis. 2. Timo. 2. Notauo. Non abſq; cauſa S. Doctor non reſpõdet, quod ſit argumentatiua (vt patet in cõcluſionibus.) ſed ipſam talem eſſe præſupponit: quia hoc paſſim fermè patebat. Nam Matth. 21. vides dominum ex hoc dicto. Nũquam legiſtis quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem? argumentari ſe eſſe Meſſiam: Item ibi ex hoc, Nunq̃ legiſtis in ſcripturis lapidem quem reprobauerunt ædificantes hic factus eſt in caput &c. argumentatur ad idem. Item Luc. 6. Nõne legiſtis quid fecit Dauid, cùm eſuriſſet ipſe & qui cum eo erant; quomodo intrauit in domum Domini & panes propoſitionis ſumpſit & manducauit? argumentabatur ex hoc, quod licitum erat diſcipulis ſuis eſurientibus euellere, confricare, & manducare ſpicas die ſabbathi. Item ex hoc Iohan. 7. ſi circumciſionem accipit homo in ſabbatho, vt nõ ſoluatur lex Moyſi, mihi indignemini quia totum hominẽ ſanum feci in ſabbatho? argumentatur, & quidem à fortiori, ad reuocandam eorum iugiatiſſimam murmurationem. Item Matth. 19. ex hoc quod Deus creauit maſculum & fœminam dicens, propter hoc homo &c. adhærebit vxori ſuæ, argumentando concludit quod matrimonij vinculum eſt inſeparabile. ſunt & multa huiuſmodi. *Modus diſputandi duplex.*

1m de maiori. Argumenta. ℞. rationis humanæ: non, ex articulis fidei ſumpta, tũc &c. vt patet.

2m de minori. Si ex authoritate. ℞. Humana: non, diuina. tunc &c. vt patet.

¶ In quibuslibet diuinitus reuelatis fundatur locus hic argumentatiuus ab authoritate neceſſaria. Vide in primi articuli elucidatione. *Authoritas neceſſaria.*

¶ Item [ex Grego.] Experimentum. ℞. Ad probandum fidem inductum: non, ad manifeſtandum aliqua alia hic tradita. tunc &c. Pro Gregorij alijs ſolutionibus, vide 3 2. q. 2. ar. 4.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quõ per ratione re-
1 tundas hæreſim Feliciani: [Frat. Felicianus] dicenti, In fidei diſciplina rationibus potius, q̃ ſacræ ſcripturæ authoritatibus & teſtimonijs, agendum eſſe. Docent enim in miniſtratione ad 3m totum oppoſitum. 2° habes: quõ per rationem oſtendas,
2 hanc rectè intelligi damnatam ab Vrbano Papa, vt habetur in lib. Decretorum diſtinct. 37. omnem vim (inquit) inuentorum ſuorum in Dialectica diſputantes ponunt hæretici, quæ philoſophorum ſententia definitur non aſtruendi vim habere, ſed ſtudium deſtruendi: ſed non dialectica placuit Deo patri & filio & ſpiritui ſancto. Regnũ enim Dei in ſimplicitate fidei eſt; non in contentione ſermonis. Ecce quod Papa anteponit fidem rationi: quod eſt contra Felicianum, in diſciplina fidei non eſſe potius rationibus q̃ authoritatibus ſcripturæ fidei [Hæc eſt Biblia] agẽdum. Comparatiuè ergo Papa ibi loquitur: & hoc ſufficiat pro nunc, quia non agimus expoſitorem Canonũ, niſi pro quanto errores contrarios deſtruunt. Item à Leone X. in Concilio Later. ſeſſ. 8. ſic; Dum tamen Theologiæ, aut ſacris canonibus, operam nauauerint, vt in his ſanctis, & vtilibus, profeſſionibus inueniantur Domini ſacerdotes; vſi infectas philoſophiæ & poeſis radices purgare & ſanare valeant. Vides quod Papa cum concilio potiorem tribuit locum ſcripturæ ſacræ, q̃ rationi; dum per theologiam humanas ſcientias poſſe ab infectione purgari determinat. 3° vides: quõ viciſſim ex his ſimet doctrina ſ[illegible]. *Vtilis pro S. Eccleſ. contra Feliciani hæreſes damnata à Papa & Concil.*

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum ſacra ſcriptura debeat vti metaphoris.

9 CONCL. M. Conueniens eſt: ſacræ ſcripturæ diuina, & ſpiritualia, ſub ſimilitudine corporalium tradere.

1 ¶ PROB. * Quia ſacra doctrina datur hominibus, quibus
2 naturale eſt vt per ſenſibilia ad intelligibilia veniant. 2 * Quia ſacra doctrina datur etiam rudibus [Ro. 1.]

1m de maiori. Non competere. ℞. Eadem ratione: non, alia, tunc &c. vt patet. Dic ex litera, quod ratio formalis, non materialis, variat ſcientias. ar. 3.

2m de minori. Occultatur. ℞. Infidelibus irridentibus: non, fidelibus dignis & ſtudioſis. tunc &c. vt patet. Ex litera dic quod omnia in ſcriptura ordinantur ad promouendum bona, & impediendum mala.

3m Conſequentia, ſi igitur. aliqua ex &c. ℞. Si tranſſumeretur ex ſublimioribus ad figurandum diuina eſſet nobis vtilius, quàm tranſſumere ex infimis, tunc &c. vt patet. Ex litera dic quod ſacra ſcriptura, non tantum in rebus traditis (in quantum docet nos vtilia,) ſed & in modo illas tradendi, quærit vtilitatem noſtram. Sublimia ergo in docendo tacenda monet quoſcunque aliorum inſtructores, & in infimioribus et è tractandis commorandum; ſi hoc expediens fuerit audientibus: & vtilitatem verborum altitudini præponendam. *Ecce vtilitas.*

¶ NOT. In his metaphoricis locutionibus rectè intelligendis duo ſeruanda ſunt. Primò regula, quam ponit Aug. lib. 8. ſuper Gen. ad literam c. 7 & eſt hæc: quod quandocunque voces in ſignificatione propria ſenſum abſurdum falſumq; non dicunt: debent ſemper in ſua propria ſignificatione exponi. Aliter. n. faciendo, ſtare firma non poterit veritas ſacræ ſcripturæ nobis quia confugient omnes ad ſenſum metaphoricum. Cùm verò in ſignificatione propria ſenſum abſurdum faciunt & falſum: tunc confugiendum eſt ad metaphoricum, vt ibi. Ego ſum vitis vera, & vos palmites. Nam ſeruando regulam hanc vitabimus extremum vitioſum quorundam: qui præ delectatione figurarum locutionum figura ipſi finguot vbi figura nulla eſt: vitabimus & aliud eorum, qui ad inſtar Iudæorum omnia in ſignificatione propria exponunt, etiam ſi metaphoricè ſcripta ſint. Secundò diſcretionis iudicium in exponenda metaphora ſeruandum eſt; nè in errores, puerileſq; ineptias incidamus: habẽdo ſemper illud præ oculis, ſimilitudo claudicat centum pedibus. Verbi gratia. Cùm ſcriptura ſacra affert metaphoram, demus operam; vt naturam ſeu proprietatem rei, qua metaphoricè ſcriptura vtitur, optimè intelligamus: & ſic ex omnibus illius rei cõuenientibus illud ſolummodò annotemus, in quo adducta metaphora fundatur (non enim tenet in omnibus.) Vt Matth. 10. eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ ſufficiat annotaſſe prudentiam ſerpentis & ſimplicitatem columbæ vbi ſcilicet vtraque conſiſtunt: cæteras proprietates ipſorum relinquendo. *Duo hic ſeruanda.*

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quõ per rationem 1
oſtendas, ſacram ſcripturam rectè vti metaphoris Matth. 13. ſimile eſt regnum cœlorum &c. & paſſim in euangelio. Itẽ pſal. 77. Aperiam in parabolis os meũ: & Oſeæ 12. In manibus prophetarum aſſimilatus ſum. & hæc, ac huiuſmodi, bene quod ſemper nota contra Iudæos: qui teſtamentum vetus vbique in ſignificatione vocum propria volunt exponere. & hinc, iuſto Dei iudicio, in pernicioſiſſimos immerguntur errores. 2° vides: 2
quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio. *Vtil. pro S. Eccl.*

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrum ſacra ſcriptura ſub vna litera habeat plures ſenſus.

CONCL. M. Hoc habet proprium iſta ſcientia quod ipſæ res, 10
ſignificatæ per voces, etiam ſignificant aliquid.

¶ PROB. Quia in poteſtate authoris ſacræ ſcripturæ [i. Dei] eſt, vt non tantũ voces ſignificent res [Hic eſt ſenſus literalis:] ſed etiam res ſignificatæ ſignificent alias res (hic eſt ſenſus ſpiritualis: & quidem triplex.)

¶ APPENDIX. Ex ly proprium in concluſione poſito habes q̃ deriſibiles ſint hi, qui myſticas expoſitiones in ſcientijs humanis ordinariè faciunt. Hinc meritò tales allegoriæ, puta ſuper Metamorphoſim Ouidij Naſonis, & ſimilia, ab eccleſia interdicuntur: quia propriam dignitatem hanc ſacræ ſcripturæ ſcientijs inferioribus attribuere & conſequenter per hoc ſacram ſcripturam nimis triuialem reddere, tendunt. Vide 1 2. q. 104. artic. 1. 2m.

¶ CONCL. C. Non eſt inconueniens ſi et. ſecundum literalem ſenſum, in vna litera ſcripturæ plures ſint ſenſus.

¶ PROB. Quia auctor ſacræ ſcripturæ ſimul intendit ſignificare plures res per eaſdem voces. & ſenſus literalis eſt, quẽ intendit auctor per voces ſignificare.

1m de maiori. Multiplicitas. ℞. Cauſata ex eo quod vna vox æqualiter ſignificat multa: non, ex eo quod res per voces ſignificatæ ſignificant alias res, maxime autem, ſi iſta per res ſignificatio fundetur ſuper vno ſenſu literali. Tunc &c. vt patet.

2m Ex Aug. Secundum hiſtoriam, ſm ethimologiam, ſm analogiam. ℞. 1. ſm ſenſum literalem trifariam literalem conſideratum: non aliter, tunc &c. *Literalis proprius triplex.*

¶ Item ſecundum allegoriam. ℞. ſm ſenſum ſpiritualem tri- 2
plicem iam dictum in corpore. tunc &c. vt patet.

3m de

3^m de maiori. Non continetur. ℞. Verbaliter: nō, veraciter. ſub ſenſu enim literali ſic continetur. tunc &c. Patet.

Pro ſenſu literali duplici. ¶Ex litera intellige articulum nonum. Scripturam ergo ſacram vti metaphoris parabolisve, eſt; ipſam tradere nobis ſenſum literalem quandoque figuratiuè. Ex litera etiam nota radicem erroris quorundam ſenſum literalem proprium à ſenſu literali figuratiuo non diſcernentium; qui, vt apud collectores ſtultitiarum hæreticorum patet, propter huiuſmodi inſcitiam in ſtudijs ſuis ſtulti facti ſunt pſal. 13.

1 *Util. pro S. Eccl. ad intellig. ſcrip.* ¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quō per rationem monſtres, rectè ſcripturam vti ſenſu literali Gal. 4. Abraham habuit duos filios; & ſpirituali allegorico, ibi. Quæ ſunt per allegoriam dicta; & ſpirituali morali. 1. Cor. 10 patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, mare tranſierunt &c. ſcripta ſunt autem hæc omnia ad correctionem noſtram, & ſpirituali anagogico Hebr. 7. 8. 9. 10. vbi legis tabernaculum, ſacerdotium, ſacrificia, figurare dicit apoſtolus non tm̄ in nouo teſtamento facta [quod eſt allegoricum.] ſed etiam cęlum ipſum in quo omnes à minimo vſque ad maiorē ſcient Dominum [quod eſt anagogicum.] Et hoc ſit dictum quantum ad primam concluſionem cum ſuis
2 annexis. 2° habes: quō per rationē ſecundæ concluſionis oſtendas ſcripturam ſacrā meritò introduci in ſenſu literali in nouo teſtamento, quamuis alium ſenſum literalem habeat in antiquo vt. Hebr. 1. Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium: quod quidem dictum. 2. Reg. 7. de Salomone ad literam intelligitur, & tm̄ in ſenſu literali ibi ab Apoſtolo Meſſiæ applicatur. Et re vera non tm̄ iſte locus, ſed & omnes, qui in nouo teſtamento ſiue à Chriſto, ſiue ab apoſtolis, ſiue ab Euangeliſtis, ad aliquid probandum adducuntur, duplicem ſenſum literalem habent: vnum ſecundarium, alium principalem. ſecundarius eſt, qui tunc in antiquo teſtamento verificabatur [puta, q̄ Salomō pro tempore bonæ vitæ ſuæ eſſet filius Dei adoptiuus: q̄ lapis materialis reprobatus ab ædificantibus multotiens, eſſet poſtea ad connectendum duos parietes in vnum angulum appoſitus, q̄ populus Iſraeliticus pro filio Dei adoptiuo habitus exierit Ægyptum tāquàm ex Ægypto à Deo vocatus, &c.] principalis eſt, qui in teſtamento nouo adimpletus eſt [puta, q̄ Chriſtus per Salomonem figuratus ſit verus Dei filius, tanquā figuratum ſuperexcedens figuram: q̄ Chriſtus per lapidem figuratus reprobatus ſit multotiens à maioribus Iudæorum, & poſtea coniunxerit aptiſſime duos populos in vnam fidem: q̄ Chriſtus à populo iſraelitico figuratus ſit poſt moram in Ægypto propter Herodis perſecutionē vocatus à Deo patre ex Ægypto per Angelum dicētem; ſurge Ioſeph accipe puerum & Mariam matrem eius & vade in terram Iſrael.] nefandum enim eſt dicere, q̄ Chriſtus Apoſtoli vel Euangeliſtæ non efficaciter probent intentum ſuum per authoritates antiqui teſtamenti; maximè cùm in his tanquàm in Catholicæ fidei apud Infideles Iudæos, quorum conuerſioni aut iuſtæ confutationi inſiſtebant, firmioribus vaſis vim magnam facerent. Patet autem per Auguſtinum in epiſtola contra Vincentium Donatiſtam, q̄ ex ſenſu literali ſolo trahi poteſt argumentum efficax, & nō ex his, quæ ſm̄ allegoriam dicuntur. Taceo; q̄ niſi in ſenſu literali Chriſtus diſcipulive ſui prophetas adducerent, à Iudæis ipſis, vlu à q̄ eos re vera non conuincerent, potuiſſent redargui dicentibus, q̄ ſenſus ille, in quo adducebant prophetas, nō erat literaliter [qui ſenſus præcipuus eſt] intentus à prophetis; & ideò q̄ nolebant credere propter talia inſufficientia motiua. Vt igitur noui teſtamenti miniſtros & efficaciter ex teſtamento veteri probaſſe quod volebant, & inexcuſabiliter infideles Iudæos confudiſſe, fateri (vt par eſt) valeamus: tenendum eſt, ipſos authoritates antiquas in ſenſu literali ad probationē alicuius rei induxiſſe. Hic eſt ſpiritus duplex prophetarum, quem Heliſeus ab Helia. 4. Reg. 2. poſtulabat: ſenſus videlicet literalis ſecundus ad antiquum, principalis ad nouum teſtamentū pertinens. Finis enim legis Chriſtus eſt, & ideò literalis pro Chriſto à prophetis intentus eſt ſuus principalis, alio pro lege veteri remanente ſecundo. Quando ergo alicubi inuenies dictum ab aliquo doctore; q̄ tales antiquæ ſententiæ in nouo teſtamento adducuntur in ſenſu myſtico: tu per ſenſum myſticum, ſeu ſpiritualem, intellige ſenſum magis occultum. Literalis enim pro antiquo tempore verificatus erat manifeſtus [vt patet] literalis autē pro nouo eſt multum occultus; & ſolùm prophetis, qui omnes ad dies Meſſiæ prophetabant, notus. Myſticum ergo ſenſum vocarunt illi doctores ſenſum literalem occultum, ad differentiam literalis manifeſti; & conſequenter nō accipiunt myſticum vel ſpiritualem vt diſtinguitur contra literalem ſed vt contra qualitatem literalis ſeu contra literalem talē. Ex hoc infringe errorem Iohan. Vuiclef & Lutheri [Frat. Sectatij] dicentium; ſcripturā ſacra adeò ex ſe clara eſt; vt nulla hominum ſis de ea neceſſaria approbatio. Cuius damnationem iuſtam trahendam tibi dimitto ex. q. 31. ar. 4. 3° vides: quomodo ex his 3
viciſſim firmentur concluſiones.

QVAESTIO. II.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deum eſſe ſit per ſe notum.

CONCL. M. Hæc propoſitio, Deus eſt, quantum in ſe per ſe nota eſt, ſed non eſt nobis per ſe nota. 11
¶PROB. ° Quia prædicatum eſt idem cum ſubiecto: ° Quia [ly ſed non &c.] nos non ſcimus de Deo quid eſt. 1 2

1^m de maiori. Naturaliter ineſt. ℞. Eo modo, quo naturaliter ineſt: non, alio pp̄ a tráſeundo à cognitione naturali cuiuſpiam in communi, ad eſſe nobis notum in ſingulari. tunc &c. Nam cognoſcere Deum in communi conſideratum exiſtere, eſt nobis naturaliter notum; vt Damaſcenus dicit: non autem, Deum in ſingulari, vt concluſio intendit.

2^m de maiori. Cognitis. ℞. Ab omnibus: non ab aliquibus tantum, loquendo de illis quæ ſunt per ſe nota nobis; vt ibi philoſophus. tunc &c. vide ad primum, q̄ non omnibus cognitum eſt Deum eſſe.

¶Item de minori] Maius autem eſt. ℞. In genere entium abſolutè: non, in genere cognoſcibilium tātum. Niſi ſ anteratur ly tantum Hoc autem non abſtulerunt negātes; Deum eſſe aliquid in rerum natura. tunc &c. Nā aliqui homines, puta iſti [admiſſo, maius eſt in genere entium, quod eſt in re & intellectu ſimul; quàm quod eſt in intellectu tantùm] negarent; q̄ idem ſit maius in genere cogitabilium tantum: & conſequenter, admiſſa ſic, illa tanq̄ maxima adhuc negarent Deum exiſtere: quem dicunt eſſe maius in genere tantum cogitabilium. Quòd ſi concederent per ly Deus intelligi maius in genere entium ad extrà: tunc ex hoc cogerentur fateri, Deum eſſe in rerum natura; & ſic, ly Deum exiſtere, eſſet per ſe notum nobis. *Maius cogitabile duplex.*

3^m de maiori. Veritatem. ℞. In communi conſideratā: non, in ſpeciali; vt veritatem non vt veritas talis, puta Deus. tunc &c. vt patet.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quō per rationem oſtendas; & q̄ rectè dicat, & quid dicere velit, pſal 13. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Quis autem ſit iſte inſipiens patet, q̄ ſunt Athæi Hi enim dicūt [teſte Gabriele prateolo in tit. Athæi] Deum nullum eſſe: & conſequenter etiam expreſsè affirmāt, Nec Chriſtum eſſe, nec diabolum, nec cœlum, nec infernum. 2° vides: quomodo ex his viciſſim, cùm oppoſitum huius, ſ Deus eſt, corde concipere potuerint, firmetur cōcluſio. 1 *Util. pro S. Eccl. ad intell. ſcrip.* 2

¶NOTA. Articulo huic ſeruit articulus in ordine 436. 17. 472 Itē pro in corpore dicto ly incorporalia in loco nō &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris concordantias pòſt annexas numero 277 Item pro ly Deus enim eſt ſuum eſſe: vide ibi num. 22. Item pro ly non eſt nobis per ſe nota, ſed &c. vide ibi num 461. 4580. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly veritatem eſſe in communi &c. vide ibi num. 931. *Pro ſtudioſo.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deum eſſe ſit demonſtrabile.

CONCL. M. Deum eſſe, ſm̄ q̄ non eſt per ſe notum quò ad nos, eſt demonſtrabile per effectus nobis notos. 12
¶PROB Quia ex quolibet effectu nobis notiori demōſtrari poteſt cauſam eſſe [cùm à cauſa dependeat effectus] & Deū eſſe iſtorum viſibilium nobis cauſam, præſupponitur tāquàm veriſſimum q. 44. ar. 1.

1^m de maiori. Articulus fidei. ℞. Non: ſed præambulum ad fidem. Tunc nihil cōtrà.

¶Item de minori. Quæ ſunt fidei. ℞. Simpliciter: non, ſm̄ quid. Tunc &c vt patet. Ex litera dic, q̄ excedentia totaliter rationem ſi credantur, dicuntur credibilia ſimpliciter, non excedentia verò illam dicuntur credibilia ſm̄ quid. De primis tm̄ loquitur apoſtolus. Heb. 11. Not. Rationi humanæ per via ponuntur in ſimbolo fidei: vt per hoc apertè monſtretur, q̄ fides non eſt contraria rationi [contra hæreticos dicentes oppoſitū] immo quòd fides perficit rationem, & ratio ſubſeruit fidei tanquàm perfectioni ſuæ à ſimili de charitate. ſuprà q. 1. ar. 8. 2^m. Vide literę ſecundum te poſitum ly nihil tamen prob be &c. *No. optima contra hæreticos.*

2^m de maiori. Quod quid eſt. ℞. Vel quid ſignificet nomen. eius ſcil. ſ. de qua fieri
Medium demonſtrationis. debet demonſtratio. Tunc &c. vt patet. Ex litera dic: q; in demonſtratione, non poteſt eſſe medium quod eſt, ſed tantum quid nominis, ideſt quid ſignificet nomen: ſecus in demonſtratione quid, & huiuſmodi.

3^m De conſequentia, cùm ergo cauſa. ℞. quantum ad ſuam eſſentiam conſiderata: non, quantum ad ſuum eſſe in rerum natura, tunc &c. Nam argumentum concludit, q; per effectus iſtos improportionatos non poſſumus cognoſcere Deũ quantum ad eſſentiam ſuam; quod & nos concedimus: ſed nõ concludit, q; non poſſimus per eos cognoſcere Deum, quantum ad An eſt, ideſt an ſit; quod fuiſſet contra concluſionem.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°. quò per rationem
Vtil. pro Eccl. contra. conuincas errorem quorundam [vt refert ſanctus Thomas cõtra gentes li. 1. c. 12. & verit. q. 10. ar. 12.] dicentium: non poſſe à
2 poſteriori demonſtrari Deum eſſe. 2° habes: quomodo per rationem, hunc oſtẽdas eſſe merito damnatum à ſacris literis ſapien. 13. A magnitudine ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri: ſi ergo aliqua prædicata, puta q; ſit magnus pulcherrimus excellentiſſimus, de Deo poſſumus ex creaturis videre; à fortiori hoc prædicatum An ſit de ipſo ex eis poterimus cognoſcibiliter .i. certitudinaliter videre: quia quæſtio An eſt omnes alias quæſtiones præcedit. Item à pſ. 103.
Expoſitiones pulchra. Extendens cœlum ſicut pellem. Ac ſi apertè dicat. Cœlum eſt tanquam extẽſus, i. apertus liber, ex cuius cognitione velut ex libro homines edocentur de Deo. ſicut pellem, inquit, i. (vt diximus) ſicut librum: quia libri antiquitus ex animalium pellibus hebant. Nomine autem cœli, ſm hanc expoſitionẽ, intelligi poſſunt omnes viſibiles creaturæ; à continente, & nobiliori, denominationem faciendo. Item ab actu. 14. Annunciantes vobis conuerti ad Deum, qui fecit cœlum & terram: & quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens nobis de cœlo dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia, corda hominum. Quem locum B. Ambr. 2. li. de vocatione gẽtium c. 1 exponẽs ait: Etiam ante ſacras literas in teſtimonium Domino deſeruiuit orbis, & innenarrabilis cœlorum pulchritudo: per quam hominibus quædam tabulæ præbebantur, vt velut in paginis elementorum & cœlorum diuinæ inſtitutionis doctrina legeretur. Item à Rom. 1. Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Quod clarius contra errorem præmiſſum? Nam inter prædicata inuiſibilia Dei pri-
3 mum, tanquàm ſine quo nihil aliud, eſt An te exiſtat. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOT. Articulo huic ſeruit art. in ord. 7. 55. 56 66 68. Itẽ pro in reſponſione ad 2^m dicto ly q̃ſtio quid eſt ſequitur quæſtionum &c. vide tabulæ magnæ D. Th concordantias põſt annexas num. 563. Item pro ly pro medio quid ſignificet hoc &c. vide ibi num. 511. 566.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus ſit.

13 CONCL. M. Deum eſſe, quinque vijs probari poteſt.

¶ PROB. Quia datur primum mouens, primum efficiens, primum ex ſe neceſſarium, Maximum ens, ens omnia naturalia gubernans: Et hoc primum, hoc maximum, hoc ens, omnes homines dicunt eſſe Deum.

¶ NOT. Ex fine corporis, ly ergo eſt &c dic q; opus omnium rerum creatarum ſeu totius naturæ eſt opus intelligentiæ nunquam errantis.

1^m de maiori. Totaliter deſtrueretur. ℞. Vel antecedenter, vel conſequenter. Antecedenter. i quia omninò non erit: conſequenter, i. quia ex dato il-
Mali deſtructio. lo elicietur oppoſitum. Tunc &c. Nam ex hoc, q; Deus reperitur, malum omne totaliter deſtruitur cõſequenter, vt patet in litera. Et hoc ſufficit ad verificandam illam maximam in effectibus non infinitè participantibus illud contrarium bonum infinitum: cuiuſmodi ſunt effectus hic in mundo exiſtentes. Ex hac litera confutatur errorem Algazelis [Direct. Inquis. 2. p. q. 4.] dicentis: Deus nõ permittit mala fieri, vt eliciat bona: ſed mala in mundo proueniunt ex neceſſitate materiæ vel naturę. Huius erroris damnationes alias vide. q. 14. ar. 16. & q. 22. ar. 2. Ex litera etiam dic: homines illos huic diuino operi è diametro contrarios; qui ex bonis ſibi, vel alijs à Deo datis eliciunt mala. vt patet.

2^m de maiori. Compleri. ℞. Perfectè: non, aliqualiter ſũ. tunc &c. vt patet. Ex lite-
Omniũ reductio in Deum. ra dic: q; remota Deo, neque naturalia, neque voluntaria agentia quicquàm agere poſſent; & conſequenter dic, quòd horum actiones, [ideſt quòd iſta agant] ſunt bona demonſtratio, q; Deus exiſtat.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quò interimas hæreſim Athæorum [Prat. Athæi] dicentium: Nullum Deum eſſe. 1 *Vtil. pro S. Eccl cõtra Atheorum hær. damn. à ſcrip. Papa. ſymb. Concilijs.*
Hæc hæreſis etiam ſupra ar. 1. adducta eſt; ſed ad aliud propoſitum, vt ibi patet: quoniam videlicet ex conceptu iſtorum hoc ſequebatur, q; Deum eſſe non eſt nobis naturaliter notum. Sic de multis erroribus & hæreſibus faciemus, adducendo. ſ. multotiens illas eaſdem: quod ſanè factum non reprehenſibile iudicetur, quia pro diuerſis ſuis intentis ſeu propoſitis diuerſis etiã articulis ſancti Doctoris impugnantur. Non ergo vituperetur factum, ſed pro diuerſitate propoſitorum fiat de iiſdem examen, & indè iudicabitur non errorum vana repetitio, ſed formalitatis illorum varia & neceſſaria vel vtilis conſideratio. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas; hanc iuſtiſſimè dãnari ab omnibus ſcripturis Concilijs Pontificibus maximis; & 2
in ſpetie à ſymbolo fidei Apoſtolorum, in Nicea, in Conſtantinopoli, in alijſq; locis, congregatorum, ſic; Credo in Deum. Ergo credo, Deum eſſe: & tanto fortiùs. Item ab Innocentio III. Papa in Concilio generali, Extra de ſum. Tri. & fid. Ca. firmiter credimus & ſimpliciter cõfitemur, q; Deus eſt. Item Exo. 3. Ego ſum qui ſum. ſi ergo Deus, qui eſt, non eſſet, tunc profectò nihil eſſet. Nam ſi de quo magis videtur ineſſe, & non ineſt; tũc nec de quo minus ineſſe videtur, inerit [en regula irrefragrabilis in Logica.] Si ergo illi, qui de ſe eſt, de quo vtique magis inter omnia videtur q; ſit, non inerit eſſe: multò minus creaturis, quę de ſe non ſunt, de quibus vtique minùs videtur q; ſint, inerit eſſe. 3° vides: quò ex his viciſſim concluſio ſtabiliatur. 3

NOTATIO. Articulo ſeruit articulus in ord. 653. 551. 234. 118. 136.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus ſit corpus.

CONCL. M. Impoſſibile eſt; Deum eſſe corpus. 14

¶ PROB. 1 Quia nullum corpus mouet, niſi 1
moueatur; & Deus eſt mouens immobile: 2 Quia 2
omne corpus eſt aliquo modo in potẽtia; & Deus nullo modo eſt in potentia: 3 Quia nullum cor- 3
pus eſt nobiliſſimum in entibus; & Deus eſt nobiliſſimum ens.

1^m de maiori. Dimenſionem. ℞. Propriè dictam: non, ſimilitudinariè. Tunc nihil contrà: vt patet in litera. Ex qua, cum authoritate Iob. dic: q; *Dimẽſio.*
Deus eſt immenſus in cognitione in dignitate in duratione in dilectione, & (breuiter) in omnibus. Nam quicquid eſt in Deo, eſt Deus: qui ſecundum ſe eſt immenſus. Habet ergo dimenſionem ſine dimenſione.

2^m de maiori. Figuratum ℞ Corporaliter: non, ſpiritualiter. Idem dic de imagine. Tunc nihil contrà: vt patet in litera. Ex qua, cum authoritate Geneſis, cognoſce damnari hæreſim quorundam innominatorum, vt teſtatur Aug. lib. de hæres. Ad quod vult Deum, ca. 76. dicentium: Imaginem Dei, ad quam factus eſt homo, corpori *Hær. dãn.*
non animæ eſſe impreſſam.

3^m de maiori. Partes corporeas. ℞. Propriè dictas: non, metaphoricè. Tunc &c. Nam partes corporeæ attribuuntur Deo &c. vt in litera.

4^m de maiori. Situs. ℞. Propriè dictus: non, ſimilitudinariè. Tunc &c. vt in litera patet.

5^m de maiori. Localis. ℞. Propriè dictus: non, ſimilitudinariè.] Tunc &c. Ad Deum .n. non acceditur paſſibus corporalibus, nec iſtis ab eo receditur; ſed affectibus mentalibus: & conſequenter Deus non eſt terminus localis ad quem vel à quo propriè dictus, ſed terminus localis ad quem & a quo ſimilitudinariè dictus.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quò per rationem 1 *Vtil. pro S. Eccl. contra hære.*
interimas hæreſim Anthropomorphitarũ [24. q. 3. Quidam,] Vadianorum &c. [Prat. Anthropomorphitæ, Audeani, Vadiani, Seleuciani,] dicentium; Deum eſſe corporeum, ſine habere membra vt homines. 2° habes: quò per rationem oſtendas, 2 *Anthro. Vads. &c. damnatã à Chriſto. à Papa. à Concilio.*
hanc rectè damnari à Chriſto Ioh. 4 Spiritus eſt Deus. Ibi enim Samaritanam alloquens, quæ Deum circumſcribi in monte illo, vel in Hieruſalem arbitrati ſe innuerat, intendit per hæc verba aſſerere: q; Deus talis ſpiritus eſt, vt omninò circumſcriptibilis ſit, immò & loco quocunque indefinibilis: vtpote qui poſſit adorari tanquàm præſens, vbique. Nec igitur circumſcri-

tiuè,

priuè, nec definitiuè, ipſum eſſe in loco ſignificans dicendo, Deus ſpiritus eſt; Vtique ipſum nullo modo corpus eſſe, aut corporea membra habere, denotauit. Item à Papa Innocentio III. in Concilio generali, de ſum. Tri. & fi. Cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, q. &c. Deus eſt ſimplex omnino. Itē à Decreto illo, Quidam. 24. q. 3. Ibi namque, poſt inter multas hæreſes connumeratam illam Anthropomorphitarum in fine dicitur: Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ; & ab Apoſtolis, & à ſanctis Patribus, vel Concilijs, prædamnatæ. Et quoniam Anthropomorphitæ (vt moris eſt apud hæreticos): poſitionem ſuam ſacris ſcripturis (quales hic in argumentis aduerſus concluſionem adducuntur) falſo ſenſu diſtortis tueri contendebant: idcirco in eodem decreto tàm cōtra illos, quàm contra ſimiles, ſubiungitur. Sed & quicunque aliter ſcripturā ſanctam intelligit, quàm ſpiritusſancti ſenſus efflagitat, à quo conſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit; tamen hæreticus appellari poteſt. 3° vides: quomodo viciſſim ex his concluſio ſtabiliatur. 3

Mos hæreticorum.

Lectores ſcripturarum attēdite.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit articulus in ordine 9. 10. 13.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in Deo ſit compoſitio formæ & materiæ.

15 CONCL. M. Impoſſibile eſt: quòd Deus ſit compoſitus ex materia & forma.

1 ¶ PROB. * Quia omne, taliter compoſitum habet poten-
2 tiam actui admixtam; & Deus eſt purus actus: * Quia omne taliter compoſitum eſt bonum per participationem, & Deus eſt
3 bonus per eſſentiam: * Quia nullum taliter compoſitum eſt per ſe primò agens. Et Deus eſt per ſe primò agens.

1^m de maiori. Animam. ℞. Propriè dictam: non, ſimilitudinariè. Tunc &c. Nam anima attribuitur Deo per ſimilitudinem &c. Vt in litera. Hinc cauetur hæreticus gnoſticorum, [24. q. 3. Quidam] dictum, Animam naturam Dei eſſe. Damnatur ibi.

2^m de maiori. Ira, gaudiū, & huiuſmodi. ℞. Propriè dicta: non, ſimilitudinariè. Tunc &c. Nam ita, & huiuſmodi attribuuntur Deo &c. vt in litera. Pro qua aduerte q. ſacra ſcriptura talibus in Deo vitur metaphoris: vt & facilius nos, quibus loquitur, his ſimilitudinibus admiſſ dicta capiamus; & ex modo iſto loquendi deuntetur quandoq; futurum eſſe, q. Deus per aſſumptionem habeat propriè animam, iram, gaudium, huiuſmodiq; paſſiones, partes corporeas & corpus.

Notatio vtis pro captu ſcripturarū.

3^m de maiori. Indiuiduationi. ℞. Formarum materialium: non, immaterialium. Tunc &c. Nam Deus eſt forma immaterialis tantum. Ex litera dicas q. indiuiduum aliud eſt materiale, aliud immateriale.

Indiuiduum.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo interimas hæreſim Agateni [Prat. Agateni] dicentium; Deum habere animam: alterius ſubſtantiæ minoris eſſentia Dei. Hos nanque non potuiſſe totaliter imaginationem tranſcendere, puto: & ob
2 hoc in prædictum errorem incidiſſe. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc hæreſim iure damnari à Papa Innocentio III. extra de ſum. Trin. & fi. Cath. firmiter credimus &
3 ſimpliciter confitemur, q. &c. Deus eſt ſimplex omninò. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Eccl. cōtra hære.

Agar. dānatam.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit articulus in ord. 13. 14. 171. Item pro in corpore dicto ly Deus eſt purus actus non habens &c. vide tabulæ magnæ auteæ ſancti Thomæ Concordantias pòſt annexas num 467. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly anima attribuitur Deo per &c. vide ibi 461. Item pro in ad 3^m ly formæ, quæ ſunt receptibiles in materia, indiuiduantur per &c. vide ibi. 731. Item pro ly forma quantum eſt de ſe, niſi aliquid aliud impediat &c. ibi num. 614.

Pro ſtudio varietate ornādo.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſit idem Deus, quod ſua eſſentia vel natura.

16 CONCL. M. Deus eſt idem, quod ſua eſſentia vel natura.

¶ PROB. Quia Deus eſt forma non recepta in materia: & formæ non receptæ in materia ſunt neceſſariò ſua ſuppoſita ſubſiſtentia [ad differentiam formarum aliarum]

1^m de maiori. Nihil eſt in ſeipſo. ℞. Quaſi ſit diuerſum realiter à ſeipſo: nō. Quaſi ſit diuerſum ſm intellectus noſtri acceptionē à ſeipſo. Tūc &c. Non enim per hoc, ſcilicet eſſentia vel huiuſmodi eſt in Deo, ſignificatur aliqua diuerſitas rei in ipſo; ſed omnis illa diuerſitas, quæ videtur ibi, eſt diuerſitas ſm noſtrum modum intelligendi. Pro hac litera dic: q. intellectus ſic in re ſimpliciſſima diuerſitatem accipiens non eſt falſus. Non enim per hoc aſſerit, neque aſſerere intendit; Deum differre à ſua eſſentia: ſed tantum oſtendit, ſe intelligere ſecundum modum ſibimet congruentem. Vide q. 13. ar. 12. 3^m.

2^m de maiori. Aſſimilatur. ℞. Secundum q. pōt a non, perfectè. Tunc &c. Nam effectus Dei imitantur deficienter ipſum, & hoc ad defectum imitationis pertinet, q. &c. Vt in litera. Pro qua dic, ſi ars imitari non poteſt perfectè naturam. [Non enim picturæ loquuntur: Nec Salomon in omni gloria ſua, ſicut vnum lilium agri, veſtitus eſt, Matth. 6.] multò minùs poterit vnquàm creatura aſſimilari Deo totaliter. Vide q. 4. ar. 3.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas errorem in fide Gilberti natione galli cognomento Porretani (vt refert Magiſter Bañes) negantis quòd Deus eſſet veritas vel Deitas, propriè loquendo; ſed interpretantis, Deus eſt veritas. I. Verus. 2° habes: quomodo per rationē oſtendas, errorem hunc cum interpretatione tali [inquātum. ſ. negabat proprietatē ſermonis de ly Deus eſt veritas] fuiſſe meritò damnatum in Concilio Remenſi contra illum congregati. Nam ibi definitum fuit contrarium, ſcilicet; q. illæ propoſitiones [Deus eſt veritas, eſt Deitas, lux, vita &c.] ſunt in proprietate ſermonis veræ: Immò hæ, Deus eſt verus eſt viuēs &c. ſunt in ſenſu magis proprio interpretandæ ſic, Deus eſt veritas eſt vita &c. Huius Concilij acta reperies in Diuo Bernardo ſermone 80. ſuper Cantica Canticorum: vbi intendit definire veritatem hanc tanquam de fide. Item à ſcripturis ſanctis ſic per Cōcilium prædictum interpretatis, Ioh. 1. de Deo. Vita erat lux hominum: Erat lux vera & 14. Ego ſum via, veritas. & vita: & 1. Ioh. 5. Hic eſt verus Deus & vita æterna. Item à Regulis catholicæ fidei; quæ explicantur ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum, cap. 2. vbi loquendo de filio [illegible] ſic dicitur: Qui vtique quia verus Deus eſt, etiam veritas eſt, ſicut ipſe nos edocet dicēs. Ego ſum via veritas, & vita. De ſpiritu quoque ſancto Iohannes Apoſtolus ait: Quia ſpiritus eſt veritas. Et vt quæ non poteſt naturaliter verus Deus non eſſe, qui veritas eſt. Hæc ibi. Vides ergo B. Aug. hic facere idem iudicium, dicere Deum eſſe naturaliter Deum, & eſſe veritatem. Sicut ergo Deus eſt propriè Deus, ita Deus eſt propriè veritas: & qui negat Deum eſſe propriè veritatem, negat Deum eſſe propriè Deum. Hæc pro Concilij definitione ſupradicta, & contra errorem illum, annotata etiā ſint. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

Vtilit pro S. Eccl. cōtra Gil.

2 erro. damnata à Concil. ſcrip. & regulæ fidei catholica.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ord: 103. 118. 424. 170. 15. 52. 68. Item pro in corpore dicto ly eſſentia, vel natura comprehendit in ſe illa tantum quæ cadunt in definitione ſpeciei ſicut humanitas &c. vide tabulæ magnæ auteæ ſancti Thomæ Concordantias pòſt annexas num. 738. Item pro ly: Non cadunt in definitione hominis hæ carnes & hæc oſſa &c. ibi num. 1147. Item pro ly non eſt totaliter idem homo & humanitas ſed &c. vſque in finem corporis: ibi nu. 461. 466. 417. 639. 731. 18 nt. 114. 1053.

Pro ſtudio vario.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in Deo ſit idem eſſentia, & eſſe [illegible].

CONCL. M. Deus eſt ſuum eſſe. 17

¶ PROB. * Quia Deus non habet eſſe cauſatum (cum 1
ſit prima cauſa efficiens,) & omne id cuius eſſe eſt aliud ab eſſentia habet eſſe cauſatum ab alio [patet de riſibili, calorem:] 2
* Quia Deus nihil habet potentiale (cum ſit purus actus:) Et eſſentia eſt potentia reſpectu eſſe à ſe diuerſi: * Quia Deus eſt ens per eſſentiam, non per participationem: Et eſſentia quæ 3
non eſt ſuum eſſe: eſt ens per participationem.

1^m de minori. Cui nulla ſit additio. ℞. Ita q. poſſit ei fieri: non, ita q. non poſſit ei fieri. Tunc nihil contrà. vt in litera patet.

2^m. De concluſione, Ergo non eſt idem eſſe Dei. ℞. Vt eſſe Dei, ſignificat compoſitionem propoſitionis: non, vt ſignificat actum eſſendi. hoc eſt vt refertur ad cognitionē noſtram, qua. ſ. nos per effectus de Deo cognoſcimus eſſe. i. an ſit: non, vt ipſum eſſe Dei conſiſtit in ſeipſo. Tunc &c. Nam concluſio intelligitur de eſſe Dei ſecundum quòd in ſe eſt, non primo modo.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, meritò dictum fuiſſe à Deo, Exod. 3. Ego ſum 1
qui ſum. Hoc eſt. Ego ſum eſſe meum: ſeu (quod idem ſonat) ſubſtantia mea eſt eſſe ſuum, eſſentia mea. & eſſe meum in me ſunt vnum & idem. ſubſtantiam ergo ſuam Deus vocat ſuum eſſe,

Vtilit pro S. Eccl. ad intelligēdas ſcri-

privas & Concil. ea quæ defendenda. eſſe, & ſignant illam per hoc, ꝙ dicit ſe eſſe. Alioquin, ſi hoc negetur, nihil ſibi proprium aſſignaſſet Deus: quia & creaturæ ſunt. Licet illarum ſubſtantia non ſit ſuum eſſe. Literalis ergo ſenſus prædictæ ſententiæ, & ſimilium, (puta Chriſti apud Ioh. 8. Antequam Abraham fieret: ego ſum: & 18. ad quærentes Ieſum Nazarenum dicentis. Ego ſum: & Exo. 3. Qui eſt, miſit me ad vos,) eſt: ꝙ Deus ita eſt, ꝙ ſubſtantia ſua eſt idē cum ſuo eſſe. Hinc eſt: ꝙ reſpectu Dei alia non ſunt Eſai 40. omnes gentes quaſi non ſint ſic ſunt coram eo: quia in aliis à Deo eſſentia non eſt idem cùm eſſe ſuo ſicut eſt in Deo: 2° habes: quomodo per rationem oſtendas (quantum ad eſſe Dei attinet) meritò dixiſſe Innocentium III. in Concilio Lateranēſi extra de ſum Trin. & fid. Cath. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, ꝙ Deus verus eſt ſimplex omnino. Hoc eſt. In Deo eſſe non eſt accidens: ſed eſt ſua ipſius ſubſtantia, ſeu
3 eſſentia. 3° vides: quomodo ex his firmetur concluſio.

¶ NOT. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus. 12. 13. 16. 34. 22. 253. item pro in corpore dicto ly. ſi igitur ipſum eſſe rei ſit aliud ab eius eſſentia, neceſſe eſt ꝙ eſſe illius rei, vel ſit cauſatū &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ Diui Thomæ concordantias pòſt annexas numero. 1014. Item pro ly oportet igitur, ꝙ ipſum eſſe comparetur ad eſſentiam quæ eſt aliud ab ipſo, ſicut actus ad potentiam &c. vide ibi num. 162. *Pro ſtudio varietate cornādo.*

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Deus ſit in genere aliquo.

18 CONCL. M. Deus non eſt in genere aliquo, neq; propriè neque per reductionem.

¶ PROB. Quia Deus non eſt in genere vt ſpecies. (Cum Deus ſit actus purus, ſit ſuum eſſe, ſit eius eſſe ſua eſſentia): neq; vt principium reductibile ad genus, (cum tales principium non extendatur vltra illud ſuum genus, & Deus extendatur ſatis plus ceu principium totius eſſe).

1^m de maiori. [illegible] per ſe ſubſiſtens. ℞. negatur: ſed dicendum eſſentia exiſtens per ſe à ſuo eſſe differens realiter. Tunc nihil contra. Nā Deus eſt quidem ſubſtantia, ſed non ſubſtantia prædicamentalis hoc eſt eſſentia Dei. eſt ens per ſe ſubſiſtens, ita tamen ꝙ non eſt differens realiter ab ipſo ſuo eſſe.

2^m de maiori. Menſuratur ℞. Tanquam menſura ſibi homogenea: non tanquam menſura ſuperexcedenti. Tunc &c. Nam Deus nō eſt menſura proportionata alicui: ſed ſuperexcedens menſura eſt omnium.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quō per rationem oſtendas [quantum attinet ad eſſe Dei in genere, vel non.] Fuiſſe meritò dicto ab Innoc. vbi ſuprà; ꝙ Deus & eſt omnino ſimplex, & eſt vnum ſolum vniuerſorum principium. Si enim eſt purus actus, erit animo ſimplex: & ſi extenditur ad omnia genera erit vniuerſarum principium. Alioquin ſi Deus eſſet in genere directè non eſſet omnino ſimplex. Cùm omne tale actum potentiæ admixtum habeat: & ſi eſſet in genere per reductionem, non eſſet vniuerſorum principium, cùm omne tale ad ſuum genus tantum extendatur. 2°: quomodo ex his
2 viciſſim firmetur concluſio, vides.

Vtilit. pro S. Eccl. ad intelligendū Concil. & defendendum.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine. 371. 17. 72. 134. Item pro in corpore dicto ly aliquid eſt in genere dupliciter &c. vide Tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris concordantias pòſt annexas numer. 674. Item pro ly ꝙ genus habet differentias, quæ ſunt extra eſſentiā generis: Vide ibi num. 675. Item pro in reſponſione ad ſecundum dicto ly hanc enim oportet eſſe homogeneam menſurato: Vide ibi num. 870. Item pro ly Deus autem non eſt mēſura &c. dicitur tamen menſura omnium ex eo ꝙ vnumquodque, &c. Vide ibi numer. 13. 1174. *Pro ſtudio [varietate cornādo.*

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum in Deo ſint aliqua accidentia.

19 CONCL. M. Nullum accidens in Deo eſſe poteſt.

¶ PROB. °Quia Deus eſt purus actus: Et ſubiectum
1 habens, non eſt purus actus. ° Quia Deus ipſum ſuum eſ-
2 ſe. Et ſubiectum habens aliquid adiunctum non eſt ſuum eſſe:
3 °Quia Deus eſt primum ens. Et ſolum habens accidens commu-
4 ne [hoc eſt ens per accidens] non eſt primum ens: °Quia De⁹ nihil habere poteſt in ſe cauſatum: & ſubiectū habens in ſe accidens proprium habet in ſe aliquid cauſatum.

1^m De antecedente. Nulli ℞. De quo vniuocè dicatur cum illo, cui eſt ſubſtantia nō. De quo analogicè. Tunc, &c. vt patet. Pro litera, id eſt pro capitu meliori literæ vide q. 13. art. 5. q. 14. art. 1. 1^m.

2^m de minori. Genera accidentium. ℞. Quæ omnia reducuntur ad principia ſubſtantiæ in genere contenta: & tandem cum principiis iſtis reducuntur ad principium exiſtens extra omne genus: non aliter. Pro litera dic ergo reducuntur tandem ad Deum. Cùm Deus ſit hoc principium extra. art. 5. nunc &c. vt patet.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas [quantum pertinet ad eſſe vel non eſſe accidens in Deo.] Papā Innocentiū meritò dixiſſe. Extra de ſum. Trin. & fide cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, ꝙ &c. Deus eſt ſimplex omnino. Si enim quodcunque minimum accidens eſſet in Deo, tolleretur fides hæc: ꝙ ſcilicet ſit ſimplex omnino. 2°. habes quomodo per rationem hoc nobis fidei dogma ab Innocentio traditum à contrariis defendas. 3°. vides quomodo ex his viciſſim firmetur Concluſio. 1 2 3

Vtilit. pro S. Eccl. ad &c. vt 5.

¶ NOT. Iſti articulo ſeruit articulus in ordine 12. 13. 17. 14. 72. item pro in corpore dicto ly. manifeſtè apparet, ꝙ in Deo accidens eſſe non &c. Vide tabulæ magnæ verè aureæ Diui Thomæ Concordantias pòſt annexas num. 1013. *pro ſtudio varietate cornādo*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum Deus ſit omninò ſimplex.

CONCL. M. Deus eſt omninò ſimplex. 20

¶ PROB. ° Quia nulla compoſitio eſt in Deo, [Patet 1
ex inductione omnium articulorum huius quæſtionis.] °Quia 2
Deus eſt ens primum. Et compoſitum non eſt ens primum: 3
°Quia Deus non habet cauſam: Et compoſitum habet: °Quia 4
Deus eſt actus purus: Et compoſitum non: °Quia in Deo non 5
eſt aliquid, quod non ſit Deus: Et in compoſito eſt aliquid quod non eſt ipſum.

1^m de maiori. Imitatur. ℞. ſicut cauſata nō ſicut in cauſata nunc &c. pater Eccleſia ſummo rationem irrefragabilem, quare Angelorum immo quorūcunque etiam creabilium. eſſentia realiter differt ab ipſorum eſſe: quia ſcilicet creata ſunt.

2^m de maiori. Melius ℞. ſēm ſe abſolutè, non, apud nos tantum. Tunc &c. Nam compoſita non ſunt meliora abſolutè: ſed apud nos.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°, quomodo per rationem interimas hæreſim Arnaldiſtarum. [Piat, Arnaldiſtæ.] Dicentium: In Deo eſſe quippiam compoſitū. Pro qua ea vniuerſaliter nota: ꝙ cùm hæreſis hæc & aliæ in tota ſumma iſta recenſitæ per rationem conuincantur, apertiſſimè oſtenditur: & illas eſſe irrationabiles & illarum authores abſque ratione motos ad ſic dicendum. Cùm verò per reſponſiones argumēta in contrarium facientia diluuntur, clariſſimè demonſtratur: ꝙ illarum authores vel ſi quas rationum apparentias pro ſuis dictis habebant, non benè librarunt: vel quicquid in buccam veniebat, indiſcriminatim euomuerunt. Si enim argumenta ipſa iam à patronis errorum facta ſunt (vtquandoque accidit,) tunc demonſtratur primum: Si vero ab eis non facta ſed tantum factibilia erant (vt plerunque contingit,) tunc patet ſecundum. Vtrouis autem modo euenerit: ipſos fuiſſe ignoros ex argumentorum ſolutione conſtat. 2°. habes 2
quomodo per rationem oſtendas, prædictam hæreſim meritò damnari ab Innocen. III. in Concilio generali. Extra de ſum. Tri. & fi. Cat. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, ꝙ Deus. &c. eſt ſimplex omninò. 3°: vides: quò modo ex his vi- 3
ciſſim firmetur concluſio.

Vtil pro S. Eccl. vt 5. *Notatio vtiliſſima vbiq; memoranda.*

¶ NOT. Articulo præſenti, deſeruit articulus in ordine. 133 24 17. 14. 15. 333. 19. 262. 22. 23. *pro ſtudio vario.*

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum Deus in compoſitionem aliorum veniat.

CONCL. M. Non eſt poſſibile Deum aliquo modo in compoſitionem aliorum venire nec ſicut principium formale, nec ſicut principium materiale. 21

¶ PROB. Quia Deus eſt cauſa efficiens & eſt efficiēs non idē 1
numero cùm forma facti neq; eſt idē ſpecie cū materia: °Quia 2
Deus eſt primo per ſe agens; & veniens in aliorum compoſitionem non eſt pro ſe primò agens: °Quia Deus eſt ens ſimpliciter primū. Et veniēs i cōpoſitionē nō eſt ens ſimpliciter primū. 3

1^m de maiori. Omnium eſt. ℞. effectiuè, exemplariter: non, eſſentialiter. Tunc nil contrà. Nam illud eſſe, quod intrat cōpoſitionē, eſt eſſe eſſentiale.

2^m Ex

2^m Ex Auguſtin. aſt forma. ℞. exemplaris nō exiſtens pars compoſiti. Tunc nihil contra: vt patet.

3^m de maiori. Differunt. ℞. nequa diuerſa ſunt. Erat ergo falſa illa maior. Et ideò nihil contrà vt in litera patet.

1 ¶ A P P E N D I X. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Almarici (vt refert Cardinalis Turrecremata d. Ecc. lib. 4: c. 35:) dicentis: Deum eſſe eſſentiam

2 omnium creaturarum, & eſſe omnium. 2°: habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc iuſtè fuiſſe damnatam ab Innoc. 3 i i. in Concilio generali. Extra de ſum. Trin. & fid. Cathol. Damnamus. Vbi in fine dicitur ſic: Reprobamus etiam & dānamus peruerſiſſimum dogma impij Almarici, cuius mentē ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tàm hæretica cenſenda ſit, quam inſana. Licet autem Papa, in ſingulari dicat: ſi tamen per illud ſingulare .ſcilicet peruerſiſſimum dogma, intelligit totam doctrinam: vt in ipſo mox contextu ſubiungit. Alij aut duo errores, vltra q. hic per rationem improbantur intelliguntur damnari à pſalmo 101. Initiò tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli, ipſi peribunt tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentū veteraſcent; & ſicut opertorium mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Quòd ſi anima ſit mundi, vel primi cœli Deus aut prima materiam. & iſta ſint [vt Pſal. ait.] mutabilia: quomodo Deus erit omninò incommutabilis [vt ille idem Pſal. teſtatur?] Eſſet enim tunc mutabilis ſaltem per accidens: quoniam mutatis nobis mutantur ea, quæ ſunt in nobis. Sed in re iàm manifeſtè falſa vt ſunt hi errores, non eſt, q. ampliùs inſudemus. Contra ſtul

3 tiſſimum illud Dauidis diminantij, vide. q. 25. a. 3° cernere daturi quomodo ex his viciſſim firmetur articuli Concluſio.

¶ N O T. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus. 13. 14 Item pro in ad ſecundum dicto ly quæ quidem differentiæ &c. non propriè dicuntur differre, ſed diuerſa eſſet vide tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris concordantias pòſt annexas numer. 508.

Vtil. p S. Eccl. cōtra hær. Almarici damnatā à papa & contra alios.

pro ſtudio varia.

Q V AE S T I O IIII.

A R T I C V L V S P R I M V S.

Vtrum Deus ſit perfectus.

22 C O N C L. M. Deus eſt maximè perfectus.

¶ P R O B. Quia Deus eſt primum principium actiuum: Et principiū tale eſt maximè perfectum (cum ſit non ſolum in actu, ſed etiam maximè in actu.)

1^m de maiori. Perfectum. ℞. conſideratum quo ad modum perfectionis: non quo ad eſſe illud cui nil deeſt De[illegible] ſibi requiſitis. Pro litera de diſtinctionem nominum, vt à quo, vt ad quod q. 13. artic. 2. 2^m. Tunc nihil contra Deus enim dicitur perfectus, quantum ad ſignificatum huius nominis perfectum: modo autem quantum ad originem eiuſdem nominis. Eſt enim Deus id cui nihil deeſt: licet non adueniat ſibi per aliquam factionem hæc ſufficientia.

2^m de minori. Principia ℞. prima ſecundum quid: non, prima ſimpliciter. Tunc. &c. Deus enim eſt primū principiū abſolutè et ſimpliciter primū.

3^m de minori. Imperfectiſſimum. ℞. non; ſed perfectiſſimum. Ad probationem negatur, q. eſſe comparetur ad aliam tanquam recipiens aliorum additionem: immò dicitur q. comparatur ad omnia alia, tanquā

a receptum ad recipientiam.

¶ A P P E N D I X. Ex articulo habet 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Algazelis [Director. inquiſit. 2. p q. 4] dicentis: q. in Deo bonitas, ſanctitas, & aliæ perfectiones, non dicunt aliquid poſitiuè, ſed tantùm dicuntur per remotionē Licet enim iſte vocaliter dicat, Deum eſſe perfectum: tamen reuera (eſſentialiter loquendo) hoc negat. Contra hanc ſuam negationem, deſignatam pro ly tantùm, pugnat articulus. Sed fuſius in q. 13. art. 2. de hoc. 2°: habes: quomodo per rationē oſtendas, hanc meritò eſſe damnatam à Papa Innocentio I I I.

a in Concilio Lateranenſi, extra de ſum. Tri. & fi. Cath. Damnamus; vbi circa finem dicit ſic, veritas ait. Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Ac ſi diceret manifeſtiùs. Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ. Hæc ibi. Dictum hoc innocen-

d tij faciet pro q. 13. art. 2. vbi replicatur hic error. 3°: vides:

Vtil p S. Eccl. cōtra Algazelis hæreſim dānatā à Concilio.

quomodo ex hic viciſſim firmetur Concluſio.

¶ N O T. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 13. 17. Item pro in reſponſione ad 3^m dicto ly ipſum eſſe eſt perfectiſſimum omnium &c. vide Tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris Concordantias pòſt annexas num. 555.

pro ſtudio varietate; coordinanda.

A R T I C V L V S S E C V N D V S.

Vtrum in Deo ſint perfectiones omnium rerum.

C O N C L. M. In Deo ſunt perfectiones omnium rerum. 23

¶ P R O B. ¹ Quia Deus eſt cauſa effectiua omniū. & in cauſa effectiua præexiſtit quicquid perfectionis eſt in effectu: ² Quia 1

Deus ipſum eſſe per ſe ſubſiſtens: & nihil de perfectione eſſendi poteſt deeſſe ipſi eſſe ſubſiſtenti. 2

1^m Concluſio. Ergo in Deo non ſunt. &c. ℞. niſi perfectiones illæ eſſent in Deo. vt quid vnum ex litera dic: q. ſi ent plures res reperiuntur etiam ſi infinitæ, ad hue omnium illarum perfectiones, vt quid vnū eſſent in Deo, ſine Dei mutatione, non autem vt multa: licet in ſe ipſis multa eſſent.

2^m de maiori. Oppoſita ℞. Vt oppoſita, non, vt vnum ſimplex. Tunc &c. vt patet. Pro litera dic ſi oppoſita in ſeipſis, puta album & nigrum, nō ſunt oppoſita in intellectu noſtro. (Ex q. 81. art. 4 2^m) non mirum, q. oppoſita in ſeipſis, non ſunt oppoſita in Deo.

3^m De conſequentia prima: ergo & viuere, &c. ℞. negatur conſequentia ſi loquantur de eſſe per ſe ſubſiſtente. Alioquin ſi loquamur de eſſe participato, argumentum nō eſt ad propoſitum: Cum Deus non ſit quodlibet eſſe; diſtinctū contra viuere &c. vt eſt eſſe inanimatorum, de quo eſſe fit cōſequentia argumenti. Non enim eſt Deus eſſe per participationem: ſed eſt eſſe per ſe ſubſiſtens, quod quidem eſt perfectius quam viuere: cùm ipſum eſſe ſubſiſtens includat omnē modum eſſendi, & conſequenter vitam, ac ſapientiam

¶ A P P E N D I X. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò pſalmiſtam 93 de Deo dixiſſe: Qui 1

plantauit aurem, non audiet: aut qui finxit oculum, non cōſiderat? Quaſi dicat. Hoc eſt clarum: q. & audit & conſiderat: ſi plantauit aurem, ſi finxit oculum: nec de hoc omninò eſt dubitandum Ecce: quod in cauſa effectiua vult primo reperiri perfectiones effectuum. Adde apoſtolum per minori, q. ſcilicet eſt cauſa effectiua omnium perfectionum in effectibus omnibus: Rom. 11. Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ergo concludes: q. ſcripturæ illæ affirmant, licet alijs verbis, q. perfectiones omnium rerum ſunt in Deo. Si verò perſpexeris: q. ly per quem. dicit cauſam exemplarem: ex alio capite concludes idipſum. In cauſa enim exemplari patet aſſa: quicquid exemplatur ex illa. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum prædictum ſcripturarum defendas. 3° vides: 2

quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. 3

Vtilit. pro S. Eccl. ad intelligendas tuendasq; ſcripturas.

¶ N O T. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine. 19. 35 24. 13. 234. 20. 17. Item pro in corpore dicto ly præexiſtere in ea virtute cauſæ agentis non eſt præexiſtere imperfectiori modo ſed perfectiori &c. vide tabulæ magnæ aureæ S. Doctoris Concordantias pòſt annexas num. 126. & 469. Item pro ly omnium autem perfectiones pertinent ad perfectionem eſſendi &c. vide ibi num. 709. item pro in ad 3^m dicto ly licet ipſum eſſe ſit perfectius, quam vita, & ipſa vita quam &c. vide ibi numer. 555.

Pro ſtudio varie.

A R T I C V L V S T E R T I V S.

Vtrum aliqua creatura poſſit eſſe ſimilis Deo.

C O N C L. M. Illa, quę [illegible] à Deo aſſimilentur ei vt primo & ſimili principio totius eſſe (id eſt aſſimilantur ei, inquantum ſunt entia hoc eſt ſcdm aliqualem analogiam. 24

¶ P R O B. ¹ Quia Deus eſt omnium agens, & agenti aſſimilatur effectus: ² Quia (ly vt primò &c.) Deo nō aſſimilatur in genere, non in ſpecie ſed ſecundum quandam analogiā (inquantum ſcilicet Deus eſt ens, & effectus Dei ſunt entia.) 1 2

1^m de maiori. Similis. ℞. in ſpecie, in genere, non ſecundum aliqualem analogiam tunc nihil contra: vt in concluſione patet.

2^m de minori. Non eſt autem comparatio eorum &c. ℞. Sed tamen eſt comparatio eorum quæ ſunt in genere, ad id quod eſt extra omne genus, tanquam omnium principium. Tunc &c. Nam Deus non ſe habet ad creaturas &c. vt in litera.

3^m de maiori. Conueniunt in forma. ℞. Vel ſecundum ſpeciem, vel ſecundum genus

genus, vel ſecundum aliquam analogiam. Tunc &c. Nam Deus & creaturæ conueniũt in forma ſm analogiam aliquam tantum, prout ipſe eſt ens per eſſentiam, iſtæ ſunt entia per participationem.

4^{m} In ſimilibus ℞. Vnicus ordinis exiſtentibus, non exiſtentibus tanquam cauſa, eſt cauſatum. Tunc &c Nã Deus & creaturæ non ſunt vnius ordinis: ſed ad inuicem ſe habent tanquam cauſa & cauſatum.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per ratio-
1 nem oſtendas, rectè fuiſſe à Concilio generali dictum ſic: In-
Vtile pro S. Eccl ad intelligen. concilium ter creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda. Extra de ſum. Tri. & fi. Cath. Damnamus. Ibi ergo affirmatur, q creatura ſimilis eſſe poteſt creatori. & q valdè imperfectè. 2^{m}. ha-
2 bes quomodo per rationem oſtendas, ſcripturas de hac mate-
ſcript. & concordãdum. ria vocaliter diuerſas optimè concordare in ſenſu. 3^{m} vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.
3 ¶ NOT. Articulo præſenti ſeruit articulus in ordine. 415. 234. 18. 32. Item pro in reſponſione ad quartum multis dictis ly nullo modo concedendum eſt, q Deus ſit ſimilis creaturæ: quia &c. vſque in finem: Vide tabulæ magnæ ſancti Doctoris Concordantias pòſt annexas num. 246. 482 415 214 803. 850 231. 471. varijs enim in reſponſione iſta ad quartum dictis enodandis correſpondent. Videndo locos citatos: facilè conijcies, quis cui reſpondeat & ſuffragetur. *Pro ſtudio varietate coordinando.*

QVAESTIO. V.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bonum differat ſecundum rem ab ente.

25 CONCL. M. Bonum & ens ſunt idem ſecundum rem: ſed differunt ſecundum rationem tantum.
1 ¶ PROB. Quia aliquid in tantum eſt bonũ,
2 inquantum eſt ens: Quia [ly ſed differunt &c.] bonum dicit ratione appetibilis quã non dicit ens.

1^{m} De antecedente Bona. ℞. ſimpliciter, vel ſecundũ qd non, bona vt ſic. Quod dico de bono, intellige etiã de eſſe. Tunc nihil contra. Non enim dicit concluſio, q ens ſimpliciter, aut ens ſm quid ſit realiter idem cum bono ſimpliciter vel cum bono ſecundum quid: Sed dicit quòd ens & bonum conuertuntur realiter, id eſt quod quodlibet ens eſt & bonũ: & quòd quodlibet bonum eſt ens. Hoc non eſt contrà Boetium Immò nec aliquem ſapientem: ſed eſt omninò verum: Licet primum ſit & contra ſapientem quemlibet & falſum.

2^{m} de minori. Nihil ℞. Vt eſt idem ſibijpſi. non aliter. Tunc &c. Nam argumentũ loquitur de bono ſimpliciter, & de ente ſimpliciter, ſeu etiam de ente ſecundum quid: bonum autem ſic acceptum differunt realiter ab ente ſic accepto: Vide ad primum.

3^{m} de maiori. Bonum. ℞. Simpliciter dictum. ſ. ſecundum actus ſuperuenientes. nõ aliter. Tunc &c. Nam etiam ens, vt eſt idem illi bono, ſuſcipit magis, & minus, (cùm actus ipſi ſuperuenientes ſint entia) licet ens, ſeu eſſe ſimpliciter ſumptum, non ſuſcipiunt magis, & minus, Vide ad primum.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò philoſophum dixiſſe 3. Metaphy. tex. 10. q ens non poteſt eſſe genus, quia eſt eſſentialiter intrinſecũ omni differentiæ. Per hoc enim dixiſſe voluit; q quæuis natura eſſentialiter eſt ens: & cõſequenter q bonum, ſeu natura boni, eſt realiter idem, quod eſt. 2° habes: quomodo per rationẽ *Vtilis pro philoſophia.*
2 hoc dictam philoſophicum declares, declaratumq; defendas.
3 3° habes: quomodo per rationem demonſtres, philoſophũ per ſupradictum ſuum dictum meritò voluiſſe, quaſi ſubintelligendo, differentias entis non eſſe idem formaliter cum ente: hoc eſt differre ſecundum rationem, licet non ſecundum rem
4 [vt expreſſè dicebat,] ab ente. 4° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur tota concluſio.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit articulus in ord. 17. 22. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly nõ eodem modo dicitur aliquid ens ſimpliciter, & bonũ ſimpliciter &c. vide tabulæ magnæ verè auteæ ſancti Doctoris Concordantias pòſt annexas num. 925. 929. *Pro ſtudio varietate cornado.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum bonum ſecundum rationem ſit prius, quàm ens.

26 CONCL. M. Secundum rationem prius eſt ens, q̃ bonũ.
¶ PROB. Quia ens eſt id, quod primò cadit in intellectu, & illud eſt prius ſecundum rationem, quod primò cadit in intellectu. *Locus pro qõne de 1. cognito. phy. 1. 1. 3.*

1^{m} de maiori. Ordo. ℞. Abſolutus, ſi res ſignificatæ abſolutè conſiderentur Vel cauſatiuus, ſi res ſignificatæ in genere cauſandi conſiderentur. Tunc &c. Bonum enim eſſe ratione prius in genere cauſandi, (Vt ait Deo,) nõ infringit concluſionem, quæ dicit rationem entis eſſe priorem, abſolutè loquendo.

2^{m} de maiori. Extendit. ℞. Secundum prædicationem non ſecundum cauſalitatem. Loquendo. ſ. de eſſe prius ſecundum rationem abſolutè conſideratam, vt loquitur concluſio. Tunc nihil contra: vt patet. Vide ad primum.

3^{m} de maiori Quando eſt vniuerſalius ℞. Per ſe non per accidens tantum. Tunc nihil contra: vt in litera patet.

4^{m} De antecedente: Vita, ſapientia, multa huiuſmodi. ℞. Vt ſunt quædam entia: non aliter. Si. n. vita, &c. non eſſent aliquid, non appeterentur vt patet. Non ergo quod appetantur, eſt quia ſunt ens, & ſic ratio entis eſt prior, quàm ratio boni. Tunc &c.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, iure philoſophum dixiſſe. 9. Meth. tex. 20 q primum cadẽs in intellectu eſt ens: ſiue (quod in idem redit) q vnumquodque eſt cognoſcibile inquantum eſt actu. 2° habes: quomodo per rationẽ hoc eius dictum in vero ſenſu declares, declaratumq; defendas. 3°. vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 1 *Vtilis pro philoſophia.* 2 3

¶ NOTATIO. iſti articulo ſeruit in ordine articulus 52. 28. 123. Item pro in corpore dicto ly ens ſecundum rationem eſt prius, quàm bonum &c. Vide tabulæ magnæ verè auteæ Angelici Doctoris Concordantias pòſt annexas nume. 559. Item pro ly primò aũt in conceptione intellectus cadit ens &c. Vide ibi nu. 752. 751. *Pro ſtud. va. co.*

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum omne ens ſit bonum.

CONCL. M. Omne ens, inquantum ens eſt, bonum eſt. 27
¶ PROB. Quia omne ens, vt ſic, eſt aliquo modo perfectum, & aliquo modo perfectum habet rationem boni.

1^{m} De antecedente Aliquid. ℞. i. determinatam aliquam naturam: non, rationem vniuerſalem appetibilis. Tunc nihil contra: vt in litera patet.

2^{m} de maiori. Malum. ℞. Inquantum malum: non, inquãtum aliquo modo ens. Tunc &c. Nam nullum ens dicitur malum, inquantum eſt ens &c vt in litera.

3^{m} de maiori. Bonum. ℞. In actu aliquo: non, in potentia tantum: vt eſt materia prima. Tunc &c vt patet. Gloſſa hæc datur, loquendo in maiori de appetibili in actu. Alioquin dicendum eſſet: q bonum ſm q bonum eſt appetibile. Nam, ſi eſt bonum in actu, eſt appetibile in actu: ſi eſt bonum in potentia tantum [vt materia prima] eſt appetibile tantum in potentia. vel potius appetens Nã ex eo, q appetit bonum, monſtrat ſe eſſe aliquid bonum: quia omne ſimile diligit ſibi aliquo modo ſimile.

4^{m} de minori. Entia. ℞. Secundum rationem: non, ſecundum rem prout. ſ. conſiderantur à Mathematico ſeu vt ſunt variata modo conſiderationis Mathematicæ. Licet enim linea inueniatur in re tamen linea ſecundum modum Mathematicum. i. ſine latitudine & profunditate, ſolùm eſt in intellectu. Tunc nihil contra. Nam concluſio intelligi debet de ente ſecundum rem ad cautà: vt ex calce literæ trahitur.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationẽ oſtendas, rectè dictũ fuiſſe Gen. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona. Hoc eſt. Omne ens creatum eſt bonum. De creatore verò dicit ipſemet Deus Moyſi. Exod 33. oſtendam tibi omne bonum. Nihil autem reperitur in rerum natura, niſi creator & creatura. 2° habes quomodo per rationem has, & huiuſmodi, ſcripturas contra inſanientes tuearis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 1 *Vtilis pro S. Eccl ad intelligendas, tuendaſq; ſcripturas.* 2 3

¶ NOTATIO. iſti articulo deſeruit in or. art. 25 26. 424 *Pro ſtu.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum bonum habeat rationem cauſæ finalis.

CONCL. M. Bonum rationem, finis importat. 28
¶ PROB. Quia bonum habet rationem appetibilis,

tidus

(cum bonum ſit quod omnia appetunt) : & eſſe appetibile eſt ratio finis.

1^m de maiori. *Bonum laudatur, vt pulcrum* ℞. Inquantum bonum, & pulcrũ ſunt idẽ ſubiecto: non, ita quòd ſint idem rõne. §. Tunc &c. vt patet in litera.

2^m de maiori. *Eſt diffuſiuum.* ℞. Secundum rõnem cauſæ finalis. non, ſecundum rationem cauſæ efficientis. §. Tunc &c. vt patet.

Expoſitio vera Aug. 3^m de minori. *Efficiente.* ℞. Propter bonitatẽ ſuã, tanquam cauſam finalẽ: nõ aliter. §. Tũc nih. &c. vt patet. Eſt ergo, ac ſi dixiſſet Aug. Deus nos fecit p bonitatẽ ſuam, non ex neceſſitate naturæ: ad differentiã diuinarum perſonarum productarum, ſ. filij, & Spiritus ſancti.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, *Vtilit. pro philoſoph.* rectè dixiſſe philoſophum in 2. Phyſ. tex. 31. quòd illud, cuius cauſa, eſt ſicut finis & bonũ aliorum. Illud. n. cuius cauſa fit aliquid, eſt bonum: quoniam nemo intendens ad malum operatẽ.
2 Eſt ergo, ac ſi dixiſſet: bonum habet rationem cauſæ finalis. 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ord. 257. 118. 209.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum ratio boni conſiſtat in modo, ſpecie, & ordine.

CONCL. Ratio boni, ſecundum quòd conſiſtit in perfectione, conſiſtit etiam in modo, ſpecie, & ordine.

¶ PROB. Quia eſſe perfectum conſiſtit in habere formam (en ſpecies) cõmenſuratam ad ſua principia effectiua, vel materialia, (en modus) atque tendentem in id, quod ſibi cõuenit (en ordo.)

9 ¶ *Corollarium.* ergo de bono tantum creato eſt concluſio.

1^m de minori. *Ad rationem entis.* ℞. Non; ſed ad ens ſub ratione boni. §. Ad probationẽ dicitur, quòd intelligit omnia entia ſub ratione boni conſiderata ſapiens: quando dicit ly omnia.

2^m de antecedente. *Bona* ℞. Vt quibus: Non, vt quæ §. Tunc negatur conſequentia. Vide literam.

3^m de maiori. *Modi, ſpeciei & ordinis.* ℞. Particularium: non, omnium. §. Tũc &c. vt patet in litera. Sicut ergo malum non tollit totaliter bonum: ita non tollit totaliter illa tria.

4^m de maiori. *Illud* ℞. Inquantum huiuſmodi: nõ aliter §. inquantum huius. i. inquantum modus, inquantum ſpecies, inquantũ ordo. Tunc &c. Non enim modus, inquantum modus, eſt aliquando malus: ſed inquantum incongruus, vel alienus. Hoc idem intellige de ſpecie & ordine.

5^m de minori. *Non habent.* ℞. Comparatiuè ad corporalia: non ſimpliciter. §. Tunc &c. Nam, ſimpliciter loquendo, lux, habet modum ſpeciem & ordinem: licet nõ comparatiuè ad corporalia, in quo ſenſu loquitur Ambroſius.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, *Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcrip.* rectè dictum à Sapien. 11. omnia in numero põdere & menſura conſtituiſti domine. Cui ſi innexeris illud 1. Timoth. 4. omnis creatura Dei bona eſt, videbis: quòd ibi ſapiẽs dixiſſe noluit quod ratio boni conſiſtit in modo ſpecie & ordine. Nam per illa tria ſignificantur modus ſpecies & ordo: vt habetur ex corpore. & ex Aug. in libro de natura boni c. 3.
2 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Præſenti art. ſeruit in ord. art. 25. 244. 155. 33. 51. 241. 15.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum conuenienter diuidatur bonum per honeſtum, vtile & delectabile.

10 CONCL. Hæc diuiſio in honeſtum, ſ. vtile, & delectabile, propriè competit bono, ſecundum quòd bonum eſt.

¶ PROB. Quia bonum, vt ſic, terminat appetitum, aut tanq̃ medium in aliud, (en vtile,) aut tanq̃ vltimum vt res eſt, (en honeſtum,) aut tanquam vltimum vt quies, (en delectabile.)

1^m de maiori. *Bonum.* ℞. Secundum quòd eſt realiter idem cum ente: non, ſecũdum propriam rationem. §. Tunc &c. Cõcluſio enim loquitur de bono formaliter. i. ſecundum rationem boni.

2^m de maiori. *Oppoſita.* ℞. Re: vel rõne. §. Tũne &c. Nam iſta tria ſunt oppoſita ſaltem ratione: quamuis, ſi propriè loquamur de unoquoque illorum bonorum, opponantur etiam ſecundum rem, ut patet in litera.

3^m maior. *Vbi vnum propter &c.* ℞. Iſta maior propoſitio tenet in uniuocis: non autem in analogis § Tunc &c. Nam præſens diuiſio boni eſt diuiſio ſicut analogorum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rõnẽ oſtendas, philoſophum meritò hanc boni ſectionem innuiſſe in proœmio Meth. qñ dixit Bonum eſt quod cuius gratia unam cauſarum eſt & clarius 3. Meth. tex. 3. & 2. Phyſ. tex. 31. dicendo: Bonũ eſt, per quod diſponitur cauſa finalis, bonum enim eſt deſiderabile. & cauſa finalis eſt deſiderabilis. 1 *Vtil pro philoſoph.*
2° habes: quomodo per rationem (vt fit hic in corpore) dictum illud in ſenſu talis ſectionis explices, explicatumq; tuearis. 2
3° uides: quomodo ex his vic. ſſim concluſio firmetur. 3

Quæſtio VI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum eſſe bonum conueniat Deo.

CONCLVSIO. Eſſe bonum præcipuè competit Deo. 31

¶ PROB. Quia Deus eſt omnium agens; & agens quantò eſt plurium rerum agens, tãto magis habet rationem boni.

1^m de maiori. *Ro boni.* ℞. Creati: non aliter. §. Tunc nih. &c. Nã Deus eſt bonus vt Creator, nõ vt res creata. Modus eſt ergo in Deo, nõ vt in modificato, ſpecies, nõ vt in ſpecificato, ordo non ut in ordinato: ſed vt in ſta.

2^m de maiori. *Quod omnia appetunt.* ℞. Aliquo modo ſibiipſis ſigillatim conuenienti: non eodem modo omnibus pari. §. Tunc &c. vt patet in litera.

Item de probatione minoris. *Notum.* ℞. Vel ipſi appetẽti: vel alicui ſic dirigenti ipſum appetẽtẽ. § Tũc &c. Licet. n. Deus nõ ſit notus oĩbus appetentibus naturaliter ipſũ (puta brutis:) eſt tñ notus ſibiipſi Deo, q dirigit oẽs appetentes, ſeu oĩum appetitus ſic & ſic. Vnde neganda venit illa minor; quòd. ſ. nõ oĩa appetant Deum. Vnde & fatendum, quòd omnia ipſum cognoſcunt, vel cognitione ſibi propria, vel cognitione alterius ipſa ſic dirigentis. Vide q. 2. ar. 3. 10 fine corporis.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quõ per rationẽ oſtendas, rectè dictũ a pſ. 105. Confitemini dño; qm bonus, & a mille ſcripturarũ locis. 1 *Vtil. p S. Ecc. ad intelligẽdas ſcrip.*
2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 2

¶ NOTATIO. Iſti articulo ſeruit in ord. art. 23. 214. 298. Item pro in reſponſione ad ſecundum dictis multis ly oĩa appetendo proprias perfectiones, appetunt ipſum Deum, inquãtum perfectiones omnium rerum ſunt quædam ſimilitudines diuini eſſe &c. vſque ad calcem. Vide tab. mag. verè aur. D. Thomæ concord. poſt annexat nu. 468. 1176. 1182. *Pro ſtudio vueritate æternam.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus ſit ſummum bonum.

CONCL. Deus eſt ſummum bonum ſimpliciter, & nõ ſolum in aliquo genere, vel ordine rerum. 32

¶ PROB. Quia Deus habet omnes perfectiones deſiderabiles, tanquam cauſa analoga omnium, & conſequenter eas habet perfectiſſimo modo.

1^m de maiori. *Ex additione.* ℞ Rei abſolutæ. non, relationis ſecundum rationem tantum exiſtentis in illo cui fit additio. §. Tune &c. Nam ſummum bonum addit ſuper bonum non &c. Vt in litera.

2^m de maiori. *Appetunt.* ℞. i. quidquid appetũt, appetunt ſub ratione boni: non autem. i. illud qđ ab oĩbus non appetitur non eſt bonum. §. Tunc argumentum eſt extra propoſitum, vt conſideranti patet.

3^m de minori. *Quæ non ſunt vnius generis* ℞. Ita quòd ſint in diuerſis generibus: non, ita q vnum illorum ſit ſupereminens principium omnium generũ. §. Tunc &c. vt patet in litera. Vide etiam q. 3. ar. 5.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1 rectè

Vtil. p S. Ecc. ad intell ſcrip. rectè dictum a pſal. 144 Magnus dominus, & magnitudinis eius non eſt finis. Ac ſi diceret. Deus eſt bonitatis immenſæ, ſeu Deus eſt ſummum bonum. Nam Deus non eſt mole magnus qñ 3. art. 1. in his aũt quæ non mole magna ſunt, hoc eſt maius eſſe, quod eſt melius eſſe, ſecundum Aug. 6. de Tri. c.
2 8. circa medium 2° vides: quomodo ex hoc, multiſque alijs ſimilibus locis, viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtudio varietate concinnando. ¶NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit in ord. artic. 20. 24 18. 51. 23. 53. 74. Item pro in calce corporis dicto ly quòd ſit in eo excellentiſſimo modo, & pp hoc dr ſummum bonũ: Vide tabulę mag. anr. ſancti Doctoris concord. poſt annexas nu. 1176. 1182. item pro in ad primum dicto ly relatio, qua aliquid relatiuè dicitur de Deo ad creaturas, non eſt realiter in Deo, ſed in creatura, in Deo vero &c. vide ibi nu 1089.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum eſſe bonum per eſſentiam ſit proprium Dei.

31 CONCL. Solus Deus habet omnimodam perfectionem ſecundum ſuam eſſentiam, & ideo ipſe ſolus eſt bonus per eſſentiam.

¶PROB. [1] Quia ſolius Dei eſſentia eſt ſuum eſſe: Et Deo ſoli nulla aduenient accidentia; [2] Et Deus ſolus ad nullum aliũ finem ordinatur. [3] Quia (ly & ideo &c.) ex ſe patet.

1m de concluſione. *Ergo omne ens &c.* ℞. Negat conſequentia §. Nam unum & bonum diuerſam rationem importani: licet ambo realiter conuertantur cum ente.

2m minor. *Sed qualibet res eſt ens per ſuam eſſentiã.* ℞. Ita quod ſua eſſentia non eſt realiter idem eum eſſe: non autem, ita quòd eſſent. a ſua ſit realiter idem cũ eſſe. §. Tunc &c. Nam eſſe bonum per eſſentiam ſuam importat eſſentiam eſſe idem realiter cum eſſe ſuo. Alioquin eſſentia (vt patet) participabit eſſe, & conſequenter omnes alias perfectiones: & propterea res, quæ talem eſſentiam habebit, nõ erit bona per eſſentiam ſuam, ſed per participationem.

3m De conſequentia ſecunda. *Bonitas, cũ ſit ens quon dã, oportet; quòd ſit bona.* ℞. Vt qua: non, vt quæ. §. Tunc &c. Non enim proceditur in infinitum, ſi illa bonitas eſt bona vt qua: ſic̃ procederetur, ſi eſſet bona vt quæ. Nec ſit hoc mirum, quòd ſi illa bonitas ſit tantum bona vt qua: quoniam & non eſt ens, quod eſt primum prædicatum, niſi vt qua.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, *Vtil p S. Ecc. ad intelligẽdas ſcrip.* rectè dictũ Matt. 19. Mar 10 Luc. 18. Nemo bonus niſi ſol° De°; licet in contex Lucæ dictũ ſu ſtet, quòd publicanus deſcẽderat iuſtificatus, p iuſt iæ participatione a Deo bonũ effectus. 2° habes: quõ per rõnẽ talia loca in ſenſu catholico intelligas, intellectaq; defendas. 3° vides quõ ex his viciſſim firmet cõclo.
2
3 ¶NOT. Iſti art. ſeruit art. in ord. 25. 27 16. 17. 19. 51. 59 Itẽ *Pro ſtudio vario.* pro ad primum dicto ly unum non importat rõnẽ plectionis, ſed indiuiſionis &c vide tab mag cõcord. poſt annexas no. 1191.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum omnia ſint bona bonitate diuina.

34 CONCLVS. Vnumquodque dicitur bonum bonitate diuina: ſicut primo principio exemplari effectiuo & finali totius bonitatis.

¶PROB. Quia bonitas diuina eſt primum principium exẽplare, effectiuum, ac finale, totius bonitatis creaturarum.

¶CONCL. 2°. Vnumquodque dicitur bonum ſimilitudine diuinæ bonitatis ſibi inhærente.

¶PROB. Quia ſimilitudo diuinæ bonitatis vnicuique inhærens, eſt formaliter bonitas cuiuſque.

1m ex Auguſtino. *Sed bonum.* ℞. Exẽplar primũ, effectiuũ primũ, finale vltimũ: nõ, inhærẽs formaliter. §. Tũc &c. Vide in corpore & cõcl̃ones.

2m ex Boetio. *Bona.* Reſp Ab extrinſeco denominata non, a formali intrinſeco. §. Tunc nihil &c. vt patet conſideranti concluſiones.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationẽ interimas hæreſes Arnaldiſtarum (Piat Arnaldiſtæ) dicentium: Deũ non eſſe authorem omni bonorum. Item Pſeudoapoſtolorum, iuſtificatoriorum (Piat. Cacang. Iuſtificatori) dicentium: iuſtitia ſola Chriſti, non ulla noſtra, nos iuſtos & ſaluos eſſe, quod ſit de *Vtil. p S. Ecc. cõtra hære Ca an Iuſt.* noſtris operibus certum eſſe debere, quòd gratis pp Chriſtũ peccata remiſſa ſunt: Item dicentium, Iuſtitiam hoſ eſſe nullam apud Deum: Item d. Nullam in nobis eſſe iuſtitiam: Item d. Iuſtitiam noſtram Deum nobis imputare, etiã ſi iuſti non ſimus. *Arn. damn. ſer. ab Ec cl. a conc lijs.* Contra Arnaldiſtas enim militat prima concluſio cum probatione ſua: Contra Pſeudoapoſtolos & iuſtificatorios trioẽphas ſecunda. 2° habes: quõ per rõnem oſtendas, Arnaldiſtarum illam
2 eſſe damnatam iuſtiſſimè ab Apoſtolo 1. Cor. 4. Quid habes, qđ non accepiſti? Item ab Eccleſia in collecta, Deus a quo bona cuncta procedunt: Item a Papa, qui ſingulis annis in Bulla Cœnæ Domini Arnaldiſtas excommunicat, qui & excommunicatur extra de hæret. c. excommunicamus. De damnatis autem ab Eccleſia Auguſtinus uniuerſaliter, ſub exemplo tamẽ nonnullorum, in lib de fide catholica dicit; Cum Cœleſtius atque Pelagius ab Epheſina ſynodo ſint damnati, quõ poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? ſimiliter habes: quõ per rõnem oſtendas illas Pſeudoapoſtolorum omnes & iuſtificatoriorum meritò damnari ſimul a Concilio Tridentino Seſſ. 6. c. 7. ſic: Vnica formalis cauſa eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit; qua videlicet ab eo donati verè iuſti ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes vnuſquiſque ſecundum ſuam menſuram. Item in Seſſ ea Can. 10. tam Arnaldiſtarum quàm horum poſitiones damnat ſic. Si quis dixerit, homines ſine Chriſti iuſtitia, per quam nobis meruit, iuſtificari, aut per eam ipſam formaliter iuſtos eſſe; anathema ſit. Nec tibi mirandum: ſi de iuſtitia loquamur, cum de bonitate ſit articulus: quoniam in idem redeunt bonitas & iuſtitia. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmentur concluſiones. 3

Pro ſtud. ¶NOT. Articulo huic ſeruit articulus in ordine 336. 134. 53. 13. 24. 234. Item pro in corpore dicto ly. Nihil prohibet in his, quæ relationem importani, aliquid ab &c. vide tabulę magnæ D. Thomæ concord. poſt annexas num. 450. Item pro ly ſic ergo unumquodque dicitur bonum bonitate diuina &c. uide ibi num. 284.

Quæſtio VII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus ſit infinitus.

CONCLVSIO. Deus eſt infinitus, & perfectus. 35

¶PROB Quia Deus eſt eſſe irreceptum in aliquo: & conſequenter eius amplitudo formalis per nihil contrahitur.

1m de maiori. *Infinitum.* ℞. Materiale: non formale. §. Tunc &c. Non enim Deus eſt infinitum, materiale, in cuius ſignum poſt ly infinitus appoſuit concluſio ly perfectus: ſed eſt infinitum formale.

2m de maiori. *Et infinitum.* Reſp. Materiale, non formale §. Tunc &c. vt patet in litera. vide ad 1m.

3m de conſequentia prima. *Quod non eſt.* ℞. Per aliqđ diſtinguẽs a ſe diuerſum: nõ per ſeipſum tanq̃ per ſe ſubſiſtẽs. § Nã ita exiſtens hoc, q nõ eſt aliud primo modo, eſt finitũ: nõ autem ſecundo. Tunc &c. Non enim Deus diſtinguit ab alijs per aliquod ſibi additum diſtinguens ipſum ab eis: ſed per ſemetipſum tanquàm aliquod per ſe exiſtens, ſicut patet per exẽplũ de albedine per ſe ſubſiſtente in litera. Remanet ergo Deus diſtinctus ab omni alio, & tñ infinitus ſecundum ſubſtantiam. Nec eſt ſimile de loco: quoniam illud, quod ita eſt hic, quòd nõ alibi, diffinitiuè ſaltem ab uno loco diſtinguitur nẽ ſit in alio (vt ſpiritualia,) vel etiam circumſcriptiuè (ut corporalia)

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum a propheta Baruc. 3. Magnus Dominus, & non habet finem, excelſus & immenſus: Item a Papa innoc. III. Extra da ſum. Tri. & fi. cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur. quòd Deus &c. eſt immenſus: Item a regulis fidei catholicæ (Hic liber eſt Auguſt. de fide ad Petrum) c. 9. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, Trinitatẽ Deũ eſſe immenſum virtute non mole. Hæc oĩa, pluraq; huiuſmodi, in ijs verbis talẽ ſenſum habent: quod. ſ Deus ſecundum ſubſtantiam ſuã & eſſentiam eſt infinitus. 2° habes quõ per rõnem veram intelligẽtiã prædicti ſenſus declares, atque defendas, falſamq; oppugnes, ac expugnes. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmet concluſio. 1 *Vtil. p S. Ecc. ad intellig. diſſ. ſcript.* 2 3

Pro ſtudio var. conc. ¶NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine artic. 862. 134. 14. 362. 22. 17. Item pro in corpore dicto ly. Vnde infinitum ſecundum quòd ſe tenet ex parte formæ non &c. Vide tabulæ magnæ verè aureæ Sancti Doctoris Concordantias

poſt

poſt annexas, num.614. Item pro ly quod eſt maximè formalis omnium eſt ipſum eſſe,&c.vide ibi num.467. Item pro in ad ſecundum dicto ly cuius ſignum eſt, quòd figura, quæ conſiſtit in &c v.de ibi num.615.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum aliquid præter Deum poſſit eſſe infinitum per eſſentiam.

36 CONCLVS. Aliquid præter Deum poteſt eſſe infinitum ſecundum quid, ſed non ſimpliciter.

¶ PROB.[1] Quia materia ſub forma remanet in potentia, ad multas formas, & forma immaterialis non contrahitur per materiam:[2] Quia (ly ſed non &c.) Materia ſub forma determinatur per formam; forma in materia determinatur per materiã, & eſſe receptum in eſſentia determinatum per eſſentiam.

1m de conſequentia. *Ergo poteſt &c.* ℞. Niſi hoc, ſcilicet aliquod factũ ſimpliciter eſſe infinitum, implicaret contradictionẽ. §. Vt bene declaratur in litera. Defectus ergo eſt ex parte facti: non ex parte Dei.

2m de maiori. *Eſſentiam infinitam* ℞. Vel ſimpliciter, vel ſm quid §. ſm. ſ. q. habet virtutem infinitam. Tunc &c Nam virtus illa intellectus eſt infinita tantum ſecundum quid, id eſt in genere intelligibilium: & ideò eſſentia ſua non eſt infinita niſi ſecundum quid, vt declaratur in litera.

3m de minori. *Eſt infinita.* ℞. Secundum quid; non ſimpliciter. § Tunc &c. vt patet inſpicienti concluſionem.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum eſſe virtualiter ab Innocentio Papa. q. nihil præter Deum poteſt eſſe ſimpliciter infinitum; quando de ſum. Trin. & fid Cathol. d. eſt, firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur quòd &c. Deus eſt unum vniverſorum principium. Hoc & idem dictum a ſymbolo fidei ibi, factorem cœli, & terræ viſibilium omnium, & inuiſibilium. Nam ſi infinitum non poteſt eſſe ex principio aliquo, vt habetur 1. Phyſ. tex. 30. ſequitur apertè, q. dum quis dicit a Deo, tanquàm a principio, omnia creata eſſe, per hoc teſtatur, quòd nullum creatum eſt infinitum ſimpliciter, ſeu per eſſentiam.

Vtil. p S. Ecc. ad in tel. ſymbolum fidei & Papæ.

2 2° habes: quomodo ſenſum hunc catholicum Conciliorum ipſorum defendas ob hu. qui ponerent, vel aliquod non eſſe a Deo tanquàm a principio, iuxta intentionẽ Eccleſiæ vbi ſupra de ſum. Trin. (.i. tanquàm a principio effectiuo, exemplari, finali,) vel aliquod præter Deum eſſe infinitũ per eſſentiam. 3 3° vides: quomodo ex his firmetur viciſſim concluſio.

Pro ſtud. & var. coor.

¶ NOTATIO. Præſens articulo ſeruit articulus in ord. 262.171.01.15 151.240.435.15. 241. Item pro in corpore dicto ly aliquid præter Deum poteſt eſſe infinitum ſecundum quid, ſed non &c v de tabulæ magnæ Angelici Doctoris Concordantias poſt annexas, num.716. Item pro in ad tertium materia prima etiam ſecundum potentiam non eſt infinita ſimpliciter, &c. vide ibi, num.854.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum poſſit eſſe aliquod infinitum actu ſecundum magnitudinem.

37 CONCL. 1°. Impoſſibile eſt: aliquod corpus naturale eſſe actu infinitum.

¶ PROB.[1] Quia omne corpus naturale habet formam determinatam & conſequenter determinata accidentia.[2] Quia omne corpus naturale, habet aliquem motum naturalem, & corpus infinitum moueri non poteſt.

¶CONCL. 2° Impoſſibile eſt corpus aliquod Mathematicũ eſſe actu infinitum.

¶PROB. Quia corpus Mathematicum non poteſt fingi in actu, n. ſi ſit formatum & conſequenter figuratum.

1m de minori. *Infinito.* ℞. In quadam potentia conſideratio: non, in actu. §. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de infinito actuali.

2m maiori. *Rationem.* ℞. Genericam, & ſpecificam ſimul: non, genericam tantum. §. Tunc &c. Nam infinitum eſſe eſt contra rationem cuiuſlibet ſpeciei magnitudinis, & impoſſibile eſt aliquod eſſe actu in genere, quod non eſt in aliqua eius ſpecie.

3m minori. *Sed contraria &c.* ℞. Si ambo contraria inueniantur in rerum natura: non aliter. §. Tunc &c. Non. n. inuenitur infinitum in additione magnitudinis; ſicut in eius diuiſione, propter rationem dictam in litera.

4m de minori. *Habent quantitatem.* ℞. Sed non menſuram exiſtẽd quantitatis §. Hic modus eſt eſſe ſecundum totum in actu ſimul. Tunc &c. vt patet ex litera dic q. præſens cõcluſio ſicut & articuli ſequẽtis, (vt patet ex ad primũ) loquitur de actu nõ quomodocunq; ſed de eſſe actu ſm totũ ſimul. Ergo magnitudinẽ actu ſm totũ infinitã (ſi eſſet poſſibile) nõ eſt cõtra cõcluſionem ſed datã magnitudinem actu, ſecũdum totum ſimul infinita eſſet contra concluſionem.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum iure in 3. phyſi tex. 56. dixiſſe. Magnitudinẽ non eſſe actu infinitã. Item tex. 68. q. magnitudo non eſt augmentabilis in infinitum. Item text. 55. q. corpus quodlibet aut una aut pluribus ſuperficiebus terminatum eſt.

Vtile pro philoſoph.

2 2°. habes quomodo per rationem huiuſmodi loca declares declarataq; tueatis. 3 3° vides; quomodo ex his viciſſim concluſio ſtabiliatur.

Pro ſtudio var. coor.

¶NOT. Iſti articulo ſeruit articulus in ord. 136.15. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly per diuiſionem totius acceditur ad materiam, nam partes ſe habent in &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris Concordantias, poſt annexas, numero 731.832.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum poſſit eſſe infinitum in rebus ſecundum magnitudinem.

CONCLVSIO 1ª. Impoſſibile eſt eſſe multitudinem actu infinitam per ſe. 38

¶PROB. Quia tunc aliquid dependeret ex infinitis & conſequenter eius generatio nunquam compleretur (quod eſt inconueniens)

¶CONCL. 2ª. Impoſſibile eſt eſſe actu multitudinem infinitam per accidens.

¶PROB.[1] Quia oportet omnem multitudinem eſſe in aliqua ſpecie multitudinis & omnis ſpecies multitudinis eſt finita:[2] Quia oportet: omnem multitudinem in rerum natura exiſtentem eſſe creatam. & omne creatum ſub certo numero concludi neceſſariò. (Cum ſub certa aliqua intentione creationis claudunt.)

¶ CONCL. 3ª. Poſſibile eſt, dari multitudinem infinitam in potentia.

¶ PROB. Quia augmentũ multitudinis cõſequitur diuiſionem magnitudinis, & infinitum in potentia inuenitur in diuiſione magnitudinis.

1m de maiori. *Reduci ad actum.* ℞. Secundum modũ ſui eſſe: non aliter. §. Tunc &c. vt in litera patet.

2m de maiori. *In actu.* ℞. Secũdũ ſui eſſe: nõ aliter. §. Tũc &c. vt patet in litera. vid. ad 1m.

3m de minori. *Non opponuntur.* ℞. vt multa; non vt infinita actu ſecundum totum ſimul. §. Tunc &c. vt de ſe patet.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo oſtendas, meritò eſſe dictum ſap. 11. oia in numero, pondere, & menſura, diſpoſuiſti. Hoc eſt. Non põt eſſe infinitum in numero, i. ſm multitudinem, neq; in menſura, i. ſm magnitudinem: neq; in pondere, i. ſm eſſentiam.

Vtil. p S. Ecc. ad intel. multaſ quæ ſcrip.

2 2° hẽs: quõ hũc ſenſum ſcripturæ p rõnem tuearis, ſubſtinendo faciem in contrarium diſſoluendo. Quod dico hic in gratiam præmiſſæ authoritatis dictum accipe & pro artic 3. & 2. qm authoritas illa, vt patuit, duobus prædictis articulis attidet. 3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud.

¶NOT. Præſenti articulo deſeruit articul. in ord. 247.37.

Quæſtio. VIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus ſit in omnibus rebus.

CONCLVSIO. Deus ſicut agens eſt in omnibus rebus & intimè, non autem ſicut pars eſſentiæ vel ſicut accidens. 39

¶ PROB.[1] Quia Deus immediatè creat eſſe omnium, quãdiu res in eſſe cõſeruantur. & oportet omne agens iungi ei, in quod immediatè agit (ex 7. phyſ.)[2] Quia (ly & intimè) eſſe profundius ineſt rebus quam quælibet alia creata in re exiſtentia:[3] Quia (ly non autem ſicut, &c.) patet ex q.3. artic.8.

1m de maiori. *Non eſt in omnibus rebus* ℞. Eo modo, quo eſt ſupra omnia non modo per con-

concluſionem explicato.§.Tunc &c.vt patet.

2^m^ de maiori. *Quod eſt.* ℞. Corporaliter: nõ ſpiritualiter.§.Tunc &c.Nam Deus nõ continetur corporaliter in rebus.Sed ſpũaliter, modo per cõcluſionem expreſſo.cui ſenſui non contradicit Auguſtin.adductus.

3^m^ maior. *Quandò aliquod agens, &c.* ℞. Si agens in illud agat per media: non, ſi in illud agat immediatè.§.Tunc &c.Nam Deus in res agit non per media ſed immediatè modo in concluſione habito.

4^m^ de antecedente. *Res.* ℞. Deformes culpæ: nõ res abſolutè.§.Tũc &c. Nam cõcluſio intelligitur de rebus, vt res: non, vt culpa deformes.

APPENDIX.

c 1 ¶EX art.hẽs 1°:quõo p rõnem interimas hæreſim Baſilidis (Prat.Baſilidiani.)ſomniantis Deũ in circulo ſolis cõtineri. Non ergo in oĩbus rebus erat Deus:ſi ibi,tanquã rectatus cõtinebař. 2 2° hẽs:quõo p rõnẽ oſtẽdas, hãc merito dãnari à Hiere.23. Putatnè Deus è vicino ego ſum dicit Dominus: & non Deus de longè?Nunquid non cœlum & terrã ego impleo, dicit Dominus? Ac ſi apertè p hãc interrogandi phraſim dicat. Hoc eſt manifeſtiſſimum,& de hoc nulli aliqualiter dubitandũ: q̃ Deus vniuerſorum,& in omnibus rebus ego ſum. Nam in cœlo & terra continẽtur oẽs res:tanquam nominibus extremorum ſummam denominatæ. Item a Sapien.id eſt. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum,& hoc,quod continet omnia,&c. item a mille locis tum ſcripturarum tum Conciliorum, tum Eccleſiaſticorum dogmatum: quandocunq; de hac materia tam clara ſermo inciderit. 3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur Concluſio.

Vtil. pro 1. Ecc. cõtra hære. Baſilidis dãnatã a ſcripturis

¶NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur articulus in ordine.44.516.142.508 226,17.242.22.40.69.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus ſit vbique.

40 **CONCL.** Deus eſt in omni loco,& per modum quo eſt in omnibus rebus: & per modum(ſecundum aliquid tamẽ) Quo locata ſunt in loco.

¶PROB. [1] Quia Deus dat omni loco tũm eſſe tũm virtutẽ locatiuam. [2] Quia ly (per modum quod locata,&c.) Deus replet omnem locum (inquantum ſcilicet dat eſſe omnibus locatis, quæ replent omnia loca.)

1^m^ de maiori. *Eſſe in omni loco.* ℞. Vel per contactũ quantitatis dimenſiuæ,vel per contactum quantitatis virtualis.§.Tunc &c. Nam Deus per contactum quantitatis virtualis eſt in loco,virtute enim ſua dat loco, vt poſſit continere locata:& dat conſiſtentiam in loco eſſe,vt puta exiſtens in illis & faciens vt contineantur in loco.

2^m^ de concluſione prima. *Ergo nec vnũ indiuiſibile* ℞. rãquã terminus continui:nõ tanq̃ exiſtens extra totũ genus cõtinui.§ Tũc &c.Deus.n.eſt vnũ indiuiſibile ſecundo modo tm.

3^m^ de maiori. *Totum* ℞. Totalitate quantitatis,nõ tota itate eſſentiæ.§. Tunc &c. Nã Deus,cum quantitate dimenſiua careat, non eſt primo modo totus in loco, ſed ſecundo.

Deus quõo in loco.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo ſupradictam art.ideſt hęreſim Baſilidis,per rationem interimas:inquantum in ea.quoad 2 ſenſum dicitur,Deum non eſſe vbique.2° habes: quomodo per rationem oſtendas,illam iuſtiſſime damnari a ſcriptura Sapiẽ.7.ſapientia attingit vbiq; propter ſuam munditiam & a pſal.138.Quo ibo a ſpiritu tuo,& quò a facie tua fugiã? Si aſcendero in cœlum, tu illic es:ſi deſcendero in infernum ades,ſi ſump-3 ſero &c.vſque ad ly dextera tua. 3° vides:quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Ecc.cõtra Baſilidia ſcript.

Pro ſtatio ¶NOT. Articulo præſenti ſuffragatur articulus in ordine. 346.376.13.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus ſit vbique per eſſentiam præſentiam & potentiam.

41 **CONCL.** Deus eſt in omnibus per potentiam, inquantũ omnia eius poteſtati ſubduntur: per præſentiam inquantum omnia nuda & aperta ſunt oculis eius: per eſſentiã inquantum adeſt omnibus,vt cauſa eſſendi.

¶NOT. Deus tñ eſt in aliquibus,ſ.Iuſtis per gratiam habitualem:in vno tantum,ſ. Chriſto per gratiam vnionis.

¶PROB. Quia fert ſecum ſigillatim ſuas probationes.

1^m^ de maiori. *Id eſt eſſentiam.* ℞. Illius alicuius: nõ ſuam propriam.§.Tunc,&c.Nã Deus dicitur eſſe in aliquo per eſſentiam, non quaſi ſit de eſſentia illius alicuius ſed modo explicato per concluſionem.

2^m^ de maiori. *Non deeſſe.* ℞. Quantum ad viſionẽ, non quantum ad ſubſtantiam propriam.§.Tunc &c.vt patet per concluſionem.

3^m^ de maiori. *Ita.* ℞. Quantum ad eſſe principiũ rerum: non, quantum ad eſſe in rebus illis.§.Tunc &c.vt patet in litera.

4^m^ conſequent. *Si ergo Deus &c.* ℞. Si qualibet perfectio ſupaddita faceret Deũ eſſe in aliquo,vt cognitũ,& amatũ,alias negatur conſequentia.

APPENDIX.

¶HINC habes 1° quõo per rõnem interimas hæreſes Manichæorũ(in litera)dicẽtiũ, vt ibi litẽ[1] Athæorum,[2] Philoſophorum quorũdã,[3] Auerrois,[4] Rabbi Moyſi.(Prat.Athæi, Director. inquiſit.2.par.q.4.)dicẽtiũ,[1] q̃ prudentia Dei de rebus humanis nulla eſt:q̃[2] prudẽtia vlla diuina mundus nõ regit: q̃[3] prudentia Dei nõ eſt de indiuiduis, & de hic inferius exiſtentibus q̃[4] prudẽtiã aliquorũ Deus non hẽt quo ad ſpẽm & ſingularia: vnde cõtingẽtia particularia nõ ſunt ſub diuina prouidẽtia: Itẽ aliquorum Philoſophorum(Director.ibi) dicẽtium:a[1] primo angelo proceſſiſſe ſm & ſic deinceps vſq; in finẽ.[2] aĩam noſtrã pceſſiſſe a datore formarum,qui eſt vltima intelligẽtia,[3] corpora cęleſtia eſſe pducta ab aĩabus corporum cęleſtiũ;&[4] vnã illorũ aĩam eſſe productã ab alia.i.inferiorem a ſuperiori a primo cœlo proceſſiſſe ſm cęlũ,& ſic deinceps vſq; ad vltimũ.Contra Manichæos ſtat articulus per ly Deus eſt vbiq; per potentiã: contra Athęos cũ ſimilibus per ly p præſentiam: contra vltimos philoſophaſtros per ly per eſſentiam 2° habes:quõo p rõnem oſtẽdas 2 meritò Manichæos dãnati ab Heſter.13.Domine Deus in ditione tua cuncta ſunt poſita(ibi de ipſa libus ẽt ad literã loquitur:) & Athæos cum ſimilibus ad Hebr.4.non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius:vltimos a Concilio Niceno primo. Credimus in Deum factorem oĩum viſibilium & inuiſibilium.3° vi-3 des: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

1 Vtil. p S. Ecc contra hær. contra rum da a &c.

¶NOTATIO. Præſenti art. ſuffragantur in ordine art.58. 228.136.342.29.155.226.232.32.17.18.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum eſſe vbique ſit proprium Dei.

CONCL. Eſſe vbique primò & per ſe conuenit Deo: & eſt proprium eius. 42

¶PROB. Quia Deus ſecundum ſeipſum, quæcunque locis datis:eſt ubique:& nihil aliud a Deo eſt ſic vbique.

1^m^ de concluſione. *Ergo eſſe ubique.* ℞. Secundũ diuerſa eſſe: non, ſm idẽ eſſe.§.Tunc &c.Nam concluſio intendit,q̃ ſecundo modo tantum eſſe ubique eſt Deo proprium.

2^m^ de concluſione. *Quid eſt.* ℞. Per accidens, & per partes,non,per ſe & primò,id eſt non ſecundum ſe totum.§.Tunc &c.vt patet per concluſionem.

3^m^ minor. *Vniuerſum eſt vbique.* ℞. Per partes,& p accidens:non, primo & per ſe.§ Tunc nih.&c.vt in concluſione patet.

4^m^ de conſequentia. *Ergo eſſet vbique.* ℞. Per partes.non,primo.i.ſm ſe totum.§.Tunc,&c.patet ex ſupradictis.

5^m^ de conſequentia. *A lum eius eſſet vbique.* Reſp. Per accidens:non, per ſe:ideſt hac ſuppoſitione facta non qualibet. §.Tunc &c.vide in corpore articuli.

6^m^ ex Auguſtino. *Vbi, vbi, vbi.* Reſp. Vt ly vbi determinat actum ex parte obiecti ſenſati.§.Tunc &c.vt patet in litera.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°:quomodo per rationẽ interimas hæreſim Zuinglii & Vbiquetariorũ(Prat. Vbiquetarii.) dicentium:Chriſti humanitatẽ vbiq; eſſe ſicut diuinitatẽ:Chriſtum ſm corpus ẽt in inferno eſſe præſentem 2° habes quomodo per rationem oſtendas,illã eſſe meritò damnatã à Sap.7.Sapientia attingit vbiq; pp ſuam munditiam. Expende illam cauſam:ſcilicet propter ſuam munditiã:Et dic: ſi ſapiẽtiæ increatæ aliquid eſt æquale in puritatis munditia,aliqd præter illã poterit eſſe vbiq;: ſi autem non æquatur ei aliquid in tali munditia nihil omnino ab ea poterit eſſe vbique.Cum ergo ſumma illa munditia ſoli Deo ſit propria: eſſe ubiq: erit ſoli Deo proprium. Hunc ſenſum catholicum habuit illa authoritas, habereque ſe denotauit: quando non tantum Deum eſſe ubique dixit; ſed etiam propter

c Vtil. p S. Ecc.cõtra 2 hær. vbiq̃ torũ dãnata ſcrip.

propter ſuam munditiam dicto ſuo appoſuit. Ad rem noſtrã. Humanitas Chriſti licet ſupra cætera omnia creata ſit ſanctitatis puritate mundiſsime, multum tamen à munditia diuinitatis Chriſti alongatur. Quocirca vbique humanitatem eius exiſtere, & à fortiori quæcunque creata, iure optimo negauit præmiſſa ſcriptura. 3°. vides: quomodo ex his viciſſim firmetur
3 Concluſio.

Pro ſtud. ¶ N O T. Articulo iſti ſuffragatur articulus in ordine. 17. 15. 76. 10. 18. 21. 105.

Q V AE S T I O IX.

A R T I C V L V S P R I M V S.

Vtrum Deus ſit omnino immutabilis,

43 CONCL. M. Impoſsibile eſt: Deum aliquo modo mutari.
1 ¶ P R O B. ° Quia Deus eſt actus purus: & quodcunque mouetur habet admixtam potentiam:
2 ° Quia Deus eſt omninò ſimplex: & omne motum
3 eſt aliquo modo compoſitum: 3° Quia Deus eſt infinitus, & nul
4 lum motum eſt infinitum.

1^m de maiori. Mouet. ℞. Phiſicè: non, Methaphiſicè. Tunc &c. Nam Deus non mouet phyſicè ſeipſum: nec contrarium ſentit ibi Auguſtin°.

2^m Ex Sap. mobilior. ℞. Ratione ſimilitudinis ſuæ gradatim in res procedentis, non ratione motus phyſici: Tunc &c. vt patet.

2^m de maiori. Appropinquari. elongari. ℞. Proprie accepta: non, metaphoricè. Tunc &c. Nam metaphoricè accipiuntur approbari: & elongari quando Deo attribuuntur.

1 ¶ A P P E N D I X. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Secundini, & Theophronij Agnoetarum ducis. (Pret. Secundinus Agnoetæ.) dicentes: Deus eſt mutabilis. Item Deus quod non extat præſciens, quod extat ſciens quod extitit memoria tenens. non eodem modo ſemper ſe habet: vt qui cognitionem transferat ad præſentia præterita, futura. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas meritò has
2 damnati à Papa Innoc. III. in Concilio generali extra de ſum. Trin. & fid. Cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur quod Deus &c. eſt incommutabilis: videlicet ſufficiat iſta Eccleſiæ definitio) etiam alias damnationes harum. q. 14. ar. 7. & q. 16. art. 8. item Eccleſia in officio S. Trinitatis: Te ſemper idẽ eſſe viuere, & intelligere profitemur. Item à regulis fidei traditis ab Auguſtino in lib. de fide ad Re. cap. 4. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites: ſanctam Trinitatem ſolum verum Deũ ſicut æternum, ita incommutabilem ſolum naturaliter eſſe. Hoc enim ſignificat, cùm dicit famulo ſuo Moyſi, Ego ſum, qui ſum. Huic in pſalmo dicitur. In principio Domine terrã fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli: ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. 3° vides: quomodo ex
3 his viciſsim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl cõtra hære. ſec. Th. dam. a Papa.

Pro ſtudio. ¶ NOT. Præſenti articulo ſuffragatur articulus. 12. 20. 33. 14. 23. 53. 511.

A R T I C V L V S S E C V N D V S.

Vtrum eſſe mutabile ſit Dei proprium.

44 CONCL. M. Solus Deus eſt omnino immutabilis.
¶ P R O B. Quia Deus non eſt mutabilis, per potentiam in alio exiſtentem, nec per potentiam in ſe ipſo exiſtentem, (Siue loquamur quantum ad eſſe accidentale: ſiue quantum ad ſubſtantiale: ſiue quantum ad ordinem ad finem: vel per electionem, vel per applicationẽ virtutis ad diuerſa loca.) Et omnis creatura eſt mutabilis, per potentiam in alio idest in Deo exiſtentem, atque aliquo prædictorum modorum per potentiam in ſeipſa.

1^m de maiori. Mouetur. ℞. Per potentiã in ſe, vel quantũ ad eſſe ſubſtãtiale, vel quantum ad eſſe accidentale, nõ per potẽtiam in alio, neque per potẽtiam in ſe aliter quàm diximus. Tunc &c. Licet enim angeli & animæ ex eo, quod carẽt materia per potẽtiam in ſeipſis exiſtẽtem non moueantur quantum ad eſſe ſubſtãtiale neque quantum ad eſſe accidentale craſſum (vt de albo ad non album,) mouentur tamẽ per potẽtiam ſuam quãtum ad ordinem in finem vel eligendo aliquid vel applicãdo virtutem ſuam ad loca diuerſa: & vltra hoc per potẽtiam in alio mobilia ſunt, inquãtum poſſunt annihilari à Deo, aut ab ipſo, quocunque modo ſibi placuerit mutari.

2^m De Cõſequentia p^a. Nõ mouetur. ℞. Motione ad finem illum: non, motione alia: Tunc &c. Nam beati, licet non moueãtur ad finem, mouẽtur aliter: ſcilicet per applicationem ad loca diuerſa: & vltra hoc, ſunt mutabiles per potentiam in alio. Non enim per hoc tollitur facultas à Deo, quin poſſet eos annihilare ſi vellet: licet nunquam hoc volet: ſed cõſeruationem illorum ſic in beatitudine immutabilem in æternum & volet & efficaciter operabitur.

3^m de maiori. Variabile. ℞. Vel vt quod: vel vt quo ſecundum ſcilicet quòd eſt: et ſecundum quòd eſt mutabile: Tunc nihil contra: Quia enim formę ſunt tantum vt quo: ideò ſunt tantum mutabiles, vt quo ideò & tantum variabiles vt quo.

1 ¶ A P P E N D I X. Ex articulo habes. 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe dictum à pſal. 101. Ipſi cœli peribunt, tu autem permanes: & ſicut opertorium mutabis eos & mutabũtur: tu autem idem ipſe es. Si cœli mutabiles. ergo multò magis ea, quæ ſub cœlo ſunt. Item ab Iſa. 40. omnes gẽtes quaſi non ſint ſic ſunt, coram eo. Hoc eſt. Poteſt Deus facere, quod non ſint: cõſequenter mutabiles ſunt per potentiam in alio. item à Iob. 26. columnæ cœli cõtremiſcunt & pauẽt aduẽtum eius. Hoc eſt. Angeli. Si loqueris de beatis intellige hanc ſententiam iuxta doctrinam ſuprà in ad ſecundam, ne erres: Et nota illum tremorem ac pauorem non eſſe de poſſe amittere beatitudinem (cùm ſint de æterne illa permanentia ſecuriſſimi:) ſed eſſe de maxima reuerentie ad Deum ſupra in infinitum excellẽtem clarè viſum: & deſignare beatos cognoſcere certò ſe poſſe annihilari ab ipſo quamuis cognoſcãt ſimul ſe nũquam annihilãdos vel quoquomodo à tãta beatitudine amouẽdos. item à 1. Thim. 6. Qui ſolus habet immortalitatem. Hoc eſt omnimodam inuariabilitatem. Eo enim modo loquitur ibi apoſtolus: quo omnis mutatio eſt quædam mors: ſecũdũ Auguſtinum lib 3. cõtra Maximinum cap. 12. & in epiſtola ad Dioſcorum. Item à Regulis fidei catholicæ (liber eſt Auguſtini de fide ad Petrum.) cap. 10. firmiſſime tene, & nullatenus dubites omnem creaturam naturaliter mutabilẽ à Deo incommutabili factã. vide eũdem articulo primo 2° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtilit. pro S. Eccl. ad intelligendaſq; ſcripturas.

¶ N O T. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordi. 39. 508. 165. 367. 40. 42. 333. 29. 49. 265. item pro in corpore dicto ly. in ipſa formæ non eſt potentia ad non &c vide tabulæ magnæ D. Tho. Concordantias poſt anno. num. 122.

Q V AE S T I O. X.

A R T I C V L V S P R I M V S.

Vtrum diffinitio æternitatis data a Boetio ſit conueniens.

CONCL. M. Ex duobus cõgruè notificatur æternitas: primo ex hoc quod id quod eſt in æternitate, eſt interminabile, i. principio & fine carẽs. 2° ex hoc, quod æternitas ſucceſſione carens tota ſimul exiſtens. 45
¶ P R O B. ° Quia (ab oppoſitis) quod eſt in tẽpore habet terminos in tempore: ° Quia (ly ſecundo per hoc &c.) 1 2
Ratio temporis conſiſtit in ſucceſſione prioris ac poſterioris in motu.

1^m de maiori. Negatiuè dicitur. ℞. Ad denotandũ modum noſtrũ cognoſcendi nõ ad denotandum quod negatio ſit ſemper de eſſentia eorum, quæ dicitur interminabilia. Tunc &c. Nam deficientia non ſunt in quibus definiendis interminabile primo modo ponitur, vt hic licet ſint deficientia, in quibus ponitur ſecundo modo.

2^m minor. Duratio autem &c. ℞. Negatur iſta minor loquendo, vt fit in cõcluſione de duratione: quæ conuenit æternitati propriè dictæ. Nã talis duratio magis attenditur ſecundam operationem, & conſequentes ſecundum viuere quàm ſecundum eſſe.

3^m de maiori. Quod habet partes. ℞. Vel id cui nihil deeſt. Tunc &c. vt patet.

4^m de maiori. Plures dies, plura tempora. ℞. Propriè dicta nõ, methaphoricè. Tũc &c. vt patet in litera. Intellige maximam argumenti ly. Plura tempora non poſſunt eſſe ſimul, & pluribus temporibus æqualibus tantum. Nam videmus: quod menſes in anno. dies in menſe, horę in vno die, continentur ſimul.

5ᵐ De antecedente. Sunt idem. ℞. Sed non dicitur ſemper ad idem, & ſecundum idem. Tunc &c. vt litera docet.

6ᵐ maior. Poſſeſſio &c. ℞. Negatur iſta maior loquendo de duratione, niſi quatenus importat immutabilitatem, & indeficientiam. Tunc &c. vt in litera patet.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas 1 pſalmum 89 vbi a Deo ſic locutum, Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna quæ præterijt. Hoc eſt. In æternitate tua continentur plura tempora, tanquam in vno. Nunc totaliter ſimul exiſtentia. Adeo enim nihil de futuro expectat vel habet æternitas: vt mille anni futuri ſint in ipſa tanquam dies heſterna: & non ſolum tanquam dies heſterna, ſed etiam tanquam ſic heſterna vt totaliter præterierit. Nam quandoque de die heſterna relinquitur aliqua minima particula, vel aliquod minimum veſtigium: adeò quod illa aliqualitas remanet in illo veſtigio pars dies heſterna hodiè et à aſt requantum ſae t me antiquiorem, ſeniorem magis expertum &c. quam antea fuerim. Nondum ergo hodie dies heſterna totaliter præterijt: Sed cum de ſua præteritione aliquid relinquitur in me, aliquid etiam hodie præteriti ego participo. Vt igitur demonſtret pſal. quod æternitas ita eſt tota ſimul, vt nihil omnino præteriti, quod nihil quoque proſſus futuri habeat: aſſerit, quod mille anni ſunt ante oculos Dei tanquam dies heſterna quæ præterijt. Quaſi diceret. Præterita & futura ſunt ſine vlla ſucceſſione vel variabilitate in æternitate: tanquam in vno præſentialiter poſito ante oculos. Item 2. Pet. 3. Vnum hoc vos nō lateat chariſſimi: quia vnus dies apud Dominum, ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies vnus: Hoc eſt. Æternitas ſine extenſione extenditur ad quodcunque & quantumcunque & quomodocunque diſtans tempus, hic per mille annos ſignificatum: adeò quod tota diuerſitas temporum vel quarumcunque durationum eſt quid ſimplex actualiter ſimul præſens in illa. Vnde eiuſdem facilitatis eſt Deo cognoſcere mille annos, id eſt quodcunque quantumcunque ſiuè in præteritum ſiuè in futurum diſtans tempus, ſicut cognoſcere præſentialiter & oculariter diem vnum: & è contra variabilia igitur ſunt inuariabiliter, plura ſimpliciter, remotiſſima præſentialiter, ſucceſſiua permanenter, priora & poſteriora ſimul innumerabilia ſine numero difformia vniformiter, in æternitate.
2 2° habes: quomodo per rationem & præmiſſas ſcripturas damnari, meritò demonſtres hæreſim Theophronij Agnoetarum ducis. [Prat. Agnoetæ] ignorantiſſimè dicentis: Deus quod non extat præſciens, quod extat ſciens, quod extitit memoria recens, non eodem modo ſemper ſe habet, vt qui cognitionem ſuam transferat ad præſentia præterita futura. Alias huius damnationes, vide q. 14. art. 7. & q. 9. art. 1. & q. 16. artic. 8.
3 3°. vides: quomodo ex his viceſſim firmetur concluſio.

Vt l. pro S. Eccl. ad intellig. ſeruor. & ad damn. hær. Thēphrony.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus ſit æternus.

46 CONCL. Deus eſt maximè æternus immo eſt ſua æternitas. ¶ PROB. Quia eſt maximè immutabilis:
1 Quia [ty Immo &c.] Deus non ſolum habet eſſe vniforme: Sed eſt
2 ſuum eſſe vniforme.

1ᵐ de maiori. Factum. ℞. Secundū rei veritatem, non ſecundū apprehenſionem noſtrā. Tunc &c. vt patet pro litera dic: quod in Auguſtino ly æternitatis accipitur pro æternitate participata, non eſſentiali: & conſequenter quod non attingitur ſenſus concluſionis, & per conſequens nec offenditur per tuam illam authoritatem.

2ᵐ de maiori. Æternitatē. ℞. Eſſentialiter ſumptā: non quouis alio modo. Tūc &c. Nam æternitas in illis auctoritatibus non ſumitur eſſentialiter, vt diffinita eſt articulo primo: ſed alijs modis.

3ᵐ de maiori. Menſura. ℞. Secundū apprehenſionem noſtram acceptā, non ſecundū rem quaſi ſcilicet quod Deus ſit realiter menſuratus. Tunc &c. vt in litera patet.

4ᵐ de maiori. Nō eſt. ℞. Formaliter: non eminēter. in quantū ſcilicet æternitas omnia tempora includitur ſimplex exiſtens. [Exemplum vnico, centum denarios ſimpliciter continente. Tunc &c. Nam verba diuerſorum temporum attribuuntur Deo &c. vt in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per ra-
1 tionem oſtendas, rectè ab Innoc. III. in Concilio generali extra de ſum. Trin. & fid. Cath. [firmiter] dictum ſic: firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quod Deus &c. eſt æternus. Dicitur autem hic à Papa æternus: quia (vt ibi Diuus Thomas noſter exponit) caret principio & fine: & quia eius eſſe nō variatur per præteritum & futurum. Nihil enim ei ſubtrahitur: neque quia eius de nouo veniet poteſt vnde dicit ad Moyſen Exo. 3. Ego ſum qui ſum: quia ſcilicet eius eſſe non nouit præteritum & futurum: ſed ſemper præſentialiter eſt. Item a ſymbolo Athanaſij [quod compendioſa fidei regula vocatur a concilio Florentino circa finem] Æternus Pater, æternus filius, æternus ſpiritus ſanctus: & tamen non tres æterni: ſed vnus æternus. Item, à regulis catholicæ fidei, traditis ab Auguſtino in libr. de fide ad Petrum, c. 3. ſic: firmiſſimè tene & nullatenus dubites. Patrem & filium & ſpiritum ſanctum id eſt, ſanctam Trinitatem, vnum verum Deum ſine initio ſempiternū eſſe. Propter quod ſcriptum eſt: in principio erat Verbum, & Deus erat Verbum hoc erat in principio, apud Deum. Hæc denuò ſempiternitas firmatur in pſalmo. vbi dicitur. Deus autem Rex noſter ante ſecula, & in alio loco. Sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à ſimili in ſcripturis quod Deus eſt ipſa æternitas, Quando enim dicitur Ioh. 14. Ego ſum via veritas & vita. Item quando dicitur 1. Cor. 1. Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam: tunc à ſimili dicitur (vt patet) quod Deus eſt ipſa æternitas. 3° vides: quō ex his viceſſim firmetur cōcluſio. 3

Vt l. pro S. Eccl. ad intelligen. dū Liter.

Symbolum fidei.

¶ NOT. Præſentem aceruum iuuat articulus in ordine. 43. 44. 88.

Pro ſtudio vario.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum eſſe æternum ſit proprium Dei? 1

CONCL. M. Æternitas verè, & propriè in ſolo Deo eſt. ¶ PROB. Quia ſolus Deus eſt omninò immutabilis quæſt. 9. Articul. 2.

1ᵐ de minori. Plures æternitates. ℞. Eſſentiales: non, participatæ de hijs Daniel. Tunc &c. vt patet, non enim implicat ſolum Deum eſſe æternum eſſentialiter, & eſſe plures æternitates participatas, ſicut implicat eſſe plures eſſentiales.

2ᵐ. De Euangelio. Ignem æternum. ℞. Propter interminabilitatem tantum. Tunc &c. vt patet. Nam in hoc quod dico Deus eſt æternus, non importat ſolùm interminabilitas: ſed multa alia. Vide ar. primum & 2ᵐ. 2

Nota. Quòd tempus ſtrictè ſumptum poſt diem iudicij non erit. & conſequenter nec in inferno, Apocal. 10. Iurauit per viuentem in ſecula ſeculorum, quod tempus non erit amplius: tempus autem largè ſumptum adhuc erit vt in litera.

3ᵐ de maiori. Eſt æternum. ℞. ſecundum quod eſt neceſſarium: non aliter Tunc &c. Nā principia demonſtrationis &c. ſunt ſolùm neceſſaria ſecundū quod ſunt in intellectu aliquo ſtabili veritate ſuffulto & conſequenter ſunt ſolùm æterna inquantum ſunt, in intellectu aliquo æterno.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Arnaldiſtarum, Albanenſium, Felicis Manichæi Origenis Ariſtotelis. [Prat. Arnaldiſtæ: Petrus Abailardus. Albanenſes: Hermanus Herman⁹ Riſſuich, Seleuciani, Felix Manichæus Origeniſtæ Director. inquiſit. 2. p. q 4.] dicentium: Præter Deum eſſe aliquid æternum: Mundum fuiſſe ab æterno, & materiam elementorum, ex qua factus eſt mundus, non eſſe factam ſed Deo coæternam: Terrā eſſe Deo coæternam: Creaturas coæternas eſſe Deo: Mundus motus cœlum tempus, generatio, & corruptio, non inceperunt, fuerunt ab æterno & erunt in æternum. 1

Vtil. p S. Eccl. cōtra hær. Arn. Alb. fal. orig. ꝑ Ar. damnatas a concilijs reg. fidei.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas omnes has meritò fuiſſe damnatas à Papa Innocen. III. in Concilio generali Extra de ſum. Trin. & fi. Cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quod vnus ſolus eſt verus Deus &c. qui ab initio temporis vtramque condidit creaturam ſpiritualem & corporalem &c. & (vt prætermiſerat) eſt creator omnium viſibilium & inuiſibilium, corporalium, & ſpiritualium. Ecce: quod omnia, ſecundum definitionem Eccleſiæ, habent initium temporis: & conſequenter ſunt temporalia non æterna. Item à regula fidei, traditis ab Auguſtino in lib. de fi. ad Petrum. cap. 4. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites. ſanctam Trinitatem ſolum verum Deum ſicut æternū, ita ſolum naturaliter incommutabilem eſſe. Vides nè: quod ſolus Deus dicitur hic æternus? Reliquum huius capituli potes videre ſupra. q. 9. art. primo. Item à Concilio Niceno primo in confeſſione fidei, ſic. Credimus in vnum Deum omnium viſibilium & inuiſibiliumque factorem. Hi namque ſancti Concilij Patres creationem rerum omnium: quam videbant in ſymbolo apoſtolorum cuius expoſitioni contra errores intendebāt voluerunt per hoc declarare eſſe temporalem nō æternā. Quaſi dixiſſent. Deus eſt omnium rerum ita creator: quod eſt illarum factor.

ctor. Creator inquantum de nihilo condidit, factor, ꝙ quanto cas in tempore produxit. Poterat ergo ly creatorem ab oppoſito is dictum interpretari ex vi vocabuli pro conditore etiã ab æterno ſed per ly factorem, cùm additur ad ly creatorẽ qđ expoſitione non per creationis quidditatis deſtructione, fieri dicamus neceſſe eſt ꝙ non poſſit amplius interpretari, n. ſi pro conditore temporali, idest in tempore res producente. 3°. ex h a viciſſim quomodo firmetur concluſio vides.

¶ NOT. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine. 46. 43. 44 333.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum æternitas differat à tempore.

48 CONCL. M. Manifeſtum eſt: & æternitatem non eſſe idem cum tempore.

1 ¶ PROB. * Quia æternitas eſt tota ſimul, non autem tem-
2 pus: * Quia æternitas non habet principium, & finem, neque actu, (ſicut tempus de facto habet,) neque potentia (ſicut tem-
3 pus, etiam quòd eſſet æternum, haberet:) * Quia æterna non habent principium, & finem in æternitate, ſicut temporalia habent vtrunque illorum in tempore.

1^m de maiori. Menſuras durationis. ℞. Vnius generis non, diuerſorum generum. Tunc &c. Nã æternitas & ipſa ſunt menſuræ diuerſorũ generũ.

2^m de minori. Idem indiuiſibiliter ſa habens. ℞. Secundum rem, & rationẽ ſimul: non, ſecundum rem tantum. Tunc &c. Nam nunc temporis eſt idem ſubiecto in toto tempore, differens ratione &c. vt in lra.

3^m de maiori. Omnis eſſe. ℞. Intranſmutabilis omninò: etiam in potentia. Tũc nihil contra. Nam ſolus Deus habet eſſe omninò, idest etiam ſecundum potentiam quamcunq; intranſmutabile q. 9. ar. 2.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, ſcripturã meritò diſtinxiſſe tempus ab æternitate in pſal. 101. Ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcẽt, & ſicut opertorium mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipſe es, & anni tui nõ deficient. Cùm enim diſtinguant temporalia à Deo æterno in duratione: patet, ꝙ etiam diſtinguit tempus ab æternitate. Item in 2. Petr. 3. Ipſi gloria, & nunc & in diem æternitatis. Hoc eſt. In tempore ſit ei gloria; &, cùm tempus non erit ampliùs [Apocal 10.] perſeueret eius gloria in æternitate. Vbi apertiſſimè diſtinguit B. Petrus Apoſtolus tempus ab æternitate, & oſtendit, ꝙ tempus ipſum, tanquam habiturum finem, non eſſe ita diuturnum ſicut æternitas: & ꝙ ipſa æternitas, vtpote non variata per dies, eſt ſtabilis non ſucceſſiua, cuius oppoſitum de tempore intelligendum ex hoc relinquit. 2° vides: quomodo viciſſim
2 ex his firmetur articulus.

Vtilit. pro S. Eccl ad intelligentiam ſcripturarũ.

¶ NOTATIO. Iuuat articulum præſentem articulus in ordine 40. 41. 49. Item pro in reſponſione ad 3^m dicto ly Eſſe ergo rerum corruptibilium, quia eſt tranſmutabile &c. tempus enim menſurat non ſolùm quæ tranſmutantur in actu &c. Vnde non ſolùm menſurat motum &c. Vide tabulæ magnæ vereaureæ S. Doctoris Concordantias pòſt annexas nu. 1151.

Pro ſtudio varietate cornãdo.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Æuum differat à tempore:

49 CONCL. M. Æuum differt à tempore, & ab æternitate, ſicut medium exiſtens inter illa.

¶ PROB. Quia tẽpus habet in ſe prius, & poſterius; æuum non habet in ſe iſta, ſed ei iungi poſſunt; æternitas, neque in ſe habet iſta, neque ei iungi poſſunt.

1^m Ex Auguſtino creaturam ſpiritualem. ℞. Secundum affectiones intellectiones eius conſideratam: non, ſecũdum eius eſſe, neque ſecundum viſionem gloriæ. Tunc &c. Nunc enim loquimur de eſſe eius naturali in concluſione dicendo, quòd talis creatura menſuratur æuo.

2^m de maiori. Habere. ℞. In ſe ſubſtantialiter: non, quaſi aduentitiè ſeu accidentaliter. Tunc &c. Nam æuum habet prius & poſterius quaſi aduentitiè & accidentaliter. Vide in corpore.

3^m De conſequentia prima. Non differat. ℞. Secundum ſe: non, ſecundum acceptionem intellectus noſtri, conſiderantis ſ. eſſe æuiternorum per comparationem ad diuerſas partes temporis: vel etiam ſupponentis aliquid diuerſimodè ſe habens ad potentiam diuinam. Tunc &c. Concluſio enim intendit, ꝙ æuum non habet prius & poſterius ſecundum ſe differentia: & hoc ſibi ſufficit.

4^m De ſequella prima. Ioſolutum. ℞. i. Nõ finitum aliquo alio: non aliter. Tunc nihil contrà. Non enim eſt incõueniens, ꝙ creatum aliquod ſit actu infinitum hoc modo, i. ꝙ nõ finiatur aliquo alio (puta, tempore:) licet ſit inconueniẽs, ꝙ ſit actu infinitum modo declarato q. 7. ar. 2. § 4.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò ſcripturam diſtinxiſſe tempus æternitatem & æuum à ſeinuicẽ Eccleſiaſtici 1. omnis ſapientia à Domino Deo eſt, & cũ illo fuit ſemper & eſt ante æuum. Ly Eſt, dicit æternitatem; ly Fuit, tempus; ly æuum, æuum. Quaſi ergo dicat. Sapientia in Deo eſt ſemper: & prout ly ſemper cadit ſuper tempus, & prout ſuper æuum, & prout ſuper æternitatem. 2° habes quomodo per rationem oſtendas: philoſophũ iure tempus æuum æternitatemq; diſtinxiſſe 10 ſua Metaphyſica. Dùm enim Met. 10. tex. 4. dicit, ꝙ menſura & menſuratũ debent eſſe proportionata, & in eadem Met. lib. c. ac 12. lr. nuit, ꝙ eſſe angelicum eſt ſuperius ad eſſe rerum corruptibilium, inferius uñ ad eſſe diuinum: tunc fundamentaliter, ſeu virtualiter, ſtatuit, ꝙ tres ſunt durationes menſurantes iſta tria eſſe,
2 & ꝙ ſunt diſtinctæ ab inuicem ac differentes, ſicut iſta tria eſſe. Huiuſmodi autem menſuræ ſunt tempus, æuum, æternitas.
3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtilit. pro S. Eccl ad intelligẽ ſcrip. et ẽt pro philoſophia.

¶ NOTATIO. Pro articulo hoc facit articulus in ordine 48 41. 44. 333. 368. 153. 52. 202. Item pro in corpore dicto ly pater de Angelis, habent eſſe intranſmutabile cum tranſmutabilitate ſecundum electionem &c vide tabulæ magnæ S. Doctoris Concordantias pòſt annexas num 752. Item pro ad p^m ly creaturæ ſpirituales quantum ad affectiones & intellectus &c. vide ibi nu 129. Item pro ly Quantum verò ad eorũ eſſe naturale &c. ſed quantũ ad viſionẽ gloriæ &c. vide ibi nu. 585. 671.

Pro ſtud. varietate cornãdo.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum ſit vnum æuum tantum.

CONCL. M. Eſt vnum æuum tantum, ſecundum veriorem opinionem. 50

¶ PROB. Quia æuiternum primum, quo velut ſimpliciſſimo generis ſui omnia alia æuiterna menſurantur, eſt tantum vnum, ſecundum veriorem opinionem.

1^m Ex Eſdra. Æuorum. ℞. i. ſeculorum: non, i. æuorum proprié dictorum, vt ſupra ar. 5. Tunc &c. Nam concluſio accipit æuum propriè: non aliter. Vide, quod ſit ſeculum, ſupra art. 2. 1^m.

2^m de maiori. Diuerſorum generum. ℞. In eſſe tranſmutabili, vel intranſmutabili: non. In eſſe naturæ tantum. Tunc &c. Nam licet corporã cæleſtia, & ſpiritualia differant &c. vt in litera.

3^m de maiori. Vna. ℞. Vnitate ordinis ad primum æuiternum, quod menſuratur æuo: non, vnitate cuiuſque æuiterni in ſeipſo conſiderati quando. ſ. durare incipiat. Tunc &c. Nam nec omnia temporalia ſimul incipiunt &c. vt in litera.

4^m de maiori. Non dependent. ℞. Dependentia tali, ꝙ vnum ſit ſimplicius aliis: non ſemper. dependentia tali ꝙ vnum ſit cauſa aliorum. Tunc &c. Nam ad hoc ꝙ aliqua menſurentur per &c. vt in litera. Quòd autem primus motus ſit cauſa aliorum motuum non facit: quidò alij per ipſum primum menſurentur, quia eſt cauſa illorum, ſed quia eſt in genere motuum quid ſimplicius illis. Eſſe ergo cauſam menſuratorum non eſt de eſſentia menſuræ, quamuis poſſit ei accidere: ſed eſſe ſimplicius menſuratis, vt ſic, eſt de eſſentia menſuræ. Argumentum ergo erat fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè poſuiſſe vnum æuum tantùm. Tunc autem virtualiter poſuit, vnum tantum æuum dari: quando vnum tantùm reperiri tempus determinauit, vt 4. Phy. tex. 110. dicens, ꝙ tempus eſt numerus numeratus, & tex. 110 &c. vbi tempus paſſionem primi motus dicit. Sciebat n. & ꝙ æuum eſt ſimplicius tempore, ſicut etiam eſſe menſuratum ab æuo eſt ſimplicius ipſo eſſe menſurato à tempore. [De hoc vide appendice in ar. quinti.] & ꝙ æuum eſt propinquius æternitati, quæ maximè vna eſt. Vnde tum ad tempus, tum ad æternitatem, reſpiciendo, vnum æuum tantum tunc inueniri virtualiter inſinuare voluit: quando tempus eſſe tantum vnum expreſsè decreuit. 2° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio. 2

Vtilit pro philoſophia.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti aliquid correſpondet in articulo per ordinem 422. 250. 264. 330. 421.

Pro ſtu.

QVAESTIO XI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum vnum addat aliquid ſupra ens.

51 CONCL. M. Vnum non addit ſupra ens, rem aliquam, ſed tantùm negationem diuiſionis.
¶ PROB. Quia vnum nihil aliud ſignificat, niſi ens indiuiſum: & omne ens eſt indiuiſum, [Ecce negatio diuiſionis ſolum addita per vnum ſuper ens.

1^m de minori. Sed vnum. ℞. Quod eſt principium numeri: non, quod conuertitur cũ ente. Tunc &c. Concluſio. n. loquitur de ente tranſcendente, nõ de ente, principio numeri: & illud ab iſto ente multũ differt.

2^m de maiori. Additione. ℞. Secundum rationẽ ſaltem: nõ ſemper, ſecundum rẽ. i. non ſemper addit aliquod reale: licet ſemper addat aliquid rationis. Tunc nihil &c. Nam vnum addit aliquid rationis ſupra ens, licet non aliquod reale: vt in concluſione dicitur.

3^m de maiori. Non addit. ℞. Aliquid ſecundum rationem: non, aliquid ſecundum rem. Tunc &c Nam ideo non eſt negatio &c. vt in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quò per rationem 1 ostendas, rectè à philoſopho eſſe dictum. 10. Metaph. tex. 8. Ens & vnum ſignificant eandem eſſentiam, ſed differunt ſecũdum modum. Item ibidem: Ens & vnum non ſignificant idem omnibus modis, ſed ſignificant idem ſecundum ſubiectum & diuerſa ſecundum modum. 2° vides: quomodo ex his viciſſim 2 firmetur concluſio.

Vtilit. pro philoſophia.

¶ NOTATIO. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine 29. 33. 157. 175.

Pro ſtud.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum vnum & multa opponantur.

52 CONCL. M. Vnum opponitur multis: ſed diuerſimodè.
¶ PROB. * Quia patet: * Quia [ly ſed diuerſimodè.] vel per modum menſuræ & menſurati vnum opponitur multitudini: [Vt vnum principium numeri multitudini quæ eſt numerus;] vel per modum priuationis. [Vt vnum trãſcendens multitudini: velut indiuiſum diuiſo.]

1^m de maiori. Oppoſito. ℞. Secundum ꝙ eſt oppoſitum: non, ſecundum ꝙ nõ eſt oppoſitum. Tunc &c. Non enim multitudo aliqua eſt vnum, ſecundum ꝙ multitudo: ſed ſecundum ꝙ ad aliquid colligitur: & econtrà vnum ſecatur in multa. Vide declarationẽ in litera.

2^m de maiori. Ex ſuo oppoſito. ℞. Inquantum eſt oppoſitum, non, inquantum nõ eſt oppoſitum. Tunc &c partes enim, vt entia vel corpora componunt tota; non vt oppoſita totis.

3^m de maiori. Vni, ℞. Vno modo conſiderato: non, pluribus modis. Tunc &c. Nã multitudini, vt abſolutè conſideratur, opponitur vnum, & eidem, vt per exceſſum conſideratæ opponitur paucum: non autem ſecundum eandem conſiderationem acceptæ.

4^m minor. Hoc autem videtur inconueniens. ℞. Negatur iſta. Ad probationem negatur: ꝙ ſequatur illud. Nam ſequitur ſolùm, ꝙ vnum poſterius diuiſione. Quod quidem eſt verum ſecundum rationem apprehenſionis noſtræ: non autem ſimpliciter.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quò per rationem 1 demonſtres, rectè philoſophum dixiſſe. 4. Met. tex. 4. Vnum opponitur multo, idem diuerſo, ſimile diſſimili, æquale inæquali. Item ibidem: Vnum ſignificat aut negationem multitudinis, 2 aut priuationem abſolutam. 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur articulus.

Vtilit. pro philoſophia.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus ſit vnus.

53 CONCL. M. Impoſſibile eſt eſſe plures deos.
1 ¶ PROB. * Quia Deus ſecundum idem eſt Deus, eſt
2 hic Deus: * Quia duo non poſſunt eſſe æquè totaliter perfecta:
3 * Quia Deus eſt primum per ſe reducens omnia in vnum ordinem.

1^m. Ex Corin. Sunt dij multi. ℞. Secundum errorem quorundam: non, ſecundum rei veritatem. Tunc &c. Nã concluſio intelligit, ꝙ eſt vnus tantum ſecundum rei veritatẽ.

2^m De antecedente minori, Similiter nec vnum, quod conuertitur cum ente. ℞. Negatur iſtud. Ad probationem dicitur, ꝙ priuatio Deo non competit ſecũdum ſe: ſed per modum, quo cognoſcitur à nobis: vt in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quò per rationem 1 euellas hæreſes Petri ſtatorij: Gnoſticorum, Manichæorum [Prat. Lucas Stemberger. Gnoſtici, Priſcillianus, Manichæi.] dicentium: Deum non vnum, ſed tres eſſe Deos: Deos eſſe duos. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has meritò damna- 2 ri à Concilio Niceno in ſymbolo, ſeu confeſſione, fidei: Credimus in vnum Deum. Item ab omnibus alijs Concilijs ſequentibus, & de hac re tractantibus: quoniam omnia in fide conueniunt cum ſynodo Niceno. Item ſpecialiter à Papa Innocentio III. in Concilio Lateranenſi, Extra de ſum. Trin. & fid. Cath. Firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, ꝙ vnus ſolus eſt verus Deus. Item à regulis fidei, traditis in lib. Auguſtini de fide ad Petrum, cap. 1. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, Patrem & Filium & Spiritumſanctum vnũ eſſe naturaliter Deũ: in cuius nomine baptizati ſumus. Cùm enim aliud nomen ſit Pater, aliud Filius, aliud Spiritusſanctus; hoc, eſt vtique vnum naturæ nomen horum trium, quod dicitur Deus. Qui dicit in Deuteronomio: videte, quoniam ergo ſum Deus, & nõ eſt alius præter me: & de quo dicitur, Audi Iſrael Dominus Deus tuus Deus vnus eſt: &, Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſeruies. Item ab Eccleſia in Decretis 24. qõ. 3. Quidam. Ibi recenſita prædicta hæreſi de pluralitate Deorum, cũ multis alijs, poſtremò ait: Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab apoſtolis & à ſanctis patribus vel Concilijs damnatæ, quæ licet in ſe multis erroribus diuiſæ inuicem ſibi diſſentiãt, communi tñ nomine aduerſus Eccleſiam Dei conſpirant. Sed & quicunque aliter ſcripturam ſacroſanctam intelligit, quàm ſenſus ſpiritusſancti flagitat, quo conſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt. Hæc ibi. Subiuncta verba, à ly ſed & quicunque &c. dicuntur: ad oſtendendum, ꝙ non debemus attendere ad authoritates ſcripturarum adductas ab hæreticis, niſi adducantur in ſenſu ſpiritusſancti donato Eccleſiæ ſanctæ Apoſtolicæ Romanæ. Veniunt enim ad nos plerunque in veſtimentis ouium cũ interiori tñ corde Lupino: & ideò per illa verba in tali caſu contra illos reddimur cauti. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3 Vide Prateolum titulo Antichriſtiani: quomodo Deos multos ſibi faciunt Euangelici, hæreticiꝗ; alij. Pulchra videbis.

Vtil. pro S. Eccl. contra hær. Manic. et dã. à &c. & à 4. q. 3. Quidã autem hæretici.

Ad expõnẽtes ſcripturã, ſcriptũ.

ARTICVLVM QVARTVM.

Vtrum Deus ſit maximè vnus.

CONCL. M. Deus eſt maximè vnus. 54
¶ PROB. Quia Deus eſt maximè ens [cùm ſit ens per ſe ſubſiſtens;] & maximè indiuiſus, [cùm ſit omnibus modis ſimplex.]

1^m de minori. Priuatio. ℞. Secundum ſe conſiderata: non, ſecundum conditionem ſui oppoſiti. Tunc &c Secundum enim ꝙ Deus nullo modo diuiſus eſt, dicitur magis indiuiſus quàm alia: & conſequenter maximè vnus: vt ex litera habetur.

2^m de minori. Inquãtum eſt diuiſibile ℞. Et ens. Maior ergo eſt illa propoſitio: cùm ad eſſe maximè vnum requirantur duo, & vnum tãtum requiri adducat. Tunc, addito ad illam propoſitionem ly & ens, nihil contra: vt in litera patet.

3^m De conſequentia prima, per eſſentiam ſuam. ℞. Maximè ſimplicem, & maximè ens: non alteri. Tunc &c. Nã licet omne ens ſit vnum per ſuam ſubſtantiam &c. vt in litera. Horum fundamentalis ratio iam dicta eſt: ꝙ ſcilicet ad maximam vnitatem non vnum tantum ſed duo requiruntur: vt ex concluſionis probatione, & reſponſione ad 2^m habes.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quò per rationem 1 confunderis errorem falſiſſimum cuiuſdam Petri de Alyaco (vt refert Pater Bañes hic) in 1. diſt. 5. q. 5. ad 1^m. contra tertiam concluſionem dicentis; ꝙ perſona diuina eſt magis vna, quàm natura diuina. Nam ſanctus Thomas, per ly Deus, intelligit naturam diuinam: quoniam hoc nomen Deus eſt nomen naturæ, vt dicit Aug. ſupra ar. 3. in appendice recitatus, & probatur infra q. 13. ar. 8. Determinans ergo, ꝙ Deus eſt maximè vnus, determinaſſe voluit, ꝙ natura diuina eſt maximè vna. ſupra maximum autem non datur maius: ex conſequenti tanquàm determinatum reliquit: ꝙ perſona diuina non eſt magis vna, quàm natura

Vtil. pro Eccl. contra errorẽ Aly reprobatũ à Cõcilio.

natura diuina. Nec mihi dicas, quòd natura diuina hic maximè determinatur vna per comparationem ad res creatas, non ad perſonam diuinam: quoniam hæc fuga eſt. Licet enim per comparationem ad res creatas natura illa ſit maximè vna: tamen hic determinatur, quòd eſt maximè vna ſimpliciter & abſolutè, vt probationem concluſionis penetranti patet. Ex eo autem, quòd abſolutè maximè vna eſt, ſequitur poſtea; quòd etiam per comparationem
2 ad res creatas, ſit maximè vna. 2° habes: quomodo per rationē oſtendas; prædictum errorem intelligi damnatum fuiſſe, extra de ſum. Trin. & fi. Cath. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quòd vnus ſolus eſt verus Deus &c. tres quidem perſonæ, ſed vna eſſentia ſubiecta ſeu natura, ſimplex omninò: & infrà capitulo Damnamus inquit idem Papa in Concilio, credimus & confitemur quòd vna quædam ſumma res eſt incomprehenſibilis, quæ veraciter eſt Pater & Filius & Spiritusſanctus tres ſimul perſonæ ac ſingillatim quælibet earundem, & ideò in Deo ſolummodo trinitas eſt non quaternitas, quia quælibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubiecta eſſentia ſeu natura diuina &c. & infrà. Ac dici non poteſt; quòd partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit & partem ſibi retinuerit: cùm ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vtpotè ſimplex omninò. Hæc ibi. Audis naturam diuinam eſſe ſimplicem omninò, ac per hoc indiuiſibilem omninò, ac per hoc vnam omninò? Si indiuiſibilis eſt omninò; ergo [ſecundum Papæ definitionem] non eſt diuiſibilis aliquo modo: & tamen Petrus ille de Alyaco ibi ſubdebat, quoniam (inquiens) natura diuina eſt communicabilis multis, & aliquo modo diuiſibilis. At Papa in capitulis illis concedit; quòd eſt communicabilis multis ſcilicet Patri & Filio & Spirituiſancto: ſed negat, quòd per hoc ſit diuiſibilis aliquo modo dicens: eſt indiuiſibilis vtpotè ſimplex omninò, i. indiuiſibilis quia ſimplex, indiuiſibilis omninò quia ſimplex omninò. Poterat enim eſſe indiuiſibilis quia ſimplex, etiam quòd non adderetur ly omninò [vt patet de multis indiuiſibilibus creatis:] ſed non eſſet indiuiſibilis omninò, niſi eſſet ſimplex omninò. Voluit ergo ad literam planam definire, ſicut & definiuit, quòd natura diuina eo modo eſt indiuiſibilis, quo ſimplex, & conſequenter quòd eſt indiuiſibilis omninò, quia ſimplex omninò Ecce oſtenſum à ſummo Pontifice: quòd negāda eſt illa cōſequentia: Natura diuina cōmunicabilis eſt perſonis, ergo eſt diuiſibilis aliquo modo. Negandam ergo per hoc docuit & iſtam; Eſt communicabilis, ergo non eſt omninò vna. Ergo & negare docuit iſtam; Perſona diuina eſt incommunicabilis, ergo eſt magis indiuiſibilis ſeu (quod idem eſt) magis vna, quàm natura. Cæterùm deceptus eſt iſte in hoc; quòd communicabilitatem credidit importare aliquam diuiſibilitatem. Hoc tamen falſiſſimū eſt. Nam diuiſionis nomen vitamus in diuinis, nè fauere Arrio videamur. q. 31. ar. 2. cùm tamen communicabilitatis nomine conuenienter vtamur. q. 27. ar. 3. 2^m. Denique ſi perſona magis vna eſſet, quàm natura: videretur poni quaternitas in diuinis, contra prædictam Eccleſiæ definitionem. Quomodo enim quælibet perſonarum eſſet natura illa, & natura illa eſſet quælibet perſonarum [vt ſupradicit Eccleſia] ſi perſona diuina eſſet magis vna, quàm natura? Notanda quoque ſunt illa verba concilij dicentis: firmiter &c. quòd vnus ſolus eſt verus Deus. Nam dixit ly ſolus, non ad committendum nugationem, quæ cōmitteretur, ſi ly ſolus eſſet idem, quod ly vnus: Neque ad denotandum, quòd ſit ſolitarius: cùm & nomine ſolitarij non vtamur in diuinis contra Sabellium. q. 31. ar. 2. & mox conſortium perſonarū eſſe ibi ſubiungat. Sed ad oſtendendū, quòd vnitas diuinæ naturæ eſt ſola. i. excedit omnem aliam vnitatem intantum, vt reſpectu huius vnitatis nulla alia vnitas reperiri videatur, & conſequenter quòd eſt maximè vna, quinimò maximè incōprehenſibiliter vna. Idcircò poſt ly vnus ſolus, ſubiungit Papa ly incomprehenſibilis: Vide etiam rectè, quid ſignificent Eccleſiæ in officio ſanctiſſimæ Trinitatis verba hæc: Gratias tibi Deus, vera & vna trinitas, vna & ſumma deitas, ſancta & vna vnitas. omnia hæc viſa, præſertim ly vna vnitas, benè applica contra prædictum errorem. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.
3

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit videre Deum per eſſentiam.

55 CONCL. M. Simpliciter concedendum eſt; quòd beati eſſentiam Dei videant.
1 ¶ PROB. * Quia ſi intellectus creatus non poſſet videre diuinam eſſentiam: tunc vel homo nunquàm beatitudinem obtinebit, vel hominis beatitudo conſiſteret in alio quàm in Deo, [quod eſt contra fidem;] * Quia tunc deſiderium naturæ rationalis remaneret inane. ¶ 2

1^m. Ex Io. 1. Nemo vidit. ℞. Comprehenſiuè propriè; non, facialiter abſque comprehenſione tali Tunc &c. Nam concluſio loquitur in ſecundo, non in primo ſenſu.

2^m de maiori. Omne infinitum. ℞. Materiale: nō, formale. Tunc &c. Nam Deus eſt infinitus ſecundo modo tantùm.

3^m de maiori. Exiſtentiam. ℞. Siuè ſint ſuum eſſe; ſiuè non. Tunc &c. Nam Deus eſt exiſtens primo modo tantum; Non enim ſic dicitur à Dionyſio nō exiſtens, quaſi nullo modo ſit exiſtēs, ſed quia &c. vt in litera.

4^m de maiori. Proportionem. ℞. Quæ ſaltem eſt habitudo vnius ad alterū. Tūc &c. Licet enim intellectus creati ad Deum, & vniuerſaliter finiti ad infinitum, non ſit proportio quantitatiua; eſt tamen proportio habitudinalis: vt habes in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Trinitariorum, Almarici, Arnaldiſtarum [Pſeu. Trinitarij, Almaricus, Arnaldiſtæ] dicentium; Diuina eſſentia in ſe nec ab angelo nec ab homine videtur, nec videbitur Deum non videri in ſe, ſed in creaturis. ſicut lumen in aere: Deum non per eſſentiam videri à beatis, ſed per quandam claritatem illius eſſentiæ, in qua cōſiſtit beatitudo 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has omnes rectè damnari à Concilio Florentino, tractatu de purgatorio, ſic: Definimus illorum animas, qui poſt baptiſmum ſuſceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus vel eiſdem exutę corporibus (prout ſuperiùs dictum eſt) ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinū & vnum, ſicuti eſt. Item à Matth. 18. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt. Item à Concilio Lateranenſi, Extra de ſum. Trin. & fi. Cath. Damnamus, ſpecialiter tota doctrina Almarici reijcitur, ſic: Reprobamus etiam & condemnamus peruerſiſſimum dogma impij Almarici. Vbi per dogma intendit omnia dogmata: vt ex contextu ſequenti, ſcilicet cuius doctrina &c. patet. Item ab Apocal. 22. ſedes Dei & Agni in illa [ſcilicet ciuitate cœleſti Hieruſalem] erunt, & ſerui eius ſeruiēt illi, & videbunt faciem eius. Vide ar. 2. appen. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio. 3

Vtilit. pro S. Eccl cōtra here. Tri. Al. Ar. dān. 1 2 *à ſcript. à Concil.*

¶ NOTATIO. Seruit articulo præſenti in ordine articulus 30. 55. 17. 311. 433. 26. 52. 408. 157. Item pro in ad primum dicto ly vtraque authoritas loquitur de viſione comprehenſionis vnde &c. vide tabulæ magnæ Sancti Doctoris Concordantias pòſt annexas nume. 365. Et nonnihil ſcitu dignum circa aliquid in hoc articulo dictum vide ibi nu. 277.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum eſſentia Dei ab intellectu creato per aliquam ſimilitudinem videatur. 1

CONCL. Ex parte rei viſæ, quam neceſſe eſt aliquo modo vniri videnti, per nullam ſimilitudinem eſſentia Dei videri poteſt.

¶ PROB. * Quia per ſimilitudines inferioris ordinis rerum non poſſunt clarè cognoſci ſuperiora; * Quia nulla forma, quæ non eſt ſuum eſſe, poteſt repræſentare diuinam eſſentiam, quæ eſt ſuum eſſe; Et omnis forma creata eſt alia à ſuo eſſe: * Quia circumſcriptum non poteſt perfectè repræſentare incircunſcriptum, & omnis forma creata eſt circunſcripta, eſſentia autem diuina eſt incircunſcripta. Notatio. In concluſione dicitur ly ex parte rei viſæ, ad differentiam potentiæ viſiuæ, Non ex parte huius, requiritur ſimilitudo. ar. 5.

1^m. Ex Io. Similes. ℞. Similitudine ex parte intellectus videntis: non, ſimilitudine ex parte rei viſæ. Tunc &c. vt patet.

2^m. Ex Aug. Nouimus. ℞. in via: non, in patria. Tūc &c. Nā concluſio loquitur de notitia in patria, nō in via.

3^m de minori. Rei intellectæ. ℞. Quæ nō eſt ſuum eſſe: non, quæ eſt ſuū eſſe. Tūc &c. Nam diuina eſſentia eſt ipſum eſſe. vndè &c. vt in litera.

¶ APPENDIX Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim quorundam [Direct. inquiſ. 2. p. q. 8. Hæreſi 7.] dicentium; Animarum beatarum viſio, qua vident diuinam eſſentiam, non eſt viſio intuitiua & facialis. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas: hanc meritò damnari à ſcripturis. 1. Cor. 13. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Speculi autem & ænigmatis nomine ſimilitudines quæcunque ab Apoſtolo ſignificatæ intelligi poſſunt, quæ nunc accommodatæ ſunt ad intelligendum Deū: vt 1 2

Vtilis pro S. Eccleſ. cōtra hær. dān. à ſcr. Concilij.

vt inquit Aug. 15. de trl. c. 9. Ergo ſm Apoſtolum tunc videbimus Deum abſque vlla media ſimilitudine. Item à concilijs & ſcripturis adductis ſupra ar. 1. Dicere enim diuinam eſſentiam videri per ſimilitudinem eſt ac ſi diceretur, eſſentiam diuinam non videri ab intellectu creato: vt deducitur in corpore articuli. Iam à Papa Benedicto vndecimo in Extrauagante quæ incipit, Benedictus Deus in donis ſuis &c. de conſilio fratrum ſuorum diligenti præhabita diſcuſſione dicente ſic: Hac in perpetuum valitura conſtitutione authoritate apoſtolica diffinimus, quòd &c. animæ ſanctorum omnium etiam ante reſumptionem corporum ſuorum & iudicium generale, poſt aſcenſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti in cœlum, fuerunt ſunt & erunt in cœlo cœlorum regno &c. ac poſt Domini mortem viderunt, vident, & videbunt diuinam eſſentiam immediatè ſe benè clarè & apertè eis oſtendentem: quòd quòd ſic videntes eadem diuina eſſentia perfruuntur. Quòdq; poſtquàm inchoata fuerit vel erit talis intuitiua & facialis viſio & fruitio in eiſdem, eiuſdem viſio & fruitio ſine aliqua intercisione intermiſſione ſeu euacuatione prædictæ viſionis & fruitionis continuata exiſtit, & continuabitur vſque ad finale iudicium, & ex tunc vſque in ſempiternum. Hæc ibi. Illa ergo viſio eſt immediata, clara aperta, intuitiua facialis. 3° vides: quòd ex his vicißim firmetur concluſio. 3

Pro ſtudio varietate ſeruando ¶ NOTATIO. Articulum hunc iuuat in ordine articulus 65. 420. 17. 21. 25. Item pro in corpore dicto ly relinquitur quòd ſit aliqua participata ſimilitudo ipſius &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ ſancti Doctoris Concordantias poſt annexas nu. 485. Item pro ly ſecundò quia eſſentia Dei eſt ipſum eſſe eius &c. vide ibi num. 461. Item pro ly non poteſt igitur aliqua forma creata eſſe ſimilitudo repreſentans &c. vide ibi nu. 485. vel circa. Item pro ly lumen diuinæ gloriæ confortans &c. vide ibi nu. 986. Item pro ly non autem per aliquam ſimilitudinem creatam Dei eſſentia &c. vide ibi nu. 1082.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum eſſentia Dei videri poßit oculis corporalibus.

57 CONCL. M. Impoßibile eſt Deum videri poſſe aliqua potentia ſenſitiuæ partis.

¶ PROB. Quia potentia ſenſitiua non poteſt ſe extendere vltra corporalia: & Deus omninò eſt incorporalis.

1m. Ex Iob: In carne mea. ℞. i. exiſtens in carne mea: non, i. oculo carnis meæ. Tunc &c. vt patet.

Itē ex eod. oculus ℞. Mentis non corporis. Tunc &c. vt patet.

2m de maiori. Incorporalia ℞. Sicut viſibilia per accidens non, ſicut viſibilia per ſe. Tunc &c. Nam videre Deum hoc, vt ex corporibus viſis in eius cognitionem conſurgamus: non eſt videre diuinam eſſentiam oculo corporali.

3m de maiori. Deus. ℞. i. forma aliqua repreſentans Deum: non, i. diuina eſſentia. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de diuina eſſentia ſecundum ſe conſiderata, ſicuti eſt.

Vtil. pro S. Eccl. contra hære. Vadiani. damnat. à ſummis Pontificibus. 1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationē te vnicè defendas ab hæreſi Vadianorum [Prat. Vadiani] ponentium, Deum, vt homines, habere membra: ſiue habere corpus. Hi ſuam poſitionem probare poterant, vel etiam probabant, argumentis iiſdem aut etiam ſimilibus in contrarium concluſionis catholicæ hic adductis: dicendo, Deus oculo corporali videri poteſt, per authoritatē Iob 19. 42. Augm. Iſa. 6. &c. ergo Deus eſt corpus ſeu habet, vt nos, membra corporea. Cùm igitur hic ſoluantur illa ſua argumenta in fulcimentum erroris prædicti adducibilia, patet quòd per rationem ab errore tali & te defendere & illam poſitionem eſſe erroneam oſtendere potes: ſcito quoque hæreſim prædictam loqui de Deo, vt Deus eſt: alioquin non hæreſis, ſed catholica veritas, eſſet dicere; Deus humanatus habet corpus. Cæterum ſimpliciter, vt iacet, eſt hæreſis hæc, Deus eſt vel habet corpus. 2° habet quomodo per rationem oſtendas, hos meritò damnari à Papa Benedicto ſupra ar. 2. quando dicit, quòd animæ antè reaſſumptionem corporum ſuorum diuinam eſſentiam videbunt. Ergo non oculo corporali. Addas quòd Deus dicitur ſemper inuiſibilis: quia incommutabilis extra de ſum. tri. & fid. cath. Filius [inquit fœlix Papa primus in epiſtola ad Benignum epiſcopum conſultus de rebus fidei] ſecundum hominis formam viſibilis dicitur, ſecundum verò Deitatis ſubſtantiā inuiſibilis prædicatur; vt Paulus multis in locis oſtendit. Hæc eſt apoſtolorum vna traditio. [Hæc ille. Deitas autem filij eſt vna numero trium perſonarum. Videbitur Deus, per Benedictum ſupra, etiam poſt reaſſumptionē corporum ab animabus ſanctis: & per Fœlicem tūc etiam inuiſibilis permanebit: ergo ſecundum mentem iſtorum Pontificū tunc pòſt reaſſumptionem corporum nūquàm videbitur oculo corporali, ſed viribus corporeis inuiſibilis in æternum manebit. Item à ſcripturis, vel à &c. notatis in q. 93 ar. 6. & q. 3. art. 1. vbi ſimilis error ſub nomine Anthropomorphitarum ponitur. [Plurimæ namque hæreſes, & errores, multos habuere patronos: qui non omnes neque hic neque alibi ſemper nominantur.] Damnata enim vtrauis prædictarum hæreſum, damnata intelligitur vtraque: cùm vna vtramque ad ſe trahat [vt conſideranti patet.] 3° vides: quò vicißim ex his firmetur concluſio. 3

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum aliquis intellectus creatus poßit per ſua naturalia videre diuinam eſſentiam.

CONCL. M. Impoßibile eſt quòd aliquis intellectus creatus per ſua naturalia eſſentiam Dei videat. 58

¶ PROB. Quia cuiuslibet cognoſcentis cognitio eſt ſecundum modū ſuæ naturæ: & modus eſſendi naturæ diuinę excedit modum eſſendi cuiuſcunque naturæ creatæ.

1m de minori. Videtur. ℞. Per ſimilitudinē: non, per eſſentiam. Tunc &c. vt patet.

2m de maiori. Defectum. ℞. Vel priuatiuum, vel negatiuum. Tunc &c. Nam Angelus patitur defectum negatiuum: licet nō priuatiuum. Nos autem vtrunque poſſumus pati.

3m De probatione antecedentis, naturam. ℞. Omninò materialem: non, aliqualiter à materia eleuatā. Tunc &c. Nam ſimilitudo ſenſus ad intellectum tunc negatur.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° 1 quomodo per rationem euellas hæreſes Beguinarum & Begardorum, Cœleſtij & Pelagij [Prat. Begardi. Cœleſtiani] dicentium: omnem intellectualem naturam in ſeipſa naturaliter eſſe beatam: Item abſq; gratia Chriſti hominem poſſe omnia præcepta Dei implere, & ſuis meritis vitam æternam conſequi. Num vides: Iſtos ponere, quòd per ſua naturalia intellectus creatus poſſit videre diuinā eſſentiam. 2° habes: quomodo per rationē oſtendas: has iuſtè damnari à Concilijs Viennenſi, Clement. de hæret. Ad noſtrū 2 vbi, recenſita hæreſi illa Begardorum & Beguinarum cum quibuſdam alijs à Papa ſubditur ſic: Nos ex debito commiſſi nobis officij huiuſmodi ſectam deteſtabilem & præmiſſos ipſius execrandos errores [nè propagentur vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur] eſſe ſepare ab eccleſia catholica, neceſſariò habeamus: Nos ſacro approbante concilio ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus & reprobamus omninò, inhibentes diſtrictius; nè quis ipſos de cætero teneat approbet vel defendat. Eos autē, qui ſecus egerint, animaduerſione canonica decernimus puniendos. Porrò diœceſani & illarum partium inquiſitores hæreticæ prauitatis &c. in illos, quos culpabiles repererint [niſi abiuratis ſponte prædictis erroribus pœnituerint, & ſatisfactionem exhibuerint competētem] debitam exerceant vltionem. Hæc ibi. Item à Tridentino ſeſſ. 6. Canon. 1. contra Pelagianam illam, ſic: ſi quis dixerit, Hominē ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiunt, abſque diuina per Ieſum Chriſtū gratia poſſe iuſtificari coram Deo; Anathema ſit. Concilium ergo per canonem hūc reprobat radicaliter: quòd poſſit quis proprijs viribus naturalibus vitam æternam conſequi. i. diuinam eſſentiam videre. Radix enim ſalutis huius eſt iuſtificatio: & conſequenter ſi damnatur quòd quis viribus naturalibus poſſit iuſtificari, multò magis damnatur, quòd poſſit quis naturalibus viribus videre diuinam eſſentiam. Item à Mileuitano ca. 4. ſuorum decretorum ſic; Quiſquis dixerit, gratiam Dei propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipſam nobis reuelatur intelligentia mandatorum, vt ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque valeamus; Anathema ſit. Et c. 5. inquit: Quicunque dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt quod facere per liberum arbitrium iubemur faciliùs poſſimus implere per gratiā; tanquàm ſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus implere diuina mandata; Anathema ſit. Hoc & Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. Canon. 2. replicauit ſic: ſi quis dixerit, ad hoc ſolum diuinam gratiam dari vt facilius homo iuſtè viuere ac vitam æternā promereri poſſit; quaſi per liberum arbitrium ſine gratia vtrunque, ſed ægrè tamen & difficulter, poſſit; Anathema ſit. Deciſiones ergo iſtæ conciliorum reprobant ſaltem radicaliter &c. vt ſupra. 3° vides: quomodo ex his vicißim firmetur concluſio. 3

Vtil. pro S. Eccl. cōtra hære. Beg. Pel. damnatas à Concilijs tribus.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 55. 266. 281. 422. 424. 136. 285. 56. Item pro in corpore dicto ly

ćto ly per intellectum connaturale eſt nobis cognoſcere naturas, quæ quidem &c. Vide tabulæ magnæ verè aureæ D. Thom. Concordantias pòſt annexas num. 752. & per alio dicto in ſi. corp. nume. 144.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum intellectus creatus ad videndum Dei eſſentiam aliquo creato lumine indigeat.

59 CONCL. M. Oportet: q aliqua diſpoſitio ſupernaturalis [Hæc dicitur lumen gloriæ creatum] intellectui ſuper addatur ad hoc, quòd intellectus eleuetur ad videndam diuinam eſſentiam.

¶ PROB. Quia eſſentia diuina, quæ fit videntia creati forma intelligibilis, excedit naturam intellectus creati: & quicquid eleuatur ad formam excedentem naturam ſuam oportet, q diſponatur diſpoſitione ſupra naturam ſuam.

1m. De antecedente, per ſe lucidum. ℞. Si potentiam videntis non excedens: non autem, potentiam videntis excedens. Tunc &c. Nam licet Deus ſit per ſe lucidus: tamen potentiam intellectus creati excedit. Vnde requiritur lumen gloriæ non quia Deus viſus non ſit per ſe lucidus: ſed quia excedit potentiam videntis.

2m de maiori. Per medium. ℞. In quo: non, ſub quo. Tunc &c. Nam lumen iſtud non requiritur ad videndum &c. vt in litera.

3m. De antecedente. Quod eſt creatum. ℞. Et non eſt ordinis diuini: non autem, ſi eſt ordinis diuini. ordinis diuini dicitur hic: quod facit creaturam deiformē. Tunc &c. Nam lumen gloriæ eſt ordinis diuini. Vnde lumen gloriæ nō poteſt eſſe naturale, creaturæ, niſi &c. vt in litera.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomō per rationem conuellas hæreſim Begardorum, & Beguinarum [Prat. Begardi] dicentium. Animam non indigere lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum & eo beatè fruendum. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò damnari à Papa in Concilio Viennenſi, Clementina tit. de hæret. Ad noſtrum. 2 ibi enim annumerata inter multas alias inſanias Begardorum hæc, quam retulimus, damnat eam illa forma verborum quæ at. 4. ſupraſcripta eſt. Vide tu illa pro quo loco etiam facit. q. 62. ar. 1. & q. 25 art. 1. & q. 62. art. 2. 3° vides quomodo ex his 3 viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. contra hære. Beg. dān. à Papa.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 112. 58. Item pro in corpore dicto ly vnde oportet, q aliqua diſpoſitio ſupernaturalis ei ſuperaddatur &c. Vide tabulæ magnæ verè aureæ D. Tho Concordantias pòſt annexas nu. 910. 916 Item pro in reſpōſione ad primum ly ſicut etiam & lumē corporale neceſſarium eſt in viſu &c. vide ibi. 361.

Pro ſtudio vario. ec.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum videntium eſſentiam Dei vnus alio perfectius videat.

60 CONCL. M. Qui plus habebit de charitate, perfectius Deū videbit. & perfectior erit.

¶ PROB. Quia vbi maior charitas, ibi maius deſiderium ad ſuſceptionem amati: & tali ſic deſiderant, tanquàm per hoc magis parato, plus de lumine gloriæ dante facultatem videndi Deum tribuitur.

1m. Ex Io. Sicuti eſt. ℞. Ex parte Dei viſi: non ex parte videntis, ideſt omnes videbunt eū exiſtentem vno modo in ſeipſo; ſed vnus auctiori modo, & conſequenter non ſicuti eſt modus minus perfectus alterius videntis Deum. Tunc &c. vt in litera patet.

2m. Ex Auguſt. no. plus. ℞. Ex parte illius rei intellectæ: nō ex parte modi illam rem intelligendi. Paritas ergo eſt ex parte rei. diſparitas ex parte potentiæ viſiuæ. Tunc &c. vt patet concluſionem intelligenti,

3m. De conſequentia, Secundum differentiam. ℞. Gloriſam non, naturalem. Tunc &c. Licet enim homines non poſſint eſſe æquales angelis, ſecundum facultatem intellectiuam naturalem: poſſunt tamen eſſe illis & æquales & quandoque ſuperiores ſecundum facultatem intellectiuā glorioſam

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Iouiniani. [Prat. Iouinianus] dicentis: Beatos omnes pares eſſe in gloria: & in beatitudine cœleſti nullam eſſe præmiorum differentiam. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò damnari à Concilio 2 Florentino ſic: Definimus animas intueri clarè ipſum Deū, trinum & vnum ſicuti eſt; meritorum tamen diuerſitate aliū alio perfectiùs. Hæc concilium in literis vnionis vbi tractatur de purgatorio. Item à Concilio Telenſi contra Iouinianum cō gregato, in reſcripto ad Siricium Papam, ſic. Nec miramur ſi luporum rabiem grex Domini perhorruerit, in quibus Chriſti vocem non recognouit. Agreſtis enim vlulatus eſt: nullam virginitatis gratiam, nullum caſtitatis ordinem reſeruare, promiſcuè omnia velle confundere diuerſorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cœleſtium remunerationum inducere: quaſi Chriſto vna ſit palma, quam tribuit: ac non plurimi abundent tituli præmiorum. Hæc illud. Negabat Iouinianus & diſparitatem meritorum vt vel ſic diſparitatis præmiorum negationem coloraret: ideoque Telenſe Concilium etiam de meritorum inæqualitate ipſum damnans verba facit. Item ab eodem infrà ſic: itaque Iouinianum, Germinatorem, Fęlicem, Ploſinum, Genialem, Martialem, Ianuarium, & Ingenioſum, quos ſanctitas tua damnauit, ſcias apud nos quoque ſecundum iudicium tuum eſſe damnatos. Hęc ibi. Horum autem ſcripta omnia, quæ ab Eccleſia damnati ſunt, cointelliguntur eſſe damnata. vt alibi per auctoritates maiorū fuſius habitum eſt. Item à regulis fidei traditis ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum, cap. 25. firmiſſime tene, & nullatenus dubites, ideo Chriſtum filium Dei ad iudicandum viuos mortuoſque venturum, vt homines quos hic dono gratiæ ſuę &c. glorificet, & ſecundum promiſſionem ſuam æquales ſanctis angelis faciat &c. Vbi diuerſa erit ſanctorū gloria, ſed vna erit omnium vita æterna. Item à B. Hieronymi Expoſitione fidei catholicæ ad Damaſum Papam, ſic. Credimus vnam eſſe vitam ſanctorum omnium, ſed præmia pro labore diuerſa: è contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque eſſe ſupplicia. Et infra. Iouiniani damnamus hæreſim qui dicit nullam in futuro meritorum eſſe diſtantiam, noſque eas ibi habituros eſſe virtutes, quas hic habere neglexerimus. Et infrà. Hæc fides eſt, Papa beatiſſimè quam in Eccleſia catholica didicimus: quamque ſemper tenuimus, & tenemus. Itē à Gelaſio papa Diſtinct. 15. Sancta Romana Eccleſia ſic. opuſcula Iouiniani & Galli Apocrypha. ideſt. (vt principio expreſſit à Catholicis vitanda. Item per rationem oſtendas, q iuſtè fuit olim Romæ hic error damnatus: teſte B. Hieronymo lib. 2. contra Iouinianum. 3° vides quomodo ex his vicinis 3 firmetur concluſio.

Vtilitas pro S. Eccleſia; contra Her. Ioui. dān.

à Concil. à c. c.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum videntes Deum per eſſentiam ipſum comprehendant.

CONCL. M. impoſſibile eſt: quod aliquis intellectus creatus Deum infinitè cognoſcat: vnde impoſſibile eſt quod Deum comprehendat. 61

PROB. ° Quia lumen gloriæ creatum non poteſt eſſe infinitum: ° Quia [ly vnde impoſſibile &c.] per lumen finitum non poteſt quis videre Deum, tantum quantum cognoſcibilis eſt.

1m. Ex Philip. Comprehendam ℞. Comprehenſione largiùs dicta: non propriè. Tunc &c. Nam concluſio de comprehenſione propriè dicta tantum intelligitur.

2m. Auctoritas Auguſt. Illud &c. videntem. ℞. Mutilatè affertur auctoritas Auguſtini. Addendum enim eſt ſic: Aut cuius fines circumſpici vel circumſcribi poſſunt. Tunc nihil contra: vt patet.

3m de maiori. Modum viſæ rei. ℞. Ita q anterius modus obiectæ rei cadat ſub cognitione: aut modus obiectæ rei ſit modus cognoſcentis. Horum vltimum non poteſt conuenire creaturæ. Tunc nihil contra: vt in litera patet.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem retundas præſumptionem hæreticalem Anomorum. 1 [Prat. Anomœj. Qui ſe naturam Dei comprehendere ſicut ſemetipſos: dicebant. Item cuiuſdam Auguſtini de Roma Archiepiſcopi Nazareni (vt refertur in Concil. Baſil. ſeſſio. 22.) dicentis: q anima Chriſti videt Deum tam clarè, & intenſè, quantum clarè & intenſè Deus videt ſeipſum. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has meritò fuiſſe damnatas à 2 Concilio Baſilienſi ſeſſ. prædicta, ſic, quendam libellum æditum ab Auguſtino de Roma archiepiſcopo Nazareno cuius primus tractatus de ſacramento diuinitatis Ieſu Chriſti, & eccleſiæ intitulatur: ſecundus de Chriſto capite & eius inclyto principatu, alius de charitate Chriſti circa electos & de eius infinito amore, tanquam non ſanam & erroneam in fide doctrinā continentem, cum ſuis defenſorijs hæc ſancta ſynodus damnat & reprobat &c. Et infrà, enumerata ad literam hæreſi prædicta cum multis alijs in libello illo contentis; concludit ſic.

Vtil. p S. Eccleſ. cō. her. Ano. dam. à cō. ſcript. pp.

Quas propoſitiones & alias ex eadem radice procedentes tanquam erroneas in fide damnat & reprobat hæc ſancta ſynod° anno. 1415. Geſta ab iſto Concilio, quamuis aliàs non approbato Nicolaus quintus propter ſecuritatem animarum, & cauenda pericula conſcientiarum in Bulla ſua confirmat tātùm quantum ſpectat ad cenſuras & cauſas beneficiales. De alijs nihil, nec de probatione eius Concilij, anno 1449. ſui pontificatus anno tertio. Hæc dicta ſunt: ne reijciatur Concilium in hac parte, qua contra Auguſtinum de Roma adductū eſt quandoquidem per Bullam Nicolai, quoad hoc geſta eius probari videntur. Dic ergo tu, à fortiori. Si de anima Chriſti ſancitū eſt, vt ſupra: multò magis de quibuſcunque alijs creatis ſancitum intelligitur. Multo igitur magis ab iſto Concilio per prædicta damnatur Anomoeorum ſuperciliosa hæreſis, contra ſe ſibi non magis eſſe notos, quam diuinarum naturam perſpectam exploratamque habere dicebant. Item ab apoſtolo. 1. Timo. 6. ſolus lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt. Quæ ſententia ſanè quoad viſionem comprehenſiuam propriè ſolùm intelligenda eſt. Item à Gelaſio Papa diſtin. 15. Sancta Rom. Eccle. ſic. Hæc & his ſimilia, quæ &c. Eunomius &c. eorumque diſcipuli docuerunt vel conſcripſerunt ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum confitemur eſſe damnata. Hæc ibi. Prateolus modò narrat ducem Anomoeorum fuiſſe Eunomium. Item ab Innoc. de ſum. Trin. & fi. Cath. firmiter credimus &c. q; Deus eſt
3 incomprehenſibilis. 3° vides: quomodo ea his vicißim ſtabiliatur concluſio.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum videntes Deum per eſſentiam, omnia in Deo videant.

62 CONCL. M. Nullus intellectus creatus videndo Deum poteſt cognoſcere omnia: quæ Deus facit & facere poteſt.

¶ PROB. Quia hoc eſſet comprehendere eius virtutem: & nullus creatus intellectus totaliter ſeu propriè Deum comprehendere poteſt.

¶ CONCL. P. Horum quæ Deus facit, & facere poteſt, tantò aliquis intellectus plura cognoſcit, quantò perfectius Deum videt.

¶ PROB. Quia quanto aliqua cauſa perfectius videtur, tanto plures effectus in ipſa videntur.

1m. Ex Greg. videant. ℞. Quantum eſt ex ſufficientia obiecti viſi: non quantum eſt ex imperfecta comprehenſione videntium. Tunc &c. vt patet. Ea litera intelligitur, ly Chriſtus totum mundum ſufficientiſſimè ſaluauit: & alia huiuſmodi. Item, quid eſt ad quod non ſaluantur: qui ſub tanto ſaluatore omnium viuunt? Proprio filio ſuo non pepercit: ſed pro nobis omnibus &c. quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? & alia multa huiuſmodi.

2m de maiori. Videt. ℞. Comprehenſiuè: non, ſine comprehenſione. Tūc &c. Nam creaturæ beatæ vident citra comprehenſionem Deum art. 7.

3m. Ex 3. De anima. Minima. ℞. Eo modo, quo minimat non aliter. Tunc &c. Nam licet omnia, quæ Deus poteſt facere, ſi ſeorſum extra Deum videantur, ſint minus: quàm videre diuinam eſſentiam: tamen illa eadem in Deo viſo viſa ſunt quid plus, quàm Deum ſolum abſque illorum viſione in Deo videre (vt patet.)

4m. De antecedente, omnia. ℞. Pertinentia ad perfectionem intellectus ſui: non, omnia abſolutè. Tunc &c. Nam naturale deſiderium rationalis creaturæ eſt ad &c. vt in litera. Quam notabis contra curioſos de prædeſtinatione & de huiuſmodi: de factis dictis cogitatis aliorum, & de huiuſmodi

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum à domino Marci. 13. De die illo (ſcilicet iudicij) nemo ſcit, neque Angeli Dei. Item pſalm. 23. Quis eſt iſte rex gloriæ? Item Iſai. 63. Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? in his enim locis manifeſtè innuitur: quòd videntes diuinam eſſentiam non vidēt omnia in illa. Nam Angeli Dei ſemper vident faciem patris Math. 18. & tamen per primam authoritatem ignorant diei iudicij tempus: per cæteras duas introducuntur tanquam dubitantes de aliquibus myſterijs ad Chriſtum, & ad ſalutem humanam pertinentibus interrogare, quomodo videlicet circa hæc res ſe habeat. Sic illas authoritates interpretantur. DD. Diony. 7. cap. cœl. hierar. & Hieronymus ſuper Iſaiæ locum præmiſſum. Adde & illud Epheſ. 3. Quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi in Deo, vt innoteſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Vide BB.
2 Hieronymum & Chryſ. Exponentes hunc locum 2°: quo, ex

Vtil. p. S. Eccl. ad intelligēdas: tuēdaſque ſcripturas

his ſcripturis vicißim firmetur concluſio, clariſſimè vides.

¶ NOT. Articulo iſti ſeruit articulus in ordine. 5. 21. 288. 84. 289. Item pro in corpore dicto ly intellectus creatus videndo diuinam eſſentiam: non videt in ipſa omnia, quæ &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris Concordantias pòſt annexas. numer. 277.

Pro ſtudio vario.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum ea, quæ videntur in Deo à videntibus diuinam eſſentiam, per aliquas ſimilitudines videantur.

CONCL. M. Res ipſæ ſecundum illam cognitionem, qua à videntibus Deum per eſſentiam in Deo cognoſcuntur, nō videntur per aliquas ſimilitudines alias: ſed per ſolam eſſentiam diuinam intellectui præſentem, per quam & Deus videt. 63

PROB. Quia illæ res ſic viſæ cognoſcuntur non in proprijs naturis per ſpecies ſibi propriè adæquatas; ſed per ſuum ſimile ſeu exemplar.

1m. De antecedente aſſimilationem. ℞. Cauſatam à ſpecie, cogniti, relucente vel in ſe ipſo cognito: vel in alio in quo ſcilicet ipſum cognitum cognoſcitur. Tunc nihil contra: vt patet in litera.

2m de maiori. Tenemus. ℞. Per ſpecies vel prius in videndo habitas, vel ex rebus viſis prius ſiue ſpeciebus formatas noniter à nobis. Tunc &c. Nā de Apoſtolo tantum ſecundo modo verificatur, vt hēs in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum ab apoſtolo 1. Corin. 13. Videmus nunc per ſpeculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Loquebatur D. Paulus de myſterijs fidei omnibus (vt patet in textu ly omnem fidem:) & dicit nos cognituros illa omnia non amplius per ſpeculum in ænigmate, ideſt per ſpecies adæquatas ea lucuidenter, licet certitudinaliter, repræſentantes, ſed facie ad faciem. Vult ergo D. Paulus hic dicere: quòd multa creata, de quibus ſunt multi articuli fidei [vt ſunt myſteria incarnationis Domini, & redemptionis humanæ] videbuntur in patria facialiter, ideſt per eſſentiam diuinam facialiter viſam. Non ergo per proprias ſpecies creatas videbuntur. A ſimili dicas de alijs in Deo viſis. Adde: q; videretur ignorantia propriæ vocis dicere: q; huiuſmodi in Deo, & q; videntur ibi per Proprias adæquatas ſingulorum ſimilitudines. Nam cognoſcere aliquid in ſeipſo eſt differens à cognoſcere ipſum in alio, in hoc: q; tunc in ſeipſo cognoſcitur, quando per propriam ſpeciem cognoſcitur in alio verò cognoſcitur, quando per ſpeciem alterius ipſum repræſentantis cognoſcitur. De hoc vide reſponſionem ad primum 2° habes: quomodo per rationem illum ſenſum rectum apoſtoli declares declaratumq; catholicè defendas: 3° vides, quomodo ex his vicißim firmetur Concluſio. 2

1 vtil. proſ. Eccl. v. ſ.

3

¶ NOT. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 56. 84 297. 285. 296. Item pro in corpore dicto ly ſic ergo cognoſcere res per earum ſimilitudines in cognoſcente exiſtentes eſt cognoſcere eas in ſeipſis ſeu in proprijs naturis, ſed cognoſcere eas &c: vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris Concordantias pòſt annexas num. 141.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrum Videntes Deum per eſſentiam videant ſimul omnia quæ in ipſo vident.

CONCL. M. Ea, quæ videntur in verbo, non ſucceſſiuè, ſed ſimul videntur. 64

¶ PROB. Quia omnia viſa in verbo videntur non per ſingulas eorum ſimilitudines, ſed per vnam eſſentiam diuinam: & multa ſpecie vna intelligibili ſimul intelliguntur [patet de diuerſis partibus alicuius totius.]

1m de maiori. Intelligere. ℞. Per vnam ſibi propriam & adæquatam ſpeciem: non aliter. Tunc &c. vt patet in litera.

2m de maiori. Creaturam ſpiritualem. ℞. Quantum ad eius cognitionem naturalem conſideratam. non. quantum ad cognitionem in verbo. Tunc &c. vt patet ex litera diſce: q; ab veritate ſpeciei intelligibilis dependet ſi multas, vel non ſi multas intellectorum.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quō per rationem oſtendas, quod viſionem beatorum, qua ſcilicet beati videns diuinam eſſentiam in eaque alia, Daniel rectè vocauit æternitates: dicens cap. 12. qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, erūt ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. Voluit enim per hoc demon-

1 vtil. p. S. Eccleſ. ad intelligendas, tuendaſq; ſcrip.

monſtrare: q; beati vident ea, quæ vident in diuina eſſentia, non ſucceſſiuè, ſed ſimul. Alioquin illæ beatorum viſiones nõ benè viderentur vocari æternitates. Nam æternitas eſt tota ſimul, non ſucceſſiua, habitæ rei poſſeſſio; Supra q.10. artic. 1. Item q; pſl. 81. Beatos vocas Deos dicens, Ego dixi Dij eſtis. Vult ergo q; beati ſint Deiformes, ſeu q; intellectus eorum, tunc ſit Deiformis. Cum igitur Deus non intelligat ſucceſſiuè ſed ſimul quæcunque intelligit: tunc intellectus noſter dicitur Deiformis, quando à ſe intellecta non ſucceſſiuè ſed ſimùl intelligit. Propheta itaque dum vult, q; beatorum intellectus ſit Deiformis: velle videtur, q; quæcunque beati in eſſentia diui-
2 na intelligunt, ſimul intelligant. 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit articulus in ordine 292.86.63. Item pro in corpore dicto ly ideo nos ſimul non poſſimus multa intelligere, &c. diuerſit autem ſpeciebus, non poteſt intellectus vnius &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris Concordantias pòſt annexas. nu. 195.76.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrum aliquis in hac vita poſſit videre Deum per eſſentiam.

65 CONCL. M. Ab homine puro Deus per eſſentiam videri non poteſt, niſi ab hac vita mortali ſeparetur.

¶PROB. Quia homo purus hic naturaliter non cognoſcit aliqua niſi vel materialia, vel quæ per materialia cognoſci poſſunt; & diuina eſſentia neque eſt materialis neque per materialia cognoſci poteſt.

1m de minori. Facie ad faciem. ℞. Ideſt clarè abſolutè: non ideſt clarè comparatiuè. Sicut de Iacob & de huiuſmodi. Tunc &c. vt patet in litera. Ex qua dicas, q; viſio clara comparatiuè tantum, dicitur quædam eminentia inſolita prophetiæ vel contemplationis: q; cõparata ad alias ſolitas viſiones poteſt quodam modo dici facialis, licet abſolutè non ſit.

2m. Ex Num. videt. ℞. Miraculosè præter ordinem communem & ſupernaturaliter: non alio modo. Tũc &c. Nam concluſio intelligitur de cognitione naturali.

3m de maiori. In quo. ℞. Tanquàm in obiecto cognito: non, tanquam in principio cognitionis. Tunc &c. vt in litera patet. Pro qua meliùs intelligenda. q; ſcilicet Deus, tanquàm principium cognitionis tantum, nunc eſt illud, in quo alia omnia cognoſcimus, & per quod de alijs iudicamus: vide q.84. art. 5.

4m. Ex Auguſtino. Quæ ſunt in anima. ℞. Tanquàm intelligibilia in intellectu; non aliter. Tunc &c. Nam Deus non eſt in anima viatorum primo modo. ſed beatorum.

1 ¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem elidas hæreſim Begardorum & Beguinarum. [Prat. Begardi] dicentium: hominem in præſenti vita poſſe conſequi finalem beatitudinem ſecundum omnem perfectionis gradum, quem habebit in patria atque in vita beata. Vnde, ſecundum iſtorum diabolicam illuſionem, poterat homo in præſenti videre diuinam eſſentiam clarè enim iſta ſit hominis finalis beatitudo.
Vtil. p S. Eccl. cõtra hær. Beg. dam. à Cõcilio.
2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas. hanc iure fuiſſe damnatam à Papa Clemente in Concilio vienenſi. Clementina de hæret. Ad noſtrum. Ibi enim recenſito inter alios eorũ prædictorũ errorũ, ſubiunxit damnationem in forma quam habes ſupra. q. iſta art. 4. item ab Euariſto Papa, epiſtola prima ad Epiſcopos Africanos ſic. Eam lucem inacceſſibilem quam Pater & filius inhabitãt, nullus in hoc mortali corpore
3 cõſtitutus poteſt aliquatenus contueri. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶NOTATIO. Articulo iſti deſeruit articulus in ordine 397.58.174.435.63.56.424.175.420.442.41.174. item pro in ad primum ly quod dixit Iacob. Vidi Deum facie ad faciem, referendum eſt non ad ipſam diuinam eſſentiam, ſed ad &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris Cõcordãtias pòſt annexas num.712. item pro in ad ſecũdum dicto ly Deus miraculosè &c. ſed nõ ſenſibus carnis victrium, vſque &c. vide ibi, num. 10. item pro ly de Moyſa qui fuit magiſter Iudæorum, & Paulo qui &c. vide ibi 482. 484. item pro in ad tertium ly, ita ad vidẽdum aliquid intelligibiliter nõ eſt neceſſarium, &c. vide ibi num. 191.192. 193.
pro ſtudio varietate coordinan

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrum per rationem naturalem Deum in hac vita cognoſcere poſſimus.

66 CONCL. M. Per rationem naturalem in hac vita cognoſcimus de Deo habitudinem ipſius ad creaturas, q; ſcilicet eſt omnium ipſe cauſa, & differentiam creaturarum ab ipſo, q; ſcilicet ipſe non eſt aliquid eorum quæ ab eo creantur, & hoc non propter eius defectum ſed propter eius excellentiam.

¶PROB. Quia creaturæ ſunt effectus à Deo tãquàm à cauſa dependentes, & conſequenter ex illis poſſumus produci in cognitionem omnium horum de Deo.

1m de maiori. Non capit. ℞. Quò ad quid eſt; nõ, quò ad an eſt. Tunc &c. Nam concluſio non loquitur de cognitione quid, ſed de An.

2m de maiori. Fantaſmata. ℞. Vel rei ſecundum cognitæ: vel ſui effectus. Tunc &c. Nam Deus naturali, &c. vt in litera.

3m. Ex Auguſtino. Nõ igitur. ℞. Per gratiam; nõ, per naturalem cognitionem. Tunc &c. Nam de naturali iſtã ſum cognitione cõcluſio loquitur: & conſequenter negãda venit minor illa, ſcilicet cognitio Dei competit tantum bonis.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°; quomodo per rationem oſtendas; meritò ſcripturam ſacram in locis multis. & philoſophiam teſtari, nos poſſe cognoſcere intellectu materia ad Deum in hac vita. De quibus quia in q. 2. ar. 2. pro aperiẽdo nobis viam tactum eſt, nihil in præſenti dicendum. Vide tu illic. 2° habes: quomodo huiuſmodi ſcripturarum teſtimonia catholicè interpretari valeas; atque à cõtrarijs defendere 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.
1 va. co. Vtilit. pro S. Eccl. ad intelligẽdas ſcri- 2 pturas. 3 pro ſtud.

¶NOTATIO. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine 422.23.20. 12.

ARTICVLVS DECIMVSTERTIVS.

Vtrum per gratiam habeatur altior cognitio de Deo, quàm ea, quæ de illo per rationem naturalem habetur.

CONCL. M. Per gratiam perfectior cognitio de Deo hr̃ a nobis, quam per rationem naturalem. 67

¶PROB. Quia per infuſionem luminis gratuiti & lumen naturale intellectus confortatur; & interdum. vel fantaſmata ad exprimendum diuina magis apta, vel etiam res ſenſibiles, ad aliquid diuinum explicandum, diuinitus formantur.

1m. Ex Dion. Ignoto. ℞. Quãtum ad quid eſt: nõ, quãtũ ad pleniorem cognitionem circa quid eſt, tùm ſcilicet rõne effectuum eius. tùm rõne ꝑ licatorũ ſuperna ra alũ ipſi Deo, ex reuelatione ſuperna attribuatorũ. Tũc, &c. vt patet.

2m. Quia ergo per gratiam &c. ℞. Niſi lumen naturale ex influſione luminis gratuiti fortificaretur ad magis cognoſcendum. Tunc &c. Nam ex fantaſmatibus vel ſenſu acceptis, ſecundum &c. vt in litera.

3m de minori. Cognitio. ℞. Procedens ex viſione credentis: non procedens ex viſione eius cui creditur. Tunc &c. vt patet in litera.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Raymundi Lull. & Suenefeldij. [Direct. inquiſit. 2. q. p. 9. art. 98. Prat. Suenefeldiani] quorũ primus ait: Sicut veriùs cognoſcimus ea quæ videmus, quam ea quæ palpamus. ita veriùs ſumus diſpoſiti ad cognoſcendum veritatem ꝑ rationem, quam per fidem: ſecundus autem inquit. Homo quilibet præditus eſt ea iuſtitia. Sapientia, charitate, atque virtutibus omnibus pari dignitate & modo: quibus Deus eſſentialiter eſt præditus. Non ergo, ſecundum iſtos ſuperbiſſimos homunciones maximèque ignaros, maior cognitio de Deo poterat haberi per gratiam quàm per naturalem rationem. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, has iuſtiſſimè damnari à ſcripturis ſanctis. 1. Cor. 2. Quam ſapientiam nemo principũ huius ſeculi cognouit. nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Item Rom. 8. quid oremus ſicut oportet neſcimus, ipſe autem ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram, & poſtulat ꝑ nobis gemitibus inenarrabilibus. Item à mille locis ſcripturarum ſpecialiter Hebr. 11. Fides eſt argumentum non apparentium. Ecce. Nõ apparẽt multa rationi humanæ naturali quæ tamen per fidem certò cognoſcuntur. Item [pro confutione illorum à philoſopho. 2. Met. Intellectus noſter ſe habet ad manifeſtiſſima naturæ. ſicut oculus noctuæ ad lumen ſolis. Applica tu. Item à Papa Gregorio 11. poſt diligentem examinationem ꝑ viginti & viris magiſtros in Theologia ſuper viginti volumina Raymundi Lull. eadem vt verè hæreticalia de fratrum ſuorum conſilio cõdemnata ſunt: & eius doctrina generaliter interdicta, quæ pluſquam quingentos articulos erroneos cõtinebat: de quibus ille vnus eſt, qui ſupra fuit poſitus. Vide director. ibi. Suenefeldianam verò arrogãtiam. Luciferinamque ſuperbiam quæ ſcripturæ, quæ Concilia, quæ iura Põtificia, Cæteraque phyloſophica que nõ abhorreant, non ſtomachetur, non cõdemnet. Ideò ſpecialia conſultò hic omittuntur. 3° vides. quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3
1 Vtil p S. Ecc. cõtra har. Ray. Suen. dan. aſtr. &c. Papa.

QVÆ

QVAESTIO XIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquod nomen Deo conueniat.

68 CONCL. M. Deus poteſt nominari à nobis ex creaturis: nõ tamẽ ita, quòd nomẽ ſignificans ipſum exprimat diuinam eſſentiam ſecũdũ quod eſt in ſe.

2 ¶ PROB. [1] Quia Deus ſic. i. ſecundum habitudinem principij, excellentiæ & remotionis cognoſcitur à nobis ex creaturis. [q. 12. ar. 12.] [2] Quia ly nõ tamen &c.

2 Deus non poteſt hic per ſuam eſſentiam cognoſci à nobis, [quæſt. 12. art. 11.]

1m. Ex Dion. Neque nomen &c. Neque opinio. ℞. Adæquans Deum: non. aliquo modo enim ſignificans, & repræſentans. Tunc &c. vt patet: immo, ſi inſpiciatur concluſio argumentum hoc eſt tanquam ſecundæ partis eius.

2m. De cõcluſione. Nullum nomen. ℞. Conſideratũ quo ad modum ſignificandi: non quo ad ſignificatum. Tunc &c. Nam concluſio ſuprapoſita intendit de nominibus, quo ad ſignificatum tantum.

3m minor. Quorum nihil competit Deo. ℞. Niſi remotis imperfectionibus illorum nominum. Tunc &c. Nam & concluſio, cum iſta limitatione intelligitur: quandoquidem ſecundum habitudinem excellentiæ denominari Deum ex creaturis dicit.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum ab Iſa. 42. Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: & nihilominus bene dictum à Concilio Lateranenſi ſub Innoc. III. de ſum. Trin. & fid. Cat. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quòd &c. Deus, eſt ineffabilis. Per Iſaiam enim ſicut per Moyſen Exo. 15. [Dominus vir pugnator, omnipotens nomen eius,] oſtenditur quòd Deus nominatur ex creaturis: Concilium verò, quòd huiuſmodi nomina diuinam eſſentiam ſecundum quòd eſt in ſe ipſa, nec exprimuntur nec exprimere poſſunt.

Vtil. pro S. Ger. ad intell. nuncupãdæ ſcrip. & Concil. & contra hær. Suẽf. damnat.

2 2° habes quomodo per hanc etiam rationem articuli derideas hæreſim Suenefeldij art. 13. q. 12. narratam. Si enim Deum non poſſumus perfectè nominare: vtique pari ſapientia cum Deo ſeipſum per ſeipſum perfectiſſimè nominante prædicti non ſumus. Secunda ergo pars concluſionis eſt contra Suenefeldianam inſaniam: cuius quidem oppoſitum

3 ipſe ibi ſupra virtualiter dicit. 3° etiam habes: quomodo per eandem rationem demonſtres: hanc hæreſim ritè damnari à Cõcilio ſupradicto ibi Deus eſt ineffabilis. 4° vides, quo

4 modo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio.

¶ NOT. Præſenti Articulo deſeruit articulus in ordine. 65. 66. 58. 182. 16. 70. 75.

Pro ſtudio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum aliquod nomen dicatur de Deo ſubſtantialiter.

69 CONCL. M. Nomina quæ affirmatiuè & abſolutè de Deo dicuntur (vt bonus Sapiens & huiuſmodi) diuinam ſubſtantiam ſignificant, imperfectè tamen.

1 ¶ PROB. [1] Quia intellectus noſter cognoſcit ex creaturis Deum in ſe præhabere omnes earum perfectiones q. 4. art. 2. & q. 12. art. 12. [2] Quia ly imperfectè &c. creaturæ repræſentant

2 imperfectè diuinam ſubſtantiam. (id eſt perfectiones illas prout ſunt in Deo.)

1m. Ex Damaſc. Significare. ℞. Perfectè: non. imperfectè. Tunc &c. vt patet conſideranti concluſionem.

2m. Ex Dion. ſecundum proceſſus. ℞. Vt à quibus nomine illa imponuntur? non, vt ad quos ſignificãdos imponuntur. Tunc &c. Nam licet illud quod ſignificat proceſſũ vt ad quem ſignificandum imponitur, non ſignificet ſubſtantiam: cum proceſſus ipſe non ſit ſubſtantia, tamen id, quod ſignificat proceſſum, vt à quo ad ſignificandum aliquid imponitur, poteſt ſignificare ſubſtantiam. Nam in ſignificatione nominum aliud eſt quandoque &c. vt in litera.

3m de minori. Suam ſubſtantiam. ℞. Prout in ſe eſt: non, ſecundum quòd repræſentatur in perfectionibus creaturarum. Tunc &c. Nam ſubſtantiam Dei,

1 ſecundum quòd in perfectionibus creaturarum repræſentatur tũc ſignificare poſſumus: & ſic intendit concluſio.

Vtil. pro S. Ecc. contra hær. dam. & ſcrip.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem confundas hæreſim Algazelis. (Director. inquiſ. 2. p. q. 4) ſomniantis: quòd perfectiones Deo attributæ, puta ſanctitas, bonitas &c. nihil dicunt poſitiuæ in Deo 2° habes: quomodo 2 per rationem demonſtres: hanc iuſtiſſimè damnari à ſcripturis, quæ paſſim Deum vocant ſanctum bonum ſuauem & huiuſmodi. Si catholicè intelligantur. Item particulariter à Leuit. 19. Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. Si enim vt Algazel. vult, ſanctitas dicit tantum remotionem in Deo: ſuffeciſſet populo, cui ſic loquebatur, non eſſe malum: & tamen vltra hoc requirebatur ad eius ſanctitatem aliquid poſitiuum, ſcilicet timere patrem, & matrem ſabbata cuſtodire. Sic enim mox ibi ſubiungitur: Vnuſquiſque patrẽ ſuũ, & matrem timeat, ſabbata mea cuſtodite: ego Dominus Deus veſter. Nolite conuerti ad idola: nec Deus conflatiles facietis vobis. Duo igitur exigit ſanctitas. quam Deus à populo requirit: ſcilicet ſeruare præcepta negatiua. Nolite conuerti ad &c. & ſeruare præcepta affirmatiua. Vnuſquiſque patrem timeat. &c. Ergo & declinare à malo & facere bonum ſanctitatem Deo ſimilem in nobis conſtituit. Quod ſi in Deo ſanctitas non niſi remotionem mali importat. dixiſſet Deus: ſancti eſtote quia ego ſanctus ſum. Nolite conuerti ad idola. &c. nullam penitus faciendo mentionem de præceptis affirmatiuis. Alioquin videretur Deus velle, nos eſſe ſanctiores ſe: cum ipſe [ſecundũ iſtũ] tantũ remotiuè ſit ſanctus & tamen è nobis nõ remotiuam tantum, quæ dicit non eſſe malum, ſed etiam poſitiuam, quæ dicit facere bonum, ſanctitatem requirit. Item ab ipſo directorio inquiſitorum. ſic in principio illius quæſtionis dicẽtes Antiqui philoſophi vt Platonici, Stoici, Pythagorici, Epicuri, in generali: Ariſtoteles, Peripatetici, Auerroes, Auicenna, Algazel, Alandus, & rabbi Moyſes, in ſpeciali; multos errores & hæreſes contra fidem ſanctam noſtram poſuerunt: quod patet proſequendo, vt ſequitur. Et pòſt inter multos enumerat illum Algazelis prædictum; qui etiam cum rabbi Moyſe (vt ibi dicitur) coincidit. Item à locis ſupra q. 4. ar. 1. & 2. citatis. Item à Concilio Syrmienſi, in confeſſione fidei, ſic; & in vnigenitum eius filiũ &c. verbum exiſtens, & ſapientia, & vita, & lumen verum. Nota quòd ly verum, cadit ſuper omnia præmiſſa, & ſimilia: ita ſcilicet vt ſit verbum verum, vita vera, ſapientia vera. Non ergo huiuſmodi dicunt remotionem tantum ſapiens &c. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum aliquod nomen dicatur de Deo propriè.

CONCL. M. Nomina ſignificantia perfectiones abſolutè quantum ad id, quod ſignificant, competit propriè Deo: & magis propriè, quàm creaturis. ac per priùs dicuntur de eo; quantum verò ad modum ſignificandi non propriè dicuntur de Deo. 70

¶ PROB. [1] Quia nomina hæc ſignificant perfectiones, quę verè ſunt in Deo, [q. 4. ar. 2.] [2] Quia [ly & magis propriè &c.] perfectiones ſignificatæ ſunt ſecundum eminẽtiorem modum in Deo, [ibi:] [3] Quia [ly ac per priùs &c.] perfectiones creaturarum procedunt ex perfectionibus exiſtentibus in Deo. [4] Quia [ly quantum verò &c.] huiuſmodi nomina habent modum ſignificandi, qui competit creaturis. 1 2 3 4

1m de minori. Nomina creaturarum. ℞. Includentia in ſuo ſignificato etiam modũ imperfectum creaturarum: non, ſignificantia ipſas tantũ perfectiones abſolutè Tunc &c. vt patet in litera.

2m de maiori. Nomen. ℞. Sumptum in eo ſenſu, in quo ab aliquo veriùs remouetur: non, ſumptum in ſenſu in quo de aliquo veriùs prædicatur. Tunc &c. Nam huiuſmodi nomina, ſi ſumantur quoad modũ importatum, remouentur à Deo; ſi autem ſumantur quò ad ſignificatum, veriùs de Deo quàm de creaturis prædicantur. Vide concluſionem: & perſpicies, quòd argumentum ſic gloſatum non eſt contra illam, ſed eſt quædam probatio eius ab authoritate Dionyſij.

3m de maiori. Nomina corporum. ℞. Importantia corporum conditiones in ſuo ſignificato: non, importantia illas tantum in modo ſignificandi. Tunc &c. Nam Concluſio intendit de nominibus importantibus tantum conditiones corporum in modo ſignificandi: non autem in ſuo ſignificato.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quò per rationem oſtendas, rectè in Decretis. 54. q. 1. odi & proieci, dictum fuiſſe ſic; odire & proijcere, & non odorari, humana dicitur ſimilitudine; vt nos affectum Dei noſtris ſermonibus agnoſcamus. Quaſi ad literam planiorem dicat. Aliqua nomina dicuntur metaphoricè de Deo licet aliqua propriè ex conſequenti dicantur de ipſo. 2° ex hoc decreto regulam vnam principaliter ad literam 1 2

Pro S. Eccleſ. regula dua ad intelligendas ſcrip.

literam ſumere potes; aliam ex conſequenti. Prima ſit hæc. Quando ſcriptura ſacra Deo attribuit aliquid, quod eſt hominis vel alterius creaturæ: tunc per metaphoram ſeu ſimilitudinem loquitur, non per proprietatem. Altera virtualiter incluſa, & ex conſequenti hinc habita ſit hæc. Quando ſacræ literæ attribuunt Deo aliquid, quod non eſt propriũ creaturæ, ſed eſt perfectio ſecundum ſeipſam abſolutè: tunc de Deo loquitur non per ſimilitudinem ſed per proprietatem. Regularum harũ ſenſum declarant reſponſiones datæ in textu ad argumenta. Pro
3 hoc articulo facit etiam appendix ar. 6. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtu. ¶NOTATIO. Fauet articulo huic in ordine articulus 68.69.125.9.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum huiuſmodi nomina dicta de Deo ſint ſynonima.

71 CONCL. Huiuſmodi nomina perfectionum dicta de Deo non ſunt ſynonima,

¶PROB. Quia illud, quod ſignificant, ſecundum diuerſas rationes ſignificant.

1^m de maiori. Omninò idem ℞. Et ſecũdum rem & ſecundum rationem ſimul: non, ſecundum rem tantum. Tunc &c. Nam huiuſmodi nomina non ſignificant ſecundum eandem rationem, licet ſignificent eandem rem.

2^m. Conſequentia. Si ergo iſtæ &c. ℞. Si iſtæ rationes repræſentarent perfectè rem illam vnam. Tunc &c. Neque enim iſtæ rationes ſigillatim, neque ſimùl omnes, acceptæ repræſentant perfectè rem illam: ideó etiam quod eſſent plures, quàm ſunt, rationes hæ, res vna eis correſpondet, ac ſuperexcedit. Vt ſi dicamur per exemplum. Plures lucernæ accenſæ in nocte lucent quidem, & valdè lucent: tamen etiam ſi multò plùs multiplicarentur, adhùc vnum lumen ſolis quod nititur repræſentare, longo interuallo omnium illarum lumina etiam ſimùl accepta ſuperexcederet.

3^m de maiori. Ratione. ℞. Conſiderata quantum eſt ex parte illius vnius rei: non, quãtum eſt ex parte intellectus deficientis ab ipſius vnitate. Tunc nihil contra. Nam intellectus noſter in infinitum deficit ab vnitate eminentiſſima Dei: & ideó quantò magis rationes ſeu conceptus multiplicat ad eam repræſentandam, tantò ampliùs ex hoc nobis inferendum relinquit, quod res illa in ſeipſa eſt eminentiùs vna. Cæterum Deus ſecundum ſe eſt vnus & ſecundum rem & ſecundum rationem.

1 ¶APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem demonſtres, rectè fuiſſe dictum à Iob 33. ſemel loquitur Deus, & ſecundò idipſum non repetit. Quòd ſi dicta nomina eſſent ſynonima, videretur idipſum prorſus (& re ſcilicet, & ratione) repetere, dùm loquitur in ſcriptura ſic: Bonus, ſuauis, longanimis, fortis, patiens, admirabilis, miſericors, iuſtus &c. in eodem etiam quandoque contextu. Neque negandum: quod huiuſmodi nominibus frequenter vtantur ſacræ literæ. Videtur ergo ibi voluiſſe dicere Iob, quod nomina huiuſmodi, quæ Deus de ſeipſo loquitur, non ſunt ſynonima. Adde: quod repetendo penitus idem & re & ratione, videretur nugationem cõmittere: quod eſt incõueniens, vt habetur ex argumento ſed contrà. Tantò magis autem inconueniens hoc eſt: quãtò excuſationẽ quandã videretur obtendere Hermano, Quintino, Libertinis, Ioanni de Parma, pluſquã blaſphemè calumniantibus, quod ſcriptura eſt fatua, ficta, deliramenta, ridenda, pro fabulis habenda, cõtinens citra veritatẽ quędam ad decorum & ornamentum [Prat. Hermannus Riſſuich, Quintinus, Libertini, Direct. inquiſi. 2. par. q. 9.] Contra illud apertiſſimum teſtimonium de Diuina ſapientia in ſacris literis loquente, Prouerb. 8. Iuſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in eis prauum quid neque peruerſum; recti ſunt intelligentibus, & æqui inuenientibus ſcientiam: item Micheæ. 2. Nonnè verba mea bona ſunt cum eo, qui rectè graditur? Nè igitur videatur vel apparenter fauere his hæreticis: ſemel loquitur ſcriptura ſacra, & idipſum non repetit, modo ſuprà expoſito. Facit contra prædictos blaſphemos impiiſſimos q. 1. ar. 1. & 6.
2 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Eccleſ. ad intelligẽ. ſcript. & cõtra har. Her. Qui. Lib. Io. dã na. aſſerip.

Pro ſtu. ¶NOT. Articulum præſentem iuuat in ord. art. 68.69.79.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum ea, quæ de Deo & creaturis dicuntur vniuocè dicantur de ipſis.

72 CONCL. M. Impoſſibile eſt: aliquid de Deo & creaturis prædicari vniuocè.

¶PROB. Quia nomina dicta de vtriſque dicuntur ſecundum rationem diuerſam de illis [puta de creaturis ſecundum rationem comprehendentis rem ſignificatam: de Deo ſecundũ rationem non comprehendentis illam.

¶Conc. pars 1. Nec purè æquiuocè.

¶PROB. Quia tunc ex creaturis nihil de Deo poſſet cognoſci aut demonſtrari: hoc faciente fallacia æquiuocationis.

¶Conc. pars 2. Huiuſmodi præmiſſa nomina de Deo dicuntur, & cæteris, ſecundum analogiam.

¶PROB. Quia non poſſumus nominare Deum niſi ex creaturis: & conſequenter quicquid dicitur de vtriſque dicitur de illis ſecundum quòd eſt aliquis ordo creaturæ ad Deum vt ad cauſam [in qua ſcilicet præexiſtunt excellenter omnes rerum perfectiones.]

1^m de maiori. Reducitur. ℞. In prædicationibus: non, in actionibus. Tunc nihil contra: vt patet in litera.

2^m de maiori. Similitudo. ℞. Perfecta: non, imperfecta, accipiẽdo in illa maiori æquiuoca pro analogis, ſeu pro æquiuocis à conſilio: quod idem eſt. Tunc &c. vt patet.

3^m de maiori. Menſura. ℞. Proportionata: non, ſuperexcedens. Tunc &c. Nam Deus non eſt menſura &c. vt in litera.

4^m de maiori. Æquiuocè ℞. Vel analogicè Si ſit. ſ. ratio non totaliter diuerſa, ſed ſecundum habitudinem cauſæ & cauſati, aut prioris & poſterioris ad aliquod vnum.

5^m maior. Deus plùs diſtat &c. ℞. Deus tamen ſic diſtans eſt cauſa creaturarum, & creaturæ ſunt aliquando creatori ſimiles ſupra q. 4. ar. 3. Tunc &c. Nam de creaturis, quæ in argumento adducuntur, ad inuicem collatis non eſt idem iudicium.

1 ¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, Papam Innocentium in Concilio generali, de ſum. tri. & fi. cath. Damnamus, meritò dixiſſe; Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, vtraque videlicet ſuo modo: quia inter creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos ſit maior diſſimilitudo notari. Ecce; quod Papa ponit analogiam inter creaturam, & creatorem.
2 2° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio.

Vtil. pro intelligendis Concilijs, ac defendendis.

Pro ſtu. ¶NOTATIO. Articulo huic fauet articulus in ordine 71.23.24.18.68 77. 30. Item pro in corpore dicto ly vnde patet, quòd non ſecundum eandem rationem hoc nomen ſapiens de Deo &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris Concordantias pòſt annexas num. 474. item pro ly quod quidem dupliciter contingit in nominibus vel quia, multa habent proportionem &c. vide ibi nu. 110. vel 112.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum nomina de Deo dicta & creaturis, priùs dicantur de creaturis, quam de Deo.

CONCL. M. Omnia nomina metaphoricè de Deo dicta dicuntur per priùs de creaturis, quàm de ipſo. 73

¶PROB. Quia huiuſmodi nominum, ſecundum quod dicuntur de Deo, ſignificatio declarari non poteſt niſi per hoc, quod de creaturis ſignificatur: [cùm dicta de Deo nil aliud ſignificent, quàm ſimilitudines ad tales creaturas.]

¶Conc. 2. Nomina propriè dicta de Deo, quantum ad rem ſignificatam, dicuntur priùs de Deo, quàm de creaturis: ſed, quantum ad impoſitionem nominis, per priùs imponuntur creaturis.

PROB. *Quia nomina non metaphorica dicuntur eſſentialiter de Deo: *Quia [ly ſed quantum &c.] nos priùs cognoſcimus creaturas. 1 2

1^m de maiori. Nominamus. ℞. Nomen imponendo ab illis: non ſemper, per nomen impoſitum priùs ſignificando illud, quod videlicet ſic cognoſcimus. Tunc &c. Nã licet hoc nomen bonus ex creaturis priùs imponatur à nobis: tamen priùs ſignificat bonitatem in Deo, quàm in creaturis. Vide concluſionem ſecundam.

2^m. Ex Dion. Ex creaturis nominamus. ℞. Et propriè, & metaphoricè. Tunc &c. Nam alia ratio eſt de nominibus de Deo metaphoricè dictis, & alia de nobus de Deo propriè dictis: licet vtraque ex creaturis ſumantur.

3^m de maiori. De cauſa omnium. ℞. Sed non tantum. Tunc &c. Nam licet id, quod dicitur de aliquo tantùm per cauſam, poſteriùs dicatur de illo: tamen

tamen id, quod dicitur de aliquo & per cauſam & per proprietatem, non dicitur poſterius de illo.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum ab apoſtolo Epheſ. 3. Flecto genua ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Item à Concilio Syrmienſi, in confeſſione fidei, ſic; Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem creatorem & factorem vniuerſorum, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Vbi & Apoſtolus & Concilium tenent; quòd paternitatis nomen de Deo & creaturis dictum conuenit priùs Deo, quàm creaturis. De ſimilibus autem aſt idem iudicium. Conſule ſuprà articulorum 2 & 3. appendices; quantum expedit

Vtriq. pro S. Eccl. ad intellig. ſcrip. & Conc.

2 2° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio.

¶ NOTATIO. Seruit articulo præſenti articulus in ordine 77. 187. 70. 69. *Pro ſtud.*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum nomina, quæ important relationem ad creaturas, dicantur de Deo ex tempore.

74 CONCL. M. Quædam nomina importantia relationem ad creaturam ex tēpore de Deo dicuntur, & nō ab æterno.

¶ PROB. Quia creatura in tempore, non ab æterno mota eſt; licet Deus omninò ab æterno immotus remanſerit: & ad acquirendum denominandam relatiuum non eiuſdem ordinis ſufficit mutatio correlatiui [patet de columna &c.

1m De concluſione. Huiuſmodi nomina ℞. Conſiderata quantum ad hoc, quod ſignificant vel directè vel indirectè eſſentiam diuinam: non, conſiderata quantum ad relationem ad creaturas per ipſa importatam vel principaliter vel conſequenter. tunc nihil contra. Nam in concluſione articuli huiuſmodi nomina ſecundo modo conſiderantur.

2m de maiori. Factum. ℞ Vel ſecundum rem, vel ſecundum rationē tantū. Tunc &c. Nam ſicut relationes, quæ dicuntur de Deo ex tempore &c. vt in litera.

3m de maiori. Relationem. ℞. Conſequentē actiones procedentes in exteriorem effectum: non, conſequentem actiones vt immanentes intellectus & voluntatis. Tunc &c. Nam relationes adductæ in minori propoſitione ſunt relationes ſecundo modo acceptæ: & ideo diuertit minor à ſenſu concluſionis

4m De probatione minoris. Nihil autem denominatur à ſuo oppoſito. ℞. Niſi ſecundum quòd cointelligitur oppoſita relatio in illo ſic denominato. vt in litera. Tūc nihil cōtra.

5m De antecedente. Relatiuè ℞ Non tamen ſemper, Relatiuè ſic. Sic. i. ſecundum rationem. Verbi gratia. Secundum relationem dominij, quæ in Deo eſt relatio rationis tantùm, Deus dicitur relatiuè. i. dicitur dominus; ſed non dicitur relatiuè ſic. i. non dicitur dominus ſecundum rationem tantùm; quamuis relatio dominij ſit in Deo relatio rationis tantùm. Tunc ergo nihil contrà. vt conſideranti patet.

6m de maiori. Quę non ſunt ſimùl natura ℞. Inquantum non ſunt ſimul natura: non, inquantum ſunt ſimùl natura. Tunc &c. Nam iſta relatiua, Dominus & ſeruus, ſunt ſimùl natura iuxta ſignificationes ſuas; vt declaratur in litera; quamuis in aliquo alio ſenſo non ſint ſimùl, vt ibi dicitur.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dici à pſal 9 factus eſt Dominus refugiū pauperi: Item 89. Domine refugium factus es nobis: Item 117. factus eſt mihi Dominus in ſalutem: Item 45. Deus meus factus eſt fortitudo mea. Per hæc enim innuitur, quòd nomina importantia relationem ad creaturam dicuntur de Deo ex tempore: cùm eatenùs alicui quippiam conueniat ex tempore, quatenùs ei conuenit eſſe factum, [vt ex ad ſecūdum habetur.] Sic & Concilium Nicænum dixit ly factorem, dùm declarabat ſymbolum Apoſtolorum dicens ly creatorem, ad ſignificandum, quòd Deus creauit in tempore, cœlum &c. Similiter Concilium Syrmienſe ad ſignificandum, in tempore eſſe quod dicitur factū, vltra quòd dixerat creatorem addidit ly factorem. Hæc concilia iuuantur ab his, quæ hic ſanctus Thomas dicit in reſponſione ad ſecundum applicata ad argumentum: & vice verſa iuuatur à Concilijs ſanctis doctrina circa ly factum eſſe.

Vtil. pro S. Eccleſ. ad itellig. ſcript. & Concilia.

2 2° vides: quomodo ex ſcripturis præmiſſis, ac ſimilibus, firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo auxiliatur in or. ar. 165. 227. 94. 191. 169. Item quòd in corpore dicto ly in Deo non eſt aliqua realis relatio eius ad creaturas, ſed ſm &c. Vide Concor. S. Doct. in tabula eius magna, verè aurea poſt inſertas nu. 1089.

Pro ſtudio varietate contradict.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum hoc nomen Deus ſit nomen operationis.

CONCL. M. Hoc nomen Deus, quantum ad id à quo imponitur ad ſignificandum eſt nomen operationis. 75

¶ PROBATIO. Quia ad ſignificandū imponitur ex vniuerſali rerum prouidentia.

¶ Conc. 1. Hoc nomen Deus ex prædicta operatione aſſumptum impoſitum eſt ad ſignificandam naturam diuinam: Vnde quantum ad id, ad quod ſignificandum imponitur, eſt nomen naturæ.

PROB. 1 Quia Deum [cum non ſit nobis in ſui natura notus] ex operationibus, ſeu effectibus, ſuis nominamus; 2 Quia [ly vnde &c.] patet, id ex primo ſequi.

1m De concluſione. Operationem ſignificat. ℞. Vt à qua: non, vt ad quam. Tunc &c. Vt patet ex concluſionibus.

2m de minori. Diuina natura. ℞. Conſiderata ſecundum quòd in ſe eſt: non, Conſiderata ſecundum modum cauſalitatis vel negationis vel eminentiæ vt habetur. q. 12. ar. 12 Tunc &c. Nam ſecundum quòd naturam alicuius rei ex eius &c. vt in litera.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè eſſe dictum Iſa 45. Verè tu es Deus abſconditus. Innuit namque propheta hic: quòd hoc nomen, Deus eſt nomen naturæ. i. ſignificans naturam diuinam. Alioquin ſi id eſſe nomen operationis. i. ſignificans operationem vidiſſet; dixiſſet, Vere tu es Deus manifeſtus. Manifeſtiſſimæ enim ſunt operationes Dei; videlicet cœlum, terra, mare, gubernatio & conſeruatio mundi. Econtrà verò natura diuina eſt nunc nobis ſecundum quòd in ſe eſt occultiſſima, cùm habitet lucem inacceſſibilem 1. Tim. 6. Propterea Deus dicitur abſconditus antonomaticè. i. in ſuperlatiuo gradu, ſeu pluſquàm omnia alia. Item rectè eſſe dictum Galat. 4. His, qui natura non ſunt Dij, ſeruiebatis. Quaſi dicat apoſtolus. Deus, cui ego cum meis ſimilibus ſeruio, eſt Deus natura: & conſequenter hoc nomen, Deus, eſt nomen naturæ. Item à regulis fidei, traditis ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum, c. 1. ne cùm enim aliud nomen ſit pater, aliud filius, aliud ſpiritusſanctus; hoc, eſt vtique vnum naturæ nomen horum trium, quod dicitur Deus. Item ab Ambroſio in lib. de fide: vt dicitur in argumento, ſed contrà.

Vtil. p S. Eccl. intellig. ſcript. & dogmata fidei, ac defendendum.

2 2° videas quomodo ex his viciſſim firmetur ſecunda concluſio.

¶ NOT. Præſenti loco ſeruit art. in ord. 69. 112. 66. 68. *Pro ſtud.*

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum hoc nomen Deus ſit communicabile.

CONCL. M. Hoc nomen Deus eſt incōmunicabile ſecundum rem: ſed communicabile ſecundum opinionem. 76

¶ PROB. 1 Quia ly Deus ſignificat naturam diuinam; & diuina natura eſt incommunicabilis. 2 Quia [ly ſed communicabile &c.] Intellectus humanus non intelligit formam per ſe ipſam ſubſiſtentem, qualis eſt Deus, ſecundum quòd eſt in ſe ipſa [ſic enim ly Deus eſſet incommunicabile ſecūdum opinionem;] ſed intelligit eam ad modum rerum compoſitarum habentium formas in materia, quæ ſunt multiplicabiles.

Corollarium. Ergo Manichei Marcioniſtæ, Secundiani, [ſuprà q. 11. ar. 3.] pluralitatem deorum ideò poſuerunt: quia opinionem propriam [ſicut & omnes alij hæretici,] & non veritatem, ſecuti ſunt. Opinio autem ipſorum falſa ideò eſt: quia diuina ſecundum menſuram rerum creatarum, & quidem materialium, [prò, mirāda cæcitas,] metiri voluerunt. Vide ſtam.

Radix omnium hæreſum.

¶ Conc. 2. Hoc nomen Deus eſt communicabile ſecundum rem: non ſecundum totam ſuam ſignificationem [in quo ſenſu prima concluſio loquebatur,] ſed ſecundum aliquid eius per quandam ſimilitudinem.

PROB. Quia illi, qui participant aliquid diuinum, dicuntur ex hac ſimilitudine dij. (Exemplo patet de his, qui dicuntur Leones propter participationem fortitudinis.)

¶ Conc. 3. Si eſſet aliquod nomen impoſitum ad ſignificandum Deum non ex parte naturæ, ſed ex parte ſuppoſiti ſecundum quòd conſideratur vt hoc aliquid, illud nomen eſſet incommunicabile omnibus modis.

¶ PROB. Quia ſingulare ex hoc ipſo, quòd eſt ſingulare, eſt diuiſum ab omnibus alijs: & conſequenter omne nomen impoſitum ad ſignificandum aliquod ſingulare [i. ſuppoſitum] eſt incommunicabile tùm ſecundum rem, tùm ſm rationem.

1m de maiori. Communicatur & nomen. ℞. Secundum quòd ei communicatur rei ſignificatio

gnificata per nomen ; non aliter. Tunc nihil contra, vt patet ex concluſionibus bene huuc applicatis.

2[m] de maiori. Propria. ℞. Et ſm modum eſſendi in rebus, & ſecundum modum eſſendi in cognitione noſtra ; non ſecundum modum eſſendi tantũ in rebus. Tunc &c. Nam hoc nomen, Deus, ſecundum rei veritatem eſt incommunicabile, & conſequenter proprium ; licet ſecundum modum, quo eſt in cognitione noſtra, ſit appellatiuum ; vt habetur in litera.

3[m] de minori Quæ imponuntur Deo ab operationibus, ſiuè ab effectibus. ℞. & ſignificant ipſos effectus, ſeu perfectiones, abſolutà ; non, & ſignificant naturam Diuinam. Tunc &c. Nam hoc nomen, Deus, imponitur ex effectibus Dei ; ſed tamen ſignificat naturam diuinã. Alia autem nomina in argumẽto adducta & imponũtur ex operationibus Dei. & ordinantur ad ſignificandas perfectiones illas operatas.

1 ¶ A P P E N D I X. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes prærecitatas in appẽdice q. 11. art. 3.
Vtil. p S.
2 2° habes: quomodo per rationem oſtẽdas ; ritè damnatas illas. fuiſſe à ſcriptura ſacra, Sapien. 14. Incommunicabile nomen lignis & lapidibus impoſuerunt. Vbi per nomẽ incommunicabile intelligit. vt ibi patet, nomẽ Deitatis. Item à regulis fidei traditis ab Auguſtino in libro de fide ad Petrum, cap. 19. Sic: firmiſſimè tenẽ & nullatenus dubites, neque Angelos, neque quamlibet aliam creaturam eiuſdem naturæ eſſe, cuius eſt ſecũdum naturalem diuinitatem ſuam ſumma Trinitas, qui eſt vnus naturaliter Deus, Pater, & Filius & ſpiritus ſanctus. Neq; enim vnius naturæ eſſe poterãt ille qui fecit, & ea quæ fecit. Hæc ibi. Ex quibus apertè mõſtratur: ꝙ hoc nomẽ, Deus, eſt nomẽ ſecundum rei veritatem Incommunicabile. Conſule appẽd. art. 10.
Eccl. cõtra qar. &c. dãn. à ſcr. Reg. fidei.
3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ N O T A T I O. Articulum iſtum adiuuat articulus in ordine 73. 75. 53. 48. Item pro in corpore dicto ly, hoc enim nomen, ſeo propriè communicatur omnibus illis, &c. vide tabulæ magnæ Doctoris Angelici Concordantias pòſt annexas numer. 5148. Item pro ly formæ ſubſiſtentes, ſi intelligerentur ſecundum ꝙ ſunt in ſeipſis, non poſſent communicari nec re, neq; ratione ſed fortè &c. vide ibi num. 624.
Pro ſtudio varietate cornãdo.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrum hoc nomen Deus vniucè dicatur de Deo ſecundum naturam, & ſecundum opinionem.

77 CONCL. M. Hoc nomen Deus in præmiſſis tribus ſignificationibus non accipitur vniuocè, nec æquiuocè, ſed Analogicè.

¶ P R O B. Quia hoc nomen Deus, ſecundum, ꝙ pro vero Deo ſumitur, tenetur in ratione Dei : non autem in ratione Dei tenetur, quando ſumitur pro Deo. vel participatiuè ; vel opinatiuè, dicto ; quamuis ad rationem Dei quodam modo referatur [inquantum. ſ. aliquam ſimilitudinem Dei vel habet, vel habere dicitur.]

1[m] de maiori Significatio. ℞. Non autem, Prædicatio tantùm. Tunc &c. Nam Deus, vt ſignificat verum Deum, prædicatur de idolo falsè quidem ſecundum catholicum verè autem ſecundum paganum. Eadem ergo eſt ſignificatio vtrobique. Sed eiuſdem nominis idem ſignificantis diuerſa prædicatio. Nominum autem multiplicitas non attenditur ſecundum prædicationem. ſed ſecundum &c. vt in litera.

2[m] de minori Vniuocè. ℞. ſecundum ſignificationem reſpectu quorundam hominũ non, ſecundum ſignificationem iuxta rei veritatem. Tunc &c. Nam concluſio intelligit, ꝙ non prædicatur vniuocè ſecũdum rei veritatem.

3[m] de maiori Vna ℞. Secundũ ſignificationem iuxta veritatem rei, non, ſecundum ſignificationem iuxta intentionem aliquorum. Tunc &c. vt patet vide ad ſecundum.

4[m] de minori Æquiuocè. ℞. Largè ; non, purè. Tunc &c. Nam concluſio intelligit: ꝙ non æquiuocè purè Æquiuoca autem largè ſumpta ſũt idem, quod analoga: licet æquiuoca purà, idest æquiuoca à caſu, ſint ab analogis diuerſa.

5[m] de maiori Non cognoſcit. ℞. Secundum id, quod de ipſo non cognoſcit: non, ſecundum id quod de ipſo cognoſcit. Tunc &c. Nam ipſam naturã Dei, prout in ſe eſt. neque catholicus, neq; paganus cognoſcit, ſed vterque &c. vt in litera.

1 ¶ A P P E N D I X. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Ophitarum, Cainanorum, Sethianorum, Angelicorum, Heliognoſticorum, Collyridianorum, Cainanorum: Dæmonianorum, Atheorum, Muſoſitarum, Muſcaronitarum, Rœnatitarum. [Prat. Ophitæ ; Cainani, Sethiani, Angelici, Heliognoſtici, Collyridiani, Demoniani, Muſonitæ, Muſcaronitæ, Ranauæ] dicentium: Adorandũ eſſe ſerpentem ; eo quòd ſerpens qui decepit Euam fuerit Chriſtus. item Cain eſſe adorandum. Item adorandum eſſe Seth ; Item adorãdos eſſe Angelos, Item adorãdum eſſe Solem : Item adorãdam eſſe Mariam Virginem, vt Deum ; Item adorãdum eſſe Iudam illum proditorem: Item adorandos eſſe ſodomitas, Chorè. Datan, & Abiron: Item adorãdum eſſe dæmonem. Item adorãdos eſſe mures, Muſcas, Ranas, Arbores. Adde hæreſim. Marcionis, Serpẽticolarum. [Prat. Marcion; Serpenticolæ] dicentium; Serpẽtem creatore meliorem eſſe, atque honore proſequendũ. Item ſerpentẽ æneũ eſſe adorandum eique ſacrificandum, ſeu adorandum illum eiq; ſacrificandum. Hi nanq; Deitatem, vel diuinitatis aliquid, aliquo modo prædictis rebus ſecundum eorum opinionem adorãdit attribuebant; & cõſequẽter, hoc nomẽ Deus vniuocè dici de Deo ſecundum opinionẽ participationem. & naturam dicebãt.
Vtil. pro S. Eccl. cõtr. har. Idolatrarum dam à re. ſi à ſcrpt. à Concilys
2 2° habes quomodo per rationem oſtendas illas omnes iuſtiſſimè fuiſſe damnatas à regulis fidei traditis ab Auguſtino &c. vide appendicem ar. 9. vbi cõſpicies naturam Dei nulli prorſus eſſe communicabilem, ita ſcilicet ꝙ Deitas vniuocè conueniat creatori, & creaturæ. item
3 ab apoſtolo Rom. 1. Mutauerũt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem Imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpẽtium : propter, quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum in immunditiam, vt cõtumelijs afficiãt corpora ſua in ſemetipſis. Vbi quia apoſtolus de vitio ſodomitico [quod & fuſiùs explicat in ſequẽtibus] facit mẽtionem, forſan tãgere voluit idolatriam etiam Cainanorum, qui ſodomitas fortè præ amore illorum infatuati, adorãdos dicebãt. Et coluerũt; [ſubdit apoſtolus] & ſeruierunt creaturæ potiùs, quam creatori, qui eſt Deus benedictus in ſecula. Ecce idolatria omnium ſupradictorum, & ſimilium, exploſa. Item ab Ezechia. 4. Reg. 18. qui ſerpẽtem illum æneum, iudeos ab illius idolatrica adoratione compeſcẽdo, cõfregit. Item à capitis Iſa. 43 ante me nõ eſt formatus Deus, & poſt me nõ erit: &
4 45. Extra me nõ eſt Deus. Item à ſymbolo fidei, Credo in vnũ
5 Deum. Item à papa in Cõcilio generali, de ſum. Tri. & fi. Catho. firmiter credimus, & ſimpliciter cõfitemur, ꝙ vnus ſolus eſt verus Deus vnum vniuerſorum principium. Item à Deuteronomij cap. 6, vt repetitur Matth. 4. Dominum Deum tuũ adorabis & illi ſoli ſerujes. Cauẽdum tamẽ eſt hic venen ũmixtum ab hæreticis, qui hac auctoritate fulti negãt adorationes ſanctorum vel ſcripturam hãc malè intelligẽtes vel adorationẽ ſanctis exhibitam à Chriſtianis peruertẽtes. Nõ enim latriæ, de qua ibi ſcriptura tãtum loquitur, adorationem ſanctis alijs à Deo Chriſtiani exhibẽt. Qualem autem illis deferãt ; aliàs enim de adoratione in 3. q. 25. à D. Tho. tractabitur, oſtẽdetur. Non enim hic recẽſentur prædicta ; niſi pro quarto articu, iſti cõtra ponũtur, vt viſum eſt. Conſule appen. ar. 9. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ N O T A T I O. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 72. 73. 15. 66. Item pro in corpore dicto ly in analogicis verò oportet ꝙ nomẽ ſecũdum vnam ſignificationem accidẽtalẽ ponatur in diffinitione eiuſdem &c. vide tab. magnæ aureæ D. T. Concordantias pòſt annexas num. 110. 2

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrum hoc nomen qui eſt, ſit maximè Dei proprium.

CONCL. M. Hoc nomen qui eſt triplici ratione eſt Dei nomen maximè proprium. 78

℞ ¶ P R O B. ° Quia ly, Qui eſt, ſignificat ipſum eſſe: & nullã formam aliam ab ipſo eſſe : ° Quia nullum modum eſſendi determinat, & conſequenter nominat ſubſtantiæ pelagus infinitum: ° Quia ſignificat eſſe in præſenti tantùm.

1[m] De cõcluſione. Ergo Hoc nomẽ, qui eſt. ℞. Cõſideratum quãtum ad id, ad quod imponitur nom, quãuis ad id, à quo imponitur, neque quantum ad modum ſignificandi. & conſignandi. Tunc &c. Nam concluſio in ſecundo tantum ſenſu accipit ly qui eſt.

2[m] de minori Deo ℞. Secundum quod eſt cauſa: nõ ſecundum ꝙ eſt abſolutè. Tũc nihil contra, Nam concluſio loquitur de Deo quantum ad eſſe abſolutè & ſimpliciter : non quantum ad eſſe cauſam, vel ſecundum quid.

3[m] de

3m de maiori Relationem ad Creaturas. ℞. Vel ſui impoſitionem ex perfectionibus à Deo in creaturas. Tunc &c. Nam hoc ſecundum ſufficit verificari de illo nomine. Qui eſt Maior ergo erans manca.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum à Deo. Exod. 3. Qui eſt, miſit me ad vos. Quærebat enim ibi Moyſes à Deo, quod eſſet nomẽ eius: vt ſciret nũciare filijs Iſrael, quo nomine vocaretur ipſe, qui enim ad illos mittebat: & nota, q Moyſes, ſecũdum literam inquirit de nomine magis proprio quam ſit hoc nomẽ Deus; & conſequenter de nomine maximè proprio. Pro cuius c atu aduerte: q Moyſes ſciebat, hunc quem alloquebatur eſſe Deum; in cuius ſignum ſic præmittitur ibi Abſcõdit Moyſes faciem ſuam, nõ enim audebat aſpicere cõtra Deum. Quomodo autem Deum pro Deo teneretur, niſi ipſum vocari, & eſſe, Deum cognoſcat? Ipſemet igitur Moyſes ſciẽs hoc nomine, Deus, vocari Deum, inquirit nõ de nomine proprio, quod eſt ly Deus, ſed de nomine maximè proprio. idest inquiret, an Deus, quem ſcit iam nominare Deum, habeat aliud nomẽ ſibi magis peculiare. Concludendum ergo eſt ſecũdum literam planam, q de nomine proprio magis, quàm ſit hoc nomen Deus & conſequenter de nomine maximè proprio intelligitur reſpõſum illud. Qui eſt miſit me ad vos. Conſule q. 3. art. 4. & melius adhùc penetrabis ſenſum authoritatis huius. 2° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

1 Vtr. p S. Eccl. ad inius ſcript.

2 Pro ſtu.

¶ NOTATIO. Articulo huius deſeruit in ordine articulus 76. 15. 17. 26.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrum propoſitiones affirmatiuæ poſsint formari de Deo.

79 CONCL. M. Propoſitiones affirmatiuæ poſſunt verè formari de Deo.

¶ PROB. Quia intellectus noſter cognoſcit Deum, ſecundum diuerſas conceptiones, quibus tamen omnibus etiã cognoſcit, vnam numero rem correſpondere: & illam pluralitatem hanc [ſubiecti ſcilicet ac prædicati] illamq; vnitatem repræſentat per compoſitionem [idest per copulam affirmatiuã.

1m Ex Dion. Incompactæ. ℞. Ratione modi ſignificandi, non, ratione ſignificati. Tunc &c. Nam quo ad ſignificatum de propoſitionibus loquitur concluſio: non quo ad modum ſignificandi. Vide art. 1.

2m Ex Boet. Forma ſimplex. ℞. Apprehenſa, ſecundum q in ſe ipſa eſt: non, apprehenſa per modum compoſitorum. Tunc &c. Nam concluſio oſtenditur ſe loqui de apprehenſionibus, ſeu cognitionib⁹ ſcdo mõ factis. Vide art. 1. & 9.

3m de maiori. Aliter. ℞. Vt ſe tenet ex parte rei intellectæ: non, vt ſe tenet ex parte intelligentis. Tunc &c. vt patet in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, à ſacris literis & Concilijs meritò formari, propoſitiones affirmatiuas de Deo: Vt Deus multus eſt ad ignoſcendum. Iſa. 55. Item fidelis Deus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. pſal. 144. Item paſſim per totum capitulum primum & ſecundum papæ Innoc. in Concilio Extra de ſum. Tri. & fid. Cath. 2° habes quomodo per rationem illarum propoſitionum verum ſenſum à falſo diſcernas, & conſequenter ab errore ſeipſum, ab hæreticorumque inſultatione ſcripturam ſacram defendas. De ſimilibus hæreticis vide q. 1. ar. 1. & 6. & q. hãc 13. ar. 4. in appendicibus. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

1 Vtile pro S. Eccl. ad intel. tuen dũq. ſcri & concil.

2 propoſitiones affir.

3 Pro ſtudio var. cor.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 20. 18. 428. 37. 424. 60. 70. 71. 410. Item pro in corpore dicto ly Intellectus id quod ponit ex parte ſubiecti trahit ad partem ſuppoſiti, q verò ponit &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ doctoris Angelici Concordantias poſt annexas num. 105. Item pro ly tamen intellectus noſter ſecundum diuerſas conceptiones ipſum Deum cognoſcit eò q &c. vide ibi num. 286. Item pro in ad primum, Diony. dicis affirmationes de Deo eſſe incompactas, vel inconuenientes &c. vide ibi num. 369.

QVÆSTIO. XIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo ſit ſcientia.

80 CONCL. M. In Deo perfectiſſimè eſt ſcientia.

¶ PROBAT. Quia immaterialitas alicuius rei eſt ratio, quòd illa res cognoſcitiua: & Deus & non ſolum immaterialis ſed etiam in ſummo gradu immaterialitatis.

1m De antecedente. Scientia. ℞. Vt connotat modum cõuenientem creaturæ: non vt ſcientia. Tunc &c. Nam de ſcientia vt ſcientia, loquitur concluſio.

2m de maiori. Cauſata. ℞. In nobis: non, in omni cognoſcente concluſiones. Tũc &c. Nam ea, quæ ſunt diuiſim & multipliciter in creaturis, in Deo ſunt &c. vt in litera.

3m Scientia. ℞. Conſiderata ſecundũ modum ſcientię creaturæ: non, ſm modum ſcientiæ increatæ. Tunc &c. vt pa.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, tùm ſcripturas paſſim tum Põtifices ſummos tùm Concilia ſemper, quando de hoc tractatur, reponere in Deo ſcientiam perfectiſſimè. 2° habes quomodo verum ſenſum omnium præmiſſorum à falſo vendices, & teipſum in eſſe catholico inter huiuſmodi cuſtodias. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

1 Vtil. pro S. Eccl. ad intell. tuen.

2 ſcriptu. & Concilio.

3 Pro ſtudio vario.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit articulus in ordine 35. 36. 417. 66. 15. 24. 34. 21. 71. 72. 86. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly ſcientia non eſt qualitas in Deo &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ doctoris Angelici Concordantias pòſt annexas num. 475. Item pro in ad tertium dicto ly, ſcientia diuina non habet modum ſcientiæ creatæ, vt ſcilicet ſit vniuerſalis vel particularis &c. vide ibi. 632. & 285.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus intelligat ſe.

CONCL. M Deus intelligit per ſeipſum. 81

¶ PROB. Quia intellectus diuinus neque caret ſpecie intelligibili ad ſe intelligendum, neque eſt aliud ab ipſa ſpecie intelligibili.

1m de maiori. Rediens ad eſſentiam ſuam reditione completa. ℞. In ſeipſo ſubſiſtens: non, idest per motum, tanquàm extra eſſentiam ſuã exiſtens, ad ipſam rediens Tunc &c. vt patet.

2m de maiori. Intelligere: ſcientia: ſcientis. ℞. Vt iſta conueniunt potentiam paſſiuam non, vt dicunt purum actum. Tunc &c. Nam intelligere Dei ſcientia Dei, Deus ſciens, non eſt in potentia ad intelligendum, ad ſciendum, ad hoc q perficiatur ab obiecto: ſed iſta tria ſunt ibi purus actus Argumentum ergo valeret de nobis, ſed non de Deo.

3m de maiori. Similes. ℞. Deficienter, & in ordine exiſtentium & in ordine intelligibilium: non, perfectè. Neque enim intellectus noſter eſt actus purus, in quocunque ordine loquaris, cum tamen in vtroque Deus ſit actus purus. Tunc &c.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum ab Apoſtolo 1. Cor. 2. Quę ſunt Dei, nemo nouit, niſi ſpiritus Dei. Item rectè dictum ab Innoc. papa de ſum. Trin. & fid. Cath. firmiter credimus, & ſimpliciter intelligimus, q &c. Deus eſt omnino ſimplex. Apoſtolus enim ibi fatetur, q Deus intelligit ſeipſum: & Inno. quod Deus per ſeipſum intelligit ſeipſum. Nam ſi Deus non per ſeipſum intelligeret ſeipſum tunc Deus non eſſet omnino ſimplex. Non enim videtur intelligi poſſe; q ſit omninò actus purus. q non per ſeipſum cognoſcit. Si enim cognoſceret per aliquid aliud, cognoſceret ad minus per ſpeciem intelligibilem: & conſequenter reciperet illam ſpeciem, tanquam potentia aliquedam recipiens formam ſuam. Quod ſi potentia in Deo eſſet & actus [actus eſſet illa ſpecies intelligibilis ab ipſo numeraliter diuerſa:] vtique Deus non eſſet omninò purus actus! Cum igitur dicit papa, q Deus eſt omninò ſimplex: vult dicere q Deus ſeipſum nõ intelligit per ſpeciem à ſe numero diuerſam. 2° vides quomodo ex his viciſſim pro qualibet parte firmetur cõcl. 2

1 Vtil. pro S. Eccl. ad intell. tuendumq; ſcript. & Concilia.

¶ NOT. Articulo huic deſeruit articulus in ordine 280. 283. 485. 104. 436. 370. Item pro in corpore dicto ly ſenſibile in actu eſt ſenſus in actu, & intelligibile in actu eſt &c. vide tabulæ magnæ aureæ D. Th. Concordantias pòſt annexas num. 76x. Itẽ pro in reſponſione ad primum dicto ly. Sed virtutes cognoſcitiuæ per ſe ſubſiſtentes cognoſcunt &c. vide ibi num. 1123. Itẽ pro in ad ſecundum dicto ly moueri & pati ſumuntur æquiuocè ſecundum quod intelligere &c. vide ibi num. 755.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus intelligendo comprehendat ſeipſum.

CONCL. M. Deus perfectè comprehendit ſeipſum. 82

¶ PROB. Quia Deus cognoſcit ſe tantum, quantum

cognoſcibilis eſt. [Cum tanta ſit virtus eius in cognoſcendo, quanta eſt actualitas eius in exiſtendo.

1^m de maiori. Quod cōprehendit ſe. ℞. Tanquàm exiſtens aliud à ſe & includens ſe: non, tanquā idem ſibi exiſtens & nihil ſui ignorans. Tunc &c. Nam ſecundo modo intelligitur concluſio.

2^m De antecedente. ſecundum q̄ eſt apud Deum ℞. Et in ſenſu, quo eſt apud Deum: non, in ſenſu quocunque. Tunc &c. Nam cùm dicitur, Deus eſt finitus ſibi, intelligendum eſt non in ſenſu quocunque, ſed in ſenſu ſecundum Deum approbato, i. ſecundum quandam ſimilitudinem proportionis: quia &c. vt in litera.

Vtilitas pro ſancta Eccleſ. ad intelligēdas quę ſcrip.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe dictum à pſal. 146. Magnus dominus noſter & magna virtus eius & ſapientiæ eius non eſt numerus. Hoc eſt. Dominus noſter tanta ſapientia pollet, vt comprehendat ſemetipſum. Si enim minori modo cognoſcit ſeipſum Deus, quàm ſit cognoſcibilis, iam patet, q̄ ſapientiæ eius eſt numerus. Non enim modo infinito tunc ſe cognoſceret, ſicut modo infinito eſt, ideſt non tantum ſe tunc cognoſceret, quantum
2 cognoſcibilis eſt. 2° vides: quō ex his viciſſim firmet cōcluſio.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Iſti articulo deſeruit articulus in ordine 35.61.53.81.80.861.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum intelligere Dei ſit eius ſubſtantia.

82 CONCL. M. Neceſſe eſt dicere: q̄ intelligere Dei eſt eius ſubſtantia.

¶ PROBATIO. Quia aliter intelligere eſſet perfectio diuinæ ſubſtantiæ, tanq̄ aliquid aliud ab ea, & conſequenter diuina ſubſtantia non eſſet actus purus, quod eſt omnò impoſſibile.

1^m de minori. Operatio. ℞. Exiens ab operante nō, manens in ipſo. Tunc &c. Nā intelligere eſt operatio manens in operatione, & conſequenter hoc non obſtat, quin poſſit eſſe ſubſtantia Dei.

2^m De antecedente. Intelligere. ℞. Quod intelligere nō per ſe ſubſiſtens: non autem, quod intelligere eſt per ſe ſubſiſtens. Tunc &c. Nam intelligere Dei eſt per ſe ſubſiſtens.

3^m De antecedente. Omne intelligere. ℞. Quod intelligere non eſt in ſe ipſo ſubſiſtens: non autem, quod eſt in ſe ipſo ſubſiſtens. Tunc &c. vt patet ad ſecundum.

Vtil. p. S. Eccl. contra hære. Arn. dān. a Concilio.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem deuites, etiam in eſſe intelligibili diuino, hæreſim Arnaldiſtarum [Prat. Arnaldiſtæ] dicentium, in Deo eſſe quippiā
2 cōpoſitum. 2° habes: quomodo per rationem monſtres, Concilium ſub Innoc. Papa, de ſumma tri. & fi. cath. firmeter, meritò damnaſſe illam ibi; Credimus firmiter & ſimpliciter confitemur. q̄ Deus eſt ſimplex omninò. Et quomodo eſſet ſimplex omninò, ſi etiam in eſſe intelligibili non eſſet ſimplex, ita q̄ ipſe ſubſtantialiter non eſſet ſuum intelligere? Concilium enim dicendo ly omnino, amplectitur eſſe Dei & naturale & intelligibile. Voluit ergo per ly ſimplex omninò, ſi in eſſe intelligibili loquamur: q̄ intellectus, & id quod intelligitur, & ſpecies intelligibilis, & ipſum intelligere, ſunt in Deo vnum omninò
3 & idem. Vide q. 3. ar. 7. & q. 14 ar. 2. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur præſens articulus.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Iſti articulo auxiliatur in ordine articulus 16.17.81. 20.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Deus cognoſcat alia à ſe.

83 CONCL. M. Neceſſe eſt: Deum cognoſcere alia à ſe.

1 ¶ PROB. ° Quia Deus ſuam virtutem, vt eſt cauſa effectiua entium perfectè cognoſcit; ° Quia omnes effectus ſunt
2 in ipſo Dei intelligere ſecūdum modum intelligibilem; [cùm Deus ſit ſuum intelligere: ac omne, quod eſt in aliquo, ſit in eo ſecundum modum eius, in quo eſt.]

1^m de minori. Extra ſeipſum. ℞. Vt per hoc denotetur illud, in quo aliquid cognoſcitur: non, vt per hoc denotatur illud, quod cognoſcitur. Tunc &c. Nam verbum Auguſtini dicentis &c. vt in litera. Vide etiam in corpore circa finem ibi, Ad ſciendū aūt qualiter alia à ſe &c.

2^m De antecedente, Intellectum. ℞. Secundum ſuam ſpeciem conſideratū: non, ſm ſuam ſubſtantiā. Tunc &c. Ea enim, quæ ſunt alia à Deo, intelliguntur à Deo inquantum eſſentia Dei &c. vt in litera.

3^m de maiori. Intelligibili. ℞. Principale, in quo alia: non, quod in alio. Vt declaratur in litera. Tunc nihil contra. vt ibi patet.

Vtil. p. S. Eccleſ. ad intellig. fidei reg. ſcripturæ ad defendendum 14.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quō per rationem oſtendas, meritò dictum à regulis fidei, traditus ab Auguſtino in libro de fide ad Petrum, cap. 31. Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, Trinitatem Deum incommutabilem rerum omnium, atque operum tam ſuorum, quàm humanorum certiſſimum cognitorem Item à ſcripturis ſanctis ferè vbique, ſpecialiter pſal. 93. Dominus ſcit cogitationes hominum: Geneſ. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant [.i. etiam & hoc eſſe cognouit] valde bona Hierem. 28. Si occultabitur vir, & ego non
2 videbo eum? 2° habes: quomodo per rationem omnia prædicta in ſenſu catholico intelligas, intellectaq; ab inſolentibus argutijs defendas. Et hoc ſit vniuerſaliter dictum nunc pro ſemper in omnibus ſimilibus: vbi vtilitas aſſerti deſignatur ſanctę Eccleſiæ à D. Thoma, ad intelligendas ſcripturas, vel Concilia, vel ſpectantia alia ad catholicam fidem. Semper enim ſubintelligendum relinquitur: q̄ doctrina ſancti Thomæ dat etiā Eccleſiæ apoſtolicæ modum defendendi quæ pro tunc adducuntur & ſimilia à quibuſcunque aduerſarijs: etiam q̄ hoc ſpecialiter
3 ibi non explicaretur. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Notat. vniuerſaliſsima pro vtilitate &c.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Pro iſto articulo facit in ordine articulus 81.90.63.820.82.83.13.280.93.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum Deus cognoſcat alia à ſe propria cognitione.

CONCL. M. Deus cognoſcit omnes res propria cognitione, ſecundum q̄ ab alijs diſtinguuntur. 84

¶ PROB. ° Quia eſſentia diuina eſt actus perfectus, omnes 1
autem alij imperfecti per comparationem ad illum & per actū perfectum cognoſcuntur cognitione propria actus imperfecti.
° Quia Deus ſeipſum perfectè non cognoſceret, niſi cognoſceret quomodocunque participabilis eſt ſua perfectio. ° Quia 2 3
Deus non ſciret perfectè naturam ipſam eſſendi, niſi ſciret omnes modos eſſendi.

1^m de maiori. Sic. ℞. Vt dicit modum ex parte cognoſcentis: non, vt ex parte rei cognitæ. Tunc nihil contra. Nam Deus per hoc q̄ in ſeipſo continet res, cognoſcit eas in propria natura, & non ſolum ſecundū quòd ſunt in ſeipſo.

2^m de maiori. Diſtat. ℞. In ratione finiti & infiniti: non, in ratione repræſentationis vnius ab altero. Tunc nihil contra. Nam eſſentia diuina repræſentat perfectè creaturas: & creatura ipſam perfectè non repræſentant.

3^m De probatione minoris. Propria ratio. ℞. Per modum adæquationis non, per modum alicuius excedētis participabilis. i. imitabilis. Tunc &c. Nam diuina eſſentia eſt omnium propria ratio ſecundo modo. Ideò formaliter neganda erat minor, ſcilicet quòd Deus non cognoſcat omnia ſecundū propriam eorum cognitionem.

Vtil. p. S. Eccl. contra hære. ſim Au. Alg. dānata aſeri pluris, a regulis fidei per D. Aug. expreſſis.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Auerrois, & Algazelis [Direct. inquis. 2 par. q. 4.] dicentium, q̄ Deus non cognoſcit res ſingulares in propria forma. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hæreſim hanc (licet ipſi forſan nō fuerint chriſtiani) fuiſſe meritò damnatam Hebr. 4. vbi loquens apoſtolus de Deo filio inquit ſermo Dei efficax eſt, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem ſpiritus & animæ compagum quoque & medullarum, & diſcretor cogitationū, & intentionum cordis: & nō eſt vlla creatura inuiſibilis in cōſpectu eius: Vides ne hic minutiſſima quæq; minutiſſimè, diſtinctiſſimè, propriiſſimè, à Deo cognoſci? Alioquin ſi vel res aliqua quantumcunque minima, vel modus rei quātumlibet paruulus vel rei differentia, aut cæterorum quippiam etiam abſtruſiſſimum ac nullius fermè entitatis Dei lucidiſſimam cognitionem ſubterfugeret: iam falſificaretur illud apoſtoli, q̄ non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Nec ad inſaniam hereticalem Petri Aboylardi recurras dicentem, q̄ extra Deū eſt aliquid quod neque creator, neque creatura eſt: quoniā [ſi R. P. Baſſes credimus] à Concilio Sermonenſi olim damnata eſt, Item à regulis fidei Catholicę per Diuum, Auguſtinum expreſſis, in libro de fide ad Petrum, cap. 31. firmiſſime tene & nullatenus dubites, Trinitatem Deum incommutabilem rerum omnium atque operum tam ſuorum quàm humanorum certiſſimum cognitorem. Item à ſymbolo fidei ſic; Credo in Deum omnipotentem. Sub omnipotentia enim includitur apud fideles

Cicilim.

deles omnium ſcientia, vt eſt in 12. q. 5. ar. 8. ad 2m. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum ſcientia Dei ſit diſcurſiua.

86 CONCL. M. In ſcientia diuina nullus eſt diſcurſus.
1 ¶ PROB. ° Quia ibi non eſt diſcurſus nec ſecundum ſucceſſionem [cum Deus omnia videat in vno,] nec ſecundum cauſalitatem [cùm in Deo non cadat neque diſcurſus ille primus, neque ignorantia:] ° Quia Deus videt effectus in ſeipſo, tanquam in omnium cauſa.
2

1m Ex philoſopho, intelligere actu. ℞. Per ſpeciem illius tantum: non, per ſpeciem vnam multorum. Tunc nihil contrà. Nam Deus per ſuam eſſentiam, tanquam per omnium ſpeciem, intelligit actu omnia ſimùl.

2m de maiori. Per cauſam. ℞. Prius cognitâ: non, in cauſa ſimùl cum effectibus cognita. Tunc &c. Nam Deus cognoſcit effectus per cauſam ſecundo modo, ſimùl cum effectibus cognitam.

3m de maiori. Perfectius. ℞. Abſolutos [.i. remota omni imperfectione art. 1. 2m.] nô, in genere diſcurſus. Tunc &c. vt patet in textu. Hinc ſcito: multa dicere perfectionem in inferioribus, quæ abſolutè, i. ſm ſe, non dicunt perfectionem. Alioqnin etiam in ſuperioribus dicerent perfectionem: cùm tamen id non faciant. Verbi gratia. Diſcurrendo cognoſcere eſt in hominibus perfectio: quod tamen abſolutè, idest ſm ſe, perfectio non eſt: in cuius ſignum imperfectionem in angelis dicit, & in Deo: ideoq; ibi non ponitur.

Memorandum ſemper. (margin)

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationé interimas hæreſim Theophronij Agnoetarú ducis [Prat. Agnoetæ] dicentem; Deus quod non extat præſciens, quod extat ſciens, quod extitit memoria tenens, non eodem modo ſemper ſe habet, vt qui cognitionem transferat ad præſentia, præterita, & futura. Vides; hic ab iſto ſciolo poni I Deo diſcurſum? 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, q hæc &c. hanc itē damnauit iam olim apoſtolus Iacobus c. 1. ſic: Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Loquitur ibi de Deo, & quoad ſcientiam: in cuius ſignum præmittit, q eſt pater luminū, & ſubdit, q genuit nos verbo veritatis, quorum vtrunque ſcientiam denotat, ſiue connotat. Sine diſcurſu igitur, qui eſt quædam conceptuum hinc illúc inde huc alternatio [ſm Augm 15. de tri. ca. 14.] eſt cognitio Dei ſm Iacobū; qui illam alternationem vocat tranſmutationem, aut viciſſitudinem, aut viciſſitudinis obumbrationem. Item damnatur Heb. 4. omnia nuda & aperta ſunt oculis eius. Sunt (inquit) aperta & nuda: non, dicit, fuerunt, aut erunt: quaſi q eius cognitio transferatur ad præſentia, præterita & futura: quod ſine aliquo diſcurſu eſſe non poſſet. Non ergo Deus particulatim, aut ſingillatim omnia quaſi vnum poſt aliud vel vnú ex alio nouit (ſecundum apoſtolum Paulum;) ſed omnia, ſimùl, vnico intuitu, videt. 3° cognoſcere potes: quomodo ex his viciſ-
3 ſim firmetur concluſio.

Vid. ꝑ S. Eccl. contra hære. Theo. dãnatio ſcri. apoſtolicis. (margin)

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum ſcientia Dei ſit cauſa rerum.

87 CONCL. M. Scientia Dei, ſecundum q̃ habet voluntatem coniunctam: eſt cauſa rerum.
¶ PROB. Quia ſcientia Dei ad creata ſe habet ſicut ſcientia artificis ad artificiata, & hæc, ad hoc, q cauſet artificiatum, determinatur ad vnum per appetitum, ſeu per voluntatem.

1m ex orig. Scit ℞. Præciſè non, adiuncta voluntate. Tunc &c vt patet per concluſionem.

Iterum ex orig. Ideò ℞. Vt dicit rationem conſequentiæ: non, vt dicit cauſam eſſendi. Tunc &c. Nam hoc modo Secundo loquitur tantum concluſio, vt patet in textu.

2m de maiori. Poſita cauſa. ℞. Secúdum q eff. ctus ſunt in illa cauſa. non aliter. Túc &c. Nam licet ſcientia Dei ſit ſecundum ſe æterna. non tamen, ſecundum q creaturarum productio eſt in illa, eſt æterna: inquantum voluit creaturas produci in tempore, licet ab æterno voluerit hoc.

3m de maiori. Scientia. ℞. Noſtra non, Dei. Túc &c. Non enim ſcibilia ſunt cauſa, vel menſura ſcientiæ Dei: ſed econuerſo.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem deſtruas hæreſim Arnaldiſtarum [Prat. Arnaldiſtæ] dicentem: Deum agere ex neceſſitate naturæ. Hoc enim idem ſonat, quod Deum non cauſare res per ſcientiam adiuncta libera ad vtrumlibet voluntate: vt vult articulus. 2° habes: quomodo
2
per rationem oſtendas: hanc eſſe dánatam meritò ab apocal. 4. omnia creaſti, & per tuam voluntatem erant, & creata ſunt. Ecce, q per voluntatem Dei & erant producibilia in actu, & de facto producta ſunt. ſi per voluntatem Dei; ergo rationabilem, non irrationabilem: ergo per ſcientiam intellectus, quã voluntas ſibi comitem iungit. Item à pſal 103. omnia in ſapientia feciſti: & ab apoſtolo Epheſ 1. qui operatur omnia ſecundum cōſilium voluntatis ſuæ. ſecundum conſilium, inquit, Ecce ſcientia; Voluntatis ſuæ, Ecce ſcientiæ iuncta voluntas. Ergo, ſecundum Apoſtolum ſcientia cum voluntate eſt cauſa omniū creatorum, & non eueniunt de neceſſitate, quaſi Deus illas operetur ex neceſſitate naturæ. Item à Concilio Syrmienſi, quod ponendo differentiam inter productionem vnigeniti Dei & creaturas, in confeſſione fidei Canon. 21. dicit ſic; Siquis conſilio Dei, tanquam vnam creaturarū, factum aſſerit filium Dei; Anathema ſit. Ergo, ſecundum concilium, creaturæ ſunt factæ conſilio & voluntate Dei: vt etiam apoſtolus prædicat. Item à Concilio Toletano 1. de regulis fidei catholicæ cap 21. ſic; Animam hominis creaturam dicimus Dei voluntate creatam. Ergo, à ſimili, omnes creaturæ Dei voluntate creatæ ſunt; ſecundum concilium. Item à Synodo ad Lateranum, anno Domini 1140. ſub Innoc. II. celebrata in ſuo capite Arnaldo Arnaldiſtæ damnātur: quin & Arnaldiſtæ ipſi ſingulis annis Romæ in cœna Domini excommunicantur. & extra de hæret. cap. Excommunicamus. Authorum autem damnatorum dicta omnia (niſi fiat exceptio) damnata intelliguntur; ſecundum Augm. in lib. de fide catholica, dicentem; Cùm Cœleſtius atq; Pelagius in Ephe. Synodo ſint damnati, Quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? 3° videre licet: quomodo ex 3
his viciſſim firmetur concluſio.

Vid. pro S. Eccl. contra hære. Arnaldiſtarū damnatā eſſe ſcriptura, à Concilijs, à Papa. (margin)

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum Deus habeat ſcientiam non entium.

CONCL. M. Deus habet ſcientiam non entium. 88
¶ PROB. Quia Deus habet ſcientiam eorum, quæ non ſunt actu, ſed tantum in potentia quæcunque, vel creaturæ, vel creatoris, ſiue reducibilia quandoque ad actum, ſiue nunquam reducibilia.

1m de minori. Verum. ℞. Secúdum q verum: non, ſecundum q verum tantum in actu. Tunc &c. Nam ſcientia eſt etiam entium tantum in potentia: quæ vocantur non entia in concluſione. Non ens enim in actu conuertitur cum vero in potentia tantum; & ſic eſt verum, licet non in actu.

Ens, & verum, duplex: & de vtroque eſt ſcientia. (margin)

2m de minori. Aliquam ſimilitudinem. ℞. Talem quaſi ſint in actu: non, talem quaſi ſint in potentia. Tunc &c. Nam arguitur, ac ſi vnius tantum ſortuna ſit ſimilitudo inter ſcientem & ſcitum requiſita: Cùm tamen ſit duplicis, vt diximus. Quæ autē ſunt non entia in actu, cùm ſint entia in potentia ſaltem creatoris, aliquam ſimilitudinem habent ad ipſum eſſe ſubſiſtens, idest ad Deum; licet aliquam non habeant.

3m de maiori. Scientia Dei. ℞. Voluntati ſuæ iuncta non, vt ſcientia præciſè. Túc &c.

Item ſcitorum. ℞. De quibus eſt in ſcientia Dei, vt ſint: non tantum, de quibus eſt in ſcientia Dei vt eſſe tantum poſſint. Tunc &c. vt patet. Vide ſecundam reſponſionem literæ ly & iterum non eſt &c. Quæcunq; ergo ſunt in ſcientia Dei, vt ſint, hæc de facto erunt, & ſunt, priuſquàm fiant, non entia in actu, poſtquàm autem facta fuerint, ſunt entia in actu: ſed quæ ſunt in ſcientia Dei, vt eſſe tantum poſſint, hæc nunquàm erunt, & ſemper vocantur, ac ſunt, non entia. Huiuſmodi verò non entium vltimo modo dictorum Deus non eſt cauſa, quia nullam habent cauſam: primo autem modo dictorum eſt cauſa: ſed tàm primorum, quàm vltimorum habet ſcientiam.

Non entia duplicia. (margin)

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per ra- 1
tionem oſtendas, rectè Apoſtolum dixiſſe Rom. 4. Deus vocat ea quæ non ſunt, tanquàm ea quæ ſunt: & Daniel. 13. Tu Domine omnia noſti antequàm fiant. Vbi in apoſtolo nota, q videtur velle, & conſequenter Concluſionem tenebimus ſic intelligere, q Deus cognoſcit non entia & vt ſunt in ſeipſo & vt ſunt in ſeipſis. Vocat (inquit) ea quæ nō ſunt, tanquàm ea quæ ſunt ſubſiſtentia. Sed ea, quæ ſunt, cognoſcit in ſeipſis, non tm in ſeipſo: ergo ea, quæ non ſunt cognoſcit etiam in ſeipſis. Nec obſtat, q ea quæ non ſunt, non ſunt in ſeipſis: quoniam licet

Vid. ꝑ Eccleſ. intelligentia ſcript. (margin)

non

non ſint in ſeipſis, vt menſurantur tempore vel æuo; ſunt tamē in ſeipſis etiam tunc, vt ad illa videnda modo prorſus illo, quo in ſeipſis futura ſunt pro tempore, extenditur æternitas. Videt itaque Deus Socratem non ambulaturum tantum, ſed & actu ambulantem; antequàm Socrates actu ſit in ſemetipſo apud ſemetipſum, i. vt creata menſura menſuratur: quamuis non antequàm ſit actu in ſemetipſo apud Deū, i. vt ad quodlibet ſuum eſſe perfectiſſimè videndum æternitas coextenditur. Alioquin ſi nō cognoſceret Deus nō entia ab æterno eo modo, quo actualiter ſuo tempore ſunt: tunc ſcientia Dei aut variabilis, aut imperfecta, eſſet. Variabilis quidem quia, quando illa nō entia reducerentur ad actum in tempore, tunc de illis cognoſceret aliquid quod non cognoſcebat prius [cognoſceret enim ea in ſeipſis, quæ priùs in ſeipſis, vt ob.)ciebatur, non cognoſcebat:] Imperfecta verò, quia tūc ſi ea non cognoſceret in ſeipſis, aliquid eſſet in rebus quod Deus ad plenum non agnoſceret. Adde pro iſto vltimo inconueniens; q tunc nos cognoſceremus aliquid (vt patet,) quod Deus non cognoſceret: id quod etiam philoſophus pro maxima abſurditate habet. 3. de anima t. 80. & 3. me. t. 15. Inſipientiſſimus, inquit, eſſet Deus, ſi illa ignoraret, quæ ho-
3 mines viſu percipiunt. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrum Deus cognoſcat mala.

89 CONCL. M. Deus non perfectè cognoſceret bona, niſi etiā cognoſceret mala.

¶PROB. Quia ſunt quædam bona, quibus accidere poſſunt mala: & nihil perfectè cognoſcitur, niſi etiam cognoſcantur ſibi accidere poſſibilia.

¶Concl. P. Per hoc ipſum quòd Deus cognoſcit bona, cognoſcit mala.

¶PROB. Quia vnumquodq; cognoſcibile eſt ſecundum q eſt: Et eſſe mali, eſt priuatio boni.

1m de maiori. Non cognoſcit. ℞. Per priuationem in ſeipſo exiſtentem: non, per bonū oppoſitum. Tunc &c. Deus enim per bonum, non per priuationem in ſe exiſtentem, cognoſcit malum.

2m de maiori. Sciti. ℞. Vel in ſeipſo conſiderati: vel in ſuo oppoſito tātum. i. bono. Tunc &c. Deus enim eſt cauſa ſciti mali, nō conſiderati vt malum, ſed cōſiderati vt in ſuo oppoſito. i. Deus eſt cauſa boni per quod ſcitur malum.

3m de maiori. Per ſuum oppoſitum. ℞. i. per oppoſitum ſibi, vel in ſeipſo, vel in aliquo ad ſeipſum pertinente. puta ſuo effectu. Tunc &c. Nam 2°°. tūc Deo opponitur malū: Et conſequenter q cognoſcit per ſuam eſſentiam malū, cognoſcit per ſuum oppoſitum 2°°. Diuinæ nāq; eſſentiæ in ſuo effectu conſideratæ aliquid opponitur: licet ei in ſeipſa conſideratæ nihil. Vide infra art. 16.

4m maior. Quod cognoſcat &c. Imperfectè cognoſcit. ℞. ſi eſt cognoſcibile per ſeipſum: non aliter. Tunc &c. Malū. n. per ſe cognoſcibile non eſt, ſed per aliud.

1 ¶APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quō per rationem

Vtilit. pro interimas hæreſim Albanenſium [Prat. Albanenſes] dicentem:

5 Eccl. cō q Deus et ſe non præſcire aliquod malum, ſed per ſuum aduer-

2 ſarium. ſ. Dæmonem. 2° habes quomodo per rationē oſtendas,

tra hære. hanc ritè fuiſſe damnatam à Prouer. 15. Infernus & perditio co-

Alb. dān. ram Deo: item à pſal. 50. malum corā te feci, & 68. Delicta mea à

à ſcrip. te non ſunt abſcondita. Item à Luc. 15. Peccaui in cœlum & co-

3 ram te: & à mille locis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrum Deus cognoſcat ſingularia.

90 CONCL. M. Deus cognoſcit ſingularia.

¶PROB. Quia in tantum ſe extendit ſcientia Dei, inquantum ſe extendit ſua cauſalitas; & ſua cauſalitas non tantū ſe extendit ad formas, ſed etiam ad materiam immò ad totum eſſe rei, [cùm totum eſſe ſit factum per ipſum.]

1m. Propter ſuam immaterialitatem. ℞. Non; ſed propter à ſe factam abſtractionem. Cauſa ergo quare intellectus noſter ignoret ſingularia, non eſt immaterialitas eius (vt arguebatur) ſed eſt abſtractio, de qua in litera. Et ideò data reſponſio monſtrat q argumentum peccat per fallaciam ſecundum non cauſam, vt cauſam.

2m de minori. Abſtractæ. ℞. Secundum eſſe ſuum: non; ſecūdum etiam virtutem repræſentandi totaliter qualiter abſtractæ à nobis. Tunc &c. Nam ſpecies abſtracta ſecundum eſſe ſuum in Deo, i. diuina eſſentia habet virtutem repræſentandi quæq; ſingularia: ſpecies autem à nobis abſtractæ repræſentant tantum vniuerſalia.

3m de maiori. Similitudinem. ℞. Quantumcunq; tenuem: non ſemper, ſimilitudinem rei ſecundum ſe actuatæ. Tunc &c. Non enim ſolum Deo ſimilatur ens actu; ſed etiam ens in pura potentia. Licet enim Deus non ſit ens in potentia: eſt tamen ens, & vltra hoc, eſt cauſa entis talis. infrà q. 44. ar. 2.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Auerrois & Algazelis [Direct. inquiſ. 2. par. q. 4. blaſphemantium; q Deus non cognoſcit ſingularia in propria forma. Hanc ex ſeipſa hæreſim adduximus etiam ſupra ar. 6. quia & contra illum articulum pugnabat in alio quodammodo ſenſu; inquantum. ſ. res non cognoſci à Deo propria cognitione, continet. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò damnari ibi à Directorio vniuerſaliter, ſic: Antiqui philoſophi vt &c. Auerroes Algazel multos errores & hæreſes contra ſanctam fidem noſtram poſuerunt, vt patet proſequendo vt infrà: & particulariter damnari à pſal. 138. Domine probaſti me, & cognouiſti me: tu cognouiſti ſeſſionem meā & reſurrectionem. Ecce ſingularia, immò etiam ſingulariſſimæ conditiones: vt & infrà. Intellexiſti (inquit) cogitationes meas de longè, ſemitam meam & funiculum meum inueſtigaſti. Ecce: q non tantum cognoſcit ſingularia hominibus angelisq; ignota. ſ. cogitationes; ſed etiam faciliter ea cognoſcit, quū de longè. Facilis enim ſubtilis & acutus eſt oculorum noſtrorum intuitus: cùm à longè videt minima, quæ ſunt hic cogitationes. Item à Iob 31. Nonne Deus ipſe conſiderat vias meas: & cūctos greſſus meos dinumerat? Quaſi apertè dicat, ſic; & ſtultiſſimi ſunt, qui hanc veritatem apertiſſimam negant; & hæc veritas cuiq; aperta eſſe deberet. Ad ſignificandum iſta tria vtitur modo interrogatorio. Hinc dicimus: q Catholicus Eccleſiæ Doctor ſanctus Hieronymus veritatem hanc negare noluit; ſed quod (vt in primo ſententiarum diſtinct. 39. in ſuis infraſcripſit verbis) talem præcipuè habuit ſenſum, qualē Apoſtolus ibi. 1. Cor. 9. Nunquid cura eſt Deo de bobus? infra q. 22. ar. 2. 1m. Sancti autem Hieronymi verba virtualiter ſuper Abacuch 1°. habent: Adulatores videri Diuinæ prouidentiæ & iniurios rationali naturæ conſequi dicunt, Deum cognoſcere minimas res vniuerſas, vt culices & ſimilia, & eorum curam habere. Adde; q B. Hieronymus in commentarijs ſuper prophetas inſeruit multa ſicuti & hoc, ex aliorum, non ex propria, ſententia [teſtante ipſomet lib. 1. contra Ruffinum.] Illum ex propria ſententia, vide locutū c. 32. Ieremiæ ibi, Deus vniuerſæ carnis: & eum ſcientiam exactiſſimam omnium, ac prouidentiam, Deo attribuere cōſpicies, vt decet catholicum. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. 3

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrum Deus poſſit cognoſcere infinita.

CONCL. M. Neceſſe eſt dicere: q Deus ſciat infinita. 91

PROB. Quia Deus cognoſcit omnia exiſtentia in actu quomodocunque, ac in potentia quacunque: & iſta proculdubio ſunt infinita.

¶Concl. P. Neceſſe eſt dicere: q Deus etiam ſcientia viſionis ſciat infinita.

¶PROB. Quia Deus ſcientia viſionis cognoſcit omnia quæ pro aliqua differentia temporis ſunt actu: & huiuſmodi ſunt infinita (puta cogitationes, affectiones, cordium &c.)

1m de maiori. Secundum q infinitum ℞. i. enumerando partem poſt partem ſucceſſiuè: non, i. cognoſcendo illius infiniti omnia ſimul. Tunc &c. Concluſio enim intendit: quòd Deus cognoſcit infinita ſecundo modo tantum.

2m de concluſione. Finitum. ℞. Per modum tranſitionis: non, per modum comprehenſionis. Tunc &c. Nam infinitum eſt Deo finitum ſecundo modo tantum.

3m de maiori. Menſura. ℞. Regulatiua veritatis naturæ: non, quātitatiua. Tunc &c. Nam ſcientia Dei eſt ſcitorum menſura primo modo tantum.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum fuiſſe ab Eccleſiaſt. 42. Cognouit dominus omnem ſcientiam, annuncians quæ præterierunt, & quæ ſuperuentura ſunt, & reuelans veſtigia occultorum: non præterit illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo vllus ſermo. Hæc autem proculdubio ſunt infinita, cùm animæ humanæ ſint immortales. itē ab Iſa. 40. Deus ſempiternus Dominus, 1

Vtilit. pro S. Eccl. ad intelligēdas ſcripturas.

qui creauit terminos terræ ; nec eſt inueſtigatio Sapientiæ eius. Item à pſal. 146. Magnus Dominus noſter, & magna virtus eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus. Si ſapientię eius non eſt numerus ; ergo infinita eſt, ergo ipſe cognoſcit infinita. 2° vides :
2 quomodo ex his vicisſim ſtabiliatur concluſio.

ARTICVLVS TERTIVSDECIMVS.

Vtrum ſcientia Dei ſit futurorum contingentium.

92 CONCL. M. Deus futura contingentia cognoſcit.
¶ PROB. Quia Deus cognoſcit omnia quæ ſunt in potentia creaturæ [at. 12.] & quædam horum ſunt contingentia nobis futura. (vt patet.)

1m de maiori. A cauſa. ℞. Prima, & ſecundaria proxima ſimul: non, prima tantum. Ad producendum ergo affectum contingentem, ſufficit : q; cauſa proxima, non ſolum non ſit neceſſaria. Vndè, gloſſa data, mox dic : Tunc nihil contra. Nam multa habent cauſas proximas non neceſſarias: licet prima ſit ſemper neceſſaria.

2m de maiori. Conſequens. ℞. Acceptum ſecundũ q; accipitur antecedens : non, acceptum in alio ſenſu ab antecedẽte. Tunc nihil contra. Licet enim quicquid ſcitur à Deo ſit neceſſarium in ſenſu antecedentis, i. ſit neceſſarium ſecundum quod ſubeſt ſcientię diuinæ: tamen non ſemper eſt neceſſarium in ſenſu alio, id eſt non eſt neceſſarium ſecundum q; eſt in ſeipſo ad extrà productum.

3m de maiori. Eſſe. ℞. Secundum modum quo eſt ſcitum: non, abſolutè ſm q; in proprijs cauſis ſeu naturis conſiderantur. Vide ad ſecundum enã. Nota hic exemplum pulcherrimum, de illo qui totam viã intuetur: & recole illa, quæ diximus in appendice ſupra at. 9. illa huc, & illa illuc, prout oportuerit applicando. Sed priùs, gloſſa formali data, mox ſubinferas. Tunc &c. Nam omne ſcitum à Deo neceſſe eſt eſſe ſecundum quòd ſubeſt ſcientiæ diuinæ: nõ ſemper ſm q; in proprijs naturis ſingula conſiderantur.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° : quò per rationem oſtendas, rectè eſſe dictũ Iſa 41. Dicite nobis, quæ ventura ſunt, & dicemus; quia Dij eſtis vos. Vbi inſinuare videtur, fuiſſe etiã apud gentiles, tanquàm communis animi cõceptio, habitum ; q; naturæ diuinæ aſſerit proprium hoc, cognoſcere infallibiliter futura contingentia. Item in pſal. 138. & omnes vias meas præuidiſti: quia non eſt ſermo [.ſ. à te occultus] in lingua mea. Noſtrarum autem viarum, atque ſermonum, multa ſunt contingentia futura. Item tu Domine [ſubdit] cognouiſti omnia nouiſſima. Item in ſap. 8 Scit ſigna & monſtra, antequàm fiant, euentus temporum & ſeculorũ. Inter nouiſſima autem, & monſtra &c. ſunt aliqua futura contingentia. 2° vides: quomodo ex
2 his vicisſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Ecc. ad in tel. ſcrip.

ARTICVLVS QVARTVSDECIMVS.

Vtrum Deus cognoſcat enunciabilia.

93 CONCL. M. Neceſſe eſt: q; Deus ſciat omnia enunciabilia, quę formari poſſunt: non per modum enunciabilium, ſed per ſimplicem intelligentiam.
1 ¶ PROB. °Quia Deus ſcit quæcunq; ſunt in potentia creaturæ; & in huiuſmodi potẽtiæ eſt formare enunciabilia: °Quia
2 [ly non per modum &c] in intellectu Dei non eſt compoſitio, neq; diuiſio : ° Quia [ly ſed per &c.] intellectus diuini ſpecies
3 [hæc eſt eſſentia diuina] repreſentat ei omnia ſimul.

1m de maiori. Enunciabilia. ℞. Per modum enunciabilium: non aliter. Tunc &c. Nam per concluſionem patent omnia.

2m de maiori. Similitudinem. ℞. Vel formalem, vel eminentem. Tunc &c. Nam in Deo eſt aliqua enunciabilium ſimilitudo eminens, quæ eſt diuina eſſentia : licet non ſimilitudo formalis, propter rationem adductam in argumento.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, meritò eſſe dictum de Deo à ſap. 8 ſcit verſutias hominum, & ſermonum, & diſſolutiones argumentorum : Item ab Eccl. 42. Dominus ſcit omnem ſcientiam, non præterit eum vllus cogitatus nec vllus ſermo: Item ab apoſtolo Hebr. 4. non eſt vlla creatura inuiſibilis apud Deum. ſubſume tu. Sed ſcientia noſtra, puta metaphyſica, continet enunciabilia. verſutiæ ſermonum, argumentorum, enunciabilia, & ipſa enunciabilia ſunt aliquæ creaturæ: ergo Deus, cùm ſciat omnia hęc per ſcripturas hic recenſitas, ſcit enunciabilia. Item ab Iſa. 55. Cogitationes meæ non ſunt cogitationes veſtræ, neque viæ meæ viæ veſtræ, dicit Dominus. Subſume tu. Sed cogitationes aliquę noſtræ ſunt enunciabilia per modum enũciabilium: ergo Deus per modum enunciabilium enũciabilia non cognoſcit. Cognoſcit ergo ſuo modo illa, non noſtro modo. Nam & de vnoquoque loquendum eſt, ac ſentiendum, ſecundum modum conformem non mihi & illi, & illis; ſed conformem rei ipſi, de qua loquimur. 2° vides : quò vicisſim ex his firmetur concluſio. 2

Vtil. p S. Eccleſ. ad intel. ſcri.

Regulæ vniuerſales.

ARTICVLVS QVINTVSDECIMVS.

Vtrum ſcientia Dei ſit variabilis.

CONCL. M. Oportet: ſciam Dei eſſe omninò inuariabilẽ. 94
¶ PROB. Quia ſcientia Dei eſt eius ſubſtantia: & eius ſubſtantia eſt omninò inuariabilis.

1m de minori. Ad creaturam. ℞. Secũdum q; in ſeipſa eſt, non, ſecũdum q; ipſa in Deo eſt. Tunc &c. vt patet. Duæ reſponſiones in litera datæ quarum ſecunda eſt ibi, vel aliter dicendum eſt. & ex aliquo modo licet differant: tamen faciliter reducuntur in idem. & ideò diuiſim hic non formalizantur. Cæterum ſi vis videre primum reſponſum formalizatum vide q. 13 at. 7. ad 3m.

2m de maiori. Poteſt ſcire. ℞. Ita q; id omne ab æterno ſciat: non, ita q; eius aliquid vſq; de nouo ſciat. Tunc nihil contra Nõ enim ſequitur : q; ſi Deus poteſt plura facere quàm faciat, poſſit plura ſcire quàm ſciat. Quoniam ab æterno ſcinit Deus & ſe poſſe plura facere quàm faciat, & quæ ſint illa plura quæ poteſt facere, quæ tamen nunquàm faciet. Vides ergo manifeſtè : q; nunquàm aliquid ſcit de nouo, ſed neque aliquid Deus poteſt de nouo : licet effectus aliquis fiat, vel fieri poſſit ab ipſo, de nouo.

3m concluſio. Ergo non &c. ℞. Si ad enunciabilia referatur. non, ſi referatur ad immutationem diuinæ ſcientiæ in ſeipſa. Tunc ergo negatur illa conſequentia ſ. & ita ſcientia Dei eſt variabilis. Nam in ſeipſa (vt cõcluſio intendit) ſemper immutabilis perſeuerat; etiam quòd mutabilia ſciat.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° : quomodo per rationem interimas hæreſes Teophronij Agnoetarũ ducis [Prat. Agnoetæ,] quæ & ſupra at. 7. adducta eſt, dicentis ; Deus quod non extat &c. Item Secundini [Prat. Secundinus] dicentis; Deus eſt mutabilis. Cùm enim ſcientia Dei ſit Deus: ſi Deus eſt mutabilis, ſequitur apertè, ſecundum eum, ſcientiam Dei eſſe variabilem. 2° habes : quomodo per rationem oſtendas, ipſas rectè
2 damnari à Papa Innocentio III. in concilio. Extra de ſum. tri. & fi. cath. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur. q; Deus eſt incommutabilis. Item à Iac. 1. vt ſupra at. 7. adducitur. Vbi ad literam dicit ly tranſmutatio. Item à Malach. Ego Deus & non mutor. Recole ſemper in his : quòd ſcientia Dei eſt Deus.
3 3° vides : quomodo vicisſim ex his firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. contra hæres. Th. Secũda, a Papa à Conci. lio a ſcrip.

¶ NOTATIO. Articulum præſentem iuuat articulus in ordine 174. 191 88. 80. 43. 44. Item pro in ad ſecundum dicto ly ex hoc, quòd Deus poteſt plura facere quàm facit, nõ ſequitur, q; poſſit plura ſcire, quàm ſciat, niſi &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris Concordantias pòſt annexas nu. 925. Item pro in reſponſione ad 3m, dicto ly antiqui nominales dixerunt idem eſſe enunciabila &c. ſed hæc opinio falſa eſt &c. vide ibi nu. 478.

Pro ſtudio vari. con.

ARTICVLVS SEXTVSDECIMVS.

Vtrum Deus de rebus habeat ſcientiam ſpeculatiuam.

CONCL. M. Deus de ſeipſo habet ſcientiam ſpeculatiuam tantum. 95
¶ PROB. Quia Deus non eſt operabilis [ſic ergo hæc ſcientia neque quoad finem neque quoad rem eſt practica.]
¶ Concl. P. Deus de omnibus alijs habet ſcientiam ſpeculatiuam & practicam.
¶ PROBAT. ° Quia quicquid nos modo ſpeculatiuo cognoſcimus, Deus multo magis cognoſcit : ° Quia [ly & practicam] concl. mox ſequens hoc declarat. 1 2
¶ Concl. S. Deus de hijs, quæ poteſt facere, ſed ſecundũ nullum tempus facit practicam ſcientiam non habet ſecundum q; practica dicitur à fine ; ſicut autem practicam ſciẽtiam habet de hijs quæ ſecũdum aliquod tempus facit : mala verò. Licet ab eo nõ ſint operabilia, ſub practica eius ſcientia cadunt.
¶ PROB. °Quia finis practicæ eſt operatio: Et Deus nõ vult ea operari [iſta tamẽ ſcientia eſt practica quàm ad rem de qua eſt : cum ſit de re operabili :] ° Quia ly ſicut autem &c.] Deus vult operari quãdoq; iſta. ° Quia [ly mala verò,] permittit, vel impedit, vel ordinat ea. 1 2 3

1ᵐ de minori. Rerum. ℞. aliarum à ſeipſo nō aliter. Pro litera aduerte. q. ſciētia de ſeipſo nullo mō eſt practica: de oībus alijs aliquo mō eſt practica. De nō dis quidem actu quādoque eſt practica, & quantum ad obiectum [cum res illa ſcita ſit operabilis. & quantum ad finem cū de facto terminanda ſit res illa ad opus: de heri autem poſſibilibus tantum eſt practica, quantum ad obiectum tantum. Poſt formalem tamen gloſſam prædictam mox inferatur tunc nihil contra.

2ᵐ De antecedēte. Sciētia ſpeculatiua. ℞. inquātum humana: nō inquātum ſpeculatiua præcisè. Tunc &c.
1 Concedit enim concluſio, q. Deus habet ſcientiam ſpeculatiuā vt ſic: ſed non concedit, quod habeat ſpeculatiuā modo humano. Vide in appendice ar. 14. regulam,

3ᵐ de maiori. Nobilius. ℞. Abſolutè: nō, tātum comparatiuè. Tunc &c. Licet enim ſpeculatiua comparata practicæ ſit nobilior: non tamen eſt nobilior abſolutè, ideſt omnibus modis. Ita ſ. pro nō detur in ſciētia aliquid nobilius ſpeculatiua. Sciētia enim ſpeculatiua & practica ſimul, quando obiectum ſcientiæ eſt operabile, eſt nobilior, quam ſpeculatiua tantum vt patet. Nec omninò negādū illam ſcientiam ſimul eſſe practicam: quia ſcientia illa, ſi etiā practica non eſſet, imperfecta eſſet. Cum igitur in Deo nihil ſit imperfectum, & quod eſt nobilius Deo attribuendum ſit: patet quòd de rebus operabilibus habet ſcientiam ſpeculatiuā ſimul & practicam.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes. 1°: quomodo per rationem primæ cōcluſionis interimas hæreſim Metamorphiſtarum. [Prat. Metamorphiſtæ:] dicētium; corpus Chriſti, cū aſcēdit in cœlum, planè Deum factum, & omninò propriè dici debere, corpus Chriſti eſſe Deum. Ergo Deus, ſecūdum iſtos, vt patet diſcurrēti, eſt factus. Ergo de Deo, ſm iſtos, poteſt eſſe ſcīa practica, cùm ſit quoddam factibile ſeu operabile: cōtra quod pugnat articuli prima concluſio.

Vtil. p S. Ecc. cōtra hær. Met. Abaylar. Alga. dā. à Cōc. pp.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtēdas, hāc hæreſim meritò fuiſſe damnatam à ſymbolo fidei Nicæno & Conſtantinopolitano 1. ſic. Natū nō factum: & à ſymbolo Athanaſij per Cōcilium Florētinum, mox poſt tractatum de ſacramētis: & acceptato & compēdioſa fidei regula vocato ſic: Pater à nullo eſt factus, Filius nō factus, Spiritus ſanctus nō factus. Cōſequenter ergo Deus nō eſt factus. Itē à Cōcilio Tridētino ſeſſ. 3. Credo in. &c. Genitum non factum. Nec mirandum; ſi quod de filio ſtātum dicit Nicænum Conſtātinopol. Tridentinum applicemus toti trinitati: quoniam, Licet eſſe genitum ſoli filio cōueniat; tamē eſſe nō factum omnibus perſonis competit iuxta ſenſum illorum Conciliorum.
3 3° habes: quomodo per rationem tertiæ cōcluſionis interimas hæreſim Petri Abaylardi. [Prat. Arnaldiſtæ] dicētis: Deum nō poſſe facere niſi quæ facta ſunt. Cuius cōtrarium ſupponit prima pars tertiæ concluſionis. Cæterum huius Petri damnationem per Eccleſiam rectè factam videbimus infra q. 25. artic. 5. Item habes: quomodo per rationem deſtruas hæreſim Algazelis. [Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.] dicētis: Deus nō permittit mala fieri, vt eliciat bona. ſed mala in mūdo proueniūt ex neceſſitate materiæ vel naturæ. Cuius cōtrarium dicit tertia pars tertiæ cōcluſionis. Cæterum & rationem ampliorem, & damnationem per Eccleſiam factam cōtra Algazelem, vide infrà. qu. 22. ar. 2 Pro nunc nunc ſufficiat audire Directorium ipſum vniuerſaliter damnātem ſic; Antiqui philoſophi &c. Algazel multos errores & hæreſes contra fidem ſanctam noſtram poſuerūt, quod patet proſequēdo vt ſequitur. Et poſtea inter alios recitat ſententiam Algazel ſupradictam.
4 4° vides: quomodo viciſſim ex his firmentur concluſiones.

¶ NOT. Præſentem articulum iuuat in ordine, articulus 87. Item pro in corpore dicto ly Mala verò, licet ab eo non ſint operabilia tamē ſub cognitione practica, &c. vide tabulæ magnę vere aureæ ſancti doctoris poſt annexas Concordantias numero 713. item pro dicto ly & ægritudines cadunt ſub practica ſcientia medici inquantum &c. vide ibi nu. 479.

Pro ſtud. ſua.co.

QVAESTIO XV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ideæ ſint.

96 CONCLV. M. Neceſſe eſt ponere ideas in mente diuina.

¶ PROB. Quia oportet ponere mūdum à Deo eſſe factum ſecundum ſimilitudinem ad formam quam mente præcōceperat Deus, [Cum non à caſu, ſed per intellectum factus ſit mundus.]

1ᵐ de maiori. Secūdum idæā &c. ℞. Exiſtentem extra ſeipſum: non, in ſeipſo. Tunc &c. vt patet.

2ᵐ Concluſio. Ergo nec alia. ℞. niſi ſua diuina eſſentia ſi compararetur ad alia, haberet rationem ideæ: cuius rationem non habet, ſi compararetur ad ipſum Deū. Tunc &c. Nō enim eſt eadem ratio de cognoſcere ſe per idæam; & cognoſcere alia ſic.

3ᵐ De cōcluſione. Idæas. ℞. diuerſas realiter à diuina eſſentia: non diuerſas ſolum ratione. Rō eſſentiæ eſt, q. ſit, ratio Ideæ eſt q. ſit exemplar. vel principium cognoſcitiuum rerum art. 3. Ideo nihil contra: vt patet.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim, quæ huic reducitur. Arnaldiſtarum [Prat. Arnaldiſtæ] dicentium: Deum agere ex neceſſitate naturę. Contra hanc enim pugnat articulus; ſi intelligant (vt videtur, q.) creaturæ per quandam reſultantiam, ſicut ſolis radius à ſole, emanent à Deo. Tunc ſiquidem Deum non agere per intellectum, ponunt: & conſequēter ydeas in ipſo eſſe negant.

Vtil. p S. Eccleſ. cō Arn. hær: damna. à ſcriptur.

2 2° habes: quomodo per rationem demonſtres rectè damnatam fuiſſe illam hæreſim à Sap. 7. omnium eſt artifex ſapiētia: & 8. quis horum quæ ſunt magis, quàm illa eſt artifex Hic enim ſcriptura in Deo ponit ydæam ſecundum veritatem. Licet hoc nomine non vtatur. Diffinitur namq; ydæa ſic: ydæa eſt forma intellectui obiecta intra ipſum exiſtens, ad quam artifex aſpiciens operatur. Si ergo Deus eſt artifex creaturarum: per intellectum ac voluntatem agit; & conſequenter ydeam aſpiciens, quæ in ſuo intellectu eſt, eas operatur. Vnde hanc fidei certitudinem vidēs beatus Auguſtinus. vt refert ſanctus Thomas in de verit. q. 3 art. 1.] dicit: Infidelis eſt, qui negat idæa in mēte diuina: & alibi ſcilicet lib 83. quæſtionum. q 46. idē Auguſtinus ait. Nō eſſe negādum aliquo modo: q. in Deo ſint formæ & rationes omnium rerum producibilium. Ydæa autē in Græco, eſt idem quod forma ratio vel ſpecies in Latino: ſecundum eundem Auguſtinum ibi. Cæterum, quòd certum ſit ſecundum fidem; Deum agere per intellectum & voluntatem liberam: vide q. 14. art. 8. in appen.
3° videre licet quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 1

¶ NOT. Præſenti articulo deſeruit articulus in ordine 97. 236. 237. 85. 84 246. 118. Item pro in corpore dicto ly in omnibus enim, quæ non à caſu generantur, neceſſe eſt formam eſſe finem generationis &c. vide tabulæ magnæ aureæ Angelici doctoris poſt annexas Concordantias nu, 783.

Pro ſtu'v … …

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſint plures Ideæ.

CONCL. M. Neceſſe eſt ponere plures Idæas.

¶ PROBAT. Quia oportet ponere ordinem vniuerſi eſſe intentum per ſe à Deo, atque creatum: & conſequenter proprias rationes partium huius totius eſſe in Deo. [Patet de ædificatore.] 97

1ᵐ de maiori. Eſſentia. ℞. Inquantum eſt ſimilitudo huius vel illius rei: non, inquantum eſſentia. Tunc &c. ex litera dic, q. ideæ & eſſentia diuina ſunt idem realiter. Sed non, formaliter. Nam eſſentia dē abſolutè, ideſt conſideratur, vt in ſe eſt. Idæa dicitur comparatiuè, ideſt conſideratur vt refertur ad res, tanquam ſimilitudo, vel ratio earum. Idcircò eſſentia, vt ſic remanente vna. poteſt multiplicari ipſa; non vt ipſa, ſed vt idea. Vide art. 1. 3ᵐ. Concl. de idæa formaliter loquitur: non realiter. Nam realiter loquendo eſſentia diuina eſt ydea creaturarum omnium quæ eſſentia non niſi vna realiter eſſe poteſt. Quòd autem eſſentia diuina ſit realiter ydea patet per Clementem Alexan. lib. 4. 5. ſtromatum, qui crebro inquit diuinam eſſentiam eſſe omnium rerum ydeam: & per Auguſtinum qui in lib. 83. q. 4. 46. ait ydeā eſſe formam & rationem incommutabilem; immortalem æternam. [Hoc ſoli diuinæ eſſētiæ conuenire poteſt.] & per Boetium. 3. de conſol qui vocat ydæam exemplum ſupernum. [Hoc ſolius diuinæ eſſentiæ eſt:] & per Diony. li. de diui. nom. c. 5 qui ydeas apellat rationes rerum effectrices. [nihil autē eſt ratio effectrix omnium rerum, niſi eſſentia diuina.

2ᵐ de maiori. Ita. ℞. Quantum ad eſſe principiū; non quantum ad eſſe principiū ſimpliciter vel ſic. Nam Idea eſt principiū quod: ſapientia & ars eſt principiū quo. Tunc &c. vt patet.

3ᵐ concluſio. Ergo temporale &c. Negatur conſequentia. Nam Ideæ ſunt cauſatæ ab æterno non à rebus, Sed à diuino intellectu, comparante eſſentiam ſuam ad res in tempore fiendas. Nec tamen in Deo eſt aliquid realiter cauſatum: Licet ex hoc. q. eſſentia comparatur

aſ res illas, reſultet quidam reſpectus dictus Idæa.

4^m de antecedente. Sunt. ℞. Reales, non intellecti, ſ. à Deo. Tunc &c. Nã perſonæ in Deo realiter ſunt reales [vt Damaſcenus intelligit] Ideales autem reſpectus in Deo realiter ſunt intellecti non fantaſticè. Licet non ſint reales.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem, tanquam in radice, interimas hæreſim Simonis Magi [Prat. Simoniaci.] dicentis. Mundum non eſſe creatum à Deo: Item Baſilidis.[prat. Baſilidiani] ſomniantium: Mũdum non à Deo factum: Item Albanenſium.[prat Albanenſes] blaſphemantium; Mundum à malo principio in ſua malignitate factum fuiſſe. Has per rationem directè ſi vis explodere, vide q. 65. ar. 1. ſed nunc tanquam indirectè contra illas pugnat articulus, ſi enim plures ydææ in Deo ſequitur cognito quid ideę nomine ſignificetur, ꝙ ydæata fecit Deus. At idæata ſunt omnes res mundi, ſeu totus mundus: ergo totum mundum operatus eſt Deus. Vnde per oppoſitum ad poſitionem iſtorum ſequitur: ꝙ non ſunt plures ydeæ in Deo.

Vtil. pro S. Eccleſ. cõtra hær. S mo. Baſil. Albã. dã à ſcri. Euãgelicis Apoſtolicis.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas has omnes eſſe iure damnatas à Ioh. 1. omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Quod factum eſt in ipſo vita erat. Hunc locum ſancti patres exponentes dicunt: per hoc ab Euangelio ſignificari rerum omnium rationes præexiſtere in mente diuina: & Auguſt. ſpecialiter inquit, ſicut in mente artificis eſt forma ſeu ratio rei artificiatæ producendæ: ita res omnes producibiles à Deo habent ſuas rationes, & formas in intellectu Dei ſupremi artificis. Notabis etiam hic ſuper ly. Quod factum eſt in ipſo vita erat, quod in reſponſione ad primum huius articuli diximus quod ſcilicet ydæa ſecũdum rem eſt vna tantum, quæ eſt diuina eſſentia exiſtens per ſe vita [vt Euangeliſta ait,]& ſecundum formalem rationem eſt plure. Item damnatas ab Apoſtolo Hebr. 11. Fide credim° aptata eſſe ſecula verbo Dei. vt ex inuiſibilibus viſibilia fierẽt. Hoc eſt. (vt communiter interpretatione à ſanctis patribus recepta vtamur. Vt ex inuiſibilibus rationibus in diuina mente inuiſibiliter præexiſtentibus viſibilia hæc ad extra fierent. Ydæas autem rationes eſſe; ſuperius erudiſti. 3° vides: quomodo ex

3 his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum omnium quæ cognoſcit Deus ſint Ideæ.

98 CONCL. M. Idæa ſecundum ꝙ exemplar, ſe habet ad omnia quæ à Deo fiunt ſm aliquod tempus; ſecundum verò ꝙ Idæa principium cognoſcitiuum eſt, ſe habet ad omnia, quæ cognoſcuntur à Deo, & ſi nullo tempore fiant; & ad omnia, quæ à Deo cognoſcuntur ſm propriam rationem. & ſm ꝙ cognoſcuntur ab ipſo, per modum ſpeculationis.

¶ PROB. ° Quia Idea ſm ꝙ exemplar, pertinet ad practi

1 cam cognitionem: Quia [ly ſm vero] Idea ſm ꝙ principium

2 cognitionis dicitur propriè ratio & pertinet ad ſcientiam ſpeculatiuam.

¶ Corol. Ergo vt ex concluſione reſpondeatur ad quæſitum formaliter, omnium, quæ cognoſcit Deus ſunt ideæ in Deo, vel ad cognitionem ſpeculatiuam tantum, vel ad practicam eiuam pertinentes.

1^m. Concluſio. ergo non omnium &c ℞. Niſi cognoſcantur per propriam rationem ſi n. cognoſcantur per propriam rationem, omnia hmõi habẽt Idæam in Deo non aliter, ſic intelligebatur concluſio. vide q 14 ar. 10. & 16.

2^m de maiori. Cognoſcit. ℞ Cognitione ſpeculatiua. non, practica denominata à fine, quamuis practica denominata ab obiecto illa cognoſcat. Vide q. 14. ar. 16. Tunc &c. licet enim non habeat illarum Idæã vt dicitur exemplar, ſic loquitur de Idæis Diony.). habet tamẽ Idęam illarum alio modo.

3^m de antecedente. Ideam. ℞. Aliam ab Idea compoſiti; non eandem cũ Idea compoſitis. Tunc &c. Nam ſufficit hoc ad ſaluandum: ꝙ Deus cognoſcit materiam per Idæam.

4^m de minori. Idæ. ℞. Aliæ ab Idea ſpeciei & ſubiecti: non eædem cum Ideis ſpeciei & ſubiecti. Tunc &c. vt patet in litera. Loquimur de Idæa, vt dicitur exemplar. Et per ly horum intelligimus pro nunc genera & accidentia inſeparabilia tantum. Nam accidentia ſeparabilia, ideſt ſuperuenientia, rei habent propriam Ideam [patet de picturis aduenientibus domui iam factæ,] & ſingularia ſecundum rei veritatem.

Vtilis pro S. Eccleſ. cõtra Au. Alg.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem repellas errorem. ſupra q. 14. ar. 6. dictum Auerrois; & Algazelis [Direct. inqu. 2. p q. 4.] garrientium; qđ Deus nõ cognoſcit ſingularia in propria forma. Si enim omnium rerum habet propriiſſimam cognitionem, & rationem: vtique omnia cognoſcit per cuiuſque ydeam, & conſequenter omnia in propria forma. Quomodo autem damnetur ab Eccleſia illorũ poſitio: vide directorium vbi ſupra & ar. 11.

¶ NOTATIO. 1. Ad vitandum errorem inſanum Almarici iam per Eccleſiam damnatum: aduertas. quæ ſequuntur. Quandò in corpore articuli dicitur, ꝙ ydæam eſt principium factionis rerum, caueto diligenter: nè à contextuali declaratione recedas dicente, ꝙ ydæa ſecundum quod eſt principium factionis rerum exemplar dici poteſt, Quaſi dicat in hoc ſenſu tantum ydæa poteſt dici principium factionis rerum, quia eſt exemplar. Hæc dixerim, ne forſan aliter interpretans impingeres in dogma Almarici. [Prat. Almaricus doct. Paris.] dicentis ydæas in mente diuina creare & creari poſſe. Damnatur enim tota Almarici doctrina à papa innoc. 3. extra de ſu. Tri. & fide Ca. Damnamus. Hic enim in fine dicitur: Reprobamus etiam & condemnamus perniciſſimum dogma impij Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina nõ tam hæretica quam inſana ſit cẽſenda. Per ly dogma autem papa intelligit vniuerſam eius doctrinã: vt patet per verba ſubiuncta, vt eius doctrina: & per ſcholiatorem Directorij inquiſitionis, prima parte ſchol. primo. Notatio ſecunda Articulo præſenti deſeruit in ordine articulus 88. 235. 241. Item pro in ad primum dicto ly. Malum non habet in Deo ydæam, neque &c. vide tabulæ magnæ auteæ D. Thomæ, pòſt annexas concordantias num. 715.

Cauẽdus enormis error.

QVAESTIO XVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum veritas ſit in intellectu tantum.

CONCL. M. Veritas principaliter eſt in intellectu ſecundario in rebus, ſecundum ꝙ comparãtur ad intellectum vt ad principium. 99

¶ PROB. ° Quia terminus cognitionis, quod 1

eſt verum, eſt in intellectu [vt fiat cognitio ſecun 2

dum ꝙ cognitum eſt in cognoſcente.]° Quia ly vt ad &c. ad intellectum, à quo dependet res, habet per ſe ordinem. non ad alium, & iudicium rei ſumendum eſt de re ſecundum id, qđ ineſt ei per ſe.

1^m Ex diffinitione prima D. Aug. Videtur. ℞. Nobis, non Deo, aliter non reprobaretur. Tunc &c. [Item ex diffinitione 2ª. Cognitori. ℞. homini, non Deo. Aliter non reprobaretur. Tunc &c. Item ex diffinitione 3ª.] Veritas. ℞. Rei, non, vt veritas. Hoc enim modo ſecũdũ veritas eſt in intellectu illo autem pri^{us} eſt in rebus per reſpectum ad intellectum à quo res ipſæ dependent. Tunc &c. vide concluſionem.

2^m de conſequentia. Intelligit. ℞. A Deo: non, ab hominibus. Tũc &c. Nã antiqui ibi loquebantur de hominibus: ideo errabant. At ſi de Deo locuti eſſent: verum dixiſſent.

3^m de minori. Eſt. vel non eſt. ℞ Nõ ſ autem ex eo ꝙ res eſt vera, vel non eſt vera. Tunc &c. vt patet in textu.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à philoſopho. 6 Met. tex. 8. quod verum & falſum non in rebus, ſed in intellectu, ſunt. 2° habes: quomodo ex ratione philoſophum ipſum in vero ſenſu intelligas: atque defendas 3° vides: quomodo ex philoſopho viciſſim concluſio ſtabiliatur.

1 Vtilis pro 2 philoſophia. 3

¶ NOT. ſi plura vis facientia ad intelligentiam dictorum in hoc articulo vide huius primæ partis in ordine articulos 163. 269. 107. 409. 404. 131. 299. 112. Item in tabula magna operum Diui Thomæ veteri autem vide ipſius ſancti Concordancias pòſt annexas num 594. & hoc pro meliori intellectu de ly vnaquæque res dicitur vera abſolutè, ſecundum ordinem ad &c quod dicitur in corpore. Itẽ pro ibi dicto ly cognitio eſt, ſecundum ꝙ cognitum eſt in cognoſcente &c. vide in dictis cõcordantijs num. 212.

Pro ſtudio varietate ornãdo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum veritas ſit in intellectu componente & diuidente.

CONCL. M. Veritas propriè loquendo eſt in intellectu cõponente & diuidente: non autem in ſenſu, neque in intellectu cognoſcente quod quid eſt. 100

¶ PROB. Quia veritas propriè importat aliquid vt cognitũ

non,

non, vt conforme tantum: & cognoſcere conformitatem rei ad intellectum eſt ſolum intellectus componentis, & diuidentis. [Licet ſenſus aut intellectus ſimplex ſit conforme quoddam propriorum obiectorum.

Nota quod concluſio loquitur de intellectu humano.

1^m ex philoſopho. Verum. ℞. Vt conformia quędam: non, vt cognoſcentia conformitatem talem. Tunc &c. Non enim ſine cauſa concluſio addidit ly propriè loquendo; quod propriè declarauit probatio. Vide tu. Sunt ergo veri & ſenſus & intellectus dicti à philoſopho: ſed non propriè veri.

2^m de maiori. Adæquatio. ℞. Vt cognita: non, vt conformis tantum. Tunc &c. Nã in intellectu ſolùm componente & diuidente eſt illa adæquatio, non tantum vt conformis, ſed etiam vt cognita: in alijs, vt conformis tantum.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quò per rationem demonſtres; rectè ſenſiſſe philoſophum, quando 6. Met. text. 8. dixit, q. circa ſimplicia & quod quid eſt non eſt veritas, nec in intellectu neque in rebus. Intellige tu, à ſimili, neque in ſenſu. 2° habes quomodo per rationem ſenſum verum philoſophi
Vtilit. pro philoſophia.
2 ibi attingas, atque defendas, 3° vides quomodo ex philoſopho viciſſim ſtabiliatur concluſio.
3

pro ſtudio varietate ornando ¶ NOTATIO. Si plura vis ſcientia ad illud quod in corpore dicitur de ſenſu: vide huius primæ partis articulum in ordine. 108. 99.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum verum & ens conuertantur.

101 CONCLV. M. Sicut bonum conuertitur cum ente, ſic & verum.

¶ PROB. Quia [ly ita & verum] verum habet ordinem ad cognitionem; Et vnumquodque in tantum eſt cognoſcibile, in quantum habet de eſſe.

1^m. Concluſio ergo non conuertuntur. ℞. Eodem modo non, modo variato. Nam verum, quod eſt in rebus [in hijs enim eſt ſecundatio] & ens conuertuntur ſm ſubiectũ verum autem, quod eſt in intellectu, & ens conuertuntur ſm q. verum eſt manifeſtatiuum ens eſt manifeſtatum.

Item concluſio. Ergo non conuertuntur. ℞. Secundũ rem & rationem ſimul: non ſm rem tantum. Tunc &c. Non enim concluſio intendit, q. conuertantur ſm rem & rationem ſimul. ſed ſicut bonum conuertitur cum ente. i. q. conuertantur ſecundũ rem tantum. Vide literæ ſecũdum reſpõſum ly quamuis poſſet dici, &c.

2 de maiori. Non ens. ℞. Reale & rationis ſimul: non, reale tantum. Tunc &c. Nam illud non ens, ad quod ſe extendit verum, dicendo verum eſt quod non eſt non eſſe, eſt ens rationis. Licet non ſit ens reale: & hoc ſufficit ad verificandam concluſionem. Non vult enim dicere concluſio, q. verum & ens reale conuertantur. ſed quod verum eſt ens, complectendo ens reale & rationis ſimùl hoc nomine, i. ſiuè ſit ens reale ſiuè ſit rationis. Conuertuntur,

1 3^m de minori. Conuerti. ℞. Secundum rem & rationem ſimul non, ſm rem tantũ. Tunc &c. Nam, q. ſit poſterius vel priùs ratio veri vel entis. [circa quod declarandum inſiſtit litera] hoc non facit q. ſm rẽ nõ conuertantur: & hoc tantum vult concluſio, q. ſm rem conuertantur. Ex reſponſione ad 3^m. habes regulam pluries à Diuo Thoma ſeruatam, quæ eſt hæc. Quando iam in eodem articulo reſpondit ad argumentum eadem ſolutione diluendum ipſe tanquam ad eam ſolutionem priùs dictam argumentum poſterius remittens, formalem reſponſionem non adducit. Sed ex abundanti ob doctrina aliud ibi tactum declarat, v.g. Hic in 3°. difficultas erat in ly conuerti. [Hoc enim intendit infringere q. ſcilicet non conuertantur] & tamen nihil de hoc nunc reſpondetur; ſed ad declarandum, quomodo alterum illorum ſit prius vel poſterius [quod argumentum tetigit.] inſiſtitur. Si quæris quare; hoc eſt quia per iam datas ad priora argumenta ſolutiones poterat à ſtudentibus etiam ad 3^m, illud applicari ſolutio: vt nos oſtendimus.
2
Regula pro more S. do. intelligendo.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem demonſtres, philoſophum rectè dixiſſe 3. de anima. te. 37. q. anima eſt quodammodo omnia ſm ſenſum & intellectum. Item 2. Met. t. 4. q. eadem eſt diſpoſitio rerum in eſſe & veritate. Vtrobique enim ſignificat; q. ens & verum conuertuntur. 2° habes quomodo per rationem philoſophum ipſum in vero ſenſu intelligas. atq; defendas. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.
Vtilit. pro philoſophia.
2
3

Pro ſtud. var. orn. ¶ NOTATIO, Si plura vis ad corporis declarationem, ſcientia, recurre ad huius partis articulos 99. 15. 27. Item ad facilius ſine ſcrupulo explicandum in reſponſione ad ſecundum dictum illud, verum fundatur in ente inquantum non ens eſt quoddam ens rationis &c. recurre ad tabulam magnam concludendum D. Thomæ verè auream; & in concordantijs pòſt annexis vide nu. 546. & ſatisfactus eris.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum bonum ſecundum rationem ſit prius quàm verum.

CONCLV. M. Verum (abſolute loquendo.) prius eſt, quàm bonum. 102

¶ PROB. Quia ratio veri ſic habet propinquiùs ad ens, q̃ ratio boni: Quia verum reſpicit cognitionem: & hæc antecedit appetitum boni. 1 2

1^m de maiori. Prius eſt. ℞. Secũdum q. eſt vniuerſalius: non ſemper, ſimpliciter. Poteſt enim eſſe vlius in genere tantum (vt puta appetibilium vt patet de bono, non ſimpliciter; & poteſt eſſe vniuerſalius tantum in genere puta cognoſcibilium) & ſimpliciter [vt patet de vero] ideo bonum ex eo q. vniuerſalius eſt prius tantum in genere: & verum ex eo, q. vniuerſalius eſt prius ſimpliciter. Tũc nihil contra. Concluſio n. non ſine cauſa appoſuit illam particulam. Abſolutè loquendo. Voluit enim per hoc innuere: q. veri ratio eſt prior ſimpliciter, & boni in aliquo ſenſu, ideſt in genere.

2^m de minori. Priora. ℞. Secundum q. entia, non ſm q. bona. ideſt ſm rationem entis, non ſm rationem boni. Tunc &c. Concludit enim argumentum, q. ratio entis eſt prior, quàm ratio veri; quod nos concedimus: ſed nihil ad rem.

3^m. De concluſione. Quam ver⁹. ℞. Particulare; non commune. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de vero communiter ſumpto: vt patet.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1°: quomodo per rationem oſtendas philoſophum iure dixiſſe. 6. Metaph. text. 8. verum & falſum eſſe in mente, bonum autem & malum eſſe in rebus. Hoc eſt verum, vt pote menti vicinius quam bonũ, prius cadit in intellectu quam bonum, ideſt prius intelligere ſe ens aliquis apprehendit quam apprehendat ſe appetere ens: & conſequenter verum ſecundum rationem eſt prius quem bonum. 2° habes quomodo per rationem dictum illud philoſophi in vero ſenſu intelligas, intellectumque defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim concluſio ſtabiliatur. 1 *Vtil. pro philoſophia.* 2 3

¶ NOT. Articulo huic ſeruit articulus in ordine. 25. 26. 100 410. 107. 99. *Pro ſtudio varie.*

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Deus ſit veritas.

CONCL. M. Non ſolum in Deo eſt veritas, ſed ipſe eſt ipſa prima & ſumma veritas. 103

¶ PROB. Quia eſſe Dei eſt & conforme ſuo intellectui (ergo in ipſo eſt veritas,) & ſuum intelligere [ergo ipſe eſt veritas.] Quia [ly ſed ipſe eſt ipſa prima] ſuum intelligere eſt menſura omnis alterius & eſſe, & intellectus. Quia [ly ſumma] ipſa eſt ſummum eſſe & intelligere.

1^m de maiori. In compoſitione, & diuiſione intellectus. ℞. Vel in iudicando de reb⁹. & cognoſcendo complexa ſecundum ſimplicem intelligẽtiam. Tũc &c. vt patet. Pro litera dic q. illa maxima argumenti vt iacet, de veritate tantum humana intelligitur [vt artic. 2.] gloſſata autem ſic, vniuerſaliter de omnibus intellectibus proportionaliter tamen [quod dico propter angelorum ſimplicem intelligentiam verificatur.

2^m. Ex Auguſtino. Eſt ſimilitudo. ℞. affirmatiuè expoſita, vel negatiuè. Affirmatiuè exponitur veritas noſtra rerum filio appropriata; negatiuè in diuinis eſſentialiter dicta Tũc &c. Hoc. n. q. fili⁹ ſit ſimilis ſuo principio, Et eẽ diuinũ nõ ſit intellectui ſuo diſſimile declarat ad plenum, quod Deus eſt veritas.

3^m. De conſequentia prima. oẽ verum. ℞. Inquantum verum; non, inquantum non ens, aut priuatio. Nota fallaciam antecedentis [vt in litera] pro ſemper: vt Caluini cauilloſis blaſphemijs quibus Deum in nobis effectorem peccati ſtatuit ſcias, & reſpondere & ipſum ignorantiſſimum nebulonem oſtendere. [Prær. Caluin: ſtx.] Ad argumentũ tamen formaliter mox, data gloſſa, dicas. Tunc &c. Nam peccatum, vt peccatũ eſt non ens, ſiuè priuatio: non autem eſt aliquod verum. *Contra caluinum*

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem 1

Vid. p S. Eccl. c. tra har. Arm. & aliorũ; dã aſcri. Pro Illu ſtris.

tionem interimas hæreticam blaſfemiam Armenorum. [Prat. Armeni] Deum eſſe mendacem, menuenium. Item quorun dam authorum, qui (vt innuere videtur Melchior Cano de locis Theologicis lib. 1. cap. 3] impudenter dixerunt: Deum potentia ordinaria mentiri poſſe: & Deum potentia ordinaria per adminiſtrum poſſe vel mentiri vel fallere. Contra hos omnes pugnat articulus. ſi enim Deus veritas eſt: iam cum actum non cõpatiatur ſecum vel minimũ contrar: [Vt albedo non poteſt eſſe aliqua ex parte nigra.] patet apertiſſimè: q minimum mendacium. nec de poſſibili etiam, in Deum nunquam cadere poteſt.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has omnes meritò fuiſſe damnatas. Hiere. 10. Dñs autem Deus verus eſt. & Num. 2. Nõ eſt Deus quaſi homo vt mẽtiatur; Sap. 1. Abhominatio eſt Domino labia mendacia. pſal. 5. Perdes tu Deus, omnes qui loquũtur mẽdacium: Rom. 3. Eſt autem Deus verax: omnis autem homo mẽdax. Mẽdaces ergo ſunt prædictæ hæreſes dicentes. Item ibidem Apoſtolus; ſi iniquus eſt Deus. Quomodo iudicabit hũc mũdum? Iniquus autem eſſet, ſi mẽdax eſſet: & proportionaliter: ideſt ſi de facto mẽdax, de facto iniquus, ſi de poſſibili mẽdax, de poſſibili iniquus. Quocũque autem modo ſit iniquus: quomodo (inquit ille) iudicabit hũc mũdum? Vide

3 ibi ſi vis, auream Diui Thomæ expoſitionem. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtudio varietate

¶ NOTATIO. Plura, ſi vis, ad clariorem notitiam hic dictorum facientia vide in articulis 83. 132. 253. In ordine. Primi duo ſeruiunt corpori, tertius reſponſioni ad tertium.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum ſit vna ſola veritas, ſecundum quam omnia ſunt vera.

164 CONCL. M. Quodam modo vna eſt veritas, qua omnia ſunt vera: & quodam modo non.

¶ PROB. ° Quia veritas ſm q eſt in rebus, eſt vna, inquã tum omnes res dicuntur veræ per ordinem ad vnam primam veritatem: ° Quia [ly & quodam modo nõ] veritas ſm propriã rationem, ideſt ſm q eſt in intellectu: multiplicatur ſecũdum multitudinem tum intellectuum diuerſorum tum diuerſorũ cognitorum ab eodem intellectu.

Veritas rei veritas in tellectus.

¶ Corol. Ergo veritas illa vna, eſt veritas diuina ſm quam denominãtur omnia vera veritate rei, & veritates iſtæ plures ſũt diuerſi cõceptus intellectuum creatorum. Ergo veritas rerum eſt tãtum vna analogicè prout, ſcilicet res quæcunque dicuntur veræ ſm q conformantur conceptui diuino de ſeipſis habito: & veritas intellectuũ, ideſt ſm propriam rationem ſumpta eſt multiplex prout ſinguli intellectus ſunt veri ſingulis ſuis veritatibus propriè ſumptis.

1m. De concluſione, eſt veritas ℞. Per ſe ſubſiſtens: non aliter. Tunc. &c. Stat enim cum hoc q ſint plures aliæ veritates non ſubſiſtentes: & conſequenter q hæ ſint mẽte humana maiores ſecundum quid: Licet ſolus Deus ſit iſta maior ſimpliciter per aug.

2m. De concluſione. Vera. ℞. Veritate reis non aliter. Cõcordat ergo Anſel concluſioni.

Vti. pro S. Eccl ad intelli ſcrip. contra errores quoſdam.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem concordare valeas ad inuicem iſta. Ro. 3. Eſt autẽ Deus verax, omnis autem homo mendax & Eccl. 15. Viri veraces inuenientur in illa Eccc. Vna tantum veritas ab Apoſtolo ponitur, quæ eſt veritas diuina, & plures ab Eccleſiaſtico. Ab vna ergo veritate quodammodo omnia denominãtur vera [ſecũdum ſcripturam] & quodammodo non. Vide concluſionem & bene applica. A ſimili facit ad hoc, quod dictum fuit. q. 6. artic. 4. 2° habes: quomodo à ſimili ex ratione demonſtres & q

2 nonnullorum propoſitio illa, ſcilicet. Iuſtum ſolum Deum omnes homines iniquos, ſit erronea; & per cenſura generalis in Bibliam hanc, vt falsò ab hæreticis ca. 3. vel 4. Tobiæ deductã pro erronea meritò damnat. Nam vltra rationem articulorũ huius & 4. ſupra eſt contra ſacram ſcripturam: quæ multos appellat iuſtos, vt Abraham ſcilicet Iſaac, Iacob &c. 3° vides: quo-

3 modo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio.

Pro ſtud. vario ornando.

¶ NOTATIO. Vide in ordine, ſi vis, articulum 63. pro reſponſione ad primum melius intelligenda. Item in tabula magna Concluſionum ſancti Doctoris vide concordantias pòſt annexas num. 547. 518. quod dicto corporis ly. quando aliqd dicitur analogicè de multis &c. & 1098 pro ly. Quamuis ſanitas non ſit in medicina &c & num. 192. pro dicto in reſponſione ad primũ ly ſm veritatẽ primã inquantũ reſultat in eo &c.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum veritas creata ſit æterna.

105 CONCL. M. In Deo ſolo veritas æternitatem habet.

¶ PROB. ° Quia veritas propriè eſt in intellectu tantum: & ſolus intellectus diuinus eſt æternus.

1m de maiori. Ratio circuli Duo & 3ª. eſſe quinque ℞. Conſiderata, vt ſunt in intellectu diuino, non aliter. Diffinitiones, & huiuſmodi non ſunt æternæ niſi ſm quod ſumuntur vt ſunt in aliquo intellectu æterno. Ideò nihil contra. Nam potiùs concluſioni ſubſcribit argumentum ſic enim gloſſatum, firmat q in Deo ſolo veritas æternitatem habet: vt patet.

2m de maiori. Quod vſt ſemper. ℞. Affirmatiuè exponẽdo, nõ negatiuè. Tunc &c. Vniuerſalia enim ſunt ſemper negatiuè ſtãtim. & conſequenter nõ ſunt æterna, niſi in intellectu æterno, qui eſt ſolus Deus.

3m de maiori Semper fuit verum eſſe futurum. ℞. Quatenus in cauſa ſempiterna fuit vt eſſet futurum: nõ aliter. Tunc &c. Nun enim ex hoc ſequitur, aliquid eſſe æternum, niſi in intellectu, ſeu cauſa ſempiterno: Et conſequenter ex hoc firmatur concluſio.

4m de maiori. Principio & fine. ℞. Secũdum rei veritatem acceptis, nõ ſm apprahẽſionem tantum nomini intellectus. Sic ergo nõ erit æternum, niſi ſm apprehẽſionem noſtram quemadmodum aliud primũ. ẽet æternum ſm rei veritatem. Omne igitur quod caret principio & fine eſt æternum eo modo. ſ. q°. caret principio. & fine. Si enim hijs caret ſm veritatem, vero eſt æternum, ſi nõ, nõ: (vt diximus.) Formale igitur gloſſa data, mox inferas Tũc &c.

Vtil. pro S. Ecc cõtra hær Trin. dam p papam Concilium.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomõ per rationem iãquam in radice, interimas hæreſim Trinitariorum. [Prati. Trinitarij] blaterãtium; qd intellectus noſter eſt æternus. Si enim hoc eſſet: aliqua veritas, puta quæ eſt in intellectu humano, eſſet æterna: & cõſequẽter cõtra hãc poſitionem pugnat radicaliter articulus. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hãc meritò damnatam ab Innocẽtio III. Papa in Cõcilio generali Laterano, extra de ſum. Trin. & ſi cath.; firmiter credimus. &c quòd ſolus Deus ſua omnipotẽti virtute ab initio temporis de nihilo cõdidit creaturam angelicam, mundanam, & humanam. En de mẽte Cõcilij eſſe: q nullus intellectus præter diuinum eſt æternus; cũm ſit in temporis initio factus, & cõſequenter q veritas in ſolo Deo æternitatem habet. Præſens igitur concluſio eſt de fide. Vndè ſi qua forſan vel in ſacra ſcriptura vel orthodoxis doctoribus vel philoſophia ſonare videretur oppoſitum, catholicè interpretãda ſunt: vt hic, & ſuprà, q. 10. ar. 3. fit à ſancto doctore. Cùm enim ab Eccleſia ſancta quippiam, vt de fide tenẽdum, determinatum eſt, tunc ad eius normam quæcũque à quibuſcũque (quãtalibet forſan doctrina & ſanctitate aliàs præfulgeant) dicta ſcripta &c. omnino regulanda ſunt.

Regula vtiliſ. per erroribus vitandis.

Pro ſtud.

¶ NOT. Vide. ſi vis. pro corporis faciliori quadam notitia articulum. 47. in ordine.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum veritas ſit immutabilis,

CONCL. M. Veritas diuini intellectus eſt immutabilis. veritas autem intellectus noſtri eſt mutabilis. 206

¶ PROB. ° Quia in intellectu diuino nõ poteſt eſſe alternatio opinionum, neque eius acceptionem poteſt ſubterfugere res aliqua: ° Quia [ly veritas autẽ &c.] vel de re eodem modo ſe habente aliam opinionem accipere poſſumus vel de re mutata eandem opinionem tenere valemus. 1 2

1m. Ex Auguſtino. Veritas. ℞. Diuina non creata. Tũc &c. ſtat enim cũ dicto Auguſtini q veritas noſtra ſit mutabilis, diuina autem immutabilis. Immo vtrũque illinc ex Auguſtino elicitur: ſi cõſideres.

2m de maiori. Remanet. ℞. Secũdum idẽtitatem numeralem: nõ ſm communiſſimã cõſiderationem. Tũc &c. Nõ enim remanet creata veritas, ſecũdum idẽtitatem numeralem. i. non remanet illa, quæ erat prius: Licet remaneat ſm communiſſimam veritatis conſiderationem, inquantum ſcilicet ſemper aliqua veritas remanet.

3m de maiori. Si veritas. ℞. Propoſitionis vt ſignificãtis veritatem intellectus: non propoſitionis vt res quædam eſt Tũc nihil cõtra. Nam veritas p°° ſumpta mutatur ad mutationem rei ſignificantis, nec Anſel. dicit contrarium, cum 2°°. tantum loquatur.

4m de maiori. Eadem cauſa. ℞. Eodem modo ſe habens non, diuerſo. Tũc &c. Licet n. harum triũ propoſitionum, ſortes ſedet ſedet ſed. bit cauſa veritatis [puta ſortes. & ſeſſio] ſit eadem ſemper: nõ tamẽ eodem modo eſt ſemper ſe habẽs. Ideò veritas harũ mutatur: quia cauſa ſm modum variũ mutatur.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°, quõ p rationem interimas

Vti. pro S. Eccl. cōtra hę. Theo. ſecūd. dā. à Conci. à papa, à ſcripturis.

terimas hæreſim Theophronij Agnoetarū ducis. [Prat. Agnoetæ] blaſphemàut: q Deus, quātum ad cognitionem nō eodem modo ſemper ſe habet; Item ſecundini [Prat, Secūdinus], hla terbis; q Deus eſt mutabilis. Horum enim vtraq; poſitio ab articulo expugnatur: dum veritatem diuinam immutabilem eſſe determinat. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, has 2 meritò damnatas ab Innoc. III. extra de ſumma Tri. & fide cath. firmiter credimus, &c. q Deus eſt omnino incommutabilis. Ergo & diuinam veritatem papa per hoc intelligit quoniā veritas diuina eſt ipſe Deus; vt ibi dicitur in capitulo Dānam° & in eodem capitulo firmiter propterea ſimplex omnino vocatur. Cæterum, ſi quis contrarium ſecūdæ partis diceret, [id quod forſan Trinitarij ponēdo intellectum noſtrum æternum, vt ſupra art. 7. diceręt] habes etiam quomodo per rationem cōuinceas, oſtēdendo, q veritas noſtra eſt mutabilis. Habes quoque: quomodo demōſtres id iure damnatum eſſe ab Apoſtolo 1. Tim. 6. Qui ſolus Deus habet immortalitatem. Hoc eſt [vt SS. Doctores Aug. & Thomas exponūt] omnimodam incommutabilitatem. Cōſule circa prædicta q 9. ar. 1. & 2. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtudio 3 ¶ NOT. Vide, pro vberiori doctrina, articulum. 44. 94. in ordine. Sic enim hæc dicta & in corpore & ad tertium melius intelliges, intelligendaq; communicabis.

QVAESTIO XVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum falſitas ſit in rebus.

107 CONCL. M. Falſitas ſicut & veritas, prius eſt in intellectu: in rebus autem per ordinem tantum ad intellectum.

¶ PROB. °Quia verum & falſum opponūtur & oppoſita ſunt circa idem.° Quia [ly in rebus, 1 2 hoc patet de veritate q. 16. ar. 1. & 2. & conſequenter patet etiam de falſitate.

¶ CONCL. P. Res artificiales, dicūtur falſæ ſimpliciter, & ſecundum ſe inquantum deficiunt à forma artis.

¶ PROB. Quia res artificiales depēdent ab intellectu artificis inquantum habet Ideam artis, [ad cuius exemplar intēdit facere artificiatum.

¶ CONCL. S. In rebus depēdentibus à Deo non poteſt eſſe falſitas talis per comparationem ad diuinum intellectum: niſi forte in agentibus voluntarijs.

¶ PROB. ° Quia quicquid in rebus accidit ex ordinatione 1 diuina procedit: ° Quia [ly niſi &c,] in agētium voluntario-2 rū poteſtate eſt ſubducere ſe ab ordinatione diuini intellectus.

¶ CONCL. V. Res naturales per ordinem ad intellectum noſtrum, ad quem comparantur per accidens poſſunt dici falſæ non ſimpliciter ſed ſecundum quid, & hoc dupliciter.

1 ¶ PROB. ° Quia res naturales non depēdēt à nōo intellectu, & res in ordine ad intellectū, a quo, nō dependet, poteſt dici tantum falſa, ſm quid: ° Quia [ly et li°. tt.] hoc poteſt eſſe vel ſecundum rationem ſignificati, vel per modum cauſæ.

1^{m} Ex Auguſtino. Quod eſt. ℞. Secūdum id, quod eſt, & ēt ſm id quod non eſt: non autem ſm id quod eſt tantum. Tunc &c. Nam ſi id quod eſt, ſm etiam id qd non eſt, diceretur verum, profectò nihil falſum reperiri poſſet alicubi. Falſam enim non dicimus rem aliquam, niſi ſm q illa non eſt, vt habet litera.

2^{m} de maiori. Fallēdo. ℞. Siuè per ſe, ſiuè per accedēs. Tūc nihil cōtrà: vt patet. Sufficit ergo, q res fallant, per antecedēs. Licet non fallant per ſe, vt ibi D. Auguſt.

3^{m} de maiori. Diuinum. ℞. Et noſtrum. Licet diuerſimodè. Vt in concluſionibus. Tunc &c. Licet enim per reſpectum ad intellectum diuinum, non poſſit res eſſe falſa; tamen per reſpectum ad noſtrum pōt.

4^{m} Ex Auguſtino. Imitatur. ℞. Imitatione præſtante occaſionem falſæ opinionis pluribus: nō, imitatione deficienter tātum repræſentāte id quod imitatur. Tūc &c. Nō enim ex eo, q res deficit ab imitādo aliquid dicitur falſa; ſed ex eo, q de ſe dat occaſionem deceptionis pluribus.

Vtil. pro philoſophia. 1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtēdas philoſophum &c. 2° habes: quomodo per rationem dictum illud philoſophi &c. 3° vides: quomodo ex his viciſſim &c. Omnia vt ſup. q. 16 art. 4 in appendice, & vide necesse 2 res in applicando; quamuis mediocriter ſaltem erudito appli-3 catio non ſit multum difficilis.

Pro ſtudio ¶ NOT. Pro dictis in corpore videas, pro meliori captu articulos 99. 102. Item pro in corpore dicto 'ly.. Dicūtur igitur res artificiales falſæ ſimpliciter & ſm ſe, inquantum &c vide tabulæ magnæ aureæ Angelici doctoris poſt annexas concordantiarum numer. 594.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in ſenſu ſit falſitas.

CONCL. M. Contingit falſitatem eſſe in ſenſu ex eo, q apprehendit vel iudicat res aliter quam ſint. 108

¶ PROB. Quia veritas eſt in ſenſu eo q apprehendit res, vt ſunt, nō eo q ſenſus cognoſcat veritatem, & de falſitate iudicandum eſt per oppoſitum ad veritatem.

¶ CONCL. P. Circa ſenſibilia propria ſenſus nō habet falſam cognitionem niſi per accidens, & vt in paucioribus.

¶ PROB. ° Quia propriorum ſenſibiliū ſimilitudo eſt primo & per ſe in ſenſu ſuo. ° Quia [l niſi. &c.] propter indiſpoſitionem organi, ſenſus non conuenienter recipit formam ſenſibilium.

¶ CONCL. S. De ſenſibilibus communibus, & p accidēs poteſt eſſe falſum iudicium in ſenſu rectè diſpoſito.

¶ PROB. Quia ſenſus nō refertur directè ad illa; Sed vel per accidens, vel ex conſequenti.

1^{m} de conſequentia p^{a} Nō falla^{m}. ℞. Circa ſentire, nō, quandoque circa rem ſenſatam idest circa hoc q ſentiamus aliquid nō circa qd ſit illud aliquid. Tūc &c. Nam cum prædicto textu Aug. illud ſic intellecto ſtat: q falſitas ſit in ſenſu, modo in concluſionibus digeſto.

2^{m} ex philoſopho. Senſu'. ℞. Circa proprium obiectum: non aliter. Tunc &c. vt patet videnti concluſiones.

3^{m} de maiori. Nō eſt verum, nec falſum. ℞. Per modum q°. cognoſcitur verum & falſum: nō per modum q°. aliquid cōformatur res vel non. Vide cōcluſionem primam & q. 16. ar. 2. Tunc &c ſufficit.n. ad verificādas quæſtiones ſupradictas: quòd falſitas modo aliquo ibi expoſito in ſenſu reperiatur.

Vti. pro S. Eccl. ad deſtructionem idolorū & conſtruct. ſanctarū ſuarū imag., nom, et ex philoſoph.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°; quomodo per rationem oſtēdas, philoſophum rectè dicere q ſenſus nō decipitur circa proprium ſenſibile 4. Met. t. 24. & 2. de anima t. 151. & p rationem habes: quomodo intelligatur. Ergo & per rationem oſtēde: q philoſophus ibi iure voluit ab oppoſitis q ſenſus circa quædam ſenſibilia decipitur. 2° ex diſtinctione ad ſecundum. (ibi. Vmbræ picturæ; & ſomnia, dicūtur falſa, inquātum nō ſubſunt res, quarum habēt ſimilitudinem) habes: quomodo per rationem naturalem, quæ hic eſt authoritas illa philoſophi in quinto Metaphyſicæ tex. 34 oſtēdas: meritò dictum ab Apoſtolo 1. Cor. 8. Idolum nihil eſt. Nam quia idola ſunt falſa eò, q nō ſubeſt res, quarū habēt ſimilitudinem: & falſum: inquātum falſum, nihil eſt: ideò dixit Apoſtolus, q idola gentium nihil ſunt, ſeu falſa ſunt. Nec obſtat huic pſal. 113. Simulachra gētium argētum & aurum: qm Apoſtolus de idolis, vt idola ſunt, loquitur pſalm. autem de illis, vt materia quædam ſunt, & ideircò vtrūque verum eſt. Nam quātum ad materiam ſunt aliquid, puta aurum argētum, lapis opera manuum hominum: ſed quātum ad repræſentationem: (Simulachrum enim, vt ſimulachrum repræſentare debet aliquid) nihil ſunt. Nec obſtat; q aliquid, puta Iuppiter Mercurius, &c. vt res quædam repræſentatur per hæc vel illa ſimulachra gentilium: quoniam quamuis materialiter, vt obijciebatur, repræſentēt aliquid, tamē formaliter, in quo ſenſu loquitur Apoſtolus, nihil repræſentant omninò. Formalitas enim repræſentationis idoli ex intētione adorātium ſumēda eſt. Quia igitur adorātes idola intēdebāt adorare rem per idola repræſentatam, tāquam rem in veritate adorabilem: & res illa repræſentata non erat in veritate adorabilis: ideò formaliter nihil repræſentabant. Non enim Iuppiter, qui materialiter repræſentabatur per ſimulachrum ſuum, erat in veritate res adorabilis; & conſequenter non eo modo repræſentabatur, quo à paganis intēdebatur. Cùm enim honor ſit præmium virtutis (ēt ſm philoſophum 1) patet quod Iuppiter & alij paganorum Dij non erant honorandi, multoque minus adorandi. Homines nāque finaliter etiam fuerunt ſceleſtiſſimi; quam veritatem teſtimonio quoque idolatrarum ipſorum corroboratā (ſi lebo hiſtoriā) videre Iubet. Suadebat Quintianus tyrannus ſanctæ Agathæ (vt in vita eius ab Eccleſia probata fertur) adorare Deos, quando et beata reſpondit: ſit vxor tua vt Dea tua Venus, & tu ſicut Deus tuus Iuppiter. Quo audito Quintianus virginem alapis cædi iuſſit dicens, in iniuriam iudicis noli garrire. Cui mox inquit Agatha; miror, te virum prudentem ad tantam

ſubſiſtam deuolutum; vt illos dicas Deos quorum vitā nec tu nec vxor tua velis imitari: ſtantibus namq̄ his faſcinabant gētes à diabolo: ne voluntatem bonum hoc, quod intellectu præconceperāt, ſequerentur: & ſic tandem intellectu etiam iuſto Dei iudicio excæcati idola ipſa pro Dijs habebant atque colebant. Verum quoniam propter noſtrum affirmare [vel negare, nihil mutatur in re, propter eorum iam reprobum ſenſū non fiebāt:] q̄ prædicti homines per idola repræſentati eſſent digni honore. Conſequenter itaque idola in veritate formaliter erāt nihil, propter rationem hic à philoſopho dictam: quia videlicet non ſubeſtant res, quarum gerebant ſimilitudinem. Per eandem ergo rationem habes q̄ noſtræ ſacræ imagines, ſunt aliquid & verum & magnum & adorabile: qm̄ res ipſæ ſubſunt formaliter i. modo illo, quo ab Eccleſia ſancta nobis per imagines proponuntur videlicet vt adorabiles dulia hyperdulia vel latria. Virtutibus enim decorati, finaliter ſaltem, fuerunt oēs, qui per venerandas imagines nobis in eccleſia repræſentatur, & plus vel minus, ſicuti adorādi exhibentur: Anathema, ergo ſi s (inquit, Concilium Nicænum ſecundum. action. 7ª.) qui ad ſacras Chriſtianorum Imagines dicta in ſcripturis contra idola applicare voluerit.

Pro ſtudio

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum falſitas ſit in intellectu.

109 CONCLVSIO. M. Circa quod quid eſt intellectus non decipitur: in componendo autem vel diuidendo poteſt decipi.

¶ PROB. [1] Quia ſicut res naturalis non deficit ab eſſe, qd̄ ſibi competit ſm̄ ſuam formam: ita virtus cognoſcitiua non deficit in cognoſcendo reſpectu rei illius, cuius ſimilitudine informatur. [2] Quia [ly in componēdo] ſicut res naturalis pōt deficere ab aliquibus accidētibus, vel cōſequētibus: ita virtus cognoſcitiua poteſt deficere circa aliquid conſequens ad obiectum primum. vel accidens ei. [puta cum intellectus rei, cuius quidditatem intelligit, attribuit aliquid quod eam non conſequitur.]

¶ CONCL. P. In operatione intellectus, qua cognoſcitur quod quid eſt, poteſt per accidens eſſe falſitas.

¶ PROB. Quia compoſitio falſa intellectus poteſt illi operationi admiſceri. [hoc autem contingit dupl'r in litera.

1m Ex Aug. Non intelligit. ℞. Ideſt, non iudicat de eo per reductionem veram in ſuum quod quid eſt: non. i. ſalſo non intelligit. Tunc &c. Augū. n. nō negat. q̄ in intellectu ſit falſitas, immo per illa verba eam eſſe ibi q̄ſi q̄ ponit. Qui fallitur. inquit nō intelligit id in quo fallitur. Ecce: q̄ talis, per Auguſtin. intelligit, & intelligendo fallitur. quia falſo intelligit: & hoc quia non intelligit id in quo fallitur.

2m ex philoſopho. Intellectus ℞. Principiorum & ipſius quod quid eſt: non aliter. Tunc &c. ſtat. n. q̄ intellectus principiorum, & quod q̄d eſt ſemper ſit rectus; & tamen intellectus aliquorum aliorum non ſemper.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1º: quomodo per rationem demōſtres. philoſophum. 3. de anima. t. 51. rectè dixiſſe: Vbi compoſitio eſt intellectuum, ibi verum & falſum eſt: 2º habes: quomodo per rationem eius dictum in vero ſenſu intelligas, intellectumque defendas: 3º vides: quomodo ex his viciſſim firmetur articulus.

1 Vtilit. pro 2 philoſophia.

¶ NOT. Dictis in corpore ſeruit articulus. 295. 429. & in reſponſione ad primum nr. 422. in ordine. Item in reſponſione eadem pro ly quidditas rei eſt proprium intellectus &c. vide mirabilia ſuper hoc poſt tabulam magnam verè auream ſancti Thomæ in Concordantiis num. 752. ibi doctrinam mulgenā de obiecto intellectus reperies. ſubtilem, & ſtudioſis amicam.

3 Pro ſtudio varietate ornādo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum verum & falſum ſint contraria.

110 CONCL. M. Verum & falſum opponuntur vt contraria: & non ſicut affirmatio & negatio.

¶ PROB. [1] Quia verum & falſum ponunt aliquid in ſubiecto à ſe determinato. [2] Quia [ly & non ſicut c.] negatio nec ponit aliquid, nec determinant ſibi ſubiectum.

1m de minori. Quod eſt. & quod non eſt. ℞. Sumpta vt in rebus: non. vt apprehenſa ab intellectu. Licet enim rem eſſe, & rem non eſſe, non ſint contraria; ſi apprehēdere rem eſſe & apprehendere rem nō eſſe contraria ſunt. Tunc nihil contra. Loquitur. n. concluſio de vero & falſo, vt in intellectu.

2m de maiori. In illo. ℞. Sibi cōtrario; nō, in eo q̄ ſibi ſubijcitur. Tunc &c. Ex hoc. n. q̄ malum fundatur in bono, & falſum in vero non ſit: quod malum oppoſitum bono nō cōtrarietur ei. neque q̄ falſum oppoſitum vero nō cōtrarietur ei. Licet ex hoc fiat, q̄ malū iſtud, quod fundatur in iſto, bono non ſit ei oppoſitū; & falſum iſtud quod fundatur in iſto vero. non ſit ei oppoſitum.

3m de maiori. Deo. ℞. In ſe cōſiderato: nō apprehēſo à nobis. Tunc &c. vt patet. Pro litera vide appēdicem art. 2. vt cognoſcas quō idolum eſt mendacium, etiam alia ratione. Deo igitur, ſm̄ q̄ ab inſipientibus apprehēditur aliquid poteſt eſſe cōtrarium ſed ei, vt in ſeipſo cōſiderato, impoſſibile eſt aliquid eſſe cōtrarium, propter rationem dictam in litera. Ex qua hæreticam inſaniam Caluini interimere datur. [Prat. Caluiniſtæ.] blaſfemantis: q̄ Dei lex, & Dei voluntas ſepè ſunt inter ſe cōtraria. Repererat iſte theologiæ inſcius in ſcripturis [op nor] nonnulla quæ voluntati recte ſuperficialiter videntur opponi: & hic ex ignorātia concutiens vniūtariè miſellus incidit in errorem. Voluit in cœlum ponere os ſuum, & lingua eius trāſiuit in terra; Satius fuiſſet illi, cum veris diſcipulis Domini [orthodoxorum omnium ſpeculo] ſenſum vocis eius nō intelligētibus dicere. Neſcimus quid loquitur [Ioh. 16.] quam cum ſuperciliosis quibuſdā alijs (hæreticorum norma) audiuis, & nō intellectis. Chriſti verbis in blaſfemiam prorumpere dicēdo. Durus eſt hic ſermo, & qs poteſt capere illum? [Ioh. 6.] Veri diſcipuli propriam fatēdo ignorātiā mox à Dño illuminati ſunt: falſi autem ineptitudinem ſermoni & cōſequētes ſibiipſis aptitudinem intellectus attribuēdo à ſequela Chriſti ex propria ſuperbia defecerunt: vt de vtriſque in locis allegatis apertiſſimè patet. Diſcāt hi, qui legis diuinæ verba legūt, ſiuè audiūt quomodo ad verum illorum ſenſum perueniāt: ne propriæ nimirum cū Caluino innitētes prudētiæ in errores infantium cum Caluino prolabātur. Sed ad rē. Debuerat cum ſuis Caluinus nunquam de lege Dei cēſuram proferret, audiſſe legem eādem ſeſe lectitātibus inclamantem, vſque quo paruuli diligitis infantiam? [Prouer. 1.] ſi quis eſt paruulus veniat ad me: relinquite infantiam & viuite & ambulate per vias prudentiæ. [Prouer. 9.] Interroga patrem tuum & annūciabit tibi, maiores tuos, & dicēt tibi. Dicāt ergo maiores damnātes Caluinum, & imprimis Apoſtolus. 2. Tim. 2. de Deo & eius lege, cuiuſcumque loquēs: ſi nō credimus, (inquit) ille fidelis permanet ſeipſum negare nō poteſt: poſtea Dauid pſ. 144. fidelis Dūs in oībus verbis ſuis. Et quomodo fidelis in verbis omnibus, & ſeipſum nō negaret: ſi volūtas eius & lex eius ad inuicem q̄ſq̄ cōtraria forēt? Sed nec inter ſe cōtraria eſſe poſſunt: quia ſeipſum nō ſolum nō aliquādo negabit, ſed nec vnquàm negare poteſt. Item pſal. 18 Lex Dñi immaculata: cui ſubſcribit Paulus Rom. 7. Lex ſancta eſt, & mādatum iuſtum, & bonum. Quomodo ergo nō eſſet maculata volūtas Dei, peruerſa, iniuſta, & mala: ſi legi ſuæ eſſet contraria ſæpè? Cōtra pſalmum 91. Rectus Dñs Deus noſter, & nō eſt iniquitas in eo: Leuit. 19. 20. Eſtote ſancti quia ſanctus ſum: & adeò ſanctus vt memoria eius ſancta ſit pſal. 29. Cōfitemini memoriæ ſanctitatis eius: & vt ſanctitatem nobis impartiatur. Exod. 31. Ego Dñs, qui ſanctifico vos Blaſfemia igitur pluſquam horrēda eſt, id quod dixit Caluinus. Item Rom. 7. Cōdelector legi Dei ſm̄ interiorē hominem. Si igitur volūtas Dei legi ſuæ nō tātum q̄ſq̄ nō cōſentit, ſed ſæpè cōtrariatur: nūquid non Paulus volūtate Dei, & cōſequēter Deo melior erit: vtique ſm̄ prædictam blaſfemiam: & ſit hæreſi primæ ſuggereretur hæreſis iſta ſecunda. Abiēs ergo Caluinus diſcat quid eſt: ſi beſtia tetigerit mōtem, lapidabitur [Hæbr. 12.] Hoc q̄ſi exponēs, Cōcilium Cōſtātinopolitanū ſextum canō. 19. ait. Si ad ſcripturam pertinens controuerſia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretētur, quam quomodo Eccleſiæ & doctores ſuis ſcriptis expoſuerūt, ne dum quādoque ad id anhelāt ab eo, q̄ cōuenit excidāt. Vnde idem Concilium actio. 12. pro aureo oīum documēto in materia fidei ſtatuit ſic: omninò neceſſe eſt, nō ſolum ſm̄ ſenſum ſequi ſanctorum Patrum dogmata; ſed & eiſdem vocibus vti cum illis, nihilque penitus innouari. Hæc ibi. Quid modo PP. SS. dixerint audiuimus alib. & hic arg. 3.

Cōtra Caluinum doctrina omnibus notabilis.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè locutum 2. per hier. cap. vlt. dum falſam opinionem veræ cōtrariam dicit. 2º vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

1 Vtilit. pro philoſophia. 2 Pro ſtud.

¶ NOTATIO. Corpori ſeruit & reſpōſioni ad 2m arti. 52. in ordine.

¶ Item quod ad ſecundum ly, omne malum fundatur in aliquo bono, &c. vide poſt tabulam magnam Concordātias S. Thomæ num. 291.

QVÆ-

QVAESTIO. XVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum omnium naturalium rerum ſit viuere.

111 CONCLVSIO. M. Viuētia dſr quęcunque ſe agunt ad motum. & ad operationem aliquam: alia verò, quæ naturaliter nō ſe agūt, nō poſſunt dici viuentia, niſi per quandam ſimilitudinem.

PROB. Quia id in quo manifeſtatur primò vita, & in quo vltimò remanet, eſt ſe ex ſe mouere, motu vel perfecti vel imperfecti. 1° Quia [ly niſi per. &c.] hoc patet in reſpō
2 ſionibus ad primum & tertium.

1^m^ de maiori. Vita. ℞. Per ſimilitudinem: non p proprietatem. Tunc &c. vt patet p concluſionis vltimam partem.

2^m^ de maiori. Habēt in ſeipſis ſui motus. ℞. quādo ſunt in ſua diſpoſitione naturali: nō in accedēdo ad eam vel recedendo ab ea. Tunc nihil contra. Nam grauia & leuia non mouentur naturaliter, niſi quādo ſunt extra diſpoſitionem naturalem: & ideo non eſt ſimilis ratio.

Item de maiori. Habēt in ſeipſis principium mot°. ℞. Ita q̄ tali motu mouēt ſeipſa: nō, ita q̄ tñ moueantur ab extrinſeco motore. Tūc &c. Corpora enim inanimata habēt ſui motus localis principium in ſeipſis: ita q̄ tali motu mouētur ab ex extrinſeco motore, nō ex ſe. Vide reſponſum 2^m^ ly & præterea corpora grauia &c.

3^m^ de minori. Vita. ℞. Similitudinaria; non propria. Tunc &c ſicut enim ſimilitudinaria vita aquis tribuitur: Ita & alijs inanimatis, ſi taliter diſpoſita ſint; attribui poteſt.

1 ¶APPENDIX Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, & bene dixiſſe philoſophum in diuerſis locis de hac materia, & varia ſua dicta de hoc concordare in vero ſenſu poſſit. Verbi gratia. De mineralibus, in libro mineralium, tractat tanquàm de non viuentibus; item de elementis, tanquàm de huiuſmodi, in libris de generatione: At de plantis, in de vegetabilibus, tanquàm de viuentibus. 2° vides: quomodo ex doctrina philoſophi viciſſim firmentur concluſiones.

Vtilit. pro philoſophia.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum vita ſit quædam operatio.

112 CONCL. M. Viuere quantum ad illud ad quod ſignificandum imponitur, nil aliud eſt, quàm eſſe in natura ſe naturaliter ad motum & operationem agente: & vita ſignificat hoc ipſum, ſed in abſtracto.

¶PROB. Quia ly viuere, ly vita imponitur ad ſignificandum ſubſtātiam, quæ naturaliter mouet aliquo motu ſeipſam.

¶Concl. P. Vita ſumitur quandoque, minùs propriè, pro operationibus vitæ,

¶PROB. Quia ly viuere & ly vita aſſumitur ab operationibus vitæ.

1^m^ de minori. Per operationes quaſdam. ℞. Vel (& melius) per ipſum eſſe operantium ſic. Sumatur autem quæuis iſtarum expoſitionum adhuc nil contra. vt patet per concluſiones.

2^m^ de maiori. Vita. ℞. i. operatio, quaſi per modū naturæ procedens: non, i. eſſe eſſentiale ipſius viuentis. Tunc &c. vt patet ex ſecunda concluſione.

3^m^ de minori. Eſt vita. ℞. i. operatio qualificata: non. i. eſſe ſubſtantiale qualificata, inquam, hoc eſt per modum naturæ procedens. i. delectabiliter. Vide ad ſecundum. Tunc &c. vt ibi patet.

1 ¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum, 2 de anima t. 37. rectè dixiſſe: viuere viuentibus eſt eſſe. Item lib. nono Ethicorum cap 9. Viuere eſt principaliter [inter alias ſcilicet operationes,] ſentire
2 & intelligere. 2° habes: quomodo ex ratione ipſius animaſticum dictum de viuere pro eſſe ſubſtantiali, Ethicale verò pro
3 operatione intelligas: ac ſic intellectum bene defendas. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmentur concluſiones.

Vtilit. pro philoſophia.

¶NOTATIO. Intelligendo corpori ſeruit art. 66. 107. 163. in ordine. Pro ibi dicto, ſ. intellectus propriè eſt cognoſcitiuus quidditatis rei, vt proprij obiecti &c. vide poſt tabulam magnam ſancti Thomæ Concordantias nu. 752.

Pro ſtudio varietate ornando.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deo conueniat vita.

CONCL. M. In Deo maximè eſt vita. 113

¶PROB. Quia natura Dei eſt ſuum intelligere: idq; quod habet, non determinatur ab alio: & conſequenter Dei operatio eſt maximè ei ex ſeipſo.

1^m^ de maiori. Mouent. ℞. Motu vel perfecti, vel imperfecti. Tunc &c. Sufficit enim ad hoc, q̄ aliquid moueat ſeipſum, q̄ moueatur motu perfecti, id eſt intelligat ſeipſum: & Deus maximè intelligit ſemetipſum, ſupra q. 14. ar. 2.

2^m^ de maiori. Quæ viuunt. ℞. Ita q̄ ſuum viuere non ſunt: non, ita q̄ ſuum viuere ſunt. Tunc. &c. Nam ita viuit Deus, quòd ipſemet eſt ſuum viuere, & ſua vita.

3^m^ de antecedente. Viuētibus. ℞. Corruptibilibus: nō, incorruptibilibus. Tunc &c. Nam Deus non vita corruptibili, ſed incorruptibili viuit.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem de Deo eſſe rectè dictum Matth. 16. Tu es Chriſtus filius Dei viui, & 1. Tim. 4. ſperamus in Deum viuum, & pſal 83. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum, & ſimilia. 1
2° habes: quomodo per rationem in ſenſu catholico intelligas 2
huiuſmodi loca, intellectaq; defendas. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. 3

Vtil. pro Eccl. ad intel. ſcript.

¶NOTATIO. Intelligendo corpori ſeruit art. 111. 124. 385. 369 411. 407. 500. Reſponſioni ad primum art. 425. 276. 287. in ordine.

Pro ſtudio var. con.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum omnia ſint vita in Deo.

CONCL. M. Omnia in Deo ſunt vita diuina. 114

¶PROBATIO. Quia omnia creata ſunt in Deo vt intellecta: & in Deo intellectus, intellectum, intelligere, ſunt idem quod ſuum viuere, ſeu vita ſua.

1^m^ ex act. 17. In ipſo. ℞. Tanquàm in cauſa, & tanquàm in cognoſcente. Tunc nil contra. Nam ideò res non ſunt in Deo motus, ſed vita quia eſſentia diuina, in qua ſunt modo dicto, non eſt motus ſed vita. Hinc 1
eſt: quòd motus, vt eſt in Deo cognoſcente, non eſt motus ſed 2
vita, & vita vtique diuina.

2^m^ de minori. Confirmari. ℞. Secundum rationē formæ; non neceſſariò, ſecundum modum eſſendi. Tunc &c Nam ideò in ſeipſis nō viuentia ſunt vita in Deo: quia ibi habent alium modum eſſendi, licet habeāt eandem rationem formæ. Exemplum de domo &c.

3^m^ de conſequentia. Sint. ℞. Simpliciter: nō, quātum ad eſſe hoc vt Almaricus iſto modo ſentire videtur. Vide appendicem ſequentem. Tunc &c. vt patet in litera.

4^m^ de conſequentia. Scita. ℞. Per ſuam rationem. non, per rationē oppoſiti ſui. tunc negatur conſequentia. Non enim ſequitur, q̄ mala ſcita ſint vita in Deo: quoniam mala cognoſcuntur per ſuum oppoſitum, ſupra q. 14 ar. 10.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, rectè dictum à Iohanne c. 1. quod factum 1
eſt, in ipſo vita erat. Hoc eſt, omnia, quę per ipſum facta ſunt, in Deo ſunt vita anthonomaſticè dicta, i. vita diuina: ſeu [quod dici ſolet à ſcholaſticis] omnia creata in Deo ſunt creatrix eſſentia. 2° conſequenter habes: quomodo ex ratione reijciatur erro- 2
neum ſenſum circa hoc Almarici (vt refert Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia lib. 4 c 35.) dicentis: ſicut alterius naturæ non eſt Abraham & alterius Iſaac, ſed vnius & eiuſdem, ſic omnia eſſe vnum, & omnia eſſe Deum. Aliam enim ſenſum, damnabilemq; in hoc ſuo dicto ipſum habuiſſe tanquàm manifeſtum relinquit Papa Innoc. III. dùm extra de ſum. tri. & ſi. cath Damnamus, dicit ſic: Reprobamus impijſſimum dogma impij Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tàm hæretica, quàm inſana, ſit cenſenda. Per ly dogma intellige vniuerſam eius doctrinam vt ſupra q. 15. ar. 3. declaratum eſt in notatione vltima. 3° vides: quomodo ex 3
his viciſſim firmetur concluſio.

Vti. pro S. Eccl. ad intell. ſcrip.

Error Almarici dānatus à Cœc.

¶NOTATIO. Dictis in corpore ſeruit art. in ordine 83. 103. In reſponſione ad tertium. 363. in ad quartum. 97. 98. Itē in ad quartum pro ly Cognoſcūtur enim à Deo per rationem bonorum

Pro ſtudio vario.

ſonorum vnde &c. vide poſt tabulam magnam verè Aureã S. Thomæ Concordantias nu. 713.

QVAESTIO XIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo ſit voluntas.

115 CONCL. M. Oportet in Deo eſſe voluntatem.
¶ PROB. Quia intellectus eſt in Deo [q. 14.] & intellectum conſequitur voluntas [cum natura intellectualis habeat ad bonum per formam intelligibilem apprehenſum habitudinem talem, vt bonum illud nondum habitum quærat, ac in ipſo iam habito quieſcat.]

1^{m} de maiori. Finis & bonum. ℞. Vel extra voluntatem exiſtens, vel intra voluntatẽ, ſeu realiter idẽ voluntati exiſtẽs. Tunc &c. Nam Ipſemet Deus eſt eſſentialiter finis, ſicut eſſentialiter bonus: & ideò non primo, ſed ſecundo modo in eo eſt finis.

2^{m} de minori. Appetitus autem. ℞. Qui aliquẽ ſo non habet bonũ, quod appetit: non, qui ſemper habet bonum hoc Tunc &c. Nam in Deo eſt maximè appetitus ſecundo modo, cùm maximè amet ſe, & delectetur in ſe: licet appetitus primo modo dictus non ſit in eo. Minor ergo illa erat manca.

3^{m} de maiori. Voluntas. ℞. Cuius obiectum principale eſt extra ipſam voluntatem: non, cuius obiectum principale eſt idem illi. Tunc &c. Nam obiectum principale voluntatis diuinæ, quod eſt ſua eſſentia, eſt realiter idem cum voluntate.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quòmodo per rationem oſtendas, meritò poni voluntatem in Deo à ſcripturis ſanctis Ro. 12. Vt probetis, quæ ſit voluntas Dei bona: pſal. 113. omnia quæcunque voluit, fecit: Ezechiel. 18. Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij dicit dominus, & non magis vt conuertatur & viuat? pſal. 17. ſaluum me fecit, quoniam voluit me: Heſter. 13. Domine Rex omnipotẽs in ditione tua cuncta ſunt
2 poſita, & nõ eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ. 2° habes: quomodo hæc, ſimil.aq; dicta in catholico ſenſu intelligas, & ſic
3 intellecta defendas. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

Vtilis pro S. Eccl. ad uel. tam dueg. ſcr.

¶ NOTATIO. Intellectui corporis deſeruit art. in ordine 298. 87. 88. Reſponſioni ad 3^{m}. 111.

Pro ſtudio

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus velit alia à ſe.

116 CONCL. M. Deus non ſolum ſe vult, ſed etiam alia à ſe.
¶ PROB. Quia ad rationem voluntatis pertinet, vt bonum quod habet, alijs ſecundum condecentiam ſuam communicet. [patet à ſimili de rebus naturalibus.

1^{m} de maiori. Eſt ℞. Secundum rem: non, ſecundum rationem. Tunc nil ſequitur cõtra. Licet enim Deus non ſit aliud à ſe: vult tamen aliud à ſe.

2^{m} de antecedente. Volitum. ℞. Tanquàm finis: non, propter finem tantum. Tunc &c. Non enim Deus alia à ſe vult tanquàm finem, ſed ſolùm propter finem .i. ſeipſum.

3^{m} maior. Cuicunque voliti &c. ℞. Nil quærimur extra illud, niſi ratione illius voliti ſufficientis. Tunc &c. Concedimus enim: q; Deus nil vult extra ſe, niſi ratione ſuæ bonitatis: iuxta id, omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, Prouer. 6.

4^{m} antecedens. Actus &c. volita. ℞. Niſi tunc; qñ non ſunt, niſi per vnum, volita. Tunc &c. Nam Deum, dicimus, velle quicquid vult per vnum tantum, ideſt bonitatem ſuam.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per ratio
1 nem oſtendas, rectè dictum à ſcripturis q; Deus velit alia à ſe, puta Sap. 11. Quomodo aliquid permaneret, niſi tu voluiſſes; 1. Theſ. 4. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra. 2° habes: quomodo per rationem potes hunc earum ſenſum catholicum
2 defenſare. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur cõcluſio.
3 ¶ NOT. Corpori deſeruit art. in ordine 115. 28.

Vtil. p S. Eccleſ. ad 6. tel. ſcri.

Pro ſtud.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum quicquid Deus vult ex neceſſitate velit.

117 CONCL. M. Bonitatem ſuã eſſe Deus ex neceſſitate vult.
¶ PROB. Quia voluntas diuina habet neceſſariã habitudinem ad bonitatem ſuam. [patet à ſimili de qualibet potentia reſpectu ſui proprij & principalis obiecti.]

¶ Concl P. Alia à ſe Deum velle, non eſt neceſſarium abſolutè: & tamen neceſſarium eſt ex ſuppoſitione.
¶ PROB. ¹ Quia bonitati diuinæ ex alijs nihil accreſcit. 1
² Quia [ly & tamen &c.] ſuppoſito q; Deus velit hoc, Deus non 2
poteſt non velle illud.

1^{m} de maiori. Neceſſarium. ℞. Vel abſolute, vel ex ſuppoſitione. Tunc &c. vt patet in concluſionibus.

2^{m} maior. Deus vult alia à ſe, inquantum vult bonitatem ſuam. ℞. Non tamen eodem modo vult alia, quo vult bonitatem ſuam. Tunc &c. vt patet.

3^{m} de minori. Sed naturale. ℞. Vel voluntarium. Tunc &c. Non enim velle alia eſt Deo innaturale, licet non ſit naturale ſed eſt voluntarium. Argumentum ergo decipiebatur in credendo. q; naturale, & innaturale, eſſent oppoſita immediata: ita vt quod non eſt vnum eſſet neceſſariò aliud.

4^{m} de conſequentia prima. Si igitur nõ neceſſe eſt ℞. Propter defectum diuinæ voluntatis: non, propter defectus aliorũ à Deo volitorum. At negatur tunc; q; id ſit non neceſſe propter primum, cum propter ſecundum tantum ſit. Ex defectu enim boni creati prouenit, q; non ſit neceſſe Deum velle illud: & nõ ex ineſſicatia diuinæ voluntatis. Exemplum de ſole &c.

5^{m} de antecedente. Quod ad vtrumlibet eſt. ℞. Ex ſe poſito: non, aliunde. Tunc &c. Nam voluntas diuina, quantum eſt ex ſe, non eſt ad vtrumlibet: ſed hoc, quòd non neceſſariò velit alia à ſe, prouenit aliunde. Vide ad 4^{m}.

6^{m} de maiori. Ita. ℞. Quantum ad comparationem ad diuinam eſſentiam: non, quãtum ad comparationem ad res. Tunc &c. Nunc enim loquitur concluſio de voluntate diuina per comparationem ad res. Nam voluntatem diuinam eſſe idem realiter cum diuina ſcientia præſupponit veriſſimum eſſe concluſio: ſed tamen voluntatem ipſam habere neceſſariam habitudinem ad volita creata, ſicut ſcientia habet, negat.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quo modo per rationem interimas hæreſim Arnaldiſtarum [Prat. Arnaldiſtæ] dicentium: Deum agere ex neceſſitate naturæ. In idem enim redit: Deum ex neceſſitate velle alia à ſe & Deum agere ex neceſſitate naturæ: ſi tamen à dicentibus ſic ponatur, q; Deus agat per intellectum & voluntatem. Nam agere ex neceſſitate naturæ poteſt intelligi dupliciter: vno modo, q; non concurrat per ſe intellectus & voluntas ad actionem illam (vt ſol emittit radios) alio modo, q; concurrant illæ potentiæ vt naturæ quædã ſunt [ſic producuntur in diuinis perſonæ.] Si Arnaldiſtæ primum ſenſum in poſitione ſua habent, ſic in q. 15. ar. 1. adducti ſunt, & confutati: ſi autem ſenſum ſecundum, ſic nunc adducuntur; & contra illos ſiſtitur articulus. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, illam hæreſim meritò fuiſſe damnatã à Concilio Syrmienſi Canon. 21. ſi quis conſilio Dei, tãquàm vnam creaturarum, factum aſſerit filium Dei; Anathema ſit. Ecce: q; concilium declarat diuerſam eſſe productionem in diuinis ad intra, & ad extra. in hoc: q; illa non eſt emanans conſilio Dei ad vtrumlibet ſe habente, quali tamen conſilio emanaſſe creaturas dicit. Nec mirum. Nam apoſtolum ſecuta eſt hæc Synodus: qui multò antè hoc prædixerat Epheſ. 1. Qui Deus operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. Ecce: de mente apoſtoli poſitum diſcrimen inter productionẽ diuinarum perſonarum & creaturarum. Quaſi apertè dixerit. Productio illa perſonarum eſt de neceſſitate naturæ, quamuis per modum intellectus vel voluntatis: ſed productio creaturarum quarumcunque eſt per conſilium voluntatis Dei, .i. per voluntatem ſuam ad vtrumlibet ſe habentem. Nomine autem conſilij vtitur in hoc apoſtolus; pro quanto conſilium ſit de poſſunt ſic, vel aliter fieri, & non de his quæ de neceſſitate eueniunt. Per hoc ergo inſinuat: q; creatura à voluntate Dei non de neceſſitate proceſſit. Hĩc aliundè dãnantur Arnaldiſtæ. Vide q. 14. ar. 8. appendicẽ. 3° vides: quò ex his viciſſim firmet cõcl°. 3
¶ NOTATIO. Corpori deſeruit art. in ordine. 122. 407. 416. 55. 113. 408. Item pro ly alia à ſe velle eum nõ neceſſarium abſolutè, & tamen neceſſarium eſt ex ſuppoſitione &c. vide tabulæ magnæ S. Thomæ pòſt annexas Concordantias, nu. 490.

Vtil. p S. Eccl contra hære. Arn dãn. à Concilio Syrmienſi, à ſcrips.

Pro ſtudio varietate cornãdo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum voluntas Dei ſit cauſa rerum.

CONCL. M. Neceſſe eſt dicere: voluntatem Dei eſſe cauſam rerum, & Deum agere, per voluntatem, non per neceſſitatem naturæ. 118

1 ¶ PROB. ° Quia neceſſe eſt dicere, Deũ eſſe cauſam priorem omnibus alijs, & cauſa agens per voluntatẽ eſt cauſa prior
2 agente per naturam : ° Quia neceſſe eſt dicere, eſſe diuinũ eſſe indeterminatum : & agens per naturam habet eſſe determina-
3 tum: ° Quia neceſſa eſt dicere, ꝙ effectus procedunt à cauſa ſecundum ꝙ præexiſtunt in ea: & effectus Dei præexiſtunt ſecũdum modum intelligibilem in eo.

1^m^ de minori. Et præeligens. ℞. Vt electio tenetur ſimpliciter non, vt electio tenetur ſecundum quid i. vt dicit præuiam cognitionem ad dandũ huic non, vt dicit exclusionem quondam. i. communicationem beneficij ſolum huic, vel illi. Tunc &c. Deus enim non tantum quibuſdam ſuam bonitatem communicat, ſed omnibus: licet vni magis, quàm alteri ſecundum ſuam præuiam cognitionem diuinam.

2^m^ de conſequentia prima. Natura. ℞. Et intelligere & velle. Tunc &c. Nam ex eo ꝙ Deus agit per voluntatem, & intellectum, non excluditur, quin ipſe tunc agat per eſſentiam ſuã. Eſſentia enim eius eſt realiter ſuum intelligere, & velle.

3^m^ de maiori. Per hoc, ꝙ eſt tale. ℞. Niſi illud tale aſſignetur pro ratione volẽdi. Tũc &c. Stat enim ſimul, ꝙ Deus creat nos per volũtatem ſuam, & creat nos per bonitatem ſuam: quia bonitas ſua eſt ratio volendi creare nos.

4^m^ de maiori. Vna. ℞. Vna modo tñ conſiderata: non, diuerſa. Nam plures cauſæ ſm diuerſas conſiderationes poſſunt concurrere ad productionem eiuſdem effectus. Ideò nihil contra. Nam ſcientia Dei ſecundũ vnam conſiderationem eſt cauſa rerum: & volũtas ſm altam.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Deo Sap. 11. Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? & alia ſimilia. 2° habes: quomodo per rationem in ſenſu catholico hæc intelligas intellectaq; defendas. 3° vides quomodo ex his & damnetur hæreſis Arnaldiſtarum articulo tertio narrata, contra quam iſte quoq; articulus pugnat, & viciſſim ſtabiliatur concluſio.

1 Vtilit. pro 2 S. Eccl. ad 3 intel ſcri. & contra Arnal. Pro ſtudio

¶ NOTATIO. Deſeruit corpori articulus in ordine, 13. 87. 510. 83. 25. 115. 1. reſponſioni ad p^m^. 238. ad 4^m^. 87.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum voluntatis diuinæ ſit aſſignare aliquam cauſam.

119 CONCL. M. Nullo modo voluntas Dei cauſam habet.

¶ PROB. Quia Deus vno actu vult omnia in bonitate ſua (ſicut etiam intelligit ſimul concluſiones in principijs:) & nihil eſt cauſa ſui ipſius.

1^m^ ex Auguſtino. Irrationabiliter. ℞. Inquantũ voluerit vnum eſſe propter aliud: non, inquantum voluerit propter aliquid, tãquam ab iſto aliquo motus. Tunc &c. Aliud eſt enim Deũ propter aliquid, tanquàm volitionis ſuæ cauſam, velle hoc: & aliud, Deum velle hoc eſſe propter illud, ideſt hoc ordinari ad illud. Primum negamus: ſecundum affirmamus. Vide calcẽ corporis articuli.

2^m^ de maiori. Nullam cauſam. ℞. A ſeipſo dependentem: non, ſeipſo priorem. Tunc nullum inconueniens ſequitur. Licet enim Deus à nulla cauſa moueatur ad volendum; tamen vult cauſas, ſecundas à ſeipſo dependentes, concurrere etiam ad effectuum productionẽ. Hinc eſt, ꝙ effectuum poſſumus nõ ſolùm voluntatem Dei tãquàm primam cauſam tanquam tenere; ſed etiam alias cauſas tanquàm ſecundas à prima ipſa dependentes.

3^m^ de conſequentia. Non habeat. ℞. vniuerſaliter. i. reſpectu omnium affectuum: non, particulariter. i. reſpectu primorum tantum effectuum. Tunc &c. Nam Deus primo modo, ideſt reſpectu omnium effectuum dempto primis, habet cauſam à ſeipſo dependentem (videas primum & ſecundũ:) licet non ſecundo modo: ideſt reſpectu primorum. ideò primi effectus ex ſimplici voluntate diuina pendent: alij non.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quõ per rationem tanquam in radice deſtruas errorem Trinitariorum (Prat. Trinitarij) dicentium; Præordinauit Deus ad vitã aliquem ab æterno propter aliqua eius bona futura. In idem enim tandem redire videtur hoc eum ly voluntatis diuinæ eſt aſſignare aliquã cauſam: & propterea contra Trinitarios ipſos pugnat articulus:
2 2° habes quomodo per rationem oſtendas, errorem hunc tanquàm in radice eſſe totã damnatum &c. Vide q. 23 ar. 5 & ibi
3 inuenies huius damnationem. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. contra Trin. damnatũ errorem. & &c. Pro ſtudio variæ. &c.

¶ NOTATIO. Corpori deſeruit in ordine artic. 115. 415. 84. 85. 143. 129. 86 reſponſioni ad 3^m^. 214. Item pro in corpore calce dicto ly vult ergo hoc eſſe propter hoc, ſed non &c vide tabulæ aureæ magnæ ſancti Doctoris poſt annexas Concordantias, nume 489.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum voluntas Dei ſemper impleatur.

CONCL. M. Neceſſe eſt, ſemper voluntatem Dei ſemper impleri. 120

¶ PROB. Quia ſicut neceſſe eſt omne quod eſt contineri ſub forma ſimpliciter vniuerſali. i. ſub ente. Ita neceſſe eſt omnem effectum contineri ſub agẽte ſimpliciter vniuerſali. (hoc agens eſt diuina voluntas, & conſequenter impoſſibile eſt ꝙ diuina voluntas non ſemper impleatur.

1^m^ ex apoſtolo. Vult. ℞. Secundum quid: nõ ſimpliciter. Omnes. i. homines ſingillatim ſaluos fieri. Voluntas ſecundum quid, eſt ans voluntas: voluntas ſimpliciter, eſt conſequens. Tunc nil contra. Concluſ. intelligitur de voluntate ſimpliciter; (vt patet conſideranti probatioñe eius & hæc, circa ſaluté horum &c, ſemper adimpletur.

¶ Item ex apoſtolo, Omnes. ℞. Qui ſaluabuntur: non abſolutè omnes. loquendo de voluntate ſimpliciter tantum. Nam volũtate ſecundum quid vult omnes vniuerſaliter ſaluos. &c. vt in primo reſponſo. Et nota ꝙ hæc ſecunda expoſitio tandem redit in idem cum illa, quæ dicit, ꝙ ly omnes tenetur pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum. Genera enim ſingulorum. i. aliqui de quolibet genere. i. ſtatu, conuenientur, & ſaluabuntur iuxta illud Apoc. 7. Vidi turbam magnam. quam dinumerare nemo poterat ex omnibus tribubus & populis & linguis ſtantes ante thronum. Non dicit, omnes tribus, & populos, & linguas: ergo non ſingula indiuidua ſaluabuntur. Qui plures expoſitiones voluerit: videat Diuum Thomam ſuper apoſtolas D. Pauli, ibi

2^m^ de maiori. Ita. ℞. Quantum ad ſe habere ad verum, & bonum: non, quantum ad vniuerſaliter ſe habere ad illa. Scientia enim refertur ad verũ, voluntas ad bonum; ſed ſcientia ad omne verum, voluntas nõ ad omne bonum, niſi vt in littera. Tunc ergo nihil contra.

3^m^ de minori. Cauſæ primæ. ℞. In aliquo genere: non, ſimpliciter. i. non vniuerſaliter primæ. Tunc &c. Nam diuina voluntas eſt cauſa vniuerſaliter prima: non autem illæ adductæ in argumento, licet ſint in aliquo genere primæ.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Heſter. 13. non eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ. &, ſi decreueris ſaluare nos, continuò liberabimur. Item Iſa. 46. conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea, fiet: Item pſal. 113. omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit. Hic enim, & vbique in huiuſmodi monſtrare vult ſcriptura ſacra, ꝙ voluntas Dei ſemper adimpletur. 2° habes:
2 quomodo per rationem prædictum ſenſum catholice defendas: & alijs, quæ in ſcriptura videntur in cõtrarium, concilies: puta dicto Matth. 23. quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti? Prouer. 1. Vocaui & renuiſtis &c. Actuum 7. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Ex reſponſione enim ad primum trahere potes omnium iſtorum concordem ſenſum, abſque præiudicio concluſæ veritatis. Solent & concordari per diſtinctionem voluntatis beneplaciti & ſigni, de qua infrà ar. 11 & 12. Ex eadem reſponſione ad primum habes, quomodo per rationem, parteq; reijcias hæreſim Caluini (Prat. Caluiniſtæ) impijſſimè dicentis; Deum creaſſe genus humanum ad perpetuam damnationem & interitum potiſſimè. Cuius hæreſis damnationem habes ibi clariſſimam ab apoſtolo 1. Tim. 2. Vult omnes &c. & latiùs q. 24. ar. 1. in appendice. Taceo ꝙ infenſa pręterim eſt hęc impietas myſterio incarnationis, paſſionis, mortis Chriſti, propter nos homines & noſtram ſalutem facto: immò & omnibus alijs diuinæ erga nos beneuolentiæ verae bus ſignis, puta tùm ſpiritualibus tùm corporalibus beneficijs &c. Abſit ergo hæc à fidelium cordibus ingratitudo tanta, atque blaſphemia. 3° vi- 3
des: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur articulus.

1 Vtil. p S. Eccl. ad intelligendas defendendas, concordandas ſcr. 2 Item contra impietatẽ Caluini damnatã &c. 3 Pro ſtudio varietate cornado.

¶ NOTATIO. Corpori deſeruit arti. in ordine 136. 137. 119 reſponſioni ad 2^m^. 11. 19. Item pro in reſponſione hac dicto ly Actus cognoſcitiuæ virtutis eſt ſecundum ꝙ cognitũ &c. vide tabulæ magnæ S. Doctoris poſt annexas Concor. nu. 222.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum voluntas Dei ſit mutabilis.

CONCL. M. Oportet, voluntatem Dei eſſe omninò immutabilem.

¶ PROB.

¶PROB. Quia voluntas non poteſt mutari, niſi ex parte vel diſpoſitionis ſubiectæ voluntatis, vel ex parte cognitionis: & tam ſubiecta voluntatis diuinæ, quàm ſcientia Dei, eſt omnino immutabilis.

1m de minori. Quemcunque pœnitet. R. Propriè: non, ſecundum ſimilitudinem operationis. Tunc &c. Nam Deum pœnitet quandoque ſecundum ſimilitudinem operationis noſtræ, inquantum deſtruit quod fecit [ſicut & nos, quando pœnitemus:] nunquàm tamē propriè, quia in tranquillitate iudicat. Sap. 12.

2m ex Hierem. 18. Loquar. R. Pronunciando ſecundum q̄ continetur in cauſis ſecundis: non, ſecundum q̄ continetur in prima. Tunc &c. Quia enim cauſa mutata mutatur effectus, & cauſa ſecunda, ſecundum quam pronunciatur comminatio, mutatur: ideò & effectum ipſum mutari, oportet. Quia verò cauſa prima immutabilis perſeuerat: ideò effectus ſecundum ipſam, non tantum ab ipſa pronunciatus mutari non poteſt. Pro ly agam & ego pœnitentiam &c. vide ad primum.

3m de maiori. Voluntariè. R. Voluntate verū mutabilitatem quandoq; volente: non, voluntate quandoque mutabili. Tunc &c. vt patet.

4m de antecedente. Neceſſitate. R. Abſoluta: non, ſuppoſitionis. Tūc &c. Nam licet omne quod habet potentiam abſolutam ad oppoſita, tàm ante electionem quàm pòſt, ſit mutabile: non tamen omne quod habet potentiam illam ante electionem tantum: ſicuti eſt de Deo.

1 ¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem conuincas hæreſim Caluini [Prat. Caluiniſtæ] vlulantis ſic; Dei lex & Dei voluntas ſæpè ſunt inter ſe contraria. Viderat forſan iſte vanus Theologus ſcripturas gen. 6. Hierem. 18. vel huiuſmodi & ex impotentia penetrandi tāntum lumen ſcripturarum, tanquàm noctua ad lumen ſolis, meritò oppreſſus à gloria in terram illā tenebroſam & opertam mortis caligine, vbi nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat (hæreſim dico,) miſerrimè cecidit. Hæc autem Caluiniſtica impietas complecti intra ſeipſam videtur, q̄d diuina voluntas ſit mutabilis: vt quæ à lege Dei voluntariè data diſcordet. Si enim dando legem, voluntatem habuit ſic, & ſic, illam dandi (vt apud omnes ſapientes verè præſupponitur;) & quandoque voluntas eius pugnat cum lege iam data: vtique poſt legis dationem mutata erit eius voluntas. Ideircò articulus iſte contra illam in tali ſenſu militat. Dixi, in tali ſenſu: quia in quodam alio ſenſu ſuprà q. 17. ar. 4 ad 3m adducitur, oppugnatur, & expugnatur. Vide tu ibi: vt

Vtil. p S. Eccl. cōtra Calu.

Hæreſis ī terra ten. & op. m. cali. vbi nu. or. ſed ſ. m. hor. inhabitat.

2 & indè, ſi opus eſt hæc loco ſuffrageris. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, illam meritò eſſe olim dānatam nu. 25. Non eſt Deus quaſi homo vt mentiatur, neque vt filius hominis vt mutetur. Vide, ſi vis, plura ad huius damnationem. ſu-

3 pra q. 9. art. 1. & 2. 3° vides: quomodo ex his vieiſſim firmetur concluſio.

¶NOTATIO. Reſponſioni ad primum ſeruit articulus in ordine. 115 ad 2m 66.72. Item pro ly Deus mutat ſententiā non tamen &c. vide magnæ tabulæ Angelici Doctoris pòſt annexas Concordantias eiuſdem ex eodem nu. 490.

Pro ſtudio var. cor.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum voluntas Dei neceſſitatem rebus volitis imponat.

122 CONCL. M. Diuina voluntas quibuſdam volitis neceſſitatem imponit: non autem omnibus.

¶PROBATIO. Quia ex efficacia diuinæ voluntatis, nō tantum fit, quod vult: ſed etiam modo illo quo fieri vult: Et ipſa vult quædam fieri neceſſariò, quædam contingenter (cùm velit ordinem ſeruari in rebus, quod patet ex hoc, q̄ alijs cauſas neceſſarias, alijs contingentes præparauit.)

1m ex Auguſtino. Neceſſe. R. Neceſſitate conditionali: non, neceſſitate abſoluta. Tunc &c. Poſito enim q̄ Deus aliquid velit, neceſſe eſt illud eſſe; & eo modo eſſe, quo Deus voluit: licet abſolutè non ſit neceſſe neque Deum velle hoc, neque hoc eſſe.

2m de maiori. Producit. R. Modo illo, quo producere vult: non, modo neceſſario tantum. Tunc &c. Nam Deus producit modo illo, quo vult, ſuos effectus.

3m de maiori. Abſolutè. R. Vel conditionaliter ſecundum modum. ſ. illius prioris. Tunc &c. Nam omnia habent ex priori, ſcilicet Deo, neceſſitatem vel abſolutam vel conditionalem, ſecundum modum prioris, ſcilicet Dei, ideſt ſecundum quod Deus voluerit.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Iohannis Vuicleff. [Prat. Iohannes Vuicleffus] ſomniātis, Neceſſitate abſoluta omnia euenire. Hoc enim in idem redit tandem cum hoc: q̄ voluntas Domini rebus volitis neceſſitatem imponat. 2° habes: quomodo per rationem, hanc rectè damnatam eſſe, oſtendas à Concilio Conſtātienſi ſeſſ. 8. vbi etiam doctrina eius in 45. articulis explicata damnatur in hæc verba. Hæc ſancta Synodus præfatos articulos. 45. examinari fecit & ſæpius recenſeri: quibus examinatis, fuit repertū aliquos & plures ex ipſis fuiſſe & eſſe notoriè hæreticos & à ſanctis Patribus reprobatos, alios non catholicos ſed erroneos, alios ſcandaloſos & blaſphemos, quoſdam piarū aurium offenſiuos, nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos. Propterea Concilium pronunciat hæreticum Iohannem Vuicleff, ac memoriam eiuſdem condemnat: & mandat exhumari oſſa ipſius, & cremari. Item à Concilijs omnibus, Romanis pōtificibus, ſcripturis ſanctis, dānata pro hæreſi intelligitur tunc: quando de libero arbitrio tractant, ac ipſum eſſe liberum ſtatuunt; quando de conſilijs capiendis hortantur; quando vitia vituperanda pœnarumq; meritoria, contraq; virtutes laudabiles cœleſtibusq; præmijs iure donandas prædicant. Hæc enim omnia ſupradicta perirent, ſi volitis diuina voluntas neceſſitatem abſolutam imponeret, ſeu ſi omnia ex neceſſitate abſoluta contingerent: atque ideò huiuſmodi ſanctiones cum his venenoſis dogmatibus ſtare non poſſunt, & conſequenter ipſo facto anathematizata ſubaudiuntur. 3° vides: quomodo ex his vicißim firmetur concluſio. 3

Vtil. p S. Eccl. cōtra hær. Vuicleff dan. à Coc. ſyn. Conſtantienſ &c.

2

Multa p hæc intelligūtur eſſe damnata.

¶NOTATIO. Corpori vtcunque ſeruit articulus in ordine. 22. 120. 218. Reſponſioni ad primum 119. Item pro in fine corporis dicto ly quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes &c. vide aureæ tabulæ magnæ Angelici Doctoris pòſt annexas Concordantias, nu. 324.

Pro ſtudio var. cor.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum voluntas Dei ſit malorum.

CONCL. M. Deus nullo modo vult malum culpæ: ſed malum naturalis defectus, vel malum pœnæ, volendo aliquod bonum, cui coniungitur tale malum. 123

¶PROB. Quia nunquàm appetitur, nec etiā per accidēs, malum; niſi bonum cui iungitur malum, magis appetatur, q̄ bonum, quo priuatur per malum (vt homo nunquam appeteret fornicationem, niſi delectationem cui iungitur culpa magis appeteret quam amicitiam diuinam, quæ tollitur per culpam:) & Deus nullum bonum magis vult, quàm bonitatē ſuā; licet velit magis aliquod bonum, q̄ aliud quoddam bonum.

1m de maiori. Bonum. R. Per ſe: non per accidēs. Tunc &c. Nam mala fieri, vel eſſe: eſt bonum per accidens tāntum. Et ideò hoc ſimpliciter, ſiue per ſe eſt malum. Vnde Deus non vult mala fieri; ſed permittere vult mala fieri. Vide in ad 3m. Vel dicas ad illam maiorem: & in idem redit. omne bonum, inquantum bonum, quod fit, Deus vult. Modò mala fieri, vel eſſe, non eſt bonum: ſed permittere illa fieri, vel eſſe.

2m de minori. Pertinet. R. Per ſe: non per accidēs. Tunc &c. vt patet. Pro litera aduerte Apoſtolum poſt ly Vbi abundauit delictum ſuperabundauit & gratia, dicentem Manebimus in peccato vt gratia abundet? Abſit. Ex quarum prima clauſularum habes q̄ malum pertinat ad perfectionem: ex ſecunda propter accidens tantum (.i. non ratione ſui) pertinet ad illam. Alioquin, ſi malum pertineret ad perfectionem: dixiſſet, Manebimus in peccato, vt gratia abundet? ita. Manere ergo in peccato, facere peccatum, peccatum fieri, malum culpæ, eſt malum, eſt odibile: non autem eſt bonum, nec amabile, vel laudabile, vel eligibile.

Nota diſcurſum Apoſtoli.

3m de maiori. Mala fieri & non fieri. R. Non tamen, velle mala fieri, & velle mala non fieri. Tunc &c. vt patet. Pro litera concluſionis tertia dic: q̄ Deus vult permittere tantum mala culpæ fieri; & q̄ vult mala naturalium defectuum atque pœnarum fieri. Vnde culpā nullo modo, i. nec etiam per accidens, cauſat: naturales verò defectus ac pœnas, cauſat. Iſta facit: illam .i. culpam tantum permittit. Vide, quantum ſit deterior culpa, quàm quæcunque pœna: ex quo tàm lōgiori interuallo à primo bono, ideſt Deo diſiungitur culpa, quàm pœna.

¶APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per primæ partis concluſionis rationem interimas hæreſes diabolicas Caluini [Prat. Caluiniſtæ] contra illam primam partem ſic furientis; Deus non modò permittit fieri peccata quæ homines faciunt, ſed etiam fiunt volente Deo & impellente: Item ſic; Dei opera omninò ſunt ſimpliciter omnia peccata quæ fiunt, ab hominibus: Item ſic, Nullum furtum, nulla ſcortatio, nullū adulterium, 1

Vtil. p S. Eccl. contra hære. Caluini & Melanch. & abo.

ſicut dam natas à cõcilys. adulterium, ſit ab homine, quod Deus non efficiat in homine: Item ſic, Deus non tantum permittit malum, ſed etiam id operatur efficaciter: Item ſic, Deum eſſe non tantum malorum, ſed etiam peccati authorem; Item ſic, Deo volente & iubente diabolus mentitur in cordibus hominum: Item ſic, Deus non ſolũ eſt cauſa omnis mali, ſed etiam hominibus, vt mala operētur, malas cogitationes in cordibus illorũ inſpirat; adeoq; vt non homines peccent, ſed Deus ſit efficiens, & volens peccatum: Itẽ hæreſim Melanctonis [Melchior Cano de locis theologicis li. 2. c. 4. in reſolutione ſexti argumenti] ſic blaſphemãtis; Dei opus ita eſt adulterium Dauidis, ſæuitiam Manlij, proditionem Iu-
2 dæ, æquè ac conuerſionem Pauli. 2° habes: quomodo per rationem mõſtres, vniuerſas has iuſtiſſimè damnari à Iac. 1. Nemo, cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt, ipſe autem neminẽ tentat: Item ab Iſa. c. 65. faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegiſtis: & c. 66. feceruntq; malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt. Item à Concilio Tridentino ſeſſ. 6. Canon. 6. ſi quis dixerit mala opera ita vt bona Deum operari non permiſſiuè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe; adeo vt ſit eis proprium opus non minus pro-
3 ditio Iudæ, q̃ vocatio Pauli; Anathema ſit. 3° habes: quomodo per ſecundæ partis concluſionis rationem reijcias poſitionem Colluthi, propter quã velut hæreticus eſt damnatus [Prat. Colluthiani,] dicentis; q Deus non eſt malorum factor. Item hæreſim Manetis [Prat. Anthropomorphitæ, Audeani, Vadiani] dicentis; Deum neque ignem neque tenebras creaſſe. Videbantur enim hæc [reor] Maneti quædã mala. 4° habes: quomodo per
4 rationem oſtendas, iure has eſſe damnatas ab Iſa. 45. Ego Dominus formans lucem & creans tenebras, faciens pacem, & creans
5 malum: Ego Dominus faciens omnia hæc. 5° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur tota concluſio.

Pro ſtud. var. teor. ¶ NOTATIO. Deſeruit articulo huic in ordine art. 93. 136. 26. Item pro in principio corporis dicto ly impoſſibile eſt, q aliquod malum inquantum &c. vide tabulæ magnæ Doctoris Angelici pòſt annexas Concordantias, nu. 784. 1061. 1200. pro in ad 2m dicto ly malũ nõ operatur ad &c. vide ibi nu. 856.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrum Deus habeat liberum arbitrium.

124 CONCL. M. Deus reſpectu illorum, quæ non ex neceſſitate vult, liberum arbitrium habet.

¶ PROB. Quia Deus alia à ſe vult, non ex neceſſitate vel ex naturali inſtinctu: & liberum arbitrium habetur reſpectu illorum, quæ non neceſſariò, aut naturali inſtinctu volumus.

1m ex D. Hieronymo. Liberi arbitrij. ℞. Defectibilis: non, vt ſic. Tunc &c. Nam liberum arbitrium vt ſic, & vt liberum arbitriũ, non habet q ſit defectibile, quoniam de ratione eius nõ eſt defectibilitas. Non enim de ratione libertatis eſt deficere. Immò hoc [vt patet] dicit minùs de libertate, quoniam infirmitatem libertatis importat. Deus ergo habet liberum arbitrium, adeoq; liberum, vt deflecti in peccatum non poſſit. Contra malos homines pallio ſuæ libertatis vitia ſua excuſantes nota hanc de libero arbitrio doctrinam: vt ſciat nõ eſſe libertatis, vt ſic, peccare.

2m de maiori. Bonum & malum ℞. i. aliquo modo oppoſita: non, i. moraliter oppoſita. Alioquin illa diffinitio liberi arbitrij, non eſt diffinitio liberi arbitrij vt ſic, ſed eſt diffinitio eius vt viatorum, ſeu vt defectibile eſt. Malum quod poteſt eligi à Deo eſt defectus naturalis creaturæ, & pœnæ; non autem culpa, quæ eſt malum moraliter. Vide art. nonum. Formaliter autem reſpondendo; mox, da-
De libero arbitrio. ta illa gloſſa paruula, Infer. Tunc nihil contrà. Nam liberum arbitrium Dei eſt ad aliquo modo oppoſita. Quando loqueris de libero arbitrio vide nè confundas diffinitionem liberi arbitrij vt ſic, & liberi arbitrij vt defectibilis: & multas euaſiſti argumentorum anguſtias. Vide ad primum etiam.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per ra-
Vtil. pro S. Eccl. cõtra hære. tionem intertimas hæreſim Petri Abailardi [Prat. Petrus Abailardus] dicentis: Deum agere ex neceſſitate naturæ. Hoc enim idem eſt, quod negare in Deo liberum arbitrium, modo per cõ-
2 cluſionem expoſito. 2° habes: quomodo per rationem oſtẽdas,
Abai. dã-natã aſſeri ptur is mul tis. hanc meritò eſſe damnatam ab Apoſtolo 1. Cor. 12. Hæc omnia operatur vnus atque idem ſpiritus diuidẽs ſingulis prout vult. Hoc eſt [exponente Ambroſio 2. de fide c. 3.] pro liberæ ſuæ voluntatis arbitrio, non neceſſitatis obſequio. Item à Ro. 9. Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat: &, An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Ecce; q habet Deus, ſub exemplo figuli, hanc poteſtatem per voluntatem ſuam: ergo ab apoſtolo patenter ponitur in Deo liberũ arbitrium. Quam totam ſententiam Apoſtoli, conſequenter & liberum in Deo arbitrium, expreſſiùs prædixerat Chriſtus Deo Patri ſic loquens Matth. 11. Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus [en vaſa in contumeliam,] & reuelaſti ea paruulis [en vaſa in honorem;] ita pater, quoniam ſic placitum eſt ante te [en q habet per ſuam voluntatem poteſtatem illam, quod eſt habere liberum arbitrium.] Item à Hierem. 18. Ecce figulus faciebat opus ſuper rotam, & diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto, manibus ſuis; conuerſuſq; fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis eius vt faceret: & factum eſt verbum domini ad me dicens: Nunquid ſicut figulus iſte non potero vobis facere domus Iſrael, ait dominus? Ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea: Repente loquar aduerſus &c. ſi pœnitentiam egerit gens &c. & ego agam pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui vt facerem ei: & ſubitò loquar de gente & regno, vt ædificem & plantem illud. ſi fecerit malum in oculis meis, pœnitentiam agam ſuper bono quod locutus ſum vt facerem ei. Vide hic in Hieremia expreſſiſſimè liberum Dei arbitrium [ſine mutabilitate ſui tamen, vt ſupra ar. 7.] tum ex aſſimilatione ad figulum, qui ſicut ſibi placuerat idem vas ſecundò fecit alterũ, ideſt altero modo [puta vas gloriæ de vaſe contumeliæ,] tum ex varia Dei pœnitentia ibi deſcripta de bono & malo. Item ab eodem c. 31. Ecce dies veniunt dicit dominus, & feriam domui Iſrael & Iuda fœdus nouum, non ſecundum pactum, quod pepigi cum patribus veſtris. Quod clarius pro libero Dei arbitrio: Facere, & non facere ſecundum prius, quod fecerat? Item à Geneſ. 1. fecit hominem ad imaginem ſuam. ſi ergo homo habet ſecundum partem, qua factus eſt ad imaginem Dei liberum arbitrium [teſte Concilio Tridentino ſeſſ. 6. capitulis, & canonibus, multis; teſtibus ſacris ſcripturis, omnibuſq; cõcilijs de hac materia tractantibus:] magis vtiq; liberum habebit arbitrium Deus, ad cuius exemplar imagineḿq; formatus eſt homo. Etenim liberum arbitrium, vt ſic, dicit perfectionem; cùm dicat facultatem liberè operandi: & quæ dicunt perfectionem, vt ſic, in Deo ponendo ſunt; remotis omnibus imperfectionibus, ſi quas haberent fortè connexas. 12. q. 14. ar. 1. 2m. 3° vides: quo- 3
modo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Corpori ſeruit in ordine ar. 412. 113. 117. *Pro ſtu l.*

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrum diſtinguenda ſit in Deo voluntas ſigni.

CONCL. M. In Deo diſtinguitur propriè dicta volũtas [hæc dicitur voluntas beneplaciti:] & metaphoricè dicta [hæc dicitur voluntas ſigni.] 125

¶ PROB. Quia ſignum voluntatis [hoc metaphoricè dicitur voluntas;] & eſſentialis ipſa voluntas, diſtinguuntur [patet ex ſe.]

1m de maiori. Ita. ℞. Quantum ad eſſe quodammodo cauſam: non, quãtum ad eſſe cauſam immediatam. Tunc &c. Nam ſignum attribuitur voluntati, non quia ſit rerum cauſa quocunque modo [puta mediate vt ſcientia] ſed quia eſt ipſarum cauſa immediata. Et ideò non mirum: ſi attribuantur ſigna voluntati, cùm tamen ſcientiæ non attribuantur.

2m de conſequentia. Si igitur ſigna &c. ſuperfluè aſſignantur. ℞. Si aſſignarentur ibi ad hoc, vt eſſent ſigna q Deus vellet; non, ſi aſſignantur ibi ad denotandum qd quæ ſunt in nobis ſigna volendi, dicuntur diuinæ voluntates in Deo. de voluntatibus. C. metaphoricè loquendo. Tunc nihil contrà. Huiuſmodi enim aſſigna à Deo non ſignificant, q Deus velit: ſed ſignificant, q ſigna voluntatis notatis noſtræ [ideſt quod nos velimus, vel nolimus] dicuntur voluntates in Deo.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas rectè voluntatẽ Dei quandoq; pluraliter, vt pſ. 110. Magna opera Dñi exquiſita in oẽs voluntates eius, quandoq; ſingulariter, vt pſ. 29. & vita in volũtate eius, in ſcripturis ſanctis nominari. 2° habes: quomodo per rationem in ſenſu catholico vtrunque dictum intelligas; intellectumq; catholicè defendas. 2
3° vides: quomodo viciſſim ex his firmatur concluſio. 3

1 *Vtil. p S. Eccleſ. ad intelligẽ. ſcript.*

¶ NOT. Corpori ſeruit ar. in or. 70. 1 ar. 73. Rñſioni ad pm. 87. *Pro ſtud.* Itẽ in corpore pro ly cũ aliquæ paſſiones humanæ &c, vide tabulæ magnæ S. Doct. pòſt annexas Concordantias, nu. 462. *var. teor.*

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrum conuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinq; ſigna.

CONCL. M. Iſta quinque præceptum, prohibitio, conſilium, operatio, ac permiſſio, nominantur interdum nomi- 12
ne

ne voluntatis diuinæ, tanquàm ſigna voluntatis.

1 ¶ PROB. * Quia præceptum, prohibitio, conſilium dicitur Dei voluntas [Matth. 6.] operatio quoq; ac promiſſio [Aug. in
2 Enchy.] * Quia [ly tanquàm ſigna &c.] conſueuimus declarare nos velle aliquid vel per noſmetipſos, aut reſpectu præſentis temporis [tūc declaramus operatione promiſſione,] Vel per alios, aut reſpectu futuri temporis [tunc declaramus conſilio præcepto, prohibitione.]

1m de conſequentia. Diuidi. ℞. Tanquàm cadentia ſemper ſuper diuerſas res: non, tanquàm ſigna diuerſimodè declarantia aliquē velle aliquid circa eandem rem. Tunc &c. vt patet in litera.

2m de minori. Voluntas ſigni diſtinguitur. ℞. Tanquàm metaphoricè dicta volūtas: non, ita q; de aliquo vno [.i. operatione] non poſſit eſſe & volētas metaphorica & voluntas propria. Tunc &c. Nam de vna & eadem operatione poteſt eſſe voluntas beneplaciti, & voluntas ſigni.

3m de conſequentia cum probatione iuncta.] Ergo non &c. ℞. Niſi hoc, ſ. non eſſe vnius ordinis prouenitet tantum ex diuerſitate rerum de quibus dicūtur illa ſic diuiſa. Ideò negatur conſequentia, ſcilicet ly ergo nō &c. propter rationem dictam in litera.

4m de antecedente. Malum ℞. Conſideratum in ſeipſo [.i. inquantum ex defectu ſingularum circunſtantiarum contingit] non. conſideratum in relatione ad voluntatem diuinam [in quantum, ſ. ab ea diſcordat.] Tunc &c. Nam ſecundo modo, non primo, conſideratur malum in præſenti articulo.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Rom. 9. Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat; & Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti? Ecce hic quinque illa ſigna voluntatis diuinæ. Cuius vult, ly vult ſtat pro operatione [nam de eadem operatione & voluntas ſigni & voluntas beneplaciti poteſt dici. Vt in ad ſecundum] Quem vult, ly vult ſtat pro permiſſione [.i. quem permittit indurari, induratur: non ex Deo tamē, ſed ex ſeipſo] quoties volui, ly volui ſtat pro præcepto, conſilio, prohibitione. Aliquando enim præceptis, quandoque conſilijs, nonnunquàm prohibitionibus, nos congregare ſub alas ſuas quærit Dominus. Non ſunt ergo inuentiones nouorum ſcholaſticorum, quos ad nauſeam vſque odit Lutherus [Prat. Lutherani] ſed ex ſacris ſunt accepta iſta quinque diuinæ vo-
2 luntatis ſigna, & voluntas Dei nominata. 2° habes: quomodo concordes ſcripturas dicentes; q; volūtas Dei ſemper impletur, & q; quandoque non impletur; q; voluntati eius nihil reſiſtere
3 poteſt & q; peccatores voluntati eius reſiſtunt: & ſimilia. 3° vides quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. ad intelligēdas concordādasq; ſcr.

QVAESTIO XX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum amor ſit in Deo.

127 CONCL. M. Neceſſe eſt: ponere amorem in Deo.

¶ PROB. Quia neceſſe eſt ponere voluntatem in Deo [q. 19. art. 1.] & primus motus voluntatis eſt amor [cum amor reſpiciat bonum in communi quod primò eſt obiectum voluntatis.]

1m de minori. Amor. ℞. Vt eſt actus appetitus ſenſitiui, non, vt eſt actus voluntatis. Tunc &c. Non enim ponitur amor, vt paſſio, in Deo; ſed vt actus voluntatis.

2m concluſiō. Ergo nec amor. ℞. Si amor diceret imperfectionem vt illa prædicta: nō aliter. Tunc &c. Nā amor non importat imperfectionem de ſe, ſicut ira triſtitia & ſimilia.

3m Ex D. Diony. Vnitiua concretiua. ℞. Vel cum compoſitione, vel ſine. Tūc &c. Nam abſque compoſitione eſt vis vnitiua & concretiua amor in Deo: non aliter, i. cum compoſitione.

1° ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: q̄uo per rationem interimas hæreſim Nouatiani ſeu Nouati [Prat. Cœleſtiani] horribiliter blaſphemantis, Deum eſſe crudelem. Maximè verò illam reijcies: ſi articulum ſequentem, q; ſcilicet Deus amet
2 omnia, huic adiunxeris. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, illam iure iſſe damnatā ab apoſtolo Iohanne in prima ſua epiſtola c. 3 Deus Charitas eſt. vbi non tantùm amor in Deo eſſe dicitur, ſed etiam ipſemet amor eſſentialiter Deus eſſe

Vtil. p S. Eccl. contra hære. Noua. dāna. āſqi.

ſtatuitur. Non poteſt igitur vel quantumcunque minima crudelitas eſſe in Deo: quandoquidem ſicut in albedine nigredinē vel tantillam eſſe impoſſibile eſt, licet in re alba poſſit eſſe aliqua nigredo: ita in amore reperiri poſſe vel minimum oppoſiti fingi nequit, licet in aliqua re amante poſſit & fingi & eſſe.
3° vides quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. 3

¶ NOTATIO. Pro in corpore dicto ly Amor igitur, & gaudium, & delectatio ſecundum q; ſignificant actus appetitus ſenſitiui &c. vide tabulæ magnæ Angelici Doctoris poſt annexas Concordantias, nume. 978. Item pro dicto in reſponſione ad tertium ly Et pro tanto dicitur amor vis vnitiua &c. vide ibidem, nume. 105.

Pro ſtudio varietate cernādo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus omnia amet.

CONCL. M. Deus omnia, quæ ſunt, amat: non tamen eodem modo, ſicut nos. 128

¶ PROB. * Quia Deus vult aliquod bonum cuilibet exi- 1
ſtenti [cum voluntas Dei ſit cauſa omnium rerum:] Et amare aliquem eſt velle bonum ei. * Quia [ly non tamen &c.] Nos 2
amamus res, quoniam bonæ ſunt: & quoniam Deus amat res, ideò bonæ ſunt.

1m Ex D. Diony. Extra ſe. ℞. Ratione prouidentiæ, qua prouidet bono amato ſicut ſibi: non aliter. Tunc &c. Deus enim ſic extra ſe quodammodo fit, ſecundum D. Dionyſium.

2m concluſio prima. Ergo Deus non &c. ℞. Negatur conſequentia, & dicendum, ergo Deus amat ea in ſeipſis ab æterno pro hoc ſolū q; ea fuerunt in Deo ab æterno, & ipſe cognouit & in proprijs naturis. Literam hanc notato pro ſemper vt ſcias de mente expreſſiſſima D. Thomæ eſſe, q; Deus cognoſcit ſua rea nō tantùm vt in ſeipſo, ſed etiam vt in ſeipſis. Taceo q; Deus nunquàm cognoſceret ea vt in ſeipſis, ſi ea ſic ab æterno non cognouiſſet: quādoquidem nil Deo accreſcit vel decreſcit de cognitione per quantamlibet ſucceſſionem cum ſua ſcientia omninò immutabilis ſit. Hinc videbis apertiſſimè prædeſtinationem infallibilem, & ſcientiam Dei certiſſimam de futuris contingentibus, & quomodo vocat ea quæ non ſunt tanquàm ea quæ ſunt.

Ab æterno Deus cognouit oīa in proprijs naturis.

Notandū vtiliſſimū.

¶ Ex litera ly ſicut & nos per ſimilitudines &c. [vt per ſpeciē intelligibilem lapidis non cognoſco ſolum lapidem, vt eſt in intellectu meo: ſed etiam vt eſt ad extra in ſeipſo.] Elice tu, & dic. Ergo per imagines beatorum apoſtolorum amo, adoro illos in ſeipſis, in quantum. ſ. cognitio mea, amor, adoratio terminatur ad archetypum. 3. q. 25. ar. 3.

3m de minori. Amore concupiſcentiæ. ℞. Indigentiam importante: non. ordinationē vnius creaturæ & ad aliam & ad ſemetipſum Deum. Tunc &c. vt patet in litera.

4m de minori. Nihil ſimul. ℞. Et ſecundum idem: non, ſecundum diuerſa. Tunc &c. Nam Deus idem ſecundum diuerſa & amat & odit.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: q̄uo totaliter id 1
Nouati deſtruas, q; in articulo primo fuit notatū. Si enim omnia amat, & intimè; quomodo crudelis eſſe poteſt? 2° habes: 2
quomodo per rationem varias iuxta ſenſum ſcripturas catholicè concordes; vt ly odio ſunt Deo impius, & impietas eius Sap. 14. & ly Diligis omnia quæ ſunt. & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Sap. 11. Nota autem contra Nouatum, qui forſan ex odio Dei contra peccatores poſſet inferre Deum [vt nominat ipſe] crudelem aliquo modo: nota inquàm, q; hoc, etiam ſi vellet, nō poſſet inferre. Nam odire peccatores non eſt crudelitatis: ſed amoris & iuſtitiæ. Ex hoc enim q; amas aliquem, prouenit q; non ſuffers videre illum ſordidum; & conſequenter q; odis & ſordes eius & ipſum quatenus ſordidus eſt. Vides ergo: q; odire impium monſtrāq; Deus diligit illum hominem, iuſtum eſt etiam ipſum odire impium: quoniam impietatis eſt vt odiatur, ſicut virtutis vt ametur, & iuſtitiæ opus eſt reddere vnicuique quod ſuum. Quod dixi de impietate, dicas etiam de impio vt ſic; quoniam impius, vt ſic, eſt creatura veſtita impietate. 3° vi- 3
des: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Ecc. cōtra Nouatū, & ad intelligēdas concordādasq; ſcr.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti ſeruiunt articuli in ordine 87. 118. 142. 127. 84. 304.

Pro ſtud.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus æqualiter diligat omnia.

CONCL. M. Deus ex parte actus voluntatis nō magis quę- 129
dam alia amat,

¶ PROB.

¶ PROB. Quia Deus vno ſimpliciſſimo actu voluntatis eodem modo ſemper habente diligit omnia.

¶ CONCL. P. Neceſſe eſt dicere: q̃ Deus ex parte boni amato voluit, quædam alijs magis amat.

¶ PROB. Quia ſi Deus non magis ſic ameret vnum quam aliud, tunc non eſſet aliquid alio melius. Cum tota rerum bonitas ex amore Dei cauſetur.]

1^m ex Sap. 6. Æqualiter. ℞. l. æquale ſapientia & bonitate (omnia ſ. ad miniſtrat) non, idest æqualia bona (omnibus ſ. ſua cura diſpenſat. Tunc &c. vt patet. Concordat concluſionibus.

2^m de maiori. Amor Dei. ℞. Cōſideratus ex parte actus voluntatis: non. conſideratus ex parte boni creaturis voliti: Tunc &c. Nam Deus vult bonum creatam creaturis, quod quidem eſt modo maius, modo minus, non autem bonum increatum, quod ſemper idē eſt.

3^m de maiori. Ita. ℞. Quantum ad electionem ad res creatas non, quantum ad incluſionem quandam obiectorum magis & minus ad Deum ſpectantium. Tunc &c. vt patet in litera.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Lutheri (R. P. Bañes, hic) dicentis, q̃ omnes ſunt æqualiter iuſti, & q̃ omnes ſant ad æqualem gloriam prædeſtinati. Item hæreſim Cathatorum (Cardinale Turrecremata, de Eccl. li. 4. ca. 35.) dicentium: omnes fore pares in gloria ac in pœna. Si enim Deus, per ſecundam concluſionem inæqualiter diligit: vtique non erit æqualitas iuſtorum in iuſtitia: nec prædeſtinato ad gloriam: nec præmiatorum in retributione ſibi correſpondentibus: quoniam omne bonum noſtrū ab amore Dei cauſatur, & præmia ſecundum bona meritoria recipimus, 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, has omnes iam fuiſſe breuibus damnatas à Concilio Florētino ſeſſ. public. 1439. ſic. Definimus &c animas purgatas in cęlū mox recipi & intueri clarè ipſum Deum Trinum & vnum ſicut eſt pro meritorum tamē diuerſitate, alium alio perfectius. Illorū autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt mox in infernum deſcēdere: pœnis tamē diſparibus puniēdas. En q̃ Cōcilium merita diuerſa, demerita diſparia: inæqualem tum in gloria, tum in pœnis retributionem, de certitudine & cōlequenter pottas prædictas inferorum cōaelſit. Amplectitur etiam prædeſtinationem ad illa inæqualia inæqualiter factam in ſuo præmiſſo decreto: quādoquidem inæqualia dati ad æqualia prædeſtinatis, nouis omnino impoſſibile fore. cūm Deus ſit ſolus ille. Cuius prouidentia in ſua diſpoſitione: nunquam fallitur (vt ab ſuitio canit Eccleſia) 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur ſecunda concluſio. Nam de prima, cūm Deus ſit etiam ſm philoſophum actus purus, quis dubitat? Et ſi quis in ſipiēs dubitet, per dicta in q. 3. quæ eſt de ſimplicitate Dei, obſtruatur os loquentium iniqua. vide ibi 3 opus ſic.

[Marginal notes: Vtil. pro S Eccl. cōtr. hær. Luth. Cath. dam. à cōcil. Florē. — 2 — P.]

¶ NOTATIO. Deſeruit corpori art. in ord. 119.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Deus ſemper magis diligat meliora.

130 CONCL. M. Neceſſe eſt dicere: q̃ Deus ſemper magis diligat meliora.

¶ PROB. Quia ex hoc ſunt aliqua meliora, q̃ Deus ea magis bonum vult.

Notandū. ¶ *Corolarium.* Ergo implicat cōtradictionem dicere hoc: q̃ vi delicet ſint, vel eſſe poſſint aliqua meliora, & q̃ Deus non magis diligat illa.

1^m minor. Sed Deus magis. &c. ℞. Negatur iſta minor Authoritas illa Rom. 8. non probat iſtam. Ratio eſt quia Chriſtus ex hoc q̃ datus eſt pro nobis in morte non eſt factus deterior. Quinimmo ex hoc, vitā ſuam excelētiam ſemper conſecutam factus eſt victor glorioſus. Hæc autē bona præ omnibus alijs Chriſtus eſt conſecutus: quia Deus eū magis amabat, quam genus humanum.

2^m de minori. Plus dilexit. ℞. In caſu indigentiæ maioris: non, abſolutè. Tunc &c. concluſio enim loquitur abſolutè.

3^m de conſequentia. Non ergo ſemper magis diligit ℞. Dilectione quo cunque accepta: non, dilectione correſpondente rebus ſecundum q̃ meliores ſunt. Tunc &c. Nam per iſtam gluſſam formalem ſoluitur argumentum: quomodocunque dicatus circa illam dubitationem de Petro & Iohanne. Sufficit enim, q̃ illo modo, quo illorum alter fuit melior magis à Dño dilectº eſt.

4^m de maiori. Melior eſt. ℞. Cæteris paribus: nō ſemper. Tunc &c. vt patet. pro illa dic. q̃ pœnitentem eſſe quandoque meliorem innocente facit & euangelium illud Lucæ. facilius intelligi, & concluſionem manere luce clariorem demonſtrat apertiùs.

5^m de concluſione. Meliora. ℞. Pro tempore illo cōſiderata, quæ nō ſūt meliora: non autem, pro tempore quo ſunt meliora. Tunc &c. Nam cōſiderando peccatorem, vt prædeſtinatus eſt, magis diligitur à Deo, quam iuſtus reprobatus, vt reprobatus eſt: licet peccatorem illum, vt peccator deteſtetur, & iuſtus hunc vt iuſtus diligat. Vndè vterque & amatur, & odio habetur, ſecundum diuerſa.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem errorem Iohannis Huſſ. (Prat. Huſſitæ) dicentis: Præſcitus eſt aliquando ſit in gratia ſm præſentem iuſtitiam tamen nunquam eſt pars ſanctæ Eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrū Eccleſiæ. Licet aliquando excidat à gratia aduentitia, ſed non à gratia prædeſtinationis. Hic enim Deum ſemper non diligere meliora, fatetur: dum præſcitum in gratia non vult pro tunc eſſe membrum Eccleſiæ, cuius tamen membrū dicit eſſe prædeſtinatum extra gratiam. Contra hunc militat totus articulus, ſpecialiter reſponſio ad quintum. Nec mirum hæſitus, ſi ſic loquitur eorum magiſter qui Eccleſiam ſtatuit eſſe congregationem prædeſtinatorum ſiuè ſint in gratia, ſiuè non: q̃ & hoc eſt vnum illius inconuenientiis damnatum à Cō cilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. & vno inconuenienti dato ſecundū philoſophum neceſſe eſt multa ſequi. 2° habes: quomodo p rationem oſtendas, errorem illum primò narratum iure damnatum fuiſſe à Concilio ipſo Conſtantienſi ſeſſ. prædicta. Ibi. n. pronunciatæ eſt ſententia damnationis articulorum. 30. & eſt ſequenter huius illis cōnumerati Iohannis Huſſ. ſub eadem forma: qua condemnati ſunt articuli Iohannis Vuicleff. Hāc formam vide ad verbum ſcriptam ſupra q. 19. ar. 8. in appendice. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. 2

¶ NOTATIO. Huic articulo ſancti Thomæ ſeruit arti. in ordine 536. 128. 129. 145. 3

[Marginal notes: 1 Vtil. p S. Eccl. contra errorē Iox. Huſſ. dam. à cōcil. Cōſtātienſi. — 3 Pro ſtudio]

QVÆSTIO XXI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo ſit iuſtitia.

CONCL. M. Iuſtitia commutatiua non competit Deo. 132

¶ PROB. Quia ponere in Deo talem iuſtitiā eſt contra Apoſtolum. Rom. 11.

¶ CONCL. P. Iuſtitia diſtributiua eſt in Deo.

¶ PROB. Quia ordo congruus vniuerſi, qui in rebus tum naturalibus, tum voluntarijs eſt, demonſtrat, iuſtitiam diſtributiuam eſſe in Deo, rectore mundi.

1^m concluſio. Ergo nec iuſtitia, ℞. Si iuſtitia eſſet circa paſſiones, ſicut tēperātia. Tūc &c. Nam iuſtitia eſt circa operationes, & quæ ſunt circa operationes poſſunt, remoto omni defectu attribui Deo.

2^m maior. Quicunque facit &c. ℞. Niſi libitum ſuæ voluntatis eſſet iuſtum. Tunc &c. Intantam enim hoc libitum eſt iuſtum in Deo, vt nō poſſit non eſſe iuſtum: Immo ſit ipſamet iuſtitia. Hinc eſt q̃ altiſſimam quæſtionem prædeſtinationis illam, ſ. quare hunc trahat & illum non trahat, ſeſſoluit Dominus in diuinum placitum, tanquam in illud, quod non poteſt non eſſe iuſtiſſimū. volens per hoc innuere q̃ ſua ibi reſolutio dari debeat quantæ quemcumque, quamuis petulantiſſimum intellectum. Quis enim audiendo, q̃ ſic faciens Deus iuſtiſſimè fecit, & omnimè, non quieſcat, tantæ imperſcrutabilē iuſtitiæ, ac bonitati pro debita reuerentia caput inclinans dicendo cum propheta pſal. 60. Miſericordiam & veritatem eius quis requiret? Reſolutio autē prædicta Domini eſt in Matt. 11. confiteor tibi pater &c. quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita pater: Quoniam ſic placitum eſt ante te.

[Marginal note: Nota, veriſſima.]

3^m de maiori. Reddere debitum. ℞. Ita, q̃ vel reddens illud, ſit debitor illi, qui reddit vel non ſit ei debitor. Tunc &c. Deus enim reddit quidem debitum vt in litera, ſed non tanquam ex hoc alieni debitor.

4^m concluſio. Ergo iuſtitia non. &c, ℞. Niſi eſſentia Dei poſſet eſſe principium actionis Tunc &c. Nam licet iuſtitiæ reſpiciet actum, non ita, &c. perge, vt in litera.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1°: quomodo per rationem reſicias hæreſim Gnoſticorum Appellis, Albanenſium 1

(Pret.

Vtil. p S. Eccleſ. cõtra Gno. Atha. Appel, dam. à ſcript. [Prat. Priſcillia. Albanen. Appelles] dicentium ; reperiri Deũ malum: Si enim Deus malus eſt ; iuſtus non eſt: & ſi iuſtitia in Deo eſt, Deus malus eſſe non poteſt. Nec obſtat illos poſuiſſe duos Deos, vnum bonum alterum malum : quia in veritate eſt tantum vnus Deus, qui eſt bonus. ſup. q. 11. ar. 3. Extra de ſum. Tri. & fi. Cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur : quod
2 vnus ſolus eſt verus Deus. 2° habes: quomodo per rationẽ demonſtres, hanc rectè damnatam fuiſſe à pſal. 10. Iuſtus domi-
3 nus & iuſtitias dilexit: & à mille ſcripturarum locis. 3° vides : quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

Pro ſtudio varie. con. ¶ NOTATIO. Huic articulo ſeruiunt aliqualiter articuli in ordine 119.134 135. 127. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly iuſtitia, & liberalitas, & magnificentia quæ, &c. vide tabulæ aureæ magnæ ſancti Doctoris pòſt annexas cõcordantias num. 825. 833. Item in ad tertium ly debitum attẽdi poteſt dupliciter in operatione diuina &c. vide ibi num. 1065 Item ibi ly iuſtitia quandoque dicitur in Deo condecẽtia ſuæ bonitatis &c. vide ibi num. 802. Nota pro ſemper & ſuprà & infra : quod ly. Aliqualiter, poſitum in principio huius notationis, vbique ſubintelligitur in ſimilibus articulis deſeruientibus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum iuſtitia Dei ſit veritas.

132 CONCL. M. Iuſtitia Dei, quæ conſtituit ordinem in rebus conformem rationi ſapientiæ ſuæ, quæ eſt lex eius, conuenienter veritas nominatur.

¶ PROB. Quia iuſtitia Dei eſt concordantia rerum ad legem: et lex iſta eſt intellectus diuinus, ad quem vt cauſam concordantia rerum eſt veritas.

¶ *Corollarium*. Ergo concordantia rerum, vt illuſtratum ad intellectum diuinum, vt legem dicitur iuſtitia : concordantia rerum, vt cauſatatum ad intellectum diuinum, vt cauſam dicitur veritas.

1m de maiori. Iuſtitia. R. Quantum ad imperium: non quantum ad legem regulantem Tunc &c. Nam nunc loquendo de iuſtitia quantum ad legem regulantem conſiderata vt patet in concluſione.

2m de antecedente. Veritas. R. Conſiſtens in cõformitate ſigni, ad ſignatũ non, conſiſtens in conformitate effectus ad cauſam. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de veritate 2°.

1 Vt Tit. pro S. Eccl. ad intel. ſanæ ſcripturarum. ¶ APPENDIX Ex articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas rectè veritatem fuiſſe poſitam pro iuſtitia à pſal. 24. Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas: Item. 91. Ad annunciandum mane miſericordiam tuam & veritatem tuam per noctem. Item 88. Miſericordias Domini in æternum cantabo, in generatione & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo. Item 88. Veritas mea & miſericordia mea cũ ipſo. Item 60. Miſericordiam & veritatem eius quis requiret ? Item. 56. Magnificata eſt vſque ad cœlos miſericordia tua, & veritas tua vſque ad nubes. Item 83. Miſericordiam & veritatem diligit Deus. Ibi namque & in multis alijs ſacræ ſcripturæ locis veritas ponitur pro iuſtitia: vt apertiſſimè patet per correſpondentiam ad miſericordiam ſibi coniunctam. Pro iuſtitia autem ponitur veritas: Vt iuſtitiam Dei alienam omninò à quãtumlibet parua iniuſtitia, quæ falſitas eſt per hunc loquendi formulam agnoſcas. Ac ſi clarius per hoc dicatur. Sicut impoſſibile
2 eſt, veritatem in abſtracto ſumptam admittere ſecum vel minimam falſitatem: Licet res vera, quod falſum eſt, quandoque admittat: ita impoſſibile omnino eſt iuſtitiam diuinam ſecum vel minimam iniuſtitiam compati. 2° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

Pro ſtudio varie. conc. ¶ NOTATIO. Articulo huic ſeruiunt in ordine artic. 13. 87. 102. 99. 100. 131.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum miſericordia competat Deo.

133 CONCL. M. Miſericordia eſt maximè Deo attribuenda, ſecundum effectum, non ſecundum paſſionis affectum.

¶ PROB. Quia Deo maximè competit miſeriam alterius ſubleuare (cum Deus ſit maximè perfectus :) quia (ly nõ ſecundum. e.) triſtari de miſeria alterius non conuenit Deo.

1m de maiori. Miſericordia. R. Quantum ad paſſionis affectum ſumpta : non, quantum ad ſuum effectum. Tunc &c. vt patet per concluſionem.

2m de maiori. Relaxatio. R. Propter hoc verbum negatur iſta maior. Immo dicendũ quod miſericordia eſt plenitudo ſiue ſuperexaltatio iuſtitiæ. Et nota quod D. Iacobus Apoſtolus loquitur de miſericordia quæ verè eſt miſericordia: non, de quibuſdam quorũdam miſericordijs indiſcretis, ac falsò vocatis clementijs, quæ tamen reuera omnibus cõſideratis ſunt relaxatio iuſtitiæ [vt arguitur.] Miſericordia verò diſcreta, quæ ſola ſecundum veritatem miſericordia eſt, adiuuat iuſtitiam: & hæc in Deo eſt ſecundum effectum. De miſericordia notandum.

1 Vti pro S. Eccl. cõtra hær. Nouatianam. 2 ad damn. multiplicitur aſſer. ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° : quomodo iterum hæreſim nouati, ſeu Nouatiani. q. 20, ar. 1. narratam interimas [Prat. Cœleſtiani] blaſfemo ore dicentis: Deum eſſe crudelem. 2° habes: quomodo oſtendas hanc fuiſſe meritò prædamnatã ab Apoſtolo. 2. Cor. 1. Deus totius conſolationis, pater miſericordiarum; Item à pſal. 144. ſuauis Dominus vniuerſis, & 91. Rectus Dominus noſter, & non eſt iniquitas in eo. Quis modo neſciat : crudelitatem eſſe iniquitatem: & crudelem aliquibus non eſſe ſuauem vniuerſis? Item à Canticis Canticorum : vbi poſtquam capitulo quinto Eccleſia ſponſi Dei humanati ſponſi ſui mirabiles amabilitatis conditiones ſingillatim à ly. Dilectus meus candidus & rubicundus &c. In fine vniuerſa de eo poſſibilia dici concludens inquit. Guttur illius ſuauiſſimum, & Totus deſiderabilis, ſi totus ergo deſiderabilis, vtique nulla ex parte crudelis. Crudelitas enim non eſt deſiderabilis [vt patet:] neque crudelis, vt ſic, eſt diligibilis. Et tamen ſponſa Eccleſia ſancta ibi languere ſe teſtatur præ amore erga ſuum Chriſtum dilectum totum deſiderabilem. Tandem ſi Deus nõ tantum miſerator eſt & miſericors, ſed eſt ipſa miſericordia. [pſal. 58. Deus ſuſceptor meus es, Deus meus miſericordia mea:] vtique nec minimum crudelitatis, aut alicuius miſericordiæ
3 tantæ oppoſiti in Deo eſſe poteſt. 3° vides : quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. ¶ NOT. Articulum hunc iuuant artic. in ordine. 128. 127. 34. 12. 116. 131.

ARTICVLVM QVARTVM.

Vtrum in omnibus operibus Dei ſit miſericordia & iuſtitia.

CONCL. M. Neceſſe eſt: quod in quolibet opere Dei miſericordia, & veritas inueniantur. 134

¶ PROB. Quia neque debitum Deo, neque debitum creaturæ cuiuſque [hoc eſt iuſtitia. art. 1. ad 3m.] poteſt in operibus Dei ab eo prætermitti: & opus Diuinæ iuſtitiæ præſupponit ſemper ceu primam radicem, opus diuinæ miſericordiæ.

1m de antecedente. Attribuuntur. R. Ex abundantius apparenti denominando: non, alterum concludendo. Tunc &c. Aliud enim eſt excludere miſericordiam Dei ab aliquo opere ſuo, vel iuſtitiã aliud, denominare opus illud magis à miſericordia vel iuſtitia Primum nunquam fit à ſacris literis, neque poteſt fieri: ſecundum plerunque fit, vt arguitur.

2m de antecedente. Iuſtitiæ. R. Secundum vnã rationem excellenter conſideratæ ibi, non, exiſtenti ſingulariter ibi. Tunc &c. vt patet. vide ad primum.

¶ Item. De antecedente Miſericordiæ. R. Excludenti iuſtitiam talem : non excludenti iuſtitiam abſolutè id eſt, non excludenti iuſtitiam omnem. Tunc &c. vt patet. vide ad 1m.

3m de minori. Hoc eſt iniuſtum. R. Niſi ex iuſta cauſa fieret. Tunc &c. Nam impoſſibile eſt Deum facere quicquam non ex iuſta cauſa.

4m de maiori. Aliquid. R. Exiſtens in Dei cognitione, & in rerum natura ſimul vel exiſtens in Dei cognitione tantum. Tunc &c. Nam in creatione præſupponitur aliquid ſecundo modo quamuis non primo.

1 Vtilit pro S. Eccl. ad 2 intel. rum 3 diu q. ſer. Pro ſtudio ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° : quomodo per rationem declares rectè à ſcripturis attribui Deo, quod in cunctis operibus ſuis miſericordia ſimul & iuſtitia vtatur vt à pſal. 24. Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas apparenter circa hoc diſſonantes concordare poſſis, 3°, vides : quõ ex his viciſſim firmetur Concl.

¶ NOT. Articulo ſeruit art. in ordine. 131. 238. 129.

QVAESTIO XXII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum prouidentia Deo conueniat.

CONCL. M. Neceſſe eſt : ponere prouidentiam in Deo. 135

¶ PROBAT. Quia neceſſe eſt, ponere, quod ratio ordinis rerum, ſeu ratio ordin. ordinum in finem, præexiſtat in mente Diuina. Cum bonũ

ordinis

ordinis rerum in finem in rebus exiſtens, ſit creatum à Deo.

1^m ex philoſopho. Sit benè conſilianna. ℞. Præ ſuppoſiunæ,& ſit propriè p-ceptiua,Tunc nihil contra. Nam Deus bena præc pit da ordinā dis in finem: & hoc propriè ad prudentiam ſufficit. licet & p-ſequitatus conſilium, quod ſm q; eſt inquiſitio de dubijs,Deo non conuenit.

Item minor. Prudentia autem Deo competere non poteſt. ℞. Negatur hæc minor.Nā pro uidentia ēt vt conſiliatiua. inquantum conſilium dicit certitu dinem cognitionis. competit Deo. Licet non alio modo, vt di xit pª reſponſio. Vide 2^m reſponſum ly quamuis etiam dici poſ ſit, q; ipſa ratio &c.

2^m de minori. Sed prouidentia. ℞. Ideſt prouiden tiæ executio: non,i. ratio ordinis rerum in finem. 2ᶜᵒ.concl°.accipit prouidentiam [vt probatio docet .]ideo nihil contra.

1^m de minori. Videtur. ℞. Falſo:non. verè.Ad p bationem dicitur q; non concludit intentum, neque abſolutè, neque in Deo. Non abſolutè, qa inæqualiter includit voluntatem & intellectum. Non in Deo. qa intellactus diuinus eſt eadem res, cum ſua voluntate. Ideo nil contra.

Vti pro S. Eccl. contra her. At. Phil. a dā à ſcri.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes. 1°: quomodo interimas hæreſim Athæorum. [Prat. Athai.] dicentium: nullum eſſe Deum, nullam prouidentiam diuinam: Item Phyloſophorum. [Ditact.inquiſ. 2. par,q.4.] dicentium: Prouidentia v.la diuina mundus non regitur. 2° habes: quomodo per rationē demonſtres, has meritò damnatas fuiſſe à Matth. 6. Pater veſter cœleſtis paſcit illa: [ſcilicet volatilia cœli:] & lilia agri Deus ſic veſtit,vt nec Salomon in omni gloria ſua coopertus ſit ſicut vnum ex iſtis. Item à Sap. 8. Attingit à fine: vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Item Sap 14. Tua autem prouidentia. Pater ab initio cuncta gubernat. Item Iudith 9. Hoc factum eſt quod ipſe voluiſti: omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua iudicia in tua prouidentia poſuiſti. Loquitur Iudith Deo:ſicut & ſapientia. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtudio varietate tornado.

¶ NOT. Articulum hunc iuuant articuli in ordine. 137. 505.441.116.33.134.125.119 128. Item pro in reſponſione ad 3^m dicto ly prouidentia eſt in intellectu, ſed &c. vide tabu. autea magnæ ſancti Doctoris poſt annexas Concordantias. numero. 1077.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum omnia ſint ſubiecta Diuinæ prouidentiæ.

136

CONCLM. Neceſſe eſt dicere: omnia ſubiacere diuinæ prouidentiæ: non tantum in vniuerſali, ſed etiam in ſingulari.

¶ PRO.* Quia tantum ſe extēdit ordinatio effectuū, in finē quantum ſe extendit cauſalitas primi agentis, & cauſalitas primi agentis. [ideſt Dei] ſe extendit ad omnia tam corruptibilia quam incorruptibilia, tam quoad principia quælibet ſpeciei, q̄ quoad principia quælibet indiuidualia. * Quia cognitio Dei comparatur ad res, ſicut cognitio artis ad artificiata. & cognitio Dei eſt de omnibus tum vniuerſalibus, cum ſingularibus.

Notatio. Concluſioni huic, ante ſit certa ſm fidem, non repugnat B. Hier. ſuper Abacuch.. Licet videatur: vt patet ſupra. q. 14. ar. 11. Vide ibi & cognoſce B. Hieron. mallentem hæc accordā non eſſe fractum.

1^m de antecedente. Eſt fortuitum. ℞. Reſpectu cauſæ illius reſpectu cuius dicitur prouiſum: non, reſpectu alterius. Tunc &c. Nam reſpectu Dei nullum eſt fortuitum: Licet per reſpectum ad alias cauſas multa ſint fortuita.

2^m de maiori. Prouiſor. ℞. Particularis:non. vniuerſalis. Pro literæ captu faciliori dic: q; vniuerſalis prouiſor ab his quorum curam gerit excludit omne malum tantum quantum decet, ſiuè [quod idem eſt tantum] quantum iuſtum eſt: non autem tantum quantum poteſt: particularis autem excludit à rebus prouiſis omne malū tantum quantum poteſt. Ideo mox. data formali gloſſa, dic: Tunc nil contra.

3^m de antecedente. Prouidentiam. ℞ Humanam:non,diuinā. Tūc &c. Concluſio nanque de diuina prouidentia, non de humana loquitur.

4^m de maiori. Quicunque dimittitur ſibi. ℞. Tanquam à prouidentia diuina ſecluſus, non tanquam ad finem ſeipſum ſub prouidentia diuina agēs Tunc &c. Nam 2° modo, non primo, ſibi dimittitur homo p illam authoritatem: vt viuat ſecundum prouidentiam ſuam. Sub prima ergo prouidentia, tanquam ſub prima menſura regitur omnis prouidentia noſtra.

5^m ex Apoſtolo. Cura. ℞. Sit priuilegiata, vt cura de homine, non ſpecialis, quantum ad omnia.& ſingula principia etiam indiuidualia. Pro ſtæ captu dic: q; illa locutio eſt comparatiuè tantum intelligenda ſimilis ei, quæ ab eodem Apoſtolo dicitur. Nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnē & ſanguinem ſed aduerſus principat° &c. Quis.n.ob hoc dictum neget eundem Apſm ibi. Caro concupiſcit aduerſus. c. videetiam q. 20. art. 2. in concluſione ly non tamen eodem modo ſicut nos. Ideò mox data formali gloſſa, dic: Tunc nihil contra. Nā cura de bobus, immo de quibuſcunque minutiſſimis rebus eſt ſpecialiſſima abſolutè. Licet non ſit ſic priuilegiata vt illa de homine: vt patet in litera. Abſit enim vt contradicamus pſalmo 148. Ignis grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius. Qui locus ſm Auguſt. ſ.ſuper gen.' ad lit c.cap. 12. monſtrat Dei prouidentiam circa quæque minutiſſima: & quæcunque fortuita & caſualia: ita vt quæcunque videri poſſunt nobis talia. fac ſit verbum eius, ideſt ab ipſo Deo per verbum ſuum ſint prouiſa, & taliter, vt ipſa non prætereant. nec panxillum quidē, verbum eius. I. ordinationem eius ſapientia plenam.

Vtil. p S. Eccl. cōtra her. Rab. Moyſi. A a ner. Ath. da. multipliciter à ſcripturis.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Rabbi Moyſi [Direct. inquiſ. 2. p. q. 4.] dicentis prouidentiā alioquorū Deus non habet quoad ſpetiem & ſingularis, nec contingentia particularia ſunt ſub diuina prouidentia, Item Auerrois [Directorium ibi] dicentis: Prouidentia Dei non eſt de indiuiduis, & de hic inferius exiſtentibus. Item Athæorum. [Prat. Athæi.] dicentium, Prouidentiam Dei de rebus humanis nullam eſſe. 2° habes: quomodo per rationem monſtres. has omnes rectè damnari à Chriſto Matth. 10. & Lu. 12. Capilli capitis vri omnes numerati ſunt Item Luc. 21. Capillus de capite veſtro non peribit. Item Matth. 10. Nonnaduo paſſares aſſe veneunt? Et vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro: multis paſſeribus meliores eſtis vos: Item Luc. 12. Nonne quinque paſſares veneunt dipondio? Et vnus ex illis non eſt in obliuione coram Deo multis paſſeribus pluris eſtis vos. Contra illas hæreſes quid clarius ad oſtendendum: q; Deus minutiſſima curat, & multò magis nos? Nota etiam validiſſima argumenta Chriſti Matth. 6. Reſpicite volatilia cœli quæ non ſerunt neque metunt neque congregant in horrea: & Deus paſcit illa. Nonnè vos magis pluris eſtis illis? Hoc eſt. [vt ait Luc. 12] Quantò magis vos, qui pluris eſtis illis? Aliud argumentum Matth. Si fœnum agri, qd̄ hodie eſt & cras in clibanum mittitur. Deus ſic veſtit, quanto magis vos modicæ fidei? Ecce inanimata quoque etiam mox tranſeuntia. tàm nobiliter à Deo prouideri teſtatur Chriſtus, Nihil ergo vel minimum vel viliſſimum vel quantumuis ad ò tranſitorium eſt: quod ſingulariſſima a Deo prouidentia non cuſtodiatur in omnibus ſemper & vbique. [Hoc voluit p hæc ſua dicta ſenari proceſſiſſimo Chriſtus.] Hac tamen veritate viſa, non ſumas occaſionem dicendi in ſenſu malo, omnia diuinæ prouidentiæ eſſe committenda. Hæc enim propoſitio eſt ſuſpecta, eo q; videatur tollere induſtriam humanam: & deducta ab hæreticis ex. 11. Eccleſiaſtici [Confide, inquit in Deo, & mane in loco tuo. Vel ar alio ſimili.] vt notat cenſura generalis in Bibliam. Nolent enim per hanc propoſitionem hæretici nos ſatagere vt per bona opera certam noſtram vocationem & electionem faceremus, quod eſt contra monitum Principis apoſtolorum 2. Petri 1. Si tñ in catholico ſenſu intelligat illa propoſitio acceptari debet, ac obſeruari quemadmodum nos longo diſcurſu admonat Chriſtus. Matt. 6. vbi narrata Dei ſubtiliſſima prouidentia concludit. Nolite ergo ſolicitoſſe dicētes, quid mādūcabimus &c.? & Apoſtolus. Philip 4. Dñs propè eſt [ſcilicet per prouidentiam.] Nihil ſolicit ſitis. Audi ſenſū catholicum. Labor exercendus (teſte ibi B. Hiero.) Solicitudo tollenda. pſal. 36. Spera in Dño, & fac bonitatem. Non tollit operā illi autam [vt intēdit hæreticus] ex hoc, q; p ſpē veram cō mittēda omnia noſtra prouidētiæ diuinæ vult propheta: ſed ex hoc nos magis ad faciēdum bonitatem inuitat. Sis ergo cautus: nè decipiaris. 3° tandem vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtudio vario.

¶ NOTATIO. ſeruit huic articulo in ordine, articulus 251. 287 90. 235. 88. 85. 220. 255. 225. 113. 120. 504. 554. Item pro in corpore dicto ly Deus, omnia cognoſcit, & vniuerſalia, & cætera: vide Tabulæ magnæ ſancti Doctoris, pòſt annexas Concordantias numero. 472.

Item pro ly cognitio eius comparatur ad res ſicut cognitio artis ad &c. vide ibi num. 217.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus immediatè omnibus prouideat.

137 CONCL. M. Deus, quantum ad rationem ordinis prouidet immediatè omnibus.

¶ PROB. Quia Deus in ſuo intellectu habet rationem omnium etiam minimorum: & quaſcunq; cauſas quibuſcunque effectibus præficit, cauſis illis dedit virtutem perducendi tales effectus.

CONCL. P. Deus, quantum ad executionem ordinis prouiſi, non prouidet immediatè omnibus [ſ. quantum ad executionem illam ſunt aliqua media diuinæ prouidentiæ.]

¶ PROB. Quia gubernat Deus inferiora per ſuperiora.

1^m de minori Prouideat. ℞. Quãtum ad executionem prouidentiæ ſuæ: non quantũ ad cognitionem ordinis rerum prouiſarum in finem, vt patet. Nam ſi per ſe non cognoſceret rex hoc inferiorum ignotis, non dignitatem Tunc ergo nihil contra. Nam Deus, quoad cognitionem immediatè prouidet, non quo ad executionẽ.

2^m de conſequentia. Prouidet. ℞. Quantum ad executionem: nõ quantum ad cognitionem prædictam. Tunc &c. vt patet per Concluſiones.

3^m ex Auguſtino. Melius eſt. ℞. Nobis: nõ abſolute. Tunc &c. vt patet. Ex litera dic. Ergo quicquid eſt melius abſolutè, Deo attribuitur: non quicquid eſt melius huic. Alioquin quia melius eſt cani eſſe iracundum quam non, Deo magis attribuendum eſſet furioſum eſſe, quàm tranquillum? Et ſic de huiuſmodi, Quo quid abſurdius?

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Iob. 34 Quem conſtituit aliũ ſuper terram: aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt? Hoc eſt ſm B Grego. 14 moral. cap. 26. Mundum per ſeipsũ regit: quem per ſeipſum condidit. [ſ. Deus.] Item rectè dictum ab Eccleſia, Deus, qui miro ordine Angelorum miniſteria hominumque diſpenſat, concede propitius, vt qui tibi miniſtrãtibus in cœlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Ecce: q Eccleſia teſtatur: Deum mediantibus Angelis prouidere hominibus, & mediantibus miniſterijs hominum prouidere aliquibus alijs hominibus. 2° habes: quomodo per rationem intelligas vtrumque dictum in ſenſu catholico, & ad inuicem concordare ſcias. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtr. pro S. Eccl. ad intell. cõcordandoſque ſcript. 1 2 3

¶ NOT. Articulo huic deſeruit articulus in ord. 105. 135. 122. 119. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly, nobis melius eſt non cognoſcere mala &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris concordantias, pòſt annexas nu. 919.

Tres ſud. art. concordando.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum prouidentia rebus prouiſis neceſſitatem imponat.

138 CONCL. M. Prouidentia diuina rebus quibuſdam neceſſitatem imponit, non autem omnibus.

¶ PROB. Quia ad prouidentiam diuinam pertinet ordinare res in finem, qui eſt perfectio vniuerſi: & perfectio hæc non eſſet, niſi omnes gradus eſſendi inuenirentur in rebus [ſ. niſi inuenirentur effectus à cauſis neceſſarijs neceſſario profluentes effectuſque à cauſis contingentibus contingenter producti.

1^m de maiori. Prouenit de neceſſitate: q̃ eo modo quo voluit ipſa cauſa per ſe illũ prouenire: non, ita q effectus ipſe proueniens ſit ſemper ſm rem neceſſarius. Tunc &c. Aliud eſt enim ſequi ad cauſam de neceſſitate eo modo, quo diſpoſuit cauſa: aliud effectus ſequẽtes eſſe ſm ſe neceſſarios. Sunt enim quandoque contingentes de neceſſitate: quia cauſa voluit, ſic eos de neceſſitate ſequi: Vide literam.

2^m de maiori Ne deficiat. ℞. Et quantum ad euentum, & quantum ad modum euentus, etiam contingentem à ſe prouiſore intentum: non tantũ, quantum ad euentum, euentuſque modum neceſſariũ Tũc &c. Deus enim prouidit ab æte no nè deficiat ſuus effectus, à modo eueniendi, quem ſtatuit: ita q non poteſt deficere, quin illo modo præordinato eueniat. & tamen effectus in ſe erit contingens.

3^m ex Boetio. Indiſſolubili. ℞. Quantum ad euentum & modum euentus: non, quantum ad neceſſitatem effectuum. Et euentus igitur effectus, & modum euentus eius, ſiue contingens ſiue neceſſarius, ſub Dei prouidentia cadit. ideo mox formali gloſſa data dicas: Tunc non contra. Nam ſub Deo prouiſore ſtat etiam modus euentus contingentis ita: vt indiſſolubiliter ſeu infallibiliter veniat effectus contingens: ſi hoc Deus voluit.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem diſſipes hæreſim Iohannis Vuicleff. [Prat. Iohannes Vuicleffius.] ponentis: omnia ex neceſſitate abſoluta prouenire. Item Melanchtonis. [Prat. Melanctonici,] dicentis: ſi ad prædeſtinationem referas humanam voluntatem, nec in internis, nec in externis operibus vlla eſt libertas, ſed eueniunt omnia iuxta diuinam prædeſtinationem. Vbi ignarus iſte propriã vocem non intelligens accepit ly eueniunt omnia iuxta diuinam prædeſtinationem, pro ly eueniunt omnia de neceſſitate abſoluta; vt patet ex ipſiuſmet verborum contextu. Per hoc n. dictum vult excluſam eſſe libertatem humanam: quæ tamẽ re vera. Licet omnia [vt etiam nos concedimus] Eueniant iuxta diuinam prædeſtinationem, nullo modo excluditur: excluderetur autẽ ſi oĩa de neceſſitate abſoluta prouenirent. Neſciuit ergo iſte miſellus, vel noluit, diſtinguere inter neceſſitatem conditionalem, & neceſſitatem abſolutam: vt ſæpius docuit ſanctus Thomas. Ne cui autem mirum ſit: ſi de prædeſtinatione loquente hæreſim hunc retulimus: quoniam hæc cum prædeſtinatio ſit pars prouidentiæ, in prouidentiam redundat 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, merito has fuiſſe damnatas à Concilio Conſtantienſi ſupra q 19. ar. 8 Dum enim in 8. ſeſſ. damnauit articulum Iohannis Vuicleff, in ordine vigeſimum ſeptimum damnaſſe conintelligitur omnem alium ſimilẽ ſub quacunque forma verborum idem reuera dicentem. Hæc eſt enim regula vtiliſſima omnium doctrinarum, canonum ſcripturarum Qm de ſenſu principaliter fit ſermo. Tunc ergo cõdemnatum intelligimus: & Melanctonis dogma prædictum ab eodem Concilio. Item à Papa & Concilio quolibet damnari errores huiuſmodi iudicandum eſt: qui vel quod, dari liberũ arbitrium ſauxerunt. Sic enim ſtatuẽdo intelligũtur ſimul reprobare omnia illa, quæ liberum arbitrium reuera tollũt: qualia ſunt Vuicleffi & Melãctonis prædictæ poſitiones Vide q. 19. art. 8. appendicem: 3° ex his quomodo viciſſim firmetur concluſio inſpicere licet.

Vtil. p S. Eccl. contra hær. Tunc. Meland. dam. à Conc. Conſtan. &c. 1 2 3

¶ NOT. Articulo huic ſeruit in ordine articulus 105. 143. 121. Item pro in reſponſione ad 3^m ly prouidentiæ quæ nõ deficit à ſuo effectu, neque a modo eueniendi &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti Thomæ Concordantias poſt annexas numero 922.

Regula vtiliſſima.

QVAESTIO. XXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homines prædeſtinentur à Deo.

CONCL. M. Deo conueniẽs eſt homines prædeſtinare. 139

¶ PROB. Quia Deo conueniens eſt per prouidentiam ſuam res habentes finem ſupernaturalẽ tranſmittere in illum: & huius tranſmiſſionis habere ab æterno rationem in ſeipſo.

1^m ex Damaſceno. Non omnia prædeterminat. ℞. Imponendo omnibus neceſſitatem ad vnum determinatum: non aliter. Tunc nihil cõtra. Deus enim non præfigit neceſſitatem operibus iſtis, vel iſtis hominum; Sicut beatorum: Licet prædeſtinet homines Nã prædeſtinatio non imponit neceſſitatem abſolutam prædeſtinatis: ſicut nec voluntas volitis, nec prouidentia prouiſis q 19 art. 8. & q 22. ar. 4.

2^m de maiori Fines. ℞. Naturales, non ſupernaturales. Tunc &c. Nam prædeſtinari dicitur propriè quia reſpectu tantum finis ſupernaturalis.

3^m. minor. Sed Angelis &c. ℞. Negat iſta minor. Nõ enim bene videtur contrarium. Ad probationem dicis, q nihil concludit. Nam motus non accipit ſpeciem à termino à quo: ſi à termino ad quem. &c. Sequere, vt in litera.

Item minor. Sed Angelis. ℞. Negatur iſta minor. Non enim bene videtur contrarium. Ad probationem dicitur? q in eis fuit miſeria largo modo ſũpta. Licet non ſtricto modo. Sit ergo propoſitum miſerendi largo modo erga eos fuit. Nam in hoc ſenſu largiori oĩs creatura fuit quandoque miſera: immo eſt ex ſe miſera. Licet ex Deo in ſe operante eſſet beata. & fœliciſſima. Nemo enim habet de ſuo, niſi mendacium & peccatum vt ait Cõcilium Arauſicanũ contra Pelagianos cõgregatum cap. 22. vide literæ ſecundum trypon-

Cõcilium de propria creatura.

reſponſum ly. quamuis dici poſſit, quod omnis. & cætera.

4^m^ de antecedente. Reuelantur. ℞. Quando eſt expediens, non autem quando non eſt expediens: Tunc &c. Non enim expedit, ꝙ prædeſtinatis omnibus ſui prædeſtinatio reueletur. Ex litera infertur. Si non expedit vt prædeſtinatio prædeſtinatis paſſim prædeſtinetur: ergo multò minus conueniens eſt, vt prædeſtinationé ſui quis ſibi abſque ſpeciali reuelatione attribuat. Benè igitur Concilium Trid. fecit: dum ſeſſ. 6. ca. 12. admonet ſic: Nemo quamdiu in hac mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prædeſtinationis myſterio vſque adeò præſumere debet, vt certo ſtatuat ſe omnino eſſe in numero prædeſtinatorum, quaſi verum eſſet ꝙ iuſtificatus aut amplius peccare non poſſit, aut ſi peccauerit certam ſibi reſipiſcentiam promittere debeat. Nam, niſi ex ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt: quos Deus ſibi elegerit. Item dum idem eadem ſeſſ. canon. 15. damnat oppoſitum ſic: ſiquis dixerit hominem renatum & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum, ſe certo eſſe ex numero prædeſtinatorum: Anathema ſit: & canon. 16. ſiquis magnum illud, vſque in finem perſeuerantiæ donum ſe certo habiturum abſoluta & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit Anathema ſit: & canon. 22. ſi quis dixerit, iuſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe; Anathema ſit. Non eſt ergo ſibi blandiendū alicui de ſuimet prædeſtinatione certa, vel de huiuſmodi, vt hinc ex ſancto doctore, ante concilij tempus elicitur.

Conc. Triden. de prædeſtinatio.

Contra arrogantiam hæretic.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Caluini. [Prateo. [Caluiniſtæ.] impiè dicentis, ꝙ Deus creauit genus humanum ad perpetuā damnationem, & interitum, potiſſimè. Videtur enim hæc prædeſtinationem hominum à Deo fieri, negare: nè intentio Dei pouſſima, qualem ipſe ponit fruſtretur. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò ab Apoſtolo damnatum, dum Rom. 8. Fatetur Deum homines ad glorificationem æternam ꝓdeſtinare dicens. Quos prædeſtinauit hos & vocauit, magnificauit glorificauit. Item à Concilio Tridentino ſupra ad quartum dum in illis cap. & canon. prædeſtinatiadulam homines à Deo præſupponit. Item à Concilio Arauſicano cap. 25. dicente. Aliquos ad malum diuina poteſtate prædeſtinatos eſſe non ſolum non credimus; ſed etiam, ſi ſunt qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione in illos anathema dicimus: ſi concilium omnino deteſtatur anathemando dicentes, ꝙ aliqui ad malum à Deo prædeſtinantur quanto magis Caluinum intelligitur damnaſſe tunc, qui genus humanum ad tantū malū vt ſupra, & quidem potiſſimè dicit eſſe à Deo creatum? Vide q. 19. artic. 6. & q. 24. artic. 1. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

1 Vtil. ꝓ S. Ecc. cōtra hær. Cal.

2 dā. à ſen. conc. Tridē. Arauſic.

¶ NOTATIO. Seruit articulo huic artic. in ord. 135. 138 136. 58. 132. 238, 133. 134.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum prædeſtinatio aliquid ponat in prædeſtinato.

140 CONCL. M. Prædeſtinatio non eſt aliquid in prædeſtinatis: ſed in prædeſtinante tantum.

¶ PROB. Prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ: Et prouidentia non eſt in rebus prouiſis, ſed eſt quædam ratio in mente prouiſoris.

¶ CONCL. P. Executio præmiſſæ prædeſtinationis eſt paſſiuè quidem in prædeſtinans, act nè autem in Deo.

¶ PROBA. Quia prædeſtinati vocantur à Deo, & magnificantur.

¶ Not. pro concluſione 2ª. dic. Licet paſſiuè quodammodo concurrant homines (ut hic dicitur) non tamen propter hoc, concurrere illos ad ſuam ſalutem merè paſſiuè, intelligendum eſt ſcit enim ſanctus Thomas ꝗ noſtro libero arbitrio aſſentimus vel diſſentimus Deo mouenti ſi volumus 12. q. 111. ar. 2 & q. 113 ar. 3 5. 7. ſcit etiam ꝙ Deus rebus prouiſis non imponit neceſſitaté q. 22 ar. 4. & q 19. ar. 8. Hæc de libero arbitrio. Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. can. 4. ſic ſi quis dixerit: liberū hominis arbitrium à Deo motum nihil cooperari Deo excitanti, atque vocanti aſſentiendo quoad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet, nec poſſe diſſentire ſi velit. Sed velut inanime quoddam nihil omnino agere. meræque paſſiuè ſe habere. Anathema ſit.

Conc. Tridē. de libero arbitr.

1^m^ de antecedente. Actio. ℞. Tranſiens: nō immanens. Tūc &c. Nā prædeſtinatio de qua in prima concluſione, eſt actio tm̄ immanens.

2^m^ ex Origene. Deſtinatio. ℞. pro reali miſſione tempora: nun. pro mentali propoſito. Tunc &c. Nam 2° modo loquimur nunc; cum anteq̄ creaturæ eſſent, facta ſit prædeſtinatio.

Item ex Auguſtino. Prædeſtinatio. ℞. i. prædeſtinationis executio: non, ab æterno facta. i. ratione anteceſſionis importatæ conſiderata vt literæ verbis magis adhæream. Tunc &c. vt patet. Quòd ſi dicas. Auguſtinum ſumere prædeſtinationem ibi per æterna: reſpondendum erit, ꝙ ſumit ly alicuius exiſtentis pro exiſtente in mente diuina. non pro exiſtente temporaliter in ſemetipſo.

3^m^ de maiori. Præparatio. ℞. Patientis, vt patiatur non agentis, vt agat. Tunc &c. Nam prædeſtinatio, cum ſit ab æterno eſt præparatio ſecundo modo dicta.

4^m^ de miaori Temporale. ℞. Vt exiſtens de eſſentia æterni: non, vt aliquod conſideratum ab ipſo æterno. Tunc &c. Nam grātia in tempore danda concurrit ſecundo modo, non primo, ad prædeſtinationem æternam.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomō per rationem rectè dictum oſtendas ab Apoſtolo. Eph. 1. Elegit nos ante mundi conſtitutionem. & Rom. 8. Quos prædeſtinauit, hos & vocauit, & magnificauit, & glorificauit. Quia enim prædeſtinatio nihil ponit in prædeſtinato, ideò potuit eſſe ante mundi conſtitutionem: quia verò prædeſtinationis executio aliquid ponit in prędeſtinato, ideò electorum vocatio ſit in tempore. 2° habes: quomodo per diſtinctionem datā concordes illa Apoſtoli dicta, & ſi qua ſunt ſimilia: & viciſſim ex his, quomodo concluſiones ſtabiliantur vides.

1 Vtilis pro S. Eccl. ad intelligentiam ſcripturarū. 2

¶ NOT. Articulo deſeru tart. in ordine. 276. 139. 835. 113 Item pro in reſponſione ad primum dictis ly ſed executio eius quæ tranſit in exteriores res &c. vide tabulæ mag. aut. S. Doctoris pòſt annexas concordantias. num. 33.

Pro ſtudi. var. cocr.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus nullum hominem reprobet.

CONCL. M. Pertinet ad diuinam prouidētiam, vt permittat aliquos à vita æterna deficere. & hoc dicitur reprobare. 141

¶ PROB. Quia prædeſtinatio eſt pars prouidētiæ: & ad prouidētiam pertinet permittere aliquem defectum in rebus ſub ea cōtētis. q 22. ar. 2. 2^m^.

¶ Notatio. in fine corporis articuli habes, quid intelligatur per nomē hoc. Reprobatio: neſcires. Ex huius enim ignorātia multi in hac materia decipiuntur. Attentè igitur id cōſidera: & præ oculis in tali materia ſemper habeto.

1^m^ de maiori. Reprobat. ℞. ſecundum illud, ſecundum quod eum diligit: nō ſm illud ſm quod eum nō diligit. Tūc &c. Nō enim Deus reprobat hominem aliquem ſm illam conſiderationem, qua eum diligit: ſed vt in litera.

2^m^ maior Hyppotetica. Si &c oportet ꝙ ſic. ℞. Negatur iſta maior hippotetica. Pro litera dic. ꝙ iuſtum eſt Deum derelinquere quécumque derelinquit, & ideo dicitur ibi: ꝙ Deus eſt cā huius derelictionis. Alioquin ſi id iuſtum non eſſet Deus, qui eſt ipſamet iuſtitia neminem derelinqueret: immo nec derelinquere vnquam poſſet. Non enim iniuſta poteſt efficere, quia ſeipſum negare nō poteſt. 2. Tim. 2 Nō eſt ergo culpandus Deus qui derelinquit. ſed is, qui derelinquitur. ſi quis ex hoc culpari debeat, culpādus eſt. Et Deus aliquam in hoc veri iuſtus, laudādus. Sicut & in cæteris omnibus. Nam Dei prædeſtinatio & Deus nemini eſt. Cauſa labēdi. Licet ſit multis cauſa ſtandi. Vt dicitur in decretis 23. q. 4. Nabuchodonoſor,

3^m^ de maiori. Non poteſt. ℞. Impoſſibilitate abſoluta: non, conditionata. Tūc &c. Nam impoſſibilitas cōditionata, ſicut nec neceſſitas cōditionata non tollit libertatem arbitrij & cōſequēter nō facit, ꝙ non ſit peccatum, quod tali neceſſitate, vel vitandi impoſſibilitate, ſit Condemnabitur autem quis: quia peccauit: quod quidem ex libero arbitrio procedit. Hinc nō dicet Chriſtus damnandis. ite in ignem æternum, quia ante mundi conſtitutionem reprobati à me eſtis: ſed dicet, ite &c. quia eſuriui: et nō dediſtis mihi manducare. Hoc autem non erat abſolutè impoſſibile ipſis. Prædeſtinatio namque & reprobatio non inducit neceſſitatem correctionis, vel obdurationis: cum boni per gratiam corrigantur, & mali ſuo libero arbitrio pereant. 23. quæſt 4. Nabuchodonoſor.

Nota duplicem neceſſitatē. & impoſſibilitatem.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1°: quomodo oſtendas rectè fuiſſe dictum Malach. 1. Eſau autem odio habui: 2° habes: quomodo per rationem id catholicè intelligas, ſcripturiſque alijs concordes, puta Sap. 11. Nihil odiſti eorum, q̄

1 Vtil. ꝓ S. Eccl. ad intell cōcor. ſcripturæ

feciſti; Item 2. Pet. 3. Nolens aliquos perire, ſed oẽs ad pœnitẽtiam reuerti. Aliud eſt .n. velle quod iuſtum eſt: ad quod ſequitur, abſque vel minima Dei culpa, aliquem perire. Aliud eſt, velle de ſe aliquem perire. Primum Deus, cum ſit iuſtus, vult: ideò reprobare, ſeu odire, dicitur; ſecũdum Deus, cũm nõ ſit crudelis, nũquam vult: ideò nõ delectatur in perditionibus noſtris. Tob. 3. Sap. 1. & nõ vult mortem peccatoris. Ezech. 18. 33. Vide q. 19. ar. 6. & 9. & q. 20. ar. 2. 3° vides, quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

§ NOTATIO. Huic articulo deſeruit articulus in ordine. 130. 139. 135. 136. 127. 92. 138. 122. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly Deus oẽs hoĩes diligit, & etiam omnes &c. vide tabolæ aureæ ſancti Doctoris pòſt annexas concordantias numero 96.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum prædeſtinati eligantur à Deo.

142 CONCLV. M. Omnes prædeſtinati ſunt dilecti, & electi à Deo.

¶ PROB. Quia nõ trãſmittitur aliquid in finem, niſi præexiſtẽte de hoc voluntate in tranſmittente: & talis volũtas in Deo trãſmittente eſt [prius ſm rationem] dilectio, atq; [poſterius ſm rationem] electio.

1m de maiori. Bonitatem. ℞. In communi conſideratam: nõ in particulari. Tunc nihil cõtra. Nam ſi conſideratur cõicatio &c. vt in litera. Pro Dionyſio. Vide q. 19 art 4. 2m.

2m de maiori. Electio. ℞. Volũtatis ad eligẽdum prouocatæ à bono exiſtẽte in re eligenda: non aliter. Tunc &c. Nam qñ voluntas eligẽtis prouocatur: &c. perge vt in litera.

3m de minori. Vult. ℞. Secũdum quid; nõ ſimpliciter. Tũc. &c. Nam ſuum velle ſimplici er; quo ſcilicet ad ſalutem vult hunc & non illum diſcretionem, [vt patet] denotat & de hoc velle nõ, de velle ſm quid loquũtur determinationes articuli vide ad pm.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°, quõ per rationem
Vtil. p S. Eccl. ad intelligẽdas ſcript. 1 oſtẽdas, rectè ſacram ſcripturam aſſerere, q prædeſtinati eligũtur, à Deo: vt Eph. 1. Elegit nos in ipſo añ mundi conſtitutionẽ Matth. 24. Dies illi propter electos breuiabũtur. 2. Timo. 2. omnia autem ſuſtineo propter electos. 1. Tim. 5. Teſtificor coram Deo in Chriſto: Ieſu & electis Angelis eius. 2° habes: quomo-
2 do per rationem, vltra ſacram ſcripturam damnari poſſint, ſi qui fortè dicerẽt cõtrarium. Dixi ly fortè, ad declarãdum: q vix hoc inuenies. Nam & hæretici tãquam ab ipſa veritate coacti vtuntur nomine electionis, de prædeſtinatis loquendo: & vt in ſpeciali dicamus, Theodorus Beza. Iſte enim [teſte Prateolo in tit. Bezanitæ] inquit: Electis nulla peccata eſſe mortalia, & reprobis nulla venialia. Ecce: q prædeſtinatos, quos à reprobis ſecernit, à Deo eligi putat, quamuis cum iſta veritate hæreticum quippiam [vt illorum moris eſt] admiſceat: ſ. illis mortalia nulla peccata eſſe, iſtis venialia nulla. Cõtra quod clamãt exempla apoſtolorum Petri, & Pauli: atque proditoris Iudæ. Petro enim dicitur Luc. 22. tu aliquãdo cõuerſus. ergo per hoc denotatur patẽter, q aliquãdo fuit auerſus: id quod per peccatum ſolum mortale fit. Paulus prius fuit blaſfemus & Eccleſiæ Dei perſecutor, & incredulus & omnium peccatorum primus 1. Tith. 1. ergo aut iſta ſm ſe non ſunt peccata mortalia, & nullus peccatorum peccat mortaliter, aut Paulus peccauit mortaliter omnia ſunt clara: præterquam nõ intelligẽtibus neque quæ loquũtur, neq; de quibus affirmant. Item cõcilium Cõſtãtienſe damnat has vtraſque propoſitiones Ioh. Huſſ. ſeſſ. 15. Va eſt. Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit act° quoſdam actibus Eccleſiæ malignãtium, cõſimiles. Altera Præſcitus, etſi aliqñ ſit in gratia ſm præſentem iuſtitiam, tñ nunquã eſt pars ſanctæ Eccleſiæ. Quid clarius cõtra Bezam; De Iuda &c. vt ſup. De Iuda proditore ſimul & de alijs dicit Chriſtus. Ioha. 6. Nonne duodecim vos elegi? At poſt electionem vnus illorum
Conc. Bezan.
3 diabolus factus eſt. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOT. Articulo ſeruit articulus in ordine. 118. 128. 139.
Pro ſtudio 135. 127. 120. 141. 34.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum præſcientia meritorum ſit cauſa prædeſtinationis.

103 CONCL. M. Nil prohibet aliquem effectum prædeſtinationis eſſe cauſam & rationem alterius.

¶ PROB. Quia effectus poſterior prædeſtinationis eſt ratio finalis prioris: & prior eſt ratio meritoria poſterioris.

¶ Concl. P. In communi impoſſibile eſt, q totus effectus prædeſtinationis habeat aliquam cauſam ex parte noſtra.

¶ Prob. Quicquid eſt in homine ordinans eum ad ſalutem, & ipſa præparatio ad gratiam totum eſt effectus prædeſtinationis.

¶ Notatio. In fauorem ſecundæ concluſionis eſt concil. Arauſicanum ſub Leone primo celebratum ſic in canone ſeu capite 22. dicẽs. Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quis autem homo habet veritatem atque iuſtitiam ab illo fonte eſt, quem ſitire debemus in hac hæremo: vt ex eo, quaſi guttis irrorati quibuſdam, non deficiamus in via. Hæc concilium. *Concilium Arauſican.*

¶ Concl. S. Prædeſtinatio ex parte effectus accepta in communi, ideſt totius effectus, habet diuinam bonitatem pro ratione.

Prob. Quia totus effectus prædeſtinationis procedit ex diuina bonitate, tanquam ex principio p°. efficiente: & ordinatur ad illam tanquam in finem.

¶ Not. ad hunc ſenſum intellige illud inquãtum ed prædeſtinationem applicabile, eſt: Matth. 11. Abſcõdiſti hæc a ſap. & reuelaſti ea paruulis. Ita pater quoniam [en ratio] ſic placitum fuit ante te. Ergo diuina bonitas eſt ratio vt ſupra. *Bona cũ auctoritate.*

1m de conſequente. Sit cauſa. ℞. Finalis tãtum: nõ aliter. Tũc &c. vt patet. Expone ergo D. Ambr. ſic. Miſericordiam illi dabo quem. &c. i. vt is toto corde reuertatur ad me. Nã licet præſciat Deus Petrũ poſt trinam negationem reuerſurum ad ſe: tñ ex hoc nõ mouetur ad prædeſtinãdum Petrum. Quinimmo ex hoc q Deus, ſm beneplacitum ſuum prædeſtinauit Petrum: ideò petrus reuerſus eſt ad Deum. Miſericordiam ergo dedit petro, quem præſciuit, &c. nõ quia præſciuit toto corde. &c. primum horum dicit Ambroſius, quod nõ facit cõtra cõcluſionem articuli principaliter intẽtam: ſecundum nõ dicit; quod eſſet contra ipſam Pro antedicta expoſitione catholica, nota concilium Arauſicanum ſub Leone primo: dicẽs. Tales nos amat Deus, quales futuri ſumus ipſius dono: non quales ſumus noſtro merito. Hæc ibi canone ſeu Cap. 12. Nota & apoſtolum Ephe. 1 dicentem, Elegit [i. prædeſtinauit] nos ante mundi cõſtitutionem, vt eſſemus ſancti. Nõ dicit elegit nos, quia futuri eramus ſancti, ſed vt eſſemus ſancti. Quid clarius? *Conc. Arau. & Apoſtolus.*

2m de minori. Niſi præſciẽtia meritorum. ℞. Cõſiderata ſm rationem & cauſæ finalis reſpectu gratiæ habẽdæ, & cauſæ meritoriæ reſpectu gloriæ conſequendæ; non conſiderata ſm rationem cauſæ cuiuſcũque reſpectu totius effectus prædeſtinationis. Tunc &c. vt patet per concluſiones.

3m minor. Iniquum &c. ℞. Si prædeſtinationis effectus redderetur ex debito; nõ, ſi talis effectus datur ex gratia. Tunc &c. Nam ex gratia, non ex debito, datur.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem proijcias errorem Trinitariorum dicẽtium, q Deus, propter alicuius bona futura præordinauit aliquem ab æterno. [Hoc inter errores Trinitariorum commemorat Prateolus. tit. eorum.] 2° habes quõ per rationem oſtendas errorẽ hunc iuſtè damnatum videri à Cõcilio Arauſicano canõ 12. & 22. vide ad primum, & notationem ſecũdæ concluſionis. Si enim nemo habet de ſuo &c. vtique videtur, q Deus propter alicuius bona opera futura nõ præordinauerit, ſeu prædeſtinauerit aliquem ab æterno. Item ſi Tales nos Deus amat, quales &c. videtur vtique idem. quod immediatè ſupra Item à concilio Tridentino ſeſſ. 6. videtur in ſuo ſimili damnatus, qñ canõ 3. ſic ait, ſi quis dixerit; ſine præueniente ſpiritusſancti adiutorio hoĩem credere ſperare diligere aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, Anathema ſit. A ſimili ergo dicere, q homo ſine præueniente Diuino adiutorio mereri poſſit, vt ſibi prædeſtinationis gratia conferatur dicere, inquam hoc concilio iſti diſſonare videtur. & tanto magis, quãto gratia prædeſtinationis pluris eſt. quam gratia iuſtificationis [vt patet] Cæterum, ſi vis, audi ordinariam gloſſam Decreti. 23. q. 4. Vaſis iræ. Si verè [inquit] volumus loqui: non eſt concedendum q futura bona ſint cauſa prædeſtinationis. Hæc ibi
1 Vtil. p S. Eccl. contra hære.
2 Tri. dã. à conc. Ara. Trid.
Si qui ergo Doctores authentici videantur aliquando tenuiſſe vel ſcripſiſſe contrarium exponantur [ſi poſſunt] piè ſecundum exemplar monſtratum nobis ab Angelico Doctore erga B. Ambroſium hic: Vt quoad fieri poteſt ſecurius procedamus ne fortè in Anathemata præmiſſa conciliorum impingamus, & hæreſi Pelagianæ vel in ſono verborum aliqualiter appropinquare videamur. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

¶ NOTATIO. Articulo huic deſeruit articulus in ordine 122. 138. 312, 249. 250. 142. 119. 368 137. 136. *Pro ſtud.*

ARTI-

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum prædeſtinatio ſit certa.

144 CONCLVSIO. M. Prædeſtinatio certiſſimè & infallibiliter conſequitur effectum ſuum: nec tamen imponit neceſſitatem, vt.ſ.effectus eius ex neceſſitate proueniat.

¶ PROB. Quia nec prouidẽtia diuina, nec diuina ſcẽtia: nec diuina volũtas neceſſitatem prædictam rebus prouiſis, ſcitis & volitis imponũt. Licet prouiſa ſcita volita, certiſſimè & infallibiliter, ſm q Deus ab æterno pordinauit, ſemper eueniãt. [hæc omnis patẽt ex ſupradictis] & prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ, ſciantiam voluntatemque diuinam includentis.

¶ NOT. Sic intellige decretum, q licet prædeſtinatio Dei, vel præſciẽtia falli nõ poſſit, nõ ideò omnia prædeſtinata neceſſario eueniũt: ſed quia bona abſque eius gratia, & mala præter eius ſcientiam, euenire non poſſunt. 23. quæſtio. quarta. Vaſis ire.

1^m^ de Apocalypſis 3. Coronam tuam. ℞. Ex meritò gratiæ habẽdã: non, ex prædeſtinatione diuina. Non eſt ergo contra propoſitum. Nos enim loquimur nunc de corona habẽda ex præordinatione diuinæ prædeſtinationis: non tãtum, ex merito gratiæ iuſtificationis, Nam multi habentes gratiam, quamuis mereantur coronã æternã tunc, decidunt poſtea à gratia: & cõſequẽter amittunt etiam coronam promeritam: id quod accidere non poteſt de corona ex decreto prædeſtinationis danda.

De corona gloria.

2^m^ de maiori. Poſſibile. ℞. Secundum q eſt poſſibile. nõ ſm q ẽ ĩpoſſibile. Tũc &c. vt patet argo dixit bñ decretum q prædeſtinatus inquãtũ prædeſtinatus nõ poſſit damnari, da pœnitentia d.4.c. peccatum. Et Cap. Nouit Deus.

3^m^ de maiori. Poteſt. R. Abſolutè: nõ, ex ſuppoſitione. Tũc &c. Nam ad verificãdam concluſionem ſufficit, q nõ poſſit ex ſuppoſitione. Sic.n. nunquam retractabit. quod prædeſtinauit: & cõſequenter certa erit prædeſtinatio.

¶ APPENDIX Ex articulo habes 1º: quomodo per rationem demonſtres. meritò inter regulas fidei catholicæ. [Hic eſt liber Auguſtini de fide ad Petrum.] cap. 32. dici: firmiſſimè tene, & nullatenus dubites omnes quos vaſa miſericordiæ gratuita bonitate Deus fecit, ante cõſtitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei prædeſtinatos à Deo: Neque perire poſſe aliquem eorum quos Deus prædeſtinauit ad regnum cœlorum. nec quemquam eorum, quos Deus non prædeſtinauit ad vitam, vlla poſſe ratione ſaluari. Prædeſtinatio enim illa gratuita donationis eſt præparatio: qua nos Apoſtolus ait prædeſtinatos in adoptionem filiorum Dei per Ieſum Chriſtum in ipſum. 2º habes quomodo per rationem oſtẽdas eos decipi, qui ex hoc, q certiſſimam eſſe prædeſtinationem viderunt, vel arbitrij noſtri libertatem ſuſtulerunt: Vel operum qualitatem nihil prodeſſe nobis, aut obeſſe dixerunt, Cõtra hos enim pugnat articulus in calce corporis dicens ly. Et tamen libertas arbitrij non tollitur: & in argumẽto primo ac ſecũdo, dum ad hæc operum qualitatem, ideſt bonitatem vel malitiam facere aliquid in iſta materia declarat. Per rationem igitur interimas hæreſim Melãctonis [Prat Melãctonici] dicẽtis: Si ad prædeſtinationem referas humanam volũtatem, nec in internis. nec in externis vlla eſt libertas, ſed eueniunt omnia iuxta prædeſtinationem diuinam ſup, q. 22 ar. 4. Item hæreſim quorundam idiotarũ in Hollandia & Friſia. 1534. oriam Alfonſo Caſtro referente, dicentium: Ex ſola prædeſtinatione eſt præſcientia diuina omnia pẽdere: & nulli homini bonum opus prodeſſe, aut malum obeſſe: Item hæreſim prædeſtinatorum [ſic huius authores vocat Sigbertus monachus in ſuis chronicis] dicẽtium: Prædeſtinatis ad vitam æternam à Deo quæcunque ſcelera ab eis commiſſa non obeſſe: & piè viuentibus bonorum operum laborem nõ prodeſſe, ſi à Deo ad mortem ſunt ordinati: Item ſimilem Iohannis Huſſ. [ſupr., q. 20 4.] dicẽtis: Prædeſtinatũ à Deo ad vitam etiam ſi ipſe mala opera agat, nũquam poſſe eſſe mẽbrum diaboli; & prædeſtinatum ad mortem, quantumcunque ipſe bene viuat, nũquam poſſe eſſe membrum Dei: & ſi aliquãdo ſit in gratia ſm præſentem iuſtitiam, tamẽ nũquam eſſe partẽ Eccleſiæ. 3º habes quomodo per rationem oſtendas, oẽs has reſtè damnari a Cõcilio Cõſtantienſi, dum ſeſſ. 15. damnat errores Iohã. Huſſ. Vniuerſas enim ſimiles in ſenſu poſitiones, vt ſunt prædictæ intelligitur damnaſſe à ſancta Eccleſia quando vnam illarum expreſſè damnauit, Vide ſup. q. 22. art. 4. qu. 19. ar. 8. Item à Gen. 4. vbi dñs alloquitur Cayn reprobum dicens: Nonne, ſi bene egeris, recipies. Quaſi dicat. Non eſt dubitandum de hoc, Sed [inquit] ſub te erit appetitus eius; & tu dñaberis illius.ſ. peccati.] poteſt reprobus hic dicere: ex quo ego ſum reprobatus à te, non poſſum nõ peccare: deo audit ſed &c vt ſup. Quaſi dicat ei Deus. Nõ eſt verum: quia per reprobationem meam non tollitur tua libertas ad dñandũ appetitui peccati: nec tollitur hoc q bona opera, ſi ea feceris. tibi proſint, & ab oppoſitis, non tollitur libertas ad ſperandum prædeſtinatis: neq; hoc, q mala, ſi ea fecerint, eis obſint. Ex his videtur: q Cayn erat imbutus prædictis hæreſibus, quo has ab eius mẽte præmiſſis verbis Dominus euellere conatus. 4º vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 4

Vtil p S. a-uer. hare occaſionatas pp malitiam hcium ex certitudinẽ pdeſt.

¶ NOTATIO. Seruit articulo huic in ordine articulus, 138.139.92.122.127.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum numerus prædeſtinatorum ſit certus.

CONCL M. Oportet dicere: q numerus prædeſtinatorum ſit certus Deo. non tñ formaliter, ſed etiam materialiter. 145

¶ PROB Quia quilibet intendens determinatam menſurã in ſuo effectu ſtatuit aliquem certum numerum in partibus eſſentialibus eius, quæ principaliter ad perfectionem illius totius effectus requiruntur, [patet de ædificatore:] & Deus [ſicut oẽ agens] intendit determinatam menſuram in ſuo effectu [.i. vt pnunc loquamur prædeſtinatione.]

1^m^ de Deuterono. 1. Ad hũc numerum. ℞. Præfinitum à Deo reſpectu præſentis iuſtitiæ, nõ præfinitum à Deo reſpectu prædeſtinationis Tũc &c. vt patet. literæ adde Decretum: q multi videntur prædeſtinati merito præſentis iuſtitiæ, nõ autẽ prædeſtinationa claritatis æternæ. de pœnitẽtia. d. 4. In domo patris. Licet autẽ nemo poſſit ſaluari niſi prædeſtinatus: omni tamẽ delinquẽti adhibẽda eſt correctio: ſicut medicina adhibetur omni languenti, licet ſtatuatur neminem vitæ terminum à Deo præfixum victurum. 23. q 4. Nabuchodonoſor.

2^m^ de maiori. Nõ poteſt aſſignari. ℞. A neſcientibus proportionem partium principalium harum ad tale bonum totius vniuerſi: nõ, à ſcientibus talem proportionem. Tunc &c. Nam Deus, & quidem ſolus per ſe nouit hãc proportionem: & conſequẽter q ipſe ſolus ſcit aſſignare tãti precisè i. nec pluris, nec paucioris numeri præfixi rationem.

3^m^ de minori. Bonum. ℞. Proportionatum communi ſtatui naturæ: nõ, excedẽs cõmunem ſtatum naturæ. Tũc &c. Vt patet Notatum Hoc q ſcilicet plures homines deficiũt ab æterna ſalute deſignat nobis duo primum q æterna vita excedit communem ſtatum naturæ ſecundum eſt q maxima Dei miſericordia eſt ſaluare aliquos homines. Nam vltra hoc, q illa excedit communem ſtatum naturæ homo in ſe habet inclinationem cõtrariè oppoſitam è diametro vitæ æternæ: cum ab adoleſcẽtia ſua (ecce cõtinuitas ſeu diuturnitas inclinationis) non tãtum ſenſus, nõ tñ cogitatio, ſed ſimul & ſenſus & cogitatio humani cordis prona ſint in malum Gen. 8.

¶ APPENDIX Ex articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtẽdas. eſſe rectè dictum à regulis catholicæ fidei.i. 1 Auguſt. lib. de fide ad Petrum cap. 32. q nullus à Deo prædeſtinatus poteſt finaliter à vitæ æternę cõſecutione deficere: & è contra de præſcitis. i. reprobis Verba eius adducta vide ſupra. ar 6. Item rectè dictum à Chriſto Ioã. 10. Nemo poteſt rapere oues meas de manu mea. Item ab Apoſtolo 2 Tim. 2. Firmum Fundamentum Dei ſtat, habẽs ſignaculum hoc. Nouit Dominus, qui ſunt eius. Et, ne hac veritate malè vtẽdo cadas in hæreſes articulo 6. narratas addidit immediatè; & diſcedat ab iniquitate omnis. qui inuocat nomen Domini. Quaſi expreſſe dicas. Signaculum prædeſtinationis continet numerum formaliter & certum, ideo dicitur ibi: Nouit Dominus, qui ſunt eius continet & media cooperante libero arbitrio facta ad certitudinem illam aſſequendam. ideo ibi connectitur: Diſcedat ab iniquitate omnis. qui inuocat nomẽ Dñi. Si ergo prædeſtinatus non diſcederet ab iniquitate i. Si nõ faceret bona opera conformia prædeſtinationi, vel ſi faceret opera mala difformia illi. nõ ſaluaretur: quia ſignaculum ambo illa ſimul cõtinet, nec vnum ſine altero ibi eſſe poteſt. Alioquin ſi de qualitate operum quis rationem nõ habeat, [vt prænominati hæretici.] corrumpit ſeu falſificat illud ſignaculum. Integer ergo legatur libet non mutilus ſeu falſus: & tunc nullus error, ſed omnia catholico ſenſui erunt conſona. Prædicta nihilominus hypothetica ſtãte veriſſima; altera cathegorica pariter vera eſt. q ſcilicet. Nemo rapiet oues de manu mea, q numerus prædeſtinatorum formaliter ẽ certus, Nec iſta opponuntur ad inuicem: quandoquidem

Vtil. p S. Eccl. ad intell. fidei & ſcript. conſeſſerẽ

diuerſorum generum ſunt categorica & hypotetica propoſi. 2° hês: quomodo per rationem concordes varia, ſuperficietenus ſcripturarum dicta circa numerum bonorum ſine præiudicio concluſionis & regularum fidei 3° uides: quomodo ex his vicißim firmatur concluſio.

Pro ſtudio varietate vitandi. ¶ NOTATIO Seruit huic loco articul° in ordine 151. 4°. 54. 56. item pro in corpore dicto ly inter omnes autem circa principalius &c. vide tabulæ aureæ ſancti Doctoris concordantias poſt annexas numero 803.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum prædeſtinatio poſſit iuuari precibus ſanctorum.

146 CONCL. M. Quantum ad præordinationem Diuinam nullo modo prædiſtinatio poteſt iuuari precibus ſanctorum.

¶ PROB. Quia precibus ſanctorum non fit, quod aliquis ab æterno prædeſtinetur à Deo, vt patet.

¶ *Corollarium*. Ergo a ſimili, orationibus proprijs, vel alijs bonis operibus non fit, vt aliquis æternaliter prædeſtinetur a Deo. Se inuicem ergo iuuant articuli quintus & octaus, dum in quinto dicitur, quod merita non ſunt cauſa prædeſtinationis. & hic quod audiſti.

¶ Concl P. Quantum ad effectum prædeſtinationis Diuinæ, dicitur prędeſtinatio iuuari precibus ſanctorum, & alijs bonis operibus.

¶ PROB. Quia prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ, & prouidentia non tollit cauſas ſecundas; immo cauſas iſtas taliter ſub ipſa ordinat ad effectus, vt ſine iſtis naturales effectus non proueniant, [patet apertiſſime.]

Valde notanda. ¶ *Collarium.* Ergo dicere oino oportet, quod taliter prædeſtinatur a Deo ſalus alicuius, ut etiam ſub prædeſtinatione cadat quicquid promonet ipſum ad ſalutem [ſup. art. 5.] ſiue ſint orationes ſuæ, vel aliorum, ſiue alia quæcunque opera ſua vel alterius vel Chriſti, vel ſanctorum. Ita, quod ſine huiuſmodi medijs ſalutem nunquam conſequeretur? Vide calcem corporis, ly vnde prædeſtinatus conandum eſt ad & conſequenter quam toto cælo terraque ſint & errantes; & alios in errorem mittentes, hæretici principio corporis poſiti.

1m maior. Non poteſt c. ℞. Poteſt tamen temporale iuuare ad hoc: quod illius æterni effectus in tempore conferendus, detur nobis. Tunc &c. ut patet in concluſionibus.

2m de maiori. Niſi propter defectum virtutis. ℞. Vel propter executionem ſuæ operationis, abſque mendicatione uirtutis Tunc &c. Vt patet in litera. Vigilanter nota ly nec hoc eſt propter defectum Diuinæ virtutis ſed quia &c. & hinc vide bonitatem magnam Dei nobilitatem nos, dum a nobis requirit opera noſtra meritoria, & e diametro hæreticam prauitatem, tum bonitati Diuinæ, tum nobilitati noſtræ inuidentem. dum opera præmiſſa tollere conatur de medio.

3m de maiori. Eiuſdem. ℞. Impedibilis: non autem non impedibilis, Cauſa illa prima tunc dicitur impedibilis, quando ſecundæ cauſæ poſſunt egredi ordinem illius; quando autem ordinem illius egredi non poſſunt. [vt eſt in propoſito] tunc cauſa prima nõ eſt impedibilis- ideo mox, data gloſſa formalis dic: tunc &c. Nam cauſalitas Dei non eſt impedibilis per creaturas.

1 ¶ APPENDIX Ex articulo hês 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes prædictas artic. 6. Ioannis Huſſ dicentis, prædeſtinatum a Deo ad vitam, et ſi mala agat, nunquam poſſe eſſe membrum diaboli, & Prædeſtinatum ad mortem, quantumcunque ipſe bene viuat, nunquam poſſe eſſe membrum. Et alias ſimiles ibi, cuiuſcunque ſint, numeratas. Adde & hanc illis eiuſdem Ioannis Huſſ dicentis, gratia prædeſtinationis eſt uinculum, quo corpus Eccleſię & quodlibet eius membrum, iungitur Chriſto capiti indiſſolubiliter Sub ly indiſſolubiter, enim latet uenenum alijs ſuis poſitionibus ſimile, ideſt quod ſiue bonum ſiue malum faciant prædeſtinati ſaluabuntur. Taceo: quod in ſolis prædeſtinatis ponit Eccleſiam militantem quod per ſcripturas eſt proprium ſolius triumphantis, & conſequenter blaſphemum eſt & hæreticum. Hoc enim ſuo loco [Deo operante] condemnatum demonſtrabimus. 2° hês: quomodo oſtendas, Concilium Conſtantienſe illas omnes iuſtiſſimè damnaſſe. Vide ſup. art. 6 7. & locis ibi citatis, quo & concilij uerba reperias, & ab alijs quoque huiuſmodi prophanas uoces damnatas fuiſſe compertas, 3°. vides: quomodo ex his uiciſſim concluſio ſtabiliatur.

Vtil. pro S. Eccl. contr. ha. Huſſi. quorundãq. aliorũ dãn. à Cõc. Conſtan.

¶ NOTATIO. Articulo huic deſeruiunt in ordine articuli 137. 136. 120.

QVAESTIO XXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum liber vitæ ſit idem quod prædeſtinatio.

CONCL. M. Ipſa prædeſtinatorum conſcriptio dicitur liber uitæ. 127

¶ PROB. Quia apud homines, ad quorum ſimilitudinem dicitur liber uitæ in Deo, conſuetum eſt quod electi ad aliquid honorificum conſcribantur in libro aliquo nobili: Et omnes prædeſtinati eliguntur a Deo ad aliquod honorificum, ideſt ad uitam æternam.

¶ *Corollarium*. Quid ergo eſt liber uitæ? Eſt notitia Dei, qua firmiter retinet ſe aliquos prædeſtinaſſe ad vitam ęternam. Ipſa enim notitia firmiter retenta dicitur conſcriptio. Hine apoſtol° de huiuſmodi conſcriptione loquens ait, Nouit dñs qui ſunt eius. 2. Timoth. 2. quod firmum fundamentum mox prædixerat, vt notitiam illam firmiter retineri a Deo ſignificaret. *Liber vitæ quid.*

1m de Eccl. 24. c. Liber vitæ. ℞. 1. liber eorum, quæ ſicut agenda ducunt in uitam, non, 1. liber eorum, qui ſunt electi ad uitam. Tunc &c. 2° enim modo tantum fit ſermo præſens de libro vitæ.

2m de Auguſtino. De ciuit. Dei, liber vitæ ℞. 1. liber eorum quæ ſicut iã facta ducunt ad vitam, vel abducunt a vita: non, i. liber electorum ad vitam æternam. Tunc &c. Nam primo modo non loquimur nunc de libro vitæ, ſed ſecundo.

3m conſequentia. Si igitur &c. ℞. ſi conſuetum eſſet apud homines conſcribi eos qui repudiantur? non aliter. Nam, ut dixit concluſionis probatio, liber in Deo dicitur ad ſimilitudinem eorum, quæ homines in huiuſmodi facere conſueuerunt.

4m de ly ſed contra. Prædeſtinauit. ℞. ſic tamen quod prædeſtinatio eſt ſecundum rem idem quod liber vitæ, non totaliter ſecundum rationem. Ex litera ergo habes ſenſum concluſionis articuli.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo hês 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim impijſſimam Caluini [Prat. Caluiniſtæ dicentem: Deum creaſſe genus humanum ad perpetuã damnationem & interitum, potiſſime. Dici enim in litera, quod prædeſtinatio dicitur in Deo liber vitæ, nõ mortis: cũ tamen ſecundum huius impij blaſphemiam. dici deberet potius liber mortis, quam uitæ 2° hês: quomodo per rationem demonſtres, hanc iuſtiſſime fuiſſe damnatam a ſcripturis per hoc, quod librum uitæ Deo attribuunt non librum mortis; item per hoc, quod dicitur Ezechiel. 18. Nunquid voluntatis meę eſt mors impij dicit Dominus, & non magis ut conuertatur & viuat? Notato verba: Impius, ut impius, eſt mortis filius; genus humanum, vt ſic, ab impietate abſtrahit, & conſequenter ipſum, vt ſic, non eſt mortis filius. Rurſum. Impius, ut ſic, eſt ſingulare quoddã; genus humanum, ut ſic, ſingularia fere infinita complectitur. Si ergo voluntatis Domini nõ eſt, quod impius moriatur: vtique ſequetur, a fortiori, non eſſe voluntatis Domini, quod genus humanum perpetuo moriatur, & ad hæc à fortiori, Deum nõ creaſſe genus humanum potiſſime ad damnationem perpetuam & interitum. Rurſum, ſi voluntatis Domini eſt, quod impius cõuerſus viuat & vt viuat vult Dñs quod conuertatur: fatebimur vtique a fortiori: volũtatis Domini eſſe, quod genus humanũ viuat, & ſi in impietate eſt, quod ipſa conuertatur & viuat. Deum igitur creaſſe genus humanum ad vitam potius, quam ad mortem, cum ezechiele, dicentes, Caluiniſticam prauitatem toto corde deteſtabimur in æternum. Hanc deteſtationem contra perditos homines, qualis Caluinus eſt, olim factam a ſacro Concilio Arauſicano vide q. 23. art. 1. vbi, & in q. 19. ar. 6. multa contra deſperatum hunc hominem conſpicies. 3° quomodo viciſſim ex his firmetur præiens articulus, videre licet. 3

Vtil. p S. Eccleſ cõtra Caluinum dãnatione, & ſer. Conci.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum liber vitæ ſit reſpectu ſolum vitæ gloriæ prædeſtinatorum.

CONCLV. M. Propriè liber vitæ reſpicit vitam gloriæ. 148

¶ PRO-

¶ PROB. Quia id ad quod propriè eligitur quiſ habet rationem finis [patet de milite.]

1^m^ de maiori. Notitia vitæ. ℞. i. notitia electorum ad vitam: non, i. notitia habentium naturaliter vitam illam. Tunc &c. ut patet.

2^m^ conſequentia. Si igitur notitia &c ℞. Si reſpectu vitæ naturæ eſſet electio, ſicut reſpectu vitæ gloriæ: nõ aliter Negatur ergo conſequẽtia.

3^m^ de minori. Electionis. ℞. Simpliciter non, ſecũdum quid tantum.

Electio prædeſtinat. o, quõ ſe habeant.

¶ *Corollarium.* Ergo omnes prædeſtinati ſunt electi: ſed non omnes electi ſunt prædeſtinati. Nam prædeſtinatio ſemper dicit realem conſecutionem vitæ æternæ in ſeipſa [vt in corpore articuli ſequẽtis:] electio autem non, niſi ſit electio ſimpliciter. Ergo liber vitæ ſimpliciter ſumptus eſt idem, quod prædeſtinatio; non autem liber vitæ ſecundum quid ſumptus. Hæc dicta ſint pro ſano intellectu concluſionis articuli primi, & reſponſionis ad quartum eiuſdem.

Vtil. p S. Ecc. ad intelligẽdas defenſandaſq; ſic intellectas ſcripturas

1 ¶ APPENDIX. Hinc habes quomodo ex ratione intelligas rectè factum, q in ſacris literis liber vitæ reſpectu gloriæ dici perhibeatur: vt pſal 39 Dani. 12. Apocal. 13. & 21 Luc. 10. Philip. 4. In pſalmo enim prædicto dicis Chriſtus in propheta (vt exponit Apoſtolus Hebr. 9.) In capite libri [.ſ. vitæ] ſcriptũ eſt de me: & hoc tùm quia Chriſtus eſt caput omnium prædeſtinatorum, tùm quia ad gloriam tanquàm Chriſti cohæredes ibi ſcripti ſunt. In Danieli autem manifeſtè ad gloriam refertur liber, cùm ibi dicitur: ſaluabitur populus tuus omnis, qui inuentus fuerit ſcriptus in libro [.ſ. vitæ.] Apocalypſim verò conſideranti & liber vitæ verbaliter exprimitur, & ibĩ ſcriptus in gloriã æternam [maximè in 21.] tandem reducitur. Nomina [inquit Chriſtus in Luca] veſtra ſcripta ſunt in cœlis: cũ dicto ſi iunxeris illud ad Philippenſes. ſ. quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ, clariſſimè perſpicies, q liber vitæ reſpectu gloriæ dicitur. 2° conſequenter habes: quomodo ex ſacris literis viciſſim

2 ſtabiliatur concluſio præſens.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum deleatur aliquis de libro vitæ.

149 CONCL. M. Delentur aliqui realiter de libro vitæ: aliqui autem nunquàm.

¶ *Corollarium.* Ergo deleri, & non deleri, de libro vitæ non eſt tantum referendum ad opinionem hominum.

Cõſcripti dupliciter

1 ¶ PROB. ° Quia conſcripti ex gratia hic habende tantum ad vitam æternam deficiunt quandoque re vera à conſecutione vitæ æternæ [patet de angelis apoſtaticis, de iuda proditore &c.]

2 ° Quia [ly aliqui autem nunquam] conſcripti ex prædeſtinatione diuina ad vitam æternam nunquàm re vera ab eius aſſecutione deficiunt [cùm prædeſtinatio ſit infallibilis. q. 23. art. 6.]

Decretũ.

¶ NOT. Sic intellige decretum: q ſcriptura, qua quis ſcribitur in libro vitæ ſit aut ſecundum præſentẽ iuſtitiam, aut præſcientiam de pœni. diſt. 4 ſi ex bono. & c. peccatum. item: q ſecundum præſcientiam ibi ſcribi eſt ad vitam æternam præordinati. de pœnit ibidem. Item: q ſecundum iuſtitiam ibi ſcribi eſt operari ea, quorum merito ſit dignus æterna ſalute. de pœnit. diſt. 4. Nouit Deus.

1^m^ de minori. A præſcientia Dei. ℞. Conſiderata ex parte præſcientiæ: non, ex parte præſcitorum. Pro litera facilius capienda inſpice ly vt deletio non referatur ad notitiam Dei quaſi &c vt habes in fine corporis.

An ſciat Deus quæcunque ſcit.

Sic ergo intellige ly Deus ſcruit, Chriſtum naſciturũ, & nũc ſcit Chriſtum non naſciturum; aliaq; huiuſmodi multa: quæ vtique verificantur abſque minimo impedimento immutabilitatis ſciæ diuinæ: vt etiam patet. q. 14. ar. 15. ad 3^m^.

2^m^ de maiori. Eſt in eo. ℞. Secũdum q eſt in eo: non, ſecundum aliam conſiderationem. puta ſecundum q eſt in ſeipſo. Exemplum. Lapis eſt in intellectu meo, ſecundum q eſt in eo, per modum immaterialẽ: non tamen ex hoc ſequitur, q lapis idem ſit immaterialis in ſeipſo conſideratus. Tunc nihil contrà. Nam deletio non eſt ſecundum q eſt in Deo: ſed ſecundum q conſideratur ex parte rerum delendarum: vt habes in ad p^m^.

Nouitas quõ abſq; mutatiõe.

3^m^ de minori. De nouo. ℞. Ex parte notitiæ diuinæ accepto: non, ex parte cognitorum Pro litera dic exemplum. Intellectus nuus immaterialis cognoſcit immaterialiter materialia; & immaterialiter dicit, ea eſſe materialiter materialia: Ergo, à fortiori, Deus immutabilis cognoſcet immutabiliter mutabilia; & immutabiliter dicet, ea eſſe mutabiliter mutabilia.

2 ¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione intelligas pſalmum 68. Deleantur de libro viuentium, & Apocal. 3. Non delebo nomen eius de libro vitæ; & ſi qua ſunt huiuſmodi. 2° quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vti. pro S. Eccl. ad intell. ſcrip.

QVAESTIO XXV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum potentia ſit in Deo.

CONCL. M. Potentia paſſiua nullo modo eſt in Deo: & actiuam oportet in Deo ſummè ponere. 150

1 ¶ PROB. ° Quia nulla imperfectio locum habet in Deo: & vnumquodque patitur, ſecundum q eſt imperfectum:

2 ° Quia [ly & actiuam &c.] Deus eſt naturaliter ſummè perfectus, & vnumquodque agere poteſt ſecundum q eſt perfectum.

1^m^ de maiori. Potentiam. ℞. Paſſiuam: non, actiuam. Tunc nihil contra. Concluditur enim ex hoc tantum, q Deus eſt abſque omni potentia paſſiua: id quod eſt primæ pars concluſionis. Ex litera quoque elice: q & materia prima eſt ſua potentia paſſiua, & Deus eſt ſua potentia actiua.

Actus ad potentiã.

2^m^ de maiori. Qualibet potentia. ℞. Cuius actus eſt aliud ab ipſa: non, cuius actus eſt idem cum ipſa. Tunc &c. Nam potentia Dei eſt ſuus actus.

Potentia quõ principium.

3^m^ de maiori. Operationis ℞. Et effectus, ſimul: vel effectus tantùm. Tunc &c. Nam potentia Dei eſt principium realiter effectus tantum: licet potentia creaturarum ſit vtriuſque.

4^m^ de concluſione. Potentiam. ℞. Quaſi diſtinctam realiter à ſcientia & voluntate: non, quaſi diſtinctam ratione ab ipſis. Tunc &c. Nam potentia non ponitur in Deo, vt aliquid &c. vt in litera.

Scia. & voluntas Dei dupliciter cõſiderantur.

Item de maiori. Scientia Dei & voluntas. ℞. Secundum q ſunt principium effectiuum: non, ſecundum q ſunt præciſè ſcientia & voluntas. Alioquin omnis ſcientia & volũtas eſſet cauſa rerum: quod patet falſum de humana Tunc &c. Nam virtus q in Deo ponitur ſecundum q ſcientia & voluntas debent etiam ibi poni ſecundum q ſunt principium effectiuum, & hoc eſt potentia. Potentia ergo diuina eſt ſcientia ipſe & voluntas ſecundum q ſunt principium effectiuum. Vide ſecundum reſponſum ly vel dicendum, quòd ipſa &c. quod eſt declaratio quædam etiam clarior primi reſponſi.

Regula pro intelligẽda Thomiſtica ſcia alta cõcordia.

¶ NOTATIO. Concluſioni præmiſſæ non contrariatur ſanctus Thomas alibi dicens: q potentia Dei non eſt actiua, nec paſſiua, ſed eſt ſuperactiua. 1 d. 7. q. 1. art. 1. 3^m^. & Potentia q 2. ar. 1. 1^m^. immò vnum dictum declarat aliud: vndè fit, vt, in quo ſenſu vtrunq; verificetur, intelligatur. Et hoc ſit pro regula ordinaria in omnibus dubijs doctrinæ Thomiſticæ: quam ſi ſeruatam [vt par eſt] applicaueris, conſonantiam miram ibi comperies, vbi diſſonãtia videbatur; indeq; plurimum literarij cõmodi hauriens meritò inferes. Si tàm ſolida eſt S. Thomæ doctrina, vbi infirma minus profundè cogitantibus apparebat: quantam (Rogo) ſoliditatem habere credenda erit, vbi ſibi necſcia alta in verbis diſcors apparet? Huiuſmodi ſolidam, conſtantiam agnouit Vrbanus quintus Romanus pontifex; cùm doctrinam hanc tanquàm Catholicam & veridicam totiſq; viribus ampliandã apoſtolico reſcripto hominibus mandare curauit.

Papa.

Vide ſupra in principio libri Bullam confirmationis ipſius. Cæterùm, his memoriæ ſtudentium commẽdatis ad rem; vndè pro neceſſitate digreſſi ſumus. Pro concordie igitur, ac mutuo iuuamine prædictorum, dicitur dupliciter. Primò, q nullũ nomen, quoad modum ſignificandi, cõuenit propriè Deo; quia modus ſignificandi ſumitur à modo eſſendi in creaturis, qui in infinitum diſtat à modo quo Deus eſt nomen autem, quod dicit perfectionem abſolutè, quo ad rem ſignificatã ſumptum Deo propriè conuenit ſuprà q. 13. ar. 3 o, & 1 d. 22. q. 2. o, & contra gen. l. 1. cap. 30 Ideò quandoque dicit ſanctus Doctor, q potẽtia Dei non eſt actiue, ſed ſuperactiua, excellentiori modo exiſtens in Deo, quàm in creaturis: quandoque, q eſt actiua propriè conueniens ei. Dicitur ſecundò q in primo ſentẽtiarum loquitur de potentia generatiua in diuinis, & huic non conuenit propriè ratio potentiæ actiuæ, quæ 5. & 9. metap. dicitur eſſe principiũ tranſmutandi aliud. Nam in diuinis neque eſt aliud, neque generatio eſt tranſmutatio, ſed ſimplex emanatio. Conſequenter ergo loquitur hic in prima parte in alio ſenſu, quàm ibi: ideo nulla contradictio.

Nõia habent duo.

Potẽtia generatiua in diuinis.

¶ APPENDIX. Hinc habes quomodo ex ratione reijcias 1
hæreſim Dauidis de Dinantio [Prat. Dauid Dinantius] ponentis,

tis, Deum eſſe materiam primam. Nam materia prima eſt potentia paſſiua.
2 2° habes: quomodo ex ratione oſtendas & catholicum ſenſum Epheſ.1. Confortamini in potentia virtutis eius, ſcilicet Domini & hæreſim hanc per apoſtolum ibi iuſtè eſſe damnatam. Cõſula q.3.ar.8.
3 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Eccleſ. cõtra Dauidē Dinā...

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum potentia Dei ſit infinita.

151 CONCL. M. Neceſſe eſt; quòd actiua potentia Dei ſit infinita.

¶ PROB. Quia eſſentia diuina, per quam Deus agit, eſt infinita: & potentiam agentis oportet eſſe infinitam, quando forma, qua agit eſt infinita [patet exemplo caloris.]

1^m^ de maiori. Infinitum. ℟. Materiale: non, formale. Tunc &c. Nam concluſio intendit tantum de infinito formali, quando potentiam Dei eſſe infinitam dicit.

Differētia potēti æ vniuoca & æquiuocæ.

2^m^ de maiori. Potentia. ℟. agentis vniuoci: non autem, non vniuoci. Manifeſtatur, ſcilicet tota. Tunc &c. Nam Deus non eſt agens vniuocum.

Item de conſequentia. Eſſet infinita. ℟. Et ordinata ad effectum, vt ad finem. Poſſet facere, i. de facto faceret. Tunc &c. Nam potentia Dei non ordinatur ad finem, ſed eſt finis effectus cuiuſque. Ideò nunquàm poteſt eſſe fruſtra, etiã ſi nihil produceret, neq; negari ex hoc infinita. Pro litera dic: q̃ poteſt, quantum eſt de ſe, producere infinitum affectum; licet, quantum eſt ex parte effectus, non fiat neque fieri poſſit talis productio. ex q.7. ar 2. 3^m^. Quol.9. t.c: Quol. t a.1. o. Vide reſponſum 3^m^ ly & tamen etiam ſi &c.

Potentia, & ōt quæ ēd ī Deo, non poteſt eē fruſtra.

3^m^ Alicuius corporis. ℟. Non tamen alicuius incorporei. Tunc &c. Nam, cùm potentia Dei ſit alicuius Incorporei, philoſophus non loquitur ibi de illa.

1 ¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione reprobes hæreſim Ioannis Vuiclef [Alfonſus Caſtrus adu. hær. Futura cõtingentia] dicentis. q̃ potentia Dei & actualis creatio ſunt eiuſdem menſuræ. Ex quo nimirum ſequi videtur, q̃ potentia Dei non ſit immenſa. Menſuratur enim (ſecundum iſtũ) æqualiter cum actuali creatione: & actualis creatio, cùm omnia creata etiam ſimùl ſumpta ſint finita, non eſt infinita. Immò cùm nullum creatum eſſe poſſit infinitum ſimpliciter, licet poſſet creari aliquod infinitum ſecundum quid q.7.0: potentia Dei, ſecundum iſtum, non eſſet ſimpliciter infinita, etiam quòd eiuſdem menſuræ ab eo poneretur cum creatione potentiali.

Vtilit pro S. Eccleſ. cont. Vuicleſ.

2 2° habes: quomodo ex ratione eadem oſtendas, hæreſim hanc iuſtè ab Innocentio in Concilio generali eſſe damnatã. de ſum. tri. & fi. cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quòd Deus eſt immenſus. Siue enim accipias ly immenſus, pro ſubſtantia Dei, ſiue pro potentia nihil refert ad intentum: quoniã in vtroque ſenſu ſequitur, potentiam Dei eſſe infinitam. Nam quicquid eſt in Deo, eſt Deus: ergo ſi Deus immenſus, & eius potentia immenſa. 3° habes: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio præſens.

Papa Concil.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus ſit omnipotens.

152 CONCL. M. Communiter confitentur omnes, Deum eſſe omnipotentem.

¶ PROB. Quia communiter confitentur omnes. Deum poſſe omnia, quæ non implicant contradictionem [cùm hoc ſit de Euangelio ly Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum:] & poſſe huiuſmodi eſt eſſe omnipotentem.

Obiectum omni potētia eſt omne verbū.

1^m^ de conſequentia. Omnipotens. ℟. Potentia paſſiua: non, actiua. Tunc &c. Nam moueri eſt quoddam pati: & potentia paſſiua à Deo excluditur. ar.1.

2^m^ de maiori. Agere eſt. ℟. Non: ſed eſt deficere in agendo. i. deficere à debita actione. Tunc &c. Quia enim Deus eſt omnipotens, ideò non poteſt peccare. Vndè ſi peccare poſſet, non eſſet omnipotens. Loquitur ergo concluſio de potentia, quæ eſt verè potentia: non de illa, quæ re vera eſt impotentia, licet nominaliter dicatur potentia. litera ly quamuis philoſophus &c. reſpondet obiectioni tacitę.

Peccare quid.

3^m^ de minori. Aliquid autem eſt &c. ℟. Negatur iſta propoſitio: conſideratis omnibus conſiderandis, quæ importantur in parcendo & miſerãdo, Tunc &c. Nam in parcendo & miſerando continentur & mundi creatio, & eius recreatio, & eius æterna glorificatio, & omniũ bonorum inſtitutio, & conſequenter non tantum omnipotentia, ſed etiam maxima omnipotentia.

Miſerari quid contineat.

4^m^ de conſequentia. Vndè videtur, q̃ nõ &c. ℟. Si loquamur tantum de poſſibili, vel impoſſibili, ſecundum potentiam diuinam. i. de his, quæ immediatè à ſolo Deo nata ſunt fieri. Tunc &c. Nam reſiduum argumenti fallitur credens; q̃ impoſſibilitas, vel neceſſitas rerum dicatur ſecundum conditionem cauſæ primę: & tamen attenditur ſecundum conditionem cauſæ creatæ proximæ. Sit ergo neceſſarium, vt eſt. q̃ Deus ſit omnipotẽs: ſint omnia Deo poſſibilia: adhùc tamen contingentia, impoſſibilitas, neceſſitas ſaluabitur in rebus, ſecundum q̃ proxima cuiuſque rei cauſa diſpoſita erit.

Vndè poſſibile, impoſſibile, contingēs.

¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione reprobes hæreſim Bezaoitarum [Prat. Bezanitæ] blaſphemantium, q̃ Deus non ſit omnipotens: & Rabbi Moyſis [Direct. inquiſit. 2. par. q.4.] ignorantiſſimè dicentis, Deo aliqua eſſe impoſſibilia, vt q̃ accidens ſit ſine ſubiecto. Ex eadem ratione. 2° habes: quomodo oſtẽdas, hanc ritè damnari in Gen.17. Ego Deus omnipotens, & in ſymbolo fidei Credo in Deum omnipotẽtem, & in de ſum. tri. & fi. cath. firmiter credimus &c. q̃ Deus eſt omnipotens. Matth 19. omnia Deo poſſibilia ſunt. 3° habes: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

1 Vtil. p S. Eccl. cōtra BeZanitas 2 & Rabbi Mo. 3

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Deus poſſit facere, quòd præterita non fuerint.

CONCL. M. Præterita non fuiſſe non ſubiacet diuinæ potentiæ. 153

¶ PROB. Quia præterita non fuiſſe, implicat contradictionem [Hiero. Rug. philoſophus.]

¶ *Corollarium.* Ex hoc ergo, q̃ non poteſt à Deo fieri præterita non fuiſſe, nullo modo infirmatur omnipotẽtia diuina: quia implicantia contradictionem non cadunt ſub obiecto omnipotentiæ diuinæ. ſicut nec oculi aquilini minùs acuti dicuntur ex hoc, q̃ non percipiunt ſonum, aut odorem: qui tamen tales verè dicerentur, ſi colorem aliquem videre non poſſent. Ratio: quia nec ſonus nec odor cadunt ſub obiecto viſus: & ideò ſi non videantur non poteſt eſſe ex imperfectione viſionis, ſed ex defectu obiecti. Detur obiectum oculo ſuum: tunc ex non viſione illius licebit inferre debilitas potentiæ: aliter non. Sit enim quãtumcunque vigoroſa viſiua potentia; nunquàm obiectum non ſuum attinget: quod vtique ex defectu obiecti continget, quia. ſ. non ſibi aſſignatur proprium, ſed pro ſuo aſſignatur nõ ſuum. Ita in propoſito. Detur aliquid non implicans contradictionẽ; tunc, ſi Deus non poteſt in illud, non eſt omnipotẽs. Detur implicans contradictionem; tunc, etiam q̃ Deus in illud non poſſit, nihil minus ex hoc eſt omnipotens, quàm erat: ſed totus defectus eſt ex parte obiecti, quia ſcilicet pro ſuo aſſignatur non ſuum. Hæc bene memora ſemper.

Non poſſe quãdo inferas, vel nō inferas, debilitatē potentiæ.

1^m^ de maiori. impoſſibile per accidens. ℟. Secũdum q̃ eſt impoſſibile per accidens: non, ſm q̃ impoſſibile pluſquàm per ſe. Hoc eſt illud: quod abſolutam contradictionem implicat. Tunc &c. Nam licet præterita non fuiſſe ſit &c. Vt in litera.

2^m^ de maiori. Poteſt ℟. Quãtum eſt ex parte Immutabilitatis diuinæ potentię: nõ, quantum eſt ex parte rerum. Tunc &c. Nam ſicut Deus quantum &c. Vt in litera. Vide ſimile ſuprà q. 14. art. 15. 3^m^ & q. 24 ar.3. cor.

Poſſe ex parte duorum conſideratur.

3^m^ de prima concluſione. Virginitatem. ℟. Vt ipſa dicit integritatem mentis, & corporis: non, vt ſtat ſub contrãrio in ratione præteriti. Sic enim reſpicit ſui amiſſionem virginitas, nõ quomodocunque; ſed in ratione contradictoria. Tunc &c. Primo namque modo virginitatem amiſſam reparare, non eſt facere, q̃ præterita non fuerint: vt patet.

¶ NOTATIO. Senſus pacificus multorum dictorum apparenter oppoſitorum in S. Thoma per eundem hic ad 3^m^ poteſt fieri. Vt, in q.10. ar.5. 3^m^. 12. q.152 3 3^m^. 1. diſt. 42. q.2. 2. c. con. 2. cap. 25. quol. 5. 1. 3. c. opuſc. 9. q. 82. dicit præteritam rem non præteriiſſe à Deo fieri non poſſe, puta virginitatẽ non fuiſſe amiſſam: & tamen hic dicit, virginitatem amiſſam poſſe reparari ab eo. Diſtingue tu.

Pro doctrina Thomiſtica.

¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione aſſimilari oſtendas contrarium ignorantiæ Bezanitarum [Prat. Bezanitæ] dicentium, Deum non eſſe omnipotentem niſi ad omnia facinus improbis ſe impulſorem & auctorem præbuerit. Sicut enim hi non intellexiſſe per hoc ſe mõſtrarunt, quid eſt eſſe omnipotentem:

Vtilit. pro S Eccl. contra ſimiles Bezanitis.

nipotentem : ita, qui ponerent Deum.ex quo eſt omnipotens, poſſe facere præterita non fuiſſe : Vel Deum non eſſe omnipotentem niſi poſſit facere præterita non fuiſſe:tales, inquam, ſe per hoc declararent ignorare quid ſit omnipotentia. Mitto t q vtrique contradictoria ponunt. Quemadmodum enim implicat,præterita non fuiſſe:ita implicat contradictionem Deum eſſe Deum & ipſum poſſe peccare. Nam ſi quidem bonitatis eſt Deus:& peccatum bonitas non eſt Eſſet ergo Deus, quia Deus, ipſa eſſentia bonitatis,& idem Deus,quia poſſet peccare:minus de bonitate haberet.i.[quod pro eadem valet] non eſſet ipſa eſſentia bonitatis:quod procul dubio implicat contradictionem. Rurſus habes:quo ex his firmetur viciſſim concluſio præſens.

Contradictoria dicit, Deum poſſe peccare ponens.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Deus poſſit facere, quæ non facit.

154 CONCL. M. Dicendum eſt ſimpliciter, q Deus poteſt alia facere,quàm quæ facit.

¶ PROB. Quia fatendum eſt ſimpliciter:q diuina ſapientia non limitatur ad aliquem ordinem rerum ita, vt non poſſit alium curſum rerum inſtituere [cùm finis, quem ipſa ſapiẽtia ordinem ſtatuendo inſpicit,improportionabiliter excedat omnes res creatas :] & q potentia Dei in operando cõcomitatur ſapientiam Dei ordinantem.

¶Corollarium. Si ſapientia ergo Dei limitaretur ad hunc rerũ ordinem,& potentia limitaretur. ¶Not. Cõtra indiſcretum Dei nimiũ ſcrutatores,blaſphemos, huiuſmodiq; inſenſatos, aduerte pro ſemper illud in textu: q.ſ. Deus ſine ordine ſapientiæ ſuæ atque iuſtitiæ nihil operatur:immò plus expreſsè dicito, q Deus ſine ordine illarum nihil vnquam poteſt operari quoniã potentia Dei eſt idem cum illis.Pro quo vide etiam reſponſionem ad primum.

Cõtra inſenſatos.

1^m^ de maiori. Non poteſt facere. ℞. De potentia ordinata : non,de potentia abſoluta .i. non faciet vnquàm: licet poſſit ex natura ſua facere. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de potentia Dei ſimpliciter,ideſt quatenus potentia.hoc eſt.de potentia Dei abſoluta.

Potẽtia duplicter.

2^m^ de maiori. Niſi quod debet, & quod iuſtũ eſt fieri.℞.l.Niſi id,quod,ſi faceret, eſſet conueniens & iuſtum:non.i. Niſi id quod nunc eſt conueniens & iuſtum.Tunc &c. Nam Deus de potentia abſoluta poteſt facere quod non conuenit ſecundo modo : licet non poſſit facere quod non conuenit primo modo,vt patet. Pro litera vlterius nota,q ſecundus ſenſus,qui exploditur, vult ad talem ordinem præſentem rerum limitare & ſapientiam & iuſtitiam & potentiam Dei : primus autem, qui acceptatur,illa illimitata relinquit.

Iuſtum dupliciter.

3^m^ de maiori. Niſi quod bonum eſt,& conueniens rebus.℞. ideſt niſi id,quod, ſi faceret, eſſet bonum & conueniens rebus non.i. Niſi id quod nunc factus rebus eſt bonum & conueniens.Tunc &c. Nam licet iſte curſus rerum ſit determinatus &c. Vt in litera. Vide etiam ad 2^m^. & proportionaliter hùc applica,quæ ibi dicuntur.

Conueniẽs dupliciter

¶ NOTATIO. Illi dicto in corpore articuli [.ſ. Nihil prohibet aliquid eſſe in potentia diuina, quod non vult ; & quod non continetur ſub ordine,quem ſtatuit rebus] videtur obſtare.in 1.diſt.47 q.1.ar 4.in corpore dictum circa impoſſibilitatẽ diſpenſandi aliqua volita à Deo:ſed tamen in veritate non obſtat. Primò , quia aliud eſt poſſe agere præter ordinem diuinæ prouidentiæ.quo ad res ſubiectas illi ordini [Hoc Deus poteſt] aliud eſt poſſe agere ſic,quo ad rationẽ ordinis, quæ eſt in Deo [Hoc ipſe non poteſt.] ex 1^a^. q. 105 6. c & contra.3 cap 98 & Potentia q.6.1.3^m^.Secundò,quia Deus poteſt agere præter ordinem ſuæ iuſtitiæ,ſecundum q in aliquo opere creato determinatur [ſic intendit præſens articulus] non ſecundum q iuſtitia Dei eſt ordinatio voluntatis eius in eo [ſic intendit oppoſitum ſupra.] ex 1.d.43.q.2.a.1^m^.Tertiò quia diuina potẽtia ordini eius in rebus poſito non eſt ſic alligata,vt quandoque præter ordinem ſecundarum cauſarum agere aliquid non poſſit, cùm ſibi placuerit, vt patet in operibus miraculoſis [Intendit tale quid articulus,nec oppoſitum eſt in libro ſententiarum,] ex Potentia q.1 5.c.& Opuſc.in.ar.1.& 17.

Pro doctr. Thomiſticã.

De poſſe Dei, licet ſemp omnipotente.

¶ APPENDIX. Hinc habes : quomodo ex ratione reijcias hæreſim Petri Abailardi [Alfon.caſt.adu.hęr Deus.4.] dicentem, q Deus non poteſt facere niſi ea , quæ facit. 2° habes: quomodo ex eadem ratione oſtendas, hanc iuſtè dãnari Matth. 26. An non poſſum rogare patrem meũ & exhibebit mihi modo pluſquàm 12.Legiones angelorum?Nec tamen ipſe Chriſtus hoc patrem rogabat, nec pater eas legiones ad eximendũ Chriſtum à Iudæis exhibebat. Item Matth.19.omnia apud Deũ poſſibilia ſunt. Quæ.ſ.non implicant contradictionem:cuiuſmodi eſt q Deus poſſit facere . quæ non facit . 3° quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio vides. 3

Nil.p S. Eccleſ cõtra Pe.Abaylardũ.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum Deus poſſit meliora facere, quàm facit.

CONCL. M. Quantum ad bonũ,quod eſt de eſſentia rei, Deus non poteſt facere aliquam rem meliorem, q ipſa ſit. 155

¶ PROB. Quia non poteſt facere quaternarium maiorem [implicat enim contradictionem:] & additio differentiæ ſubſtantialis in diffinitionibus rerum eſt , ſicut additio vnitatis in numeris.

¶Concl. P. Quantum ad bonum,quod eſt extra eſſentiã rei, Deus poteſt,res à ſe factas facere meliores.

¶ PROB. Quia de ſe patet [vt de Apoſtolis &c.]

¶ Concl. S. Simpliciter loquendo, qualibet re à ſe facta poteſt Deus facere aliam meliorem.

¶ PROB. Quia hoc de ſe patet ex præcedenti quinto articulo[cùm ibi determinetur,q potentia Dei eſt maior,quàm ſit curſus rerum.

1^m^ de maiori. Potentiſſimè.& ſapientiſſimè. ℞. Vt dicunt modum ex parte facientis: non,ex parte rerum factarum. Tunc &c. Nam concluſiones loquuntur de melioritate ex parte factorum,non ex parte Dei facientis:vt patet.

2^m^ de maiori. Eadem ratione ſi Deus &c ℞.Si de ratione rerũ fuiſſet, q fuiſſent meliores:non aliter.Tunc &c.Nam de ratione filij quamuis ſit, q æquetur patri:non eſt tamen de ratione creaturæ alicuius,q ſit melior,quàm à Deo facta eſt.

3^m^ de maiori. Maximè. ℞. Abſolutè:non, ex ſuppoſitione.Tunc &c.Nam vniuerſum eſt maximè bonum,ſuppoſitis rebus nunc exiſtentibus,non aliter: & ſic maximo poteſt fieri aliquod maius, licet non maximo abſolutè. Dicta in textu applica.etiam ad 3^m^ articuli quinti.

4^m^ de concluſione. Meliora. ℞. Ex illa parte, qua habent dignitatẽ infinitam ex Deo non aliter. Tunc &c. Nam cõcluſio dicens, quòd Deus eandem rem, vel aliam, poteſt facere meliorem nõ ſumit rem ex illa parte , qua habet dignitatem infinitam : ſed ſicut dictum eſt.

¶ NOTATIO. Non diſſident ly Qualibet re creata poteſt eſſe alia melior bonitate eſſentiali & accidentali [vt h bitur hìc, & 1.d.44.1.c.] & quod videtur oppoſitè dictum. [Verit.q. 29.3.6^m^.] Nam,ſi res creata conſideretur ex ea parte qua dignitatem infinitam ex coniunctione ad Deum habet, nõ poteſt ea aliquid fieri melius à Deo:ſi autem conſideretur aliter, tunc ea poteſt fieri aliquid melius. ex hoc articulo ad 3^m^ Nota quoque diſtinctionem hìc de bonitate accidentali & ſubſtãtiali,de optimo abſolutè & ex ſuppoſitione : & videbis quomodo capacitas animæ,cùm non poſſit eſſe actu infinita , poſſit ampliari in infinitum.22.q 24.7.1.d.17.q.2.4.& quomodo non . ex 1.d.44.0.

Solutio tacita obiectionis.

¶ APPENDIX. Hinc habes : quomodo ex ratione confundas hæreſim Petri Abailardi [Alfon.caſt.adu hær. Deus.4.] blaſphemantis, Deum non poſſe facere res aliter quàm facit. Hanc Vuiclef hæretico attribuit Pater Dominicus Bañes 1.q. 25.art.6. ſenuit (inquiens;) q diuina potentia adæquatur his effectibus quos fecit,ita vt nec alios nec meliores poſſet facere. Petrus Abaylardus (ſubditis patet) ſequutus eſt hunc errorem. 2° habes:quomodo ex eadem ratione,quæ (vt vidiſti) ex articulis præcedentibus pendet, oſtendas, hanc iure eſſe damnatã in ſymbolo fidei,Deum omnipotentem. Si enim omnipotens ergo eius potentia non adæquatur his effectibus vt non poſſit & alios & meliores efficere etiam eoſdem; ſecundum tamen q non implicat contradictionem,vt in corpore dictum eſt. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. Damnationẽ quoque prædictæ hæreſis vide tractam ex Eph. 3. Deus potens eſt omnia facere abundantiùs,quàm petimus aut intelligimus: Vt patet in argumento ſed contra. 1 2 3

Vti proS. Eccl.cõtra Vuiclef, & ſequacem.

QVAESTIO XXVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum beatitudo Deo competat.

CONCL. M. Beatitudo maximè Deo competit. 156

¶ PROB. Quia & perfectum, & intelligentem, eſſe [Hæc duo includit nomen beatitudinis] conueniunt excellentiſſimè Deo.

¶ *Corollarium.* Si quis ergo, puta religioſus, haberet omnia bona, non eſſet fœlix; niſi veraciter cognoſceret ſuã ſufficientiam

ſufficientiam in bonis illis habitis. Nam ad eſſe beatum requiritur intelligentia habentis. Vnde erit quis ſimul fœlix in hac vita, & miſer; ſi multa bona habeat, & non ſit intelligens modo dicto.

1^{m} de maiori. Aggregatione. ℞. Vel per modum compoſitionis accepta, vel per modum ſimplicitatis. Tunc &c. Nam licet bonorũ aggregatio per modum compoſitionis non ſit in Deo: tamen ibi eſt per modum ſimplicitatis.

2^{m} de maiori. Eſt. ℞. Per accidens, i. reſpectu eam acquirentis: non, per ſe. i. reſpectu quorumcunque eam habentium. Tunc &c. Habet enim eam Deus ſine acquiſitione.

¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione oſtendas, iure à ſacris literis beatitudinem attribui Deo. 1. Tim. vlt. Deus beatus, & ſolus potens. Ex ratione quoque habes intelligentiam hanc ſanam: quòd ly ſolus poteſt etiam referri ad ly beatus, vt dicatur, Deus ſolus, i. ſolùm beatus. Solus enim ipſe eſt naturaliter beatus, vt patet in ad 2^{m}: alij verò per meritum bonarũ operationum gratia formatum. Hæc naturalitas ſignificata eſt in concluſione, per ly maximè vt dicatur beatitudo maximè, ideſt naturaliter competit Deo. Demùm, quomodo ex his firmetur viciſſim concluſio, vides.

Vtilitas p ſancta Eccleſ. ad intellectum bonũ ſcripturarũ.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus dicatur beatus ſecundum intellectum.

156 CONCL. M. Attribuenda eſt Deo beatitudo ſecundum intellectum.

¶ PROBATIO. Quia beatitudo eſt bonum perfectum intellectualis naturæ: & perfectiſſimum in natura intellectuali eſt intelligere.

¶ NOTATIO. Ratio hæc concludit vniuerſaliter, quòd cuiuſuis intellectualis naturæ creatæ beatitudo conſiſtit in intelligendo: licet hoc maximè de creatore concludat, per cuius beatitudinis aſſimilationem alij beati ſunt.

1^{m} de concluſione. Secundum eſſentiã. ℞. Non, ſecundum rationem eſſentiæ. Tunc &c. Nam concluſio ſic intelligitur; quòd beatitudo conuenit Deo ſecundum intellectum, ideſt ſecundum rationẽ intellectus, licet ſecundum eſſentiam ei conueniat.

2^{m} de concluſione. Dicitur. ℞. Conſequenter & nõ, eſſentialiter. Tunc &c. Immò argumentum eſt pro. Concluſio enim quærit, in quo eſſentialiter conſiſtat beatitudo: & dicit eam conſiſtere in actu intellectus non voluntatis, propter rationem etiam hanc ad 2^{m} demonſtratiuam. Quam & tu pro ſemper memoriæ, intelligendo, mandabis.

¶ NOTATIO. Dicto præſentis articuli confirmato 12. q. 3. 4. o. & 1. d. 1. q. 1. 1. c & contra. 3. cap. 25. 26. 27. & Mal. q. 16. 6. 6^{m}. & Veri. q. 1. 5. 8^{m}. & Quol. 7. vel 8. q. 9. 1. n & opuſc. 3. c 107. [q. ſ. Eſſentia beatitudinis conſiſtit in actu intellectus] nõ obſtat dictum. 12. q. 11. 1. 1^{m}. & 4. c. & 2^{m}. Nam beatitudo eſſentialiter conſiſtit in actu intellectus: ſed conſequenter, ſeu concomitanter, conſiſtit in actu voluntatis, vt dicitur in ſecundis locis, vbi habetur quòd Frui eſt actus voluntatis. Secundò ex præcitatis dic: quòd frui non eſt ille actus abſolutè, in quo beatitudo cõſiſtit: ſed ſupra ipſum actum addit. Frui enim complectitur actũ intellectus, in quo ſtat eſſentia beatitudinis, & omnem actum, qui ſequitur quaſi perfectionem aliam addens ſupra actum intellectus, puta delectationem & huiuſmodi: quæ perficit intellectũ beati, ſicut pulchritudo iuuentutem. Opuſc. 51. cap. 3. & Opuſc. 72. quæſt. 1.

Pro doctrina Thomiſtica ſane intellecta.

¶ APPENDIX. Hoc ex articulo habes: quomodo ratione oſtendas, beatitudinem recte actui intellectus aſcribi Iohan. 17. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt te ſolum verum Deum & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. 2° habes: quomodo hos, & ſimiles, paſſus ſacræ ſcripturæ rationabiliter intelligas; pariter etiã illos, qui beatitudinem actui voluntatis attribuunt. Vt Eſai. ſedebit populus meus in multitudine pacis, & pſal. 147. Qui poſuit fines tuos pacem, & vbicunque iucunditatem delectationem vel ſimilia attribuunt beatitudini. 3° habes: quomodo ex his viciſſim firmetur articulus.

1 2 3

Vtilit. pro S. Eccl. ad intelligẽdas ſcripturas.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus ſolus ſit beatitudo cuiuslibet beati.

157 CONCL. M. Si beatitudo conſideretur ex parte obiecti, ſolus Deus eſt beati cuiuſlibet beatitudo.

¶ PROB. Quia ex hoc ſolo eſt aliquis beatus, quòd Deũ intelligit.

¶ Concl. P. Si beatitudo conſideretur ex parte actus intelligendi beatitudo eſt quid creatum in creaturis beatis: in Deo autẽ, etiam ſecundum hoc, eſt aliquid increatum.

¶ PROB. Quia actus, qui eſt intelligere, eſt in creaturis aliquid creatum, in Deo autem aliquid increatum.

1^{m} de concluſione. Beatitudo. ℞. Sumpta quoad obiectum: non ſemper, quoad actum intelligendi. Nam hoc ſecundo modo eſt quandoq; etiam ſummum ſimpliciter bonum, vt in Deo; quandoq; non, vt in nobis. Tunc &c. Nam eſt pro prima concluſione argumentum, tanquàm eius probatio: ſine præiudicio ſecundæ. Pro litera dic: quòd licet impoſſibile ſit, eſſe plura ſumma ſimpliciter bona, tamen poſſunt eſſe plura bona ſumma ſm quid.

2^{m} de minori. Vltimum finem. ℞. Vt res eſt, acceptum: non, vt fruitio rei. Tunc &c. Nam hoc ſecundo modo beatitudo creata eſt vltimus finis.

¶ NOTATIO. Licet ſumma ſimpliciter bona non poſſint eſſe plura: tamen dicto præſentis articuli ad 1^{m} confirmato 12 q. 3. 1. 2^{m}. & 4 d 49. q. 1. ar. 2. q. 1. 2^{m}. & contra. 3. cap. 14. 2^{m}. & Opuſc. 20. cap. 8. & Veri. q. à. 9. 7^{m}. [q. ſ. beatitudo quo ad obiectum ſit ſummum bonum ſimpliciter. Vel, quod in idem redit, quòd Deus ſit ſummum bonum ſimpliciter 1. q. 6. 2. o. & 1. d. 1. q. 2. 2. 4^{m}. & contra. 1 cap. 41. 74 95. 3^{m}. lib. 2. cap. 15. 7^{m}. 4 1. 2^{m}. lib. 3. cap. 17. & Potentia. q. 7. 1. c. Mal. q. 5. 1. c. & Ethic. 10. lectio. 1. princ°.] non obſtat dictum. 1. d. 1. 1. 4^{m} [q. ſ. Virtutes ſunt maxima bona & quidem, vt additur Veri. q 1. 9. 7^{m}. maxima ſimpliciter, loquendo de virtutibus infuſis.] Primò namq; pro his dicendum; quòd ordo bonorum ſumitur dupliciter, ſ. Vel reſpectu rectitudinis vitæ, & ſic virtutes ſunt maxima bona potẽtiæ media, exteriora ſunt minima; Vel reſpectu beatitudinis, & ſic Deus beatificans eſt maximum bonum, beatus medium, virtus autem minimum. Hæc habentur ex. 1. d. 1. 1. 4^{m}. & 2. d. 27. 1. & Veri. q. 12 3. 15^{m}. Secundò etiam dicendum; quòd bonum eſt duplex, ſ. vel ſubſiſtens, & ſic Deus eſt ſummum bonum; vel inhærens, & ſic beatitudo quoad actum intelligendi eſt ſummũ bonum in patria, virtus autem in via. Hæc ſumuntur ex 22. q. 18. 4. c. & 3. d. 1. q. 2. 3. c. & Diony. 4. lectio. 9. 10. Tertiò quoque dici poteſt quòd maximum bonum dicitur dupliciter. ſ. Vel omnino ſimpliciter, & ſic ſolus Deus eſt ſummum bonum, aut (quod in idem redit) beatitudo quoad obiectum ſumpta eſt ſummũ bonum; vel aliquo modo ſimpliciter. i. in genere boni creati, & ſic beatitudo quoad intelligendi actum eſt ſummum bonũ in patria, virtus in via. Nota circa hoc etiam; quòd virtus infuſa dicitur ſic, ſummum bonum, inquantum per eam in via ordinamur ad ſummum bonũ omnino ſimpliciter. i. ad Deum: ſed virtus acquiſita non ſic. Aquiſita enim dicitur tantum bonum maximum ſecundum quid: inquantum. ſ. per eam ordinamur ad bonum ſummum in genere humanorum bonorum. Hæc colliguntur ex Veri. q. 1. 1. 3^{m}. & ar. 9. 7^{m}. Dicat ergo ex his omnibus quòd ſtant ſimùl, quòd bona ſumma aliquo modo ſimpliciter ſunt plura, & quòd non eſt niſi vnum bonum omnino ſimpliciter.

Pro doctrina Thomiſtica ſane intellecta.

De ſummo bono.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quõ per rationem oſtendas, rectè dictum quandoque à ſcripturis. 1. Cor. 15. ſtella differt à ſtella in claritate (loquendo de beatis,) & Ioh. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt: quandoque autem dictum, Geneſ. 15 Ego Deus merces tua magna nimis, & Matth. 20. Conuentione facta cũ operarijs ex denario diurno. 2° habes: quomodo rationabiliter vtrunque, & quando ſcilicet in primis locis plures eſſe beatitudines innuit, & quando in ſecundis vnam tantum. 3° quõ ex his viciſſim firmentur concluſiones, vides. 1 2 3

Vel p S. Eccleſ. ad intelligẽ. ſcript.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in Dei beatitudine includatur omnis beatitudo.

CONCL. M. Quicquid eſt deſiderabile in quacunq; beatitudine vel vera vel falſa, totum eminẽtiùs in diuina beatitudine præexiſtit. 158

¶ PROB. Quia Deus habet perfectiſſimè fœlicitatẽ & contemplatiuam, & actiuam, & terrenam [modo tamen ſibi Deo condecente;] omnibus imperfectionibus omninò remotis.

1^{m} de maiori. Falſæ. ℞. Secundum quòd deficiunt à ratione veræ beatitudinis: non, ſm quòd ſunt beatitudines. i. non ſecundum quòd habent aliquid de ſimilitudine, etiam tenuiſſima, veræ beatitudinis Tunc &c. Nã huiuſmodi beatitudines ſunt in Deo, inquantum beatitudines: non inquantum deficiunt à beatitudine, ideſt non inquantum ſunt falſæ. Hoc modo intellige concluſionem.

Beatitudo falſa.

2^{m} de minori. Conuenire. ℞. Corporaliter: non, ſpiritualiter ſecundũ modum ſuũ. Tunc &c. Nam hoc patet in corpore per Boetium. ſ. Hinc declaratur

rur concluſio quo ad terrenam fœlicitatem maximè, & ly modo ſibi condecenti.

¶ NOTATIO. Præſentis corporis dicto, q. ſ. fœlicitas terrena conſiſtit in dignitate & fama, & cōſequenter q. honor maximum bonum [hoc enim eſt de ratione fœlicitatis: ita vt non poſſit apprehēdi aliquid eſſe fœlicitas alicuius, & non eſſe ſummum bonum;] dicto, inquam, huic, q. honor eſt maximum bonū, confirmato. 12. q. 1. 2. 1^m. & 22 q. 103. 1. 2^m. q. 129. 1. c. 1. q. 131. 1. 2^m. & Ethic. 4. lectio. 9. non obſtat illud. 1. d. 1. l. 4. & 2. d. 27. l. & Veri. q. 12. 3. 15. Vndè trahitur, q. honor eſt de minimis bonis, cùm exteriora bona eſſe minima ibi dicantur. Nam ſtat ſimul q. honor ſit maximum bonum, inter exteriora bona tamen. [ſic intelligitur dictum in primis locis,] & q. ſit minimū bonum in genere rectitudinis vitæ [ſic intellige dictum in ſecundis locis.] Vide ſupra ar. 3. notatione vlt.

Pro doctrina Thomiſtica ſano intellectu.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quō per rationem
moſtres, rectè Deum in ſcripturis vocari omne bonum Exo. 33.
2 oſtēdam tibi omne bonum? 2° habes: quomodo catholicè per
hæc & ſimilia intelligas in propoſito, videlicet Deus eſt omne
bonum, ideſt Deus continet in ſe omnes beatitudines. Non. n.
eſt omne bonum tantum cauſaliter vel per remotionem (vt dicit error Algazelis, & Rabbi Moſis. Direct. inquiſit. 2. par. q. 4.]
3 ſed verè, & propriè. ſupra q. 13. art. 2. 3. 3° quomodo ex his firmetur viciſſim concluſio, vides.

Vtilit. pro S. Eccl. ad intel. ſcr.

QVÆSTIO XXVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum proceſſio ſit in diuinis.

159 CONCLVSIO. M. Fides catholica proceſſionem, ſecundum emanationem intelligibilem, ponit in diuinis.

¶ PROB. Quia fides catholica ponit in diuinis proceſſionem [Ioh. 7. Ego ex Deo proceſſi;] & ea, quæ in Deo dicuntur, ſunt intelligenda ſecundum ſimilitudinem ſupremarum creaturarum. i. intellectualium ſubſtantiarum [cùm Deus ſit ſuper omnia.]

1^m de maiori. Proceſſio. ℞. Quæ eſt vel motus localis vel actio tendens ad extrà: nō, quæ eſt actio manens intrà. Tunc &c. Nam modo ſecundo accepta proceſſio ſolùm eſt in diuinis: vt docet concluſio.

Proceſſionum harū diſpar cōditio.

2^m de maiori. Procedens. ℞. Proceſſione ad extrà: non, proceſſione intelligibili ad intrà. Immò procedens ſecunda proceſſione, quātò perfectius procedit, tanto magis eſt vnum cum eo à quo procedit. Tunc &c. vt patet ex ad primum. Ex litera vides quomodo verbum diuinū & ſpiritus ſanctus ſint penitùs idem eſſentialiter cum patre, à quo procedunt: id quod videre etiam eſt in reſponſione ad 3^m ſub exemplo.

3^m de maiori. Procedere. ℞. Vt extraneum, & diuerſum: non, vt intimum per modum intelligibilem. Tunc &c. Nam in diuinis eſt ſolùm procedere ſecundo modo. Ex litera inferes dicendo. Ergo filius eſt primū principium de principio primo. Primum quidem principium eſt filius: quia eſt eſſentialiter idem cum patre, à quo procedit: eſt autem de principio primo; quia realiter perſona filij à patre procedit, & perſonaliter ab eo diſtinguitur. Hæc etiam de ſpirituſancto, cùm ſit verus Deus, ſeruato modo proceſſionis eius ab vtroque dices.

Primum principiū de principio primo.

1 ¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione in ſenſu catholico intelligas ſcripturas, vbicunque ponunt proceſſionem in diuinis, vt Ioh. 28. ex Deo proceſſi, & 17. Exiui à patre: &
quomodo ex ratione eadem monſtres, illas ritè proceſſionē ibi
2 ponere. 2° habes: quomodo Trinitarios, i. negantes Trinitatem
in diuinis, quocunque nomine interim ſpecialiter vocentur,
cōfundere incipias ex ratione. Hic enim articulus cum multis ſequentibus eſt quaſi fundamentum præparatorium ad ponēdam ſanctam Trinitatem, & aduerſarios eius confundendos.
3° habes: quomodo tanquam in radice monſtres, Trinitarios
3 huiuſmodi eſſe iuſtiſſimè tum per ſcripturas, tùm per Eccleſiā [quod ſuo loco ſpeciatim oſtendemus] damnatos. Ex his quomodo viciſſim firmetur præſens doctrina; tādem videre potes.

Vtil. pro S. Eccleſ. ad intel. ſcri. & contra Trinitar.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum aliqua proceſſio in diuinis poſſit dici generatio.

160 CONCL. M. Proceſſio verbi in diuinis gñatio dicitur.

¶ PROB. Quia talis proceſſio eſt & per modum intelligibilis actionis, quæ eſt operatio vitæ: & à principio coniuncto, & ſecundum rationem ſimilitudinis, & in eadem natura exiſtens.

¶ *Corollarium.* Ergo verbum ipſum procedens dicitur re vera filius, & tantò verius, quantò eius vita non exit de potentia in actum, neque in diuerſitatem numeralem naturæ.

1^m de maiori. Generatio. ℞. Exiens de potentia in actum: non, generatio vt generatio. Tunc &c. Nam generatio primo modo ſumpta non eſt in diuinis: ſed ſecundo modo.

2^m de maiori. Modum intelligibilem. ℞. Qui eſt ſubſtantia intellectus: non, qui eſt alia res ab intellectu. Tunc &c. Non enim eſt ſimilis ratio de proceſſione ab intellectu noſtro, & ab intellectu diuino; quoniā intelligere in nobis non eſt ipſa ſubſtantia intellectus: vt in litera &c.

3^m de conſequentia prima. Receptum. ℞. Ab alio: non ſemper, in aliquo ſubiecto. Tunc &c. Nam licet nullum eſſe receptum in aliquo ſubiecto ſit eſſe ſubſiſtens (vt arguitur:) tamen eſſe receptum ab alio tantum poteſt eſſe ſubſiſtens. Ex litera ergo dic ſic. ſi vis fiat in vocabulis, dicendum: q. filius Dei habet eſſe acceptum, non autem eſſe receptū. Sic enim eſſe per ſe ſubſiſtens, & eſſe receptum contraponuntur: eſſe verò per ſe ſubſiſtens & eſſe acceptum poſſunt ſtare ſimul.

¶ APPENDIX Hinc habes quomodo ex ratione oſten- 1
das, iure poſitam fuiſſe generationē in diuinis tùm à quatuor
Concilijs principaliſſimis, dùm in confeſſione fidei verbum vocant genitum [ſi genitum ibi ponunt. ergo & generationē, qua generatur,] & conſequenter ab omnibus alijs Concilijs de fide in filium Dei genitum, tractantibus, tùm a ſcripturis, ſanctis ps. 2. Ego hodie genui te, quod pſalmi dictū ab apoſtolo Heb. 1.
generationi filij à patre applicatur: item pſal. 109. Ex vtero antè
luciferum genui te. 2° habes: quō ex ratione huiuſmodi om- 2
nia de generatione dicta in ſenſu catholico & intelligas & con
tra veritatis hoſtes defendas. 3° quomodo ex his viciſſim firme- 3
tur concluſio, vides.

Vtil pro S. Eccl. ad intelligētiā conciliorū ſcripturarum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in diuinis ſit alia proceſſio à generatione Verbi.

CONCL. M. Præter proceſſionem verbi ponitur alia pro- 161
ceſſio in diuinis, quæ eſt proceſſio amoris.

¶ PROBATIO. Quia proceſſio in diuinis eſt ſecundum actionem immanentem in natura intelligibili [ar. 1.] & actio huiuſmodi eſt vel intellectus, ſecundum quam attenditur proceſſio verbi, vel voluntatis, ſecundum quam attenditur proceſſio amoris. ¶ Probatio eadē breuior. Actio immanēs in natura intelligibili eſt duplex [ar. 5.] ergo præter proceſſionem verbi &c.

1^m maior. Eadem ratione erit &c. ℞. Niſi proceſſio ad intrà terminaretur in proceſſione voluntatis. Tunc &c. Nam ſiſtitur in proceſſione voluntatis: & ideò non proceditur in infinitum.

2^m de maiori. Natura. ℞. Creata: non, increata. Tunc &c. Non enim eſt eadem ratio de communicatione naturæ creatæ, & increatæ.

3^m minor. Sed talis proceſſio &c. ℞. Negatur minor. Nec probatio valet. Nam licet voluntas diuina & intellectus ſint vnum: tamen habent ordinem quendā actiones vtriuſq;. Et hoc ſufficit ad faciendum, q. vera proceſſio non ſit alia; ſed ſint duæ. Ex litera quoque ſumas ibi intimen pro quæſt. 26. art. 2. & dic. ſi nihil poteſt voluntate amari, niſi ſit intellectu conceptum: ergo nullus voluntate conquieſcere in beatitudine. niſi habeat beatitudinē. Ergo voluntatem frui beatitudine conſequitur ad habere beatitudinem. Ergo non poteſt eſſentia beatitudinis conſiſtere in voluntate: cū eſſentia beatitudinis ſit ipſum habere illam, & voluntas præſuponat ipſum habere. Ergo eſſentia beatitudinis conſiſtit in intellectu, ad quam beatitudinem iam per intellectum habitam & in ipſo conſiſtentem ſequitur, quod voluntas in eadem beatitudine per amorem ſuum conquieſcat.

Vbi beatitudo.

¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione oſten- 1
das, meritò duas in Diuinis proceſſiones aſſignari Ioh. 8. 15. 14.
Chriſtus enim Ioh. 8. dicit, ego ex Deo proceſſi: Ioh. 15. ſpiritus ſanctus procedit a patre, Ioh. 14. Alium paracletum dabit vobis. Ecce ergo vna proceſſio Ioh. 8. Ecce vna Ioh. 15. Ecce alia & alia [ergo duæ] Ioh. 14. per quarum vnam procedit
vnus per aliam alius. 2° habes radicaliter: quomodo ex ratione 2
reijcias hæreſim Doſithai [Pat. Baſi hæus] impudentiſſime dicentis, ſpiritum Dei non eſſe. Si namque ſpiritus ſanctus, ſeu ſpiritus Dei non eſſet, fruſtra aſſignari videretur proceſſio alia à pro-

Vtilit. pro S. Eccl. ad intel. ſcr.

& contra Doſithaũ damn. à Papis & Concilijs.

a proceſſione verbi:& ſi fruſtra iſta non aſſignatur, procul dubio ſpiritus Dei per ipſam procedens eſt. 3° hẽ, etiam radicaliter: quomodo. ex ratione monſtres, hanc ritè damnatam ab Innocentio 3. in Concilio Lateranenſi.de ſum.tri.& fi cath. ſimiliter,& a Gregorio 10 in Concilio Lugdunenſi,de ſumm.trin. & fid.cath.16.fideli ac deuota:ubi Pontifex vterque Romanus ſpiritum ſanctum eſſe profitetur. Ab omnibus etiam ſcripturæ de ſpiritus ſancti exiſtentia mẽtionem facientibus damnatam intelligimus hæreſim hanc Doſithæi.3° quomodo ex his vicíſ-
3 ſim firmetur concluſio præſens,vides. Nam quoſcunque canone ſpiritum ſanctum eſſe,& alium eſſe à filio,ponentes [vt ſupra hic] pro concluſione ſtare,ſaltem per ſuppoſitionem, dicimus: quandoquidem huiuſmodi omnes dari duas proceſſiones,vt duas ipſas perſonas ſtatuant,præſupponunt.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum proceſſio amoris in diuinis ſit generatio.

162 CONCL. M. Proceſſio amoris in diuinis non debet dici generatio.

¶ PROB. Quia proceſſio amoris non conſideratur ſecundum rationem ſimilitudinis: & generatio attenditur ſecundum rationem ſimilitudinis.

1m de maiori. Procedit in ſimilitudinem naturæ. ℟.Ex propria vi proceſſionis : non, ex vi naturæ tantum..Tũc &c.Quod enim procedens per modum amoris procedat in ſimilitudinem naturæ in Diuinis,hoc nõ eſt ex ui talis proceſſionis,per modũ.ſ,voluntatis,ſed eſt ex vi naturæ diuinæ,quia.ſ.quicquid in Deo eſt Deus eſt. Ex litera ergo dic ſpiritus ſanctus eſt Deus nõ quia procedit per modum voluntatis,ſed quia hoc ſuum procedere per modum voluntatis eſt in Diuinis,ſeu in natura Diuina.

Procedere in ſimilitudinẽ dicitur dupliciter.

2m de maiori. Ita ℟. quantum ad hoc, quod ſimilitudo eſt de ratione vtriuſque: non quantum ad hoc,quod ſimilitudo ſit eodem modo de ratione vtriuſque.Tunc &c. Nam verbo conuenit generari ratione ſimilitudinis,inquantum.ſ.ipſum eſt ſimilitudo generantis id quod non conuenit ſpirituiſancto Amor n. procedit ex ſimilitudine,ideſt ex eo,quod aliquis eſt ſimilis Petro,amatur a Petro:non autem amor eſt ſimilitudo amantis,neque ex amore procedit ſimilitudo. ſic ergo a filio,qui eſt ſimilitudo patris generantis,procedit ſpiritus ſanctus,qui eſt diuinus amor: non autem e contra.

Similitudo ẽ in generatione, nõ amatione.

3m de maiori. Specie.℟.Nominata,vel innominata,a nobis. Tunc &c. Nam ſufficit: quod proceſſio per modum voluntatis ſpeciale nomen , quantum eſt de ſe,habeat.Licet illud ſpeciale nomen a generatione
3 differens non ſit nobis natum.

¶APPENDIX. Hinc habes:quomodo ex ratione oſtendas,iure in ſymbolo Athanaſij[Hoc tanquam regula fidei cenſetur a Concilio Florentino, in Decreto ſuper vnione Iacobinorum & Armeniorum,ibi,Sexto Compendioſam illam fidei regulam per beatiſſimum Athanaſium ipſis præbemus,vide licet quicunque vult ſaluus eſſe &c.] de ſpirituſancto dici , qd non eſt genitus,ſed procedens , & a Concilio Toletano primo in aſſertione fidei contra Priſcillianiſtas,ibi. Eſt ergo Ingenitus pater,genitus filius,non genitus paracletus, ſed a patre filioque procedens. Ab his enim patribus ſic dicentibus infinuatur, quod proceſſio amoris,ſeu ſpiritus ſancti,non debet dici generatio.& ideo probatio concluſionis articuli poteſt adnecti ſatis oſtendere ab eis eſſe de ſpirituſancto ſic recte dictum.e° illa ra-
2 tione potes etiam reijcere Caluinum irrationabiliter credere nolentem ſymbolo Athanaſij [Prat. trinitarij ,] item Petrum ſtatorium,& Georgium Brandata, illud ſymbolum non Athanaſij,ſed ſatanaſij pluſquam iniurioſe dicentes [°rat.Lucas ſternberger:] licet in catholica Eccleſia cantari ſoleat.item Valentiniſtas [°ras Valentiniſtæ] blaphemæ dicentes , ſymbolum Athanaſij eſſe ſophiſticum quod quartum inducat Deum , &
3 ſacrilegum quod ſoluat Chriſtũ. 3° demum quomodo ex his vicíſſim præſens firmetur articulus, vides.

Vid. pro S. Eccleſ. contra Caluinum,ſtatorium, Brandatam, Damnatos à Concilijs.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum ſint plures proceſſiones in Diuinis,quam duæ.

CONCL. M. Nulla alia proceſſio poteſt eſſe in Deo, niſi duæ.ſ.verbi & amoris.

163 ¶PROB. Quia in Deo non põt accipi proceſſio,niſi ſecundum actiones immanentes in natura intellectuali , & huiuſmodi actiones non poſſunt eſſe , niſi duæ , [ſcilicet intelligere,velle .

¶NOTATIO. Licet intelligere.& velle,diuina ſint totaliter actiones immanentes : tamen intelligere , & velle,noſtra nunc non videntur totaliter remota a genere actionum ad extra,propter rationem ipſius ſentire in litera dictam. ſicut enim ſentire perficitur ꝑ actionẽ ſenſibilis in ſenſum,ita noſtrũ nũc intelligere,& conſequenter velle,proficitur per actionem phãtaſmatum ſenſatorum in intellectum . Ergo,ſi ob illud non eſt totaliter remotum ab actionum genere ad extrà ipſum ſentire,videtur,ꝙ & ob id ipſum interiore noſtrum nunc non ſit totaliter à tali genere actionum remotum.

Actiones immanentes.

1m de conſequentia. Tertia. ℟. Ad extrà tamẽ exiſtens : non,exiſtens ad intrà. Tunc &c. Nam de proceſſionibus ad intrà tantũ eſt concluſio. Ex litera quoque dic : ꝙ datur tertia proceſſio exiſtens à Deo;ſed non tertia exiſtens à Deo in diuinis.Hoc eſt. Nõ datur proceſſio tertia,qua procedat aliqua perſona diuina : ſed qua à Deo procedant creaturæ .

2m de antecedente. Principium.℟. Vt obiectũ voluntatis : non,Vt actio. Tunc &c. Proceſſiones enim,de quibus loquimur, ſm̃ actiones aliquas attenduntur : non ſm̃ obiecta illarum actionum , puta non ſm̃ veritatem & bonitatem.Ex litera dic : ꝙ bonitas aſſeritur eſſe proceſſionis princi , inm,vt voluntatis obiectum;inquãtum Deus amando bonitatem ſuam producit ſpiritumſanctũ , ſicut & intelligendo veritatem ſuam producit Verbum.

3m de maiori. Maior.℟. ſ. Perfectior,non, ideſt numeroſior.Tunc &c.Immò argumẽtum eſt pro concluſione.Nam ex eo, ꝙ per vtramuis proceſſionem producitur quid perfectiſſimum,patet apertè & quòd illa fœcunditas eſt ſine fine maior intenſiuè omnibus fœcunditatibus noſtris etiam ſimul ſumptis, & ꝙ multiplicari nõ poteſt . Quòd enim noſtra fœcunditas multiplicetur, puta ꝙ vnus pater habeat plures filios,eſt ex imperfectione: quia ſcilicet vnus filius non adæquat totam fœcunditatis virtutẽ,à qua proceſſit.

¶ NOTATIO. Præſentis corporis dicto , ſ. ꝙ ſentire non eſt totaliter remotum à genere actionum ad extrà confirmato Metaph 5.lect.16.nẽ obſtat dictum 1.q.14.2.c.q.54.1.c & 1 2. q 31 5.c.& 1.diſt.40.q 1.1.1m.& contra 1.cap.100.2m. lib 2.c.1. lib 3.c.20.& Veri q 8.6.c & Anima 3.lect.4. ꝙ.ſ.ſentire & intelligere ſunt actiones immanentes. Nam ſciendum , ꝙ ſentire, cũ ſit operatio in ſentiente tenuerit,quaſi perfectio, eſt extra naturã operationum tranſeuntium in exteriorem materiam, velut eſt ſecare fabricare [ſic ſumitur ſentire in ſecundis locis.] Cum hoc tamen illud ipſum ſentire, cùm ad ſenſationem faciendã externus obiectum agat in ſenſum , eſt quodammodo nõ remotum ab actionibus ad extrà ,quodammodo aſſimilatur illis,inquãtum exterius obiectum ſequitur,nõ in quod agat ſentire perficiendo ipſum [vt ſit in actionibus tranſeuntibus, ſed quod agat in ſentire imprimendo ſuam formam ei[ſic intelligitur in primis locis: vt colligitur hic ex corpore.]

Pro doctrina Thomiſtica ſen intellectu.

¶APPENDIX. Hinc habes quomodo ex ratione oſtendas, duas tantum perſonas procedentes meritò poni in diuinis & à ſcripturis ſacris , & à ſymbolo fidei , & ab omnibus legitimis Concilijs de hoc tractantibus.Si enim duæ tantum proceſſiones ibi, quarum vtraius perſona producitur perfectiſſima in ſummo,patet : ꝙ ibi duo tantum procedentes ſunt . e° habes quomodo ex eadem ratione, extentione quadam proportionali,intelligas contrariam ſententiam , ꝙ.ſ. ſint plures proceſſiones,quàm duæ]eſſe damnatam.de ſum.tri. & fi. cath. Damnamus. ibi enim Papa Innoc.in concilio abhorres in diuinis quaternitatem,quæ deducitur ex trinitate perſonarum & re abſoluta extra perſonas ergo à ſimili,deteſtatur quaternitatem,quæ aliundè veniret.Cõdemnationem enim iſtam, ſi quaternitas datur in diuinis,condemnat vniuerſaliter:licet hanc ex materia, quã ibi tractat, Abbatis Ioachim ſpecialiter tunc reſultari oſtendat. Quis modò neſciat quaternitatem diuinarum perſonarum dari,ſi plures ſint proceſſiones duabus ? 3° quomodo ex his vicíſſim doctrina firmetur articuli, vides .

Vid. p S. Eccl. pro defendendis catholicis dogmatibus contra adductores quaternitatẽ diuinatos à° pa a cane hoc genere h.

QVAESTIO XXVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales.

CONCL. M. Neceſſe eſt, ꝙ relationes , quæ ſecundum proceſſiones diuinas accipiuntur , ſint relationes reales. 164

¶PROB. Quia quando aliquæ res ſecundum ſuam naturam ad inuicem ordinatæ ſunt, neceſſe eſt , relationes in huiuſmodi rebus inuentas eſſe reales.& proceſſiones

ceſſiones in diuinis ſunt ad inuicem ordinatæ in identitate naturæ [neceſſe eſt igitur, quod relationes, quæ ſecundum proceſſiones diuinas accipiuntur, ſint reales.]

1^m de fine maioris. Prædicari. ℞. Per modum inhærentis: non aliquo pacto, i. per modum ad aliud ſe habentis. ſi conſideretur. ſ. relatio ſecundum propriam relationis rationem. Tunc &c. Nam quicquid eſt in Deo realiter, de ipſo poteſt prædicari vel per modum inhærentis [.i. per comparationem ad illud cui ineſt, vel per reſpectum ad alterum. Cuncta, quæ de Deo prædicantur primo modo, vertuntur in ſubſtantiã. quæ autem ſecundo modo, remanent relationes.

Duobus modis prædicantur aliqua de Deo.

2^m de maiori. Similis eſt. ℞. Quantum ad identitatem ſubiectæ: non, quantum ad identitatem numeralem perſonarum. Tunc &c. Nam licet huiuſmodi relationes ſint ſimiles relationibus Identitatis in hoc, quod non tollunt identitatem ſubſtantiæ: tamen ſunt relationes realiter diſtinctæ, inquantum perſonas tanquàm extrema ſuã realiter diſtincta habent. Verbi gratia. Paternitas filiatio non tollunt vnitatem numeralem eſſentiæ, habẽt tamen perſonas realiter diſtinctas, ſcilicet patrem & filium, tanq̃ ſua extrema.

Relationes reales quomodo ſunt identitatis.

3^m de maiori. Principij. ℞. In eadem natura exiſtentis: non, in diuerſa. Tunc &c. Nam Deus eſt creaturarum principium in diuerſa natura exiſtens. Vnde non eſt eadem ratio. Ex litera dic: quod Deus perſonas producit ex neceſſitate naturæ; licet non coactiuè. Per intellectum ergo & voluntatem producit perſonas, ſed ex neceſſitate naturæ: per intellectum & voluntatem producit creaturas, ſed voluntariè, i. ita quod poteſt etiam non producere.

Productiones perſonarũ, & creaturarum differunt.

4^m de minori. Operationem intellectus. ℞. Solam: non, fundatam in rebus relatiuè ad inuicem realiter comparatis. Tunc &c. Nam relationes huiuſmodi in diuinis ſunt inter procedens & à quo procedit & conſequenter non conſequuntur operationem ſolam intellectus quaſi adinuenientem in rebus intellectis iſtas relationes, ſed conſequuntur operationem intellectus res realiter ad inuicem relatiuè diſtinctas concernentem.

1 ¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione tanq̃ in radice confundas hæreſim Sabellij [Prat. Sabellius Pentapolitanus] impiè dicentis, quod vna perſona ſunt pater filius ſpiritus ſanctus nec differunt realiter perſonaliter. Nam, cùm pater ſit paternitate pater, filius filiatione, ſpiritusſanctus proceſſione, ſi paternitas filiatio proceſſio ſunt relationes reales: pater, quod pater, filius, & ſpiritusſanctus ſunt perſonæ realiter diſtinctæ. Sicut è conuerſo hæreſis illa Sabelliana ſequeretur: ſi negaretur articuli concluſio, i. quod relationes ipſæ ſint reales. 2° habes. quomodo ex ratione tanquàm in radice oſtendas, hæreſim prædictã iure eſſe damnatam à ſymbolo Athanaſij compẽdioſa regula fidei [ſupra q. 27. ar. 4.] dicente, Alia eſt perſona patris, alia filij, alia ſpiritusſancti, & à Papa Innocentio ſic, Hæc ſancta trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuidua: & ſecundum proprietates [.i. relationes] perſonales diſcreta de ſum. tri. & fi. cath. firmiter: item à Concilio Toletano XI. Canon. . . ſic in relatiuis perſonarum nominibus Pater ad filium, filius ad patrem, Spiritusſanctus ad vtroſque, refertur quæ, cùm relatiuè tres perſonę dicantur, vna tantum ſubſtãtia creditur: & à Cõcilio Florentino, de proceſſione ſpiritusſancti, in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio & ab omnibus alijs de hac re tractantibus.
3 3° quomodo ex præmiſſis viciſſim firmetur ſancti Doctoris concluſio, vides.

Vid. p. S. Eccl. contra Sabellianã hæreſim dãnatam à Papa, & Concilijs.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum illæ relationes ſint eſſentia diuina, vel ſint extrinſecus affixæ.

165 CONCL. M. In Deo non eſt aliud eſſe relationis, & eſſe eſſentiæ, ſed vnum & idem.

1 ¶ PROB. ° Quia quicquid in rebus creatis habet eſſe accidentale, ſecundum quod transfertur in Deum, habet eſſe ſubſtantiale. & nihil ſubſtantiale eſt in Deo, niſi ſua eſſentia: ° Quia [ly differens &c.] in relatione importatur reſpectus ad ſuum oppoſitũ,
2 qui non importatur in nomine eſſentiæ.

1^m de maiori. Dicitur ſecundũ ſubſtantiã ℞. i. prędicatur per modum ſubſtantiæ: non ideſt eſt ſecundum ſuũ eſſe idem quod ſubſtantia. Tunc &c. Nam relatio in Deo dicitur ſecundum ſubſtantiã, ideſt eſt idem realiter quod diuina ſubſtãtia; & [ſecundum ſenſum B. Auguſtini] non dicitur ſecundum ſubſtantiam, i. non eſt idem ratione cũ diuina ſub-
2 ſtantia. ſubſtantia namque prædicatur per modum ſubſtantię; & relatio ſecundum quod relatio prædicatur per modũ reſpicientis ad alterum. In litera nota quod prædicari per modũ ſubſtantiæ eſt prædicari vt exiſtens in eo, de quo dicitur.

2^m de antecedente primo. Aliquid. ℞. Aliud ſecũdum rem: vel aliud ſecundum nominis rationem. Tunc &c. Nam in Deo præter relationem non eſt aliquid aliud ſecundum rem; ſed ſolũ conſiderata nominum ratione. Ex litera dic: quod hic tractari poteſt, vtrum relatio creata diſtinguatur à ſuo fundamento.

3^m de conſequentia prima. Sit ipſa diuina eſſentia. ℞. Et diuina eſſentia ſit relatio tantùm. Tunc &c. Nam diuina eſſentia non continet ſolùm illud, quod ſignificat nomen relatiuum: ſed ipſius eſſentiæ perfectio eſt maior, quàm quod ſignificatione cuiuſcunque nominis noſtri comprehendi poſſit. Ex litera igitur intellige ſacram ſcripturam ibi, Deus eſt maior corde noſtro, & ſimilia. Ex litera ibi, ſi In perfectione &c. ſequeretur, quod eſſe eius eſſet imperfectum, ne trahas quod hic de mente ſancti Doctoris ſit, quòd relatio dicat imperfectionem vel perfectionem. Vult enim tantum inferre, ſicut & infert; quod admiſſo ſolo relatiuo in diuinis, tunc eſſe diuinum eſſet imperfectum, ideſt non eſſet quid ſubſiſtens.

¶ NOTATIO. Dicto huic, quod ex corpore articuli trahitur, quod ſ. Relatio ſecundum rationem ſuam nihil ponit in ſubiecto, etiam confirmatio. 1. d. 8. q. 4. 3. c. d. 20. 1. c. d. 26. q. 2. r. c. 2^m. 3^m. d. 30. 1. c. d. 33. 1. c. & Veri. q. 1. 5. 15^m. & Potentia q. 2. 5. c. q. 7. 8. 1. q. 8. 2. c. & Quol. 7. 4. c. non obſtat id, quod videtur oppoſitum dici. contra. 2. cap. 13. Nam relatio ſecundum varias conſiderationes aliquid, & nihil, ponit in ſubiecto. Relatio enim ſecundũ eſſe ſuum conſiderata inhæret ſubiecto: at ſecundum rationẽ propriam conſiderata aſſiſtit tantùm ei; quoniam nihil abſolutum in eo ponit, ſed tantum reſpectum ad aliud. ex 1ª. q. 28. 1. 1^m. q. 39. 1. c. q. 40. 1. c. & 1. d. 8. q. 4. 3. 4^m. d. 33. 1. c. & Potentia q. 7. 9. princ°. q. 8. 1. 4^m. q. 9. 5. 2^m. 14^m. trahitur hic intellectus.

Pro doctrina Thomiſtica vero intellectu.

¶ APPENDIX. Hinc habes: quomodo ex ratione conuincas hæreſim Gilberti cognomẽto Porretani [Prat. Gilbertus Porretanus] natione Galli, ab eo tamen reuocatam, dicentem Relationes in diuinis eſſe tantum aſſiſtentes, ſiue extrinſecus affixas. Vnde ſecũdũ, eius dictum, quod relationes, realiter in Deo exiſtentes non erant idem ſecundum rem, quod ipſa eſſentia: 1
2° habes. quomodo ex eadem ratione oſtendas, hanc iuſtæ damnatã fuiſſe a Concilio Remenſi definiente, quod relationes realiter in Deo exiſtentes ſunt idem ſecũdum rem cum ipſa eſſentia: & virtualiter a Concilio Florentino approbante illud theologorum, quod ſcilicet In diuinis omnia ſunt vnum vbi non obuiat relationis oppoſitio. Cum igitur relatio non opponatur eſſentiæ diuinæ, patet: quod Concilium Florentinum per hac illam hæreſim damnauit, 3° quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio quoad primam partem, vides. Nam quoad ſecundam partem adeo patet: vt nullus, quod ſciam, eius oppoſitum docuerit. Adde quod ſequentes propoſitiones differunt in veritate & falſitate. Videlicet. Hæc propoſitio. Paternitas non eſt filiatio. eſt vera; hæc autem, eſſentia non eſt filiatio, eſt falſa, item iſta, Paternitas opponitur filiationi, eſt vera; & iſta, eſſentia opponitur filiationi, eſt falſa. Oportet igitur eſſe aliquam diſtinctionem inter eſſentiam & relationes huiuſmodi. Non realem, cum hoc ſit contra Eccleſiam, ergo ſecundum rationis intelligentiam, ideſt ſecundum modum ſignificandi terminorum. [vt in corpore articuli.]

2 Vid. p. S. Eccleſ. cõtra Gilberti. Galli, cuiuſdam, hæreſim, 3 damnatã p. duo Cõcilia.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum relationes, quæ ſunt in Deo, realiter ab inuicem diſtinguantur.

CONCL. M. Oportet, quod In Deo ſit realis diſtinctio prędictarum, relationum, non quidem ſecundum rem abſolutam, ſed ſecundum rem relatiuam. 166

¶ PROB. ° Quia in re abſoluta, ideſt in diuina eſſentia, eſt ſumma vnitas, atque ſimplicitas: ° Quia [ly ſed ſecundũ &c.] in Deo eſt realiter relatio [ar. 1] & vbicunque eſt realis relatio, oportet, quod ibi ſit realiter relatiua oppoſitio in ſui ratione includens diſtinctionem [ſecundum, ſcilicet rem relatiuam.] 1 2

¶ NOTATIO. Si relatio eſt in aliquo ſecundum rationẽ tantum, tunc oppoſitio illa relatiua dicit diſtinctionẽ rationis tantum, vt Petrus eſt idem ſibi: ſin autem relatio eſt realiter in aliquo, tunc relatiua oppoſitio dicit diſtinctionem realem. ob hoc litera præmiſerat, quod in Deo eſt realis relatio: poſt ex hoc ipſo nunc infert, quòd oppoſitio illa relatiua includit oppoſitionem realem.

1^m de maiori. Eadem. ℞. Re, & ratione: non, re tantum. Tunc &c. Nam relationes diuinæ cum eſſentia diuina ſunt idem re non autem ratione.

2^m concluſio. Ergo nec paternitatis, & filiationis. ℞. Niſi paternitas, & filiatio, vltra diſtinctionem

diſtinctionem rationis importarent oppoſitionem in rationibus proprijs. Tunc &c. Non enim eſt ſimilis ratio de his, & alijs in argumento adductis: quæ tamen ceu ſimilis putabatur.

3^m de maiori. Originem. ℞ Vel quia oriuntur ali qua ab inuicem: vel quia accipiuntur per oppoſitum ſecundum originē alicuius ab alio. § Tūc &c. Nam quamuis relationes &c. vt in litera.

¶ NOTATIO. 1ª. Præſentis corporis dicto, ſ. relatiua oppoſitio in ſui ratione includit diſtinctionem, quod videtur innuere, q̄ oppoſitio cauſat diſtinctionem, non obſtat ly oppoſitio contradictionis non cauſat diſtinctionem ſed ſequitur eā. Poª. q. 10. 5. c. Nam quia oppoſitio in ſui ratione diſtinctionem includit (vt dicitur hic:) ideò ad inuicem ſe conſequuntur; licet diuerſimodè, vt conſideranti hoc in locis vtriſque adductis patebit magis. Vide tu ibi.

¶ 2ª. Item in reſponſione ad primum dicto, ſ. licet actio ſit idem motui ſimiliter & paſſio, non tamen &c [.i. actio & paſſio conueniunt in vna ſubſtantia motus, & differunt tantum ſecundum diuerſas habitudines] confirmato infrà. q. 41. 1. 1^m. §. q. 45. 2. 1^m. & 22. q. 90. 3. c & 2 d 40, 4. 1^m. & Meth. 11. lect 9. & Phiſ. 3. lect 4. & Anima. 3 lecti 1. non obſtat dictum illud, ſ. nō poteſt eſſe idem accidens numero actio & paſſio, ſed eorū differentię ſunt tantum penes terminos. i. agent & patiens 2 d. 40. 4. 1^m. & contra. 2. cap 56. 3^m. Nam actio & paſſio ſumi poſſunt dupliciter, ſ. pro habitudine agentis ad patiens, vel patientis ad agens, & pro motu in quo fundantur tales habitudines [q. n. motus ſit harum fundamentum, patet: quia, remoto per intellectum motu, nihil de actione ac paſſione remanet niſi prædictæ habitudines. ex infrà. q. 41. 1. 1^m. §. q. 45. 2. 2^m.] Si primo modo ſumantur, ſic realiter differunt. Nam alia eſt habitudo agētis ad patiens, & alia patientis ad agens. ſi ſecundo modo; ſic ſunt idem realiter. Idem enim motus numero, vt eſt ab agēte, eſt actio; &, vt recipitur in patiente, eſt paſſio Applica modò tu ad ſupradicta ſancti Doctoris hæc. vt bene intelligas, quæ videbantur diſſona in miram conſonantiam euadere.

Tre doctrinæ Thomiſticæ ſanæ intellectu.

1 ¶ APPENDIX. Hinc [.ſ. ex articulo habes: quomodo per rationem conuincas tanquam in radice hæreſim Sabellianam. [Prat. Sabellius pent.] dicentem q̄ in diuinis Trinitas eſt ſōnit nō realis. Si enim relationes iſtæ oppoſitæ, de quibus articulus realiter diſtinguuntur vtique & Trinitas. quæ ſm Boetium multiplicatur per huiuſmodi relationes diſtingueretur realiter; hoc eſt pater & filius & ſpiritus ſanctus à ſe inuicem diſtinguentur realiter. Quemadmodū è conuerſo, ſi non diſtinguerentur realiter relationes huiuſmodi, ſequeretur prædicta

Vt. pro C. Ecc. cōtra Sabel. hær. in Concil.

2 hæreſis: qđ ſcilicet Trinitas ibi non eſſet realis 2° habes: quomodo ex eadem ratione oſtendas, hanc iuſtè fuiſſe damnatam à Cōcilio primo Niceno. & à Cōcilio Romano ſub B. Sylueſtro papa: dum ambo ipſa damnauerunt Sabellium, vt in ſummis Conciliorum. Auguſtinus enim in de fide catholica inquit; Quomodo poterunt capitula illa recipi, quorum in aliqua ſet licet legitima ſynodo, vt patet ibi per contextum] damnantur authores? Damnatus igitur error in authore ſuo intelligitur

3 3° quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio vides.

ARTICVLVM QVARTVM.

Vtrum in Deo ſint tantum quatuor relationes reales. ſ. paternitas, filiatio, ſpirō, proceſsio.

168 CONCLV. M. Secundum quamlibet duarum proceſſionum in diuinis oportet accipere duas relationes oppoſitas.

¶ *Corol.* Ergo quatuor ſunt ibi relationes prędictę, & quatuor tantum. Nam duę proceſſiones tm̄ ſunt ibi

¶ PROB. Quia ſecundum quamlibet illarum proceſſionū oportet accipere relationem vnam principij ad à ſe procedentem. & aliam procedentis ad ſuum principium.

¶ Not. vniuerſalis. Doctor ſanctus quandoque non curat reſpondere directè ad quæſitum; ſed radicaliter tantum [vt hic] & hoc facit, vt breuitati ſuæ familiari ſtudeat, & nihilominus pro more ſuo ſolide quæſito ſatisfaciat. Exempli cauſa Expectabas hic, vt diceret expreſſe ly In diuinis ſunt quatuor tantum relationes reales, ſ. pręter illas ſiniſlo ſpiratio proc°. & tamē hoc implicitè dicere magis elegit tanquam in eius expreſſa probatione dicens. ſecundum quamlibet duarum &c. Sic enim & reſponſionem ſimul & ſuam probationem diuerſimodè breuib° inſinuauit. Hoc tu commēda memorię pro multis locis nè ſancto Doctori probro detur. id. vnde magnam laudem meretur.

Stylus breuis & compreſſus vniuerſaliter annotad°.

2^m de antecedente. Quæ videntur eſſe relationes reales. ℞. Si in Deo non eſſet idem intellectus & intellectum, volens, & volitum.

Sunt ergo relationes adductæ in argumēto relationes, rationis tantū Nec eſt ſimile de verbo, & re intellecta. Verbum enim eſt quod ex re intellecta, concipitur: & conſequenter non eſt idem iudicium de verbo & re intellecta; de relationibus intellectus ad intellectum; & de relationibus concipientis, ad rem conceptam. i. Verbum. Applica tu dicta nunc ſuo modo ad ſpiritum ſanctum, q̄ ſcilicet non idem iudicium de re volita, & illo: & conſequenter de relationibus volentis ad volitum. & de relationibus ſpirantis ad rem ſpiratam; ideſt ſpiritum ſanctum.

Verbū qd & ſimili ſpūſſctū.

2^m de minori. Intelligibiles, ℞. Conſequentes alto: , & alios. actus intelligendi; non, conſequentes vnum actum intelligendi tantum. Tunc &c. Nam Deus vno actu omnia intelligit: non pluribus, vt nos de quibus Auicenna.

3^m conſequentia. Ergo in Deo &c. ℞. Negatur iſta conſequentia, ſeu deductio concluſionis. Non enim bene infertur: ſed deberet dici. Ergo Deus cognoſcit multò plures relationes æternas. Et tunc. nihil contra: vt patet:

4^m de antecedente. Relationes. ℞. Rationis tā tum: non reales. Tunc &c. Nam de realibus tantum loquitur concluſio.

5^m de philoſophi. Eadem via. ℞. Sed, non idē reſpectus. Tunc &c. Nam de re ſpectibus, ſeu relationibus loquitur concluſio: non de aliquo abſoluto.

¶ No. Dicto præſentis corporis, q. ſ. quantitas non eſt i Deo confirmato. q. 42. 1. 1^m. Poª. q. 8. 1. c. q. 9. 7. c. non obſtat dictum illud. ſ. quædam ſpecies quantitatis dimenſiuæ quo ad rationem differentiæ ſunt in Deo & per conſequens ibi ſimiliter æqualitas eſt. 1. d. 19. q. 1. 4^m. d. 24. q. 1. 1, 1. 1. 1^m. 4^m. Nam ratio quantitatis in communi. cum in quadam diuiſibilitate conſiſtat, Inuenitur propriè in illis; quæ ſm ſe diuiduntur. Et ſic Deo non conuenit dimenſiua quantitas: vt dicitur in primis locis. Inuenitur etiam quodammodo prædicta quantitatis ratio in illis: in quibus diuiſio ſecundum ea, quæ extrinſecus ſunt, attenditur, Et ſic virtus dicitur diuiſibilis. & quantitatis rationem habens, ex diuiſione actuum & obiectorum. Vndè dicebat Apoſtolus de ſimpliciſſima virtute Dei, attendens quæ extrinſecus ſunt, Diuiſiones gratiarum ſunt. [ſ. à Deo indiuiſo datarum.] 1. Cor. 12. Talis ergo ratio quantitatis. ſ. virtualis Deo conuenit, & conſequenter æqualitas: vt dicitur in ſecūdis locis ex 1. d. 19. q. 1. 1, 1^m.

Pro ſana intelligentia Ange. Doctrinæ.

¶ Item dicto præſenti ad 2^m. q̄ ſ. alio actu intelligit homo lapidem & alio intelligit ſe intelligere lapidem, [pro quanto videtur negare, eundem eſſe motum in rem ipſam, & in imaginem eius,] confirmato. q. 82. 3. 2^m. non obſtat dictum illud; idē eſt motus in imaginem & in imaginatum. 12 q 181. 3. 3^m. q. 103. 3. 3^m. & 3ª. q. 8. 3. 3^m. q. 25. 3 c & 1. d. 17 q. 2. 3. c & 2. d. 4. 1. 4^m. d. 12. 1 5, & 3. d. 9. q 1. 2. ar. 2. qſt. 2. e. diſt. 38. 4. c. & 4. d. 49. q. 2. 7. 8^m. & veri. q. 8. 3. 18^m. q 22 1 4. c. & Memoria. lecti. 3. Nom idem eſt motus in imaginem, vt imago eſt. & in eius imaginatum: non autem vt imago eſt res quædam alia in ſe puta marmor. Primo modo loquitur S. Doctor in ſecundis locis in primis locis. Exemplum. Eodem actu numero amatur ratio dilectionis etiam obiectum eius, Inquit. 1. d. 17 q. 1 5 c. Et tamē contrarium videtur dicere de intelligere, de quo ſimile iudicium eſt, ſupra hic ad 2^m. ſtant autem ſimul duo hæc quia ratio dilectionis in ſe conſiderata, vt res in ratione obiecti; alio actu amatur: ſed eadem ratio conſiderata in ordine tantum ad obiectum aliud, eodem actu amatur. ex 1. d 17. q. 1. 5 c. ſic ergo à ſimili ſentias hic, de intelligere & q̄ eodem actu nume. amatur obiectum, actus, amans. 1. d. 17. q. 1. 5. c.

Actu eodē & diuerſo vtimur circa idem.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1°: quomodo per rationem tanquam in radice conuincas hæreticos negantes tres perſonas in diuinis realiter interſe diſtinctas, quarum vna ſ. ſpiritus ſanctus procedat à duabus per communem ſpirationē. Nam ſi paternitas ibi eſt, ergo pater. ſi filiatio ergo filius: ſi proceſſio, ergo ſpiritus ſanctus, ſi ſpiratio, ergo pater & filius vnica illa ſpiratione ſpirant ſpiritumſanctum Sed de his ſpeciatim hæreticis, & de rationibus formaliter non tāinm radicaliter eos conuincentibus, infrà q. 30. ar. 2. Et alijs locis directè cōtra hos tractantibus de præmiſſa veritate perſonarum &c. [Deo duce vi debimus. 2°. habes: quomodo per rationem radicalem oſtendas, q̄ Concilia omnia tres perſonas modo ſupradicto Catholico in diuinis eſſe decernentia & illos hæreticos iuſtè damnant

Vt ſ. pro S. Ecc. cōtra her. de trinitatē ſentiētes &d. à Concilijs

2 & præſentis articuli concluſionem viciſſim virtualiter, tam, ſ. ſupponendo confirmant,

Q V AE S T I O XXIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

168 *Vtrum competens ſit definitio perſonæ a Boetio data.*

CONCL. M. Inter cæteras ſubſtantias quoddam ſpeciale nomen habent ſingularia rationalis naturæ: & hoc nomen eſt perſona.

¶ *Corolarium.* Ergo data perſonæ definitio per Boetium eſt competens. Nam diffinitio illa ſpeciale quoddam dicit rationalis naturæ. Hic memento mirabilis ſtyli à S. Doctore ſeruati. vide ar. 4 q. 28.

¶ P R O B Quia ibi debet eſſe ſpeciale nomen ſubſtātiæ ſingularis vbi ſpeciali modo inuenitur particulare. in genere ſubæ. [cum ſic ſibi omnia correſpondeant: vt patet.] & in genere ſubæ, ſeu naturæ, rationalis inuenitur ſpecialiori modo particulare.

1^m de maiori. Singulare. ℞. Vt ſtat ꝑ hoc vel illo ſingulari: non vt dicit communē rationem ſingularitatis. Tunc n hil. &c. Nam ly perſona accipitur pro communi ratione ſingularitatis: quando diffinitur à Boetio.

2^m de maiori. Aut ſumitur pro ſubſtantia prima aut pro ſubſtantia ſecunda ℞. Aut ſumitur communiter, i. non ſe limitando ad hanc, vel illam ſubſtantiam. Tunc &c Nam ly ſubſtantia ſumitur communiter in hac definitione.

3^m de antecedente. Nomen intentionis. ℞. Vt ſtat pro nomine intētionis non, vt ſtat pro aliquo nomine reali. Tunc &c. Nam ly indiuiduum, ſumitur in hac definitione vt dicit aliquod reale: puta reale modū ſubſiſtendi, qui conuenit ſubſtantijs particularibꝰ

4^m de concluſione. Natura. ℞. Vt ſignificat generationem viuentiū, vel principium intrinſecum cuiuſcunque motus: non, vt ſtat, pro differentia ſpecifica. Tunc &c. Nam in definitione hac ſumitur ſecundo modo. Quod autem natura ſic accepta ponatur hic conuenientius, quam eſſentia; patet in calce literæ.

5^m de antecedente. Indiuidua ℞. I. Pars ſpecialis. humanæ naturæ: non, idest prima. Tunc &c. Nam per ly indiuidua, intelligimus in definitione primam ſubſtantiam, dicendo ly indiuidua ſuba: non autem partem ſubſtantiæ. Ea litera dic, q̄ neque pars actu, neque pars in pōa poteſt dici ſubſtantia prima, ſeu [quod idē eſt Græcè] hypoſtaſis. Nam ſubſtantia prima dicit totum: non partem. Idem ergo eſſet dicere, Animam eſſe hypoſtaſim: quod dicere animam non eſſe vnibilem corpori: quod eſt blaſphemū.

Pro doctrina angelo. ſano intellectu.

¶ Not. Dicto in corpore, q̄ ſ. accidens indiuiduatur per ſuū ſubiectū, confirmato q. 39. 3. c. & 1. d. 9 q. 1. 2. c. & 2. d. 2. q. 1. 2. c. & 4. d. 4. q. 1. ar. 3. q^la 2. c. & Ver. q. 1, 12. c. q 12. 3^m & Op. 29. fi. & Opuſc. 36. cap. 1, non obſtat illud, ſ. accidentium varietas poteſt eſſe cauſa pluralitatis ſecundum numerum ſubiectorū. Trin. q. 4. 2. c. Nam aliud eſt iudicium communiter de accidentibus: aliud ſpecialiter de quantitate. Nullum nanque accidens hēt in ſe propriam rationem diuiſionis, niſi quantitas. Vnde dimenſiones ex ſeipſis rationem quandam habent indiuiduationis, ſecundum ſitum determinatum, inquantum ſitus eſt differentia quantitatis. Quantitas ergo duplicem habet rationem indiuiduationis: vnam ex ſubiecto, ſicut & quodcunque aliud accidens [ſic ſermo hic in primis locis,] aliā ex ſeipſa, prout habet ſitum [ſic loquitur in ſecundo loco] In huius vltimi ſignū abſtrahendo à materia ſenſibili, imaginamur hanc lineā. hāc ſuperficiem. hunc circulum. Vnde videtur quantitas eſſe ſubiectum per ſeipſam: & hoc eſt illam plurificari ſm numerū ſubiectorum, i. ad modum ſubiectorum.

Item dicto in reſponſione ad 1^m, q̄ ſ. ſubſtantia in diffinitione perſonæ ſumitur communiter ſecundum q̄ diuiditur in primam & ſecundam, confirmato 1. d. 25. 1. 7^m & Po^a. q. 9. 2. 7^m, 8^m. non officit illud, q̄ ſ. ſubſtantia ibi ſumitur pro ſuppoſito non per eſſentia. q. 30. 1, 1^m. Nam ſubſtantia poſita in diffinitione perſonæ accipi poteſt vel ſine alijs particulis [ſic ſumitur pro ſuba in communi, quæ limitari poſſit ad primam, & ſecundam:] vel cum particula ly indiuidua (ſic ſumitur ꝑ ſuppoſito. Vnde habetur Po^a. q. 9. 2. 7^m. q̄ dicere, indiuidua ſuba, idem eſt ac ſi dicatur hypoſtaſis, quæ idem ſignificat in græco, quod ſuppoſitum in latino.

Item dicto in reſponſione ad quintum. ſ. q̄ cum manus ſit quædam pars non poteſt dici indiuiduum vel ſingulare, ſicut nec quæcunque alia partiū, confirmato 3. d. 6. q. 1. ar. 1. q^la. 1, & Quol. 8. vel 9. q. 2. 1. non obeſt illud ſcillcet q̄ hæc nomina indiuiduum. Singulare particulare dicuntur de partibus, vt de manu. 3: q. 16. 12. Nam propriè loquendo manus & quælibet alia pars vt eſt in alio exiſtens ſaltem in potentia non poteſt dici verè indiuiduum [ſic intelligere in primis locis.] ſed tantū ſm q̄ importat ſubſtantiam completam per ſe ſubſiſtentem ſeparatam ab alijs. i. ſaltem ſine ordine ad exiſtendum in aliquo alio conſideratam, poteſt dici indiuiduum [ſic intelligitur in ſecundo loco; vt exinde trahitur.] De ratione enim indiuidui eſt eſſe indiuiſum in ſe, & diuiſū à quolibet alio. 4. d. 12, q. 1. 1. & Trin. 14. ita q̄ indiuiſio alicuius in ſe, eſt de ratione indiuidui, & diuiſio à quolibet alio, eſt de conſequentibus ad rationem eius. 4. d. 44 q. 2. 2

Manus indiuidu. addi.

1 ¶ A P P E N D I X. Ea articulo habes 1^m: quomodo per rationem conuincere poſſis, hypoſtaſim naturæ rationalis & perſonā eſſe idem: & conſequenter quomodo per eandem rationem eaſibillare valeas illos, qui ignorando propriam vocem in hanc inciderunt hæreſim, q̄ in Chriſto ſunt duæ hypoſtaſes. Licet ſit vna tantum perſona [Hoc refert doctor ſanctus. 3^a. q 2. ar. 3. q. 16. ar. 1. & contra 4. cap. 38. 2° habes: quomodo ex eadem rōne monſtres, concilium quintum Conſtātinopolitanum. [vt ibi q. 2. adducitur] iuſtè damnaſſe prædictam ipſorum ignorantiā, dum hereſim illam damnauit, eodemque ſuo facto pſitis art. concluſione approbaſſe.

Vtilitas ꝑ ſancta Eccl. cot. her. quorundā nouatorū. 2 *per concil. damnatā.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum perſona ſit idem: quod hypoſtaſis, ſubſiſtentia. & eſſentia.

CONCL. M. Quod hæc tria nomina ſubſiſtentia, res naturę hypoſtaſis, ſignificant in toto genere ſubſtantiarum, Hoc ly perſona ſignificat in genere ſubarum, rationalium, & conſequenter nō eſt idem quod eſſentia. 169

Corolarium. In genere ergo ſubſtantiarum rationalium, omnia illa tria ſunt idem cum perſona. Licet abſolutè non,

P R O B. Quia perſona in genere ſubſtantiarum rationalium per ſe exiſtit, non in alio ſupponitur alicui naturæ communi, ſupponitur accidentibus; & ratione primi, ē ſubſiſtentia. ratione ſecundi ē res naturæ: ratione tertij ē hypoſtaſis. i. ſuba prima [. Quia [ly & conſequenter &c.] de ſe patet [cum eſſentia dicatur quidditas rei: ſubſiſtentia autem res naturæ hypoſtaſis perſona dicatur ſubiectum, ſeu ſuppoſitum quidditatis illius,] 3

1^m de concluſione. Hypoſtaſis. ℞. Sumpta ſm vſum loquendi: non ſm ꝓpriam ſignificationem. Tunc &c. Nam in concluſione nrā ſumitur hypoſtaſis ſecundum propriam ſignificationem. *Pro ſind.*

2^m de minori. Et ſubſiſtentia. ℞. Sumpta in natura rationali: non in quacunque. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de ſubſiſtentia in quacunq; natura ſit. Ex litera ly nè poſſit eſſe erroris occaſio, nota q̄ latini limatius loquuntur, ſiue ſunt magis in ſuis nominibus circunſpecti, quam græci. Item ea tota reſponſione literæ præciſe [vt iacet] nota regulam quandam ſancto Doctori familiarem. Et hæc eſt: q̄ quando argumenta difficultatem vel in corpore vel in prioribus argumentis prætactam ac reſolutam eandem iterum directè tangunt, tunc S. Doctor nouam reſponſionem ꝑ eodem modo ſoluendo non adducit; quaſi ex hoc innuens q̄ vult eſſe per præmiſſa etiam iſti nouo argumento ſatisfactū. Vnde tunc, tanquam ſolutione iam prius data ad aliquod ibi nouiter declarandum, [ſi opus eſt] ſe totum conuertere ſolet. Exemplum. Argumentum hoc ſecundum formaliter tangebat difficultatem de identitate ſubſiſtentiæ & perſonæ: reſpōſio autem nihil dicit. an ſint idem vel non ſubſiſtentia & perſona: ſed ad declarandam maiorem. ſ. ſicut dicimus tres perſonas in diuinis, ita tres ſubſiſtentias, ſe totaliter cōuertit. Quare nihil &c. Quia iam in corpore, & quaſi à ſimili ad primum prius ſoluta fuerat ad plenum talis difficultas. Hanc regulam recole pro multis huiuſmodi locis, etiam ſi amplius non repetatur, ne breuitatem Angelicæ doctrinæ neceſſitati dicendorū officere credas

Cautiores ſunt latini quam græci.

Regula vniuerſalis pro more S. Doct. aſſequēda.

3^m de minori. Ex materia & forma. ℞. His non in communi ſumptis. Tunc &c. licet enim compoſitum ex materia & forma his. i. ex materia hac. & forma hac, ſit indiuiduum ſubæ, & conſequenter perſona [ſi in naturis intellectualibus ſemper ſiſtatur:] tamen compoſitum ex materia & forma ſic communiter ſumptis non eſt indiuiduum nec perſona: ſed eſt vſia. i. eſſentia, ſi de eſſentijs materialibus cum Boetio loquamur.

4^m de maiori. Subſiſtunt ℞. Vt quibus: nō, vt quę. Tunc &c. Nam ſubſiſtentiæ dicuntur à ſubſiſten-

ſubſiſtendo, vt quod, cum ipſamet ſubſiſtat: & ideo diuerſum iudicium fieri debet de generibus ſpeciebus & ſubſiſtentia.

5m de maiori. Dicitur Dſ. ℞. Ratione principij: nō ratione identitatis. Tunc &c. Aliud enim eſſe idem, quod materia, & forma: aliud eſt eſſe principium ſubſtandi, quod ſubſtare conuenit materiæ, & eſſe principium ſubſiſtendi, quod ſubſiſtere conuenit rei ratione formę. Primum eſt falſum, q. ſ. hypoſtaſis ſit materia Vſyoſis ſit forma. ſecundum ē verum, & de mente Boetij, q. ſ. hypoſtaſis attribuatur materiæ vſyoſis formæ. Hæc ergo prædicatio dicta à Boetio eſt prædicatio per cauſalitatem, non per eſſentiam.

No. dicto in reſponſione ad quartum, q. ſ. genera & ſpecies dicuntur ſubſiſtere ratione indiuiduorum confirmato Poª. q. 9. a. 5m. non obſicit illud, q. ſ. nomen ſubſiſtentiæ prius conuenit generibus & ſpeciebus de genere ſubſtantiæ quam indiuiduis. 1. diſt. 23. q. 1. a. 1. 3m. d. 26. qu. 1. a. 4m. Nam ſtant ſimul hæc duo: q. genera, & ſpecies, ratione indiuiduarum dicatur ſubſiſtere quantum ad actum ſubſiſtendi [vt in primis locis,] & q. ipſa ſint ratio & cauſa ſubſiſtentiæ [vt in ſecundis:] & conſequenter indiuidua dicantur ſubſiſtere ratione generum, ac ſpecierum.

Pro Angeli see doctr. mero ſē ſu.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1º: quo per rationem conuincas ignorantiam ponentium hypoſtaſim, & ſubſiſtentiam in natura intellectuali non eſſe idem cum perſona: Et quomodo per eandem rationem irridere valeas ponentes hanc hæreſim; q. in Chriſto ſunt duæ ſubſiſtentiæ. Vide ſupra, art. 1. & te ipſum rege ſm illam appendicem in videndo. D. Thomam recitantem hic ipſam. Sicut & illam, cum eius damnatione 2º quo ad ſecundam partem concluſionis habes: quomodo per rationem tanquam in radice reijcias ponentes vel quod in Chriſto eſt vna natura ſicuti vna perſona, vel quod in Chriſto ſunt duæ perſonæ ſicuti duæ naturæ. Videntur enim hæreſes hæ proceſſiſſe in eis vltra alia falſa motiua.] ex ignorantia hac, q. ſ. noluerunt intelligere, q. perſona & natura ſiue eſſentia differunt realiter (vt hinc habetur) 3º habes: quomodo ex iiſdem rationibus radicaliter demonſtres, has hæreſes iure dānatas à Concilijs de quibus ſpecialiter in ſuis locis dicetur. Tandem quomodo ex his concilijs tanquam acceptamus, & q. perſona eſt idem cum ſubſiſtentia in natura intellectuali, & q. perſona non eſt idem cum eſſentia: & quomodo ex hæreſibus illis damnatis tanquam ex oppoſitis, firmetur viciſſim tota Angelica concluſio. Vides.

1 Vtil. pro 3. Eccl. contra ģ multas hære. dā. à Cōc. 2

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum nomen perſonæ ponendum ſit in diuinis.

170 **CONCL. M.** Conueniens eſt, vt hoc nomen perſona de Deo dicatur: non tamen eodem modo, quo dicitur de creaturis, ſed excellentiori.

¶ PROB. Quia ly perſona ſignificat perfectiſſimum in tota natura: & omne, quod eſt perfectionis, Deo attribuendum eſt: Quia [ly non tamen &c] ſic eſt de omnibus nominibus quæ ex creaturis Deo attribuuntur, ſup. q. 13.

1m de maiori. Expreſſa. ℞. Secundum ſenſum, & vocem ſimul: vel ſecundum ſenſū tantum. Tunc &c. Nam ly perſona, quo ad ſenſum, inuenitur, & ſæpius in ſacra ſcriptura, cum ibi frequentiſſimè legatur q. Deus eſt per ſe ens maximè, & perfectiſſimè intelligens. Hæc autem duo ſunt definitio & cōſequenter ſenſus, perſonæ: vt patet per Boetium ſup. ar. 1. In litera bene nota q. ſemper: q. non omnis nouitas vitanda &c.

2m de minori. Sed hoc. ℞. i. perſona, quantum ad id, a quo nomen imponitur, cōſiderata: non quantum ad id ad quod ſignificandum imponitur. Tunc &c. Nam concluſio accipit perſonam, quantum ad id, quod ſignificat non quantum ad impoſitionis nominis originem.

3m de minori. Hypoſtaſis. ℞. Quantum ad ad, à quo nomen imponitur conſiderata &c. Vt ad 2m.

Item de Hiero. Nomine hypoſtaſis. ℞. Non plenè noto: non autem, plenè noto. Tunc &c. Nam hoc nomen eſt nunc plenè notum: & de tali, vt ſic loquitur concluſio.

4m minor. Sed diffinitio perſonæ &c. ℞. Negatur illa minor. Ad probationem primā dicitur ſic. Ratio propriè dicta importat diſcurſiuam cognitionē non aut ratio communiter dicta, quæ naturam intellectualem ſonat. In 2º tū ſenſu loquitur definitio. Ad probationem ſecūdam dicitur ſic. Deus non poteſt dici indiuidua ſubſtantia; Vt ly indiuidua conuenit materiam, non vt dicit incommunicabilitatem tantum: & vt ly ſubſtantia dicit ſubſtare accidentibus, non vt dicit exiſtere per ſe tantum.

¶ APPENDIX. Hinc habes, quomodo ex ratione hæreſim Deiſtarum quatenus videntur horruiſſe nomen perſonę in diuinis dum. [Prat. Deiſtæ] dixerunt, Perſonas non eſſe in diuinis, & ſi tres ſint Pater, & filius, & ſpiritusſanctus. Ex eadē quoque ratione arguere potes temeritatem Laurentij Vallæ, q. lib. 6. elegantiarum cap. 34. negat, ſi credimus. R. P. D. Bañes] in Deo eſſe perſonam; falſa illa imaginatione deceptus, q. ly perſona ſolum qualitatem ſignificet. 2º habes quomodo per eādē rationem oſtendas: iure totam ſanctam Eccleſiam, atque concilia omnia de ſanctiſſima Trinitate loquentia, vti nomine perſonæ in diuinis, puta dum tres ibi aſſerunt eſſe perſonas. Item ex reſponſione ad primum habes quomodo per rationem illā pulcherrimam atque efficaciſſimam ly ſequeretur q. nunq̄ &c. reijcias hæreſim Bibliſtarum. [Prat. Bibliſtæ] dicentium, ſcripturæ ſacræ textum nudum ſolum recipiendum ſine vlla expoſitione ſimiliter & Eraſmi [in epiſtola nuncupatoria operū D. Hilarij vt refert Melchior Cano de locis The. lib. 3. cap. 2. contra traditiones Apoſtolicas] dicentis. Nihil vltra, quā ſacris proditum, eſſe definiendum. Cætera omnia eſſe problemata in illud reijcienda tempus. cum ſublato ſpeculo videbimus Deum de facie. Habes quoq; inde conſequenter quomodo ex eadem ratione oſtendas hanc illorum amborum iuſtè fuiſſe damnatam facto ipſo à Concilijs dum nomen perſonæ poſuerunt in Diuinis: non quia hoc expreſſè ad literam in ſacra ſcripturis haberetur, ſed quia ſic litera illarum interpretāda erat. Tertio tandem quomodo ex his omnibus viciſſim firmetur præſens doctrina vides.

1 Vtil. p 3. Ec. contra Deiſta. & quoſdam temeraß Biblias Eraſmi dām.a 2 Concilijs ipſaem.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum hoc nomen perſona ſignificet relationem.

CONCL. M. Perſona diuina ſignificat relationem, vt ſubſiſtentem. 171

¶ PROB. Quia perſonā in quacunque natura ſignificat id quod eſt diſtinctum in illa natura [patet ab exēplo de ſignificatione perſonæ humanæ,] & diſtinctio in diuinis non fit niſi per relationes originis, quæ relationes ſunt ipſam & eſſentia, [ergo relationes ſubſiſtunt.

¶ Conclu. P. perſona diuina ſignificat eſſentiam in recto. & relationem in obliquo: etiam &c. Licet ſm aliam conſiderationem, ſignificet eſſentiam in obliquo, & relationem in recto.

¶ Prob. Quia perſona diuina nō ſignificat relationem, inquantum eſt relatio: ſed per modum ſubſiſtentis [vt dicit prima concluſio; atque hypoſtaſis, quæ in diuinis relatione diſtinguitur. [Ergo relatio ponitur in ratione perſonæ diuinæ, in obliquo] Quia ly etiam, i. licet &c] Hoc nomen perſona diuina ſignificat hypoſtaſim in natura diuina.

1m ex Auguſtino. Perſona. ℞. Vt ſignificat relationem per modum ſubſt., [i. hypoſtaſis,] non, vt connectat relationem per modum relationis in obliquo. Secundum q. habes in corpore poſt ſecundam concluſionem. Tunc &c. Patet enim ex probatis concluſionibus: quomodo verificentur illæ opiniones variæ.

2m de maiori. De eſſentia. ℞. Et quandoque de ſuppoſito. Tunc &c. Ex concluſionibus enim vides: q. Perſona vtrunque diuerſimodè, ſecundum diuerſas conſiderationes ſignificat.

3m de minori. Indiuidua. ℞. i. Diſtincta. Vel p abſolutum vel per relationem. Per abſolutum, vt in creaturis, per relationem, vt in diuinis. Vide in corpore. Tunc nihil concluditur patet.

4m conſequentia. Si igitur in Deo &c. ℞. Si diuerſa ratio minus communiū faceret diuerſitatem æquiuocam in vlagis cō. Tunc &c. Nam hoc. ſ. q. diuerſa ratio minus com. faciat. &c. eſt falſum, vt patet in litera.

¶ Not. Dicto in corpore, q. ſcilicet indiuiduum eſt quod eſt ab alijs diſtinctum & in ſe indiſtinctum [conſirmato. 4. d. 12. q. 1. ar. 1. q. ſa. 3. 3m. & Trinit. 14. 3m. nō obſtat illud, q. ſcilicet quælibet partium ſeparatarum à toto nō poteſt dici indiuiduum. 3 q. 2. ar. 1. 5m & 3. q. 16. ar. 12. & 3 d. 6. q. 1. ar. 1 & Quol. 8. vel 9. q. 2. a. 1. Nam pars diſtincta habet ad hinc, aliquin nō eſſet pars, habitudinem quādam vnibilitatis ad totū; & cōſequēter nō eſt quod ab alio totaliter, i. & actu, & aptitudine, diſtinctum, vt intelligitur in primis locis. Vide per ampliori ſenſu ſupra articul. primo in notatione vltima.

Pro Angelica do ctr. intell gentia ſu me.

¶ APPENDIX. Hinc habes, quomodo ex ratione diuerſas patrum ſententias de ſignificatione huius nominis perſona a

in ſano

Vtile, pro S. Eccl. in documento Cõcilij vere aureo ſeruando, cõtra hær.

in ſano ſenſu intelligas & quomodo etiam verba illorum ex tatione ſalues. Nec parum nobis hoc emolumentum æſtimetur, à quoquam. Nam documentum vere aureum, quod nobis filijs ſuis ſanctum concilium Conſtantinopolitanum ſextum, actione duodecima, tale eſt. Omnino (inquit) neceſſe eſt: non ſolum ſm̃ ſenſum ſequi ſanctorum Patrum dogmata, ſed & eiſdem vocibus vti cum illis, nihilque penitus innouari. 2° quomodo ex hoc viciſſim concluſiones ſtabiliantur vides.

Quæſtio. X X X

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſit ponere plures perſonas in diuinis.

172 CONCL. M. Plures ſunt perſonæ in diuinis.

¶ PRO. Quia ſunt plures relationes reales ĩ diuinis, & pſona eſt res vt res ſubſiſtẽs ĩ nã diuina

1^m de antecedente. Indiuidua ſubſtãtia. ℞. id eſt ſuppoſitum i. non. i. eſſentia numero vna. §. Tunc &c. Nam in Deo pl'a ſuppoſita. Licet non plures eſſentias ponimus.

2^m conſequentia prima. Multò igitur nu nus &c. ℞. Niſi relationes illæ vltra hoc, ꝙ ſubſiſtunt, oppoſitionem ad inuicem dicerent. §. Tunc &c. Abſoluta enim talem oppoſitionem non dicunt, & ideò inter ſe nõ diſtinguuntur realiter. Cum ergo relatiua talem ad inuicem dicant oppoſitionem realiter inter ſe diſtinguantur neceſſe eſt.

3^m de maiori. Numerus. ℞. Abſolutorũ: non, relationum. §. Tunc &c. Nam pluralitas relationum, cum reſpectum ad alterum ſecundum earũ rationem dicãt, [vt in litera] nõ præiudicat ſimplicitati diuinæ. Multiplicatio ſiquidem relationum, vt dicunt ad non variat rem abſolutam. Neque enim homo pater eſt cõpoſitior in ſubſtã ſeu in abſoluto, ex eo ꝙ habet 12. filios i. refertur ad 12. filios: quam ipſemet erat, quando vnum vel nullũ omnino genuerat filium. Clariſſimum certè hoc eſt ad ſenſum. Ergo tam ſimpliciſſimus eſſentialiter eſt Deus nunc, cum in huiuſmodi tribus perſonis exiſtit quantum eſſet, ſi ſine ipſis, immo ſine vlla tali perſona exiſteret. Vide infra. q. 39. ar. 1. ad primũ.

Exẽplum notabiliſſimum.

4^m de antecedente. Ibi. ℞. i. in rebus numeratis creatis, non. i. in rebus [relatiuis, ſ.] numeratis increatis § Tunc &c. Nam perſonæ illæ diuinæ ſunt increatæ: & cõſequenter non eſt ibi totum, & pars, rerum numeratarum idest vna perſona non eſt minoris q omnes tres ſimul. Totum autem & pars ſic accepta ſimplicitati diuinæ repugnarent, ſi ibi eſſent: cui tamen non repugnant totum & pars numeri abſtractè ſumpti, quæ ibi ſunt. Ibi enim ſunt vna duæ tres perſonæ & duæ ſunt numeri maioris, quam vna, & tres quam duæ Licet non maioris rei numeratæ [vt diximus] puta maioris dignitatis poteſtatis iuſtitiæ miſericordiæ &c. Diuinæ ergo perſonæ ſunt maioris, vel minoris numeri numerantis, ſed non maioris vel minoris numeri numerati. Notandum hic eſt aureum dictum conci. Toletani vndecimi in pronuntiatione fidei catholicæ. Sancta Trinitas (inquit) nec rece dit à numero, nec capitur numero.

Numerus duplex totũ, et pars dupliciter ſumũtur.

Concilium

¶ Not. Quomodo ſiet hoc dictum in reſponſione ad primũ, ꝙ ſcilicet ſubſtantia in diffinitione perſonæ ſignificat ſuppoſitum: cum illo dicto ſupra q. 29. a. 2^m. quod ſcilicet ly ſubſtantia ibi ſtat communiter prout diuiditur in primã & ſecundã: vide ſupra ibi.

Pro doctrina Angeli ac germano ſenſu.

2° ¶ Item dicto in reſponſione ad quartum. ꝙ. ſ. in diuinis eſt ratio totius & partis ſm̃ rationem tantum, confirmato, 1. di. 19. q. 4. 0 § d. 25. 1. 2^m. & 3. d. 6, q. 2. 3 4^m. & Dion. 2. prin. nõ obſtat quod videtur contrarium à ſimili. r. d. 1. ar. 3. Nam in Deo eſt ratio habentis partes, puta ratio ſenatus & partium eius; non autem ibi eſt aliquid habens partes Qu. 1.°. 1. 4^m. Deus nãque cum ſit ſimpliciſſimus, non habet partes aliquas: ſeu in eo non eſt aliquid habens partes: & cum ſit omnium cognoſcitiuus, habet rationem [vt vocant] idealem omnium numerorũ habentium quotcunque ſeu quantaſcunque partes. Hæc dicta ſint pro noua reſponſione. licet forſan & hæc applicari quodãmodo poſſit re ponſio præſens ad 4^m.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem retundas hæreſim Deiſtarum. [Prat. Deiſtæ] dicẽtium perſonas non eſſe in diuinis quamuis tres ſint pater & filius & ſpiritusſanctus: & hæreſim Noeti atque Sabellij [Prat. Sabelliani Pentapolitanus] aſſerentium in diuinis perſonam vnam tantum eſſe diuerſis nominibus nominatam; & hæreſim Serueti,

Vtil. p S. Eccleſ. cõtra hæreſes Deiſta

[Prat. Seruetiſmi] cum Iudæis in hoc aduerſus Dñm conueniẽtis blaterando, Deum vt vnum ita in eo vnicam eſſe perſonam. [vide Prateolum titulo Iudæorum hæreſes:] & hæreſim Angelitarum, & Contobarditarum. [Nicephorus lib. 18. cap. 49. Hiſtor. Eccleſi.] blaſphemantium, ꝙ vna ſubſiſtentia ſit Pater Filius & ſpiritus ſanctus. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, has fuiſſe meritò damnatas Geneſis primo. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: de cuius intellectu ſic habet fides Concilij Syrmienſis cano. 12. ſi quis ꝙ ſcriptum eſt faciamus hominem non patrem ad filium dicere ſed ipſum ad ſemetipſum aſſerit dixiſſe Deum Anathema ſit. Item à catholicæ fidei confeſſione B. Hieronymi ad Damaſum papam, ſic: impietatem Sabellii declinantes tres perſonas expreſſas ſub proprietate diſtinguimus: non ipſum ſibi patrem, ipſũ ſibi filium, ipſum ſibi ſpiritumſanctum, eſſe dicentes: ſed aliã patris aliam filij aliam ſpiritusſancti eſſe perſonam. Non enim nomina tantum, ſed etiam nominum proprietates. i. perſonas & ſubſiſtentias confitemur. Nec pater filij, aut ſpiritusſancti perſonam, nec rurſus filius aut ſpiritusſanctus patris nomen perſonamque aliquando recipit? ſed pater ſemper pater eſt, filius ſemp filius eſt, ſpũſanctus ſp ſpũſctũs eſt Itaqꝫ ſubſtãtia vnũ ſunt: perſonis ac nõibus diſtinguuntur. Hæc ille, vide quæſtionẽ 42. ar. 2. & q. 28. art. 3. & q. 30. ar. 4 & 2. & q. 39. art. 1. Item merito &c ſupra. Item merito damnatas Geneſis 19. Pluit dominus ſuper Sodomam & Gomorram ignem & ſulphur à dño: p cuius ſenſu ſic habet fides Syrmiẽſis Cõcilij can. 15. ſi quis illud, quod ſcriptum eſt. Pluit Dñs à Domino nõ de patre & filio perceperit, ſed ipſum à ſemetipſo pluere dixerit: Anathema ſit. Pluit enim Deus filius à Dño patre. Item à Ioh. 8. Solus nõ ſum, ſed ego, & qui miſit me pater. Nam ſi filius & pater eſſet perſona vna [vt hæreſes quædam ſupradictæ blaſphemant:] hi eius rũc eſſet ſolus, etiam ꝙ cum eo eſſet pater: quod ſub exẽplo patet. Tullium enim ſolum ad filium Marcum Rethoricã ſcripſiſſe dicimus, etiam ſi Ciceronem illam eandem ſcripſiſſe ſciamus: quia Tullius & Cicero pſona eſt vna, licet varia ſint nomina. Cum ergo dicat filius patrem eſſe ſecũ, ita vt ex hoc nõ ſit ſolus, patẽtiſſimè demõſtrat, quod pater & filius ſunt non tñ diſtincta nomina, ſed etiam diſtinctæ perſonæ. Itẽ meritò damnatas à Cõcilio Syrmiẽſi in cõfeſſione fidei can. 17. Si quis patrem & filium & ſpiritumſanctum vnam perſonam dicat: Anathema ſit. Quid? Damnatas merito ab omnibus Concilijs, atque ſcripturis, de hac re tractãtibus: & in ſenſu catholico intellectis: vt eſt illud Iohã. 10. Ego & pater vnum ſumus Si enim realiter filius & pater eſſet vna perſona dixiſſet [vt patet.] Ego & pater vnum ſum, non autem vnum ſumus. Item Damnatas meritò à Leone primo Põtifice maximo, ſancto ſimul & docto. Hic in epiſtola 71. alias 93. ad Aſturiẽſe Epiſcopum Priſcillianiſtarum errores explodẽs inquit: Primo itaque capitulo demõſtratur, quam impiè ſentiant de Trinitate diuina. qui & patris, & filij. & ſpiritusſancti, vnam aſſerũt eſſe perſonam tanquam idem Deus nũc pater, nũc filius, nunc ſpũs ſanctus nominetur: nec alius ſit qui genuit, alius qui genitus eſt, alius qui de vtroqꝫ proceſſit: ſed ſingularis vnitas in tribus, quidem vocabulis, nõ in tribus ſit accipiẽda perſonis. Quod blaſphemiæ genus de Sabellij opinione ſumpſerũt: cuius diſcipuli etiam Patripaſſiani meritò nũcupãtur: quia ſi ipſe eſt, filius qui & pater, Crux filij patris eſt paſſio, & quicquid in forma ſerui filius patri obediẽdo, ſuſtinuit, totum in ſe pater ipſe ſuſcepit. Quod catholicæ fidei ſine ambiguitate cõtrarium eſt, quæ Trinitatem vnitatis ſic Homouſion cõfitetur: vt patrẽ & filium & ſpũmſanctum ſine cõfuſione indiuiſos, ſine tẽpore ſempiternos, ſine differẽtia credat æquales. Hæc ibi. 3° quomodo ex his omnibus viciſſim firmetur concluſio, apertè vides. 3

non Sabellia Serueti ano. Iudæorũ. Angelitarum dã. à ſacr. literis Cõcilys.

Nota expoſitionem catholicã ſuper id Ioha. octaue cõtra Sabellium.

Itẽ contra Priſcillia. & contra Patripaſſ. damna. à Leone pp.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in Deo ſint plures perſonæ quam tres.

CONCL. M. Neceſſe eſt: ponere tres perſonas tantum in Diuinis. 173

¶ PROB. Quia perſonæ ſunt relationes ſubſiſtentes ad inuicem realiter diſtinctæ ratione oppoſitionis: & relationes perſonales ad inuicem oppoſitæ ſunt tantum tres [ſ. Paternitas, filiatio, proceſſio.

¶ Not. Cum dicitur in prima parte antecedentis, quod perſonæ ſunt relationes ſubſiſtentes, intelligitur hypoſtaticẽ[. i. per modum ſubſtantiæ. quæ eſt hypoſtaſis: vt habuiſti, q. 29. art. 4.] & hæ vocantur etiam relationes perſonales, propter rationem dictam hic in reſponſione ad primum: atque in ſecunda parte eiuſdẽ antecedẽtis pro ly ſubſiſtẽtes ponitur ly perſonales

Relationes perſonales

1^m de maiori. Proprietatem relatiuarum. ℞. i. Relationum proprietatum: non. i. relationũ

tantùm §. Tunc &c. Licet enim quatuor relationes in diuinis ſunt ibi tñ tres tm̃ relationes propriæ, quæ ẽt dicuntur proprietates relatiuæ, & relationes perſonales, & proprietates perſonales. Hę perſonales ſunt paternitas filiatio proceſſio: illæ relationes tantum ſunt paternitas, filiatio, ſpiratio proceſſio.

2^m de maiori. Differt. ℞. Differentia attenta ſm rationem eſſentię eiuſdem: non, Differentia attenta ſm rationem ſimilitudinis ea vi procedendi. §. Tunc &c. Hic enim attendimus rationẽ ſimilitudinis ex vi procedendi, non rationem eſſentiæ præciſè: ideò dicimus, ꝙ proceſſio per modum naturæ eum proceſſione per modũ intellectus eſt eadem, non autem cum proceſſione per modũ amoris.

3^m de maiori. Excellentius. ℞. Excellentia exiſtẽs per modum compoſitionis. non aliter. §. Tunc &c. Nam diuina excellentia non eſt per modum compoſitionis: ſed aliter.

4^m de minori. Bonitas ℞. Eadem numero cũ bonitate patris: non, alia à bonitate pris. §. Tunc &c. Valeret. n. tm̃ cõcluſionis illatio, ſi eſſet alia ab illa.

Item de minori. Bonitas. ℞. Coniuncta relationi procedendi ab alijs: non, cõiuncta relationi cõicandi ſe alteri perſonę diuinæ. §. Tunc &c. Licet enim ſit in patre & ſpiritusſancto bonitas eadem: non tñ eſt cũ eadem relatione. Nõ ergo ratione defectus bonitatis in ſpũſancto eaſtenus eſt, ꝙ ſpũſanctus non producat perſonã diuinã: ſed ratione relationis talis cũ bonitate iũctæ. Talis. n. relatio cõtradictionẽ implicaret; ſi ſpũſanctus ex bonitate ſic habita cõicaret ſe producendo diuinã perſonã. Nã ſi habet illã, vt ſibi cõicatã à perſonis poſſibilibus eſſe in diuinis, iã ex hoc nõ põt aliã perſonã producere: &, ſi põt, iã non habet bonitatẽ illã, vt ſibi ab oĩbus perſonis cõicatã. Ex declaratione hac dic ẽt de filio ꝙ, rõne bonitatis æqualis cũ pre & tantæ potentię cũ eo, filius põt gñare aliũ filiũ; ſed nõ ratione relationis iunctæ illi bonitati & potentiæ. Nã filius habet illã bonitatẽ & potentiã, vt ſibi ſi in totaliter perfectũ cõicatã à patre ſmplicat modò ꝙ filius ſit totaliter perfectus per generationẽ [i. ꝙ pr totã vim generãdi explicet, gñando filiũ vnũ]& ꝙ filius talis poſſit multiplicari [. i. ꝙ poſſint eſſe plures filij in diuinis, ſiue per gñationẽ pris, ſiue p gñonẽ filij actiuã.] Nã ſi filius, vt cũ iſta relatione ſic expoſita cõſideratus põt gñare, iã nõ hẽt qcquid p gñationẽ põt cõicari: &, ſi hoc habet, iam nõ cõicare aliquid per generationẽ alicui perſonę diuinę. Sic intellige Auguſt^m ibi: filius non genuit; nõ quia, non potuit, ſed quia non oportuit. Hoc idem de ſpiritusſancto reſpectu actiuæ ſpirationis ſententias à ſimili dixiſſe Aug^m.

Implicat, ſpũm ſanctum producere pſonã diuinã, & filium generare.

Senſus B. Auguſt de hoc.

5^m de maiori. Numero ℞. Rerum non, ſimplici. §. Tunc &c. Nam eſſe menſuratũ numero ſimplici ſtat cum eſſe immenſo: ſicut eſſe totum & pars numero ſimplici compatitur ſecum eſſe ſimpliciſſimum [vt ar. 1. ad 4^m] licet eſſe menſuratum numero rerum non compatiatur eſſe immenſum, ſicut etiam eſſe totum & pars numero numeratam contraponebatur ipſi eſſe ſimpliciſſimo.

1 ❡ APPENDIX. Hinc habes: quõ ex ratione explodas hæreſim Iudæorum [Prat. Iudæorum hæreſes] impiè dicentium, Perſonas non eſſe tres, & hæreſim Valẽtini [Prat. Antiluterani] dicentis ꝙ perſonas tres in vna Dei eſſentia ſtatuentes errãt, & nouellum errorem [vt recitat Vigilius papa & martyr in ca 2. Epiſtolæ ſuę ad Euthetũ] deſignantẽ quodãmodo per ſubductionẽ vnius ſyllabæ cõiũctiuæ, vnã eſſe pſonã filij ac ſpiritusſancti & conſequenter duas tm̃ eſſe perſonas diuinas ſ. Prem & aliã q̃ ſit filius ac ſpũsſanctus. Hæreſis. n. oĩnò eſt duas tm̃ ibi eſſe pſonas. & ex conſequenti error maximus eſt ſubducendo vnam

2 ſyllabã cõiunctiuã dicere, Gl.a pri & filio ſpũiſancto. 2° habes: has iure eſſe dãnatas [vt ẽra ea dicta ar. 1. in appẽdice q̃ poſſunt ad hũc locũ ptinere] ab eodẽ Vigilio inibi ſic ſcribẽte. Illud autẽ nouelli eſſe iudicamus erroris, ꝙ cũ in fine Pſalmorũ ab oĩbus catholicis ex more dicatur Gl.a Pri, & Filio, & Spũiſancto, aliqui [ſicut indicas] ſubducta vna ſyllaba coniunctiua perfectum conãtur minuere vocabulũ trinitatis, dicendo Gl.a Pri & Filio Spũſancto. Quãuis ergo ipſa nos ratio euidenter edoceat, quia ſubducta vna ſyllaba Perſonã filij & ſpũsſancti vnam quodãmodo eſſe deſignent: tñ ad errorẽ talium cõuincendũ ſufficit, ꝙ Dñs Ieſus Chr̃s deſignans, in innocatione Trinitatis credentium debere baptiſma celebrari, dixit Ite, docete oẽs gentes baptizantes eos in noĩe Patris & Filij & Spũsſancti. Ergo, cũ nõ dixerit: In noĩe Pris, & Filij Spũsſancti, ſed æqualibus diſtinctionibus Patrẽ & Filiũ & Spũmſanctũ iuſſerit nominari, conſtat: illos omninò à doctrina dñica deuiare, qui huic voluerint cõfeſſioni derogare. Qui, ſi in errore permãſerint, ſocij nobis eſſe non poſſunt. Hæc Vigilius. Non ergo pauciores ſunt perſonę diuinæ, q̃ tres. Item meritò eſſe dãnatas à Papa Innoc° in Cõcilio gñali extrà de ſum. tri. & fi cat. firmiter credimus, &c. ꝙ vnus ſolus eſt Deus, Pater & Filius & Spũsſanctus. Nõ ergo ſunt plures, q̃ tres: clar ùſq; idipſum videbis, ſi ibi inſpicias capitulum Dãnamus, vbi Concilium audire non põt nomen quaternitatis in diuinis. Eſſet aũt quaternitas vtiq; ibi, ſi quatuor eſſent perſonæ. 3° vides: quõ ex his viciſſim optime firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl cõtra Iudæorũ, Valẽtini, & quorũdã aliorũ, errores dãnatos à papa, à conci lio generali.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum termini numerales ponant aliquid in diuinis.

CONC. M. Termini numerales ſignant in diuinis illa, de quibus dicunt & ſuper hoc nihil addunt, niſi negationẽ. 174

❡ PROB. Quia termini numerales in diuinis non ſumuntur à numero, q̃ eſt ſpecies quantitatis; ſed à multitudine, ſm ꝙ eſt trãſcendens: & multitudo talis nihil addit ſupra res, de quibus dicitur, niſi negationem tantùm diuiſionis.

1^m de maiori. Eſſentia ℞. Indiuiſa: nõ alr. Tũc &c. vt patet p concluſionẽ. Signat. n. vnitas eſſentiã, de qua dr̃, & ſuper hoc nil, niſi negationem, addit. Quando etiam de relatione dicitur vnitas, tale eſto iudicium.

2^m de minori. Numerales. ℞. De ſpecie quãtitatis: non, tales quales ponũtur in Deo. § Tunc &c. vt patet per concluſionem.

3^m de conſequentia prima. Sequitur. ℞. Sed te ta'ſu illo [ꝙ ſ. per pluralitatẽ remouetur vnitas & per vnitatem pluralitas:] non, ſtante iſto vero [ꝙ ſ. per pluralitatẽ remouetur indiuiſio & per vnitatem diuiſio] §. Tunc &c. vt patet. Vide q. 11. ar 2 4^m.

4^m de conſequentia. Ad remouendũ aliquid. ℞. Sed, non tm̃ ad hoc §. Tunc &c. Nam, vt dicit concluſio, hmõi termini & ſignificant illa de quibus dicuntur, & ſuper hoc nil, niſi negationẽ, addũt. Ecce ergo. ꝙ non remouent tantum. Ex litera hac ad argumentum in oppoſitum videtur, ſaltem valde probabiliter, haberi ꝙ argumenta ad oppoſitum inducta in doctrina reliqua S Th. probent ſufficienter propoſitum, pro quo probando inducuntur. Signum huius eſt: quòd, quando non probant ſufficienter, à ſancto Doctore corriguntur (vt hic.)

De argumento in contrariũ.

❡ NOT. Dicto hic in corpore, ꝙ ſ. numerus cauſatur ex diuiſione quãtitatis continuæ & ideò ſequitur eã, ſõ firmam Po^a. q 9.7 c non officit illud, ꝙ ſ. numerus eſt prior quantitate cõtinua. Trinit. 14 6^m. Põt ſiquidẽ conſiderari formaliter ipſe numerus, & ſic ẽ prior q̃titate cõtinua põt itẽ cõſiderari materialr & ſic ſequitur illã tanq ea ea diuiſa cauſatus. ex Trin. 14 6^m.

Pro angelica doctrina ſano intellectu.

❡ APPENDIX. Ex articulo habes: quõ per rationẽ oſtendas [facit ẽt hoc pro art. 3. q. 28.] Concilium Toletanũ XI^m. in pnunciatione fidei catholicę, rectè dixiſſe ſic, In relatione perſonarum numerus cernitur, in diuinitatis verò ſubſta quid enumeratũ ſit, nõ cõprehenditur. Ergo hoc ſolo numerũ inſinuãt, ꝙ ad inuicẽ ſunt, & in hoc numero carẽt ꝙ in ſe ſunt. Ex cõcilio ergo iſto vides: ꝙ termini numerales ſignant ea de quibus dicuntur; v. g. numerus relationes, vnũ eſſentiã. Cæterũ audi ex Concilio 6. Cõſtantinopolitano: ꝙ hi termini addunt ſolã negationẽ. Sãcta (inquit) trinitas numerabilis pſonalibus eſt ſubſiſtentijs, & ſancta vnitas extra omnem numerum eſt: & hæc quidem indiuiſibilem habet diuiſionem, & inconfuſam gerit coniunctionẽ. Concilia igitur iſta, & quomodo per articuli rationem contra proteruos defendãtur, & quomodo articuli cõcluſionem viciſſim confirment, videre licet.

Vtil. p S. Eccl. ad intelligẽda, tuendaq; duo Concilia.

ARTICVLVM QVARTVM.

Vtrum hoc nomen Perſona poſſit eſſe commune tribus perſonis.

CONCL. M. Hoc nomen Perſona eſt commune ſecũdum rationem tribus perſonis diuinis. 175

❡ PROB. Quia ly perſona ſignificat rem ſubſiſtentem diſtinctam ab alijs in natura intellectuali, & hoc [ꝙ ſ. vnaquæq; earũ ſubſiſtat diſtincta ab alijs in natura intellectuali diuina.] eſt commune ſm rationem omnibus perſonis diuinis.

Significatum perſonæ.

1^m de maiori. Commune. ℞. Cõmunitate rei: non, communitate rationis. § Tunc &c. Nam ly perſona eſt communis communitate rationis: Vidixit concluſio.

2^m de maiori. Incommunicabili. ℞. Secundum ꝙ incommunicabile eſt: non, ſecũdum ꝙ communicabile. §. Tunc &c. Nam licet perſona, vt perſona, ſit incommunicabilis [puta perſona Petri nõ eſt perſona Pauli:] tamen perſona, quoad modum ſuum incõmunicabiliter exiſtendi, eſt communis pluribus. Nõ enim Petrus tantum, ſed & Paulus, & Iohannes &c. incommunicabiliter exiſtit. Ea litera iſta intellige concluſionem: quoniam eſſe commune ſecũdum rationem eſt eſſe commune ſecundũ illum modum; ſeu [quod in idem

Pro cõcluſione & pro ea.

in idem redit] perſonæ rationem, quæ vtique eſt ille modus incommuniter exiſtendi, eſſe communem.

3^m de minori. Neque ſecundum rationem. ℞. Negatur iſta particula minoris. §. Ad probationem, q. ſ. tunc ly perſona eſſet vniuerſale, negatur propter duplicem rationem, quam habes in litera.

Vtile pro philoſophia.

¶ NOT. Tradita in præſentibus quæſtionibus 29. & 30. faciunt multum ad intelligendum philoſophum, cùm diffinit ſubſtantiam primam, & Doctores, cùm ſuper porphyrium dicunt, q. indiuiduum vagum [vt ly perſona] eſt quoddam commune; cùm tamen neque genus, neque ſpecies, neque differentia, neq; proprium, neq; accidẽs, ſit: & q. prædicatur nõ in quid nec in quale, ſed in cuiuſmodi. Vide Caietanũ ſuper porphiriũ.

Pro Angelica doctrina ſane intellecta.

¶ NOTATIO. Dicto in corpore, q. ſ. Compoſitum ex materia & forma determinata eſt Indiuiduum [id ſub alijs verbis dicitur ly in nomine ſingularis deſignati ſignificatur determinatum diſtinguens,] non officit illud, ſ. q. compoſitum ex materia & forma determinata eſt ſpecies, Metaph. 2. lect. 4. ſi. Nam, cùm Indiuiduum dicatur per carentiam diuiſionis & diuiſio ſit duplex, vtrunque dictum diuerſe intellectum aſt verum. Quia enim ſpecies ſpecialiſſima nulla amplius diuiſione formali patitur [vt patet in arbore porphyriana,] alioquin non eſſet vltima ſpecies, ideò omnes ſpecies ſpecialiſſimæ, quæ apud nos cõponuntur ex materia & forma determinata, ideſt non amplius formaliter diſtinguibili, ſunt indiuiduæ; ſicut compoſitum ex materia & forma cõmuni, idaſt amplius formaliter diſtinguibili, aſt genus [vt dicitur Meth. 2. ibi.] Quia verò ſingularia [vt Socrates] neque formali neque materiali diuiſione gaudent; ideò abſolute, ideſt quacunque ex parte conſiderando, dicuntur indiuidua. Meth. 10. lect. 11 & lect. 12. ſpecies ergo ſunt indiuidua formal'r tm̃: ſingularia ſunt informaliter & materialiter.

1 ¶ APPENDIX. Hinc habes: 1° quomodo per rationem reijcias hæreſes prædictas ſuper articulum primum & ſecundum, prout quanto negaret ly perſonam eſſe commune nomen in diuinis, & ſpecialiter hæreſim Sabellianorum [Directorium inquiſit. 2. par. q. 6.] ipſam trinitatem in officiorũ nominibus non in perſonis ponentium; atque ideò dicentium, Patrẽ Deũ dici filium inquantum carnem ex Virgine aſſumpſit, anndéq; dici ſpiritumſanctum inquantum rationalem creaturam ſanctificat. Quis non videat: hos negare ſic aſſerendo, q. nomen perſonæ ſit commune tribus perſonis? Vnam enim ſe vera tantum ibi ſtatuunt iſta dogmata perſonam. 2° habes: quomodo oſtendas ex ratione, prædictam hæreſim eſſe damnatam meritò per Eccleſiam in Decreto 24. q. 3. cap. Quidam; in cuius fine, recenſita inter alias hæreſi Sabellianorum, dicitur ſic: Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis & à ſanctis patribus vel Concilijs damnatæ; quæ licet in ſe diuiſæ multis erroribus inuicem ſibi diſſentiũt, communi tamen nomine aduerſus Eccleſiam Dei conſpirant. 3° quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio, vides. 3

Vtil. pro S. Eccl. contra multas, & in ſpecie Sabellianorũ hær. dãn. ab Apoſtolis, à Concilijs.

Quæſtio. XXXI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſit trinitas in diuinis.

176 CONCL. M. Sicut ponitur pluralitas perſonarum in diuinis, ita ibi vtendum eſt nomine trinitatis.

¶ *Corollarium*. Ergo omnes hæreſes, quæ negant veram pluralitatem perſonarum in diuinis, [vt hæreſes Sabellij, Iudæorum, cæterorumq; in q. 30. poſitorum:] negant neceſſariò & veram trinitatem in diuinis, noñq. meritò debere vti ibi nomine trinitatis. Ergo quæcunque faciunt contra negantes primum, faciunt etiam contra negantes ſecundum. Ergo quæcunque Concilia damnaſſe meritò ſuprà dicuntur primum, damnaſſe meritò intelliguntur & ſecundum.

¶ PROB. Quia hoc idem, quod ſignificat pluralitas indeterminatè, ſignificat ly Trinitas determinatè.

1^m de maiori. Subſtantiam, vel relationem. ℞. Vel numerum perſonarum relatarũ ad inuicem. §. Tunc &c. Nam ly Trinitas ſignificat numerum perſonarum relatarum ad inuicem. Argumentum ergo peccabat in inſufficienti diuiſione.

2^m de maiori. Collectiuum. ℞. Quantum ad multitudinem ſuppoſitorum: non, quãtum ad vnitatem. §. Tunc &c. Nam quantum ad vnitatem eſſentiæ, cùm ſit vnitas maxima, non dicitur trinitas in diuinis: ſed quantum ad numerum ſuppoſitorum. Nota illam argumẽti propoſitionem, ſcilicet Vnitas importata per nomen collectiuum eſt minima vnitas, cõtra Abbatis Ioachim hæreſim, quòd Vnitas in diuinis eſſet collectiua: ex qua etiam monſtres, hæreſim hanc iure damnari, extra de ſumma trinit. & fide catho. Damnamus.

3^m maior. Omne trinum eſt triplex. ℞. Negatur iſta. §. Nam & Concilium Toletanum vndecimũ hanc negandam eſſe docuit, dùm in pronunciatione fidei catholicæ dixit: Hæc eſt ſanctæ Trinitatis relata narratio, quæ nõ triplex, ſed Trinitas & dici & credi debet.

Concilium Tolet.

4^m de conſequentia. Etiã. ℞. Quoad perſonas numeratas: non, quoad numerum eſſentiæ. § Tunc &c. Nam, cum dicimus Trinitas eſt in Deo, denotamus tria eſſe ſuppoſita naturæ diuinæ: non autem naturam diuinam eſſe res vnam. Pro remouenda autem erroris in litera adducti argumentando forſan occaſione Concilium Toletanum vndecimum, vbi ſupra dixit: Nec rectè dici poteſt, vt in vno Deo ſit Trinitas; ſed q. vnus Deus eſt Trinitas. Abſolutè tamen, ideſt ſine talis occaſionis remouendæ intentione, dici rectè poteſt, Trinitas eſt in Deo. Vndè legis Concilium Lateranenſe dixiſſe ſic; ideo in Deo ſolummodo eſt Trinitas non quaternitas. Extra de ſum. trin. & fid. cathol. Damnamus. Vel dic pro concordia: quòd, ly Trinitas eſt in Deo, poteſt dici rectà (vt nunc per vltimum Concilium vidiſti:) ſed rectius dicitur, Deus vnus eſt Trinitas, in quo ſenſu. Rectè, ſcilicet pro Recti... accipiendo, locutum eſt Concilium Toletanum.

Concilium Tol.

Concilium Lat.

Concordãtur conc.

5^m de maiori. In omnibus. ℞. Negatur ly in omnibus. §. Nam Trinitas non poteſt dici triua propter rationes literæ: cùm tamen trinitas realiter dicatur de Deo.

¶ APPENDIX. Hinc habes: 1° quomodo ex ratione [i. ſ. dicto ad hoc articulo 1. & 2. q. 30. ſi opus fuerit] confundas hæreſim Iacobitarum [Prat. Iacobitæ] dicentium, Trinitatem ſanctã non eſſe ſed ſolùm vnitatem, & dementiſſimam blaſphemiam hæreticalem quorundam in Bohemia [Prat. Paulu. Samoſetanus] infernali furia dicentium, Trinitatem eſſe cerberum tricipitem, & irriſionem hæreticam Lucæ Sternbergen [Prat. Lucas Sternbergen] Trinitatem deridendo vitrum nias, vel fœmina ſit impudentiſſimè mentientis, Trinitatem quandam fœminã eſſe quæ tres habeat maritos & hæreſim Trinitariorum [Prat. Antilutetani] qui Trinitatem nie blaſphemo violarunt, & hæreticam Caluini temeritatem [Prat. Caluiniſtæ] non recipientis teſtimonia, quæ de trinitate ſunt, ex Geneſi & Athanaſij ſymbolo deducta; Immò Trinitatis vocem adeò abhorrentis, vt Concilium Nicænum ac ſymbolum Athanaſij eam' confitentia non receperit [Vide Prateolum, titulo Trinitarij: Vbi deſcribit, Caluinum nunquàm fateri voluiſſe q. trinitas ſit.] 2° habes: quomodo ex ratione demonſtres, has omnes meritò damnatas à Concilijs per hoc quòd ſanctam trinitatem in diuinis poſuerunt, à Papis, à ſacris literis. Concilia ſunt Nicænum primum, Conſtantinopolitanum primum, Epheſinum primum, Calcedonenſe. Toletanum vndecimum in ſymbolis ſuis, ſeu declarationibus, cathol. æ fidei: & (breuiter) ab omnibus, quæ de hac re tractarunt; Immò ab ipſis Apoſtolis, dùm in ſymbolo fidei dixerunt, Vnum Deum Patrem, & Filium, & Spiritumſanctum. Pontifices maximi ſunt Alexander primus in Epiſtola ad omnes orthodoxos, vbi de fide ſanctæ Trinitatis tradit multa congeſtis teſtimonijs pluribus veteris teſtamenti: & Sixtus primus in Epiſtola ad vniuerſos Chriſti fideles: & Vigilius in Epiſtola ad Eutherum capite ſexto. ſacræ literæ ſunt Matth. vlt. In nomine Patris & Filij & Spiritusſancti: & frequenter in Euangelio, vbicunque de patre, filio, ſpirituſancto, ſeu paracleto ſit mẽtio. Item habes: quomodo ex ratione demonſtres, q. Olipius Trinitatem blaſphemãdo ſeuerè punitus meritò eſt. Dùm enim hic Olipius Arrianus Carthaginenſis epiſcopus in balneis ſanctam Trinitatem blaſphemijs afficeret, tribus igneis fulminibus ab Angelo viſibiliter miſſis miſerabiliter decidit. vt refert Iacobus Philippi ordinis Eremitarum lib. 9 ſuplementi Chronicorum. 3° videre datur: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

1 Vtil. p. S. Ec. contra I acobitarũ, quorũdã in Bohem. Lucæ Sternbergen, Caluini hæreſes ac pertinaciam, dãnatas à Concilijs, Papis ſacris literis. 2

Inſolita, ſed iuſtiſſima, Olympij pœna.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum filius ſit alius à patre.

CONCL. M. Conuenienter dicere poſſumus, q. filius alius eſt à patre. 177

¶ PROB. Quia. ly Alius, maſculinè ſumptum non importat, niſi diſtinctionem ſuppoſiti, & Filius eſt aliud ſuppoſitum à Patre.

1^m de antecedente. Diuerſitatem ſubſtãtiæ. ℞. Non; ſed. Diſtinctionẽ ſuppoſiti. §. Tunc &c. Non. n. ſequitur, q. ſit diuerſus; licet ſit alius.

2^m de antecedente. Alij ℞. Secundum formã: non tantum, ſecundũ ſuppoſitum. §. Tunc &c. Non enim à patre filius eſt alius ſecundũ formam licet ſecundum ſuppoſitum. Ex litera dic: q̃ ly differens, & diuerſus, cadit ſuper eſſentiam: ly diſtinctus, & alius, ſuper ſuppoſitum. Ideò prima reiicimus, ſecunda amplectimur.

3^m maior. Alienum ab alio dicitur. ℞. Tamen alienũ importat extraneitatem, ac diſſimilitudinem; quorum neutrum importat Alius. Tunc &c.

4^m maior. Alius & aliud idem ſignificant. ℞. Negatur iſta propoſitio. Ad illam, quæ eſt quaſi huius probatio, ſcilicet quòd ſola generis conſignificatione differunt, dicitur: quòd differunt explicitè ad literam ſola &c. ſed implicitè, ideſt in ſenſu ad illam literæ differentiam conſecutiuo, non differunt ſola generis conſignificatione. Nam ad iſtam generis differentiam fit conſequens: q̃ ly alius perſonam & ly aliud eſſentiam ſignificat. Neutrum enim genus eſt informe, maſculinum autem eſt formatum, & fœmininũ: ideſt aliquod vt indeterminatum, hoc eſt indiſtinctum, importat neutrum [vt patet etiam apud nos] iſta duo diſtinctum.

¶ NOTATIO. 1ª Dicto huic in corpore, q. ſ. Eccleſia Catholica Arrium vitat in diuinis diuerſitatem, differentiã, diſcrepationem, diuiſionem, diſparitatem, alienitatem: cõfitetur verò ſimplicitatem, vnitatem, ſimilitudinem, & æqualitatem, confirmato. 1. d. 2. l. & d. 24. q. 2. a. 1. & Pot. q. 9. a. 8. non obſtat quod videtur oppoſitum dici à ſimili, quo ad ſimilitudinem. Verit. q. 4. a. 4. 2^m. Nam in Verit. q. 4. a. 4. 2^m. loquitur de ſimilitudine verbi diuini ad creaturam, negando q̃ Verbum illud ſit ſimile, ſimilitudine propriè dicta, creaturę: hic autem, & in alijs locis primo adductis, loquitur de ſimilitudine & verbi, & aliarum perſonarum diuinarum, ad inuicem.

Pro Angelica doctrina germano ſenſu.

¶ 2ª Dicto hic in reſponſione ad quartum, q. ſ. maſculinum genus & fœmininum prædicantur de ſuppoſito ad differentiã neutri quod dicitur de eſſentia, confirmato. 3. d. 6. q. 2. a. 2. c. non officit quod videtur oppoſitum à ſimili. 1. d. 4. q. 1. a. 2. 2^m. Quandoquidem aliud eſt loqui de prædicari propriè aliud de prædicari per quandam adaptationem. Primo modo maſculinum & fœmininum prædicantur de ſuppoſito, ſeu perſona: ſecundo modo etiam de eſſentia, vt dicitur in primo ſententiarum.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem reijcias hæreſim Pauli Samoſetani [Prat. Paulus Samoſetanus] dicentem filium non ſubſtantiuum ac perſonalem ac ſempiternum, eſſe cum Patre, ſed prolatiuum tantum, i. quaſi aerem quendam eſſe, non autem perſonam viuam & ſempiternam cum ſempiterno patre credendam. Si enim non eſt perſona, ſecundum hunc impium, vt que non eſt alius ab ipſo patre tanquàm perſona à perſona: quòd ſi eſt ſic alius, vnq; per hunc articulum confunditur impius. Similiter habes: quomodo per rationem reijcias hæreſim Gaſpari Suenckfeldij [Prat. Suenckfeldiani] dicentem, q̃ filius Dei eſt energia illa quæ eſt in Verbo Dei prædicato. Vide ergo, q. negat, filium Dei eſſe perſonam, & conſubſtantialem patri. Item: quomodo hæreticum commentum Agarenorum [Prat. Agareni] cum Iudæis, Cerdoneq; conſpirantium, atque dicentium, q̃ Deus nõ poteſt habere filium, cùm vxorem non habeat ſi enim (inquiunt) haberet filium, omnia iam eſſent in periculo, tanquàm futura ſit indè ſeditio, & neceſſariò inter eos ſchiſma oboriturum. Ridiculum hoc, ac impijſſimum, commentum eſt contra omnes articulos ſupra, hic & infrà tractantes aliquid de filio Dei: & conſequenter per rationem ſingulorum ipſorum articulorum deridere iuſtè poſſes iſtorum inſaniam, increatas perſonas paſſionibus creatis aſſimilantium. Phantaſticum hoc Agarenorum deliriũ atque ſcelus congruè ſupra. q. 27. ar. 2. ratione dicta exſibilare

Vtilit. pro S. Eccl. cõtra Pauli Samoſetani, Gaſpari Suecfeldij, Agarenorum, hæreſes, damnatas à Papa & Concilio.

2 potes. 2° habes quomodo ex ratione oſtendas, has omnes meritò intelligi dãnatas. Extra de ſum. tri. & fi. cath. Damnamus &c. vbi circa medium capituli Innocentius Papa in concilio generali dicit ſic, licet igitur alius ſit pater, alius filius, alius ſpiritusſanctus, non tamen aliud: ſed id, quod eſt pater, eſt filius, & ſpiritusſanctus idem omninò, Vt ſecundum Orthodoxam, & catholicam, fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Qui Papa ſupra ibi præmiſerat ſic, Pater & filius & ſpiritusſanctus tres ſimul perſonæ &c. ſed eſt pater qui generat, filius qui gignitur, ſpiritusſanctus qui procedit, vt diſtinctiones ſint in perſonis, &

3 vnitas in natura. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina Thomiſtica.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum dictio exclusiua, ſolus, ſit addenda termino eſſentiali in Diuinis.

178 CONCL. M. Si hæc dictio, ſolus, accipiatur cathegorematicè, nullo modo poteſt adiungi alicui termino in diuinis.

¶ PROB. Quia dictio excluſiua cathegorematicè ſumpta dicit ſolitudinem circa terminum, cui adiungitur: & dicere Deum eſſe ſolitarium eſt hæreſis ſabellianæ.

¶ Concl. p. Hanc dictionem, ſolus, ſincathegorematicè ſumptam nihil prohibet adiungere alicui termino eſſentiali in Diuinis.

¶ PROB. Quia dictio excluſiua ſincathegorematicè ſumpta excludit alia omnia a conſortio prædicati eius, quod de aliquo dicitur: cui adiungitur: & Deus habet prædicata quædam, a quorum conſortio omnia alia de iure ſeiunguntur. Hinc ergo dicimus, ſolus Deus eſt æternus.

1^m de maiori. Cum alios ℞. Eiuſdem naturæ: non extraneæ. Tunc &c. Nam Angeli, immo creaturæ omnes, ſunt extraneę naturæ a Deo, inquantum a Diuina natura diſtant, & tanto magis, quanto diſtant in infinitum. Ex litera nota pro ſemper illam regulam, ſcilicet quod illa, quæ non excludunt ab aliquo ſolitudinem abſolutam, multo minus ab eo excludent ſolitudinem reſpectiuam, ideſt per comparationem ad aliquod prædicatum conſideratam.

Regula ſ literam inſinuata.

2^m de maiori. Poteſt prædicari. ℞. ſi propriè loquendo, ponatur ex parte prædicati: non aliter. niſi reſoluendo per relatiuum, vel expoſitur cũ Auguſtino. Tũc &c. vt in litera patet. Ex hac videto: quod cõcluſio prima bene dixit, quod ſcilicet ly ſolus cathegorematicè non poteſt iungi [abſque limitatione videlicet, termino eſſentiali. Nam ad ſaluandas locutiones concluſioni illi apparenter contrarias, conſpicis hic: quod limitationibus, & bene quidem intellectis, opus ſit. Hinc trahimus, quod non ſunt per vſum extendendæ huiuſmodi locutiones, ſed concluſio præſens diligenter ſeruanda, ne quando cadat quis in errorem.

3^m minor. Sed non reſpectu prædicati perſonalis, nec etiam reſpectu eſſentialis. ℞. Negatur iſta pro vtraque parte. Ad probationem primæ partis dirimde ly pater, ad probationem ſecundæ vtere illa regula ſophiſtarum [dicẽdo, ſcilicet, quod ly Deus immobilitatur, i. quod loco de ly Deus ſolus creat nõ licet dicere ly Pater ſolus creat:] & ſoluiſti omnia. Nota quoque ex litera: quod hoc nomen ſophiſta quandoque ſumitur pro veræ ſapientiæ [vt hinc.] Nam ſophia a qua tũc ſophiſta, ſapientia dicitur. Ergo nomine ſophiſtarum non ſemper intelliguntur captiunculis vtentes, ſecundum quod communis locutio ordinariæ habet.

1ª ¶ NOTATIO. Dicto hic in reſponſione ad ſecundum, quod ſcilicet terminus in ſubiecto poſitus tenetur materialiter & in prædicato poſitus tenetur formaliter, confirmato ſup. q. 13. a. 12. c. & 3. q. 16. a. 7. quartum 9. c. q. 17. a. tertium: & 1. d. 4. q. 2. a. 2. c. & 3. d. 1. q. 2. a. 5. quintum d. 5. l. & d. 6. quæſt. 1. a. 3. tertium d. 11. a. tertium d. 22. q. 1. a. 2. c. & Periherm. 1. lect. 8. & lect. 10. non obſtat illud, quod ſcilicet terminus a parte prædicati poſitus, ad quem terminatur actus verbi tenetur tantum materialiter 3. d. 1. q. 2. a. 5. ſecundum tertium quartum quintũ. Nam idem reſpectu diuerſorum eſt formale & materiale ex 2. Phiſ. lectio 5. vt ibi gratia partes diffinitionis per comparationem ad diffinitum ſuum tenentur omnes formaliter, per comparationem ad ſeipſas vna aliarum, ſcilicet genus tenetur tantum materialiter ſic in propoſito. Prædicatum per reſpectum ad ſubiectum ſtat procul dubio formaliter, cum ſit quid ſubiecto nobilius, ſed prædicatum reſpectu copulæ, ſeu verbi terminanti actum ſuum ad illud, ſtat materialiter tantum, cum ſit verbo ipſo ignobilius. Quod ſi altius hoc debito modo cautè aſcendamus, dicemus cum ſancto Doctore in locis, vbi ſupra, quod terminus in prædicato poſitus ſtat formaliter, ideſt pro forma natura, ſeu eſſentia, quando, ſcilicet prædicatum ſtat vt prædicatum. ſi enim prædicatum ſtaret, vt id, ad quod terminatur actus copulæ ſeu verbi: tunc terminus a parte prædicati poſitus non neceſſario ſtaret formaliter, ideſt pro forma natura ſeu eſſentia ſed poſſet ſtare materialiter, i. pro ſuppoſito naturæ. Verbi gratia Chriſtus [ſi aſſumpſiſſet duas naturas humanas] eſt duo homines, vera eſſet propoſitio, quia ly homines ſtat vt prædicatum in recto, & conſequenter pro natura hominis: Chriſtus aſſumpſit hominem eſt propoſitio in vi propriæ locutionis, falſa, quia ly hominem ſtat vt recipiens actionem verbi, ideſt ſignificatam per verbũ aſſumpſit, & conſequenter ly hominem ſtat pro ſuppoſito naturæ hominis, quod filius Dei nunquam aſſumpſit.

Pro doctrina Angelica ſenſu germano, de prædicatis & dictione excluſiua.

¶ 2ª Dicto etiam ibi ad ſecundum, quod ly Pater vel trinitas eſt ſolus Deus, propriè non conceditur, niſi ex parte prædicati aliqua implicatio ſeu expoſitio intelligatur, non officit illud quod videtur eſſe contrarium. 1. d. 21. q. 2. a. 2. Nam ſi attendatur modus ſignificandi [vt ſit hic in prima parte:] cum prædicatum ſtet formaliter, ideſt ſignificet per modum formæ, non propriè dicitur prædicta propoſitio, Prædicatum enim ex

parte

parte cuius ibi ponitur ly ſolus, non ſignificat per modum ſuppoſiti: cum tamen ly ſolus, ſi cum ſancto Doctore loquamur, debeat eſſe conditio ſuppoſiti. Sin autem attendatur res ſignificata [vt hic in primo ſententiarum] tunc propoſitio prædicta abſolutè conceditur. Nam ly ſolus, vt diximus, dicit conditionem ſuppoſiti: & Diuina eſſentia per ly Deus importata ſubſiſtit, & conſequenter habet rationem ſuppoſiti, etiam non intellecta diſtinctione perſonarum [vt habetur ex 3. q. 3. ar. 3. ſecundum] Licet ponatur a parte prædicati.

Vtil. p S. Eccleſ ad intelligendas ſcripturas & Concilia.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes, quomodo per rationem oſtendas, rectè dici apoſtolo 1. Thim. vlt. Regi ſeculorum immortali inuiſibili ſoli Deo honor, & gloria vbi dictionem excluſiuam, ſolus, adiungit termino eſſentiali, Deus, item & papam in concilio extra de ſumm. trin. & fi. catho. firmiter, rectè dicere: Vnus ſolus eſt verus Deus: vbi eandem excluſiuam
2 termino eſſentiali iūgit. 2° habes: quomodo per rationem hæc illorum dicta in ſenſu catholico, non Sabelliano intelligas.
3 3° quō ex his viciſſim elegantiſſimæ firmetur cōcluſio, vides.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum dictio excluſiua poſſit adiungi termino perſonali.

179 CONCL. M. Talis locutio, ſcilicet ſolus pater eſt Deus, nō extendenda: ſed piè exponenda, ſicubi inueniatur in authentica ſcriptura.

¶ *Corollarium.* Ergo, directè ad quæſitum reſpondendo, dicitur ꝙ dicendo excluſiua non debet adiungi termino perſonali. Recole diligenter [vt etiam ſuprà q. 28. ar. 4.] ſanctum Doctorē ſæpiùs vti tali breuiloquio, q. ſ. non verbaliter, ſed tantum ſententialiter, quæſitis reſpondet. Ergo conſequenter ſis cautus, nè vnquàm Diuum Thomam quæſiti ſui oblitum ſuſpiceris: cū tali phraſi concluſionū & quæſitis in titulo ſatisfaciat, & abundantiùs (vt patet conſideranti) ſatisfaciat.

Pro more Thomiſtico abundātis, cū breuitate.

¶ PROB. Quia talis locutio ſecundum proprium ſenſum eſt falſa [cū ly ſolus ſincategoricè excludat à conſortio prædicati: excludatq; magis alium maſculinè, quàm aliud.] & locutiones in proprio ſenſu ſuo falſæ non ſunt extendendæ, ſed piè exponendæ ſicubi in authentica ſcriptura inueniantur.

Quæ propoſitiones nō ſunt extendēda.

1^m de Ioan. 17. Solum. ℟. Vt, ly ſolum, excludit aliud: nō, vt excludit aliū. Tūc &c. Licet enim nulla natura [Vide ly aliud] extra ſanctam trinitatem, & etiam extra perſonam patris, ſit Deus verus: tamē perſona filij. [Vide ly alius] præter perſonam patris eſt Deus verus, & etiam perſona ſpiritusſancti.

¶ NOTATIO. Sufficiens reſponſio fuit pro ſoluendo argumento. Cæterum, ſi pro dilatanda expoſitione dicti Euangelici placet, addere potes: ꝙ ly ſolūm ſumitur [in alio ſenſu] aduerbialiter: Vt dicamus perſonam patris eſſe Deum ſolummodò, quia non eſt etiam homo ſicuti eſt filius, qui loquebatur. Vndè per hoc mōſtrat Christus, ꝙ eſſentialis beatitudo [de qua ibi] conſiſtit propriè & principaliter in cognitione veræ diuinitatis quæ eſt in patre: non aſſumptæ humanitatis quæ eſt in filio. Propriæ ergo eſſentialisq; ac principalis beatitudinis quidditatem attulit ſaluator hic: & conſequenter minus rectas de ſic accepta beatitudine opiniones exploſit.

Beatitudinis eſſentialis principalis qd ſit, ex pulchra Euangelij expoſitione.

2^m de Matth. 11. Nemo niſi. ℟. Vt, per ly Nemo niſi, Excluditur aliud: non, vt excitetur alius §. Tunc nihil contrà. Nam licet nulla creatura cognoſcat ſic Deum: tamen perſonæ diuinæ ſe inuicem plenè cognoſcunt. Ex litera ergo nota pro ſemper regulam. Quam? Quòd, cùm aliquid eſſentiale dicitur de aliqua perſona diuina, etiam cum additione excluſiuæ dictionis: non excludūtur, immò nec excludi poſſunt, aliæ perſonæ diuinæ: & hoc propter eſſentię diuinæ vnitatem tribus perſonis communē. Ergo, cùm aliquid perſonale de aliqua dicitur; non intelligitur dici de omnibus: & hoc propter perſonalium proprietatum diſtinctionem. Vndè omnes perſonæ creant, etiam admiſſa (ſi authenticè inueniretur) iſta propoſitione. Solus pater creat: ſed non omnes generant, generantur, ſpirant, ſpirātur, admiſſis iſtis (vt verè debēt admitti) Solus pater generat, ſolus filius generatur, ſoli pater & filius ſpirant, ſolus ſpiritusſanctus ſpiratur.

Regula prima.

Regula ſecunda.

3^m de maiori. Quod eſt de intellectu termini, cui adiungitur. ℟. Et quod non diſtinguitur ſuppoſito à termino ipſo §. Tunc &c. Licet enim vna perſona ſit de intellectu alterius: tamen vna diſtinguitur ſuppoſito ſiuè perſonaliter ab alia. Et ideò, quantum eſt ex vi locutionis excluderentur aliæ perſonæ dicendo, ſolus pater eſt Deus: licet, quantum eſt ex reuerentia ad ſcripturas authenticas [exponendo. ſ. illas piè. i. in bono ſenſu; vt hic fit in corpore.] non excluderentur propter eſſentiæ vnitatem. Sic ergo hoc ſecundo modo intelligitur illa prima regula in reſpōſione ad ſecundū; quantùm, ex vi locutionis, tales propoſitiones excluſiuæ eſſent falſæ [vt ſolus pater creat,] & excludentes alias perſonas. Hinc cautiſſimè locutus eſt ſanctus Doctor in illa regula dicēs ly propter eſſentiæ vnitatem. Ac ſi apertiū dixiſſet. Si attendamus ad eſſentię vnitatem, tunc ly ſolus non excludit alias perſonas: ſi verò attendamus ad vim ipſius excluſiuæ locutionis, tunc ly ſolus additum vni excludit alias.

Quę ly ſolus excludat, vel nō excludat alias perſonas.

4^m de Eccleſia. Tu ſolus. ℟. Cū patre, & ſpiritusſancto: non aliter. § Vt patet ibi. Tunc &c.

¶ NOTATIO. Dicto hic in reſponſione ad tertium, q. ſ. Dictio excluſiua addita patri excludit filiū & quicquid differt ſuppoſito. [hoc eſt, vniuerſaliter loquendo, addita vni relatiuorum excludit aliud; ſi differant ſuppoſito.] confirmato. 1. d. 21. q. 1. 2. c. non officit illud quod videtur oppoſitum ſupra q. 13. 7. 6^m. Nam dictio excluſiua addita in diuinis perſonæ vni in perſonalibus prædicatis excludit aliam; non autem in prædicatis eſſentialibus. Ex hoc articulo in corpore & ad 2^m. § q 36 2. 1^m. & contra 4. c. 25. & Po^a q. 10 4. 12^m. & Matth. 11. & Roman. cap. vlt. lecti. 2. fi. Vel dic aliter: vt ſcilicet habetur in reſponſione ad tertium.

Pro Angelica doctrina ſenſu genuino, de dictione excluſiua.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem oſtendas, Chriſtum bene feciſſe addendo dictionem excluſiuam termino perſonali. Ioh. 17. Vt cognoſcant te ſolum verū Deum, & Matth. 11. Nemo nouit filium niſi pater: cū tamen & aliæ diuinæ perſonæ ſint verus Deus, & noſcant filiū. 2° igitur habes: quomodo per rationem ſenſum catholicum in his euangelicis dictis, & ſimilibus, inueſtiges ab erroneo declinando; ipſumq; catholicum defendas. 3° videre licet, quomodo ex his viciſſim firmetur iſta doctrina.

1 Vtilis pro S. Eccleſ. ad intelligēdas ſcripturas, atque tuendas. 2 3

Quæſtio. XXXII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Trinitas diuinarum perſonarum poſſit cognoſci per rationem naturalem.

CONCLVSIO. M. Impoſſibile eſt; per rationem naturalem ad cognitionem trinitatis diuinarum perſonarum peruenire. 180

¶ PROB. Quia hoc ſolum de Deo cognoſci naturali ratione poteſt, quod neceſſe eſt ei competere ſecundum ꝙ eſt omnium rerum principium: & virtus rerum creatarum principium eſt pertinens ad vnitatem eſſentiæ, non ad diſtinctionem perſonarum [cūm ſit virtus communis toti trinitati. Nam opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa.]

1^m de concluſione. Perſonarum ℟. Per appropriata conſiderata tantum: nō, per propria. Tunc &c. Nam cognoſcere tantum perſonas per attributa eſſentialia, non eſt formaliter cognoſcere perſonas; ſed cognoſcere illa, quæ conueniunt eſſentiæ diuinæ, & poſtea perſonis diuinis, præſuppoſito aliundè [per fidem. ſ.] ꝙ in diuina eſſentia cognita ſint tres perſonæ, appropriari poſſunt. Verè ergo non cognouerunt perſonas tres: ſed prædicata quadā eſſentialia, quæ perſonis tribus [ſi ibi ponantur] appropriantur. Quòd autem ibi ponātur tres perſonæ, ratione naturali cognoſcere non potuerunt: & hoc intendit concluſio, q. ſ. impoſſibile eſt &c. De perſonis ergo, vt ſic, loquitur. Naturalis igitur ratio, cùm non cognoſcat perſonas, non cognoſcit appropriata perſonarum vt appropriata earum: licet cognoſcat iſta ſub ratione attributorum eſſentialium, quæ deindè perſonarum appropriata à ponentibus ibi perſonas dici poſſunt. Sic intellige reſponſum noſtrum formale, non aliter; & tunc liquidiſſimè conſpicies, philoſophos nunquàm per hoc agnouiſſe trinitatem perſonarum; licet agnouerint trinitatem attributorū eſſentialiū.

Fides cognoſcit perſonas, & appropriata perſonarū: ratio naturalis neq. perſonas neq. appropriata vt ſic.

2^m de Ricardo. Neceſſaria ℟. Ad probandum aliquā conuenire radici veritatis iā poſitæ: non, ad probandum ſufficienter radicem ipſam dari. Tunc &c. Licet enim per rationem naturalem non poſſit ſufficienter probari iſta radix, ideſt trinitatem perſonarum dari (vt dicit concluſio:) poteſt tamen per rationem naturalem adinueniri aliqua ratio, quæ radici illi iam per fidem poſita cōueniat neceſſariò. Sed hoc eſt probare quaſi ex conſequenti, non à priori, fidem [vt patet:] .i. ipſam iam vlterius præſuppoſitam probare neceſſariò rectè dari aut præſupponi. Verbi gratia. Ex eo, ꝙ per fidem firmiter præſuppono, trinitatem dari, infero. & quòd infinita Dei bonitas hoc eſſe bonum credere perſuadet, & quod neceſſarium eſt credere ex bonitate Dei infinita, qua ſe ipſum infinitè communicat, eſſeq; trinitas in Deo reperiatur.

Rōnes ad fidem quō intelligantur.

3^{m} maior. Superfluũ eſt &c. ℞. Niſi ex traditione illa nobis fidelibus vtilitas proueniret. Tũc &c. Nam omnia nobis reuelata, maximè ſi per deuotam fidem à Deo ſuſcipiantur ſunt vtilia: quamuis non omnia per naturalem rationem ad plenum cognoſci, immò nec quandoque attingi, poſſint.

Ego Dominus docẽs te vtilia, Iſa. 48.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem confundas hæreſim præſumptuoſiſſimam Raymundi Lulli [Director. inquiſit. 2 par. q. 9. ibi Nonageſimus ſextus] dicentis, quod omnes articuli fidei poſſunt probari & probantur per rationes neceſſarias, demonſtratiuas, & euidentes. ſi omnes articuli & ergo, ſecundum eum, & trinitas perſonarum. 2° habes quomodo per rationem oſtẽdas, hanc iuſtæ eſſe prædamnatam ab apoſtolo ad heb 11. fides eſt ſubſtãtia &c. non apparentium: & a Papa Gregorio 11. In Conſilio etiam de conſilio fratrum, [de hoc vide ſup. q. 1. art. 2.] & ab omnibus concilijs de hac retractantibus: immo & a Chriſto Matth. 11. Nemo nouit filium niſi pater neq. patrẽ quis nouit niſi filius, & cui voluerit filius reuelare, & 16. Beatus es ſimon bar Iona, quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pr̃ meus, q in cœlis eſt. Ecce. ibi loquitur de cognitione trinitatis, cũ rideat Petro confitenti tu es Chr̃s filius Dei viui: & dicit, quod caro & ſanguis hoc non reuelat. ſed Pater, i. q cognitionem hanc nemo poteſt viribus naturalis rationis conſequi, ſed tantum per donum reuelationis a Deo. Specialim autem ex reſpõſione ad tertium habes; quomodo per rationem tene as hæreſim lucæ ſternbergen [Frat. Lucas ſternbergen.] ſomniantis. Nomẽ trinitatis ſupernacaneum & inane eſſe: quod in ſacris literis nunquam ſit expræſſum, Contra illud Matth. vlt. In nomine patris & filij & ſpiritus ſancti ſufficit enim hæc expreſſio Licet verbaliter non dicatur ly trinitas vt ſi diceretur ly in nomine trinitatis vide vniuerſalem regulã de contentis in ſacra ſcriptura q. 29. ar. 3. primum & hic art. 1. ad primum

Vtil. pro 2 S. Eccleſ. cõtra Raymũdũ Lull. hæreſim dam. a papa a ſcripturis: & hæreſim Lucæ ſterbergen damna. a Chriſto.

3 3° vides, quomodo ea his viciſſim firmetur præſens doctrina.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſint ponendæ notiones in Diuinis.

181 CONCL. m. Neceſſe eſt: ſignificari ſeorſum relationes in abſtracto, quæ dicuntur proprietates & notiones.

¶ PROB. ¹ Quia neceſſe eſt, eſſe aliqua nomina abſtracta

1 quibus reſpondendo oſtendi poſſit perſonas diſtingui. ² Quia

2 oportet manifeſtare, quomodo vna perſona ad duas perſonas duabus relationibus refferatur.

1^{m} de maiori. Expreſſa ℞. ſaltem quo ad ſenſum. Tunc &c. Notiones enim quoad ſenſum exprimuntur in ſacro eloquio, inquantum in perſonis Ibi quoad ſenſum [ſup q. 29. ar. 3. primum] expræſſit intelliguntur, tanquam abſtractum in concreto. Ex litera ergo iſta dic i quod non tantum in primario literali ſenſu contenta ſunt amplectenda, tanquam in ſcripturis expræſſa] vt patet de perſonis,] ſed etiam ad illum primarium ſenſum neceſſario conſequentia, tanquam in eo contenta [vt patet de notionibus.

Expreſſa in ſcripturis quoad ſenſum dupliciter.

2^{m} de maiori. Aut pertinet ad vnitatem eſſentiæ, aut ad trinitaté perſonarum ℞. Vel ſimul connotando ordiné aliqué ad actũ eſſentialé ſiue perſonalem: Vel non connotando aliquem ordinem ad actum quẽ uis illorum. Tunc &c. Notiones enim in diuinis pertinent ad trinitatem perſonarum, non connotando tamen ordinem ad actum aliquem. Et hoc, quia. Licet ibi realiter ſint, non tamen ſignificantur ibi, vt res ſed vt rationes.

Notio qd ſit.

3^{m} maior. In ſimplicibus &c. cognoſcendi. ℞. Si poneret ibi hæc cederet in præiudicium ſimplicitatis eorum: non aliter. §. Tunc &c. Nam ponere ibi notiones, quæ ſunt principia in abſtracto ſignificata cognoſcẽdi perſonas, eſt ſine præiudicio ſimplicitatis perſonarũ illarũ.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem oſtendas, præpoſitiuum proportionaliter cum Gilberto

1 Gallo cognomine Porretano errasse ſicut enim Gilbertus errauit nolens admittere, eſſentiales terminos in abſtracto dici propriæ de Deo [exponebat enim ſcripturæ teſtimonia dicentia, quod Deus eſt veritas vita vel huiuſmodi, ita vt abſtractũ ſumeretur pro concreto, id eſt [Deus eſt verus viuens &c.] ſic & errauit Præpoſitiuus nolens admittere, noĩa perſonalia in abſtracto [Hæc ſunt notiones] dici propriæ de Deo. Radix etiam vtriuſque erroris fuit eadem. Mouebatur enim vterque illorũ et hoc, quia putabant diuinis ſimplicitati repugnare quod aliquid ſignificaretur vt forma qua vel Deus vel perſonæ Diuinæ agnoſcerentur. Radix autem iſta quam falſa ſit abundanter oſtenditur a ſancto Doctore in præſente articulo: & conſequẽter quam vtraque illorum opinio ſit erronea commonſtratur. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, opinionem Præpoſitiui fuiſſe merito in ſuo ſimili damnatam à Concilio Remenſi, dum ab eodem damnatus fuit error Gilberti. ſi enim radix vtriuſque fuit eadem, ſi opinio vtriuſque fuit in errando ſimilis, eadem ratione potuiſſet ſpecialiter damnari error Præpoſitiui, ſi ad eccleſiæ iudiciũ delatus fuiſſet. Taceo: quod Theologorum opinio communis contra præpoſitiuum ſentit, quod Pater abſque compoſitione aliqua conſtituitur paternitate, Scholaſticorum autem theologorum communi ſententiæ in re graui reſragari velle, temerarium eſt [vt ait Cano.] Immo omnium Theologorum ſcholæ concordi de fide aut moribus contradicere, ſi hæreſis nõ eſt, hæreſi proximũ eſt [Has duas poſitiones probare conatur Melchior Cano de locis theologicis li. 8. c. 4.] 3° vides: quõ ex his viciſſim præſẽs doctrina ſir met.

Vtil. p S. Eccl. cõtra errorem Præpoſitiui damnatum a ſimili in Cõcilio Remenſi.

2

Duo notanda placita, pro errãdis in rorum.

3

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſint quinque notiones.

CONCLVSIO. M. Sunt quinque notiones in diuinis. 182

¶ PROB. Quia ſunt duæ notiones propriæ patris, vna filij vna ſpiritus ſancti, vna communis patri ac filio.

1^{m} de maiori. Notiones. ℞. ſed nõ omnes. Tunc &c. Nam vltra notiones. illas quatuor, q ſunt, relationes, eſt vna alia notio, ſcilicet Innaſcibilitas, quæ non eſt relatio Vide in corpore circa finem.

2^{m} conſequentia. Si ergo &c. quinque. ℞. ſi illæ notiones ſignificentur vt res non, ſi ſignificentur, vt rationes. Tunc &c. Nam ſunt tantum ſignificatæ notiones, vt rationes: licet eſſentia, & perſonæ quoq; ſignificent vt res, illa vt res abſoluta. iſtæ vt res relatiuæ. vide ſupra art. 2. ſecundum & ex litera conſtat. quid faciat diuerſus modus ſignificandi; quod & memorare pro ſemper.

3^{m} de antecedente ſecundo. Si autem differũt ratione tantũ. ℞. & ſignificentur, vt res: non aliter. §. Tunc &c. Notiones enim ſignificantur, vt rationes.

4^{m} de conſequentia. in ly ſed contra ſecundum hoc ℞. ſi hoc dicit dignitatem: non aliter. §. Tunc &c. Non enim dicit dignitatem hoc, quod a ſpiritu ſancto nulla ſit perſona.

5^{m} de antecedente. Procedant. ℞. ſecundum modum ſpecialem dicer ſunt: non, ſecundum modum ſpecialem eundem. §. Tunc &c. Notio enim eſt principium ſpeciale innoteſcendi: & ideo non ponitur ibi notio, vbi non eſt modus ſpecialis. Vnde breuius potes dicere, nego conſequentiam. Ratio eſt, quia non eſt ſimilis de ſpiratione actiua patris, & filij & de proceſſione filij & ſpiritus ſancti a patre. Nã a patre procedit filius per modum generationis. ſpiritus ſanctus autem per modum amoris. q. 27. ar. 2 & 4.

¶ NOTATIO. Dicto hic in reſponſione ad quintum. quod ſcilicet ſpiritus ſanctus filiuſque non conueniunt in vna notione quia non conueniunt in aliquo ſpeciali, confirmatio infra q. 35. 2. c. & 1. d. 26. q. 2. 3. c. & ad quintum, non contrariatur illud quod videtur oppoſitum dici 1. d. 15. q. 1. 2 quartum. Nã in ſententijs diſt. 15. loquitur ſanctus Doctor de notione cõmuniter dicta. in primis vero locis citatis de notione propriæ ſumpta. Pro quo ſciendum. quod notio propriæ dicta exigit tria, ſcilicet originem, dignitatem, ſpecificationem [vt hinc ex reſponſionibus ad quartum & quintum trahitur & 1. d. 26 q. 2. 3. c notio autem communiter accepta contentatur prima tantum conditione, ſcilicet origine. Sic igitur et eſſe ab alio, & mitti, in quibus filius & ſpiritus ſanctus conueniunt, non habent rationem notionis propriæ: cum tamen habeant rationem notionis communiter. Stat itaque ſimul, quod filius & ſpiritus ſanctus conueniant in notione cõi, & quod non conueniant in notione propriæ, quia vterq; & eſt ab alio & mittitur, ſed non eodem modo ſpeciali.

Pro Angelica doctrina genuino ſenſu.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem reſ̃cias temeritatem illorum, ſi qui forte inuenirentur qui notiones plures vel pauciores ponerent, quam quinque temerarij enim dicendi eſſent hi [ſi Melchiori Cano credimus cum ſchola communis theologorum quinque tantũ notiones eẽ dicat Vide ſententiã Ipſius Melchioris Cano ſupra in fine appẽdicis articuli ſecundi. 2° habes: quomodo oſtendas recte fuiſſe eorum in propoſito notionum [quamuis tunc ſpecialiter pro alia materia loquerentur] à Concilio Cõſtantinopol ſano 6. generali actio. 12 dictum ſic; Non ſolum ſecundum ſenſum ſequẽda ſunt ſanctorum patrum dogmata, ſed & eiſdem vocib. vtẽdum cum illis, nihilq; penitus innouandum. Temerarium ergo 1

2

Vt. pro S. Ecc. cognoſcendas, & conſequẽter notandas.

go

nandas ve temeritates, iuxta cunc de rener. ſētēriū Patrum. go eſſe videtur, etiam ſecūdum Cōcilium diſcedere, abſque eul deuii tatione in re grauiſſima à communi ſentētia patrum, & Theologorum. Patres modò & Theologi illas notiones quinq; ſolùm aſſeruerunt: cum tñ propter hæreticorum inſtātias ſolliciti vehemēter fuerint ad inueſtigādas notiones, quibus diuinas perſonas exprimerent, & diſtinguerēt. Vide de hoc ſolicitudinem Auguſtini 1. de Trin. cap. 8. & lib. 5. de tr. cap. 6. Dioniſiū primo de d uin. nominibus, notādo tñ q; hic vocat nominationem quod D. Auguſt. notionem: vide & Hilarium in lib. de
3 ſyn. 3° igit' vides quō ex his viciſſim ſtabiliatur concl.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum liceat contrariè opinari de notionibus.

183 CONCL. M. Circa notiones aliqui abſque periculo hæreſis ſunt opinati contraria.

De haret. ¶ PROB. Quia notiones pertinēt indirectè ad fidem: & iſti nō intēdebāt ſuſtinere aliquid cōtra fidem, nec ipſis erat manifeſtatum per Eccleſiamq; ex ſic opinari ſequeretur aliquid contra fidem.

¶ Concl. P. Si quis falſum opinaretur circa notiones conſiderans, q; ex hoc ſequitur aliquid contrarium fidei, in hæreſim laberetur.

De haret. ¶ Prob. Quia opinari aliquid, ex quo ſequitur aliquid contrarium fidei eſt hæreſis, & pro hæreſi imputatur ei, qui hoc ex illo ſequi conſiderans tenet illud.

Sciētia requiritur in hæretico. ¶ *Corollarium.* Ergo hæreticus eſt primò ſciēs, aliquid eſſe falſum per cōſequētiam contra fidem, & poſtea tenet illud. Ergo ſi teneret illud neſciēs eſſe hoc cōtra fidem, neque intendens tenere contra illam, iſte non eſſet hæreticus [vt prima concluſio dicit.] Ergo ad conſtituēdum, q; aliquis ſit hæreticus, requirit' ſcientia, talis. ſ. q; ipſe ſciat, q; tale quid ſit contra fidem, ſiue ſit hæreſis. Ergo ignorātia poteſt excuſare aliquem ab eſſe hæ-
Quæ ignorantia excuſat ab eſſe hæretico retico: maximè ſi talis non intendat tenere hoc, vel illud, contra Eccleſiam, & ſit paratus corrigere propriam opinionem ad dictum Eccleſiæ. Sic intellige D. Auguſt. aſſerentem. Errare potero, & hæreticus nō ero. Ergo, ſm hūc ſanctum, ad incurrendam hæreſim requiritur neceſſario ſcientia illa, de qua locuti ſumus: & ignorātia, de qua etiam ſuprà excuſat. Cæterum, ſi quis diceret: Ego ſcio hoc nō eſſe cōtra fidem aliquo modo,
Hæret. ex malo affe. tñ etiam ſi eſſet, vellem tenere hoc: iſte profectò eſſet re vera hæreticus propter malum affectum. i. voluntatem ſuam. Item ſi diceret: Ego neſcio hoc eſſe aliquo modo contra fidem, tñ, ēt ſi ſcirem, vellem tenere ſic. iſte vtiq; ita malè affectus eſſet hæretic⁹. Item ſi diceret Hoc, quod ego teneo, non eſt determinatum ab Eccleſia eſſe contra fidem [cum ſit de indirectè p tinentib⁹ ad hanc,] tñ ſi etiam determinaretur eſſe cōtra, vellem tenere ſic: iſte profectò eſſet hæreticus. Sicut econtrario Tenet quis vnū errorem, qui tñ non reputatur error ab ipſo, nec ipſe eſt obligatus ſcire verum ſit error [puta quia eſt de indirectè pertinentibus ad fidem,] & paratus eſt corrigere opinionem ſuā ad normam Eccleſiæ cum primum ſciuerit Eccleſiæ circa hoc volunta-
Exēplū notabile Ab. Ioa pro ſu. dictis intelligendos. tem, ſeu determinationem: iſte non eſt iudicandus hæreticus. Exemplum ſit de Abbate Ioachim, qui [vt refert extra de ſum. Tri. & fi ca Damnamus.] tenuit immo etiam defenſauit perniocioſiſſimam hæreſim contra Magiſtrum ſententiarum: & tamē quia credebat ſe tenere ac defenſare veritatem, paratumque ſe monſtrauit ad correctionem Eccleſiæ; ideo ex hoc non hæreticus iudicatus eſt, licet eius hæreſis damnata ſit. immo pro bona ſua prædicta animi præparatione catholicus declaratus fuit à Papa Honorio. III anno Dñi. 1221. in bulla incipient: Honorius &c. Cuſentino archie, iſcopo & E, iſcopo Biſiniacenſi. Ex parte dilectorum filiorum Abbatum &c. Dat Lateran. 13. Kalendas Ianuarij, anno quinto. Vide pegnā ſuper Directo. inquiſi. 1. par. ſchol. 1. Ecce ergo: q; ſcientia ſupradicta requiritur ad faciendum q; aliquis ſit hæreticus; & q; ignorātia præmiſſa excuſat. Ecce ergo, q; bonus affectus etiam errantes excuſat: & quod à cōtrario ſenſu, malus affectus, [de quo ſuprà,] etiam nō errantes accuſat.

1^m de minori. Errore ꝶ. Vel periculoſo hæreſis, vel abſq; hæreſis piculo. §. Tūc &c. vt patet per cōcluſiones Pro reſponſi capto ſcias; q; ipſum loquitur de periculo hæreſis non ſm propoſitionem opinatā, ſed
Tria faciunt. q; errās nō erit hæreticus. ſm opināteм. Poteſt ſiquidem propoſitio opinata eſſe hæreſis, & tamē opinās illam no erit hæreticus ex hoc; quia eam eſſe hæreſim non aduertit, nec ea eſt de pertinētibus directè ad fidem [aliàs dic. Nec iſte eſt obligatus ſcire ſpecialiter. Verum hæc ſit contra fidem,] nec eius contrarium eſt ab Eccleſia determinatum de fide. Vide ſupra corollarium ex corpore deductum.

2^m. concluſio. Ergo nec circa notiones. ꝶ. Si notiones eodem modo pertinerent ad fidem, ſicut perſonæ. §. Tūc &c. Nam perſonæ pertinent directè ad fidem, cum n n poſſit ſine perſonis credi Deus trinus & vnus, nec incarnatio filij Dei, quæ ſunt duo principaliſſima in fide: notiones autem indirectè. In ſignum huius omnes ſunt
Hæreticus non ſimiliter iudicādus eis ex omni. obligati explicitè credere illa duo [22. q. 2. ar. 5. 6 7. 8.] nō autem notiones. Ergo nō excuſatur quis ab hæreſi: ſi de perſonis, & cōſequēter de alijs manifeſtis articulis fidei in ſymbolo apoſtolorum contentis, opinatus cōtrarium fuerit: q tñ excuſari poterit, ſi de alijs puta notionibus &c. ſi non intēdat tenere, contra Eccleſiam, ſed ſecundum illam. Vide, corollarium, ſuprà.

Vril. p S Eccl cōtra Vueſt Calu. Luth. Ioa. Vueſt hæreſes dam. à Pap. ci. ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem oſtendas aliquē, & aliquem eſſe vel non eſſe hæreticum. Item, quomodo reijcias hæreſim Iohannis Vueſtphali. [Prat. Iohannis Vueſtphalus] hanc. ſ. Eccleſiam vniuerſalem non habere authoritatem exponendi verba Chriſti: Item Caluini [vt refert Melchior Cano de locis theol. lib. 2. cap. 6.] perniocioſum illam ſ. vaniſſimum commentum eſt penes Eccleſiam poteſtatem eſſe iudicādæ ſacræ ſcripturæ quaſi ab eius nutu ſcripturæ certitudo pendeat: Item Lutheri in lib. de captiuitate Babylonica [vt ait Melchior vbi ſupra. cap. 7. illam. ſ. Eccleſiam poteſtatem habere diſcernendi quidem verbi Dei: ſed non proinde iudicem eſſe: Item Sectariorum. [Prat. Sectarij] illam ſ. Eccleſiæ conſtitutiones ac ceremonias non acceptandas. Item Iohannis Vueſt. Albanenſium atque Lutheri [Prat. Iohān. et Vueſtphalus Albanenſes] illam ſcilicet Eccl. ſiæ prælatos non, habere à Chriſto authoritatem condendi canones, ſiue leges, Item Armenorum [Prat Armeni] illam. ſ. Eccleſiam catholicam & veram non eſſe apud latinos Item Hier. Prag. [Prat. Hieronimus Pragenſis] hanc ſcilicet Eccleſiam Romanam non eſſe caput omnium eccleſiarum: Ipſamq; re longe eſſe à traditionibus apoſtolorum. Item Iohannis Vueſtphali. [Prat. Iohannes Vueſtphalus] hanc. ſ Eccleſiam errare poſſe, & aliquando erraſſe, ne: tātam eſſe Eccleſiæ certitudinem in definiendo, vt errare nō poſſit: Item hæreſim Iohannis Huſs [concilium Conſtantienſe ſeſſio. 15] hanc. ſ. Eccleſiaſtica obſeruantia eſt obedientia ſecūdum adinuentionem ſacerdotum Eccleſiæ præter authoritatem expreſſam ſacræ ſcripturæ. Si enim determinari poteſt per eccleſiam aliquid eſſe cōtra fidem; ſi huic determinationi dandum, eſt ita, vt contrarium habeatur pro hæreſi, & vt ſentiens contrarium ſit hæreticus [vt dicit articulus:] profectò ex hac præſenti Angelica doctrina omnes hæreſes præmiſſæ profligantur ad vnam tenendo etiam firmiter q; ſanctus hic per eccleſiam intelligit Latinam & Romanam cuius correctioni moriens totam ſuam doctrinam ſuppoſuit. 2° habes quomodo demonſtres, hāc ipſam doctrinam eſſe conſonam conciliis, & alijs damnantibus prædictos errores videlicet Concilio Conſtantienſi ſeſſ 15. damnanti præmiſſum dogma Ioha Huſſ & Papæ Lucio primo in epiſtola prima ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ dicenti Romana Eccleſia eſt apoſtolica mater omnium Eccleſiarum, quæ à tramite apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata ſuccubuit ſm ipſius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui principi diſcipulorū dixit, Petre ecce ſathanas &c. Ego autem rogaui pro te vt nō deficiat fides tua: & Papæ Innoc. III extra de baptiſ. & eius effec. dicenti Maiores Eccleſiæ cauſas præſertim articulos fidei cōtingentes ad Petri ſedem referendas intelligit, qui eum quærenti Domino, quem diſcipuli dicerent i. ſum eſſe, reſpondiſſe notabit tu es Chriſtus filius Dei viui, & pro eo Dominum exoraſſe ne deficiat fides eius: item de eodem. 17. diſt. Huic ſoli ſedi. item 24. q. 1. quoties & cap Pudenda. vbi ex B. Auguſtino papa Liberius in fine dicit. Reſtat, vt, quoniam Eccleſia nulla eſſe non poteſt, eaſit quam in ſedis Apoſtolicæ per ſucceſſores Epi-
De eccleſiæ, eiuſq; iudicio. & authoritate, ac omniū alia. ſcoporum radice conſtitutam hominum nullorum malitia vllo modo valeat extinguere: & Matth. 16. Chriſto de Eccleſia ſua Petro commiſſa dicenti. Portæ inferi non præualebunt aduerſ⁹ eam & Felici primo Papæ in epiſtola ad Benignum epiſcopum dicenti. Hæc Apoſtolica Eccleſia mater omnium Eccleſiarum p Dei omnipotentis gratiam, vt in exordio normā fidei Chriſtianæ ab Apoſtolorū Chriſti principibus percepit, illibata manet. 24. q. 1. à recta ergo fide & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, ex quorum ſententia Iohannes Vueſtphalus. ſupradictus damnatus eſt Magūtiæ propter errores præmiſſos, ac libri eius propter multas hæreſes inibi repertas exuſti & Cōcilio Viennenſi ſub Papa Clemēte quinto, à quo damnatus error dicēs, illos qui ſunt in ſtatu profectionis eſt ſpiritu libertatis nō eſſe humanæ ſubiectos obediētiæ Clemēt. de hæret. cap ad noſtrum, & Con-
Cōcil. Viēnē. Conſtātienſe. cilio Cōſtātiēſi in ſeſſ 8 errorem hunc, ſcilicet Decretales epiſtolæ ſunt apocryphæ & ſeducūt à Chriſti fide & clerici ſunt ſtulti q ſtudēt eis. Lata ſnīa cōdemnāti. & Matt. 18. Chriſto authoritatē Eccleſiæ dāti in hæc verba. Quæcūque alligaueritis ſuper terrā, erunt ligata & in cœlo, & vbi ſunt duo vel tres cōgregati in

noſmet in medio eorum ſum [in quibus verbis promittit ecce claiæ aſſiſtentiam ſuam diuinam; qua ſcilicet condere bonas leges poſſit, atque in fide ac moribus non poſſit errare] & rationi efficaciſſimæ huic [vt interim taceamus decreta ſummorum Pōtificum, atque cōciliorum de hoc: quia hæretici iſtos, atque iſta, nō recipiunt: præſertim cum ſuos ipſorum hæreticorum è diametro damnāt errores:] quæ, velint nolint omnes has iſtorum, velint, nolint apertiſſimè cōuincit. Percōtemur ergo à ſupradictis, ſimilibuſq; hæreticis, verum ſit modus aliquis certus, quo in fide errās doceri poſſit, ita ſ. vt reuocatus ab errore certam teneat fidei regulam. Rñdeāt ipſi: vt gladius eorum intrat in corda ipſorum, & arcus eorum cōfringatur: vt impleātur facies eorum ignominia. ſi quādo in ſe reuerſi quærāt nomē tuum Dñe. Si enim reſpōdēdo dicāt nullum modum talē, qualem quærimus eſſe certum; duo, & quidem maxima, ſequuntur incōueniētia. Primum: q nō recte, & ſufficiētet Eccleſiæ ſuæ Deus prouiderit [id quod etiam ſomniare, blaſphemia grādis eſt: quandoquidem nec natura creata, ſm philoſophum, deficit in neceſſarijs.] ſecūdum: q nemo quātumcumque in fide erret, per hoc re vera peccabit: quia inuincibili ſeu irremediabili laborat ignorantia. Nam impium eſt, aſſerere: q Deus aliquē obligauerit ad illud, quod ſibi homini impoſſibile eſt. Vnde ſi nulla eſt huic via certa per quam ab errore ſuo reuocari poſſit, erit huic impoſſibile pariter certam tenere fidei regulam. Ergo, eam fide iſte caruerit, non erit ex hoc peccati reus. Si autem iſtud inconueniens magnum duplex vitare cupiētes aduerſarij reſpōdendo dicant, aliquem eſſe modum talem, qualem quærimus: quo videlicet homo doceri poſſit, vt relicto errore ſuo ad rectam fidem redeat: percontandum adhuc erit ab eis, vtrū doctrina hæc futura ſit alicuius hominis particularis, nec nē. Quod nō particularis, vt qua reſpōdebunt, ſi ſapiāt, quoniā quilibet homo particularis vt ſic, etiam papa [nō tamen vnq vt papa] errare poteſt in fide. Reſtat igitur ſolūm quòd præmiſſa doctrina ſit hominis vniuerſalis: i. Papæ vt papæ, ſeu Concilij generalis per Papam legitimè congregati atq; confirmatis quod quidem concilium totam ſanctam Eccleſiam repræſentat, vt potè papali [vt ſic] authoritate fultum. Concludendum itaque erit: q via certa nō errandi, immo & ab erroribus emergendi eſt Romani Pontificis vt ſic, vel Concilij generalis, ritè facti definitio. Ecce via: Ecce modus. Quòd ſi iſta via nō ſit certa, i. ſi poſſit errare in fide: adhuc eſſemus dubij de itinere noſtræ ſalutis & conſequenter inconuenientia duo blaſphema quæ ſupradicta ſunt, retenerentur. Quo facto, etiam ſemper hæſitantes eſſemus: ac [quod tamen Iacobus apoſtolus deteſtatur maximè] ſimiles fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur. Quomodo tunc obtemperare poſſemus apoſtolo Paulo nos commonenti: vt non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in aſtutia hominum ad circumuentionem erroris? Aut quomō tūc eiuſdem præceptum ſeruare poterimus clamantis ad nos doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci, optimum eſt enim gratia ſtabilire cor? Quæ via tūc nobis ſtabiliendi cor: ſi nullus rex ſit inter nos, ſed vnuſquiſq; faciat, & credat, quod ſibiipſi rectum videtur? Quō tunc, ſm apoſtoli mandatum, dicemus omnes idipſum: & non erunt in nobis ſchiſmata [Quo dicentibus, Ecce hic Chriſtus, ecce illic. Ecce in deſerto. ecce in penetralibus, reſpondebimus, & inter tanta diſcrimina nos tutes alloquentium ſecuri euademus: eū tamen Chriſtus ipſe tanquam noſtrorum temporum ſpecius. ac proprius propheta nobis edicat, ſurgēt pſeudoprophetæ & pſeudo Chriſti [portæ. ſ. inferorum]& dicent. Ecce hic Chriſtus, ecce illic, Ecce in deſerto, ecce in penetralibus: Nolite exire, nolite credere? Nolite [inquit] exire Vnde? E via recta. Nolite credere Quibus? Talibus vos à via recta extrahere aſtutia ſerpentina tentantibus. Ergo via recta, regula certa, modus tutus, reperiri neceſſe eſt & pmiſſis tum apoſtolicis tum Chriſti merit is verbis: qua via, qua regula, quove modo, ſeruatis] & inclamantes hoſtes [vt ſuprà] ſtatim deridere & ſemitam vitæ æternæ, tutò apprehendere valeamus. Cæterum his auditis, inquit Lutherus & ſui. Viam certā im incertiſſimam pro fide ſana amplexandā & erroribus euitandis, tanq̄ à prædictorum veritate coacti concedimus. atque viam hanc eſſe ſcrutinium ſcripturarum firmiter aſſeueramus & penes has iudicium omne ad controuerſias de fide ſubmouendas ſtare decernimus: quia Chriſtus dixit, ſcrutamini ſcripturas, quoniam illæ teſtimonium perhibent de me, ò bellū hominum: atque furioſo ſimilē: qui ſuo ſe tranſfodit gladio quaſi alterum inuadere volens. Nunquid non bene de talibus furioſis prophetauit Dauid [vt ſuprà tetigimus.] gladius eorum intret in corda ipſorum? Audi. Ex illa authoritate hic ſuſtū q ſcripturæ tenēt locū teſtiū, & non iudicis: quia Chriſtus nō dixit, Scrutamini ſcripturas, quia illæ iudicium ferunt de me. Sed dixit Scrutamini ſcripturas, quoniam illæ teſtimonium perhibent de me. Si ergo ſcrutatus fuiſſet Lutherus hanc authoritatem, quam ipſe adducit. Eandē hanc ipſe contra ſe non contra nos, pro nobis, non pro ſe ſtare vidiſſet: & conſequenter hanc pro ſe, tanquam de ignorantia certiſſima ad literam ipſam conuincendus, adducare erubuiſſet, ſi tamen voluiſſet intelligere, vt bene ageret. Si enim ſcripturæ teſtes [dicente Chriſto] Scripturæ ipſæ ob hoc iudicē altum à ſe voluut: quia teſtes ex eo q teſtes, iudicem, qui ſecundum ipſorum teſtimonium ſententiam ferat, expectant. Teſtiū ſiquidem non eſt ſententiam ferre, ſed tm teſtimonium dicere: ad iudicem vero ſpectat audire dicta teſtium atque ſcrutari hiſq; diligenter & auditis & conſideratis iuxta illorū teſtimonium ſententiam diffinitiuam proferre. Quocirca fatendum vtique, iuxta ſcripturarum ſacrarum teſtimonium ſententiā eſſe dicendā, verū opus fore iudice aliquo, qui teſtium dicta audiat, inquirat, ſcrutetur. Hoc. n. iudice ſublato, nec etiam ex ſacrarum literarū teſtimonio fidei certitudo poteſt haberi: quia ipſum eundē ſcripturæ locū pro ſuo quiſq; arbitratu interpretabitur. Nunquid nō Brentius id peſſimè docuit. [Prat. Brentius.] Vnumquemq; ſcripturā ſacrā pro ſuo arbitratu poſſe interpretari? Nunquid nō & temeritas Babylonica ſectariorū fuit. [Pr. Sectarij.] q ſcripturā ſacrā ac verbū Dei tractare licet laicis etiā mulieribus æquè, ac ſacerdotibus? Arrius certè multos ſcripturarum ſctārū locos p ſui erroris cōfirmatione afferebat, Sabellius Neſtorius [ſi Gennadio, in Catalogo ſcriptorū eccleſiaſticorum credimus] ſexaginta ſcripturæ teſtimonijs ſuā hæreſim ſtabilire conabatur. Et q̄s hæreticus errorem ſuū non conatus ē ſcripturæ authoritatibus probare illumq; nobis pro veritate ſumma venditare? Nec mirū: quia hæreticorū oīum caput, & magiſter diabolus hoc ipſum diſcipulos ſuos docuit: dum in ſenſu extorto ſcripturā [Angelis ſuis Deus mandauit de te &c.] aſſumit impudenter, vt Catholicorum omnium patrē atq; paſtorem Chrm in errorē pcipitē daret [Mat. 4. vide ibi expoſitionem S. Thomæ continuā ſup Euangelium B. Matthæi.] Vnde ſi quem piā hæreticū noua cudentem interroges, quō probat quod catholicæ Eccleſiæ antiquā hanc fidē dimittere debeā: ſtatim is mille teſtimonia, mille exēpla. mille affert authoritates de lege, de pſalmis, de prophetis, de Apoſtolis qbus malo ſenſu deprauatis ſuum peſtiferū dogma ſtabiliat. Quō igitur ſcriptura tūc poterit eſſe iudex: cum ea pro libito hæreticus iuxtà atq; catholicus vtatur? Arrius & Athanaſius inter ſe de conſubſtantialitate filij patriſq; diuini contendūt. Arrius pro ſe affert illud Chriſti dictum: Pater maior me eſt. Athanaſius, ſuā & catholicam fidem confirmat p id à Chrō dictum: Ego & Pater vnum ſumus. Vterq; ſe ſcrutatum fuiſſe ſcripturas affirmat: & q ille teſtimonium perhibent de ſua doctrina. Nunquid ergo ſufficiens eſt & certa via ſcrutinium ſcripturarum: quia eas pro ſuo quiſq; arbitratu interpretatur; opus itaq; iudice ſummo eſt, qui ſententiā de illarum ſcripturarum interpretatione dicat: quis nam illarum ſenſus verus ſit, quis nè falſus. Is aūt iudex, vt nos certos de ſua ſnīa reddat, talis neceſſariò eſſe debet. vt & falli non poſſit. & ei oēs [nullo dempto] in hoc obedire teneantur. Particularis ergo homo nō erit: quia quicunq; is ſit, vt particularis eſt, falli poteſt. Erit ergo de neceſſitate homo vniuerſalis. i. oībus hoibus platus i Romanus Pontifex: qui, vt ſic errare in fide non pōt: dicente Chriſto Ego rogaui pro te Petre [per hunc intelliguntur oēs Romani pontifices vt ex Concil. Florē. habetur. ſeſſ. vlt.] vt non deficiet fides tua, vnde in 24. q. 1. Hæc eſt, dicitur ſancta Rª. Ecc. quæ ſemper immaculata permanſit, Dño prouidente, & B. apoſtolo Petro opem ferente. in futuro manebit ſine vlla hæreticorum inſultatione [prævalente] atque firma & immobilis omni tempore perſiſtet.

¶ Per Romanū verò pontificem quē dicebamus, intellige hic etiam Concilium generale ipſi capiti connexum. Talis ergo iudex neceſſarius eſt in terris falli in fide non poſsit, & omnes ei credere teneantur: vt habetur ex Deuteronomij cap. 17. Hinc meritò a Conſtantienſi Concilio ſeſſio. 8 damnatur Iohannis Vicleff hæreſis illa. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias, & ab eodē ſeſſ. 15. damnatus Iohannis Huſſ hæreſis illa: Petrus non fuit neque eſt caput Eccleſiæ ſanctæ catholicæ: & illa eiuſdem ab eodem ibidem, ſ. Non eſt ſcintilla apparentiæ q oporteat eſſe vnum caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa militante Eccleſia conuerſetur & conſeruetur: & illa eiuſdem ab eodem ibidem, ſcilicet, obedientia eccleſiaſtica eſt obia ſecundum adinuentionem ſacerdotum Eccleſiæ. præter expreſſam authoritatem ſcripturæ. O ſoleris ſcripturarum indagator. Quid igitur ſibi vult Chriſtus, Luc. 10 dicens: Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit? Nunquid ad ſolos Apoſtolos loquebatur, qui vſque ad conſummationē ſæculi futuri perſonaliter non erant: an ad omne apoſtolorum diſcipulorumque ſucceſſores, qui in apoſtolis diſcipulisque repræſentabantur? Audi Chriſtum ipſum hoc quæſitum decidentem,

Nō efficaciſſime & rec! contra hiſce ſuos.

Pſal 36. Pſal 82.

Impietas magna.

An ſit in terris aliq. in terra regula fid.

Vide q̄ inconueniētia neceſſe eſt ſeq. ſublato iudicio eccleſiæ ſidei.

Concertanquā turri Dauid vallata p. pugnacibus forma.

Iud. furioſus quo

Scr. & teſtes ſūt & iudicem à ſeū exponſcunt.

Officium teſtis iudic.

Error duorum authores ſuos babylonis filij manifeſtant.

Veniūt ad vos in veſtimentis ouiū. &c.

Mag. hæreſ. ſerpens antiquus.

Exempla opt concludentia p poſitū, contra Luth. ſuprà.

Homo vniuerſalis.

Concluſio catholica.

Hær. dā. à Concilio.

dentē. Quod vobis (inquit) dico, obſurdico. Præterea nunquid pro ſacerdotum legalium obedientia zelare magis dicendus eſt Chriſtus quàm pro ſuorum ſacerdotum eorum dignitatem infinito interuallo ſuperexcedentium? Et tamen de obedientia erga eos ſeruanda, quia prælati ſunt omnibus dicit. Quæcunque vobis dixerint, ſeruate, & facite: Quia verè diſcoli ſunt. Secundū opera eorum nolite facere. Plena ſunt oīa ſcripturæ ſanctæ volumina: quæ nobis obediam Eccleſiaſticam inculcant, ita vt de tanta Huſſitæ vel ignorantia, vel impudentia, vel vtraque ſimul valdè mirandum ſit. Cæterum vnam tantummodo, Deuteronomij. 17. (quam ſuprà innuimus,) authoritatem adducamus in mediū: quæ ſi (vt decet) ad præmiſſa applicauerit, obmuteſcere faciet Huſſitarum os loquentium iniqua. Si difficile (inquit) & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem cauſam & cauſam lepram & non lepram: & iudicū intra portas tuas videris verba variari; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus, veniesq; ad ſacerdotes Leuitici generis & ad iudicem, qui fuerit illo tēpe quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quodcunq; dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dñs, & docuerint te iuxta legem eius, ſequerisq; ne ſententiam eorum nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui autē ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat dño Deo tuo ex Decreto iudicis morietur homo ille: & auferes malum de Iſrael; cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Hæc ibi. Iudicem hunc Papa Bonifacius 8. in extrauag. Vnam ſanctam intellexit eſſe Romanum pontificē Ibi enim condemnans iſtam hæreſim. ſ. Pontifici Romano non omnes fideles eſſe ſubiectos; declarati omnem humanam creaturam pontifici Romano ſubeſſe, eſſe de neceſſitate ſalutis. Hoc & definit Concilium Flo. infrà. Quid tandem Apoſtolus ad pedes Gamalielis edoctus, qui aliquando perſequebatur Eccleſiam, qui ad tertium cœlum euectus ſecreta magna audiuit: Quid de Eccleſia tantoperè ab ipſo olim afflicta ſcribit? In illa, quæ eſt ad Timotheum prima, epiſtola capitulo 3º ſic habet, vt ſcias, quō te oporteat in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui columna & firmamentum veritatis: Si Eccleſia Dei viui, (Hæc committitur Petro Matth. 16. quam eccleſiam ſuā inibi vocat filius Dei viui:) ſi, inquam eccleſia hæc columna eſt & firmamentum veritatis, conuincitur vtique ex Apoſtolo, quòd ipſa errore aliquo fidei inuolui non poteſt; impoſſibile nanque eſt: vt id, quod eſt columna & firmamentum veritatis, erret. Alioquin, ſi admittatur error in eo: iam Implicatur contradictio, iam non eſt columna & firmamentum veritatis. Pro tali veritate ſcripturarum zelo Dei accenſus Sixtus quartus poſt diutinam grauemque examinationem damnauit Petri Oxomēſis hæreſim hanc. ſ. Eccleſia vrbis Romæ errare poteſt: & ipſemet Petrus tunc hæreſim prædictam, in forma canonum, abiurauit. Vide ſummam conciliorum in vita Sixti Quarto. Talem in veritate ſtabilitatem deſignatam habuiſti. & in Deuteronomio 17. vbi dicit, ſtandum fore ſententiæ iudicis, qui in loco electo à Dño pro tempore præſidet: nec declinandum ab eius obedientia neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Et hoc ſub pœna mortis publicæ ex Decreto eiuſdem ſacerdotis iudicis infligendæ. Et nota quòd licet faciat mentionem de alijs ſacerdotibus; tamen totum negocium iudicij finaliter reducendū docet ad vnum ſolum ſacerdotem, cuius imperio, ab omnibus obediendum eſt. Quid eſt hoc, niſi Romanus pontifex eſt ſupernus iudex in fide, cuius authoritate omnia firmantur in terris, & ſine quo etiam Concilia generalia nihil ſunt, Diſtinctio. 17. Romani enim eſſe locum illum à Deo electum pro ſede Petri, ac ſucceſſorum, habes apertiſſimè. 24. q. 1 Rogamus. Habes, & hoc in præfatione Nicæni Concilij, vbi dicitur. Romana Eccleſia nullis ſynodicis decretis prælata eſt cæteris eccleſijs, ſed euāgelica voce Domini & Saluatoris noſtri primatum obtinuit, vbi dixit B. Petro Apoſtolo. Tu es Petrus, &c. Adhibita eſt etiā ſocietas in eadem Romana vrbe beatiſſimi Apoſtoli Pauli: qui vno die vnoque tempore glorioſa morte cum Petro ſub Nerone agonizans coronatus eſt. Et ambo pariter Eccleſiam Romanam Chriſto Dño conſecrarunt: alijsque omnibus vrbibus in vniuerſo mundo eam ſua præſentia. atque venerando triumpho prætulerunt. Nicænæ huic ſynodo 318. Patrum vide concordes Cōſtantinopolitanam primam. 150. patrum cano. quinto, Epheſinam primam. 200. patrum. cano. 6. Calcedonenſem. 630. patrū actione 2ª. 3ª. vbi & confirmari propria decreta, petit à Leone, pontifice Romano. Vide etiam ſi vis. vltra iſta quatuor Concilia principalia, ſingula quæque legitimè facta. Demùm ad ſolēniſſimum illud Edictum Conſtantini verè Magni, quod in primo volumine Concil. aſſeruatur, oculos intende: & ab Imperatore primo in Græcia reſidēte, quid de ſuis grauis eccleſijs reſpectu Romanæ ſentiat, quid vè ſucceſſoribus imperij erga S R. Eccleſiā, quanta pollet ptāte, cuſtodiendū ſit pro debita, reuerentia percipiendo præcipiat, ibi tu clarè videbis. videreque mirateris, qua fronte quidvè ſupercilio tanquam alicui fundamento ſubnixi ſuam præferre aut ſaltem æquare Romanæ Eccleſiæ Græci contendant. Si Imperator eorum Conſtantinus Romanam: ſi eodem Auguſto præſente Concilium Nicænum Romanam: ſi ſub Gratiano & Theodoſio Imperatoribus Conſtantinopolitanum primum non ſeipſum æquauit, ſed Romanam prætulit: ſi nouem Papæ ex Græcis aſſumpti Anacletus, Euariſtus, & Theleſphorus. Hyginus, Eleutherius, Antherus, Sixtus ſecundus, Euſebius, hanc ipſam Romanam pro prima cognoſcunt & prædicant: Si Concilium Florentinum vnà cum Græcis, eorum Patriarcha, Imperatore, alijsque ſuis præſulibus. ſeſſ. vlt ſolenniſſima publicè vno ore conclamat ſanctam Ap. ſtolicam ſedem, Romanum Pontificem in vniuerſum orbem tenere primatū, Rom pontificem eſſe ſucceſſorem beati Petri principis apoſtolorum. Verum Chriſti vicarium, Totius Eccleſiæ caput omniū Chriſtianorum patrem ac doctorem Romano Pontifici in B. Petro paſcendi regendi & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Dño noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditā eſſe: quēadmodum etiam in geſtis æcumenicorum Conciliorū, & in ſacris canonibus continetur. Si oīa hęc inquam Græcis regionibus cognatā veritatem carni & ſanguini præferentes Romanę ſedis primatum reuerenter honorarent: quæ tanta cæcitas Luciferina: in filijs. Vt tranſgredi audeant terminos patrum ſuorum tanquā plus nimio inniti prudentiæ ſuæ, & de quibus ſub nomine pigri Prouerb 26 dictum ſit ſapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias; Saltem ſuis ipſorum Doctoribus aurem accommodarent. Vt vel ſic inſipientes minus haberentur, & eſſent. Audi Iohannes Cryſoſtomus, ſanctus & Doct, Grecus, Epiſcopusque Conſtantinopolitanus, homil. 55. ſuper Matthæum & 87. ſuper Iohan & de laud Pauli. Petrum vocat oīum Apoſtolorum os, Caput verticem, principem totius conſortij: itæ Eccleſiæ caput, paſtorem totius orbis magiſtrum: & eū, cui promiſſa ſunt, quæ ſolius Dei ſunt. Euſebius item grçcus & Epiſcopus lib. 2. Eccleſiaſticæ hiſtor. c. 14. Petrum vocat omniū apoſtolorū probatiſſimum, maximum, primorum principem. Ducem & magiſtrum militiæ Dei, ſcientem diuina prælia gerere: virtutum Caſtra ductore. Cyrillus & ipſe ſanctus Doctor epiſcopus Hyeroſolimitanus, apud Epheſinam ſynodum tā mirū, nº Petrus, inquit vt caput, princepsque cæterorum apoſtolorum exclamauit: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Dionyſius Areopagita ſanctus, Doctor celeberrimus Epiſcopus Athenienſis in lē Pariſiorum, martyrque glorioſus, Petrum ſummum præ cæteris vocat, quāque verticalem Petrum. Hic in epiſtola ad Timotheum de martyrio Apoſtolorum Petri & Pauli tractans in ipſo diſceſſu eorum ob inuicem Paulum Petro ſalutem dixiſſe, hoc modo ait. Pax tibi fundamentum Eccleſiarum paſtor oui & agnorum Chriſti. Petrus autem paulum non fundamentū Eccleſiarum, alioquin magnum coapoſtolum reſalutando vocauit: Vade, inquit, in pace præd catot bonorum morum mediator & via ſalutis iuſtorum Baſilius ille magnus lib 2. aduerſus Eunomium, petrus, inquit eccleſiæ in ſeipſo ædificationem ſuſcepit. Sanctus Athanaſius Doctor, & ipſe Grçcus; Epūs Alexādrinus Liberio Romano pontifici ſcribens, in eius & ſingulorū Romanorum pontificum pſona, ait. Vobis vniuerſalis à Chro Ieſu, commiſſa eſt eccleſia. Sunt alij Doctores Græci eamipſam veritatem profitentes, atque Doctores; ſed pro nūc iſta ſufficiāt. Vnum tamen ſilere non valeo, conſciētia reclamante, ſi tacuero: Et eſt Oratorum Græcorum ſubſcriptio publica ad pedes in dubitati papæ Eugenij. 4. ſuper decretis Concilij Florentini ſuperius adducti expoſita coram quæ ſequitur.

Authoritas aurea quòd pp Concilij igitur contra oēs rebelles & incredulos

Implicat contradictionem ſecundum apoſtolum ecclesiam aliquando errare in fide

Locus electus a Domino pro ſede Petri e Roma.

Cōc. Nic. Cōſtāt & Epheſ. cal ced.

Edictū Cōſtan. memorandū.

A ſuis cō cil. papæ atque Doctoribus optimè cōuincuntur. Græci & etiā ad veram correct onē. Nāque terdecies ad ſanctā eccleſiā reuerſi quaterdecies reſtiterunt prat. in ti. græci.

Salutāt ſe ultimo SS. Petrus & Paulus.

¶ Nos igitur oratores nomine noſtro, noſtrique Reuerendi Patriarchæ, & omnium Armenicorum (ſicut & veſtra ſanctitas in ipſo decreto atteſtatur) hoc ſaluberrimum ſynodale Decretum cum omnibus ſuis capitulis. declarationibus: diffinitionibus, traditionibus, pręceptis, & ſtatutis, omnemque doctrinam in ipſo deſcriptam; necnon, quicquid tenet, & docet ſancta ſedes Apoſtolica, & Romana Eccleſia, cum omni deuotione & obedientia acceptamus, ſuſcipimus. & amplectimur. Illos quoque Doctores, & ſanctos Patres, quos Eccleſia Romana approbat reuerenter ſuſcipimus. Quaſcunque verò perſonas, & quicquid ipſa Romana Eccleſia reprobat, ac damnat, nos pro reprobatis ac damnatis habemus: profitentes tanquam veri obedientiæ filij nomine, quo ſuprà, ipſius ſedis Apoſtolicæ ordinationibus & iuſſionibus fideliter obtemperare. Hæc ibi.

Oratorum Græc. ſubſcr. commendanda perennum.

¶ Hanc ſanè concordiam, quæ tractu quindecim menſium acerrimis hinc inde diſputationibus ſuper hac re habitis (græcis & Armenis. pro ſua parte tam ſcripturarum quam authorum veterum teſtimonia proferentibus Latinis contra pro ſua) ſummo tandem aliorum conſenſu (vt Blondus ait, quæ Eugenio tum erat à ſecretis) concluſa fuit, Franciſcus Comes. Mirandulanus vir egregia literatura teſtatur, ſe ſuis oculis

Longa diſpu. & cōcordia mira fauore diuino ſubſecuta.

inſpe

ſuſpeciſſe manu Imperatoris conſignatam. Dilucidum eſt itaq; tot ſcripturarum tot Conciliorum tot Doctorum etiam Græcorum calculis Romanam Eccleſiam cui Petri ſucceſſor pro tempore præficitur, eſſe iſtam veram eccleſiam: cuius iudicio in cauſa fidei, ſub pœna hæreſis [vt in præſenti articulo determinat Diuus Thomas] firmiter ſtandum eſt. 3° denique vides: quomodo ex his omnib⁹ viciſſim ſtabiliatur doctrina Thomiſtica.

Concil. omnium.

3

Quæſtio XXXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum patri competat eſſe principium.

184 CONCL. M. Pater eſt principium.

¶ PROB. Quia pater eſt, à quo aliquid procedit: & hoc nomen principium ſignificat id, à quo aliquid procedit.

1^m de maiori. Idem ſunt. ℞. ſm græcos largè loquentes: non, ſm latinos propriè loquentes. §. Tunc &c. Non enim ex hoc, q pater eſt principium aliarum perſonarum diuinarum [quod dicit Auguſtinus. Principium totius Deitatis] ſequitur: q aliæ diuinæ perſonæ ſint ꝓpriè & verè principiatæ. Ex litera elice: Latinos limatiores eſſe [loquendo de rebus fidei, quam ſint græci. ideo latini magis, &c in verbis ſequendi.

Qui ĩ fide loquẽdo limatior.

2^m de antecedente. Principiati. ℞. Vel minorationẽ aliquo modo concernentis [ideo nõ eſt in vſu doctorum noſtrorum &c.] vel minorationem nullo modo concernentis [ideò apud græcos inuenitur &c.] §. Tunc &c. Nam ex hoc, quòd filius eſt à patre principio, non ſequitur: q filius ſit principiatus, tanquam minor, & conſequenter neque creatus. Græci namque qui vtuntur hoc nomine principiati in diuinis, non volunt concernere iſte aliquam minorationem in nomine principiati [licet. ſecũdũ proprietatem vocabuli aliàs concerneretur: propter quod latini hunc vſum refugiunt,] ſed ſolum per hoc denotare volunt q perſonæ aliquæ diuinæ procedunt ab alio. Verum Latini vtrunque in locutione ſaluant ex vi locutionis: cum dicunt filium eſſe principium de principio. Nam per ly de principio, deſignatur, quòd filius originatur ab alio: per ly principium deſignatur, q filij originatio excludit quamlibet minorationem. i. q filius per hoc, quod originatur, non eſt vllo modo minor patre. Et conſequenter æqualis per omnia. i. conſubſtantialis patri. Vide etiam quomodo Latini ſic loquentes ad literam concordant Chriſto de ſe iudæis reſpondenti [Ioh. 8.] Ego principium q & loquor vobis. Non dixit. Ego principiatum: Licet ſe eſſe à patre proteſtaretur. Et proprie ergo, & conformius ad ſacras literas loquuntur Latini Doctores: inter latinos autem magis Diuus Thomas Aquinas, teſte papa Innoc. ſic de illo ſcribente. Huius Doctoris ſapientia præ cæteris [excepta canonica habet] proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem ſententiarum: ita quod. qui eum tenuit, nunquam inuentus eſt à veritatis tramite deuiaſſe; &, qui eum impugnauit, ſemper fuit de veritate ſuſpectus. Hæc ille: quæ verba nos cum pace ac reuerentia aliorum Doctorum adduximus. Ideò, &c. Vt ſupra, ad primum.

Principia tum ꝓpriè ſumptũ & creatũ cõuertuntur vt hẽs ex argum. 2.

Principiũ de principio.

3^m maior. Nomen principij &c. ℞. Non tamen prioritatem ſignificat. §. Tunc &c. Nam quando dicit concluſio, q pater eſt principium, conſiderat ly principium, vt ad quod ſignificandum imponitur [ſm q probatio cõcluſionis demonſtrat:] non vt à quo illud nomen imponitur. [ſm q argumentum procedit.

Quid pa. ſentiat de S. Th.

¶ Not. Dicto hic in reſponſione ad primum, q ſcilicet principium eſt communius cauſa confirmato. 1. d. 29. 1. c. & 3. d. 11. 1. 5^m. & Po^a. q. 10. 1. 9^m. & opuſc. 1. cap. 2. fi. & opuſ. 31. & Metaphſ. 5. lect. 1. & Phyſic. 1. princ. non obſtat illud, ſcilicet, quædam ſunt quæ ſe conſequuntur ad inuicem conuertibiliter ſicut principium & cauſa, Metb. 4. lect. 2. princ. Nam cauſa dupliciter accipitur: vno modo propriè, ſcilicet pro cauſa quæ influit in effectum. Sic principium eſt communius, quàm cauſa: quia principium. à quo incipit motus, eſt principium, nõ tamen eſt cauſa hoc modo accepta. Alio modo cauſa ſumitur communiter, ſcilicet vt ſe extendit ad cauſam per ſe dictam & cauſam per accidens quocunque modo accidentis. Sic principium & cauſa conuertuntur. Vel dicendum clarius quod cauſa propriè dicta eſt, quæ diuerſitatem aliquam eſſentialem habet à ſuo effectu: & cauſa communiter dicta eſt, quæ nullam eſſentialem diuerſitatem habet ab eo, quod à ſeipſa procedit, [vnde neque effectus hoc. niſi communiter, diceretur.] Primo modo principium eſt in plus, quam cauſa, vt dicitur in primis locis: ſecundo modo conuertibiliter ſe habent, vt in vltimo loco. Vel dicamus: q principium & cauſa ſunt idem re [conuertibiliter: ſed differunt ratione. Ex Metha. 4. lect. 2. princ. [libr. 5. Lect. 1. princ. Cæterum huic theologiæ propoſito magis ſeruit ſecunda explanatio primæ reſponſionis: vltima autem reſponſio magis Methaphyſicæ.

Pro Ange. doctri ſenſu vero.

Cã princi pium.

2^a ¶ Dicto hic in reſponſione ad ſecundum, quòd ſcilicet pater in diuinis eſt maior filio ratione dationis. non ratione dati, ſed filius nullo modo eſt minor patre; confirmato q 42. 4. 1^m, & 1. d. 16. lit. §. d 19. q. 1. 2. 3^m. & 3. d. 11. 1. 2^m. non officit illud: quòd ſcilicet hæc ſit vera Chriſtus eſt minor patre. infrà q 41. 3. c & 3. q 16. 8, o. §. q. 20, 1, 1^m. & 3. d. 4. q. 2. 2. 4^m. §. d. 11. 2. o. §. d. 21. q 1. 9, 2^m. & contra 4 cap. 48. & Verit. q. 19. 1. 1^m. & opuſc. 3. cap. 223. & 1. Corin. 15 lect. 2 6. Nam Chriſtus ſecundum humanitatem eſt minor patre, vt dicitur in ſecundis locis: non eſt minor, ſecundum diuinitatem; vt in primis. Pro quo ſciendum 1 q pater [ſecundum Hillarium] eſt maior, & non eſt maior. Deo filio. Si enim abſolutè loquamur, pater, non eſt maior, quia nullam perfectionem abſolutè habet, quam non habeat filius: ſi reſpectiuè, ideſt ſecundum rationem originis, pater poteſt dici maior, quia filius originatur à patre, non è conuerſo. Verum iſta, ſcilicet, pater eſt maior Deo filio, non eſt abſolutè dicenda: ſed ſua contraria: quoniã prima abſolutè loquendo, eſt hæretica, & ſua contraria eſt catholica. Vnde & Hilarius limitationem poſuit dicens, Pater donantis authoritate maior eſt; quod nil aliud eſt, Niſi pater eſt principium, ſeu origo filij: & iterum ad præcauendum cõmunem occaſionem erroris ex tali etiam ſic limitata locutione. [Vide quàm vigilantiſſimè loquantur Latini in rebus diuinis & talem vigilantiam diſce] mox intulit, ſed minor non eſt filius cui idem vnum eſſe donatum eſt, i. propter ſubſtantiæ vnitatem. ex opſc. 1. cap. 2. fi.

An maioritas ſit, vel non ſit in diuinis.

Vigilanter de diuinis loquendũ.

2

¶ APPENDIX. Ex articulo habes quomodo per rationẽ reijcias hæreſim Agarenorum cum Iudæis in hoc & Cerdone conſpirantium [Prat. Agareni] dicentem, q Deus non poteſt habere filium, & ſimul hæreſim Doſithæi [Prat. Doſithæus] dicentem, Spiritum Dei non eſſe, & hæreticam fatuitatem Euſtathij [Prat. Euſtathius] dicentis, Spiritumſanctum neque Deum neque creaturam eſſe. Si enim Deus pater principium eſt filij, vtique filium habet; ſi ſpiritusſancti, vtique ſpiritusſanctus eſt aliquid, & eſt vnum ex duobus. ſ aut Deus aut creatura: alioquin ſi veræ [quod nunquàm erit] illæ hæreſes ſimul eſſent, Pater vtique nullius in diuinis eſſet principium 2° habes quo modo per rationem oſtendas ſcripturam, Iohannis 1. dicentem In principio erat verbum, ritè vocare Patrem principium: & conſequenter per hoc damnare hæreſes illas: quas & rectè dãnatas eadem ratione oſtendis à concilio primo Epheſino. c. 15. ſic, At magna & ſancta Synodus filium ex Deo naturaliter natum; & ab omni fidei ſymbolo ſic, & in vnigenitum eius filium; & à Toletano primo de regulis fidei catholicæ cap. 21. Credimus &c. Patrem habere filium, qui Pater non ſit, ſed de patris natura: ſpiritum quoque paracletum, qui ſit à patre filioq; procedens, & extra de ſum tri & fi cath. firmiter & c Damnamus: & omnibus concilijs de ſanctiſſima trinitate tractantibus, dum vel dicunt verbaliter Pater principium eſt, vel dicunt virtualiter, ideſt in ſenſu Pater eſt à quo perſona diuina aliqua procedit. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. ꝓ S. Ecc. cõtra Agarenorum, Doſithæi Euſtathij hæreſes damn. à ſcrip. à Concilijs.

3

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum hoc nomen Pater ſit proprium nomen diuinæ perſonæ.

CONCL. M. Proprium nomen perſonæ patris, eſt hoc nomen Pater. 185

¶ PROBATIO. Quia id, per quod diſtinguitur perſona patris ab omnibus alijs, eſt paternitas, & nomen proprium alicuius rei dicitur illud, quod ſignificat id, per quod res illa diſtinguitur ab omnibus alijs.

1^m de maiori. Relatiuum. ℞. Quæ eſt ſubſiſtens perſona: non, quæ non eſt ſibi perſona. §. Tunc &c. Non enim ſequitur in diuinis ex eo, quod ſignificat relationem, non ſignificat perſonam [immò ſequitur contrarium] ſicut eſt apud nos.

2^m minor. Sed nomen communius &c. ℞. Si nomen illud dicatur à perfectione, & fine: non ſemper, ſi ab ijs non dicatur. §. Tunc &c. Nam genitor, generans, non dicuntur à perfectione & fine: ſed pater.

3^m maior. Nihil, quod ſecundum metaphoram &c. ℞. Prout ſecundum metaphoram dicitur: non, prout ſecundum illam non dicitur. §. Tunc &c. Nam verbum, quod ſecundum met^m dicitur filius apud nos, ſecundum

propie-

proprietatem dicitur filius in diuinis:& conſequenter ly pater eſt pro [illegible] dictum ibi.

4[m] de maiori. Per prius dicitur. ℞. Quantum ad rem ſignificatam:non,quantum ad modum ſignificandi. §. Tunc &c. Falſiſſimum enim eſt, q̀ ibi generatio ſit verior quantum ad rem ſignificatam, vbi eſt diſtinctio generantis & geniti ſecundum eſſentiam (vt patet in litera;) licet hoc de generatione quantum ad modum ſignificandi,quę ſ.in creaturis reperitur,verum ſit.

¶ NOTATIO. Dicto hic virtualiter in reſponſione ad 4[m], q̀ ſ.in analogis[Hæc dicuntur per priùs & poſterius] prius dici ſui duplex ,ſecundum rem videlicet ſignificatam & ſecundũ modum ſignificandi.i.ſecundum impoſitionem nominis,confirmato ſupra.q.13.6.0 & 1. d.25. 2 1[m]. & contra.1. cap.34. & Verit.q 4.1 c §.8[m]. §. & Mal.q. 1.5. 19[m]. & Opuſc.3. cap.27.& Epheſ.3.lecti.4.h.& Meth.5.lect.4 ſi.non opponitur id,quod ſibi opponi videtur, Verit q.2.11.8[m]. & Anima.2 lect.2. Non enim vtrunque dictum eodem modo dicitur,nec reſpectu euſdẽ ex.1.prol.2.2[m].§.d.35.4.c.& contra.1.c.34 & Po[a].q.7.7.c.ſi. — *Pro angelica doctrina vero ſenſu, de Analogis.*

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes quomodo per rationẽ intelligas in ſenſu catholico pſal. 88. Ipſe inuocabit me Pater meus es tu:& Eph 3. flecto genua ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur , & vbicunque de patre in diuinis reſpectu filij fit mẽtio ſiue in ſacris literis,ſiuè in ſanctis Concilijs. Hinc enim habes: quomodo accipiatur tunc ly Pater. & quomodo probes ſic accipi debere. — *Vtil p S. Eccl ad intelligẽtiã ſcripturarum.*

2 2° ex his, tanquàm aliquid ſpeciale de patre reſpectu filij Dei & reſpectu creaturarum dicentibus [vt ly Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum. Ioh. 20.] quomodo viciſſim firmetur concluſio præſens, vides.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum hoc nomen pater dicatur in diuinis per prius, ſecundum quòd perſonaliter ſumitur.

186 CONCL. M. Paternitas per prius dicitur in diuinis, ſm q̀ importatur reſpectus perſonæ ad perſonam ; quàm ſm q̀ importatur reſpectus Dei ad creaturam.

¶ PROB. Quia perfecta ratio paternitatis ſaluatur in diuinis reſpectu filij,non autem reſpectu creaturæ : & aliquod nomen dicitur propriè de illo, in quo ſaluatur perfectè tota ratio ipſius nominis.

1[m] de maiori. Commune. ℞. Abſolutè dictum: non , reſpectiuè tantum ad creaturas.§. Tunc &c. Nam Pater eſſentialiter dictum eſt commune , per reſpectum ad creaturas, toti trinitati:non autem commune abſolutè,i.etiam remotis omnibus creaturis,vt ly Deus.

2[m] de maiori. Eiuſdem. ℞. Secundum omnimodam vniuocationem: non , ſecundum quandam ſimilitudinem remotam.§. Tunc &c. Nam paternitas & filiatio dicuntur de Deo & creaturis ſecundum rationem eandem,ſimilitudine quandam:non eandem, vniuocatione perfecta. Et ſic intendit Baſilius.

3[m] de maiori. Vnam.℞. Saltem ſecundum ſimilitudinem quandam remotam : & q̀ non ſit vna, ſm omnimodam vniuocationem . §. Tunc &c. Nam filiatio de Deo filio & nobis dicitur,ſecundum ſimilitudinem remotam:licet non ſecundum vniuocationem perfectã. Et ſic intelligitur fieri comparatio colloſ.1. Ex litera dic q̀ rectè dicitur filius eſſe primogenitus,& vnigenitus. Nam,ratione ſimilitudinis illius remotæ ad creaturam,dicitur primogenitus: &,ratione vniuocationis perfectæ negatæ de creatura ſoli filio conuenientis,dicitur vnigenitus. Hinc, à ſimili, te guberna in omnibus huiuſmodi alijs ſcripturis rectè intelligendis. — *Primogenitus, Vnigenitus, Dei filius.*

1 ¶ APPENDIX Ex articulo habes : quomodo per rationẽ reijcias hæreſim Menatis Ariani [Prat. Menas Diaconus]dicẽtem, Pater non ſemper Deus erat, ſed erat cùm Deus pater non erat. Vidiſti enim hic, in ſed contra, q̀ Deus ab æterno eſt pater filij ; & q̀ ex hoc pendet, q̀ pater dicitur prius perſonaliter , q̃ eſſentialiter. Ergo eſſe patrem prius perſonaliter,quàm eſſentialiter,conſutat illud,impium dogma Arrianum.

2 2° habes:quomodo per rationem oſtendas, hæreſim hanc iurè damnatã eſſe à ſymbolo Athanaſij,quod eſt compendioſa regula fidei (ſecundum concilium Floren decreto 6.ſuper vnione Iacobitarum & Armeniorum)dicente,Æternus pater æternus filius : & à ſynodo Romana , quæ præſidente Papa Iulio primo damnauit Arrium cum ſuis dogmatibus , confirmando decreta in ſynodo Nicęna:& à ſynodo ipſa Nicęna,quæ Arrium damnauit, atque ſuos errores . Quomodo enim [inquit Aug.de fide catholica.] poterunt capitula illa recipi,quorum damnantur authores ? Et breuiter damnatã iuſtè ab omnibus ſcripturis,Papis, Concilijs, dicentibus Patrem eſſe æternum . Nam [vt tetigimus] in idem redit Deum eſſe patrem ab æterno filij, temporalemq; creaturæ , & dici per prius ly pater perſonaliter , quàm eſſentialiter. — *Vti.pro S. Eccl. contra Menatis Arriani hæreſim dãn.à ſymbolo fidei, Concilijs Romano, Nicæno &c.*

3 3° vides:quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum eſſe ingenitum ſit patri proprium.

CONCL. M. Pater, inquantũ eſt principium non de principio, innoteſcit per hoc q̀ non eſt ab alio :quod pertinet ad proprietatem innaſcibilitatis , quam ſignificat hoc nomen ingenitus. 187

¶ PROB. Quia hoc, ſcilicet non eſſe ab alio, eſt proprium patris:Et hoc ſcilicet eſſe ingenitum,ſignificat non eſſe ab alio.

¶ *Corollarium.* Ergo apertè ſequitur. q̀ eſſe ingenitum eſt proprium patri. Ergo in concluſione literæ includebatur hæc formalis reſponſio ad q̃ſitum:licet,pro more ſuo ſupradicto.q.28. 4. & q.31. 4. breuiori ſtylo vſus vltra reſponſionem incluſam aliud quippiam eadem ſua concluſione literali notificauerit [vt patet .] — *Notandũ.*

1[m] maior. Omnis proprietas &c ℞. Niſi per ipſam proprietatem notificetur aliquod primum & ſimplex.§.Exemplum de puncto. Tunc &c. Nam ly ingenitum eſt propria notio Dei patris,qui eſt aliquod primũ & ſimplex.

2[m] de prima conſequentia. Quicquid nõ eſt genitum . ℞.Et eſt pſonale principiũ alicuius perſonæ diuinæ.§. Tũc &c. Nam licet ſpiritusſanctus non ſit genitus, & eſſentia diuina ſit genita:non tamẽ horum alicui conuenit eſſe ingenitum . Neq; enim ſpiritusſanctus eſt principium,neque eſſentia eſt perſonale principium,alicuius perſonæ diuinæ : & per ly ingenitũ importantur ſimul duo, ſcilicet & quòd non ſit genitus , & quod ſit perſonale principium in diuinis. — *Ingenitũ duobus modis dicitur.*

Item de prima conſequentia . Non eſt genitũ . ℞.i.non eſt aliquo modo ab alio:non autem,i.non eſt per generationem ab alio. §. Tunc &c Nam ſpiritusſanctus eſt ab alio, quamuis non per generationem : & diuina eſſentia licet in ſe non ſit ab alio (q.39.ar.5.)eſt tamen in filio & ſpiritusſancto ab alio.ſ.à patre . Hic ergo ly ingenitum ſumitur pro improceſſiuũ, ſiue improceſſibili,i.pro eo,quod non procedit . Vide ſecũdum reſponſum ly vel vt intelligatur in nomine ingeniti &c.

3[m] de maiori. Ingenitus ℞.i.increatus:non. I. non genitus . §. Tunc &c. Nam ſecundo modo ſumitur in concluſione,non primo.Ex litera dic:ergo aliquid dicitur relatiuè vel formaliter,vt ly genitum;vel reductiuè,vt ly ingenitum.

4[m] minor. Nihil videtur prohibere,q̀ etiam ſint plures in diuinis ab alio nõ exiſtentes. ℞. Negatur iſta §.Nam pluralitas Deorũ,quę indè ſequeretur,id prohibet : cùm pluralitatem Deorum dari impoſſibile ſit . contra Manichæos,Gnoſticos,Albanenſes,Apellem, Cerdonem, Albigenſes,Euangelicos, Petrum Statorium [Prat.in tit.eorum exceptis duobus vltimis.Nam Euangelicos ponit in tit. Antichriſtiani,& Petrũ Statorium in tit.Lucas Stemberger.] — *Hæretici ponentes pluralitatẽ Deorũ.*

5[m] de conſequentia. Etiam proprium eius debet &c ℞ ſi per ly ingenitũ non ſignificaretur etiam q̀ ſit improceſſibilis.§. Tunc &c. vt patet.Ex litera, ſi bene conſideras, haberi poteſt reſponſio ad quæſtionem dicentem: ſi per ly ingenitum hic intelligitur improceſſibilis;quare concluſio non magis dixit,q̀ eſſe improceſſibilem ſit proprium patri? Quãdoquidem & hæc locutio multas inſtantias effugeret: Vt ex argumentis patet. Ideòreſ; õſum hoc ad quintum in litera bene conſidera tu , ponderando profundè illas duas rationes

¶ NOTATIO. Dicto hic in reſponſione ad 2[m],q̀.ſ. priuatio ſecundo modo dicta eſt in diuinis,cõfirmato.1. d.13.4.c §. d.28.q.1.1 2[m].& Po[a].q 9.7.11[m].non obeſt id, q̀.ſ.nulla priuatio eſt in diuinis,infrà.q.49 3.2[m].& 1. d.43.q.1.1 c.& 2.d.34.1. 3[m].§ 4.c.Nam in ſecundis locis ſumitur priuatio propriè.ſ.pro carentia formæ debitæ eidem ſubiecto : in primis autem locis accipitur priuatio largè.ſ pro negatione alicuius rei aptæ haberi ab alio ſui generis,licet non à ſe de quo negatur. Ex ſancti Doctoris ſuipſius expoſitione in prædictis locis. — *Pro angelica doctrina ſẽſu vero de priuatione an in diuinis.*

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationẽ demonſtres, ritè eſſe à Concilio Toletano vndecimo in principio fuiſſe determinatum ſic:Patrem quidem non genitum , nõ creatum,ſed ingenitum,profitemur: Item in de proceſſione ſpiritusſancti ſic,Hic etiam ſpiritusſanctus nec ingenitus, nec genitus creditur:ne aut ſi ingenitum dixerimus, duos patres dicamus,aut ſi genitum,duos filios prædicare monſtremur. Item,q̀ — *Vtil p S. Eccleſ. ad tuendas ſententias Con-*

à Papa

...cilia Nicæno Tertullianũ decretum. Papa... ex ſymbolo ...ſem.

à Papa Damaſo, in ſuo ſymbolo fidei quod ponitur inter opera D. Hieronymi tom. 4 meritò definitum eſt expreſſè, q Pater tantum eſt ingenitus. Item q à Cõcilio Nicæno iuſtè idipſum eſt decretum, ſecundum q Diuus Athanaſius in epiſtola ad Serapionem dicit his verbis: Spiritusſanctus non eſt ingenitus. quia impricipiatum eſſe & ingenitum ſoli Deo Patri catholica Eccleſia congregata apud Nicæam rectè & fideliter attribuit; & de ſolo Patre hoc eſſe credendum, & prædicandũ toti mundo ſub anathemate mandauit. Itemq; q ab Eccleſia iure in officio ſanctiſſimæ trinitatis canitur, Te Deum Patrem ingenitum &c. toto corde & ore confitemur. Item q à Papa Sixto primo, in prima epiſtola ad vniuerſos Chriſti fideles, rectè fuiſſe oſtenſum, ſecũdum fidem patrem eſſe Deum & ingenitum, filium verò [in quo Pater viſus eſt] eſſe genitum, vnumq; cum patre Deum; non alium Deum eſſe patrem, alium filium. 2° vides quomodo ex his viciſſim firmetur articulus.

Quæſtio. XXXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Verbum in diuinis ſit nomen perſonale.

188 CONCL. M. Nomen Verbi in diuinis, ſi propriè ſumatur, eſt nomen perſonale, & nullo modo eſſentiale.

¶ PROB. Quia Verbum in Deo propriè dicitur, ſecundũ q verbum ſignificat conceptum intellectus: & conceptus intellectus de ratione ſua habet, q procedat ab alio, ideſt à concipiente.

¶ *Corollarium.* Quoniam igitur hoc, ſcilicet procedere ab aliquo perſonæ tantum conuenire poteſt: ideo clarum ex hoc reſtat concluſionis vtrunque dictum. videlicet, quod verbum, & ſit nomen perſonale, & nullo modo eſſentiale.

1[m] de minori. Metaphoricè dicitur. ℞. ſecundum Arrianos: non ſecundum rei veritatem. §. Tunc &c. Nam concluſio eſt ſecundum rei veritatem, non Arrianos. & verbum in diuinis propriè, non metaphoricè dici intendit. Ex litera dic quod Arriani ex ſua falſa opinione, quod ſcilicet verbum ibi metaphoricè tantum dicatur, conuincuntur maximæ ignorantiæ etiam circa propriam vocem. Non enim verbum dici poteſt ſimilitudine quadam, niſi per reſpectum ad aliquod propriè dictum cui aſſimiletur, vel cuius ſimilitudo ſit [vt habes in textu.] cum ſic ſit de omnib. ſimilitudinariè dictis. vt patet. Si ergo verbum, ſecundum illos eſt metaphoricè in diuinis, ſequitur ſecundum illorum vocem [ſed noluerunt intelligere, nec vocem ſic intelligi, vt benè agerent.] quod verbum ſit quoque propriè in Diuinis. Nam ex fundamento à nobis iacto, quod veriſſimum eſt, veniendum tandem eſt ad hoc, quod verbum ſit propriè ibi: alioquin abiretur in infinitum, nunquam veniendo ad verbum propriè dictum, ad cuius ſimilitudinem aliquod verbum, ſecundum illos, dicitur metaphoricè ibi.

Ignorant propriam vocem Arriani.

2[m] de minori. Notitia, Cogitatio, intuitus. ℞. pro actu, vel aliquo habitu ſumpta, non ſumpta prout illis. [ideſt cognoſcendo, contemplando, intuendo, ſeu claræ contemplationis intuitu] concipitur verbum §. Tunc &c. Nam hoc 2° modo non dicuntur eſſentialiter, ſed perſonaliter: quamuis primo modo ſit econtra.

3[m] de maiori. Dicatur. ℞. Ab aliquo, qui dicendo proferat verbum: non, à quocunque quouis alio modo dicente. §. Tunc &c. Nam ſolus pater eſt dicens primo modo aliq autem 2°. Conſequenter ſolus pater eſt dicens propriè. Et hc Anſelmus in ſua illa. Proſitione accipit, ly dicens, diuerſimodè, pater enim dicens eſt, ideſt intelligendo proferens verbum, filius eſt dicens, ideſt intelligens [Nil aliud] ſpiritus ſanctus eſt dicẽs. i. intelligens [Nil aliud] Rurſum. Solus filius dicitur eo modo, quo dicitur verbum: Eo autem modo, quo dicitur res in verbo intellecta, & tota trinitas ſimul, & ſingula perſona, dicitur.

Dicere.

Dici.

4[m] maior. Nulla perſona diuina eſt facta. ℞. perſonæ tamẽ diuinæ opus fieri præordinatũ eſt, factum. §. Tunc &c. Ex hoc enim, quod opus a Deo ex verbo præconcepto præordinatum fieri a creaturis) vt habet ille pſalmus adductus] fit, non ſequitur, quod verbum diuinum in diuinis fiat. Licet ex eo ſequatur, quod verbum diuinum in ſuo effectu fiat, ſiue [clarius] quod effectus verbi diuini fiat, ſiuè quod ordinatum à Verbo diuino fiat.

Quæ faciunt verbum eius.

¶ NOTATIO. Dicto hic quod ſcilicet verbum propriè dicatur perſonaliter tantum, conſentiunt duodecimæ. q. 83. ſecundum & Verit. q. 4. 2. o. §. 4. quartum & poteſta. q. 9. 9. ſeprimum & Quodl. 4 q. 1. o & opuſc. 1. cap. 13. nõ obſtat id quod ſcilicet verbum dicatur etiam eſſentialiter. 1. d. 27 q. 1. 2. o. & veri. q. 4. 2. nonum decimum vndecimum, & opuſc. 3. capit. 41. Nam verbum dicit quandam emanationem intellectus. & exitum in ſui manifeſtationem Exitus autem iſte intelligi poteſt, vel ſecundum rem diſtinctam, prout in diuinis filius exit a patre, vel ſecundum rationem tantum, prout intelligere eſt ab intellectu diuino. ſi primo modo accipiatur. ſic verbum dicitur tantum perſonaliter [vt dicitur in primis locis, ſecundum quod & concluſio intelligatur per ly propriè ſi autẽ ſecundo modo ſic verbum dicitur eſſentialiter [vt in ſecundis locis] Primo modo dicit relationem realem: ſecundo autem relationem tantum rationis. Ob hoc ſanctus Doctor quandoque dicit, quod de ratione verbi in diuinis non tantum eſt manifeſtatio, ſed etiam proceſſus realis. contra 4. cap. 13. & verit. q. 4. 2. c. quandoque autem, quod ſufficit proceſſus ſecundum rationem. 1. d. 27. q. 2. 2. o. Licet ſupradicta vera ſint, tamen, quia vt in vſu eſt verbum pro filio ſumitur & propriè quidem ideo ſimpliciter dicendum eſt, prout concluſio præſentis articuli.

Pro Angelica doctrina vero ſenſu, de ly verbum.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem reijcias errorem Rabbi moyſi. [Direct. inquiſit. 2. par. q. 4.] dicentem, verbum dici eſſentialiter tantum non perſonaliter. 2° habes: quõ per rationem eandẽ oſtendas, rectæ factum a ſcripturis, & conſequenter rectæ damnatum prædictum errorem ab eis, dum accipiunt verbum perſonaliter ibi. 1 Ioh. 5. tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo pater, Verbum, & ſpiritus ſanctus, & Ioh. 1. verbum caro factum eſt, quod vtique de perſona tantum, filij catholicè intelligitur. Item quõ a Concilio Conſtantinopolitano quinto, in expoſitione fidei, ſic, Vnus Deus pater verbi viuentis, ſapientiæ ſubſiſtentis, & potentiæ ac characteris ſempiterni, perfectus perfecti genitor, pater filij vnigeniti: vnus dominus ſolus ex ſolo, Deus ex Deo. Character & imago deitatis, verbum operatiuum, ſapientia conſiſtẽtiæ oĩum cõprehenſiua. & virtus totius creaturæ factiua. filius verus veri patris, inuiſibilis inuiſibilis, ineffabilis ineffabilis, immortalis immortalis. & ſempiternus ſempiterni. Ecce quod accipit verbum perſonaliter. Idem concilium actione prima c. 2. ſi quis non confitetur Dei verbi duas natiuitates &c. Anathema ſit: & cap. 3. ſi quis dicit alium eſſe Deum verbum, qui miracula fecit, & alium Chriſtum, qui paſſus eſt &c. & non vnum eundem que Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei verbum incarnatum &c. Anathema ſit. Ibi in omnibus ferè capitulis verbum accipi perſonaliter, non eſſentialiter, videbis. Item quomodo rectè à Cõcilijs omnibus, ſpeciatim Epheſino in ſuis capitulis ſub anathemate poſitis, quæ de trinitate, vel incarnatione tractando nominant verbum, quoniam ipſum pro filij perſona accipiunt. Nec mirum: quoniam ſcriptura ſic docuit dicens. In principio erat verbum, & verbum erat [ſicut & eſt] apud Deum. & Deus erat verbum [quemadmodum exponit Papa fœlix in epiſtola ad Petrum epiſcopum Antiochiæ, quæ ponitur in Conſtantinopolitana ſynodo quinta] ſcriptura vero, & concilia, maximæ cum ſub Anathemate loquuntur propriè loquuntur. 3° videre licet, quomodo ex his viciſſim firmetur Concluſio.

Vbi pro S. Eccl. contra Rab. Moy.

Damn. a ſcrip. Conc. papis.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum verbum ſit proprium nomen filij.

CONC. M. Solus filius propriè dicitur verbum in diuinis. 189

¶ PROB. Quia verbum propriè dictum ſignificat quandam emanationem intellectus & perſona in diuinis procedens ſecundum emanationem intellectus eſt ſolus filius.

1[m] de minori. Verbum. ℞. Cuius eſſe intelligibile non eſt eſſe naturæ: non, cuius eſſe intelligibile non eſt eſſe naturæ. §. Tunc nihil &c. Nam verbum Dei intelligibile pertinet ad naturam eius, nõ vt aliquod accidens, ſed vt aliquod in ea ſubſiſtens.

2[m] de conſequentia. Prolationis. ℞. ſubſtantialis: non, accidentalis. §. Tunc &c. Nam hæreſis, quæ eſt etiam Pauli ſamoſetani [Ptat. ſamoſetanus,] accipit prolationem accidentalem, quaſi aerem quendam [vt verbis ſamoſetani vtar:] nos autem ſubſtantialem ... contra hæreſim hanc, ipſam damnans, eſt Concilium ſyrmienſe in ſuis canonibus fidei, can. 6 ſi quis affectiuum, aut prolatiuum, verbum dixerit Dei filium; Anathema ſit.

Hære. dã. a Concilio Syrmienſi.

3[m] de antecedente. Proprietatem aliquam. ℞. Aliquam ſed non ſemper aliam. Licet conſideratam ſecundum aliam, & aliam, perfectionem §. Tunc &c. Non enim ex hoc ſequitur, quod in filio ſint plures proprietates, ſed quod in ipſo ſit eadem proprietas ſecũdum aliam, & aliam cõſiderationẽ multipliciter denominata.

4[m] de

4^m de maiori. Quicunq; intelligit. ℞. vt principiū verbi: non, vt verbum procedens. §. Vel aliter. Ly vel aliter, dicitur propter ſpiritumſanctum, qui intelligit, neutro tamen illorum modorum. Tunc &c. Licet enim aliæ perſonæ intelligant ſolus tamen pater intelligit vt producens verbum. Pro quo nota: quod pater, filius, ſpiritusſanctus, ſunt tres perſonæ: & vnus Deus, ita quod ex hoc, quod ſunt tres perſonę, non tollitur quod ſint vnus Deus, & ex hoc, quod ſunt vnus Deus, non tollitur quod ſint tres perſonæ. Pater ergo intelligit, quia Deus, intelligit, vt producens verbum, quia pater, filius intelligit, quia Deus, intelligit vt verbum productum, quia filius: ſpiritusſanctus intelligit, quia Deus intelligit vt amor ſpiratus, quia ſpiritus ſanctus. Sic ergo vnaquæque perſona exercet actum intelligēdi, & quatenus ſunt ſimul omnes vnus Deus, & quatenus ab inuicem perſonaliter diſtinguuntur. Alioquin ſi filius intelligendo produceret verbum, filius tunc intelligendo eſſet pater, non filius: ſi pater intelligendo produceretur vt verbum, tunc pater intelligendo eſſet filius non pater: ſi ſpiritusſanctus intelligendo produceret vel produceretur vt verbum, tunc ſpiritusſanctus intelligendo eſſet pater vel filius, non ſpiritusſanctus. ſic ergo perſonæ diuinæ ex eo, quod intelligunt, deſinerent eſſe perſonæ tales, & eſſent ſaltem pro tunc, perſonæ aliæ. Quo quid abſurdius?

Pulcherrime declaratur, quō tres intelligant, & ſolus pater intelligendo producat Verbum.

5^m de Hæb. 1. Verbo, ℞. figuratæ, & impropriè accepto: non perſonaliter. §. Tunc &c. Nā concluſio, per ly propriæ, ſignificauit, ſe loqui de verbo perſonaliter tantum. Baſilius ergo, & glo. non ob ſunt concluſioni.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem reijcias hæreſim Alogiorum [Direct. inquiſ. 2. par. q. 6.] negantium, verbum ponendum in diuinis ſeu filium non eſſe Dei verbum. [vnde & dicuntur Alogi, ab, a. ſine, & logos. i. verbum, quaſi dicantur, ſine verbo. Vnde propterea negant Euangelium & apocalypſim Iohannis eodemque ſua fantaſia ducti negarent ſcripturas omnes quatenus in diuinis nominant verbum, vt ly tres dant teſtimonium in cęlo pater verbū ſpiritusſanctus, ſi hæ ſcripturæ contra illos adducerentur, itam hæreſes Arrianorum [Alexander Alexandrię epiſcopus in epiſtola ad catholicos, de Arrianis dicentes, filium Dei non eſſe verum & naturale verbum patris, ſed abuſiuè verbū: Rurſus, filium Dei eſſe in proprio & natiuo verbo Dei: Rurſus, filium Dei eſſe verbum peregrinum, alienū, ſegregatumq; à ſubſtantia Patris: Rurſus, Verbum non poſſe perfectè cernere patrē neque certò eum cognoſcere: Rurſus, Verbum Dei mutari poſſe vt diabolus mutatus eſt, & generationi, mutationiq;, vtpote mutabilis naturæ obnoxium. Rurſus, Verbum Dei non ſemper fuiſſe, ſed ex non exiſtentibus factum eſſe. Hæc omnia, quoniā de Verbo Dei loquuntur, hic adduximus; intendentes tamen, vt pro quanto præſenti articulo contraria ſunt, eiuſq; ratione conuincuntur, adducta ſint; De Verbi enim, ſeu filij Dei, diuinitate, æqualitate in ſcientia &c ad patrem ſingillatim. q. 39 ar. 8. & 3 q. 42 o tractandum erit; contrariæq; hæreſes confutandæ ſeorſum. Ad rem noſtram modò. Hæreſes prædictæ omnes, pro quantò de Verbo Dei vel dicunt quod non conuenit reuera filio vel negant quod reuera conuenit filio, pro tanto fatentur oppoſitum articuli; q. ſ. Verbum in diuinis non eſt propriū nomen filij: & pro tanto (vt diximus) hic adducuntur. 2° habes:
2 quomodo per rationem oſtendas: meritò Alogorum illam ab Eccleſia damnatam in libro Decretorum 24. q. 3. Quidā: item Arrianorum omnes ab Alexandro Alexandriæ epiſcopo ſic (vt ait Nicephorus lib. 2. c. 8. ſic poſt narrationem præmiſſarū hæreſum determinante. Hæc dicentes, atque his impudenter ſeſe vendicantes Arrianos, ſectatoresq; eorum. Nos quidem cum ægyptijs & vicinis Libiis centum numero epiſcopis, conuentu
3 acto, anathemate iugulauimus. 3° videre licet: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vid. ꝑ S. Eccl. cōtra hæc Alogiorum, et ſex Arrianorum dānatas ab Eccleſ. in Decre. & à Concilio Alexādrino.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in nomine verbi importetur reſpectus ad creaturam.

190 CONCL. M. In Verbo, i. in nomine Verbi, importatur reſpectus ad creaturam.

¶ PROB. Quia verbum mente conceptum eſt repræſentatiuum omnium illarum rerum, quæ actu intelliguntur: & Deus vnico actu tūm ſe tūm omnem creaturam intelligit.

1^m de maiori. Eſſentialiter. ℞. Vel perſonaliter, inquātum in nomina perſonæ includitur eſſentiam: non, perſonaliter quantum ad relationē perſonalem. § Tunc &c. Concluſio enim intendit, quòd in nomine Verbi, inquantum includit eſſentiam, (inquantum, puta, eſt genitus Deus vel genitus creator,) importatur reſpectus ad creaturam: non quantum ad relationem præciſè perſonalem [puta, inquantum filius. Sic enim ad Patrem ſolùm habet reſpectū, ſeu relationem.]

2^m de maiori. Reſpectum. ℞. Conſequentem Dei actionem tranſeuntem in exteriorem effectum. non, Conſequentem Dei actionem in ipſo agente manentem. § Tunc &c. Nam relatio ad creaturas, quæ in nomina Verbi importatur, actionem Dei immanentem [vt patet] cōſequitur. Vide ſupra q. 15. ar. 7. 3^m.

3^m antecedens. Verbum importat reſpectum ad id, à quo procedit. ℞. Sed non ab omni eo, ad quod importat reſpectum, procedit. §. Tunc &c. vt patet. Ex litera dic: q. ſi verbum importat reſpectū ad aliquid, vt ad dicentem, tunc procedit ab eo: ſi ad aliquid, vt ad verbo ſolùm expreſſo, tunc ab eo non procedit. Vide ſupra ar. 1. 3^m.

4^m de conſequentia. Sequitur, q. &c. ℞. Si ly verbum eſſet principaliter impoſitum ad ſignificandum reſpectum ad creaturā: non. ſi principaliter ſit impoſitum ad ſignificandum reſpectum ad dicentem. §. Tunc &c. Non enim eſt ſimilis ratio de Verbo, & de idæis: vt patet in litera.

5^m Falſitas, i. negatio, concluſionis. Quod videtur falſum. ℞. Si talis importatus reſpectus ad non entia eſſet factiuus non entium non autem, ſi talis &c. eſſet tantum expreſſiuus non entium. §. Tunc &c. Nam ad non entia reſpicit Verbum, quia exprimit ea, non quia facit ea. Expreſſio non entium à Verbo eſt hæc; q. ſ. in verbo manifeſtatur, q. ipſa nunquàm actu fient, licet poſſint fieri. Duo ergo de nō entibus manifeſtantur in verbo, & q. ipſa poſſunt fieri, & q. nunquam fient. Ergo verbum aliter eſt expreſſiuum Dei, quàm nō entiū: quia manifeſtat de Deo & q. nunquàm fiet, & q. nō poteſt fieri. Reſtat ergo, q. verbum de alijs entibus manifeſtet duo affirmata, q. ſ. & poſſunt fieri, & q. aliquando fiunt. Ratione primi Verbum dicitur expreſſiuum entium, ratione ſecundi dicitur factiuum entium.

Verbum quō expreſſiuū, quō factiuum.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per ratiō nē oſtendas, q. verbū non refertur ad creaturas eo modo, quo Arrianorum ſuſpicatur hæreſis [Alexandro epiſcopo referēte vbi ſupra ar. 2.] dicens: Verbum propter nos factum eſt, vt nos per ipſum veluti inſtrumentum crearet Deus; neque id ſubſtitiſſet, niſi nos Deus creare voluiſſet. Habes enim in reſpōſione ad tertium, q. creaturę non cognoſcuntur à Deo per ſcientiā à creaturis acceptam ſed per eſſentiā ſuam: ergo ſanctus Thomas cōpunitur illi, q. ſ. Verbum non ſubſtitiſſet niſi nos Deus creare voluiſſet. Relationem hanc etiam ad creaturas intēdit eſſe Verbi, non vt inſtrumenti propter nos facti, ſed vt Deo Patri per omnia æqualis & conſequenter omnium creaturarum in infinitum digniſſimi. Vides ergo q. ſenſum contrarium habet articulus ad Arrianam intelligentiā, quæ & ipſa ponebat, licet alio ſenſu (vt dictum eſt,) Verbum ad creaturas habere reſpectum. Huius hæreſis damnatio manifeſta erit per ea, quæ dicentur.
q. 42. vbi de æqualitate diuinarum perſonarū agetur. 2° vides: 2
quomodo ex hac, vt ab appoſitis partim & partim à fortiori [adeò enim verum eſt, quod concluſio dixit, vt etiam veritatis inimici, tanquàm ab ipſa veritate coacti, hoc fateantur,] viciſſim firmetur articulus.

Vid. ꝑ S. Eccl. cōtra Arrianorum hær.

Quæſtio. XXXV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum imago in diuinis dicatur perſonaliter.

CONCL. M. Hoc nomen imago eſt in diuinis nomen perſonale. 191

¶ PROB. Quia ad hoc, q. aliquid ſit verè imago, exigitur, q. procedat ex alio, cui aſſimiletur vel in ſpecie vel in aliquo ſigno ſpeciei: & ea, quæ in diuinis proceſſionem important, ſunt perſonalia.

1^m de antecedente. imago ℞. Impropriè dicta: non, propriè. §. Tunc &c. Nam in concluſione ſumitur imago propriè.

2^m de maiori. Species. ℞. i. forma in aliquo deducta ab alio: nō, i. forma eſſentialis. §. Tunc &c. Nam forma deducta ab alio dicitur perſonaliter.

3^m de maiori. Prius, & poſterius. ℞. Vel aſſimilatio ſola. §. Tunc &c. Nā imitatio importat tñ in diuinis, q. vna perſona aſſimiletur alteri.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem oſtendas: rectè dictum Gen. 1. hominem faciamus ad imaginem 1

Vtil. p. 3. Eccl. ad intelligētiā ſcripturarum.

imaginem noſtram,& ibi.ſ. Adam genuit filium ad imaginem ſuam,& huiuſmodi multa in ſcripturis. ſignificatur enim ibi; q; homo procedit à Deo cui aſſimilatur in ſpecie, vel ſpeciei ſigno,in eſſe. ſ. intellectuali : & q; filius Adæ aſſimilabatur ei in ſigno hoc ſpeciei ſuperinducto,in peccato. ſ. originali. Conſequenter ergo indè habetur : q; ly imago dicitur relatiuè ad id, cui aſſimilatur, ſiue cuius eſt imago : & per conſequens, q; ly imago eſt nomen perſonale in diuinis. Nam relatiua realia in diuinis ſunt perſonalia: cùm relatio (ſecundum Boetium) multiplicet trinitatem. Habes igitur hinc rationem ad demonſtrandum:& q; ſcripturæ meritò vtuntur nomine imaginis, & quid per hoc velint importare. 2° vides: quomodo ex his viciſſim fir-
2 metur doctrina hæc Angelica.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum nomen imaginis ſit proprium filij.

192 CONCL. M. Soli filio propriè conuenit nomen imaginis (ſecundum Doctores Latinos.)

1 ¶ PROB. * Quia in canonica ſcriptura non inuenitur, niſi
2 de filio, q; dicatur imago * Quia de ratione imaginis eſt ſimilitudo ad ſuum principium [ar. 1.] & de ratione proceſſionis filij eſt ſimilitudo ad ſuum principium, non autem de ratione proceſſionis ſpiritusſancti.

Regula.

¶ NOTATIO. Ex probatione prima aduerte pro regula. q; Doctores Latini in dictis ſuis locutionē ſacræ ſcripturæ imitari ſolent magis, quàm Doctores Græci. Ergo de Latinis maximè intelligendum eſt illud, q;. ſ. Sanctorum Patrum dogmata non ſolùm ſecundum ſenſum ſequenda ſunt, ſed & eiſdem vocibus cum illis vtendum. Concilium 6. Conſtantinopolitanū, Actione 11. Item ex ad Hebræos nota: q; ly figura ſtat, ac ſi diceretur ly imago. Ratio acceptionis vnius pro altero trahitur ex corpore primi articuli. Vide ibi. Nota demum ly de ratione proceſſionis ſpiritusſancti non eſt ſimilitudo ad ſuum principiū: q; hoc nō tollit, q; ſpiritusſanctus ſit ſimilis, immò ſimillimus Patri Filioq;. ſtat enim, veritas prædictæ probationis ſecūdæ: & ſi illa ſimilitudo aliundè venit. Vide hic circa finē corporis.

1^m^ de Damaſc. Imago. R. i. ſimilitudo perfecta: non. i. ſimilitudo perfecta ex vi proceſſionis. §. Tunc &c. Nam Imago, propriè loquendo, importat ſimilitudinem ad id, à quo procedit, non quamcunque; ſed ex vi proceſſionis habitam. Hoc ſignificat ly ſimilitudinem ad id, à quo procedit. Cęterum ſolus filius habet ad ſuum principiū ſimilitudinem ex vi proceſſionis ab illo.

2^m^ de Auguſtino. Similitudo cum expreſſione. R. i. Similitudo expreſſa ex vi expreſſionis: non aliter. §. Loquitur enim formaliter ibi Auguſtinus. Tunc &c. vt patet ſupra.

3^m^ de antecedente. Imago. R. Imperfecta: nō, perfecta. §. Tunc &c. Nam Imago ſumitur in concluſione pro perfecta imagine.

Pro angelica doctrina ſenſu Germano. De conuenientia filij & ſpiritusſancti, filij & patris.

1ª ¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore, q;. ſ. ſpiritusſanctus non conuenit cum filio in aliqua notione confirmato ſupra q. 32. 3. 5^m^. & 1. d. 26. q. 2. 3. c. & 5^m^. non obeſt id, quod videtur oppoſitum dici. 1. d. 15. q. 1. 2. 4^m^. Quomodo enim quod vtrunque ſit verum, habes ſupra q. 32. 3. 5^m^. Ideircò vide illic.

2ª ¶ item. Dicto in corpore, q;. ſ. pater & filius ſunt vnū principium ſpiritusſancti, confirmato infrà q. 36. 4. c. & 1. d. 11. 4. 3^m^. d. 12. 2. c. & 1^m^. & 3^m^. & d. 29. 4. c. & contra 4. cap. 25. fi. & Opuſc. 1. cap. 11. fi. & Opuſc. 9. q. 25. & Ioh. 8. lect. 3. & cap. 15. lect. 3. fi. nō officit illud, q;. ſ. Pater & Filius non conceduntur communiter eſſe idem principium ſpiritusſancti, infrà. q. 36. 4. 6^m^. & 1. d. 19. 4. 3^m^. & Opuſc. 9. q. 56. Nam quia ly idem refertur ad ſuppoſitum magis [ſm aliquos] q̃ ly vnum; ideò dicit, q; non conceditur communiter. q; Pater & filius ſunt idem principium ſpiritusſancti quia vero ly vnum magis dicit proprietatem, in qua pater & filius conueniunt, quàm idem; propter vera dicitur communiter hæc [ſicuti eſt,] Pater & Filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti. Pater enim & filius ſunt duæ perſonæ realiter diſtinctæ, licet conueniant in vna numero virtute ſeu proprietate ſpiratiua. Cæterùm hæc differentia inter ly idem & ly vnū non multum cogit: quoniam pro nominibus [vt eſt ly idem] vtimur ordinariè tùm pro eſſentia tùm pro perſona: vt dicendo, tres perſonæ diuinæ ſunt vnus Deus & ſunt idem Deus, ſunt vnum & ſunt idem: & item pater non eſt vnus cum filio, non eſt idem [maſculinè] cum filio, & non eſt vna perſona cum filio, non eſt eadem perſona cum illo. Ideò poteſt, & quidem conuenientes, concedi, quòd pater & filius ſunt idem principium ſpiritusſancti, ſicuti quòd ſunt vnum. Expreſſè hoc habetur. q. 36. 4. in ad 6^m^.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, ſacram ſcripturam iure attribuere filio Dei, tanquam quoddam proprium [cum non attribuat ſpiritui ſancto,] nomen imaginis: Colloſſen. 1. tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ &c. qui eſt imago Dei inuiſibilis. Roma. 8 Quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui [.i. filij ſui, qui eſt imago ſua.] 2° habes: quomodo per rationem has ſcripturas catholicæ intelligas, talemque ſenſum defendere ſcias. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio.

Vtil. p. 3. Eccl. ad intellig. ſcr. 2 3

Quæſtio. XXXVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum nomen Spiritus ſanctus ſit proprium nomen alicuius perſonæ diuinæ.

CONCL. M. Perſona per modum amoris procedens non habet proprium nomen. 193

¶ PROB. Quia & proceſſio diuina per modum amoris non habet proprium nomen, & relationes ſecundum huiuſmodi proceſſionem acceptæ ſunt innominatæ.

¶ Concl. p. Ad ſignificandum tertiam perſonam, quæ procedit per modum amoris, accommodatum eſt ex vſu ſcripturæ hoc nomen ſpiritus ſanctus: & quidem conuenienter.

¶ PROB. * Quia patet: * Quia [ly & quidē conuenienter] ille, qui communis eſt ambobus, id conuenienter nominatur propriæ, quod ambo communiter: * Quia nomen ſpiritus impulſionem quandam, nomen autem ſanctitatis ordinationem in Deum, ſignificat: & vtrunque horum conuenienter accōmodatur perſonæ diuinæ procedenti p modū amoris.

Vſus boni valor, ſiue Conſuetudinis.

¶ *Corollarium.* Ergo ex vſu bono accommodari poteſt aliquid ad propriæ ſignificandum quippiam: Licet illud accommodatū huic ſecundum ſe propriū non ſit [patet hic de ly ſpiritus ſanctus. Ergo [a ſimili] conſuetudo, quæ verè conſuetudo non corruptela, poteſt facere aliquid eſſe de lege poſitiua, quod ſecundum ſe de lege tali non eſt, & econtra [patet de vigilia pentecoſtes, quæ ex conſuetudine eſt de lege: obligat ad peccatum mortale non ieiunantes tunc: & de ieiunijs rogationum per diſſuetudinem non obligantibus tranſgreſſores, quāuis ſcripta ſint in lege.] De inopia illa vocabulorum in his, quæ ad voluntatem huiuſmodi pertinent, vide Fuſius. q. 37 ar. 1.

1^m^ de maiori. Commune R. ſecundum quod commune: non, ſecundum quod aliter ſumitur. §. Tunc &c. Hoc n nomē ſpiritus ſanctus eſt commune, ſi ſeunctim ſumatur: eſt autem proprium, ſi coniunctim. Vnde pater eſt ſpiritus ſanctus: non autem & ſpiritus ſanctus, niſi perſona per modum amoris procedens.

2^m^ de maiori. Nomina diuinarum perſonarum. R. vel nomina poſita: pro diuinis perſonis. § Tunc &c. Ponitur enim ly ſpiritus ſanctus pro relatiuo ſeu pro perſona.

Item minor. Sed hoc nomen &c R. Niſi intelligatur quaſi ſpiratus. §. Tunc &c. Dicentes enim catholici hoc nomen ſpiritus ſanctus intelligunt ſimul illam perſonam, cui hoc nomen aſcribunt eſſe ſpiratam: & cōſequenter ipſam referri ad ſuum principium ſpirans: & conſequenter ly ſpiritus ſanctus ſic ſumptum dicitur ad aliquid Vide ſecundum reſponſum ly poteſt tamen intelligi &c.

3^m^ de maiori. Diuinæ perſonæ. R. dicentis relationem vt eius, quis eſt a principio ad principium: non, dicētis relationē vt eius qui eſt a principiū. §. Tunc &c. Nam ly ſpiritus ſanctus, inquantum importat quandam virtutem motiuam, [ly enim ſpiritus impulſionem quādam ſonat: vt habes in corpore,] connotat; illam perſonam, cuius nomen eſt, eſſe quoddam principium, ſcilicet reſpectu creaturarum tantummodo. Hinc ſpiritui ſancto Eccleſia attribuit eſſe viuificatorem dicens. credo in ſpiritum ſanctum Dominum, & viuificantem, ideſt creaturas ſanctificantem], & per hoc ipſas viuas ſpiritualiter reddentem. Hinc ſimiles locos ſcripturarum diſce intelligere, non reijciendo tamen alias, ſi quæ eſt Interpretationes catholicæ Et hoc, tibi ſit pro regula in omnibus, atque ſingulis, interpretationibus tuis vigilantiſſimè obſeruanda.

Regula notiſſima.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem reijcias [& directius: ſi coniunxeris articulum primum ac tertium. q. 27.] hæreſim Macedonianorum [Direct. inquiſi. 2. par. q. 6. Prateo. Abſtinentes. Seueriani, Aëtiani, Ariani] dicentem, ſpiritum ſanctum creatum eſſe, factum eſſe, non eſſe Deū & hæreſim ſamoſetani renouatam a Guilhelmo Farello [Prat.

Vtil. p. 3. Ecc. contra hæreſes Macedo.

Far-

Sanc. Ab. ilar. Luc. ſternb. Deiſtarum, ſimonis magi, ſabellij ſeruet. dānatas a Concilio Cōſt. 1. Nicæ. 1. Papa Innoc. Papa Gregorio. Papa Celaſio.

Farelliſtæ]dicentem, ſpiritumſanctum eſſe motum in rebus creatum: & hæreſim Petri Abaylardi[teſte Diuo Bernardo in epiſtola ad Papam Innoc. centum d centem, ſpiritum ſanctum eſſe animam mundi, hæreſim Lucæ ſternberger [Prat. Lucas ſternberges] dicentem ſpiritum ſanctum nil aliud eſſe quam columbam & freneſim Deiſtarum[Prat. Deiſtæ,] qui ſpiritum ſanctum nuſquam Deum nominauerunt, & hæreſim ſimonis magi[Prat Simoniaci Hic fuit Simon ille, qui demonum ope in cœlos euolare niſus Petri apoſtoli oratione humi deorſum alliſus mortuus rumpitur]pluſquam impiè dicentis, Meretriculā ſuā eē ſpiritum ſanctū. & hēſim ſabellij[teſte Hilario.6.de trinit.]qui ſpiritusſancti omnem tollebat intellectum: & hæreſim ſeruet[Prat. Seruetiani] dicentem, ſpiritum ſanctum non eſſe tertiam in trinitate perſonam; Contra hos enim omnes eſt; quod ſpiritus ſanctus ſit nomen diuinæ perſonæ, & multo magis, quod ſit proprium, & quod ſpiritus ſanctus procedat per modum amoris tanquam 3ª in trinitate perſona. Non enim ſecundum illos omnes, dempto forſan vltimo, ſpiritus ſanctus eſt diuina perſona, cum ſecundum illos, non ſit Deus. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, has omnes ritè fuiſſe damnatas præcipuè à Concilio primo [hoc eſt d.4. principalibus] contra Macedonium hæreticum deitatem ſpiritu ſancti negantem congregato, vbi in Cano.5.dicit, Cuſtodiē dam eſſe fidem.318. patrum, qui apud Nicæam Bithiniæ conuenerunt, ad anathematizandam omnem hęreſim, ſpecialiter Eunomianorum, Arrianorum, Macedonianorum Photinianorum, & Apollinianorum. Vide, q Concilium hoc inſinuat, q Nicænum etiam condemnauit Macedonium. & Eunomium. Quando? Quando Nicœnum in ſymbolo ſuæ fidei catholicæ dixit, Credimus in ſpūmſanctum. Non enim credimus in creaturam, ſed tantum in Deum, cūm ly in. dicat motum charitatis ad vltimum finem [ſm Auguſtinum, theologoſque oēs.[& ſolus Deus ſit noſter vltimus finis. Cæterum, nè dubitares. da hoc, q ſcilicet Nicęnum Deitatem ſpiritusſancti oſtendit dicendo. in ſpiritumſanctum, concilium ipſum Conſtantianū declarando illud ſymbolum Nicænum. [Nam omnia ſequentia concilia declarant magis fidem priorum. non aliam tradunt,] cano, 7. in ſuo ſymbolo dixit, Credimus in ſpiritūſanctum Dominum & viuificatorem &c, cum patre & filio adorandum & conglorificandum. Simultanea autem cum perſonis diuinis adoratione, & conglorificatione quis dignus eſſe poteſt. niſi alia diuina perſona, niſi verus Deus? Item, ab Innocentio papa eſſe ritè damnatas in de ſu. tri. & fi. ca. firmiter &c. q ſunt tres perſonæ conſubſtantia, et pater à nullo, Filius à patre genitus, ſpiritusſanctus ab vtroque procedens. Ergo papa vult ſpiritumſanctum eſſe tertiam in trinitate perſonam: cum ipſum ab vtroq; Ideſt à pª q pr̄ eſt, & à 2° quæ filius eſt, procedere fateatur. Itē ab omnibus concilijs, & pontificibus ſummis, de hac re tractātibus, ritè eſſe damnatas. Cum omnes papæ & concilia Nicæno & Conſtantino inhæreant, tanquam de quatuor primis exiſtentibus: Decretum diſtin. 15. Sicut ſancti Euangelij quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere, & venerari me fateor &c. item ibi cap ſancta Romana Eccleſia, Vtrumque loquitur de concilijs Nicæno pº, Conſtantinopolitano primo, Epheſino pº Calcedonenſi. ſed primum capitulum eſt Beati Gregorij papæ. 2m Gelaſij papæ. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmet doctrina præiens.

Nota de ſymbolis.

d.4. Conci.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſpiritusſanctus procedat à filio.

194

CONCL. M. Neceſſe eſt dicere: ſpiritumſanctum a filio eſſe.

¶ PROB. * Quia ſi ſpūſſanctus non procederet à filio, nullatenus diſtingueretur à filio: * Quia neceſſe eſt, q amor à verbo procedat: cum nihil amemus, niſi quod mente apprehendimus? * Quia ab vno non procedunt plura abſq; ordine niſi in his, quæ materialiter differunt: & in diuinis procedit filius ac ſpiritusſanctus ab vno. ſ. patre, ibique nihil eſt ſine ordine [vt de ſe patet] ibique materialem diſtinctionem eſſe impoſſibile eſt.

1m de maiori. Sunt expreſſa. R. Vel per verba. & ſenſum ſimul(vel per ſenſum tantum §. Tunc &c Nam in ſacra ſcriptura per ſenſum manifeſtè exprimitur: q ſpiritusſanctus procedit à filio. Pº. Ioh. 16. Ille de meo accipiet. Spūſſanctus ergo accipit à filio aliquid. Quid? Subſtam cum ibi nō ſit accidens: & quidem totam cum eſſentia diuina non ſit diuiſibilis [vt dicitur extra de ſu. Tri. & fi. ca. Damnamus] non autem per generationē, quia ſolus filius generatur [vt dicitur ibi:]ergo p ſpirationem, ſeu proceſſionem per modum amoris dictam. Nullo ſiquidem alio modo ſpūſſanctus poteſt à filio accipere aliquid de ſuo i. de filio ipſo: vt patet 2° p regulam vniuerſaliſſimam dicta in litera & à concilio Florentino (in de proceſſione ſpiritusſancti [acceptatam. ſ. Dictū de vna perſona diuina intelligitur etiam neceſſario de alijs. Niſi ibi tm̄; vbi ſm oppoſitas relationes diſtinguuntur: Vel ſub alijs verbis [quod nihil in ſenſu variat.] Vnum ſunt omnia in Trinitate. Niſi vbi oppoſita relatio diſtinguit. Et nota in textu ly. Etiam ſi dictio excluſiua addatur. Hæc regula ex eodem Euangelio Ioh. 16. ſumitur, vbi dicit Dominus; omnia, quæ habet pr̄ mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet. Quoniam igitur ſpiritusſanctus à patre procedit ideò oportet, q & à filio procedat. alioquin non omnia, quæ habet pr̄, eſſent filij ſic enim Dominus infert: omnia patris mea ſunt, ergo ſpiritus ſanctus de meo accipiet. Hoc eſt, Si ergo procedit à patre, & à me procedit: Et ſi à me non procedit, nec à patre procedit. Quomodo enim aliter omnia erunt ambobus nobis communia? Euangelij locum hunc videas profundè: & indè nobis nullū dubitandi locum de proceſſione ſpiritusſancti à filio relinqui, penitus, cognoſces apertè.

Regula vtiliſſima Conc. Fl.

Illatione Euāg. eſſicaciſſ. ma bene nota

¶ Notatio. Propter regulam præmiſſam cum excluſiua etiā addita, nè credideris: qd paſſim liceat, adiungere dictionem excluſiuā termino pſonali. et ſi prædicatū ſit cōmune. Aliud aſt enim reuerenter exponere huiuſmodi dicta [ſi inueniātur] in ſcriptura authentica maximè canonica: aliud eſt, locutiones ſimiles paſſim extendere. i. paſſim in vſum noſtrum trahere: quorum primum ſemper faciendum eſt. ſecundum non. Vide q.35 ar. 4. o. Et regulas ibi poſitas &c.

No. circa regulā pdictam.

2m de conſequentia. Addi. R. Per modū non ut protſos additionis: non, per modum expoſitionis. §. Tunc &c. Nam, q ſymbolum noſtrum à filio quoq; ſpūmſanctum procedere dicat, hoc fuit ad explicitè manifeſtandum illud: quod in ſymbolo Conſtantino. implicitè [vt ſupra in ad 1m] continebatur. Pro quo, & nota Concilij Florentini verba hæc: & qm̄ omnia, quæ patris ſunt ipſe pater vnigenito filio ſuo gignendo dedit. præter eſſe patrē; hoc ipſum, q ſpūſſanctus pcedit ex filio. ipſe filius à patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus eſt. Hæc concilium in de proceſſione ſpiritusſancti. Ergo, ſm Concilium hoc, ſynodus Conſtantinopolitana ſpūmſanctum à patre procedere dicendo includit ſimul implicitè: q procedat à filio: quā pater (inquit Flor. dedit omnia filio præter eſſe patrem. Cūm ergo ſpirare non ſit eſſe patrem: ſequitur apertiſſimè vnum è duobus: aut ſcilicet q pater non ſpirat [quod eſt hæreticū,) aut q patre ſpirante ſpiret & filius [qd eſt totū catholicū]

Con. Flor. apertē intētum concil ly Conſtātinop.

3m de antecedente. Damaſcenus. R. Cuius ſententiæ in hoc non ſtatur. §. Tunc &c. Nam Doctori cuicunque dicenti contra determinationem eccleſiæ non eſt adhibenda fides pro illa parte. & conſequenter dictum eius nihil omninò derogat veritati.

4m de maiori. Procedit. R. Proceſſione locali: nō, proceſſione immanente. §. De qua ſup. q. 27. o. Tunc &c. Nam de quiete immanente, ſic & de proceſſione eſt hic loquendum: non de quiete locali [de qua tamen arguitur,] ſicut nec de proceſſione tali.

5m de maiori. A verbo noſtro. R. Vocali: non, mētali: §. Tunc &c De verbo namque vocali non loquitur concluſio, ſed de mentali: Vide ſecundam probationem concluſionis pro meliori huius reſponſi captu.

6m conſequentia. Ergo ſuperfluum &c. R. Nō ſi eſſet eadem virtus ſpiratiua patris & filij. §. Tunc &c, vt patet. Argumentum ergo, ſtante hoc reſponſo veriſſimo. ſtat pro concluſione, & contra ſemetipſum. Si enim ſpūſſanctus procedit perfectè à Patre, & patris, ac filij vna eſt virtus: oportet omnino ſequi, q procedat etiam à filio. Nam ſi à filio tunc non procederet: neceſſariò ſequeretur, q procederet imperfectè à patre [quod eſt blaſphemum.] Vide hic per ly, Quicquid eſt à Patre neceſſe &c. reperitam eſſe illam regulam vtiliſſimam: quam ſupra in reſponſione ad pm. à Concilio Florentino eſſe diximus.

7m minor. Sed ſpūſſanctus poteſt &c. R. Negatur iſta minor. §. Ad probationē dicitur: q ſi nō diſtinguerentur per hoc, q ſpiritusſanctus eſt à Filio, tunc modus ille diuerſus, ſ. naſcendi, & procedendi, diſtingueret diſtinctione rationis eos: nōn diſtinctione reali. Nam ſola oppoſitio relatiua; quæ eſt oppoſitio originis, facit diſtinctionem realem in diuinis, cūm ibi [ſecundum Concilium Florentinū ſupra] omnia ſint vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio. Quomodo autem inter filium & ſpiritumſanctum relatiua originis oppoſitio eſſe poſſit, non videtur poſſibile: niſi vnus procedat ab altero. Pro litera notabis Concilium Toletanum primum p Leonem papam authorizatum. Poſtquam hoc [cap. 21. de regulis fidei] iam præmiſerat bis. q ſpūſſanctus procedit à patre & filio ve-

Videtur Concil. il. Tol. eſſe p iſta ſolutione.

ſio, veniens ad anathematizandum oppoſitum dicit ſic. ſi quis dixerit vel crediderit, paracletum eſſe, vel patrem vel filium: Anathema ſit: Quia Concilium non ſubdit anathema in his verbis, ſi quis &c. paracletum nõ procedere ab vtroque quod tamen apertius videbatur ad prædicta ſubdendum vbi præmiſerat, paracletum ab vtroque procedere, eſſe de fide credendum? Quia indicaſſe videtur: ſpiritumſanctum non poſſe a patre & à filio diſtingui perſonaliter, ſeu realiter: niſi à patre procederet & à filio. Quod ſi id non determinatè hoc ipſum ſenſiſſe contendas: id tamen Concilium per ſua præmiſſa verba, ac ſerè huic reſponſo. §. 7. fauiſſe non denegabis.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem multiplicem confundas hæreſim Græcorum, & Armenorum. [Prat. Græci, Armeni] dicentium, q ſpiritusſanctus à filio etiam non procedat: item hæreſim Iohannis Vueſtphali. [Prat. Iohan. Vueſtphalus] dicentem, ſpiritumſanctum à filio procedere non haberi expreſſe in ſacra ſcriptura: & hæreſim Raymundi Lull. [prat. Raymundus Lull.] dicentem, ſpiritumſanctum de patre & filio eſſe conceptum. Non enim conceptus, quaſi q per modum intellectus naſcatur, ſed ſpirat' dicitur, vt qui per modum voluntatis procedat. 2° habes: quo-
2 modo per rationem demonſtres, has omnes fuiſſe damnatas à Magna Synodo Ephesina. in epiſtola Cyrilli ad Neſtoriũ. [Hic primum tenendum introduxit, q ſpiritusſanctus non procedit à filio] concernente declarationem totius ſymboli Niceni per ſingula, vbi veniens ad articulum de ſpiritusſancto ait ſic. Spiritus [ſcilicet ſanctus] eſt ſpiritus, non filius, attamen alienus non eſt ab illo: nam ſpiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt: Vnde etiam ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo patre procedit. Ephesina hæc deciſio recitatur in Decreto de cõſecr. diſtinct. 5. De ſpiritu dicit Dominus in Euangelio, ille me clarificabit. ibi etiam vide gloſſæ admirationem contra Græcorum cæcitatem. Item, quomodo rectè damn. à Concilio Toletano primo cap. 21. de regulis fidei ſic, Credimus &c. ſpiritũ eſſe paracletum, qui nec pater ſit nec filius, ſed à patre filioq; procedens, Eſt ergo ingenitus pater, genitus filius, non genitus paracletus, ſed à patre filioque procedens. Item ab eodem Tol. 3°. cap. 1. de confeſſione fidei ſic, Quicunque ſpiritumſanctum non credit, à patre, & filio procedere: eumque non dixerit coæternum eſſe patri & filio & coeſſentialem: Anathema ſit. item quomodo rectè damn. à Concilio Lateranenſi, de ſu. tri. & fi. ca. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur q &c. pater eſt à nullo, filius à patre ſolo, ſpiritusſanctus pariter ab vtroque, abſque initio ſemper, ac ſine fine. Item quomodo rectè damn. à papa Greg. 10. in Concilio Lugdunenſi. de ſu. Tri. & fide ca. in ſexto decretalium cap. Fideli, ac deuota &c. Nos [inquit] hoc ſacro approbante Concilio damnamus & reprobam' omnes, qui negare præſumpſerint: æternaliter ſpiritumſanctum ex patre & filio procedere Item quomodo rectè damn. à papa Eugenio IIII. In Concilio Floren. ex plurimis tùm Latinorum tùm Græcorum patrum legitimè congregato, in de proceſſione. Spiritusſancti. Approbante [inquit] hac ſancta ſynodo Florentina definimus: vt hæc fidei veritas ab omnib' Chriſtianis credatur, & ſuſcipiatur: q ſpiritusſanctus à patre & filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam ſuumque eſſe ſubſiſtens habet ex patre ſimul & filio: declarantes, q id quod ſancti Doctores & patres dicunt ex patre per filium procedere ſpiritum ſanctum, ad hanc intelligentiam tendit: vt per hoc ſignificetur filium quoque eſſe, ſecundum Græcos quidem cauſam ſecundum Latinos verò principium ſubſiſtentiæ ſpiritusſancti, ſicut & patrem: Definimus etiam explicationem verborum illorum, filioque veritatis declarandæ gratia & imminente tunc neceſſitate, licitè, ac rationabiliter ſymbolo fuiſſe appoſitum. Et quia Concilium hoc facit mentionem doctorum Græcorum & Latinorum hanc veritatem de ſpiritusſancti proceſſione confitentiũ: ideo vide de Græcis doctiſſimos patres Diuũ Cyrillum vbi ſupra in Epheſina ſynodo, & lib. 1. ſuper Io. cap. 33. Epiphanium Gregorium Nazianzenum Gregorium Niſſenum Theodoretum, quos omnes allegat Concilium Florentinum præſertim in oratione Biſſarionis. cap. 5. 6. 7. 8. ſeſſion. 7. Damaſcen' tamen lib. 1. Orth. fi. c. 11. & Theophylatus c. 4. ſuper Io. in partem diuerſam, ac per hoc in errorem ſupra damnatum, declinare videntur. De patribus Latinis vide inter alios omnes Diuum Auguſtinum lib. 15. de trin. cap. 26. 27. Ad Marcellinum cap. 14. ſuper Ioh. tract. 29. De fide ad petrum vbi cap. 8. illa verba notabilia dicit firmiſſimè tene & nullatenus dubites eundẽ ſpiritumſanctum, qui patris & filij vnus ſpiritus eſt, de patre & filio procedere &c. Iſaias enim dicit de filio. percutiet terrã virga oris ſui & ſpũ labiorum ſuorũ interficiet impium. De quo & Apoſtolus ait. Quem interficiet Dominus Ieſus ſpiritu oris ſui. Quem etiam ipſe vnigenitum Dei filius, ſpiritum oris ſui eſſe, ſignificans poſt Reſurrectionem ſuam exſufflans in Diſcipulos ait: Accipite ſpiritum ſanctum. De ore verò Domini Ieſu, ait Iohannes in Apocalypſi, q gladius vtraque parte acutus procedebat. ipſe autem ſpiritus oris eius, ipſe eſt gladius qui de ore eius procedit. Et in fine alibi concludens Diuus Augu. ca. 43. ait, Iſta ita, quæ poſuimus, fidei Chriſtianæ congruunt: vt ſi quis non ſolum omnibus, ſed etiam ſingulis voluerit contraire, in eo q ſingulis horum contumaciter repugnat & his contraria docere non dubitat, hæreticus & fidei Chriſtianæ inimicus, atque ex omnibus catholicis anathematizandus appareat. 3° demũ vi-
dere licet quomodo ex præmiſſis omnibus firmetur hæc Angelica doctrina. 3

Vt. pro S. Eccl. contra hæ. Neſtor. Græc. Arm. Io. Vueſtph. Ray. Lull. dã. à Coc. Epheſ. 1.

Tole. 1. 3. Lat. Lug. Fl. Papa.

Doct. Græci pro pro eſſ. dubias & latinis.

Iſaia. 11. 2 Theſ. 2.

Ioa. 20.
Apoc. 1.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſpiritusſanctus procedat à patre per filium.

CONCL. M. Poteſt dici: q pater per filium ſpirat ſpiritum ſanctum: vel q ſpiritusſanctus procedat à patre per filium [quod idem eſt.] 199

¶ PROB. Quia ly per, quandoque dicit principium agendi eſſe ab alio agenti illi, cui adiungitur: & filius, cui iungitur ly Per, habet à patre q ſpiret ſpiritumſanctum.

1^{m} de antecedente. Immediatè. ℞. Immediatione ſuppoſiti non immediatione virtutis vna numero exiſtentis amborum. §. Tunc &c. ſpiritusſanctus enim eſt à patre immediatè, ſicut à filio, ſi conſideretur virtus ſpiratiua, quia hæc eſt vna numero amborum [Hoc ſignificat Concilium Florentinum dicens: q vnica ſpiratione ab eis procedit ſpiritusſanctus.] Si autem conſiderentur ſuppoſita, inuenitur ſuppoſitum vnum ſcilicet filius mediate inter patrem & ſpiritumſanctum. Natus namque intelligitur filius antequam ſpiretur ſpiretur à patre ſpiritusſanctus. [Licet omnia ſint ſimul: Inquantum cognitio præſupponitur amori.

2^{m} de minori. Propter quod. ℞. A quo accipitur virtus numero diſtincta, non, à quo accipitur virtus numero eadem. §. Tunc &c. Nam virtus, quã à patre accipit filius, eſt numeraliter eadem cum virtute patris.

3^{m} de antecedente conditionali. Per ſi lin. ℞. Ante ſe genitum non, coæternaliter genitum. §. Tunc &c. Omnia enim iſta ſunt ſimul: licet præintelligatur ſecundum originem generatio proceſſioni ſpiritus. Vide ad 2^{m}.

4^{m} maior. Cum aliquis &c. dici ℞. Quando is, qui primò dicitur operari Per, poteſt ex ſe Dominus ſui actus agere: & habet virtutem numero aliam ab illo alio ſuppoſito agente: Nõ, quando vel non poteſt agere, vel habet virtutem numero eandem cum illo alio. §. Tunc &c. Nam in diuinis non eſt alietas numeralis virtutum. Licet ſit ſuppoſitorum: & conſequenter ly Per diſtinctionem dicit non virtutum, ſed ſuppoſitorum. Pro reſponſo iſto formali melius per applicationem intelligendo dic: q ratione defectus primi non dicimus. Martellus agit per fabrum: licet dicamus faber agit per martellum. Nã martellus non poteſt, ceu Dominus ſui actus, agere id quod poteſt faber. Ratione verò defectus ſecundi non dicimus, filius ſpirat per patrem: Licet dicamus, balliuus operatur per regem. Nam filius non habet virtutem aliam à patre: balliuus autem habet aliam à rege.

¶ *Corollarium.* Quia ergo ſuppoſitum patris eſt primum ſm ordinem non prioritatis ſed originis, ſuppoſitum autem filij abſque poſterioritate eſt origine non primum: & ly Per denotat ordinem primi ad non primum [vt patet] ideò rectè dicitur q pater per filium ſpirat ſpiritumſanctum, non autem, q filius ſpiret per patrẽ. In illa quoque propoſitione. Pater per &c. denotatur denotatur duorum ſuppoſitorũ ordo, cum acceptione tamen eiuſdem virtutis vnius à primo: in iſta verò, filius &c. ſignificat duarum virtutum ordo. Virtutes autem hæ nec ſunt, nec vnquam eſſe poterunt realiter diſtinctæ in Deo, ſicut ſunt ſuppoſita.

¶ APPENDIX Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem reijcias hæreſes omnes dicta. ar. 2. cum in idem tandem redeant propoſitiones iſtæ duæ: ſpiritusſanctus procedit à patre, & filio, & pater per filium ſpirat ſpiritumſanctum, ſiuè ſpiritusſanctus à patre procedit per filium. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à Concilio Florentino, ſpiritum à patre procedere per filium; & conſequenter rectè illas fuiſſe tunc damnatas, quando ſic ait. Definimus, q ſpiritusſanctus à patre, & filio æternaliter eſt &c. declarantes q id quod ſancti Doctores eſt patres dicunt, ex patre per filiũ procedere ſpiritumſanctum, ad hanc intelligentiam tendit: vt per hoc ſignificetur filium quoque eſſe, ſecundum Græcos quidem cauſam, ſecundum Latinos verò principium ſubſiſtentiæ ſpiritusſancti, ſicut & patrem. Vide artic. 2. Hoc etiam Concilij

dictum

Ps.

Per.

Vt. pro S. Ecc. contra hær. dam. à Conc. Floren.

3 dictum facit ad articuli primi. q. 33. intelligentiam. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum pater & filius ſint vnum principium ſpiritusſancti.

196 CONCL. M. Pater, & filius, ſunt vnũ principiũ ſpũsſancti. ¶ PROB. Quia pater & filius, ſunt vnum in omnibus, in quibus inter eos nõ diſtinguit relationis oppoſitio: & in hoc, ꝙ eſt eſſe principium ſpiritusſancti, non opponuntur relatiuè.

¶ NOT. Per totum hoc antecedens probare & optimè potes concluſionẽ ſupradictam articuli ſecundi: Et ſic. Pater & filius ſunt vnum &c. & in hoc. ꝙ eſt eſſe &c. ergo ſpiritusſanctus procedit a filio, ſicut a patre. Nota quoque, ꝙ præſentis articuli cõcluſio intelligenda eſt propriè cõtra errores in textu. Nam eſt & Concluſio Concilij Florentini [ſicut & 2. & 3. articulorũ:] & cõcilia maximè in definitionibus fidei loquuntur propriè.

1^m de antecedente. Nec & inquantũ ſunt vnũ in aliqua ꝓprietate. ℞. Negatur iſta. § Ad probationẽ dr̃ ꝙ licet nõ poſſit eſſe proprietas vna duorũ ſuppoſitorũ natura diſtinctorũ [vt arguitur] põt tñ eſſe vna duorum in natura eorundem [vt nos intendimus.]

2^m de antecedente. Neque & vnitas proprietatis ℞. Negatur iſta §. Ad probationẽ dr̃ ꝙ valeret cõſequentia illa, ſi propter vnã &c. niſi ly duo principia implicaret pluralitatem ſuppoſitorum. Pater ergo, cùm non poſſit eſſe duo ſuppoſita, non poteſt eſſe aut dici duo principia filij & ſpiritusſancti.

¶ NOTATIO. Licet dicendo, duo principia, importetur pluralitas ſuppoſitorũ; tñ dicendo, vnũ principium, non cõnotatur vnitas ſuppoſitorum. Non. n. pater & filius ſunt vnum ſuppoſitum ex eo, ꝙ ſunt vnũ principium ſpiritusſancti: ſicut pater eſſet duo ſuppoſita, ſi eſſet duo principia. Ratio huius eſt: quia ly principium ſingulariter acceptũ [vt dicitur in corpore articuli] non ſignificat perſonam, licet pro ipſa indiſtinctè ſupponat, ſed ſignificat proprietatem: pluraliter verò acceptum [ab oppoſitis loquendo] ſignificat perſonam, licet pro proprietate indiſtinctè ſupponat. Et quamuis in textu corporis contra nõnullos dicatur, ꝙ ſimili ratione poſſet dici pater duo principia: tamen hoc adducitur ſubintellecto, ꝙ conſequens iſtud ſit inconueniens. Quaſi dicat? Stãte illa illorum interpretatione de ly vnum, tunc pater poſſet dici duo principia [cùm duobus modis producat alias perſonas:] ſed hoc, ꝙ ſcilicet pater dicatur duo principia, eſt incõueniens: ergo & illud, ꝙ ſcilicet ly vnum ſumatur aduerbialiter hic, eſt inconueniens.

Vnũ principium.

Duo principia.

3^m de maiori. Non magis conuenit. ℞. Quantum ad eſſentiam: non, quantum ad virtutem ſpiratiuam. §. Tunc &c. vt patet Ex litera. notata illa regula. ſ. in diuinis non attenditur ſimilitudo vel diſſimilitudo ſecundum relatiuas proprietates, ſatis apertè videtur inferendã a ſimili ꝙ perfectio vel imperfectio, æqualitas vel inæqualitas, attenditur ibi ſecundum eſſentiam, non ſm̃ proprietates relatiuas, vt ſic. Scimus enim: ꝙ non eſt minus perfectus filius etiam ꝙ non ſit generãs vel pater: neque perfectior pater etiam ꝙ habeat duas proprietates: & ſit principium duarum perſonarum, filiusve vnius tantũ, ſpiritusſanctus autem nullius. Quare ergo omnes, & ſingulæ, perſonæ ſunt ſibi inuicem omnino in perfectionibus ſiles & æquales? Quia ſunt omninò euſdẽ eſſentiæ.

Regula pro vitãdis erroribus.

4^m Minor. Sed neutrum eſt dare. ℞. Veriſſimum eſt hoc vtrumq;. §. Primò quia duo illa nõ ſunt contradictoria: Secundò quia à ſuppoſitione confuſa tranſitur ad determinatam. Ideò nihil contra.

5^m Minor. Sed hęc videtur eſſe falſa. ℞. Negatur iſta. § Ad probationem dicitur ꝙ nõ oportet, ꝙ ly principium ſupponat pro vna illarum perſonarum determinatè [vt arguitur:] licet ſupponat indiſtinctè pro ambabus. Et ſic illa propoſitio prædicta non eſt falſa: & conſequenter nihil contra.

6^m Minor. Sed hoc a multis negatur. ℞. Et malè. §. Si ſcilicet, vt diximus, ly principium ſupponat indiſtinctè pro ambabus perſonis ſimul. Tunc &c.

7^m de minori. Vt a multis dicitur ℞. Et minùs cõuenienter. § ſtando, ſcilicet in ſubſtãtiuo illo ſpirator, Vt ſubſtantiuum eſt. Tunc &c. Nam Hilarius ponit ſubſtantiuum pro adiectiuo. in litera bene nota pro ſemper illam regulã de nominibus adiectiuis & ſubſtãtiuis, in diuinis.

Regula.

1ª ¶ NOTATIO. Pater & filius [inquit in fine corporis] ſunt vnum principium ſpiritusſancti propter vnitatem proprietatis ſignificatæ per hoc nomen Principium. Ergo, ſi vnũ principium ſpiritusſancti, ſunt vnum principium ſpirationis, infrà q. 41. 4. 3^m. & in patre & filio eſt potentia ſpirandi [quæ hic dicitur proprietas ſignificata nomine iſto Principium.] q. 41. 4. 3^m. vna & eadem numero ſicut eſt vnum eſſe numero. Ex hoc articulo ad 7^m. & nota: ꝙ potentia ſpirandi dicitur hic principium, non quia ſit ipſa relatio principij; ſed quia eſt idẽ, quod principium 1° ª. q. 1. t. 3^m. §. Quò aũt ſtent ſimul, ꝙ ſint vnum principium ſpiritusſancti, & non concedantur cõiter eſſe idem principium, vide ſupra q. 35. 2. in notatione poſt articulum.

Pro S. Th. doctrina recte intelligenda.

2ª ¶ Dicto hic ad primum, quod ſcilicet ſpiritusſanctus procedit a patre & filio inquantum ſunt vnum in virtute ſpiratiua & inquantum ſunt plures agẽtes, conſirmato 1. d. 11. 2. 3. 0 § d. 12. 2. 0. & q. 4. c. 24. & Poª. q. x. 2. 15^m. & opuſc. 1. c. 11. & opuſc. 3. c. 48 & opuſc. 9. q. 25. 26. non efficit id, quod videtur oppoſitæ dici 1. d. 29. 4 2^m. Nam hic ad primum ſeſe declarans monſtrat: ꝙ horum vtrunque in ſuo ſenſu verum eſt. Ex qua declaratione dic tu: quod ſpiritusſanctus dicitur tertiã perſona trinitatis, & quodammõ media, inquãtum eſt nexus duorum vnitiuus. Prout enim ab eis inquãtum ſunt vnum principium in vi ſpiratiua procedit, ſpiritusſanctus tũc dr̃ & eſt 3ª trinitatis perſona: prout verò pcedit ab eis inquantũ ſũt plures ſuppoſito tũc ſpiritusſanctus dr̃ quodammõ medius tanquam amor connectens ambos. Simpliciter tñ tertia pſona dẽt dici rõne originis. qa ab ipſis duob. procedit formaliter, vt ſunt quid vnum in ſpirãdo, nõ vt ſunt duo in ſeipſis, licet illos eſſe duos fundamentaliter ſupponatur [vt patet.]

Spiritusſãctus quo nexus & tertia perſona.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°: quõ per rõnem confundas hæreſim quorundã mihi in nominatorum dicẽtium, ſpiritumſanctum ex patre & filio procedere tanquã ex duob⁹ principiis non tanquã ex vno. 2° habes: quõ oſtendas rectæ dãnari hanc in ſexto decretalium de ſu. tri. & fi ca fideli ac deuota profeſſione fatemur, ꝙ ſpiritusſanctus æternaliter ex patre & filio nõ tanquã ex duob⁹ principijs, ſed tanquã ex vno principio, nõ duab. ſpirationib. ſed vnica ſpiratiõe, ꝓcedit. Hoc ꝓfeſſa eſt haſtenus, pdicauit & docuit: hoc firmiter tenet & prædicat, ꝓfitetur & docet ſacroſancta Romana Eccleſia mr̃ oĩum fideliũ & magiſtra: hoc habet orthodoxorum Patrum atque Doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. ſed quia nonnulli pp irrefragabilis præmiſſæ veritatis ignorantiam in errores varios ſunt prolapſi: Nos huiuſmodi erroribus viã ꝓcludere cupientes hoc ſacro approbãte Cõcilio dãnamus. & reprobamus oẽs, qui negare præſumpſerint, ſpiritũ ſanctũ ex patre & filio æternaliter procedere, ſiue & temerario auſu aſſerere, ꝙ ſpiritusſanctus ex patre & filio, tãquã ex duob. principijs & nõ tanquã ex vno ꝓcedat. Hæc ibi Papa Greg. x. in cõcilio generali Lugdunenſi. Has item duas hæreſes rectæ per rationem, iuncto articulo ſecundo, monſtrare potes Papa Eugenio 4. in Concilio Florentino ſic: Approbante hac ſancta ſynodo Florentina deffinimus &c quod ſpiritusſanctus ex vtroque æternaliter tanquam ab vno principio, & vnica ſpiratione, procedit. 3° uides: quomodo ex his viciſſim & iſte & ſecundus articuli firmentur.

Vtil. pro S. Eccl. contra duas hæreſ. dam. a papa & Conc.

Mater magiſtra.

Quæſtio. XXXVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Amor ſit proprium nomen ſpiritusſancti.

CONCL. M. Nomen amoris in diuinis ſumi poteſt eſſentialiter, & perſonaliter, & ſecundum ꝙ perſonaliter ſumitur, eſt proprium nomen ſpiritusſancti.

¶ PROB. * Quia, inquantũ in amore non importatur niſi habitudo amantis ad rem amatã, ly amor ſumitur in Diuinis eſſentialiter: * Quia [ly & perſonaliter, & ſcdm ꝙ &c.] inquãtũ in amore importat habitudo rei ꝓcedentis per modum amoris ad ſuũ principiũ aut econuerſo, ly Amor dr̃ in Diuinis perſonaliter, & eſt proprium nomen ſpiritusſancti.

De amore diuino.

¶ NOTA. Pro faciliori intellectu vide q. 27. articu. 3. Item dic. Ly amor perſonaliter, ſiue pro proprio nomine ſumptũ qd ſignificat? Amorem procedentem. Amor ergo perſonaliter ſumptus eſt amor procedens i. ſpiritusſanctus. Ly amare notionaliter ſumptum quid eſt? Eſt ſpirare amorem procedentem, id eſt ſpiritumſanctum. Rurſus. Ly amor eſſentialiter ſumptum quid ſignificat: quid eſt? ſignificat affici ad rem aliquam, eſt affectus beneuolus erga rem aliquam. Ly amare eſſentialiter ſumptum quid eſt: Eſt beneuelle alicui, diligere, amare aliquam rem.

De amore diuino.

1^m de maiori. Charitas. ℞. Eſſentialis non perſonaliter. §. Tũc &c. vt p cõcluſionẽ patet.

2^m de minori. Non ſignificatur, vt perſona ſubſiſtens. ℞. Eſt tamen perſona ſubſiſtens

ſtens in diuinis. §. Tunc &c. Significari enim ex creaturis ſumitur, inquantum intellectus noſter ſumit cognitionem ſuam ex ipſis; eſſe autem rei alicuius ſecundū ſe conſideratur: vndè non valet conſequentia hæc, iſtud ſignificatur vt ſic, puta vt actio; ergo ſtat ſic, id eſt actio, non perſona.

3^m de minori. Non autem aſt. ℞. Secundum eandē conſiderationem: non, ſecundū conſiderationem diuerſam. §. Tunc &c. Nam ſpiritusſanctus eſt, ſecundum originem, ab vtroque procedens tanquàm tertia perſona; ſecundum autem habitudinem amantis patris ad amatum filium & reamantis filij ad amatū patrē, ſpiritusſanctus eſt medius nexus. Vide ēt. q. 3 a at. 4. in notatione poſt argumentum.

4^m de maiori. Amant. s. ℞. Notionaliter: non, eſſentialiter vt amor procedens. §. Tunc &c. Nam ſpiritusſanctus non eſt amans notionaliter, cū non ſpiret amorē tanq̄ perſonam per modū voluntatis procedētem; ſed ſolùm pater & filius ſunt amantes notionaliter, ſpūſſanctus aūt, & aliæ ēt perſonæ, ſunt amātes eſſentialiter; ſed hoc nihil ad rem præſentis argumenti. Vide pro meliori horū intellectu q. 34 at. 2. 4^m, & quod ibi dicitur de intelligere diuinarum perſonarū applica ēt ad amare cū diſtinctione illa. V.g. ſingulæ perſonæ conſiderantur vt vnus ſimul Deus, & vt perſona hæc diſtincta ab alia. item Amare ſumitur eſſentialiter [ſic ſingulæ amant, quia ſingulæ Deus,] & notionaliter [ſic non ſingulæ amant, quia non oēs ſpirant perſonam.] Vide ibi: & applica.

Amare.

¶ NOT. Dicto hic [ſi bene cōſideras] virtualiter in corpore, q. ſ. aliquid à voluntate procedit per modū operati, confirmato contra. 4. c. 19 3^m. 4^m. non obſtat illud, q. ſ. à voluntate aliquid procedit per modum operationis non per modum operati. Po^e. q. 10. a. 18^m §. & Verit. q. 1. t. 13^m. §. q. 4. a. 7^m. §. q. 10 9 7^m. Nam procedere ab aliquo per modum operati, cōtingit dupliciter. ſ. vel ſm ſimilitudinē ad operās, vel ſicut impreſſio relicta ex vno in alio, i. ſicut vnio vniua ad alterū. Primo modo nihil per modū operati procedit à volūtate: quia neq; ab intra amor eſt ſimilis ei aut voluntati, neq; ab extra: ſed ſic aliquid per modū operati procedit ab intellectu & ab intra. ſ. Verbū, & ab extra. ſ. res artificiales, quia vtrunq; horū ſimilatur intellectui cognoſcēti [vt patet.] Secūdo modo aliquid procedit a volūtate per modū operati: quia à volūtate amāte dativatur cauſatur relinquitur qdā impreſſio in ſeipſa, prout inclinata remanet ad amandū ſib. q̄t vniendū talē rē. Ex Po^a. q 10. a. 11^m. Poſſumus & alr rīdere q à voluntate per modū operati procedit aliquid ſm rē diſtinctū, nō aūt ſm nomen neq; ſm modū ſignādi, ſ. amor notionalis quia amor ſignāt per modū operationis potius q̄ per modum operati, & eſt nomen indiſtinctū ad ſignādū multa. Pro cuius captu notandū eſt, quod hic eſt in corpore, q videlicet proceſſio intellectus nobis notior eſt, q̄ proceſſio voluntatis. Hinc fit 1 q alio nōie deſignatur ſimplex operatio intellectus, quod nomen eſt intelligere, & alio nōie interior emanatio, quod nomen eſt dicere & alio nōie id quod intra emanat, quod nomen eſt Verbum. Ideò ſpectās in diuinis ad intellectū eſſentialiter, proprio nōie gaudet. ſ. ipſo intelligere; ſpectans ad intellectum notionaliter, ēt proprio. ſ. ipſo dicere; ſpectāt ad intellectum perſonaliter, etiam proprio. ſ. hoc nomine Verbum. Cæterum in voluntate idem nomen, ſcilicet Amor, correſpondet prædictis tribus; Ideò magna cautela neceſſaria hic eſt, nè erremus.

Pro doctrina Thomiſtica vero ſenſu: De voluntate.

Intellectum, Volūtatem procipimus animo.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quō per rationem confundas impiiſſimum dogma Nouati ſiuè Nouatian [Prat. Cœleſtiani] dicens, Deū eſſe crudelē. Si. n. amor ibi eſt & eſſentialiter & perſonaliter, quō crudelis eſſe poterit? ſi pater & filius ſpirāt infinitum amorem, & ſpūſſanctus eſt ſpiratus amor infinitus quō vel minima crudelitas in diuinis eſſe poterit? 2° habes quō per rationem oſtendas hæreſim hanc fuiſſe meritò dānatā à Concilio pariter, & Iohanne apoſtolo. Concilīū quidem Toletanū vndecimū, in pronūciatione publica dogmatū fidei catholicæ, dicit: Spūſſanctus non procedit de patre in filiū vel de filio procedit ad ſanctificandā creaturā; ſed ſimul ab vtriſq; ꝓcedere mōſtratur: quia charitas amborū eſſe agnoſcitur. Ecce: q concilium dicit ſpūm ſanctum eſſe charitatē. Amor ergo, ſm illud, eſt nomen perſonale ſpūſſancti. Iohānes aūt, de tota trinitate loquens ait, Deus charitas eſt 1. Ioh. 4. Deus charitas eſt. Ex hoc tū q amor & eſſentialiter & perſonaliter dr in diuinis, nè credideris Deum eſſe igneum. Hæreſis. n. hæc fuit Appellitarū, q Deus legis & Iſraelis eſſet igneus: quæ damnatur in decretis. 24. q. 3. Quidā. In huius. n. capituli fine dr: Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis & à ſanctis patribus vel Concilijs prædamnatæ. quæ dūm in ſe multis erroribus diuiſæ inuicem ſibi diſſentiunt, cōi tamen nomine aduerſus Eccleſiam Dei conſpirant. Hæc ibi. Deus igitur, licet ſit & eſſentialiter & perſonaliter amor, nō eſt igneus: ſed in igne, tanq̄ ī ſigno amoris, vel effectus alterius, manifeſtatus. 3° vides: quō ex his præſertim Concilio Toletano, viciſſim firmetur concl^o,

Vid. p S. Ec. contra Nouatianam blaſphemiam damnatā a Concil. à ſub.

Appellitanam hæreſis damnata.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Pater & filius diligant ſe Spiritusſancto.

CONCL. M Secundum q diligere ſumitur eſſentialiter, ſic pater & filius non diligunt ſe ſpiritusſancto. 198

¶ PROB. Quia ſic Pater & Filius diligunt ſe eſſentia ſua [patet ex Auguſtino ex. de trin.]

¶ Concl. P Secundum q diligere ſumitur notionaliter, ſic pater & filius diligunt ſpiritusſancto & ſe, & nos.

¶ Prob. Quia diligere notionaliter eſt ſpirare amorem, ſicut dicere eſt producere verbū & Pater dicit filio & ſe & creaturā.

¶ *Corollarium.* Ergo, à ſimili, Pater & filius diligunt ſpiritusſancto & ſe & creaturam.

1^m de concluſione. Non diligunt. ℞. Eſſentialiter: non, notionaliter. §. Tunc &c. Non enim eſt eadem ratio de ſapere intelligere, & diligere. Quòd ſi ſapere ſumi poſſet notionaliter, pater etiā eſſet ſapiens ſapientia genita.

2^m de minori. Neque etiam ſecundum q ſumitur notionaliter ℞. Negatur iſta. §. Ad probationem, negando illam conſequentiam, dicitur: q non eſt idem iudicium de ſpirare, generare, & de diligere, dicere. Nam ſpirare & generare, actum notionalem dicunt tātum: diligere autem & dicere & actum notionalem dicunt, & perſonam procedentem determinatam connotant. Vndè non ſequitur, Pater & filius diligunt ſe ſpiritusſancto, ergo ſpirant ſpiritusſancto: neq; ſequitur, Pater dicit Verbo, ergo generat verbo. Ex litera dic q ſicut Pater ſolus producit verbum, ita ipſe ſolus dicit Verbo. Non igitur filius dicit neque poteſt dicere, verbo: qm filio repugnat, q ſit pater, & repugnat, q producat ſeipſum verbum. Ergo illud Matth. 8. Dic Verbo, accipitur pro loqui corporaliter & pro verbo vocali: quaſi dixerit Cēturio ſaluatori: vnū tantum verbulum ore tuo corporali in fauorem mei proferas, minimo nutu impera, & fiet, quod poſtulo. Ergo ly Dic non ſumitur notionaliter, id eſt pro producere verbum: neque ob hoc facienda eſt vis; quare potiùs dixerit ly Dic verbo quàm ly Dic Verbum. Nam ſi ly Dic ſumeretur notionaliter: tunc [vt patet ex litera] rediret in eundem ſenſum & ly Dic Verbo, & ly Dic Verbum.

Dicere verbo.

Filius quō non poteſt dicere verbo.

3^m Minor. Sed Pater non diligit ſe ſpiritusſancto. ℞. Negatur iſta. §. Ad probationem dicitur: q vera eſt de importante actum notionalem tantum, non actū notionalem ſimūl connotando perſonam determinatam productam. ob hoc dici non poſſet, Pater generat ſe vel ſpirat ſe: cūm tamen dicatur, Pater dicit ſe Verbo & omnem creaturā. Pater diligit ſe & filium ſpiritusſancto & omnem creaturam.

¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore, quòd ſcilicet res denominantur à ſuis formis, non obſtat illud, quòd ſcilicet denominatio rerum fit ab extrinſeco ſupra q 6. 4. c & 12 q 7. 2. 1^m. & 1 d. 32. q. 1. 1. c. §. d. 40. q. 1. 1. 2^m. & 2. d. 11. 5. 2^m. & Verit. q. 1. 4. c. Nam in abſolutis, vt hic loquitur, fit denominatio à forma intrinſeca: in reſpectiuis, vt in ſecundis locis loquitur, denominatio fit ab extrinſeco. Vt. Columna denominatur modò dextra modò ſiniſtra, ab extrinſeco tantùm, id eſt ex eo, quòd animal &c. ſibi collaterale ſic, vel ſic, mutatum eſt: nō ex eo, quòd ipſa mutata ſit. Ex ſupra q. 13. 7. c. Quòd ſi dicas, q immò in relatiuis aliquid diſponi & conſequenter denominari poteſt per aliquid ſui generis, non aūt in abſolutis. 4. d 8. q. 1. ar. 2. q. 1. 1^m. Reſpōdendum q hoc nihil lædit prædicta. Stat enim cum præmiſſis: q relatiuum vnum denominari poſſit per correlatiuum ſui generis, reſpectu tamen diuerſorum, & quòd abſolutum vnum non ſic. Vt. Plato filius Socratis denominatur cuā pater Ariſtobolis: non tamen quantitatis eſt quantitas, neque qualitatis qualitas. Quòd ſi adhuc obijcias: quòd nihil denominatur a relatione quaſi ab extrinſeco, ſed quaſi inhærente. contra. 2. cap. 13. Reſpondendum: quòd nec hoc obſtat prædictis, ſcilicet q in relatiuis poſſit fieri denominatio ab extrinſeco. Nam, quòd aliquod relatiuè denominetur, poteſt contingere ex aliqua re vel tanquàm ex ratione formali denominationis talis. Vel tanquàm ex cauſa ſolùm [vt ita dicam] fundamentali. Primo modo relatiua denominantur à relatione ſibi inhærente non quaſi ab extrinſeco [vt dicitur in citato libro contra gentiles:] ſecundo modo ab extrinſeco denominantur, vt ſupra. Verbi gratia. Socrates & dicitur formaliter pater a paternitate ſibi inhærente, a qua tanquàm a formali ratione denominationis talis appellatur: & dicitur fundamentaliter pater a filio habito, qui ſibi vtique eſt extrinſecus, qui licet non ſit formalis ratio denominandi Socratem patrem, eſt tamen cauſa quodammodo fundamentalis. Non enim dicitur quis pater, niſi habuerit filium, ſicut nec filius, niſi habuerit patrem.

Pro angelica doctrina germano ſenſu: De abſolutorū, atq; relatiuorū denominatione.

¶ APPEN-

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo Concilio Conſtantinopolitano ſexto obedire valeas actione 12. dicēti: ꝙ ſanctorum patrum dogmata non ſolùm ſm ſenſum, ſed etiam ſm eaſdem voces ſequi debemus. Taceo: ꝙ & Cōcilia plurima, ſpecialiter Nicænum ſecundum, nobis idipſum monitū ſequendum facto ſuo mādauerunt. Vide actionem ſecundam, quartam præcipuè, ſed & alias: indeq; quanto honore Patrum ſanctorum dicta a nobis filijs ſuis pro debita erga ipſos obſeruantia proſequenda ſint mordicùs, apertiſſimè conijcies. Horū omnium Conciliorum mandato prædicto obediendi viam articulus hic tibi aperit. Hinc enim patet: quomodo ex ratione demōſtres, locutiones SS. Hieronymi ſuper pſal. 14. Aug. de tri. lib. 6. c. 5. & lib. 15. c. 7. Bernardi (ſm quoſdā) & Ricardi de ſancto victore, quibus patrem & filium diligere ſe ſpirituſancto dicunt, eſſe imitandas.

Vt. pro S. Ecc filijs ad ſequendas literas Patrū atque inuendas, iuxta Concilia.

2 2° vltra imitationem illam, habes: quō per rationem defendere poſſis huiuſmodi patrum ſententiam præmiſſam.

3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur cōcl°.

Quæſtio. XXXVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum donum ſit nomen perſonale.

199 CONCL. M. Diuinæ perſonæ competit dari, & eſſe donum.

¶ PROB. Quia hoc nomen, Donum, importat habitudinem ad id, a quo datur, ꝙ ſ. eſt eius: atq; ad id cui datur, vt. ſ. ſit eius: & diuina perſona eſt alicuius per originem, tanq̄ dantis, necnō eſt alicuius per donationem ſibi factam, tanquàm liberè perſona illa fruentis.

¶ *Corollarium*. Ergo, ſi aliqua perſona diuina non originaretur ab aliquo, non poſſet ex hac parte dici donum: & item, ſi creatura intellectualis poſſet virtute propria naturali habere ad fruendum perſonam diuinam, ſeu frui illa, iam perſona ipſa diuina non poſſet ex hac parte dici donum. Duo igitur hæc habere debet perſona diuina, vt ſit perfectè donum, originē ſcilicet & ſuperexceſſum ad creaturam prædictum.

1^m^ de minori. Doni. ℞. Secundum ꝙ donum dicitur eſſe alicuius, vt liberè eo fruentis: non, ſecundū ꝙ dicitur eſſe alicuius per originē. §. Tunc &c. Non enim ſpiritusſanctus eſt ſuiipſius donum, tanquàm a ſeipſo ſit originatus: cùm tñ concluſio accipiat ly donum, inquantū hoc nomen importat ēt originem ab eo, a quo donatur. Arg^m^ ergo non accipit donum, neque Auguſtinus, in eo ſenſu, in quo concluſio: & conſequenter non infringit propoſitum.

Donum, Item de minori. Doni. ℞ Secundum ꝙ donum dicitur eſſe alicuius per modum identitatis vel per modum poſſeſſionis, aut ſerui: non, per originem tñ. §. Tunc &c. Nam primo modo accipit ibi Aug. ly donum: concluſio aūt 3°. & licet donum, vt poſſeſſio aut ſeruus, dicat diſtinctionem a donante, cùm ſit quid creatum: non tñ dicit diſtinctionem perſonalem, qualem intendit concluſio. & ideò in hoc ſecundo ſenſu ēt vera eſt illa minor: q̄uis non cōcludat cōtra nos. [Vide ibſum 2^m^ ly Vel dicendū & melius &c.

2^m^ de maiori. Nomen perſonale. ℞ Secundum ꝙ eſt nomen perſonale: nō ſecundum ꝙ aliquo alio modo cōſideratur. §. Tūc &c. vt patet. Vide ad 1^m^.

3^m^ de minori. Subiectionem. ℞. Non: ſed originē & vſum liberum ſeu fruitionem. §. Originem ſanè, reſpectu dantis: vſum verò liberum ſeu fruitionem, reſpectu eius cui datur. Vide probationem concluſionis. Argumentum loquebatur tantum in diuinis de dono: & ideò licet donum creatum importet ſubiectionē, vt in reſponſione ad primū tñ bene hic ſimpliciter negatur ꝙ importet ſubiectionē.

4^m^ de maiori. Reſpectū. ℞. Aptitudinalē non ſemper, actualem. §. Tunc &c. Non n. ex hoc, ꝙ reſpectū ad creaturā dicit, oportet: ꝙ hoc nomē donū ſit eſſentiale. Ad hoc n. ſufficit: ꝙ in nōie doni includat eſſentiale aliquod, ſicut in intellectu perſonæ includitur eſſentia.

1 ¶ APPENDIX. Hinc habes: 1° quō per rationem oſtendas, diuerſa ſcripturarū dicta ſic, vel ſic, catholicè debere intelligi, aliqñ. ſ. accipiendo Donū pro perſona diuina, aliqñ pro aliquo dono creato, aliqñ pro eſſentia diuina. Vt. Io 4. ſi ſcires donū Dei: Rom. 11. ſine pœnitentia ſunt dona Dei. pſal. 67. accepiſti dona in hoībus 2 Cor. 9. Gratias ago Deo meo ſuper innenarrabili dono eius Ioh. 10. Pater quod dedit mihi maius eſt omnibus. Nam Ioh. 4. ly donum ſumitur perſonaliter ſm Albertum Magnū ibi: Rom. 11. ly dona pro donis creatis, ſicut & pſal. 67. ſm cōiter oēs. 2. Cor. 9. ly dono pro perſona diuina, quę eſt ſimpliciter innenarrabilis, & ēt pro dono charitatis creato, quod ſm quid eſt innenarrabile, iuxta multos doctores: Iohan. 10. quod dedit, pro eſſentia diuina, ſm cōmunem.

Vtil. p S. Eccl. ad intellig. ſcr.

2° videre licet: quomodo ex his viciſſim præſens doctrina ſtabiliatur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Donum ſit proprium nomen ſpiritusſancti.

CONCL. M. Donum, ſecundum ꝙ perſonaliter in diuinis ſumitur, eſt proprium nomen ſpiritusſancti. 200

¶ PROB. Quia amor habet rationem primi doni, per quod omnia nobis gratuitò donantur: & amor eſt proprium nomen ſpiritusſancti.

¶ *Corollarium*. Ergo ly Donum, vt hic ſumitur, ſumitur pro re gratioſè collata primò, diſtincta per originem perſonaliter à donante. Ergo donū, vt hic, nō conuenit diuinæ eſſentię, nec tribus perſonis. Nā licet oēs tres perſonæ gratioſè conferantur & ēt diuina eſſentia, & conſequenter tùm illæ tùm iſta ſint donū in hoc ſenſu, prout. ſ. donum ſumitur pro oī re quæ gratioſè confertur [vt patet per Hilariū 8 de trin.] tamen diuina eſſentia nō diſtinguitur perſonaliter ab ipſis perſonis, neq; oēs tres perſonæ non originantur ab inuicē. Solus ergo filius & ſpiritusſanctus dicuntur donū, vt hic, ſi nil aliud obſtaret. Verùm quia adiungebatur ſupra ly primò. ideò ſoli ſpūiſancto cōuenit eſſe donū. Licet. n. filius gratioſè donetur, & origine perſonaliter a pre diſtinguatur. tñ non habet rōnem primi doni. Non. n. originatur per modū amoris: qui amor, eſt prima rō donādi, & cōſequenter primū donū, & rō ꝙ oīa alia donentur: [vt patet ēt in humanis.] Quia ergo ſpūſſanctus procedit per modum amoris; ideò ex vi ſuæ proceſſionis habet, ꝙ ſit donum ſimpliciter modo nunc declarato. ob hoc dicit concluſio cum probatione: ꝙ ly Donum eſt proprium nomen perſonæ ſpiritusſancti.

Donū, vt hic, quid.

1^m^ de maiori. Datur. ℞. Primò ex vi ſuæ proceſſionis: non aliter. §. Tunc &c. Nō enim filius datur primò ex vi ſuæ proceſſionis: ſed ſolus ſpiritusſanctus. Vide Corollarium.

2^m^ de maiori. Proprietatem. ℞. ꝙ ſ. Vel ſit principium originis alicuius: Vel ſit ab aliquo per originem. §. Tunc &c. Nam ly donum, vt hic ſumitur ex ſupra ar. 1. ad 1^m^, importat eſſe per originem ab aliquo.

3^m^ Maior. Spiritusſanctus poteſt &c. ℞. Poſtq̄ datus eſt homini: non, anteq̄ detur illi. §. Tunc &c. Poſtq̄ enim datus eſt homini ſpiritusſanctus, tunc poteſt etiam dici donum hominis: non in eo ſenſu, quo dicitur donum dantis, ſed quo dicitur donum accipientis à dante acceptum. Neq; enim dicitur ſpiritusſanctus hominis ſpiritus quaſi ab ipſo procedat: ſed quaſi ab ipſo habeatur ex Deo. q. 36. ar. 1. 3^m^.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationē oſtendas, hoc nomen donū rectè attributū ab Eccleſia ſpūiſancto, tanq̄ nomē ei propriū. Ipſa. n. ſpūmſanctū alloquēs in hymno inquit. Qui paracletus diceris, donū Dei altiſſimi. 1

Vtil. p S. Eccleſ ad ſui tutelā.

2° habes: quō per rationē & intelligas ſano modo hoc eius dictū. & à cōtrarijs defendere ſcias. 2

3° vides quō ex his viciſſim firmet' cōc°. 3

Quæſtio. XXXIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in diuinis eſſentia ſit idem quod perſona.

CONCL. M. In Deo eſſentia non eſt aliud ſm rem a perſona, ſed ſm rationem: perſonæ tñ a ſeipſis inuicem ſecundum rem diſtinguuntur. 201

¶ PROB. ° Quia perſona ſignificat relationē, vt ſubſiſtentem in natura diuina. & relatio cōparata ad eſſentiam non differt realiter ab illa [patet, cū nō opponatur ei] 1

° Quia [ly perſonæ tñ] perſona ſignificat relationē, & relatio comparata ad relationem oppoſitam habet ex vi oppoſitionis diſtinctionem realem ad eam. 2

1^m^ de maiori. Multiplicari. ℞. Per principia abſoluta: non, per relationes §. Tunc &c. Nam multiplicatio in diuinis eſt tantum per relationes. Ex verbis vltimis reſponſi in litera, ly relationes ipſæ non diſtinguntur ab inuicem ſecundum ꝙ ſunt realiter idem cum eſſentia, dicito: ꝙ relationes, ſecundum ꝙ ſunt in eſſentia conſideratæ, ſunt realiter vnum non tantum cum ipſa eſſentia ſed etiā inter ſeinuicem. Sic ergo paternitas vt in eſſentia, eſt filiatio vt in eſſentia & vtraque vt in eſſentia, eſt proceſſio amoris vt in eſſentia. Nam relationes vt in eſſentia ſunt realiter ipſa eſſentia.

Relatiões multipliciter compa rantur.

ſic ergo paternitas eſt eadem res eſſentialis, quæ filiatio, & filiatio eadem res eſſentialis, quæ eſt paternitas, & harum vtraqua eſt eadem res eſſentialis, quæ proceſſio amoris, ſic ergo pater, & filius, & ſpiritusſanctus, vt in eſſentia conſiderati, ſunt idē re, ideſt ſunt eadem res eſſentialis iuxta illud à filio dictum. Ego & pater [ſubintellige idem de ſpirituſancto] vnum ſumus. Ratio omnium horum eſt vna: quia.ſ. relationes ad eſſentiam, & vt in eſſentia, non opponuntur. Cæterum relationes eædē comparatæ ad inuicem, i. non vt in eſſentia ſed vt vna ad aliam cōſideratæ, oppoſitionem relationis neceſſariò dicunt: & ideò neceſſariò ab inuicem realiter diſtinguntur. Quomodo enim a ſapiente aliquo intelligi vnquàm poterit, q̄ Pater generet ſe filiū, aut q̄ Filius generetur a ſe patre, aut q̄ ſpiritusſanctus ſpiretur a ſe patre & filio? Cùm ergo ſolùm ratione oppoſitionis originis diſtinctio realis in diuinis reperiatur, & nulla ad eſſentiam originis oppoſitio ſit [non enim generat eſſentia, neque generatur: non ſpirat, neque ſpiratur,] reſtat hoc firmum: q̄ nullum omninò ſimplicitati eſſentiæ fiat præiudicium ex eo, q̄ perſonę illæ tres realiter ſic, i. per oppoſitiones relatiuas originis, multiplicantur. Quòd enim multiplicatio relationum, vt tantum dicunt ad, non variet rem abſolutam; patet exemplo. Homo ſiquidem pater non eſt in ſubſtantia ſeu in abſoluto compoſitior, ex eo, q̄ decem habet filios: quàm ipſemet tunc erat, quando vnū ſolùm immò quando nullum habebat filium. Patentius enim eſt hoc: quàm vt declaratione indigeat. Ergo ita ſimpliciſſimus eſſentialiter eſt Deus nunc, quando trinus eſt in perſonis: ſicuti eſſet, ſi abſque huiuſmodi eſſet perſonis. Eſt ergo ibi & ſumma trinitas & ſumma vnitas ſiuè [quod idem eſt] vna trinitas, & trina vnitas, i. trinitas in vnitate & vnitas in trinitate. Ergo hinc per rationem reijciēdus eſt error hæreticalis Auerrois [Direct. inquiſit. a. par. q. 4.] ineptiſſimè dicentis: ſi Deus eſſet trinus & vnus, eſſet quid compoſitum, & vnitate congregationis vnum.

Deus omnino ſimplex, licet ſit trinus.

Exemplū notabile.

Auerrois.

2^m de maiori. Eodem. ℞. Secundum rem, & rationem: non, ſecundum rem tantùm. §. Tunc &c. Nam eſſentia differt ſecundum intelligentiæ rationem a perſona.

3^m de maiori. Subijcitur. ℞. Secundum rem: non, ſecundum nominum impoſitionē. §. aſcendendo. ſ. vndè imponuntur nomina. Tunc &c. Nam diuina nomina, etiam q̄ ibi ſecundum realitatem nulla ſit ſubiectio, retinent modum rerum creatarum in ſignificando, quoniam indè ſcilicet ex creaturis, imponuntur.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem tanquàm fundamentaliter cōuincas hæreſim Arrij [Prat. Arrius] cum Aetio Eunomio & alijs, da quibus ibi, dicentis, Patrem a filio diuerſæ eſſe naturæ: ſeu [quod idem eſt] Homouſion. i. patris & filij conſubſtantialitatem non eſſe eandē. Contra hos enim ſtatuitur prima pars concluſionis quæ dicit eſſentiam eſſe idem realiter quod perſona: quam partem iſti ſic dicentes oppugnant. Horum namque hæreſes præmiſſæ fundantur in hoc, q̄ eſſentia [ſecundum eos] differt realiter a perſona, ſicut perſona vna realiter diſtinguitur ab alia. Hoc enim hæreticali fundamento iacto, parietem ſimilem erigunt: q̄ videlicet perſonæ ſunt diuerſæ naturæ inter ſe. Item habes: quomodo &c. hæreſim Marathonij [Prat. Marathonius. Nicom. Pneu.] dicentis: ſpiritumſanctum non Deum perfectum & patri cōſubſtātialem, ſed famulum miniſtrum angelicisq; ordinibus paulò præſtantiorem: Item Macedonij [Prat. Macedoniani] dicentis, ſpiritumſanctum non eſſe eiuſdem ſubſtātiæ cum patre, ſed patre & filio minorem, meram eſſe creaturam. Habes item quomodo ex ratione confundas hæreſes Priſcillianiſtarum, Patripaſſianorum, Noen, Sabellij [Prat. in titulis ſuis] ponentium; Perſonas non differre realiter ad inuicem, ſed ſicut vna eſt eſſentia ita eſſe vnam perſonam. Vide ſupra q. 28. ar. 1. & 3. item.

Vid. pS. eccl. cōtra Arrij, Eunomij, Marathonij & Macedonij, Priſci. Patrip. Noet. Sabel. hæreſes damnatas a papa in Cōc. Nicæ. Conſt. Later. in ſym. Ath. a Chriſto ipſo.

2 q. 31. ar. 1. & 2. & 4. 2° habes, quomodo per rationem oſtendas: has meritò fuiſſe damnatas a Chriſto Domino. Ioh. 10. Ego & pater vnum ſumus. Ego & pater, Ecce diſtinctio perſonarū contra Priſcillianiſtas &c. Vnum ſumus, Ecce conſubſtantialitas vna eſſentia contra Arrium &c. Item 1. Iohā. 5. Hi tres Pater, verbum, & ſpiritusſanctus, vnum ſunt. Hi tres p. v. s. Ecce diſtinctio perſonarum contra Priſ. &c. Vnum ſunt. Ecce conſubſtantialitas omnium contra Ar. Mara. Macedonium. Item a Concilio Nicæno in primo conſeſſu, vbi dicitur ſic: Interea per dies ſingulos agitabatur conuentus, neque facilè neque temerè de re tanta ſtatuebatur. Vocabatur Arrius frequenter in Cōcilium, & aſſiduo tractatu aſſertiones eius diſcutiebantur: &, quid aduerſum hæc teneri deberet ac ſtatui, ſumma cum deliberatione quærebatur. Tandem poſt diutinū multumq; tractatum & placuit omnibus & velut vno cunctorum ore cordeq; decernitur, Homouſion conſeribi debere, i. eiuſdem cum patre ſubſtantiæ filium confiteri: idq; firmiſſima omnium ſententia pronunciatur. Hæc ibi, in ſumma conciliorum. In ſymbolo autem fidei ſuæ ait idem Nicænum. Credimus in vnum Deum, Patrē &c. & in filium &c. & in ſpiritumſanctum. Dicentes autem, erat quando non erat, aut non erat antequàm fieret, & quia ex non extantibus factus eſt, aut ex altera ſubſtantia vel eſſentia, dicentes eſſe aut creatum aut conuertibilem filiū Dei: hos tales anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia. Hæc ibi. Hanc fidem in Concilio Romano primo. 275. Epiſcoporum corroborauit Beatiſſimus Syluester Epiſcopus ſanctæ & apoſtolicæ ſedis præſul Vrbis Romæ, dicens: Quicquid in Nicæa Bithiniæ conſtitutum eſt, ad robur ſanctæ matris Eccleſiæ catholicæ, a ſanctis ſacerdotibus. 318. noſtro ore confirmamus. Omnes, qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Concilij quod apud Nicæam congregatum eſt, anathematizamus. Et dixerūt omnes, Placet. Hæc ibi in fine Concilij Romani. Item a Papa Damaſo, in profeſſione fidei cath. ad Paulinum, ſic: Anathematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant, ſpiritumſanctum cum patre & filio vnius eſſe poteſtatis, atque ſubſtantiæ. Anathematizamus dicentes eundem eſſe patrem, quem & filiū. Anathematizamus Arrium Eunomium, Macedonianos, qui filium & ſpiritumſanctum aſſerunt eſſe creaturas. Item a Concilio Conſtantinopolitano primò, contra Macedonium negātem ſpiritumſanctum eſſe Deum dicente in Can. 1. ſic. Cuſtodiendā eſſe fidem. 318 patrum, qui apud Nicæam Bithyniæ conuenerunt ad anathematizandum omnem hęreſim, ſpecialiter Eunomianorum Arrianorum Macedonianorum Photinianorum & Apollinianorum. Hæc ibi. Cætera concilia legitima ſi & vbi de hac re tractant, cōcilijs prædictis tanquàm principaliſſimis cōſentiunt. Item a papa in ſymbolo Athanaſij. Neque confundentes perſonas, [ſcilicet ſimus contra Sabellium;] neque ſubſtantiam ſeparantes [contra Arrium:] Per omnia & vnitas in trinitate & trinitas in vnitate venerāda ſit [contra Marathoniū &c. ſupra] Item a Lateranenſi Concilio de ſumm. trin. & fi. cath. firmiter &c. Damnamus. De hoc ſupra. q. 28. artic. 1. & 3. q. 30. artic. 1. & 2. & 4. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

Vide ſummam diligentiā ſacrorū conciliorū an tequā aliquod fidei dogma p nunciaretur.

contra inſenſatos, deraſiores, ac perfidos.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſit dicendum, tres perſonas eſſe vnius eſſentia.

CONCL. M. Dicimus: vnam eſſentiam trium perſonarū, & tres perſonas vnius eſſentiæ. 202

¶ PROB. Quia dicimus, formam eſſe eius cuius eſt forma: non autem dicimus, rem habentem formam eſſe formæ niſi cum adiectiuo aliquo modo deſcribente formā illam. & eſſentia diuina, quantum ad modum ſignificādi, ſignificatur vt forma: perſona autem, vt habens illam formam. [Vide, pro faciliori captu, literam hic ad 4^m.]

1^m ex Hilario. Per ſubſtantiam. ℞. i. per Hypoſtaſim: non, ideſt per eſſentiam. §. Tunc &c. vt patet ex ar. 1.

2^m de maiori. Expreſſum. ℞. Quantum ad ſenſum ſaltem: non ſemper, quantum ad verba. §. Tunc &c. Nam concluſionis ſenſus inuenitur in ſcripturis.

3^m de antecedente. Idem ℞. Secundum rem: non, ſecundum omnimodam rationem. §. Tunc &c. Licet enim tandem in vnam rē denotandam reducantur natura & eſſentia: ratio tamē huius nominis eſſentia eſt intimior rei, quàm huius nominis natura. Denominatur enim eſſentia ab eſſendo, & natura a principio actus [vt in 2. Phyſicorum, principio.]

4^m conſequentia. Ergo nec &c. ℞. Negatur conſequentia. §. Et hoc propter diuerſam conſuetudinem ſignificandi ſic, vel ſic.

5^m Minor. Sed ſicut propoſitiones &c. ℞. Sed tamen propoſitiones illę tranſitiuæ, puta cum ly ex ly De, dicunt habitudinem principij efficientis vel materialis: obliqui autem, ſcilicet diuinæ eſſentiæ vel vnius eſſentiæ, deſignans habitudinem cauſæ formalis. §. Tunc &c. vt patet in litera.

6^m de maiori. Id quod. ℞. Secundum ſeipſum, vel ſecundum bene intelligentes, conſideratum: non, ſecundum accidens i. malè intelligentes. Vel huiuſmodi. Tunc &c. Nam dictum hoc, ſcilicet homouſion, ideſt vnius eſſentiæ vel ſubſtantiæ, non eſt erroris occaſio, nec poteſt eſſe, ſi ſecundum ſe & bene [.i. iuxta ſanctorum Patrum intelligentiam] accipiatur: licet poſſit eſſe errandi occaſio, ſi ſecundum accidens, ideſt ſecundum malam acceptionem vſurpetur. Ex hoc reſponſo formali dic: Ergo id, quod in ſcriptura canonicis reperitur, non poteſt eſſe erroris occaſio; neq; prædicatio

Occaſio erroris, quæ vitanda.

Ex bono elicitur malum.

eatio Chriſti: neque velatio ſenſuum literalium ſiue myſticorum ſub parabolis, neque facta dicta, motus, ſtatus, ingreſſus, aut aliquid cæterorum Chriſti: neque [vt ſemel dicatur] vel minimum quid ſcripturarum illarum. Nam id quod poteſt eſſe erroris occaſio, ex parte ſui, non admittitur in his: quæ ad Deũ pertinent. Ergo quicunque occaſione alicuius prædictorum ſe errare dicunt, mentiuntur omninò. Nam occaſione propriæ ipſorum malæ intelligentiæ circa aliquid prædictorum errant. Hæc nota pro ſemper.

Vide p. S. Eccl. contra hæreſes nouorũ Arria.

Ab. Ioa.

Cononita rum damnatas ãt a pa. à Cõc. Later. Nica &c. ſupra.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem confundas hæreſim nouorum Arrianorum nuper ex ſecta Luterana prodeuntium, & dicentium: vnam eſſe naturam ſeu deitatem tribus communem, ſed non vnam eſſentiã. [Prat. Deiſtæ. Nam ob hoc dicuntur Deiſtæ: quia negãtes perſonas & eſſentiam, tribus communem deitatem fingunt:] item hæreſes has Abbatis Ioachim, ſcilicet. * Nulla res eſt, quæ ſit pater filius & ſpiritusſanctus, nec eſſentia nec ſubſtantia nec natura: item, * ſum nam rem, quæ ſit pater filius & ſpiritusſanctus aſſerere, eſt non tàm trinitatem quàm quaternitatem in Deo aſtruere, videlicet tres perſonas & illam cõmunem eſſentiam quaſi quartam: item,* Vnitas huiuſmodi non vera eſt & propria, ſed quaſi collectiua & ſimilitudinaria, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus & multi fideles vna Eccleſia [Recitatur hæc in de ſu. tri. & fi. cath. Damnamus.] item hæreſim Cononitarum [Prat. Cononitæ] cum perſonis diſtinguentium eſſentiã dicendo, ſubſtantias tres eſſe ſeu naturas quaſdam ſimiles. Itẽ hæreſim quorũdam innominatorum [Prat. Paulus Samoſeta.] qui vnitatem Dei negando, tres Deos affirmant. 2° habes: quo-
2 modo per rationem oſtendas: has omnes meritò fuiſſe damnatas formaliter a Concilijs, & alijs ſupra articulo primo nominatis: ſi ea omnia bene applicare hîc noueris: item a Concilio Toletano tertio, in confeſſione fidei, ſic: Quicunque in patre, & filio, & ſpiritusſancto & perſonas non diſtinguit & vnius diuinitatis ſubſtantiam non agnoſcit, Anathema ſit. Item à Concilio Conſtantinopolitano quinto cap. 1. ſi quis nõ confitetur patris & filij & ſpiritusſancti vnam eſſe naturam ſiue eſſentiam vnã virtutem & poteſtatem, Trinitatem conſubſtantialem, vnam deitatem in tribus ſubſiſtentijs ſiue perſonis adorandam: Anathema ſit. item a Damaſo Papa ſupra art. 1. qui alius eſt iſto loquendi modo, ſcilicet tres perſonæ ſunt vnius eſſentiæ, dicẽs: Anathematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant, ſpiritumſanctum cum patre & filio vnius poteſtatis eſſe atque ſubſtantiæ. item à Concilio Syrmienſi, poſt confeſſionem fidei Can. 21. ſiquis patrem & filium & ſpiritumſanctum, tres dicit deos Anathema ſit. Item in Concilio Lateranenſi: extra de ſum. tri. & fi. cath. Damnamus ergo tractatum quem Abbas Ioachim edidit contra magiſtrum Petrum Lombardum de vnitate ſeu eſſentia trinitatis &c. Vbi recenſitis præmiſſis hæreſibus Abbatis, Papa Innocentius definit ſic: Nos autem ſacro approbante concilio credimus & confitemur cum Petro, q̃ vna quædã ſumma res eſt incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter eſt pater & filius & ſpiritusſanctus, tres ſimul perſonæ ac ſingillatim quælibet earundem: & ideò in Deo ſolummodo trinitas eſt non quaternitas, quia quælibet trium perſonarum eſt illa res: videlicet ſubſtantia eſſentia ſeu natura diuina, quæ ſola eſt vniuerſorum principium, præter quod aliud inueniri nõ poteſt &c. Et ſic eadem res eſt pater & filius & ſpiritusſanctus ab vtroque procedens. Cùm ergo veritas pro fidelibus orat ad patrem Volo (inquiens) vt ipſi ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus: hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidem accipitur vt intelligatur vnio charitatis in gratia, pro perſonis verò diuinis vt attendatur identitatis vnitas in natura quemadmodum alibi veritas ait. Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt: ac ſi diceret manifeſtius. Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, vtraque videlicet ſuo modo: quia inter creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda. Siquis igitur doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, tanquàm hæreticus ab omnibus euitetur. Hæc ibi. Quòd iſta vnitas non ſit collectiua, ratio etiam ſuprà q. 31. ar. 1. 2m adducta monſtrabat. 3° vide: quomodo ex his viciſſim firmetur do-
3 ctrina thomiſtica.

Deus trinus & vnus: non vnitate collectiua, ſed vnitate naturæ ſimpliciſſima.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum nomina eſſentialia, vt hoc nomen Deus, prædicentur ſingulariter de tribus perſonis.

103 CONCL. M. Illa nomina, quę ſubſtantiuè eſſentiam ſignificant, prædicantur de tribus perſonis ſingulariter tantù, & non pluraliter: quæ verò ad ectiuè eſſentiam ſignificãt, prædicantur de tribus perſonis in plurali.

¶ PROB. Quia ſingularitas vel pluralitas nominis ſubſtãtiui attenditur ſecundum formam ſignificatam per nomen, ſingularitas autem vel pluralitas nominis adiectiui attẽditur ſm ſuppoſita: & forma in diuinis eſt vna, ſuppoſita plura.

¶ Corollarium. Ergo quandocunque nomen aliquod & pro adiectiuo & pro ſubſtantiuo ſumi poteſt, tũc illo nomine & pluraliter & ſingulariter vti poſſumus in diuinis: quando autem nomen aliquod pro ſubſtantiuo tantum ſtare poteſt, tunc non niſi ſingulariter eo vtimur. Hoc annotaſſe videtur Athanaſius in ſymbolo, dũm poſtquàm præmiſerat q̃ pater & filius & ſpiritusſanctus erant non tres increati immenſi æterni, non tres Dij aut Domini, ſubiunxit rationem dicens. Quia ſicut ſingillatim vnamquamque perſonã Deum ac Dominũ confiteri Chriſtiana veritate compellimur, ita tres Deos aut Dominos dicere catholica religione prohibemur. Ecce. Cùm præmiſiſſet propoſitiones de increato, immenſo, æterno, Deo, Domino, & illas omnes pluraliter de tribus dici negaſſet: nunc ſolùm de Deo ac Domino pluraliter non dicendo ſubdit prohibitionem catholicam. Scis quare? Quia ly Deus ly Dominus ſunt nomina ſecũdum ſe ſubſtantiua, vltra hoc q̃ eſſentia ſignificata per ea eſt ſubſtantia perſonarum: ſed ly increatus ly immenſus ly æternus ly omnipotens ſunt nomina ſecundum ſe adiectiua, licet eſſentia ſignificata per illa ſit ſubſtantia perſonarum. Hoc eſt. Quia ly Deus ly Dominus ſunt nomina ſecundum omnẽ conſiderationem ſubſtantiua: ſed ly increatus &c. ſunt ſecundum vnam conſiderationem ſubſtantiua, inquantum ſ. eſſentiã ſeu ſubſtantiam perſonarum ſignificant, & ſecundum aliam ſunt adiectiua: inquantum ſ. ſecundum ſe grammaticè declinãtur. Quaſi ergo, poſt talium omnium præmiſſionem ſubiungendo ſpecialem ſolùm de ly Deus ac Dominus prohibitionẽ, dixiſſet Athanaſius: Ex hoc, q̃ de ly increatus &c. non ſubiungo prohibitionem, qualem de ly Deus &c. ſubiungo, diſce tu lector: quòd in nullo bono ſenſu poteſt dici, quòd pater & filius & ſpiritusſanctus ſint tres Dij aut Domini, & q̃ in aliquo bono ſenſu concedi poteſt quòd illi ſint tres increati, immenſi, æterni, omnipotentes. Vide regulam ſupra.

Regula de nominib. ſemper notanda.

Ly increatus immẽſus, æternus, omnipotens dupliciter. ly Deus, Dominus, ſimpliciter tantum ſumitur.

1m conclusio. Ergo tria &c. ℞ Negatur conſequentia §. Tranſitur enim ab adiectiuo ad ſubſtãtiuum [vide regulam ſupra:] nec eſt eadem ratio de bulla & Deo in hoc arguendi modo, vt habes in corpore.

2m de interpretatione Heloym. Dij. ℞ i. diuinæ perſonæ: non. i. Dij ſm deitatem plures. §. Tunc &c. Nã ly Heloym refertur ad perſonas plures, ſecundum modum loquendi Hebræum non aliter. Ex conſequenti ergo Heloym nõ debet interpretari in latino Dij, ſed diuinæ perſonæ: quæ ſunt vnus Deus. In ſignum manifeſtiſſimum myſterij ſacratiſſimæ trinitatis ibi denotati ad plurale Heloym redditur ſingulare. Non enim dicitur Heloym creauerunt [quod concordantia grãmaticalis exquirebat:] ſed Heloym creauit [quod rei veritatis ſenſus volebat.] illa nanq; pluralitas per Heloym ſignificata eſt vnitas in eſſentia deitatis omnipotẽtis: ſecundum quã creauit. Ac ſi apertè diceretur. Heloym. i. tres diuinæ perſonæ, quæ ſunt vnus Deus, ſecundum quòd ſunt vnus Deus non ſecundum q̃ tres ex q. 32. ar. 1. corp & q. 36 ar. 4. 7m. Creauit: vel [quod in idẽ redit] vnus Deus, qui Heloym dicitur. i. qui etiam eſt trinus, creauit. Ecce trinitas perſonarum in primis verbis cum vnitate diuinæ eſſentiæ tàm irrefragabiliter expreſſa. Nõ enim Angeli creare poſſunt q. 65. 3. nec conſequenter per ly Heloym ſignificari vel conſignificari. Et licet ad ſaluandum pluralitatem ſufficeret dualitas ordinatio cultus tamen ad ſaluandum pluralitatem in diuinis: quæ per ly Heloym ſignificatur, requiritur neceſſariò trinitas. q. 27. 3. & 5.

Trinitas ſecundum litera hebraicã apertiſſimè demonſtratur.

3m de maiori. Pertinere. ℞ Quandoque: non, ſemper. §. Tunc &c. Ad probationem. ℞ dicitur: quòd ly Res dicitur abſolutè quandoq;, & tunc ad ſubſtantiam pertinet [vt arguitur,] q̃q; autem dicitur relatiuè [vt ibi in Aug°.] & tunc pertinet ad perſonas nõ ad eſſentiam.

¶ Corollarium. Aliquid ergo, vt hoc nomen Res, dicitur relatiuè, non quia ſit in prędicamento ad aliquid: ſed quia eſt de tranſcendentibus, quæ & ad ſubſtantiam & ad relationẽ extenduntur. Ideò n. dicuntur tranſcendentia. Non ergo omne, quod dicitur relatiuè, ſignificat per modum relatiui: ſed ſufficit, q̃ pro tunc accipiatur pro nomine ſignificante relationem. Quod ſi quæras, an huiuſmodi ſignificantia relationẽ debeant dici [vtẽdo verbis concluſionis] pertinere ad nomina ſubſtãtiua vel relatiua reſpondendũ q̃ nõ in numero ſubſtantiuorũ ſed in numero relatiuorũ potiùs cõputanda ſunt pro tũc. Al quod ergo nomẽ dicemus eſſe adiectiuũ ſm grammaticam, vt ly æternus immenſus omnipotens: aliquod ſm philoſophiam tñ, vt ly Res. Vtrouis autẽ modo ſit adiectiuum, ſequetur regulã ſupradictam: hoc eſt, poterit prædicari pluraliter tunc in diuinis.

Nõ omne ſignificãs relationẽ eſt in prædicamẽto ad aliq.d.

Adiect. ũ dup. n. tt. s.

4[m] de maiori. Subſiſtens. ℞. Perſonalitatem: non eſſentiã. §. Tunc &c. Nam hoc nomen Deus ſignificat eſſentiam diuinam in concreto: hoc autẽ nomen pſona non eſſentiam, ſed pſonalitatem ſignificat in cõcreto. Vnde de his nominibus non eſt ſimilis ratio habenda.

1ª ¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore, q̃ ſcilicet pluralitas nominis ſubſtantiui attenditur ſecundum formam ſignificatam per nomen, i. quòd nomina ſubſtantiua dicuntur pluraliter pp pluralitatem formæ ſignificatæ confirmata ſu. q. 36 4.7[m]. & 1.d.9 q.1.2.0.§ d.23.4.4[m].§.d.25.4 c.§.d.29.4. c & 3.d. 1.q.2 4.6[m].& Pnª.q.9.6.c non contradicit illud, ſcilicet quòd in exiſtentibus apud nos nunquam nomẽ ab aliqua forma impoſitum pluraliter dicitur, niſi propter pluralitatem ſuppoſitorum 3.q.3.7.3[m]. Nam aliud eſt loqui de nominibus vt in puris creaturis, q̃ facit hoc exprimens ibi in tertia parte: aliud eſt loqui de nominibus, vel ſecundum ſe vel in diuinis & in Chriſto, vt facit in alijs locis. In creaturis enim puris natura nunquam plurificatur, niſi plurificetur & ſuppoſitum, nec vnquam ſuppoſitum, niſi & natura: in diuinis autem, & in Chriſto plurificatur vnum iſtorum non plurificato alio.

Pro doctr. Ang. ſenſu germano.

2ª ¶ Dicto hic in corpore. q̃ ſcilicet ex ſubiecto accidentia ſuſcipiunt eſſe indiuidua vnitatem & multitudinem, ideſt quod indiuiduantur numerantur diſtinguuntur ſecundum ſuũ ſubiectum, confirmato ſupra q. 29. 1.ca.& multis in locis ibi citatis, non obeſt, quod videtur obſtare. Trin. q. 4. 2.c. Vide quare ibi.q.29.ar.1.

¶ APPENDIX Ex articulo habes: 1° quomodo p rationẽ confundat hæreſim Petri Stationi [Prat. Lucas ſtemberger] dicentem Deum non vnũ: ſed tres eſſe Deos: & Raymundi Lull. [Prat. Raymundus Lull] ponentem Deum habere plures eſſentias natiuas &c. quia diuina eſſentia [ſecundũ iſtum] eſſentiat natura naturificat bonitas bonificat &c. Tunc enim eſſent plures Dij. Item quomodo &c. hæreſes omnium ponentium Deos duos: ſiue dicentium [vt Gnoſtici. Prat. Priſcilliani.] alterum illorũ bonũ, à quo oĩa bona, alterum malum à quo oĩa mala: ſiue dicentium [vt Albanenſes. Prat. Albanenſes] Deum bonũ viuificare & non occidere, Deum malum viuificare, & interimere corpora; ſiue dicentium [vt Albigenſes, prat. Albigenſes] Deum bonum omnes animas, & malum, ideſt diabolum corpora creare: ſiue dicentium [vt Manichæi. prat. Manichæi] Deũ malum condidiſſe vetus teſtamentum, Deum autem bonum ſolum patrem eſſe Domini noſtri Ieſu Chriſti & conſequenter non illum veteris teſtamenti eſſe patrem eius: ſiue dicentium, [vt Albanenſes. Prat. Albanenſes] Deum malum vetus condidiſſe teſtamentum Deum bonum verò nouum: ſiuè dicentium [vt Appelles. Prat. Appellitæ] Deum bonum vnum principiũ eſſe à quo factus eſt malus Deus, & malum hunc cùm eſſet malignus, mundum in ſua malignitate creaſſe: ſiuè dicentium: [vt Cerdon prat. Cerdoniani.] Deum alterum eſſe iuſtum alterum bonum: ſiuè dicentium (vt Cerdon. prat. Cerdoniani.) Deum, qui à prophetis pronunciatus eſt, non eſſe patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, Pater enim Chriſti (inquit) ignoratur ille verò pronunciatur prædicatur à lege atque prophetis & nõ ignoratur. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres. prædictas fuiſſe meritò damnatas à ſcripturis Exo. 20. Audi Iſrael, Deus Deus tuus Deus vnus eſt: Et à Concilio Florent. poſt enumerationem ſacrorum librorum ſic. Anathematizamus Manichæorum inſaniam, qui duo principia poſuerunt vnum viſibilium aliud inuiſibilium: & alium noui teſtamenti Deũ, alium veteris eſſe dixerunt: & à ſymbolo fidei: Credo in vnũ Deum Patrem omnipotentem factorem cœli & terræ viſibiliũ omnium & inuiſibilium. Et in vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum &c. Et in ſpiritum ſanctum Dominum Ecce tres perſonæ dictæ à ſymbolo vnus Deus: & Patrem orbis etiam viſibilis creatorem dici patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Item damnatat ab omnib° concilijs, vt quæ ſymbolo huic Nicæno omnes adhæreant. Tenendum autem pro regula vniuerſali eſt quod concilia, neq; definiendo acceptant propoſitiones, quæ in ſenſu proprio falſę ſunt: neque reſpuendo damnant eas, quæ in ſenſu proprio verę ſunt. Et quid dicam? Deuter. 26. videte, q̃ ego ſim ſolus & nõ ſit alius Deus præter me: & in mille locis ſcripturarum vnitatẽ Dei prædicatam reperies. Vide pro hac etiam ſupra q. 11. ar. 3. & 4, Item Rom. 3. vnus eſt Deus, qui iuſtificat circumciſionem ex fide & præputium p fidem. Ergo idem eſt Deus iudæorum in Veteri Teſtamento, & Eccleſiæ ſanctæ gentium in nouo. Item Ro. 1. In Euangelium Dei, quod antè promiſerat p prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ſecundum carnem ex ſemine Dauid. Ergo pater eſt Domini noſtri Chriſti Saluatoris ille Deus, qui ante in veteri teſtamento per prophetas loquebatur. De quo Deo pſal. 10. Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, & pſal. 91, Rectus Dominus noſter, & non eſt iniquitas in eo, & pſal. 118. Bonitatem feciſti &c. Bonus es tu, & in bonitate tua doce iuſtificationes tuas: & Mat. 10. Nemo bonus niſi vn° De°. Et pſ. 72. Quã bon° Iſr[ae]l De° his, q recto ſunt corde? ſupradicti ergo q ipſũ Deũ vel iniuſtiſsimè malũ dicunt, ſunt diſtorti corde. Et verè diſtorti: cum etiam ipſa natura clamet Deum eſſe bonum; adeòq; ne bonum, vt niſi bonus eſſet omninò Deus eſſe non poſſet. Sed adimpleta eſt ſcriptura pſalmi 17. Deum ſic alloquentis, & cum peruerſo peruerteris. Quaſi dicat. Ideircò te Deum optimum aliqui peruerſum. [Heu malum infandum eſſe contenderunt quia hoc illis ex peruerſitate ppria, non ex tua quæ nulla eſt. ſubminiſtrabitur. 3° vides, quo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. eccl. cõtra hær. Petr. ſt. Ba. Lul. Gnoſt. Alba. Albig. Mani. Alba. Apel. Cerdo. dã. à ſymb. a Cõc. à ſcri

Aliquãdo Deũ bonũ ſignificat quãdoq; illũ eſſe iuſtũ.

Literalis expoſitio. Pſal. 17.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum nomina eſſentialia concretiua poſsint ſupponere pro perſona. 204

CONCLVS. Hoc nomen Deus ex modo ſignificandi habet. quòd poſſit pprię ſupponere p pſona: ex re ſignificata, verò ſupponit p eſſentia.

¶ PROB. Quia ly Deus aſſimilatur huic nomini Homo & ly homo ſignificat humanitatem vt in ſuppoſito. ac p cõſequẽs ex re ſignificata ſupponit p eſſentia ſua, ideſt p humanitate, ex modo autem ſignificandi ſupponit p pſona, i. p habente humanitatem.

¶ NOTATIO. Prædicata adiuncta oſtendunt apertius, quomodo ſubiecta, puta ly Deus &c. ſupponunt. Vt, Deus creat, Deus generat, Deus ſpirat, ſoli Deo honor omnis & gloria. Cũ enim creare conueniat Deo ratione eſſentiæ, generare ratione paternitatis, ſpirare ratione virtutis ſpiratiuæ duobus communis honor, & gloria ratione qua eſt trinus & vnus: conſequens eſt, vt ly Deus ſumatur in ppoſitione prima p eſſentia, in ſecunda p patre, in tertia p patre & filio in quarta p omnibus pſonis vnum eſſentialiter exiſtentibus. Prædicata ergo poſſunt modo dicto variare ſubiecti ſignificationem, ſeu potius oſtendere variationem ſubiecti: quoniam ſubiectum, puta ly Deus, habet ſuppoſitionem p vtraque ſignificatione: licet ex re ſignificata p eſſentia, ex modo ſignificandi p pſona [vt dixit concluſio.] Sic ergo vides: q̃ [vt in communi pverbio eſt] taliter, ſeu talia ſunt ſubiecta: qualiter permittuntur à p̃dicatis.

Vtiliſsimum notãdũ p ſuppoſitione notum cognoſcẽda.

1[m] de maiori. Singularis. ℞. Significans formã nõ multiplicata neque in multis ſuppoſitis inuentam: non autem, ſignificans formam non multiplicatam inuentam in multis ſuppoſitis. §. Tunc &c. Nam ly Deus eſt terminus ſingularis ſecundo modo, non primo. Significat enim eſſentiam diuinam: quæ licet non multiplicetur, cõmunis eſt tamen pluribus ſuppoſitis.

2[m] de maiori. Terminus in ſubiecto poſitus. ℞. Non habens naturalem ẽt ſuppoſitionem p pſona. non autem, habens illam, §. Tunc &c. Nam ly Deus habet ſuppoſitionem naturalem p ro perſona: vt dicit concluſio.

3[m] de propoſitione 2ª conditionalis.

Hæc erit vera Deus. ℞. Genitus. vel ſpiratus. non, ſi ly Deus ſine adiuncto ad talem pſonã determinante ſumatur. §. Tũc &c. vt patet. Nam dicendo. Deus non generat, non abſolutè ſed cũ adiuncto determinante ad talem perſonam [vt in formali reſponſo.] Et Deus ſupponendo p pſona patris. generat, non ſequitur: quod ſint plures Dij, ſed quod ſint plures perſonæ diuinæ.

4[m] de maiori. Aut ſe Deum, aut alium Deum. ℞. Aut aliam pſonam, quæ eſt Deus. §. Tunc &c. Diuiſio enim erat inſufficiens. In litera notabis calcem reſponſi ad vitandos errores. Vnde dic. aliam pſonam quæ eſt Deus: non autem alium Deum. Nam iſta alia pſona eſt idẽ Deus cum generante. Licet non ſit idem ſuppoſitum Deitatis. cum generante. Ex calce igitur illa elice p regula vniuerſaliſſima: q̃ in diuinis debemus formare ppoſitiones & veras & pprias & quantum poteſt fieri claras: non autem ambiguas, vel intricatas; licet in aliquo ſenſu minus aperto ſuſtentari poſſent. Diſcrimen enim magnum debet fieri in loquendo de philoſophicis & de ptinentibus magis directè ad ſalutem animarũ. Limatius enim, hic & pportionaliter quidem quãto magis ad ſalutem p̃dictam ptinent, loquendum eſt: quam ibi. Nam ſi ibi. ideſt in philoſophicis ſpeculatiuis, [puta de loco. tempore, materia, forma, priuatione & huiuſmodi] erres, talis error intellectus ſalutem animæ non excludit: ſin autem in concernentibus Theologiam, & maximè in diuinis cum diſpendio ſalutis animæ tuæ vel etiam aliorum errabis, Vigilandum igitur hic, & maxime quidem.

Reg. pluſquam aur[e]a.

3[m] com

5^m^ conſequentia ſecunda. Ergo Deus eſt, qui non eſt Deus pater. ℟. Negatur conſequentia iſta. ſ. Non enim ſic debuit inferri, ſed ſic. Ergo pſona diuina aliqua eſt, quæ non eſt iſta pſona diuina, ſcilicet Pater. Dicendo enim Deus genuit Deum, ſignificamus: q pſona diuina vna, quæ eſt Pater. generauit pſonam alteram diuinam, quæ eſt filius: non autem q aliqua Deitas genuerit aliquam Deitatem. Sic enim ſequeretur neceſſariò, q vnus Deus non eſſet alter Deus: ſicut nunc neceſſariò ſequitur, q vna pſona diuina non eſt altera, cùm tamen ambę ſint vnus Deus. Duæ nanque tunc eſſent Deitates: ſicut nunc duæ ſunt pſonæ eandem Deitatem habentes. Multiplicantur ſiquidem ſuppoſita manente ſimplici natura: id quod in rebus creatis non eſt reperibile. Concedimus itaque negatiuam diuiſionis argumenti ſcilicet Deus genuit qui non eſt Deus Pater, ideſt qui non eſt pſona diuina dicta Pater: quoniam ly Deus, in ly Deus genuit Deum, ſupponit vtrinque p pſona, [vt diximus:] non p natura diuina [vt credebat argumentum.] Non ergo aliquis Deus eſt, qui non ſit Deus pater: ſed tamen aliquis Deus eſt, qui aliquis non eſt perſona diuina iſta, quæ dicitur pater. Similiter in hac propoſitione, Deus ſpirat Deum, ly Deus vtrinque pro perſona ſolum tenetur. Puta perſona patris, & perſona filij, quæ ſunt vnus Deus, & vnus ſpirator, ſiuè vnus De^9^ ſpirans, ſpirant perſonam ſpiritusſancti: q eſt Deus, & vnus De^9^ cum ipſis: non tamen vna perſona cum ipſis.

Deus generat vel ſpirat Deū ſ. pſonam nō natura naturam.

1^a^ ¶ NOTATIO. Dicto hic in reſponſione ad tertium, q ſcilicet vnitas, ſiuè communitas &c. vſque ad ly eſſentia diuina eſt vna & communis ſecundum rem. Hoc eſt. Commune eſt duplex, ſcilicet ſecundum rem, & ſecundum rationem: & primo modo eſt tantum in diuinis, ſecundo autem eſt in reb^9^ creatis confirmato. 1.d.25.3.c. & d. 34. q. 1.4^m^.& 3.d.1.q.2. 4.4^m^. & 4.d.49.q.1.ar.1.q^ſa^.1.3^m^. & verit.q 7.6.7^m^.& opuſc.42.ca. 5. ſi. non obeſt illud. q ſcilicet commune primo modo ideſt ſecundum rem eſt etiam in creaturis ſupra q.13.9.c. Nam commune poteſt ſumi dupliciter, ſcilicet vel materialiter [Hoc commune eſt res illa, quæ ſubſtat communitati.] vel formaliter [Hoc commune eſt vnitas illius rei, quæ res dicebatur communis multis] Primo iſtorum modorum de communi loquitur ſupra. q. 13. 9.c. Sed de communi ſecundo modo fit ſermo in alijs locis. Humanitas enim quia in pluribus realiter eſt dicitur res communis: ſed quia illa humanitas in pluribus exiſtens nō eſt realiter vna, ideo non eſt communis ſecundum rem. Reſtat ergo q ſit communis realiter materialiter, & q ſit non communis realiter formaliter. Quòd ſi volueris eam dicere communem formaliter, dices eam communem formaliter ſecundum conſiderationem non ſecundum realitatem. Non enim eſt realiter numero vna in omnibus nec in multis hominibus: ſed ibi numero vna eſt, ſecundum q intelligitur, & conſideratur eſſe vna ſpecies: ſicut & animalitas in omnibus animalibus numero vna eſt ſecundum q conſideratur eſſe vnum genus, ſiuè vna intentio generis. Realiter nanque & humanitas & animalitas numerantur ſecundum numerum ſuppoſitorum in quibus ſunt, adeò quòd humanitas Petri eſt alia numeraliter, ab humanitate Pauli: ſed tamen vtraque humanitas eadem diffinitione gaudet, i. eſt vna ſecundum diffinitionem ſeu conſiderationem intellectus. Non enim intellectus inſpicit hanc, vel illam, humanitatem, quatenus hæc vel illa eſt: ſed tantum quatenus humanitas eſt: non autem diſtinguuntur inter ſe niſi quatenus iſta eſt iſta, & illa non eſt illa, ſed illa. Duæ igitur numeraliter ſecundum rem humanitates ſunt inquantum ab intellectu conſiderantur, vna numero humanitas: & quod dico de duabus dictum ſit de millibus, & quod de humanitate dictum ſit de quacunque natura creata in pluribus indiuiduis realiter exiſtente. Vt autem facilius hæc de intellectu ſic faciente intelligas, exemplum ſumede viſu reſpicienſe pomum album & odoriferum, cuius albedinem ſolam, ac ſi eſſet ſine odore intuetur. queſtio. 85. 2. 2^m^. ſcito quoque prædictam diſtinctionem de communi, ſiue vniuerſali, apud nos in acipi vel materialiter vel formaliter: trahi, ex eadem quæſtio. 85.2.2^m^: 5.3.1^m^.4^m^. & 1.d.19.q.1.c.5.d.33. 1. 3^m^. & 3.d.5.q.2.1. 1^m^. & Methap.7. lect. 13. & Anima.2 lect. 2. & Senſu, lect. 15. & opuſc.30. Cæterum natura diuina eſt communis ſecundum rem formaliter: quia non tantum ſecundum conſiderationem intellectus illa eſſentia pluribus communis eſt vna ſed ſecundum rei veritatem. Ipſamet enim numero vnum eſt eſſentia diuina realiter, quæ eſt in patre & filio & ſpirituſancto: & ideò hi tres ſunt realiter vnus numero Deus, non autē ſicut plures homines homo vnus numero ſpecifico.

Pro Ang. doctrina ſenſu germano.

Cōe ſecundū cōſiderationē cū tamē non ſitcōe ſecū dū rē intellectuale veromente, per exēplū de pomo.

2^a^ ¶ Dicto hic ad 3^m^, q ſcilicet hoc nomen Deus per ſe ſupponit pro natura communi, ſed ex adiuncto ſupponit pro perſona homo autem è conuerſo, confirmato infra ar.6 primū non repugnat illud, q ſcilicet hoc nomen Deus propriè ſupponit pro perſona ſicut hoc nomen homo: ſed ratione diuinæ ſimplicitatis ſupponit pro eſſentia hic in corpore articulo quinto per totum, & 3.q.16.1.c & 1.d 4 q.1.1.c. & opuſc.1.c.5. & Ioh.8 lect 3. principio. Nam in nomine concreto poſſunt attēdi duo, ſcilicet modus ſignificandi & res ſignificata Si modus ſignificandi attendatur ſimile eſt iudicium de omnibus concretis: quoniam, cū oīa ſignificent naturam vt in habente ipſam, omnia propriè ſupponunt p indiuiduo ſuppoſito ſeu pſona. Hoc modo ſanctus Doctor conſiderauit concreta, ſcilicet ly Deus ly homo in corpore, vt ibi patet, & ſic in alijs locis ſimul citatis intelligitur, ſin autem in nomine concreto res ſignificata attendatur: tunc plurimum intereſt de ly Deus loqui & de ly homo. Hoc enim nomen Deus, cùm ſit nomen naturæ q.13.ar.8. & natura diuina ſit realiter idem cum ſuppoſito ſignificat p ſe naturam ipſam ſeu p ſe p natura ſupponit & ex adiuncto trahitur ad ſtandum p pſona, ſeu ſuppoſito. Hoc autem nomē homo cùm importet naturam in concreto & natura communis, [puta humanitas] non ſit realiter idem quod ſuppoſitum, ſupponit per ſe p ſuppoſito ſeu perſona. Sic intellige dicta ſuperius in primis locis. Vide ſupra Corollarium. poſt probationem concluſionis.

De cōcretis nōibus,

¶ APPENDIX Ex articulo habes quomodo per rationem confundas hæreſim Caluini [Prat. trinitarij] blaphemo cachinno dicentis, filium non eſſe Deum de Deo neque ex ſubſtantia patris, immo a ſeipſo ſemper fuiſſe, vt eſſet; vnde & illud ſymboli [Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero] eſſe ridiculoſam battologiam. 2° habes. quomodo per rationem demonſtres: hanc merito fuiſſe damnatam Matth. 16. Tu es Chriſtus filius Dei viui; & 1. Ioh.5. vt ſimus in vero filio eius. Hic eſt verus Deus, & a Concilio Nicæno, in ſymbolo fidei, dicente & in vnum dominum Ieſum Chriſtum filium Dei natum ex patre, hoc eſt ex ſubſtantia patris, Deum ex Deo lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, & a Syrmienſi iiſdem verbi, ſcilicet Deum ex Deo lumen ex lumine verbum exiſtens & ſapientia & lumen verum & vita; & a Conſtantinopolitano. 1. in ſymbolo ſic. ex patre natum ante omnia ſecula Deum ex Deo lumen ex lumine Deū verum ex Deo vero; & a toletano. 3. in confeſſione fidei, canō. primo ſic. Quicunque filium Dei dominum noſtrum Ieſum negauerit a paterna ſubſtantia ſine initio genitum, Anathema ſit: & à papa Innoc. in Concilio Lateranenſi, extra de ſumm. trini. & fid. cath. Damnamus, ſi ... Pater filium generando ab æterno ſubſtantiam ſuam ei dedit iuſta quod ipſe teſtatur pater quod dedit mihi maius eſt omnibus: ac dici non poteſt, quod partem ſubſtantię ſuæ illi dederit & partem retinuerit ipſe ſibi, cum ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit vtpote ſimplex omnino, ſed nec dici poteſt, quod pater in filium tranſtulit ſuam ſubſtantiam generando ipſum, quaſi ſic dederit eam filio, quod non retinuerit ipſam ſibi: alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet concluſio, q ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit, & ita pater & filius habent eandem ſubſtantiam, & ſic eadem res eſt pater & filius & ſpirituſſanctus ab vtroque procedens. Hucuſque Papa. Nouiſſimæ Concilium Tridentinum in ſeſſ. 3. ſic ſancta Synodus ſymbolum fidei, quo ſancta Romana Eccleſia vtitur, tanquam principium, in quo omnes qui fidem Chriſti profitentur neceſſario conueniunt, & fundamentum firmum & vnicum, contra quod portæ inferi nunquam præualebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Eccleſijs legitur, exprimendum eſſe cenſuit, quod eiuſmodi eſt Credo in vnum Deum &c. vt in Miſſali eſt. Hæc ibi. Nonne in Miſſali, & in omnibus Eccleſijs, legitur Deum de Deo lumen de lumine, Deum verum de Deo vero? Abeat ergo Caluinus cum ſua irriſione ſolus ipſe ridendus. Quod enim ipſe rideas Concilium Nicænum & conſequenter alia, Battologiam præmiſſam illorum vocalem fidei confeſſionem nuncupando, ſuſque deque ferendum eſt: quandoquidem Dominus ridentem ipſum. ſubſannabit, ſed & iam p ſanctiſſimos patres noſtros hic ſubſannauit. Audi Concilium Toletanum tertium ſub Pelagio ſecundo Papa celebratum ſic ait. Quicunque alibi fidem & communionem catholicam præterquam in Eccleſia vniuerſali, quam Nicęni & Conſtantinopolitani, & primi Epheſini & calcedonenſis Concilij decreta tenent, pariter & honorant, Anathema ſit. ſint ergo damnata in Cœlo & in terra, quæcunque per hanc Catholicam fidem damnarunt. & ſint accepta in cęlo & in terra quæcunque per hanc fidem acceperunt. Hæc ibi. Tranſeo quod ſanctus Sylueſter Papa in confirmationem nicęni Concilij dixit, & Concilium Conſtantinopolitanum primum, quoniam hæc omnia ſuperius arti. primo dicta ſunt, & ibi videnda. His accedit Concilium Epheſinum primum ca. 7. ſic ſancta ſynodus hæc decreuit alteram fidem nemini licere proferre aut ſcribere, aut componere præter eam, quæ definita eſt a ſanctis patribus apud Nicæam vrbem in ſpirituſancto congrega-

5

Vtil p S. Eccleſ. cōtra hære. Calui dāaſcript a Concilie. Nicæ. Cōſtan. Syr. Papa Inno. Concil. trid. tolet.

ſtudiat calumnus & ſimiles per ta inferi.

Vbi vera fides.

Pro Nic. Concil.

ti. Procul ergo ſit etiam hæreſis Eudoxij Germ. [Prat. Eudoſ. Germ.] dicentis, ſymbolum Nicænum eſſe deſtruendum. Taceo temeritatem eiuſdem Calnini negantis ſymbolum Nicænum non eſſe ſynodi Nicænæ. [Prat. trin. tarit]. Qui hanc calumniſſi cam præſumptionem, ad literam videre quanta ſit & retundere voluerit, videat Epheſinum primum Concilium; vbi exponere ſe profitetur Nicænum ſymbolum, & per partes exponit.

Hæreſis Eudoxij.

Poſtremo, nè quo ſe ipſos protripiant Calumniæ ſuper ly Deum de Deo &c nota regulam dictam ar. 3. huius quæſtionis, quæ eſt quod Concilia neque in definiendo acceptant propoſitiones, quæ in ſenſu proprio falſæ ſunt, neque reſpuendo damnant eas quæ in ſenſu proprio veræ ſunt. Regula hæc (ſi bene conſides) fundatur in & trahitur ex illo documento verè aureo Concilij Conſtantinopolitani ſexti actione. 12. vbi ſic dicitur, omnino neceſſe eſt, non ſolum ſecundum ſenſum ſequi ſanctorum patrum dogmata, ſed & eiſdem vocibus vti cum illis, nihilque penitus innouari. Ex concilij ergo huius generali mente amplius dicendum videtur quod ſcilicet propoſitiones acceptatæ a definitionibus conciliorum ſunt veriſſimæ, & propriiſſimæ.

Regula vtiliſſima atque veriſſima è ſupradicto de ſumpta.

3 3° videre licet: quomodo ex his vicissim firmetur concluſio præſens.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum nomina eſſentialia in abſtracto ſignificata poſſint ſupponere pro perſona ita quod hæc ſit vera, eſſentia generat eſſentiam.

205 CONCL. M. Ea quæ ſunt propria perſonarum, quibus ab inuicem diſtinguuntur, non poſſunt eſſentiæ attribui.

¶PROB. ° Quia eſſentia ex modo ſuæ ſignificationis nõ habet, quod ſupponat pro perſona. ° Quia aliter dicendo ſignificaretur, quod eſſet diſtinctio in eſſentia diuina, ſicut eſt diſtinctio in perſonis.

1^m ex Auguſtino. Sapientia de ſapientia, ſicut eſſentia de eſſentia. R. i. filius, qui eſt ſapientia, & eſſentia, eſt de patre, qui eſt ſapientia & eſſentia. §. Tunc &c. Inquirit enim concluſio de proprietate locutionis negando, quod poſſit dici verè ad literam, eſſentia eſt de eſſentia, ſeu (quod idem eſt) eſſentia generat eſſentiam; Dictum autem Auguſtini eſt improprium, & ad literam falſum, ſed tamen piè (reſpiciendo ad intentionem bonam dicentis) modo præfato exponendum, non illo vtendum. Ex litera colliges: quod non quicquid ſancti Doctores dixerunt, nobis dicere licet, nec quicquid illorum pro reuerentia debita exponere in bono ſenſu debemus, exponendum eſt ſic ſi ab alijs dicatur. Et hoc non quia ſimus acceptatores perſonarum; ſed quia de ſanctorum ab Eccleſia Canonizatorum pia intentione conſtat, de aliorum autem non ſic. id bene nota ad illos corrigendos, qui hoc ſine diſcrimine dictorum ſemper in ore habent ſi hanc vel hanc propoſitionem dixit Auguſtinus vel ſimilis Doctor ſanctus, hanc etiam ego vel hanc dicere poſſũ. Hic. n. grandi ſalis opus eſt. Nam ſi veræ & propriæ ſunt illæ propoſitiones Auguſtini de quibus fit controuerſia, tunc eas poteris extendere, ideſt in locutionibus tuis aſſumere: ſi non, non ſed tu illas pro reuerentia ſanctorum admirari, & (quantum cum Deo potes) ad bonum ſenſum reducere Bonum, inquam ſenſum, ſecundum normam non cuiuſcunque, ſed Eccleſiæ Romanæ omnium noſtrum matris & magiſtræ. Vide circa hanc materiam de Eccleſia q. 32. at. 4. in appendice longa.

Pro diſcretione lectorum in in dictis de bonentis

Bonus ſenſus ſuus unde eſt ſumendus.

2^m conſequentia. Ergo &c. R. Negatur cõſequẽtia § Ad probationem, quod eſſentia diuina eſt in filio, ſed nõ eſt generata, licet ſit ei a patre communicata Non enim eſſentia filij generati eſt alia numero a patre generãte filium, ſed eſt eadem pro. ſui numeralitet propoſitio autem philoſophi, generatis nobis &c. intelligitur ſolum de illis generationibus: in quibus forma accepta ab eo, qui gñatur, eſt alia numeraliter a forma, quæ eſt in gñante. Alioquin ſi forma quãdo eſt eadem numero in vtriſque, gñaretur tunc idem, quod iam erat, gñaretur: quod eſt abſurdiſſimum: Ambo hæc conſideranti patent.

3^m de maiori. Idem. R. ſecundum rem: non. ſecundum modum ſignificãdi. §. Tũc &c. Nam propoſitionum eſt ſignificare, & ideo vbi eſt diuerſus modus ſignificãdi, oportet, quod ibi ſint diuerſæ propoſitiones in veritate & falſitate.

4^m de maiori. Prædicatur. R. ſicut vniuerſale de particulari non, ſicut vnum re & diuerſum ratione. §. Tunc &c. Nam eſſentia diuina de perſona prædicatur tantum ſecundo modo Ex litera dic. Ergo vna res erit Iſta, & tamẽ non ſupponet pro iſta. Nam ad hoc, quod vna res ſit alia, ſufficit identitas realis ſed ad hoc quod ſupponat pro alia, requiritur etiam modus ſignificãdi, puta in concreto &c.

5^m de vltimo conſequente. Quod eſt impoſſibile. R. Negatur, quod id ſit impoſſibile. § Ratio eſt diuerſitas pro hu iuſmodi nominis in tali propoſitione, eadem res eſt generãs & non generans. Ex litera reſ. ontinn. s nota duas regulas, quarum ſemper memento in tali materia, ne erres in huiuſmodi locutionibus. Prim. eſt, quod nomina perſonalia ſubſtãtiua prædicari poſſunt de eſſentia, adiectiua autem, ſiue perſonalia ſiue notionalia, nõ poſſunt. Secũda quod ly Res poteſt ſupponere pro perſona & pro eſſe ntia. Ratio eſt huius: quia ly res eſt tranſcendens. ar. 3. certum. exempla patent in textu:

Regula 1ma. Secũda vniuerſale reſtringitur ad ſubiectam materiam.

6^m ex Auguſtino. Totius deitatis. R. ideſt omnium, perſonarum diuinarum: nõ, ideſt deitatis in abſtracto ſumptæ. §. Tũc &c. vt patet. Et intelligitur eſſe principium omnium perſonarum, quæ poſſunt habere principium. Hunc enim intellectum & naturalis ratio dictat: ſicut, in ly comedite omnia, quæ apponuntur vobis, per ly omnia intelligit comeſtibilia, ſeu omnia quæ poſſunt comedi.

¶ Item. Principium R. Communicatiuum deitatis non, generatiuum vel ſpiratiuum dei aut. § Tunc &c. vt patet. vide ſecundum reſponſum ly vel poteſt dici &c.

¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore per concluſionem præmiſſam, ideſt (id ipſum re vera ſonat) quod deitas non poteſt ſupponere pro perſona, confirmatio. 3 d. 4. q 2. 2. ſecundum. nõ obſicit illud quod oppoſitum uidetur dici 3. d. 8. q. 1. 3. e Nam deitas ſecundum modum ſignificãd, non ſecundum rem, diſtinguitur à perſona: ideoque dupliciter loqui poſſumus de deitate. Primo de illa ut diſtincta à perſona ſecundum modum ſignificandi: & ſic non poteſt ſupponere pro perſona. ut eſſentia generat. dici non poteſt etiam perſona aliqua gñret. Scdo de deitate poſſumus loqui ut realiter eſt idem quod perſona, & ſic ſupponere põt p perſona, ut eſſentia creat, gubernat. Hæc eſt uera reſponſio ex. 1. d. 5. 1. cap. Quod ſi in authentica ſcriptura quandoque inueneris eſſentiam, etiam in eo quod diſtinguit a perſona, ſupponi pro perſona (ut dicendo eſſentia nata eſt, genita, uel huiuſmodi) dicito tales propoſitiones eſſe impropriæ, & de illis iudica ſicut in articuli reſponſione ad primum. Vide articu. 4. in corp

Pro Angelica doctrina ſenſu uero de deitatis ſuppoſitione.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: quomodo per rationem conteras hæreſim Abbatis Ioachim [Prat. Ioachimus Abbas] dicentem, quod eſſentia generat eſſentiam, eſt genita, & procedens: item hæreſim Raymundi Lulli [Prat. Raymundus Lull.] dicentem, quod eſſentia eſſentiat (. i. vt reor eum intelligere. eſſentia gñat ſeu facit eſſentiam)] Huc reducitur & illa hæreſis trinitariorum [Prat. trinitarij.] quæ ponit quoddammodo vocem propriam cõfundens pluri s eſſentias in diuinis ſic dicens; eſſentia diuina eadem in Patre & filio & ſpiritu ſancto tamen vt ſunt eſſentiæ eſt in ratione formæ, vna eſt in patre vna eſt in filio, licet non vna in ſpiritu ſancto, & in huiuſmodi tamẽ forma eſt idem quod diuina eſſentia. Hæreſis hæc, inquantum in trinitate loquẽs multas eſſentias ſeu formas ponit in diuinis; cõtradicit apertè probationi ſecundæ concluſionis, & cõſequenter cõcluſioni pro hac parte: & conſequenter per rationem illam hic adductam deſtrui põt dicendo, quod in diuinis nulla eſt diſtinctio eſſentiæ ſupra art. 1. 2. Ergo & illis articulis opponitur: & cõſequẽter pro illorum etiam rationes poteſt interimi. Contraponitur quoque alia de cauſa præſenti articulo inquantum ipſa concederet eſſentiam poſſe ſpirari: cum nõ ſit (ſecundum ipſam) vna in ratione formæ in ſpirituſancto. Habes ergo hinc: quomodo per rationem eam reijcias multipliciter 2° habes, quomodo per rationem demõſtres, prædictas tres, licet nominaliter etiam illam Abbatis Ioachim, fuiſſe meritò damnatas ab Innocẽtio Papa in Concilio Lateranẽſi, extra de ſum. tri. & fid. cath Damnamus ergo & reprobamus libellum quem Abbas Ioachim edidit cõtra magiſtrum Petrum Lombardum de vnitate ſeu eſſentia trinitatis &c. In hoc libello (vt ait Dominus Frãciſcus Pegna ſuper Direct. inquiſ. ſchol. o; in ſecũdo partis primæ) Abbas Ioachim docebat, eſſentiam diuinam gñare, & gñari, ſpirare & ſpirari. Cõtra quem errorem ibi ſupra Innocẽtius ſubdit: Nos autem ſacro approbante Cõcilio credimus & cõfitemur quod vna quædam ſumma res eſt videlicet ſubſtantia eſſentia ſeu natura diuina, quæ res non eſt generans neque genita, nec procedens: ſed eſt pater, qui generat, & filius qui gignitur, & ſpirituſanctus qui procedit. Ex hoc Innoc. Decreto intellige pariter, q eſſentia non ſpirat ſicut non eſt ſpirata. i. procedens. Subinfert poſt multa ſic ſic: ſiquis igitur ſentiam, vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præſumpſerit tanquam hæreticus, ab omnibus euitetur. Ex hoc Papæ dicto diſce tu vlterius: q anquã hæreticus habendus eſt, qui doctrinam aliquam ab Eccleſia Romana damnatã

Vide p. 5. Ecc. contra hær. Ab. Io. Raym. Lull. trinitariorũ dãnatas a Papa, a Concil. Later. to-let. leo.

Memorãdum.

1 (margin, beside the APPENDIX paragraph)

2 (margin, beside "2° habes")

in

in fide defendere vel approbare præſumit. item quomodo &c eſſe meritò damnatam à concilio primo Toleta.ca. 21. de regulis fidei catholicæ quas ex pcepto Leonis pp emiſerunt. ſic: ſi quis dixerit vel crediderit, Deitatem naſcibilem eſſe, Anathema ſit. Per ly Naſcibilem concilium etiam intelligit ſpirabilem. Qua. ſi dicat: Deitas, ſeu diuina eſſentia non poteſt naſci ſeu generari; non poteſt ſpirari. A ſimili ergo intelligas: q eſſentia diuina non generat ita q nō etiam non poteſt generare: neque ſpirat ita quòd etiam non poteſt ſpirare: ſicut non generetur ita q nec poteſt generari: neque ſpiratur ita quod nec poteſt ſpirari.
3 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina articuli.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum perſonæ poſſint prædicari de nominibus eſſentialibus concretis: vt dicatur Deus eſt tres perſonæ vel Deus eſt Trinitas.

206 CONCL. M. Sicut hæc eſt vera. Eſſentia eſt tres pſonæ: ita hæc eſt vera Deus eſt tres perſonæ.

¶ PROB. Quia nomina pſonalia ſubſtantiua poſſunt pdicari de eſſentia: & eſſentia per ſe habet, quod ſupponat pro perſona.

¶ NOTATIO. Vide ar. 4. in cor. & ar. 5. notatione poſt articulum: ne erres in intelligēdo propoſitionem iſtam cathegoricam. ſ. & eſſentia per ſe &c.

1^m^ conſequentia concluſionis. Ergo. &c. ℞. Negatur conſequentia. §. Non eſt enim ſimile de homine & de Deo, in ſupponendo, vt patet in litera: quod, ſi bene perſpexeris, cum Gallo non errabis.

2^m^ ex Damaſceno. Sicut commune ad inferiora. ℞. Ideſt ſicut res cōmunis per identitatem realē ad ſuppoſita ſua: non, ideſt ſicut vniuerſale ad ſingulare. §. Tunc &c. Nam maior illa, ſcilicet inferiora non prædicant &c intelligitur de vniuerſali & particulari. Vnde non eſt ad propoſitum Damaſceni. ſi Damaſcenus ſuſtinendus ſit. De communitate eſſentiæ, quomodo videlicet cōmunis ſit perſonis videat 4. ad 1^m^. quomodo autem ly perſonæ ſit communis tribus perſonis. q. 30. ar. 4.

1ª ¶ NOTATIO. Quomodo dictum hic in reſpōſione ad primum, q ſcilicet hoc nomen Deus p ſe ſupponit p natura cōmuni, ſtet cū illo, q ſ. de ſe ſupponit pro perſona, ſu. ar. 4. & 5. vide ibi ar. 4. in notatione poſt articulum.

Pro doctr. Angelica vero ſentiende pdicationibus p ſe in diuinis. 2ª Dicto hic in reſponſione ad 2^m^, q ſcilicet iſta Deus, ſeu diuina eſſentia eſt pater & è conuerſo: eſt pdicatio p ſe: & nullo modo p accidens; nec ſicut ſuperioris de inferiori, aut inferioris de ſuperiori, ſed per identitatem: non officit illud. q ſcilicet Eſſentia pdicatur p accidens de pſona & è conuerſo. Po^a^. q. 8. 2. 6^m^. nec huic illud, q ſ. nihil de Deo pdicatur p accidens, ſupra. q. 3. 6. c. & 1. d. 4. q. 2. 2. 1^m^. nec huic illud, q relationes temporales Dei ad creaturas dicuntur de Deo p accidens & non p ſe. 1 d. 30. 2. 2^m^. 4^m^. & Po^a^. q 7 8 8^m^. 2^m^. neq; illud. q iſte De^s^ eſt paſſus non eſt p ſe, quamuis ſit vera. 3. d. 22. 4. 6^m^. Nam diſtinctio de ly per accidens, & de ly p ſe, omnia hæc inter ſe conſona
3 monſtrat. Sicut Prædicari p accidens quadrupliciter dicitur. ſ. vel accidentaliter inhæſiuè [ſic de Deo nil prædicatur per accidens,] ex ſu. q. 3. 6 & 1. d. 4. q. 2. 2.] vel denominatiuè extrinſecè ſine quo res eſſe poteſt [ſic relationes temporales, p accidēs pdicantur de Deo, ex Po^a^. q. 7. 8^m^. 6^m^.] Vel p aliud [ſic enim huiuſmodi relationes per accidens dicuntur de Deo: quia per relationes reales, quæ ſunt in creaturis, ſc 1. diſt. 30. 1. [Vel p hoc quod non eſt de ratione ppria ſubiecti [ſic eſſentia diuina dicitur per accidens de pſona, & è conuerſo. Ex Po^a^ q 8. 2.] itē prædicari p ſe dupliciter contingit, ſ. vel ſm ppriam rationem ideſt quod pdicatum ſit de propria ratione ſubiecti [ſic & eſſentia diuina de pſona, atque conuerſim non dicitur per ſe: & relationes temporales de Deo: quia nec eſſentia eſt de pprie ratione pſonæ vel è conuerſo, nec relationes temporales de propria ratione Dei] ſimiliter quia paſſio à Iudæis temporaliter inflicta non eſt de propria ratione Dei: ideò hæc Deus eſt paſſus non eſt propoſitio per ſe. Vel ſecundum identitatem ſ. q prædicatum & ſubiectum ſint realiter idem, vt habes Metaph. 5. lectio. 18. (ſic eſſentia diuina pdicatur p ſe de pſona, & è conuerſo. Ex hoc articulo ad 2^m^. Nam verior nulla eſt pdicatio, quā quando idem prædicatur de ſeipſo: vt habet Boetius.) Concludemus igitur ſic vniuerſaliter: q quamuis in Deo nullum ſit accidens, eſt tamen quædam ſimilitudo accidentis: inquantum vel ea, quæ de inuicem ibi dicuntur, non ſunt quandoque idem ratione. licet ſint idem ſecundum rem; vel aliquo aliorū modorum ſupradictorum.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo p ratione demonſtrationis hæreſim Raymundi Lull [Direct. Inquiſi. 2. par q. 9 & eſt erroneus articulus eius 25.] dicentis: q pſonæ diuinæ diſtinguuntur maiori diſtinctione quæ poſſit eſſe. Si enim veræ ſunt [vt ſunt] Deus eſt tres pſonæ. Deus eſt trinitas pſonarum eſſentia diuina eſt pater, eſt filius eſt ſpiritusſanctus, & eſt oēs ſimul: patet iam. q pſonæ non diſtinguuntur maiori diſtinctione, quæ poſſit eſſe. *Vid. p S. eccl. co ra bare. Ray. ſuſ. dam. à Cōc ab Nat.*
2 2° habes: quomodo per rationem demōſtres, concilium Toletanum vndecimum in pnunciatione publica fidei cathol. & meritò dixiſſe, Rectè dici poteſt vnus De^s^ eſt Trinitas: & p hoc meritò damnaſſe pdictam Raymundi hęreſim. Idem poteſt demonſtrare de Concilio Conſtantinopolitano ſexto, actione vndecima, dicente ſic: Trinitatem in vnitate credimus, & in vnitate Trinitatem glorificamus. Idem & demonſtrare potes de hymno ſanctæ Eccleſiæ, ibi: Te ſumma Deus Trinitas collaudet omnis ſpiritus. Notabis tamen vigilantiſſimè quòd licet iſta, Deus eſt Trinitas: iſta nihilominus eſt falſa Deitas eſt trinitas. Vnde Concilium Brecarēſe primum ſub Honorio Papa primo, canon. 2. dicit ſic, Si quis nomine introducit dicens, quod diuinitas ſit Trinitas, ſicut Gnoſtici & Priſcillianus dixerunt: Anathema ſit 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum nomina eſſentialia ſint appropriãda perſonis.

CONCL. M. Ad manifeſtationem fidei conueniens fuit, q eſſentialia attributa perſonis appropriari. 207

¶ PROB. Quia ad manifeſtationem fidei conueniens eſt, vt trinitas pſonarum [licet demonſtratione pbari non poſſit,] p aliqua nobis magis manifeſta declaretur: & eſſentialia attributa ſunt nobis magis ſecundum rationem manifeſta, quàm propria perſonarum.

1^m^ de minori. Appropriare alicui. ℞. Ita q el ppria eſſe rantur: non, ita quod illis pſonem manifeſtent per viam ſimilitudinis vel diſſimilitudinis. §. Tunc &c. Non enim niſi ſecundo modo appropriantur à catholicis.

¶ *Corollarium*. Ergo iſtæ propoſitiones, ſcilicet pater & omnipotens filius eſt omniſciens ſpūſſctūs eſt oībonus, nō oſtendunt q pater ſolus ſit omnipotens, vel q pater maiorem omnipotē tiam habeat quàm alij: ſed oſtendunt. & q patris pprium eſt id [ſ. principium non de principio,] cui aſſimilatur valdè omnipotentiæ. & q pater diuinus eſt diſſimilis patribus humanis, [vtpotè p ſenio infirmis.] Idem dic de appropriato illo filij. & ſpiritusſancti ſm exigentiam. Vide et. ſequentem. *Ap ppria tum quid ſacit.*

2^m^ de maiori. Significant p modum formæ. ℞. Si appropientur pſonis, ſic, quaſi ſint eis ppria. non, ſi appropientur eis duobus modis iam dictis. §. Tunc &c. Iam enim dictum eſt q 2°. modo tm appropriantur eis, eſt ergo conſequens ad pdicta: quod vnæ perſona nō ſit forma alterius: licet appropientur eis attributa eſſentialia.

3^m^ de minori. Sed eſſentialia attributa. ℞. Vt eſſētialia attributa non, ſm q habent rationem appropriar. §. Tunc &c Eſſentialibus enim attributis vtimur. ſm rationem appropriati, non vt eſſentialia attributa ſunt. ſ. nō ſm rationem attributorum eſſentialium: q ſi appropriamus illa pſonis. Pro cuius faciliori captu recolēdum ſemp eſt: q attributum eſſentiale non appropietur pſonis in hoc ſenſu. [ſ. q vel tm conueniat illi perſonæ, vel magis habeatur ab illa pſona,] ſed ſolum in hoc ſenſu [vt: ſ. ex illo attributo quaſi ex notioribus nobis ſm rationem, & manifeſtetur pprium cuiuſque pſonæ: & oſtendetur quod illa eadem pſona creaturis ſic, vt ipſa nominatis eſt diſſimilis, Attributa itaq; eſſentialia, vt appropriata pſupponunt ſuū modum intelligēdi, q deſuē pprium, ad cuius notitiam nos ducere voluit. & cuius pſonam creaturis diſſimilem oſtenſura ſunt. Cum hoc ſtat; q attributa eſſentialia. vt ſic, p intelligantur ſm ſuam rationem perſonis: ſicut & eſſentia. Sed hoc nihil contra: vt patet, *Attriautum. vt ſic & vt appriatū.*

¶ APPENDIX. Ex articlo hēs: 1° qūo p rōnē oſidas rectè factū ab apſo dū 1. Cor. 1. Cb ſm vocat Dei virtutē, & Dei ſapiētiā, eſſentialia attributa [ſ. virtutē diuinā, & ſapientiā] appriando filio. Qđ aūt dico de Apſo extēdas tu ad alia loca ſcripturarū [qđ ſemp debes obſeruare vbique] ſi qua ſunt ſimilia. 1 *Vid. p S. eccl. ad intelligēdas ſcrip.*
2° hēs qūo p rōnē ad Apſi dictū, atque huiuſmodi catholicè intelligas, et q; defendas. 3° vides: qūo ex his vic^m^. firmet concl^o^. 2
3

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum conuenienter à ſanctis Doctoribus eſſentialia ſint perſonis attributa [ideſt appropriata,]

CONCL. M. Secundum conſiderationem, qua Deus abſolutè ſecundum ſe ſuum conſideratur. Æternitas appropriatur 208

priatur patri, ſpecies filio, vſus ſpiritusſancto.

¶ PROB. Quia æternitas ſignificat eſſe non de principio; ſpecies importat integritatem; debitam ꝓportionem claritaté: vſus, largè ſumptus fruitionem: & pater eſt non de principio, filius eſt perfectus filius, expſſa patris imago pfectum verbum: ſpiritusſanctus eſt vtriuſq; amor. [Hoc ſe inuicem fruuntur.] donum nobis datum. [Hoc nos fruimur Deo.]

¶ Concl. P. Secundum conſiderationem, qua Deus vt vnus, conſideratur; Vnitas appropriatur patri, æqualitas filio, concordia ſeu connexio ſpiritusſancto

¶ Prob. Quia vnitas nihil aliud pſupponit, æqualitas importat comparationem ad alterum, connexio vnionem aliquorum duorum: & pater, vt qui ſit principium non de principio nullam aliam perſonam præſupponit: filius, vt qui ſit principium de principio, dicitur ad alterum: ſpiritusſanctus, vt qui à duabus pſonis exiſtat, vnionem duorum importat.

¶ Concl. 3. Secundum conſiderationem, qua Deus vt habés virtutem ſufficientem ad operandum conſideratur, Potentia appropriatur patri, ſapientia filio, bonitas ſpiritusſancto.

¶ Prob. Quia potentia habet rationem principij. ſapientia ꝑtinet ad intellectum, bonitas eſt obiectum amoris: & Pater eſt principium totius diuinitatis filius eſt verbum intellectus paterni, ſpiritusſanctus eſt amor.

¶ *Corol.* Ergo ad errores tollendos [vt cætera taceam] appropriata inuenta ſunt. Ex eo nanque q; patri cæleſti attribuis potétiam, vitatur error credendi patrem cæleſtem debilitate aliqua affici ſicut in patribus terrenis notioribus nobis videmus ſic de alijs bis appropriatis dic: vt in litera.

Concl. V. Secundum conſiderationem, qua Deus in habitudine ad ſuos effectus conſideratur, ly ex quo appropriatur patri ly Per quem filio ly. In quo ſpiritusſancto.

¶ Prob. Quia ly ex quãdoque [vt hic] importat habitudiné cauſæ efficiétis: ly Per, quãdoque [vt hic] habitudinem formæ: ly in, quandoque [vt hic] habitudinem rei tanquam in fine ſuo continentis: & patri appropriatur efficere; ſicut etiam potétia; filio eſſe formam. ſicut etiam ſapientia; ſpiritusſancto cõtinere res omnes creatas in fine ſuo [.i. gubernando atque conſeruando ad finem illis conuenientem eas adducere ſuauiter] ſicut etiam bonitas.

1ᵐ d minori. Sed eſſentia & operatio. ℞. Sic nominaliter accepta: non, alio modo ſumpta. §. Tunc &c. vt patet in litera inter primam & ſecundam cõcluſionem. Eſt enim hoc primum argumentum contra primã concluſionem, & ideò ibi ipſum diluit applicando per vltima verba ſic; Non autem eſſentia vel operatio quãtũ ratione horum, &c.

2ᵐ maior. Vna perſona non denominatur formaliter per id, quod appropriatur alteri. ℞. Cõcedo: ſed tamen vna denominatur per id, &c. tanquam ꝑ id, quod primò cõſideratur in alia pſona. §. Tũc &c. vt patet in litera inter ſecũdam & tertiam cõcluſionem à ly ex quo ſenſu ét intelligi poteſt, quod dicit Auguſt. tria eſſe vnum ꝑ pſem &c. vſq; ad tertiã cõclue^m. Argᵐ enim ſecundum eſt contra ſecundam & ideò ibi ponit ſolutionem.

3ᵐ de minori. Ad potétiã priore. ℞. Et qſiq; ad id quod a pſa ꝓcedit §. Tunc &c. Nam virtus filio & ſpiritusſancto appropriatur in ſecundo tũ ſenſu: & in primo appropriat cõcluſio tertia potétiam ſeu virtutem patri. Vide rõnem in litera inter tertiam & quartam cõcluſionem à ly virtus autem appropriatur filio, & ſpiritusſancto &c. Nam argumentum hoc tertium oppugnabat tertiam.

4ᵐ conſequentia. Ergo iſta habitudo &c. ℞. Si aliæ pſonæ ꝓcederent à patre tanquam ad finem ordinatæ, non; ſi ab eo procederent vt vltimꝰ finis. §. Tunc &c. vt patet. Vide ad hoc argumétum 4ᵐ. concluſionem inter 4ᵐ. concluſionem à ly. Nec oportet quod habitudo cauſæ finalis quamuis ſi: &c. & ly. Ad illud verò, quod de alijs quæritur.

5ᵐ minor. Sed videtur, q; ꝓpria ſint filij, & non appriata. ℞. Negatur iſta: q; ſcilicet ſint ꝓpria &c. §. Nam & veritas; & liber, & Qui eſt, ſunt eſſentialia quidem attributa; ſed appropriata filio. Vt tenuerunt authoritates in ma ori adductæ. Ad ꝓbationes ſingulas in cõtrariũ dicimus ſic: Augu. loquitur de veritate, ſm q; appropriatur filio: nõ autem dicit veritatem eſſe ꝓprium filij. Ps. loquitur de libro, vt appriatũ filio eſt: nõ aũt dicit librũ vitæ eſſe ꝓprium filij. Non o. de ratione libri, vt liber, eſt eſſe ſcriptum ab alio: ꝓprium autem filij eſt eſſe ab alio. Magis vero appropriat librũ pſal. filio q̃ ſpũiſctõ: qa liber, vt ſic ſonat notitiam, & liber. vt vitæ, ſonat interiorem quaſi amoris motum. Liber ergo in recto filium, q ſapiẽtia ſeu notitia dicitur, reſpicit: & ſpũmſanctum, q dicitur amor, reſpicit in obliquo. Gloſſa Iſaiæ 6. loquitur de ly. Qui

Veritas, liber Qui eſt.

ſt, vt eſt filij appropriatum [ſm. ſ. q; in illo ſermone Dei ad Moyſen figurabatur liberatio humani gñis, quæ p filium facta eſt;] nõ autem dicit p hoc, q; ly Qui eſt ſit ꝓprium filij. Nec obſtat, ſi dicatur, q; ly iſte. vel ille, quæ ſunt ancedés huius relatiui Qui, demõſtrat certam pſonam: & cõſequenter velit quis p hoc infringere aliam rõſi principatis patrẽſq; ſ. ly Qui eſt ſit abſoluté attributum eſſentiale. Non obſtat, inquam hoc: quoniã & eſſentia diuina, ſm q; res demõſtrabilis, eſt iuſta grammaticorum locutioné pſona. Nec mireris, ſi ad grammaticam ꝓ ſolutione fiat recurſus: qñ & obſtaculum adductum in ra grammaticali fundabatur.

Reſponſio tacitæ obiectionis.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° qũo p rationem interimas hæreſim Petri Abailardi [ſanctus Bernardus in epiſtola ad Innocentiũ ſecundum Papam & eſt in ordine epiſtolarũ ſuarũ 190.] blaterãtis, q; potẽtia patri. ſapiẽtia filio bonitas ſeu benignitas ſpũiſctõ, nõ ſunt appropriata: ſed ꝓpria. A ſimili videtur dici poſſe de alijs appropriatis in 1ª. 3ª & 4ª. cõcluſionibꝰ quod. ſ. ſm eum erãt ꝓpria, non appriata, & argumenta textꝰ faciunt ꝓ parte hæreſis huius [ſicut etiam argumẽta aliorũ articulorum hæreſi alicui oppoſitorum;] ſolutiones autẽ illis abũdè rñdentes ſtant ꝓ parte Catholica. 2° habes: quomodo p rõnem oſtendas, & Doctores illam meritò vocaſſe appropriata, & hæreſim iſtam meritò fuiſſe damnatã à ſacra ſcriptura in multis locis. Dũm. o. illa ꝓdicata eſſe communia omnibus pſonis diuinis monſtrat: ꝓfectò nihil horum eſſe alicui ꝓpriũ deſignat; qm ꝓprium illud eſt, quod vni ſoli cõuenit. Damnat ergo ſcriptura ſancta illos qui dicũt potentiam eſſe ꝓpriã patri: vbi de filio ait Io. 1. omnia p ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil: & Hebr 1. Qui cum ſit ſplẽdor & figura ſubæ patris, portãſque omnia verbo virtutis ſuæ [.i. imperio ſuo: ſm glo.] & Ioh. 5. quæcũq; Pater fecerit hæc & filius ſimiliter [.i. eadem pña ſecundum glo.] facit; ſicut pater ſuſcitat mortuos. & viuificat ſic & filius quos vult viuificat. & Sap. 18. omnipotens ſermo tuus Dñe à regalibus ſedibus venit. Ecce q; & potentia & oĩpotentia conuenit ſermoni Dei verbo Dei ſeu filio Dei. ſpũiſctõ itẽ potentia tribuitur à Pſal. 32. Verbo Dñi cœli firmati ſunt & ſpũ oris eiꝰ [.i. ſpũſctõ, ſm Aug à ſimili in li. de fi. ad Petrum, c. 8.] oĩs virtꝰ eorum. Ad creationem modò, de qua ibi & Gen. 1. ſpũs Dñi ferebatur ſup aquas, requiritur potentia infinita: cum ſit ex nihilo. Nonne Iſa. 11. ſpũſctũs dicitur ſpũs fortitudinis, & ſapientiæ. Nonne Rom. 16. Deus pater ſapiens dicitur ſit: Cogniti ſoli ſapiẽti Deo ꝑ Ieſum Chriſtum? Nec potentia igitur patri, nec ſapientia filio eſt ꝓpria, Sed nec benignitas eſt ꝓpria ſpũiſctõ: qm & pater Domini noſtri Ieſu pater miſericordiarum & Deus totius cõſolationis. 2. Cor. 1. dĩ & ad Titum 3. legis apparuit benignitas & humanitas Saluatoris noſtri Dei. Multis ex locis aliis hñ, q; huiuſmodi nõ ſunt alicui ꝓpria, ſed ſufficit [vt ſemp intẽdimus] ꝓ neceſſitate tñ loqui. ac alios p hoc excitare ad largiꝰ operandum in vinea Dñi. Non tacebo tãm aliàs adductum ſẽg in tali materia memorandum axioma in Concilio Flor. ſanctiũ q; in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio. Quis autem neſciat, q; inter potentiam, ſapientiam, bonitatem, aliaque oĩa p concluſiones ſupradicta, non adeſt relationis oppoſitio? Ergo ſicut oẽs tres pſonæ ſunt coomnipotentes [vt habes ext. de ſu. Tri. & fi. ca, firmiter] ita omnes tres ſunt conſapientes & combenignæ. 3° videre potes: quomodo ex hi viciſſim firmatur concluſio.

Vide P. S. Eccl. contra Petr. Abailard. damnata a &c. Quæ ſit gerronea & quæ catho. in dict. S. Thoma.

Quæſtio. XXXX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum relatio ſit idem, quod perſona.

CONCL. M. oportet dicere, proprietates eſſe in pſonis: & eas tamen eſſe perſonas. 210.

¶ PROB. ° Quia proprietates ſignificantur; vt formæ pſonarum: & de ratione formæ eſt eſſe in eo, cuius eſt forma: ° Quia [ly & eas tamen &c.] proprietates: ſm q; res, ſunt diuina eſſentia: & hæc eſt idem realiter, quod perſona.

1ᵐ d maiori. Idem. ℞. Re, & ratione: non, re tantum. §. Tunc nihil contra. Proprietas enim cum perſona nõ eſt idem re, & ratione: vt arguitur. licet cum illa ſit idem re tantum.

¶ NOT. Proprietas perſonalis, & nõ pſonalis, ſunt realr idẽ cũ pſona. ſed pſonalis ſm rõnem identitatis abſtracti, & cõcreti: non pſonalis ſm rõnem identitatis ſubiecti. & accidentis,

2ᵐ de maiori. Nihil. ℞. Sibi idẽ re, & ratione: non, re tantum. §. Tunc nihil contra; vt patet, Ex reſponſo habes ſenſum primæ partis, concluſionis

diuinis. Nam proprietates in perſonis ſunt per modum identitatis & ſecundum rem, & ſecundum modum ſignificandi: licet in eſſentia ſint per modum identitatis, ſ. ni rem tantùm.

3^m de maiori. Idem q. Re, & rationem non, re tantùm. §. Tunc &c. vt patet.

¶ NOTATIO. Argumenta omnia impetunt ſecundã partem concluſionis: ideò vna reſponſione formali omnibus ſatisfit: licet ſanctus Doctor, pro more ſuo, tanquàm nihil intactum reſpondendo relinquens inſiſtat [iam data illa reſponſione ad primum] circa minorem propoſitioné vel circa alia ab arguente inſinuata. Secundò igitur nota: q. datam priùs reſponſionem, etiam q. pro argumentis ſequentibus diſſoluendis faciat, replicare non ſolet: Vt per hoc & breuitati ſuæ ſtudeat, & argumenta ſequẽtia replicas (vt aiunt) aſſe cõtra reſpõſa allata doceat.

Mos D. Tho. commendabilis, & crebrò memorandus.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem reijcias errorem Gilberti Galli cognumento Porretani [Prat. Gilbertus] dicentis proprietates non ineſſe perſonis ſed à foris aſſiſtere: ſtem Gregorij cuiuſdam, 1.d.26.q.vnica, dicentis: relationes ſeu propriatates perſonales non reperiri in diuinis perſonis. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has meritò ab Eccleſia reprobari, in præfatione ſanctiſſimæ trinitatis, ſic: vt in eſſentia vnitas, & in perſonis proprietas, & in maieſtate adoretur æqualitas. Nec valet quorundam inſcia, nè dicam temeraria, reſponſio ad hoc: quod ſcilicet illa Eccleſiæ locutio eſt impropria: quoniam [vt interim taceamus eorum irreuerentiam in tali reſponſo] contextus proprietatem ipſam aperit. Non enim negari poteſt, quòd propriè dicatur vnitas in eſſentia, & æqualitas in maieſtate. Ergo & propriè dicitur: quòd proprietas ſit in perſonis. Vlteriùs per rationem huius articuli oſtenditur eſſe propriè dictum: vt patet conſideranti. Præterea ex Magiſtro ſententiarum cum communi ſchola id habetur, qui in lib. 1. diſt 33. dicit: q. proprietates eſſe in diuinis perſonis nullus inficiari audet. Quàm periculoſum vero ſit à communi ſchola diſcedere, oſtendit Melchior Cano de locis theologi. lib. 8. cap. 4. dùm ibi probare conatur iſtas duas propoſitiones: videlicet, q. ſcholaſticorum omnium communi ſententiæ in re graui refragari velle temerarium eſt: & q. ſcholæ omniũ theologorum concordi dafide aut moribus contradicere, ſi hæreſis non eſt, hæreſi proximum eſt. Demum eſt Concilium Remenſe, cui definienti in contrarium ſupradictæ opinionis ſuæ conſenſit Gilbertus, & palinodiam cecinit. Alibi autem monuimus: q. propoſitiones à definientibus Concilijs approbatæ, vel reprobatæ, in ſenſu proprio veræ vel falſæ intelliguntur: quia non decet nos Eccleſiam philoſophis grauibus, qui formaliter locuti ſunt improprietatem abhorrentes, inferiorem facere vel ſentire. Quam verò differentiam Gilbertus & Gregorius quoad negat. nam illam, ſcilicet proprietates perſonales ſeu relationes non inſunt perſonis diuinis, non video: immò ijſdem etiã verbis vti vtroſque [ni fallor] compertum eſt. Cæterùm Gregorius forſan non aduerterat recantationem Gilberti in Concilio illo ab Eugenio Papa congregato, & Beati Bernardi præſentia biduanaq; diſputatione contra Gilbertum illuſtrato. Vide q. 28. ar. 2 & q. 32. ar. 2. & q. 39. & q. hac ar. ſequenti. 3° conſpicere licet: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Eccl. contra errores Gilb. a Greg. reprobatos ab Ecc. à Conc. à papa. ab ipſomet Gilberto.

Nota de ſcholaſticis.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruiunt articulus in ordine 166. 202. 181. 174 197. 68. Item pro in reſponſione ad ſecundum dicto ly proprietates dicuntur eſſe in eſſentia per modum identitatis tantùm, in perſonis autem &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris Concordantias, pòſt annexas, nume. 958.

Pro ſtudio varietate eorundem.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum perſonæ diſtinguantur per relationes.

211 CONCL. M. Melius dicendum, q. perſonæ diſtinguantur relationibus, quàm per originem.

¶ PROB. Quia perſonæ diſtinguuntur primò & principaliter per relationes ſecundum modum intelligendi. & per originem ſecundario [inquantum ſcilicet origo ſupponit perſonam eſſe conſtitutam vel conſtituendam.]

¶ *Corollarium*. Ergo ex probatione iam patet, in quo ſenſu ſanctus Doctor opinionem dicentem, q. perſonæ diuinæ diſtinguuntur per originem, reprobarat dupliciter.

1^m de maiori. Seipſis. q. Vel aliquo exiſtente ſeipſa ſecundum rem. licet non ſecundũ rationem. §. Tunc nihil contrà. Non enim perſonæ diſtinguuntur relationibus, quæ à perſonis ſint aliæ ſecundum rem, quãuis ab eis ſint aliæ ſecundum rationem.

¶ NOT. In relatione, vt ſic, importatur reſpectus ad correlatiuum oppoſitũ, qui non importatur in perſona, vt ſic. ex. q. 28. ar. 2. ideò iſta duo, relatio & perſona, differunt ratione.

2^m de maiori. Diſtinguntur. q. In eſſe abſoluto: non, in eſſe ſolùm ad aliquid. §. Tunc &c. Non enim perſonæ in aliquo eſſe abſoluto diſtinguntur, vt argumentum credit: ſed ſolùm in eſſe ad aliquid.

3^m de maiori. Prius. q. quantum ad eſſe: non. quantum ad diſtinguere. §. Tunc &c. Non enim tractamus nunc de perſonis quo ad eſſe, in quo ſenſu arguitur, ſed de perſonis quo ad diſtingui.

¶ NOTATIO. Illud, quod minimum diſtinguit, dicitur prius in diſtinguere: illud, quod maximæ eſt, dicitur prius in eſſe. Prima ergo hæc diſtinctio, licet realis, eſt minime prima hæc entitas eſt & realis, & maxima.

4^m de maiori. Quod præſupponit. q. Non, ſed q. ſecum fert. §. Tunc &c. Relationes. n. diuinæ non præſupponunt diſtinctionem, vt noſtræ, ſed eam ſecum ferunt.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum a papa Innocẽtio de ſu. tri. & fid. cath. firmiter, ſic. Hæc ſancta trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuidua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta. Ecce: q. ſecundum illum in concilio gñali tunc loquentem, perſonæ diſtinguũtur relationibus, ſed [quod in idẽ redit proprietatibus perſonalibus. item ibi in cap. Damnamus, ſic, vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. At perſonales proprietates, vt ait in c. firmiter, diſtinguunt ſeu diſcernunt perſonas: huiuſmodi proprietates ſunt diſtinctiones perſonarum, ergo ſecundum illum, proprietas perſonalis, ſeu relatio eſt in perſonis. Quid clarius contra errores prænarratos in primo articulo? Item à Concilio Toletano vndecimo, in publica pronunciatione fidei catholicæ, articulo ſecundo ſic: Hæc ergo ſancta trinitas quæ vnus & verus eſt Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero: in relatione enim perſonarum numerus cernitur, in diuinitatis vero ſubſtantia quid enumeratum ſit non comprehenditur. Ecce quod relatio, de mente Concilij, facit numerum perſonarum. Item à Concilio Florentino ſeſſ. 18. diffiniente, q. ſola relatio multiplicat diuinas perſonas. Hic etiam memẽto eius, quod alibi dictum fuit: videlicet ex hoc eodem Cõcilio haberi regulam illam infallibilem, quæ eſt, quòd omnia in diuinis ſunt vnum niſi obuiet relationis oppoſitio. Per quam regulam de mẽte Concilij, mõſtratum fuiſſe credimus, quod ſpiritusſanctus nõ diſtingueretur perſonaliter à filio, niſi procederet origine a filio. Vide in loco ſuo Item à ſacris literis. Hę namque dum explicant nominibus relatiuis diuinas perſonas [vt Matth. vlt. Bapt. in nomine patris & filij & ſpiritusſancti & alibi.] intelligendum nobis relinquũt ex hoc, quod diuinæ perſonę per relationes diſtinguũtur ab inuicem. 2° ex reſpõſione ad tertium habes: quomodo per rationem cõtundas inſanam hæreſim Raymũdi Lulli [Direct. inquiſit. 2 par. q. 9. de Raymũdo Lull articulo 25. 26. 27.] dicẽtis quod perſonę diuinæ diſtinguũtur maiori diſtinctione, quæ poteſt eſſe. Qui error, cum alijs e Papa Gregorio 11. fuit in Cõſiſtorio etiam de cõſilio fratrum ſuorum condemnatus: vt ibi dicitur. Si qui ergo fortè ſentirẽt adhuc, Gregorij Papæ cenſuram ignorantes, quod perſonæ diuinæ in eſſe abſoluto diſtinguerentur, & nõ in relatiuo tantum, caueant ſibi ab ira ventura, & reſipiſcant. 3° vides, quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina hæc Thomiſtica.

1 *Vtilit. pro S. Ecc. ad intel. defendendũ quę ſcrip. Cõcilia et cõtra hær. Raym. dãnatam.*

Regula Cõcilij infallibilis.

2 *Salubre monitum.*

¶ NOTATIO. Præſenti articulo auxiliatur in ordine articulis 212. 214. 210. 195. 186. 166. 13.

Pro ſtudio

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum, abſtractis per intellectum relationibus a perſonis, adhuc remaneant hypoſtaſes. 212

CONC. m. Si loquamur de abſtratione, quæ fit ſecũdũ vniuerſale & particulare: remotis proprietatibus remanet in intellectu eſſentia communis, nõ autem hypoſtaſis patris.

¶ PROB. Quia in abſtractione ſecundum vniuerſale & particulare, non remanet in intellectu particulare a quo fit abſtractio, ſed ſolum vniuerſale & eſſentia diuina eſt quid commune perſonę quaſi particulare.

¶ Concl. Si loquamur ſecũdum modum abſtractionis formæ a materia, remotis proprietatibus non perſonalibus, remanet intellectus hypoſtaſum ſeu perſonarum: ſed remota proprietate perſonali p intellectũ, tollitur intellectus hypoſtaſis.

¶ PROB. * Quia in abſtractiona ſecundum formam a materia, vtrunque ſeorſum remanet in intellectu, * Quia [ly ſed remota &c.] proprietates perſonales ferunt ſecum ſua ſuppoſita, inquantum ſunt ipſæ perſonæ ſubſiſtentes.

1^m de maiori. Additione. q. Verbum hoc nihil eſt ad propoſitum. §. Negatur

tur enim minor: q. ſcilicet perſona ſupra hypoſtaſim addat diſtinctionem, quaſi q. de ratione intrinſeca hypoſtaſis non ſit eſſe indiuiduum .i. ab alio diſtinctum. Ex hoc ergo ſit q. remota proprietate diſtinguente, non poteſt remanere hypoſtaſis.

2^{m} Antecedens.

Pater non ab eodem habet &c. ℞. Negatur hoc antecedens §. Ad probationē illam, Si paternitate eſſet aliquis ſequeretur q. &c. negatur conſequentia.

3^{m} de concluſione.

Hypoſtaſis patris ℞. Vt diſtinguitur à creaturis: non, vt diſtinguitur ab alijs diuinis perſonis. §. Tunc &c. vt patet in litera.

¶ *Corollarium*. Ex reſponſionibus his, ſcilicet ad ſecundum & tertium, colligitur quòd Pater ab eodem nō habet q. ſit pater, & quod ſit quis, vt diſtinguitur à creaturis, & iterum q. ab eodem habet, q. ſit pater, & q. ſit quis, vt diſtinguitur à perſonis alijs diuinis. Quod dicitur de patre hic, intelliges [ſi ſapis] etiam de filio & ſpirituſancto.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè eſſe dicta in appendicibus ar. 1 & 2. illa,

2 quæ ibi dicta ſunt. 2° vice verſa quomodo ex ibi dictis in hoc articulo decreta confirmentur, videre potes. *Vtil. p S. Eccl. viſ.*

¶ NOTATIO. Iſtum articulum iuuat articulus in ordine 171. 211 69. 188.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum actus notionales præintelligantur proprietatibus.

213 CONCL. M. Origines paſſiuè ſignificatæ ſimpliciter præcedunt ſecundum intellectum proprietates, perſonarum procedentium, etiam perſonales.

¶ PROB. Quia origo paſſiuè ſignificata denotatur, vt via ad perſonam proprietate conſtitutam. [Ergo generatio paſſiuè ſignificata præſupponitur ad filiationem. Intelligitur enim priùs generari, quàm quòd ſit filius: licet ibi ſecundum rem non ſit prius & poſterius.]

¶ Concl. p. Origo actiuè ſignificata prior eſt ſecundum intellectum, quàm relatio non perſonalis perſonæ originantis.

¶ Probatio, vel potius quædam exemplificatio. Quia [vel potiùs, ſicut] actus notionalis ſpirationis [.i. ſpirare] præcedit ſecundum intellectum proprietatem relatiuam innominatam, communem patri & filio, [qua ſcilicet proprietate referuntur ad ſpiritumſanctum.]

¶ *Corollarium*. Ergo ſpiratio actiua præſupponitur ad referri ad ſpiritumſanctum. Intelligitur enim priùs, quòd ſpirent: pòſt, q. referantur ad perſonam ſpiratam.

¶ Concl. S. Proprietas perſonalis patris, inquantum eſt relatio, ſecundum intellectum præſupponit actum notionalem.

¶ Prob. Quia relatio, vt relatio, fundatur ſuper actum.

¶ *Corollarium*. Ergo paternitas vt eſt relatio ad filiū, præſupponit generationem. Intelligitur enim priùs, q. pater generet filium: pòſt, q. referatur ad illum.

¶ Concl. V. Proprietas perſonalis patris inquantum eſt conſtitutiua perſonæ, præintelligitur neceſſariò actui notionali.

¶ Prob. Quia perſona agens præintelligitur actioni.

¶ *Corollarium*. Ergo intelligitur priùs: q. perſona reperiatur, ſeu conſtituta ſit, in rerum natura: pòſt, quod generet vel ſpiret, vel vniuerſaliter agat.

1^{m} ex magiſtro.

Pater. ℞. Vt tantùm dicit relationem: non, vt dicit perſonam. §. Tunc &c. Licet enim actus notionalis, vt generare, præcedat proprietatem perſonalem [.i. paternitatem,] inquantum eſt relatio: vt concluſio tertia dixit: tamen hanc, inquantum conſtituit perſonam, ſequitur: vt ait quarta concluſio,

2^{m} de maiori.

Relatio ℞. Vt relatio: non, vt conſtitutiua perſonæ §. Tunc &c. Licet .n. conſtitutiuum perſonæ ſit relatio & èconuerſo: vt arguitur: tamen conſtitutiuum, vt conſtitutiuum, non eſt relatio, vt relatio neque èconuerſo: Vt concluſiones Intendunt.

3^{m} de maiori,

ita. ℞. Quantum ad hoc, q. referuntur ad perſonam non, quantum ad modum quo referuntur ad illam. §. Tunc &c. Nam circa modum, quo referuntur ſeu reſpiciunt perſonas, verſatur quæſtio & in hoc differunt. Quia cum natiuitas, per modum viæ ad aliquid, refertur ad filium: ideò ipſa præcedit filiationem, etiam inquantum filiatio eſt conſtitutiua filij [vt arguitur, & concluſio prima teſtatur:] quia verò generatio, per modum viæ ab aliquo, refertur ad patrem: ideò ipſa ſequitur paternitatem, ſecundum quòd paternitas eſt conſtitutiua patris [vt quarta concluſio dicit.]

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe dictum a patriarcha Conſtātinopolitano, in Cōcilio Florētino ſeſſ. 19. Diuinam perſonam cōſtitui ex diuina ſubſtātia & ex proprietate perſonali: item a Concilio Toletano 11. in publica proteſtatione fidei articulo ſecundo, fuiſſe rectè dictum, quod diuinæ perſonæ ad inuicem ſunt pater ad filium, filius ad patrem, ſpirituſſanctus ad vtroſque: Diuus Thomas enim hic declarans, quod proprietas perſonalis eſt & cōſtitutiua perſonę & relatio, dat per hoc tibi modum & intelligēdi & ſuſtinēdi in bono ſenſu Cōciliorum iſtorum varia dicta, dum Patriarcham ſupradictum proprietatem perſonalem dicere conſtitutiuam perſonæ, & toletanam ſynodum eandem facere relationem, audis 2° habes ex dictis in articulo 2. & 3. quomodo intelligas ibi Cōcilium Florētinum, nè erres. Nō enim per ly ex diuina ſubſtātia & ex proprietate perſonali intelligere debes vel inferre, quod perſona diuina ſit quid compoſitum ex proprietate illa & ex ſubſtātia, puta ex paternitate & ex aliquo alio Nam cōtra Petrum Abaylardum in Cōcilio Senonēſi definitur, q. perſonæ diuinæ nullo mō ſunt compoſitæ: & conſequēter, ſalua fide, nō potes ponere compoſitionem aliquam in perſonis diuinis. Intelligis autem illud Patriarchæ dictum ſic, quod perſona cōſtituitur ex proprietate perſonali, quæ ſecundum rem nō eſt aliud quam natura diuina. Habetur hæc expoſitio ex. q. 29. art. 4, in corpore a medio & infra. Ex illo etiam Patriarchæ dicto habes: quod perſonæ diuinæ nō diſtinguuntur ſeipſis, id eſt ſe totis. Conueniunt enim in aliquo communi, id eſt in diuina natura, ſecūdum definitionem Cōcilij Lateranenſis, de ſumm. trinita. & fid. cathol. firmiter, dicētis: ſancta trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuiſa eſt, ſecūdum vero proprietates perſonales diſcreta 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina hæc angelica.

Vtil. p S. Eccl. ad intellig. rectè ac defendenda, Concilia, & contra hær. Aba.

Pro ſtudio

¶ NOTATIO. Articulo huic ſeruit articulus in ordine 211. 212. 221.

Quæſtio. X L I.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum actus notionales ſint attribuendi perſonis.

CONCL. M. Ad ſignificandum originis ordinem in diuinis perſonis, neceſſarium fuit, attribuere perſonis actus notionales. 214

¶ PROB. Quia diuinæ perſonæ diſtinguuntur ſecundum originem, & origo non poteſt conuenienter deſignari, niſi per actus aliquos [Hi dicuntur actus notionales.

1^{m} de concluſione.

Actio. ℞. deſignās proceſſum creaturarum a Deo: nō. deſignās proceſſum perſonæ a perſona §. Tūc &c. licet enim actio deſignās proceſſum creaturarum a Deo pertineat ad eſſentiam: tamē actio dicens proceſſionem diuinæ perſonæ a perſona pertinet ad notionem.

2^{m} ex Auguſtino.

Relationem ℞. ſecūdum rem, & modum ſignificādi, ſimul; vel ſecundum rem tantum. § Tunc &c licet enim notio nō ſit relatio ſecūdum modum ſignificandi, vt arguitur: eſt tamē relatio ſecundum rem.

3^{m} de maiori,

Actionis. ℞. importātis originem cum motu, nō, importātis originē ſine motu § Tūc &c. licet enim in diuinis ponātur notionales actus, vt dicūt originem ſine motu, nō tamen ponuntur ibi, vt dicunt originem cum motu.

1 ¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem oſtēdas, merito dictum a Papa Innocētio in Cōcil. Latera. de ſumm. tri. & fid. cath firmiter, ſic pater gñās, filius naſcēs, ſpirituſſanctus procedēs: item in cap. Damnamus, ſic eſt pater, qui generat, filius qui gignitur ſpirituſſanctus qui procedit. Cōcilium namque pariter attribuit actus notionales, [id eſt gñare gñari, procedere] diuinis perſonis. item a regulis fidei, tradi tis ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum, vt adducitur in argō. ſed cōtra. item a pſalmus 2. Ego hodie genui te, & 109. Ex vtero ante luciferū genui te. Vbi actus notionalis attribuitur perſonæ patris 2° habes, quomodo huiuſmodi ſenſum rectum & ſcripturarum & cōciliorum per rationem defendas obiecta in cōtrarium diluēdo. id quod in omnibus ſimilibus eſſe pro vtilitate ſanctorum dogmatum, etiam quod ſpecialiter non annotaretur, eſſe vbique aduertendum obſeruandumque, vt alias docuimus. Tertio vides, quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Ecc. ad intellig. ac defenden. ea me. & ſer.

Vniuerſa. notatio.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur in ordine articu-

articulus 166.511.183.219.167.168. Item pro in reſponſione ad ſecundum dicto ly Remoto igitur motu, actio nihil aliud importat quam ordinem &c. vide tabulæ magnæ veræ aureæ doctoris Angelici cõcordantias poſt annexas numer. 19.54.

Pro' ſtudio maturitate ornande.

ARTICVLVS SECVNDVS.

215 *Vtrum actus notionales ſint voluntarij.*

CONCL. M. Pater genuit filium voluntate, ſecundum quod hic ablatiuus dicit concomitantiam tantum.

¶ *Corollarium* Ergo actus notionales ſunt voluntarij concomitanter ſolum.

¶ PROB. Quia ſicut ex eo, quod Deus vult ſe eſſe Deum, dicitur eſſe voluntate Deus: ita ex eo, quod pater vult generare filium, dicitur generare filium voluntate.

¶ Concl. 2. pater non genuit filium voluntate, ſecundum quod hic ablatiuus dicit habitudinem principij: ſed voluntate ſic ſumpta produxit creaturam.

¶ *Corollarium*. Ergo actus notionales non ſunt voluntarij principiatiuæ.

¶ PROB. Quia filius non poteſt ſic vel aliter eſſe: & creatura poteſt ſic vel aliter eſſe.

¶ Concl. 3. Pater genuit filium natura

¶ NOT. Hoc ſimpliciter fatendum eſt.

¶ PROB. Quia eorũ, quæ non poſſunt niſi ſic eſſe, principiũ eſt natura. & filius non poteſt niſi ſic eſſe.

1^m ex Hil. Neceſſitate. ℞. Excludente excludente voluntatem, concomitantem nõ excludente volũtatem principiãtem. ℣. Tunc &c. licet enim actus notionales ſint voluntarij concomitatiuæ. Vt arguitur, & prima concluſio docet. tamen non ſunt voluntarij principiatiuæ vt ſecũda concluſione docemr.

2^m ex apoſtolo. Filij dilectionis. ℞. i. filij ſuperabundãter dilecti: nõ i. filij a dilectione tanquam principio procedentis. ℣. Tunc &c. patet enim quod non loquitur auctoritas ſic gloſata contra reſponſum.

3^m de maiori. Voluntarium. ℞. Vel vt voluntas eſt natura vel vt voluntas eſt ad oppoſita. ℣ Tunc &c. Licet enim ſpiritumſanctum Deus producat voluntariæ, inquantum volũtate naturali amat ſeipſum; vt arguitur: tamen non producit ſpiritumſanctum voluntariæ voluntate ad vtrumque ſe habente.

4^m de minori. Volũtatem. ℞. concomitãtem: non principiantem. ℣. Tunc &c. Licet enim pater dicat verbũ p voluntatem cõcomitãtem hoc naturaliter intellectum: vt arguitur: nõ tamẽ dicit verbum per voluntatem principiãtem hoc naturaliter intellectum.

¶ NOTATIO. Implicat cõtradictionem, quod aliquid intelligatur, vel ametur naturaliter, & quod talis actus, intelligẽdi, vel amãdi ſit per volũtatem principiãtem. Nam volũtas principiãs eſt ad oppoſita: quod autem fit naturaliter eſt ad vnum determinatæ.

5^m de antecedente. Neceſſarium. ℞. vel per ſe vel per aliud. ℣. Tunc &c. Licet enim pater non generet neceſſitate per aliud vt Auguſtinus intendit: generat tamẽ neceſſitate per ſe.

¶ APPENDIX Ex articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Eunomii [Prat. Eunomius] dicentis: 1
Patre eſſe minorem filium, & filio ſpiritumſanctum: quia pater fecit filium, & filius fecit ſpiritumſanctum, voluntate ſcilicet [vt habetur ex Auguſtino in dialogo ad oroſium, cap. 7.] Eunomius enim ſic inquiẽs argumẽtabatur. Aut pater genuit filium volẽs aut nolẽs. Dici nõ põt, quod genuerit nolẽs: quia tunc genuiſſet coactus & inuitus: id quod blaſphemia eſt. Ergo genuit filiũ volẽs: ergo voluntariẽ quemadmodum & voluntariæ fecit res creatas, ergo filius eſt creatura, & cõſequenter minor patre. Tali argumẽto Eunomius ſeipſũ, & alios decipiebat & quod de filio reſpectu patris generãtis ſyllogizabat, ſimile credẽdũ videtur de ſpirituſancto reſpectu filij ſpirantis ipſum ſyllogizaſſe. Fundamentalis itaque error Eunomij fuit hic ſcilicet ponere actus notionales eſſe voluntarios principiatiue: vt eius argumẽtatione patet, Cõtra hũc ergo ſtatuitur articulus, concluſio ſecunda, & tertia cum ſuis rõnibus. 2° habes quo- 2
modo per rationem demõſtres, hoc Eunomij fundamentum & conſequenter hæreſim etiam ſuperædificatam fuiſſe merito cõdemnatum à Concilio ſyrmienſi, in confeſſione fidei cap. 21. ſi quis cõſilio Dei, tanquam vnum creaturarum, factum aſſerit filium Dei anathema ſit. Cõcilij huius illud nomẽ Cõſilio ſumas pro volũtate ad imitationem Hilarij: qui in libro de ſynodis circa medium tanquam fundamẽtum illud hæreticum

Vtil. p S. Eccl. contra hære. Euno. dãnata Concilij e Syr. Tol. Hil. Tol. Papa

ſubruens dicit, ſi quis volũtate Dei, tãquam vnum aliquid de creaturis, filium factum dicat, Anathema ſit. Intelligas tu & hoc idem de ſpiritu ſancto a ſynodo diffiniri. Item a Cõcilio Toletano tertio, in cõfeſſione fidei, ſic. Quicunque initium filio Dei & ſpirituiſancto deputauerit, Anathema ſit. Item ab eodem ſic. Quicunque filium Dei Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum iuxta deitatem, & ſpiritumſanctum eſſe patre minorem aſſeruerit, & gradibus ſeparauerit, creaturamque eſſe dixerit Anathema ſit. Item a Cõcilio Toletano vndecimo, quod ſi videtur in publica pronunciatione fidei catholicæ, idem cum Hilario & cõcilio ſyrmiẽſi ſupradicto ſenſiſſe dicẽs. Item vniuerſaliter a papa Gelaſio, di. 15. ſancta Romana Eccleſia, qui circa medium capituli primas hæreſes damnans ait. hæc & his ſimilia, quæ ſimõ Magus, Nicolaus, Cerinthus, Cherinthus, Marciõ, Baſilides, Ebiõ, Paulus Samoſetanus, Bonoſius, Mõtanus cum ſuis obſcæniſſimis ſequacibus, Appollinarius, Valẽtinus, Manichæus, Fauſtus, Sabellius, Arrius, Macedonius Eunomius, Noatius Sebatius, Calixtus, Donatus, Euſtachius, Iobianus, Pelagius, Iulianus. Laucẽſis, Cæleſtinus, Maximianus, Priſcillianus Lapedius, Dioſcorus, Eutichius: Petrus, & alius petrus, ex quib. vnus Alexãdriam alius Anthiochenam maculauit Achatius Cõſtantinopolitanus cum cõſortibus ſuis; necnõ & omnes hæreſes, quas ipſi, eorumq. diſcipuli, ſiue ſchiſmatici, docuerũt, vel cõſcripſerũt: quorum nomina minime retinentus, nõ ſolum repudiata, verum etiam ab omni romana Eccleſia eliminata, ac quacum ſuis authoribus authorumque ſequacib. ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum cõfitemur eſſe damnata. Item a Cõcilio Lateranẽſi ſub papa Martino canõ. 17. ſi quis ſecũdum ſanctos patres conſonanter nobiſcum eadem credẽs nõ reſpuit, & anathematizat animo & ore oẽs, quos reſpuit, & anathematizat nefandiſſimos hæreticos cum omnibus impiis eorum ſcriptis, vſque ad vnum apicem, ſancta Dei catholica & apoſtolica Eccleſia, hoc eſt ſanctæ & vniuerſales quinque ſynodi, & ipſi omnes cõſonãter probabiles Eccleſiæ patres. Dicim° autem ſabellium, Arrium, Eunomium, Macedonium, Appollinarem Polemonem, Eutbycem, Dioſcorum, Timothæum, Eiurum, Seuerum, Theodoſium, Cholutum, Themiſtium, Paulum Samoſetanum, Chodorum, Theodorum, Neſtorium, Petrum, Origenem, Didymum, Euagrium, & compẽdioſe alios oẽs hæreticos, qui a catholica Eccleſia reprobi atque abiecti ſunt: quorum dogmata diabolicæ operationis ſunt genima; & eos, qui ſimilia cum his vſque in finem ſine pœnitẽtia ſapuerunt, aut ſapiũt vel ſapient: cum quibus merito vtpote eadẽ dogmatizãtes & docẽtes (ſicut oſtenſum eſt) Theodorũ quõdã Epiſcopum Pharanitanum & Cyrum Alexandrinũ & ſergiũ Cõſtantinopolitanum, & eius ſucceſſores Pyrrhum & Paulum & omnia impia eorum ſcripta anathematizamus & eos qui nobiſcum cõſonantes nõ reſpuunt & anathematizãt prædictos hæreticos, eorumque ſcripta. Item a Cõcilio Cõſtãtinopolitano primo canõ. 1. ſic, Cuſtodiendam eſſe fidem. 318. patrum, qui apud Nicæam Bythiniæ conuenerunt ad anathematizandam omnem hæreſim, ſpecialiter Eunomianorum, Arrianorum, Macedonianorum, Photinianorum. & Appollinianorũ. Vides nõ io tot cõcilijs Eunomium cum ſuis ſcriptis dictisque vſque ad vnum apicem, fuiſſe damnatum? Cæteros autem hæreticos ſingillatim ibi repertos enumerare volui: vt ſcias è veſtigio, cum authores errorum noueris, quæ nam hæreſis damnata ſit ab Eccleſia, etiam quod nullum in ſpeciali cõtra illam adduceremus ſcripturæ ſacræ, Papæ, vel Cõcilij, canonem. Sit ergo tibi locus hic, tanquam quoddam commune refugium, pro ſecernendis erroribus ac reprobandis, quod vt commodius faceres, ſuis authoribus [quoad fieri potuit] errores quoſque 3
prætitulari curauimus. 3° ex concluſionis primæ probatione habes: quomodo per rationem demonſtres, merito a Syrmiẽſi Concilio dictum. canõ 23, ſic ſi quis, nolente patre, natum filium dixerit: Anathema ſit, Non enim iouitus, & vim paſſus pater neceſſitate naturali, quaſi nolens, genuit filium, ſed illico, vt voluit, etiam ſine tempore & ſine paſſione, ex ſemetipſo genuit eum. Hæc ibi 4° vides quomodo ex ſupradictis 4
omnibus viciſſim doctrina hæc angelica firmetur.

Colũnies hæreticorũ, atque hæreſum, dãnatorum.

Scripta omnia hæreticorum impia, et ad vnum apicem, in perpetuũ damnata.

Excõicãti ſunt, qui hæreticos oẽs, cum eorum ſcriptis non anathematizat.

Via facilitar cognoſcendi dãnatos eſſe errores: da quibus occurreris ſermo.

Treſtudio

¶ NOTA. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine 372.118.407.117.

ARTICVLVS TERTIVS.

216 *Vtrum actus notionales ſint de aliquo.*

CONCL. M. Filius non eſt genitus de nihilo, ſed de ſubſtantia patris.

¶ *Corollarium* Ergo act° notionales sũt de aliquo, ſi de nihilo

¶ PROB. Quia illud quod eſt a Deo de nihilo nõ eſt verus filius eius, & filius Dei eſt verus filius eius: Quia ly ſed de &c.

de &c.] quod procedit per generationem veram eſt de ſuba generantis: & in diuinis eſt generatio vera per quam filius procedit à patre.

1^m de minori poſt diuiſionem.

De quo. ℞. Vt ly De ſignat principium materiale: nō, vt ſignificat tm̄ principiū generans cōſubſtantiale. §. Tunc &c. Non enim pater generat de ſeipſo, tanquam de principio materiali: in quo ſenſu argumentum curreret, ſed de ſeipſo, tanquā de principio generante & conſubſtantiali: quem ſenſum concluſio habetur.

2^m de antecedente.

Principium, ℞. vel actiuū. vel materiales vel formale §. Tunc &c. licet enim eſſentia patris non ſit principium neque actiuum, neque materiale: vt arguitur: eſt tñ principium formale, inquantum. ſ. eſſentia patris filio per generationem communicata ſubſiſtit in filio.

3^m ex Auguſtino.

Diuina eſſentia. ℞. Sine additione alicuius diſtinctionem importantis: non, cum additione alicuius diſtinctionē importantis, §. Tunc &c. Licet enim nec pater, nec filius, nec ſpiritusſanctus ſint de eſſentia ſine diſtinctionis additione: vt ex Auguſtino arguitur: ſunt tamen de eſſentia ſi diſtinctiuum addatur.

¶ NOT. Quoniam pater, & filius, & ſpiritusſanctus diſtinguuntur realiter inter ſe: ideo cùm dicitur filius generatur de eſſentia patris, aut ſpiritusſanctus ſpiratur de eſſentia vtriuſque importatur aliqua diſtinctio: quæ non importatur dicendo perſonæ pducuntur de eſſentia diuina. Non tamen diſtinctio illa importata intelligitur ſic q eſſentia patris diſtincta vel à filio, vel ab eſſentia filij ſit: ſed ſic, q pater habens eſſentiam diſtinguitur à filio habente eandem numero eſſentiam & licet pſonæ inter ſe non ſint aliud, & aliud: ſunt tamen, realiter diſtinctæ. Vnde Auguſtinus in argumento adductus accipit ly, aliud pro diſtincto realiter.

4^m de maiori.

Creatura. ℞. Simpliciter dicta: nō. ſm quid. §. Tunc &c. licet enim filius Dei ſit creatus, ſm quid inquātum ſcilicet in nomine creationis importatur ſolùm immutabilitas patris: vt authoritates argumenti dicunt: non tamen eſt creatus ſimpliciter, inquantū ſcilicet non habet quicquid pertinet ad creationem, puta eſſe & ex nihilo. Hinc explodas. exploſamque ab Eccleſia meritò oſtēdas, hæreſim Arij: qui filium Dei eſſe creaturam ſimplicem, ſimilibus authoritatibus malè intellectis fultus, aſſeuerabat. Et Diabolus ſcripturarum ſanctarum literam, tanquam magiſter hæreticorum, in malo ſenſu adducebat Math. 4. non vt doceret, ſed vt deciperet: ac de ſe ſuiſq; ſequacibus probaret eſſe dictum Math. 7. Veniunt ad vos in veſtimentis ouium. [Hæc ſūt ſcripturæ ſacræ.] intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. [Hæc eſt ſcripturarum extorſio ab ipſis facta.]

Cōtra Arriū & ſimiles.

1 ¶ APPENDIX Ex articulo habes: 1° quomodo per rationem confundas hæreſim Caluini [Prateo. Trinitarij] dicentis filium non eſſe Deum de Deo, neque de ſubſtantia patris (item hæreſim Arrianorum. [Prat. Arriani] dicentium: Verbum Dei ex non exiſtentibus factum, qui enim erat Deus eum, qui non erat, ex non exiſtentibus fecit. Item Macedonij, [Prat. Macedoniani] Dicentis: ſpiritumſanctum nō eſſe eiuſdem ſubſtantiæ, cum patre, ſed patre & filio minorem meram creaturam. Hi. n. ponūt actus notionales non eſſe de ſubſtātia inquātum dicunt pcedentem pſonam nō eſſe eiuſdem ſubſtāntiæ cum ſuo principio: & illos actus eſſe de nihilo, inquātum pcedētem pſonam eſſe meram creaturam ſtatuūt. Vide ſimilem errorem Eunomij etiam de filio in ar. pcedēte. 2° habes: quomodo p rationem oſtdas, has meritò damnari à Papa. Damaſo in pfeſſione catholicæ fidei miſſa ad Paulinum in Macedonia Epm, ſic in Canon. 12. dicētis: ſiquis nō dicat, filium genitum ex Patre, hoc eſt ex ſubſtātia eius diuina: Anathema ſit: Item canon. 18. Si quis non dicat, ſpiritumſanctum verè & pprie ex patre eſſe, quemadmodum & Filium eūdemque Deum Dei verbum ex diuina ſubſtātia: Anathema ſit. Item cano 19. Si quis dicat, ſpiritumſanctum creaturam, aut p filium genitum eſſe: Anathema ſit. Item à ſymbolo Athanaſij ſic. Eſt ergo fides recta vt credamus & cōfiteamur, quia Dñs noſter Ieſus Chriſtus Dei fili9 De9 & homo eſt: Deus eſt ex ſubſtātia patris ante ſecula genitus homo eſt ex ſubſtātia matris in ſeculo natus. Ecce ex Athanaſij ſymbolo. quod regulam fidei compēdioſam vocat Concilium Flor. filium Dei eſſe genitum ex ſubſtantia patris: ſic dictum ab eodem colliguntur ſpiritumſanctum ex ſubſtātia patris & filij pcedere. Item à Cōcilio Lateraneſi ſub Innocē. III. de ſūm Tri. & ſi cath. Damnamus ſic; Pater, & filius, & ſpiritusſanctus ſm orthodoxam, & catholicam fidē cōſubſtātiales eſſe aſſeuerant? Pater enim ab æterno filium generādo ſuam ſubſtantiam ei dedit: iuxta q ipſe teſtatur, Pater quod dedit mihi maius omnibus eſt. At dici non poteſt, quòd partem ſubſtantiæ ſuæ illi, dederit, partemque ſibi retinuerit: cum ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex omninò. Sed nec dici poteſt; q Pater in filium tranſtulerit ſubſtantiam ſuam gñando, quaſi ſic dederit eam filio, quòd nō retinuerit ipſam ſibi. alioquin deſiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, q ſine vlla diminutione filius naſcēdo ſubſtātiam Patris accepit: & ita Pater & Fili9 habēt eādem ſubſtātiam & ſit eadem res eſt Pater, & filius, nec nō & ſpiritusſanctus ab vtroque pcedēs. Hac ibi. Ex Concilio igitur iſto habetur: quod filium eſſe conſubſtantialem Patri, eſt ipſum eſſe à patre de patris ipſius ſubſtātia natum: & qd ſpiritumſanctum eſſe vtrique cōſubſtātialem eſt ipſum eſſe, ab vtroque de vtriuſque ſubſtātia pcedentem. Item habetur ex eodem: quod filium eſſe de ſubſtātia patris eſt eſſe de tota ſubſtantia, non de parte ſubſtātiæ; & ſpiritumſanctum eſſe de ſubſtantia amborum eſt eſſe de tota ſubſtantia, nō de parte. Idem ergo eſt dicere, pſonas pcedentes non eſſe de ſubſtātia diuina vel eſſe de nihilo: quod dicere ipſas non eſſe patri conſubſtantiales: & è contra. ſ. dicere pſonas diuinas eſſe conſubſtantiales eſt idem, quod dicere pſonas produci ex ſubſtātia patris. ſeu [quod in idem redit] actus notionales eſſe ex ſubſtantia diuina non de nihilo. Item à Concilio Syrmienſi, in ſua confeſſione fidei, ſic: eos autem qui dicunt; ex nō exiſtētibus filium, aut ex altera eſſentia & non ex Dei: & quia erat tempus aut ſeculum, qñ non erat; alienos nouit ſancta Eccleſia. item à Niceno in ſua fidei cōfeſſione, ſic: Credimus &c. in vnum Dñm Ieſum Chriſtum filium Dei natum ex patre vnigenitum, hoc eſt, ex ſubſtātia Patris; Deum ex Deo lumen ex lumine, Deum verū ex Deo vero; Natum nō factum: Homouſion, hoc eſt, conſubſtantialem Patri &c. Dicentes autem erat, quando non erat, & ante non erat, antequam fieret: aut quia ex non extantibus factus eſt, aut ex altera ſubſtantia vel eſſentia; aut creatum, aut conuertibilem, filium Dei: hos tales anathamatizat catholica, & Apoſtolica Eccleſia. item à Papa Syluestro in Concilio Romano 284. Epōrum & 45. Diaconorum, corroboratur Concilium Nicænum [Ab initio igitur concilia, quantumuis & authoritate & doctrina & ſanctitate & numero & quomodolibet aliter magna, corroborātur à Romanis Pontificibus,] quod eſt antiquiſſimum, ſic; Quicquid in Nicæa Bithiniæ conſtitutū eſt, adſtrobur ſanctæ matris Eccleſiæ catholicæ, à ſanctis ſacerdotib9. 318. noſtrum ore cōfirmamus. omnes; qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Concilij, quod apud Nicæam congregatum eſt ſub pſentia piiſſimi & venerādi principis Conſtātini Auguſti; anathematizamus. Et dixerunt omnes, placet. Itē à reliquis omnibus Concilijs. vel explicitè, vel implicitè. Nam principale illud cōcilium ita ſequuntur omnia alia, vt ſynod9 Toletana tertia ſub Pelagio Papa congregatā canon. 10. dicat. Quicūque alibi fidem & communionem catholicam, præterquā in Eccleſia vniuerſali: quā Niceni, Conſtātinopolitani, & primi Epheſini, & Chalcedonenſis concilij decreta tenent: pariter & honorant; Anathema ſit. Item à Toletano 1. per Leonem Papam authorizato, de regulis fidei ca. 21. ſic, Credimus filium Dei non eſſe partem, ſed de patris eſſe natura. Item à Pſal. 109. Ex vtero ante Luciferum genui te. Ecce q nō tm̄ dicit: Ego Pater genui te Filium: ſed addit, ex vtero. i. ex mea ſubſtantia More enim humano loquitur; vt nos homines ex viſibilibus, quæ nouimus, ad inuiſibilia capeſcenda facilius conſurgamus. Item a &c. vt q. 39 at 1 & q. 34. ar. 1. & q. 39. ar 4. 3° Vides quo modo ex his omnibus ſupradictis viciſſim firmetur concluſio, atque doctrina præſens. 3

Vtilit. pro ſ Eccl cōtra hære. ex ſi Arr. Mace. dā. à Papa Dā. ſimb. Concil. Later Syrm. Nic Rom. Tolet.

Cōcilioriū cōfirmatio.

Vbi tamē vera fides

¶ NOTATIO. Articulo pñi ſuffragatur articulus in ordine 103. 106. 165. 186. 187. 218. 242. 161. 211 263. 4]. Item pro in corpore dicto ly filius igitur Dei verus non eſt ex nihilo, nec factus, ſed tantum &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordan poſt annexas. nu. 616.

Pro ſtudio varieta te ornādo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in diuinis ſit potentia reſpectu actuum notionalium.

CONCL. M. In omni generante oportet ponere potentiam generandi. Et in omni ſpirante potentiam ſpirandi. 217

¶ PROB. Quia, vbicunque ponitur actus, neceſſe eſt ponere ibi potentiam reſpectu illius actus & actus notionales. ſ. generandi atq; ſpirandi, ponuntur in Deo.

Corollarium Indè ergo actus ille notionalis tolleretur, quod eſt hæreticum iuxta ſupradictas Eccleſiæ definitiones: ſi reſpectu talis actus auferretur potētia. Ergo, non ponere potentiam in Deo reſpectu actuum notionaliū, videtur & ipſum erroneū.

1^m de probatione minoris.

Factæ. ℞. Sunt tamen pductæ. §. Tunc &c. Non enim potentia actiua dicitur tm̄ reſpectu alicuius facti, vt arguitur, ſed etiam reſpectu alicuius pducti

Vnde,

Vndè, formaliter ſûdendo, neganda venit minor illa, ſcilicet
ſed neutra h c competere poteſt.

2^m^ de maiori. Poſſibile ℞. Vel ſecundum quod opponitur neceſſario, vel ſecũdum
quòd ſub neceſſario includitur: §. Tunc &c. Licet enim pſonæ di
uinæ pductæ non ſint poſſibiles, ideſt cõtingentes: vt arguitur,
ſunt tamen poſſibiles, ideſt neceſſariæ: & poſſibiliter. i. neceſſa-
rio producuntur.

3^m^ de minori. Ad effectus. ℞. Vel ad actus illos, ſe cundum quos res procedunt diſtin-
ctæ à Deo: quamuis non ad actus illos, ſecundum quos non de
ſignatur proceſſio rei diſtinctæ à Deo §. Tunc &c. Licet enim
ipſius intelligere & velle, cùm ſecũdum hos actus nõ deſigne-
tur proceſſio rei diſtinctæ à Deo, non ſit potentia: vt arguitur
tamen ipſius concipere & ſpirare, cùm ſecundum hos actus de
ſignetur proceſſio alicuius perſonaliter diſtincti à Deo princi-
pio, eſt potentia.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per ratio-
nem interimas hæreſes Agarenorum, & ſabell. [Prat. Agareni.
ſabellius.] dicentium, Deus non poteſt habere filium, quia vxo
Vtil. p S. Eccl. cõtra Ag. Sab. dum. ab ea
tem non habet: Item ſpiritusſancti omnem tollebat intellectũ
ipſe ſabellius. Hi enim negant potentiam patris ad generandũ
filium; & ſabellius tollit omnem potentiam ſpirandi ſpiritum
ſanctum [vt patet.] 2° habes, quomodo per rationem oſtendas,
2 hæc iure ab Auguſtino, tanquam à gerente ibi perſonam Eccle
cle. ipſa in Augu. & in ſymbolo fidei.
ſiæ, contra maximinum hæreticum ſcribente lib. 3. cap. 12 fuiſ
ſe damnatas ſic, ſi Deus pater non potuit generare filium ſibi
æqualem, vbi eſt omnipotentia Dei patris? A ſimili ergo dice-
re vuluit: ſi Deus pater & filius non potuerunt ſpirare ſpiritum
ſanctum ſibi coæqualem, vbi eſt omnipotentia patris & filij?
Item à ſymbolo fidei, conſequenter, ſic. Credo in Deum omni-
potentem. Si enim potẽtia generandi, atque ſpirandi cõtinetur
ſub omnipotentia Dei, ſecundum Auguſtinum, patet quod
prædictorum damnantur errores per ly Credo in Deum omni
3 potentem. Item a &c. vt q. 31: at. 2. & q. 33 art. 1 & q. 36. at. 1. 3°
vt des quomodo ex his viciſſim firmetur Concluſio.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo fauet articulus in ordi
ne 150. 156. 164. 189. 130. Item pro in ad ſecundum dicto ly
Pro ſtudio varietate ornãdo.
poſſibile, ſecundum quod neceſſario opponitur, ſequitur potẽ
tiam paſſiuam, quæ non eſt in diuinis. Vnde neque in diuinis
&c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordan
tias poſt annexas numer. 494. Item quod in ad tertium dicto ly
& ideo reſpectu illarum actionum, ſecundum quas aliquæ res
procedunt diſtinctæ a Deo, vel eſſentialiter vel perſonaliter
poteſt Deo &c. vide ibi num. 495.

ARTICVLVS QVINTVS.

*Vtrum potentia generandi & ſpirandi ſignificet rela-
tionem vel eſſentiam.*

218 CONCL. m. Potẽtia generãdi ſignificat in recto naturam
diuinam ſed in obliquo relationem.

¶ NOTATIO. Idem dictum puta de potentia ſpirandi.

¶ PROB. * Quia illud eſt principaliter potentia genera-
tiua in generante, in quo genitum aſſimilatur generãti, & fi-
lius aſſimilatur patri in natura diuina, nõ in relatione: *Quia
[ly ſed in &c.] illud in obliquo ſignificatur per potentiam ge-
neratiuam, quod vt forma indiuidualis conſtituit formem ge-
1 nerãtis; & relatio perſonalis eſt, vt forma indiuidualis conſti-
tuens perſonam generantis.

¶ *Corollarium.* Quaſi ergo id ſignificari dicitur hic in obli-
quo: quod præſupponitur reperiri, Nam potentia generati-
ua præſupponit perſonam patris. Vide q. 40. at. 4.

1^m^ de maiori. Principium. ℞. quo, non, quod. §. Tũc &c. Nam licet principium quod,
dicatur notionaliter, vt arguitur tamen principium quo,
agens ſcilicet agit, dicitur eſſentialiter, ideſt ſignificat eſſentiã.

2^m^ de maiori. Differt ℞. re: non, ratione. §. Tũc &c. Nam licet enim generatio, & poten-
tia generãdi, ſint idem re, vt arguitur quia tamen differunt ra-
tione, ideo potentia generandi non ſignificat relationem eo
modo, quo generatio.

3^m^ de maiori. Significãt eſſentiam. ℞. Vt ſignifi- cant eſſentiam non, vt ſignificãt cõ-
notatum cum eſſentia. §. Tunc &c. licet enim potentia gene-
randi, quo ad connotatum, ideſt quo ad generare, non ſit tri-
bus communis, vt arguitur tamen ipſamet potentia, quo ad eſ
ſentiam ſignificatam eſt tribus communis.

¶ NOTATIO. Potẽtia eſt vnum nomẽ, Generãdi eſt aliud
Potentia eſt eſſentia: ly generandi, ſignificat ſic, ideſt vt eſt in
patre. Patet autem, quod eſſentia, vt ſic, eſt communis, eſſentia.
vt eſt in patre [ideſt vt cum relatione formali paternitatis,]
non eſt communis. Applica ergo: vt capias reſponſum.

¶ APPENDIX. Ex articulo maximè ex reſponſione ad 1
tertium, habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim
Raymũdi Lull [Direct. inquiſi 2. par q. 9. de Raymũdo Lull at.
Vtil. p S. Eccl. cõtra hær. Raymu. damna. a Grego. ab Inno. & regulis fidei
23.] dicentis, tres perſonæ diuinæ ſunt tãtum in vnione, quod
nulla illarum rerum poteſt aliquid agere intrinſecæ ſine alijs,
quia nec generare nec ſpirare. Cum enim ſtatuatur hic, quod
potẽtia generãdi ſignificat in obliquo perſonam, & quod ſimili
ter potẽtia ſpirãdi: hoc eſt, q; potẽtia quoad notionem conno
tatam eſt propria perſonæ alieni vel aliquibus, nõ autem eſt
communis tribus: patet quod articulus præſens ex cõnu cõtra
Raymũdum prædictum militat 2° habes, quomodo per ratio- 2
nem demõſtres, hãc merito fuiſſe damnatam a papa Greg. 11,
vt ibi dicitur in directorio, & alias retulimus. Item ab Innocẽ-
tio in gñali ſynodo, de ſum tri. & fi cath. firmiter credimus &
ſimpliciter cõfitemur, quod &c. pater a nullo, filius a patre ſo-
lo ſpiritusſanctus pariter ab vtroque: abſque initio ſemper ac
ſine fine, pater generans, filius naſcẽs, ſpiritusſanctus procedẽs,
cõſubſtãtiales. Item in cap. Damnamus, ſic: vna quædam ſum-
ma res eſt, incomprehẽſibilis ac ineffabilis videlicet eſſentia
ſubſtãtia ſeu natura diuina, quæ veraciter eſt pater, qui gñat,
& filius qui gignitur, & ſpiritusſanctus, qui procedit, vt diſtin-
ctiones ſint in pſonis, & vnitas in natura. Nota, cõcilij cõcluſiõe,
ſcilicet vt diſtinctiones ſint in perſonis &c Quia præmiſerat
& eſſentiam & perſonas & actus notionales] ideſt gñare, gigni
procedere,] ideo oportet ad cõcluſionis ſufficientiam dicere
quod Cõcilium in ly perſonis ſubintelligit actus notionales
proprios perſonarum, quos præmiſerat. Vult ergo dicere ſic
apertius: vt diſtinctiones ſint in perſonis actibusque earum
notionalibus [modo præmiſſo,] & vnitas in natura. Item a
regulis fidei, traditis ab Auguſtino in libro de fide ad petrum
Pulcherrimũ ſermo quo digniſſimum.
ca. 6, ſic: firmiſſimè tene, & nullatenus dubites: Patris, & fi-
lij, & ſpiritusſancti, vnã quidem eſſe naturam, tres verò perſo-
nas: Patremque ſolum eſſe, qui dixit. Hic eſt Filius meus dile-
ctus; & Filium ſolum eſſe ſuper quem illa vox ſolius patris ſo-
nuit; & ſpiritumſanctum patris & filij ſolum eſſe, qui in ſpecie
columbæ ſuper Chriſtum baptizatum deſcendit, & quinquage-
ſimo die poſt reſurrectionem Chriſti fideles in vno loco poſi-
tos in linguarum ignearum viſione adueniens repleuit. Illam
verò vocem quam ſolus locutus eſt Deus pater: & illam car-
nem, quam ſolus homo factus vnigenitus Deus aſſumpſit, & il
lam columbam, in cuius ſpecie ſpiritusſanctus ſuper Chriſtum
Quõ Dei opa ad intra & ad extra differant.
deſcendit, illaſque linguas igneas, in quarum viſione fideles
vno loco conſtitutos repleuit: opera eſſe totius Trinitatis, ideſt
vnius Dei, qui fecit omnia in cœlis & in terra viſibilia & inui
ſibilia. Hæc ibi. Ecce: q; ſecũdum fidem opera ad intra, ſ. gigne
re filium, filium gigni. ſpirare ſpiritumſanctum, non ſunt com
munia toti Trinitati [contra Raymundum:] Licet in vna na-
tura numero ſint omnes tres perſonæ; ſed opera ad extra ſunt
omnibus illis communia. 3° vides, quõ ex his viciſſim præſens 3
Angelica doctrina firmetur.

¶ NOT. Præſentem articulum adiuuat in ordine articulus
Pro ſtudio varie. etc.
151. 160. 186. Item pro in corpore dicto ly ſic igitur dicendum
eſt, q; potentia gñandi principaliter ſignificat eſſentiam. &c.
vide tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris concordantias, poſt
annexas num. 497. Item pro ly & ideo potentia generandi ſi-
gnificat in recto naturam diuinam & in obliquo &c. vide ibi,
num 984 Item pro in reſponſione ad 1^m^. dicto ly potentia non ſi
gnificat ipſam relationem principij ſed &c. non quidem ſicut
agens dicitur principiũ, ſed ſicut id, quo agens agit, dicitur &c.
vide ibi num. 200.

ARTICVLVS SEXTVS.

*Vtrum actus notionalis ad plures perſonas termina-
ri poſſit.*

CONCL. M. In diuinis eſt tantum vnus Pater, vnus filius 219
vnus ſpiritusſanctus.

¶ *Corollarium.* Ergo actus notionalis ad plures perſonas ter
minari non poteſt.

¶ PROB. * Quia perſonæ ſunt relationes ſubſiſtentes, & 1
relationes ſubſiſtentes vnius ordinis non poſſunt multiplica-
ri: * Quia Deus omnia intelligit, & vult, vno ſimplici actu:
* Quia perſonæ procedunt naturaliter; & natura eſt determi- 2
nata ad vnum: * Quia ſingulæ perſonæ ex hoc, q; ſunt vnæ [pu 3
ta. vnus filius, vnus &c. ſunt perfectæ.] 4

1^m^ de maiori. Generandi. ℞. vt ly Generandi eſt ge rundiuum verbi actiui non, vt eſt ge
rundiuum verbi vel paſſiui vel impersonalis. §. Tunc &c. Licet
enim in filio ſit potentia generandi paſſiuè, vel impersonaliter
ſumpti,

grandam eſſe, Anathema ſit: Item can. 24. ſiquis de patre & filio rectè ſentiat, de Spirituſancto autem hallucinetur, hereticus eſt: Item can. 25. ſiquis diuinitatem diuidat; ſingulatim Deum Patrem dicens, & Deum filium, & Deum Spiritum ſanctum, & contendat tres Deos rectè dicendos; & non vnum propter vnam diuinitatem in tribus ſubſiſtentijs, vnamq; poteſtatem, quam eſſe credimus & ſcimus Patris & Filij & Spirituſſancti; Aut è diuerſo ſubtrahens filium & ſpiritumſanctum exiſtimet ſolum patrem Deum dicendũ vel vnum ipſum Deũ credendum eſſe; Anathema ſit. Nam Deorum nomen & angelis & ſanctis omnibus à Deo per gratiam impoſitum atque tributum eſt. De patre autem & filio & ſpirituſancto, propter vnam & Æqualem diuinitatem, non deorũ nomina, ſed Dei noſtri nomen ſignificatur & declaratur: vt credamus nos in patrem & filium & ſpiritumſanctum tm baptizari; & non in Archangelorum aut Angelorum nomina ſicuti hæretici, aut Iudæos, aut Ethnicos inſanos. Hæc ille. Quædam horum fatentur ad q. 13. ar. 9. & q. 29. ar. 6. & q. 30 ar. 1 & 2. & q. 31. ar. 1. 2. & 4. & q. 39 ar. 1. & 2. & 3. Item à Concilio Lateranenſi ſub Martino Papa ſeu à decretis ſynodicis Martini papæ primi, can. 1 ſiquis non cõfitetur ſecundum ſanctos patres proprie & verè, patrem & filium & ſpiritumſanctum trinitatem in vnitate, vnitatem in trinitate; hoc eſt, Vnum Deum in tribus ſubſiſtentijs conſubſtantialibus, & æqualis gloriæ, vnam eandemq; trium deitatem, naturam, ſubſtantiam, virtutem, dominationem, regnum, poteſtatem, voluntatẽ, operationem, increatam incomditam, ſine initio infinitam, immutabilẽ, creatricem omnium prouidam & protectricem Anathema ſit. Item ab eodem can. 16. ſic; ſiquis non confitetur ſecundum ſanctos patres propriè, & verè omnia, quæ tradita ſunt & prædicata ſanctæ & apoſtolicæ Dei Eccleſiæ ab ipſis ſanctis patribus, & probabilibus & vniuerſalibus quinq; concilijs, vſq; ad vnũ apicem, verbo & mente, ſit condemnatur. Hæc ibi. Quis modò neſciat, æqualitatem trium perſonarum, immò Homouſion. i. conſubſtantialitatem à Concilijs Niceno primo & ſequentibus eſſe traditam & prædicatam ſanctæ & apoſtolicæ Dei Eccleſiæ? Condemnati ergo ſunt; q veré & propriè tres ipſas perſonas eſſe coæquales atque conſubſtantiales, non credunt & non confitentur. Quintum concilium, de quo ſupra meminit can. 16. eſt conſtantinopolit anum quintum (vt patet ex libro decretorum diſtinct. 15 Sicut ſancti Euangelij.) quod etiam ca. 1. dicit; ſi quis non confitetur, Patris & filij & ſpirituſancti vnã naturam ſiue eſſentiam, vnam virtutem, & poteſtatem, Trinitatem conſubſtantialem, vnam Deitatem in tribus ſubſiſtentijs ſiue perſonis adorandam talis Anathema ſit. Vnus enim Deus pater, ex quo omnia, & vnus dominus Ieſus, per quem omnia, & vnus ſpirituſſanctus, in quo omnia. Hæc ibi. Item à &c. vt q. 41. ar 3. & q. 34. ar. 2. & q. 41. ar. 2 & q. 36. ar 1. & q 33. ar. 1.

3. & q 39. ar. 1. 3° vides quomodo ex his omnibus viciſſim Angelica hæc doctrina ſtabiliatur.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine. 2a 5. 203. item pro in reſponſione ad pri ũ dicto ly quantitas molis, vel quãtitas dimẽtiua, quæ in ſolis rebus corporalibus &c. vide tabulæ magnæ aureæ Diui Thomæ concordantias poſt annexas num. 1080 item pro ly Vnde in diuinis perſonis locum non habet (. ſ. quantitas molis) vide ibi num. 470. item pro ly alia eſt quantitas virtutis, quæ attenditur ſm perfectionem alicuius naturæ &c. vide ibi num. 555. item pro in ad tertium ly Quia igitur filius accipit à patre, vnde eſt æqualis ei, & non è conuerſo (. i. pater non accipit à filio vnde eſt æqualis ei,) propter hoc &c. vide ibi num. 80.

Nota ly verè, & propriè: ly vſque ad vnum apicem, verbo, & mente.

Pro Homuſio narratione coæternitate, & c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum perſona procedens ſit coæterna ſuo principio, vt filius patri.

21. CONCLV. Neceſſe eſt dicere, filium eſſe coæternum patri.

¶ PROB. Quia hoc q; aliquid exiſtens ex principio ſit poſterius ſuo principio, poteſt eſſe ex parte vel agentis vel actionis: Et in diuinis perſona procedens non poteſt eſſe ſuo principio poſterior neq; ex parte agentis neq; ex parte actionis.

¶ NOT. Concluſionem, & probationem intelligas etiam de ſpirituſancto reſpectu ſcilicet patris & filij à quibus tanquã ab vno principio vna ſpiratione procedit.

1. 1^m^ de conſequentia 1^a^ *Modo.* ℞ Proceſſionis creaturæ: non, proceſſionis perſonæ diuinæ. § Tũc &c. Nam filius & ſpirituſſanctus aliquo modo proceſſionis creaturæ non procedunt, vt ex illis duodecim modis argumentans opinatur; ſed procedunt modo nobis, per aliquem noſtrorum modorum, perfectè irrepræſentabili. exemplum huius irrepræſentationis potes à fortiori ſumere ex viſibilibus. Vides vnius ſolis lumẽ: videas quinque vel plurium, millium lucernarum candelarum quantumlibet grandium eorundem lumina. Nunquid iſta infinita ferme illud vnum vnius ſolis lumen æquabunt? Minimè omniũ. Immo à talis vnius perfecta repræſentatione multipliciter admodum (vt patet e viſu tarantu) deficient. Ignorantiſſimi igitur hominis eſt velle modum diuinæ proceſſionis perfectè repræſentare per, non dicã duodecim, ſed infinitos modos, ſi darentur proceſſionis creaturarum quantumuis nobiliſſimarum. Impoſſibile. n. hoc magis eſt in infinitum; quã illud plurimorum lucernarum reſpectu ſolis.

Exemplo hoc diſce non mentiri damnari?

2^m^ de minori. *Principium.* ℞ durationis: non originis § Tũc &c. Principium. n. originis tantum in diuinis eſt

3^m^ de conſequentia 1^a^ *Generatur.* ℞. Cum tranſmutatione: non, ſine tranſmutatione. §. Tũ. &c. Non. n. filius generatur cum exitu de potentia ad actum, vt argumentum credit: ſed generatur ſine tali exitu.

4^m^ de minori. *Generari.* ℞ Succeſſiuo. non permanente. §. Tunc &c. Licet. n. illud, quod eſt in generari ſucceſſiuo. i. temporali, ſit imperfectum, tanquam vnam perfectionem acquirens poſt aliam; vt arguitur: tamen illud, quod eſt in generari permanente. i. æternitate, eſt perfectum, tanquam ſimul habens omnem ſuam perfectionem.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem interimas hæreſes Raymundi Lull. (Prat. Raymundus Lull.) dicentis, Pater Deus eſt, antequam eſſe Deus filius: Item Menatis Arriani (Prat Menas Diac.) dicentis, Verbum Dei non ſemper erat, Item Pauli Samoſetani (Paulus Samoſe.) dicentis; filium non eſſe ſempiternum cum patre credendum; Item Lucæ Sternberger (Prat. Lucas Sternberg.) dicentis, ſpiritumſanctum nihil aliud fuiſſe quàm illam columbam, quæ deſcendit ſuper Chriſtum baptizatum. ſic hunc igitur ſpirituſſanctus nõ erat coæternus patri & filio. ſic & hi qui ponebãt ſpiritũſanctũ creaturã, de qbus q 36. ar. 1. & q. 19. ar. 1. & q. 41. ar 1. & q. 41 ar. 3 mentio ſit, vnde tet & hi, qui dixerunt, Melchiſedech fuiſſe ſpiritumſanctum; Item qui ſe eſſe iactabant ſpiritumſanctum, vt Manes Thomas Manichæus Montanus (Prat. 1° Malch ſedechiani. 2 Manes, Manichæi, Tho. Mõtan. Cataphriges) hi omnes coæternitatem ſpirituſſancti re vera impugnabant ſic dicendo: & ideo per huius articuli rationem cõuincuntur. 2° habes: quomodo per rationem eaſdem, vniuerſa iſtas iuſtiſſimè fuiſſe damnatas à Concilio Lat. ſub Innoc. 3. de ſu. tr. & fi. cath. Firmiter credimus & ſimpliciter q; &c. pater & filius & ſpirituſſanctus ſunt tres quidẽ perſonæ ſed vna natura ſimplex omninò &c. conſubſtantiales, & coæquales & coomnipotentes & coæterni. item à ſymbolo Athanaſij. & ab omnibus his inducitur in præcedenti videlicet articulo. Vide per totum: licet ſufficeret ad inſanias has cum ſimilibus reuincendas, vide ſcilicet ſunt Homouſion. i. conſubſtantiales. Item à regulis fidei, traditis ab Auguſtino in li. de fi ad Pe cap. 5. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, Patrem, & Filium, & Spiritumſanctum. i. ſanctam Trinitatem, vnum verum Deum ſine initio ſempiternum eſſe. Hæc ſempiternitas Intimatur in pſalmo 73. vbi dicitur, Deus autẽ Rex noſter ante ſecula, & alio loco, Rom. 1. Sempiterna quoq; eius virtus & diuinitas. Hæc ibi. Item à Papa Damaſo, in profeſſione fidei catholicæ ad Paulinum Macedoniæ Epiſcopũ, Canon. 8. ſic; ſi quis nõ perpetuò patrẽ, nõ ꝑpetuò filiũ, nõ ꝑpetuò ſpiritũſanctũ, eſſe dicat, anathema ſit. Itẽ à Cõfeſſione fidei, quã B. Hieronymus ad Damaſum Papam ſe didiciſſe in Eccleſia catholica eamq; ſemper tenuiſſe ac tenere teſtatus, ſic; Credimus in Deum patrem omnipotentem cunctorum viſibilium & inuiſibilium conditorem. Credimus & in dominum noſtrum Ieſum Chriſtum &c. verum Deum vnigenitum & verum Dei filium; nõ factum. non adoptiuum, ſed genitum, & vnius cum patre ſubſtantiæ, quod Græci dicunt homouſion; atq; ita per omnia æqualem Deo patri, vt nec tempore, nec gradu, nec poteſtate poſſit eſſe inferior, tantumq; ei intendat eſſe illum, qui eſt genitus quantus eſt ille qui genuit. Non autem, quia dicimus genitũ à patre filium diuina & ineffabili generatione, aliquod ei tempus aſcribimus: ſed nec patrem aliquando cœpiſſe, nec filium. Nec n. aliter confiteri poſſumus æternum patrem, niſi confiteamur etiam coæternum filium. Ex filio. n. pater dicitur; & qui ſemper pater fuit, ſemper filium habuit. Credimus & in ſpiritumſanctum, verum Deum, ex patre & filio procedentem, æqualem per omnia patri & filio voluntate, poteſtate, æternitate, ſubſtantia. Nec eſt proſus ali-

1. Vnd. q. 8. Fecl. contra har. Ray. Mel. Pau. Mel. Men. &c. damn. à Concilijs, à Papa &c.

2.

Fides, B. Hieronymi

quia in trinitate gradus, nihil quod inferius superiusvè dici poſſit. ſed tota Deitas ſui perfectione æqualis eſt, vt, exceptis vo cabulis quę proprietatem perſonarum indicant, quicquid de vna perſona dicitur, de tribus dignißimè poſſit intelligi. Hæc ibi. Hæc Damaſus Papa non tantum his, ſed etiam alijs. B. Hieronymi ſcr ptis authoritatem dedit: vt legitur in vita eiuſdem Pontificis. Item ab omnibus Concilijs. Nam omnia Nicęnam fidei catholicæ definitionem reuerenter acceptant: & in Nicæa, Homouſion, nimirũ eſſe ſtabilito, quęcunque alia (puta coæternitas, coomnipotentia, coæqualitas & huiuſmodi) ſtabilita de fide intelligantur. Contrariaque damnata. Hæc monebat ſuprà B. Hieronymus. Cum. n. dixiſſet, quod Græci dicunt Homouſion, è veſtigio intulit, atque ita per omnia æqualem Deo patri. Ac ſi apertius dixiſſet. Conceſſo quòd perſonæ ſint eiuſdē ſubſtantiæ eſſentiæ, oportet neceſſariò cōcedere: q̃ ſint per omnia. i. æternitate ſcilicet in gradu in poteſtate in ſapientia in bonitate &c. æquales. Quomodo. n. eiuſdem ſubſtantiæ omnes perfectiones ſimpliciter continentis poſſunt intelligi: niſi & in omnibus his, non accidentaliter ſed ſubſtantialiter, æquales intelligantur? 3° vides, quomodo ex his vir ſūm Thomiſticæ hæc doctrina firmetur?

Vnicè vocabulo: Homouſion, plurima determinantur.

3.

Pro ſtudio vario. ¶ NOTATIO. Præſenti ſeruit articulo articulus in ordine 115. 146 33 46.160.161.48.46. Item pro in reſponſione ad 2^m dicto ly æternitas excludit principium durationis, ſed non &c. vide tabulæ magnę vere aureę Doctoris Angelici concordātias poſt annexas num. 570.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in diuinis perſonis ſit ordo naturæ.

111 CONCL. Oportet, in diuinis perſonis eſſe ordinem originis abſq; prioritate.

¶ PROB. Quia ordo dicitur ſemper per comparationem ad aliquod principium: & in diuinis oportet principium ſecundū originem, abſque prioritate, eſſe.

1^m de maiori. *Natura.* R. Vel in cōmuni, vel in ſpeciali. §. Tūc &c. Licet. n. ordo naturæ non ſignificet notionem in ſpeciali; ſignificat tamen eam in communi.

2^m de maiori. *Quibuſcunque.* R. Non exiſtentibus relationes. §. Tūc &c. Nam perſonæ diuinæ, in quibus eſt ordo naturæ, ſunt relationes.

3^m de maiori. *Ordinatur.* R. Eo modo, quo ordinatur: non autem, eo modo quo non ordinatur. §. Tūc &c. Non. n. natura diuina ordinatur in ſeipſa, cum ſit vna omnino ſimplex; ſed ordinatur in perſonis. Inquantum vna perſona naturam ip ſam omninò totam alteri ſine aliqua prior tate communicat.

4^m de maiori. *Eſt.* R. ſecundùm rem, non ſecundùm principij rationem. §. Tūc &c. vt in littera patet.

APPENDIX.

1. *Vtil. p. S. Eccl. ad tegen dum dogma fidei &c.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem rectè oſtendas, rectè dictum ab Athanaſio in ſymbolo ſuo, quod eſt reg la fidei, ſic: Neque confundentes perſonas. Hoc eſt. Neque dicentes, q in perſonis non ſit ordo: quia aliter ibi eſſet confuſio; quia vbi multitudo ſine ordine aliquo, ibi eſt confuſio. Non autem ibi vult Athanaſius ordinem, qui dicat prius & poſterius, ſeu q ſit ibi prioritas aliqua; quia poſt multa ſubdit. & in hac trinitate nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus. Vult ergo dicere, per ly Neque confundentes perſonas q in diuinis ponendus ſit ordo ſine aliqua prioritate. Hic autem eſt ordo naturæ originis, ſeu (quod in idem redit) ordo naturæ. Secundum. n. talem ordinem ſolum alter ex altero: non autem alter eſt prior altero. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, dictum ſupra q. 5. ar. 5. & q. 6 ar. 1. non diſcordare à fidei dogmate tradito ibi ab Athanaſio. ſtat. n. q in diuinis non ſit ordo aliquam prioritatem aut poſterioritatem includens, vt in locis ſupra citatis decidi ur: & q̃ in diuinis ſit ordo prioritatem quantumlibet paruulam atque poſterioritatem excludens.

3. 3° habes: quomodo, ſtante ſecundùm fidem trinitate perſonarum, per rationem tanquam radicaliter demonſtres, q: proceſſio eſt, immo & proceſſiones ſunt, in diuinis. q. 27. at. 1. & 3. nec 4. ſcilicet detur ibi confuſio. 4° vides: quomodo ſtabilias ex his fidem ut Concil. ſio.

Pro ſtu. ¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit articulus in ordine 115.221.459.103.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum ſit æqualis patri ſecundum magnitudinem.

CONCL. Neceſſe eſt dicere, filium eſſe æqualem patri in magnitudine. 115.

¶ PROB. Quia filius habet perfectionem naturæ eandem, quam pater: & magnitudo in diuinis non eſt aliud, quàm perfectio naturæ Dei.

Regula vniuerſaliſſima. ¶ NOT. In omnibus ſimilibus, & ſuprà & hic & infrà, idē ſubintelligendum ubi de ſpiritu ſancto reliqui non ſanctus doctor licet alicubi id non expreſſerit. Semel enim pro ſemper dictum eſſe voluit q. 31. ar. 4. q omnes tres perſonæ ſunt idem in omni eo, quod relatio perſonalis, ſeu oppoſitio originis, non diſtinguit. Quod quidem dictum à concilio Florentino pro communi Theologorū axiomate approbatū fuiſſe, aliàs declaratum eſt.

1^m ex Ioa. *Maior.* R. ſecundùm humanitatem, non ſecundùm diuinitatem. §. Tūc &c. Licet. n. filius ſecundùm humanitatem ſit minor patre, vt authoritates intendunt, tamen ſecundùm diuinitatem eſt ei in magnitudine æqualis.

¶ ITEM ex Apoſtolo. *Subiectus.* R. Vt hoc nomen dicit tantum: eſſe à principio: non, vt dicit eſſe inferiorem. §. Tūc &c. Licet. n. hoc ſecundùm diuinitatem ſit patri ſubiectus primo modo. i. originatus ab illo: vt Hilarius in libro de ſynodis expoſuit: tamen filius ſecundùm diuinitatem non eſt patri ſubiectus ſecundo modo. i. inferior illo.

Sēper obſeruandū hoc, & in ſimilibus. ¶ NOT. Dictum præmiſſum Hilarij non, ſine explanatione mox ad litteram expreſſa, debet aliquando pronunciari: ſicut nec illud eiuſdem. Donantis authoritate pater maior eſt. Et hoc pro cautela locutionis noſtrę dicta ſunt non quòd Hilarij dicta, in libro illo præſertim, omni honore non proſequamur.

2^m de maiori. *Paternitas.* R. quantum ad abſolutum, nō quantum ad relationem. §. Licet. n. filius nō habeat paternitatem, quantum ad relationem dantis, vt arguitur, habet tamen eam, quantum ad abſolutum, i. eſſentiam, vt dicitur in littera.

¶ NOTATIO. Dignitas, perfectio, æqualitas, ſimilitudo (vt in textu) ſunt prædicata eſſentialia: non autem de numero relationum. Ex textu ergo videtur dicendum, quòd paternitas, filiatio, proceſſio, ſi conſiderentur præcisè quantum ad relationem, neque dignitatem dicit, neque indignitatem: neque perfectionem, neque imperfectionem: neque ſimilitudinem, neque diſſimilitudinem; neque æqualitatem, neque inæqualitatem: ſed ab omnibus his abſtrahunt.

3^m de maiori. *Totum, pars.* R. Proprie, non ſimilitudinariè. §. Tūc &c. In diuinis. n. licèt totum & pars ſint quandam ſimilitudinem ſint: vt arguitur, & dicitur q. 42. ar. 3. tamen ibi propriè non eſt.

APPENDIX.

1. *Vtil. p. Sa. Eccl. contra hæreſim damnatam à Papa, & ad intelligendū concilia.* ¶ EX articulo habes. 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim cuiuſdam Innominati (Directo. inquiſit. 2. par. q. 10. de viginti duabus vigeſima ſecunda) dicentis: quòd ſolus Deus pater eſt optimus, ſed Dei filius eſt bonus in primo gradu, ſpiritus ſanctus in ſecundo gradu. Magnitudo. n. in Deo eſt eius bonitas; atque ideò tam magnus, quàm bonus. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò fuiſſe damnatam à Gregorio xi. Poſtquam enim oculariter videtat libellum continentem. 25. articulos inter quos vigeſimus ſecundus erat prænarratus, poſtquam ſuper illis conſilium magiſtrorum in Theologia de mandato ſuo corā dominis Cardinalibus plurimis habitum receperat, tandem per ſuas patentes literas ipſe Dominus Papa Reuer. Patri Fri Nicolao Eymerico ordinis Prædicatorum inquiſitori mandauit: vt idem hæreticæ prauitatis inquiſitor cum dño Archiepiſcopo Tarraconenſi dictos articulos tanquam hæreticales & verè erroneos cum ipſorum libello publicè condemnaret, quibus condemnatis, dictum libellum traderet ignibus comburendum. Et ſic factum fuit. Conſule ibi directorium. 3° habes: reſponſione ad primum: quomodo per rationem Hilarij authoritate fultam declares catholicum ſenſum Concilij Syrmienſis: ne quando poſſit quis occaſionem errandi inde ſumere. & bona lex illi hæc in ruinam de Concilio Syrmienſi vbique, quando pro veritate allegatur, loqui intendimus ſolum quo ad illam partem, quæ ſuit facta, nunq quo ad illam, qua fuit prophanum. De qua re v. da ſummā conciliorum etc. 67. & in fine inter Concilium Lateranenſe ſub Leone decimo & Concilium Tridentinum, & Gabrielem Prateolum Marchiſſinum, ſup. in principio de concil. js. Hoc ergo concilium Syrmienſe tradendo quaſdam regulas orthodoxæ fidei art. ca. 16. Si quis audiens dominum patrem, & filium, & dominum à domino pluiſſe, dicens duos aſſerueret deos: anathema ſit. Non enim coaptamus filium patri ſed ſubditum nouimus. Neque enim deſcendit in corpus ſine voluntate 3°. *Catholica*

Expoſitio concilij, ac ſcripturarum ſimilium, ad eandem ſententiã. luntate patris, neque pluis à ſemetipſo, ſed à domino, authoritatem videlicet præbente patre: Neque ſedet à dextris à ſemetipſo, ſed audit dicentem patre Sede à dextris meis. Hęc, inquam, & ſimilia ſi quæ forſan in aliqua ſcriptura authentica inueneris, dicas ad ſupradicta reſponſiona ad Hil. quòd per ly non coaptamus filium patri ſed ſubdimus nominus, non intelligunt minorationem aliquam proſus: ſed quòd filius non eſt ſine principio originis ſicut pater, ſed originatus à patre. Vel dic quòd loquuntur, quoad hoc, de filio quantum ad humanitatem; vt innuit contextus mox ſequens. Item, per ly authoritatem habet à patre, minorationem filii ad patrem nullam deſignare intendunt ſed tantum originem, qua filius à patre ſicut eſſentiam ipſi æqualem, ita & authoritatem, & auditionem, & ſcientiam, & voluntatem, & omnia proſus æqualia accipit atque habet. Hæc dicta ſint pro quanto illud Syrmienſe, dicitur ſacrum à ſupradictis authoribus. Alias, pro quanto eſſet profanum, nec gloſſandum, nec audiendum eſſet; ſed anathematizandum. Vide authores ſupra allegatos in materia concilij huius; quos non, niſi
4. prout veritas exigit, ſequaris. 4° igitur vides, quo modo ex his omnibus veriſſim doctrina hæc Angelica firmetur.

Pro ſtudioſis. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 100. 186. 187. 221. 185. 220. 215. 176. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly relatiuo in diuinis non eſt totum vniuerſale, quamuis &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 1088.

ARTICVLVS QVINTVS

Vtrum filius ſit in patre, & è conuerſo.

224. CONCL. Secundum eſſentiam, relationem, & originem, filius eſt in patre; & econuerſo.

¶ PROB. [1] Quia eſſentia patris eſt in filio, filii eſſentia eſt in patre: & pater eſt ſua eſſentia, filius eſt ſua eſſentia. [2] Quia (ly ſecundum relationem) vnum relatiuè oppoſitum eſt in altero ſecundum intellectum. [3] Quia (ly ſecundum originem) proceſſio verbi intelligibilis manet in dicente, & quod verbo dicitur, in verbo continetur.

1m ex philoſopho. *Aliquid in aliquo.* ℞. Aliquid in aliquo creato, nõ aliquid increatum in aliquo increato. §. Tũc &c. Loquimur namque de modis, quibus res increata eſt in re increata, & nõ de rebus creatis: vt patet.

Eſſe in. ¶ NOT. Dicuntur etiã octo modi eſſendi in aliquo, ſi multiplicentur iſti quatuor, vt fit à nonnullis. Sed ſiue quatuor, ſiue octo, ſiue quantumuis plures fuerint, adhuc reſponſio data ſatiſfacit omnibus: quoniam, non niſi de rebus creatis, à philoſophis aſſignarentur illi modi eſſendi, in quocunque eſſent.

2m de maiori. *Exiuit.* ℞. Secundum diſtantiam eſſentialem: non, ſecundum ſolam diſtinctionem relationum §. Tũc &c. Filius.n. à patre exiuit, ſecundum diſtinctionem ſolam relationum: non autem ſm diſtantiam aliquam eſſentialem.

3m de maiori. *Oppoſitorum.* ℞. Alio modo, quàm relatiuè §. Tũc &c. Filius.n. & pater relatiuè, non alio modo opponuntur.

2. ¶ NOT. Tantò magis vnum relatiuè oppoſitorum erit in altero, quantò illa non opponentur ſecundum aliquid aliud, puta ſecundum eſſentiam. Nam tunc, quatenũ relatiua, erunt viciſſim in alterutro: & non habebunt aliquid, vel pauxillum impediens illam mutuam exiſtentiam vnius in altero. Sic eſt autem de perſonis diuinis; quòd ſcilicet ita relatiuè opponuntur, vt ſecundum eſſentiam nullatenus opponantur. Erunt ergo nõ tantum in ſe ipſis viciſſim pater, filius, ſpiritusſanctus: ſed maximè maximo modo, erunt in ſe inuicem.

APPENDIX

1. ¶ EX articulo habes 1°; quomodo per rationem confundas irrationabilem hæreſim Raymundi Lull. (Direct. inquiſit. 2. p q. 9 de Ray. Lull. artic. 27.) dicentis; quòd malè faciunt illi qui dicunt, quòd inter patrem & filium & ſpiritumſanctum non ſit tanta diſtinctio quanta eſt inter Deum & equum, cũ inter diuinas perſonas ſit maior concordia quam inter Deũ & equum. quæ maior concordia non poteſt eſſe ſine maiore diſtinctione perſonarum. Vide quàm incompactè, immo & contradictoriè, loquatur iſte ineptus ludificatus à diabolo. Sed ad id noſtrum. Tantam diſtinctionem ponis inter perſonas, quanta eſt inter Deum, & equum; ergo vnãquamque perſonam eſſe in alia, vt hic docetur, negat. 2° habes; quomodo per rationem

Vide pro. S. Eccl. contra hære. Ray. Lul. damnatã à ſumo. à Concil. à Papa

2. demonſtres, rectà hanc damnatam eſſe ab vnigenito Dei. Ioa. 14. Ego in patre & pater in me eſt. Quod quidem, ſecus non poteſt cum Arrianis dicentibus quòd filius ita eſt in patre, vt vas paruum in maiori vaſe. Vide ſupra ar. 3. Nam ex contextu patet; quòd dicere, Ego in patre & pater in me eſt, idem valet quod dicere, Ego & pater vnum ſumus: cum alterum iſtorum dicerit Chriſtus in declarationem alterius. Eſſe verò vnum de patre & filio dictum intelligitur quantum ad ſubſtantiam, ſecundum concilium Lateranenſe ſub Innocentio tertio, in hæc verba; Cũ ergo veritas pro fidelibus ſuis orat ad patrem, Volo (inquiẽs) vt ipſi ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus, hoc nomẽ, vnum, pro fidelibus quidem accipitur vt intelligatur vnio Charitatis in gratia, pro perſonis verò diuinis vt attendatur identitatis vnitas in natura. Hæc in de ſumma & fi. cath. Dãnamus, vbi ex profeſſo loquitur contra Abbatem Ioachim illam ſententiã Ioa. 17. ad quandam vnionem diuini amoris collectiuam, veram ac propriam ſecludendo, extorquentem & non eodem ſenſu. Siquis igitur ſententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. Hæc ibi. Vniuerſaliter ergo certiſſimè tenendum: quòd hoc nomen vnum, quemadmodũ & primæ Ioa. 5. tres ſunt qui teſtimonium dant in cęlo, Pater, Verbum, Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt, dicit numeralem ſubſtantiæ vnitatem; quando dicitur de diuinis: & quòd aliam vnionem dicit, quando profertur de creatis, licet in eodẽ ſit contextu, quẽadmodum ibi ſequitur, Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, Aqua, & ſanguis, & hi tres vnũ ſunt. Regula ſynodica. Hanc ſynodicam pro expoſitione ſimilium ſcripturarum regulã diligentiſſimè nota contra Arrianos. Quã regulã eſſe extẽdendam etiam ad alia de Deo & creatis dicta, inſinuat idem concilium per hoc, quod ſubdit: quemadmodum alibi veritas ait; Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cęleſtis perfectus eſt. Ac ſi diceret manifeſtiùs. Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater veſter cęleſtis perfectus eſt perfectione naturę, vtraque videlicet ſuo modo. En ex concilio à ſimili: quòd oẽs propoſitiones de Deo & creatis dictæ intelligendæ ſunt proportionaliter. i. ſuo vtrinque modo. Item illa Raymundi reſtè damnatã à Papa Gregorio XI. poſt diligentis examinis diſquiſitionem de fratrum ſuorum conſilio, vna cum tota doctrina eiuſdem Raymundi: vt refert idem directorium ibi. Item à Concilio Toletano XI. ſub Vitaliano Papa, in publica pronunciatione fidei catholicę articulo tertio ita dicente; ſicut ſplendorem luci videmus inſeparabiliter inhærere, ſic confitemur filium à patre ſeparari non poſſe. Tres ergo illas vnius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundimus; ita ſeparabiles nullatenus prædicamus. Quandoquidem hoc nobis dignata eſt ipſa Trinitas euidenter oſtendere: vt etiã in omnibus, quibus voluit ſingillatim perſonas agnoſci, vnam ſine altera non permittat intelligi. Nec.n. Pater abſq; filio cognoſcitur; nec ſi. e patre filius inuenitur. Relatio quippè ipſa vocabuli perſonalis, perſonas ſeparari vetat. Hæc ibi. Item à Concilio illo Latera. de ſum. & fi. cath. Damnamus ſic; Dici non poteſt quòd partem ſubſtantiæ ſuæ pater filio dederit, & partem ſibi retinuerit; cùm ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex omninò. Sed nec dici poteſt; quòd pater in filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generãdo, quaſi ſic dederit eam filio, quòd non retinuerit eam ſibi; Alioquin deſiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo; quòd ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit; Et ita pater & filius habent eandem ſubſtantiam, & ſic eadem res eſt pater & filius, necnon & ſpiritusſanctus ab vtroque procedens. Hæc ibi. Vide quæſt. 41. art. 2. de
3. Arrio cum ſimilibus damnatis 3° igitur videre potes apertè; quomodo ex his viciſſim omnibus doctrina hæc Angelica firmetur.

Vnũ, quãdo dicitur in diuinis, quid ſignificet.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum filius ſit æqualis patri ſecundum potentiam.

225. CONCL. Neceſſe eſt dicere; quòd filius eſt æqualis patri in poteſtate.

¶ PROB. Quia potentia agendi conſequitur perfectionem naturæ: & neceſſe eſt dicere, quòd filius eſt æqualis patri in perfectione naturæ. ar. 4.

1m de Euang. Ioa. *A ſe.* ℞. Dicit hoc: ſed non dicit. Per ſe. §. Tũc &c. Non.n. filius, eò quòd non poteſt à ſe quicquam facere, eſt minor patre quã à ſe (vtpote à nullo eſſentiam potentiam &c. accipiens) poteſt omnia facere: ſcilicet, ſi non poſſit per ſe facere, eſſet minor patre.

qui poteſt per ſe facere.

¶ NOTATIO. In arguendo mutatur quid in ad aliquid (vt à ſimili ſupra ar. 4. 2^{m}) & à negatione de ad aliquid tranſitur ad negandum quid in filio: & ideò nihil prorſus valet argumentum contra concluſionem. Pro quo ſciendum, q̃ ly A ſe, dicit ad aliquid: & ly Per ſe, dicit quid. Nam ly A ſe, dicit originem: Et ly Per ſe, dicit eſſentiam. A ſe igitur neque vult neque poteſt velle, filius: à ſe neque ſapit, neque ſapere poteſt filius, à ſe neque eſt bonus, neque poteſt eſſe bonus, filius: quia neque à ſe, neque non à patre poteſt eſſe filius; cui pater eſſentiam dãdo dedit & velle, & ſapere, & bonum eſſe, & omnia hæc atque alia poſſe; cũ vniuerſa prorſus illa ſimplex eſſentia ſint. Per ſe autem & vult, & poteſt velle, filius: per ſe & ſapit, & poteſt ſapere, filius: per ſe & bonus eſt, & poteſt eſſe bonus filius; quia eandem omninò eſſentiam, quam habet pater, habet filius. Tantus ergo filius, quantus pater: & tamen cum hoc filius ſemper eſt filius, nunquam pater, ac pater ſemper eſt pater, nunquam filius. Tantus vnus quantus alter; quia vterque Deus: Per ſe vnus, per ſe alter, quia vterq; Deus. A ſe vnus, nõ à ſe alter, quia vnus eorum pater, alter filius. Dicere ergo, filius non poteſt à ſe facere quicquam, eſt idem quod dicere, filius non poteſt facere, q̃ non ſit à patre, vel q̃ non ſit filius. Diſtincta itaque dic ex origine perſonas, Vnam eſſentiam: & omnia concordabit.

Ly A ſe, ly Per ſe, in diuinis egregiè exponuntur.

2^{m} de maiori. *Potentia.* ℞. ſi ſit diſtincta à potentia obedientis & audientis, non, ſi ſit omninò eadem. §. Tunc &c. Pater n. præcipit & demõſtrat filio per eandem numero potentiam, per quam filius ipſi obedit eumque audit, non autem per diſtinctam.

3^{m} de concluſione. *Ad omnipotentiam patris.* ℞. Vt patris eſt, non, vt omnipotentia eſt. §. Tũc &c. Licet n. filius non habeat patri æqualẽ potentiam cum iſta relatione, ſcilicet vt eam det alicui per generationem: habet tamen patri æqualem potentiã, vt potentia abſolutè eſt, i. non addita iſta relatione.

¶ NOTATIO. Simili modo arguendi, ſi valeret, poſſet inferri, q̃ pater non eſt æqualis filio ſm̃ potentiam, dicendo. Filius habet potentiam, vt generetur; pater autem non habet potentiam, vt generetur: ergo filius habet maiorem potentiam, q̃ pater. Tale quid habetur ſupra ar. 4. 2^{m}; ex quo, à ſimili, poſſet argui ſic. Filiatio pertinet ad dignitatem filij: at filiatio non conuenit patri: ergo non quicquid dignitatis habet filius, habet pater. Cæterũm præſenti reſponſio huiuſmodi fallaciæ fugantur. De mutatione quid in ad aliquid, vide etiam hic in reſponſione ad primum annotatione. Vtrum filiatio, paternitas, dicant dignitatem, & quomodo: vide ſupra ar. 4. in notatione reſponſionis ad ſecundum.

Fallacia.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem intentias hæreſes 1° Maximini Arriani, 2 Petri Abailardi, 3 Menatis Arriani; 4 origeniſtarum (Prat. Maximinus Arrianus, Petrus Abailard allegando tamen Diuum Thomam; Menas Dj Arrianus, origeniſtæ) dicentium; 1° Filio potẽtior eſt pater, q̃ filium genuerit, filius autem non, & q̃ potuit gignere, non filius. 2 Item Potẽtia eſt propria patri, ſicut ſapientia filio, & benignitas ſpirituiſancto. 3 Item Inenarrabilis eſt pater filio, neq; n. perfectè cernere poteſt verbum patrem, neque perfectè & certò eum cognoſcere; etenim ſuamipſius quoque ſubſtantiã, vti eſt, filius non nouit. 4 Item ſpiritusſanctus non poteſt videre filium. Circa hæreſim Petri Abailardi, vt ipſam ab articulo præſenti nouerit impugnari, nota q̃ ſi potentia eſſet propria patri, non conueniret filio, & ſic pater non eſſet æqualis filius ſm̃ potentiam. Sicut etiam ſi ſapientia eſſet propria filio, neque patri neq; ſpirituiſancto conueniret, & ſi benignitas eſſet propria ſpirituiſancto, neque filio neque patri conueniret. Abailardus ergo, illo ſuo errore æqualitatem diuinarum trium perſonarum ad inuicem abſtulit.

Vid. p. S. Eccl. contra har. Max. Abai. Men. Orig. dan. à Papa. à Concilijs, &c.

2 2° habes quomodo per rationem oſtenſa, has omnes rectè damnari à Papa Innocentio III. in de ſu. tri. & fi. cath. Firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur q̃ &c. Pater & filius & ſpiritusſanctus ſunt coomnipotentes coæterni conſubſtantiales coæquales. Item à Papa Damaſo, in profeſſione fidei cath. ad Paulin. Maced. Epm. Canon. 1. ſic; Anathematizamus eos, qui non cũ libertate omni vnà cum patre & filio eiuſdem ſubſtantiæ, & poteſtatis, exiſtere ſpiritumſanctum prædicant. Item canon. 10. Si quis non dicat patrem per filium poſteà incarnatum, & ſpiritumſanctum creaſſe omnia viſibilia videlicet & inuiſibilia; Anathema ſit. Item ab eodẽ can. 11. 12. 13. 14. 15. vt ſupra art. 1. Item à Concilio Toletano 1. in de regul. fidei ca. 1. ſic. Credimus hanc trinitatem perſonis diſtinctã, ſubſtantia vnitam, virtute poteſtate maieſtate indiſtinctam. Item à concilio Toletano tertio ſub Pelagio II. Papa contra Arrium congregato, in confeſſione fidei cath. canon. 6. ſic; Quicunque neſcire filium Dei, quod Deus pater ſciat, dixerit, Anathema ſit. Item canon. 9. Quicunque ſpiritumſanctum, ſicut patrẽ & filium, verum Deum & omnipotentem eſſe non credit; Anathema ſit: Item canon XI. Quicunq; patrem & filium & ſpiritumſanctũ honore & gloria & diuinitate ſeparat, aut diſiungit; Anathema ſit. Item à Concilio Conſtantinopolitano primo congregato contra Macedonium ſpirituiſancto iniuriũ, in ſymbolo fidei ſic; Credimus in ſpiritumſanctum dominum, &c. cũ patre & filio adorandum & conglorificandum. Hæc ibi. Quomodo autem ſpiritumſanctum conglorificant illis, qui eum aliquid neſcire vel non videre dicunt, quod pater & filius norunt ac vident? Notabis autem, q̃ intantum aliqui contra ſpiritusſancti magnitudinem coniurarunt: vt viliſſimo ſuo ipſorum ore hanc hæreſim euomere veriti non ſint: q̃ ſcilicet ſpiritusſanctus aliquid recipit ab Eccleſia, ſicut Chriſtus inquantũ homo accepit à ſpirituſancto. Sic blaſfemauit quidam Ioannes de Parma: vt refert Directorium inquiſitorum 2. par. q. 9 Errores Ioan. de Parma. 18. error. Hunc ergo & habes quomodo per rationem articuli ſancti Thomæ diſſipes; & quomodo per rationẽ eiuſdem oſtendas, meritò talem impiiſſimum errorem damnatum fuiſſe à Papa Alexandro quarto: teſtante Directorio ibi. Pro præſenti appendice in condemnationem errorum, videbis multa art. 1. & 2. & 4. & 5. multaque hic dicta viciſſim iuuant illorum articulorum appendices. ſpeciatim contra Abailardum etiam q. 33. ar. 8. contra Menatem. q. 34. ar. 2. plura pro ſpirituſancto q. 36. ar. 1. & q. 39. ar. 1. 3° vides quomodo ex his omnibus viciſſim firmetur angelica ſancti doctrina. 3

Iniuria maxima in ſpiritũſanctum.

Quæſtio. XXXXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum alicui perſonæ conueniat mitti.

CONCL. Miſſio ſm̃ q̃ ex vna parte importat originem à mittente & ex alia parte nouum modum exiſtẽdi in alio, conuenire poteſt diuinæ perſonæ. 226.

¶ PROB. Quia diuinæ perſonæ conuenire poteſt & originari ab alia & incipere eſſe nouo modo in aliqua creatura.

1^{m} de maiori. *Mittente.* ℞. ſm̃ imperium, vel ſm̃ conſilium: non, ſm̃ originem æqualitatis. §. Tũc &c. Nulla. n. diuina perſona mittitur ſm̃ imperiũ vel conſilium. ſed tamen aliqua mittitur ſm̃ originem æqualis ab æquali.

2^{m} de maiori. *Mittitur.* ℞. Ita vt incipiat eſſe, vbi priùs nullo modo erat: nõ. ita vt incipiat nouo modo eſſe vbi priùs alio modo ſm̃ erat. §. Tunc &c. Perſona. n. diuina non ita mittitur, vt incipiat eſſe vbi priùs omninò non erat: ſed ita mittitur, vt incipiat nouo modo eſſe vbi priùs non illo, ſed tantum alio modo erat.

Corollarium. Ergo perſonæ diuinæ nunquam mittitur localiter. Nam tunc & deſineret eſſe vbi priùs erat, & inciperet eſſe vbi priùs omninò non erat: & conſequenter non eſſet infinita, necnon ſepararetur loco à mittente. Nunc autem, quia hæc non eſt miſſio localis, nihil horũ incõueniẽtiũ ſequitur; ſed tm̃ ſufficit, q̃ perſona miſſa à mittente per originẽ realiter diſtinguatur, & nouo modo icipiat eſſe vbi priùs alio modo ſolùm erat.

3^{m} de maiori. *Quicunque mittitur.* ℞. ſm̃ motum localem, non, ſm̃ miſſionem in præſenti declaratam. §. Tunc &c. vt patet. Vide corollarium.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè miſſionis nomine vti ſcripturas Ioa. 6. ſicut miſit me pater viuens. & 8. Non ſum ſolus, ſed ego & qui miſit me pater. & 20. ſicut miſit me pater, & ego mitto vos. Memento tamen hæc regulæ deſumptæ ex Concilio Lateranenſi ſub In. 3. in de ſu. tri. & fi. cath. dãnamus: (vide ſupra q. 42. ar. 5.) quòd, quã de Deo & creatura aliqua dicuntur eadem in eadem conuex nulla proportionaliter, ſm̃ modum vtriuſque de vtroque intelliguntur & non eodem modo. Hinc in propoſito edoctus dices q̃ miſſio filij Dei non localis intelligitur, niſi de ipſo quantum ad humanitatem ſolùm ex B. Virgine aſſumptam loquamur; Licet miſſio diſcipulorum ſit localis: ſicut nec de diſcipulis miſſio intelligitur per generationem æternam aut per hoc q̃ ſunt ſint nouo modo vbi priùs erant realiter per eſſentiam præſentiam & potentiam, licet miſſio filij Dei, vt filius Dei eſt, ſit ita intelligenda. Item de ſpirituſancto Ioa. 15. Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis 11 & 16. ſi enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ſi autem abiero mittam eum ad vos. 2 2° habes: quomodo per rationem talia ſcripturarum loca intelligas, intellecta que defendas. 3° vides. quomodo ex his viciſſim firmetur conclusio. 3

Vid. p. S. Eccle. ad int. ſcrip.

Regula Synodica.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum miſsio ſit æterna, vel temporalis tantùm.

217. CONCL. Miſſio, & datio in diuinis dicuntur temporaliter tantum.

Quia miſſio, ac datio, important nõe diuinam perſonam eſſe in creaturis, ad quam mittitur, haberique ab ea, cui datur: & diuinam perſonam eſſe nouo modo in creatura, vel haberi ab illa, eſt quoddam temporale.

1^m ex Greg. *Generatur.* ℞. Temporaliter à matre nõ, æternaliter à patre §. Tũc &c. Mox.n. ſequitur, vt patet, q̃ filius mittitur temporaliter: & conſequenter quòd iſta miſſio eſt temporalis, non æternalis.

Item ex Greg. *Generatur.* ℞. æternaliter à patre ſi tamen locutio Gregorij intelligatur eſſe cauſalis. § Tunc nihil contrà. Non.n. vult dicere Gregorius, ſm hoc reſponſum, q̃ generatio æterna ſit miſſio: ſed q̃ generatio æterna eſt ratio, quare generatio temporalis poſſit dici miſſio. Pro cuius meliori captu nota: q̃ ſi pater natus eſſet temporaliter à matre, neque pater ideò miſſus vel mitti, neque ſui hęc generatio miſſio dici poſſet. Et quare? Quia Pater à nulla perſona æternaliter procedit. Ecce ergo: q̃ procedere æternaliter in diuinis eſt cauſa, q̃ talis perſona procedens poſſit dici mitti, ſi temporaliter de ea aliquid dicatur, licet procedere illud q̃ etiã non ſit miſſio. Vide 2^m reſponſum literæ ly vel quia ex eo &c. Ex his ambobus reſponſis conclude: q̃ iſta, ſcilicet generatio temporalis filij eſt miſſio eſt prædicatio eſſentialis; iſta verò, ſcilicet generatio æterna filij eſt miſſio, eſt prædicatio cauſalis, modo nunc declarato.

Vtiliſſimum.

2^m de maiori. *Illud.* ℞. in ſe conſideratum: vel illius correlatiuũ. § Tũc &c. Licet.n. perſona diuina in ſe conſiderata non mutetur per hoc, q̃ nouo modo creaturam inhabitat: perſonæ tamen diuinæ tunc factũ correlatiuum.i. creatura ſic à Deo inhabitata mutatur. Vide q. 13. ar. 7. vt intelligas: q̃ & quomodo, inter creatorem & creaturam ſit relatio; quomodo, & quare, vnum correlatiuum penitus immutatum remanens (vt columna) denominationem nouam verè recipiat.

3^m de maiori. *Importat.* ℞. Sed nõ ſolùm §. Tũc &c. Licet.n. proceſſio, vt eſt à principio, importata ſit æterna: tamen proceſſionis terminus temporalis, quem connotat miſſio, non eſt æternus. ideò miſſio ſemper eſt temporalis: vt dicit concluſio. Ideò etiam miſſio, ſicut, & datio, differunt à proceſſione, ab exitu, à generatione, à ſpiratione; vt patet in corpore.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, meritò temporalitatem quandam ſemper eſſe ſimùl poſitam cum miſſione perſonarum à ſcriptura & Galat. 4. Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum; & in alijs locis ſuprà ar. tertiatis. 2° habes quomodo per rationẽ

Vtil. p. S. Eccle. ad intellig. ſcriptu.

2 locorum ipſorum, quoad hoc, intellectum verum exponas; expoſitumque defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firme-

3 tur concluſio.

218. ## ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum miſsio inuiſibilis diuinæ perſonæ ſit ſolum ſecundum donum gratiæ gratum facientis.

CONCL. Secundum ſolam gratiam gratum facientẽ mittitur diuina perſona.

¶ PROB. Quia diuinæ perſonæ conuenit tẽporaliter mitti, ſm q̃ nouo modo exiſtit in creatura ratione ſcilicet alicuius noui effectus ab illa facti in iſta: & nullus alius effectus poteſt eſſe ratio, q̃ diuina perſona ſit nouo modo in rationali creatura, niſi gratia gratum faciens.

1^m de conſequentia. *Dona* ℞. Perficiẽtia creaturam ad vtendum ſolùm non, perficientia creaturam ad vtẽdum & fruendum § Tunc &c. Si.n. daretur donum ad hoc tantũ, vt dono ipſo vteremur, valeret conſequentia: quia verò datur, vt vltra hoc etiam ſruamur diuina perſona, à qua illud donum per appropriationem procedit: ideò negatur.

2^m de maiori. *Cauſa.* ℞. Vel diſpoſitiuæ, vel efficientis §. Tũc &c. Licet.n. ſpiritusſanctus ſit cauſa efficiens donum: tamen ipſum donum eſt diſponens ad habendum ſpiritumſanctum, & concluſio accipit, ly ſecundum, pro cauſa ſolùm diſpoſitiua.

3^m de maiori. *Percipitur.* ℞. Perceptione affectiua: nõ perceptione quacũq; §. Tũc &c. Licet.n. filius per alium modum, quàm per affectiuam cognitionem, cognoſci poſſit à nobis: tamen non niſi per affectiuam cognitionem in nos mittitur, ideſt nos inhabitat & à nobis habetur.

4^m de maiori. *Operationem miraculorum.* ℞. manifeſtatiuam gratiæ gratificantis in operantibus miracula, non aliter. § Tunc &c vt in litera patet.

¶ *Corol.* Ergo, cùm datur ſpiritusſanctus ſecundum operationem miraculorum gratię gratificantis manifeſtatiuam, tunc datur ſolùm ſecundũ gratiam gratificãtem formaliter loquendo: quia non operatio miraculorum, ſed ſolùm gratia gratificãs (licet huic adiungantur miracula) eſt ratio, q̃ ſpiritusſanctus temporaliter mittatur.i. creaturam inhabitet. Vide in corpore, & ad argumenta.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum fuiſſe à Concilio Toletano 4. ſub Vitaliano Papa; quòd ſpiritusſanctus mittitur ad ſanctificandam creaturam: non quidem à patre ſolo, nec à filio ſolo, ſed ſimùl ab vtriſque. Sic.n. ſua verba intelliguntur, vt patebit totum contextum interiùs cõſideranti quæ ſunt hæc. Nec enim ſpiritusſanctus de patre procedit in filium, vel de filio procedit ad ſanctificandam creaturam, ſed ſimùl ab vtriſque proceſſiſſe monſtratur; quia charitas, ſiuè ſanctitas, amborum eſſe agnoſcitur. Hic ergo ſpiritusſanctus miſſus ab vtriſque creditur. Hæc ibi in publica pronunciatione fidei catholicæ. Quis verò non videat; ex ſuperioribus in vltimis verbis ſubintelligendum eſſe ly ad ſanctificandam creaturam: vt quod de ſpiritusſancto à patre ſolo, vel filio ſolo miſſo negauit; hoc de eodem ſpiritu ab vtriſq; miſſo affirmet? 2° habes: quomodo per rationem concilium

Vtil. p. S. Eccle. ad intellig. conci.

2 illud & intelligas, & tuearis. 3° vides: quomodo viciſſim ex

3 his firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 41. 200.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum patri conueniat mitti.

CONCLVSIO. Nullo modo patri conuenit mitti. 219.

¶ PROB Quia miſſio in diuinis importat proceſſionem per originem: & pater à nullo originatur.

¶ *Corollarium.* Ergo hinc apertiſſimè patet verum eſſe, quod ſupra diximus ar. 2. in reſpõſione ſecunda ad primum q̃ videlicet ſi pater incarnatus fuiſſet, nõ ideò diceretur mitti vel miſſus: quia miſſio originem dicit perſonæ miſſæ.

1^m de maiori. *Dari.* a. Ab alia perſona: nõ à ſeipſa. §. Vel ſic. Dari. ℞. Authoritate: dãdis: non tñ per liberalem cõmunicationem rei datę. §. Hæ duæ reſponſiones ſunt idem in ſenſu. Tunc nihil contra: vt in litera patet.

2^m Maior *Perſona diuina mittitur ſecundum inhabitationem gratiæ.* ℞. Non tamen conuertitur §. Hoc eſt. Quandocũque perſona diuina temporaliter mittitur, inhabitat p gratiã, ſed nõ quęcunq; inhabitat per gratiã mittitur.

3^m de maiori. *Notiones.* ℞. Et importantia in ſua cõſignificatione notiones, ſaltẽ in generali. § Tũc &c. Licet.n. miſſio non ſit notio: includit tamen in ſua cõſignificatione notionẽ in communi. Vide ſuprà. q. 41. ar. 3. 1^m à ſimili de ordine naturæ ſignificante notionem.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem reijcias hæreſim Raymundi Lull. (Direct. inquiſit. 2. p. q. 9 de Raymundo Lull artic. 88) dicentis; quòd de patre & filio & ſpiritusſancto ſic eſt, q̃ ſtant omnes tres vnus Deus, non diſtincti in aliquo. Per hoc.n. q̃ illos tres non diſtinctos in aliquo dicit Raymundus, aſſerere videtur; q̃ pater dici poſſit mitti, ſicut aliæ pſonæ mitti perhibentur. 2° habes quomodo per rationem oſtendas; hanc ab Athanaſij ſymbolo, fidei catholicæ compendioſa regula, fuiſſe meritò damnatam, ſic; Pater à nullo eſt factus, nec creatus nec genitus; filius à patre ſolo eſt, non factus, nec creatus, ſed genitus; ſpiritusſanctus à patre, & filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens. Hæc ibi. Sunt ergo in aliquo diſtincti: & taliter in aliquo, vt ex eo fiat; q̃ pater non poſſit dici mitti, alij verò ſic. Item à Papa Gregorio xj de conſilio fratrum ſuorum: qui totam Raymundi doctrinam condemnauit: vt refert directorium ibi. 3° vides: quomodo ex

Vtil. p. S. Eccl. contra hær. Raymundi Lull. dãnatum à regula fidei.

2

3 his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine 183. 222. 226.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum filio conueniat, inuiſibiliter mitti.

2;0. CONCLVSIO. Filio & ſpirituiſancto conuenit, inuiſibiliter mitti.

¶ PROB. Quia diuinam perſonam mitti ad aliquem per inuiſibilem gratiam ſignificat, tum ſcilicet illius perſonæ modũ nouum inhabitãdi creaturam, atque eius dem originem ab alia perſona: Et vterque (filius videlicet, ac ſpiritusſanctus) nouo modo inhabitat aliquã creaturã, originaturq; ab alia perſona.

1m de maiori. *Dona.* ℞. Vel ſm ꝙ dona: vel ſm proprias rationes intellectum concernentes. § Tũc &c. Nam licet omnia dona, inquantũ dona &c. vt in litera.

2m de minori. *Sed dona.* ℞. Sine amore diuino exiſtentia non, amore diuino veſtita. § Tũc &c. Licet.n. dona perficientia intellectum, vt ſpeculatiua tantũ ſunt, poſſint abſque charitate reperiri: tamen ipſa ne. & dona, vt cum ſpeculatione ſunt etiam affectiua, non poſſunt eſſe ſine Charitate.

¶ *Corollarium.* Ergo reſponſum hoc eſt quædam declaratio articuli tertii. Ibi.n. concluſum eſt id, quod ab argumento accipitur, hic pro maiori; videlicet ꝙ miſſio diuinæ perſonæ fit ſolũm ſm gratiam gratum facientem: & per hoc ſe primum declaratur, ꝙ nomine gratiæ gratum facientis intelliguntur etiam dona neceſſariò includentia gratiam gratum facientem. Nec tamen eſt hoc dictum contra dictum Diui Thomæ ſuprà: dum in articulo tertio ſimpliciter, abſque additione aliqua donorum, concluſit, ꝙ miſſio inuiſibilis perſonæ diuinæ attenditur ſolũm ſm gratiam gratum facientem. Nam ibi ſuprà ſortè naliter (vt ſui moris eſt) loquebatur: & ſortè naliter dici poteſt, ꝙ quãdo miſſio fit ſm dona intellectum modo dicto perficientia, tunc fit ſolũm ſm gratiam gratum facientem: quia perſona non mittitur ſm illa dona, niſi vt dona, neque vt intellectum perficientia, ſed vt gratiam includentia. Quia igitur dona hæc, intellectum ſcilicet cum quadam affectione diuinorum perficientia, neceſſariò gratiam gratificantem includunt; gratiæ autem gratis datæ non neceſſariò eam includunt: ideò ſimpliciter dicimus, ꝙ & ſm iſta intellectus dona attenditur miſſio; & ſm gratias gratis datas non attenditur. Vide ſuprà. ar. 3. o ſe. i. pręter. tum ad quartum.

4m de concluſione. *Et ſic altera earum ſuperflueret.* ℞. Niſi vtraque earum habeat effectus gratiæ diſtinctos. § Tũc &c. Licet enim vnica earum ſit ſufficiens ad ſanctificandum creaturã ſm gratiæ effectus vnius generis, puta pertinentes ad intellectum tantũm vel ad voluntatem tantũm: non tamen eſt ſufficiens ad ſanctificandam creaturam ſm gratiæ effectus omnes, pertinentes ad intellectum & voluntatem ſimul. Hæc tamen, quoad non ſufficientiam, ad effectus tñ appropriatos perſonis ſingulis (qui ſunt illuminatio intellectus & inflammatio affectus) referenda ſunt: ſolũ nam non ad aliquam perſonarum: cũ vnaquæque illarum tanta ſit quantæ omnes ſimul: & conſequenter nulla, proſus inſufficientia per reſpectum ad quam volueris illarum poſſit attendi.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, de diuina ſapientia, quæ filius eſt, dictum Sapien. 9. Mitte illam de cęlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret; Vt ſciam, quid acceptum ſit apud te. Hic.n. loquitur ad literam de filio Dei, & de ipſo ſanè quoad inuiſibilem miſſionem. Nam capitulum illud incipit ſic Deus patrum noſtrorum, & domine miſericordiæ, qui feciſti omnia verbo tuo, & ſapientia tua conſtituiſti hominem &c. Quis autem fecit omnia verbo ſuo & ſapientia ſua: niſi Deus pater per filium ſuum vnigenitum? Vt (inquit) mecum ſit, & mecum laboret; vt ſciam &c. ergo loquitur de miſſione inuiſibili; qua & nos, iuxta apoſtolum, cooperatores Dei ſimus, & intellectus noſter ad diuina capeſcenda illuminatus. Item meritò eſſe dictum à filio Ioh. 14. Ad eum veniemus & manſionẽ apud eum faciemus. Hic ad literam loquitur de aduentu inuiſibili per gratiam gratificantem ad hominem vel iuſtificandũ vel in maiorem iuſtitiam promouendum: & dicit omnes tres perſonas venturas ad creaturam ſic ſanctificandã. Ergo per hoc innuit ad literam, ꝙ filius venietia, vt & mitti dicatur; ſpiritusſanctus venietia, vt & mitti dicatur; pater autem venietia, vt nullo modo mitti dicatur. Nam ſm textum euangelii, pater veniens vocatur pater; ſpiritusſanctus veniens vocatur ſpiritusſanctus, & filius, qui loquitur, veniens vocatur filius. Hoc eſt. Pater veniens non deſinit eſſe pater, filius veniens non deſinit eſſe filius, ſpiritusſanctus veniens non per hoc deſinit eſſe ſpiritusſanctus.

Viil. p. S. Eccle. ad intellig. & ſon. dicta ſcripturas.

M tri ſecundũ gratiam gratificantẽ, quomodo intelligatur.

Cum igitur miſſio inuiſibilis, vltra ſanctificare creaturam, dicat originem à perſona diuina: & filio vtrunque competat, ac ſpirituiſancto, non autem patri, etſi vnum.ſ. ſanctificare creaturã: patet, ꝙ per ly ad eũ veniemus, deſignatus neceſſariò ꝙ filio conueniat ac ſpirituiſancto inuiſibiliter mitti. 2° habes 2 quomodo per rationem hoc dictum ſic catholicè intellectum catholicè defendas. 3° vides quomodo ex his vicißim Angelica doctrina hæc ſtabiliatur.

¶ NOTATIO. Præſentem iouat articulum in ordine articulus. 229. 101. 216. 329. 228 224. *Pro ſundo var.*

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum miſſio inuiſibilis fiat ad omnes, qui ſunt participes gratiæ.

231. CONCL. Miſſio inuiſibilis fit ad omnes, in quibus ſunt duo hæc, ſcilicet inhabitatio gratiæ, & innouatio quædam per gratiam.

¶ PROB. Quia in eo ad quem fit miſſio, oportet conſiderare iſta duo: ſcilicet ꝙ perſona diuina per gratiam inhabitet eum, & ꝙ ille quandam gratiæ innouationem habeat (vt in ad ſecundum.)

1m ex Ioha. *Datus.* ℞. cum ſigno viſibili tali: non, ſine ſigno tali. Vt ſcilicet fuit in die Pentecoſtes. § Tũc &c. Licet.n. ad illos patres facta non fuerit inuiſibilis miſſio cum tali ſigno: ad eos tamen fuit facta ſine tali ſigno. Hic per tale ſignũ intellige tu non tñ ſignum exterius, ſed etiam connotatum à ſigno: quod eſt non tñ gratia, ſed copioſitas gratiæ. Quaſi ergo dicat ſm declarationem reſponſi, Iohannes: Nondum erat ſpiritus datus in tanta copia qualis ſignificata linguis igneis in die Pentecoſtes fuit; quia nondum &c. Huic reſponſioni ſic expla natæ fauet apoſtolus Rom. 8. Noſipſi, inquit, primitias ſpiritus habentes: i. tẽpore prius & abundantius ſpiritũſanctum habentes, vt exponit gloſſa. Vide pro apoſtolorum tali abundantia Diuum Thomam & ibi & 2. Theſſal. 2. elegit nos Deus primitias &c. *Pentecoſtes.*

2m d minori. *Sed miſſio.* ℞. Negatur iſta minor. § Nã miſſio inuiſibilis attenditur ſm profectum virtutis. Ad probationem dicitur, vt in litera. Ex qua ſcito ꝙ concluſio intelligitur præcipuè de innouatione quadam notabili gratiæ, puta cũ quis proficit in gratiam miraculorum, vel &c. quando dicit ly & innouatio quædam per gratiam.

3m de probatione minoris. *Diſtans.* ℞. Vel ſm intenſionem gratiæ, vel ſm extẽſionem. § Tũc &c. Licet.n. beati ſint perfectè Deo vniti quantum ad intenſionem gratiæ, & conſequenter ſic ad eos non fiat noua miſſio inuiſibilis: tamen quantum ad extenſionem gratiæ poſſunt dici aliquo modo à Deo diſtantes, inquantũ aliqua myſteria de nouo reuelantur eis quæ iam perfectè neſciebant. Chriſtus autem neque etiam extenſiuè profecit in cognitione myſteriorum aliquorum: & ideò ad ipſum nullo modo fit noua miſſio. De non proficientibus Chriſto, formaliter eſt neganda illa minor ſcilicet, ſed ad eos non fit miſſio.

4m de antecedente. *Continent.* ℞. Per modum ſtatus: non, per modum termini. § Tũc &c. Non.n. fit miſſio niſi ad habẽtes gratiam per modum termini, et ad homines, vel Angelos: nec aliter intelligit concluſio.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à Concilio Toletano 11. ſub Vitaliano Papa: quod miſſio inuiſibilis fit ad ſanctificandam creaturam. Quaſi dixerit. Nulla creatura poteſt ſanctificari, niſi per gratiã ſm quã filius & ſpiritusſanctus mittuntur inuiſibiliter ad illã creaturam, licet & pater cum eis ad illam veniat. Vide ſup. ar. 5. & verba concilii quorum ſenſum tibi nunc reſert animus. ſup ar. 3. Item à concilio Arauſicano, ſub Leone Primo, cap. 7. ſic; Siquis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere, aut ſaluari, i. euangelizãti prędicationi conſentire poſſe confirmat abſque illuminatione & inſpiratione ſpiritusſancti, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiendo, & credendo veritati: hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in euangelio dicẽtis, ſine me nihil poteſtis facere; & illud Apoſtoli. Nõ quid idonei ſumus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis? ſed ſufficiẽtia noſtra ex Deo eſt. Ex hoc concilio, à ſortiori, innuitur: ꝙ gratia gratificans nulli datur, abſque miſſione inuiſibili: vt conſideranti patet. Item ab apoſtolo Ro. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis. Ecce: ꝙ ad omnes gratiæ Dei participes fit miſſio inuiſibilis. i. etiam cum dono creato perſona increata homini donatur ab aliquo originata. Vnde ſup. ar. 3. in argumento primo reputatur p. oc. fore dicere: ꝙ ſpiritusſanctus

Viil. p. S. Eccle. in intellig. concil.

Error quorundam.

sanctus non datur, ſed tñ dona eius. 2° vides quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina firmetur.

¶ NOT. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine 226. 232. Item pro in corpore dicto ly ſic ergo in eo, ad quem fit m̃ ſſio, oportet duo conſiderare &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris concordantias pòſt annexas num. 902. *Pro ſtudio vario.*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum ſpiritui ſancto conueniat inuiſibiliter mitti.

212 CONCL. Conueniens fuit: vt inuiſibiles miſſiones Diuinarum perſonarum ſecundum aliquas viſibiles creaturas manifeſtarentur.

¶ PROB. Quia modus huiuſmodi, quo ſcilicet homo ad inuiſibilia per viſibilia manuducitur, eſt ſibi connaturalis: & Deus conuenienter prouidet omnibus ſecundum illorum modum.

1^m de maiori. *Miſſus eſt.* ℞. ad aſſumendum creaturam viſibilem in vnitatem perſonæ: non, ad aſſumendum creaturam viſibilem alio modo tãtùm. §. Tunc &c. Licet n. de aſſumente creaturã in vnitaté perſonæ poſſit d ci minoratio ſm̃ naturam ſic aſſumptam: non tamen de aſſumente creaturam alio modo tantùm.

2^m de minori. *Signo* ℞. ad ſignificandum perſonã ſpiritus ſancti ſpecialiter facto: non, antea exiſtente in rerũ natura. § Tunc &c. Sic n. patet, q̃ m ſſio viſibilis non attenditur ſm̃ quodcunq; ſignum, puta in argumento adductorum: ſed tantũ ſecundum ſigna ad hoc ſpecialiter facta.

3^m de antecedente. *Trinitatem.* ℞. Vt à qua facta eſt. non, vt ad quã ſpecialiter demonſtrandã ordinata eſt. §. Tunc &c. Nam ad hoc magis, quàm ad illam perſonam diuinam ſpecialiter ſignificandam ſit iſta columba, iſte ignis in forma linguarum.

4^m de conſequentia. *Mittitur.* ℞. Tanquam ſanctificationis auctor: non, tanquam ſanctificat onis indicium. §. Tunc &c. N. m ſpiritusſanctus ibi mittitur ſm̃ ſanctificationis indiciũ. i. ſm̃ ſignũ indicans ſanctificationem. filius aũt viſibiliter m ſſus eſt, vt ſanctificationis auctor.

5^m pars conſequentiæ. *Et ſic ipſi Angeli &c.* ℞. Si Angeli eſſent in ſpeciebus illis à ſe factis, tanquam ſignatum in ſi, noſicut ſpiritusſanctus §. Tunc &c. Non n. hic quæritur, q̃s fecerit illã ſpeciem; ſed quid ſpecies illa repræſentet

6^m de antecedente. *Manifeſtandam inuiſibilem miſſionem* ℞. Ad vtilitatem Eccleſiæ: nõ, abſque magna vtilitate Eccleſiæ §. Tūc &c. Sufficit n. tunc; q̃ viſibilis m ſſio ſpiritusſancti facta ſit ad Chriſtum, ad Apoſtolos, & ad aliquos primitiuos eccleſiam quodammodo fundantes.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à Matth. 3. quòd ſpiritusſanctus ſiter dominum baptizatum deſcendit in ſpecie columbæ. item à Luca actu. 2. q̃ ſpiritusſanctus in ſpecie linguarum igneatum ſuper Apoſtolos ven. &, in alijs capitulis, ſuper multos primitiuæ Eccleſiæ. Item à Matth. 17. quòd nubes lucida obumbrauit Apoſtolos in monte transfigurationis: vbi SS. Doctores per nubem lucidam illam intelligunt ſpiritumſanctum in illo ſigno tunc apparentem. 2° habes. Ex reſponſione ad primum quomodo per rationem demonſtres, meritò eſſe dictum à Concilio Toletano xj ſub Vitaliano Papa in publ. pronunc fid. cap. 6 art. c. 2 ſic: his. ſpiritusſanctus miſſus ab vtriſque creditur, ſed minor patre & filio non habetur, ſicut filius propter aſſumptam carnẽ minorem ſe patre & ſpiritu ſancto eſſe teſtatur. Hæc ibi: in quibus verbis de viſibili miſſione ſpiritusſancti, qua vel in columba vel in &c. miſſus legitur, concilium loqui patet. 3° habes: quomodo per rationem ex reſponſionibus ad 2^m. & 3^m. ſumptam declarare poſſis in regulis fidei ab Auguſtino in lib. o de fide ad Petrum traditis meritò cap. 6. eſſe dictum [illegible] ne &c. vide totum cap. hoc ſup. q. 41. ar. 5. 4° habes: quomodo per rationem demonſtres, Concilium ſupradictum in præmiſſis verbis, meritò damnaſſe hæreſim Lucæ Sternbergeri (Hær. Lucas Sternberger) dicentis: q̃ ſpiritusſanctus nihil aliud fuit, quàm columba. Si n. Concilium dicit q̃ propter columbam aſſumptã non eſt habendus minor patre & filio, & per hoc, dum ſpiritumſanctum Deum eſſe declarat, hæreſim prædictam de [illegible] tur. Item & ipſam meritò damnatam à S. q. 36. ar. 1. & q. 41. ar. 1. & in tertia parte. q. 39. ar. 6. ad 4. 5° vides quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina liquet [illegible].

Margin (left): 1 *Vtil. p. S. Eccle. ad intelligendas ſcripturas. Cõc. Et c.* 2 3 4 *Hær. dãn. à con.* 5

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum perſona diuina mittatur ſolùm ab ea, à qua æternaliter procedit.

CONCL. 1^a. Si mittens deſignetur, vt principium perſonæ quæ mittitur: ſic non quælibet perſona mittit, ſed ſolùm illa quæ eſt ipſius perſonæ miſſæ principium. 213

¶ PROB. Quia non quælibet perſona eſt principium cuiuslibet: ſed tñ aliqua iſtius, vt patet filij, vtraq; ſpiritusſancti.

¶ NOTATIO. Hanc probationem notabis contra Raymundum Lull. (ſup. q. 41. ar. 5.) dicentẽ: q̃ tres perſonæ ſunt tantum in vnione, q̃ nulla illarum trium poteſt aliquid agere intrinſecè ſine alijs, quia nec generare nec ſpirare. Vide ibi huius damnationem multiplicem. *Error in fide Ray. Lull.*

CONCL. 2^a. Si mittens intelligatur eſſe principium effectus, ſm̃ quẽ attenditur miſſio: ſic tota trinitas mittit perſonam miſſam.

¶ *Corollarium.* Ergo & perſona miſſa, cùm ſit vna de trinitate, mittit ſeipſam in hoc ſenſu.

¶ PROB. Quia tota trinitas eſt principium cuiuslibet, tùm viſibilis tùm inuiſibilis, effectus

1^m ex Auguſtino. *Mittitur.* ℞. ſm̃ q̃ mitti dicit perſonam exiſtentem ab alio: non, ſm̃ q̃ ſolùm dicit effectũ. § Tunc nihil contra, vt patet in concluſionibus.

2^m de maiori. *Reſpectu miſſi* ℞. Aut reſpectu effectus tantum, ſm̃ quem attenditur miſſio. §. Tunc nihil contra: vt patet.

3^m conſequentia. *Si perſona &c. nihil prohibebit dicere, quòd &c.* ℞. negatur cõſequentia. §. Nam effectum gratiæ homo cauſare non poteſt: vt dicitur in hoc corpore. Ex hoc tamen reſponſo non inuleras: q̃ non poſſit miniſterialiter effectiuè abſoluere peccatorem; quod includit cauſare gratiam per ſacramentum. Hoc n. eſſet contra Concilium Tridentinum ſeſſ. 14 cap. 1. 6 & ſacramenti pœnitentiæ canon. 9. nec non & eſſet contra ſanctum doctorem in 3^a. parte q. 62. & q. 64.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; meritò dictum eſſe à ſcripturis, quòd ſpiritusſanctus mittit filium. Nam in perſona filij Dei dicitur Iſai. 48 Nunc autem miſit me Dominus Deus, & ſpiritus eius. Licet n. filius Dei, vt Deus eſt non ſit à ſpirituſancto tamen eſt ab alia perſona diuina ſcilicet à patre & effectus filij Dei eſt etiam à ſpiritu ſancto. Ita tum ad hoc, q̃ perſona non procedens perſonam miſſam dicatur mittere illam, ſufficit cum hæc, primum q̃ ſcilicet perſona miſſa ſit in diuinis producta quamuis non ſit producta ab illa quæ tunc mittere ipſam dicitur, ſecundum q̃ perſona mittens ſit cauſa effectus, ſm̃ quem attenditur iſtius alterius perſonæ miſſio. Defectu primi nunquã pater dicitur miſſus ſup ar. 4. cùm à nullo ſit: & propter cùm primum tùm ſecundum tàm filius dicitur mittere ſe, ac ſpiritum ſanctum, quàm ſpiritusſanctus & ſe & filium mittere dicitur. Verùm pater dicitur mittere vtrunque ratione qua non ſolum producit eorum illis effectum, ſm̃ quem horum vterque & ſe & alterutrum mittere nunc dicebatur; ſed etiam ratione qua producit æternaliter illos: in quo & ſenſu filius mittit ſpiritumſanctum, non autem ſpiritusſanctus filium. His annotatis omnia huculque dicta de miſſione diuinarum perſonarum faciliè intelliges. 2° habes quomodo per rationem ex reſponſione ad 3^m ſumptam & Auguſtino, vt in argumento ſuſtultam reijcias hæreſim Albanenſium (Hær. Albanenſes) dicentium: q̃ homo poteſt ex ſe dare ſpiritumſanctum. 3° habes: quomodo per eandem rationem oſtendas, illam meritò damnari à ſcripturis ſanctis Rom. 11. Quis cognouit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Item Sapien. 9 ſenſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris ſpiritumſanctum tuum de altiſſimis? Niſi tu, inquit, miſeris ſpiritumſanctum: ergo per hoc manifeſtè oſtendit, q̃ nullus homo, immo nec Angelus, poteſt ex ſe dare ſpiritumſanctum. Item Baruch 3. Quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam. Quis aſcendit in cœlum, & accepit eam; & eduxit eam de nubibus? Quis tranſfretauit mare, & inuenit illam; & attulit illam ſuper aurum electum? Non eſt, qui poſſit ſcire vias eius; neque qui exquirat ſemitas eius. Sed qui ſcit vniuerſa, nouit illã; & adinuenit eam &c. & tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo: ſiuè de ſapientia increata loquatur Baruch, ſiuè de creata, [illegible] auctorem. Nam ſpiritus ſanctus tantus eſt, cùm ſit Deus verus, quãta ſapientia increata: n. filius & in infinitum maior eſt, quàm ſapientia creata. Cum igitur

Margin (right): 1 *Vtil. p. S. Eccl. ad intell. ſcrip. & con. hær. & damnat. à ſcrip.* 2

nullus hominum non ſibi dare, ſed nec toto ſuo labore (qui denotatur per aſcenſum in cęlum, per eductionē de nubibus, per transfretationem maris) poſſit ex ſe ſapientiam illam ſcilicet vel inuenire compertum remanet & per iſtum prophetam, q; nec ſpiritumſanctum homo ex ſe dare poteſt. 4° vides quo-
4 modo ex hic viciſſim angelica hæc doctrina firmetur.

¶ NOTATIO. Pro eo, quod in præſenti articulo in corpore dicitur, ſcilicet ly Et ſic filius mittitur tm̄ à patre, ſpiritusſanctus autem à &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordentias poſt annexas num. 902. item pro ly Non aut propter hoc homo dat ſpiritumſanctum &c. vide ibi numero 410.

Pro ſtudio varietate obſeruādo

Quæſtio. XXXXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſit neceſſarium, omne ens eſſe creatum à Deo.

214 CONCL. Neceſſe eſt dicere; omne, quod quocunque modo eſt, eſſe cauſatum à Deo

¶ PROB. [1]Quia neceſſe eſt; q; illud, quod inuenitur in eo quo per participationem, cauſetur in ipſo, ab habente illud per eſſentiam: & Deus ſolus eſt eſſe ſubſiſtens. i. habet eſſe per eſſentiam, alia verò omnia participant eſſe: [2]Quia ante omnem multitudinem neceſſa eſt ponere vnitatem: Quia maximè ens, & maximè verum, eſt cauſa omnis entis, & veri.

1m de minori. *Ens non* ℞. Simpliciter: nō per participationem §. Tūc nihil contrà. Licet n. entia ſimpliciter. i. & Deus & etiam entia vt entia poſſint intelligi ſine habitudine ad cauſam: tamen entis, vt per participationem ſunt entia, non poſſunt intelligi ſine habitudine ad cauſam. Eſſe igitur cauſatum non eſt de ratione entis: ſed de ratione entis creati.

2m de antecedente. *Vt ſit* ℞. i. quia non eſſet, ſi cauſa non eſſet: non i. quia contingens eſt § Tūc &c. Licet n. neceſſaria non ſint contingentia. i. non habeant hoc quòd poſſint non eſſe; tamen neceſſaria (excluſo Deo) habent hoc, q; non eſſent ſi cauſa efficiens ipſorum non eſſet.

3m de maiori. *Quorumcumque eſt aliqua cauſa.* ℞. Et ſm habitudinem, quam habent ad cauſam illam conſiderantur. §. Tūc &c. Licet n. mathematica, ſm eſſe ſuum, habeant cauſam agentem: tamen ipſamet, vt abſtracta ſm rationem, non conſiderantur ſm habitudinem ad cauſam agentem.

¶ *Corollarium* Quòd ergo in mathematicis non fiet demonſtratio per cauſam agentem, non prouenit ex eo; q; mathematicales res non habeant cauſam illam: ſed ex eo, q; nos non conſideramus res ipſas in ſcientia mathematica ſecundum habitudinem ad cauſam agentem. Argumentum igitur peccat in fallacia ſm non cauſam vt cauſam: & tantò magis ex hoc infirmat, quātò propter nrm̄ conſiderare ſic, vel ſic nihil mutet in re.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem Interimas hæreſes [1]Gnoſticorum, [2]Manichæorum, [3]Simoniacorū, Cherinthi, [4]Saturnini, [5]Archonticorum, [6]Albigēſiū, [7]Baſilidianorū, [8]Paternianorū, [9]Patricianorū, [10]Apellinorū, [11]Ariſtotelis, [12]Algazelis (Prat. [1]Gnoſt. e; [2]Manichęi; [3]Simoniaci, Cherinthiani; [4]Saturnini; [5]Archontici; [6]Albigenſes; [7]Baſilidiani; [8]Paterniani; [9]Patriciani; [10]Apellitæ. [11] [12]Directot. inqſit. c. p. q. 4) dicē tiū. [1]Creaturas fctās eſſe à malo Deo, vt mala oīa eſt à malo Deo; Itē [2]creaturas ex ſe, & ſubſtātie ſua, malas eē, qa à malo Deo creatę ſūt: Itē [3]Creaturas ab alio q̄ à Deo eſſe factas; nā mūdū factū eſſe ab Angelis, vel à ſupna quedā virtute: Itē [4]mūdū creatū, ſiue factum, fuiſſe à ſeptē Angelis præter conſcientiam patris: Item [5]mūdum eſſe creatum ab Archāgelis: Item [6]Deum bonum omnes animas, & Malum. i. diabolum corpora creare: Item [7]rec'os trecētos ſexaginta quinque eſſe, à quibus mundus eſt factus. nō à Deo: Item [8]Corporis humani inferiores partes nō à Deo, ſed à diabolo, eſſe factas: Item [9]Creationem vniuerſę creaturæ non opificium eſſe Dei, ſed malorum angelorum: Item [10]Deum bonum vnum principium eſſe. à quo factus eſt malus Deus; & malum hunc Deum, cūm malignus eſſet. mundum in ſua malignitate creaſſe: Item [11]Cęlū non fuiſſe factum, neq. genitum, ſed ingenitum & æternum: Item cæleſtia corpora ſunt producta ab animabus corporum cęleſtium; & vna anima procedit ab alia ſcilicet inferior à ſuperiori: Itē A [12] primo cęlo
2 proceſſit ſecundum cęlum, & deinceps vſq; ad vltimum. 2° ha-

Vid. p S. Eccl. contra hæreſes Gno. Man. Sim. &c. damnatas à ſymbolo fidei, concilijs,

bes: quomodo per rationem demonſtres, has omnes cum ſimilibus certè fuiſſe damnatas à ſymbolo fidei catholicę tūm Apoſtolorum, ſic Credo in Deum patrem omnipotentem creatorē cęli, & terræ, tūm Patrum Concilij Niceni, Conſtantinopolitani primi &c. ſic, Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem omnium viſibilium & inuiſibilium. Item à &c. vt q. 68. ar. 4. & q. 68. ar. 1. & q. 50. at. 3. & q. 74 ar. 3. & q. 8. t. Item à regulis fidei, traditis ab Auguſtino in libro de fide ad Petrum, cap. 3. firmiſſimè tene & nullatenus dubites, ſanctam trinitatē, ſolum verum Deum, rerum omnium viſibilium & inuiſibiliū eſſe conditorem. De quo in pſalmis dicitur. Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius, ſpes eius in Domino Deo ipſius, qui fecit cęlum. & terram. mare & omnia, quæ in eis ſunt. De quo etiam Apoſtolus dicit: quoniam ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia ipſi gloria in ſæcula ſeculorum. Hæc ibi. Item à &c. vt q. 65. at. 1 & q. 92. at. 4. & q. 65 ar. 1. & q. 65 ar 3. Item à Confeſſione fidei. B. Hieronymi ad Damaſum Papam, quem & in Eccleſia catholica didiciſſe & ſemper tenuiſſe ac tenere dicit, Credimus in Deum patrem omnipotentem, cunctorum viſibilium & inuiſibilium conditorem. Item à Damaſo Papa vt ſup. q. 42. ar. 1. vel 4. vel 6. Item à ſacris literis paſſim. Item à &c. vt q. 39. ar 3 & q. 21. at. 1. & q. 11. ar. 3. 3° vides quomodo ex his viciſ-
ſim Angelica hæc firmetur concluſio. 8

Pſal. 145 *Ro. 11. a.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum materia prima ſit creata à Deo.

CONCL. Oportet ponara; etiam materiam primam eſſe creatam ab vniuerſali cauſa entium. 235

¶ PROB. Quia cauſam vniuerſalem rerum. i. cauſam rerum ſm q; entia ſunt, oportet eſſe cauſam illarum non ſolùm ſecundum quòd ſunt talia per formas accidentales, vel ſecundum quòd ſunt hæc per formas ſubſtantiales; ſed etiam ſecundum omne illud, quod pertinet ad illarum eſſe quocunque modo: & materia prima pertinet aliquo modo ad eſſe aliquarum rerum.

1m ex philoſopho. *Fit* ℞. Factiōe particulari nō emanatiōe vniuerſali. §. Tūc nihil contrà. Licet .n in primo modo factionis non includatur materia prima; tamen in ſecundo modo includitur. Nam in factione particulari materia prima nō fit ſed præſupponitur aliūde eſſe. in factione autem vniuerſali, que ſcilicet totum ens producitur, nec materia ipſa, nec aliquid aliud præſupponitur aliūde, ſed fit.

2m de maiori. *Diuiduntur contra ſe inuicem* ℞. Sic ſic, vt paſſio ut effectus actionis. §. Tunc nihil contra. Ex dicta enim gloſſa patet: quòd primum principium paſſiuum, ideſt prima materia, eſt effectus primi principij actiui, ideſt Dei.

3m de maiori. *In actu.* ℞. Vel ſibi identice, vel ſibi ſemper coniuncto § Tūc nihil contra. Licet enim materia prima, vt ſic, non ſit aliquid actu eſſentialiter; eſt tamen ſemper coniuncta actui; ideſt formæ. Stat ergo, quòd omne creatum ſit in actu & potentia pura, licet non ſit in actu, ſit creata. Quia aliud eſt dicere, omne creatum eſt in actu; & aliud dicere, omne quod eſt in omni creato, eſt in actu. Verum eſt primum dictum: non autem ſecundum. Ideo dicamus: quòd materia prima eſt creata, non tanquā per ſe ſolitariè creatum (ſic enim eſſet eſſentialiter in actu) ſed tanquā coexiſtens in creato (vt pura potentia: Quoniam creatum materiale cōſtat ex actu ideſt forma. & pura potētia ideſt materia.)

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem deſtruas hæreſes [1] Seleucianorum, Albanenſium, Hermianorum; [2]Mercioni; [3]Dauidis dinantij, [4]Manetis manichęi; [5]Hermogenianorum (Prat. [1]Seleuciani, Albanenſes, Hermes; [2] Merciō; [3]Dauid Dinātinę; [4]Manichei. [5]Direct. inquiſit. c p. q 6.) dicentium; [1]Materiā elementorum, ex qua mundus eſt factus, à Deo factam non fuiſſe, ſed eſſe Deo coæternam: Item [2]materiam malam eſſe, & ab alio mala ope factā, & abſolutam: Item [3]materiam primam Deum eſſe. Item [4]Materiam, vt Deum, ingenitā; tenebras & malam eſſe; & à Deo longè abeſſe; in auſtrali plaga collocatam, ſed nonen aduerſus fructus ſuos mouiſſe; & cum demonibus, igne. & aqua, in lucem impetum feciſſe; Deumq; ob id contrarium tantam vim non habuiſſe, qua in ipſam materiam vindicaret; & diabolum nunc eſſe materiam, nunc materiæ principem, dicit iſte Manes: Item [5]materiam non natam introducit Hermogenes; eam Deo non nato comparanit, ipſam
eſſe matrem elementorum, & Deum eſſe ei nit. 2° habes: quomo- 2
do per rationem demonſtres, has omnes iure damnari ab euangelio

Vid. p S. Eccl. contra hær. Sel. Manicha. Mar &c. damn. à concilys &c.

gelio Ioa. 1. omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Cùm ergo materia prima ſit aliquid, facta eſt à Deo per filium. Nam ſine ipſo factum eſt nihil. i. omnia, quæ habent eſſe aliquo modo, & non ſunt penitus nihil, facta ſunt per ipſum. Item à Concilio Toletano primo authoritate Leonis Papæ confirmato, de regulis catholicæ fidei cap. 21. ſi quis dixerit vel crediderit ab altero Deo mundum factum fuiſſe, & non ab eo de quo ſcriptum eſt, In principio fecit Deus cælum & terram; Anathema ſit. Quis autem Deus iſte ſit, de quo ſcriptum &c. declarat concilium idem in vno priori canone ibi. ſic; ſi quis dixerit, vel crediderit alterum Deum eſſe priſcæ legis, alterum Euangeliorum, Anathema ſit. Quid etiam intelligat mundum, de quo loquitur, declarat Concilium in vno priore canone ibi. ſic; ſi quis dixerit, aut crediderit, à Deo omnipotente mundum hunc factum non fuiſſe atque omnia eius inſtrumenta: Anathema ſit. Hæc ibi. Materia autem prima eſt aliquid pertinens ad mūdū: & conſequenter eſt inſtrumentum mundi. Nam Cōcilium inſtrumenta mundi vocat omnia, quę pertinent ad integritatem mundi; quæcunque ſint illa, ſiue viſibilia, ſiue inuiſibilia. Horum canonum quidam, vt primus, de directo facit pro damnatione hereſum aliquarum articulo præcedenti poſitarum. Item à libro decretorum 24. q. 3. Quidam. ibi narrata hæreſi Hermogenianorum cum pluribus alijs, ſubiūgitur ſic. Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis & à ſanctis patribus vel Concilijs prædamnatæ; quæ & ſi multis erroribus diuiſæ inuicem ſibi diſſentiant, communi tñ nomine aduerſus Eccleſiā Dei conſpirant. Hæc ibi: Et quia multi errantium ſcripturis ſacris falsè diſtortis errores ſuos, vt per hoc veri credantur, communiunt; ideò inibi contra hos adiungitur ſic. Sed & quicunque aliter ſcripturam ſanctam intelligit, quàm ſenſus ſpiritusſancti flagitat, à quo conſcripta eſt licet de Eccleſia non receſſerit tamen hæreticus appellari poteſt. Hæc ibi. Senſū verò ſuū, cur ſpiritusſanctus reuelauerit, vide ad longū. q. 32. ar. 4. item rectè damnatas à &c vt in ar. præc. append. & in locis etiam ibidem citans 3°. vides. quomodo ex his omnibus

Vnus Deus legis, & euang.

3 viciſſim firmetur hæc Angelica doctrina.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum cauſa exemplaris ſit aliquid præter Deum.

216 CONCLVSIO. Deus eſt prima cauſa exemplaris omnium rerum.

¶ PROB. Quia cauſa exemplaris dicitur id ad quod reſpicit artifex, vt producat determinatum effectum (id eſt effectū ad ſimilitudinem illius) & Deus ad ſe (id eſt ſuam excogitationem de omnibus rebus factam) inſpexit, quando vniuerſa ſecundum determinatas formas fecit (vt. ſ. ſecundum q excogitauerat de ſingulis, & omnibus, ſic ipſa produceret.)

¶ CONCL. P. Poſſunt autem aliqua creata aliorum ſecundaria exemplaria dici.

¶ PROB. Quia quædam ſunt ad ſimilitudinem aliorum ſecundum aliquam analogiam ſaltem.

1^m^ de maiori. *Similitudinem.* ℞. Secundum repræſentationem aliquam: non ſemper, ſecundum ſpeciem. §. Tunc nihil contrà. Licet enim creata non ſint Deo ſimilia, ſm eius naturā in ſpecie, ſunt tñ ei ſimilia, ſm repræſentationem rationis intellectæ à Deo: vt dicitur in litera.

2^m^ de maiori. *Per ſe exiſtens.* ℞. Vel in eadē ſpecie. vel in ſpecie ſuperexcedenti. §. Tunc nihil contrà. Non enim reducuntur ad per ſe ſubſiſtens, in eadem ſpecie: ſed in ſpecie ſuperexcedenti: vt patet in textu.

3^m^ de antecedente. *Speciebus.* ℞. Conſideratis in eſſe intelligibili: non, in eſſe ad extrà reali. §. Tūc nihil contrà. Negatur in conſequentia. Nam res non habet eundem modum neceſſario in eſſendo, quē habet in intelligendo: ſecundum quem tamen exemplaria ponuntur. Licet ergo quæ ibet ſcientia & diffinitio ſit ſolum entium, non tamen &c. perge vt in litera.

4^m^ ex Dion. *Per ſe vitam, per ſe ſapientiam eſſe.* ℞. Quid per iy vitam eſſe. ſapientiam eſſe, ibi intelligatur: Dionyſius idem monſtrat: Et §. conſequenter, q nihil eſt contrà. Vide literam.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas; rectè Deum ſolum fuiſſe poſitum cauſam omnium exemplarem à ſcripturis, Iſai. 40. Quis adiuuit ſpiritum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit illi? Cum quo iniit conſilium; & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcientia, & viam prudentiæ oſtendit illi? Itē Rom. xj. Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. item 1. Cor. 2. Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? His enim, & ſimilibus locis clamat ſcriptura; q nihil præter Deum eſt cauſa omnium rerum. Nam cauſa exemplaris eſt inſtructio quædā agentis (vt patet) & oſtendit ei qualiter agere debeat, ac per hoc eſt cōſiliaria eius & doctrix, ac eruditrix cognoſcitiuæ ſenſum agentis, inquantum ipſa dat illi modum formandi intentū ſuum; & ipſa conſequenter prior dat agenti, vt agens retribuat ei, inquantum prius dat exēplar faciendi opus agenti, vt poſtea agens tanquam gratitudinem ei retribuens faciat ſm monſtratum exemplar. Cùm ergo ſcripturę iſta, quæ cauſæ exemplari conueniunt, negent de quocunque reſpectu Dei: patet, q per hoc cauſam exemplarem omnium rerū nullum aliū à Deo volunt. Item Apoſtolus hanc ſuam intentionem eſſe in verbis illis Rom. xj. dictis, loqui ſcilicet de cauſa exēplari, monſtrauit ex eo q quaſi rationem a ſe dictorum reddens mox intulit ſic, Quoniā ex ipſo per ipſum & in ipſo ſunt omnia Hoc eſt. Quoniam ipſe Deus eſt omniū cauſa efficiens, ex qua; exemplaris, per quam; finalis, in qua. 2° habes, quomodo per rationem oſtendas, contrarium concluſionis merito per errorem ab Auguſtino reputari, in lib. 83. quæſtionum, quæſtione 46. dicente ſic. Singula ſunt creata proprijs rationibus. i. proprijs exēplaribus; quas rationes vbi arbitrandum eſt eſſe, niſi in mente creatoris? Ad nihil enim extra ſe poſitum intuebatur Deus, vt conſtitueret, quod conſtituebat: & oppoſitum opinari, ſacrilegium eſt. Hęc ibi. inſpice. q. 15. præcipuè ar. 3. Nam in illa quęſtione agitur de ydęis: & ydea eſt forma, vel exemplar. Articulus etiam octauus quæſtionis tertiæ præſertim in ad 1^m^. & 2^m^. aliquid ſubminiſtrabit. 3° vides. quomodo ex his omnibus viciſſim firmetur principalis D. Thomæ concluſio, ad cuius determinationem tota inquiſitio hæc ordinabatur.

Vnit. p. S. Eccle. ad intell. q. de ſenſu ſacræ ſcrip. & contra errorē.

Cauſa exemplaris. q. de

a

3

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Deus ſit cauſa finalis omnium.

CONCLVSIO. Diuina bonitas eſt finis rerum omnium. 157

¶ PROB. Quia diuina bonitas intendit ſolūm communicare ſemetipſam; & vnaquæq. creatura intendit conſequi ſuā perfectionem, quæ eſt ſimilitudo diuinæ bonitatis.

1^m^ de maiori. *Finem.* ℞. Sibi acquirendum: non, à ſe cōmunicandum. §. Tūc nihil contrà. Licet enim Deus non agat propter finem acquirendum, id eſt propter ſuam vtilitatem: agit tamen propter finem communicandum, id eſt propter ſuam bonitatem.

¶ *Corollarium.* Ergo quantò magis, vel minus aliquis in agendo intendit aliquo modo ſuam vtilitatem; tantò magis, vel minus, dicendus non eſt verè liberalis: Quantò magis autem vel minus, agendo non intendit ſuam vtilitatem ſed ſolum ſuam communicare bonitatem; tantò magis, vel minus, eſt liberalis. Ergo intentio ſuæ vtilitatis in cōmunicante bona diminuit liberalitatem; non intentio ſuæ vtilitatis auget communicantis liberalitatem.

2^m^ de maiori. *Finis.* ℞. Ab agente acquirendus: non ab agente communicandus. §. Tunc nihil contrà. Sicut enim finis communicandus generato eſt forma generantis coincidens in idem numero cum generante, licet finis acquirendus per generationem ſit ſimilitudo formæ generantis, id eſt forma generati: ita finis communicandus creaturæ eſt bonitas Dei agentis exiſtens idem numeraliter cū Deo, licet finis acquirendus à creatura per Dei actionem ſit ſimilitudo diuinæ bonitatis, id eſt perfectio creaturæ. De fine autem communicando concluſio loquitur. Vide ad primum.

3^m^ de maiori. *Finem.* ℞. Vel vt in ſe eſt: vel vt in ſui ſimilitudine. §. Tunc nihil cōtra. Licet enim non omnia appetunt Deum vt in ſe; quia nec omnia ſic eum cognoſcunt: appetunt tamen omnia Deum, vt in ſui ſimilitudine; inquantum appetunt aliquod bonum quodcunque ſit illud.

4^m^ de conſequentia. *Sequitur quòd in eo ſit.* ℞. Secundum rationem noſtram: non, ſecundum rem. §. Tūc nihil contra. Licet enim ex eo, q Deus eſt efficiens exemplaris, & finalis cauſa omnium; ſequatur, multa eſſe in ipſo ſecundum rationem prius & poſterius à nobis intellecta; vt arguitur: non tamen ex eo ſequitur, q in Deo ſint multa ſecundum rem; & multò minus, q in Deo ſit ſm rem, aliquod prius, vel aliquid poſterius Immo (ſecundū rem loquendo) omnia, etiam infinita, etiam diuerſiſſima, in Deo ſunt vnus ſimpliciſſimus Deus.

APPEN-

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1^m: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum prouerb. 16. vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus. Hoc eſt. Dominus vniuerſorum eſt

2 finis. 2° habes: quomodo per rationem, in bono ſenſu ſuſtinere habere, & ſimiles, intelligas; ſicque eas intellectas bene

3 defendas. 3° habes: quomodo per rationem ſenſum erroneum Almarici ſeripturis huiusmodi, ſeu cœleſtium huic (ſcilicet Deus eſt finis omnium,) da vim rerum. Dicit ſiquidem Almaricus, vt refert Cardinalis Turrecremata de Eccleſia lib. 4. cap. 35. fie: Deus ideò dicitur finis omnium, quia omnia reuerſura ſunt in ipſum, vt in Deo immobiliter quieſcant, & vnum

4 indiuiduum atque incommutabile in eo permanebunt. 4° habes quomodo per rationem demonſtres, hunc Almarici errorem in fide meritò fuiſſe damnatum ab Innocentio 3. Papa in concilio generali, & ita de ſum. & fi. cath. Damnamus & reprobamus autem & condemnamus perverſiſſimum dogma impij Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tàm hæretica, quàm inſana ſit cenſenda. Hæc ibi: vbi per ly dogma intelligit ſummus Pontifex totam de ſtirpe

5 Almarici: vt ſup. q. 3. ar. 8. & q. 18. ar. 4. annotatum eſt. 5° vides: quò ex his omnibus viciſſim firmetur hæc Angelica doctrina.

Marginal notes: Vid. p. S. Eccle. ad intel. ſtra. — contra hæreſim Almarici, damnatum a Papa. — Tota doctrina Almarici reprobata.

Quæſtio. XLV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creare ſit ex nihilo aliquid facere.

238 CONCL. Creatio, quæ eſt emanatio totius eſſe, eſt ex non ente, quod eſt nihil.

¶PROB. Quia ei, quod procedit ſecundum emanationem vniuerſalem, impoſſibile eſt, q. aliquid præſupponatur (vt patet à ſimili de emanatione particulari, vt hic ſit homo, prius non erat homo) & totū ens procedit ſecundum emanationem vniuerſalem.

¶ *Corollarium.* Idem eſt ergo hic procedere per creationem, & procedere per emanationem vniuerſalem.

1^m ex Auguſtino. *Creare. R. Æquiuocè* nō propriè. §. Tūc nihil cōtrà. Nos o. loquimur de creare propriè tantùm; in quo ſenſu Auguſtinus accipit ly facere.

2^m de antecedente. *Terminis. R.* Ad quos nō, à qu but. § Tūc nihil contrà. Licet enim terminus, à quo, creationis ſit imperfectiſſimus: tamen terminus ad quem eſt perfectiſſimus. Hinc pro regula notabis; q. quandò magis termini à quibus ſunt perfectiores; emanatio ipſa eſt imperfectior: Et contrà quanto ſcilicet ſunt imperfectiores, emanatio ipſa eandem ratione eſt perfectior (vt patet conſideranti. Nam in qualibet emanati ne diſceditur ab illis terminis, qui ideò vocantur à quibus: & ſcedere ab imperfectione dicit perfectionem, ſicut diſcedere à perfectione dicit imperfectionem.

Marginal notes: Regula pro de ratione emanationum notatione, & creationis. — ly Nihil, ſumitur negatiuè & vt materia.

3^m de maiori. *Habitudinem alicuius cauſæ. R.* Quandoque affirmatam, quandoque negatam: Vel ordinem. §. Tūc nihil contrà. Licet enim, Nihil, nō poſſit eſſentiis materia affirmatiuè; poteſt tamen eſſe entis materia negatiuè & ita vbi hoc ly Nihil dicit ordinem ad ens, ita ſcilicet q. poſt nihil eſt ens. Dicamus ergo: Ens eſt ex nihilo, loco eſt ex aliquo; vel etiam, eſt poſt nihil.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Algazelis, & præcipuè Auerrois. (Diſtribut. inquit c. 5. p. q. 4.) dicentium; quòd nihil poteſt fieri ſine præuia diſpoſitione materiæ, & q. creatio totaliter non datur: Item q. ex nihilo aliquid fieri, eſt falſum; & q. aliquid poſſe habere eſſe poſt omninò non eſſe, eſt falſum; & q. potentia ſit productione alicuius rei non poteſt eſſe ſolùm in agente. Nō fuit autē iſte Auerrois. q. hiſ tribus propoſitionibus vltimis negat creationem, q. etiam, velut ſapiens in ſua maxima inſipientia, vituperat legem Chriſtianorum in hoc, q. ponit creationem; vt patet 12. & 11. metaph. Item aſſerit. Christianos eſſe garrulatores, & tunc ratione ſe ipſos loquentes, vt iniperant tale quid credentes; vt patet 8 metaph & circa 3 ſtructum. Ideo pluſ ſicorum. Idcò ſpreatim commentator ignorantiſſimum in hoc philoſophantem agendum ait per ſententia hæc & q. præmiſſa à Sancto Thoma ea vera philoſophia adductas, vt mayus ſit ſuis proprijs finibus confundatur; & per qua quis peccat, per hæc et ſua torqueatur.

2 2° habes quomodo per rationem, & ſtudias has mero tò eſſe dictas in 2. machabæorum 7. Peto nate, vt aſpicias ad cœlum & terram & ad omnia quæ in eis ſunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus. Item à Sapien 2. Ex nihilo nati ſumus. Hoc n vetum diceront illi impij; licet falſum mox adiungant, (more hæreticorum vera falſis permiſcentium) vt vel ſic proverbis ſua ſal a vendidit) dicentes; & Poſt hæc erimus, tanquam non fuerimus. Ex hoc ergo loco vero impiorum,

3 ſcilicet ex nihilo nati ſumus, patet: q. Auerrois eſt impiis deterior negando creationem, & q. impiſſimus impijs magis eſt irridendo credentes ex nihilo creationem dari. Item à ſymbolo apoſtolicæ fidei, Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ. Quare autem Patres poſt ly creatorem dixerint ly factorem: vide q. 46. ar. 1. Item à Papa Innocentio III. in concilio, extra de ſũ & fi. cath. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, q. &c. Deus ſua omnipotenti virtute de nihilo cond dit creaturam. Hæc pro tanto hic ex Papa, &c. addidit ſinprò quanto ſtatuunt, q. creare eſt ex nihilo facere, ſeu q. ex nihilo facere da ur, item à & vide q. 61. 1. & q. 45. ar. 2 Ceterùm, q. Auerrois iſte ſtum philoſopham, imò non philoſophiam, ſibi ſequaturi, & argumenta eius, atque ſimilium, ſint ſolubilia vide q. 75. ar. 5. in appendice, & reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. 3° vides, quomodo ex his

3 viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus poſſit aliquid creare.

CONCLVSIO. Neceſſe eſt; ponere à Deo omnia creata eſſe. 239

¶PROB. Quia ei, qui eſt cauſa vniuerſalis totius eſſe, nihil præſupponitur non cauſatum ab ipſo. & Deus eſt cauſa vniuerſalis totius eſſe, q. 44. ar. 1. & 2.

1^m de minori. *Primorum principiorum. R.* Ritè intellectorum: nō, ſalsè intellectorū. §. Tunc nihil contra. Licet enim ly ex nihilo nihil fit, ſit primum philoſophorum principium verum, ſi intelligatur de fieri particulari: tamen illud non eſt verum, ſi intelligatur de fieri vniuerſali; non eſt primum principium; quoniam nec verum.

¶NOTATIO. Contraria primorum principiorum, vt verè principia ſunt, implicant contradictionem (vt diſcutienti patet.) & ideò potentiæ Dei non ſubijciuntur & conſequenter nō inferunt aliquam eius impotentiam, ſi ab eo fieri non poſſunt vt al as declarauimus. Vide q. 25. ar. 4.

2^m de minori ſecunda. *Mutatio R.* Secundum rei veritatem non, ſecundum modum intelligendi tantùm. §. Tū: nihil contra. Licet enim creatio ſit mutatio ſecundum modum intelligendi: & ob hoc dicatur factio: tamen non eſt mutatio ſecundum rei veritatem, nec ſic dicitur factio. Ea litera igitur dicas: q. Patres Niceni eō ſic in ſymbolo creatorem nominarūt factorem, & conſequenter creationem nominarunt factionem, deſignantes per hoc, quòd creatio ſecundum modum intelligendi tantùm eſt mutatio & factio. Vltra hoc aliud contra hæreticos aliquos, philoſophoſque; ſic dicendo tendendum: vt q. 46. art. 1.

3^m de probatione minoris. *Permanentibus. R.* quæ fiunt cum motu: non, quæ fiunt ſine motu. §. Tūc nihil contrà. Creatio enim non eſt cum motu, vt putabat argumentum: contraquam ſi eſſet cum motu, concluderet. Ergo negetur illa minor. Nō poteſt dici ſ illud, quod creatur, ſimul fiat & factū ſit.

¶ Ergo q. ea, quæ hunc ſint vel nō ſiunt permanentia, non formaliter facit ad tem. Sed q. motus formaliter, vel non, hoc formaliter facit ad tem. Ergo in his quæ ſine motu ſiunt, ly fieri ſignificat tantùm & ab aliquo eſſe, & prius non fuiſſe: in his autem, quæ cum motu fiunt, ly fieri, vltra illam ſignificationem, eſt etiam aliquod præcedens factum eſſe. Verbi gratia, ſine motu cœlum & terra fiunt à Deo, cœlum & terra ſunt à Deo, & priùs non erant: Domus fit ab homine artifice. & domus eſt ab illo, priùs non erat, & ipſam fieri procedit factum eſſe. Cœlum ergo & terra dum fiebāt, perfecta erant: domus, quādiu fit, nondum perfecta eſt.

Marginal note: Fieri cum motu, & ſine.

4^m de maiori. *Infinitam R.* Secundum rei poſitiuam veritatem: non, ſecundum falſam tantùm imaginationem. §. Tūc nihil contrà. Nam creatio non conſtituitur inter duos terminos, quaſi quod Creator pertranſeat infinitum medium exiſtens inter nihil & ens; vt putat argumentum.

¶ Cum hoc tamen ſcit D. Thomas q. inter ens & nihil, nulla eſt oppoſitio; & eò ſequenti q. hæc & ſe inuicem diſtant (ſecundum affirmationem & negationem de ly ens) in iphorum. Cæterùm aliud eſt pertranſitus, & eo nō non q. greſſio ſchiſtam

ſi poſitiuam diſtantiam aliud eſt pertranſire, ecu ſua potentia, infinitam diſtantiam ſecundum affirmationem & negationem vtriuſque termini. Vltimum autem hoc pertranſire, nihil aliud eſt, niſi poſſe ex nihilo aliquid facere.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. contra var. q. philoſoph. Ar. Bezan damnatas à Papa, cõ aliijs. &c.

1 ¶ EX articulo habes. 1°: quomodo per rationem lucerimas hæreſes [1] quorundam philoſophorum, [2] Appellitarum, [3] Bezanitarum (extra t. inquiſit. 2. n. q. 4. [2] liber decretorum 24. q. 3. Quidam. [3] Prat. Bezanitæ.) dicentium; [1] quod in omni noua factione præſupponitur materia: item a Deo nihil noui poteſt immediatè procedere: quia nihil fieri poteſt ſine diſpoſitione præuia, & motu præcedente, Deus autem immobilis perſeuerat: item [2] Creatorē eſſe angelum neſcio quem ſuperiorem Deitatē [3] Deum non eſſe omnipotentem. Mox ad hoc ſequitur, Deum non poſſe aliquid creare: quia ad faciendum aliquid ex nihilo requiritur potentia infinita. l omnipotentia, vt infra ar. 2 5. ad 3m. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, illas meritò eſſe damnatas a ſymbolo fidei, a concilijs, a Papa: vt ar. 1 & locis ibi citatis. item a libro decretorum 24. q. 3. Quidam. V de verba finalia formaliter capitulo huius ſup. q. 44 ar. 2. liē à &c. vt q. 41. ar. 2. ibi, n recenſetur colluuies hæreticorū, ſequacidūq; ſuorum cum damnationibus eorundem, omnium que dictorū & ſcriptorum ſuorum. Apelles autem fuit diſcipulus Marcionis ibi narrati. item a Damaſo Papa &c vt q. 42. ar. 1. vel 4. vel 6. Item a &c. vt q. 65 ar. 1 & 3. & q. 44. ar. 1. & q. 25. ar. 3 & 4 & q. 3 46. ar. 2. & 3. & q. 74. ar. 3. item a ſcriptoris ſepiùs 3° vides quō ex his omnibus Angelica hæc doctrina vicissim ſtabiliatur.

Pro ſtudio varietate eornādo.

¶ NOTA. Præſenti articulo ſuffragatur articulus in ordine 234. 235. 238. 214 274. 187. 68. 70. item pro in reſponſione ad 2m ly ſed cùm actio & paſſio conueniant in ſubſtantia motus, & differant ſolùm ſm &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Thomæ concordantias pòſt annexas num. 34.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum creatio ſit aliquid in creatura.

240 CONCLVSIO. Creatio ponit in re creata aliquid ſecundum relationem tantum.

¶ PROB. Quia Deus producit creando res ſine motu: Et ſubtracto motu ab actione atque paſſione, nihil remanet niſi relatio producti per actionem illam ad producentem.

1m de maiori. *Attribuitur.* ℞ Vniformiter quantum ad attributionem, vniformiter quantum ad modum attribuendi. ſ. Tūc falſa dicitur conſequentia (ſcilicet creatio actiua in creatore nihil ponit, ergo paſſiua nihil in creatura,) quam tamen argumentum verum dicebat. Attribuitur. n. relatio creationis actiuæ Deo ad creaturā, & attribuitur relatio creationis paſſiuæ creaturæ ad Deū: ſed alio, & alio modo. Nam illa Dei ad creaturam ſm modum rationis: iſta creaturarum ad Deum modo reali.

2m de maiori. *Nihil.* ℞. Sumptum vt terminus, vel vt ſubiectum creationis: non ſumptum vt mutatio vel vt relatio. ſ. Tūc nihil contra. Licet enim creatio non ſit creatura, quæ eſt terminus vel ſubiectum creationis; eſt tamen creatura, quæ eſt & mutatio ſm modum ſignificandi, & relatio realiter creaturæ ad Deum: & conſequenter creatio, vt prædictæ mutatio atque relatio, eſt media inter creatorem, & creaturam, quæ eſt terminus ſeu ſubiectum creationis. Nihil ergo eſt medium inter creatorem & creaturam, quæ eſt illa creatio: licet ſit aliquod medium inter creatorem & creaturam, quæ eſt ſubiectum creationis.

3m de conſequentia prima. *Idem* ℞ Sumptum ſecundum diuerſam conſiderationem: nō ſecundum eandem. ſ. Licet enim ſit impoſſibile, idem ſecundum idem, eſſe terminum, & ſubiectum eiuſdem, tamen eſt poſſibile, idem, ſecundum diuerſa, eſſe vtrunque. Tunc nihil contra. Nam creat onis, ſm quod ſignificatur vt mutatio &c. vt in litera. Vltima verba reſponſionis huius ſunt gloſa concluſionis. Creatio (inquit) importat habitudinem, (ideſt relationem) creaturæ ad creatorē cum quadam nouitate. Ex litera etiam dicito. Ergo creatura eſt ſubiectum huius relationis, ideſt creationis paſſiuæ; & conſequenter eſt ea prior quoad eſſe: licet creatio ſit prior quodammodo ex parte obiecti ad quod refertur. Refertur autem ad creatorē, qui eſt principium creaturæ. Creatura ergo vt ſubiectum, eſt prior creatione, vt relatio. Creatura vt terminus, eſt poſterior creatione, vt mutatio.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. contra hære.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem reijcias hæreſim Arnaldiſtarum (Prat Arnaldiſtæ) dicentium: aliquid eſſe quod neque creator, neque creatura ſit. Hi. enim Arnaldiſtæ (opinor) ad hoc dicendum adducebantur ex eo quod creationem ipſam aſſerere Deum horrebant, nec Deum vt creari ponerent temporalitas eandem quam eſſe creaturam dicere formidabant, ne ad creandum hanc creationem alia creatio dari videretur: & ſic in infinitum, quod natura deteſtatur, abire cogerentur. Vnde ſecundum argumentum articuli quod hos illectum ad illam hæreſim ſabricandam tandem motum fuiſſe, facilè crediderim. 2° habes rationem, quæ in propoſito maximè ſoluit et argumenti ſecundi: quomodo non iure damnatam eſſe oſtendas a ſummis Pontificibus multis: item Arnaldiſtas ſingulis annis Romæ in bulla cœnæ Domini excommunicent. Item a Gregorio Nono, Extra de hæreticis cap. excommunicamus, el 2°. Nota quod Arnaldiſtæ, etiam in Codice de hereticis l. Gazaros, perpetua damnantur infamia. Item a ſynodo ad Lateranum celebrata ſub Innocencio Secundo Papa; Idem ab eadem anteſignanus iſtorum Arnaldus, cum Petro Abailardo, dānatus eſt. B. vero Auguſtinus (vt alibi dictum eſt) in libro de fide catholica dānatorū ſcripta dictaq; eſſe vniuerſaliter reprobata, in aſſu quarunda n, teſtatum ſic relequit; Cùm Cæleſtina atque Pelagiani in Epheſina ſynodo ſint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? Hoc idem ex decretis a ſynodo apud lateranum ſub Martino Primo celebrata, & ex lib decretorum diſtin. 15. habetur: vbi damnatis nominatim multis hereticis eorum & dicta & ſcripta condemnata vſque ad apicem vnum cenſentur. De his vide ſup. q. 41. at. 2. 3° habes quomodo ex his omnibus firmatur viciſſim hæc Angelica doctrina.

Arnald. damna. Papa conceſſ.

¶ NOTATIO Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 238 239 74. 220. 229. item pro in corpore dicto ly ſubtracto autem motu ab actione & paſſione &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris concordantias pòſt annexas num. 34.

Pro ſtudio varie.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum creari ſit proprium compoſitorum & ſubſiſtentium.

CONCLVSIO. Propriè creata ſunt ſubſiſtentia.

¶ PROB. Quia creari propriè illis conuenit quibus propriè conuenit eſſe: & eſſe conuenit propriè ſolùm ſubſiſtentibus, ſiue ſint immaterialia, ſiue materialia. 241

1m ex de cauſis. *Eſſe.* ℞ Vt dicit propriam rationem obiecti creationis: non, vt dicit ſubſtantiam creatam. ſ. Tūc nihil contra. Non enim concluſio loquitur de propria ratione obiecti creationis: ſed loquitur de ſubſtantia creata. i. de re, quæ propriè creatur. Stat ergo ſimul & quod prima rerum creatarum, vt ratio qua aliquid dicitur creatum, ſit eſſe; & quod illud, quod propriè creatur, ſit aliquod ſubſiſtens: vt benè declarat in litera exemplum de colore & colorato.

2m de maiori. *Nihilo.* ℞ Vt excludit præexiſtentiā componentium: non vt excludit cōſtare ex ſuis componentibus. ſ Tūc &c. Compoſita enim creata ſunt ex nihilo inquantum ſua componentia nō præextiterunt antequam creaturentur: licet non ſiat ex nihilo, inquantum cōponuntur ex principijs quæ ſunt entia; in quo ſenſu argumentum, abſque concluſionis offenſa, verificatur.

3m de maiori. *Emanationem* ℞. quæ non eſt productio totius eſſe: non, quæ eſt productio totius eſſe ſ Tūc &c. Nam emanatio, de qua loquimur, non ſolùm eſt productio partis pura materiæ, ſed eſt productio totius eſſe i. compoſiti & cuiuſcunque in eo quomodocunque exiſtentis.

¶ NOTATIO D. Thomas (vt patet) ad ly, ſolùm, reſpondet tantum modo; non autem ad ly, Propriè & tamen argumentum vnum ex duobus concludere volebat, ſcilicet vel quod materia ſola creatur, vel (dato quod hoc non eſſet verum) quod materia 2 propriè creatur. Vndè patet quod nodus argumenti non ſolùm erat in ly ſolùm, ſed etiam in ly Propriè. Cùm ergo reſponderet ad ly ſolùm: cur non etiam reſpondit ad ly propriè? Quoniam reſponſio ad hoc ex præcedentibus a ſe dictis habebatur. Dixerat enim in corpore, quòd huiuſmodi partes dicuntur magis concreata, quā creata & nūc ad ſm dixit, quòd huiuſmodi ſunt creata. Ex quo facillimè habebatur; quòd huiuſmodi erāt verè creata, ſed non propriè creata. Sic ergo & ſatisfactum huic parti argumentationis eſſe voluit: & tamen regulam ſibi in talibus forſitam dimitteret recaſaut. Hanc regulam vide q. 40 ar. 1.

Pro ſano intellectu. doctrina angelica. valet vniuerſaliter.

APPENDIX.

Vtilitas pro philoſophia.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum eſſe a philoſopho 1. phyſ. tex. 7. & 1 de generatione tex. 23. & 1. phy tex. 62. quòd eſſe & non eſſe dicuntur ſimpliciter de ſubſtantia, & de accidentibus non ſimpliciter: item. 1. phyſ. tex. 62 & 5. phyſ. tex. 7 & 8 phy tex. 46. & 1. de generatione tex. 11 & 18. quòd fieri ſimpliciter eſt ſubſtantiarum

de &c.] quod procedit per generationem veram eſt de ſubſtã generantis: & in diuinis eſt generatio vera per quam filius procedit à patre.

1^m de minori poſt diuiſionem.

De quo. ℞. Vt ly De ſigñat principium materiale: nõ, vt ſignificat tñ principiũ generans cõſubſtantiale. §. Tunc &c. Non enim pater generat de ſeipſo. tanquam de principio materiali: in quo ſenſu argumẽtum curreret, ſed de ſeipſo, tanquã de principio generante [con ſubſtantiali: quem ſenſum concluſio habetur.

2^m de antecedente.

Principium, ℞. vel actiuũ. vel materiale vel formale §. Tunc &c. licet enim eſſentia patris non ſit principium neq; actiuum, neque materiale: vt arguitur: eſt tñ principium formale, Inquantum .ſ. eſſentia patris filio per generationem communicata ſubſiſtit in filio.

3^m ex Auguſtino.

Diuina eſſentia. ℞. Sine additione alicuius diſtinctionem importantis: non, cum additione alicuius diſtinctionẽ importantis. §. Tunc &c. Licet enim nec pater, nec filius, nec ſpiritusſanctus ſint de eſſentia ſine diſtinctionis additione: vt ex Auguſtino arguitur: ſunt tamen de eſſentia ſi diſtinctiuum addatur.

¶ NOT. Quoniam pater, & filius, & ſpiritusſanctus diſtinguuntur realiter inter ſe: iden cùm dicitur filius [generatur de eſſentia patris. aut ſpiritusſanctus ſpiratus de eſſentia vtriuſque importatur aliqua diſtinctio: quæ non importatur dicendo perſonæ pdneuntur de eſſentia diuina. Non tamen diſtinctio illa importata intelligitur ſic q̃ eſſentia patris diſtincta vel à filio. vel ab eſſentia filij ſit: ſed ſic, q̃ pater habens eſſentiam diſtinguitur à filio habente eandem numero eſſentiam & licet perſonæ inter ſe non ſint aliud, & aliud: ſunt tamen realiter diſtinctæ. Vnde Auguſtinus in argumento adductus accipit ly, aliud pro diſtincto realiter.

4^m de maiori.

Creatura. ℞. Simpliciter dicta: nõ. ſm quid. §. Tunc &c. licet enim filius Dei ſit creatus, ſm quid inquantum ſcilicet in nomine creationis importatur ſolùm immutabilitas patris: vt authoritates argumenti dicunt; non tamen eſt creatus ſimpliciter, inquantũ ſcilicet non habet quicquid pertinet ad creationem, puta eſſe ẽt ex nihilo. Hinc explodas. exploſamq́ue ab Eccleſia meritò oſtẽdas, hæreſim Arij: qui filium Dei eſſe creaturam ſimplicem, ſimilibus authoritatibus malè intellectis fultus, aſſeuerabat. Et Diabolus ſcripturarum ſanctarum literam, tanquam magiſter hæreticorum, in malo ſenſu adducebat Matth. 4. non vt doceret, ſed vt deciperet: ac de ſe ſuiſq; ſequacibus probaret eſſe dictum Matth. 7. Veniunt ad vos in veſtimentis ouium. [Hæc ſũt ſcripturæ ſacræ.] intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. [Hæc eſt ſer pentinum extorſio ab ipſis facta.]

Cõtra Arrium & ſimiles.

¶ APPENDIX Ex articulo habes 1° quomodo per rationem confundas hæreſim Caluini [Prateo. Trinitarij] dicentis filium non eſſe Deum de Deo, neque de ſubſtantia patris (Item hæreſim Arrianorum.] Prat. Arriani] dicentium: Verbum Dei ex non exiſtentibus factum, qui enim erat Deus enim, qui non erat, ex non exiſtentibus fecit. Item Macedonij [Prat. Macedoniani] Dicentis: ſpiritumſanctum nõ eſſe eiuſdem ſubſtantiæ, cum patre. ſed patre & filio minorem meram creaturam. Hi. n. ponũt actus nationa et non eſſe de ſubſtãtia inquãtum dicunt pcedentem pſonam nõ eſſe eiuſdem ſubſtãtiæ cum ſuo principio: & illos a. ſns eſſe de nihilo, inquãtum pcedẽtem pſonam eſſe meram creaturam ſtatuũt. Vide ſimilem errorem Eunomij

2 etiam de filio in ar. pcedẽte. 2° habes: quomodo p rationem oſtẽdas. has meritò damnari à Papa Damaſo in pfeſſione catholicæ fidei miſſa ad Paulinum in Macedonia Epm, ſic in Canon. 12. dicẽtis: ſiquis nõ dicat, filium genitum ex Patre, hoc eſt ex ſubſtãtia eius diuina: Anathema ſit: Item canon. 18. Siquis non dicat, ſpiritumſanctum verè & ppriè ex patre eſſe. quemadmodum & Filium eũdemq́ue Deum Dei verbum ex diuina ſubſtãtia: Anathema ſit. Item can. 19. Si quis dicat, ſpiritumſanctum creaturam, aut p filium genitum eſſe: Anathema ſit. Item à ſymbolo Athanaſij ſic. Eſt ergo fides recta vt credamus & cõfiteamur, quia Dñs noſter Ieſus Chriſtus Dei fili⁹ De⁹ & homo eſt: Deus eſt ex ſubſtãtia patris ante ſecula genitus homo eſt ex ſubſtãtia matris in ſeculo natus. Ecce ex Athanaſij ſymbolo. quod regulam fidei compẽdioſam vocat Concilium Flor. filium Dei eſſe genitum ex ſubſtantia patris: ſic dictum ab eodem cointelligas: ſpiritumſanctum ex ſubſtãtia patris & filij pcedere. Item à Cõcilio Lateranenſi ſub Innocẽ. III. de ſum. Tri. & fi. cath. Damnamus ſic: Pater, & filius, & ſpiritusſanctus ſm orthodoxam, & catholicam fidẽ cõſubſtãtiales eſſe credamus? Pater enim ab æterno filium generãdo ſuam ſubſtantiam ei dedit; iuxta q̃ ipſe teſtatur, Pater quod dedit mihi maius omnibus eſt. Ac dici non poteſt, quòd partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, partemq́ue ſibi retinuerit: cum ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex omninò. Sed nec dici poteſt; q̃ Pater in filium tranſtulerit ſubſtantiam ſuam generando, quaſi ſic dederit eam filio, quòd nõ retinuerit ipſam ſibi. alioquin deſijſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, q̃ ſine vlla diminutione filius naſcẽdo ſubſtãtiam Patris accepit: & ita Pater & Fili⁹ habẽt eãdem ſubſtãtiam & ſit eadem res eſt Pater, & filius, necnõ & ſpiritusſanctus ab vtroque pcedẽs. Hæc ibi. Ex Concilio igitur iſto habetur: quod filium eſſe conſubſtantialem Patri, eſt ipſum eſſe à patre de patris ipſius ſubſtãtia natum: & qđ ſpiritumſanctum eſſe vtriq́ue cõſubſtãtialem eſt ipſum eſſe, ab vtroque de vtriuſque ſubſtãtia pcedentem. Item habetur ex eodem: quod filium eſſe de ſubſtãtia patris eſt eſſe de tota ſubſtantia, non de parte ſubſtãtiæ; & ſpiritumſanctum eſſe de ſubſtantia amborum eſt eſſe de tota ſubſtantia, nõ de parte. Idem ergo eſt dicere, pſonas pcedentes non eſſe de ſubſtãtia diuina vel eſſe de nihilo; quod dicere ipſas non eſſe patri conſubſtantiales: & è contra, ſ. dicere pſonas diuinas eſſe conſubſtantiales eſt idem, quod dicere pſonas produci ex ſubſtãtia patris. ſeu [quod in idem redit] actus notionales eſſe ex ſubſtantia diuina non de nihilo. Item à Concilio Syrmienſi, In ſua confeſſione fidei, ſic: Eos autem qui dicunt; ex nõ exiſtẽtibus filium, aut ex altera eſſentia & non ex Dei: & quia erat tempus aut ſeculum, qñ non erat; alienos nouit ſancta Eccleſia. item à Nicæno in ſua fidei cõfeſſione, ſic: Credimus &c. in vnum Dñm Ieſum Chriſtum filium Dei natum ex patre vnigenitum, hoc eſt, ex ſubſtãtia Patris; Deum ex Deo lumen ex lumine, Deum verũ ex Deo vero; Natum nõ factum: Homouſion, hoc eſt, conſubſtantialem Patri &c. Dicentes autem erat, quando non erat, aut non erat, antequam fieret: aut quia ex non extantibus factus eſt, aut ex altera ſubſtantia vel eſſentia; aut creatum, aut conuertibilem, filium Dei: hos tales anathematizat catholica, & Apoſtolica Eccleſia. Item à Papa Syluestro in Concilio Romano 284. Epõrum & 45. Diaconorum, corroborante Concilium Nicænum [Ab initio igitur concilia, quantumuis & authoritate & doctrina & ſanctitate & numero & quomodolibet aliter magna. corroborãtur à Romanis Pontificibus,] quod eſt antiquiſſimum, ſic; Quicquid in Nicæa Bithiniæ conſtitutũ eſt, adſtrobur ſanctæ matris Eccleſiæ catholicæ, à ſanctis ſacerdotib⁹. 318. noſtrum ore cõfirmamus, omnes; qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Concilij. quod apud Nicæam congregatum eſt ſub pſentia piiſſimi & venerãdi principis Conſtãtini Auguſti; anathematizamus. Et dixerunt omnes, placet. Itẽ à reliquis omnibus Concilijs. vel explicitè, vel implicitè. Nam principale illud cõcilium ita ſequuntur omnia alia, vt ſynod⁹ Toletana tertia ſub Pelagio Papa congregatã canon. 10. dicat. Quicũque alibi fidem & communionem catholicam, pterquã in Eccleſia vniuerſali; iquã Niceni, Conſtãtinopolitani, & primi Epheſini, & Chalcedonenſis concilij decreta tenent; pariter & honorant; Anathema ſit. Item à Toletano 1. per Leonem Papam authorizato, de regulis fidei ca. 21. ſic, Credimus filium Dei non eſſe patrem. ſed de patris eſſe natura. Item à Pſal. 109. Ex vtero ante Luciferum genui te. Ecce q̃ nõ tñ dicit; Ego Pater genui te Filium: ſed addit, ex vtero. i. ex mea ſubſtantia More enim humano loquitur: vt nos homines ex viſibilibus, quæ nouimus, ad inuiſibilia capeſcenda facilius conſurgamus. Item a &c. vt q. 19 ar 1 & q. 1a. ar. 1. & q. 39. ar 4. 3° Videſ; quomodo ex his omnibus ſupradictis viciſſim firmetur concluſio, atque doctrina præſens. 3

Conciliorum cõfirmatio.

Vbi tamẽ vera fides

¶ NOTATIO. Articulo pñti ſuffragatur articulus in ordine 203. 206. 165. 186. 187. 218. 242. 161. 211 263. 41. Item pro in corpore dicto ly filius igitur Dei verus non eſt ex nihilo, nec factus, ſed tantum &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordan pòſt annexas. nn. 616.

Pro ſtudio varieta te ſeruãdi.

Pro de ſubſtantia quid eſt.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in diuinis ſit potentia reſpectu actuum notionalium.

CONCL. M. In omni generante oportet ponere potentiam 217
generandi. Et in omni ſpirante potentiam ſpirandi.

¶ PROB. Quia. vbicũque ponitur actus, neceſſe eſt ponere ibi potentiam reſpectu illius actus & actus notionales. i. generandi atq; ſpirandi, ponuntur in Deo.

Corollarium Indè ergo actus ille notionalis tolleretur, quod eſt hæreticum iuxta ſupradictas Eccleſiæ definitiones: ſi reſpectu talis actus auferretur potẽtia. Ergo, non ponere potentiam in Deo reſpectu actuum notionaliũ, videtur & ipſum erroneũ.

1^m de probatione minoris.

Factæ. ℞. Sunt tamen pductæ. §. Tunc &c. Non enim potentia actiua dicitur tñ reſpectu alicuius facti, vt arguitur, ſed etiam reſpectu alicuius pducti

Vndè,

Vndè, formaliter rhidendo, neganda venit minor illa, ſcilicet ſed neutra h c competere poteſt.

2^m· de maiori. Poſſibile ℞. Vel ſecundum quod opponitur neceſſario, vel ſecũdum quòd ſub neceſſario includitur:§. Tunc &c. Licet enim pſonæ diuinæ pductæ non ſint poſſibiles, ideſt cõtingentes: vt arguitur, ſunt tamen poſſibiles, ideſt neceſſariæ: & poſſibiliter, i. neceſſario producuntur.

3^m de minori. Ad effectus. ℞. Vel ad actus illos, ſecundum quos res procedunt diſtinctæ à Deo: quamuis non ad actus illos, ſecundum quos non deſignatur proceſſio rei diſtinctæ à Deo §. Tunc &c. Licet enim ipſius intelligere & velle, cùm ſecũdum hos actus nõ deſignetur proceſſio rei diſtinctæ à Deo, non ſit potentia: vt arguitur tamen ipſius concipere & ſpirare, cùm ſecundum hos actus deſignetur proceſſio alicuius perſonaliter diſtincti à Deo principio, eſt potentia.

¶ APPENDIX. Ex articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſes Agatenorum, & ſabellij [Prat. Agateni. ſabellius.] dicentium, Deus non poteſt habere filium, quia vxorem non habet: Item ſpiritusſancti omnem tollebat intellectũ ipſe ſabellius. Hi enim negant potentiam patris ad generandũ filium; & ſabellius tollit omnem potentiam ſpirandi ſpiritum ſanctum [vt patet.] 2° habes, quomodo per rationem oſtendas, has iure ab Auguſtino, tanquam à gerente ibi perſonam Eccleſiæ, contra maximinum hæreticum ſcribente lib. 3. cap. 1 a fuiſſe damnatas ſic, ſi Deus pater non potuit genarare filium ſibi æqualem, vbi eſt omnipotentia Dei patris? A ſimili ergo dicere voluit: ſi Deus pater & filius non potuerunt ſpirare ſpiritum ſanctum ſibi coæqualem, vbi eſt omnipotentia patris & filij? Item à ſymbolo fidei, conſequentes, ſic. Credo in Deum omnipotentem. Si enim poteſtia generandi, atque ſpirandi cõtinetur ſub omnipotentia Dei, ſecundum Auguſtinum, patet quod prædictorum damnantur errores per ly Credo in Deum omnipotentem. Item a &c. vi q. 31: at. 3. & q. 33 art. 1 & q. 36. at. 1. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur Concluſio.

Vid. p S. Eccl. cõtra Ag. Sab. dam. ab ec a cle. ipſa in Augu. & in ſymbolo fidei.

3

¶ NOTATIO. Præſenti articulo fauet articulus in ordine 150. 216. 164. 189. 130. Item pro in ad ſecundum dicto ly poſſibile, ſecundum quod neceſſario opponitur, ſequitur potẽtiam paſſiuam, quæ non eſt in diuinis. Vnde neque in diuinis &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordantias poſt annexas numer. 494. Item quod in ad tertium dicto ly & ideo reſpectu illarum actionum, ſecundum quas aliquæ res procedunt diſtinctæ a Deo, vel eſſentialiter vel perſonaliter poteſt Deo &c. vide ibi num. 493.

Pro ſtudio varietate ornãdo.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum potentia generandi & ſpirandi ſignificet relationem vel eſſentiam.

218

CONCL. m. Potẽtia generãdi ſignificat in recto naturam diuinam ſed in obliquo relationem.

¶ NOTATIO. Idem dictum puta de potentia ſpirandi.

¶ PROB. ° Quia illud eſt principaliter potentia generatiua in generante, in quo genitum aſſimilatur generãti, & filius aſſimilatur patri in natura diuina, nõ in relatione: °Quia [ly ſed in &c.] illud in obliquo ſignificatur per potentiam generatiuam, quod vt forma indiuidualis conſtituit formam generãtis: & relatio perſonalis eſt, vt forma indiuidualis conſtituens perſonam generantis.

¶ *Corollarium*. Quaſi ergo id ſignificari dicimus hic in obliquo: quod præſuppoſitum reperiri. Nam potentia generatiua præſupponit perſonam patris. Vide q. 40. ar. 4.

1^m de maiori. Principium, ℞. quo, non, quod. §. Tũc &c. Nam licet principium quod, dicatur notionaliter, vt arguitur tamen principium quo, agens ſcilicet agit, dicitur eſſentialiter, ideſt ſignificat eſſentiã.

2^m de maiori. Differt ℞ re: non, ratione. §. Tũc &c. Nam licet enim generatio, & potentia generãdi, ſint idem re, vt arguitur quia tamen differunt ratione, ideo potentia generandi non ſignificat relationem eo modo, quo generatio.

3^m de maiori. Significat eſſentiam. ℞ Vt ſignificant aſſentiam non, vt ſignificat cõnotatum cum eſſentia. §. Tunc &c. licet enim potentia generandi, quo ad connotatum, ideſt quo ad generare, non ſit tribus communis, vt arguitur tamen ipſamet potentia, quo ad eſſentiam ſignificatam eſt tribus communis.

¶ NOTATIO. Potẽtia eſt vnum nomẽ, Generãdi eſt aliud Potentia eſt eſſentia: ly generandi, ſignificat ſic, ideſt vt eſt in patre. Patet autem, quod eſſentia, vt ſic, eſt communis, eſſentia, vt eſt in patre [ideſt vt cum relatione formali paternitatis,] non eſt communis. Applica ergo: vt capias reſponſum.

¶ APPENDIX. Ex articulo maximè ex reſponſione ad tertium, habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Raymũdi Lull [Direct. inquiſi 2. par. q. 9. de Raymũdo Lull ar. 23.] dicentis, tres perſonæ diuinæ ſunt tãtum in vnione, quod nulla illarum trium poteſt aliquid agere intrinſecæ ſine alijs, quia nec generare nec ſpirare. Cum enim ſtatuatur hic, quod potẽtia generãdi ſignificat in obliquo perſonam, & quod ſimiliter potẽtia ſpirãdi: hoc eſt, q potẽtia quoad notionem connotatam eſt propria perſonæ alicui vel aliquibus, nõ autem eſt communis tribus: patet quod articulus præſens ex rõne cõtra Raymũdum prædictum militat 2° habes, quomodo per rationem demõſtres, hãc merito fuiſſe damnatam a papa Greg. 11. vt ibi dicitur in directorio, & alias ſemel mut. Item ab Innocẽtio in gñali ſynodo, de ſum tri. & fi cath. firmiter credimus & ſimpliciter cõfitemur, quod &c. pater a nullo, filius a patre ſolo ſpiritusſanctus pariter ab vtroque: abſque initio ſemper ac ſine fine, pater generans, filius naſcẽs, ſpiritusſanctus procedẽs, cõſubſtãtiales. Item in cap. Damnamus, ſic: vna quædam ſumma res eſt, incomprehẽſibilis ac ineffabilis videlicet eſſentia ſubſtãtia ſeu natura diuina, quæ veraciter eſt pater, qui gñat, & filius qui gignitur, & ſpiritusſanctus, qui procedit, vt diſtinctiones ſint in pſonis, & vnitas in natura. Nota concilij cõcluſionẽ, ſcilicet vt diſtinctiones ſint in perſonis &c Quia præmiſſerat & eſſentiam & perſonas & actus notionales] ideſt gñare, gigni procedere,] ideo oportet ad cõcluſionis ſufficientiam dicere: quod Cõcilium in ly perſonis ſubintelligit actus notionales proprios perſonarum, quos præmiſerat. Vult ergo dicere ſic apertius: vt diſtinctiones ſint in perſonis actibusque earum notionalibus [modo præmiſſo,] & vnitas in natura. Item a regulis fidei, traditis ab Auguſtino in libro de fide ad petrum ca. 6, ſic: firmiſſimè tene, & nullatenus dubites: Patris, & filij, & ſpiritusſancti, vnã quidem eſſe naturam, tres verò perſonas; Patremque ſolum eſſe, qui dixit. Hic eſt Filius meus dilectus; & Filium ſolum eſſe ſuper quem illa vox ſolius patris ſonuit; & ſpiritumſanctum patris & filij ſolum eſſe, qui in ſpecie columbæ ſuper Chriſtum baptizatum deſcendit, & quinquageſimo die poſt reſurrectionem Chriſti fideles in vno loco poſitos in linguarum ignearum viſione adueniens repleuit. Illam verò vocem quam ſolus locutus eſt Deus pater; & illam carnem, quam ſolus homo factus vnigenitus Deus aſſumpſit, & illam columbam, in cuius ſpecie ſpiritusſanctus ſuper Chriſtum deſcendit, illaſque linguas igneas, in quarum viſione fideles vno loco conſtitutos repleuit; opera eſſe totius Trinitatis, ideſt vnius Dei, qui fecit omnia in cœlis & in terra viſibilia & inuiſibilia. Hæc ibi. Ecce: q ſecũdum fidem opera ad intra, ſ. gignere filium, filium gigni, ſpirare ſpiritumſanctum, non ſunt communia toti Trinitati [contra Raymundum:] Licet in vna natura numero ſint omnes tres perſonæ ſed opera ad extra ſunt omnibus illis communia. 3° vides, quo ex his viciſſim præſens Angelica doctrina firmetur.

Vid. p S. Eccl. cõtra hær. Raymũ. a Grego. ab Inno. a regulis fidei

Pulcherrimũ ſermoque digniſſimum.

Quo Dei opa ad intra & ad extra differant.

¶ NOT. Præſentem articulum adiuuat in ordine articulus 161. 160. 186. Item pro in corpore dicto ly ſic igitur dicendum eſt, q potentia gñandi principaliter ſignificat eſſentiam. &c. vide tabulæ magnæ aureæ ſancti Doctoris concordantias, pòſt annexas num. 497. Item pro ly & ideo potentia generandi ſignificat in recto naturam diuinam & in obliquo &c. vide ibi num 984 Item pro in ſoluciona ad 1^m. dicto ly potentia non ſignificat ipſam relationem principij ſed &c. non quidem ſicut agens dicitur principiũ, ſed ſicut id, quo agens agit, dicitur &c. vide ibi num. 200.

Pro ſtudio varie. &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum actus notionalis ad plures perſonas terminari poſſit.

219

CONCL M. In diuinis eſt tantum vnus Pater, vnus filius vnus ſpiritusſanctus.

¶ *Corollarium*. Ergo actus notionalis ad plures perſonas terminari non poteſt.

¶ PROB. ° Quia perſonæ ſunt relationes ſubſiſtentes, & relationes ſubſiſtentes vnius ordinis non poſſunt multiplicari: 1
° Quia Deus omnia intelligit, & vult, vno ſimplici actu: 2
° Quia perſonæ procedunt naturaliter; & natura eſt determinata ad vnum: 3
° Quia ſingulæ perſonæ ex hoc, q ſunt vnæ [puta. vnus filius, vnus &c. ſunt perfectæ.] 4

1^m de maiori. Generandi. ℞. vt ly Generandi eſt gerundium verbi actiui non, vt eſt gerundium verbi vel paſſiui vel imperſonalis. §. Tunc &c. Licet enim in filio ſit potentia generandi paſſiuè, vel imperſonaliter ſumpti,

grandum eſſe, Anathema ſit; Item can. 24. ſiquis de patre & filio rectè ſentiat, de Spiritusſancto autem hallucinetur, hæreticus eſt: Item can. 25. ſiquis diuinitatem diuidat; ſingulatim Deum Patrem dicens, & Deum filium, & Deum Spiritum ſanctum, & contendat tres Deos eſſe dicendos; & non vnum propter vnam diuinitatem in tribus ſubſiſtentijs, vnamq; poteſtatem, quam eſſe credimus & ſcimus Patris & Filij & Spiritusſancti; Aut è diuerſo ſubtrahens filium & ſpiritumſanctum exiſtimet ſolum patrem Deum dicendū vel vnum ipſum Deū credendum eſſe; Anathema ſit. Nam Deorum nomen & angelis & ſanctis omnibus à Deo per gratiam impoſitum & que attributum eſt. De patre autem & filio & ſpiritusſancto, propter vnam & Æqualem diuinitatem, non deorū nomina, ſed Dei noſtri nomen ſignificatur & declaratur: vt credamus nos in patrem & filium & ſpiritumſanctum eſſe baptizati; & non in Archangelorum aut Angelorum nomina ſicuti hæretici, aut Iudæos, aut Ethnicos inſanos. Hæc ille. Quæda in horum faciunt ad q. 13. ar. 9. & q. 29. ar. 6. & q. 30 ar. 1 & 2. & q. 31. ar. 1. 2. & 4. & q. 39 ar. 1. & 2. & 3. Item à Concilio Lateranenſi ſub Martino Papa ſeu à decretis ſynodicis Martini papæ primi, can. 1 ſiquis non cōfitetur ſecundum ſanctos patres propriè & verè, patrem & filium & ſpiritumſanctum trinitatem in vnitate, vnitatem in trinitate; hoc eſt, Vnum Deum in tribus ſubſiſtentijs conſubſtantialibus, & æqualis gloriæ, vnam eandemq; trium deitatem, naturam, ſubſtantiam, virtutem, dominationem, regnum, poteſtatem, voluntatē, operationem, herilitatem incondidam, ſine initio infinitam, immutabilē, creatricem omnium prouidam & protectricem Anathema ſit. Item ab eodem can. 16. ſic; ſiquis non confitetur ſecundum ſanctos patres propriè, & verè, omnia, quæ tradita ſunt & prædicata ſanctæ & apoſtolicæ Dei Eccleſiæ ab ipſis ſanctis patribus, & probabilibus & vniuerſalibus quinq; concilijs, vſq; ad vnū apicem, verbo & mente, ſit condemnatus. Hæc ibi. Quis modò neſciat, æqualitatem trium perſonarum, immò Homouſion. i. conſubſtantialitatem à Concilijs Niceno primo & ſequentibus eſſe traditam & prædicatam ſanctæ & apoſtolicæ Dei Eccleſiæ? Condemnati ergo ſunt, qui verè & propriè tres ipſas perſonas eſſe coæquales atque conſubſtantiales, non credunt & non confitentur. Quintum concilium, de quo ſupra meminit can. 16. eſt conſtantinopolitanum quintum (vt patet ex libro decretorum diſtinct. 15 Sicut ſancti Euangelij.) quod etiam ca. 1. dicit; ſi quis non confitetur, Patris & filij & ſpiritusſancti vnā naturam ſiue eſſentiam, vnam virtutem, & poteſtatem, Trinitatem conſubſtantialem, vnam Deitatem in tribus ſubſiſtentijs ſiue perſonis adorandam talis Anathema ſit. Vnus enim Deus pater, ex quo omnia, & vnus dominus Ieſus, per quem omnia, & vnus ſpiritusſanctus, in quo omnia. Hæc ibi. Item à &c. vt q. 41. ar 3. & q. 34. ar. 2. & q. 42. ar. 2 & q. 36. ar 1. & q 33. ar. 1.

Nota ly verè, & propriè: ly vſque ad vnum apicem: ly verbo, & mēte.

3. & q 39. ar. 1. 3°. vides quomodo ex his omnibus vicesſim Angelica hæc doctrina ſtabiliatur.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine. 121. 203. item pro in reſponſione ad primū dictū ly quantitas molis, vel quātitas dimēſiua, quæ in ſolis rebus corporalibus &c. vide tabulæ magnæ aureæ Diui Thomæ concordantias poſt annexas num 1080 item pro ly Vnde in diuinis perſonis locum non habet (.ſ. quantitas molis;) vide ibi num. 470. item pro ly alia eſt quantitas virtutis, quæ attenditur ſm perfectionem alicuius naturæ &c. vide ibi num. 555. item pro in ad tertium ly Quia igitur filius accipit à patre, vnde eſt æqualis ei, & non è conuerſo (.i. pater non accipit à filio vnde eſt æqualis ei;) propter hoc &c. vide ibi num. 80.

Pro ſtudio varietate cōmutando,

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum perſona procedens ſit coæterna ſuo principio, vt filius patri.

21. CONCLV. Neceſſe eſt dicere; filium eſſe coæternum patri.

¶ PROB. Quia hoc q aliquid exiſtens ex principio ſit poſterius ſuo principio, poteſt eſſe ex parte vel agentis vel actionis; Et in diuinis perſona procedens non poteſt eſſe ſuo principio poſterior neq; ex parte agentis neq; ex parte actionis.

¶ NOT. Concluſionem, & probationem intelligas etiam de ſpiritusſancto, reſpectu ſcilicet patris & filij à quibus tanquā ab vno principio vna ſpiratione procedit.

1ᵐ de conſequentia 1ᵃ *Moda.* ℞ Proceſſionis creaturæ: non, proceſſionis perſonæ diuinæ. § Tūc &c. Nam filius & ſpiritusſanctus aliquo modo proceſſionis creaturæ non procedunt, vt ex illis duodecim modis argumentans opinatur: ſed procedunt modo nobis, per aliquem noſtrorum modorum, perfectè irrepræſentabili. Exemplum huius irrepræſentationis potes à fortiori ſumere ex viſibilibus. Vides vnius ſolis lumē: videas quinque vel plurium. millium incernatum candelarum quantumlibet grandium totidem lumina. Nunquid iſta infinita ferme illud vnum vnius ſolis lumen æquabunt? Minimè omniū. Immo à talis vnius perfecta repræſentatione multipliciter admodum (vt patet conſideranti) deficient. Ignorantiſſimi igitur hominis opus eſt velle modum diuinæ proceſſionis perfectè repræſentare per, non dicā duodecim, ſed infinitos modos, ſi darentur proceſſionis creaturarum quantumuis nobiliſſimarum. Impoſſibile. n. hoc magis eſt in infinitum; quā n illud plurimarum lucernarum reſpectu ſolis.

Exempla hæc diſce non 'monſtri diuina creaturſ.

2ᵐ de minori. *Principium.* ℞ durationis: non originis § Tūc &c. Principium. o. originis tantum in diuinis eſt.

3ᵐ de conſequentia 1ᵃ *Generatur.* ℞. Cum tranſmutatione: non, ſine tranſmutatione. §. Tūc &c. Non. n. filius generatur cum exitu de potentia ad actum, Vt argumentum credit: ſed generatur ſine tali exitu.

4ᵐ de minori. *Generari.* ℞ Succeſſiuo, non permanente. §. Tunc &c. Licet. n. illud, quod eſt in generari ſucceſſiuo. i. temporali, ſit imperfectum, tanquam vnam perfectionem acquirens poſt aliam; vt arguitur; tamen illud, quod eſt in generari permanente. i. æternitatis, eſt perfectum, tanquam ſimul habens omnem ſuam perfectionem.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem Interimas hæreſes Raymundi Lull. (Prat. Raymundus Lull.) dicentis, Pater Deus eſt, antequam eſſet Deus filius: item Menais Arriani (Prat. Menas Diac.) dicentis, Verbum Dei non ſemper erat; Item Pauli Samoſetani (Paulus Samoſe.) dicentis; filium non eſſe ſempiternum cum patre credendum; item Lucę ſternberger (Prat. Lucas ſteinberg.) dicentis; ſpiritumſanctum nihil aliud fuiſſe quàm illam columbam, quæ deſcendit ſuper Chriſtum baptizatum ſin hunc igitur ſpiritusſanctus nō erat coæternus patri & filio. ſic & hi qui ponebāt ſpiritusſanctū creaturā, de quibus q 36. ar. 1. & q. 19. ar. 1. & q. 41. ar. 1. & q. 41 ar. 3 mentio fit, ſimiliter & hi, qui dixerunt, Melchiſedech fuiſſe ſpiritumſanctum; item qui ſe eſſe iactabant ſpiritumſanctum. vt Manes Thomas Manichęus Montanus (Prat. 1° Melch ſedechiani, 2 Manes, Manichæi, Tho. Mōtan. Catapbrigæ;) hi omnes coæternitatem ſpiritusſancti re vera impugnabant ſic dicendo: & ideo per huius articuli rationem cōuincuntur. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas; vniuerſa ſiſtas iuſtiſſimè fuiſſe damnatas à Concilio Lat. ſub Innoc. 3. de ſu. tr. & fi. cath. firmiter credimus & ſimpliciter q &c. pater & filius & ſpiritusſanctus ſunt tres quidē perſonæ ſed vna natura ſimplex omnino &c. conſubſtantiales, & coæquales & coomnipotentes. & coæterni. Item à ſymbolo Athanaſij. & ab omnibus his in ſuis citatis in præcedenti videlicet articulo. Vide per totum: licet ſufficeret ad inſanias has cum ſimilibus tenloecendas, videre, q ſunt Homouſion. i. conſubſtantiales. Item à regulis fidei, traditis ab Auguſtino in li de fi ad Pe cap. 3. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, Patrem, & Filium, & Spiritumſanctum. i. ſanctam Trinitatem, vnum verum Deum ſine initio ſempiternum eſſe. Hæc ſempiternitas intimatur in pſalmo 73. vbi dicitur, Deus autē Rex noſter ante ſecula. & alio loco, Rom. 1. Sempiterna quoq; eius virtus & diuinitas. Hæc ibi. Item à Papa Damaſo, in profeſſione fidei catholicę ad Paulinum Macedoniæ Epiſcopū, Canon. 1. ſic; ſi quis nō perpetuò patrē, nō pperuò filiū, nō pperuò ſpiritūſanctū, eſſe dicat, anathema ſit. Itē à Cōfeſſione fidei, quā B. Hieronymus ad Damaſum Papam ſe didiciſſe in Eccleſia catholica eamq; ſemper tenuiſſe ac tenere teſtatur, ſic; Credimus in Deum patrem omnipotentem cunctorum viſibilium & inuiſibilium conditorem. Credimus & in dominum noſtrum Ieſum Chriſtum &c. verum Deum vnigenitum & verum Dei filium, nō factum, non adoptiuum, ſed genitum, & vnius cum patre ſubſtantiæ, quod Græci dicunt homouſion; atq; ita per omnia æqualem Deo patri, vt nec tempore, nec gradu, nec poteſtate poſſit eſſe inferior, tantumq; confitemur eſſe illum, qui eſt genitus quantus eſt ille qui genuit. Non autem quia dicimus genitū à patre filium diuina & ineffabili generatione, aliquod ei tempus aſcribimus; ſed nec patrem aliquando cepiſſe, nec filium. Nec n. aliter confiteri poſſumus æternum patrem, niſi confiteamur etiam coæternum filium. Ex filio. n. pater dicitur; & qui ſemper pater fuit, ſemper filium habuit. Credimus & in ſpiritumſanctum, verum Deum, ex patre & filio procedentem, æqualem per omnia patri & filio voluntate, poteſtate, æternitate, ſubſtantia. Nec eſt prorſus ab-

1. Vid. § 8. Eccl. contra hær. Ray Mē. Pau. Mel. Man. &c. damn. à Concilijs, à Papa &c.

2.

Fides. B. Hieronymi.

quis in trinitate gradus, nihil quod inferius ſuperiuſvè dici poſſit: ſed tota Deitas ſui perfectione æqualis eſt, vt, exceptis vocabulis quę proprietatem perſonarum indicant, quicquid de vna perſona dicitur, de tribus digniſſimè poſſit intelligi. Hæc ille. Hæc Damaſus Papa non tantum his, ſed etiam alijs. B. Hieronymi ſcriptis authoritatem dedit: vt legitur in vita eiuſdem Pontificis. Item ab omnibus Concilijs. Nam omnia Nicęnam fidei catholicæ definitionem reuerenter acceptant: & in Nicæna Homouſion nomiſſimè ſtabilito, quęcunque alia (puta coæternitas, coomnipotentia, coæqualitas & huiuſmodi) ſtabilita de fide intelliguntur, Contraria que damnata. Hæc monebat ſuprà B. Hieronymus. Cum. n. dixiſſet, quod Græci dicunt Homouſion, è veſtigio intulit, atque ita per omnia æqualem Deo patri. Ac ſi apertius dixiſſet. Conceſſo, quòd perſonæ ſint eiuſdē ſubſtantiæ eſſentiæ, oportet neceſſariò concedere, q ſint per omnia, in æternitate ſcilicet in gradu in poteſtate in ſapiētia in bonitate in &c. æquales. Quomodo. n. eiuſdem ſubſtantiæ omnes perfectiones ſimpliciter continentis poſſunt intelligi: niſi & in omnibus his, non accidentaliter ſed ſubſtantialiter, æquales cointelligantur? 3° vides: quomodo ex his vie ſſim Thomiſtica hæc doctrina firmetur?

Vnico vocabulo: Homouſio, plurima determinantur.

3.

¶ NOTATIO. Præſenti ſeruit articulo articulus in ordine 225. 246. 33. 46. 160. 161. 48. 46. Item pro in reſponſione ad 2^m^ dicto ly æternitas excludit principium durationis, ſed non &c. vide tabulæ magnę verè aureę Doctoris Angelici concordantias poſt annexas num. 170.

Pro ſtudio vario.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in diuinis perſonis ſit ordo naturæ.

232 CONCL. Oportet, in diuinis perſonis eſſe ordinem originis abſq; prioritate.

¶ PROB. Quia ordo dicitur ſemper per comparationem ad aliquod principium: & in diuinis oportet principium ſecundū originem, abſque prioritate. eſſe.

1^m^ de maiori. *Notio.* ℞. Vel in commun. vel in ſpeciali. §. Tūc &c. Licet. n. ordo naturæ non ſignificet notionem in ſpeciali; ſignificat tamen eam in communi.

2^m^ de maiori. *Quibuſcunque.* ℞. Non exiſtentibus relationes. §. Tūc &c. Nam perſonæ diuinæ, in quibus eſt ordo naturæ, ſunt relationes.

3^m^ de maiori. *Ordinatur.* ℞. Eo modo, quo ordinatur: non autem, eo modo quo non ordinatur §. Tūc &c. Non. n. natura diuina ordinatur in ſeipſa, cum ſit vna omnino ſimplex; ſed ordinatur in perſonis. inquantum vna perſona naturam ipſam omninò totam alteri ſine aliqua prioritate communicat.

4^m^ de maiori. *Eſt.* ℞. ſecundùm rem, non ſecundùm principij rationem. §. Tūc &c. vt in litera patet.

APPENDIX.

1. ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem rectè oſtendas: rectè dictum ab Athanaſio in ſymbolo ſuo, quod eſt regula fidei, ſic: Neque confundentes perſonas. Hoc eſt. Neque dicentes, q in perſonis non ſit ordo: quia aliter ibi eſſet confuſio; quia vbi multitudo ſine ordine aliquo, ibi eſt confuſio. Non autem ibi vult Athanaſius ordinem, qui dicat prius & poſterius: ſeu qui ſit in prioritate aliqua; quia poſt multa ſubdit. & in hac trinitate nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus. Vult ergo dicere, per ly. Neque confundentes perſonas. q in diuinis ponendus eſt ordo ſine aliqua prioritate. Hic autem eſt ordo tantum originis, ſeu (quod in idem redit) ordo naturæ. Secundum. n. talem ordinem ſolum alter ex altero: non

Vtil. p. S. Ecc. c. ad ſtipendum dogma fidei &c.

2. autem alter eſt prior altero. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, dictum ſupra q. 5. ar. 5. & q. 6. ar. non diſcordare à fidei dogmate tradito hic ab Athanaſio. Illa, n. q in diuinis non ſit ordo aliquam prioritatem aut poſterioritatem includens, vt in locis ſupra citatis decidit: & q in diuinis ſit ordo prioritatem quantumlibet paruulam atque poſterioritatem excludens.

3. 3° habes: quomodo, ſtante ſecundùm fidem trinitate perſonarum, per rationem tanquam radicalem demonſtres, q proceſſio eſt, immò & proceſſiones ſunt, in diuinis. q. 27. ar. 1. & 3. nē

4. ſcilicet detur ibi confuſio. 4° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur Concl. ſio.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit articulus in ordine. 185. 221. 229. 303.

Pro ſtu.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum ſit æqualis patri ſecundum magnitudinem.

CONCL. Neceſſe eſt dicere, filium eſſe æqualem patri in magnitudine. 225.

¶ PROB. Quia filius habet perfectionem naturæ eandem, quam pater: & magnitudo in diuinis non eſt aliud, quàm perfectio naturæ Dei.

¶ NOT. In omnibus ſimilibus, & ſuprà & hic & infrà, idē ſubintelligendum tibi de ſpiritiuſancto reliquit ſanctus doctor: licet alicubi id non expreſſerit. Semel enim pro ſemper dictum eſſe voluit q. 31. ar. 4. q omnes tres perſonæ ſunt idem in omni eo, quod relatio perſonalis, ſeu oppoſitio originis, non diſtinguit. Quodquidem dictum à concilio Florentino pro communi Theologorū axiomate approbatū fuiſſe, aliàs declaratum eſt.

Regula vniuerſaliſsima.

1^m^ ex Ioa. *Maior.* ℞. ſecundùm humanitatem, non ſecundùm diuinitatem. §. Tūc &c. Licet. n. filius ſecundùm humanitatem ſit minor patre, vt authoritates intendunt. tamen ſecundùm diuinitatem eſt ei in magnitudine æqualis.

¶ ITEM ex Apoſtolo. *Subiectus.* ℞. Vt hoc nomen dicit tantum eſſe à principio: non, vt dicit eſſe inferiorem. §. Tūc &c. Licet. n. haud ſecundùm diuinitatem ſit patri ſubiectus primo modo. i. originatus ab illo; vt Hilarius in libro de ſynodis exponit: tamen filius ſecundùm diuinitatem non eſt patri ſubiectus ſecundo modo. i. inferior illo.

¶ NOT. Dictum præmiſſum Hilarij non, ſine explanatione mox ad literam expreſſa, debet aliquando pronūciari: ſicut nec illud eiuſdem. Donantis authoritate pater maior eſt. Et hoc pro cautela locutionis oportet dicta fine: non quòd Hilarij dicta, in libro illo præſertim, omni honore non proſequamur.

Sēper obſeruandū hic. & in ſimilibus.

2^m^ de maiori. *Paternitas* ℞. quantum ad abſolutum, nō quantum ad relationem. §. Licet. n. filius nō habeat paternitatem, quantum ad relationem dantis, vt arguitur, habet tamen eam, quantum ad abſolutum. i. eſſentiam, vt dicitur in litera.

¶ NOTATIO. Dignitas, perfectio, æqualitas, ſimilitudo (vt in textu) ſunt prædicata eſſentialia: non autem de numero relationum. Ex textu ergo videtur dicendum, quod paternitas, filiatio, proceſſio, ſi conſiderentur præcisè quantum ad referri, neque dignitatem dicūt, neque indignitatem: neque perfectionem, neque imperfectionem: neque ſimilitudinem, neque diſſimilitudinem; neque æqualitatem, neque inæqualitatem: ſed ab omnibus his abſtrahunt.

3^m^ de maiori. *Totum*, *pars.* ℞. Propriè, non ſimilitudinariè. §. Tūc &c. In diuinis. n. licèt totum & pars ſm quandam ſimilitudinem ſint: vt arguitur, & dicitur. q. 40. ar. 3. tamen ibi propriè non eſt.

APPENDIX.

1. ¶ EX articulo habes. 1°: quomodo per rationem Interimas hæreſim cuiuſdam innominati (Directo. inquiſit. 2. par. q. 10. de vigintiduabus vigeſima ſecunda) dicentis: quòd ſolus Deus pater eſt optimus, ſed Dei filius eſt bonus in primo gradu, ſpiritusſanctus in ſecundo gradu. Magnitudo. n. in Deo eſt eius bonitas: atque ideò tàm magnus, quàm bonus. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò fuiſſe damnatam à Gregorio 11. Poſtquam enim ocularitter viderat libellum continentem 22 articulos inter quos vigeſimus ſecundus erat prænarratus, poſtquam ſuper illis conſilium magiſtrorum in Theologia de mandato ſuo corā dominis Cardinalibus pluries habitum receperat, tandem per ſuas patentes literas ipſe Dominus Papa Reuer. Patri Fri Nicolao Eymerici ordinis Prædicatorum inquiſitori mandauit: vt idem hæreticæ prauitatis inquiſitor cum dño Archiepiſcopo Tarraconenſi dictos articulos tanquam hæreticales & verè erroneos cum ipſorum libello publicè condemnaret quibus condemnatis, dictum libellum traderet ignibus comburendum. Et ſic factum fuit. Conſule ibi directoriū. 3° habes ea reſponſione ad primum: quomodo per rationem Hilarij auctoritate fultam declares catholicum ſenſum Concilij Syrmienſis, ne quando poſſit quis occaſionem errandi inde ſumere. & bona lex illi ſit in ruinam de Concilio Syrmienſi vbique, quando pro veritate allegatur, loqui intendimus ſolum quo ad illam partem, qua fuit ſacrū, nunq quo ad illam, qua fuit prophanum. De qua re vide ſummā conciliorum can. 67. & in fine inter Concilium Lateranenſe ſub Leone decimo & Concilium Tridentinum, & Gabrielem Prateolum Marchoſſium. ſup. in principio de concilijs. Hoc ergo concilium Syrmienſe tradendo quaſdam regulas orthodoxæ fidei ait can. 16. (ſi quis audiens dominum patrem, & filium, & dominum à domino pluiſſe, dicens duos aſſeruerit deos: anathema ſit. Non enim coæquamus filium patri: ſed ſubditum nouimus. Neque enim deſcendit in corpus ſine voluntate

Vtil. p. S. Eccl. contra hæreſim damnatam à Papa; & ad intelligendū concilia.

3.

Catholica

expoſitio authoritatis, ac ſcripturarum ſimilium, ad eandem hæreſim urgentiũ. luntate patris, neque pluis à ſemetipſo, ſed à domino, authoritatem videlicet præbente patre: Neque ſedet à dextris à ſemetipſo, ſed audit dicente patre Sede à dextris meis. Hæc inquam, & ſimilia ſi quæ forſan in aliqua ſe ſcriptura authentica inveneris, dicere ſupradicta reſponſione ad Hil. quòd per ly non coaptamus filium patri ſed ſubditum nominus, non intelligunt minorationem aliquam prorſus, ſed tñ, quod filius non eſt ſine principio originis ſicut pater, ſed originatus a patre. Vel dic quòd loquuntur, quoad hoc, de filio quantum ad humanitatem: vt innuit contextus mox ſequens. Item, per ly authoritatem habet à patre, minorationem filij ad patrem nullam deſignare intendunt ſed tantum originem, qua filius à patre ſicut eſſentiam ipſi æqualem, ita & authoritatem, & auditionem, & ſcientiam, & voluntatem, & omnia prorſus æqualia accipit atque habet. Hæc dicta ſunt pro quantoillud Syrmienſe, dicitur factum à ſupradictis authoribus. Alias, pro quanto eſſet profanum, nec gloſſandum, nec audiendum eſſet; ſed anathematizandum. Vide authores ſupra allegatos in materia concilij huius: quos non, niſi prout veritas exigit, ſequaris.
4. 4° igitur vides, quo modo ex his omnibus vicißim doctrina hæc Angelica firmatur.

Pro ſtudioſis. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 100.186.187.221.185.220 a 15.176. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly relatio in diuinis non eſt totum vniuerſale, quamuis &c vide tabulæ magnæ antea ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 1088.

ARTICVLVS QVINTVS

Vtrum filius ſit in patre, & è conuerſo.

224. CONCL. Secundum eſſentiam, relationem, & originem, filius eſt in patre, & econuerſo.

¶ PROB. [1]Quia eſſentia patris eſt in filio, filij eſſentia eſt in patre: & pater eſt ſua eſſentia. filius eſt ſua eſſentia. [2]Quia (ly ſecundum relationem) vnum relatiuè oppoſitum eſt in altero ſecundum intellectum: [3]Quia (ly ſecũdum originem) proceſſio verbi intelligibilis manet in dicẽte: &, quod verbo dicitur, in verbo continetur.

1m ex philoſopho. *Aliquid in aliquo.* ℟. Aliquid in aliquo creato. nõ aliquid increatum in aliquo increato. §. Tũc &c Loquimur nunc de modis, quibus res increata eſt in re increata, & nõ de rebus creatis vt patet.

Eſſe in. ¶ NOT. Dicuntur etiã octo modi eſſendi in aliquo, ſi multiplicentur iſti quatuor, vt ni à nonnullis. Sed ſiue quatuor, ſiue octo, ſiue quantumuis plures fuerint, adhuc reſponſio data ſatisfacit omnibus: quoniam, non niſi de rebus creatis, à philoſophis aſſignarentur illi modi eſſendi, in quibus quicunque eſſent.

2m de maiori. *Exiuit.* ℟. Secundum diſtantiam eſſentialem: non, ſecundum ſolam diſtinctionem relationum §. Tũc &c. Filius. n. à patre exiuit, ſecundum diſtinctionem ſolam relationum: non autem ſm diſtantiam aliquam eſſentialem.

3m de maiori. *Oppoſitorum.* ℟. Alio modo: quàm relatiuè §. Tũe &c. Filius. n. & pater relatiuè, non alio modo opponuntur.

¶ NOT. Tantò magis vnum relatiuè oppoſitorum erit in altero: quantò ſta non opponentur ſecundum aliquid aliud, puta ſecundum eſſentiam. Nam tunc, quatenus relatiua, erunt vicißim in alterutro: & non habebunt aliquid, vel pauxillum impediens illam mutuam exiſtantiam vnius in alterum. Sic eſt autem de perſonis diuinis; quod ſcilicet ita relatiuè opponuntur, vt ſecundum eſſentiam nullatenus opponantur. Erunt ergo nõ tantum in ſeipſis vicißim pater, filius, ſpiritusſanctus: ſed maximè, maximo modo, erunt in ſe inuicem.

APPENDIX

Vtil. pro. S. Eccl. cõtra hære. Ray. Lul. damnatã à ſcrip. à Concil. à Papa. ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem confundas irrationabilem hæreſim Raymundi Lulli (Direct. inquiſit. 2. p. q. 9 de Ray. Lull. artic. 27.) dicentis; quòd malè faciunt illi qui dicunt, quod inter patrem & filium & ſpiritũſanctum non ſit tanta diſtinctio quanta eſt inter Deum & equum, cũ inter diuinas perſonas ſit maior concordia quam inter Deũ & equum. quæ maior concordia non poteſt eſſe ſine maiori diſtinctione perſonarum. Vide quàm incompactè, immo contradictoriè, loquatur ille iners, ac ludificatus à diabolo. Sed ad idem noſtrum Tantam, diſtinctionem ponit inter perſonas, quanta eſt inter Deum, & equum; ergo vnãquamque perſonam eſſe in alie, vt hic docetur, negat. 2° habes quomodo per rationem demonſtres, ecctã hanc damnatam eſſe ab vnigenito Dei. Ioa. 2.
14. Ego in patre & pater in me eſt Quod quidem; eruerit non poteſt cum Arrianis dicentibus quod filius ita eſt in patre, vt vas paruum in maiori vaſe. Vide ſupra ar. 1. Nam ex contextu patet quod dicere, Ego in patre & pater in me eſt, idem valet quod dicere, Ego & pater vnum ſumus: cum alterum iſtorum dixerit Chriſtus in declarationem alterius. Eſſe verò vnum de patre & filio dictum intelligunt quantum ad ſubſtantiam, ſecundum concilium Lateranenſe ſub Innocentio tertio, in hæc verba. Cũ ergo veritas pro fidelibus ſuis orat ad patrem, Volo (inquiens) vt ipſi ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus, hoc nomẽ, vnum, pro fidelibus quidem accipitur vt intelligatur vnio Charitatis in gratia, pro perſonis verò diuinis vt attendatur identitatis vnitas in natura. Hæc in de ſum. tri. & fi. cath. Dãnamus, vbi ex profeſſo loquitur contra Abbatem Ioachim illam ſententiã Ioa. 17. ad quandam vnionem diuini amoris collectiuam, verſam ac propriam ſe ſludendo, extorquentem & in eodem tractã. Siquis igitur ſententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. Hæc ibi. Vniuerſaliter ergo certißimè tenendum: quod hoc nomen vnum, quemadmodũ & primæ Ioa. 5. tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, ſpiritusſanctus, & hi tres vnum ſunt, dicit numeralem ſubſtantiæ vnitatem; quando dicitur de diuinis: & quod aliam vnionem dicit, quando profertur de creatis, licet in eodẽ ſit contextu, quẽadmodum ibi ſequitur, Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, Aqua, & ſanguis, & hi tres vnũ ſunt. Regula ſynodica. Hanc ſynodicam pro expoſitione ſimilium ſcripturarum regulã diligenter ſimilẽ nota cõtra Arrianos. Quã regulã eſſe extẽdendam etiam ad alia de Deo & creatis dicta, inſinuat idem concilium per hoc, quod ſubdit: quemadmodum alibi veritas ait, Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Ac ſi diceret manifeſtius. Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, vtraque videlicet ſuo modo. Et ex concilio à ſimili: quod oẽs propoſitiones de Deo & creatis dictæ intelligendæ ſunt proportionaliter, ſuo vtrinque modo. Item illa Raymundi citẽ damnatã à Papa Gregorio XI. poſt diligentis examinis diſquiſitionem de fratrum ſuorum concilio, vna cum tota doctrina eiuſdem Raymundi: vt refert idem directorium ibi. Item à Concilio Toletano X. ſub Vitaliano Papa, in publica pronunciatione fidei catholicæ articulo tertio ita dicente; ſicut ſplendorem luci videmus inſeparabiliter inhærere ſic confitemur filium à patre ſeparari non poſſe. Tres ergo illas vnius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundimus, ita ſeparabiles nullatenus prædicamus. Quandoquidem hoc nobis dignata eſt ipſa Trinitas euidenter oſtendere: vt etiã in omnibus, quibus velut ſingillatim perſonas agnoſci, vnam ſine altera non permittat intelligi. Nec. n. Pater abſque filio cognoſcitur: nec ſine patre filius inuenitur. Relatio quippè ipſa vocabuli perſonalis, perſonas ſeparari vetat. Hæc ibi. Item à Concilio illo Latera. de ſum. tri. & fi. cath. Damnamus ſic: Dici non poteſt quod partem ſubſtantiæ ſuæ pater filio dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit; cùm ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex omninò. Sed nec dici poteſt; quod pater in filium transfuderit ſuam ſubſtantiam generãdo, quaſi ſic dederit eam filio, quod non retinuerit eam ſibi: Alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo quod ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit: Et ita pater & filius habent eandem ſubſtantiam, & ſic eadem res eſt pater & filius, necnon & ſpiritusſanctus ab vtroque procedens. Hæc ibi. Vide quæſt. 41. art. 2. de Arrio cum ſimilibus damnatis. 3° igitur videre potes apertè: quomodo ex his vicißim omnibus doctrina hæc Angelica firmetur. 3.

ARTICVLVS SEXTVS

Vtrum filius ſit æqualis patri ſecundum potentiam.

225. CONCL. Neceſſe eſt dicere; quod filius eſt æqualis patri in poteſtate.

¶ PROB. Quia potentia agendi conſequitur perfectionem naturæ: & neceſſe eſt dicere, quod filius eſt æqualis patri in perfectione naturæ. ar. 4.

1m de Euang. Ioa. *A ſe.* ℟. Dicit hoc: ſed non dicit. Per ſe. §. Tũc &c. Non. n. filius, eò quod non poteſt à ſe quicquam facere, eſt minor patre qui à ſe (vtpote à nullo eſſentiam poteſtatem &c. accipiens) poteſt omnia facere: alioqui, ſi non poſſet per ſe facere, eſſet minor patre.

qui poteſt per ſe facere.

¶ NOTATIO. in arguendo moratur quid in ad aliquid (vt à ſimili ſupra ar. 4. 2^m) & à negatione de ad aliquid tranſitur ad negandum quid in filio: & ideò nihil prorſus valet argumentum contra concluſionem. Pro quo ſciendum, q ly A ſe, dicit ad aliquid, & ly Per ſe, dicit quid. Nam ly A ſe, dicit originem: & ly Per ſe, dicit eſſentiam. A ſe igitur neque vult, neque poteſt velle, filius: à ſe neque ſapit, neque ſapere poteſt filius, à ſe neque eſt bonus, neque poteſt eſſe bonus, filius: quia neque à ſe, neque non à patre poteſt eſſe filius, cui pater eſſentiam dando dedit & velle, & ſapere, & bonum eſſe, & omnia hæc atque alia poſſe, cũ vniuerſa prorſus illa ſimplex eſſentia ſint. Per ſe autem & vult, & poteſt velle, filius; per ſe & ſapit, & poteſt ſapere, filius; per ſe & bonus eſt, & poteſt eſſe bonus filius; quia eandem omninò eſſentiam, quam habet pater, habet filius. Tantus ergo filius, quantus pater: & tamen cum hoc filius ſemper eſt filius, nunquam pater: & pater ſemper eſt pater, nunquam filius. Tantus vnus quantus alter; quia vterque Deus. Per ſe vnus, per ſe alter; quia vterq; Deus. A ſe vnus, nõ à ſe alter; quia vnus eorum pater, alter filius. Dicere ergo, filius non poteſt à ſe facere quicquam, eſt idem quod dicere, filius non poteſt facere, q non ſit à patre, vel q non ſit filius. Diſtincta itaque dic ex origine perſonas. Vnam eſſentiam: & omnia concordabit.

Ly A ſe, ly Per ſe, in diuinis egregiè exponuntur.

2^m de maiori.

Potentia. ℞. ſi ſit diſtincta à potentia obediens & audientis non, ſi ſit omninò eadem. § Tunc &c. Pater n. præcipit & demõſtrat filio per eandem numero potentiam per quam filius ipſi obedit cuiuſque audit, non autem per diſtinctam.

3^m de concluſione.

Ad omnipotentiam patris. ℞. Vt patris ait: non, vt omnipotentia eſt. §. Tūc &c. Licet n. filius non habeat patri æqualē potentiam cum iſta relatione, ſcilicet vt eam det alicui per generationem: habet tamen patri æqualem potentiã, vt potentia abſolutè eſt, i. non addita iſta relatione.

¶ NOTATIO. Simili modo arguendi, ſi valeret, poſſet inferri q pater non eſt æqualis filio ſm potentiam, dicendo. Filius habet potentiam vt generetur; pater autem non habet potentiam, vt generetur: ergo filius habet maiorem potentiam, q pater. Tale quid habetur ſupra ar. 4. 2^m; ex quo à ſimili, poſſet argui ſic. Filiatio pertinet ad dignitatem filij. at filiatio non conuenit patri. ergo non quicquid dignitatis habet filius, habet pater. Cæterùm præſenti reſponſo huiuſmodi fallaciæ fugantur. De mutatione quid in ad aliquid, vide etiam hic in reſponſionis ad primum annotatione. Verum filiatio, paternitas dicant dignitatem, & quomodo: vide ſupra ar. 4. in notatione reſponſionis ad ſecundum.

Fallacia.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſes 1° Maximini Arriani, 2 Petri Abailardi, 3 Menatis Arriani, 4 origeniſtarum (Prat. Maximinus Arrianus, Petrus Abailard allegando tamen Diuum Thomam; Menas Di Arrianus; origeniſtæ) dicentium: 1° Filio potentior eſt pater, q filium genuerit, filius autem non, & q potuit gignere, non filius. 2 Item Potētia eſt propria patri, item ſapientia filio, & benignitas ſpiritui ſancto 3 Item Inenarrabilis eſt pater filio. neq; n. perfectè cernere poteſt verbum patrem, neque perfectè & certò autem cognoſcere; etenim ſuamipſius quoque ſubſtantiã, vti eſt, ſcitur non nouit. 4 Item ſpiritus ſanctus non poteſt videre filium. Circa hæreſim Petri Abailardi, vt ipſam ab articulo præſenti nouerit impugnari. nota q, ſi potentia eſſet propria patri, non conueniret filio, & ſic pater non eſſet æqualis filio ſm potentiam. Sicut etiam ſi ſapientia eſſet propria filio, neque patri neq; ſpiritui ſancto conueniret. & ſi benignitas eſſet propria ſpiritui ſancto neque filio neque patri conueniret. Abailardus ergo, illo ſuo errore æqualitatem diuinarum trium perſonarum ad inuicem abſtulit. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has omnes rectè damnari à Papa Innocentio III. in de ſu. tri. & fi. cath. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur q &c. Pater & filius & ſpiritusſanctus ſunt coomnipotentes coæterni conſubſtantiales coæquales. Item à Papa Damaſo, in proteſtatione fi. cath. ad Paulum Maced. Epm. Canon. 1 ſic; Anathematizamus eos qui non cũ libertate omni vnà cum patre & filio vnius & eiuſdem ſubſtantiæ, & poteſtatis, exiſtere ſpiritumſanctum prædicant. Item canon. 10. Si quis non dicat, patrem per filium poſteà incarnatum, & ſpiritumſanctum eſſe omnia viſibilia videlicet & inuiſibilia: Anathema ſit. Item ab codē can. 11. 12. 23. 24. 25. vt ſupra art. 1. Item à Concilio Toletano 1 in decreto regulæ fidei ca. 21. Credimus hanc trinitatem perſonarum diſtinctã, ſubſtantia vnitam, virtute poteſtate maieſtate indiſtinctam. Item à concilio Toletano tertio ſub Pelagio II. Papa contra Arrium congregato, in confeſſione fidei cath. canon. 6 ſic; Quicunque neſcire filium Dei, quod Deus pater ſciat, dixerit, Anathema ſit. Item canon. 9. Quicunque ſpiritumſanctum, ſicut patrē & filium, verum Deum & omnipotentem eſſe non credit: Anathema ſit. Item canon XI. Quicunq; patrem & filium & ſpiritumſanctū honore & gloria & diuinitate ſeparat, aut diſiungit: Anathema ſit. Item à Concilio Conſtantinopolitano primo congregato contra Macedonium ſpiritui ſancto iniuriū, in ſymbolo fidei ſic: Credimus in ſpiritumſanctum dominum, &c. cũ patre & filio adorandum & conglorificandum. Hæc ibi. Quomodo autem ſpiritumſanctum conglorificant illis, qui eum aliquid neſcire vel non videre dicunt, quod pater & filius norunt ac vident? Notabis autem, q intantum aliqui contra ſpiritusſancti magnitudinem conſpirarunt: vt viliſſimo ſuo ipſorum ore hanc hæreſim euomere veriti non ſint: q ſcilicet ſpiritusſanctus aliquid recipit ab Eccleſia, ſicut Chriſtus inquantū homo accepit à ſpiritu ſancto ſic blaſfemauit quidam Ioannes de Parma: vt refert Directorium inquiſitorum 2. par. q. 9 Errores Ioan. de Parma. 18. error, Hunc ergo & habes quomodo per rationem articuli ſancti Thomæ diſſipes; & quomodo per rationē eiuſdem oſtendas, meritò talem impiiſſimum errorem damnatum fuiſſe à Papa Alexandro quarto: teſtante Directorio ibi. Pro præſenti appendice in condemnationem errorum, videbis multa art. 1. & 2. & 4. & 5. multaque hic dicta viciſſim iuuant illorum articulorum appendices. ſpeciatim contra Abailardum etiam q. 13. ar. 8. contra Menatem. q. 14. ar. 2. plura pro ſpiritu ſancto q. 36. ar 1. & q. 39. ar. 1. 3° vides: quomodo ex his omnibus viciſſim firmetur angelica ſancti doctrina.

Vid. p S. Eccl. contra hær. Max Abai. Men. Orig. dan. à Papa. à Concilijs, &c.

Iniuria maxima in ſpiritūſanctum.

Quæſtio. XXXXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum alicui perſonæ conueniat mitti.

CONCL. Miſſio ſm q ex vna parte importat originem à mittente & ex alia parte nouum modum exiſtēdi in alio, conuenire pot. diuinæ perſonæ. 216.

¶ PROB. Quia diuinæ perſonæ conuenire poteſt & originari ab alia & incipere eſſe nouo modo in aliqua creatura.

1^m de maiori.

Mittente. ℞. ſm imperium, vel ſm conſilium. non, ſm originem æqualitatis. §. Tūc &c. Nulla n. diuina perſona mittitur ſm imperiū vel conſilium: ſed tamen aliqua mittitur ſm originem æqualis ab æquali.

2^m de maiori.

Mittitur. ℞. Ita vt incipiat eſſe, vbi prius nullo modo erat: nõ. ita vt incipiat nouo modo eſſe vbi prius alio modo iam erat. §. Tunc &c. Perſona n. diuina non ita mittitur, vt incipiat eſſe vbi prius omninò non erat: ſed ita mittitur, vt incipiat nouo modo eſſe vbi prius non illo, ſed tantum alio modo erat.

Corollarium. Ergo perſona diuina nunquam mittitur localiter. Nam tunc & deſineret eſſe vbi prius erat, & inciperet eſſe vbi prius omninò non erat: & conſequenter non eſſet infinita, necnon ſepararetur loco à mittente. Nunc autem, quia hæc non eſt miſſio localis, nihil horū inconueniētiū ſequitur; ſed tm ſufficit, q perſona miſſa a mittente per originē realiter diſtinguatur, & nouo modo icipiat eſſe vbi prius alio modo ſolùm erat.

3^m de maiori.

Quicunque mittitur. ℞. ſm motum localem. non, ſm miſſionem in præſenti declaratam. §. Tunc &c. vt patet. Vide corollarium.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè miſſionis nomine vti ſcripturas Ioa. 6. ſicut miſit me pater viuens. & 8. Non ſum ſolus, ſed ego & qui miſit me pater & 20. ſicut miſit me pater, & ego mitto vos. Memento tamen hic regulæ deſumptæ ex Concilio Lateranenſi ſub In. 3. in de ſu. tri. & fi. cath. dãnamus: (vide ſupra. q. 41. ar. 5.) quòd, quæ de Deo & creatura aliqua dicuntur etiam in eodem contextu, nulla proportionalitate, i. ſm modum vtriuſque de vtroque intelliguntur & non eodem modo. Hinc in propoſito ędocetur dici q miſſio filij Dei non localiter intelligitur, niſi de ipſo quantum ad humanitatem ſolùm ex B. Virgine aſſumptam loquamur. Licet miſſio diſcipulorum ſit localis ſicut nec de diſcipulis miſſio intelligitur per generationem æternam au. per hoc q fuerit ſint nouo modo alibi vbi prius erant realiter per eſſentiam præſentiam & potentiam: licet miſſio filij Dei, vt filius Dei eſt, ſic ta ſi ei intelligeo ſ. item de ſpiritu ſancto Ioa. 15. Cùm venerit paraclitus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis & 16. ſi enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos, ſi autem abiero mittam eum ad vos. 2° habes: quomodo per rationem talia ſcripturarum loca intelligas, i. intellectã que defendas. 3° vides. quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. a 3

Vid. p S. Eccle. ad int. ſcrip.

Regula Synodica.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum miſsio ſit æterna, vel temporalis tantùm.

227. CONCL. Miſsio, & datio in diuinis dicuntur temporaliter tantum.

Quia miſsio, ac datio, important nõſe diuinam perſonam eſſe in creatura, ad quam mittitur, haberique ab ea, cui datur: & diuinam perſonam eſſe nouo modo in creatura, vel haberi ab illa, eſt quoddam temporale.

1^m ex Greg. *Generatur.* ℞. Temporaliter à matre: nõ, æternaliter à patre §. Tũc &c. Mox. n. ſequitur, vt patet, q̃ filius mittitur temporaliter: & conſequenter quòd iſta miſsio eſt temporalis, non æternalis.

Item ex Greg. *Generatur.* ℞. æternaliter à patre ſi tamen locutio Gregorij in elligatur eſſe cauſalis. §. Tunc nihil contrà. Non. n. vult dicere Gregorius, ſm hoc reſponſum, q̃ generatio æterna ſit miſsio: ſed q̃ generatio æterna eſt ratio, quare generatio temporalis poſſit dici miſſio. Pro cuius meliori captu nota: q̃ ſi pater natus eſſet temporaliter à matre: neque pater ideò miſſus vel mitti, neque ſui hęc generatio miſsio dici poſſet. Et quare? Quia Pater à nulla perſona æternaliter procedit. Ecce ergo: q̃ procedere æternaliter in diuinis eſt cauſa, q̃ talis perſona procedens poſſit dici mitti, ſi temporaliter de ea aliquid dicatur: licet procedere illud æternũ non ſit miſsio. Vide 2^m reſponſum literæ ly vel quia ex eo &c. Ex his ambobus reſponſis concluditur: q̃ iſta, ſcilicet generatio temporalis filij eſt miſsio eſt prædicatio formalis: iſta verò, ſcilicet generatio æterna filij eſt miſsio, eſt prædicatio cauſalis, modo nunc declarato.

Vtiliſsimum.

2^m de maiori. *Illud.* ℞. in ſe conſideratum: vel illius correlatiuũ. §. Tũc &c. Licet. n. perſona diuina in ſe conſiderata non mutetur per hoc, q̃ nouo modo creaturam inhabitat: perſonæ tamen diuinæ tunc factũ correlatiuum. i. creatura ſic à Deo inhabitata mutatur. Vide. q. 13. ar. 7. vt intelligas: q̃. & quomodo, inter creatorem & creaturam ſit relatio; quomodo, & quare, vnum correlatiuum penitus immutatum remanens (vt columna) denominationem nouam verè recipiat.

3^m de maiori. *Importat.* ℞. Sed nõ ſolùm §. Tũc &c. Licet. n. proceſsio, vt eſt à principio, importata ſit æterna: tamen proceſsionis terminus temporalis, quem connotat miſsio, non eſt æternus. Ideò miſsio ſemper eſt temporalis: vt dicit concluſio. Ideò etiam miſsio, ſicut, & datio, differunt à proceſſione, ab exitu, à generatione, à ſpiratione; vt patet in corpore.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, meritò temporalitatem quandam ſemper eſſe ſimul poſitam cum miſsione perſonarum à ſcripturis & Galat. 4. Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum; & in alijs locis ſuprà ar. 1. citatis. 2° habes quomodo per rationẽ locorum ipſorum, quæ ad hoc, intellectum verum exponas: expoſitumque defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p. S. Eccle. ad intellig. ſcriptu.

2

3

228. ## ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum miſsio inuiſibilis diuinæ perſonæ ſit ſolum ſecundum donum gratiæ gratum facientis.

CONCL. Secundum ſolam gratiam gratum facientẽ mittitur diuina perſona.

¶ PROB. Quia diuinæ perſonæ conuenit tẽporaliter mitti, ſm q̃ nouo modo exiſtit in creatura: ratione ſcilicet alicuius noui effectus ab illa facti in iſta: & nullus alius effectus poteſt eſſe ratio, q̃ diuina perſona ſit nouo modo in rationali creatura, niſi gratia gratum faciens.

1^m de conſequentia. *Dona* ℞. Perficientia creaturam ad vtendum ſolùm non, perficientia creaturam ad vtẽdum & fruendum §. Tunc &c. Si. n. daretur donum ad hoc tantũ, vt dono ipſo vteremur, valeret conſequentia: quia verò datur, vt vltra hoc etiam fruamur diuina perſona, à qua illud donum per appropriationem procedit; ideò negatur.

2^m de maiori. *Cauſa.* ℞. Vel diſpoſitiuæ; vel efficientis §. Tũc &c. Licet. n. ſpiritusſanctus ſit cauſa efficiens doni: tamen ipſum donum eſt diſponens ad habendum ſpiritumſanctum, & concluſio accipit, ly ſecundum, pro cauſa ſolùm diſpoſitiua.

3^m de maiori. *Percipitur.* ℞. Perceptione affectiua nõ perceptione quacũq; §. Tũc &c. Licet. n. filius per alium modum, quàm per affectiuam cognitionem, cognoſci poſſit à nobis: tamen non niſi per affectiuam cognitionem in nos mittitur, idest nos inhabitat & à nobis habetur.

4^m de maiori. *Operationem miraculorum.* ℞. manifeſtatiuam gratiæ gratificantis in operantibus miracula, non aliter. § Tunc &c vt in litera patet.

¶ *Corol.* Ergo, cùm datur ſpiritusſanctus ſecundum operationem miraculorum gratię gratificantis manifeſtatiuam, tunc datur ſolùm ſecundũ gratiam gratificãtem formaliter loquendo: quia non operatio miraculorum, ſed ſolùm gratia gratificãs (licet huic adiungantur miracula) eſt ratio, q̃ ſpiritusſanctus temporaliter mittatur. i. creaturam inhabitet. Vide in corpore, & ad argumenta.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum fuiſſe à Concilio Toletano 11 ſub Vitaliano Papa; quòd ſpiritusſanctus mittitur ad ſanctificandam creaturam: non quidem à patre ſolo, nec à filio ſolo, ſed ſimùl ab vtriſque. Sic. n. ſua verba intelliguntur, vt patebit totum contextum interiùs cõſiderãti quæ ſunt hæc. Nec enim ſpiritusſanctus de patre procedit in filium, vel de filio procedit ad ſanctificandam creaturam, ſed ſimùl ab vtriſque proceſſiſſe monſtratur: quia charitas, ſiuè ſanctitas, amborum eſſe agnoſcitur. Hic ergo ſpiritusſanctus miſſus ab vtriſque creditur. Hæc ib. in publica pronunciatione fidei catholicæ. Quis verò non videat, ex ſuperioribus in vltimis verbis ſubintelligendum eſſe ly ad ſanctificandam creaturam: vt quod de ſpiritusſancto à patre ſolo, vel filio ſolo miſſo negauit: hoc de eodem ſpiritu ab vtriſq; miſſo affirmet? 2° habes: quomodo per rationem concilium illud & intelligas, & tuearis. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. 1 2 3

Vtil. p. S. Eccle. ad intellig. conci.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 41. 200.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum patri conueniat mitti.

CONCLVSIO. Nullo modo patri conuenit mitti. 229.

¶ PROB. Quia miſsio in diuinis importat proceſſionem per originem: & pater à nullo originatur.

¶ *Corollarium.* Ergo hinc apertiſsimè patet verum eſſe, quod ſupra diximus ar. 1. in reſpõſione ſecunda ad primum q̃ videlicet ſi pater incarnatus fuiſſet, nõ ideò diceretur mitti vel miſſus; quia miſsio originem dicit perſonæ miſſæ.

1^m de maiori. *Dari.* ℞. Ab alia perſona: nõ à ſeipſa. §. Vel ſic. Dari. ℞. Authoritate dãtis: non tñ per liberalem cõmunicationem rei datę. §. Hæ duæ reſponſiones ſunt idem in ſenſu. Tunc nihil contra: vt in litera patet.

2^m Maior *Perſona diuina mittitur ſecundum inhabitationem gratiæ.* ℞. Non tamen conuertitur §. Hoc eſt. Quandocũque perſona diuina temporaliter mittitur, inhabitat p gratiã, ſed nõ quęcunq; inhabitat per gratiã mittitur.

3^m de maiori. *Notiones.* ℞. Et importantia in ſua cõſignificatione notiones, ſaltẽ in generali. § Tũc &c. Licet. n. miſsio non ſit notio: includit tamen in ſua coſignificatione notionẽ in communi. Vide ſuprà. q. 41. ar. 3. 1^m à ſimili de ordine naturæ ſignificante notionem.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem reijcias hæreſim Raymundi Lull. (Direct. inquiſit. 2. p. q. 9 de Raymundo Lull artic. 83) dicentis; quòd de patre & filio & ſpiritusſancto ſic eſt, q̃ ſtant omnes tres vnus Deus, non diſtincti in aliquo. Per hoc. n. q̃ illos tres non diſtinctos in aliquo dicit Raymundus, aſſerere videtur; q̃ pater dici poſſit mitti, ſicut aliæ pſonæ mitti perhibentur. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hanc ab Athanaſij ſymbolo, fidei catholicæ compendioſa regula, fuiſſe meritò damnatam. ſic: Pater à nullo eſt factus, nec creatus nec genitus: filius à patre ſolo eſt; non factus, nec creatus, ſed genitus: ſpiritusſanctus à patre, & filio, non factus nec creatus, nec genitus, ſed procedens. Hæc ibi. Sunt ergo in aliquo diſtincti: & taliter in aliquo, vt ex eo fiat; q̃ pater non poſſit dici mitti, alijs verò ſic. Item à Papa Gregorio 11 de conſilio fratrum ſuorum: qui totam Raymundi doctrinam condemnauit: vt refert directorium ibi. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmatur concluſio. 2 3

Vtil. p. S. Eccl. contra hær. Raymundi Lull. dãnatam à regula fidei.

¶ NOTATIO. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine. 183. 222. 226.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum filio conueniat, inuiſibiliter mitti.

2;a CONCLVSIO. Filio & ſpiritui ſancto conuenit, inuiſibiliter mitti.

¶ PROB. Quia diuinam perſonam mitti ad aliquem per inuiſibilem gratiam ſignificat, ſcilicet illius perſonæ modū nouum inhabitandi creaturam, atque eſſe à d… origine ab alia perſona: Et vterque (filius videlicet, ac ſpiritusſanctus) nouo modo inhabitat aliquā creaturā, originatur〈q〉; ab alia perſona.

1^m^ de maiori. *Dona.* ℞. Vel ſm ꝙ dona, vel ſm ꝓprietates intellectum concernentes. § Tūc &c. Nam licet omnia dona, inquantū dona &c. vt in litera.

2^m^ de minori. *Sed dona.* ℞. Sine amore diuino exiſtentia: non, amore diuino veſtita. § Tūc &c. Licet.n. dona perficientia intellectum, vt ſpeculatiua tantū non ſint, poſſint abſque charitate reperiri: tamen ipſa met dona, vt cum ſpeculatione ſunt etiam affectiua, non poſſunt eſſe ſine Charitate.

¶ *Corollarium.* Ergo reſponſum hoc eſt quædam declaratio articuli tertii. ibi.n. concluſum eſt id, quod ab argumento accipitur, hic pro maiori; videlicet, ꝙ miſſio diuinæ perſonæ fit ſolùm ſm gratiam gratum facientem: & per hoc reſponſum declaratur, ꝙ omnia gratiæ gratum facientes intelliguntur etiam dona neceſſariò includentia gratiam gratum facientem. Nec tamen et hoc diminutum dicas Diuum Thomam ſuprà: dum in articulo tertio ſimpliciter, abſque additione aliqua donorum, concluſit, ꝙ miſſio inuiſibilis perſonæ diuinæ attenditur ſolùm gratiam gratum facientem. Nam ibi ſuprà formaliter (vt ſolet mos eſt) loquebatur: & formaliter dici poteſt, ꝙ quādo miſſio fit ſm dona intellectum modo dicto perficientia, tunc fit ſolùm ſm gratiam gratum facientem: quia perſona non mittitur ſm illa dona, neq; vt dona neque vt intellectum perficientia, ſed vt gratiam includentia. Quia igitur dona hæc, intellectum ſcilicet cum quadam affectione diuinorum perficientia, neceſſariò gratiam gratificantem includunt; gratiæ autem gratis datæ non neceſſariò eam includunt: ideò ſimpliciter diximus, ꝙ & ſm iſta intellectus dona attenditur miſſio; & ſm gratias gratis datas non attenditur. Vide ſuprà. ar. 3. o ſe … præcedentium ad quartum.

Meri ſecundū gratiam gratificantē, quomodo intelligatur.

4^m^ de concluſione. *Et ſic altera earum ſuperflueret.* ℞. Niſi vtraque earum habet effectus gratiæ diſtinctos. § Tūc &c. Licet enim vna eadē ſit ſufficiens ad ſanctificandam creaturā ſm gratiæ effectus vnius generis, puta pertinentes ad intellectum tantū vel ad voluntatem tantū: non tamen eſt ſufficiens ad ſanctificandam creaturam ſm gratiæ effectus omnes, i. pertinentes ad intellectum & voluntatem ſimul. Hæc tamen, quoad non ſufficientiam, ad effectus tm̄ appropriatos perſonis ſingulis (qui ſunt illuminatio intellectus & inflammatio affectus) referenda ſunt. ſolū nā non ad aliquam perſonarum, cū vnaquæq; illarum tanta ſit quantę omnes ſimul; & conſequenter nulla, prorſus inſufficientia per reſpectum ad quam volueris illarum poſſit attendi.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, de diuina ſapientia, quæ filius eſt, dictum Sapien. 9. Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret, Vt ſciam, quid acceptum ſit apud te. Hic.n. loquitur ad literam de filio Dei, & de ipſo ſanè quoad inuiſibilem miſſionem. Nam capitulum illud incipit ſic. Deus patrum noſtrorum, & domine miſericordiæ; qui feciſti omnia verbo tuo, & ſapientia tua conſtituiſti hominem &c. Quis autem fecit omnia verbo ſuo & ſapientia ſua: niſi Deus pater per filium ſuum vnigenitum? Vt (inquit) mecum ſit, & mecum laboret; vt ſciam &c. ergo loquitur de miſſione inuiſibili; qua & nos, iuxta apoſtolum, cooperatores Dei ſumus, & intellectus noſter ad diuina capeſcenda illuminatur. Item memento eſſe dictum à filio Ioh. 14. Ad eum veniemus & manſionē apud eum faciemus. Hic ad literam loquitur de aduentu inuiſibili per gratiam gratificantem ad hominem vel iuſtificandū vel in maiorem iuſtitiam promouendum: & dicit omnes tres perſonas venturas ad creaturam ſic ſanctificandā. Ergo per hoc innuit ad literam; ꝙ filius veniet ita, vt & mitti dicatur, ſpiritusſanctus veniet ita, vt & mitti dicatur; pater autem veniet ita, vt nullo modo mitti dicatur. Nam ſm textum euangelii, pater veniens vocatur pater; ſpiritusſanctus veniens vocatur ſpiritusſanctus, & filius, qui loquitur, veniens vocatur filius. Hoc eſt. Pater veniens non deſinit eſſe pater, filius veniens non deſinit eſſe filius, ſpiritusſanctus veniens non per hoc deſinit eſſe ſpiritusſanctus. Cū igitur miſſio inuiſibilis, vltra ſanctificare creaturam, dicat originem à perſona diuina; & filio vtrunq; competat, ac ſpiritui ſancto, non autem patri, niſi vnum. ſ. ſanctificare creaturā: patet, ꝙ per ly ad eū veniemus, deſignatur neceſſario, ꝙ filio conuenit ac ſpiritui ſancto inuiſibiliter mitti. 2° habes 2 quomodo per rationem hoc dictum ſic catholicè intellectum catholicè defendas. 3° vides quomodo ex his vtriuſque Angelica doctrina hæc ſtabiliatur.

Vid. p.S. Eccle. ad intellig. & ſanctas ſcripturas.

¶ NOTATIO. Præſentem iuuat articulum in ordine articulus. 229. 201. 216. 329. 228. 244.

Pro ſtudio ver.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum miſſio inuiſibilis fiat ad omnes, qui ſunt participes gratiæ.

CONCL. Miſſio inuiſibilis fit ad omnes in quibus ſunt duo hæc, ſcilicet inhabitatio gratiæ, & innouatio quædam per gratiam. 231.

¶ PROB. Quia in eo ad quem fit miſſio, oportet conſiderare iſta duo; ſcilicet ꝙ perſona diuina per gratiam inhabitet eum, & ꝙ ille quandam gratiæ innouationem habeat (vt in ad ſecundum.)

1^m^ ex Ioha. *Datus.* ℞. cum ſigno viſibili tali: non, ſine ſigno tali. Vt ſcilicet fuit in die Pentecoſtes § Tūc &c. Licet.n. ad illos patres facta non fuerit inuiſibilis miſſio cum tali ſigno: ad eos tamen fuit facta ſine tali ſigno. Hic per tale ſignū intellige tu non tm̄ ſignum exterius, ſed etiam connotatum à ſigno: quod eſt non tm̄ gratia, ſed copioſitas gratiæ. Quaſi ergo dicat ſm declarationem reſponſi. Iohannes: Nondum erat ſpiritus datus in tanta copia qualis ſignificata linguis igneis in die Pentecoſtes fuit; quia nondum &c. Huic reſponſioni ſic explanatæ fauet apoſtolus Rom. 8. Nosipſi, inquiēs, primitias ſpiritus habentes: i. ꝓ ceteris abundantius ſpiritū ſanctum habentes; vt exponit gloſſa. Vide pro apoſtolorum tali abundantia Diuum Thomam & ibi & 2. Theſſal. 2. elegit nos Deus primitias &c.

Penteceſtes.

2^m^ d minori. *Sed miſſio.* ℞. Negatur iſta minor. § Nā miſſio inuiſibilis attenditur ſm profectum virtutis. Ad probationem dicitur: vt in litera. Ex qua ſcito: ꝙ concluſio intelligitur præcipuè de innouatione quadam notabili gratiæ, puta cū quis proficit in gratiam miraculorum, vel &c. quam ideo dicit ly & innouatio quædam per gratiam.

3^m^ de probatione minoris. *Diſtans.* ℞. Vel ſm intenſionem gratiæ, vel ſm extēſionem. § Tūc &c. Licet.n. beati ſint perfectè Deo vniti quantum ad intenſionem gratiæ, & conſequenter licet ad eos non fiat noua miſſio inuiſibilis: tamen quantum ad extenſionem gratiæ poſſunt dici aliquo modo à Deo diſtantes, inquantū aliqua myſteria de nouo reuelantur eis quæ tamen perfectè neſciebant. Chriſtus autem neque etiam extenſiuè proficit in cognitione myſteriorum aliquorum: & ideò ad ipſum nullo modo fit noua miſſio. De ipſo igitur Chriſto, formaliter eſt neganda illa minor ſcilicet, ſed ad eos non fit miſſio.

4^m^ de antecedente. *Continens.* ℞. Per modum ſtatus: non, per modum termini. § Tūc &c. Non.n. fit miſſio niſi ad habētes gratiam per modum termini; vt ad homines, vel Angelos: nec aliter intelligitur concluſio.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à Concilio Toletano xi. ſub Vitaliano Papa: quod miſſio inuiſibilis fit ad ſanctificandam creaturam. Quaſi dixerit. Nulla creatura poteſt ſanctificari, niſi per gratiā: ſm quā filius & ſpiritusſanctus mittuntur inuiſibiliter ad illā creaturam, licet & pater cum eis ad illam veniat. Vide ſup. ar. 5. & verba concilii quorum ſenſum tm̄ nunc recitauimus. ſup ar. 5. Item à concilio Arauſicano ſub Leone Primo, cap. 7. ſic; ſiquis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere, aut ſaluari, i. euangelizāti prędicationi conſentire poſſe confirmat abſque illuminatione & inſpiratione ſpiritusſancti, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiendo & credendo veritati: hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in euangelio dicētis, ſine me nihil poteſtis facere; & illud Apoſtoli, Nūquid idonei ſumus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis? ſed ſufficiētia noſtra ex Deo eſt. Ex hoc concilio, à fortiori, innuitur; ꝙ gratia gratificans nulli datur, abſque miſſione inuiſibili vt conſideranti patet. Item ab apoſtolo Ro. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis. Ecce: ꝙ ad omnes gratiæ Dei participes fit miſſio inuiſibilis. i. etiam cum dono creato perſona increata homini donatur ab aliquo originata. Vnde ſup. ar. 3. in argumento primo reputatur ꝓ errore dicere; ꝙ ſpiritusſanctus

Vid. p.S. Eccle. in intellig. concil.

Error quorundam.

ſanctus non datur, ſed tñ dona eius. 2° vides quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina firmetur.

¶ NOT. Præſentem articulum iuuat articulus in ordine 126. 212. Item pro in corpore dicto ly ſic ergo in eo, ad quem fit m ſſio, oportet duo conſiderare &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris concordantias pòſt annexas num. 902.

Pro ſtudio ...

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum ſpiritui ſancto conueniat inuiſibiliter mitti.

212 CONCL. Conueniens fuit: vt inuiſibiles miſſiones Diuinarum perſonarum ſecundum aliquas viſibiles creaturas manifeſtarentur.

¶ PROB. Quia modus huiuſmodi, quo ſcilicet homo ad inuiſibilia per viſibilia manuducitur, eſt ſibi connaturalis: Et Deus conuenienter prouidet omnibus ſecundum illorum modum.

1^m^ de maiori. *Miſſus eſt.* ℞. ad aſſumendum creaturam viſibilem in vnitatem perſonæ: non, ad aſſumendum creaturam viſibilem alio modo tãtùm. §. Tunc &c. Licet n. de aſſumente creaturã in vnitaté perſonæ poſſit dici minoratio ſm naturam ſic aſſumptam: non tamen de aſſumente creaturam alio modo tantùm.

2^m^ de minori. *Signo* ℞. ad ſignificandum perſonã ſpiritusſancti ſpecialiter facto: non, antea exiſtente in rerũ natura. §. Tunc &c. Sic n. patet quòd in miſſione viſibili non attenditur ſm quodcunq; ſignum, puta in argumento adductorum: ſed tantũ ſecundum ſigna ad hoc ſpecialiter facta.

3^m^ de antecedente. *Trinitatem.* ℞. Vt à qua facta eſt. non, vt ad quã ſpecialiter demonſtrandã ordinata eſt. §. Tunc &c. Nam ad hoc magis, quàm ad illam perſonam diuinam ſpecialiter ſignificandam fuit illa columba, iſte ignis in forma linguarum.

4^m^ de conſequentia. *Mittitur.* ℞. Tanquam ſanctificationis auctor: non, tanquam ſanctificat onis indiciũ. §. Tunc &c. N. m ſpiritusſanctus ibi mittitur ſm ſanctificationis indiciũ. i. ſm ſignũ indicans ſanctificationem. filius aũt viſibiliter miſſus eſt, vt ſanctificationis auctor.

5^m^ pars conſequentiæ. *Et ſic ipſi Angeli &c.* ℞. Si Angeli eſſent in ſpeciebus illis à ſe factis, tanquam ſignatum in ſigno: ſicut ſpiritusſanctus. §. Tunc &c. Non n. hic quæritur, quis fecerit illã ſpeciem; ſed quid ſpecies illa repræſentet.

6^m^ de antecedente. *Manifeſtantium inuiſibilem miſſionem* ℞. Ad vtilitatem Eccleſiæ: nõ, abſque magna vtilitate Eccleſiæ. §. Tũc &c. Sufficit n. tunc; quòd viſibilis miſſio ſpiritusſancti facta ſit ad Chriſtum, ad Apoſtolos, & ad aliquos primitiuos eccleſiam quodammodo fundantes.

A P P E N D I X.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à Matth. 3. quòd ſpiritusſanctus ſuper dominum baptizatum deſcendit in ſpecie columbæ: Item à Luca actu. 2. quòd ſpiritusſanctus in ſpecie linguarum ignearum, ſuper Apoſtolos venit, & in alijs capitulis, ſuper multos primitiuæ Eccleſiæ: Item à Matth. 17. quòd Nubes lucida obumbrauit Apoſtolos in monte transfigurationis, vbi SS. Doctores per nubem lucidam illam intelligunt ſpiritumſanctum in alio ſigno tunc apparentem.

Vtil. p. S. Eccle. ad intelligendas ſcripturas. Cõc. Etc.

2 2° habes. Ex reſponſione ad primum quomodo per rationem demonſtres, meritò eſſe dictum à Concilio Toletano xj ſub Vitaliano Papa, in publ. pronunc. fid. cath. art. c. ... Spiritusſanctus miſſus ab vtriſque creditur, ſed minor patre & filio non habetur, ſicut filius propter aſſumptam carnẽ minorem ſe patre & ſpiritusſancto eſſe teſtatur. Hæc illud in quibus verbis de viſibili miſſione ſpiritusſancti, qua vel in columba vel in &c. miſſus legitur, concilium loqui patet.

3 3° habes quomodo per rationem ex reſponſionibus ad 2^m^. & 3^m^. ſumptam declarare poſſis; in regulis fidei ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum traditis meritò cap. 6. eſſe dictum item ſſimè te-

4 ne &c vide totum cap. hoc ſup. q. 41. ar. 5. 4° habes: quomodo per rationem demonſtres; articulum ſupradictum in præmiſſis verbis meritò damnaſſe hæreſim Lucæ Sternberger (Prat. Lucas Sternberger) dicentis; quòd ſpiritusſanctus nihil aliud fuit, quam columba. Si n. Concilium dicit quòd propter columbam aſſumptã non eſt habendus minor patre & filio; & quæ per hoc, dum ſpiritumſanctum Deum eſſe declarat, hæreſim prædictam de ſtatuit. Item & ipſam meritò damnatam a ... q. 36. ar. 1. & q. 42. ar. 1. & in tertia parte. q. 39. ar. 6. ad 4^m^. ...

Har. dãn. à con.

5 5° habes quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina hæc firmatur.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum perſona diuina mittatur ſolùm ab ea, à qua æternaliter procedit.

CONCL. 1^a^. Si mittens deſignetur, vt principium perſonæ quæ mittitur, ſic non quælibet perſona mittit, ſed ſolùm illa quæ eſt ipſius perſonæ miſſæ principium. 213

¶ PROB. Quia non quælibet perſona eſt principium cuiuſlibet; ſed tñ aliqua illius, vt patet filij, vtraq; ſpiritusſancti.

¶ NOTATIO. Hanc probationem notabis contra Raymundum Lull. (ſup. q. 41. ar. 5.) dicentẽ: quòd tres perſonæ ſunt tantum in vnione, quòd nulla illarum trium poteſt aliquid agere intrinſecè ſine alijs, quia nec generare nec ſpirare. Vide ibi huius damnationem multiplicem.

Error in fide Ray. Lull.

CONCL. 2^a^. Si mittens intelligatur eſſe principium effectus, ſm quẽ attenditur miſſio: ſic tota trinitas mittit perſonam miſſam.

¶ *Corollarium.* Ergo & perſona miſſa, cùm ſit vna de trinitate, mittit ſe ipſam in hoc ſenſu.

¶ PROB. Quia tota trinitas eſt principium cuiuſlibet, tùm viſibilis tùm inuiſibilis, effectus.

1^m^ ex Auguſtino. *Mittitur.* ℞. ſm quòd mitti dicit perſonam exiſtentem ab alio: non, ſm quòd ſolùm dicit effectũ. §. Tunc nihil contra vt patet in concluſionibus.

2^m^ de maiori. *Reſpectu miſſi* ℞. Aut reſpectu effectus tantum, ſm quem attenditur miſſio. §. Tunc nihil contra vt patet.

3^m^ conſequentia. *Si perſona &c. nihil prohibebit dicere; quòd &c.* ℞. negatur cõſequentia. §. Nam effectum gratiæ homo cauſare non poteſt: vt dictũ ſup. in hoc corporis. Ex hoc tamen reſponſu non intuleris; quòd non poſſit miniſterialiter effectiuè abſoluere peccatorem; quod includit conferre gratiam per ſacramentum. Hoc n. eſſet contra Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14 cap. 6 & ſacramenti pœnitentiæ canon. 9. nec non & eſſet contra ſanctum doctorem in 3^a^. parte q. 62. & q. 64.

A P P E N D I X.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; meritò dictum eſſe à ſcripturis, quòd ſpiritusſanctus mittit filium. Nam in perſona filij Dei dicitur Iſa. 48 Nunc autem miſit me Dominus Deus, & ſpiritus eius. Licet. n filius Dei, vt Deus eſt non ſit à ſpiritusſancto tamen eſt ab alia perſona diuina ſcilicet à patre & effectus filij Dei eſt etiam à ſpiritusſancto. Iuxta ad hoc, quòd perſona miſſa producens perſonam miſſam dicatur mittere illam, ſufficiunt duo hæc, primum quòd ſcilicet perſona miſſa ſit indiuinis producta quamuis non ſit producta ab illa quæ tunc mittere ipſam dicitur, ſecundum quòd perſona mittens ſit cauſa effectus ſm quam attenditur iſtius alterius perſonæ miſſio. Defectu primi nunquã pater dicitur miſſus ſup. ar. 4. dictũ à nullo ſit: & propter idem primum idem ſecundum tam filius dicitur mittere ſe, ac ſpiritumſanctum, quàm ſpiritusſanctus & ſe & filium mittere dicitur. Verum patet dicitur mittere vtrunque ratione qua non ſolum producit cum illis effectum, ſm quem horum vterque & ſe & alterutrum mittere nunc dicebatur; ſed etiam ratione qua producit æternaliter illos: in quo & ſenſu filius mittit ſpiritumſanctum, non autem ſpiritusſanctus filium. His annotatis omnia huiuſque dicta de miſſione diuinarum perſonarum facilè intelliges.

Vtil. p. S. Eccl. ad intellig. & co... hær. ... menſ. à ... à ſcrip.

2 2° habes quo modo per rationem ex reſponſione ad 3^m^ ſumptam & Auguſtinum, vt in argumento ſuſtulitam reijcias hæreſim Albanenſium (Prat. Albanenſes) dicentium: quòd homo poteſt ex ſe dare ſpiritumſanctum.

3 3° habes: quomodo per eandem rationem oſtendas, illam meritò damnari à ſcripturis ſanctis Rom. 11. Quis cognouit ſenſum domini. aut quis conſiliarius eius fuit? Item Sapien. 9 ſenſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris ſpiritumſanctum tuum de altiſſimis? Niſi tu, inquit, miſeris ſpiritumſanctum: ergo per hoc manifeſtè oſtendit, quòd nullus homo, immo nec Angelus, poteſt ex ſe dare ſpiritumſanctum Item Baruch 3. Quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam. Quis aſcendit in cœlum, & accepit eam; & eduxit eam de nubibus? Quis tranſfretauit mare, & inuenit illam; & attulit illam ſuper aurum electum? Non eſt, qui poſſit ſcire vias eius; neque qui exquirat ſemitas eius. Sed qui ſcit vniuerſa, nouit illã; & adinuenit eam &c. & tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. ſiuè de ſapientia increata loquatur Baruch, ſiuè de creata, conuincit hæc præfatum errorem. Nam ſpiritusſanctus tantus eſt, cùm ſit Deus vt ..., quibus ſa... tenuia ... Dei filius: & in habitum ..., qui ... ſapientia ... Cum igitur

nullius hominum non tñ dare, ſed nec toto ſuo labore (qui denotatur per aſcenſum in cęlum, per eductionẽ de nubibus, per transfretationem maris) poſſit ex ſe ſapientiam illam ſcire vel inuenire: compertum remanet & per iſtum prophetam, q nec ſpiritumſanctum homo ex ſe dare poteſt. 4° vides quo-
4 modo ex his viciſſim angelica hæc doctrina firmetur.

¶ NOTATIO. Pro eo, quod in præſenti articulo in corpore dicitur, ſcilicet ly Et ſic filius mittitur tñ à patre, ſpiritusſanctus autem à &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 901. item pro ly Non aut propter hoc homo dat ſpiritumſanctum &c. vide ibi numero 430.

Pro ſtudio varietate exornãdo

Quæſtio. XXXXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſit neceſſarium, omne ens eſſe creatum à Deo.

234 CONCL. Neceſſe eſt dicere; omne, quod quocunq; modo eſt, eſſe cauſatum à Deo.

¶ PROB. [1]Quia neceſſe eſt; q illud, quod inuenitur in aliquo per participationem, cauſetur in ipſo, ab habente illud per eſſentiam: & Deus ſolus eſt eſſe ſubſiſtens. i. habet eſſe per eſſentiam, alia verò omnia participant eſſe: [2]Quia ante omnem multitudinem neceſſe eſt ponere vnitatem: Quia maximè ens, ac maximè verum, eſt cauſa omnis entis, ac veri.

1m de minori. *Entium* ℞. Simpliciter: nõ per participationem §. Tũc nihil contrà. Licet n. entia ſimpliciter. i. & Deus & etiam entia vt eut a poſſint intelligi ſine habitudine ad cauſam: tamen entia, vt per participationem ſunt entia, non poſſunt intelligi ſine habitudine ad cauſam. Eſſe igitur cauſatum non eſt de ratione entis: ſed de ratione entis creati.

2m de antecedente. *Vt ſit* ℞. i. quia non eſſet, ſi cauſa non eſſet: non i. quia contingens eſt § Tũc &c. Licet n. neceſſaria non ſint contingentia. i. non habeant hoc quod poſſint non eſſe; tamen neceſſaria (excluſo Deo) habent hoc, q non eſſent ſi cauſa efficiens ipſorum non eſſet.

3m de maiori. *Quorumcunque eſt aliqua cauſa.* ℞. Et ſm habitudinem, quam habent ad cauſam illam conſiderantur. §. Tũc &c. Licet n. mathematica, ſm eſſe ſuum, habeant cauſam agentem: tamen ipſamet, vt abſtracta ſm rationem, non conſiderantur ſm habitudinem ad cauſam agentem.

¶ *Corollarium* Quòd ergo in mathematicis non fiat demonſtratio per cauſam agentem, non prouenit ex eo, q mathematicales res non habeant cauſam illam: ſed ex eo, q nos non conſideramus res ipſas in ſcientia mathematica ſecundum habitudinem ad cauſam agentem. Argumentum igitur peccat in fallacia ſm non cauſam vt cauſam: & tantò magis ex hoc infirmaſ, quãtò propter nřm cõſiderare ſic, vel ſic nihil mutaſ in re.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes [1]Gnoſticorum, [2]Manichæorum, [3]Simoniacorũ, Cherinthi, [4]Saturnini, [5]Archonticorum, [6]Albigẽſiũ, [7]Baſilidianorũ, [8]Paternianorũ, [9]Patricianorũ, [10]Apellitorũ, [11]Ariſtotelis, [12]Algazelis (Prat. [1]Gnoſtici; [2]Manichęi; [3]Simoniaci, Cherinthiani; [4]Saturnini; [5]Archontici; [6]Albigenſes; [7]Baſilidiani; [8]Paterniani; [9]Patriciani; [10]Apellitæ. [11] [12] Director. inqſit. 2 p. q. 4) dicẽtiũ. [1]Creaturas fctãs eſſe à malo Deo, vł mala oĩa eſſe à malo Deo: itẽ [2]creaturas ex ſe, & ſm̃ natiõe ſua, malas eẽ, qa à malo Deo creatę ſũt: itẽ [3]Creaturas ab alio, q̃ à Deo eſſe factas; nã mũdũ factũ eſſe ab Angelis, vel à ſupna quadã virtute: itẽ [4]mũdũ creatũ, ſiue factum, fuiſſe à ſeptẽ Angelis præter conſcientiam patris: Item [5]mũdum eſſe creatum ab Archãgelis: Item [6]Deum bonum omnes animas, & Malum. i. diabolum corpora creare: Item [7]cœlos trecẽtos ſexaginta quinq; eſſe, à quibus mundus eſt factus. nõ à Deo: Item [8]Corporis humani inferiores partes nõ à Deo, ſed à diabolo eſſe factas: Item [9]Creationem vniue ſę carnis non opificium eſſe Dei, ſed malorum angelorum: Item [10]Deum bonum vnum principium eſſe, à quo factus eſt malus Deus; & malum hunc Deum, cũm malignus eſſet, mundum in ſua malignitate creaſſe: Item [11]Cęlũ non fuiſſe factum, neq; genitum, ſed ingenitum & æternum: Item cæleſtia corpora ſunt producta ab animabus corporum cęleſtium: & vna anima producitur ab alia ſcilicet inferior à ſuperiori: Itẽ A [12] primo cęlo
2 proceſſit ſecundum cęlum, & deinceps vſq; ad vltimum 2° ha-

Vid. p 3. Eccl. contra hæreſes Gno. Man. Sim. &c. damnatas à ſymbolo fidei, concilijs,

bes: quomodo per rationem demonſtres, has omnes cum ſimilibus rectè fuiſſe damnatas à ſymbolo fidei catholicę tũm Apoſtolorum, ſic Credo in Deum patrem omnipotentem creatorẽ cęli, & terræ, tũm Patrum Concilij Nicæni, Conſtantinopolitani primi &c. ſic, Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem omnium viſibilium & inuiſibilium. Item à &c. vt q. 68. ar. 4. & q. 68. ar. 1. & q. 10 ar. 3 & q. 74 ar. 3. & q. 8. 1. Item à regulis fidei, traditis ab Auguſtino in libro de fide ad Petrum, cap. 5. firmiſſimè tene & nullatenus dubites; ſanctam trinitatẽ, ſolum verum Deum, rerum omnium viſibilium & inuiſibiliũ eſſe conditorem. De quo in pſalmis dicitur, Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius, ſpes eius in Domino Deo ipſius, qui fecit cęlum, & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. De quo etiam Apoſtulus dicit: quoniam ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia ipſi gloria in ſecula ſeculorum. Hæc ibi. Item à &c. vt q. 65. ar. 1 & q. 92. ar. 4. & q. 65 ar. 1. & q. 65 ar 3. Item à Confeſſione fidei. B. Hieronymi ad Damaſum Papam, quam & in Eccleſia catholica didiciſſe & ſemper tenuiſſe ac tenere dicit, Credimus in Deum patrem omnipotentem, cunctorum viſibilium & inuiſibilium conditorem. Item à Damaſo Papa; vt ſup. q. 42. ar. 1. vel 4. vel 6. Item à ſacris literis paſſim. Item à &c. vt q. 19. ar 3 & q. 21. ar. 1. & q. 21. ar. 3. 3° vides: quomodo ex his viciſ-
ſim Angelica hæc firmetur concluſio. 3

Pſal. 145.

Ro. 11.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum materia prima ſit creata à Deo.

CONCL. Oportet ponere; etiam materiam primam eſſe creatam ab vniuerſali cauſa entium. 215

¶ PROB. Quia cauſam vniuerſalem rerum. i. cauſam rerum ſm q entia ſunt, oportet eſſe cauſam illarum non ſolùm ſecundum quòd ſunt talia per formas accidentales, vel ſecundum quòd ſunt hæc per formas ſubſtantiales; ſed etiam ſecundum omne illud, quod pertinet ad illarum eſſe quocunq; modo: & materia prima pertinet aliquo modo ad eſſe aliquarum rerum.

1m ex philoſopho. *Fit* ℞. Factiõe particulari: nõ emanatiõe vniuerſali. §. Tũc nihil contrà. Licet n. in primo modo factionis non includatur materia prima; tamen in ſecundo modo includitur. Nam in factione particulari materia prima nõ fit ſed præſupponitur aliũde eſſe. in factione autem vniuerſali, qua ſcilicet totum ens producitur, nec materia ipſa, nec aliquid aliud præſupponitur aliũde, ſed fit.

2m de maiori. *Diuiduntur contra ſe inuicem* ℞. Sic iſt, vt paſſio ut effectus actionis. §. Tunc nihil contra. Ex dicta enim gloſſa patet: quòd primum principium paſſiuum, ideſt prima materia, eſt effectus primi principij actiui, ideſt Dei.

3m de maiori. *In actu.* ℞. Vel ſibi identice, vel ſibi ſemper coniuncto § Tũc nihil contra. Licet enim materia prima, vt ſic, non ſit aliquis actus eſſentialiter; eſt tamen ſemper coniuncta actui; ideſt formæ. Stat ergo, quòd omne creatum ſit in actu & potentia pura, licet non ſit in actu, ſit creata. Quia aliud eſt dicere, omne creatum eſt in actu; & aliud dicere, omne quod eſt in omni creato, eſt in actu. Verum eſt primum dictum: non autem ſecundum. Ideo dicamus: quòd materia prima eſt creata, non tanquã per ſe ſolitariè creatum (ſic enim eſſet eſſentialiter in actu;) ſed tanquã coexiſtens in creato ſit pura potentia: Quoniam creatum materiale cõſtat ex actu ideſt forma. & pura potẽtia ideſt materia.)

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem deſtruas hæreſes [1] Seleucianorum, Albanenſium, Hermianorum; [2]Marcioni; [3]Dauidis dinantij; [4]Manetis manichęi; [5]Hermogenianorum (Prat. [1]Seleuciani, Albanenſes, Hermiani; [2] Marciõi; [3]Dauid Dinãtius; [4]Manichei. [5]Direct. inquiſit. 2 p. q. 6.) dicentium: [1]Materiã elementorum, ex qua mundus eſt factus, à Deo factam non fuiſſe, ſed eſſe Deo coæternam: Item [2]materiam malam eſſe, & ab alio non à Deo perfectã, & abſolutam: Item [3]materiam primam Deum eſſe. Item [4]Materiam, vt Deum. ingenitã; tenebras & malam eſſe; & à Deo longè abeſſe; in auſtrali plaga collocatam, ſed tunc in aduerſus fructus ſuos mouiſſe; & cum demonibus, igne & aqua, in lucem impetum feciſſe; Deumq; ob id coërcitum tantam vim non habuiſſe, qua in ipſam materiam vindicaret; & diabolum nunc eſſe materiam, nunc materiæ principem, dicit iſte Manes: Item [5]materiam non natam introducit Hermogenes, eam Deo non non ſed comparanit, ipſam eſſe matrem elementorum, & Deum aſſerit. 2° habes: quomo- 2
do per rationem demonſtres, has omnes rite damnari ab euangelio

Vid p 3. Eccl. contra hær. Sel. Manicha. Mar &c. damn. à concilijs &c.

gelio Ioa. 1. omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Cùm ergo materia prima ſit aliquid, facta eſt à Deo per filium. Nam ſine ipſo factum eſt nihil. i. omnia, quæ habent eſſe aliquo modo, & non ſunt penitus nihil, facta ſunt per ipſum. Item à Concilio Toletano primo authoritate Leonis Papæ confirmato, de regulis catholicæ fidei cap. 21. ſi quis dixerit vel crediderit ab altero Deo mundum factum fuiſſe, & non ab eo de quo ſcriptum eſt, In principio fecit Deus cœlum & terram; Anathema ſit. Quis autem Deus iſte ſit, de quo ſcriptum &c. declarat concilium idem in vno priori canone ibi. ſic; ſi quis dixerit, vel crediderit, alterum Deum eſſe priſcę legis, alterum Euangeliorum, Anathema ſit. Quid etiam intelligat mundum, de quo loquitur, declarat Concilium in vno priore canone ibi. ſic, ſi quis dixerit, aut crediderit, à Deo omnipotente mundum hunc factum non fuiſſe atque omnia eius inſtrumenta; Anathema ſit. Hæc ibi. Materia autem prima eſt aliquid pertinens ad mũdũ & conſequenter eſt inſtrumentum mundi. Nam Cõcilium inſtrumenta mundi vocat omnia, quę pertinent ad integritatem mundi; quæcunque ſint illa, ſiue viſibilia, ſiue inuiſibilia. Horum canonum quidam, vt primus, de directo facit pro damnatione hereſum aliquarum articulo præcedenti poſitarum Item à libro decretorum 24. q. 3. Quidam. ibi enim narrata hæreſi Hermogenianorum cum pluribus alijs, ſubiũgitur ſic, Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis & à ſanctis patribus vel Concilijs prædamnatæ; quæ & ſi multis erroribus diuiſæ inuicem ſibi diſſentiant, communi tñ nomine aduerſus Eccleſiã Dei conſpirant. Hæc ibi. Et quia multi errantium ſcripturis ſacris falsè diſtorſis errores ſuos, vt per hoc veri credantur, communiunt; ideò inibi contra hos adiungitur ſic. Sed & quicunque aliter ſcripturam ſanctam intelligit, quàm ſenſus ſpiritusſancti flagitat, à quo conſcripta eſt licet de Eccleſia non receſſerit tamen hæreticus appellari poteſt. Hæc ibi. Senſũ verò ſuũ, cui ſpiritusſanctus reuelauerit, vide ad longũ. q. 32. ar. 4 Item rectè damnatas à &c vt in ar. præc. append. & 10 locis etiam ibidem citatis

3 3°. vides, quomodo ex his omnibus vtriſſim firmetur hæc Angelica doctrina.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum cauſa exemplaris ſit aliquid præter Deum.

216 CONCLVSIO. Deus eſt prima cauſa exemplaris omnium rerum.

¶ PROB. Quia cauſa exemplaris dicitur id ad quod reſpicit artifex, vt producat determinatum effectum (ideſt effectũ ad ſimilitudinem illius) & Deus ad ſe (ideſt ſuam excogitationem de omnibus rebus factam) inſpexit, quando vniuerſa ſecundum determinatas formas fecit (vt. ſ. ſecundum q̃ excogitauerat de ſingulis, & omnibus, ſic ipſa produceret.)

¶ CONCL. P. Poſſunt autem aliqua creata aliorum ſecundaria exemplaria dici.

¶ PROB. Quia quædam ſunt ad ſimilitudinem aliorum ſecundum aliquam analogiam ſaltem.

1m de maiori. *Similitudinem.* ℞. Secundum repræſentationem aliquam: non ſemper ſecundum ſpeciem. §. Tunc nihil contrà. Licet enim creata non ſint Deo ſimilia, ſm eius naturã in ſpecie ſuo tñ ſunt ſimilia, ſm repræſentationem rationis intellectæ à Deo, vt dicitur in litera.

2m de maiori. *Per ſe exiſtens.* ℞. Vel in eadẽ ſpecie, vel in ſpecie ſuperexcedenti. §. Tunc nihil contrà. Non enim reducuntur ad per ſe ſubſiſtent, in eadem ſpecie: ſed, in ſpecie ſuperexcedenti, vt patet in textu.

3m de antecedente. *Speciebus.* ℞. Conſideratis in eſſe intelligibili: non, in eſſe ad extrà reali. §. Tũc nihil contrà. Negatur. n. conſequentia. Nam res non habet eundem modum neceſſariò in eſſendo, quẽ habet in intelligendo: ſecundum quem tamen exemplaria ponuntur. Licet ergo quælibet ſcientia & diffinitio ſit ſolum entium, non tamen &c. perge vt in litera.

4m ex Dion. *Per ſe vitam, per ſe ſapientiam eſſe* ℞. Quid per ly vitam eſſe, ſapientiam eſſe, ibi intelligatur; Dionyſius idem monſtrat: Et §. conſequenter, q̃ nihil eſt contrà. Vide literam.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas rectè Deum ſolum fuiſſe poſitum cauſam omnium exemplarem à ſcripturis, Iſai. 40. Quis adiuuit ſpiritum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit illi? Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcientia, & viam prudentiæ oſtendit illi? Itẽ Rom. 11. Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Item 1. Cor. 2. Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? His enim, & ſimilibus locis clamat ſcriptura; q̃ nihil præter Deum eſt cauſa omnium rerum. Nam cauſa exemplaris eſt inſtructio quædã agentis (vt patet) & oſtendit ei qualiter agere debeat, ac per hoc eſt cõſiliaria eius & doctrix, ac erudiatrix cognoſcitiuæ ſenſum agentis, inquantum ipſa dat illi modum formandi intentũ ſuum: & ipſa conſequenter prior dat agenti, vt agens retribuat ei, inquantum prius dat exẽplar faciendi operis agenti, vt poſtea agens tanquam gratitudinem ei retribuens faciat ſm monſtratum exemplar. Cũ ergo ſcripturę iſta, quæ cauſæ exemplari conueniunt, negent de quocunque reſpectu Dei: pater, q̃ per hoc cauſam exemplarem omnium rerũ nullum aliũ à Deo volunt. Item Apoſtolus hanc ſuam intentionem eſſe in verbis illis Rom. 11. dictis, loqui ſcilicet de cauſa exẽplari, monſtrauit ex eo q̃ quaſi rationem à ſe dictorum reddens mox intulit ſic, Quoniã ex ipſo per ipſum & in ipſo ſunt omnia Hoc eſt. Quoniam ipſa Deus eſt omniũ cauſa efficiens, ex qua; exemplaris, per quam; finalis, in qua. 2° habes, quomodo per rationem oſtendas, contrarium concluſionis merito per errorem ab Auguſtino reputari, in lib. 83. quæſtionum, quæſtione 46. dicente ſic. Singula ſunt creata proprijs rationibus. i. proprijs exẽplaribus; quas rationes vbi arbitrandum eſt eſſe, niſi in mente creatoris? Ad nihil enim extra ſe poſitum intuebatur Deus; vt conſtitueret, quod conſtituebat: & oppoſitum opinari, ſacrilegium eſt. Hęc ibi. inſpice. q. 15. præcipuè ar. 3. Nam in illa quęſtione agitur de ydęis: & ydea eſt forma, vel exemplar. Articulus etiam octauus quæſtionis tertiæ præſertim in ad 1m. & 2m. aliquid ſubmonſtrabit. 3° vides, quomodo ex his omnibus viceſſim firmetur principalis D. Thomæ concluſio, ad cuius determinationem tota inquiſitio hæc ordinabatur.

Vnus Deus legis, & euang.

erroretur.

Cauſa exẽplaris, q. d.

Vtil. p. 3. Eccle. ad intellec. de fendẽd. aſque ſcrip. & contra

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Deus ſit cauſa finalis omnium.

CONCLVSIO. Diuina bonitas eſt finis rerum omnium. 217

¶ PROB Quia diuina bonitas intendit ſolùm communicare ſemetipſam; & vnaquæq. creatura intendit conſequi ſuã perfectionem, quæ eſt ſimilitudo diuinæ bonitatis.

1m de maiori. *Finem.* ℞. Sibi acquirendum: non, à ſe cõmunicandum. §. Tũc nihil contrà. Licet enim Deus non agat propter finem acquirendum, ideſt propter ſuam vtilitatem: agit tamen propter finem communicandum, ideſt propter ſuam bonitatem.

¶ *Corollarium.* Ergo quantò magis, vel minus aliquis in agendo intendit aliquo modo ſuam vtilitatem; tantò magis, vel minus, dicendus non eſt verè liberalis: Quantò magis autem vel minus, agendo non intendit ſuam vtilitatem ſed ſolum ſuam communicare bonitatem; tantò magis, vel minus, eſt liberalis. Ergo Intentio ſuæ vtilitatis in cõmunicante bona diminuit liberalitatem; non intentio ſuæ vtilitatis auget communicantis liberalitatem.

2m de maiori. *Finis.* ℞. Ab agente acquirendus: non ab agente communicandus. §. Tunc nihil contrà. Sicut enim finis communicandus generato eſt forma generantis coincidens in idem numero cum generante, licet finis acquirendus per generationem ſit ſimilitudo formæ generantis, ideſt forma generati: ita finis communicandus creaturæ eſt bonitas Dei agentis exiſtens idem numeraliter cũ Deo, licet finis acquirendus à creatura per Dei actionem ſit ſimilitudo diuinæ bonitatis, ideſt perfectio creaturæ. De fine autem communicando concluſio loquitur. Vide ad primum.

3m de maiori. *Finem.* ℞. Vel vt in ſe eſt: vel vt in ſui ſimilitudine. §. Tunc nihil cõtra. Licet enim non omnia appetunt Deum vt in ſe; quia nec omnia ſic eum cognoſcunt: appetunt tamen omnia Deum, vt in ſui ſimilitudine; inquantum appetunt aliquod bonum quodcunque ſit illud.

4m de conſequentia. *Sequitur quòd in eo ſit.* ℞. Secundum rationem noſtram: non, ſecundum rem. §. Tũc nihil contra. Licet enim ex eo, q̃ Deus eſt efficiens exemplaris, & finalis cauſa omnium; ſequatur, multa eſſe in ipſo ſecundum rationem prius & poſterius à nobis intellecta; Vt arguitur: non tamen ex eo ſequitur, q̃ in Deo ſint multa ſecundum rem; & multò minus, q̃ in Deo ſit ſm rem, aliquod prius, vel aliquod poſterius Immo (ſecundũ rem loquendo) omnia, etiam infinita, etiam diuerſiſſima, in Deo ſunt vnus ſimpliciſſimus Deus.

APPEN-

eſt poſitiuam diſtantiam aliud eſt pertranſire, cui ſua potentia infinitam diſtantiam ſecundum affirmationem & negationem vincit terminis. Vtrum enim autem hoc pertranſire, nihil aliud eſt, niſi poſſe ex nihilo aliquid facere.

A P P E N D I X.

Vid. p S. Eccl. contra haer. q. philoſoph. Ar. Bezan damnatas à Papa, cõcilijs, &c.

¶ EX articulo habes 1°: quo modo per rationem interimat hæreſes quorundã philoſophorum, Appellitarum, Bezanitarũ (vt refert Inquiſit. 2. p. q. 4. liber decretorum 24. q. 3. Quidam. Prat. Bezanitæ.) dicentium; quod in omni noua factione præſupponitur materia: Item à Deo nihil noui poſſe immediatè procedere: quia nihil fieri poteſt ſine diſpoſitione præuia, & motu præcedente, Deus autem immobilis perſeuerat. Item Creatorẽ eſſe angelum neſcio quem ſuperioris Dei: Item Deum non eſſe omnipotentem. Mouet autem hoc ſequitur, Deum non poſſe aliquid creare: quia ad faciendum aliquid ex nihilo requiritur potentia infinita, & omnipotentia, vt infra ar. 5. ad 3m. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, illas meritò eſſe damnatas a ſymbolo fidei, a concilijs, a Papa: vt ar. 1 & locis ibi citatis. Item a libro decretorum 24. q. 3. Quidam. Vide verba finalia formaliter capituli huius ſup. q. 44. ar. 2. item à &c. vt q. 41. ar. 2. ibi enim recenſetur colluuies hæreticorũ, ſequaciũq; ſuorum cum damnationibus eorundem, omnium que dictorũ & ſcriptorum ſuorum. Apelles autem fuit diſcipulus Marcionis ibi narrari. Item a Damaſo Papa &c. vt q. 41. ar. 1. vel 4. vel 6. Item a &c. vt q. 65. ar. 1 & 3. & q. 44. ar. 1. & q. 25. ar. 3 & 4 & q. 46. ar. 2. & 3. & q. 74. ar. 3. Item a ſcripturis ſeptis. 3° vides quo ea his omnibus Angelica hæc doctrina vicißim ſtabiliatur.

Pro ſtudio varietate ornãdo.

¶ NOTA. Præſenti articulo ſuffragatur articulus in ordine 234. 235. 238. 214. 274. 167. 68. 70. item pro 2m reſponſione ad 3m ly ſed cum actio & paßio conueniant in ſubſtantia motus, & differant ſolùm ſm &c. vide tabulæ magnæ veræ autem ſancti Thomæ concordantias pòſt annexas num. 34.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum creatio ſit aliquid in creatura.

240 CONCLVSIO. Creatio ponit in re creata aliquid ſecundum relationem tantum.

¶ PROB. Quia Deus producit creando res ſine motu: Et ſubtracto motu ab actione atque paßione, nihil remanet niſi relatio producti per habitudinem illam ad producentem.

1m de maiori. *Attribuitur.* ℞. Vniformiter quantum ad attributionem, non vniformiter quantum ad modum attribuẽdi. §. Tũc falſa dicitur conſequentia (ſcilicet creatio actiua in creatore nihil ponit, ergo paßiua nihil in creatura,) quam tamen argumentum verum dicebat. Attribuitur. n. relatio creationis actiuæ Deo ad creaturã, & attribuitur relatio creationis paßiuæ a creatura ad Deũ: ſed alio, & alio modo. Nam illa Dei ad creaturam ſm modum rationis: iſta creaturarum ad Deum modo reali.

2m de maiori. *Nihil.* ℞. Sumptum vt terminus, vel vt ſub actum creationis: non ſumptum vt mutatio vel vt relatio. §. Tũc nihil contra. Licet enim creatio non ſit creatura, quæ eſt terminus vel ſubiectum creationis; eſt tamen creatura, quæ eſt & mutatio ſm modum ſignificandi, & relatio realiter creaturæ ad Deum: & conſequenter creatio, vt prædictæ mutatio atque relatio, eſt media inter creatorem, & creaturam, quæ eſt terminus ſeu ſubiectum creationis. Nihil ergo eſt medium inter creatorem & creaturam, quæ eſt illa creatio: licet ſit aliquod medium inter creatorem & creaturam, quæ eſt ſubiectum creationis.

3m de conſequentia prima. *Item.* ℞. Sumptum ſecundum diuerſam conſiderationem: nõ ſecundum eandem. §. Licet enim ſit impoßibile, idem ſecundum idem, eſſe terminum, & ſubiectum eiuſdem, tamen eſt poßibile, idem, ſecundum diuerſa, eſſe vtrunq;. Tunc nihil contra. Nam creationis, ſm quod ſignificatur vt mutatio &c. vt in litera. Vltima verba reſpõſionis nota: ſunt gloſa concluſionis. Creatio (inquit) importat habitudinem, (id eſt relationem) creaturæ ad creatorẽ cum quadam nouitate. Ex litera etiam dicito. Ergo creatura eſt ſubiectum huius relationis, id eſt creationis paßiuæ; & conſequenter eſt ea prior quoad eſſe: licet creatio ſit prior quodammodo ex parte obiecti ad quod refertur. Refertur autem ad creatorẽ; qui eſt principium creaturæ. Creatura ergo vt ſubiectum, eſt prior creatione, vt relatio: Creatura vt terminus, eſt poſterior creatione, vt mutatio.

A P P E N D I X.

Vid. p S. Eccl. contra hære.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem reijcias hæreſim Arnaldiſtarum (Prat. Arnaldiſtæ) dicentium: aliquid eſſe quod neque creator, neque creatura ſit. Hi enim Arnaldiſtæ (opinor) ad hoc dicendum adducebantur ex eo quod creationem ipſam aſſerere Deum horrebant, ne Deus vt crearet velle temporalis, eandemque eſſe creaturam dicere formidabant, ne ad creandum hanc creationem alia creatio dari videretur: & ſic in infinitum, quod natura deteſtatur, abire cogerentur. Vides ſecundum argumentum articuli: quod hos illatam ad illam hæreſim fabricandam fundamentum fuiſſe, facilè crediderim. 2° habes rationem, quæ in propoſito maximè ſoluto & argumenti ſecundi: quomodo hæc a iure damnata, nã ſe oſtendas a ſummis Pontificibus multis: tum Arnaldiſtas ſingulis annis Romæ in bulla cœnæ Domini excommunicantur. Item a Gregorio Nono, Extra de hæreticis cap. excommunicamus, el 2°. Nota quod Arnaldiſtæ, etiam in Codice de hæreticis l. Gazaros, perpetua damnantur infamia. Item a ſynodo ad Lateranum celebrata ſub Innocentio Secundo Papa; ſub eadem antesignanus iſtorum Arnaldus, cum Petro Abaliardo, dãnatus eſt. B. vero Auguſtinus (vt alibi dictum eſt) in libro de fide catholica dãnatorũ ſcripta dictaq; eſſe vniuerſaliter reprobata, in caſu quorundam, teſtatum ſic reliquit; Cùm Cæleſtius atque Pelagius in Epheſina ſynodo ſint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? Hoc item ex decreto a ſynodo apud lateranum ſub Martino Primo celebrata, & ea lib decretorum diſtin. 15. habetur: vbi damnatis nominatim multis hereticis eorum & dicta & ſcripta condemnata vſque ad apicem vnum cenſentur. De his vide ſup. q. 41. ar. 2. 3° habes. quomodo ex his omnibus firmatur viciſſim hæc Angelica doctrina.

Arnaldiſtæ damnati à Papa, concil.

Pro ſtudio varietate.

¶ NOTATIO Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 238 239 74. 220 229. item pro 2m corpore dicto ly ſubtracto autem motu ab actione & paßione &c. vide tabulæ magnæ verè autem ſancti Doctoris concordantias pòſt annexas num. 34.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum creari ſit proprium compoſitorum & ſubſiſtentium.

CONCLVSIO. Propriè creata ſunt ſubſiſtentia.

241 ¶ PROB. Quia creari propriè illis conuenit quibus propriè conuenit eſſe: & eſſe conuenit propriè ſolùm ſubſiſtentibus, ſiue ſint immaterialia, ſiue materialia.

1m ex de cauſis. *Eſſe.* ℞. Vt dicit propriam rationem ab actu creationis, non, vt dicit ſubſtantiam creatam. §. Tũc nihil a parte. Non enim concluſio loquitur de propria ratione obiecti creationis; ſed loquitur de ſubſtantia creata, i. de re, quæ propriè creatur. Ita ergo ſimul & quod primum rerum creatarum, vt ratio qua aliquid dicitur creatum, ſit eſſe; & quod illud, quod propriè creatur, ſit aliquod ſubſiſtens: vt benè declarat in litera exemplum de colore & colorato.

2m de maiori. *Nihilo.* ℞. Vt excludit præexiſtentiã componentium: non vt excludit cõſtare ex ſuis componentibus. § Tunc &c. Compoſita enim creata ſunt ex nihilo inquantum ſua componentia nõ præextiterunt antequam creata eorum: licet non ſint ex nihilo, inquantum cõponuntur ex principijs quæ ſunt entia; in quo ſenſu argumentum, abſque concluſionis offenſa, verificatur.

3m de maiori. *Emanationem* ℞. quæ non eſt productio totius eſſe: non, quæ eſt productio totius eſſe § Tũc &c. Nam emanatio, de qua loquimur, non ſolùm eſt productio partis puta materiæ: ſed eſt productio totius eſſe, i. compoſiti & cuiuſcunque in eo quomodocunque exiſtentis.

¶ NOTATIO D. Thomas (vt patet) ad 2m ly ſolùm, reſpondet tantum modo; non autem ad ly, Propriè & tamen argumentum vnum ex duobus concludere volebat, ſcilicet vel quod materia ſola creatur, vel (dato quod hoc non eſſet verum) quod materia propriè creatur. Vndè patet quod vis argumenti non iſta erat in ly ſolùm, ſed etiam in ly Propriè. Cùm ergo reſponderet ad ly ſolùm: cur non etiam reſpondit ad ly propriè? Quoniam reſponſio ad hoc ex præcedentibus a ſe dictis habebatur. Dixerat enim in corpore, quòd huiuſmodi partes dicuntur magis concreata, quàm creata & nũc ad ſm dixit, quòd huiuſmodi ſunt creata. Ex quo facillimè habebatur: quòd huiuſmodi etiã verè creata, ſed non propriè creata. Sic ergo & ſatisfactum huic parti argumenti, a ſeruitute: & tamen regulam ſibi in talibus ſolitam dimittere recuſauit. Hanc regulam vide q. 40 ar. 1.

Pro ſanè intelligenda doctrina angelica, valet vniuerſaliter.

A P P E N D I X.

Vtilitas pro philoſophia.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum eſſe a philoſophis 1. phyſ. tex. 7. & 1 de generatione tex. xj. & 1. phyſ. tex. 62. quòd eſſe & non eſſe dicuntur ſimpliciter de ſuo ſancta, & de accidentibus non ſimpliciter: item. 1. phyſ. tex. 62 & 5. phyſ. tex. 7 & 8 phyſ. tex. 44. & 1. de generatione tex. 11 & 18. quòd fieri ſimpliciter eſt ſubſtantiarum

2 ſtarum, ſcđm quid autem eſt accidentiū. 2° habes quomodo per rationem verum ſenſum philoſophi ibi declares, declaratumq; tuearis. Nam ex corpore articuli illorum dictorum omniū fundamenta ſtabilia habentur: & conſequenter ex alijs locis totius doctrinæ ſancti Thomæ præſenti articulo correſpondentibus,

Sūma de ter. eius vtiq. fructuoſa. quorū citatio in marginibus SVMMÆ THEOLOGIÆ ipſius, quemadmodum etiam per ſingulos articulos, apparet. Quo fit: vt non ſolum hanc, ſed & reliquam ſancti Thomæ, doctrinam emolumento eſſe non vulgari imprimis Eccleſiæ ſanctæ Dei, mox philoſophiæ veræ, fateri res ipſa compellat.

3 3° vides quomodo ex his viciſſim iuuetur concluſio.

Pro ſtudio. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit articulus in ordine 239. 240. 452. 336. 337. 542. 452. 235. 238. 36.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum ſolius Dei ſit creare.

242 CONCL. 1ª. Creatio eſt propria actio ipſius Dei.

¶ PROB. Quia eſſe eſt proprius effectus cauſæ vniuerſaliſſimæ (.i. Dei. libro de cauſis:) & producere eſſe abſoluté, id eſt inquantum eſſe non inquantum hoc vel illud pertinet ad rationem creationis.

¶ CONCL. 2ª. Impoſſibile eſt: q alicui creaturæ conueniat creare, nec virtute propria, nec inſtrumentaliter, ſiuè per miniſterium.

¶ PROB. Quia creatura non poteſt, aliquid operari diſpoſitiuè ad hunc effectum .i. ad eſſe abſoluté: & cauſa inſtrumentalis non participat actionem cauſæ ſuperioris, niſi inquantū per aliquod ſibi proprium operatur diſpoſitiuè ad effectū principaliter agentis (vt dicebatur.

1m ex philoſopho. *Facere.* ℟. Aliquo præſuppoſito non autem, nullo præſuppoſito. §. Tūc &c. Licet .n. materialia poſſint facere aliquid ſibi ſimile quantum ad eſſe, quia aliquo præſuppoſito puta materia ipſa operantur: tamen immaterialia, puta angeli nō poſſunt, quia nihil in tali operatione agenti angelo ſupponeretur, cum ſubſtantiæ immateriales ſint formæ ſubſiſtentes; & nulli prorſus creato conuenire poteſt agere nullo præſuppoſito, ratione in corpore dicta.

2m de maiori. *Reſiſtentia.* ℟. Negatiua: non poſitiua. §. Tūc &c. Licet .n. plus reſiſtat

Reſiſtentia duplex. poſitiuè contrarium, quàm nihil, vt arguitur: tamen plus negatiuè (vt ita dicam) reſiſtit nihil, quàm contrarium. Reſiſtentia tunc eſt negatiua, quando nulla potentia ex parte operis faciendi præſupponitur: & dicitur tunc fieri ſic reſiſtentia agenti, quia ab agente aliquid fit per ſe ex ſubiecta materia. 1. phyſ. tex. 43 & ſequētibus. Reſiſtētia ergo iſta eſt maior, quàm ſit reſiſtentia poſitiua contrarij: qm ab agente aliquid fit per accidēs ex contrarijs 1 phyſicorum ibidem. Contrarium nanque reſiſtit agenti, inquantum impedit potentiam ab actu in quem intendit &c. vt in litera vſque in finem. De reſiſtentia negatiua, quæ aliter diſtantia per modum negatiuum dicta nominatur, vide ſup. ar. 2. ad 4m.

3m de maiori. *Secundum menſuram eius, quod fit.* ℟. Et ſcđm modum faciēdi illud. §. Tūc &c. Licet .n creatum, ſcđm ſuam entitatis menſuram, ſit finitum; & conſequenter ipſum vt ſic non requirat potentiam infinitā in creante: tamen illudmet creatum ſcđm modum ſuæ factionis, inquantum ſc. licet ſit ex nihilo, conſideratum eſt infinitum. I. non niſi à potentia infinita fieri poteſt; & conſequenter requirit potentiam infinitam in creante. Ex hoc loco intellige tu diſtantiam ſup. ar. 2. 4m. & reſiſtentiam hic ad 2m.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habe. 1° quomodo per rationem deſtruas

Vid. p. S. Eccl. contra hæreſes multas &c. damnatas à &c. & ad intelligendum, tuendumq; ſcripturas, Cōcilia patrū q. hæreſes cum authoribus ſuis enumeratas. q. 37. art. 1. Item q. 45. art. 2. Item q. 46. art. 2. & 3. Item q. 74. art. 3. Item q. 65. ar. 1. Item. q. 44. ar. 1. Item. q. 65. ar. 3. & 4. Item. q. 8. ar. 3. Item. q. 64. ar. 4. Cūm .n. ibi recenſitū errores creationem alij à Deo attribuant: patet, q his articulos ad hos omnes profligandos factus eſt.

2 2° habes: quomodo per rationem iſtam (vltra eas, quæ ibi ſ aſſignatæ ſunt) demonſtres; q meritò damnatæ ſunt omnes hæreſes illæ ab ipſis ſummis Pontificibus, Concilijs, vel ſcripturis, qui vel quæ inibi adducuntur. Vide illa loca: & bene applica indè huc, vel hinc illuc, quæ applicanda

3 ſunt. 3° habes: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Eccleſiaſt. 18. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Hoc eſt. Non creauit ſucceſſiuè omnia. Si .n. creauit omnia ſimul, & omnia ſingulaq; (excepto Deo) creata ſunt; quomodo vnam creaturam mediante alia produxit? Item rectè dictum à Concilio Lateranenſi ſub Inno. 3. extra de ſum. tri. & fi. catho. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, q &c. Deus eſt vnum vniuerſorum principium viſibiliū, & inuiſibilium, qui ab initio temporis vtranque ſimul ex nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corporalem. Hæc ibi vnde habetur vt ſup. Item rectè dictum in regulis fidei traditis ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum cap. 3. firmiſſimè tene, & nullatenus dubites; ſolum verū Deū eſſe omnium rerū viſibiliū & inuiſibiliū creatorē. Hæc ibi: vbi nota ly ſolum. Si .n. ſolus Deus creauit, ergo nulla creatura mediante creauit. Sicut ex concilio ſuper inferendum ad literam erat: ſi Deus eſt principium vnum vniuerſorum, ergo nihil mediante aliqua creatura creauit. Nam tunc eſſent duo principia ſaltem alicuius creati; vnum principale ſcilicet Deus, aliud miniſteriale ſcil. cet creatura medians. Id quod neque in ſcripturis, neque in Concilijs, neque in iuribus pontificijs vel legalibus, neq; in patribus orthodoxis vnquam viſum, ſed nec auditum quidem puto, nec ſomniatum. Item rectè dictū à Beato Cyrillo in ſynodo Epheſina doctore tam celebrato, ſicut os diaboli eſt: qui dicit Angelos creaſſe aliquam creaturam. Hæc ille in lib. 8. contra Iulianum. Item rectè dictum à Damaſceno lib. 1. fidei orthodoxæ, ſic; impium eſſe & hæret cū dicere, creaturam aliquam creauiſſe. Hæc ibi cap. 3. 4

4° vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina firmetur.

Pro ſtudio varietate cornādo. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 264. 453. 36. 37. 8. 234. 225. 236. 235. 39. 41. 249. 238. 17. 508. 334. item pro in corpore dicto ly ſed hoc eſſe non poteſt, quia cauſa ſecunda inſtrumentalis non participat actionem cauſæ ſuperioris niſi &c vide tabulæ magnæ vitè aureæ doctoris Angelici concordantias poſt annexas num. 410. 418. item pro in reſponſione ad tertium dicto ly Quamuis igitur creare aliquem effectum finitum non demonſtret potentiam infinitam, tamen creare ipſum ex nihilo demonſtrat &c. vide ibi num. 409. Item pro ibi dicto ly nulla creatura habet ſimpliciter potentiam infinitam, ſicut neque eſſe infinitum &c. vide ibi num. 836.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum creare ſit proprium alicuius perſonæ.

CONCL. Creare non eſt proprium alicuius perſonæ, ſed commune toti trinitati. 243.

¶ PROB. Quia creare conuenit Deo ſcđm ſuum eſſe (cum effectus creationis ſit eſſe rerum:) & eſſe Diuinum eſt commune toti trinitati, ſeu tribus perſonis.

¶ NOTATIO. Licet creare non ſit proprium alicuius perſonæ, ratione iam dicta, tamen proceſſiones perſonarū, inquantum includunt attributa eſſentialia. i. ſcientiam & voluntate, ſunt rationes creationis rerum. Exemplū ad hoc de artifice &c. vide in litera.

1m de maiori. *Cauſa.* ℟. Vel ratio cauſalitatis. §. Tūc &c. vt iam patet per notationem nūc præmiſſam.

2m de conſequentia prima. *Secūdum proceſſiones, & relationes, perſonarum.* ℟. Vel ſecundum aliquod commune illis ordine quodam proceſſionis §. Tunc &c. Quòd .n. cauſalitas creaturarum diuerſimodè attribuatur diuinis perſonis non eſt ex hoc, q virtus creādi ſit propria alicui perſonæ; ſed ex hoc, q virtus illa cōmunis conuenit illis tribus ordine quodā originis.

Item de conſequentia prima. *Secundum proceſſiones, & relationes perſonarum.* ℟. Vel ſecundum appropriationes diſtinctas attributorū eſſentialium. §. Tunc &c. Quòd .n cauſalitas creatorū diuerſimodè attribuatur diuinis perſonis nō eſt ex hoc quod virtus creandi ſit propria alicui perſonæ: ſed eſt, ex hoc, quòd virtus illa eſſentialiter communis appropriatur diuerſimodè diſtinctis perſonis. Vide reſponſum ſecundum ly Poteſt etiam huiuſmodi attributionis &c.

¶ *Corollarium.* Ergo, iuxta vtrumuis reſponſum, argumentū eſt fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam.

3m de maiori. *Cauſatur à quolibet attributo eſſentiali.* ℟. Sed non ad quodlibet attributum eſſentiale reducitur. §. Tūc negatur conſequentia. Sufficit .n tunc, quòd perſonæ in creando diſtinguantur tantùm ſecundum propriam rationem attributorum eſſentialium.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem deſtruas 1

hæreſim Lulliſtarum (vt refert R. Magiſter Bannes) dicentiū *Vid. p. S.*

quòd in quolibet effectu creato reperitur aliquid reale à ſolo *Eccl. con-*

patre productū, & aliquid productū à ſolo filio, & aliquid à ſolo *tra hære.*

ſpiritu ſancto. Hoc .n. errore ad inuento colligebant; quòd ex *Lullis. Ni-*

his diuerſis effectibus creatis poſſumus euidenter cognoſcere *col. dān. à*

tres perſonas diſtinctas in Deo: Docuerat ſiquidem eorum magiſter *ſtrip. à Pa.*

Raymundus Lul. quòd ratione naturali poteſt demon- *concilys.*

ſtrari per rationes euidentes myſterium trinitatis: quod eſt hæreticum Vide q. 32. ar. 1. Vnde hæreticis hæreſim peperit. Volentes nãque Lulliſtæ ſui magiſtri opinionem tutari: errorem prædictum confinxerunt. Item hæreſim cuiuſdam Nicolai (Direct. inquiſit. 2. par. q. 11. Nicolaus de Cal) dicentis, q in homine ſūc tria; anima, quã formauit Deus pater; corpus quod formauit Deus filius; & ſpūs, quẽ creauit ſpiritusſanctus. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, illas meritò fuiſſe damnatas à domino Ioa. 5. Quæcunque pater facit, hæc & filius ſimiliter facit. Ly ſimiliter idem eſt hic, quod pariter: vt ex Concilijs nunc videbitur. Item à Papa Damaſo ſup. q. 42. ar. 1. vel 4. vel 6. vbi tres perſonas determinat eſſe omnium rerum creatrices æquales. Item à Concilio Lateranenſi ſub Inno. 3 extra de ſu. tri. & fi. cath. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur q &c. vnus Deus pater & filius & ſpiritusſanctus, ſancta Trinitas ſm communem eſſentiam indiuidua & ſm perſonales proprietates diſcreta, eſt vnum vniuerſorum principium, creator omnium viſibilium & inuiſibilium, ſpiritualium & corporalium. Ecce q concilium vult opus creationis indiuiſum eſſe opus totius trinitatis. Item à regulis fidei, datis ab Auguſtino in lib. de fide ad Petrum. cap 6 ſic, firmiſſimè tene & nullatenus dubites &c. illã vocem, quam ſolus locutus eſt Deus pater, & illam carnem quã ſolus homo factus habet vnigenitus Deus; & illam columbam in cuius ſpecie ſpiritusſanctus ſuper Chriſtum deſcendit, illaſque linguas in quarum viſione fideles vno loco conſtitutos repleuit, opera eſſe totius trinitatis vnius Dei, qui fecit omnia in cœlo & in terra viſibilia & inuiſibilia. Hæc ibi. Ecce q tota trinitas creat, etiam ipſa, de quibus modo videbatur: quæ ſunt vox illa, caro illa, columba & linguę illæ. Item à Concilio Toletano ſexto ſub Honorio Papa primo, canon. 1° ſic: Et cùm tota cooperata ſit trinitas formationem ſuſcepti hominis quoniam inſeparabilia ſunt opera trinitatis; ſolus tamen filius ſuſcepit humanitatẽ in ſingularitate perſonæ, non in vnitate diuinę naturæ. i. in eo, quod eſt proprium filij, non quod cõmune eſt trinitati. Hæc ibi. Vbi vides opera ad extra trinitatis omnia eſſe indiſtincta, i. conuenire toti trinitati. ſm expreſſionem ſynodi. Itẽ à Concilio Florentino ſub Eugenio IIII, dum hanc regulam vniuerſalem tradit; q omnia in diuinis ſunt vnũ, niſi vbi obuiat relationis oppoſitio. Ex hac n. Cõcilij regula non ſolùm creare, ſed & gubernare & quodcunque aliud opus ad extra, decernitur fieri non ab vna, vel duabus, ſed ab omnibus tribus perſonis. Nam (vt ſa. enit eiuſque pater) reſpectu operationis ad extrà non obuiat inter diuinas perſonas relationis oppoſitio: ſed tm̃ reſpectu operationis ad intra. Ex concilio igitur Florentino hoc, ac Toletano, dum opera trinitatis ad extrà ſtatuũt indiſtincta, damnandus venit ille error cuiuſdam Iohannis (Directo inquiſit. 2. p. q. 9. Error. Ioan de Par. 16.) dicentis; q ſicut filius operatur ſalutem populi Romani ſiue Latini, qui filium repræſentat; ita pater operatur ſalutem populi Græci, qui ſpiritum repręſentat. Si n. opera ad extrà toti trinitati ſunt indiuiſim communia: vtique ſalutem creaturæ quam operatur vna perſona diuina operantur & omnes. Taceo q Papa Alexander IIII. damnauit librũ illius Iohannis in quo error iſte cũ alijs multis continebatur. 3° vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina firmetur.

Error cuiuſdã damnatus.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum in creaturis ſit neceſſe inueniri veſtigium trinitatis.

244 CONCL. 1ª. In creaturis rationalibus in quibus eſt intellectus & voluntas, inuenitur repręſentatio trinitatis per modum imaginis.

¶ PROB. Quia repręſentatio per modum imaginis eſt, qñ effectus repręſentat cauſam quantum ad aliquam ſimilitudiné formæ eius. & creatura rationalis, inquantum inuenitur in ea verbum conceptum amorque procedens, repręſentat trinitaté quantum ad aliquam ſimilitudinem eius (.i. ſm q proceſſiones perſonarum diuinarum ibi attenduntur ſm actum intellectus ac voluntatis.)

¶ CONCL. 2ª. In creaturis omnibus inuenitur repręſentatio trinitatis per modum veſtigij.

¶ PROB. Quia repræſentatio per modum veſtigij eſt, qñ effectus repręſentat ſolam cauſalitatem cauſæ: & quælibet creatura repręſentat trinitatem tanquam ſui cauſam, inquantum habet aliqua (ſcilicet eſſe, formam, ordinem) quæ neceſſe eſt reduci in diuinas perſonas ſicut in cauſam.

1ᵐ de maiori. *Inueſtigari.* ℞. quantũ ad aliqua cõmunia non, quantum ad propria §. Tunc &c. Nam licet ex creaturis non poſſit perſonarum trinitas inueſtigari quantum ad propria: ex his tamen poteſt inueſtigari quantum ad communia quædam, quæ dicuntur appropriata.

2ᵐ de conſequentia. *Creatura.* ℞. impropriè dicta. non autẽ propriè. §. Tunc &c. Ceſſat. n. abitio in infinitum: ſi ſoli creaturæ propriè dictæ. i. ſubſiſtenti attribuatur veſtigium trinitatis. vt intendit concluſio. Abiretur autem in infinitum, ſi cuilibet rei creatæ, quæ creaturæ ſubſiſtenti ineſt, attribuerentur illa tria veſtigium importantia. Sed hoc non attingit ſenſum concluſionis vt dictum eſt. Vide ſup ar. 4. in corpore.

3ᵐ de maiori. *Cauſam.* ℞. aliquo modo dictam. §. Tunc nihil contrà: vt patet conſideranti literam, & dicta in art. 6. circa hoc.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Sapien. 11. omnia in numero pondere & menſura conſtituiſti Domine. Hoc eſt, in propoſito. Omnes creaturæ tuæ, Domine, habent veſtigium ſummæ trinitatis. 2° habes: quomodo per rationem, verum hunc hanc ſcripturam habere ſenſum, declares, ſicque declaratum defendas. 3° vide: quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina præſens.

1 Vtil. p S. Eccl. ad intellig. ſcri ptu.
2
3 Pro ſm.

¶ NOTATIO. Præſentem articulum aliqualiter iuuat articulus in ordine 182. 243. 161. 162. 164 466. 29. 16.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum creatio admiſceatur in operibus naturæ & artis.

CONCL. In operibus naturæ non admiſcetur creatio; ſed præſupponitur ad operationem naturæ. 245

¶ PROB. Quia forma non ſubſiſtens non creatur, ſed fit per actionem naturæ: & materia, quæ per creationem eſt, ſemper præſupponitur operationi naturæ.

¶ NOTATIO. Aduerte 1°: q non loquitur concluſio de operibus naturæ: niſi vt ſunt præcisè opera naturæ: vt ibi ex probatione patet loquente ſolùm de formis non ſubſiſtentibus. Nõ intendit ergo ſermonem habere de generatione hominis, niſi pro quanto formæ non ſubſiſtentes ibi per actionem naturæ fiunt: non autem pro quanto, ipſis corruptis, anima rationalis a ſolo Deo creatur. Nec mirum. qm̃ ſanctus Thomas (more ſuo, quem multi neque hic neque multotiens alibi non aduertunt errantes) loquitur formaliter de operatione naturæ: & productio animæ rationalis non eſt opus formaliter naturæ; ſed tm̃ natura diſponit materiam pro conuenienti receptione animæ talis. Vndè non eſt contra Concluſionem, ſi anima creetur ad generationem hominis: qm̃ concluſionis ſenſum non attingit. Sed n. immò determinat Doctor ſanctus q. 118. ar. 2 q anima intellectiua non traducitur ex ſemine, ſed creatur, & tamen, hoc non obſtante, concludit hic, q operibus naturæ non admiſcetur creatio. Aduerte 2°: q ſunt hic tria per ordinẽ, ſcilicet creatio, natura, ars. Ars. n. præſupponit naturam. natura creationem. Magis ergo de propinquo ſe habent natura & creatio, quàm ars, & creatio Si igitur creatio nõ admiſcetur operibus naturæ, multò minùs admiſcebitur operibus artis: & ſi creatio præſupponitur operibus naturæ multò magis præſupponatur operationi artis. Ideò concluſione illa vna operibus artis, & a fortiori quidem, ſatisfactum eſt; q ſcilicet operibus artis non admiſcetur creatio.

Quicunque errant in Diuo Th. eius formales locutiones non intelligũt; Re. Pont ſue ra 7ante q ſanctis huius doctrina nũ q̃ in veritatis tramite deuiaſſe inuenta eſt.

1ᵐ de maiori. *Producitur.* ℞. Per accidens: non, per ſe. § Tũc &c Nam ad productum per accidens, licet producatur ex aliquo. i. per actionem agentis naturalis educatur de potentia materiæ, non requiritur q habeat materiam partem ſui: ſed hoc tantùm requiritur ad productum per ſe.

2ᵐ de maiori. *Cauſa.* ℞. Agente in virtute propria: non, agente in virtute aliena §. Tũc &c. Nam forma accidentalis, de qua argumentum, agit in virtute aliena.

3ᵐ de maiori. *Simile.* ℞. Secundum analogiã quandam ſaltem: non ſemper, ſecundum ſpeciem. § Tunc &c vt in litera patet.

4ᵐ de antecedente. *Quod non creatur.* ℞. Nec eſt ex principijs creatis. §. Tunc &c. Ad hoc n. q quæ ſunt a natura, ſint creaturæ, ſufficit, q natura non operetur illa, niſi ex præſuppoſitione principiorũ creatorum: id quod ſemper facit. Vide ſup. ar. 4.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè in Gen ſi 1. cap. diſtingui opus creationis ab opere naturæ ſeu propagationis. Creationis opus notatur ibi, Creauit Deus cœlum & terram: opus naturæ ſeu opus propagationis ibi Germinet terra herbã virentẽ &c. Creſcite & multiplicamini &c aueſque multiplicentur ſuper terram, & huiuſmodi. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas quid velit ſignificare iſta operum prædictorum diſtinctio, q ſcilicet opus creationis nõ miſcetur

1 Vtil. p S. Eccle. ad intellig. ſcript.
2

ſoetus operibus propagationis. Memento tamen ſemper in his notationis præambulæ de creatione animarum ſingularum pro 3. ſingulis hominum corporibus. 3° conſequenter vides: quomodo ex his vniuerſim hæretur concluſio.

Pro ſtudio vniuerſitatis ornado. ¶ NOTATIO. Ionas articulum præſentem in ordine articulus 24. & 42.24. Item pro in corpore dicto ly propter formas quas quidam poſuerunt non incipere per actionem naturæ, ſed prius in materia extitiſſe, ponentes latitationem formarum (Hi videntur in hoc ſimiles Platoni ponenti; quod noſtrum ſcire eſt quoddam reminiſci. Videtur enim per hoc poſuiſſe Plato in animis latitationem ſcientiarum ſicut hi in materia corporali ponebant latitationem formarum) Et hoc accidit eis &c. Vide tabulæ magnæ verè aureæ ſancti Doctoris concordantias poſt annexas num 642. quæſt. 46.

Quæſtio. XXXXVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

228 *Vtrum vniuerſitas creaturarum ſemper fuerit.*

CONCLVSIO 1ª. Nihil præter Deum poteſt ab æterno fuiſſe.

Certitudo ſi de catholica quam ſic. ¶ PROB. Quia hoc vnus articulus fidei. Vel. Quia ſola fide tenetur.

¶ NOTATIO. Demonſtratiuè non probatur concluſio quia ſic humana ratione probari non poteſt, vt ar. 2. patet. Ex quo etiam articulo quod ſit articulus fidei, ſumptum eſt. Id autem, quod ſola fide tenetur, eſt omni creata certitudine certius: & probatio hæc, ſcilicet tale quid eſt articulus fidei, eſt omni creata demonſtratione firmior. Vnde probatio prædicta concluſionis eſt omnium humanarum demonſtrationum maior: & concluſio illa eſt omni alia concluſione per quamcunque humanam demonſtrationem etiam mille modis ſimpliciter probata & certior & ſolidior & verior; ita etiam quod ei non poteſt vnquam ineſſe falſum.

¶ CONCL. 2ª Poſitio hæc, quod ſcilicet mundus non ſemper fuerit, non eſt impoſſibilis.

¶ PROB. Quia tantus mundus eſt, quatenus illum vult Deus eſſe (ex q. 19. ar. 4.) & non eſt neceſſarium. Deum voluiſſe quod mundus ſemper fuerit (cum non ſit neceſſe, abſolutè loquendo, Deum velle aliquid niſi ſeipſum. q 19 ar 3.)

¶ CONCL. 3ª. Mundum ſemper fuiſſe, nec demonſtratiuè probari; nec Ariſtoteles id ſimpliciter demonſtrauit.

¶ PROB. [1] Quia non eſt neceſſarium, mundum ſemper fuiſſe (vt ex ſecundæ concluſionis probatione patet:) [2] Quia (ly nec Ariſtoteles &c.) rationes adductæ ab Ariſtotele ſunt ad hominem (vt patet in litera ex tribus.)

1m de minori prima. *Poſſibile.* R. Secundum potentiam paſſiuam non, ſecundum potentiam actiuam tantum neque ſecundum repugnantiam terminorum. §. Tunc &c. Vt patet in litera. Hi termini, ſcilicet eſſe & mundus, non repugnant ad inuicem; quia experientia id monſtrat. Nam ſi inter ſe repugnarent; nunquam fieri potuiſſet, vt mundus eſſet: ſicut nec fieri poteſt, quod præterita non fuerint, & hoc ex repugnantia terminorum.

2m de maiori. *Quod habet.* R. Abſolutè. i. ſemper: non in tempore determinato. i. ex quo eſt. §. Tunc &c. Nam incorruptibilia non habent ſemper virtutem, vt ſint ſemper; alioqui habuiſſent ab æterno illam virtutem & ſic ab æterno fuiſſent: licet ea iam virtutem ad eſſendum ſemper habeant determinato tempore. i. quam primum fuerunt. Solus autem Deus illam virtutem ad eſſendum ſemper, habuit ſemper; & ideò ipſe ſolus nunquam quandoque eſt, quandoque non eſt, alia verò incorruptibilia ex illo tantum tempore, quo eſſe inceperunt, non quandoque ſunt & quandoque non ſunt.

3m de maiori. *Incepit eſſe.* R. Per generationem non, per creationem. §. Tunc &c. vt in litera patet.

4m de maiori. *Sed poſſibile eſt eſſe.* R. Maior eſt propoſitio maior. Dicatur ergo. Vacuum eſt, vbi non eſt corpus, ſed ſpatium corporis quod in ſpatio illo poſſibile eſt eſſe §. Tunc & Vacuum. n. non fuit ante mundum.

5m de minori. *Mouetur.* R. Vel creatur. §. Tunc &c. Mobilia namque fuerunt poſtea per creationem tantum.

6m de minori. *Voluntas.* R. Agentis particularis non, agentis vniuerſalis. §. Tunc &c. Nam Deus reſpectu mundi eſt agens vniuerſale.

7m de probatione minoris. *Nunc quod.* R. Præſuppone̅s æternitatem ſeu potius non alteri. §. Tunc &c. Nam re vera non &c.

omne inſtans non eſt principium & finis: cum non præſupponatur æternitas temporis: ſed primum inſtans fuit tantùm principium, vltimum erit tantùm finis: intermedia verò inſtantia ſunt vtrumque, de quibus ſolis abſque concluſionis eſſentia verificatur argumentum. Vnde negatur illa minor, ſcilicet tempus eſt ſemper in ſuo principio & fine.

¶ *Corollarium.* Ergo argumentum erat fallacia petitionis principij. ſupponit enim hoc, ſcilicet æternitatem rerum dari; & conſequenter petit, hoc ſibi concedi: quod tamen, tanquam in concluſione negatum, debebat probare.

8m de minori. *Prius.* R.[1] Prioritate temporis: non, prioritate æternitatis §. Tunc &c. Antequam n. eſſet mundus Deus eo prior erat prioritate æternitatis, non temporis, niſi vt dicetur nunc.

Item de minori. *Tempus.* R.[1] reale, vel imaginatum. §. ſecundum quod illud prius & poſterius ſumuntur. Tunc &c. Nam ante mundum erat prius ſecundum imaginationem tantùm & conſequenter tempus imaginarium, ſecundum & tertiò Deus erat tunc mundo prior tempore imaginato, non reali. vide reſponſum 2m ij. vel dicendum, quod deſignat &c.

9m de maiori. *Effectus.* R. Secundum formam cauſæ ipſius non, ſecundum modum quemcunque. §. Tunc &c. Nam cauſa quæ tantùm eſt imperfecta; quia ad eius poſitionem non ſequitur effectus ſecundum formam ipſius cauſæ, non ſecundum poſitionem actualis exiſtentiæ cauſæ: cuius contrarium imaginatur arguens. Cum ergo mundus ſequutus fuerit ab æterno Deum cauſam ſuam ſecundum formam, quam Deus de mundo ipſo præconceperat, licet nõ ſecundum eſſe reale Dei: patet quod Deus non eſt cauſa imperfecta, etiam quod ipſe ſit æternus, & mundus temporalis.

10m de maiori. *Actio.* R. Secundum exigentiam conceptæ formæ conſideratam: non, ſecundum exiſtentiam realem tantum §. Tunc &c. Licet. n. actio Dei, ſecundum exiſtentiam realem, ſit æterna, tamen ipſamet ſecundum exigentiam formæ conceptæ, ſumpta non eſt æterna in hoc ſenſu: inquantum videlicet voluit mundum habere eſſe poſt non eſſe, non inquantum hoc voluit ab æterno.

¶ *Corollarium.* Ergo exigentia conceptæ formæ nihil dicit temporale in Deo: ſed dicit totum hoc, ſcilicet Deum ab æterno voluiſſe: quod mundus à ſe fieret in tempore. Ergo forma illa mundi concepta eſt ſecundum ſe æterna. inquantum Deus ab æterno ipſam concepit: & forma illa eſt ſecundum quod concernit effectum temporalis, inquantum volebat Deus per ipſam quod effectus eſſet in tempore non ab æterno productus ſic intellige reſponſionem formalem prædictam ad decimum: ne quando erres.

APPENDIX.

¶ EX articulo habetur [1]: quomodo per fidem & rationem deſtruas [1]hereſes [1]Auerrois, [2]Ariſtotelis, [3]Albanenium, Seleucianorum. (Directo. inquiſit. 2. p. q. 4. Piat. Albanenſes, Seleuciani, Hermas, Hermannus Riſuich) dicentium [1] Deus non præceſſit creaturam durationis prioritate; hoc. n. aſſerere eſt negare à Deo libertatem arbitrij, quia ſi Deus creaturam non produxit quamdiu ipſe fuit, non habebat plenam libertatem ſuæ actionis, quia expectabat tempora & horas vt ageret. Item [2] mundus non incepit, ſed fuit ab æterno. Item [3] Mundum fuiſſe ab æterno, & materiam elementorum ex qua factus eſt mundus non eſſe factam ſed Deo coæternam. 2º habes: quomodo per rationẽ ſoluas argumenta tenentium æternitatem mundi, ſpecialiter illam ſophiſticam imaginationem Auerrois, & hoc in reſponſione ad ſextum. 3º habes: quomodo per rationem oſtendas has meritò damnat. à Domino Ioa. 17 Clarifica me pater apud temetipſum claritate, quam habui, priuſquam mundus fieret. Itẽ à Prouerb 8. Dominus poſſedit in initio viarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio. Item ab Innoc 3. in Concilio Lateranẽſi extra de ſu. tri. & fi. cath firmiter credim⁹ & ſimpliciter confitemur, quod &c Deus omnipotenti ſua virtute ab initio temporis ex nihilo condidit creaturam. Item à ſymbolo fidei, vt exponitur per patres Nicæni concilij, & conſequenter ab omnibus alijs legitimis concil [illegible]. Dicit. n. Apoſtolorum ſymbolum, Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ: Nicæna verò ſynodus ex oncens ly creatorem inquit factorem. Non accipit autem ly factorem prout facere eſt ex aliquo producere, alioquin non exponeret ſed deſtrueret textum ſymboli apoſtolorum habentem ly Creatorem, cum creare propriè (vt dictum eſt) ſit ex nihilo producere. Relinquitur ergo, quod accipiat ly factorem, prout facere habet aliam ſignificationem ſcilicet producere in tempore. (ſup. q 45 ar. 7. 2m.) Sic. n. optimè exponit ſymbolum manifeſtantem quod Deus creauit: dum ait quod fecit; ita creauit, quod in tempore creationem illam exercuit. Erat enim ſecundum ſenſum hoc vocabulum, Creator, anceps ad æternitatem, & ad tempus, inquantum audit quod Deus mundum

Vid. p 3. Eccl. contra hære. Au. Ari. Alb. &c. damnatas à ſcrip. à Papa. Concil. 1 2 3

Creator, Factor.

creauit, poterat quis quantum eſt vi vocabuli, dubitare an Deus hunc creauerit ab æterno, vel in tempore. Et forſan aliqui etiam ſymbolum illud apoſtolorum profitentes, legendo q Deus creauit, hanc opinionem conceperant, q creaſſet ab æterno, vel saltem q hęc ſua opinio non contrariaretur ſymbolo fidei apoſtolorum. Ideò nec ſtatim fuit: vt ſuperueniret aliqua expoſitio authentica Eccleſiæ ad hos errores vel ſcrupulos tollendo, ſm quam expoſitionem Chriſtiani omnes, immò & totus mundus, lucidiſſimum ſenſum huius vocabuli, Creauit, videret, eamq; ſequi teneretur omninò: & iſta fuit expoſitio præmiſſa Concilij Niceni primi: Item a Concilio Syrmienſi, quod poſt è vltra damnationem prædictarum hæreſum aſtruit ſenſum quem diximus eſſe Niceni, dum in fidei confeſſione coniungit vtrunque vocabulum per ordinem dicendo ſic; Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem creatorē & factorem vniuerſorum. Hęc ibi. Aduerte pro ſemper; quòd quando adduximus, adducemus, & adducemus, Concilium Syrmienſe; pro illa tantum parte, qua fuit factum, adductum volumus atque curauimus. Sciendum nanque eſt; q Concilium hoc ſub Papa Iulio primo in Syrmio celebratum partim fuit ſacrilegum, partim ſanctum: enim in hoc Epiſcopi Orientales Arriani damnauerunt Photinum; & catholici de fide ſua propoſitiones contra Arrium ediderunt, quas videre potes in ſumma conciliorum cart. 67.

De concilio ſyrmiē ſi notatio. vniuerſaliter.

4 De concilio Syrmienſi. Hæc ex hiſtoria tripartita lib. 5. cap. 5. 7. 16. 4° vides: quomodo ex his omnibus antedictis Angelica hęc doctrina firmetur.

¶ NOTATIO. Præſenti ſuffragatur articulo articulus in ordine 221. 46. 234. 136. 237. 252. 117. 136. 251. 135. 219. 240. 87. 118. 215: item pro in corpore dicto ly nec rationes, quas ad hoc Ariſt. inducit, ſunt demonſtratiuæ ſimpliciter &c. Vide tabulæ magnæ verè aureæ Angelici doctoris concordantias poſt annexas num. 912. 136.

Pro ſtud. vari. coor.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum mundum incepiſſe ſit articulus fidei.

247. CONCL. Mundum incepiſſe eſt credibile: non autem demonſtrabile vel ſcibile.

¶ PROB. [1] Quia nouitas mundi a voluntate diuina procedit: & voluntas diuina de nouitate mundi eſt per reuelationem manifeſtata hominibus, cui certe ac omni fides innititur: [2] Quia (ly non autem &c.) de nouitate mundi non poteſt fieri demonſtratio neq; per quod quid eſt mundi (eo quod quid eſt vniuſcuiuſque rei abſtrahat ab hic & nunc) neque per cauſam mundi, quæ eſt diuina voluntas (cum ratione neceſſaria inueſtigari non poſſit, quid e rea creaturas in huiuſmodi velit Deus.)

1^{m} de maiori. *Factum.* ℞. Per actionem ſucceſſiuā: non, per actionem inſtantaneam §. Tunc &c. factum. n. per actionem inſtantaneam vt mundus nō de neceſſitate habet principium durationis.

2^{m} de conſequentia ſecunda. *Ex nihilo.* ℞. i. non de aliquo: non i. poſt nihilum § Tunc &c. Quod. n. fit ex nihilo. i. non de aliquo tantum, non de neceſſitate habet eſſe poſt non eſſe: ſecus de eo, quod fit ex nihilo i. poſt nihilum. Quòd autē oporteat dicere, mundum factum eſſe etiam ex nihilo. i. poſt nihilum, vt q. 45. ar. 1. 3^{m}: habetur per reuelationem.

3^{m} de maiori. *Intellectum.* ℞. Inueſtigantem, quid agendum ſit: non, ſine inueſtigatione ſimiliter ſcientem quid agendum ſit. § Tunc &c. Intellectus n. diuinus ſine aliqua inueſtigatione omnia firmiſſimè nouit: vnde & ſine inueſtigatione ad operandum procedit: & ideò factū ab illo non de neceſſitate habet principium durationis.

4^{m} Minor. *Sed hoc non eſſ. t. ſi mundus ſemper fuiſſet.* ℞. Negatur ita. § Ridiculū n. eſt, etiam ſm Ariſtotelem, ap nam; quòd ex huiuſmodi particularibus mutationibus de neceſſitate ſequatur, mundum incepiſſe.

5^{m} de minori. *Sed ſi mundus ſemper fuiſſet.* ℞. Ita q eſſe mundi eſſet quoddam eſſe totū ſimul abſque aliqua ſucceſſione: non aliter § Tunc enim contra: vt patet. Vide q. 10. ar. 1. & 2. & q. 8. ar. 4. 3^{m}.

6^{m} de maiori. *Infinita dies, Diem iſtum.* ℞. Tanquam termini terminum: non, tanquā media finita extremum §. Tunc &c. Licet. n. nõ ſint media de extremo ad extremum non ſit pertranſire; tamen in aliquo infinito à termino quocunque ſignato ad terminum ſignatum, ceu finitum quoddam, poſſumus pertranſire.

Tranſitus equalis in infinito.

7^{m} de concluſione. *Procedere in infinitum.* ℞. Per accidens: non, per ſe. §. Tunc &c. Improbatur. n. ſolum ibi a philoſopho procedere in infinitum per ſe.

8^{m} de maiori. *Generatio.* ℞. Hominis: non, alicuius alterius. §. Tunc &c. Non enim generatio hominis eſt æterna etiam ſm Ariſtotelem: alioqui nō poneret ipſe immortalitatem animæ intellectiuæ. (vt ponit in libri. de anima: vide ſup. q. 75. ar. 2.) neque multiplicationem animarum ſm multiplicationé corporum (vide ſup. 76. ar. 2.) neque abhorreret infinitum etiam in non quantitate in rebus ſpiritualibus & incorporeis, quod ſupponitur pro nunc l. tert. 3. phyſic. & primo loquitur tantum de infinito materiali vide ſup. q. 7. ar. 4. Cū igitur generatio hominis non ſit æterna, quā uis generatio alicuius vel aliquarum rerum ſit ſecundum Ariſtotelem æterna non ſequitur infinitas in actu, quæ in arguendo deducebatur.

Generatio hominis continua ſcilicet vt nunc non eſt æterna ſecundum Ariſtote.

¶ *Corollarium.* Ergo poteſt demonſtrari; aliquam creaturā. i. hominem, generationem non fuiſſe ab æterno. Hoc tamen non eſt contra concluſionem: vt habes in calce reſponſionis literę.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo totaliter diſperdas hæreſim [1] Petri Abaylardi, [2] Trinitariorum, [3] Fe… (1 tal. Trinitar. 3 Felicianus) dicentium; [1] fide n bil eſſe c… um, quod virtutem noſtri intellectus excedat: item [2] e. oſtendi non … ſi niſi per ſe notum, vel quod ex per ſe certis poſſit declarari: item [3] In fidei diſciplina rationibus potius, quàm ſacræ ſcripturæ authoritatibus & teſtimonijs agendum eſſe Mundum. n. incepiſſe non poteſt demonſtrari; & tamen firmiſſima fide tenetur, innitendo authoritatibus ſacræ ſcripturæ ſm catholicum ſenſum intellect. 2° habes quomodo per authoritates ſacrarum ſcripturarum & ſynodorum in præmiſſo articulo exaratas illorū reptilium ſuper terram homunciorum hæreſes poſſit oſtendere damnatas meritò fuiſſe. Item quomodo damnentur merito a &c. vt q. 1. ar. 8. videas 3°, quomodo ex his doctrina ſancti Thomæ veriſſim firmetur, cernere licet.

1 Vtil. quod ſ. Eccleſia contra har. Abay. 2 Trin. ſa … demn. 3 &c.

¶ NOTATIO. Illi articulo aliqualiter ſuffragatur in ordine articulus 81. 105. 217. 239. 238. 86. 134. 48. 49. 13. 38. 582. 367. 370: Item pro in reſponſione ad primum dicto ly Quidam autem ſic ponentes mundum æternum, quod tamen mundū a Deo factum &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ Angelici doctoris concordantias poſt annexas num. 407.

Profitentia variet. coor.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum creatio rerum fuerit in principio temporis.

CONCL. Illud verbum Geneſis 1°. ſcilicet In principio, monſtrat creationem fuiſſe temporalem: Licet etiam, vlt… hoc, dupliciter exponatur. 248

¶ PROB. Quia, ly in principio, exponitur 1° pro principio temporis: & [2] pro filio: & [3] pro ante omnia.

¶ *Corollarium.* Ergo per ſcripturam illam ſacram primo modo expoſitam oſtenduntur illos errasse, qui mundum dixerunt æternum: 2° autem modo illos, qui duo principia rerum vnū bonorum aliud malorum ſtatuerunt; ſed modo tertio illos, qui Deum medijs ſpiritualibus creaturis creaſſe temporalia ſumniarunt.

Error triplex tollitur.

1^{m} de maiori. *Quod non eſt in tempore.* ℞. Eo modo, quo non eſt in tempore: non, aliter §. Tunc &c. Licet. n. res creatæ de quibus in argumento, non ſint in tempore per modum menſuræ quaſi q tempus ſit menſura creationis ipſarum: & ſimiliter non ſiunt in principio temporis, quaſi quòd principium temporis ſit creationis earum menſura: tamen res creatæ ſunt, & in tempore & in principio temporis, per modum coexiſtentiæ, inquantum ſcilicet ſimul cum tempore eiuſque principio res ſubitò creatæ fuerunt.

2^{m} de maiori. *Fit.* ℞. Per motum, vel ita q ſit terminus motus: non aliter. §. Tunc &c. Licet. n. creari ſit fieri: non tamen eſt fieri per motum, vel ita q ſit terminus motus.

3^{m} de minori. *In principio temporis.* ℞. Tanquam in quo: non, tanquam a quo. §. &c. Licet. n. diuiſibile non poſſit eſſe in indiuiſibili, vt arguitur; poteſt tamen incipere ab indiuiſibili.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum a Gen. 1. in principio creauit Deus cœlum & terram. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas rectè hanc ſcripturam fuiſſe expoſitam a Papa Innoc. 3 in c. Concil. Generali. ex tra de ſum. trin. & fi. cath. firmiter: cum inquit ab initio temporis vtraque Deus de nihilo condidit creaturam. Vbi videre eſt conformiter ad tertium; quòd Papa pro ly In principio, dicit ly ab initio temporis: & ut pro ly creauit, dicit ly de nihilo condidit: & pro ly cœlū terrā, dicit ly vtranq; creaturā ſpiritualē & corporalē & 3° vides quo ex his vtiliſſim firmeſ intēta cōcluſio.

1 2 Vtil. pro ſ. Ec cleſia ab intellig. ſacr. conc. 3.

¶ NOTA-

Pro ſtudio vides in ordine 31.34.50.168.314.241 316.349.355.375.359. 475.10 y.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſit vnus mundus tantum.

851 CONCL. Mundus iſte dicitur vnus vnitate ordinis.
¶ PROB. Quia omnia, quæ ad mũdum pertinent, ſunt à Deo: & quæcunque ſunt a Deo habent ordinem tum ad ipſum Deum, tum adinuicem.

1^m de maiori. *Ratione.* ℞. Ordinis adinuicem, & ad vnum Deum: non, quaſi q; de facto plures creauerit mundos. §. Tũc &c. vt patet. Negatur enim minor: q; ſcilicet non maior ratio ſit de vno mundo, quàm de pluribus, licet ex parte potentiæ Dei ea virtute, qua creauit vnũ, infinitos potuerit creaſſe mundos.

2^m de maiori. *Melius.* ℞. Secundum pluralitatem formalem, vt finem. non, ſecũdum pluralitatem materialem, vt finem. §. Tunc nihil contrà: Nam minor eſt falſa, de formali multitudine loquendo. Ad probationem dicitur, quòd ly &c. ly plura bona paucioribus meliora ſunt, verificatur de pluralitate formali, vt fine: non de pluralitate materiali, vt fine. Loquimur autem hic de vnitate, vel de pluralitate mundi nunquàm de quodam fine formali intẽtio à Deo vt patet: & conſequenter dicimus quòd nunc eſt tanta pluralitas formalis bonorum ſtante vno mundo, vt maior huic mundi ſtatui deſiderari nequeat (ſi prudenter loquamur.)

3^m de maiori. *Materia.* ℞. Sua partim; non, ſua tota. §. Tunc &c. Mundus n. conſtat ex ſua tota materia, & non, vt imaginatur argumẽtum, ex ſua partim materia.

¶ NOTATIO Ex litera reſponſionis ad primum, & ad tertium eliceto quòd ita mundus eſt vnus, vt non poſſit eſſe plures. Non poſſit inquàm, conſiderando potentiam mundi materialem, non potentiam Dei agentis. Nam ſicut mortuus nõ poteſt reſuſcitari per naturalem potentiam, cum principio vitali careat: tamen per diuinam potentiam reſuſcitari poteſt; ita mundus non poteſt eſſe plures, cum ex tota ſua materia (quantum eſt de ſe) conſtet: qui tamen per Dei potentiam plurificari põt. Quis enim dicat, quòd Deus non poſſit facere plures mundos: niſi inſanus, & hæreticus?

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſes quorundam innominatorum, de quibus loquens liber decretorum 24. quæſtio. 3. Quidem, circa finem capituli enumerans multis hæreſibus dicit ſic. Aliæ de mundi ſtatu diſſentiunt, Aliæ innumerabiles mundos opinãtur. & forſan illos errores voluit inſinuare D. Cryſoſt. quando in principio Geneſis dixit, quòd, plures cœlos .i. mundos conſtituere, eſt hæreſis. Origenes autem dicitur à quibuſdam fuiſſe hoc errore notatus: quòd ſcilicet dixerit, ante hunc mundum plures alios præceſſiſſe. & poſt illum etiam futuros eſſe plures. Deprehenditur verò hoc ex Methodio in libro de reſurrectione; qui de iſto errore

Vtil. p S. Eccl. contra hære. quorundã dãnatas à ser. pa. Concilijs.

2 Origenem ipſum reprehendit. 2° habes quomodo per rationẽ oſtendas, hanc & has meritò damnari e ſcripturis Geneſ. 1. Creauit Cœlum & terram, vbi per terram, vt Centrum, per Cœlum vt circumferentiem, ſignificat mundum, & ſingulariter loquitur. item Ioan. 1. Mundus per ipſum factus eſt. Vbi Euangeliſta tanquam illi capitulo Gen. correſpondens explicat per ly cœlũ, & terram, in quadam ſumma ſignificari mundum: & ipſe etiã ſingulariter loquitur. item ab illo canoniſtato cap. 24. q. 3. Quidam. Nam circa finem poſt illas dicitur ſic. Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam ſidem exortæ & ab Apoſtolis, & a ſanctis patribus, vel concilijs prædamnatæ: quæ licet in ſe multis erroribus diuiſæ inuicem ſibi diſſentiant, communi tamen nomine aduerſus Eccleſiã Dei conſpirant. ſed & quæcunque aliter ſcripturam ſanctam intelligit, quam ſenſus ſpiritus ſancti flagitat, a quo conſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari põt. 3° vides quo ex his vicĩſſim firmeſ cõcluſio.

3 ¶ NOT. Præſenti aliqualiter artic. ſtruit articulus, in ordine. 35. 151. 53. 97. 131. 488. 145 264.

Quæſtio XLVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum malum ſit natura quædam.

852 CONCL. Impoſſibile eſt: quòd malum ſignificet quoddã eſſe, aut quendam formam, ſeu naturam.

¶ PROB. Quia neceſſe eſt dicere, q; eſſe vniuſcuiuſque naturæ ſit quoddam bonum (cum ens, vt ſic, ſit bonum;) & neceſſe eſt dicere, quòd malum non eſt bonum.

1^m de maiori. *Genus.* ℞. ſimpliciter, ſecundum veritatem, non, ſimpliciter ſecundum Pitagoricos. §. Tunc nihil contra Non enim malum eſt ſimpliciter genus: n. ſi ſecundum Pitagoricos.

Item de maiori. *Genus.* ℞. Simpliciter: non, cõtrariorum. §. Tunc &c. Non .n. malum eſt genus, ſed genus contrariorum: inquantum in vno contrariorum, quod quidem eſt ſecundum ſe naturæ quædam, (vt nigrum) includitur priuatio, id eſt imperfectio, reſpectu alterius. Vide reſponſum ſecundum ly vel dicendum, ſicut dicit philoſophus in quarto, &c.

2^m de maiori. *Conſtitutiua.* ℞. vt conſtitutiua, non aliter. §. Tunc &c. Nam malum, vt malum, non conſtituit; ſed, vt iunctum bono; & conſequẽter malum, vt conſtitutiuum, eſt natura quædam: ſed, vt malum, non eſt aliqua.

3^m de maiori. *Contrariorum.* ℞ vt contraria; non aliter. §. Tunc &c. Nam malum, vt malum, non eſt contrarium: Sed, vt adiunctum bono, & conſequenter malum, vt malum, non eſt aliqua natura, ſed malum, vt contrarium.

4^m de maiori. *Non agit.* ℞. per ſe effectiuè, aut finaliter: non, per ſe formaliter. § Tunc nihil contra. Malũ enim non agit effectiuè, & finaliter, niſi p accidens, per ſe autem agit ſolum formaliter, vt in litera

5^m de maiori. *Pertinet* ℞. Per ſe, non, per accidens. §. Tunc &c. Nam malum, p accidens tantum pertinet ad perfectionem vniuerſi, vt in textu. ſic intelligitur Auguſtinus.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem confundas errorem Fortunati in hæreſi eiuſdem inclnſum, qui dicebat; Mali naturam eſſe Deo coæternam (Prat. Fortunatus) Includitur enim hic; quòd malum ſit aliqua natura. Contra hoc pugnat articulus iſte, contra coæternitatem prædictam verò articulus, 3. q. 10. & art. 2. q. 61. & art. 1. & 5. quæſt 46. Item errorem Secundini (Prat. Secundinus) dicentis, Malum eſſe quandam ſubſtantiam: Item Manichæorum (Prat. Manichæi) dicentium Mali eſſe naturam malam; & Deum malum. 2° habes, quomodo p rationem oſtendas, hos ritè fuiſſe damnatos à regulis catholicæ fidei, traditis ab Auguſtino lib. de fide ad Petrũ cap. 18. firmiſſimè tene & nullatenus dubites; trinitatem Deum .i. patrem, & filium, & ſpiritumſanctum, eſſe naturaliter ſummum atque incommutabile bonum; & ab ipſo creatas eſſe omnes naturas, bonas quidem quia a ſummo bono factæ ſunt, ſed mutabiles, quia de nihilo factæ ſunt. Nullamque eſſe malam naturã, quia omnis natura, inquantum natura bona eſt. Sed quia in ea bonum & minui, & augeri poteſt, intantum mala dicitur, inquantum bonum eius minuitur. Malum enim nihil aliud eſt, niſi priuatio boni. Vnde conſtat geminum eſſe creaturæ rationalis malum, id eſt vnum, quo voluntariè ipſa deficit à ſummo bono creatore ſuo; alterum, quo inuita punietur ignis æterni ſupplicio. Hoc patitur iuſtè, quia illud admiſit iniuſtè. Et, quæ ordinem in ſe ſeruauit diuinæ inſtitutionis, ordinem non effugiet diuinæ vltionis. Hæc ille. verba vltima ſeciunt p art. 6. quæſt. 19. vtrum voluntas Dei ſemper impleatur. Item a ſcripturis Eccleſiaſti. 19. opere Domini vniuerſa bona valdè. Item de Deo incarnato Marci 7 Benè omnia fecit. itẽ 1. Tim. 4. omnis creatura Dei bona eſt Item à &c vt quæſt. 11 art. 3. & q. 21. artic. 1. & quæſt. 39 art. 3. & q 44 art. 1. inquantum cum Manichæis Priſcilianiſtæ. Cerdon, & Gnoſtici, hunc errorem ſeminabant; Eſſe videlicet quandam naturam malam per eſſentiam ſuam, à qua effluebant mala omnia. velut naturæ quędã. Semper tamen memento prout ſano intellectu teſti, turatum præmiſſarum, quòd malum ſumere debes in ſenſu, quo articulus præſens, nõ aliter 1°. vides quomodo ex his v. c. ſlim Angelica) præſens doctrina firmetur. 3

Vtil. p S. Eccl. contra error. fortu. secũ. Man. damn. à regu. fidei, &c.

¶ NOT. Præſenti articulo iſto aliqualiter facit articulus in ordine 25. 321. 142. 51. 13. 251. Item pro in corp. dict. ly non poteſt eſſe quod malum ſignificet quoddam eſſe &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum D. Thomæ concordantiæ poſt annexas numer. 784 Item pro in reſpon ad ſecundum dicto ly malum inquantum malum, non eſt differentiæ conſtitutiua, ſed ratione boni &c. vide ibi numer. 120. item pro in ad quintum ly malum neque ad perfectionem vniuerſi pertinet, neq; ſub ordine vniuerſi concluditur, niſi per &c. vide ibi numer. 835. 836.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum malum inueniatur in rebus.

253 CONCL. In rebus malum inuenitur.

¶ PROB. Quia perfectio vniuerſi requirit, vt in rebus ſint quędam, quę à bonitate deficere poſſint. & ad hoc ſequitur, quòd talia à bonitate quandoque deficiant.

1^m^ de maiori. *Non ens.* R. Secundum quid: non, ſimpliciter. §. Tunc &c. Nam malũ eſt tantum non ens ſecundum quid, vt in litera: & Dionyſius loquitur de non ente ſimpliciter.

2^m^ de antecedente. *Ens.* R. Importans entitatem rei: non, veritatẽ tantum propoſitionis. §. Tunc nihil contrà. Malum enim eſt tantum ens importans ueritatem propoſitionis: vt in textu.

3^m^ de minori. *Melius.* R. In toto: non in parte; niſi totum hoc requirat. §. Tũc &c. Nam melius eſt totum uniuerſum, ſi in ſuis quibuſdam partibus malum quandoque accidat: quàm ſi nunquàm ibi accideret, (vt patet in textu.)

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim libertinorum (Prat. Libertini) dicentium: Malũ nihil eſſe nihil peccatũ, niſi eorum opinione, qui ſe peccare putant. Item quomodo per reſponſum ad tertium quomodo reijcias Algazelem (Director. inquiſit. 2. par. quæſt. 4.) dicentem: Deus non permittit mala fieri, vt eliciat bona. ſed mala in mundo proueniunt ex neceſſitate materiæ vel naturæ. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò hæc damnari à ſcripturis Geneſ. 47. Dies peregrinationis vitę meę. 130. annorum ſunt parui & mali. Item Eccleſiaſt. 33. Contra malum bonum eſt. & contra vitam mors, ſic & contra virum iuſtum peccator. & ſic intuere in omnia opera altiſſimi. Duo contra duo; & vnum contra unum. Item, 1. Corin. 5. Auferte malum ex vobis ipſis. Item Iſai. 1. Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis. Et quia de Eccleſ. 33. mentionem fecimus: non erit ab re (etiam ꝓpter ſolitum noſtrum in Appendicibus h[illegible]) adducere ſuper illud verbum expoſitionem valde notabilem vnius Doctoris Beati videlicet Auguſtini, qui lib. 11. de ciuit. Dei. capit. 18. ſic inqt Neque Deus vllum non dico Angelorum. Sed nec hominum crearet, quem malum futurum eſſe preſciſſet niſi pariter noſſet, quibus eos bonorum vſibus commodaret: atque ita ordinem ſeculorum tanquam pulcherrimum carmen ex quibuſdam antithetis) honeſtaret. Idem ibi cap. 23. adducit exemplum imaginis, quæ ex colore nigro ſuo loco poſito apparet pulchrior. Itẽ dãnatas à &c. vt q. 2 art. 5 & q. 14 art. 16 & quæſt. 22 art. 2. Concilia Romanorum Pontificum de hoc ſanctiones non adducimus: quoniam ſemper, ſed magis vbi res clara eſt, breuiloquentiam eleſe negocio congruentem ſtatuimus. Tertiò vides, quo3modo ex his vtriſſim D. Thomæ doctrina ſtabiliatur.

Vtil. p S. Eccle. cõtra hære. liber. Al. dãn. aſcriptur.

Cur Deus creat hominẽ dãnandum.

Pro ſtudio

¶ NOTATIO. Articulum præſentem vtcunque iuuat in ordine articulus 252. 249. 250. 265. 17. 103. 136.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum malum ſit in bono, ſicut in ſubiecto.

254 CONCL. Bonum eſt ſubiectum mali.

¶ PROB. Quia ſubiectum priuationis eſt ens in potentia, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid; Et omne ens in potentia, inquantum huiuſmodi, eſt quoddam bonum, ideſt bonum in potentia.

1^m^ de minori. *Exiſtentibus.* R. tanquam eorum pars; vel proprietas naturalis, non tanquam priuatio formæ in illis. §. Tunc &c. vt patet. Hinc cæcitas dicitur eſſe in oculo non ꝙ ſit pars oculi, nel eius proprietas naturalis, ſed quia eſt abſentia uiſionis, quæ niſi naturaliter deberet eſſe in oculo.

Priuatio.

2^m^ de minori. *Non ens.* R. Ideſt negatio, non, ideſt priuatio. § Tunc &c. Nam malum eſt tantum non ens priuatiuè. Vnde nota, quòd priuatio dicitur de ſubiecto, cui aliquid deeſt de requiſitis; ideo dicitur malum. Negatio licet dicatur de ſubiecto (quia prædicatum dicitur de ſubiecto,) tamen aliqua requiſita illi deeſſe, non dicit, ideò negatio non eſt malum. Nam malum importat remotionem boni debiti.

A priuatione differt negatio.

3^m^ de maiori. *Contrariorum.* R. Specialiter dictorum; non, ſecundum communem acceptionem boni & mali §. Tunc, &c. licèt enim hoc malum non ſit in iſto bono ſibi contrario, puta cæcitas in viſu, claudicatio in recto greſſu; tamen malum in bono, puta cæcitas in oculo, claudicatio in tibia.

4^m^ de conſequentia prima. *Eſt malum.* R. Secundum ꝙ habet priuationem: non, ſecundum quod ens. § Tunc, &c. ob hoc enim non dicimus, ꝙ bonum, ſecundum quod eſt bonum ſit malum; neque per malum, ſecundum quod malum, ſit bonum; licèt dicamus, quod bonum ſecundum aliquam conſiderationem eſt malum; & ꝙ malum ſecundum aliquam conſiderationem eſt bonum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas Philoſophum rectè in 4. met. tex. 4. & lib. 5. tex. 27. & lib. 10. tex. 15. dixiſſe, ꝙ priuatio eſt ens in ſubiecto, & item: ſic ſubiectum illius eſſe quoddam ens, & conſequenter bonum. Per priuationem intellige illud, quod dicitur malum. 2° habes: quomodo per rationem dictum Philoſophi in vero ſenſu declares, declaratum probes, probatum defendas. 3° vides: quomodo ex his, & ſimilibus locis, iuuetur concluſio. 1 2 3

Vtili. pro philoſoph.

¶ NOT. Articulo huic qualitercunque ſeruit articulus in ordine 252. 253. 210. 52. Item pro in corpore dicto ly ſubiectum autem priuationis, & formæ eſt vnum. & idem &c. vide tabulæ magnæ aureæ Concluſionũ ſancti Doctoris concordantias poſt annexas num. 1058. Item pro in reſpõſione ad primum dicto ly malum non eſſe in exiſtentibus ſicut partem, aut ſicut proprietatem &c. vide ibi num. 291. Ibi.n. tractat de intelligentia huius; vel de hu[illegible] etiam in hoc corpore dicti ly ſubiectum mali eſt bonum.

Pro ſtudia varietate coernanda

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum malum corrumpat totum bonum.

CONCLVS. Malum non poteſt totaliter corrumpere bonum.

255 ¶ PROB. Quia habilitas ſubiecti ad actum (cùm ſecũdum naturam ſuam. ſubiectum ſit ad illum habile) non poteſt totaliter conſumi per diſpoſitiones contrarias, etiam in infinitum, circa ipſum multiplicatas; & huiuſmodi habilitas eſt bonum, diſpoſitiones huiuſmodi ſunt malum (ut in propoſito).

1^m^ de maio. *Contrariorum.* R. Secundum ꝙ contraria ſunt: non aliter. §. Tunc &c. Bonũ enim & malum non ſemper ſibi inuicem contraria ſunt, cùm tripliciter dicantur; & nunc de his loquimur tantum, ut in corpore. Non enim de bono primo modo intelligitur concluſio.

2^m^ de mino. *Sed bonum.* R. In ſe: non per comparationem ad diuerſa. §. Tunc, &c. vt patet. Bonum, ideſt habilitas ad actum, cùm diminuatur ex parte, qua reſpicit actum, ſic ſemper eſt vniforme: cùm etiam nunquam diminuatur ex parte, qua reſpicit ſubiectum (nihil enim de aere tollitur per tenebras) bonum ſic ſemper eſt vniforme. Reſtat ergo, ꝙ bonum ſit difforme; quatenus iſta diuerſa, ſ. actum, & ſubiectum, reſpicit.

Diminutio boni.

3^m^ de minori. *Aufertur.* R. per ſubtractionem: non per remiſſionem. §. Tunc &c. Non. n. habilitas talis per partes ſubtrahitur, quaſi quoddam quãtum, ita vt poſſit totaliter quandoque conſumi, ſed remittitur per contrarias diſpoſitiones, inquantum per cõtrarias diſpoſitiones aduenientes inter ſubiectum habile, & actum, ad quem recipiendum eſt habile (vt habes in corpore) elongatur ab ipſo actu. Ergo licet habilitas ipſa eſſet etiam in infinitum remotior ab actu recipiendo: tamen ſubiectum, quibuſcunque in contrarium non obſtantibus, remanet ſemper habile ad actum illum. Huiuſmodi ergo contrariæ diſpoſitiones tollere poſſunt a ſubiecto actum, ſed non potentiam: puta põſſunt tenebræ facere, ꝙ aer non ſit vnquam luminoſus; ſed non poſſunt facere, ꝙ aer (quãtum eſt de ſe) non ſit ſemper illuminabilis, ideſt habeat naturã ad lumen recipiendum aptam. Applica ad animam reſpectu peccatorum, & gratiæ: iuxta Concilium infra.

Auferre duplex.

Pulchrè declaratur cum exemplo.

APPENDIX.

1 ¶ EX artic. habes 1°: quomodo per rationem, tanquàm in radice interimas hæreſes Melchioris (Prat. Melchioritæ) dicentis: liberè, ſeu voluntariè peccans, non amplius recipitur in gratia. Item Nouati. Montani. (Prat. Ablabius, Aceſius, Montaniſtæ) dicentium: Pœnitere eos non poſſe, vt remiſſionem peccatorum conſequantur, qui ſemel lapſi ſunt in peccatum poſt baptiſmum: Item huic hæreſi aliam addimus Nouatianorum (Prat. Nouatiani) videlicet: In peccatum prolapſi non ad pœnitentiam,

Vti. p S. Eccl. cont. hær. & errores multorum: dãnat. a ſer. Pap. Conc. &c.

tentiam, ſed ad diaboli prædam admittendi: Item errorem (ſine authore recenſitum a Vega lib. 13. ſup. Conc. Trid. cap. 14.) dicentiam: peccatorum eſſe certum numerum irremiſſibilem, ita vt ꝙ illum attingat veniam conſequi non poſſit: Itē alium, quem pro errore tribuit Armachano Vega (ubi ſup.) dicentem: peccatores aliquos eſſe in via ſic obſtinatos in malitia, ut ſecundum legem communem eos pœnitere non poſſit: Item hæreſ. Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis: Liberum arbitrium poſt peccatum eſt de ſolo titulo. Item illam Cacangelicorū, quæ videtur orta a nunc prædicta (Prat. Cacangelici) dicentium: Homines non poſſe non peccare. Radici enim huic, ꝙ ſ. malum quādoque corrumpat totum bonum, videntur omnes prędicti errores
1 inniti: & pro tanto iccircò per articulum hunc deſtruuntur. 2° habes, quomodo per rationem, tanquam in radice, oſtendas; hos meritò eſſe damnatos a Papa Leone, Iulio, Cęleſtino, in decretis 239. 26. q. 6. Vide ibi pulchra. Item a ſcripturis. Iere. 3. Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus; & ego ſuſcipiam te. In viis ſedebas &c. Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Ergo ſaltem amodò voca me, Pater meus, dux virginitatis meæ, &c. Nunquid vidiſti, quæ fecerit auerſatrix Iſrael? Abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi. Et dixi: cum feciſſet hæc omnia, ad me reuertere; & non eſt reuerſa. & vidit &c. Reuertere auerſatrix Iſrael, ait Dominus; & non auertam faciem meam a vobis; quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus. Veruntamen ſcito iniquitatem tuā: quia in Dominum Deum tuū præuaricata es. Et diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo; & vocem meam non audiſti; dicit Dominus. Conuertimini filij reuertentes, ait Dominus; quia ego vir veſter. & aſſumam vos &c. & introducam vos in Syon. & dabo &c. Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum; ſic contempſit me domus Iſrael, dicit Dñs. Vox &c. Conuertimini filij reuertentes: & ſanabo auerſiones veſtras. Hæc ibi. Nota; ꝙ loquitur ad idolatram (ergo maximam peccatricem) ad reiterantem vſque ad nauſeam tam grauia peccata (cui. ſ. c. 2. dixerat. Quàm vilis facta es, nimis iterans vias tuas?) ad obſtinatam, deſperantem, pertinacem (de qua. ſ. c. 2. dictum fuit: Omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus: fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam nō receperunt. & item: Prohibe pedem tuum a nuditate & guttur tuum a ſiti; & dixiſti: Deſperaui: Nequaquam faciam: Adamaui quippe alienos, & poſt eos ambulabo). Nota item; ꝙ tamen, toties, ſic deſperatam, peccatricem vocat non ſemel, non bis, non ter, aut quater, ſed pluribus vicibus: & ita pluribus (non enim omnia ſcripta ſunt vocationes, & numerando cordiales, de quibus Apocaly. 3. Ego ſto ad oſtium, & pulſo. Non dicit; ſteti, vel ſtabo, ſed ſto). ita, inquam pluribus; vt etiam immenſum quaſi numerum, & ardentiſſimum amorem innuat per hanc vocandi phraſim; Ergo, ſaltem, amodò. Item quomodo iure damnatam illam Lutheri a Leone Decimo in bulla contra errores Lutheri, incipiente: Exurgat Deus. Item a Conc. Trident. vt q. 85. ar. 1. item ab eod. ſeſſ. 6. c. 1. ſic; vſque adeo ſeruos fuiſſe peccati, & ſub poteſtate diaboli, ac mortis, vt &c. inde ſurgere non poſſent: tamē ſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licèt attenuatum, & inclinatum. Item ab eodem canon. 5. Item a Cornelio Papa in Conc. Rom. Nouatiana hæreſis damnata eſt. Item a Concilio Nicæno primo canon. 8. ſic; ſi qui voluerint venire ad Eccleſiam Catholicam ex Nouatianis, placuit ſancto Concilio; vt ordinentur: & ſic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant ab eis cōfeſſionem, quam per ſcripturam exigi oportet; vt fateantur, ſe cum omni conſenſu Eccleſiæ catholicæ ſtatuta obſeruaturos, i. communicaturus ſe, & his, qui fortè ſecundas nuptias experti ſunt; vel his, qui perſecutionis tempore lapſi ſunt. Hæc ibi. Item a Conc. Triden. ſeſſ. 6. c. 14. Qui verò ab accepta iuſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſus iuſtificari poterunt; cùm excitante Deo per pœnitentiæ ſacramentum, meritò Chriſti amiſſam gratiā recuperare procurauerint. Ecce Concilium tempus nullum excipit, quin conuerti digni poſſit. Item ab eo. can. 29. Si quis dixerit; eum, qui poſt baptiſmum lapſus eſt, nō poſſe per Dei gratiam reſurgere &c. anathema ſit. Item a decretis de pœn. diſ. 1.
3 Importuna ſic: Pœnitentia nunquam ſera, ſi tamen vera. 3° vides: quomodo ex his viciſſim Angelica firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum malum ſufficienter diuidatur per pœnam, & culpam.

256 CONCL. Omne malum in rebus voluntariis conſideratū eſt pœna, vel culpa.

¶PROB. Quia omne malum in rebus voluntariis conſideratum, eſt defectus, vel integritatis rei, cōtrarius voluntati (et pœna); vel debitæ actionis, placens voluntati (et culpa).

1m de maio. *Defectus* Rꝫ. Boni, quod naturaliter debet habere: non aliter §. Tunc &c. Non enim conſeruare ſe poteſt conuenire creaturæ: immo eſt cōtra rationem creaturæ.

2m de antecedente. *Mali.* Rꝫ. Communiter dicti non, in rebus voluntariis tantum dicti, §. Tunc nihil contra. Nam concluſio de voluntariis loquitur.

3m de min. *Culpa* Reſp. In tentato: non, in tentante ad peccatum. §. Tunc &c. Tentatio enim ſemper eſt culpa in iſto; licèt non ſemper in illo primo: Vt in litera.

4m ex Auguſtino. *Nocet.* Reſp. Agenti, vel in ſeipſo, vel in ſua actione. § Tunc, &c. Non. n. de eo, quod agenti in ſeipſo nocet tātum loquimur, vt æſtimat argumentum: ſed vtroque modo.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas 1 hæreſim ſup. art. 2. recitatam Libertinorum dicentium: Malum nihil eſſe, nihil eſſe peccatum, niſi eorum opinione, qui ſe peccare putant. Sublata ſiquidem culpa, non diceretur aliquid propriè pœna: in cuius ſignum eſt, ꝙ afflictiones quæcunque corporales in brutis non propriè dicuntur mala pœnæ. Neceſſarium enim eſt, ꝙ malum pœnæ correſpondeat culpæ vel actuali, vel originali ſaltem. Vnde & B. Greg. in præfatione librorum moralium cap. 9. aperit optimè, quonam modo mala vniuerſa, quæ inueniuntur in nobis, ſint pœnæ culpæ originalis. Ex Gregorio tamen non doceas; Chriſtum habuiſſe culpam originalem, nec etiam in debito aliquo; nec fuiſſe ſimpliciter: nec myſterium, B. Virginem matrem contraxiſſe illam in actu: ne in primo Epheſinam primam; immo & omnes ſynodos, offendas; & in 2° a Sixto Quarto (Extrauag. Graue nimis) excommunicationem latam incurras. Sed ad id, vnde digreſſi parum. Contra Libertinos igitur vtrique pugnat articulus iſte: dum malum probat ſufficienter diuidi. non ſecundum opinionem, ſed ſecundum rei veritatem, in pœnam, & culpam. 2° habes; quomodo a per rationem oſtendas, Libertinos rectè damnati a &c. vt ſupra art. 1. Et ſemper memento, ꝙ malo culpæ in veritate admiſſo, oportet; malum pœnæ admitti: & conſequenter ꝙ qui damnat Libertinos quoad illorum dictum de peccato, condemnare etiā eos intelligitur quoad pœnam. Item a regulis fidei, ab Auguſt. traditis &c. vt ſup. art. 1. Circa finem enim illius capituli mala duo iſta reperies inuenies, non opinatiuè. ſed ſecundum rei veritatem. Item ab Iſa. 45. Ego Dominus faciens pacem; & creās malum. Item a Sap. 1. Deus mortem non fecit. Dictum Iſaiæ; & ſapientiæ coniungas ſimul; & mox apparebit, quod quæris. Vt: Deus creat malum, & non creat mortem; ſiue Deus facit malum, & non facit mortem. Quomodo non facit mortem? Quia non facit mortem quoad proximam cauſam mortis: ſeu quia non facit cauſam proximam mortis, ideſt non facit peccatum. Proxima enim cauſa mortis fuit peccatum. q. 97. art. 1. cùm non fuiſſet Adam mortuus, niſi peccaſſet. Quomodo creat Deus, ſeu facit, malum? Malum pœnæ. Duplex ergo malū. cùm ponant hæ ſcripturæ. per hoc damnari Libertinos. 3° vides; 3 quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vid. p S. Eccl. cont. hær. lib. dā na. a &c.

Omnes noſtra pœna ſunt.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum habeat plus de ratione mali pœna, quàm culpa.

CONCL. Culpa plus habet de ratione mali, quàm pœna quæcunque: etiam ſecundum ꝙ priuatio gratiæ Dei, & gloriæ, ſunt quædam pœnæ. 257

¶PROB. 1 Quia (cùm culpa conſiſtat in deordinato actu voluntatis, pœna autem in priuatione alicuius eorum, quibus vtitur voluntas) ex malo culpæ fit homo malus, non autem ex malo pœnæ: 2 Quia malum culpæ opponitur bono increato, ſecundum ꝙ in ſeipſo amatur: malum autem pœnæ bono creato, vel increato, ſecundum ꝙ a creatura participatur.

1m de maio. *Vt.* Reſp. Secundum ꝙ dicit terminum: non, ſecundum ꝙ dicit finem. §. Tunc, &c. Præmium enim eſt, non tantùm terminus, ſed etiam finis meriti. Pœna autem eſt tantùm terminus culpæ; & culpa eſt finis pœnę, inquantum ſcilicet pœna indicitur ad hoc, vt vitetur culpa. Pœna igitur non eſt maior, quàm culpa; ſed econuerſo. Simile dicitur a Philoſopho contra quendam antiquorum;

Finis terminus.

 rum;

ſum: ꝙ ſcilicet mors non eſt finis vitæ, ſed terminus, eò quòd mors non eſt ſecundum ſe appetibilis, licèt ſecundum ſe termi net vitam.

2^m de probat. concluſionis.

Melius. ℞. Secundum quid: non ſimpliciter, §. Tunc &c. Hic.n loquimur de bono ſimpliciter: non de bono ſecundum quid. Eſſe autem bonum ſecũdum quid, eſt eſſe primum actum, & eſſe bonum ſimpliciter, eſt eſſe actum ſecundum. Nam bonitas rei attenditur ſecundũ actus ſuperuenientes rei iam actualiter exiſtenti: entitas autem rei attenditur ſecundum actum ſuperuenientem primæ potentiæ ipſius rei. Ideo ſubſtantia (ut agens) eſt melior, ideſt magis ens (quod eſt eſſe bonum ſecundum quid) quàm actio, quæ eſt accidens; & actio talis eſt melior, ideſt magis perfecta (quod eſt eſſe bonum ſimpliciter) quàm agens: vt colligitur ex q. 5. argue. t. ad 5^m.

Ens. *Bonum.*

3^m de minori.

Priuationem ℞. voluntariam: non inuoluntariam. § tunc &c. Nam priuatio voluntaria, inquantum.ſ. per actionem propriam ſibi quis voluntariè aufert aliquid debitum, eſt peior, ac damnabilior: quàm priuatio inuoluntaria, inquantum.ſ. quis inuoluntariè priuatur aliquo bono ſibi debito. Cùm ergo & per actionem voluntariam peccando quis ſemetipſum priuet fine, ordineq; ad finem, & ab alio iuſtè puniente inuoluntariè priuetur vtroque: patet ꝙ culpa eſt maius malum, quàm pœna.

Pœna. *Culpa.*

APPENDIX.

Vti.pro S. Eccl.ad intelligẽdas, tuendaſq; ſcripturas.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; meritò Daniel. 13. inſinuatum ꝙ culpa eſt peior quàm pœna etiam mortis, per id quod Suſanna dixit: Melius eſt mihi incidere in manus veſtras abſque opere, quàm derelinquere legem Dei mei. Item Iſ. 83. Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Item Hebr. 11. Fide Moyſes grandis effectus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem; maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti. Has enim, & ſimiliter auctoritates meritò eſſe dictas potes ex ratione articuli conuincere; pro quanto culpam deteriorem eſſe, quàm pœna, innuunt. Item ex ratione eiuſdem oſtendes: Apoſtolum meritò dixiſſe Rom. 9. Optabam ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem: pro quanto hic inſinuat Apoſtolus, quòd peius eſt eſſe in peccato mortali, quàm priuatum eſſe viſione diuinæ eſſentiæ. Minus enim malum reputat eſſe, ꝙ ipſemet priuetur viſione tali: quàm ꝙ fratres ſui Iudæi maneant in infidelitate. Vide ibi expoſitionem Angelici

2 Doctoris. 2° habes: quomodo per verum ſenſum illorum, quę

3 prædiximus, validè tuearis 3° vides: quomodo ex his, ſimilibuſque, viciſſim Angelica doctrina firmetur.

Pro ſtudio vario.

¶ NOTATIO. Præſenti ſeruit articulo articulus in ordine 256. 25. 18. Item pro in corpore dicto ly Deus eſt author mali pœnæ, non autem mali culpæ &c. vide tabulæ verè aureæ concluſionum D. Tho. concordantias poſt annexas numer. 503. Item pro dicto ly malum pœnæ priuat bonum creaturæ, ſiue accipiatur &c. vide ibi num 840.

Quæſtio. XLIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bonum poſſit eſſe cauſa mali.

258 CONCL. Neceſſe eſt dicere, ꝙ omne malum aliqualiter bonam cauſam habeat.

¶ PROB. ¹ Quia malum eſt defectus boni debiti: &c. ꝙ aliquid deficiat a debita diſpoſitione, prouenit neceſſariò ab aliqua cauſa (Hæc eſt ens: ergo bonum) trahente rē extra diſpoſitionem illam. ² Quia bonum eſt ceu cauſa materialis mali: & cauſa, velut efficiens per accidens, mali: licet non formalis, neque finalis.

1^m ex Matth.

Arbor bona fructus malos. ℞. Ideſt voluntas bona actus moraliter malos: non ideſt creatura rationalis motus malæ voluntatis. §. Tunc, &c. Ad hoc enim, quòd bonum ſit cauſa mali, ſufficit: quod creatura rationalis, quæ bona eſt, cauſet motum malæ voluntatis: nec requiritur (vt argumentum credebat) ꝙ bona voluntas cauſet actus moraliter malos.

2^m de maio.

Cauſa ℞. Per ſe non per accidens. §. Tũc &c. Nam bonum eſſe efficientem cauſam mali per accidens tantum, dixit concluſionis 2ª probatio. fallitur ergo arguens. dum bonum eſſe cauſam per ſe mali non dicere imaginatur, atque ideo contra nos taliter arguit.

3^m de mino. 2ª.

Malum. ℞. Per accidens, ideſt bonũ cum defectu: non per ſe ideſt defectus ipſe. §. Tũc &c. Malum enim dicimus habere cauſam deficientem, ideſt agentem cum defectu: non, ꝙ ipſe per ſe defectus agat, vt arbitratur argumentum.

4^m ex Dionyſ.

Cauſam ℞. per ſe non, per accidens. §. Tunc &c. vt patet ex litera in corpore, in ad 2^m & 3^m.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; rectè dictum fuiſſe Iob 5. Nihil in terra ſine cauſa fit. Hoc ergo malum, vel illud, non fieret in terra; niſi haberet cauſam. Cauſa vero eſt ens (vt patet); & ens, vt ſic, eſt bonum: ergo per illud in Iob dictum innuit ſcriptura ſancta, quòd malum eſt cauſa boni. 2° habes: quomodo per rationem hoc a ſcripturis inſinuatum in ſenſu ſano intelligas, declares, probes, tuearis. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibuſq; locis, viciſſim præſens ſtabiliatur articulus.

Vti.pro S. Eccl.ad intellig. defendendaſq; ſcript. 1 2 3

¶ NOTATIO. Articulo iſti vtrunque ſuppetias fert articulus in ordine 254. 255. 30. 253. 123. Item pro in corpore dicto ly neceſſe eſt, dicere, ꝙ omne malum aliqualiter cauſam habeat &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum D. Thom. concordantias poſt inſertas numer. 838. Item pro ly bonum ſit cauſa mali per modum cauſæ materialis &c. vide ibi nu. 291. Item pro ly ignis non intendit priuare formam aquæ, ſed &c. vide ibi num. 1061.

Pro ſtudio varietate coordinãda.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſummum bonum, quod eſt Deus, ſit cauſa mali.

CONCL. Malum, quod vel in defectu actionis conſiſtit, vel ex defectu agentis cauſatur, non reducitur in Deum, ſicut in cauſam: ſed malum, quod in corruptione rerum aliquarum conſiſtit, reducitur in Deum ſicut in cauſam. 259

PROB. ¹ Quia malum in defectu actionis conſiſtens, cauſatur ſemper ex defectu agentis: & in Deo nullus eſſe poteſt defectus. ² Quia (ly ſed malum &c.) agens inquantum virtute ſua producit quoddam bonum, ad quod ſequitur aliquis defectus, cauſat ſua virtute illum defectum: Et Deus de principali intento ſuo producit bonum ordinem vniuerſi, ad quem ordinem ſequitur defectus aliquarum rerum (patet in exemplis ſecundum literam).

1^m ex Iſa. Amos.

Malum, malum. ℞. Pœnæ: & non culpæ. § Tunc &c. vt in concluſione patet.

2^m de maio.

Effectus. ℞. Quantum ad id, quod habet entitatis: non, quantum ad id, quod habet defectus. §. Tunc nihil contra. vt patet in textu. Et nota, ꝙ loquitur reſponſum de reduci in primam cauſam non deficientem: Et de effectu, qui eſt culpa, ſeu qui eſt in actione mala.

3^m ex Philoſopho.

Idem eſt cauſa ſalutis nauis, & periculi. ℞. Sed non vniformiter. §. Nam eſt cauſa periculi conditionaliter, ideſt ſi non agit, quod debet agere ad ſalutem; eſt autem cauſa ſalutis abſolutè. Tunc &c. Nam Deus non deficit ab agendo id, quod eſt neceſſarium ad ſalutem cuiuſque. Tantũ igitur abeſt, quod Deus ſit, vel poſſit eſſe cauſa nec etiam per accidens peccati (quod eſt ſubmerſio nauis noſtræ, ideſt animæ): vt etiam ſemper continuè tendat in contrarium, inquantum. ſ. nunquam deficit ab agendo id quod eſt neceſſarium cuique ad ſalutem id quod ſignificatum eſt ab ipſomet Deo veraciſſimo. Apoc. 3. Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ideſt non tantum ſteti, aut ſtabo, ſed ſto, quod continuitatem ſignificat. Et nota, ꝙ loquitur de vniuſcuiuſque particulari oſtio: vnde contextus hoc innuens, ſubinfert, Si quis (en, ſine acceptione perſonarum) aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Idem quoque clariſſimè monſtratur Iſa. 5. quid eſt quod vltrà debui facere vineæ meæ, & non feci? & in multis aliis ſcripturæ ſanctæ locis hæc ſolicitudo Dei erga ſalutem cuiuſque noſtrum oſtenditur: Ita vt homo periclitans ſit ex hoc inexcuſabilis, & Deus totaliter inculpabilis.

Nec p accidẽs Deus eſt cauſa peccati. *Dominus ſolicitus eſt mei. pſ. 39*

APPENDIX.

¶ EX articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Colluthi (Prat. Colluthiani) dicentis: Malum qualecunque ſiue culpæ, ſiue pœnæ non eſſe a

Vidi. pro S. Eccleſ. cont. hære. multorum dãn. a ſcr. &c.

Deo: Item Blaſti (Prat. Blaſtus; Florianus) dicentis; Malum eſſe à Deo, & Deum facere mala, non tantum permiſſiuè, ſed etiam effectiuè: item conſequenter illam, quę ad hanc fortè reducitur (Direct. inquiſit. 2 p. q. 10) dicēte; mala ita placere Deo, quantū bona, item errorē Seleuciani (Prat. Seleuciani, Hermiani) dicētis Malū eſſe aliquando à Deo, aliquādo à materia. Item illas hor rendiſſimas Caluini q. 19 ar. 9. narratas, Melanctonis, & Manetis. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, omnes has ritè damnari à ſcripturis. Hierem. 11. vbi loquitur Deus ſic; Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt: ❘ clamabunt ad me, & non exaudiam eos: & ibunt & clamabunt ad Deos, quibus libant & non ſaluabunt eos in tempore afflictionis eorum. Hieremias ergo hic, ſecundum contextum, accipit ly mala, pro malis pœnæ, ſiue pro afflictionibus. Item ionæ. 3. & vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de via ſua mala; & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Ecce: quod ionas ly malitiam, accipit pro malis pœnæ. i. per ſubuerſione vrbis contra Niniuitas prænunciata. Sic. n. plerunq; malitia ſumitur in ſacro eloquio: vt, Matth. 6 Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibipſi, ſufficit diei malitia ſua. Hoc eſt; ſufficit cuiq; diei, vt pro requiſitis ad illum diē neceſſariis afflictionem, pœnam, tribulationem, toleret. Et nota: quod huiuſmodi malitia quandoque vocatur malignitas, & tamē ſemper reſpectu Dei malum pœnæ tantum ſignificat: Vt Exod. 32. ſecundum vnam tranſlationem ab Eccleſia in Miſſis receptam; placatuſq; eſt, inquit dominus ſuper malignitate, quam dixerat facere populo ſuo. itē quomodo rectè damnatur Amos. 3. Non eſt malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Ecce per Amos nulla tribulatio eſt, quæ non veniat à Domino: vel faciente propriè. i. effectiuè, ſi ſit pœna; vel faciente admodum impropriiſſimè, atq; largiſſimè i. permittente, ſi ſit culpa. Item à &c vt q. 19. ar. 9. vide ibi. Item ab Oſæa. 13. Perditio tua ex te Iſrael eſt: in me tantummodò auxilium tuum Ergo Deus nullo modo eſt cauſa peccati noſtri: quod vtiq; eſt perditio, & non auxilium noſtri. Item odio ſunt Deo impius, & impietas eius.

3 Vide etiam. q. 48. ar. 5. in append. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina præſens Angelica.

§ NOTATIO. Pro in corpore dicto ly ordo vniuerſi, quod quædam ſint quæ deficere poſſint & interdum &c. vide tabulæ magnæ antex concluſionum. D. Thomæ concordantias poſt annexas numer. 806. Item quod ly Deus eſt author mali quod eſt pœna, non autem mali quod eſt culpa &c. vide ibi numer. 503.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſit vnum ſummum malum, quod ſit cauſa omnium mali.

160 CONCLV. Non eſt vnum primum principium malorum; (quod ſcilicet ſit ſummum malum.)

Cotra Manichæos.

PROB. Quia de ratione primi principij eſt, quòd ſit per eſſentiam ſuam tale: Et nihil poteſt eſſe per eſſentiam ſuā malum. Quia de ratione primi principij eſt, quòd ſit ſummum in tali eſſe, & nihil poteſt eſſe ſummum malum: Quia de ratione primi principij eſt, quòd ſit prima cauſa: Et repugnat dupliciter, quod malum eſſe poſſit primò cauſans (patent probationes in litera.)

1^m^ de maio. *Cauſa.* R. particulares: non, communes. §. Tunc &c. Nam de prima cauſa hic tantùm loquimur: vt Item in concluſiona.

2^m^ de maio. *Si vnum contrariorum.* R. cuius ſubiectum ſit ens in potentia non eſt non adiungatur potentia §. Tunc &c. Nam Deus eſt actus purus: vnde de Deo præmiſſa Philoſophi propoſitio verificari nō poteſt. Ideò enim vera eſt propoſitio illa, quia contraria debent fieri circa idem: conſequenter ergo vtrunq; contrariorum concernit potentiam vbi iet pia ❘ Ex hoc igitur, quod Deus ſummum bonum eſt in rerum natura, non ſequitur; quod ſummum malū in rerum natura inueniatur.

3^m^ de conſequentia. *Erga malum &c.* R. Valeret conſequentia, ſi malum & peius eſſent per ſe ſitio: nunc autem, quia ſunt remouo, non valet §. Nam vnumquodque intenditur ſecundum propriam &c. vt in litera.

4^m^ de maio. *Participationem.* R. non, participationis priuationem. § Tunc &c. Nam malum non dicitur per participationem, ſed per priuationem participationis. Non enim aliquid eſt malum, quia participat: ſed quia participatione priuatur. Malum nanque eſt priuatio: vt ſupradictum eſt. q. 48. ar. 3. & conſequenter non poteſt dici malū per participationem. Vide textum.

5^m^ de maio. *Omne quod &c.* R. Si poteſt habere cauſam per ſe: non ſi non poteſt. §. Tūc &c. Nam malum non poteſt habere cauſam per ſe. Quod autem illam non poteſt habere: quomodo ad illam vnquam reduci poterit? Ad illud (Malum eſt pluribus; ergo malum habere poteſt cauſam per ſe) dicitur, quod antecedens illud eſt falſum abſolutè intellectum. Quòd ſi non abſolutè, ſed in genere hominum tantùm accipiatur; tunc admittitur antecedens, ſed negatur conſequentia: vt habetur ex litera.

6^m^ de maio. *Cauſa.* R. Secundæ: non, primæ. §. Tūc &c. Non. n. cauſas ſecundas à malo ſemotas, omninò negamus: ſed cauſam aliquam primā malā repetiri.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°. quomodo per rationem perimas hęreſim Manichęorum, Gnoſticorum &c. q. 11 art. 3. & q. 21. ar. 1. & q. 39. art 3. & q. 44. art. 1. narratorum. Vide ibi explicatas hoſum hæreſes, pro quanto ab hoc articulo impetuntur; ne repetantur. Item & hæreſim ad illas ſequentem eorundem Manichæorum (Prateo. Manichæi) dicentium: Creaturas ex ſe aliquas eſſe malas 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has omnes rectè damnari a &c. vt quæſtionibus illis antè citatis; & q. 48. art. 1. Item a Concilio Bracarenſi primo ſub Honorio I. canon. 7. ſi quis dicit diabolum non fuiſſe prius angelum bonum, nec Dei opificium fuiſſe naturam eius; ſed dicit eum ex tenebris emerſiſſe, nec aliquem ſui habere authorem: ſed ipſū eſſe primum principium, atque ſubſtantiam malam; ſicut Manichæus, & Priſcillianus, dixerunt: Anathema ſit. Item can. 8. ſi quis credit; quod aliquas immundas creaturas diabolus fecerit; & quod tonitrua, & fulgura, & tempeſtates & ſiccitates, ipſe diabolus ſua authoritate facit; ſicut Priſcillianus dicit: anathema ſit. Item canon. 14. ſi quis immundos putat cibos carniū quas Deus in vſu hominum dedit; & non propter afflictionem ſui corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ita abſtineat ab eis, vt nec olera cocta cum carnibus præguſtet: ſicut Manichæus, & Priſcillianus docuerunt; anathema ſit. Item canon. 16. ſi quis in feria Paſchali; quæ vocatur cœna Domini, hora legitima poſt nonam ieiunus in Eccleſiis miſſas non tenet; ſed, ſecundum ſectam Priſcilliani, feſtiuitatem ipſius ab hora tertia per miſſas defunctorum ſoluto ieiunio colit, anathema ſit. Hunc vltimū canonem (licèt forſan videatur quibuſdam ſuperfluus in propoſito) volui adduxiſſe, ad maiorem declarationem canon. 14. Vides ergo, quod Concilium iſtud approbat ieiunium, & conſequenter abſtinentiam a carnibus; & tamen damnat abſtinentes a carnibus. Cæterum ſemetipſum ex ſeipſo in 14. expoſuit quod ſcilicet abſtinere a carnibus pro afflictione carnis, tenendo quod omnis creatura bona eſt, & quod carnes illæ ſunt in vſu opportuno hominum a Deo datæ, bonum eſt; abſtinere autem a carnibus (a ſimili intellige etiam de ouis &c.) tanquam ab immundis, credendo ſcilicet quod aliquæ creaturæ ſecundum ſe ſint malæ, peccatum eſt. Ex Concilij huius canonibus præmiſſis cernere potes, quodnam fuerit intentum Apoſtoli in verbis illis. 1. Timoth 4. Spiritus manifeſtè dicit, quod in nouiſſimis diebus diſcedent quidam a fide attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere: abſtinere a cibis (ſcilicet dicentium) quos Deus creauit ad percipiendum &c. Habes & indè: quomodo intelligas illud ibi ſubiunctum. Nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; maximè ſi adiungas, quod Concilium iubet feria cibos in feria illa Paſchali ante nonam, idest abſtinere ab illis. Adde ſic: quomodo cum gratiarum actione cibus percipit; qui cum inobedientia ſanctæ Eccleſiæ percipit? Intendit ergo ſemper Apoſtolus; quod cibi, ſecundum ſe, tāquàm immundi, non ſunt reiiciendi; ſicut etiam quod nuptiæ, quaſi ſecundum ſe nubere ſit illicitum, non ait prohibitum: vt egregiè hic D. Thomas exponit, dicens Apoſtolum loqui contra Manichæos, vel ſimiles, cuius expoſitio quàm bellè ex præfato Cōcilio ſtabiliatur patet. Ex eodem Concilio patet: quàm deridendi ſint hæreticorum helluones quidam: qui contra Romanum Pontificem, & Eccleſiam illum Apoſtoli locum impudentiſſimè non minus, quàm ignorantiſſimè, detorquent. Audi tu D. Petrum primum Papam de his loquentem, hos ad viuum pingentem, ab horum inſidiis nos ſuos filios pro nunc, & ſemper, præmunientem; 2. Pet. 3. Chariſſimus frater noſter Paulus, ſm datam ſibi ſapientiā ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his, in quibus ſunt quædā difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles (en epitheta hæreticorum) deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem. Vos igitur fratres, præſcientes. cuſtodite: nè inſipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Hæc ille. Item quomodo meritò damnari a Conc. Tolet. 1. c. 21. ſi quis dixerit, vel crediderit alterum Deum eſſe priſcæ legis, alterū Euangeliorū: aut ab altero Deo mundum factum, & non ab eo, de quo ſcriptum eſt. In principio creauit Deus &c Anathema ſit. Tertiò vides, quomodo ex his viciſſim concluſio articuli firmetur. 3

Vid. p S. Eccl. contra hære. Man. &c. damnatas à ſcr. &c. 2

Pro quadã ſcõtra hæreticos Eccleſia Roma. infeſtos.

Pluſquam aurea verba: & documentũ.

Quæſtio. L.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Angelus ſit omnino incorporeus.

261 CONCL. Neceſſe eſt ponere ad hoc, quòd vniuerſũ ſit perfectum, quòd ſit aliqua creatura incorporea (Hanc nunc vocamus angelos.)

¶ PROB. Quia neceſſe eſt, intentionẽ Dei præcipuè de perfectione vniuerſi, non fruſtrari: Et ad perfectionem vniuerſi exigitur, vt ſint aliquæ creaturæ intellectuales omninoq; incorporeæ: (patent propoſitionum harum, quæ ſunt vna hypotetica, probationes in litera.)

1m de maio. *Quod*, ℞. tanquàm medium ſolũmodo ad extrema comparatum: non tãquàm in ſe primò conſideratum. §. Tunc &c. Nam angelus vt in ſe primò conſideratus, nõ eſt corporeus. Ex hoc autem quòd cõparatur ad Deum, nõ ſequitur, quòd angelus in ſe ſit corporeus, ſed ex hoc ſequitur, quòd ſua incorporeitas reſpectu ſummæ ſimplicitatis Dei eſt quaſi quædam corporeitas. Hoc modo dicit, & Beatus Gregorius: quòd noſtra iuſtitia Diuinæ iuſtitiæ comparata eſt iniuſtitia. Non dicitur hoc quia noſtra iuſtitia in ſe ſit iniuſtitia, aut quòd ex hac comparatione ſequatur, quòd ipſamet in ſe ſit iniuſtitia, ſed quia adeò exceditur à diuina iuſtitia, vt videatur iniuſtitia in hac comparatione. Nam & ſtella reſpectu ſolis videntur non lucere, & eſſe tenebroſæ: quæ tamen in ſe, etiã tunc, lucent, & tenebroſæ non ſunt.

De iuſtitia noſtra.

2m de maio. *Mouetur*. ℞. Phiſicè: non Methaphiſicè. §. Tunc &c. Nam angelus nõ Phyſicè, ſed Methaphiſicè mouetur, & ſemper actu: vt declaratur in litera gloſando Damaſcenum.

3m de mino. *Circumſcribi* ℞ terminis localibus: nõ, terminis aſſentialibus. § Tũc. &c. Nã de circumſcribi terminis naturæ ſuæ, i. terminis eſſentialibus, loquitur tantum Ambroſius & ſic ſequitur quidẽ ex tali circumſcriptione, quòd Angelus ſit creatura, non autem quòd ſit corporeus.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, iſta 1 rectè dictum fuiſſe à pſal. 103. Qui facit angelos ſuos ſpiritus. Itẽ à Papa Innocentio iij. in concilio generali apud Lateranum celebrato. Extra de ſum. trin. & fid. cath. firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quod vnus Deus, &c. ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam corporalem, & ſpiritualem, Angelicam ſcilicet, & mundanam: deindè humanam, quaſi communem, ex ſpiritu, & corpore conſtitutam. Hæc ibi vbi apertiſſimè patet, quòd concilium ſpiritus contradiſtinguit corpus, & conuerſo vt ſuum intentum non inuoluatur. 2° hẽs quomodo per rationem verba præmiſſa in ſenſu vero declarantes, probes, & ſi qua ſunt in contrarium, gloſſando rectè defendas. Dico autem hoc; quoniam Conciliũ Lateranenſe antedictũ 2 ſub Innocentio iij. ſuis tempore poſt Concilium reductum, loquuturq; determinando de fide: & conſequenter ex Lateranẽſi gloſſari debet, ac intelligi, quicquid de Angelis videretur vel oppoſitũ, vel obſcurè dictũ in concilio illo Nicœno. Nam concilia legitima in rebus fidei ſibijnuicem nunq̃ in rei veritate opponuntur: ſed quod in prioribus forſan minus apertè ſãcitũ erat à poſterioribus clarificatur; adeò quòd ſemnicem ſicut & ſcripturæ ſanctæ canonicorum librorum, iuuant. Et hoc tenendum eſt pro regula certa, & vniuerſaliſſima. Vndè ſi quid forte in his nobis fortè appareat in ſpeciem diſſonum, ambiguũ, vel minus perſpicuum, cum Apoſtolis dicendum nobis eſt illy. Neſcimus quid loquitur Ioa. 6. totum defectum interpretandi ſermonis per hoc humiliter ac veraciter attribuentes ignorantiæ noſtræ; & non cum falſis illis diſcipulis à Chriſto diſcedentibus ly Durus eſt hic ſermo ios. quaſi quod ſuperſtitioſi non intelligentiæ noſtræ ſed ſermonibus ipſis defectum (ſi quis eſt) aſcribamus. Ad rem modo propriùs. Conciliũ Nicœnũ ſecundum, actione quinta, poſt diſputationem Ioannis Epiſcopi Theſſalonicenſis cum quodam gentili, qua prædictus Ioannes dixerat Angelos non eſſe omnino corporis expertes (ſicut nec animas noſtras) verum tenui corpore prædictos aereo ſiue igneo, imitabiles pictùra exiſtere, & quòd forma hominis pinguntur, quia in ea hominibus aliquibus (puta Rafael Tobiæ) apparuerunt: poſt, inquam, talis diſputationis lectionẽ concilium ipſum Ioãnis Epiſcopi ſententiam acceptare videtur. Nam è veſtigio Taraſio Patriarchæ, qui concilio præſidebat, proponenti ſic, oſtendit autẽ Pater (de Epiſcopo Ioanne prædicto loquitur) quòd & Angelos pingere oporteat, quãdo circumſcribi poſſunt, & vt homines apparuerunt, reſpondit ſynodus, etiam domine. Hęc in ſumma

Vel p. S. Eccleſ. ad intellig. ſer & concil. a.

Vnũ concilium declarat aliud: & ſcriptura.

Conciliorum. Notandum igitur, quòd Concilium acceptat ſententia Ioannis Epiſcopi pro parte tantum, quæ faciebat ad intentum ſuum: de parte verò altera ſententiæ eiuſdẽ, quòd qua diffinienda nõ erat coactum, non ſe intromittit. Qui viderint omnes, norunt: quòd illud Concilium Nicœnum fuit congregatũ ad hoc, vt determinaret an ſalubriter imagines ſanctorum fierent in Eccleſia, & quorum ſanctorum, & quomodo deberent imagines adorandæ effigiari: non autem ad determinandum, an Angeli eſſent corporei vel qualiter, nec ne. Ideò non mirum, ſi de ſententia Ioannis vnam partem (quòd ſcilicet angeli pingendi ſunt, & quòd in forma hominum, quandoquidem ſic apparuerunt, circumſcribi per lineamenta poſſunt) reaſſumendo examinat; de altera vero, qua dixerat Ioannes, Angelos habere corpora tenuia, nec reaſſumptionem nec examinationem, nec verbum facit. Subſecutum eſt Concilium Lateranenſe prædictum, & videns, hanc alteram partem de Angelis non fuiſſe à Nic. determinatam, & ſi forſam (vt quibuſdam ex lecta diſputatione, & quo ad hoc non expreſſè reiecta, videbatur,) obſcurè tamen illam ipſam apertè, & quo ad Angelos & quo ad animas noſtras (vt ſupra) determinauit. Non ergo tutum mihi videtur nunc tenere, quòd Angeli non ſit omnino incorporei, licet ante Lat.m Concilium DD. al. qui hoc tenuiſſent. Tertiò vides quomodo vi cem firmetur hæc concluſio. 3

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum angelus ſit compoſitus ex materia, & forma.

CONCL. Subſtantia intelligens eſt omnino immaterialis. 262

¶ PROB. Quia operatio cuiuslibet rei demonſtrat modum ſubſtantiæ eius: & operatio hæc, ſcilicet intelligere, eſt penitus immaterialis.

¶ NOTATIO. Pro abundantiori captu vide. q. 75. art. 5.

1m de maio. *Genere, & differentia*. ℞. accepti vel ſecundum aliud, & aliud, vel ſecundũ idem diuerſimode conſideratum. §. Tunc &c. Nam in angelo genus & differentia non accipiuntur ſecundum materiã & formam: ſed ſecundum formam diuerſimode conſideratam. Si .n. conſideratur, vt indeterminata, puta vt eſſentia tantum, habet rationem generis, ſi vt determinata, puta vt eſſe tale conceinit, habet rationem differentiæ, ob hoc dicitur, quòd omnia immaterialia (excepto Deo) componuntur ex eſſe, & eſſentia, tanquàm ex genere, & differentia. Omne igitur, quod eſt in genere, eſt compoſitum ex materia & forma; vel propriè dictis, vel impropriè, id eſt ex eſſe & eſſentia.

2m de maio. *Proprietates materia*. ℞. Secundum quòd ſunt proprietates materiæ, non ſecundum alium modum. §. Tunc. &c Recipere enim, & ſubſtare formæ, ita vt materia ſecundum formam receptã, cui ſubſtat, conſtituatur in eſſe alicuius ſpeciei, dicuntur à Boetio eſſe proprietates materiæ, hoc autem modo ipſum recipere, & ſubſtare, nõ conueniunt angelis, vt patet in litera.

3m de conſequentia prima. *Forma tantũ*. ℞. quæ ſit ſuũ eſſe, non autem, quæ non ſit ſuum eſſe. § Tunc. &c. Angelus .n. eſt tantum forma, ſed illa forma non eſt ſuum eſſe. Ergo illa maior. ſ. forma eſt actus: eſt duplex. Vel enim per ſe ipſam eſt actus: vel per ſuum eſſe. Non autem eſt actus per ſeipſam, niſi in ſolo Deo, in quo ſuum eſſe eſt ipſamet eſſentia.

Forma eſt actus.

4m de antecedente. *Limitatur finitur*. ℞. Inferiꝰ, non ſuperiꝰ. §. Tunc &c. Nam concedimus, angelos eſſe illimitatos, ſeu infinitos inferiꝰ, ſed finitos ſuperius & conſequenter infinitos ſecundum quid, non ſimpliciter. Affirmatiua hæc, ſcilicet quod finitur per materiam eſt finitum ſimpliciter, vera eſt, quia recipi in materiã præſupponit formam receptam eſſe finitam ſuperius. id eſt nõ eſſe ſuum, ſed negatiua hæc, ſcilicet quod non finitur per materiam eſt infinitum ſimpliciter, falſa eſt vniuerſaliter quoniam non recipi in materiam non de neceſſitate præſupponit formã irrecaptam eſſe infinitam ſuperius, id eſt eſſe ſuum eſſe. In ſolo enim Deo verificatur hoc præſuppoſitum.

Finiri. vel nõ finiri g materiã.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, 1 philoſophum 2. methaphiſ. & 12. in pluribus textibus rectè ſentire, Angelos ſine materia eſſe ſed formas ſimplices. i. non compoſitas ex materia & forma. Ideircò enim intelligentias illas, id eſt Angelos, decernit eſſe abſtractas, eaſq; ſic paſſim nominat. Et, cum metaphyſicam dicit eſſe abſtractorum, fatetur per hoc (ut patet conſiderantibus ipſum) illam abſtrahere à materia non tantum ſecundum rationem (vt mathematica) ſed etiam ſecundum rem. 2°. habes: quomodo per rationem verum il- 2 lius ſenſum in talibus dictis declares, probes, tuearis, Tertiò vi- 3 des.

vel p philoſophia.

des quomodo ex his viciſſim iuuetur præſens concluſio.

¶ NOTATIO. Pro articulo 3°. q.49. (quod ponendũ eſt inibi, cum dabitur locus) notabis quæ ſequuntur. Igitur prædicto 3°. ſeruit articulus in ordine. 34.32.234.258.259.13.33.87.234.23.255.248.333.235.253.53.250.252. Item pro in corpore dicto ly non eſſe vnum principium malorum ſicut &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum. D. Thomæ concordantias poſt annexas numer. 837. Item quòd ly omne ens, inquantum eſt ens, bonum eſt, &c. vide ibi numer. 291. Item pro in ad ſecundum dicto ly cum malum ſit priuatio boni, illi bono opponitur, cui adiũgitur potẽtia, non autem ſummo bono quod. &c. vide ibi numer. 1059.253.254. Item pro in ad quantum dicto ly. In ſolis hominibus malum videtur eſſe vt in pluribus, &c. vide ibi numer. 839.295. Pro articulo autem primo q.50. (quod ponẽdum eſt ibi, cum dabitur locus) facit aliqualiter articulus in ordine 84. 118. 417. 235. 278. Item quòd in reſponſione ad ſm dicto ly Dicitur angelus ſubſtantia ſemper mobilis, quia eſt ſemper actu intelligens &c. vide tabulæ magnæ, &c. (vt ſupra) nume. 134. Pro articulo præſenti aliqualiter facit articulus in ordine, 35.36.366.369.338.261.79.85.16.66.371.441.264. Itẽ pro in ad primum dicto ly genus, & differentia in eis (ſcilicet immaterialibus) nõ accipitur ſecundum aliud, & aliud, ſed &c. vide tabulæ magnæ, &c. (vt ſupra) nume. 116. Item pro in ad 3m. dicto ly natura compoſita non eſt ſuum eſſe ſed &c. vide ibi, numer. 118. Item pro ly talis cõpoſitio (ſcilicet potẽtiæ & actus) intelligenda eſt in angelis &c. vide ibi num. 113. Item pro in ad quartum dicto ly omnis creatura eſt finita ſimpliciter. &c. vide ibi nu. 736. Item pro ly ſubſtantiæ immateriales creatæ ſunt finitę ſecundum ſuum eſſe, ſed infinitæ, ſecundum quod eorum, &c. vide ibi numer. 112.

Pro ſtudio vario, in gratiã ar. 3. q. 49. et ar. 1 q. 50. & ar. 2. q. 50.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum angeli ſint in aliquo magno numero.

263 CONCL. Rationabile eſt quod ſubſtantiæ immateriales excedant ſecũdum multitudinem, quaſi incomparabiliter, ſubſtantias naturales.

¶ NOTATIO. Qualitercunque volens Albertus Magnus in ſuo compẽdio theologicæ veritatis, lib. 2. cap. 23. Specificare numerum angelorum ait: nouem ſunt ordines angelorum, quilibet ordo habet ſuas legiones: legio aũt angelorum habet. 6666. vnitates: Tot autem in ſingulis ordinibus ſunt legiones, quot in legione ſunt vnitates. Hæc ibi. Quantæ verò auctoritatis Albertus ille ſit, notum aliis, qui cognomen hoc, Magnus, ob ſcientiæ magnitudinem ei meritò indiderunt. Crediderim tamen ego, quòd per tãtum numerum noluerit Albertus pluralitatis multitudinem punctaliter ſignificare: ſed quòd eorum numerus nobis fermè infinitus ſit, inſinuare, id quod ſub aliis verbis hęc concluſio literæ dicit. Compendium præmiſſum ſub nomine Alberti Magni venerantur ſolemnes Venetiis impreſſiones tres. 1476. 1485. 1485. & Epiſcopus Aquinas Robertus de Licio ordinis minorum, lib. ſpeculum fidei ſerm. 30. 39. ſæpius, & Barletta ſerm. feriæ ſecundæ reſurrection. 3. & alii.

¶ PROB. Quia quanto magis aliqua ſunt perfecta, tanto magis ſunt in maiori exceſſu creata à Deo (patet de corporibus cœleſtibus) & ſubſtantiæ immateriales ſunt omnibus creatis magis perfectæ.

1m de maio. *Numerus.* ℞. Prædicamentalis: non tranſcendens. §. Tunc nihil contrà: vt patet in litera.

2m de maio. *Multiplicatur.* ℞. In ſui compoſitione: non, in ſuppoſitorum ſuorum numero. §. Tunc nihil contrà. Concedimus enim, angelos eſſe multiplicatos in ſui compoſitione, vt articulo primo, & ſecundo: ſed hoc nihil ad rem, de qua eſt concluſio præſens.

3m de maio. *Proprius.* ℞. in genere efficientis: non, in genere finis. §. Tunc nihil contrà: licet enim finis ſit ratio multiplicationis eorum, quæ ſunt ad finem: tamen effectus efficientis, qui effectus non eſt eius finis; non eſt ratio multiplicationis efficientis. Motus verò orbium dicitur angelorum effectus proprius, quia ab aliis creaturis non poteſt cauſari, ideò, & in genere efficientis proprius eſt. Talis autem non eſt proprius in genere finis; quia ad illum motum, tanquàm ad ſuum vltimum finem non ordinantur angeli. Tũc enim fruſtra eſſent, niſi mouerent: quod patet eſſe falſum; quia poſt diem iudicii non mouebunt, nec tamen fruſtra erunt.

4m de mino. *Radius.* ℞. Præſupponens recipientia, in quibus recipiatur: non aliter. §. Tunc nihil contrà. Nam multiplicatio angelorum non eſt ſecundum materiam, in qua recipiantur, neque ſecundum corpora accipienda: ſed ſecundum &c. vt in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem conuincas hæreſim Algazelis (Direct. inquiſit. 2. par. quæſtio 4) dicentis; Angelos eſſe tantum decem. Item Ariſtotelis. (Direct. ibi) dicens Angelos eſſe ſolum tot, quot ſunt orbes qui ſunt quadraginta, vel quinquaginta. ſecundò, habes, quomodo per rationem oſtẽdas, has meritò damnari à ſcripturis Matthei. 26. An putas, non poſſum rogare patrem, & exhibebit mihi modo pluſquàm duodecim legiones angelorum? Legio autem ſolùm vna eſt ſex millia ſexcenta ſexaginta ſex. Item Apocalip. 5. Audiui vocem Angelorum multorum, & erat numerus eorum millia millium. Item Luc. 2. facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum. Ecce, quod præ multitudine Angeli dicuntur exercitus, ſeu militia. Item Iob. 25. Nunquid eſt numerus militum eius? Quaſi dicat, Non. licet enim ſecundum ſe ſint numeri finiti angeli, tamen reſpectiuè ad nos ſunt infiniti, quia vix dinumerari poſſunt. Item Daniel. 7. Millia milliũ miniſtrabant, ei & decies centena millia aſſiſtebãt ei. 3°. vides quomodo ex his, ſimilibuſque locis, viciſſim firmetur Angelica doctrina præſens.

Vtil. pro. S. Eccl. cõtra hære. & Al. dãnatas à ſcripturis.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Angeli differant ſpecie.

CONCLVSIO Prima. Impoſſibile eſt eſſe duos angelos eiuſdem ſpeciei. 264

¶ PROB. Quia quæ conueniunt ſpeciei, non numero, conueniunt in forma, ſed differunt materia. Et angeli nullam habent materiam. (patent probationes huius hypotheſeos antecedentis in litera.)

¶ CONCLVSIO Secunda. Etiam ſi angeli haberent materiam, nec ſic poſſent eſſe plures angeli vnius ſpeciei.

¶ PROB. Quia tunc principium diſtinctionis eſſet materia ſecundum tantummodo diuerſitatem potentiarum: Et talis diuerſitas materię cauſat diſtinctionem non ſolum ſpeciei, ſed etiam generis.

1m de maio. *Nobiliſsimum.* ℞. De gradibus naturæ, non, de natura præcisè. §. Tunc nihil cõtrà; Nam ſecundum gradus naturæ, etiam vnius & eiuſdem, ſumuntur vltimæ differentiæ, & conſequenter vniformitas vel diuerſitas ſpeciei: non ſecundum naturam præcisè. Quia ergo licet Angeli conueniunt in nobiliſſimo naturæ, quia in intellectualitate (omnes enim ſunt intellectuales,) non tamen conueniunt in nobiliſſimo gradu naturę (non enim ſunt omnes eiuſdem perfectionis naturalis in eſſe intellectuali;) ideo illa maior, Quæcunque conueniunt ſecundum id, &c. non concludit; quòd ipſis Angelis ſit conuenientia in vltima differẽtia eorum conſtitutiua.

2m de maio. *Magis & minus.* ℞. cauſata ab intentione, & remiſſione vnius formæ: non cauſata à diuerſitate formarum. §. Tunc nih &c. Magis enim, & minus, de quibus in argumento, cauſantur in angelis ex formarum gradibus diuerſis; non ex vnius formæ intenſione, uel remiſſione.

3m de maio. *Angelus, & anima, ex oppoſito diuiduntur* ℞. ſic tamen, vt Angelus ſit nobilior anima. §. Tunc negamus conſequentiam. Nam quod melius eſt, id eſt, multiplicatio ſpecifica, aſcribẽda eſt, nobiliori, & ignobilius, id eſt multiplicatio numeralis tãtum, ignobiliori, vt ſingula ſingulis correſpondeant.

4m de maio. *Multiplicari.* ℞. ſecundum ſpeciem, nõ ſecundum numerum eiuſdem ſpeciei. §. Tunc nihil contra, vt patet in litera. Hoc argumentum ſic gloſſatum facit ad concluſionem articuli tertii, ſupra, tanquàm probatio eius; Et ſimul declarat, quòd ille magnus numerus eſt etiam ſpecificus. Sic ergo ſunt in magno numero angeli, vt quodlibet indiuiduum ſit indiuiduum & ſpecies; & conſequẽter vnus ab alio differt & numero, & ſpecie ſimul.

Differunt Angeli.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, philoſophum, 12. methaph. tex. 49. meritò inſinuaſſe, non dari duas intelligentias abſtractas in eadem ſpecie, per hoc dictum, ſi darentur (inquit) duo principia, quæ ſolo numero differrent, ea neceſſitate conſtare deberent ex materia, quia indiuidualis diſtinctio ex ſola materia poteſt deſumi. Cum ergo

Vtil. pro philoſophia.

Angeli ex materia ſecundum etiam philoſophum, non conſtet patet, quod per hmõi dictũ à philoſopho innititur id quod diximus Taceo alia philoſophi plurima teſtimonia de hac re: quæ per eandem rationem meritò eſſe dicta oſtendere poteris.
2 Secundò, habes: quomodo per rationem ſenſum verum peripateticum in præmiſſis dictis vel apertis, vel ſubobſcuris,
3 declares probes ineatis. 3° vides: quomodo ex his, aliiſq; ſimilibus, viciſſim iuuetur præſens articulus. Pro qua ia notato ſequentia.

Regula vtiliſſima pro ſententijs veriorribus dijudicandis.

¶NOTATIO. prima. In rebus dubijs, i. in rebus vbi non habemus quid certò ſecundum fidem catholicam definitè tenendum ſit, valdè theologicæ dignitati & per conſequens fidei cõſentaneum eſt magis amplecti partem illam, quam philoſophi magni (vt Ariſtoteles) naturalem rationem ſequentes amplexi ſunt quàm ab illa declinare Nam, vltra quòd hoc ſatis tutum videtur, philoſophis ipſis etiam occaſio deridendi vel minus in pretio habendi Theologos, amputaturiqui, ex accidente contra ſio, Theologos pro ſuo libito naturali ratione deſerta concluſiones ſuas determinare putarent. Quò contra philoſophi ipſi videntes, quòd Theologi ea, quæ capacitatem rationis naturalis non excedunt, conformiter ad rationem naturalem, quam ipſimet ſecuti ſunt, determinant; hoc inquam, videntes ædificantur ad fidem; ex tali ſano (etiam ſecundum ipſos) progreſſu opinari incipientes quòd etiã ad credẽdum, & defendendum, & modo nobis poſſibili probandum, ea, quæ naturalem rationem excedunt. Theologi, vtpote viti ab eis quoque per experiẽtiam antedictam pro grauiſsimis haberi, non ſine cauſa mouẽtur. Talis generis ſunt multæ concluſiones de Angelis: veluti, & præſentis articuli concluſio. Vnde Auguſtinus lib. contra Priſcillianiſtas cap. vi. ait: Eſſe angelos, principatus, poteſtates, & virtutes, libẽter ma ſcire fateor; quia id teſtatur Paulus ad Coloſſ. 1. quid autem ſint, aut qualiter ſint, aut quomodo diſtinguantur, ignoro; neque ex hac ignorantia aliquod detrimentum patior.

¶NOTATIO. 2ª. Articulo huic ſeruit articulus in ordine. 261. 368. 262. 234. 193. 251. 426. Item pro in corpore dicto ly quòd impoſſibile ſit eſſe duos angelos vnius ſpeciei, &c. vide tabu. mag. concord. nume. 115. Item pro in ad ſecundum dicto ly Magis & minus, &c. vnius formæ nõ diuerſificant ſpeciem, &c. vide ibi nu. 648.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum angeli ſint incorruptibiles.

CONCL. 1ª. Neceſſe eſt dicere; Angelos ſecundum natu-
265 ram ſuam eſſe incorruptibiles.

¶PROB. Quia nihil corrumpitur, niſi per hoc, quòd forma eius à materia ſeparatur: Et impoſſibile eſt, formam angeli à materia eius (cùm materia careat) ſeparari.

¶CONCL. ſecunda. Omnis ſubſtantia intellectualis eſt incorruptibilis ſecundum naturam ſuam.

¶PROB. Quia operatio rei indicat modum eſſe ipſius: Et intelligere ſecundum ſuam rationem eſt ſupra tempus ac ſempiternum.

1^m ex Damas. *Immortalitatem.* ℞. Ideſt immutabilitatem perfectam: non, ideſt immortalitatem ſubſtantialem. §. Tunc nihil contrà: Nam Angelus, licet ſit ſecundum ſubſtantiam ſuam naturaliter immortalis, tamen ſecundũ aliqua alia eſt mutabilis. Vide. quæſtio. 10. ar. 5 ad 1^m. & q 62 ar. 8.

2^m ex Plato. *Dij.* ℞. Id eſt corpora cœleſtia: non, id eſt angeli. §. Tunc nihil contrà, vt de ſe patet.

3^m de mino. *Corruptibile eſt.* ℞. Negatur iſta; ſed dicendum, anihilabile eſt. §. Tunc nihil cõtrà; Non enim eſt idem corruptibile, & annihilabile: vt clarè patet in textu.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccleſ. ad intelligẽdum, tuẽdumq; cõcilia ſcripturas.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; Concilium Conſtantinopolitanum ſextum, actione xj. meritò definiſſe, quòd Deus creauit angelos, & corpora cœleſtia, in corruptibilia, & perpetuò duratura. Item meritò in epiſtola vnica Iudæ Thaddæi, cap. vnico, determinari idem: dum ibi dicitur, quòd Angeli, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, reſeruati ſunt à Deo vinculis perpetuis. Quomodo autem vinculis perpetuis reſeruarentur, ſi corruptibiles eſſent? A ſimili dic vnde præmijs perpetuis reſpectu bonorum angelorum. Item Concilium Lateranenſ. ſub Leone X. ſeſſ. 8. ſi coniungatur epiſtolæ ſecundæ, Petr. cap 2. meritò idem fatetur. Dicit enim ibi Concilium, animam intellectiuam eſſe immortalem (vide illud quæſtio. 75. artic. 2. & 6.) & Beatus Petrus, loquens de Angelis comparatiuè ad homines ait ſic, vbi Angeli, fortitudine & virtute cum ſint maiores, non portant &c. Ex ipſo igitur concilio ſic iunctio dic tu: ſi anima intellectiua eſt ſecundum naturam ſuam incorruptibilis, & angelus è virtute naturali (de tali enim loquitur Petrus: cum de Angelis apoſtaticis ibi loquatur) maior anima humana; ſequitur, quòd multò magis Angelus ſecundum naturam ſuam ſit incorruptibilis. Secundò habes: quomodo per rationem (hæc deſumitur ex reſpõſo ad primum) intelligere valeas quoddam dictum, in eodem Concilio Conſtantinopolit. & eadem actione, apparenter in ſuperficie à ſupra nunc enarratis diuerſum. Audi. Legitur ibi epiſtola Sophronij Patriarchæ Hieroſolymorum, quæ poſtmodum à toto Concilio actione tertiadecima approbata fuit: in qua poſtquam Sophronius docuit, Angelos, & animas & cæteras ſubſtantias inuiſibiles, non corrumpi, ſed omnia eſſe à Deo immortalia creata; poſt, inquàm annectit dicens; a
Illa eſſe immortalia non per naturam ſicut Deus, ſed per gratiam eas à morte coercentem. Ex reſponſo enim illo ad primum pro concordantia cum antedictis potes dicere; quòd accipit Sophronius immortalitatem dupliciter. Nam, quando illa à Deo creata immortalia inquit, tunc accipit immortalitatẽ pro incorruptione ſubſtantiali (ſicut & hic articulus,) quando verò illa eſſe immortalia non per naturam ſicut Deus, ſed per gratiam ait, tunc accipit immortalitatem pro omnimoda immutabilitate (vt & in ad ſecundum de Damaſceno dicitur.) ſi enim per naturam ſic immortales, id eſt omnino immutabiles, eſſent Angeli, quomodo à iuſtitia ad ſtatum peccati quidam illorum, puta Lucifer cum aſſeclis, mutati fuiſſent? Et ſi per gratiam ſic immortales, id eſt perfectè immutabiles, non eſſet quomodo Michael cum ſuis ad proſpiciendum vſque in finem vitam æternam motus fuiſſet? Stant ergo aptiſſimè ſimul, & quòd per naturam ſint ſubſtantialiter immortales, & quòd per gratiam ſint ſupernaturaliter immortales. Quid? Si Sophronij eiuſdem verba ſingillatim põderentur eundem ſenſum ex ſeipſis porrigunt. ſunt (inquit) immortalia creata: ergo ſunt per naturam immortalia; quoniam quod ex creatione, vt ſic, datur conuenit rei naturaliter (vt homini eſſe bipedem, ſtatura rectum) ſubiungit idem pater, quòd non per naturam ſed per gratiam ſunt immortalia, ergo ex ordine creationis ad ordinem gratuitum ſe transferens apertè mõſtrat, quòd de immortalitate non creationis ſed gratuita ſermonẽ tunc facit. Vlterius ſecundò potes dicere, quòd ſunt illa immortalia per naturam, ſed non per naturam ſicut Deus, (vt ibi annotauit Pater.) Nam Deus per naturam independentem eſt immortalis, illa autem creata per naturam dependentem. Dependentem, inquàm, à Deo; non naturali neceſſitate, ſed gratioſa ſua voluntate, agente. Sunt ergo immortalia per naturam ſuiipſorum creatam, & per gratiam Dei, inquantum Deus illis dedit naturam talem ex mera ſua gratia, non ex obligatione. Sic ergo ſumitur hic gratia non pro ſupernaturali done (vt prius,) ſed pro libero beneplacito. 3° vides, quomodo ex his viciſſim Angelica hæc do- 3
ctrina firmetur.

¶NOTATIO. Pro in corpo dicto ly compoſitionum ex materia & forma deſinit, &c. per hoc, quòd forma ſeparatur à materia, &c. vide tabul. magn. &c. nume. 1131. Item pro ly angelos ſecundum naturã eſſe incorruptibiles, &c. vide ibi numer. 555.

Quæſtio. LI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Angeli habeant corpora naturaliter ſibi vnita.

CONCL. Angeli non habent corpora ſibi naturaliter vnita. 266

¶PROB. Quia habere corpus naturaliter vnitum, non conuenit ſubſtantiæ intellectuali, in quantum intellectualis, ſed inquantum imperfecta in genere intelligibilium ſubſtantiarum. Et in quocunque genere inuenitur aliquid imperfectum, oportet exiſtere aliquod perfectum. (Hoc perfectum ſunt angeli.)

1^m ex

1^m^ ex Origen. *Solius.* ℟. ideſt nullius alterius à Deo. §. Tunc nihil contra, Philoſophi enim quos ibi Origenes ſequitur, malè dixerunt. Iidem autem exponentem affirmatiuam, ſcilicet Deo conuenit incorporeitas, negarunt: quam benè Origenes aſſeruit.

Item ex Bernardo. *Inſtrumento corporeo.* ℟. ad aliquid aſſumpto: non naturaliter vnito. §. Tunc nihil contra, vt patet in concluſione.

Item ex Auguſtino. *Dicuntur.* ℟. Secundum Platonicos: non, ſecundum aſſertionem meam. §. Tunc nihil contra. Non enim Aug. vt Auguſt. loquitur.

Eſſe propriè vel ſimilitudinariè, aliquid. 2^m^ de minori. *Animal.* ℟. Propriè dictum: non, metaphoricè. §. Tunc nihil contra. Nam Angelus a Gregorio dicitur animal metaphoricè tantum. Quia enim homini aſſimilatur Angelus in intelligendo, cum vterque intelligat: & homo ſit animal rationale: ideò Angelus propter illam aſſimilationem vocatur animal rationale, etiam quòd (propriè loquendo) non ſit animal. & hoc eſt dici aliquid metaphoricè: quando videlicet aliquod vnum dicitur aliud propter conuenientiam, vel paruulam inter illa; etiam quòd abſolutè non conuenirent, & in alijs diuerſa eſſent. Quo contra aliquod vnum dicitur propriè aliud; quando abſolutè, id eſt in omnibus conueniunt.

Viuificari duplex. 3^m^ de minori. *Viuificat.* ℟. formaliter; non, effectiuè tantum §. Tunc nihil contra. Imperfectæ enim ſubſtantiæ eſt viuificare formaliter: & conſequenter perfectè eſt, non viuificare formaliter. Concludit ergo argumentum pro concluſione, non contra. Ex eo enim quòd angelus eſt perfectior anima, ſequitur verè: quod angelus non viuificet formaliter, & conſequenter quod non habeat corpus ſibi naturaliter vnitum.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccl. ad intellig. concilia, ſcripturas & philoſophia. ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas 1 Philoſophum rectè ſenſiſſe Angelos nõ habere corpora ſibi naturaliter vnita, dum in 12. meth. cap 6. 8. & vlt. ſimilia profert. Subſtantiæ, ſeu intelligentiæ abſtractæ mouentes cœlos ſunt indefatigabiles. Quòd ſi tales ſubſtantiæ eſſent corporeæ & corpore proprio mediante mouerent illos orbes, ſequeretur: quòd haberent virtutem defatigabilem, & conſequenter quòd motus cœlorum non eſſet tam regularis atque diuturnus, Item rectè dixiſſe concilium Lateranen. dum angelos nomine inuiſibilium, & ſpiritualium appellat, extra de ſum. trin. & fid. catholi. firmiter, dicens: Deus eſt vnum vniuerſorum principium, creator omnium viſibilium & inuiſibilium, ſpiritualium, & corporalium. Item rectè Concilium idem diſtinxiſſe angelicam naturam à corporali ſeu mundana, vt legis q 50. artic. 1. Vide ibi per totam illam appendicem; quoniam & pulchram doctrinã pro canonicis libris atque concilijs, & probabiliorẽ partem quã nimmo neceſſariam (vt mihi ex concilij recentioris ad antiquius interpretatione viſum eſt) in his quæſtionibus amplectendam, inde haurias. Videre etiam iuuabit articulum ſecundum, quæſtio. eiuſdem. & artic. 4. regulam in notatione prima poſt appen. Item rectè dixiſſe Lucam, capit. 8. quòd in homine quodam erat dæmoniorum legio vna. Probabiliter enim ex hoc ſuo dicto videtur Euangeliſta innuere; quòd angeli non habeant corpora ſibi naturaliter vnita. Nam impoſſibile fermè exiſtimatur, quòd tanta multitudo angelorum malorum, ſi haberent corpora, intra vnum corpus humanum contineretur, cuius maximæ difficultatis inſtantiam euitamus, ſi angelos ipſos corpore carere ponamus. Secundò habes: quomodo per rationem prædicta in ſenſo vero declares, probes; & ad oppoſita, ſi quæ ſunt, reſpondeas. Dixi, ſi quæ ſunt: quoniam, poſt concilij Lateranenſis capitulum, firmiter, quæſtio. 50. artic. primo, ſupra narratum vix vllos crediderim his Diui Thomæ concluſionibus oppoſitum tenere, Nonnulli certè fuerunt ante Concilium, qui oppoſitum tuebantur, vel in alteram partem determinatè ferri dubitabant (ſiue vt ex Platone, ſiuè vt ex alijs, ſiue vt ex propria ſententia, loquerentur.) ſed omnes hos, tanquam catholicos, poſt concilium in partem veroſimiliorem ſacræ ſynodo viſam ſe trahi voluiſſe (quoad fieri poſſet,) credendum eſt; ac proptereà à nobis piè ſecundum Eccleſiam ſanctam exponendos, & vbi non poſſit, dimiſſis illis in hac parte Eccleſiæ fore ſynceriter adhærendum. Doctores enim *Aurnon:* omnes, vt catholici, hoc ipſum de ſe ac ſuis dictis vel ſcriptis firmiter ſenſerunt, & quando doctrinam ſuam, vel explicitè, vel implicitè correctioni ſanctæ matris Eccleſiæ Romanæ ſuppoſuerunt, idipſum firmiter intenderunt. In his, & ſimilibus, ſemper etiam memento, vt cautus incedens ſyrtes ac ſcopulos euadas: quòd ſcholaſticorum omnium communi ſententiæ in re graui refragari velle, temerarium eſt, (vt ſupra quæſtio. 32. artic. ſecundo, & quæſtio. 40. artic. primo, annotauimus; ex Melchiore Cano de locis Theologicis, lib. 8. capitu. 4.) Subſume minorem in propoſito, quòd licet de materia iſta dubitatum ſit aliquando, hodie tamen ſcholaſticorum ſententia communis eſt, quòd Angeli ſunt incorporei. 3°. vides: quomodo ex his viciſſim ſancti Doctoris doctrina præſens ſtabiliatur. 3°

¶ NOTATIO Pro iſto articulo. facit vtcunque artic. in ordine. 363. 424. 390. 421. 443. 261. 21. 267. 268.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum angeli aſſumant corpora.

167 CONCLVSIO. Angeli aſſumunt interdum corpora.

¶ PROBAT. Quia angeli interdum viſi ſunt tali viſione; qua, id quod eſt extra uidentem, ab omnibus videri poteſt; & talis eſt uiſio corporea, qua non videtur niſi corpus.

1^m^ de probatio. mino. *Non indiget.* ℟. Propter ſeipſum, non, propter nos. §. Tunc nihil contra. Non enim eſt ſuperfluum quod fit propter indigentiam alicuius. Angelica apparitio in corporibus erat ordinata ad ſubleuandum nos in ſpe, & uitæ æternæ, & incarnationis filij Dei. Neganda eſt ergo minor illa, ſ. ſuperfluum eſſet, ſi angeli corpora aſſumerent, & ad probationem ſic dicendum, vt nunc dictum eſt.

2^m^ de minori. *vt motors.* ℟. Præcisè, non, vt motori repræſentato per corpus aſſumptum, quoad intelligibiles proprietates. §. Tunc nihil contra, Non enim omne corpus ab angelo motum congruit ad repræſentandum proprietates intelligibiles Angeli. Ergo angelum aſſumere corpus, eſt angelum ſic formare corpus in quo apparet, vt congruat ad repræſentandum intelligibiles ſuas proprietates. *Aſſumere corpus quid ſit.*

3^m^ de minori. *Neque iterum ex aere.* ℟. Negatur iſta. § Ad probationem dicitur quod verificatur tantùm de aere manente in ſua raritate, nõ, condenſato.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè ſcripturas ſanctas teſtificari; quòd angeli corpora viſibilia aſſumunt in eis apparendo, eaque relinquendo mox (vt ſibi placet) euaneſcunt, id eſt, amplius viſibiliter non apparent. Apparitionum iſtarum loca ſunt plurima, & paſſim: adeò vt ſignanter ipſa adducere non eſt opus: ſed ſufficit lectori ſic in communi talia demonſtraſſe. Secundò, habes quomodo per rationem verum ſenſum ſcripturarum illarum in prædictis Angelicis apparitionibus declares, declaratum probes, probatum defendas. & quia de uero ſenſu nunc facta eſt mentio, ideò aduerte, quòd Angelos aſſumere corpus ad unionem hypoſtaticam eſt falſus ſenſus, à quo cauere ſemper in hac materia debes. Hinc errorem Tertulliani euitabis, qui (referente. P. Baſies,) in libro de carne Chriſti, credit Angelos naturam corpoream ita aſſumere, ſicut filius Dei naturam humanam perſonali unione aſſumpſit. Hoc enim miraculum maximum, ſcilicet quòd vnicum ſuppoſitum duas naturas terminaret, ſoli Deo reſeruabatur. Taceo, quòd infinitatem uirtutis ad aſſumendum alterius naturam in vnionem hypoſtaticam requiri, dicunt Theologi, dum infinitati diuinæ perſonæ tribuunt (in 3. Lib. ſentent. diſtinct. prima, &c.) quòd naturam aliam potuerit in unionẽ perſonalem aſſumere. Virtus autem hæc perſonæ angelicæ infinita ubi eſt? Mitto etiam, quod angeli tunc aut facti fuiſſent veri, & verè, homines, quandoquidem vt homines apparebant (iuxta Concilium Nicænum 2. ſup. q. 50. ar. 1.) aut ſaltem fuiſſent monſtra, quoniam naturam alienam, puta aeream, aſſumentes in figura humana ſe demonſtrabant. Quis autem non videat; hæc eſſe inconuenientia? 3° vides: quomodo ex his viciſſim conclusio præſens atque doctrina ſtabiliatur. 3

Vtil. pro S. Eccl. ad intelligẽdas tuendasq́; ſcripturas. *Caue errorem.*

NO-

¶NOTATIO. Pro hoc articulo facit articulus in ordinatione 161. 166. item ꝙ in ad 2ᵐ dicto ly corpora ſenſibilia divina virtute ſic formauit ab Angelis vt &c. vide tabulæ magnæ concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 127. item ꝙ is ad 3ᵐ dicto ly aſſumunt corpora ex aere condenſando ipſum virtute diuina quantum neceſſe &c. vide ibi num. eodem.

Pro ſtudio varietate ornando.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angeli in corporibus aſſumptis opera exerceant.

168. CONCLVSIO. Ab angelis per corpora aſſumpta poſſunt fieri opera vitæ, quantum ad id, quod eſt commune etiam operibus inanimatorum: non autem quantum ad id, quod eſt proprium viuentium.

¶PROB. 1. Quia angeli in corporibus aſſumptis loquuntur, progrediuntur. 2. Quia (ly non autem &c.) nihil poteſt habere
1 opus vitæ, quod non habet eſſentiale principium talis actionis
2 idest vitam: Et angeli non habent vitam (ſcilicet à potentia animæ procedentem.)

1ᵐ Minori. *Eſſet &c. Non haberet huiuſmodi.* ℞. Si aſſumeretur, vt haberet huiuſmodi. non, ſi aſſumeretur ad repræſentandum aliquid aliud pro huiuſmodi. §. Tunc &c. Vt patet in litera. Fini autẽ intento ab angelis obſtatet aſſumptio corporum viuorum, ſiue etiam defunctorum
Corpora aſſumptibilia. idest veraciter carneorum: vt patet ex calce textus. Qualia autem corpora aſſumant: in ar. 2. ad 3ᵐ dictum eſt.

2ᵐ de minori. *Niſi per ea angelus ſentiret.* ℞. Vel intelligibilia repræſentaret. §. Tũc &c. vt in litera patet, & ſimul in ad 1ᵐ.

3ᵐ de maiori. *Moueri.* ℞. A motore, tanquã forma, coniuncto: non, a motore tanquã motore tantùm coniuncto. §. tunc &c. Angelus enim eſt motor tantùm aſſumpti corporis: vt etiam patuit ar. 1. & 2.

4ᵐ de maiori. *Locutio.* ℞. Propria: non, ſimilitudinaria. §. tunc &c. Nam Angelorum locutio in corporibus aſſumptis eſt ſimilitudinaris, non propria: ſm declarationem ſimilitudinariè, vel propriè dicti poſitã ar. 1. in ad 2ᵐ.

5ᵐ de maiori. *Comedere.* ℞. Verè: non, figuratiuè §. tunc &c. Angeli enim tantùm figuratiuè comedunt in corporibus aſſumptis: iuxta declarationẽ ſimilitudinariè &c. vide ad 4ᵐ.

6ᵐ de maiori. *Generare.* ℞. Per ſemen deciſum a corpore ſuo: non per ſemen deciſum ab alio corpore §. tunc &c. Nam per ſemen ab alio tantum corpore deciſum generat dæmon incubus: vt declaratur in textu.

APPENDIX.

1. ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem monſtres,
Vtil. pro philoſopho. philoſophũ rectè in 2. de anima tex. 87. inſinuaſſe (modo ſcilicet quo poterat) Angelos in corporibus aſſumptis non exercere vera opera vitæ; dum ibi ait duo, & ꝙ videlicet vox eſt animati corporis actus, & ꝙ lyra vel tibia habet vocem ſimilitudinariè non propriè. Quaſi ergo, ambobus his iunctis, dixeris philoſophus. Habere vocem, & conſequenter alia opera vitæ, præſuppouit corpus animatum a quo procedat: vnde ſi fortè vox, vel alia opera vitæ, procedat ab aliquo, quod non ſit corpus animatum, vox illa & alia dicentur vox & opera vitæ ſimilitudinariè non vere & propriè. 2° habes quomodo per rationem ve-
2 rum illum ſenſum philoſophi declares, probes, tuearis. 3° vi-
3 des: quomodo ex hoc, ſimilibusq; locis, viciſſim iuuetur Concluſio.

Pro ſtud. ¶NOTATIO. Articulo præſenti aliqualiter ſeruiunt articulus in ordine 167. 169. 170.

Quæſtio LII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angelus ſit in loco.

169. CONCLVSIO. Per applicationem virtutis angelicæ ad aliquem locum qualitercunque, dicitur angelus eſſe in loco corporeo.

¶PROB. Quia alicui conuenit eſſe in loco per hoc, quòd applicatur loco: Aut ſecundum quantitatem dimenſiuam (ſic corpus,) Aut ſecundum quantitatem virtualem (ſic ſpiritus.)

1ᵐ ex Boetio. *In loco non eſſe.* ℞. Per contractum quantitatis dimenſiuæ: non, quantitatis virtualis. §. tunc &c. Angelus enim 2° modo tantum eſt in loco.

2ᵐ de minori. *Eſt in loco.* ℞. Per quantitatem dimenſiuam: non, virtutis. §. tunc &c. vt patet ex concluſione: & in ad 1ᵐ.

3ᵐ de maiori. *Eſſe in loco.* ℞. Contactu quantitatiuo: non, virtuali. §. tunc &c. Nam, quod eſt in loco quantitate tantum virtuali, continet locum, atque menſurat virtute ſua illum: cuius oppoſitum accidit de exiſtente in loco per quantitatem dimenſiuam; (vt arguitur ex philoſopho.)

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, 1.
ꝙ Eccleſia angelos meritò ſtatuit eſſe in loco per hoc ſuum dictum in collecta mittere dignare Domine ſanctum Angelum ſuum de cælis, qui cuſtodiat foueat, protegat, viſitet, & defendat omnes habitantes in hoc habitaculo: item per ly, viſita quæſumus Domine habitationem iſtam &c. & angeli tui ſancti habitantes in ea nos in pace cuſtodiant &c. Vbi non tantum eos in loco eſſe innuit: ſed etiam rationem exiſtendi in loco, idest operationem, ſeu virtualem quantitatem eius ponit. Item quomodo rectè idẽ inſinuarit philoſophus per hoc, quod & in octauo phyſicorum tex. 84. & in libris de cælo & in mundo intelligentiam orbium mouentem in determinata parte orbis, puta in oriente, eſſe decreuit; & non vbique. 2° habes: quomodo per rationem dicta illorum præmiſſa, & declares, & probes, & in vero ſenſu defendas. 3° vides: quomodo ex his, ac ſimilibus locis, viciſſim roboretur iſta doctrina. 3

Vtil. pro S. Eccl. *Et pro philoſopho.*

¶NOTATIO. Articulo huic ſuffragatur vterque articulus in ordine 39. 40. 163. *Pro ſtud.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum angelus poſſit eſſe in pluribus locis ſimul.

CONCL. Angelus non poteſt eſſe vbique, nec in pluribus locis ſimul, ſed in vno loco tantùm. 170.

¶PROB. Quia virtus angeli eſt finita: Et quicquid comparatur ad vnam virtutem, oportet ut unum aliquid comparari ipſam.

1ᵐ de minori. *In pluribus locis.* ℞. Vt vnus locus ſunt: non, vt plures. §. Tunc &c. Nã corpus illud, cui immediatè applicatur virtus animæ, reputatur vnus locus eius, licet ſint ſecundum ſe plures loci. Sunt ergo locus tantum vnus per relationem ad animam (quod eſt formaliter loqui in propoſito:) & plures in ſe ipſis accepti (quod eſt materialiter.) Applica ad angelum; & in formali locutione perſiſte. *Formalis, materialis ſenſus, quid.*

2ᵐ de minori. *Diuerſa loca.* ℞. in ſe: non, comparata ad vnam angeli virtutem. §. Tũc &c. vt patet. Vide ad 1ᵐ Et ſcito argumentum, cùm loquatur in ſenſu materiali, non attingere multòq; minùs infringere intentum concluſionis, quæ ſenſum formalem ſolùm attendit.

3ᵐ de minori. *In pluribus locis.* ℞. Vt vnus locus ſunt; nõ, vt plures. §. Tunc &c. Plura enim in ſe, comparata ad vnum quid, eſſent ſecundũ iſtã comparationem vnum. Vide ad primum: Et vltimam partem probationis.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas 1
meritò à ſcripturis Exo. 14. eſſe dictum, Tollenſq; ſe Angelus *Vtil. pro S. Eccl. ad intellig. ſcri.*
Domini, qui præcedebat caſtra Iſrael, abijt poſt eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens poſt tergum ſtetit inter caſtra ægyptiorum & caſtra Iſrael. Ac ſi per hoc innuatur ꝙ angelus eſt finitæ & eſſentiæ & virtutis: ac per conſequens, ꝙ in pluribus locis ſimul non poteſt eſſe. Non tantum enim dicit Exodus, ꝙ angelus Domini abijt poſt eos; ſed etiam ꝙ tollens ſe (ſ. de priori loco) abijt poſt eos: nam ſi in duobus illis locis potuiſſet ſimul eſſe; ad quid dicere oportuiſſet, quòd tollens ſe abijt poſt; cum ſuffeciſſe videretur dicere, ꝙ abijt (intelligendo, ſi poſſet intelligi, abſque ſui mutatione & priori loco?) Vlteriùs de virtute, qua locatur angelus, oſtendit litera ſe locutum: eò ꝙ mox annectit ly & cum pariter columna nubis. Ergo non tantum tranſlata eſt nubes per virtutem angeli de loco ad locum, ſed etiam ſubſtantia angeli: immo non prius nubes, & poſtea cum nube angeli ſubſtantia, ſed prius (ſaltem natura) ipſius tranſlata ſubſtantia, & cum eo inquit, idest cum eius ſubſtantia poſtmodum nubes. Eſſentia itaque illius per contactum virtutis in priori loco prius erat cum effectu hoc ſen-

bili,

ſibili, ideſt cum nube; poſtea per contactum virtutis qualitercunque (ut in art. 1. fuit angeli eſſentia in ſubſequenti loco cum
2 effectu hoc ſenſib. in tranſlato ſecum, ideſt cum nube. 2° conſequêter ex loco Exod. habes: q Angelus eſt in loco diffinitiuè, id eſt, q ſubſtantia eius ita eſt hic q non eſt alibi: & ex articulo habes, quomodo per rationem probes hoc exodi ſentêtialiter dictum. Semper tamen animaduertito, quid dicatur in tertio locus correſpondens angelo locato: ne reſtringere velis menſuram loci ſpiritus angelici ad regulam menſuræ loci corporum. Nô enim abſque cauſa probando dixit: q quicquid comparatur ad vnam virtutem, oportet, vt vnum aliquid, (id eſt vt vnū locum,) com
3 pari ad ipſam. 3° habes quomodo per rationem Exodi locum, alioſq; de hoc plurimos ſcripturæ paſſus, declares, ac in ſenſu vero tuearis. Conſule pro ſuperiori intellectu articulum pri-
4 mum, & quæſt. 50. ar. 4. in app. calce ex Auguſtino. 4° vides quomodo ex huiuſmodi locis viciſſim angelica præſens doctrina ſtabiliatur.

¶NOTATIO. Pro art. præſenti facit articulus in ord. 549. 40. 168. Item pro in corpore dicto ly non eſt neceſſe, q determinetur ei (angelo ſcilicet) vnus locus indiuiſibilis ſecundum ſitum, ſed &c. vide tabulæ magnæ concluſionum D. Thomæ concordantias pôſt annexas num. 111.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum plures angeli poſſint ſimul eſſe in eodem loco.

271. CONCLVSIO. Non poteſt eſſe niſi vnus angelus, in vno loco.

¶PROB. Quia impoſſibile eſt, quod duæ cauſæ completæ ſint immediatè vnius & eiuſdem rei: & angelus eſt in loco per hoc q virtus eius per modum continentis perfecti, contingit immediatè locum.

1^m de minori. *Non repleret locum.* ℞. Ideo attenta iſta ſola ratione, poſſent eſſe plures in eodem loco: ſed eſt alia ratio prohibens hoc. §. Argumentum igitur peccat in inſufficientia diuiſionis. Nam non poſſe eſſe plures in vno loco, propter duas cauſas contingere poteſt: ſcilicet vel propter loci repletionem, vel propter contactum vnius virtutis perfectæ immediatè reſpectu talis loci: Et tamen, ac ſi vna tantùm de cauſa id contingere poſſet, arguitur.

2^m de maiori. *Differt.* ℞. Differentia naturarum, non differentia poſſibilitatis eſſendi in eodem loco. Nam, cum diſſimiliter angelus & corpus reſpiciant eſſe in loco, non ſunt oppoſita in hoc. q ſint in eodem loco: quoniam oppoſita ſimiliter dici debent, (vt patet per philoſophum in poſt prædicamentis.) Cum ergo non opponantur ſibi inuicem in hoc: patet, q non ſe inuicem impediunt ad eſſendum in eodem loco. Conſequentiæ ergo, tunc ideſt hac data reſponſione, nihil conuincit. Nam angelus, & angelus ſimiliter, ideſt eodem modo (vt ar. 1. & 2. patet,) ſunt in loco, & per conſequens non eſt eadem ratio de angelo & corpore, quæ eſt de duobus angelis ad eſſe in eodem loco.

3^m de minori. *Sunt.* ℞. Secundum diuerſam habitudinem cauſæ: non, ſecundum eandem §. tunc &c. Conditio enim oppoſitorum vna eſt, quòd teneantur ſimiliter (vt diximus:) ideò cùm dæmon per reſpectū ad corpus operetur in genere efficientis tantùm, ideſt motoris, non autem formæ vt anima, non ſe impediunt ad eſſendum in eodem corpore. Vide ad 2^m.

NOTATIO. Semper autem præ oculis habeto, quid, per ly plures eſſe angelos in eodem loco, intelligat litera. & in probatione concluſionis acriter aduerte ſemper ly per modum continentis perfecti. His enim animaduerſis, facilè concluſionis veritatem capies de potentia naturali tantum angelorum loquêtis: illius tritiſſimi, q ſcilicet natura abhorret ſuperfluum, ſimul conſcius. Hoc tamen adagium non facit, q ſupernaturaliter, ſeu per potentiam diuinam non poſſint (ſicut re vera ſic
Regula vniuerſaliſſima de factis à Deo. poſſunt) eſſe plures ſimul in eodem loco. Nam faciente Deo quicquam, hoc ſimul eodem authore agitur: vt id, quod aliàs erat inconueniens atque ſuperfluum, tunc neque inconueniens ſit, neque ſuperfluum: ſed magis decens, & benè factum.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationē oſtendas, philoſophum rectè in 12 metaph. 43. 44. ſingulis cœlorum ſphæris ſingulas intelligentias motrices aſſignaſſe. *Vtil. p philoſophia.* Quaſi q ex ipſo ſuo facto inſinuet: q naturaliter loquendo (ſolam enim naturam ethnicus conſiderauit vbique) plures intelligentiæ non poſſunt decenter eſſe in eodem loco per modum continentis perfecti. Has enim conditiones ſubintelligit Ariſtoteles: quas alibi de Intelligentiis loquens ipſis aſcripſit. Indecentiam namque vel paruam in eis reperiri, impoſſibilitatem dicit, ſeu pro impoſſibili habet: earumq; virtutem per modum perfecti non imperfecti inferiora ſibijpſis contingere ſtatuit. 2° habes: quomodo per rationem philoſophum ibi declares, probes, defendas. 3° vides: quomodo ex hoc, alijsq; ſimilibus locis, iuuetur concluſio. 2 3

Quæſtio. LIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angelus poſſit moueri localiter.

CONCL. Angelus poteſt moueri localiter: ſed ſicut eſſe in loco conuenit æquiuocè corpori & angelo, ita etiam moueri ſecundum locum. 272.

¶PROB. Quia angelus poteſt virtute ſua contingere diuersè loca diuerſa, ſucceſſiuè & mot° angeli in loco, nihil aliud eſt: niſi diuerſi virtuales contactus diuerſorum locorum ſucceſſiuè. *Motus angeli in loco, quid.* Quia (ly ſed ſicut &c.) corpus motum localiter de neceſſitate, ſequitur conditiones magnitudinis, ſeu loci: & angelus motus localiter poteſt illas ſequi, vel etiam non ſequi, ſecundum q ipſe vult.

1^m ex Philoſopho. *Mouetur.* ℞. motu continuo, cui commenſuretur ſecundum ſubſtantiam ſuam: nô, motu diſcontinuo. §. Tunc &c. Nam angelus mouetur motu diſcontinuo, vt in corpore diximus: & ſi quando mouetur motu continuo, ipſe angelus tali motui non commenſuratur ſecundum ſubſtantiam ſuam. Ergo differenter mouetur corpus, & angelus motu continuo: non tantùm quia corpus de neceſſitate mouetur ſic, angelus autem liberè (vt in corpore habes,) ſed etiam quia partialitati continui motus correſpondet partialitas corporis ſecundum ſuam ſubſtantiam, ipſi autem non correſpondet partialitas angelo ſecundum ſuam ſubſtantiam. Partialitas ergo in motu continuo angeli, qua angelus dicitur eſſe partim in termino, à quo, partim in termino ad quem, refertur ad locum, vt in litera. Motus diſcontinuus angeli, quid eſt? Eſt ſucceſſio diuerſorum vbi, circa eandem rem. *Motus continuus, diſcontinuus. angeli.*

2^m ex philoſopho. *Motus.* ℞. exiſtentis in potentia: non, exiſtêtis in actu. §. Tunc &c. Nam motus angeli eſt tantum exiſtentis in actu.

3^m de maio. *Indigentiam.* ℞. vel ſuam: vel alterius. §. Tunc &c. vt in litera patet.

¶NOTATIO. licèt de angelo beato expreſsè mentionem faciat hic: tamen ob hoc à motu locali non intendit excludere angelos apoſtaticos: ſed demonſtrare, particulares eſſe inſtantias circa localem motum angelorum ſanctorum, vt in argumêto tangebatur: quæ de apoſtaticis non ſic.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè attribui motum localem angelis à ſcriptura Iob. 1. circuitur terram, & perambulaui eam (loquebatur angelus malus) Item Hebr. 1. de bonis dicitur ſic, ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Item Luc. 1. Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Galileæ Nazareth. Item in multis & antiqui, & noui teſtamenti locis. *Vtil. p S. Esc. ad intell. & defendē. ſcripturas. ſacras.* 2° habes, quomodo per rationem verum ſenſum ſcripturarum illarum declares, probes, defendas. Declares, inquam, hoc intelligi ſic, q ipſi Angeli ſecundum ſubſtantiam ſuam relinquunt verum locum, & accedunt ad alium. Nec iſta dæclaratio eſt à D. Thoma (cuius authoritas ſola ſufficeret) tantummodo profecta: ſed primum à Concilio Lateranenſi ſub Innocen. 3. Audi. extra de ſum. trin. & fi. cath. firmiter. dicitur de Chriſto domino ſic: Deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cœlum; ſed deſcendit in anima, reſurrexit in carne, aſcenditq; pariter in vtroque. Ex Concilio igitur, ſic dic à ſimili, ſiue à fortiori. Si anima Chriſti vnum locum ſubſtantialiter relinquendo, ad aliumq; accedendo (vt re vera factum eſt) deſcendit ad inferos, aſcendit ad corpus in ſepulchro exiſtens tertia die; ita q ibi fuit vbi prius eſſentialiter non erat, & ibi deſijt eſſe, vbi prius ſubſtantialiter erat: Sequitur à ſimili, ſiue à fortiori, q angelus poſſit moueri localiter, ideſt deſerere vnum locum vbi prius ſubſtantialiter fuit, & acquirere locū alium vbi prius ſubſtantialiter non erat. Non enim angelus eſt vbique: cùm hoc ſit proprium Dei. (q. 8. ar. 4.) qui Iſa. 66. dicit: Cœlum mihi ſedes eſt & terra ſcabellum pedum meorum. Nam per hoc tanquam proprium de ſe dictum datur intelligi: q ipſe ſolus eſt vbique à fine vſque ad finem attingens, & iàm excellenter attingens, vt eius magnitudo non diffiniatur aliquo loco: ſed quemadmodum ſedens excedit ſedile, ita ſua Maieſtas 2

omnia loca ab ipſis loci circumſcriptus ac indeſinitè excedat. Ecce ad quid ſignificandum adducta eſt metaphora ſedis, atque ſcabelli: & quamuis, immò plùs improportionabiliter magnitudo diuinæ Maieſtatis quæcunque loca etiam dabilia in infinitum excedat; attamen pro aliquali captu noſtro ex ſenſibilibus conuenienter adducta eſt. Et hoc nota pro ſimilitudinibus omnibus à ſcriptura relatis pro Dei amplitudine nobis deſeribenda. Sed iam ad angelum. Cùm ergo dicitur angelus deſcendere, aſcendere (Ioan. 1.) ambulare, circuire, mitti aliquo (ſupra) &c. non intelligitur in eo ſenſu, quo dicimus filiū Dei deſcendiſſe de cœlis, mitti æternaliter à patre, ſpiritumſanctū mitti ab vtroque, omnes tres venire ad ſanctificandam creaturam, & ſimilia. Nam Deus deſcendit ratione effectus vniendo ſcilicet ſibi naturam humanam in vtero Beatiſſimæ Virginis; mittitur æternaliter ratione realis perſonalis originis, (q. 41. o) venit ad nos ſanctificandos ratione effectus gratiæ; adeò q neque in his, neque in alijs ſimilibus ſcripturis ſignificatur vnquam motus localis Dei, vt Deus eſt: cùm tamen de angelo aliter ſentiendum eſſe ſupra viderimus.
6 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſancti Doctoris præſens articulus ſtabiliatur.

¶ NOTATIO. Pro in corpore dicto ly huiuſmodi contactus non eſt neceſſarium eſſe continuos &c. vide tab. mag. au. Conc. &c. num. 118. item per ly angelus dum mouetur partim eſt in termino &c. vide ibi num. 119. item per ly in principio ſui motus continui angelus eſt &c. vide ibi num. 120.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum angelus tranſeat per medium.

272 CONCL. In poteſtate angeli eſt, applicare ſe loco, prout vult: vel per medium, vel ſine medio.

¶ PROB. Quia angelus non eſt in loco, tanquam contentus à loco, ſed tanquam continens locum: Et omne tale poteſt motu continuo uti, dum de extremo vadit ad extremum, vel ſine motu diſcontinuo vti.

1^m de conſequentem vltimo. *Quod eſt impoſſibile.* ℞. Niſi per continuitatem motus § tunc &c. Mouetur enim angelus continuo motu, quando conſumit ſuo motu puncta infinita. Argumentum autem credit, q tunc moueatur motu diſcontinuo, quod eſt falſum.

2^m de maiori. *Et ſimplicioris ſubſtantiæ.* ℞. Sed tamen applicationis maiori ad locū, dùm mouetur localiter §. tunc &c. Nam ſubſtantia ſimplicior applicata ſecundum eſſe loco pertrāſit veriſimilius media in loco reperta, quàm ſubſtantia minus ſimplex non applicata secūdum eſſe locus immò applicans locum ad ſeipſam.

3^m de ſed contra in minori. *Mutatum eſſe.* ℞. Quod eſt terminus ipſius mutari; non, quod eſt pars ipſius mutari. §.
4 tunc &c. Concluditur eo tm tantùm, q in motu continuo pertranſit medium angelus, quod & nos concedimus; licèt id de motu diſcontinuo negemus.

APPENDIX.

5 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas ſcripturas ſacras, quando de motu locali angelorum de vno termino ad alium, poſſe intelligi dupliciter, iuxta ſcilicet voluntatem rationabilem angeli de pertranſeundo per medium tunc, vel de non pertranſeundo. Verbi gratia. Gen. 16. Cùmque inueniſſet eam Angelus Domini iuxta fontem aquæ &c. item 22. Angelus de cœlo clamauit, Abraham &c. item num. 22. Angelus Domini in via contra Balaam. item Iud. c. 13. Angelus Domini apparuit Manue &c. aſcēditq; Angelus Domini pariter in flamma &c. item 3. Reg. 19. Angelus Domini ſecundò tetigit eum &c. item 4. Reg. 19. venit Angelus Domini & percuſſit in caſtris aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et plura valde ſimilia: vbi tranſitus de loco ad locum notatur in Angelis. Quòd ſi dicas, ſermo fit de ipſis in corporibus aſſumptis in quibus exiſtentes ipſi leges corporum motorum (puta medium tranſeundo) ſeruabant, quò circa non ſunt ad propoſitum articuli præſentis: reſpondetur, q aliò tendimus, quàm obijciatur, iſta adducentes. Profundius enim ſcrutando nonne videtur in his præſupponi, atque adeò præſuppoſitiuè dici, angelum localiter fuiſſe motum, antequam corpora, quæ tu dicis, aſſumeret? E cœlo namque empyreo deſcendit ſine corpora angelus vſque ad elementarem locum; vnde ubi materiam in apparentiam hominum condenſatam accepit. A cœlo igitur empyreo tranſiens uſque ad elementarem locum illum pertranſiuit nè medium, vel non? Et hic eſt ſenſus, non qui pro inſtantia obijciebatur, in quo ad præſens auctoritates præmiſſæ adducuntur; vtpotè quæ in hoc ſenſu acceptæ ab ipſo 2. ar. vt dictum

Vtil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip. multas.

eſt) ſuffulciantur. 2° habes: quomodo per rationem intelligentiam prædictorum locorum duplicem declares, declaratam probes (quia videlicet angelus, vt ſic, non aſtringitur neceſſariò legibus loci ſequendis,) probatam, vt in litera tuearis. Angelus vt ſic, dixi: ad differentiam angeli vt actualiter mouet corpus, vel ſibi aſſumptum vel alterius aliquo trahendum. Exemplum habes Daniel, 14. de Abacuch, vbi legitur ſic: Apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitq; eum in Babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui; & (poſt pauca) Angelus Domini reſtituit Abacuch confeſtim in loco ſuo (in Iudæa ſcilicet plurimum diſtante.) item exemplum ſimile actuum. 8. Angelus Domini locutus eſt ad Philippum &c. (& infra) cum autem aſcendiſſent de aqua, ſpiritus Domini. (Hunc puto Angelum prædictum cuius miniſterio in tranſlatione hac de loco ad locum ſpiritus Domini vtebatur) rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. De his, inquam, & ſimilibus motibus Angeli non loquor; quoniam nec articulum loqui arbitror: & hoc propter rationem corporum ab Angelo tranſlatorum. Sicut enim corpora illa motu continuo mouentur, & neceſſario tranſeunt per mediū ad terminum: ſic & Angelus tunc per accidens mouetur motu continuo, & per medium venit ad terminum. Cæterùm (vt dixi) de talibus motibus angelorum non loquitur articulus; ſed de motibus localibus Angeli, vt Angeli, ideſt abſque corpore coaſſumpto de loco ad locum tranſlati. 8
3° vides: quomodo ex his viciſſim articuli huius doctrine firmetur. 5

¶ NOTATIO. Huic ar. ſeruit ar. 10 ord. 272. 270. Item pro in corpore dicto ly motus localis angeli poteſt eſſe cōtinuus, & non &c. vide tab. mag. ante conclusionum D. Thom. concordantias pòſt annexas, num. 118. item pro ly inter quælibet duo extrema loca ſunt infinita loca &c. vide ibi nu. 821.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum motus angeli ſit in inſtanti.

CONCL. Motus angeli eſt in tempore. 274

¶ PROB. Motus localis angeli (cùm non ſit terminus alterius motus continui; ſed ſit per ſeipſum à nullo alio motu dependens,) multa omne ſibi inuicem ſuccedentia comprehendit: Et vbi ſunt multa non ſibi ſuccedentia, ibi de neceſſitate eſt tempus.

1^m De maiori. *Velocior.* ℞. Vel ſecundum quantitatem virtutis motoriæ; vel ſecundum determinationem ſuæ voluntatis. § tunc &c. Angelici .n. motus velocitas, non eſt ſecundum quantitatem ſuæ virtutis; ſed ſecundum determinationem ſuæ voluntatis. Voluntas autem angeli aliquod impoſſibile in hoc non attentat facere. Cùm ergo ſit impoſſibile: motum eius localem, ſiue continuus ſit, ſiue diſcontinuus, eſſe in inſtanti (vt ex corpore articuli habetur) patet q voluntas eius nunquam volet hoc, quod motus ſuus localis fiat in inſtanti.

Voluntas angeli in motu.

2^m de maiori. *Simpliciter.* ℞. Non tamen terminus motus, vt prædiximus. § tunc &c. vt patet in litera.

3^m de ſequela prima. *Partibilis.* ℞. Vel ſecundum ſubſtantiam ſuam; vel ſecundum applicationem ſuæ virtutis ad partem, & partem loci. §. Tunc &c. Angelus enim dicitur tunc partibilis per applicationem talem: licet ſecundum ſubſtantiam ſuam ſit impartibilis.

¶ NOT. 1. Aliud eſt motum diſcontinuum angeli eſſe in inſtanti: aliud eſt, motum ipſum diſcontinuum eſſe ex diſparatis inſtantibus. Primum quæſiuit in titulo ſanctus Doctor, & per concluſionem negauit. Secundum in hac reſponſione verum eſſe declarauit. Non ergo ſibi contradicit: ſed ſemetipſum vtrobique pro diuerſis ſenſibus vera dixiſſe aperit.

¶ NOT. 2. Ex hoc notabis viterius; q plerunq; in ſpeciem ſibi non conſtare videtur doctor Angelicus, qui tamen (ſi attentis oculis nube, neſcio qua, reuelatis inſpiciatur) tibi prorſus ſenſum veritatis duplicem, vnum pro vno, alium pro alio loco apparenter oppoſito, mira dexteritate commonſtrat.

Adeſte ſinceres.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem intelligat ly citiſſimè ly in impetu ſpiritus (Dan. 13.) ly rapuit (actuū 8.) ly volauit ly volabunt (Iſa. 6.) ly citò volans (Dan. 9.) & alia ſimilia; quæ dicuntur de angelo motu localiter. Hinc enim habes per rationem: q huiuſmodi motus localis non ſignificatur per illa dicta eſſe in inſtanti; ſed in tempore, licèt citiſſimo & ferme imperceptibili. Nam ſi nihil aliud obſtaret, niſi dualitas realiter diuerſa terminorum à quo & ad quem (ſecundum q correſpondent angelo, in diuerſis motibus,) ſi, inquam, nil aliud

1 Vtil. p S. Eccle. ad intellig. ſcript.

6

aliud obſtaret; hoc ſufficeret ad faciendum, quod motus localis an-
a geli non eſſet in inſtanti. 2° vides: quomodo ex his, talibuſq; lo
locis, ſic expoſitis, & prudè applicatis firmetur præſens concluſio.

Pro ſtud. vari. cont. ¶ NOTATIO. Pro articulo vtcunque facit articulus in or dine. 273. 272. Item pro in corpore dicto ly, vnde dicunt, quod nō eſt dare vltimum nunc, In quo fuit in termino à quo &c. vide tabulæ magnæ veræ aureæ Concluſionum ſancti Doctoris concordantias poſt annexas, num 744. Itē pro ly in continuo quidem tempore, ſi ſit motus eius continuus; in non &c. vide ibi num. 118. Item pro in reſponſione ad 2m dicto ly illuminatio eſt terminus motus &c. vide ibi num. 719. Item pro in ad 3m dicto ly ſic angelus in vno inſtanti poteſt eſſe in vno loco, & in alio inſtanti in alio loco, nullo tempore intermedio &c. vide ibi nu 741. Item pro ly, eſt tamen partum in vno locorum cōtinuorum &c. vide ibi num. 119. 120.

Quæſtio. LIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intelligere angeli ſit eius ſubſtantia.

275 CONCL. Impoſſibile eſt, quod actio angeli, vel cuiuſcunque alterius creaturæ, ſit eius ſubſtantia.

¶ PROB. 1 Quia impoſſibile eſt: quod aliquid, quod non eſt purus actus, ſit ſua actualitas: & nulla creatura eſt actus purus, actioq; rei eſt actualitas virtutis eius: 2 Quia ſi intelligere angeli eſſet ſua ſubſtantia, tunc intelligere angeli eſſet ſubſiſtens: & conſequenter ſubſtantia vnius angeli non diſtingueretur a ſubſtantia nec alterius angeli, nec Dei: 3 Quia ſi angelus eſſet ſuum intelligere, tunc non poſſet eſſe gradus angelorum in intelligendo.

1m ex philoſopho. *Eſt.* ℞. Per concomitantiā: non per eſſentiam, vt patet in litera Tunc &c. Nam concluſio quærit an intelligere angeli ſit eſſentialiter eius ſubſtantia.

2m ex philoſopho. *Vita.* ℞. Ideſt actio vitalis: non id eſt eſſentia. §. vt patet in litera ad philoſophum reſpondendo. Tunc &c. vide ad 1m.

3m de maiori. *Medium.* ℞. Realiter medium: non, ſecundum modum ſignificandi tantùm. §. Tunc &c. Nam intelligere non eſt medium, niſi ſecundum modum ſignificandi inter intelligentem, & rem intellectam: immò realiter eſt quidam effectus conſequens vnionem intelligentis cum re intellecta differens realiter ab vtroque. Argumentum ergo non eſt ad propoſitum. vide literam.

APPENDIX.

1 *Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcrip. Concilia.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, quod ſcripturæ, vt Pſ. 145 Qui fecit cęlum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt, & huiuſmodi omnea vniuerſa a Deo facta eſſe teſtantes dixerunt virtualiter meritò: quod actiones omnium (Deo excepto) non ſunt eorum ſubſtantiæ, & conſequenter quod nec intelligere angeli eſt eius ſubſtantia. Nam, ſi omnia a Deo dicunt eſſe facta, vtique omnia ſuum eſſe a Deo participare fatentur: & ſi hoc, vtique illa non per naturam propriam, ſed per participationem habere eſſe affirmant: & conſequenter eſſe illorum non eſſe illorum ſubſtantiam. (Hoc enim ſolius Dei eſt. q. 3. ar. 4. & q. 44. ar. 1.) & ſi hoc, vtique actiones illorum etiam ipſum intelligere non eſſe eorum ſubſtantiam, quandoquidem plus actio rei, quàm eſſe ſuum diſtat a ſubſtantia ſua. Subſtantia enim ſeu eſſentia prius ſaltem natura & intimius recipit eſſe, quàm producat actionem etiam immanentem, cuiuſmodi eſt intelligere & velle. Si igitur eſſe ipſum non eſt eſſentia; multò minùs actiones eſſent a. Regula ſiquidem dialecticorum eſt hæc: ſi de quo magis videtur ineſſe, non ineſt; ergo de quo minus videntur, minùs inerit. Magis autē videtur, quod eſſe ſit eſſentia, quàm actio, velut eſſentiæ intrinſecum magis: vnde concludendum, quod diximus. Item quomodo oſtendas, quod Concilia idipſum virtualiter ſanxerunt dicendo: Credimus in Deum creatorem factorem viſibilium omnium & inuiſibilium (Apoſtolorum, Nicænum, Conſtantinopolitanum &c.) vel qui condidit creaturam angelicam, mundanam, humanam (Lateranen. Innocentij tertij.) Vtrum modo ex hoc colligatur, quod huiuſmodi actiones a ſubſtantia differant tanquam res a re vel ſolum
2 realiter formaliter: aliorum eſto iudicium. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum præmiſſum ſcripturarum conciliorumq;
3 declares, probes, tuearis. 3° vides: quomodo vice ſſim ex his firmetur concluſio.

NOTATIO. Art. huic ſuffiatur aliqualiter in ord ar 17. 214. 192. 112. 262. Item pro in corpore dicto ly in ſolo Deo ſua ſubſtantia eſt ſuum eſſe &c. vide tabula mag. &c. numero 368.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum intelligere angeli ſit eius eſſe.

CONCLVSIO. Angeli actio non eſt eius eſſe, nec actio alicuius creaturæ (ſcilicet eſt ſuum eſſe.) 276

¶ PROB. Quia eſſe agentis creati ſignificatur intra ipſum, determinatumq; ad vnum ſecundum genus, & ſpeciē: Et actio tranſiens ſignificatur fluere ad extra, actioq; immanens (cùm habeat ſpeciem ab obiecto) non eſt determinata ad vnum tantùm genus ac ſpeciem.

1m ex philoſoph. *Viuere.* ℞. Sumptum pro ipſo eſſe viuentis: non, pro operatione vitæ. §. Hæc in propoſito eſt intelligere. Tunc &c. Nam intelligere ſumitur pro operatione vitæ, quando dicitur eſſe viuere. Quaſi a philoſopho ibi dicatur: intelligere eſt operatio, per quam tanquam per effectum demonſtratur aliquod eſſe viuens.

2m de minori. *Idem.* ℞. Secundum rem: non, ſecundum eandem rationem. §. Tunc &c. vt patet in litera.

Exēpl ſū de Boeto. ¶ NOTATIO. Diuerſitas ſecundum rationem in forma eſſendi, & intelligendi ſeipſum, infert diuerſitatem realem inter eſſe & intelligere angeli. Nam minor diuerſitas in principijs infert maiorem diuerſitatem in ſequentibus: ſicut biuiū in principio paruum diſtantiæ dicit inter duas vias, poſtea in maiorem valde procedit. Non mirum igitur, ſi ex illa ſecundum rationē differentia negat ſanctus Doctor conſequentiam; quod ſcilicet ex hoc, eſſe & intelligere angeli non ſint realiter diuerſa. Infra q. 59 art. 2. ad 2m.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, quod ſcripturæ, & concilia meritò virtualiter dixerunt, quod neque actio immanens neque actio tranſiens eſt eſſe alicuius creaturæ. vide per totum appendicem art. 1. & ad hoc propoſitum, quantū ſufficit, rectè applica. 2° habes: quomodo per rationem &c. vt ſup. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur præſens concluſio. 1 *Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcrip. Concil.* 2

Pro ſtudio vari. cont. ¶ NOTATIO. Pro articuli huius aliquali ſeruitio facit in ord. art. 81. 140. 283. 112. 280. Item pro in corpore dicto ly actio manet in ſeipſo agente ſicut ſentire intelligere & velle &c. vide tabulæ magnæ veræ aureæ concluſionum angelici Doctoris concordantias pòſt annexas num. 1122.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum potentia intellectiua angeli ſit eius eſſentia.

CONCL. Nec in angelo nec in aliqua creatura, virtus, vel potentia operatiua eſt idem, quod ſua eſſentia. 277

¶ PROB. Quia vbi ſunt diuerſi actus, ibi ſunt diuerſæ potentiæ: Et actus eſſentiæ, qui eſt eſſe, eſt in omni creato diuerſus ab actu potentiæ operatiuæ, qui eſt operatio, ſup. ar. 2. (Hic & alibi, vt alias dictum eſt, vide probationes antecedentium horū hypotheticorum in corpore.)

1m de maiori. *Mens & intellectus.* ℞. Ratione ſui eſſe conſiderata: non ratione cognitionis tantùm. §. Tunc &c. Nam angelus dicitur mens, & intellectus, non ſecundùm quòd ſunt potentiæ operatiuæ: ſed ſecundum quòd habet tantum cognitionem intellectiuam.

2m ex Boetio. *Forma ſimplex.* ℞. Id eſt quæ eſt actus purus: non, id eſt quæ caret materia. §. Tunc &c. Nam angelus eſt forma ſimplex modo ſecundo tantùm ſup q. 10. ar. 1. & 2.

3m conſequentia. *Ergo &c.* ℞. Negatur iſta conſequētia. Nam quia ad actum primum dicitur materia, & actus primus eſt eſſe ſubſtantiale: ideo oportet quod materia ſit potentia, & quod ipſa ſua potentia ſit ſua eſſentia ſubſtantialis. Non ſic autem eſt de potentia operatiua.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, quod ſcripturæ & concilia meritò virtualiter dixerunt, neque in angelo, neque in aliqua creaturarum potentiam operatiuam eſſe idem quod ſua eſſentia. Vide per totum appendicem art. 1. & ad præſens inſtitutum, quantum ſufficit, benè applica. 2° habes: quomodo per rationem &c. vt ſup. 3° vides: quomodo ex his viciſſim iſta concluſio ſtabiliatur. 1 *Vtil. p S. Eccl. ad intellig. ſcrip. Concil.* 2 3

¶ NOTATIO. Pro articuli huius aliquali ſeruitio facit

Pro ſtudio varietate coornādo. articulus in ord. 261. 262. 374. 17. 237. 299. 279. Item pro in corpore dicto ly nec in Angelo, nec &c. virius, vel potentia operatiua eſt idem quod ſua eſſentia &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum ſancti Doctoris concordantias poſt annexas num. 748.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in Angelo ſit intellectus agens, & poſſibilis.

278 CONCL. Non poteſt eſſe in angelis intellectus agens, & poſſibilis, niſi æquiuocè.

¶ PROB. [1] Quia intellectus poſſibilis ponitur in his, qui quandoque ſunt intelligentes, quandoque autem non: intellectus verò agens in his, quorum intelligibilia non ſunt in actu, ſed in potentia: & angeli non ſunt in potentia tantum, quandoque intelligentes reſpectu eorum, quæ naturaliter intelligūt; nec intelligibilia eorum ſunt intelligibilia in potentia, ſed in actu: [2] Quia (ly niſi &c.) patet reſponſione ad 1m. *Intellectꝰ agens, poſſibilis.*

1m ex Philoſopho. *Natura.* ℞. In qua eſt generari ſcientiam: non, in qua ſcientia eſt naturaliter. §. Tunc &c. Nam in angelo naturaliter adeſt ſcientia, inquantum per ſpecies diuinitus cum natura ſua inditas intelligit; non autem in eo generatur ſcientia, inquantum per ſpecies labore ſuo acquiſitas non intelligit.

2m ex Philoſopho. *Recipere.* ℞. Naturaliter cognoſcibilia, ad quę erant in potentia: non, ſupernaturalia myſteria. §. Tunc &c. Nam intellectus angeli non eſt in potentia, reſpectu naturaliter cognoſcibilium, & conſequenter illa non recipit actu de nouo: ſed tātum reſpectu ſupernaturalium: vt in litera.

Item ex Philoſopho. *Illuminare.* ℞. Intelligibilia in potentia: non, aliū intelligentem. §. Tunc &c. Nam intellectus vnius angeli illuminat ſolum alium intelligentem: vt in lit.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas Philoſophum meritò inſinuaſſe quòd Angeli non habent intellectum agentem, & poſſibilem; quando in pluribus locis Metaphyſicæ illos eſſe a materia abſtractos, atque incorporeos determinauit (vide q. 50. art. 1. & 2.) ſciebat enim Ariſtoteles taliter de Angelis determinans, quòd intellectus agens, atque poſſibilis dicitur per reſpectum ad phantaſmata (cùm ipſa ad intellectū agentem tanquàm colores ad lumen, & ad poſſibilem tāquam colores ad viſum comparentur): & conſequenter Ariſtoteles ipſe ſic determinans per hoc inſinuauit, quòd in Angelis non ſunt huiuſmodi intellectus: quandoquidem vbi non eſt corporeū, quod ſut materia non ſunt phantaſmata (vt patet). *Vtili. pro philoſoph.*
2 2° habes: quomodo per rationem prædictam ſententiam ab eo ibi inſinuatam & declares, & probes, & defendas.
3 3° vides: quomodo viciſſim ea hoc, & ſimilibus locis iuuetur concluſio præſens.

¶ NOTATIO. Pro ſeruitio aliquali articuli huius ſtat in ordine art. 591. 24. 391. 424. 281. 291. Item pro in corpore dicto ly in angelis, quia neque ſunt quandoque intelligentes in potentia tantum, reſpectu eorum &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum. D. Thomæ concordantias poſt annexas nume. 134. Item pro ly non poteſt in eis eſſe intellectus agens, & poſſibilis, niſi &c. vide ibi num. 136. 137. 146. Item pro in reſponſione ad 2m ly intellectus agentis eſt illuminare non quidem alium intelligentem, ſed &c. vide ibi num. 126. 147. *Pro ſtudio var. coor.*

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum in Angelis ſit ſola intellectiua cognitio.

279 CONCL. Angelis non poſſunt competere, niſi intellectus, & voluntas.

¶ PROB. [1] Quia intellectus, ac voluntas, non ſunt actus aliquarum partium corporis, aliæ autem vires ſunt; & Angeli nō habent corpora ſibi naturaliter vnita: [2] Quia hoc, quòd ſ. ſuprema intellectualis creatura ſit totaliter intellectiua, congruit ordini vniuerſi.

1m ex Auguſtino. *Sentit.* ℞. Secūdum opinionem ponētium angelos habere corpora ſibi naturaliter vnita: non, ſecundum opin. Aug. & ſecundum rei veritatem. §. Tunc &c.

Item ex Auguſtino. *Sentit.* ℞. Secundum quandam ſimilitudinem ſenſuum, ſecundum propriam acceptionem. §. Tunc &c. ut patet ex reſponſo ſecundo literæ ly Alio modo poteſt dici, quòd auctoritates illæ & conſimiles &c.

2m de maiori. *Experientiam.* ℞. Secundum ſimilitudinem cognitorum: non, ſecundum ſimilitudinem virtutis cognoſcitiuæ. § Tunc &c. Angeli enim, & homines per experientiam, cognoſcunt ſingularia: ſed Angeli non per ſenſum, vt homines. *Experientia.*

¶ NOTATIO. Diffinitio illa experientiæ ex Philoſopho ſumpta pro minori in argumento poteſt modo dicto competere angelo, ſi memoria ſumatur pro memoria intellectiua: non autem ſi ſumatur pro memoria ſenſitiua.

3m ex Dionyſ. *Fantaſia.* ℞. Secundum ſimilitudinem effectus: non, ſecundum veritatem potentiæ talis §. Tunc &c. licèt enim verè careant potentia tali, id eſt fantaſia: tamen falſam æſtimationem practicam habent de vero bono. Decipi autem practicè per intellectum, eſt effectus ſimilis effectui frequentiſſimo fantaſiæ. *Fantaſia fallax.*

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas rectè rationabiliter fuiſſe dictum a &c. vt ſup. q. 50. art. 1. & 2. & q. 51 art. 1. vide ibi. & applica benè. Illa enim iuuantur ab hoc articulo: Et mutuò iſtum iuuant articulum 2° habes quomodo per rationem &c. vt ibi, quantum ad præſens inſtitutum ſufficit. 3° vides quomodo ex his viciſſim iuuetur Angelica doctrina hæc, atque ſtabiliatur. 1 *Vtil. p S. Ecc. vt in locis hic alleg.* 2 3

¶ NOTATIO. Pro huius articuli ſeruitio qualicunque ſtat articulus in ord. 378. 261. 266. 389. 277. 291. 329. 287. 291. Item pro in corpore dicto ly de viribus animæ non poſſunt eis competere, niſi intellectus, & voluntas &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum ſancti Doctoris concordantias poſt annexas num. 136. Item pro ly Alio modo poteſt dici, quòd auctoritates illæ, & conſimiles ſunt intelligendæ per quandam ſimilitudinem, quia &c. vide ibi num. 766. Item pro ly Eſt enim in nobis experientia, dum ſingularia per ſenſum cognoſcimus &c. vide ibi num 442. *Pro ſtudio varis.*

Quæſtio. LV.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum Angeli cognoſcant omnia per ſuam ſubſtantiam.

CONCL. Angelus non poteſt cognoſcere omnia per ſuam eſſentiam: ſed oportet, intellectum eius aliquibus ſpeciebus perfici ad res cognoſcendas. 280

¶ PROB. [1] Quia ad hoc, quòd intellectus cognoſcat omnia per ſuam eſſentiam, oportet, quòd eſſentia ſua contineat in ſe omnia, ad quæ ſe poteſt extendere intellectus: & eſſentia angeli non continet in ſe omnia, ad quæ cognoſcenda ſe poteſt extendere ſuus intellectus: [2] Quia (ly ſed oportet &c) hoc relinquitur clarum ex ſupradictis: (probationes harum propoſitionum, vt alibi dictum eſt, patent in corpore).

¶ NOTATIO. Si angelus poteſt cognoſcere per intellectum omnia (vt ex obiecto intellectus patet): omnia verò hæc, vt quæ ſint naturaliter ab intellectu deſiderata, quandoque cognoſcet; & iſta omnia (vt dicit concluſio) per eſſentiam ſuam cognoſcere non poteſt: patet, quòd per aliquid aliud (Hæ ſunt ſpecies) ad huiuſmodi cognoſcenda perfici debet. Bene addicitur ly omnia: quoniam angelus per eſſentiā ſuam cognoſcit aliqua, id eſt ſeipſum. Inf. q. 10 art. 1 ad 1m.

1m ex Dionyſ. *Secundum propriam naturam mentis.* ℞. Tāquam virtutem natura ſua cognoſcitiuam: non, tanquam medium cognitionis. §. Tunc, &c. Nos enim loquimur de medio cognitionis: & nō de modo, quo niens conuenit angelo an ſ. ſecundum propriam naturam, vel non.

2m ex Philoſopho. *Idem* ℞. Eo modo, quo ex actu, & potentia fit vnum: non, eo modo, quo res vna eſt alia §. Tunc nihil contra. Nam ſicut ſenſus in actu eſt ſenſibile in actu &c. vt in litera.

3m de maiori. *Eſt in eo per modum eius, in quo eſt.* ℞. Vel perfectè, vel imperfectè. §. Tunc &c. imperfectè enim tantum omnia ſunt in angelo: & conſequenter imperfectè, id eſt ſecundum quandam cognitionem cōmunem illa cognoſcit per eſſentiam ſuam, vt arguitur. Nos autem de cognitione, qua cognoſcit perfectè, loquimur, tantùm.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, 2
rectè

Vtil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip. — rectè rationabiliter inſinuari a ſcripturis, q angeli non cognoſcunt omnia per ſuam ſubſtantiam; dum dicunt Iſai. 63. Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Item Pſ. 23. quis eſt iſte rex gloriæ? item Marci 13. De die illo nemo ſcit, neque angeli Dei: Item Epheſ. 3. Quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi in Deo, vt innoteſcat principatibus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Si enim cognoſcerent omnia per ſubſtantiam ſuam, cum ſubſtantia ſua ſemper illis vniformiter adſit, vniuerſa illa, quæ dicta ſunt, viderentur noſſe; ſcilicet & diem iudicij, de quo Mat. 13. & myſteria cuncta humanitatis Chriſti, de quibus Iſa. 63. cum Pſ. 23. atque Eph. 3. Super hoc ad Epheſios (ſi vis) DD. Hieronymum, & Criſoſtomum vide. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum illũ rationabiliter a ſcripturis inſinuatum declares, probes, & quantum expedit tuearis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 2 3

Pro ſtudio vari. over. — ¶ NOTATIO. Huic articulo qualitercunque ſeruit in ordine articulus 283 417. 338. 390. 276. 23. 85. 81. 415. Item pro in corpore dicto ly obiectum intellectus eſt ens vel verum commune &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 752. item pro in ad ſecundum ly intellectus in actu dicitur intellectum in actu &c. vide ibi nu. 761. Item pro in ad 3m dicto ly Deus per eſſentiam ſuam habet propriam cognitionem de rebus omnibus &c. vide ibi num. 472.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum angeli intelligant per ſpecies a rebus acceptas.

281 CONCL. Species, per quas angeli intelligunt, non ſunt a rebus acceptæ: ſed eis connaturales.

¶ PROB. [1] Quia oportet intelligere perfectionem ſubſtantiarum ſupremarum intellectualium, ſicut eſt perfectio in ſubſtantijs ſupremis corporalibus; Et in his ſupremis corporalibus naturaliter potentia perficitur totaliter per ſuam formam a principio receptam, ita vt nullam aliam formam ſubſtantialem expectet: [2] Quia modus eſſendi correſpondere ſolet modo operandi: Et angeli hoc modo ſunt, ſcilicet totaliter a corporibus abſoluti; immateriales ac in eſſe intelligibili ſubſiſtentes. (vide probationes horum propoſitionũ in corpore: vt alibi monuimus pro ſemper.)

1m de conſequentia prima. *Vel cauſa rei intellecta, vel cauſata a re.* ℟. Vel cauſata a cauſa rei. § Tunc &c. Tales enim ſimilitudines in angelo ſunt cauſatæ a cauſa rei, id eſt a Deo. Diuiſio igitur in argumento facta erat inſufficiens.

2m conſequentia. *Ergo lumen &c. ſenſibilibus.* ℟. Si prius reduceret ipſas ad eſſe formarum imaginatarum: non aliter. § Tunc &c. Nam angelus caret imaginatione: ideo non poteſt has reducere ſic. vide literam.

Item de poſt conſequentiam. *Intelligat per ſpecies a rebus acceptas.* ℟. Si indigeret eis. § Dato tamen, q eas poſſet abſtrahere: ſed non conceſſo (vt prima reſponſio habet.) vide reſponſum 2m, ly dato etiam q poſſet &c.

3m de poſt conſequentiam. *Fruſtra, &c.* ℟. Si moueretur ad cognitionem accipiendam: non, ſi mouetur ad operandum in loco. § Tunc &c. vt patet in textu.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl. ad intelligẽdas ſcripturas. — ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationẽ oſtendas, rectè rationabiliter inſinuatum eſſe a ſcripturis, angelos per ſpecies innatas cognoſcere, & conſequenter non per ſpecies a rebus acceptas; & hoc tunc quoniam dixerunt Ezechiel 28. Tu Cherub ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia. Nota ly plenus ſapientia. Loquitur ibi Deus ad primum angelum (ſecundum SS. Doctores:) & vocat eum Cherub, ac plenum ſapientia. Hanc ergo cognitionem magnã habebant tunc. Quando? A die (ſubinfertur ibi) conditionis tuæ. Igitur per ſpecies a rebus acceptas ipſam non habuit. Quod quidem ſecundum opinionem græcorum certum eſt: cum ſecundum illos Angeli ante mundum corporeum conditi ſint. q. 61. artic. 3. & conſequenter a die conditionis ſuæ non potuerint angeli intelligere illa creata per ſpecies ab iſtis acceptas. Nihilominus etiam ſecundum opinionem latinorum de angelis ſimul cum mundo corporeo creatis verum apparet: quòd illa tanta & extenſiua & intenſiua (de qua ibi propheta) cognitio rerum non fuerit in angelo per ſpecies a rebus acceptas. Non enim videtur veriſimile: q in vel quaſi in inſtanti potuerit angelus habere rerum cognitionẽ per ſpecies ab ipſis acceptas. Quid enim in tam breui ſpatio tot rerum ſpecies ab ipſis collegerit; vix intellectus noſter quiatè capere poteſt. Et tamen ibi per Ezech. dicitur: q tunc a die conditionis erat Cherub & plenus ſapientia. Rationabile ergo valde eſt: quòd ſcriptura per tale dictum innuere voluerit, quòd per ſpecies diuinitus a principio ſibi inditas intelligant angeli, & q omnium rerum ſpecies tales ipſi ab initio habuerint non a rebus, ſed a Deo acceptas. Id quod eſſe ibi rectè inſinuatum, per articuli præſentis rationem (vt antea diximus) habes quo modo oſtendas. 2° habes: quomodo per rationem idipſum declares, probes, & quantum expedit defendas. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibuſq; locis, firmetur articuli doctrina. 2 3

¶ NOTATIO. Articulo iſti vtcunque ſeruit articulus in ord. 87. 291. 293. 428. 373 455. 58. 494. 266. 284. 279. 288. 527.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſuperiores angeli intelligant per ſpecies magis vniuerſales, quam inferiores.

CONCLVSIO. Quanto ſuperior fuerit angelus: tantò per pauciores ſpecies vniuerſitatem intelligibilium apprehendere poteſt. 282

¶ PROB. Quia ſuperiora ſunt ſimiliora Deo in intelligendo, licet deficienter: Et Deus per vnum tantùm, id eſt per ſuam eſſentiam, omnia intelligit.

1m de maiori. *Vniuerſale* ℟. Acceptum a rebus: non, ante res præexiſtens quodammodo. § Tunc &c. Nam vniuerſales ſpecies angelorum nõ ſunt a rebus acceptæ: ſed ſunt rebus ipſis præexiſtentes ordine naturæ, quãuis non ordine cauſæ.

2m de antecedente. *In vniuerſali.* ℟. Vt ſe tenet ex parte rei cognitæ: non, vt ſe tenet ex parte medij cognoſcendi. § Tunc &c. angelus enim cognoſcit in vniuerſali ſecundo modo tantum: vt in litera.

3m de maiori. *Idem.* ℟. Rebus adæquatum: non, excellens § Tunc &c. Nam ratio vniuerſalis, quæ eſt in mente angeli non eſt rebus adæquata: ſed excellens: ideò per eam multa cognoſcuntur propria cognitione, vt in textu.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, a ſcripturis ſanctis rectè eſſe inſinuatum, rationabiliter (Nã ſenſus nunc immediatè illis dandus videtur probabilis, non omninò neceſſarius. Sic intellige ly rationabiliter, quãdo a nobis pluries, & ſupra & infra dictum inuenies in propoſito ſacrarũ ſcripturarum, vel ſynodorum: nè fiat error,) inſinuatum, inquam, eſſe, q angeli ſuperiores intelligunt per ſpecies vniuerſaliores, q̃ inferiores: Et hoc tunc, quando dicitur. Sap. 7. Sapientia eſt mobilior cunctis mobilibus. Audi: Germanus huius loci intellectus (q. 9. art. 1. ad 2m.) q ſapientia increata, quæ Deus eſt, produxit res graduatim, id eſt creauit res ſecundum quoſdam gradus differentes: ita ſcilicet q ſupremæ magis de ſimilitudine Dei participant, mediæ minùs, infimæ adhuc minus. Ex ſcriptura igitur iſta patet: q angeli ſunt ſimiliores Deo, quàm homines, & hi, quàm bruta: itemq; q inter angelos ipſi, qui ſunt ſuperiores, magis Deo aſſimilantur. Rationabiliter verò ſcriptura hoc velle videtur: q, ex quo ſuperiores illi ſunt inter creata Deo ſimiliores in eſſendo (quamuis deficienter) ſint etiam Deo ſimiliores in intelligendo: & conſequenter q, cùm Deus per vnam tantum ſpeciem (Hæc eſt ſua eſſentia) intelligit vniuerſa, angeli ſuperiores per pauciores ſpecies (licet per plures vna; & quæ nõ ſint ſua eſſentia) intelligãt, quàm inferiores. Huiuſmodi autem pauciores ad tot res cognoſcendas ſe extendentes, quot inferiores per plures cognoſcunt, ſunt ſpecies vniuerſaliores: vt patet in corpore. 2° habes: quomodo per rationem illum ſenſum ſcripturæ declares, probes, & quantum expedit tuearis. 3° vides: quomodo ex hoc, aliiſq; ſimilibus locis, viciſſim firmetur doctrina præſens. 1 Vtil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip. 2 3

Pro ſtud. vari. over. — ¶ NOTATIO. Pro articuli huius qualiquali ſeruitio facit articulus in ord. 281. 443 423. 85. item pro in corpore dicto ly oportet q eius formæ ſint vniuerſaliores quaſi ad &c. vide tab. magn. aur. concluſionum D. Tho. concordantias poſt annexas, num. 133. item pro in ad 1m dicto ly. & ſic cognoſcere aliquid in vniuerſali eſt imperfectius &c. vide ibi num. 316. item pro in ad 3m dicto ly prudentiæ quæ eſt in leone ad actus magnanimitatis &c. vide ibi nu. 1077.

Quæſtio. LVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angelus ſeipſum cognoſcat.

283 CONCL. Angelus per ſuam formã, quæ eſt ſua ſubſtantia, ſeipſum intelligit.

¶ PROB. Quia angelus (cùm ſit immaterialis) eſt forma ſubſiſtens ac intelligibilis actu: & ad hoc, q forma ſit principium actionis, nihil differt, quod ipſa forma ſit vel inhærens alicui, vel per ſe ſubſiſtens.

1ᵐ ex Diony. *Ignorant.* ℞. Falſe eſt textus. §. Tunc nihil contrà; vt patet.

Item ex Diony. *Ignorant.* ℞. Ideſt non perfectè cognoſcunt, ſecundum q res ab ordine diuinæ ſapientiæ procedunt: non, ideſt non perfectè cognoſcunt, ſecundum q in ſeipſis res illæ exiſtunt. §. Tunc nihil contrà. Tractatur enim nunc de naturali cognitione angelorũ reſpectu rerum, vt in ſeipſis exiſtunt: non, vt ab ordine diuinæ ſapientiæ procedunt. vide literæ 2ᵐ reſponſum ly quamuis euã litera antiquæ tranſlationis ſaluari &c.

2ᵐ de minori. *Singulare.* ℞. Materiale: non, immateriale. §. Tunc &c. Nam angeli ſunt ſingularia immaterialia. Et vltra hoc illa minor, ſcilicet ſingulare materiale nõ eſt intelligibile, verificatur tantùm & apud nos & in intellectione directa cognoſcentes. Nos enim, quia per ſpecies a rebus abſtractas cognoſcimus, non poſſumus intelligere directè ſingularia: &, ſi intelligimus ea, intelligimus per reflexionem. In angelis ergo non tenet illa propoſitio, cum per ſpecies abſtractas non intelligant: & conſequenter ſingularia, etiam materialia, poſſunt directè intelligere.

Singulare quomodo intelligatur.

3ᵐ de maiori. *Intellectus.* ℞. Secundum quod eſt in potentia: non, aliter. §. Tunc &c. vt patet ex litera. Adiunxit ſanctus Doctor in fine reſponſi ly actio intellectus non eſt eiuſdem rationis &c. Vt & oſtendat ſe nihil in argumento poſitũ relinquere intactum (quod ſui moris eſt:) Et ſimul oſtendat q illa minor propoſitio, ſcilicet nihil mouetur aut patitur a ſeipſo, non verificatur in actionibus immanentibus (ſecundum q in textum,) cõſequenterq; q hæc minor nõ affertur ad propoſitum.

Nihil non ſoluitur ſingulariter.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe virtualiter dictum a philoſopho, q angelus cognoſcat ſemetipſum. dùm, inquit, q eſt incorporeus omnino atque immaterialis. (Vide ipſum ſupra in appendice q. 50. ar. 1. & 2. & q. 51. ar. 1.) Nam tritiſſimum apud ſapientes eſt, q immaterialis res in ſeipſam conuertitur: vnde fit, q dicens angelum eſſe omninò immaterialem conſecretur affirmaſſe per hoc, q angelus conuertatur in ſemetipſum. Et cùm res immaterialis ſit intellectiua atq; intelligibilis in actu (loquendo de re immateriali omninò, ideſt etiam ſine materia naturaliter in qua) ſequitur: q illa conuerſio in ſeipſum ſit intelligere ſemetipſum. Philoſophus ergo per hoc, q angelum totaliter immaterialem decernit, ipſum ſemetipſum intelligere dicit: Et vtrique per ſametipſum. Non enim idem eſt iudicium de anima noſtra, & de ſubſtantijs, abſtractis, apud philoſophum. Nam anima noſtra naturaliter recipitur in materia: & ideò, licèt in ſe careat materia, habet materiam in qua. Hinc eſt: q licet in genere entium ſit in actu, tamen in genere intelligibilium eſt in potentia pura. Nam per materiam ſuam, in qua recipitur, ex ſenſibilibus extrà viſis format phantaſmata, & ex phantaſmatibus ſpecies intelligibiles abſtrahit: quibus & ſeipſam & alia intelligat. Secundum ergo ſeipſam conſiderata eſt ſicut tabula raſa in genere intellectiuorum ac intelligibilium: nè fruſtra videatur naturaliter vniri materiæ. E contrariò igitur angelus, quia eſt ſubſtantia totaliter abſtracta a materia, eſt in actu etiam in genere intelligibilium, & intellectiuus & intelligibilis. Ex eadem itaque radice ſecundum philoſophum procedit, & q ſe ipſum. & quod per ſeipſum intel-

Vel. p philoſophia.

2 ligat, quia videlicet eſt totaliter abſtractus à materia. 2° habes: quomodo per rationem illud dictum virtualiter philoſophi declares, probes, defendas. 3° vides: quomodo ex illo dicto, alijsq;

3 ſimilibus viciſſim iuuetur concluſio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum vnus angelus alium cognoſcat.

284 CONCL. Vnicuiq; angelo impreſſa eſt ratio ſuæ ſpeciei ſecundum eſſe & eſſentiale, & intelligibile ſimul (ita ſcilicet q eſt in natura ſua ſubſiſtant, & per eam ſe intelligant,) aliarũ verò naturarum tàm corporalium, quàm ſpiritualium, rationes ſunt ei impreſſæ ſecundum eſſe intelligibile tantùm (vt ſcilicet per huiuſmodi ſpecies impreſſas tàm corporales creaturas, quã ſpirituales, cognoſcant.)

¶ PROB. Quia quæ in verbo Dei præextiterunt, dupliciter ab eo fluxerunt (in intellectum ſcilicet angelicum, ac vt ſubſiſterent in proprijs naturis:) Et in verbo Dei ab æterno extiterũt rationes omnium tum corporalium, tum ſpiritualium creaturarum.

1ᵐ ex philoſopho. *Naturam.* ℞. cum naturis cognoſcendis non habeant affinitatem, qualem habent naturæ angelorum adinuicem: non aliter. §. Tunc &c. vt patet ex litera.

2ᵐ ex lib. de cauſis. *Cauſata, cauſa.* ℞. vt in ratione cauſæ, & cauſati, includitur ſimilitudo: non aliter. §. Ac ſi ergo diceret: vt omnis intelligentia ſcit quod ſupra ſe, & quod infra ſe: inquantum habet ſimilitudinem cum his. Tunc &c. Nam vnus angelus habet ſimilitudinem cum alio: vt ex ad primum, & hic ad 2ᵐ litera colligitur.

3ᵐ de antecedente quod vltimam partem diuiſionis. *Speciem.* ℞. ab angelo intellecto differentem ſecundum eſſe materiale, & immateriale: non, ab illo differentem ſecundum eſſe naturale, & intentionale. § Tunc &c. Secundum enim poteſt dici: non primum, vt patet in textu.

4ᵐ Sequela prima. *Sic ſequeretur &c.* ℞. Niſi eiuſdẽ rationis eſſet: quòd Deus & adderet aliquam creaturam vniuerſo, & aliquam ſpeciẽ angelo §. Tunc &c. Eiuſdem enim rationis eſt vtrunque: vt ſup. ex concluſionis probatione fundata in Auguſtino, & hic ex litera, habetur.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1 philoſophũ illum magnum (quicunque is tandem fuerit, meritò, in libro de cauſis propoſitione vndecima, dixiſſe: omnis intelligentia ſcit res quæ non corrumpuntur, ideſt in noſtro propoſito ſiſtendo omnis intelligentia cognoſcit aliam. Nam angelus quiſque, intelligentia ibi nominatus, eſt res: quæ non corrumpitur. q. 50. ar. 5. 2° habes: quomodo per rationem philoſophorũ 2 illud dictum in vero ſenſu declares, probes, defendas. 3° vides: 3 quomodo ex hoc, ſimilibusq; locis, viciſſim iuuetur concluſio.

Vel. p philoſophia.

¶ NOTATIO. Præſenti ſeruit articulo articulus in ordine. 164. 180. 262. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly differentia exiſtente tantùm ſecũdum diuerſos gradus &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt annexas, nu. 116.

Pro ſtudio vari. coor.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum angeli per ſua naturalia Deum cognoſcere poſſint.

285 CONCL. Angeli per ſua naturalia habent cognitionem de Deo: non tamen vident ipſius eſſentiam.

¶ PROB. Quia (cùm imago Dei ſit ipſa natura angeli impreſſa) angelus per propriam eſſentiam, inquantum eſt ſimilitudo Dei, Deum cognoſcit: Et ipſamet eſſentia angeli non eſt ſufficiens ad repræſentandum diuinam eſſentiam (cum nulla ſimilitudo creata ad hoc ſufficiat.)

1ᵐ ex Diony. *Cognitione.* ℞. Comprehenſionis: non, incomprehẽſionis. §. vnde in eadem auctoritate præmittit Dionyſius, ly comprehenſibili &c. Tunc nihil contrà: vt in concluſione patet.

2ᵐ de minori. *Attingi.* ℞. Comprehenſiuè, vel ita vt per naturam inferioris videatur eſſentia alterius: non aliter. §. Tunc &c. Nam angelus naturali cognitione attingendo Deum, non attingit comprehenſiuè eũ; neque videt ipſius diuinam eſſentiam, vt ait concluſio.

3ᵐ de maiori. *Duplex.* ℞. In hominibus: non. abſolutè. §. Tunc &c. Eſt enim triplex cognitio de Deo abſolutè loquendo. vnde totum reſiduum argumenti conceditur: & dicitur, quod angeli naturalis cognitio eſt tertia, vt habetur in corpore.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, meritò fuiſſe dictum a philoſopho illo magno (quiſquis ille fuerit) in lib. de cauſis propoſitione vndecima. omnis intelligentia ſcit res quæ non corrumpuntur. Item propoſitione 8. omnis intelligentia ſcit quod eſt ſupra ſe inquãtum eſt cauſata ab eo. Hoc eſt in propoſito loquendo. Angelus naturali cognitione (De

Vel. p philoſophia. & S. Ecc. contra ſuperbiam Ano morum.

(De hac tantum philoſophi loquuntur) intelligit Deū, inquantū ſua ipſius angeli eſſentia eſt quoddam quaſi ſpeculū Dei ſimilitudinē repræſentans vtpote à Deo ipſo cauſata. 2° hēs quō p rōnē

2 illa dicta phyloſophica declares, probes, defendas. 3° hēs,
3 quō p rōnē ſecundæ partis concluſionis diſſipes ſuperciliōſum vertiicē Anomœorū ſiue Anomæorū (Prat. Anomi ſiue Anomæi) inaniter iactantium, ſe comprehendere Dei naturā. Si.n. Angelus perſpicacioris vtiq; intellectus per ſua naturalia Dei eſſentiā nec videre nedū cōprehendere pōt: ſ multò minus homines omnes illi Anomœi eſſentiā, ſeu naturā Dei cōprehendere poterūt. Cæterū qm̄ hæc illorū tāta iactantia ēt. q. 12. art. 7. deriſa eſt, idcircò nil aliud ſtultio iuxta ſtultitiā eī dentes ad illā qōnē te remittimus, quorum, & ibi damnationē canonicā, poſt rōnē naturalē, comperies.
4 4° vides: quō ex his viciſſim omnibus inuenitur atq; ſtabilitatur concluſio.

¶ NOT. Articulo iſti fert, ſuppetias articulus in ordine 58. 481. 63. 84. 56. 61. Itē p in corpore dicto ly aliquid cognoſcitur p præſentiam ſuæ eſſentiæ in cognoſcente &c. vide tab. magn. concl. D. Tho. concordantias poſt inſertas num. 8. 8 Itē pro ly nulla ſimilitudo creata eſt ſufficiens ad repræſentandum diuinā eſſentiā, &c vide ibi num. 485. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly Dionyſ. loquitur de cognitione comprehenſionis &c. vide ibi numer. 566.

Quæſtio. LVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Angeli cognoſcant res materiales.

286 CONCL. Sicut Deus per ſuam eſſentiam materialia cognoſcit: ita angeli ea cognoſcunt per hoc, q ipſa per ſuas intelligibiles ſpecies ſunt in eis.

¶ PROB. Quia omnia materialia præexiſtunt in angelis ſimplicius ac immaterialius, quā in rebus; licet multiplicius, ac imperfectius quàm in Deo: & quicquid eſt in aliquo, eſt in eo per modum eius, in quo eſt (memento pro ſemp videre probationes harū propoſitionum in corpore.)

1^m^ de maiori. *Intellectum.* ℞. Secundum ſpēm intelligibilē: non, ſm ſuum eſſe craſſum exterius. §. Tunc &c. Nā ſpēs intelligibiles rerū materialiū, ſiue (quod in idem redit) res materiales per ſpecies ſuas intellectum angelorum perficiunt: & hoc ſufficit ad intelligendum aliquam rem.

2^m^ ex gloſſ. 2. Corin. 12. *Per ſui eſſentiam* ℞. vt intellectum in intelligente, nō ſemper, ſm ſuum eſſe reale. § Tunc &c Nam eſſentiæ materialium, ſm q intellecta in intelligente, i. ſm ſpēs ſuas intelligibiles, ſunt in angeli mente: licet, ſecundum ſuum eſſe reale extra, ibi non ſint.

¶ NOTATIO Aliquæ tamen eſſentiæ, & ſm ſuum eſſe reale, & ſm eſſe intelligibile, ſunt in intellectu (ut Deus reſpectu beatorum,) & hæc viſione intellectuali vīr. Quando autem aliquæ (puta Deus reſpectu uiatorum; vt ſic) ſunt, tantum, ſecundū eſſe reale extra, in intellectu; iſtæ non vīr viſione intellectuali. Ecce ergo, q aliqua eſſe per ſui eſſentiam, nullo alio addito, in intellectu non facit, q illa cognoſcantur viſione intellectuali. Simile argumentum ſupra quæſt. 12 articu. 11. in ad 3^m^. ſoluitur vide ibi.

3^m^ de antecedente. *Intelligibiles in actu.* ℞. per reſpectum ad intellectum accipientem cognitionem à rebus: non, per reſpectum ad intellectum non accipientem cognitionem ab illis. §. Tunc &c. Non n. intellectus angelicus, ſicut nec diuinus, accipit cognitionem à rebus.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas, 1 philoſophum illū (quiſquis ille ſit fuerit) rectè dixiſſe, in libro de cauſis propoſitione octaua, q oīs intelligentia ſcit, quod eſt ſub ſe, inquantum eſt cauſa eius. Res materiales verò eſſe infra Angelum, quis neſciat? Dicitur autem intelligentia creata eſſe cauſa eorum, quæ ſunt ſub ſe, inquantum habet ſimilitudinem illorum, puta ſpecies intelligibiles illorum naturam ſimilitudine ſua repræſentantes (vt in hoc articulo ad ſm) ēt q res ipſas nō intelligentia illa, ſed ſolus Deus, creauerit. Expoſi. in hæc ad librum de cauſis plano ſenſu habetur à D. Tho. q. 56. art. 2. ad ſecundum: vbi ſic, reſpōdendo ad illam propoſitionem de cauſis formalia verba leguntur. Dicendum quòd ratio cauſæ & cauſati non facit ad hoc, quòd vnus Angelus alium cognoſcat, niſi

Util. pro philoſophia.

ratione ſimilitudinis; inquantum cauſa & cauſatum ſunt ſimilia. & ideò, ſi inter angelos ponatur ſimilitudo abſq; cauſalitate, remanebit in vno cognitio alterius. Hæc ibi. Et quidē iuſtè. Nam, ipſo met libro referente in 3 propoſitione vndecima, omnis intelligentia ſcit res quæ non corrumpuntur, & conſequenter vna ſcit aliam: & tamen vna (Dempta prima, quæ increata eſt) non cauſat aliam, ſeu non eſt effectrix alterius, etiam ſecundum Ariſtotelem benè intellectum. Hic namq; 12. metaph. tex. 38. dicit, q ex vno principio dependet cœlum & tota natura. Huic dicto ſi addideris illam propoſitionem commētatoris Auerrois, in libro de ſubſtantia orbis, ſcilicet. In ſeparatis à materia. A. cuicunque eſt cauſa finalis illius eſt & effectrix, conſpicies profectò q intelligentia illa prima, de qua idem philoſophus in hac radice vnus ergo princeps, eſt oium aliarū effectrix. Eſt.n. Deus benedictus, tota ſchola Commentiſtarum concedente, cauſa finalis intelligentiarum à materia, vtique ſeparatarum: ergo & effectiua illarum. Alioquin ſi ſequela hæc negaretur; quomodo prædictum Commentatoris axioma, ſcilicet In ſeparatis à materia. A. cuiuſcunque eſt cauſa finalis, illius eſt & effectiua; poterit eſſe verum? Eſt ergo etiam ſm Ariſtotelis ſenſum per ſuum commentatorem expreſſum Deus cauſa efficiens intelligentiarum, & conſequenter vna creata non eſt efficiens cauſa alterius, & conſequenter. D. Thomas benè etiam ſecundum peripateticos expoſuit ſupra propoſitionem illam libri de cauſis. 2° 2
habes: quō per rationem dictum illud phyloſophicum declares, probes, & in vero ſenſu defendas, 3° vides, quomodo ex hoc, ſimilibusq; locis, inuenitur concluſio. 3

¶ NOT. Articulo huic vtcunque ſuffragatur in ordine articulus 534. 882. 461. 893. 84. 284. 481. 167. Item pro in reſponſione ad ſecūdum dicto ly obiectum intellectus eſt quod quid eſt, circa quod &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt inſertas num 751.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Angelus cognoſcat ſingularia.

CONCL. 1^a^. Sicut homo diuerſis viribus cognoſcitiuis cognoſcit omnium rerum genera, intellectu quidem vniuerſalia & immaterialia, ſenſu autem ſingularia, & corporalia: ita angelus per unam intellectiuam uirtutem vtraq; cognoſcit. 287

¶ PROB. Quia angelus ordine naturæ eſt ſupra hominē: & ordo rerum hoc habet, q quāto aliquid eſt ſuperius, tanto habet virtutem magis vnitam atque ad plura ſe extendentem: quā ſe extendant virtutes multæ rei inferioris (vt patet de ſenſibus in homine.)

¶ CONCL. 2^a^. Angeli per ſpecies a Deo inditas cognoſcunt res non ſolum quantum ad naturam vniuerſalem, ſed et ſecundum earum ſingularitatem.

¶ PROB. Quia ſicut à Deo effluunt res, vt ſubſiſtant in naturis proprijs, ita etiam, ut ſint in cognitione angelica. & effluunt a Deo non ſolum quantum ad naturam vniuerſalem ſed etiam quantum ad earum ſingularitatem.

1^m^ ex Philoſopho. *Intellectus.* ℞. Intelligens per abſtractionem: non, intelligens ſine abſtractione. §. Tunc nihil contra. Non. n. intellectus angelicus, ſicut nec diuinus, intelligit per abſtractionem: vt habes ex ſecunda concluſione.

2^m^ de maio. *Aſſimilationem.* ℞. Vel in genere, uel in ſpecie, vel in aliquo accidente: vel ſicut ſuperius habet ſimilitudinem cum inferiori. §. Tunc &c. Angeli enim cum his materialibus eſt ſimilitudo vltimo modo tantum: habes in litera.

3^m^ de probatione vltimæ partis minoris. *Vniuerſales.* ℞. A rebus cognoſcendis abſtractum: non, ante illas præexiſtens ſecundum excellentiā. §. Tunc &c. Nam ſpecies illæ angelorum ſunt uniuerſales ſecundo modo tantū: vt n. ſupra q. 55. art. 3. ad primum, & tertium. Vnde formaliter breuius loquendo, neganda eſt pars illa minoris ſcilicet. Neque per vniuerſales. Angelus. n. cognoſcit per ſpecies vniuerſales.

APPENDIX.

¶ EX articulo hēs 1° quō per rationem interimas hæreſim in 1 principio corporis recitatā, quæ attribuitā quibuſdā Auerroi, dicētē; q angeli nō cognoſcunt ſingularia. Nec mirū de hac attributione quoniam & Auerroes negauit, q Deus cognoſceret ſingularia: vt habes. q. 14 artic. 11. 2°. habes: quomodo per rōnem oſtēdas, hāc in ecclīo damnari a ſacr. litteris pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus uijs tuis. Nota ly

Util p ſr. Eccl contra hære. Auer. dā. a ſcript. multis.

re, ly omnibus, ly tuis. Hinc enim vides; quòd angeli ſingularia etiam minuta diſtinctè cognoſcunt, cum de his prouidentiæ, ſeu prouidentiæ diuinæ executionem. (Hæc eſt illorum cuſtodia de ſubus creaus,) diligentiſſimè exequantur iuxta illud Eccleſ. 5. Ne dicas coram angel. non eſt prouidentia, & illud Hebr. primo, omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis: Item à Gen. 16. 21. 22. 24. Item ab Iudicum. 2. 6. 13. Item à Numer. 22. Item ab Exod. 14. 23. 32. Item à 2. Reg. 24. Item 3. Reg. 19. Item à 4. Reg. 1. 19 Item a Tobi 3. 5. & poſt quaſi per totum librum. Item a Iudi. 13. Item a Pſalmus 34. Item a Daniel. 3. 13. 14. Itē a Zachar. 1. 2. Item a 2. Machab. 11. 15. Item a Matth. 1. 2. 28. Itē a Luc. 1. 2. 7. 22. Item a Ioan. 5. Item ab Actuum. 5. 8. 12. Item ab Apocal. 1. 7. 9. 10. 18. Item a plurimis alijs ſcripturæ locis ubi angelos hominibus, vel ad colloquendum, vel ad confortandū, vel ad protegendum vel ad, &c. apparuiſſe comperies. Hæc autem ſingillatim circa humana non facerent angeli, niſi ſingularia cognoſcerēt. Vnde à ſcripturis in omnibus his locis, tanquā à præſupponentibus cognitionem angelicam de ſingularibus, damnata intelligitur prædicta hæreſis faciunt hæc loca citata et pro q. 51. art 2. vbi definitur; q angeli aſſumunt quandoq; corpora, &c.

3 3º habes: quomodo per rationem hæc ſcripturarum loca, pro quanto angelorum cognitionem de ſingularibus præſupponunt, & declares, & probes, & defendas. Nota verò pro rē per iam pro hucuſque, a principio ſummæ dictis, quàm ad finē vſque dicendis: quòd hic, iterùm annotaſti. Nam, vltra quòd dānatos errores, vel per ſcripturas, vel per Concilia aut ſummos Pontifices (prout occurrerit) fuiſſe meritò, per rationem oſtendis, potes per eaſdem occurrentis, articuli rationem dicta illa, vel ſcripturarum, vel ſummorum Pontificum, vel Conciliorū, & declarate, & probare, & in ſuo bono ſenſu, ab hoſtibus defendere. Huius ergo vtiliſſimæ notationis memento ſemper, & hanc in practica frequentiſſimè (prout decet) exerceas: etiam,

Vtil et vniuerſaliſſima nota tio.

4 quòd amplius nullibi repetetur. 4º vides: quomodo ex his viciſſim firmetur iſta. D. Thomæ doctrina.

¶NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit articulus in ordine. 279. 262. 541. 85. 90. 182. 286. 432. Item pro in ad ſecundum dicto ly ſed ſicut ſuperius habet ſimilitudinem eum inferiorum, &c. vide tab. mag. concluſionum ſancti doctoris, concor. inſertas num. 2146. Item pro ly in Deo eſt ſimilitudo omnium, & quantum ad formam & quantum, &c. vide ibi numer. 471.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angeli cognoſcant futura.

288 CONCL. 1ª. MOdus cognoſcendi futura in ſuis cauſis, adeſt angelis & tanto magis, quàm nobis, quanto magis rerum cauſas, & vniuerſalius & perfectius cognoſcunt.

¶PROB. Quia angeli cognoſcunt cauſas futurorum euētuum, vel neceſſariò, vel vt in pluribus, ab eis dependentium: Et vbi cognitio cauſæ, ibi cognitio euentus, ſecundum proportionem, id eſt cauſæ cognitio maior, ibi euentus cognitio maius, quatenus à cauſa dependet. (Patet.)

¶CONCL. 2ª. Non poteſt ab aliquo intellectu creato cognoſci futurum, vt in ſuo eſſe.

¶PROB. Quia omnis intellectus creatus deficit ab æternitate, & in ſola æternitate (cum æternitas ſimplex toti tempori quantumcunque minimo ipſum includendo per excellentiam, adſit) futura omnia, vt in ſeipſis ſunt, præſentialiter videntur.

Rō demōſtratiua q ad cognitionis accreſcit Deo q ad uētum ſuturum.

¶NOTATIO. vide circa hoc pulchra, & bona, q. decima artic. primo: & q. 14. ar. 9 & 13.

1m de minori. *Futura.* R. vt in cauſis ſuis: nō, vt in ſuo ipſorum eſſe. §. Tunc &c. vt in litera patet.

Item de minori. *Cognoſcunt.* R. Per reuelationem diuinam, non naturaliter. §. Tunc nihil contra. vide ſecundum reſponſum ly, vel Deo reuelante.

¶NOTATIO. iſta reſponſio ſecunda, quæ reuelationē concernit intelligitur de cognitione futurorum, vt in ſeipſis: nō vt in cauſis ſuis. Naturaliter enim ab hominibus & angelis poteſt cognoſci futurum, vt in cauſis ſuis: vt dicit prima reſponſio, & prima concluſio. Intelligi etiam poteſt iſta reſponſio ſecūda de cognitione futurorum, vt in cauſis ſuis: quatenus tamē vt in paucioribus ea eis proueniunt, non quatenus ex eis vel neceſſariò, vel vt in pluribus fiunt. Licet enim naturaliter cognoſcere poſſit intellectus creatus futura, vt in cauſis ſuis modo 2º iſto: tamen caſualia penitus, & fortuita, per reuelationē tantùm cognoſcit quando cognoſcit.

2m de minori. *Tempus.* R. Quod eſt menſura corporalium motuum: non, quod eſt ſucceſſio intelligibilium conceptuum. §. Tunc &c vt patet in calce textus.

¶NOTATIO. loquimur hic de cognitione naturali angeli reſpectu aliarum rerum à ſe: & ideo illi auctoritati (ſcilicet purificatur intelligentia æternitati.) Diuus Thomas nunc reſpondere non curauit. Nam huiuſmodi auctoritas loquitur de eſſe naturali angeli, uel etiā de cognitione angeli reſpectu ſuiipſius. (Nam cognoſcit ſeipſum per ſuam eſſentiam ſupra. q. 55. art. 1. infra q. 60. art. 4. ad 1m.) vel etiam de cognitione ſupernaturali beata: ideò non attingit intentum articuli præſentis. Vide ſupra q. 10. art. 3. & 5. ſed maximè ad primum utriuſq;. Et inde excipies ſenſum auctoritatis præmiſſum.

Purificat intelligentia æterna ſa i. quo.

3m de minori. *Species vniuerſales.* R. Conſideratæ quantum eſt de ſe: non, quantū eſt ex parte rerum cognoſcendarum. §. Tunc &c. Nam ad hoc, q fiat cognitio requiritur non tantum cognoſcens cum requiſitis ex parte ſui, ſed etiam res cognoſcenda cum requiſitis ex parte ipſius rei.

4m de maiori. *Ita.* Reſp. Quantum ad aſſe diſtans: non, quantum ad participare actualiter aliquam ſpeciem §. Tunc &c. Nam ſimilitudo hæc adducta non tenet in eo, in quo adducitur; licet teneat in alio, vt patet in textu.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1º: quomodo per rationem conuellas errores Mathematicorum, & Chaldæorum (Codice de maleficis, & Mathematicis) putantium: certa, & immutabilia, quæ ex aſtrorum curſu ſemel ipſi collecta cenſerent, ſi enim neque angeli certò cognoſcunt futura, de quibus tamen angelis veriſimilius videtur q ex tali concuſſu ſaltem illa cognoſcerent: profectò articulus iſte contra Mathematicos ex ratione, & quidem à fortiori, pugnat. Item conſequenter quomodo, &c. errores Augurum (Prat. Augures.) qui diuinationes ex garritu auium, & euentus ex eis futurorum timabantur, Si enim neque angeli, &c. vt ſupra, &c. ex tali garritu, &c. vt ſupra. Item errorem Algazelis (Directo. inquiſit. 2. par. q. 4.) dicentis: q ex conditione corporum cœleſtium futura pendent in tantum, q ſi quis totā conditionem cœleſtis harmoniæ haberet, plenè cognoſceret tā præterita, quàm futura Si enim neq; angeli, &c. vt ſupra, &c ex talis harmoniæ cognitione, &c. vt ſupra. 1

Vtil. p B. Eccl. contra here. Mat. &c. damnatos à ſcrip- ris à Deo.

2º habes; quomodo per rationem oſtendas, hos omnes meritò dānari à ſcripturis Iſai. 2
41. Annunciate, quæ uentura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dij eſtis uos. Tale quid mendaciter promiſiſſe demonem parētibus noſtris opinor, quando Geneſ. 3. dixit, Eritis ſicut Dij ſcientes bonum & malum. Hoc eſt, vt ipſe fortè intendebat: Scietis, q uentura ſunt in futurum tam de bono quàm de malo. Vnde, quia ſaltem Eua credidit ſerpenti in hoc, & ex talis ſcientię deſiderio vetitum pomum comedit (comedit quidem, & Adam; ſed ex hoc motus, nè contriſtaret delitias ſuas) ideo dictum puto communiter propter illud, q Eua voluit ſurripere diuinitatem Dei. Proprium namque ſolius Diuinitatis eſt ſcire certò futura. Item damn. ab Iſa. 46. Ego ſum Deus, & non eſt vltra Deus nec eſt ſimilis mei, annuncians ab exordio nouiſſimum, & ab initio quæ necdum facta ſunt; dicens conſilium meum ſtabit. Hæc ibi. Ecce, q Deus dicit ſibi ſoli conuenire annunciatio certa & infallibilis futurorum. Non tantum enim dicit ly annuncians, &c. Sed etiam addit ly conſilium meum ſtabit. Ac ſi patētiſſimè dicat. Meum annunciare futura quantumcunq; e diſtantia & minima (Hoc ſignificatur per ly nouiſſimum & ly necdum facta ſunt) erit ſtabile: i. habebit ſtabilem firmā inconcuſſam euentus veritatem, & hoc, quia mea cognitio de futuris eſt omnino infallibilis. Ergo ex hoc damnantur omnes hi; qui cognitionem futurorum in ſeipſis, vel futurorum contingentium (de quibus articulus,) certam ab alio à Deo tribui uni naturali ſcilicet viuenti habitam. Item damn. à &c. vt q. 14. art. 9. & 13 & q. 10 art 1. & q. 70. art. 2. Tacet: q C. de Maleficis & mathematicis damnantur eorum prædictiones diuinatoriæ, de quibus ſupra in principio appendicis. Item damn. à Deuter. 18. Non ſit, q phitones conſulas neque diuinos. Per diuinos intellige hic eos, qui diuinitate ſe plenos ſimulant, & aſtuta quadam fraudulentiæ hominibus futura coniectant. Diuinatio enim hic non dicitur ſi quis prænunciet ea, quæ ex neceſſitate eueniunt (vt ortum ſolis cras mane) vel vt in pluribus quæ ratione non tantum Angelica ſed & humana cognoſci poſſunt, uerum hic qui indebito modo, i. abſque reuelatione diuina ſibi uſurpat prænunciationem futurorum contingentium euētuum, quod ſoli Deo conuenit. Item ab Apoſtolo Rom. 1. Euangelium, quod ante promiſerat. Ecce, q Apoſtolus ex eo, q Deus futura talia certò prædixit.

dixit, quæ (in cuius ſignum illa promiſit,) quæ poſtea infallibiliter ad plenum, cõpleta ſunt ex eo, inquàm, Apoſtolus pro firmiſſimo vult haberi, & q Deus eſt Deus, & q Euangelium eſt à Deo. Hæc prædicta pro tanto hic adducta ſint, pro quanto oſtenditur ex his eſſe error eo ſpliciter dãnatus dicere: q angeli futura cognoſcant aliter, q̃ in concluſionibus articuli.
3 3°. habes quõ per rõnem hæc ſcripturarum loca, pro quanto, &c. vt ſup. art. 2. in appendicis vniuerſaliſſima notatione, ad propoſitum
4 hoc benè applicãdo. 4°. vides: quõ ex &c. firmatur articulus.

¶ NOT. Pro in corp. dicto ly iſte modus per coniecturã cognoſcendi, futura adeſt angelis, &c. vide tab. mag. concl. D. Tho. con. poſt inſertas, num. 441.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Angeli cognoſcant cogitationes cordium.

189 CONCL. 1ª. Cogitatio cordis in ſuo effectu conſiderata nõ ſolum ab angelo, ſed etiam ab homine cognoſci poteſt.

¶ PROB. Quia effectus cogitationis cordis, etiam quodammodo occultus, poteſt cognoſci ab angelo & homine patet in litera.

¶ CONCL. 2ª. Cogitationes, prout ſunt in intellectu, & affectiones, prout ſunt in voluntate, ſolus Deus cognoſcere poteſt.

¶ PROB. Quia (cum cogitatio ſcientiæ, etiam habitæ p ſpecies intelligibiles in ſe ipſo exiſtentes, tunc ab homine exeat, quando voluntas vult) cogitare à voluntate pendet: & voluntas creaturæ ſoli Deo ſubiacet, ac in ea ſolus ipſe operari poteſt. (probationes ſingularum propoſitionum, quod & ſemper obſeruare debes, vide in corpore articuli.)

1ᵐ ex Gregorio. *Perſpicabilis: attenditur: penetratur.* Reſp. Quantum ad cognitionem cogitationis ſeu mentis, ex effectu: non, quantum ad cognitionem cogitationis, ſeu mentis in ſe. §. Tunc &c. Nam. B. Grego. per hmõi intendit monſtrare, q groſſities non impediet tunc; & q intellectus vnius cuiuſq; beati erit pſpicacior, q̃ nũc: non aũt, q vnus mentem alterius, prout in ſe ipſa, cognoſcet. Ideò non infringit iſtam ſecundam concluſionem: ſed exaltat iſtam primam.

Cogitatio quid ſit.

2ᵐ de conſequentia prima. *Species intelligibilis.* ℞. Quo ad eſſe ſuum in mente: non, quoad vſum actualem ipſius in mẽte. §. Tunc &c. Nam cogitatio conſiſtit in vſu ſic, vel ſic, actualiter ſpeciebus habitis: non aliter.

3ᵐ de maiori. *Similiora* ℞. Non tamen cognitioni eius ſubiacentia, prout in voluntate ſunt & intellectu: ſicut ſunt fantaſiata, & corporalia, ſtm q quandoq; ſequuntur ſolum impreſſionem corporalem. §. Tunc nih. &c. vt patet in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe dictũ a ſcripturis. 1. Reg. 16. homo videt ea, q̃ patent Dñs aũt intuetur cor. Vbi p hoc nomen homo, intelligit ẽt quis alia creatura, id qđ licet ibi nõ explicet, tñ alibi explicatum eſt. Nec tibi mirũ ſit, ſi a lterius loci dictũ adducat pro gloſſa iſtius: qm̃ tota Biblia ſacra ab vno primo anthore, i. à Spiritu ſancto, eſt; & conſequẽter oĩa ſibi ſunt cõſona, nõ ſeiunicẽ declarantia, oĩa ſibi mutuò npẽ ferentia, & breuiter tanq̃ multa membra in vno ſolo corpore ſibi viciſſim deſeruientia. Hoc tibi ſit memoriale perenne. Pro gloſſa igitur canonica p̃dictæ ſcripturæ accipe aliã; & videbis vera eſſe, q̃ pro declaratione attulimus. Ecce Hieram. 17. dr̃ ſic: prauũ eſt cor hoĩs & inſcrutabile. Et qs cognoſcet illud? Ego Dñs ſcrutans renes & corda. Hęc ibi. Ad q̃ſitum illud vniuerſaliſſimũ, Quis cognoſcet illud, potuiſſet rñdere propheta; Ego Dñs, & angelus, vel ſaltẽ & angelorũ primus; ſi ẽt angelus, q ipſũ cognoſceret cogitationes cordiũ. Per illud ergo rñſũ apertè monſtrat q cogitationes cordiũ agnoſcere, ppriũ ſolius Dei eſt. Itẽ Hebr. 4. dr̃, de filio Dei ſic: viuus eſt ſermo Dei & efficax & penetrabilior oĩ gladio ancipiti; & ptingẽs vſq. ad diuiſionẽ alæ ac ſpũs compagũ quoq; ac medullarũ; & diſcretor cogitationũ, & intẽtionũ cordis. Vbi videtur, tanq̃ ſoli Deo peculiare tribuit cognoſcere cogitationes cordis. vide pulchrã ibi expoſitionẽ doctoris Angelici. Itẽ tanq̃ quoddã ſingulare Apoſtolus dat Deo dicẽs Rom. 8. Qui aũt ſcrutat corda Deus. Itẽ 1. Cor. 2. q ſunt hoĩs nemo nouit, niſi ſpũs hoĩs, q eſt in eo. Per ly nemo, aĩa creata alia ab hoĩe illo intelligit. Vnde quaſi exponendo, dr̃ Actuũ primo. De⁹ q ſolus noſti corda hoĩum. Quid clarius? Itẽ 1. Cor. 14. ſi oẽs pphẽt in Eccleſia intret aũt infidelis vel idiota, ab oĩbus cõuincit ab oĩbus iudicat, qa occulta cordis eius manifeſta fiũt; & cadẽs in terrã adorabit Deũ pnũtiãs qa verè Deus in vobis eſt. Ecce: q ẽt infidelis ex eo, q alij cognoſcunt occulta cordis ſui, cõfitet q Deus verè eſt in illis. Ac h tãq̃ ab ipſa veritate coactus dicat nulla creatura virtute ppria cognoſcit cordiũ occulta ẽt pñtia; ſed ſolus Deus, & virtute eius qcũq; illa cognoſcit.
2 2° hẽs quõ p rõnẽ illas ſcripturas, p quãto relegãt angelos à cognitione cogitationũ cordis, declarẽs pbes, ac in vero ſẽſu defendas.
3 3° vides: quõ ex his viciſſim pñs doctrina Thomiſtica firmetur. Supradictæ, ac in ſradicẽdæ, oẽs & ſingulæ appẽdices viuaciſſimũ veraciſſimũq; teſtimoniũ ſunt cõtra execrabilẽ hæreſim impijſſimi Hermani Hiſſuich, (ſup. q. 1. ar. 1. & q. 13. ar. 4.) pluſq̃ blaſfemo ore euomẽtis; q Biblia eſt ficta, nõ diſtincta, fatua, delirũ Euãgeliũ, fides fabuloſa Dñ. n. i appẽdicibus vniuerſis mõſtrat, q p rõnẽ (de qua p tũc. D. Tho. in art.) rectè tauxerũt tale qđ vel ſcriptura, vel ſummi Põtifices vel õcilia in fidei ſymbolis, cõfeſſione &c. tñc aptiſſimè p veritatẽ cõuincit irrefragabiliter impudẽtiſſima ſtultitas huius hoĩs diabolici (vt patet.)

Aurea notatio, & validiſſima cõtra &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Angeli cognoſcant myſteria gratiæ.

CONCL. 1ª. Cognitione naturali myſteria gratiæ angeli cognoſcere non poſſunt. 190

¶ PROB. Quia myſteria gratiæ ex pura Dei volũtate dependent: & angelus non põt cognoſcere ea, quæ ex pura Dei voluntate dependent (patet à fortiori de uno reſpectu cogitationis alterius angeli.)

¶ *Corollarium.* Quieſcant ergo curioſi inueſtigare, quæ ex pura Dei voluntate dependant (Hæc ſunt ſecreta fidei, prædeſtinatio: quare hunc trahat, & illum non trahat; & cætera huiuſmodi) qm̃ & præſumptionis peccato ſe inuoluunt: & nunq̃ (vt ex probatione patet) ad talium cognitionem peruenient.

Contra curioſos &c.

¶ CONCL. 2ª. Cognitione ſupernaturali cognoſcunt angeli myſteria gratiæ: non quidem oĩa, nec æqualiter oẽs: ſed ſecundum quòd Deus voluerit eis reuelare.

¶ PROB. Quia Apoſtolus (1. Cor. 2.) hoc dicit de hominibus quibuſdam: & quicquid homines cognouerunt de myſterijs gratiæ per diuinam reuelationem, multò excellentius aſt angelis reuelatum (patet in ad tertium.)

1ᵐ de minori. *Hoc.* ℞. Conſideratum in generali: non, quantum ad ſpeciales conditiones omnes. §. Tunc &c. vt patet ex ſecunda concluſione. & notaq; q nec ẽt myſteriũ hoc ſicut nec alia, cognouerunt in generali cognitione naturali; vt ex prima concluſione patet.

2ᵐ de minori. *Vident.* ℞. Non tamen comprehendunt. § Tunc &c. Licet n. comprehẽdere aliquid ſit videre quicquid in eo latet: non, tamen ita eſt de videre, vt patet. q. 12 art. 1 & 7.

3ᵐ de minori. *Myſteria gratiæ.* ℞. Conſiderata in generali, magis & minus: non, quantum ad oẽs conditiones ſpãles. §. nobis ergo, & angelis etenim p tpum ſucceſſiones diuinæ cognitionis augmentum. Tunc &c. patet in ſecunda concluſione. Nota quoq; q ſi ẽt nõ cognouiſſent æqualiter quãtũ ad oẽs ſpãles conditiones, cognouiſſent cognitione ſupnaturali, ſicut ẽt, qñ in gñali, magis vel minus, cognouerũt. Ideò nõ infringitur ex his prima cõcluſio. vide ad 1ᵐ.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem tanquàm à fortiori expladas errorẽ Algazelis (Direct. inquiſ. 2. p. q. 4.) dicẽtis, q pphetia eſt cognitio futurorũ, q̃ naturaliter ineſt nobis: Itẽ illũ Auerois (Dir. ibi.) dicẽtis, q pphetia eſt naturalis, qa ab vltima intelligẽtia deriuat. Itẽ illũ Rabbi Moyſis (Dir. ib.) dicẽtis, q ad gratiã pphetiæ hõ põt ſufficiẽter ſe diſponere; & Deus nõ eligit in pphetãdo aliquẽ ſingulariter, ſed illũ, q ſe ad id diſponit p ſua naturalia. Vnde iſte Rabbi viſus eſt p hoc velle: Diuinã gratiã dependere ex operibus noſtris: id qđ eſt ẽt Pelagiana hæreſis. Hi oẽs rõne cõfutant, ceu à fortiori, & quaſi in radice: Si. n. naturalis cognitio angelorũ nõ attingit myſteria gratię q̃ vtiq; pphetis p reuelationẽ cõicata ſunt ex quorũ ẽt cognitione prophetia præſertim nominat: multò minus cognitio naturalis myſteriorũ gratiæ, hoĩbus aderit, & p cõſequẽs pphetia ipſis neq. naturalis erit, neq; naturaliter inerit. Quòd ſi ex articulo perſpexeris, q angeli prophetis, quoad myſteriorum gratiæ cognitionẽ aſſimilantur fateberis ẽt q p̃dicti errãtes dũ prophetiã naturã ẽ dñt eſſe hoĩbus, ſimul virtualiter à ſimili dñt, q eſt naturalis angelis & cõſequẽter fateberis, q ex cõfutatione errorũ illorũ circa hoĩum prophetiã cointelligẽdũ a ſimili erit errores ſimiles de angelis cõfutari 2ᵐ hẽs tñ quõ p rõnẽ oſtẽdas, oẽs hos ritè dãnari ab ipſomet inquiſitorũ directorio ibi dicẽte ſic: antiq philoſophi, vt Platonici: Stoici, Pythagorici, Epicurei, ſ gñali, Ariſtoteles, Auerroes, Auicenna, Algazel. Aiundu, Rabbi Moyſes in ſpãli, multos errores & hẽſes cõtra fidẽ ſanctã noram poſuerũt: qđ patet prequẽdo, vt ſequitur Poſt q̃ verba directorij ipſum enumerat errata p̃dictorũ, vt retulimus. Itẽ a ſcripturis. 2

Vtil. p S. Eccl. ad ĩtellig. tñ ẽdũq; ſcripturas. Memoria le perẽne.

Vtil. p S. Eccl. contra hær. Alg. &c. damn. &c.

ſ.cor.2. Quæ Dei ſunt, nemo nouit niſi ſpiritus Dei. Pertinét'a nũt ad prophetiam q̃ neſciat eſſe Dei? Etenim 2.pet.1.legimus ſic hoc primum intelligentes, q̃ omnis prophetia ſcripturę ꝓpria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata aliq̃n propheta; ſed Spirituſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines. Hæc ibi: quæ & pro damnatione prædicto rum faciunt. Item à &c vt ſupra ar.4. Si enim naturaliter neq; nobis neque angelis ineſt noſſe cogitationes cordium: multò vtique prophetare, qđ eſt noſſe quæ Dei ſunt, inerit minus. Itē ab Iſa 63. introducente angelos loquẽtes, & Chriſto dicẽtes ſic: Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? Vide in arg. Sed contra. Item à pſ 23. Quis eſt iſte Rex gloriæ? Item à concilijs oībus damnantibus Pelagium videntur ſaltē aliquo modo damnari prædicti: inquantum.ſ.per ſuas illas poſitiones innuunt quaſi ſe uelle ſignificare, q̃ gratia Dei pendeat ex no-
3 bis vel ex operibus noſtris. 3° habes: quō p rōnē præmiſſas ſcripturas & concilia, pro quanto ſolum & angelorum naturalem notitiam non pertingere ad prophetiam, vel ad myſteria gratiæ dicunt, & declares, & probes, & tuearis. Vide ſupra art 2. 4°
4 vides: quomodo ex his vtriſſim firmetur articulus.

Quæſtio. LVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus angeli quandoque ſit in potentia, quandoque in actu.

291 CONCL.1ª. Intellectus angeli nunq̃ eſt in potẽtia pura, ita.ſ.q̃ careat habitu ſcię reſpectu eorũ ad q̃ eius cognitio naturalis ſe extendere poteſt.

¶PROB. Quia in hoc proportionantur angeli cœlis: Et corpora cœleſtia non habent potentiam ad eſſe, quæ non ſit completa per actum.

¶CONCL.2ª. Reſpectu eorũ, quæ angelis diuinitus reuelantur, nihil prohibet intellectus eorũ eſſe in potentia tali pura.

¶PROB. Quia ſic etiam corpora cœleſtia ſunt in potentia, vt illuminentur à Sole.

¶CONCL.3ª Intellectus angeli poteſt eſſe in potẽtia mixta, id eſt in non conſiderare per reſpectum ad ea quæ naturali cognitione cognoſcit.

¶CONCL.4ª Intellectus angeli nunq̃ eſt in potentia mixta i. in non conſiderare, p reſpectum ad cognitionē & verbi & in verbo viſorum.

¶NOT. Pro his in verbo viſis, vide q.12 ar.6.& 8.& 9.& x.

¶PROB. Quia (cũ in hac viſione cōſiſtat eorũ beatitudo) actu ſemp angeli beati intuent verbũ: Et ea, q̃ in verbo vidēt.

1^m ex Dionyſ. *Mouentur* ℞. Motu, qui eſt actus perfecti: non, motu qui eſt actus imperfecti. §. Tunc &c. vt patet in litera. Hæc enim ad Dionyſij auctoritatem reſpondet.

2^m de maiori. *Deſiderat.* ℞. vt deſiderium excludit rē deſideratam: non, vt deſideriũ excludit faſtidium rei præſentialiter habitæ. §. Tunc &c Nam eſt: ac ſi à B. Petro diceretur. In quem angeli proſpiciunt ſine faſtidio, & conſequenter proſpicere ſemper volunt, & conſequenter proſpicere eſt eis ſemper delectabile.

Satiati deſiderãr. ¶NOT. Hoc dixit Beatus Petrus contra illos: qui habitionē rerum ſpiritualium metiuntur tñ ſm habitionem corporalium. Sicut.n corporalia habita ſi protrahantur in longũ, veniunt in faſtidium (vt quotidie patet) ita illā beatā viſionem, vel Chriſtũ viſũ, cũ protrahat in æternũ, credebãt venire in faſtidiũ. Hoc B. Petrus corrigit p ly deſiderãt. Ac ſi apertè dixiſſet. Tā pfectè totaliter q̃cunq, minimũ faſtidiũ inde excluditur: vt ipſa faſtidij excluſio poſſit vocari deſideriũ deſiderium (inq̃) non rei abſentis, ſed continuati in fruẽdo re præſentiali et proſpecta. Eſt ergo excludens faſtidiũ ly deſiderũ, cũ poſitione cuiuſdā appetitus modo dicto: hoc autem eſt, excludere faſtidiũ non quomodocunque, ſed emphaticē. Sic intelligo literam diui Thomæ. omnia hæc conſonant quartæ concluſioni.

Item ex B. Petro. *Proſpicere.* ℞. pro nouis reuelationibus ab ipſo Deo habẽdis: nõ, pro viſione beatifica habenda. §. Tunc &c. Nam ſic deſiderũ eſt reſpectu rei non habitæ: ſed, quia res iſta deſiderata eſt reuelatio, pro opportunitate negotiorum angelico miniſterio agendorum à Deo recipienda: ideo intellectum angelorum eſſe in potentia reſpectu talium non derogat concluſionibus articuli imm, conſonat concluſioni ſecundæ. Ergo reuelationes iſtæ nouæ non comprahenduntur ſub quarta concluſione ſecunda, vt patet. Vide in literam 2^m reſponſum huius ly vel dicuntur deſiderare Dei viſionem quantum ad &c.

Deſiderabilis.

3^m de minori. *Potentia* ℞. Completa per actũ: nõ, denudata ab actu §. Tunc &c, Nam intellectus angeli potentia eſt cum aliquo actu ſemper: vt requirunt concluſiones prima, tertia, quarta. Quòd autem ſit in pura potentia reſpectu reuelandorum, non obſtat: vt patet in ſecunda reſponſione ad 2^m.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè eſſe dictum à Philoſopho in primo Ethic. c. 8. q̃ beatitudo non conſiſtit in habitu ſed in actu. Hoc eſt: ancillas vocando ad arcem, i. humanas ſcientias ad Theologiam reuelatam. intellectus beati, ſemper eſt in actu ſecundo reſpectu Verbi viſi, & in Verbo viſorum. item rectè dictum à Daniel. x. in perſona Gabrielis Archangeli. Princeps (inquit) regni Perſarum reſiſtit mihi viginti & vno diebus. Vbi per Principem regni Perſarũ, ſecundum B. Greg. 17. moral. c 7. intelligitur bonus Angelus cuſtodiæ illius regni deputatus. Vnus ergo bonus angelus alteri reſiſtere dicitur. ſm Greg. Quō aũt hoc fiat, audi. Diuina iudicia circa diuerſa regna, & diuerſos hoies per ſanctos Angelos exercentur: qui quidem Angeli in ſuis actionibus vniuerſi ſe gnis, vel hominibus merita demeritaq; contraria inueniũtur: pp quæ vnum vel vnus alteri præſit aut ſubdatur. Quid verò ſup hoc ordo ſapientiæ diuinæ habeat, Angeli cognoſcere nõ poſſunt, niſi per diuinam reuelationem: pp quod ſuper his ſapientiam diuinam conſulere, neceſſitatem habent. Sic itaque Angeli inquantum de contrarijs ſibiq; inuicem repugnantibus meritis diuinam conſulunt voluntatem, reſiſtere ſibi mutuò dicũ: non q̃a eorũ volũtates ſint cōtraria (cũ oēs concordēs in hoc vno, q̃ Dei ſola impleat.) ſed q̃a illa, de q̃bus Deũ cōſulũt ſunt repugnãtia. Ad rē mõ nřam. Qđ ergo Gabrieli principē Perſarũ reſtitiſſe ſcribit Daniel, p hoc nobis aperit, q̃ intellectus angeli ēt boni reuelabilia q̃dā neſcit. & ꝓinde q̃ eſt in potentia pura reſpũ taliũ. Itē rectè dictũ à libro de cauſis c 8 q̃ intelligẽtia intelligit ſm modũ ſuæ ſubſtantiæ. Cũ ergo intelligentiarũ ſubſtantia habeat potẽtiā ſp coniunctā actu reſpectu ipſius eſſe naturalis, & q̃q; nõ cōiunctā actui reſpectu aliquarũ volitionũ affectionũ &c.(vide q 10 ar. 5. ad primũ & q. 57. ar 5. ad 2^m;) appareat q̃ liber ille de cauſis idē dicere voluit, q̃ angelus nuq̃ eſt ſine actu primo reſpectu naturaliter cognitorũ, quorũ tamen reſpũ aliq̃n ſunt in actu ſcdo aliq̃n non. 2° habes: quō
2 per rōnem præmiſſa dicta, pro quanto de angelorum notitia inducunt quod diximus, & declares, & probes, & in bono ſenſu
3 defendas 3° vides quomodo ex his, ſimilibusque locis, viciſſim firmentur concluſiones.

Vtil. p S. Eccl. ad intelligẽdas ſcripturas & p philoſophos. 1

¶NOT. Pñti art. ſeruit art. in ord. 281. 280. Itē p in corpore dicto ly corpora cęleſtia ſunt in potentia q̃hque, vt illuminent à Sole &c. vide tab. mag. &c. poſt inſertas num. 131. *Pro ſtud*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Angelus poſſit multa ſimul intelligere.

CONCLVSIO 1ª. Angeli quantum ad cognitionē, qua cognoſcunt res in Verbo, omnia ſimul cognoſcunt. 292

¶PROB. Quia quæ p vnā ſpeciē intelligibilē cognoſcuntur, cognoſcũtur, vt vnũ intelligibile, ſimul. Et angeli quantum ad cognitionem, qua cognoſcunt res in Verbo, oīa cognoſcunt per vnam intelligibilem ſpeciem, quæ eſt eſſentia diuina.

¶CONCL. 2ª Angeli cognitione illa, quæ eſt per ſpecies innatas, omnia illa ſimul poſſunt intelligere, quæ vna ſpecie cognoſcunt: non autem illa. quæ diuerſis.

¶PROB. Quia multa ſm q̃ diſtincta, non poſſunt ſimul intelligi: ſed tñ ſm q̃ vniuntur in vno intelligibili: & vnumquodque eſt intelligibile in actu ſecundum quòd eius ſpecies eſt in intellectu.

1^m ex Philoſopho. *Vnum* ℞. Vel ſimpliciter: vel quodammodo §. Tunc &c. Multa enim ſm q̃ vniũtur in vno ſunt vnum quodammodo: licet non ſint vnum ſimpliciter. Et ſic angelus poteſt multa intelligere ſimul: vt patet ex prædictis.

2^m de minori. *Non poteſt formari.* ℞. Nõ ſic, per vnã figuram ſimul corporibus multis aſſimilari §. Tunc &c. vt patet in litera.

3^m de minori. *Diuerſas.* ℞. Vt diuerſos: non, vt vnũ. §. Tunc &c. Vide ad primum.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, rectè dictũ à philoſopho 2. topic c. 4. contingit multa ſcire, ſed vnum ſolũ intelligere, & nihilominus etiam philoſophũ pſum rectè ſenſiſſe 3 de anima t. q̃ dum totum continuum conſideratur, plures eius partes vnica ſimul operatione cognoſcuntur 1 *Vtil. pro phil.*

ſtuntur tam per ſenſum quàm per intellectum, item in eodem §. tex. 146. ꝙ non poteſt cognoſci differentia vnius ad alterum niſi ſimul vtrunque apprehendatur. Non tantum enim de ho-
2 minibus, ſed etiam proportionaliter de angelis, verificatur. 2° habes: quomodo per rationem iſta philoſophi dicta apparenter contraria concordes, verum illorum ſenſum declares, pro-
3 bes, atque defendas. 3° vides quomodo ex his, ſimilibusq; locis viciſſim inuenitur concluſiones.

Pro ſtudio var. coor. ¶ NOTATIO. Pro articuli huius aliquali ſeruitio ſtat articulus in ordine 86. 64. 427. Item pro in reſponſione ad 2m. ly ſic poteſt vna ſpecie intelligibili multa ſimul intelligibilia &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum ſancti doctoris concordantias, poſt inſertas. num. 791.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum angelus cognoſcat diſcurrendo.

193 CONCLVSIO. In angelorũ naturali cognitione diſcurſui, ex vno cognito ad aliud per id cognoſcendum, locum non habet.

¶ PROB. Quia ſicut corpora cœleſtia ſtatim ex ipſa ſua natura perfectionem ſuam vltimam habent: ita angeli ſtatim abſque diſcurſu in illis, quæ naturaliter primò cognoſcunt, inſpiciunt omnia quæcunque in eis cognoſci poſſunt.

¶ NOTATIO. Quare autem in concluſione dicatur ly diſcurſus ex vno cognito ad aliud per id cognoſcendum, tu ex reſponſione præſertim ad primum conijcies.

1m de maiori. *Vnum per aliud.* ℞. Vnum poſterius notum, & prius ignotum, per aliud prius notum: non, vnum ſimul in alio notum. §. Tunc nihil contra. Secundus enim modus tantum verificatur de angelis. Hinc ex litera intellige quid propriè dicatur diſcurſu.

2m de maiori. *Poteſt &c.* ℞. Altiori modo: non, eodem modo. §. Tunc &c. Nam angeli cognoſcunt omnia, quæ cognoſcit intellectus humanus: ſed modo perfectiori, ideſt ſine diſcurſu, non minus perfecto, ideſt cum diſcurſu.

Diſcurſus ¶ NOTATIO. Diſcurſus non eſt cognoſcere cauſam in effectu, vel effectum in cauſa: ſed eſt cognoſcere cauſam ex effectu, vel effectum ex cauſa: & vniuerſa iter vnum ex altero, non vnum in altero. Propterea argumentum peccat in aſſignatione diffinitionis diſcurſus.

3m ex Iſidoro. *Experientiam.* ℞. Similitudinariã: non, propriam. §. Experiẽtia propria eſt cognitio ſenſibilium præſentium, cum diſcurſu: vt arguitur: ſimilitudinaria eſt cognitio ſenſibilium præſentium, ſine omni diſcurſu. Tunc &c. vt patet.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas: rectè philoſophorum illud vulgatiſſimum eſſe dictum, ſcilicet, ꝙ rationale eſt differentia hominis propria. Quod autem Porphyrius in cap. de differentia dicat, quod rationale eſt commune nobis & dijs, ſed mortale ad aliud facit nos differre ab illis; hoc, inquam, non obſtat propoſito: quoniam Porphyrius ibi loquitur ſecundum opinionem quorundam in hac re (ſi accipiant ly rationale, in rigore vocis i. eſt pro diſcurſiuo) hallucinatorum, non autem ſecundum ſententiam peripateticam. Vide Cardinalem Caietanum ibi. In ſignum huius eſt ꝙ peripateticorum dux, videlicet Ariſtoteles, ſubſtantias ſupra homines exiſtentes vocat intelligentias: quaſi ex hac nomenclatura dicat, ꝙ intelligere conueniat illis, non autem ratiocinari; & conſequenter ꝙ intellectuale eſt nobis commune & illis. ſed intellectuale tale, i. eſt rationale, ideſt intelligere cum diſcurſu, facit nos differre ab illis tanquam nobis proprium. Nam proprium, quod proprè eſt proprium, conuenit vni ſoli, & conuertitur: vt habetur in
2 prædicabilibus cap. de proprio. 2° habes: quomodo per rationẽ illud philoſophorum dictum, quatenus a diſcurſu arcet intelle-
3 ctum angelicum declares, probes, defendas. 3° vides quomodo ex hoc. ſimilibusq; locis inuenitur Concluſio.

Pro ſtudio var. coor. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo vtcunque ſeruit art. in ord. 263. 281. 291. 428. 596. 86. 379. Item pro in corpore dicto ly. Et hoc eſt in angelis, quia ſtatim in illis quæ primo naturaliter &c. vide tabulæ magnæ concluſionum D. Thomæ concordantias poſt inſertas num. 142. item pro in ad 2m, vel 3m dictum ly angeli ſyllogizare poſſunt tanquam ſyllogiſmum cognoſcentes, & in cauſis &c. Vel ly experientia in angelis, & dæmonibus &c. vide ibi num. 442.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum angeli intelligant componendo, & diuidendo.

CONCLVSIO. Angeli ſicut non intelligunt ratiocinando: ita non intelligunt componendo & diuidendo. 194

¶ PROB. Quia ſicut angelus ſtatim in prima apprehenſione principij videt quicquid concluſionum in eo virtute continetur: ita ſtatim in prima apprehenſione quidditatis ſubiecti videt, quicquid prædicatorum in eo virtute continetur, tùm affirmatiuè (Hoc eſt quando attribuuntur ſubiecto.) tùm negatiuè (Hoc eſt quando aliqua remouentur a ſubiecto.)

1m ex Philoſopho. *Multitudo intellectuum.* ℞. Quorum vnum attribuitur alteri, vel remouetur ab eo per modum compoſitionis, vel diuiſionis: non, qualiſcunque. §. Tunc &c. Non enim primo modo eſt multitudo intellectuum in angelo: ſed vt in litera.

2m de maiori. *Diſtat.* ℞. Quantum ad rationem exiſtendi: non, quantum ad rationem cognoſcendi. §. Tunc &c. in præſenti enim ſit quæſtio non de ratione exiſtendi, ſed cognoſcendi: Et affirmatio licet exiſtentiam diuerſiſſimam a negatione dicat: tamen negationem ipſam ſtatim ab oppoſitis notificat, & econtra. Sufficit ergo ꝙ angelus per vnam ſpeciem cognoſcat affirmationem & negationem: licet affirmatio & negatio maximè differant ſecundum exiſtendi rationem.

3m de minori. *Compoſitionis & diuiſionis in intellectu.* ℞. vel componente, & diuidẽte: vel compoſitionem, & diuiſionem, cognoſcente. §. Tunc &c. Secundum enim tantum de angelo ſic eas profitente verificatur.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas: idem quod ſupra art. 3. Nam ex eadem radice, qua procedit ratiocinium, procedit etiam compoſitio atque diuiſio: vt patet in corpore articuli huius. Si ergo rationale eſt ſecundum philoſophos peripateticos, proprium hominis, erit & illius proprium componere ac diuidere. Conſequenter itaque, ſicut philoſophi per hoc ꝙ dixerunt rationale proprium eſſe hominis angelos a diſcurſu relegarũt ita per hoc idem ſuum dictum, angelos componendo, & diuidendo intelligere, negaſſe voluerunt. Meritò igitur ſic illos voluiſſe atque dixiſſe, per huius articuli rationẽ oſtendere potes. 2° habes: quomodo per rationem eandem prędictum ſenſum philoſophorum quatenus angelico intellectui compoſitionem diuiſionemq; ineſſe negant, & declares & probes & defendas. 3° vides quomodo ex hoc, ſimilibusq; philoſophorum dictis, inuenitur concluſio. 1 Vt. ꝓ philoſophia. 2 3

¶ NOTATIO. Suffragatur articulo præſenti articulus in ordine 284. 292. 293. 93. Item pro in corpore dicto ly Angelus, ſicut non intelligit ratiocinando, ita non intelligit componendo, & diuidendo &c. vide tabulæ magnæ concluſionum D. Th. concordantias poſt inſertas num. 142. Pro ſtudio var. coor.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum in intellectu angeli poſſit eſſe falſitas.

CONCL. Falſitas, error, aut deceptio, non poteſt eſſe per ſe in intellectu angeli, ſed per accidens: alio tamen modo, quã in nobis. 195

¶ PROB. [1] Quia angelus non intelligit componendo, ac diuidendo, ſed ſolum intelligendo quod quid eſt: Et intellectus circa quod quid eſt, ſemper verus eſt per ſe: [2] Quia (ly ſed per accidens) circa quod quid eſt, poteſt per accidens eſſe error intellectus: [3] Quia (ly alio tamen modo &c.) nos componendo, ac diuidendo per accidens decipimur, quando decipimur, circa quod quid eſt: Et angeli per quod quid eſt iudicando de his, quæ rei ſupernaturaliter inſunt.

¶ NOT. 1° Vides ergo ꝙ per intellectum inferiorem viribus ſuis tantum naturalibus fultum nõ poſſumus rectè iudicare de ſupernaturalibus, puta de fidei catholicæ dogmatibus, ſufficienter: atque per hunc iſta metiri. Id nota, ſimul & notationẽ ſequentem contra hæreticos.

¶ NOT 2°. Error hic prædictus verificatur tantum de angelis apoſtaticis. Nam angeli boni ſemper intellectũ ſuum captiuatum voluntariè tenent in obſequium Chriſti; Et ideo de quibuſcunque iudicant, ſemper cum hac adiectione (ſalua ſ. ordinatione diuina) iudicant: mali autem è contra ſuum intellectum non niſi a Deo ſubditum voluntariè tenent; & ideo de quibus iudicant, quantum ad ea, quæ ſupernaturaliter inſunt, ſine tali reſeruatione di[illegible] ſæpe [illegible] iudicant. Decipi ergo in Error in deij vn- de.

iudicando de rebus quātum ad poſſibilia ſupernaturaliter eſt iudicare de his prætermiſſa (vel etiam, quod credo in dæmonibus, neglecta & contempta) conſideratione diuinæ ordinationis circa illas res: Et non decipi in iudicando ſic, eſt iudicare de his, ſeruata ſemper ac ſalua ordinatione volūtatis diuinæ circa illas res. Nè igitur in his, quæ ſupernaturalia ſunt, puta fidei &c. decipiamur à quoquàm vel à fantaſia noſtra, vel à Sathana qui modum, quo ipſe circa huiuſmodi deceptus eſt, nobis ſuadendo proponit, non iudicemus, non cogitemus, non loquamur de his, niſi ſecundum ordinationem Eccleſiæ Sanctæ catholicæ diuinam voluntatem ex reuelatione agnoſcentis, & ab ipſa diuina voluntate nobis pro regula infallibili in his aſſignata. x. 2. q. 5. art. 3 Cauendum itaque.

1[m] de maiori. *Proteruitas*. ℞. Secundum quod proteruitas non alio modo. §. Tū: &c. Ad ſupernaturalia enim reſpicit proteruia dæmonum. Vnde argumentum potius eſt quædam declaratio tertiæ partis concluſionis: & conſequenter pro concluſione quodammodo pro concluſione magis, quàm contra.

2[m] de maiori. *Neſcientia*. ℞. Reſpectu quorum eſt neſcientia: non, reſpectu aliorum. §. Tunc &c. vt patet. Nam reſpectu ſupernaturalium ſolum eſt neſcientia, reſpectu quorum poteſt in angelis eſſe falſitas, vt dicit tertia pars concluſionis: non reſpectu naturalium, reſpectu quorum in eis non poteſt eſſe falſitas, vt dicit prima pars ipſius. Vide ad primum.

3[m] de minori. *Falſitatem, & errorem*. ℞. Secundum quod habet rationem deprauatam: non aliter. §. Tunc &c. Concedimus enim quòd falſitatē, & errorem habet angelus in intellectu ſuo, ſecundum illud tantum: ſecundum quod habet rationem deprauatam. & ſecundum quod à veritate diuinæ ſapientiæ cadit. Et hoc eſt habere falſitatem & errorem reſpectu ſupernaturalium tantum. Vide ſupra.

4[m] de ſed contra per Philoſophum.

Semper verus eſt. ℞. per ſe: non, per accidens §. Tunc &c. vt patet in concluſione, & in calce corporis.

Item de ſed contra per Auguſtinum.

intelligitur. ℞. per ſe: non, per accidens §. Tunc &c. vt patet. Vide omnia reſponſa in corpore circa finem à ly, & per hoc patet reſponſio ad ea, quæ vtrinque obijciuntur &c.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas rectè dictum à pſ. 103. Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei. Ibi enim pſalmiſta loquitur de angelo malo. i. de diabolo: & dicit eum formatū à domino, cui loquitur, vt à ſanctis perſonis ei illudatur. Nonne Beatiſſimus Patriarcha Dominicus ei illudebat: quando (vt in vita eius legitur) eum in capitulum in aliaque loca monaſterij ipſum trahens ab eo diſcere voluit quidnam in vnoquoque loco ageret contra fratrum ſalutem: vt poſtea filijs ſuis tentamenta ſingularium locorum diabolica manifeſtans illos fortiter contra inſidias pugnasq; draconis eiuſdem muniret. Sic ſeeli, ſic diſſiciſ ſic draconem vel inimicum decepit. Per id ergo dictum teſtatur pſal. in angelo malo poſſe eſſe falſitatem deceptionem errorem. Item à Iob. 40. An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Nūquid pones circulum in naribus eius aut armilla perforabis maxillam eius? Nunquid illudes ei, quaſi aui, aut ligabis eum ancillis tuis? Concident illum amici, diuident illum negociatores. Nota: quòd nomine Leuiathan intelligitur diabolus: & per hæc dicta, ſcilicet homo &c. armilla &c. circulum in &c. &c. intelliguntur diuerſæ illuſiones factæ ipſi, dum ipſe putat aliquod fieri vel eſſe ſic, cùm tamen aliter ſit vel ſic. Dicit ergo Deus ad Iob, An extraheres &c. &c. &c? Quaſi dicat. Virtute tua non poteris illudere diabolo, & decipere illum; ſed ſolum virtute mea: qui in tantum præualeo ipſi diabolo, vt etiam ancillis meis, i. animabus ſaluti meæ humilibus, præbeam ipſum, quaſi canem ligatum, aut auem laqueo inclutam, ad illudendum ei. Vide D. Gregorium lib. moral. ſuper Iob cap. & loco prędicta. Item à Sancta Eccleſia in hymno, ſe undo Dominicæ in paſſione, ſic: Hoc opus noſtræ ſalutis ordo depopoſcerat, multiformis proditoris ars vt artem falleret. Vides nè quomodo ars Saluatoris noſtri Dei fefellit artem proditoris diaboli? Ergo per hæc verba ſignificat Eccleſia: quòd in angeli nigri intellectu poteſt eſſe deceptio & falſitas. Inſpice ad initium, progreſſum, ac finem vitæ humanæ Chriſti, ſeu Chriſti ſecundum humanitatem: & videbis, draconem iſtum ſæpiſſimè deluſum modò in occultatione perpetuæ virginitatis matris Dei, modò in fuga ad Aegyptum, modo in deſerto per 40 dies, ac noctes, modo in tentatione trina, modo in paſſione abiectiſſima, modò &c. 2° habes: quomodo prædicta, inquantum in angelo concedunt falſitatem, declares probes tuearis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur articulus.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum in angelis ſit cognitio matutina, & veſpertina.

CONCLVSIO. In angelis eſt cognitio matutina & veſpertina. 296

¶ PROBATIO. Quia angeli cognoſcunt res, ſecundum quòd ſunt in Verbo, atque ſecundum quòd in proprijs naturis conſiſtunt. Et illa prima cognitio dicitur matutina, iſta ſecunda dicitur veſpertina.

1 ¶ NOTATIO. Sæpius diuus Thomas ponit concluſiones abundantiores, quàm titulus requirat. Tu verò tunc ex concluſione ſignata deſumas tantum, quantum ſufficit ad reſpondendum tituli quæſito: Et ſcias à nobis apponi probationem pro concluſione tantùm, inquantum quæſito tali reſpondet. Verbi gratia, concluſio in litera ſignata de introductione huius duplicis cognitionis angelorum directè loquitur: Et ex eius ſuppoſitione tibi relinquit, quid reſpondeas tituli quæſito. Tu ex illa concluſione quid facies? Deſumes id tantum, quod ſupponit, tanquàm reſolutionem ad titulum: Et probationem noſtram illi tantū à te deſumpto applicabis, vt in angelis eſt cognitio matutina, & veſpertina. Probatur hoc. Quia angeli cognoſcunt &c. (vt ſuprà.)

Pro textu notabile.

Mos Sancti Doctoris breuis, expoſitiuſq; crebrè attendēdus.

1[m] de maiori. *Veſpere & mane* ℞. accepta, vt includunt rationem tenebrarum: non, vt præciſè dicunt principium vel terminum §. Tunc &c. vt patet. In litera dic: quòd ſimilia non attenduntur in omnibus, neque forſan in pluribus; ſed tantùm in puncto illo, in quo dicuntur ſimilia.

Regula de ſimilibus.

Item de minori. *Tenebroſitas*. ℞. per comparationem ad cognitionem rerum in propria natura: non, per comparationem ad viſionem verbi. §. Tunc &c. vt patet in litera. Vide ſecundum reſponſum ly, vel dicendum quòd nihil prohibet &c. Ex litera iſta dic: quòd vetus teſtamentum vocatur nox (Rom. 13. Nox præceſſit,) inutile infirmum, (Hebr. 7. Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem,) culpabile (Hebr. 8. Si illud culpa vacaſſet, non vtique ſecūdi locus inquireretur) per comparationem ad nouū, quod reſpectu eius dicitur dies, ſanum, Vtile, inculpabile (ibi ex Apoſtolo arguē ab oppoſitis). Abſolutè autem loquendo teſtamentum illud vetus eſt & dies & validum & vtile & inculpabile: quę omnia ſignificantur per eundem apoſtolum Roman. 7. itaque lex quidem ſancta & mandatum ſanctum iuſtum & bonum; vbi & dicit quòd mandatum erat ad vitam, & quòd lex ſpiritualis eſt.

2[m] maiori. *Inter veſpere & mane cadit nox*. ℞. Si de mane & veſpere propriè loquamur: non, ſi de his per ſimilitudinem. §. Tunc &c. vt patet, maximè ſi pro faciliori captu videas ad primum in reſponſione prima, cum regula de ſimilibus ibi.

Item de conſequentiam. *Meridiana*. ℞. Vt medium inter illa extrema, vel prout eſt cognitio Dei. §. Tunc &c. Nam meridies, ſi ſumitur pro medio inter iſta duo. i. inter mane & veſpere, comprehenditur ſub nomine diei: ſi verò ſumitur pro cognitione Dei, tunc dicitur meridiana, quia nec principium habet nec finem.

3[m] conſequentiam. *Ergo ſi ponatur &c*. ℞. Niſi tertia hęc cōnumeretur ſub ſecunda id eſt veſpertina. §. Tunc &c. vt patet.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè eſſe dictum Gen. 1. factum eſt veſpere & mane dies vnus, ſecundus, tertius, quartus, quintus, ſextus. Quaſi dicatur. De rebus omnibus. & ſingulis creatis ſuis cognitio tunc in angelis. Nam per ſingula opera incipiēdo à luce. vſque ad hominē &c. nominatur dies; & dies vtique ex terminis his ſcilicet veſpere & mane. Dies autem ibi ſignificat cognitionem angelicam; teſte Auguſtino 4. ſuper gen. ad literam cap. 22. 23. & 11. de ciuitate Dei, cap. 29. 7.) Et conſequenter veſpere. & mane ſignificat cognitionem illam eſſe tùm matutinam tum veſpertinam. Vide artic. 7. app. Item à Iob. 38. Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina: & iubilarent omnes filij Dei? Ex qua ſententia, vt vides, innuitur: quid ſit cognitio matutina in aſtris illis idest angelis: quòd ſcilicet eſt ex operibus creatis cogni- 3

Vtilitas pro S. Eccl. ad intell. ſer.

Vtilitas pro S. Eccl. ad intellig. defendendūq; ſcri.

tis ſurgere in laudem conditoris. Item ab Iſa. 14. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? Ex qua litera inſinuatur: quod etiam angelus poſtea malus in ſui primordio cognitionem creaturarum retulit ad laudem Creatoris, vnde ob hoc tunc illa ſua cognitio dicta eſt mane. i. cognitio matutina in ſenſu iſte dicto accepta: Et quod mox ipſam bonam ſuam operationem mortificauit per proprium caſum liberè voluntarium in peccatum, atque ideò in noctem ac tenebras cognitio ſua illa
a poſtmodum terminata eſt. q. 63. art. 5. ad quartum. 2° habes: Quomodo per rationem illa ſcripturarum dicta, pro quanto cognitionem matutinam ac veſpertinam ponunt in angelis, declares. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio præſens.

¶ NOTATIO. Huic articulo ſeruit articulus in ordine. 311. 360 363. Item pro in corpore dicto ly de cognitione matutina & veſpertina in angelis introductum eſt ab &c. vide tabulæ magnæ anteæ concluſionum D. Th. concor. poſt inſertas nu. 140. item pro ly cognitio ipſius eſſe rei creatæ ſecundum quod in propria natura &c. vide ibi nu. 141.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum vna ſit cognitio matutina, & veſpertina.

297 CONCL. 1ª. Si cognitio veſpertina angelorum dicatur ſecundum quod cognoſcit eſſe rerum, quod habent in propria natura, videndo verbum: angeli ſic eadem eſt ſecundum eſſentiam cognitio matutina & veſpertina: differens, tantùm ſecundum cognita:

¶ PROB.¹ Quia angeli videndo verbum cognoſcunt eſſe rerum, quod habent in verbo; Et illud eſſe rerum, quod habent in propria natura (ſicut Deus per hoc, quod videt ſe, cognoſcit eſſe rerum, quod habent in propria natura:)

¶ Quia² ly differens &c. patet.

¶ NOTATIO. Fundatur conſequentia primæ probationis ſubinferenda in hac maxima; quod ſcilicet vbi idem medium, ibi eadem cognitio: ſicut & concluſionis ſequentis probatio fundabitur ſuper hac, quod vbi diuerſitas medij, ibi diuerſa cognitio. Modo per idem medium, ſcilicet videndo verbum, fit cognitio rerum ſecundum eſſe & quod habent in verbo & quod habent in propria natura; vt dicit prima concluſio: per diuerſa verò media fit harum cognitio, iuxta ſecundam concluſionem quæ eſt iſta ſequens.

¶ CONCL. 2ª. Si cognitio veſpertina dicatur ſecundum quod eſſe rerum in proprijs naturis habitum angeli cognoſcunt per ſpecies innatas: ſic alia eſt cognitio veſpertina & matutina.

¶ PROB. Quia angeli cognoſcunt res, ſecundùm quod ſunt in propria natura per ſpecies innatas; eaſdem etiam res ſecundum quod ſunt in propria natura cognoſcunt videndo verbum: Et ſpecies innatæ, ac Verbi viſio, ſunt diuerſa media ad cognoſcendum illas.

1m de mino. *Cognitio angelica* ℞. ſecùndum vnitatem rei cognitæ: non ſemper, ſecundum vnitatem ſpecificam cognitionis. §. Tunc &c. Quocunque enim medio angeli res cognoſcant, vna cognitione materialiter ſumpta cognoſcunt, in quantum vna eſt res, quæ per vtrumque medium cognoſcitur: ideo dicitur vna ſecundum vnitatem rei cognitæ:
Cognitio quò vna, plures. id eſt ſi attendatur ex parte rei. Diuerſitas ſpecifica cognitionis cum vnitate ex parte rei cognitæ tunc ſtat, quando per diuerſa media proceditur: quoniam cognitio ſpecificatiuè eſſe formale ipſius trahitur, à medio per quod.

2m de maio. *Operationes.* ℞. quarum vna ad aliam non refertur: non, quarum vna ad aliam referatur. §. Tunc &c. Ad matutinam. enim refertur veſpertina: vt patet in litera.

3m ex Apoſtolo. *Quod ex parte eſt.* ℞. ſi ſit oppoſitum perfecto: non autem ſi non ſit ei oppoſitum. §. Tunc &c. Cognitio enim veſpertina nõ eſt oppoſita matutinæ: vt patet, & declaratur in textu.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas:
Vnd. p S. Eccl. a ſin ſell. ſcrip. rectè dictum ab Iſa. 14. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? Corruiſti in &c. Tu autem proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus abuolutus. Quaſi dicat. Tu lucifer habebas in principio cognitionem matutinam nunc autem illam non habes. Mane ſiquidem oriebaris, nunc autem mane non oris: immo nunc es velut res inutilis. Vbi monſtrat pro Philoſophia, quod cognitio matutina & veſpertina non eſt eadem: quoniam matutinam non habet amplius Lucifer, qui tamen adhuc veſpertinam habet. Adhuc. n. per ſpecies innatas cognoſcit res vt ſunt in proprijs naturis; (quod eſt cognitionem veſpertinam habere) licet hanc cognitionem non referat nunc in laudem creatoris (quod eſſet cognitio matutina) Immo nunc cognoſcendo creaturas, figitur in eis: id quod eſt tenebreſcere & noctem fieri. Vnde Et mox poſt ſuum bonum in mane ortum in ſuiipſius vaga cognitione fixus, deque tali cognitione inflatus in vocem hanc nocturnam erupit dicens: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis ero altiſsimo. Iſa. 14. Ecce cognitio veſpertina in illo iſ ſua culpa in tenebras obuoluta: Et ideò ab eodem Iſaia dicebatur nunc inutilis pollutus obuolutus. Veſpertina igitur non amplius terminatur in matutina id eſt in laudem creatoris. vide a 1. 6. ap. Sic n. in Lucifero ponitur ante caſum ſuum hic ab Iſaia ortus mane. i. cognitio matutina; non ita quod videret vnquàm verbum neque res in verbo, vt verbum eſt obiectum ſupernaturaliter beatificum. ſicut nec alij boni angeli tunc viderunt illud hoc modo ſumptum, antequàm beatitudinem inamiſsibiliter conſequerentur. Viderunt ergo tùc omnes cum Lucifero res in uerbo, vt Verbum eſt principium naturalium rerum ſeu cauſa; & conſequenter etiam res omnes naturales cognitas retulerunt in laudem creatoris; & hæc fuit cognitio matutina pro illo tunc poſtquàm autem (apocal. 12.) vidit draco, quod proiectus eſſet in terram; perſecutus eſt mulierem; quæ peperit maſculum. Hoc eſt. Poſt primum caſum ſuum de cœlo, vbi mane oriebatur. i. cognitionem matutinam modo nunc dicto habuerat, perſequitur ſemper Eccleſiam Sanctam; quæ in corde ſuo iam concepit per fidem Deum humanatum; eundemque iam corde conceptum per bona opera peperit exterius, immò quotidiè parit. Vel etiã aliter. Poſt primum caſum &c. perſequitur ſemper B. Virginem Mariam, quæ nobis Deum ex ſe incarnatum peperit maſculum. Quis verò neſciat; quòd draco perſequendo ſanctam hanc Eccleſiam, uel B. Virginem Mariam, perſequitur Deum? Non igitur ſuam de creat. cognitionem draco amplius refert in laudem Dei & conſequenter ſua illa primordiali cognitione matutina caret. Quia ergo matutina eſt remota, & veſpertina in Lucifero remanet: clariſſimè relinquitur, quod vna nõ eſt a
alia; niſi modo in concluſione prima expreſſo. 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas illas, pro quanto cognitionem matutinam non eſſe eandem cum ueſpertina inſinuant, declares, probes in vtroque ſenſu defendas. 3° vides quomodo ex his, ſimilibusque viciſſim firmetur articulus. b

Quæſtio. LIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in angelis ſit voluntas.

CONCL. Neceſſe eſt, ponere in angelis voluntatem. 198

¶ PROB. Quia neceſſe eſt, quòd angeli cùm ſint à bonitate diuina creati) inclinentur in bonum: Et in bonum (cùm ſint nobiliſsimæ creaturarum) inclinantur non tantum quaſi directi ab alio, nec in bonum particulare tantùm, ſed etiam quaſi à ſe directi ac in bonum vniuerſale.

1m ex Philoſopho. *In ratione* ℞. id eſt in cognoſcere vniuerſalia, ſiuè modo diſcurſiuo, ſiuè modo intuitiuo. §. Tunc &c. Nam intellectus eſt ratio ſecundo modo, licet non primo: Et conſequenter non eſt verum vniuerſaliter, quòd intellectus non ſit ratio, ſed ſuperior ratione.

¶ NOTATIO. Intellectus eſt ſuperior ratione primo modo dicto (vt in nobis eſt) quoniam dignius eſt cognoſcere vniuerſalia ſine diſcurſu, quàm in horum cognitionem non niſi cum diſcurſu peruenire poſſe. Superioritatem ergo ſupra rationem habet intellectus, non reſpectu cognitorum; ſed reſpectu modi cognoſcendi idem cognitum. Ergo cùm voluntas correſpondeat intellectui reſpectu cogniti, non reſpectu modi cognoſcendi (obiectum enim voluntatis eſt bonum vniuerſale cognitum: non curando an ſit cum diſcurſu, uel ſine diſcurſu cognitum) patet: quòd in angelis non erit aliquid ſuperius voluntate: ſed erit ibi propriè voluntas. Vide infrà ar. 3.
Intellectus, Ratio, Voluntas. Ratio: quare voluntas in angelis non ſit quid ſuperius voluntate.

2m ex Philoſopho. *Appetitus.* ℞. non tantum, vt appetit, quæ non haben-

rum, ſed etiam vt appetit aliquid aliud. §. Tunc nihil contrà: vt patet in litera.

¶ NOTATIO. Quia de beatis hic facta eſt mentio: ideò, quomodo in eis inueniatur abſq; beatitudinis vel minimo detrimento ipſe appetitus, vide etiam q. 53. art. 8. ad ſecundum. vide & q. 19. artic. 1. primum.

3^m de maiori. *Motum.* ℞. Metaphiſicè: non, Phyſicè. § Tūc &c. Angeli enim nō ſunt immobiles, niſi phiſicè.

¶ NOT. Metaphiſicus motus, voluntatis eſt motus, quo mouetur ab obiecto appetibili. Appetibile autem ab angelis, cum ſit extra (puta Deus,) dicit perfectionem angelicæ voluntatis eſſe ab extra, & ipſam voluntatem moueri ab extra, id quod non eſt in Deo, cum appetibile à ſua voluntate non ſit extrà, quæſt. 19. t. 3^m.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, à ſcripturis meritò poſitam fuiſſe propriè voluntatem in angelis. Poſita autem fuit tunc, quando dixerunt Iob. 4. In angelis ſuis reperit prauitatem: item. 2 Petr. 2. ſi enim angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos; item Apocal. 12. factum eſt prælium in cœlo, Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius. Cum enim peccatum non ſit peccatum niſi ſit voluntarium, & voluntate propriè dicta (ad differentiam ſenſitiui tantum appetitus.) patet, quòd ſcripturæ per hoc, quòd in angelis peccatum ponunt, illos voluntate propria præditos affirmant. Similiter prælium illud fuit incitatio quędam ad peccandum, cum draco ſuam malam voluntatem toti cœlo manifeſtauit, q 63. art. 8. cuius malo exemplo aliqui conſenſerunt qui vocantur angeli eius; aliqui verò diſſenſerunt, qui hic dicuntur Michael & angeli eius. Aliqui ergo fuerunt mali: aliqui boni. Cum ergo malitia & bonitas non poſſit propriè eſſe ſine voluntate propriè dicta: patet, quòd per hoc, quòd ponitur malitia & bonitas in angelis, ibi ponitur propriè voluntas. Hæc faciunt etiam pro appen. art. 3. vbi agitur de libero arbitrio: & ibi dicta faciunt pro præſenti

2 loco. Vide tu: & benè applica. 2°. habes: quomodo per rationem ſcripturarum illa dicta atque conciliorum art. 3. pro quanto voluntatem propriè ponitur in angelis. & declares, & probes & defendas. 3°. vides quomodo ex his, atque ſimilibus, viciſſim firmetur articulus præſens.

Vtil. p S. Eccl. ad intelligēdas ſcrip. & cōcilia.

¶ NOTATIO Huic articulo vtcunque ſeruit articulus in ordine. 118. 31 143. 405. 113. 261. Item pro in corpore dicto ly. Quædam verò ad bonum inclinātur cū aliqua cognitione. nō quidem &c. ſicut ſenſus, qui cognoſcit dulce &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum. D. Tho. concordantias poſt inſertas numer. 125.

Pro ſtudio var. coor.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in angelis voluntas differat ab intellectu, & natura.

299 CONCL. 1ª ſolùm eſt idem eſſentia & voluntas, vbi totum bonum continetur in eſſentia volentis.

¶ Corollarium, in ſolo Deo eſt idem eſſentia, & voluntas.

¶ PROB. Quia inclinatio ad aliquid intra eſt per eſſentiā ipſam (patet de inclinatione materiæ ad eſſe.)

¶ CONCL. 2ª Neq; angeli neq; alterius creaturæ voluntas poteſt eſſe idem, quod eius eſſentia.

¶ PROB. Quia creatura non niſi vult aliquid extrinſecum (cum bonum infinitum, quod omnia ſuo modo appetunt, ſcilicet Deus, ſit extra eſſentiam cuiuſlibet creati:) & inclinatio ad aliquid extrinſecum eſt per aliquid eſſentiæ ſuper additum (patet de grauitate leuitate.)

¶ CONCL. 3ª. Oportet, q̄ in qualibet creatura ſit aliud intellectus, & voluntas: non autem in Deo, in quo tam voluntas, quàm intellectus ſunt ſua eſſentia.

¶ PROB. ² Quia cognitio ad intellectum pertinens fit per hoc, quòd cognitum eſt in cognoſcente volitio autem quadam inclinatione tendit in rem exteriorem. Et alterius virtutis eſt habere in ſe aliquid extra ſe exiſtens, ac tendere ab intra in rē extra ſe exiſtentem (patet.)

¶ Quia ³ (ly non autem &c.) Deus habet & ens vniuerſale, & bonum vniuerſale in ſeipſo.

1^m de minori. *Finem.* ℞. intrinſecum: non, extrinſecum. § Tunc nihil contrà. Nam ad oſtendendum, quòd voluntas non ſit idem quod intellectus & natura ſufficit, quòd non ſit intrinſecum rei volēti omne illud, quod vult. Vide primam & ſecundam concluſiones cum probationibus in corpore.

2^m illatio concluſionis. *Ergo &c.* ℞. Negatur conſequentia. §. Tunc &c. vt in litera patet. Hic memento exempli de biuio, q 54. art. 3. ſecundum, vt bene penetres: quòd ex minori diſtinctione in principijs, puta in obiectis, ſequitur maior diſtinctio in principiatis, puta in potentijs.

3^m de maiori. *Diſtinctio.* ℞. Sola: non, coniuncta diuerſitati rationum obiecti. §. Tūc nihil contra: Nam bonum, & verum non diſtinguuntur tantùm ſecundum commune & proprium (in quo ſenſu ſeinuicē conuertunt, vt in litera.) Sed etiam diſtinguuntur ſecūdum rationes formales obiectorum ſuorum. Nam ratio formalis boni eſt, quòd ſit appetibile: ratio autem veri, quòd ſit cognoſcibile q. 16. art. 3. & 4.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum ab Innoc. iij virtualiter fuiſſe: quòd in angelis, 1
neque voluntas neq; intellectus eſt eorum natura. Hoc autem ipſe Papa in Concilio generali, Extra de ſu. trin. & fid. cath c firmiter, dixit ſic; Demones à Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Ecce; quòd naturaliter non ſunt mali: ſed per ſe id eſt per proprium liberum arbitriū (vt ibi exponit ſanctus doctor) facti ſunt mali. Quod eſt modo liberum arbitrium: Eſt, ſecundum Doctorum ſententiam, facultas rationis & voluntatis Non ergo voluntas & ratio, id eſt intellectus eſt idem cum natura angelorum: cum per naturam boni, per liberum arbitrium ſint mali. Item per rationem articuli oſtendere potes; philoſophum meritò in ſententia dixiſſe, q̄ in angelis voluntas & intellectus differunt. Hoc autē dixit in metaphyſica tunc; quando ait, quòd intelligentia mouens cœlos mouet propter deſiderium, quod habet, vt aſſimiletur primæ cauſæ ſiue quòd motus cœli eſt à deſiderio intelligentiæ prouenientie ex conceptu eius intellectiuo Quia enim concipit intelligentia eſſe bonum exequi voluntatem primæ cauſæ, id quod eſt aſſimilari ei: ideò (inquiebat nunc philoſophus) intelligentia ex deſiderio talis aſſimilationis mouet cœlum, cum intellectu ſuo uideret hoc, quòd ſcilicet moueat, eſſe à prima cauſa volitum. Ex his philoſophi virtualiter ſaltem verbis patet, quòd ipſe vult intelligentiæ appetitum ab aliquo extrinſeco appetibili moueri, quod quidem extrinſecum eſt prima illa cauſa. Cū enim deſideret intelligentia ei aſſimilari, mouetur profectò ab ipſo extrinſeco appetibili: quod iam modo dicto per intellectū conceperat. Per intellectum itaque rem illam extrinſecam trahit angelus ad ſe, cum cognitio fiat per hoc quòd cognitum eſt in cognoſcente: per voluntatem verò ipſe angelus trahitur ad illam rem extrinſecam, cum deſiderium, ſeu volitio quadā inclinatione tendat in rem exteriorem, vt habetur ex eodem philoſopho in libris de anima immo in multis locis doctrinæ ſuæ. Voluntas igitur & intellectus quæ mouentur ab obiecto extrinſeco, non ſunt idem; ſed duæ res. Dixi ly quando mouentur ab extrinſeco, ad differentiam Dei: cuius voluntas & intellectus cum non moueantur ab obiectu extrinſeco, ſunt vna tantū res. His omnibus iunctis perſpicies facilè; quòd, quando philoſophus intelligentiam mouere cœlum ex deſiderio aſſimilationis ad primam cauſam dixit, tunc huiuſmodi verba intellectum, & voluntatem differre in angelis realiter voluit. 2°. habes: quo 2
modo per rationem dicta, & Concilij, & philoſophi, pro quanto voluntatem ac intellectum à natura atque à ſeinuicem differre aſſerunt, declares probes tuearis. 3°. vides: quomodo ex his, ſi- 3
milibus locis, viciſſim iuuetur articulus atque firmetur.

Vtil. p S. Eccl. ad intellig. Concil. & philoſophu.

Intelligētia cur mouet orbes.

¶ NOT. Articulo huic qualeſquales fert ſuppetias articulus in ordine 577. 577. 343. 304. 33. 117 404. 99. 379. 301. 302. Item pro in corpore dicto ly ſimiliter nec poteſt eſſe idem, quod intellectus angeli uel &c vide tabulæ magnæ verè aureæ concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt inſertas num. 769.

Pro ſtudio varietate coornādo.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in Angelis ſit liberum arbitrium,

CONCLVSIO Liberum arbitrium eſt in Angelis etiam excellentius, quàm in hominibus, ſicut & intellectus. 300

¶ PROB. Quia Angeli habent intellectum: & vbicunque eſt intellectus, ibi eſt liberum arbitrium (cum habens intellectum cognoſcat vniuerſalem rationem boni; ex qua cognitione poteſt iudicare hoc, vel illud eſſe bonum.)

1^m de

1^m de minori. *Electio.* ℞. inquiſitiua cum deliberatione conſilij: non, per ſubitã acceptionem veritatis. §. Tunc nihil contra. Nam philoſophus definit electionem non vt electio, ſed vt hominum eſt; ſi bene in 3. Ethicorum conſideretur. & Angelus per ſubitam acceptionem veritatis eligit.

2^m de concluſione. *Appetitus.* ℞. reſpectu illius quod ſupra Angelũ eſt non, reſpectu inferiorum Angelo. §. Tunc nihil contra. Angelus enim determinatè reſpectu tantum ſuperiorum ſe habet, vnde ſui perfectio pendet.

3^m de minori. *Non recipit.* ℞. Per ſe non, per accidens § id eſt per ſuam cauſam, vel ſecundum aliquam affirmationem adiunctam. Tunc nihil contra. Reciperet autem per ſe magis, & minus; ſi ſecundum quòd in libertate cõſideratur quadam remotio coactionis, hæc ipſa reciperent; quod eſt falſum, propter regulam priuationũ. & negationum ſubiunctam in litera. vide quæſtio. 11 artic. 4. ad primum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; Concilium Nicænum ſecundum actione quinta meritò ſanxiſſe, tanquàm in fundamento, angelos habere liberum arbitrium. Fundamentum autem habitus liberi arbitrij eſt aliquem eſſe intellectualem. Dixit verò ipſum concilium ſic: de Angelis, & Archangelis, &c. ipſa Catholica Eccleſia ſentit, eſſe intelligibiles. Et infra. Nos igitur eos non vt Deum, ſed ut creaturas intelligibiles & miniſtros Dei, pingimus, & colimus. Hæc concilium ibi ex libro Beati Ioannis Epiſcopi Theſſalon. Vbi aduerte, concilium accipere ly intelligibiles pro ly intellectuales. Item quomodo oſtendas, Concilium Lateranum ſub Innocentio iij. rectè determinaſſe, Angelos eſſe liberi arbitrij. Determinauit autem tunc, quando extra. de ſum. trin. & fid. cath. firmiter, dicit quoſdam angelos factos eſſe malos non natura, ſed per ſe (id eſt ſecundum gloſſ. Diui Thomæ ibi, ſua libera voluntate ſeu libero arbitrio.) Alioquin ſi liberum arbitrium non habuiſſent, non vtique bonitate morali vel malitia à ſe inuicé diſcreti fuiſſét; quod eſt contra fidem, & paſſim omnes ſacras ſcripturas, Conciliorumque omnium, atque Doctorum, vnanimem conſenſũ.

Vtil. p S. Eccl. ad intelligẽdã, tuendaq; SS. Concilia, & diuina litera.

2 Eſt ergo de fide: quòd Angeli habeant liberum arbitrium. 2°. igitur vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio præſens.

¶ *Corollarium.* Ergo cum in angelis ſit propriè intellectus, voluntas, atq; ideò liberum arbitrium, illis attribuuntur pertinétia ad intellectum voluntatem vel liberum arbitrium poſſunt, ac debent interpretari propriè dicta. Ergo ab oppoſitis, cum iraſcibilis & concupiſcibilis non ſit propriè in angelis (vt in arti. 4.) quæ illis attribuuntur ſpectantia ad iraſcibilem, vel concupiſcibilem, intelligi debent ſolùm metaphoricè: ita ſcilicet vt loco illarum rerum ſic angelis ſiuè bonis ſiuè malis attributorũ intelligamus aliquid pertinens ad intellectũ, vel voluntaté ipſorũ angelorum. Vt gaudium eſt angelis Dei ſuper vno peccatore pœnit. agente; Angeli pacis amare flebunt. vide art. ſequentem.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in Angelis ſit iraſcibilis, & concupiſcibilis.

CONCL. Angelorum appetitus non diſtinguitur per iraſcibilem & concupiſcibilem; ſed remanet indiuiſus, & no
301 minatur voluntas.

¶ PROB. Quia in Angelis eſt tantum appetitus intellectiuus; & appetitus intellectiuus non diuiditur ſecundum diſtinctionem bonorum particularium, ſicut appetitus ſenſitiuus, ſed reſpectu ſuum obiectum (ideſt bonum) ſecundum communẽ rationem boni.

1^m de maiori. *Furor, concupiſcentia.* ℞. Metaphoricè ſũpta; nõ, propriè. §. ꝓpriè ſumunt, qñ pro paſſionibus iraſcibilis cõcupiſcibilis, metaphoricè autẽ quando pro effectibus ſimilibus effectui harum paſſionum ſumuntur. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de iraſcibili & concupiſcibili propriè ſumptis tantum, & conſequẽter de furore, & concupiſcentia in eodem ſenſu.

2^m de maiori. *Amor, gaudium,* ℞. vt dicunt paſſiones; non, vt dicunt ſimplicem actũ voluntatis. §. Tunc &c. Nam ſecundo modo tantum Angelis attribuuntur in ſacris literis. Idem intellige de timore, ſpe, & huiuſmodi.

3^m de maiori. *Charitas, Spes.* ℞. Negantur iſtæ propoſitiones; ſcilicet, ꝙ charitas vt vietur, ſit in cõcupiſcibili; & quòd ſpes, vt virtut, ſit in iraſcibili. § Sic ergo tales eſſe in iraſcibili, & cõcupiſcibili dicũtur ab ignorantibus: quid ſit obiectum virtutum Theologarum.

Item de maiori. *Temperantia, Fortitudo,* ℞. Vt Virtutes humanæ: non, vt virtutes abſolutè. §. Tunc nihil contra. Sunt enim tantùm, ſecũdo modo in Angelis. Fortitudo ergo Angelorum, quid eſt? Eſt voluntatem diuinam firmiter per voluntatem ſuam ipſorum exequi. Temperantia Angelorum quid eſt? Eſt eos regulare ſeu moderari voluntatem ſuam ſecundum regulam diuinæ voluntatis.

Fortitudo, temperantia ſanctorum.

¶ NOTATIO. Dicto hic ad 3^m ꝙ ſ fortitudo eſt circa audacias & timores (.i. ꝙ materia fortitudinis ſunt timores & audaciæ) confirmato, ſupra. quæſt. 21. t. 1^m. & 22. q. 123. 3. o. q 141. 3. c. q. 18. 1. c. & 3. d. 26. q. 2. 2 4^m. d. 33. q. 2 art. 2. quæſtiuncula. 2. o. non officit illud, quòd audacia ſit peccatum oppoſitum fortitudini. 2. 2 q. 26. 2 3^m. q. 127. 2. o. Nã paſſionum nomina, cuiuſmodi eſt & audacia, ſumi poſſunt vel abſolutè (ſic ſignificant paſſiones, & audacia ſumitur in primis locis,) Vel inquantum à ratione diſcendunt (ſic ſunt nomina vitiorum; & audacia ſumitur in ſecundis locis;) ex 1. 2. q. 45. 1. 3^m; Hoc autem eſt illud, quod ſub alijs verbis habes. 22. q. 127. 1. o. & 3. d. 26. q. 1. 3. quintum, ꝙ audacia: interdum eſt inordinata, & talis contrariatur fortitudini, quandoq; conſideratur (abſtrahendo) ſine inordinatione. & talis eſt materia fortitudinis.

Pro Angelica doctrina ſenſu germano.

¶ Item dicto hic ad ſecundum, ꝙ ſ amor, gaudium. &c. i. nomina paſſionum animæ quãdoq; ſumuntur pro ſimplici actu voluntatis, confirmato ſupra. q. 20. 1. 1^m. infra, q. 64. 3. c q. 82. 5. 1^m. & 1. 2. q. 22. 3 3^m. & 1. 2. q. 18. 1. c. & 1 d. 8. q. 3. art. 1. d. 34. q. 2. art. 1. quæſt uncula. 1. c. & 3. d 20 q 1 5. o. & contra 2. c. 79. & verit q. 15. 3. 7^m. q 26. 3. 3^m Mal. q. 10. 2. 2^m. q. 11. 1. 9. & Quol. 12. 8. 1^m Anima 2 lect. o. nõ obſtat quod videtur oppoſité dici. 3. d. 15 q 1. t. d 26 q 1. 5. c. Nam aliud eſt nomina ſenſitiuæ partis, puta gaudium &c transferre ad intellectiuam, tanquàm. & inopiam vocabulorum atteſtando & à notioribus nobis res denominando (quod in primis locis intendimus) aliud eſt ob hoc velle aſſerere, ꝙ ſimplices operationes voluntatis ſint propriè paſſiones aut non ſint quid immateriale (quod in ſecundis locis reprobatur.)

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
philoſophum bene dixiſſe dum iraſcibilem & concupiſcibilem procul eſſe ab Angelis determinauit. Determinauit autẽ hoc 3 de ãia. tex. 41. ad vndec. 12. meth. cap. 6. 8. & vltimo. In 3. o. illo habes, ꝙ iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt in parte ſenſitiua. quãquidem partem in 12. illo ibi ad longum ab angelis ipſe remouit Nam per rationes re vera egregias ibi Angelos negat eſſe corporeos ac propterea intelligentias, ſeu intellectus (vt ait Dion.) & ſubſtantias abſtractas eos appellat ſubſtantias (ſententialiter inquit) illæ mouentes cœlos, ſi corporeæ eſſent, ac mediante ſuo corpore mouerent: tunc virtus illorum eſſet aliquando defatigata, & ſic ratione talis defatigationis cœlorum motus non eſſet adeò diuturnus & regularis. Nec poteſt ſubterfugi dicendo, ꝙ corpora angelorum eſſent incorruptibilia. quia aſſignantes corpora Angelis dicunt illa eſſe aerea, vel ignea, & conſequẽter corruptibilia & fatigabilia 2°. vides: quomodo ex his viciſſim iuuetur concluſio. 2

Vtil. pro philoſopho.

Quæſtio. LX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Angelis ſit dilectio naturalis:

CONCL. Neceſſe eſt, in Angelis ponere dilectionem naturalem. 302

¶ PROB. Quia neceſſe eſt, id quod eſt naturæ (cũ ſit prius) ſaluari ſemper in reliquis rebus (cum ſint poſteriores;) & hoc eſt commune omni naturæ, habere aliquam inclinationẽ, quæ dicitur amor naturalis.

1^m de maiori. *Naturalis.* ℞. Qui eſt ſolùm naturalis; non, qui eſt naturalis intellectualis. §. Tunc nihil contrà. In Angelis enim eſt amor tantùm naturalis 2° modo.

¶ NOTATIO. Amor ſolùm naturalis eſt inclinatio naturalis cuiuſcunque rei inanimatæ, & etiam vegetabilis; amor naturalis ſenſitiuus eſt inclinatio naturalis naturæ ſenſitiuæ; amor naturalis intellectiuus eſt inclinatio naturalis naturæ intellectiuæ.

2^m de maiori. *Magis aguntur, quàm agant.* ℞. Sic tamen, ut quædam horum, dum ſic aguntur, non agant; quædam verò, dum ſic aguntur, agant. §. Non agunt dum aguntur, quæ non ſunt liberi arbitrij; agunt autem dum aguntur, quæ habent liberum arbitrium. § Tunc nihil

nihil contra. Nam angeli agunt quidem, ſed ſimul agunt. Agunt, quia ſunt liberi arbitrij aguntur, quia ſuum liberum arbitrium non eſt ſua natura (vt eſt in Deo.)

3^m de minori. *Pertinet ad charitatem.* ℞. Vel etiam ad naturam. §. immo recta dilectio pertinet primò ad naturam, 2° ad charitatem: inquantum dilectio naturalis perficitur per dilectionem charitatis ſuperuenientem. Tunc nihil contra. Nam dilectio naturalis ſemper recta exiſtens pertinet ad naturam: & talem eſſe in angelis dicit præſens concluſio.

Pro Angelica doctrina ſenſu veraci. ¶ NOT. Dicto hic in corpore à ly quæ tamen inclinatio diuerſimodè, &c. vſque circa finem, vnde habetur, quòd appetitus naturalis ſequitur ſemper formam in re exiſtentem, & non aliquam apprehenſionem, alij autem appetitus formam ſequuntur apprehenſam: Confirmatio infr. q. 60. 1. c. q. 80. 1. c. & 1. 2. q. 8. 1. o. q. 17. 8. o. q. 26. 1. c. & 2. d. 38. 3. c. & 3. d. 27. q. 1. 1. o. & 4. d. 49. q. 2. art. 1. quæſtiuncula. 1. c. & contra. 3. cap. 26. 3^m. & Phiſ. 1. lecti. vltim. non obſtat illud, quod quilibet appetitus ſequitur cognitionem. 1. 2. q. 40. 3. & 1 d. 1. q. 4. 1. d. 35. 1. & verit. q. 15. 3. q. 23. 1. q. 25. 1. Mal. q. 14. 1. Nam appetitus naturalis, vt habetur. 1. 2. q. 26. 1. & 1. d. 1. q. 1. & 4. d. 49. q. 3. 1, & Perihe. lecti. 14. ſequitur cognitionem alterius. ſ. Dei ordinantis naturam omnium (vnde & Deus à quibuſdam dicitur natura naturans. 1. 2. q. 85. 6.) non autem ſequitur propriam cognitionem ipſius habentis inclinationem naturalem tantum. Ad illud autem, quod alij appetitus, & conſequenter intellectiuus, ſequitur formam apprehenſam, dicitur: quòd appetitus poteſt dici intellectiuus, vel quia ſequitur cognitionem intellectualem rei deſideratæ (ſic ſequitur formam apprehenſam & ſic diſtinguitur contra appetitum naturalem,) vel quia ſequitur naturam intellectiuam ipſius met appetentis (ſic quilibet appetitus intellectualis in homine dicitur naturalis, prout naturale diſtinguitur contra violentū.) Natura. n. quandoque contra rationem & voluntatem diuiditur, cum tamen ipſa ratio & voluntas ad naturam hominis pertineant. 1. 2. q. 51. 1. Primo igitur modo appetitus intellectualis præſupponit cognitionem aliquam in ipſo appetente: 2° autem modo non. Vnde ſine tali cognitione deſiderium naturale hominis ad ſcita dicitur, intellectuale. Homo namq; ante omnem cognitionem ſenſitiuam deſiderat ſcire naturaliter appetitu naturali; Sed poſt cognitionem imperfectam deſiderat ſcire appetitu intellectuali propriè, prout diſtinguitur contra appetitum naturalem.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes primò: quomodo per rationem
1 oſtendas, & ſcripturas & Concilia, de hac re loquendo, rectè affirmaſſe, in angelis eſſe dilectionem naturalem. Tunc autem hoc affirmarunt: quando Angelos diligere Deum dixerunt. Cū enim cuicunque dilectioni dilectio naturalis præſupponatur tā quàm fundamentum (ſicut & natura omnibus rebus) patet, quod dicentes Angelos diligere Deum, dicunt per hoc dilectionē naturalem Angelis ineſſe. Vide appendices, art. 2. & 3. ſequentiū.

Vtil. pro S. Eccl. ad int. ſcript. Concil.

2° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.
2 ¶ NOT. Pro incorpore dicto ly commune omni naturæ, vt habeat aliquam inclinationem, quæ eſt &c. vide tabulæ magnæ concluſionum, D. Tho. concordan. poſt inſertas numer. 225. itē pro ly. Quæ tamen inclinatio diuerſimodè inuenitur, &c. vide ibi num. 223.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in Angelis ſit dilectio electiua.

303 CONCL. In Angelis inuenitur ſola cognitio naturalis, nō autem ratiocinatiua, inuenitur tamen in eis dilectio & naturalis & electiua.

¶ PROB. Quia natura intellectualis perfecta eſt in Angelis & ad imperfectionem naturæ intellectualis pertinet, quod non ſtatim eius intellectus habeat in ſe naturaliter omnia intelligibilia (vt patet de homine) Quia (ly ſed inuenitur &c.) in angelis eſt dilectio boni naturaliter voliti, vt finis (en naturalis) & dilectio ab hac deriuata, ſcilicet dilectio boni dilecti propter finem, (en electiua)

1^m de maiori. *Rationalis.* ℞. Id eſt intellectualis, non, id eſt diſcurſum ſupponens. §. Niſi loquamur tantùm de homine. Tunc nihil contra. Non. n. electio, niſi hominis, ſequitur diſcurſum rationis: ſed eſt per ſubitam acceptionem veritatis. Sicut ergo in angelis eſt electio non per inquiſitionem, ſed per ſubitam acceptionem veritatis: ita in eis eſt hoc modo amor electiuus. Vide quæſtio. 59. artic. 3. primum.

2^m de minori. *Dilectio ſequatur cognitionem.* ℞. Sic tamen, quòd intellectum non habere ſtatim naturaliter omnia à ſe cognoſcibilia, inferat imperfectionem intellectus; voluntatem verò appetere aliquid naturaliter tanquàm finem, & aliquid per electionem tanquàm ordinatum ad finem, non dicat imperfectionem appetitus. §. Tūc nihil contra. vide in corpore à ly. Hoc tamen differenter ſe habet ex parte, &c. vſque circa finem, vbi applicatio fit ad Angelos. Formaliter ergo dic, & breuiter: quod non eſt eadem ratio de cognitione & dilectione: licet dilectio ſequatur cognitionem.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas: 1
Concilia omnia de hac re tractātia, alioſque ſanctos Doctores, meritò poſuiſſe dilectionem electiuam in Angelis. Tunc autem dilectionem huiuſmodi poſuerunt in ipſis: quando eos meruiſſe, vel demeruiſſe, ſanxerunt. Cum enim in purè naturalibus, vt ſic non mereamur, neque demereamur, reſtat, vt in his, qui vel merentur vel demerentur, vltra dilectionem naturalem ſit dilectio electiua quæ poſtmodum informata Charitate vitam æternam mereatur, vel à Charitate voluntariè proſiliens æternam pœnam acquirat. 2° conſequenter habes quomodo per ra- 2
tionem, tanquàm in radice, inſurgere poſſis contra eos, qui meritum vel demeritum Angelorum inficiarentur. Hi enim dilectionem electiuam ab angelis tollerent, vt ſuum errorem ſtatuerent. Tu ergo è diuerſo, cum dilectionem electiuam Angelis ineſſe per rationem oſtendis, ad deſtructionem erroris illorum, de merito Angelorum atque demerito, viam paras. 3° quomodo ex his viciſſim firmatur præſens concluſio, vides.

Vtil. pro S. Eccl. ad intelligēda Concilia, ac deſtruē dos errores.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angelus diligat ſeipſum dilectione naturali & electiua.

CONCL. Naturaliter tam Angelus, quàm homo diligit ſeipſum, & electiuè. 304

¶ PROB. 1 Quia homo, Angeluſque, naturaliter appetit ſibi ſuam perfectionem, & illud amatur cui bonum deſideratur. 2 Quia (ly & electiuè.) homo Angeluſque, aliquid boni ſibi per electionem appetit; & id amatur, cui bonum deſideratur.

1^m de minori. *Idem.* ℞. Negatur propoſitio ſub hac intentione quòd ſcilicet Angelus, vel homo diligant ſe vtraque dilectione, ſecundū idem. §. Tunc nih. &c. vt patet vide literam, & concluſionum probationes.

2^m de maiori. *Amor.* ℞. ad aliū non, ad ſeipſum. §. Tunc &c. Nā ad ſeipſum eſt magis vnus, quàm tendens ad vnitionem.

3^m de minori. *Motus.* ℞. Tranſiens in aliud, nō, manens in ipſo agente. §. Tunc &c. Nam dilectio, qua diligit quis ſeipſum, eſt motus manens in agente. Motum tamen hunc tendere in alterum poſſumus dicere: inquantum eſt alter ſecundum rationem, non ſecundū rē, quis à ſemetipſo. Dum enim idem amat ſeipſum, vtitur ſeipſo vt duobus; cum ſit agens & patiens, hoc eſt amans & amatum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas: 1
ſcripturas meritò poſuiſſe dilectionem naturalem, & electiuā in Angelis (intellige etiam de hominibus in hoc propoſito) reſpectu ſuiipſorum. Tunc autem illam in eis poſuerunt: quando, eos dilexiſſe Deum, nobis manifeſtarunt. Cum enim amicabilia, quæ ſunt ad alterum, veniant ex amicabilibus, quæ ſunt ad ſeipſum (teſte philoſopho. 9. ethic. cap. 8.) patet, quòd ponentes angelos diligere Deum, ponunt per hoc angelum diligere ſeipſum tam naturali dilectione tum electiua. Nam, huiuſmodi dilectione eos amare Deum, intelligunt. De dilectione electiua patet, quia ſine hac præſuppoſita non eſt meritum (ſupra artic. 2. in append.) cum tamen Angeli diligendo Deum (vt narrant ſcripturæ) meruerint: de dilectione etiam naturali patet, quoniam dilectio naturalis præſupponitur electiuæ, ſicut & natura electioni. 2° vides quomodo ex his ſcripturis viciſſim firme- 2
tur concluſio.

Vtil. pro S. Eccl. ad intelligēdas ſcripturas atq; tuendas.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum vnus Angelus naturali dilectione diligat alium, ſicut ſeipſum.

CONCL. Vnus diligit alium dilectione naturali in quan- 305
tum conuenit cum eo in natura; ſed in quantum conue-
nit

ſit cum eo in aliquibus alijs, vel etiam inquantum differt ab eo ſecundum quædam alia, non diligit eum naturali dilectione.

¶ PROB. Quia vnumquodque diligit id, quod eſt vnum ſibi; & eo modo, quo eſt vnum ſibi (id eſt diligit dilectione naturali, ſi eſt vnum ſibi per naturam: dilectione non naturali, ſi eſt vnum ſibi non per naturam.

1^m^ de minori. *Sicut*. R. vt ly ſicut determinat cognitionẽ ex parte cognoſcẽtis. §. Tunc nihil contra. Concluſio enim dicens, quòd angelus diligit alium ſicut ſeipſum, ſumit ly ſicut, vt ſtat tantum ex parte dilecti & cogniti. Nec facit contra propoſitum, quòd dilectio ſequatur cognitionem: vt patet conſideranti.

2^m^ de maiori. *Potior* Reſp. Sic tamen, vt inter eam & cauſatum poſſit attendi ſimilitudo. §. Tunc &c. Nam, cum dicitur Angelus amare alium ſicut ſeipſum, ſumitur ly ſicut non vt dicit æqualitatem; ſed ſimilitudinem. & conſequenter non fit per hoc, quòd dilectio ad ſe non ſit potior, quàm ad alium angelum.

3^m^ de maiori. *Finis*. Reſp. tanquàm boni ſibi volitii; non; tanquàm cui velit quis bonum. §. Tunc &c. licèt enim vnus Angelus non ſit alterius finis, tanquàm bonum ad quod ordinetur: eſt tamen eius finis, inquantum vnus Angelus bonum ſibi volitum vult etiam alteri.

Pulchra declaratio de fine vltimo, & cauſa ac effectu.

¶ NOTATIO. Meus finis ad quod ordinor (vt Deus) eſt finis, cui bonum meum volo: id eſt, à quo omne bonum meum recognoſco, & in quem omne bonum meum ordino: in quem ſi non ordinaretur bonum meum, bonum meum nõ eſſet bonum meum. Ex tali enim relatione habet bonum meum, quòd ſit bonum, & quòd ſit bonum meum. Hinc patet; quòd illud bonum, quod ſic dicitur meus finis, eſt maius bonum; quàm ſit, immò quàm eſſe vnquàm poſſit, bonum meum: quoniam cauſa ſemper eſt potior ſuo effectu. Nam cauſa habet eſſe & pro ſe, & pro ſuo effectu, inquantum communicat illud effectui, effectus autem, vt ſic, habet eſſe tantùm pro ſe. Ita ergo finis talis eſt bonum, vt ſit bonum pro ſe, & pro me: bonum autem meum non pro illo, ſed pro me tantùm, bonum eſt. Hinc talis finis bonorum meorum non eget; & dato, quòd illorum egeret, non eſſet meus finis. Hinc ego magis volo bonum tali fini, quàm mihi ipſi: quoniam à ſuo bono depẽdet meum bonum. Et quia velle alicui bonum eſt idem, quod diligere ipſum; ſequitur neceſſariò, quòd ego diligam plus illum finem, quàm meipſum. Hoc ergo bonum, & illud, immò quæcunque bona, eſſe in tali fine, gaudeo magis, quàm ſi eſſent in meipſo. Intellige prædicta, niſi ſit per voluntatẽ dilectio peruerſa: Hæc ſint etiam pro capitu faciliori articuli ſequentis.

Item de maiori. *Naturalis*. Reſp. inquantum naturalis: non, inquantùm aliàs voluntaria. § Tunc &c. Nam remoueri non poteſt à dæmonibus erga bonos Angelos dilectio naturalis, vt ſic: quemadmodum nec per dæmones remoueri poteſt hoc quòd ſcilicet communicent cum illis bonis in natura: Poteſt tamen deſiderari à dæmonibus oppoſitum: inquantum vellent non communicare cum illis in natura. Quia verò non communicant in iuſtitia cum illis; ideo voluntariè per electionem non diligunt, ſed odiunt eos.

APPENDIX.

Vtil. ex S. Eccl. ad intell. tenendaſq; ſcr.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, ſacram ſcripturam ibi, Eccl. 13. omne animal diligit ſibi ſimile, debere intelligi, & de dilectione naturali, & de natura re. Nõ eſt enim verum neceſſariò, quòd dilectione electiua omne animal ſibi ſimile diligat, ſed dilectione naturali: neque de animalibus tantum hoc ſic verificaretur, ſed de quibuſcũque naturam participantibus. Cæterùm de animalibus ibi, tanquàm à notioribus nobis ad minus nota procedendo, fit mentio: in huius ſignum pro parte quæſtionis hic adducitur, cùm tamen non animalia ſint angeli. Quoad iſtam dilectionem naturalem, non tantum quoad naturam, poteſt intelligi etiam illud Iob 1. 2. quòd ſcilicet Sathan erat inter filios Dei: quoniam diabolus dilectione naturali (vt dicitur hic ad tertium) bonos Angelos diligit, licet non electiua. Immo, quia quoad naturam illud dicitur, ideo & quoad dilectionem naturalem intelligatur, oportet: quoniam dilectio hæc naturam ipſarum infallibiliter conſequitur. Ratione igitur articuli huius declarare valẽs ſenſum rectum, declaratumq; ſe catholicè ſuſtentare, auctoritatum Eccleſiaſtici & Iob. 2° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur articulus præſens. Eccleſiaſtici verò quaſi indirectè, Iob autem directè, doctrinam præſentem iuuat auctoritas: vt patuit.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum angelus naturali dilectione diligat Deum pluſquàm ſeipſum.

CONCL. Naturali dilectione, & Angelus, & homo, plus & principalius diligit Deum; quàm ſeipſum.

¶ PROB.[1] Quia omnis creatura naturaliter ſm illud, quod eſt, Dei eſt; & vnumquodque in rebus naturalibus, quod ſecundum naturam hoc ipſum, quod eſt, alterius eſt, principalius inclinatur in id, cuius eſt quam in ſeipſum (patet experientia): [2] Quia ſi naturaliter homo, vel Angelus diligeret ſe ipſum pluſquàm Deum; ſequeretur, tum quòd dilectio naturalis eſſet peruerſa, tùm quòd ipſa dilectio non perficeretur per charitatem, ſed deſtrueretur.

1^m^ de maiori. *Vnum*. Reſpon. Ex æquo diuiſorum, non, eorum quorum vnum eſt alteri ratio exiſtendi. §. Ergo illa diuiduntur ex æquo; quorum vnũ non eſt alteri ratio exiſtendi. Tunc &c. Nam Deus eſt tota ratio exiſtendi homini, Angeloque: & magis, quam ſit quodlibet totum reſpectu ſuæ partis.

2^m^ de maiori. *Propter quod* Reſp tanquàm finem; non, tanquàm rationem motiuam agendi. § Tunc &c. Naturali. n. dilectione mouetur angelus ad amandum Deum ex beneficijs ab eo receptis: undè patet, quòd ſtatuit Deum finem beneficiorum ipſorum, inquàntum ordinat iſta in illum; & non econuerſo.

3^m^ de maiori. *In ſeipſam*. Reſp. magis quantum ad id, quod eſt ſibi cum alijs commune, quàm quantum ad id, quod eſt ſibi ſingulare §. Tunc &c. Immò per argumentum idem, tunc concluditur oppoſitum: q. ſ. ex eo, q natura reflectitur ſic in ſeipſam, vnũquodque diligat modo ſuo plus Deum, q̃ ſeipſum. Nam Deus eſt etiam totius boni communis principium. Ex litera v de quantum dilectio naturalis, vt ſic, boni communis ſit zelans & conſequẽter, quòd amare rem publicam eſt naturale.

Cõtra deſtructores boni cõ.

4^m^ de maiori. *Deum* Reſp. Secũdum quòd eſt bonũ ſupernaturali beatitudine nos beatificans: non, ſm quòd eſt bonum omne bonum naturale tantùm producens. §. Tunc &c. 2° nanque modo ſolum dilectio naturalis in Deum fertur.

5^m^ de maiori. *Naturalis*. Reſp. prout naturalis; nõ, alio modo conſiderata. §. Tunc &c. Nam mali quoque (quamuis de dilectione electiua ſit oppoſitum) diligunt naturali dilectione Deum, & quidem plus, quàm ſe. Auguſtinus ergo de dilectione electiua, non de naturali et ſic, loquitur.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem demonſtres; q Deus nihil impoſſibile nobis ad obſeruandum in lege mandauit, immò quòd obſeruare illius mandata eſt ſuaue, vt pote radicaliter connaturale, homini. Si enim & mali (quod minus videtur, quàm de alijs) diligunt Deum ſupra ſeipſos, naturaliter; & finis omnium mandatorum, eſt dilectio Dei ſupranaturalis, ad quam per dilectionem naturalem (Deo, qui ſemper præſtò eſt, iuuante) aſcenditur: patet, quòd nihil impoſſibilium præcepit Deus. Per articulum ergo iſtum & rationem interimas hæreſim peſſimam Lutheri (Prat. Lutherani) dicẽtẽ, Deum nobis obſeruatu impoſſibilia præcepiſſe. 2° habes: quomodo per eundem articulum, & rationem demonſtres, hæreſim hanc meritò fuiſſe damnatam à Cõcilio Trid Seſſ. 6 c. 11. ſic, Deus impoſſibilia non iubet ſed iubẽdo monet & facere qđ poſſis & petere qđ nõ poſſis, & adiuuat vt poſſis. Cuius mãdata grauia non ſunt. Cuius iugum ſuaue eſt, & onus leue. idẽ Concilium can 18. illius Seſſ. ait: ſi quis dixerit, Dei præcepta homini etiam iuſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruãdũ impoſſibilia, Anathema ſit. Damnatur ergo (vt patet ex connexione ad capitulum illud 11, & auctoritates Ioãnis, atque Matthæi ibi adductas) per hunc canonem duplex hæreſis, illa, ſ. quę Deũ homini impoſſibilia mãdaſſe dicit, & illa quæ ẽt (veſaniã videlicet ſuã iã in altũ extendendo) iuſtificato hoĩ impoſſibilia eſſe ſeruata mandata blaſphemat. 3° vides: quo ex his viciſſim firmet cõcluſio. Si cõtra illã Lutheri plura volueris, & cõſequẽter plura pro nobis: vide Deuter. 15. à ly Mandatum hoc vſque ad ly in corde tuo vt facias illum. Vide DD. Hier. de expoſitione fidei ad Damaſum Papam epiſt. qui dicunt: impoſſibile aliq́d hoĩ a Deo præceptũ eſſe, & mãdata eius nõ a ſingulis poſſe ſeruari. 42. Execramur (inquit) eorũ blaſphemiã. Hieronymũ itẽ in dial. contra Pelagi. l. 2. c. 17. Ambr. l. 2. de Iacob & vita beata c. 3. Baſil. in reg monach. c 83 Aug. l. 2 c. 7. de pecca. meritis Nõ poſſũ (inquit) dubitare; Nec Deũ aliq́d impoſſe præcepiſſe. Nec Deo ad opitulãdũ & adiuuãdũ, quò fiat qđ iubet, impoſſibile aliquid eſſe.

Quæſtio.

Quæſtio. LXI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Angeli habeant cauſam ſui eſſe.

307 CONCL. Neceſſe eſt dicere, & Angelos, & omne id quod præter Deum eſt, à Deo factum eſſe.

¶ PROB. Quia neceſſe eſt dicere; quod omne, quod eſt per participationem, ſit cauſatum ab eo, quod eſt per eſſentiam; & Deus ſolus eſt ens per eſſentiam, cætera omnia ſunt entia per participationem.

1^m^ de minori. *Moyſes* ℞. Explicitè; non, implicitè. §. Tunc &c. Nam implicitè, ideſt, ſub nomine cœli, vel lucis, ibi recenſentur Angeli; licèt prætermittantur explicitè. Vide literam; & pondera duas rationes, quibus motus fuit Moyſes ad tacendum explicitè de Angelis. Diſce ergo & tu, non effundere ſermonem vbi nō eſt auditus, ideſt de illis rebus non loqui coram auditoribus: qui vel (probabiliter loquendo) non capient eas; vel ex eis intellectis (ſi tamen aliquando eas intellexerint) deſument ſibi occaſionē ruinæ alicuius magis quàm profectus in bonum. vtilia igitur prædicent omnes à Moyſe hîc edocti, dicta ſuis; Et iuxta ſuorum, non proprium, captum principaliter à ſe dicenda accōmodent. Moyſen hîc Concilium Trid. ſeſſ. 5. de reformatione, videtur præſeferre, dum habentibus curam animarum mandat, vt plebes ſibi commiſſas doceant pro earum capacitate, cum breuitate, & facilitate, ſermonis.

D. ſtant Doctores. Prædicatores, rectores populorum &c. Concil.

2^m^ de maiori. *Cauſam* ℞. Formalem, aut agentem per tranſmutationem materiæ; non, agentem totam ſubſtantiam. §. Tunc &c. Nam angelorum ponimus cauſam, quæ agit totam eorum ſubſtantiam; nō autem aliquo priorum duorum modorum ſumptam.

3^m^ de maiori. *Agente.* ℞. Per tranſmutationē materiæ de potentia ad actum, non, per productionem totius eſſe rei. §. Tunc &c. Nam Deus reſpectu Angelorum eſt 2° modo agens tantum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas 1
hæreſim Hermani Ruſſuich (Prat. Hermanus Ruſſuich) dicentem: quod Angeli ſiue boni, ſiue mali non ſunt creati à Deo. Item Simonis Magi (Prat. Simoniaci) dicentis, Angelos factos à quibuſdam ſenſibus de cœlo prædictis. Item Algazelis (Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.) dicentis; quod à primo angelo productus eſt ſecundus, à 2° tertius, & deinceps vſque in finem. Contra nos omnes enim militat probatio quæſtionis oſtendens manifeſtè: quod omnes ſingillatim ſunt à ſolo Deo creati. Si etiam habent Angeli (vt dicit cōcluſio) cauſam ſui eſſe potes ex tamen euellere hæreſim libertinorum (Prat. Libertini) dicentium; Angelos nihil eſſe: Item Doſithæi (Prat. Doſithæ) dicentis; Angelos
2 non eſſe. 2° habes quomodo has omnes demonſtres per rationem meritò fuiſſe damnatas à ſcripturis paſſim; & ſpec aliter à pſal. 103. Qui facis Angelos tuos ſpiritus. & Daniel 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, benedicite Angeli Domini Domino: ergo ſecundum eam, Angeli ſunt opera Domini: Item à Concil. Nicæno ſic, Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem & omnium viſibilium inuiſibiliumque factorem: Item ab omnibus Concilijs de hac re tractantibus, cum omnis conſona ſint, in credibilibus maximè, Nicæno illi primo: Item ſpeciatim ab Inn. III. in Concil. Later. (de ſum. tri. & fid. cath. firmiter) ſic; firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quod vnus ſolus Deus pater & filius, & Spiritusſanctus, &c. eſt vnum vniuerſorum principium &c. qui ſua omnipotenti virtute ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corporalem, angelicam videlicet, & mun-
3 danam 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. Cæterū ſi plura contra illas hæreſes, & conſequenter plura pro nobis, vis legere vide Iob 3.4. de Beemoth (hic ſm BB. Hier. & Greg. eſt diabolus) & ibidem Beatum Gregorium: Item Ezech. 31. ſub nomine Regis Aſſur (hic eſt diabolus.) De angelis quod ſint, vide Gen. 28. 18. 19. 12. 22. Exod. 14. Ioſue 5. Iudic. 1. Tobi. 5. & c Iudith. 13. 4. Reg. 19 Dan. 3 & in mille locis. Quòd ſint facti à Deo, vide Theophilatum ſuper cap. 1. ad hebr. D. Aug. in Soliloquijs. D. Greg. in homil. de decem drachmis. D. Diony. de cele. hierar.

Vtil. pro S. Eccl. contra hær. Herman. Sim. Alga liber. Doſith. dān à ſcrip. Cō. cil. Papa.

¶ NOTATIO. Articulo huic ſeruit articulus in ord. 262. 17. 366. Item pro in corpore dicto ly omnia verò alia ſunt entia per participationem, omne autem quod eſt per participationem cauſatur, &c. vide tabulæ mag. antea concluſionum D. Thom. concord. poſt inſerta, num. 103. Item pro in ad 2^m^ di-

Studio.

cto ly formæ ſubſiſtentes non habent cauſam aliquam formalem ſui &c. vide ibi nu. 646.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Angelus ſit productus à Deo ab æterno.

CONCLVSIO. Solus Deus Pater, & Filius, & Spiritusſanctus eſt ab æterno. 308

¶ PROB. Quia fides catholica indubitanter tenet hoc; quod ſcilicet, & Deus eſt æternus, & quod creaturas produxit ex nihilo, ideſt poſtquàm nihil fuerant. (ly poſtquàm dicit tempus. i. in priori duratione nihil fuerant.)

1^m^ de maiori. *Suum eſſe* ℞. Ad productionem Angeli voluntariè ſe habens; nō, ſe habens de neceſſitate Angeli productionem. §. ſupra q. 46. art. 1. ad 9^m^ 10^m^. Tunc &c. Nam licet Dei eſſe ſit æternum, & ab æterno conſequenter voluerit producere Angelos; non tamen voluit ab æterno. quòd producerentur ab æterno, ſed in tempore.

2^m^ de maiori. *Tempore* ℞. Quod eſt numerus motus cœli: vel quod eſt numerus ſucceſſionis ipſius eſſe poſt non eſſe. §. Tunc &c. Angelus enim ſubiacet huic, 2° tempori: licèt non primo: & conſequenter quandoque habet eſſe, puta nunc & in poſterum, quandoque non habet, puta antequam fieret.

3^m^ de maiori. *Capax veritatis.* ℞. Poſtquàm habuit naturam intellectiuam; non, antequàm haberet illam. §. Tunc &c. Nō enim habuit illam ab æterno; ſed tantùm quando Deus voluit. Simile ſupra q. 46. artic. 1. ad 8^m^.

¶ NOTATIO Dicto hîc in corpore, quod ſ. Angelos vel aliquid præter Deum fuiſſe ab æterno eſt hæreticum, Confirmato Po. q. 3. 2. nō obſtat quod videtur oppoſitè dici 12. Met. lect. 7. & Phiſ. 8. lect. 2. Nam duplex eſt demonſtratio 4. Met. lect. 3. videlicet demonſtratio ſimpliciter, (Hæc verum ſimpliciter oſtenditur) & demonſtratio ad hominem (Hæc non ex veris ſimpliciter. i. ſecundum rei veritatem, ſed ex datis ab homine cum quo diſputatur, demonſtratur falſitas alicuius opinionis.) Ariſtoteles non demonſtrauit primo modo æternitatem mūdi, ſupra 46. 1. c. & 2. d. 1. q. 1. 5 ſed tantum 2. Metap. 12. lect. 5. vbi dicitur Ariſtotelis rationes nō ſunt demonſtrationes ſimpliciter, niſi fortè contra poſitiones philoſophorum antiquorum volentium mundum incepiſſe per viam naturæ. ſ. per generationem. Ex his ergo dic: quod Angeli ſecundum rei veritatem non fuerunt ab æterno, nec aliquid præter Deum (vt in primis locis:) ſecundum conſequentiam autem ad quaſdam opiniones antiquorum philoſophorum, & ipſi, & aliqua alia præter Deum fuerunt ſic (vt in ſecūdis locis) 2 Dicto hîc ad tertium, quod ſ. Angeli ſunt incorruptibiles, Confirmato ſupra q. 50. o ſimilià q. 75. 6. q. 97. 1. & 2 d. 3. q. 1. 1. d. 23. q. 2. 1. d. 34. 4. & contra 2. cap. 54. & Po. q. 5. 3. 4. c. & Anima 14. & Trin. 20. & opuſc. 3 cap. 74 & opuſc. 9. q. 47. non officit quod videtur oppoſitum, ſuprà. q. 9. 2. q. 10. 5. q. 44. 2 & 1. 2. 8. 3. Nam incorruptibiles ex ſe, quia in eis non eſt potentia ad non eſſe, ſunt tamen corruptibiles. i. mutabiles ex alio, quia ſecundum potentiā creantis poſſunt annihilari, & ſecundum quod ipſi Deo placuerit mutari: ex potentia q. 5. 4.

1 2 Pro Angelica doctr. veridico ſenſu.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo declares: illam opinionem Origeniſtarum (Prat. Origeniſtæ) qua dicunt, Creaturas (ergo, à fortiori, Angelos) eſſe Deo coæternas, eſſe hæreticam. Licet enim hoc per rationem ſimpliciter demonſtratiuam declarare non poſſis vt habetur ex q. 46. art. 2. tamen per veritatē fidei in corpore hîc præſuppoſitam idipſum de hæreſi conuincere potes. Ad hoc origenicum dogma videtur reduci error ille Auerrois 8. metaph (Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.) dicentis; Nihil poſſe habere eſſe poſt omninò non eſſe. Eadem itaque via, & hunc tanquàm contra fidem obloquentem conuincere potes. 2° habes: quomodo argumenta contradicentia concilijs, & ſacris literis temporalitatem Angelorum, ſeu creaturarū ponentibus ſoluas. Verbi gratia. Concilio Lateran. ſub Inn. III. (vide ſupra ar. 1. notando ly ab initio temporis.) Nicæno (vide ibi, notando ly factorem. i. creatorem in tempore.) & alijs ſequentibus: ſacris literis Prouerb. 8. Antequàm quicquam faceret à principio; Ioann. 17. Clarifica me &c. priuſquam mūdus fieret. Genes. 1. In principio (. ſ. tem oris. Vide ſupra q. 46. ar. 3. n. & 61. artic. 1. ad 1^m^) creauit Deus cœlum & terram. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio noſtra.

1 Vtil. pro S. Eccl. cōtra hæreticos dā. 2 3

¶ NOTATIO. Articulo ſeruit art. in ord. 307. 218. 240. 117. 246. 122. 288. 325. Item pro in corp. dicto ly Solus Deus Pater, & Filius, & Spiritusſanctus eſt ab æterno &c vide tabulæ mag. ſup. concluſionum. D. Th. concordantias poſt inſertas nu. 763.

ARTI-

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum angeli ſint creati ante mundum corporeum.

309 CONCL. Circa hoc inuenitur duplex ſanctorum Doctorum ſententia; illa tamen probabilior videtur, quòd Angeli ſimul cum creatura corporea ſint creati.

¶ PROB. Quia doctores Græci ſentiunt, quòd Angeli ſint ante mundum viſibilem creati; Quia (ly illa tamen &c.) Angeli ſunt pars vnius vniuerſi, & nulla pars perfecta eſt, à ſuo toto ſeparata.

Concilium: vbi nota ly ſimul. ¶ NOTATIO. Innoc. iij. Papa in Conc. Later. de fide cathol. & habetur in Decretali prima; dicit, vnus eſt Deus &c. qui ab initio temporis ſimul vtranque de nihilo condidit creaturam corporalem, & ſpiritualem; Angelicam ſ. & mundanam. Quæ verba licèt aliò (ſecundum aliquos), quàm ad damnandam iſtam Græcorum opinionem, tendant; tamen probabiliorem fac unt ſine dubio opinionem Latinorum; & Græcorū vel probabilem abſolutè relinquant (vt habes ea concluſione) vel comparatiuè ſolum tolerabilem (vt patet in litera ſequenti per ly non eſt igitur probabile &c.)

Opin. Græcorum ad Latinorum opin. tolerabilis.

1^m^ ex Hieron. *In quibus.* ℞. Secundum Græcos; non, ſecundum Latinos. §. Tunc &c. Recitat enim Hier. Græcorum ſententiam.

2^m^ de maiori. *Media.* ℞. Vt pars vniuerſi inter exiſtentem ſupra totum vniuerſum, & aliam partem vniuerſi; non, vt pars vniuerſi inter ſupremam partem vniuerſi; & aliam infimam partem. §. Tunc &c. Non enim Deus è pars vniuerſi; & cōſequēter licèt ille ſit ab æterno, & mundus cœperit in tempore, non tamen cogimur dicere propter hoc, quòd Angelus ſit in tempore medio. Aliam bonam, ſed breuiorem, faciliorem que potes addere reſponſionem: quòd ſ. Angelus dicitur natura media ratione dignitatis inter Deum, & corpora; non ratione durationis neceſſariò.

3^m^ de maiori. *Plus diſtat.* ℞. Immò quia plus diſtat conuenientius fuit; quòd vna creatura corporalis crearetur ante aliam, quàm quòd Angelus ante mundū viſibilem. §. Vide literam; & ex hoc quòd ſanctus Doctor, iuxtà opinionem Græcorum gloſat ſaluando ſcripturam de poſſibili, diſces vnde aliquid ſit hæreticum, vel tolerabile. Hæreticum enim illud eſſe dic, quo poſito, ſcripturæ ſenſus verus tollitur; tolerabile, quo poſito ſcripturæ ſenſus verus abſolutè non tollitur: quamuis ſenſus a pluribus etiam Sanctis, ſcripturæ datus tollatur. Solius n. Romanæ Eccleſiæ eſt dare ſenſum ſcripturæ ita verum, atque catholicum; vt contrarius ſenſus ſcripturæ datus ſit hæreticus. Similis ergo videtur iſta quæſtio, illi quæ eſt de ſanctificatione, & Conceptione B. Virginis; & ſimiliter ibi cum reuerentia procedendum. Ad formam reſponſi redeūdo, dicebatur; quòd ex maiori illa diſtantia Angelorum ſequebatur; quòd conuenientius vna corporalis creatura ante aliam fieret, quàm Angeli ante mundum viſibilem. & ita ſequebatur contrarium eius, quod argumentum intendebat. Ratio ſequelæ illius eſt; quia factis Angelis, nō neceſſariò ſequitur factum eſſe vniuerſum; facta autem vna creatura corporali ante aliam in actu, ſequitur neceſſariò omnes creaturas corporales eſſe factas. Nam ea tūc ſunt factæ omnes in potentia, quoniam omnes ſunt vnū in materia, de qua fit illa prior: id quod non eſt dicendum de Angelis ratione diſtātiæ ſuæ a materia. Præcreatio igitur vnius corporalis creaturæ ante aliam, non præiudicat totalitati vniuerſi; præcreatio autem Angeli ante corpora ipſi totalitati modo dicto præiudicat.

No. vniuerſalis, & certa de ſenſu ſcripturarum.

¶ NOTATIO. Dicto in corpore, quòd ſ. Angeli non fuerunt ante corpora ſiue ante mundum corporeum; Confirmatio inf. q. 102. a. & 2. d. 2. q. 1. a. 3. non obſtat illud quòd Angeli ſemper dicantur fuiſſe. Potētia q. 3. 18. 20^m^. Nam Angeli ſemper dicuntur fuiſſe; non quia fuerint ab æterno, ſed quia omni tempore fuerunt. Quandocunque enim fuit tempus, fuerunt Angeli. Hoc etiam modo corporalia ſemper fuerunt. Ex Potentia quæſt. 3. 18. 20^m^.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, quòd multa ſcripturarum teſtimonia (puta Eccleſiaſt. 18. Qui viuit in æternum creauit omnia ſimul; Iob 40. Iſte Behemoth, quem feci tecum. Per Behemoth intelligitur Sathanas. Geneſ. 1. In principio creauit Deus cœlum, & terram; ibi cap. 2. Requieuit die ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrarat. & ſi qua ſunt alia) poſſunt, ſtante fide, dupliciter exponi; quamuis melius in vno ſenſu, quàm in alio. Taceo quod per rationem adductam in corpore pro Latinis monſtrare potes 2°: quòd Doctores hi te-

Vtil. pro S. Eccl. ad intellig. ſcr. Doct.

2 ctus in hac materia ſenſerunt, ſcilicet Magiſter Sententiarum lib. 2. d. 2. cum Scholaſt. eis. DD. Auguſtinus 11. de ciu. Dei. cap. 6. 9. & lib. 2. c. 15. 16. Greg. 32. moral. cap. 10. 14 23. Epiphanius contra hæreſes lib. 1. tomo 2. hæreſi. 65. & plurimi alij. Hi abſque omni dubio fatendum docent, Angelos ſimul cum mundo corporeo creatos. Nec obſtat illud Apoſtoli ad Titum 1. Quam (ſcilicet fœlicitatem) promiſit Deus ante tempora ſæcularia. Quaſi quòd ante iſta materia viſibilia ſecula fuerint Angeli, quibus promiſerit Deus illam. Hoc, inquam, non obſtat: cùm ſecundum Auguſtinum 12. de ciu. Dei. cap. 16. ly promiſit ſtat pro decreuit; vt dicamus. Quam promiſit &c. i. quam Deus decreuit in ſua æterna prædeſtinatione dare in tempore ſuis per Chriſtum. Sunt qui (vt Soto Maior, Melchior Cano, Magiſter Ferrarienſis ſuper 2. contra gentes c. 83.) ſententiam Græcorum reputent eſſe errorem contra fidem, ſeu hæreticam; Latinorum verò oppoſitam eſſe definitam de fide in Conc. Lateran. ſup. in corpore citato, & ad opuſ. 23. D. Thomæ, quod videtur nonnihil eis obſtare, reſpondent non eſſe verum opuſculum eius. Mihi videtur (ſi Eccleſiæ placeat) ſequendus hic Reuerendiſs. Caiet.

3 Vnde eſt videbis 3°: quomodo ex prædictis viciſſim firmetur articulus.

¶ NOT. Articulo ſeruit ars in ord. 334. 301. 23 262. 248. Item pro in corp. dicto ly probabilior videtur quòd angeli ſimul &c. vide tab. mag. concl. D. Tho. concord. po. Inſertas num. 416. Item pro ly nō eſt igitur probabile, quòd Deus, cuius perfecta ſunt &c. vide ibi num. 111.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Angeli ſint creati in cœlo empireo.

CONCL. Conueniens fuit, quòd Angeli in ſupremo corpore crearentur tanquam toti naturæ corporeæ præſidentes. 310

¶ PROB. Quia ſic creatæ ſunt ſpirituales creaturæ: quòd ad creaturam corporalem, aliquem ordinem habent, & toti creaturæ corporali præſident.

1^m^ de minori. *Non dependet.* ℞. habet tamē ordinem ad naturam corpoream, & eam virtute ſua contingit. §. Tunc &c. vt patet. Quod in litera dicitur. Deū potuiſſe creare angelos ante mundum viſibilem, vt &c. eſt ac ſi dicatur: ſi de facto Deus tunc illos creaſſet (vt multi tenent), patet quòd eorum fieri non dependeret a corpore. Alioquin, ſi ſumatur ly potuiſſet pro poſſe abſolutè, etiam Latini id tenent.

2^m^ de antecedente. *Aeris* ℞. 1. Cœli conuenientiam aliquam, licet non proprietatem, cum aere habentis. §. Tunc nihil contra. vt patet.

¶ NOT. Similem locutionem huic dicto Auguſtini, iuxta hoc reſponſum, habes in D. Thomas vbi ſuper Ioann. 12. lect. 4. Philippum Samari as conuertentem dicit fuiſſe Apoſtolū, qui tamen in libro Magiſtri Sentent. acum 4 d. 1. q. 1-4. multipliciter defendit quòd (ſicuti res eſt) non Apoſtolus, ſed Diaconus erat. Intelligit ergo ſuper Ioannem ly Apoſtolum, per conuenientiam ratione prædicationis, & miraculorum, quæ dona Apoſtolis veris eum ſimilem faciebant; in Sententiarum autem libro accipit ly Apoſtolum, per proprietatem.

Item de antecedente. *Angeli.* ℞. Infiriores; nō, ſuperiores. § Tunc &c. Concluſioni enim ſufficere poteſt: quòd aliqui Angeli, puta ſuperiores, in cœlo empyreo ſint creati. Vide 2^m^ reſponſum ly vel loquitur non de &c.

3^m^ de antecedente. *Supremum.* ℞. in genere corporum; non, abſolutè §. Tunc &c. ſtatim quòd Angelus ille, de quo argumentum, ſit factus in cœlo ſupremo corporali, & poſt voluerit aſcendere in cœlum ſupremum abſolutè.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendatur rectè dictum a Pſ. 148. Laudate eum cœli cœlorum. Hi enim (ſecundum expoſitionem Domini Iacobi de Valentia Epiſcop. Chriſtopolitani, & forſan aliorum ſaltem nobiliorum Doctorum), Laudet eum cœlum empyreum (Hoc propter nobilitatem ſuam vocatur pluraliter cœli) cum omnibus Angelis ordinibus & hierarchijs. Innuit ergo probabiliter pſalmiſta illis, Angelos fuiſſe ibi creatos. Simili ratione poteris meritò dictum oſtendere. 3 Regum. 8. Si enim cœli cœlorum te non capiunt &c. & ab Eccleſia Clarius cœli, cœlorumque virtutes, & Luc. 21. Virtutes cœlorum mouebuntur: & alia huiuſmodi. Idem enim probabiliter innuitur omnibus his in locis notando quòd in Pſalmo, & Reg. nomine cœlorum, in præfatione autem Eccl. & Luc. nomine virtutum ſignificantur Angeli. 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 1 2

Vtil. pro S. Eccleſ. ad intell. quādam prob. ſcripturæ.

Quæſtio. LXII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angeli fuerint in ſua creatione beati.

311 CONCL. 1ª. Quantum, ad fœlicitatem, quã Angelus aſſequi virtute ſuæ naturæ poteſt, fuit creatus beatus.

¶ PROB. Quia perfectionem huiuſmodi (ſcilicet perfectiſſimè, quantum fieri naturæ viribus poteſt, contemplari Deum) Angelus non acquirit per aliquem motum diſcurſiuum; ſed ſtatim ei adeſt propter naturæ ſuæ dignitatem.

CONCL. 2ª. Vltimam beatitudinem, quæ facultatem naturæ excedit, Angeli non ſtatim in principio ſuæ creationis habuerunt.

¶ PROB. Quia hæc beatitudo (ſcilicet contemplari, ſeu videre Deum ſicuti eſt) non eſt aliquid naturæ: ſed naturæ finis.

1m de antecedente. *Qua.* ℞. Scilicet beatitudine naturali, non ſupernaturali. §. Tunc &c. Nam ex beatitudine naturali, in qua creati ſunt, ad beatitudinem ſupernaturalem aſcenderunt; Et ideo illa beatitudo naturalis perfecta eſt per beatitudinem ſuperuenientem, & quantum ad id quod perfectionis erat in illa naturali, remanſit beatitudo naturalis in ſua eminente beatitudine ſequenti. Dicuntur ergo Angeli perſeuerare in illa beatitudine, qua creati ſunt; non quia illa beatitudo prior fuerit ſupernaturalis, ſicut iſta poſterior, quam nunc habẽt: ſed quia illa prior beatitudo ſaluatur eminenter (ideſt nobiliori modo) in iſta poſteriori, licèt non formaliter (ideſt eodem modo).

Exemplũ Ac ſi diceremus: Circumciſio, quæ data eſt antiquis Patribus, in Chriſtianis perſeuerat. Hoc dictum vtique verificaretur tantum in hoc ſenſu quòd in baptiſmo, qui ſucceſſit carnali circumciſioni, continetur eminenter quicquid perfectionis erat in circumciſione illa: & ideo illa diceretur perſeuerare non quidẽ in ſe, ſed in ſuo perfectiori. Aliud eſt enim perſeuerare & aliud modus perſeuerandi. Perſeuerat igitur & circumciſio illa, & beatitudo illa; ſed neque circumciſio, neque illa beatitudo, perſeuerat modo illo ſuo priori. Sic de alijs huiuſmodi rebus antiquis dicito. Quia enim noua lex, quæ veteri ſuccedit, perpetuò durabit in quantum nulla alia ſuccedet ſibi: ideò in æternum dicuntur durare antiqua, dum in nouis modo dicto remanent.

Pro intelligendis ſcripturis ly in ſæculum æternum, ſempiternũ.

2m de minori. *Perfecta.* ℞. virtute naturali germinatiua; non, perfectione per operationem propriam conſequenda. §. Tunc &c. Sic enim ſunt de Angelis. vide literã: Et cognoſce hinc quod ſimilitudo in argumẽto adducta ſtat pro concluſionibus noſtris.

3m de minori vltima. *Verbum.* ℞. per eſſentiã verbi; non, per ſimilitudinem verbi in natura creaturæ reluccentem. §. Tunc &c. Nam Angeli à principio viderunt verbum ſecundo modo tantum.

Pro Sãcti Doctoris conſtanti ſenſu.

¶ NOTATIO Dicto in corpore, quòd ſcilicet Angeli non acquirunt perfectionem per diſcurſum, ſi homo, confirmato. 1. 2 q. 89. 4. & 2. 2. q. 49. 5. & 3. q. 11. 3 & 2. d. 2 q. 1. 2. & contra 3. c. 44. & verit. q. 8. 15. & potentia q. 9. 2. & Mal. q. 7. 9 & Anima. 7. Non obſtat, quòd Angeli poſſunt ſyllogizare, ſuprà q. 58. art. 3. Quoniam ſyllogizare Angelorum non importat diſcurſum, ſicut ſyllogizare noſtrum. Dicuntur enim illi ſyllogizare, inquantum cognoſcunt ſyllogiſmum, & in effectibus cauſas, in cauſiſque effectus cognoſcunt (Hoc non eſt ſyllogizare formaliter, neque diſcurrere, vt patet). non tamen ita quòd notitiam ignotam acquirant ſyllogizando ſeu procedendo ex cauſis in cauſata, vel ex cauſatis in cauſas; ſicut nos. Ex ſupra q. 58. 3. 2m. 2ª. Item dicto in corpore, quòd ſcilicet angeli non ſtatim habuerunt beatitudinem excedentem, Confirmato 1. 2. q. 56. 5. & 2. d. 5 q. 3. 1. & Mal q. 16. 5. & 6. Non contrariatur, quòd angeli intellectus ſemper eſt in actu & nunquã in potẽtia. ſupra q. 50. 1. q. 54. 4. & contra 2. c. 95 96. & verit. q 8. 5. & Mal. q. 16. 2. & 3. & 6. cum tamen ſi non habuerunt beatitudinem à principio fuerint neceſſario in potentia ad illam. Dicendum enim quòd intellectus angeli ſemper eſt in actu, & in nulla potentia reſpectu naturaliter cognitorum: non autem ſemper eſt in actu, ſed quandoque in potentia, reuelandorum, & maximè ſupernaturalis beatitudinis antequàm eam habuiſſet Ex ſupra q. 58. 1. & 1. 1. q. 180. 6. Applica tu (ſicut & ſuè ſemper hoc ubi faciẽdum diximus) formaliter ad ſanct. verba iſt ſtud ea.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1º quomodo per rationem confutando hæreſim Begardorum (Prat. Begardi) dicẽtem: quòd omnis intellectualis natura eſt in ſeipſa naturaliter beata. Nec obuiari poteſt dicendo; hanc Begardos intelligere de beatitudine, quæ non eſt vltima: quoniam non damnaretur à Concilio vniuerſaliter (vt videbis), cum ſaltem Angeli beatitudinẽ quæ non eſt vltima ſtatim naturaliter in ſeipſis habuerint. Ergo ſi Angeli non ſunt creati beati (vt dicitur hic) & tamen ſunt creati naturæ intellectuales: ſequitur apertiſſimè: quòd natura intellectualis non eſt in ſeipſa naturaliter beata. Nam ſi eſſet ſic beata: tunc neceſſariò ſequeretur, Angelos creatos fuiſſe beatos: immo ipſos non potuiſſe nõ creari beatos, ex quo natura intellectualis creabantur. Taceo: quod ſi poneretur creati in beatitudine tunc, cum de ratione beatitudinis quam ponimus ſit confirmatio in gratia, peccatum in Angelis poſtmodum cadere non potuiſſet. quod eſt hæreſis manifeſta. Cæterum ad id, vnde digreſſi ſumus 2º igitur habes: quomodo per rationem demonſtres, Begardorum fantaſiam illam meritò fuiſſe in Concilio Viẽnenſi damnatam à Papa Clemẽte Quinto ſic, poſtquàm recitarat inter alios errores dicere quoſdam, quòd quælibet intellectualis creatura in ſeipſa naturaliter eſt beata, Nos (inquit Clementina tit. de hæreticis, Ad noſtrum) ſacro approbante Concilio Sectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus, & reprobamus omnino. 3º vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio præſens. 2 3

Vtil. p. S. Eccl. contra hæ. Beg. damna. à Pa. & Concilio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Angelus indiguerit gratia ad hoc, quòd conuerteretur in Deum.

CONCL. Angeli indiguerunt gratia, ad hoc; quòd conuerterentur in Deum prout eſt obiectum beatitudinis. 312

¶ PROB. Quia nulla creatura intellectualis poteſt habere motum voluntatis in id quod eſt ſupra naturam, niſi moueatur à ſupernaturali agente (patet de igne) & conuerti ad Deũ, prout eſt obiectum beatitudinis, qua per eſſentiam videtur, eſt ſupra naturam.

1m de minori. *In Deum.* ℞. vt principium naturalis eſſe ſui, non, vt obiectum ſupernaturaliter beatificans. §. Tunc &c. Non enim ſine cauſa concluſio appoſuit ly prout eſt obiectum beatitudinis.

2m de maiori. *Difficilia.* ℞. Vel ratione tranſcendẽtiæ ſupra naturam; vel ratione impedimenti §. Tunc &c Ratione enim primi, licet non ſecundi, difficile eſt Angelo conuerti ſic ad Deũ: quamuis homini propter vtrunque ſit difficile.

3m de maiori. *Conuerti ad Deum.* ℞. antequàm gratia habitualis habeatur: nõ, per meritum; neque per gratiam conſumatam. §. Tunc &c. Nam patet quòd conuerſio primo modo non præſupponit gratiam; licèt præſupponat auxilium gratiæ gratuitum; ideſt operationẽ Dei pro bonitate ſua ad ſe creaturam conuertentis. Et de tali conuerſione loquimur nunc: vt patet ex corpore. Non enim loquimur de merito Angeli, de quo in quarto art. air: neque de gloria, de qua in ſexto falsè ergo deducitur: quod abiretur in infinitum, ſi indigeret Angelus gratia ad conuerſionem talem.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1º. quomodo per rationem Interimas hæreſim Pelagianorum, & Cœleſtinorum (Prat. Cœleſtiani) dicentium: Gratiam non eſſe abiiciendam velut prorſus inutilẽ, ſed eſſe amplectendam. quia illa accedente facilius quis poteſt ſaluari (His verbis innuunt, ſine gratia poſſe beatitudinem acquiri, licet difficilius quàm cum gratia): Item hæreſim Melãchtonicorum (Pract. Melanchton) contendentium; Ad gratiam Dei conſequendam hominem (intellige & Angelum) ſe præparare poſſe, ex puris naturalibus viribus. Nam ſe præparare ad gratiam conſequendam eſt conuerti ad Deum vt obiectum beatificum; & poſſe ſaluari præſupponit conuerſionẽ ad Deũ. ſecundum ergo iſtos non indiget homo, & cõſequenter immo à fortiori (vt videtur) nec angelus gratia ad hoc quòd conuertatur in Deum, vt obiectum beatificum: & conſequenter iſte Sancti Doctoris articulus directè pugnat contra illos. 2º habes quomodo per rationem oſtendas, meritò hæreſes has fuiſſe damnatas ab Apoſtolo 2. cor. 3.; Non ſumus ſufficientes à nobis quaſi ex nobis cogitare aliquid. ſi nõ ſumus ſufficiẽtes cogitare ergo nec velle, quoniã incogitata velle non poſſumus: ſi non velle, ergo nec operari; quoniam operari humanum (idẽ ſemper hic de angelis facito iudicium) præſupponit & velle & cogitare. Sed ſufficientia (ſubdit Apoſtolus) noſtra ex Deo eſt. Non dicit tantum facultas (vt Pelagius) noſtra ex Deo eſt. Itẽ à 1 2

Vtil. p. S. Ecc. cõtra hær. Pel. Cœl. Melan. dãn. à ſer. Papa, Concilys.

Concilio

Concilio Arauſicano ſub Leone primo, ſic cap. 3. dicente: ſi quis inuocationem humanam gratiæ Dei dicit poſſe fieri, non autẽ ipſam gratiam facere, vt inuocetur à nobis, contradicit Eſaiæ Prophetæ, vel Apoſtolo idem dicenti, inuentus ſum à nõ quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. & cap. 6. ſiquis ſine gratia Dei credentibus nolentibus deſiderantibus & pulſantibus nobis, miſericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia (ſicut oportet) agere valeamus, per infuſionẽ & inſpirationem ſancti ſpiritus in nobis fieri confitetur; Aut humilitati vel obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium, nec vt obedientes & humiles ſimus ipſius gratiæ donum eſſe conſentit; reſiſtit Apoſtolo dicenti, Quid habes, quod non accepiſti? &, Gratia Dei ſum id, quod ſum & cap. 12. Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Vide hoc totum Concilium verè Aureum. Item à Concil. Mileuitano cap. 4. ſic; Quiſquis dixerit, gratiam Dei propter hoc tantũ nos adiuuare, quia per ipſam nobis reuelatur intelligentia mandatorum, vt ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciẽdum cognouerimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: Anathema ſit. Item à Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 1. ſi quis dixerit, hominem in ſuis operibus, per naturę vires poſſe abſque diuina gratia iuſtificari coram Deo; Anathema ſit. & 2. ſi quis dixerit ad hoc ſolum gratiam dari, vt facilius homo iuſtè viuere, ac vitam æternam promereri poſſit, quaſi per lib. arbitriũ ſine gratia vtrunque, ſed ægrè tamen & difficulter, poſſit: Anathema ſit. (Concordat cum Mileuitano cap. quinto.) & canon. 3. ſiquis dixerit, ſine præueniente Spiritusſancti inſpiratione & adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere, poſſe, ſicut oportet; vt ei gratia iuſtificationis conferatur; Ana. ſit. & nè iſtas Eccleſiæ definitiones Angelis applicare detrectes, quia tunc non peccauerant: audi de natura ſine peccato Con-
2 cilium Arauſicanum cap. 19. loquens Sic. Natura humana et ſi in illa integritate maneret in qua cõdita eſt, nullo modo ſeipſam creatore ſuo non adiuuante ſeruaret. ſi ergo iuxta Cõcilium, natura creata etiam integra ſine adiutorio Dei peccaret & multo vtique magis ſine tali adiutorio ſe in Deum con-
3 uertere non poſſet. 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angeli ſint creati in gratia.

313 CONCL. Probabilius videtur tenendum, & magis dictis ſanctorum conſonum eſt; quòd Angeli fuerint creati in gratia gratum faciente.

¶ PROB. Quia omnia, quæ in proceſſu temporis à creaturis producenda erant, in ipſis creaturis in principio ſuæ conditionis ſunt creata ſecundum ſeminales rationes (vt de arboribus, huiuſmodiq; re, patet); & gratia gratum faciens ad beatitudinem, ad quam conſequendam ordinabantur proceſſu tẽporis comparatur; ſicut ratio ſeminalis in natura ad effectum naturalem.

1^m de maiori. *Primò.* ℞. Vel prioritate temporis, vel prioritate ſolum naturæ: ſecundum ſcilicet diuerſam formationis acceptionem. §. Tunc &c. Nam reſpectu gratiæ prioritatem naturæ ſolum dicit: & ſic reſtat, q Angeli à principio temporis fuerint in gratia, quod eſt eſſe creatum in gratia.

2^m de antecedente. *Inclinat.* ℞. per modum liberum, non. per impoſitionem neceſſitatis.

Diſponit ſuauiter. ¶ NOTATIO. Deus dicitur diſponere omnia ſuauiter ideo quia omnia gubernat ſecundum modum naturæ omnium. Si ergo per gratiam naturis liberis, id eſt intellectualibus, imponeret neceſſitatem; ita quòd non poſſent huiuſmodi naturæ, & à gratia, & ab vſu eius reſilire, tũc diſpoſitio illa ſuauis, quæ omnia regit, in nobilioribus operibus Dei (qualis eſt iuſtificatio, magnificatio, glorificatio) deficeret; vbi magis, q̃ in ignobilioribus, debere adeſſe videtur. Quo quid inconuenientius? Deſtruunt ergo operationis diuinæ ſuauitatẽ, quicunque vel à gratiæ receptione, vel eius retentione, vel eius vſu, vel eius perſeuerantia, vel eius &c. libertatem arbitriorum ſecludunt. Dic ergo formaliter mox, poſt illam gloſſam reſponſalẽ, ſic. Tunc nihil obſtat. Nõ enim angelus neceſſitabatur, ſed ſuauiter per gratiam inclinabatur, ad bonum perſeuerantiæ. Vndè tamen erat adhuc liber ad peccandum.

3^m de maiori. *Medium.* ℞. ordine naturę nõ ſemper, ordine tpis. §. Tunc &c. ſtat. n. q ſit gratia medium ordine naturæ inter illa; etiam q ſimul tempore cum natura data fuerit.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, 1
ſcripturã Iob 40. (Ipſe Behemoth eſt principiũ viarum Dei,) & Ezech. 31. (cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei; Abietes non adæquauerunt ſummitatem eius: Platani nõ fuerunt æquales frondibus eius: omne lignum pręcioſum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum ei, & pulchritudini eius; quoniam ſpecioſum feci eum in multis condenſis frondibus) & 28. (Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia, perfectus decore in delitijs paradiſi Dei fuiſti, omnis lapis pretioſus operimentum tuum &c.; Aurum opus decoris tui &c: Tu cherub extentus & protegens in monte Sancto Dei, & in medio lapidum ignitorũ perfectus ambulaſti) ritè probabiliter expoſita (vt facit B. Gregorius, & recitatur in decretorum libro, De pœnit. diſt. 2. Principium) dicere, quòd Angeli ſunt creati in gratia. Pro quo nota ly. In medio lapidum ignitorum; i. (vt inquit hic Sanctus Doctor & Papa) inter Angelorum corda charitatis igne ſuccenſa: & nota gloſſa ibi ante principium loquentem ſic; Intendit B. Gregorius in hoc cap. multum commendare Luciferum, oſtẽdendo eius perfectionem dignitatem & excellentiam quam in charitate, & in alijs gratuitis donis, & naturalibus habuit ante lapſum: & hoc facit inducendo authoritatem Iob & Ezech &c.

Vbi pro S. Ezec. ad intell. probab liter ſcrip Iob. Eze. Ioã.

2° igitur per rationem monſtrare potes, quòd cum Dominus 2
de diabolo loquens dixit Io. 8 In veritate non ſtetit. Non dicit, in veritate non fuit; ſed ibi non ſtetit. Quaſi dixerit. In gratia Dei, cui ſoli ſeruire veritas eſt, fuit in principio ortus ſui (iuxta illud, Iſaiæ 14. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris?) Sed in gratia illa non perſeuerauit. Quia vero ſecundum regulam Iuriſtarum, non dicitur veniſſe qui non ſtetit; ideò Ioannes Papa 16 q. 1. Viſis literis, ait de diabolo ſic, Dolet ſatis & erubeſcit, Charitatem, quam in cęlo nequiuit habere, homines conſtantes ex lutea materia tenere in terra. Hic enim Papa ſumit ly habere pro in habita perſeuerare ſeu pro perſeueranter habere. In cuius ſignum eſt contextus, gloſſa, & reuerentia ad B. Gregorium. Contextus enim ad ly habere contraponit ly tenere; & non contraponit aliud habere. Quaſi dicat. Ego hic loquor non de quocunque habere: ſed de habere tenendo. Vnde & gloſſa ibi introſpiciens ſenſum, Pont. ſicis in contextu ſignificatum, poſt aliam apparentem contrarietatẽ inquit, ſed dic, quòd (diabolus ſcilicet) non potuit habere charitatem perſeuerantem. arg. extra de ſigni verb. Nam & ego. In hoc capitulo à gloſſa ipſa allegato inducitur auctoritas illa Salomonis, Nam & ego filius fui tenellus & vnigenitus coram matre mea: & à Diuo Hieronymo ibi exponitur, quòd Salomõ dicit ſe vnigenitum matris ſuæ Berſabeæ, quia ille alter filius a matris huius vix natus obijt diem. Ecce. Veraciter filius hic ante Salomonem ortus ex eadem matre eodemque patre fuit: & tamen quia non diu in vita præſenti durauit, quaſi pro non nato habetur. Ergo (vult dicere gloſſa) ſic diabolus, licet verè in gratia ortus, i. creatus ſit, dicitur non habuiſſe charitatem: q. quaſi non habuit, qui tàm citò eam perdidit. Deinde non eſt veriſimile quòd Pontifex iſte Ioannes voluerit in ſuis decretis contradicere. B. Gregorio in cap. Principium: quem vt Sanctum & Doctorem & Papam ſucceſſores ſemper venerati ſunt.
3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio. 3

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Angelus ſuam beatitudinem meruerit.

CONCLVSIO. Dicẽdum eſt: quòd per gratiam prius habitam Angelus beatitudinem meruit. 314

¶ PROB.[1] Quia alioquin, vel habuiſſet gloriam ſine merito; quod eſt contra rationem beatitudinis. vel[2] meruiſſet beatitudinem per opera facta in beatitudine; quod eſt contra rationem meriti. vel[3] eodem actu inquantum eſt ex libero arbitrio meruiſſet, inquantum autem ad finem pertingit, beatus fuiſſet. quod eſt falſum (cum actus inquantum eſt ex libero arbitrio non poſſit eſſe meritorius, niſi gratia informetur; & non poſſit ſimul informari gratia imperfecta & perfecta.

1^m de maiori. *Difficultate.* Reſp. proueniente vel ex impedimento, vel ex tranſcendentia obiecti. §. Tunc &c. Nam 2^m hoc tantum facit difficultatem in Angelo. ſupra ar. 2. ad 2^m.

2^m de minori. *Conuerteretur.* Reſp. conuerſione naturali; non, conuerſione charitatis. §. Tunc &c. Quid ſit conuerſio naturalis. vel charitatis in Deũ. ſupra ar. 2. ad 1^m.

3^m de minoris probatione. *Multis.* Reſp. nõ bene ſentientibus; non autem bene ſentientibus. §. Angelos ſemper non habuiſſe.

habuiſſe gratiam ante gloriam. Ideo negatur illa minor, quòd ſcilicet ante non habuerint gratiam.

¶ NOTATIO. Angelos à principio creationis gratiam non habuiſſe, ſic tamen quòd eam poſt inſtans creationis ante gloriam habuerint, eſt opinio tractata in art. 3. (vt inde trahitur) probabilis. Angelos autem non habuiſſe gratiam in aliquo inſtanti ante gloriam, eſt opinio hic tractata, in argumento adducta, & tanquàm non ſuſtentabilis reprobata.

¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore, quòd ſcilicet nô poteſt eſſe idem actus numero meritorius, & fruitione beata conſumatus. Confirmatio art. ſequenti ad 3^m non obſtet illud, quòd idem actus Angeli fuit præparatiuus ad gratiam ex libero arbitrio, & meritorius ex gratia & fruitionis ex habitu gloriæ 2. d. 5. q. 2. 2. c. & quol. 9. ar. 8. Nam aliud eſt loqui ſecundum ſuppoſitionem opinionis aliquorum & de gratia perfecta (quod facit in ſecundis locis); aliud ſecundum ſententiam propriam, & de gratia imperfecta (quod ſanctus facit in primis). Dicendum igitur; quòd ſuppoſito, quòd in angelis gratia non præceſſerit duratione gloriam, idem actus poteſt eſſe à libero arbitrio à gratia & à gloria; & conſequenter idem actus erit præparatorius meritorius & fruitionis. A gratia, inquàm, perfecta: non imperfecta. Gratia perfecta hic dicitur: quæ poteſt eſſe principium merendi, licet non ſit in communi (quali ſumus nos) ſtatu meriti. Nam, vt gratia, merendi principium eſt; vt perfecta non conſtituit in communi ſtatu meriti, ita ſcilicet quòd tempore præcedat fœlicitatem quam meretur, & non ſolum natura. Gratia itaque imperfecta eſt, quæ non ſolum natura, ſed et tempore præcedit præmium fœlicitatis æternæ, quam meretur. Iſta ergo & eſt principium merendi, vt gratia; & conſtituit in communi ſtatu meriti, vt imperfecta eſt. Inſpice hic litterã & perſpicies modo, quòd non ſine cauſa exprimit ly imperfecta, cum vigilanter dicit: Non autem poteſt ſimul informari gratia imperfecta, & gratia perfecta.

Pro Sācti Doct. ſen- ſu conſtan- tia.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à ſcripturis Apoc. 21. Menſura hominis quæ eſt menſura angeli. Ibi enim ad literam tractatur de cœleſti ciuitate Hieruſalem, & de poſſeſſuris eam. Sicut ergo homo per merita acquirit vitam æternam (contra Lutherum, Melanctonem, & nonnullos alios hæreticos ſpecialiter ſuo loco 1. 2. qõ. 114 ar. 3. damnandos); ita & Angelus. Item rectè dictum ab Apocal. 12. factum eſt &c. Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & Angeli eius: & non valuerunt, neque locus inuentus eſt eorum amplius in cœlo. Hoc enim bellum adinuicem eſt velle voluntate ſua ſubeſſe, & cõſequenter adhærens, Deo; quod vtique fuit meritum in angelis bonis gratie hic vtentibus & nolle ſubeſſe, & conſequenter adhærere Deo; quod vtique fuit demeritum in Angelis malis

2 gratiam abijcientibus. Item 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à philoſopho 2. de cœlo. Eorum, quæ nata ſunt habere bonũ perfectum, aliquid habet ſine motu (Hoc ſolius Dei eſt), aliquid vnico motu (Hoc Angelorum), aliquid pluribus motibus (Hoc hominum). Per motus intelligit operationes, quæ meritæ dicuntur etiam apud eum dicentem, 1. eth. c. 9. beatitudo eſt præmium vt tuoſarum operationum. Infer ergo ſic. ſi philoſophus vult beatitudinem naturalem perfectam non dari Angelo ſine meritis multò magis hoc de beatitudine eius ſupernaturali (ſi hoc cognouiſſet) ſenuiſe ſe. dixiſſet: & multò magis hoc nobis de Angelis, iuxta etiam ipſius authoritatem illam, dicendum.

3 3° vides: quomodo ex his vic. ſſim firmetur concluſio.

Vtil. pS. Ecc. adi- tã ſcrip. Phil.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Angelus ſtatim poſt vnum actum meritorium beatitudinem habuerit.

315 CONCL. Angelus poſt primum actũ charitatis, quo beatitudinem meruit, ſtatim beatus fuit.

¶ PROB. Quia ſicut Angelus ex ſua natura habet ordinẽ ad perfectionem naturalem, ita ex merito habet ordinem ad gloriam; Et hoc eſt propriũ naturæ Angelicæ, quòd perfectionem naturalem nõ per diſcurſum acquirat, ſed ſtatim per naturam habeat.

1^m de maiori. *Homini.* ℞. nato adipiſci per longiorem viam beatitudinem; non nato adipiſc. illam per vnum actum ſtatim. §. Tunc &c. Non enim eſt ſimile de Angelo, & homine, in hoc. Meretur homo vnc actu illam (vt in corpore.) nõ meretur illam vno actu, ita vt ſtatim illam adipiſcatur (vt ad primum.) Ad primum enim accepit mereri pro adipiſci: Quoniam argumentum loquitur de præmieti hominis.

2^m de concluſione. *In primo.* ℞. Negatur, & dicendum poſt primum. §. Tunc &c. Nam in primo non potuit eſſe ſimul actus ille duplex; ſed in illo primo meruerunt, infrà 62. 5. 4^m. & poſt primũ non mortificatum illud meritum beatificati ſunt.

3^m de maiori. *Multa media.* ℞. niſi de natura vnius diſtantis ſit: quòd ſtatim ſuam perfectionem, ad quam ordinatur, per vnum medium cõſequatur. §. Hoc ergo argumentum concludere poteſt de homine tantum. Ergo nihil contra.

NOTATIO. Dicto in corpore hic, quòd ſcilicet Angeli poſt primum actum meritorium fuerunt beati confirmato, infrà 63. 5. 4^m. & 1 2. qõ. 5. 1. & 2. d. 29 q 1. & Mel. q. 16. 4. & opuſc. 3. cap. 189. non obſtat, quòd in eodem inſtanti primo meruerunt & fuerunt beati. 2. d. 5. q. 2. 1. & quol. 9. ar. 8. Quoniam hic loquitur ſecundum propriam opinionem, in ſecundis locis ſecundum opinionem aliorum: vt patet videntibus illicò. Conſule appendicem ſupra ar. 4.

Pro Sācti Doct. con- ſtans ſen- ſu.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas ex abundanti hæreſim Nicetæ cuiuſdam Græcorum inſcriptoris (vt refert R. P. Baſſes hic), qui in commen. ſuper Nazia n. in oratione ſecunda de paſchate dixit: quòd Angel. ante Chriſti reſurrectionem non fuerunt ſtabiles in gratia, neque viderunt diuinam eſſentiam.

2 2° habes: quomodo per rationẽ oſtẽdans, hanc apertè damnari Matth. 18. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei. Ecce Chriſtus ante reſurrectionem dicit hoc: & facialis viſio hæc, vt patet, eſt beatitudo ſupernaturalis. Item à Luc. 1. Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum: & Tob. 12 Ego ſum Raphael vnus ex ſeptem qui aſtamus ante Deum. Hoc ſtare, vel aſtare eſt videre diuinam eſſentiam; ſecundum omnes catholicos patres. & huiuſmodi dicta ſunt ante Chriſti mortem ac reſurrectionem. Nec obſtat, quòd homines ante Chriſti mortem quantumcunque iuſti, ad videndam diuinam eſſentiam non admittebantur, quoniã in hoc eſt valde diſſimile inter homines & Angelos. Nunquam enim Angeli boni peccauerunt, neque actualiter, neque originaliter (ſicut homines) vt propter impedimentum ſcilicet commune ab ingreſſu patriæ in pœnam retardarentur. Melius ergo iſto Niceta quomodo ſenſerit Ariſtoteles alioquin infidelis, qui vnico motu poſuit Angelos attingere bonum perfectum, ſupra ar. 4 in app. habes

3 3° Igitur per rationem probandi viam ex articulo habes, quomodo Ariſt. ibi bene ſentit, dum vnicum tantum requirit motum Angelorum pro captanda fœlicitate dicit, & non plures. Vide ib.: & argumentati mouetur, vt ibi patet, ex naturali beatitudine ad ſupernaturalem. Ex his tandem quomodo ſtabiliores viciſſim præſens concluſio; vides.

Vtil. pS. Ecc. cõtra har. Niſc. dãn ſcr. & pro phil.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum Angeli ſint conſecuti gratiam & gloriam ſecundum quantitatem ſuorum naturalium.

CONCL. Angeli qui habuerunt meliorem naturam, habuerunt plus de gratia, & gloria. 316

¶ PROB.[1] Quia ſicut natura angelica facta eſt à Deo ad gratiam, & gloriam conſequendã; ita gradus naturæ angelicæ ad diuerſos gradus gratiæ & gloriæ à Deo ordinari videntur (patet de ædificatore).[2] Quia ſecundum intentionem maiorem, vel minorem, conuerſionis in Deum datus maior vel minor gradus gratiæ atque gloriæ; Et Angeli ſecundum ſuum totum poſſe feruntur, quando feruntur in Deum.

1^m de conſequentia. *Quantitate naturalium.* ℞. Niſi quantitas naturalium ex mera voluntate Dei eſſet, & ad gradus diuerſos gratiæ ordinaretur. §. Tunc &c. Conueniunt enim in Angelo hæc duo; Gratia ex mera voluntate Dei datur, & ſecundum quantitatem naturalium: quia quantitatem naturalium ſic de angelo dedit, vt ſecundum eam daretur & gratia.

2^m de maiori. *Natura* ℞. Si natura eſſet a creatura rationali, & nõ immediatè à Deo. §. Tunc &c. v. l.

¶ *Corollarium.* Sic ergo quòd natura ſit propinquior ad gratiam, quam actus: Et tamen quo ſ actus, vtpotè fundatus in natura, ſit per auxilium gratiæ præparatorius ad gratiam habitualem. Actus ergo non ſine natura eſt præparatorius ad gratiam; & ideo natura magis eſt propinqua ad gratiam, quàm actus. In ſignum huius, natura non poteſt eſſe mala, actus autem aliquis poteſt eſſe, & fieri malus. Maior hic gloſſata eſt, & conſequentia

ſequentia in ad primum: quãuis ſolum vocula, ratione cuius gloſſabatur, adducta ſit pro modo argumenti. Et hoc, breuitati ſtudendo cum claritate, ſæpius fit. Nota ergo.

Notandũ pro multis locis.

3[m] de maiori. *Homo & Angelus.* ℞. differentes tum quoad differentias ſpeciei, vel numeri tantùm, inter ſuas claſſes; tum quoad impeditum, vel non impeditum motum in Deum: non autem, indifferentes. §. Tũc &c. Non enim mirum, immò valdè manifeſtum; ꝙ differentibus, maximè dupliciter (vt hic) vel differentia dentur, vel eadem differenter.

Pro Sãcti Doct. firma ſentẽtia.

¶NOT. Dicto hic in corpore, ꝙ. ſ. Angelus mouetur ſecundum totam ſuã vim in id, quod agit. Confirmato infra qõ. 63. 8. 3[m]. & 1. d. 17. q. 1. 3. & 4. d. 4. q. 1. 5. & ver. q. 24. 10. & Matt. 25. Non officit illud, ꝙ non oportet operationem Angeli procedere ab eo ſecundum totam virtutem ſuam, cum ſit dominus ſui actus. 2. d. 7. q. 1. 2. c. io ratione ſecunda & Mal. q. 16. 6. Nec illud, ꝙ id ſolum ſe toto agit quod ſecundum ſe totum eſt in actu, quod non eſt niſi actus infiniti & primi. ſ. Dei. Potentia qõ. 3. 1. & 4. Nam in primis locis ſermo fit de operationibus Angelorũ ſecũdum quòd eis, neque ex parte corporis, neque ex parte ſenſualitatis aliquid reſiſtit (vt patet ibi) in ſecundis autẽ de operationibus illorum, ſecundum ꝙ dependent ea libero arbitrio. Ad illud de Deo, Potentia &c. dĩ. ꝙ aliud eſt Agere ſe toto, Aliud eſt Agere ſecundum totam ſuam virtutem. Quod. n. agit ſe toto agit ſm totã ſuã virtutem: ſed non conuertitur. Angelus namque ſm totam ſuam virtutem agit, & tñ nõ agit ſe toto: quia ipſe totus non eſt actus. ſed eſt ex potẽtia & actu cõpoſito. Quatenus in potentia. ſ. paſſiua, non agit: ſed ſolũ quatenus in actu.

APPENDIX.

ſ Vtil. p S. Eccl. ſ. ad intelli. ſer. in ſenſũ cath. cõtra Pelag. dã. à cõcilijs.

¶ Hinc habes 1° ſ quomodo[ſ] per rõnem oſtendas, rectè dictum de Angelis (Mat. 25. ſi ipſis hoc applicare volueris: quis iuxta ſenſum planum literæ de hominibus magis intelligat) illud, vnicuique dedit ſecundum propriam virtutem. Hoc eſt. Angelis dona gratiarum, & conſequenter gloriæ, dedit ſecundũ virtutẽ cuiuſque naturalẽ. ſ. ſm quantitatem ſuorum naturalium: ſicut hmói dona dedit hoibus ſm intentionem conuerſionis in Deũ, licet non ſm quantitatẽ naturalium. Cauẽdus tñ vigilanter eſt hic ſenſus huius dicti venenoſus, ab euangelio quidem ſic expoſito, & in pñti articulo à Sancto Doct alieniſſimus, ſed à Pelagio tanq̃ zizania in medio tritici ſuperſeminatus. q. eſt, ꝙ in nobis (& cõſequẽter in Angelis) ſit aliqd naturale, qđ poſſit eſſe diſpoſitio ad gr̃am. Iſte. n. ſenſus dãnatus eſt contra Pelagiũ in Concilijs Mileuitano & Arauſicano, vbi definitum fuit ꝙ perfectio & operatio naturalis liberi arbitrij non eſt propriè diſpoſitio ad gr̃am: ſed diſpoſitio ad gr̃am eſt motus liberi arbitrij excitati, & adiuti motione Dei ſupernaturali, & auxilio. Concordat. S. Thomas iſtis Concilijs. 1. 2. q. 1. 1 2 ar. 5. & 3. Senſus autẽ verus eſt: ꝙ ideo dĩ Deus dare Angelo gratiã & gloriam ſm quantitatem naturalium eius: quia, qñ ex beneplacito ſuo Deus angelis infudit gratiam, voluit hîc rõnem naturæ ipſorum, ita vt perfectioribus ſeu altioris naturæ angelis abundantiorem infunderet gratiam. Hoc enim totum reducendum eſt ad gratuitam Dei voluntatem tanquàm ad primam radicẽ, & non ad proportionem maiorem. Angeli maioris ad excellẽtiorem gr̃æ & gloriæ gradũ: qm̃ naturalis perfectio quæuis eſt improportionata cum gratia & gloria. Naturalis igiť perfectio maior ad maiorem gradum gratiæ concurrit occaſionaliter, comparando naturam, & gratiam, inter ſe. licet nõ quoad. Deũ, inquantum. ſ. Deus voluit angelos maioris, & minoris pfectionis creare, vt diuerſos & gr̃æ & gl̃æ gradus illis cõferret. Danť igiť dona gratuita Angelis. ſm quantitatẽ naturaliũ, quia Deus ſic ordinauit (vt habes in corpore): non quia ſit proportio naturalis ad gratiarum dona ex ſeipſis (vt ait Pelagius,) vel quia ex viribus ſolis naturalibus poſſit quis ſe præparare ad conſe-

a quendam gratiam. Vide ſupra ar. 2. appen. 2° vides: qũo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum in Angelis beatis remaneat cognitio, & dilectio naturalis.

317 CONCL. In Angelis beatis remanet cognitio, & dilectio naturalis.

¶PROB. Quia natura, actusq; naturæ, cõparanť ad beatitudinem, ad actusq; beatitudinis, ſicut primum ad ſecundum: & ſemper oportet ſaluari primum in ſecundo.

Contra hæreticos.

1[m] de maiori. *Quod ex parte eſt.* ℞. oppoſitum perfecto: non autem, non oppoſitũ. §. Tunc nih. &c. Nam cognitio & dilectio naturalis nõ eſt oppoſita beatitudini, licet ſit ex parte. i imperfecta reſpectu eius. Quid ergo garriunt hæretici: gratuita dona eſſe contra cognitionem naturalem, vel dilectionem?

2[m] maior. *Aliud &c.* ℞. Niſi præexigatur ad hoc, ꝙ id. ſ. nũ p ſe ſufficiens ſit. § Tunc &c. Nã beatitudo creaturarũ ita præexigit ea, q̃ ſunt naturæ, vt ſine iis, ſis nõ poſſit ſubſiſtere. Sic igiť id vnũ, i. beatitudo creata, per ſe. i ſine alio (puta cognitione, ac dilectione, naturali) nõ poteſt exiſtere. Ergo gratuita non tollant naturalia, ſed ea ſuum præſu, ponunt & perficiunt.

Contra eoſdem.

3[m] de maiori. *Duos actus.* ℞. quorum vnus nõ ordinať ad alium. non, quorũ vnus ordinatur ad alium. §. Tunc &c. Nam cognitio & dilectio naturalia ordinantur ad glorioſam cognitionem, & dilectionem: ſi vt naturalia ſunt conſiderentur.

APPENDIX.

t Vtil. p S. Eccl. ad ſer. intell. atque catholicè tuendas.

¶EX Articulo habes 1°, qũo per rõnem oſtendas, oſtenſumque tuearis, meritò fuiſſe dictum à ſcripturis, p id Eccleſiaſtes. 3. Didici ꝙ omnia opa quæ fecit Deus perſeuerant in æternũ, ꝙ cognitio, & dilectio naturalis remanet in Angelis beatis. Si. n. oĩa opa Dei perſeuerant in æternum, & natura Angelorum eſt opus Dei; vtique natura Angelorum perſeuerabit in æternũ. Quòd ſi natura, & naturales operationes; nè natura perſeuerãs ſit otioſa. i ſine ſua propria operatione. Propria autem operatio Angelicæ naturæ eſt cognitio, & dilectio naturalis. Item qũo p rõnem à fortiori oſtendas, id eſſe à ſcripturis Eccleſiaſtes 1. Terra in æternum ſtat. Si terra in æternum ſtat: ergo à fortiori, q̃ ſunt nobiliora, quàm terra, puta natura Angelica, ſtabit: ergo cognitio naturalis, & dilectio in Angelis beatis. Conſequentia valet per ſupradicta 5° vides: qũo ex his viciſſim firmet ẽcelo.

a Caluini error ex urbatur.

¶NOTATIO. Licet autẽ naturalia pdicta in angelis beatis remaneant, non tñ remanent coniuncta (vt prius) defectibilitati. ſ. ꝙ peccare poſſint: ſed in beatis remanẽt ipſa naturalia, vt ſic, & coniuncta indefectibilitati, cũ ipſi ſint cõfirmati in gr̃a glorioſa. Hęc dixerim, vt ſcias rñdere Caluino, ſi tale qđ p errore ſuo afferret: poſtq̃ errorem ipſum p rõnẽ articuli ſequentis validè confutaueris, & per dicenda ibi in appen. p hæreſi dãnaueris. Caluinus (teſte Frãc. ſco Feuardẽtio) dicere nõ abhorruit ꝙ angeli beati & peccare poſſunt, & peccant. Sic. n. commẽt. in c. 1. Coll. ſer pñt: in ea, quam beati Angeli Deo præſtant, obedientia non eſſe tam exquiſitam perfectionem; vt illi oĩ ex parte, & citra veniã ſatisfaciant: atq; huc ſpectare iſtã ſententiã, in angelis ſuis reperit iniquitatem. Hæc Caluinus. Si in eis ponit obedientiã non ita perfectã, vt citra veniã nõ ſatiſfaciãt Deo cui obediunt: nunqđ nõ p hęc verba peccatũ eis aſcribit? Etenim vbi veniæ opus eſt, offenſam præire oportet. Item qũo in eis erit iniquitas, & non peccatum; ſi. ſm 1. Ioã. 3. peccatum eſt iniquitas? Nec ab hoc ſuo prauo ſenſu vñr excuſare Caluinum illa, q̃ ſuperius ibi dixerat, verba (. ſ. Inter Deũ & Angelos nulla eſt defectio, nullũ peccatũ, ideoq; nullũ diuortium. Et rurſũ. Cum Angeli creaturæ ſint, extra lapſus periculũ non erant: niſi Chriſti gratia fuiſſent confirmati): hæc, inquam, nõ vñr ab illo prauo ſenſu excuſare Caluinum, immo potius accuſare Proprietas. n. iniquorũ (qualis fuit Caluinus) eſt in rebus fidei non conſtare: & ſi aliqñ, tanquàm ab ipſa veritate coacti, veritatem dicant. Quid ergo? Argumento illud nunc eſt. ꝙ ſuo ſe gladio nolentes cõfodiunt: & ꝙ malitia eorum tàm excæcauit eos, vt ante ſe poſita à ſemetipſis etiam dicta non videãt (qđ illorum datio eſt in reprobum ſenſum). Præſumitur ergo ſenſus eius ob primò citata verba hic fuiſſe malus. Quomodo autẽ canonicè hæreſis hæc damnetur: vide ar. ſequ. ap. Adde: quòd angeli ſemper vident faciem patris, Mat. 18. ergo ſunt prorſus, ſecundum Euangelium, impeccabiles. Vide quæſt. 12. ar. 2. append.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum Angelus beatus peccare poſſit.

CONCLVS. Angelus beatus nullo modo peccare poteſt. 318

¶PROB. Quia hoc modo ſe habet Angelus videns Deum ad ipſum Deum, ſicut ſe habet quicunque non videns Deum ad communem rationem boni, & impoſſibile eſt, quòd aliquis non videns Deum, aliquid velit, aut operetur niſi attendens ad bonum, vel quod velit diuertere à bono inquãtum bonum.

1[m] de minori. *Natura creata.* ℞. in ſe conſiderata; non, coniunctæ perfectè bono increato. §. Tunc &c. Natura enim in Angelis beatis non ſolum manet, ſed ipſa ſeipſa fit melior ex coniunctione ad gloriam. Vide ar. 7. & vnum ex altero facilius capies.

2[m] de maiori. *Sunt ad oppoſita.* Reſp. In his ad quæ non ordinantur naturaliter: non, in his ad quæ ordinantur naturaliter. §. Tunc nihil contra.

Nota pro libero arbitrio. Nam Angeli voluntas ad ipſum Deum viſum ordinatur naturaliter; in quantum, ſcilicet, non poteſt velle diuertere ab ipſo, licèt ad alia multa facienda, vel non facienda, non ordinetur ſic naturaliter, & conſequenter reſpectu horum ſe habeat ad oppoſita, ſine peccato tamen. Nam ſecundum finem indeclinabiliter viſum ideſt Deum, ordinat ineuitabiliter omnia alia quocunque modo volita. Ab oppoſitis ergo dic ex litera: quòd dæmon est ad finem ſuum malum, ideſt ſuperbiam inuidiam, ſeu (vt breuius loquar) ad amorem ſui vſque ad contemptum Dei, ordinat indeſinenter alia omnia quocunque modo à ſeipſis volita. Ergo cum peccato ſemper diabolus operatur.

3^m de maiori. *Eligere.* Reſp. ſeruato debito ordine finis; non, prætermiſſo ordine finis debito. §. Tunc nihil contra: vt patet. Malum tunc eligitur ſeruato debito ordine finis, quando eligitur aliquod malũ, quod non eſt malum culpæ; Tunc autem prætermiſſo ordine finis debito quando eligeretur aliquod malum culpæ.

Neceſſaria admonitio contra hæreticos. ¶ NOTATIO. Hic dicta verè aurea a Sancto Doctore de libertate noſtra aduertas diligentiſſimè; vt ſcias accommodè obſtruere os loquentium iniqua, & obmuteſcere facias imprudentium hominum ignorantiam. Hi ſunt, qui circumeunt domos; & per vanam philoſophiam, & dulces ſermones, ſeducunt corda innocentium, ideſt, ſimplicium, ſeu idiotarum; & per varias benedictiones captiuas ducunt mulierculas, ideſt, animas oneratas peccatis. capite igitur vos Thomiſtæ Domini Dei venatores, capite vulpes paruulas, ideſt, aſtutiſſimas, quæ demoliuntur vineas. Nam hinc, vnde eas commodè capiatis habetis

Vera de libertate doctrina. abundè; dum hic veram liberi arbitrij quidditatem, contra ſe falſo nomine libertatis palliantes, tam lucidiſſimè videtis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationes contundas

Vide p S. Ecc. contra hær. ſtapulen. errorem in fide Fabri ſtapulenſis (vt teſtatur R. P. Bañes) in libro iam per Eccleſiam prohibito, qui de triplici Magdalena inſcribitur, dicentis; quòd Angeli beati poſſunt peccare, ſiue illo peccato beatitudinem amittant, ſiue non. Videtur iſte Origenis errorẽ, quo lib. 1. Periarchon cap. 6 laborat, infectus ex parte. Sicut enim Origenes ibi fatetur, quòd animæ beatæ aliquando beatitudinem amiſſuræ ſunt, & in has noſtras miſerias reijciendæ: ita Stapulenſis pro inconuenienti non habet, Angelos beatos poſſe amittere beatitudinem; ſiue (inquit) illo peccato,

Orig. dã. a ſcr. ab Aug. de fide. amittant beatitudinem, ſiue non. Taceam contra iſtum ſic inſenſatum: quòd ipſum peccatum amiſſio quædã beatitudinis eſt; iuxta Aug. dicentem; Iuſſiſti domine, & ſic eſt, quòd omnis inordinatus animus ſibi eſt pœna. lib. conf. & Iob 7. Peccaui, quare me poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis? Ecce quòd eſſe contrarium Deo, quod eſt per peccatum, facit ipſũ peccantem eſſe grauem ſibi. ignorat ergo Stapulẽſis propriam vocem dicendo, ſiue ipſi beatitudinem peccando non amittãt. Vice & verſa vt Origenes ibi ſubſcribere hæreſi Stapulenſis. Eadem quippe fantaſia qua ponit aĩas beatas beatitudinẽ quandoque amiſſuras, & angelos illam amiſſuros poſiturus vr. & cum beatitudo non ſine peccato amittatur, quũ aliàs ſine pœnitẽtia ſunt dona Dei, Rom. 11. Angelos beatos poſſe peccare, immo & aliquãdo peccaturos dicturus vr (idem dic, ſm eũ, de aĩabus beatis quandoque fœlicitate priuandis). Quòd ſi dixeris iam inſtitutũ Stapulenſẽ, quòd Angelos tñ poſſe peccare expreſſit, ſuperaſſe videbitur. Cæterum, quicquid ſit de hac comparatione, certum eſt quòd per rõnem Sancti Thomæ in articulo allatã hæreſim ipſorum interimere

2 pates, eorumq; argumenta diſſolubilia demonſtrare. 2° habes quo oſtendas, hanc iuſtè damnatam Apoca 21. Non intrabit in illam cœleſtem patriam) aliquid coinquinatũ aut abominationem faciens & mendacium; item pſ. 100. Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam, qui loquitur iniqua non direxit in conſpectu oculorum meorum; item pſ. 111. In memoria æterna erit iuſtus &c. paratum eſt cor eius ſperare in domino confirmatum eſt cor eius non commouebitur donec deſpiciat inimicos ſuos: ideſt non commouebitur vnquam: ſicut & iam per contextum expoſuerat dicens, iocundus homo & c. quia in æternum non commouebitur. item pſal. 124. Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hieruſalem, & quis magis habitat in Hieruſalem; quàm beati? Item Sap. 3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget eos tormentum mortis, ſeu malitiæ. Ergo multo minus tanget eos ipſa mors principalis, quæ eſt peccatum. Item Sap. 5. Iuſti autem in perpetuum viuent, & quis plus iuſtus, quàm beati item Apocalyp. 21 Abſterget Deus omnem & c. & iam non erit amplius, neque luctus, neque clamor, ſed nec vllus dolor. Ergo multò minus peccatũ. Sunt mille loca ſcripturarum contra iſtã phanaticam hæreſim.

Sed adhuc vnum tantum audi. Beatitudo dicitur vita æterna. Matt. 25. Ioãn. 17. Aeternitas hic importat interminabilitatem durationis, & continuationem diuinæ contemplationis & impoſſibilitatem amiſſionis: ſecundum omnes orthodoxos Patres. Item per rationem articuli monſtrare potes: quòd rectè totus conſenſus Eccleſiæ catholicæ hanc doctrinam fidei tenet, quòd beati Angeli, & homines nunquàm peccare poterunt, neque à beatitudine cadere. In cuius Eccleſiæ perſona loquens B. Aug. lib. de fide ad Petrum c. 23. dicit ſic, firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, ideo Chriſtum filium Dei ad iudicandum viuos mortuoſque venturum; Vt homines &c ſecundum permiſſionem ſuam æquales Sanctis Angelis faciat: & ad eum ſtatum perducat, in quo perfectè, quãtum vnicuique Deus donat, boni ſint, & ab ipſa perfectione mutari deinceps non poſſint. Idem Aug. in c. 41. dicit; omnem dicentem contrarium capitulorum libr. huius, eſſe hæreticum. Tanquàm igitur in perſona Eccleſiæ Ca-

tholicæ hic loquebatur. 3° vides: quomodo ex his vltiſſim firmetur concluſio. 3

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum Angeli beati in beatitudine poſſint proficere.

CONCLVS. Vnaquæque creatura rationalis ſic à Deo perducitur ad finem beatitudinis; vt etiam ad determinatũ gradum beatitudinis perducatur ex prædeſtinatione Dei: vnde, conſecuto illo gradu, ad altiorem tranſire non poteſt. 319

¶ PROB. Quia in vnoquoque motu, motoris intentio fertur in aliquod determinatum, ad quod intendit perducere ſuum mobile; & iſtud determinatum in diuina viſione, ad quã creatura rationalis à Deo mouetur, eſt terminus quantum ad modum viſionis præfixus ex intentione dirigentis in finẽ, ideſt, beatitudinem.

1^m de maiori. *Charitas.* Reſp. imperfecta, ideſt, viæ; nõ, perfecta ideſt patriæ. §. Tũc &c. vt patet. Ex litera agnoſce: quòd argumentũ ſic gloſſatum eſt pro concluſione. Nam ideo beatus non poteſt mereri; quia habet charitatem perfectam perfectione patriæ.

2^m de maiori. *Vtilitatem* Reſp. prout vtile dicit̃ vel quod eſt via ad finem; vel quod eſt pars ad totum. §. Tunc &c. Beati enim reportant ex ſuis operibus vtilitatem, non prout vtile dr̃, quod eſt via ad finem, cũm ſint iam in fine; ſed prout dr̃ vtile, quod eſt pars ad totũ, cum ſua opera pro nobis ſint pars beatitudinis ſuæ. Ex litera ſcito

De operibus nota: ne cadas in maximũ errorem. contra Lutheranos, & huiuſmodi, quòd opera noſtra ſunt merita, ideſt, nobis: ne pacificemus viatores comprehenſoribus. Alioqui ſi opera viatorum eſſent tantum fructus charitatis ſeu bonæ vitæ; iam non differrẽt in hoc ab operibus beatorum, quæ ſunt tantum fructus, & non merita, beatitudinis.

3^m de maiori. *Summe* Reſp. quantum ad ſeipſum cõſideratũ; non, ſimpliciter. §. Tũc &c. vt patet. Ex litera ſcito, quòd loquimur (reſpondendo) de proficere quantum ad meritum, vel quantum ad præmium eſſentiale; non quantum ad premium accidentale, ea virtute beatitudinis, non mereri.

¶ NOTATIO. Dicto in corpore, q. ſ. nulla pduci põt creatura ad comprehendẽdum diuinam eſſentiam. cõfirmato 1. 2. q 4 3. & 3. q 10. 1. & 1. d 3. q. 2 1. & 2. d. 11 q. 2. 2 & 3 d. 14. q. 1. 2. & 4. d. 49. q 2. 1 & contra 3. c. 53 & 56 & ver. q. 2. 2 & poteſt: 2. q. 7 1. & opuſc 3. c. 106 223. 164. & Eph. 3. lect. 3. 6. & Phil. 3. lect. 2 & Heb. 1. lect. 2. non obſtat illud, quòd beati in patria cõprehendunt naturam Dei. Opuſc. 72. q 26. Nam comprehendere quandoque dicit terminũ inſcentionis (qñ. ſ. tenetur, qd quærebat̃) quandoque

Pro Angelico doctore vero ſenſu. autem eſſe conclusum in terminis continentis. De comprehendere primo loquit̃ in primis locis: de ſecunda in ſecũdis. Nam beati in patria vident illam ineffabilem generationẽ diuinã, & huiuſmodi, ad q̃ anhelauerunt in via p ſpem: non tñ cõprehẽdunt propriè illã viſam, quia Deus excedit ſp. oẽm intellectum creatum: ex ſupra qõ. 12 7 & opuſc. prædicto. Dicto hic ad ter- 2

tium, quòd non poſſunt beati mereri. Confirmato 2. d. 11. qõ. 2 1. nõ obſtat, quòd angeli beati per miniſteria nobis exhibita merẽtur ſibi præmium accidentale 2. d. q. 2. 2. & 4. d. 10. qõ. 2. 2. Qm meritum eſt duplex. ſ. propriè dictum (ad hoc requirunt̃ tria: ſtatus viæ, dominium operis, charitas. Hoc meritum eſt actio, cui iuſtè debetur merces), & impropriè (ſic quæuis conditio, qua quis aliqua re dignus eſt, meritum dici poteſt, Vt, Facies Priami digna eſt imperio). Ex 2. d. 18. 2. & vit. qõ. 1. 2. Primo modo, neque Angeli, neque alij beati merẽtur: excepto Chriſto, quando erat viator ſimul & comprehenſor. Secundo modo Angel. per miniſteria nobis exhibita merẽtur gaudium accidentale. Tale meritum, ideſt augmentum præmij accidentalis.

lis quo digni ſunt per aliquem conditioné habitam, poteſt eſſe & in cæteris beatis, vſque ad diem iudicij: non autem poſt 2.2. q.13.3.& 4.d.12.q6.2.1.& 1.Cor.6 Ergo in ſtatu merendi non ſunt aliqui.2 d 11.q.2.2.q ſi merētur modo prædicto Nihilominus hoc non eſt (propriè loquendo) perficere in beatitudine, vt hinc habetur

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. ad itell ſcrip. rum ſinſu Papæ.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; rectè gradus beatitudinis vocari manſiones Ioan. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Menſio, n. dr à manendo: & cōſequēter: per hoc innuitur, q in patrie habebunt gradus beatitudinis ſic determinatos, vt ppetuò maneant in ipſis; ita. ſ. q nunq̃ amplius poſſint, neq; ad beatitudinis gradum maiorem aſcendere, neq; à ſuo deſcendere aut ad minoré accedere. Intellige hæc de gradu beatitudinis eſſentialis non de accidétali. Nā de accidentali Innoc. III Papa, de celebr. Miſſ. c. cū Marthę, dicit ſic; Pleriq; licet reputēt nō indignū ſanctorū gloriā, vſq; ad iudiciū augmēteri, & ideo Eccliam interim ſane poſſe augmentum glorificationis eorum optare. Cum Papa igiť dixerit in cōtextu, q orant pro Sancto Iniuriam facit Sancto ex eo. ſ. q non pōt illis oratio prodeſſe ad profectum glorificationis); & nunc in eodem referat opinioné aliquorum eā non improbans, q. ſ. augmētum glorificationis, vſq. ad iudicij dié habēt; p hoc duo nobis inſinuat: primum q iniurioſum eſt beato dicere, q ipſe proficere poſſit in gloria eſſentiali (ob hoc, ad tollendum talé occaſioné populis taliter opinandi, mutata fuerat oratio B Leonis ly, vt proſit illi oblatio. Vide ibi); ſm, q non eſt indignum optare ſancto augmentum nunc gloriæ accidentalis (ob hunc ſanum intellectum prius diceret Eccleſia ſic in præmiſſa oratione). Ecce, de mente Summi Pontificis aſſe: quod iniuriā facit beatis in patria, qui eos in beatitudine poſſe proficere dicit.
2 2° igitur vides: quomodo ex his viciſſim declaretur, & firmetur concluſio.

Quæſtio. LXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum malum culpa poſſit eſſe in Angelis.

310 CONCLſi ſola voluntate diuina peccatum eſſe non poteſt: in qualibet autem voluntate creaturæ poteſt peccatum eſſe ſecundum cōditionem ſuæ naturæ.

¶PROB.[1] Quia peccare nihil aliud eſt, niſi declinare a rectitudine actus, quā debet habere: & ſolum illum actū à rectitudine declinare non contingit, cuius regula eſt ipſa virtus agentis: cuiuſmodi eſt ſola volūtas diuina reſpectu ſui actus: [2] Quia (ly in qualibet &c.) oīs voluntas cuiuslibet creaturæ rectitudinem in ſuo actu tm̄ habet, ſm q regulatur à voluntate diuina; & ab hac regulatione, ſeu rectitudine declinare poteſt: [3] Quia (ly ſm conditionem &c.) ipſa voluntas naturæ creatæ, non eſt regula ſui ipſius ex ſeipſa; & conſequenter à regula, ſm conditionem ſuam, declinare poteſt. Appendix. Ex ly ſm conditionem naturæ ſuæ habes; q cuiuſcunque creaturę hoc conuenit, vt peccare non poſſit; hoc habet ſolum ex dono gratiæ Dei. Perditio ergo tua ex te Iſrael eſt, in me autem tantummodo auxilium tuum.

Vnde peccatum: & q Deus peccare nō poſſit.

Oſee 13.

1^m^ de maiori. *Potentia*. ℞. vt conuertibili ad hoc, vel illud ſm partem intellectiuam; non ſemper, ad recipiendum tale eſſe naturale. §. Tunc &c. In Angelis enim eſt prima, licet non ſecunda potentia.

2^m^ de minori. *Cœleſtibus*. ℞. conſiderantur ſecūdum actionem naturalem; non, ſecundū actionem liberi arbitrij, (ſi eā haberent.), §. Tūc &c. vt patet. Ex litera ſcito, q nec in Angelis ſecundum actionem omnino naturalem poteſt eſſe malum infra ar. 4.

3^m^ de maiori. *Semper ineſt*. ℞. eo modo, quo eſt naturale, non aliter. §. Tunc &c. Nā Angelis non eſt naturale, q moueantur motu dilectionis in Deū, ſecundum quòd eſt obiectum beatitudinis ſupernaturalis: ſed ſecundum quòd eſt principium naturalis eſſe.

4^m^ de mino. ultima. *Bonum*. ℞, cum debito ordine ad regulam diuinæ voluntatis; non, abſque debito ordine ad regulam diuinæ voluntatis. §. Tunc nih. &c. Angelus enim appetendo verè bonum, non peccauit, ſed peccauit appetendo verè bonum. id eſt, ꝓprium bonum abſque debito ordine ad regulam diuinæ voluntatis. In huius ſignum; Angeli boni appetierunt verè bonū, id eſt, proprium bonum, cūm ad hoc inclinet omnis natura; & in tali appetitu non peccarunt; quia appetitum talem regularunt ſecundum voluntatem diuinam. Angelus ergo ex parte

Appetere proprium bonum, an liceat.

electionis, non ex parte rei electæ, peccare potuit; homo autem ex parte vtriuſque peccare poteſt; ex parte rei electæ; vt quando adulationem vult; ex parte autem electionis, vt quando vult orare, non attendens in hoc ad ordiné ab eccleſia inſtitutum. In iſto vltimo multi ſæpius decipiuntur; & hæretici ſub hoc prætextu boni peccatum ſuum, hæreſimq; veram inſaniam palliante, veniunt ad rapiendum oues, mactandum, occidendum, perdendum. Ideò ſis cautus ab his peccatis diabolus vtpotè cognitu difficillimis, veſtimenta ouium præſeferentibus, intrinſecus autem lupinam rapacitatem fouentibus: cautus, inquam, vt cognoſcas eam & in te (ſi adſunt), & in aliis, quo vtrobique ea procul abijcere queas.

Peccatum occultiſſimum. Caue.

¶NOTATIO. 1ª. Dicto hic in corpore, q. ſ. omnis creatura, ſi non peccat, hoc habet ex gratia. confirmatio 1.2.q 14.1 & 2.d.23.q.1.1 & contra.3.cap 109. Et verit.q.24.1.& Iob.4 h non contraponitur illud, q gratia non immobilitat in bono, vt nō poſſit peccare ſup.q.62.3 2^m^.& 1.2.q.106.2.& 2.d.4.3.& contra 3.cap 155. Quoniam aliud eſt habere impeccabilitatem per gratiam, aliud habere immobilitatem in bono. Nam licet omnis impeccabilitas non a natura, ſed a gratia, ſit. non tamen omnis immobilitat in bono a qualibet gratia eſt. Non enim gratia immobilitat in bono, niſi ſit conſummatè coniungens vltimo fini; vt patet ſup.q.62.9. in litera & appendice vltima ibi. Item dicendum, q nullus purā viator, nec etiam B. Virgo, poteſt in pręſenti confirmari ſimpliciter, nec ab omni peccato cōſeruari per grām habitualē; ſed cū iſta vlterius req̃rit ſpālis cuſtodia prouidētiæ diuinæ. Ex cōtra 3.cap. 162 Et verit. 24. 1. Sic intelligit illud, q B. Virgo per ſecūdam ſanctificationem fuit ſimpliciter confirmata in bono per gratiam habitualem; ita q non poſſet per liberum arbitrium flecti in contrarium. 3.q.27.5. & 3.d.3. q.1.2. Confirmat hoc de cuſtodia ſpeciali prouidentiæ diuinæ Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 23. vbi dicit. q Eccleſia tenet B. Virginem nec etiam venialiter peccaſſe in tota vita ſua ex ſpeciali Dei priuilegio: & q anathema ſit, qui dixerit iuſtificatum aliqué poſſe in tota vita ſua, niſi ex ſpeciali priuilegio, vitare omnia peccata, etiam venialia. Ecce. iuſtificatur eſt quis per gratiam. Et tamen oportet addi ſpeciale priuilegium (idest ſpecialis cuſtodia prouidentiæ diuinæ) ad illud.

Pro Angelica do ſtrina capiu vera- ei.

2ª. Dicto hic in reſponſione ad 4^m^, q. ſ. peccatum contingit in actu liberi arbitrij, eligendo malum ex ignorantia, non obſtat illud, q ignorantia excuſat a peccato aliqualiter. 1.2.q.76 4.& quandoque totaliter. ibi. ar. 3. Quoniam ignorātia, inquantum tollit ſcientiam impedientem peccatum, eſt cauſa peccati (ignorantia ergo electionis, vt dicitur hic, conſtituit peccatum) inquantum verò tollit, vel minuit voluntarium, excuſat vel totaliter, vel aliqualiter a peccato. Ea 1.2.q. ſuprad.

3ª. Dicto hic in ad 4^m^, q alioquin quod eſt malum non eligeretur. i q voluntas nihil vult, niſi ſub ratione boni. Confirmato 1.2.q.8.1.& 1.d.46.1.6^m^.& 2.d.1.q.1.1. Et cont. 2.cap.40. Et lib.3. c 4. Ethic. 3 .& Phi.2.lect. 5. nō officit illud. q. ſ. qui vult bonum propter indebitum finem, vult bonum ſub ratione mali. 1.2.q.19.7.& 2.d.38.3.& d.40.2. Nam velle aliquid ſub ratione mali poteſt dupliciter intelligi: Vel. ſ. q ipſa malitia, i. priuatio boni, moueat ad volédum (ſic nullus ſub ratione mali vult aliquid); vel q aliquis velit aliquid propter aliquid, quod in ſe eſt quidem malum, tamen apprehenſum eſt ſub ratione boni, (ſic aliquis ſub ratione mali vult aliquid.) item dici poteſt: q nullus vult aliquid ſub ratione mali vniuerſaliter, i. vt apprehēſum ſub ratione priuationis omnis boni (ſic intellige Dion. dictum: Nullus intendens ad malum operatur); tamen vult ſub ratione mali ſpecialiter, i. ſub ratione priuationis boni alicuius puta moralis, non autem omnis boni. Exemplum. Aliquis ſciēs furtum eſſe malum furatur, vt furetur, vel vt fornicetur. Iſte facit furtum ſub ratione mali moraliter quidam, ſed ſub ratione boni vtilis, vel delectabilis.

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. cōtra Ge. cal. Ath.

1 ¶HINC habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Georgianorum Dauidicorum, & Andreæ Oſiandri (Prat. Anudæmontaci Dauidici) dicentium: Diabolus non eſſe nec malus ſpiritus: item hæreſim Caluini (Prat. Caluiniſtæ), Diabolū Dei mandato eſſe mēdacem, dicentis; (iam. n. culpa, quæ. ſ. alias culpa eſſet, non eſſet culpa; puta mendacium non eſſet diabolo mendacium. Vt. Accipere vxorem fornicariam non fuit peccatum ipſi Oſeæ, quia mandato Dei hoc fecit: velle mortem filij ſui Iſaac non fuit peccatum ipſi Abrahæ, quia mandato Dei id voluit); item hæreſim Atheorum (Prat. Athæi), qui diabolum noctes in diem inuocant, atque colūt. Horum idolatria pro tanto vocatur hic hæreſis & recenſetur, pro quanto videntur hi facto ſuo tenere, q diabolus ſit dignus adoratione, & non ſit malus ex culpa ſua: ſicut & Caluini hęreſis hic adducta eſt tantum pro quanto, diabolum dicit non malum ex culpa ſua. 2° habes
2 quomodo per rationem oſtendas, omnes has damnari iuſtiſſi-

mẽ à ſcriptura Iob.4. In angelis ſuis reperit prauitatẽ,& Ioã.8. Diabolus eſt mendax & pater eius.ſ.mendacij. Ecce: q̃ diabolus eſt ex culpa ſue inuentor mẽdacij. Vnde & ibi dicitur; Cũ loquitur mendacium, ex proprijs loquitur. Quid clarius cõtra Caluinum? Nota.q̃ Angelus non diceretur, nec ſactus eſſet, diabolus; niſi malum culpæ fuiſſet in eo (ſecundum Aug.) Ideo, articulum hunc eſſe contra prædictas hæreſes, ſtatuimus. 3 ° vides; quomodo ex his viciſſim firmetur præſens articulus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in Angelis tantum fuerit peccatum ſuperbia, & inuidia.

321 CONCLVSIO 1ª. Secundum reatum quidem oĩa peccata in dæmonibus eſſe contingit.

¶PROB. Quia ex hoc, q̃ homines ad oĩa peccata inducũt, omnium peccatorum reatum incurrunt.

Ab al lenus pa rue ſermo tuo. Pſ.

¶NOTATIO. Hanc probationem multum profundè libreni, & inde ſibi caueant, qui verbo, vel exemplo ſcandalizant proximos; malefactores non caſtigant, quando re vera deberent; quia hoc eſt inducere eoſdem malos ad perſeuerandum in peccatis, & alios ad imitandum illos, vel conſentiendum illis.

¶CONCL. 2ª. Peccatum primum angeli nõ poteſt eſſe niſi ſuperbia: ſed conſequenter potuit etiam in eis eſſe inuidia.

¶PROB. [1] Quia in appetendo ſpũalia bona nõ põt eſſe peccatum, niſi per hoc q̃ in tali affectu ſm ſuperioris regulam appetens nõ ordinatur, & hoc, non ſubdi.ſ.ſuperiori in eo quod debet, eſt peccatum ſuperbiæ: [2] Quia (ly ſed conſequenter &c.) eiuſdem rõnis eſt q̃ affectus tendat in aliquid appetendum, aa renitetur oppoſito eius & inuidia eſt renitentia, ſeu dolor, de bono alterius, inquantum ſm æſtimationem inuidi bonũ alterius eſt impedimentum boni affectati per inuidum.

1m de maiori. *Delectatio.* ℞. ita q̃ ad illam rem, quę eſt materia peccati, afficiatur: nõ, ita quòd ſine tali affectu ex inuidia, talis delectatio oriatur. §. Tũc nih.&c. Nam ea ſecundo, non ex primo, venit; quòd diabolus delectetur in peccatis carnalibus hominum.

2m de maiori. *Ita.* ℞. quantum ad eſſe ſpirituales non, quantum ad eſſe purè ſpũale. §. Tunc &c. Nam intendit concluſio 2ª. loqui tñ de ſpiritualibus purè; non de quocunque ſpiritualibus. Vide literam. Et nouerit ex illius calce, in quo ſenſu inuidia ſit purè ſpiritualis.

3m de minori. *Ponitur.* ℞. vel explicitè nominando effectum noĩe effectus tali, aut talis vel implicitè, cõprehendẽdo.ſ.effectum ſub noĩe cauſæ. §. Tunc nih.&c. Licet.n.non nominent (ſpecialiter in dæmonibus alia peccata, q̃ ex ſuperbia, & inuidia naſcuntur vt in cõcl.patet): tñ nominant noĩe cauſæ ſuæ.i. ſupbiæ & inuidiæ. Dicendo.n. in concluſione. q̃ ibi ſunt ſuperbia, & inuidia, cointelligimus. q̃ & ibi ex his ceu cauſis naſcentia reperiuntur. Sic ergo in dæmonibus eſt odium, peccatum in Spiritumſanctum, & multæ aliæ deformitates peccatorum. a.d. 43 .6.& contra 3.c.109 & blaſphemia mentalis, ex 2. 2.q 13.4. ſicut in alijs dãnatis etiam vocalis. ibi.

Quid noĩe ſuperbia & inuidia.

Pro Sãcti Doct. conſtanti ſenſu.

¶NOTATIO Dicto hic ad primũ, quòd peccata hoĩum ſunt impedimẽta humani boni Confirmato 4.d.17.q.1.4. non obeſt, quòd peccata hoĩum aliqñ aliqđ bonũ figurant 2. a q6. 88 r.& 4.d. 38.q.1.3. neque illud, quòd peccatum aliqñ cedit in bonum hoĩs.1. 2.q.87.2. Nam peccatũ cę lit in bonum hoĩs p accidẽs acceptũ, inq̃tũ.ſ.occaſionaliter fit homo & humilior, & cautior, & ad benè operandum feruentior (Iuxta pſ. 15. multiplicatæ ſunt infirmitates eorũ, poſtea accelerauerũt) ex peccato ſuo, & aliorũ. cũ hoc tñ ſtat. q̃ ipſum peccatum ſm ſe acceptũ eſt ſemper impedimentum humani boni. Ea 1.2.q.87 a. ſic ſimul ſtãt; q̃ peccatum ſm ſe conſideratum ſit impedimentum boni, & q̃ relatiuè aliquo modo conſideratum figuret aliquid bonum. Vt. Peccatum illud, quo Paulus perſequebatur Eccleſiam ſic ardenter, ſignificabat, quòd Paulus accedente diuina gratia Eccleſiam ſupra modum aliorum iuuaturus erat. Ex Auguſtino contra Fauſtum 22. Exemplum accipe & de ipſo Auguſt. prius Manichæo,

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. ad intell ſcrip.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, de diabolo rectè eſſe dictum Iob 41: Ipſe eſt rex ſuper oẽs filios ſuperbiæ: & Sap. 2 inuidia diaboli mors introiuit in orbẽ terrarum: & Io.8. ille homicida erat ab initio (.i occidit ex inuidia hoĩem ab eo in quo, ſeu ab initio peccati ſui) q̃ initium omnis peccati ſuperbia. Item inimicus homo hoc fecit Matt. 13. i. diabolus, vt patet per contextum hoĩ ex inuidia inimicus, hoc fecit. Hinc à cõi oĩum Pontificum Romanorum, oĩum Conciliorum, oĩum Patrũ, Hoſtis humani generis appellatur. 2° vides: 2 quõ ex his firmetur viciſſim concl°. Si vis plura videre circa materiam iſtam, en B. Aug. 12. de ciu. Dei c.6 & 14. c.13. B. Hiar. ſuper Iſaiam c.14. BB. Anſelmus de caſu diaboli cap.4. Bernardus ſermo 69. ſuper Cantica. Greg. 34. mor. c.14. Ambr. ſuper pſ. 36. Vidi impium ſuper exaltatum. & 118. increpaſti ſuperbos &c. Superbi inique agebant; Baſilius homelia, quòd Deus non eſt author malorũ Hi de ſuperbia. Sequentes de inuidia, BB. Greg. 5. mor. c. 32. 33. Baſilius homel. de inuidia, Bernardus ferm. 2. in oct. Paſchæ, & ſerm. 17. ſuper Cantica. Aug. in de libero arbitrio cap. 25. & in epiſtola 48. Ciprianus in oratione de zelo & liuore.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum diabolus appetierit eſſe, vt Deus.

CONCL. 1ª. Angelus abſque omni dubio peccauit appetẽdo eſſe vt Deus. 322

¶PROB. Quia hoc patet Iſaiæ 14. (vt alligantur in ly ſed contra &c.)

¶CONCL. 2ª. In hoc appetijt eſſe ſimilis Deo, q̃ appetijt vt finem vltimum beatitudinis id, ad quod virtute ſuæ naturæ poterat peruenire, auertens ſuum appetitum a beatitudine ſupernaturali, quæ eſt ex gratia Dei: vel ſi appetijt vt vltimum finem illam Dei ſimilitudinem, quæ datur ex gratia; voluit hanc habere per virtutem ſuæ naturæ, non ex diuino auxilio ſecundum Dei diſpoſitionem.

¶PROB. [1] Quia appetijt eſſe Deo ſimilis in hoc, quod eſt proprium Dei, (Hoc eſt velle eſſe ſimilis Deo, quantũ ad hoc, in quo creatura non eſt nata aſſimilari Deo): & proprium Dei eſt, quòd ipſe ſit vltimus finis beatitudinis creaturæ: [2] Quia (ly vel ſi appetijt &c.) ſi appetijt peccando eſſe ſimilis Deo quantũ ad hoc, in quo nata eſt creatura Deo aſſimilari (Hoc eſt videre Deum facialiter, eoque frui) appetijt eſſe ſimilis ei ſecundũ iniuſtitiam (ideſt non ex virtute Dei, ſed quaſi ex virtute propria ad illam peruenire voluit)

¶*Corollarium.* Superbia ergo Luciferina eſt velle ſeipſo ſiue vel etiam ad gratiam gloriã vè Dei peruenire ſolum proprijs viribus, (vt Pelagiani, ſimileſque hæretici). Ecce: quòd, nõ ſeruato debito ordine ad regulam diuinæ voluntatis, appetere verum bonum fuit peccatum in illo. ſupra ar. 1 ad 4m.

Multi ſic ſuperbi.

1m de minori. *Æqualem* ℞. propriè: nõ, impropriè, ideſt, ſimilem. §. Tunc &c. Diabolus enim voluit eſſe Deo ſimilis, vno prædictorum modorum in concluſione ſecunda.

2m de maiori. *Appeti.* ℞. appetitu regulato ſecundum regulam voluntatis diuinæ: non, appetitu irregulato ſecundum illam. §. Tunc &c. vt patet in ſecunda concluſione cum probatione ſua.

3m de minori. *Aequalis.* ℞. propriè: nõ, impropriè. i. ſimilis. §. Tunc &c. Nam hoc ſcdm non eſt impoſſibile hoĩ, & conſequenter non eligit homo impoſſibile Elegit ergo angelus rem poſſibilem (in ſignum huius, oẽ beati habent ſimilitudinem cum Deo): ſed modo impoſſibili. Excęcauit enim eum arrogantia ſua: & ſic eligendo propriæ tantum vires conſiderauit, mediantibus quibus, tãquàm ad hoc ſufficientibus ſibi præ excęcatione viſis, rem illam poſſibilem voluit conſequi.

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. ad intell ſcrip.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem catholicè intelligas & oſtendas rectè dici, illud Iſaiæ 14 ex perſona diaboli. Aſcendam in cœlum, & ero ſimilis altiſſimo Itẽ illud Ezechiel. 28 exprobrantis peccatum diabolo, Eleuatum eſt cor tuũ. & dixiſti Deus ego: Item illud 2. Theſſal. 2. de Antichriſto. ita vt in templo Dei ſedeat oſtendens ſicut Deus. Sic enim ex hoc arguere velle videtur. Si Antichriſtus, qui membrum eſt diaboli ac filius, tantum intumeſcit, vt appetat eſſe Deus; multò magis caput eius Diabolus ſic intumeſcendo appetijſſe credendus eſt. Item Geneſ. introducens diabolum tentantem protho-parentes inquit cum mulieri dixiſſe ſic, Eritis ſicut Dij. Cum igitur tentator, ſicut & omne mouens, intendat inducere ſimilitudinem ſuam, & velit inducere eos ad appetendum diuinitatem: patet ex hoc, quòd diabolus ipſe tentans appetijt diuinitatem. Vult ergo in illo loco dicere ſcriptura: quòd diabolus appetijt eſſe vt Deus. 2° habes: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 2

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum diabolus ſit naturaliter malus.

323 CONCLVSIO. Dæmones nullo modo poſſunt habere inclinationem naturalem in aliquod quodcunque malum.

¶ *Corollarium.* ergo non poſſunt naturaliter eſſe mali.

¶ PROB. Quia quælibet natura intellectualis (cuiuſmodi ſunt dæmones) habet ordinem in bonum vniuerſale: Et id, cuius natura ordinatur in aliquod bonum ſecundum communem rationem boni, non poteſt ſecundum naturam ſuam tendere in aliquod malum.

1ᵐ de maiori. *Natura.* ℞. Porphirius hic dicit falsū in rei veritate, vt patet in līa. §.

2ᵐ de minori. *Naturaliter* ℞. ideſt per conſuetudinem, vel propter naturalem inclinationem ſenſitiuæ partis, non, ideſt propter naturalem inclinationem ex parte naturæ intellectualis §. Tunc &c. Nā in angelis ponimus ſolum naturam, & conſequenter inclinationem intellectiuam ex conſequenti non poſſunt naturaliter eſſe mali, neque illa auctoritas ſap. 17. eſt ad hoc propoſitum.

3ᵐ de antecedente. *Habent.* ℞. per accidens ex parte naturæ ſenſitiuæ; nō, per ſe; neque ex parte naturæ intellectiuæ. §. Tunc &c. vt patet. Vide ad ſecundum. Ex litera ſcito, q; illud malum, quod vtiq; in natura intellectiua, ſiue in parte ſenſitiua adiuncta naturæ intellectiuæ eſſet malum, nō eſt re vera malum in natura ſenſitiua pura. Nam malum culpæ, de quo loquitur articulus, nō eſt reparabile in natura ſenſitiua pura. Doloſitas ergo in uulpe eſt quoddam naturale tantum; quæ aliàs, in natura, ſcilicet, ſuſceptiua peccati eſſet malum; & in hoc ſenſu in argumēto bene intellecto vocata eſt malum ipſa doloſitas atq; rapacitas. *Peccatū vbi.*

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Manichæorum, & Priſcillianiſtarum (Prat. Manichæi. Priſcillianiſtæ) dicentium: Diabolum ex natura ſua eſſe malum nec poſſe eſſe bonum (ſcilicet naturaliter); item Diabolum non prius fuiſſe angelum bonum à Deo factum; ité Diabolum eſſe Principium & ſubſtantiam malam. Hæc tria eorum dicta pro tanto adducuntur hīc; pro quanto omnia illa concurrunt in hoc, q; dæmones ex natura ſua mali ſunt. 2° habes, q̄do per rōnem demonſtres, has iure fuiſſe damnatas à Papa Inn. III. de tri. & ſi ca. firmiter credimus & ſimplicit. cōfitemur, q; &c. Diabolus & alij dæmones à Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Item à Concilio Bracarenſi primo ca. 7 Si quis dixerit, diabolū non fuiſſe prius Angelum bonum, nec Dei opificium eſſe naturam eius; ſed eū ex tenebris emerſiſſe nec aliquem ſui habere authorem, ſed ipſum principium, atque ſubſtantiam malam, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt. Anathema ſit. Item Leo primus Papa, in epiſtola ad Turibium Aſturienſem, recentius erroribus Priſcillianiſtarum, dicit ſic fides vera, quæ eſt catholica, omnium creaturarum, ſiue ſpiritualium, ſiue corporalium bonam cōfitetur ſubſtantiam, & mali nullam eſſe naturam: quia Deus, q; vniuerſitatis eſt conditor, nihil non bonum fecit. Vnde & diabolus bonus eſſet, ſi in eo, quod factus eſt, permaneret. Sed q; naturali excellentia malè vſus eſt, & in veritate non ſtetit; non in contrariam tranſiit ſubſtantiam; ſed à ſummo bono, cui debuit adhærere, deſciuit. Sicut ipſi, qui talia aſſerunt, à vero in falſa proruunt, & naturam in eo arguunt, in quo ſponte delinquunt, ac pro ſua voluntaria peruerſitate damnantur. Quod vtique in ipſis malum erit, & ipſum malum non erit ſubſtantia, ſed pœna ſubſtantiæ. Hæc Leo vir quidem Sanctus, atque Doctus. Vide aliqua ad hoc ſupra q. 62. 4. ſi moueris bene applicare. *Vtil. q; S. Ecc. cōtra hær. Ma. Tri. dān. à Papa, à Concilijs.*
2
3 3° vides quomodo ex his vtciſſim firmetur conclusio.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum diabolus fuerit malus in primo inſtanti ſuæ creationis per culpam propriæ voluntatis.

324 CONCLVSIO. Impoſſibile fuit Angelum in primo inſtanti peccaſſe per inordinatum actum liberi arbitrij.

¶ PROBATIO. Quia impoſſibile eſt, Deum eſſe cauſam defectiuam: & operatio, quæ ſimul incipit cum eſſe rei, eſt ei ab agente; ſi defectiua, à defectiuo, ſi perfecta à perfecto.

1ᵐ de Ioanne. *Ab initio.* ℞. peccatis non, ex quo creatus eſt §. Tunc nihil contra, vt patet.

2ᵐ de minori vltima. *Diſtincta iſt.* ℞. Secundum præſcientiā Dei (ſi per tenebras intelligantur peccata dæmonum), non, ſecundum exiſtentiam facti. §. Tunc &c. vt patet. Præſciſſio enim, q; illi futuri erant mali, non facit; quòd ipſi tunc eſſent mali. Alioquin etiam ab æterno in ſe fuiſſent mali: quia ab æterno Deus præuidit eos futuros malos. Vide literam, & ſcito inde; lucem ad extra eſſe factam primo inſtanti, & diſcriminatam à peccatis non tunc factis, ſed præuiſis fieri, ſeu à peccatis fiendis. Hoc eſt, lucem ſimul Deus & fecit; & differentiam lucis factæ cognouit à tenebris peccatorum futurorum præſcitis.

3ᵐ de maiori. *Merito.* ℞. ſecundū totum exiſtenti à Deo. § Tunc &c. Nam peccatum non eſt à Deo ſecundum omne, quod eſt in peccato: Et ideo diuerſum iudicium dandum eſt de merito, & peccato, in primo inſtanti.

4ᵐ de minori vltima. *Meritum* ℞. non ſtatim mortificatū: non autem, ſtatim mortificatum. §. Tunc &c. Nam diabolus illud ſuum meritum per ſuperbiam ſtatim mortificauit) ſecundum epiſtolam Iudæ de diabolis dicentis; quòd non ſeruauerunt ſuum principatum. Hic eſt adhærere Deo.) Cæteris bonis in illo merito perſeuerantibus, & quodāmodo idipſum confirmātibus. Ideo in ſecundo inſtanti facta eſt diuiſio lucis à tenebris de facto tunc exiſtentibus; quæ diſtinctio in primo inſtāti facta fuerat a tenebris tūc præuiſis, vt ad 2ᵐ. Vide artic. 6. ad 5ᵐ. 4ᵐ. Diabolo ergo aſſimilantur hi; qui de bene factis ſuis pr... aliquando, poſtea mœrorem concipiunt; quaſi ea nolentes feciſſe (ſi poſſibile eſſet), eaque retractantes. *Pœnitentes de bono cui ſimiles.*

¶ NOTATIO. Dictū hic in corpore, quòd Deus non poteſt eſſe cauſa peccati. Confirmatū ſupra. q6. 48. 6. c. Item q. 49. 2. c. non officit illud, quòd Deus eſt cauſa peccati. 1. 2. q. 79. 1. c. q. 80. c. Nam aliud eſt loqui de peccato, vt peccatum formaliter: aliud eſt loqui dè ſubſtantia actus peccati. Primo modo nec per ſe, nec per accidens cauſa peccati poteſt eſſe Deus: ſecūdo modo eſt. Sed hoc ſecundum propriè loquendo non eſt eſſe cauſam peccati: ſed eſſe cauſam alicuius boni, quo bono deinde peccatores abutuntur adiungentes ex ſeipſis ei deformitatem culpæ 1. 2. q6. 79. 1. c. & contra 3. cap. 162. Verbi gratia. Actus generandi prolem, vt actus, bonus eſt, in cuius ſignum actus ille matrimonialis etiam meritorius eſſe poteſt actu tamē iſto bono abutitur fornicator, dum ei iungit deformitaté culpæ ſuæ; quoniam ſcilicet vtitur eo inordinatè, ideſt non ſecundum regulam præcepti diuini. Deus itaque eſt illius actus, & conſequenter boni (quatenus enim actus nihil differt à matrimoniali:) ſed non eſt vllo modo cauſa deformitatis illius, immo ab illa deformitate ſemper auocat præcepto ſuo. *Pro Sancti Do. conſtan ſenſu.*

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo conuincas errorem Trinitariorum (Prat. Trinitarij) dicentium: Diabolus nunquàm habuit vnde ſtare poſſet, hoc eſt ab inſtanti ſuæ creationis fuit malus, & nunquàm niſi malus. 2° habes, quomodo per rationē demonſtres, rectè damnatum hunc errorem à Concilio Braccarenſi 1. c. 7. ſupra ar. 4 citatum ſi quis dixerit (inquit), diabolum non fuiſſe prius Angelum bonum &c. Anathema ſit. Vbi nota, Concilium dicere duo: primum, ſiquis dixerit, diab. non fuiſ. prius Ang. bonum: ſecūdum, Nec Dei opificium eſſe naturam eius. Primum videtur a concilio dici ad deſignandum, quòd voluntate fuit bonus diabolus Secundum ad denotandum, q; natura eſt bonus adhuc, quoniam quæ à Deo ſunt, vt ſic non niſi bona eſſe poſſunt. Si autem diabolus voluntate fuit bonus, in primo vtique inſtanti fuit: & cum voluntate ſimul bonus, & malus eſſe non potuerit, reſtat q; conſtanti, q; in primo inſtāti non fuerit voluntate malus. Natura igitur & voluntate fuit in primo inſtanti bonus: poſt primum inſtans, & in æternum natura bonus, ſed voluntate malus. Cum ergo ſit ſemper natura bonus: ad quid inquit Concilium, quòd diabolus fuit prius Angelus bonus; quaſi, per ly prius, inſinuet, quòd non poſt fuit bonus? Inquit ſic itaque Concilium, vt ſe de bonitate voluntaria, non naturali in illo primo ſuo pronunciato locutum declaret. Item Ioan. 8. in veritate diabolus non ſtetit. Si de naturali bonitate, ſeu veritate, loqueretur, Dominus; in veritate diabolus, & ſtetit, & in æternum ſtabit; quandoquidem naturalia integra remanſerunt in dæmonibus. De bonitate ergo morali, ſeu voluntaria, loquitur. Quaſi apertè dicat. Diabolus in veritate voluntaria, & conſequenter à peccato liber (de quo ibi contextus) primò fuit; ſed in illa veritate, & conſe- *Vtil. q; S. Ecc. cōtra Trinitar. dān.* 1
2

quenter in tali libertate non ſtetit. A peccato igitur in primo inſtanti, principiando operationem liber fuit: & conſequenter, vt dicit concluſio, non fuit malus in primo inſtanti ſuæ creationis per voluntatē ſuā, ſed bonus, bonitate etiam meritoris, ſecundum reſponſionem ad quartum. Item Iudæ Thadæi epiſtola cap. vnico: Angelos, qui dereliquerunt ſuum domicilium, vinculis æternis reſeruauit. De domicilio bonæ voluntatis loquitur, non naturæ: quoniam domicilium naturæ non dereliquerunt, id eſt bonitatem naturæ. Nec de derelictione cœli materialis præciſè loquitur: quoniam talis præciſè derelictio non meretur (vt hæc de qua ſermo) reſeruati vinculis
3 æternis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum aliqua mora fuerit inter creationem, & lapſum Angeli.

325 CONCLVSIO. 1ª Probabilior & ſanctorum dictis opinio magis conſonans eſt: q. ſtatim poſt primum inſtans ſuæ creationis diaboli peccauerunt.

¶ PROB. Quia ſanctorum dictis conformior, ac probabilior eſt opinio dicens, Angelos in primo inſtanti in actum liberi arbitrij exijſſe, in gratiaque fuiſſe creatos: & hac opinione data, neceſſe eſt dicere, nullam moram fuiſſe inter creationem, Angelique peccatum.

Mora Angelorum. ¶ NOTATIO. Per moram intellige protractionem, ſeu multiplicationem inſtantium, ſeu operationum. Vnde ſi inter inſtans creationis, & inſtans peccati, poneretur aliud inſtans: tūc inter creationem, & peccati lapſum, poneretur aliqua mora: & econtra. Vult ergo dicere concluſio: quòd in primo inſtāti ſunt creati, ſimulque bonum operati, & in ſecundo inſtanti in peccatum prolapſi.

¶ CONCLVSIO. 2ª Si ponatur, quòd Angelus in gratia creatus non fuerit, vel quòd in primo inſtāti actum liberi arbitrij habere non potuerit; nihil prohibet, aliquā moram fuiſſe inter creationem & lapſum.

Declaratio concl. ¶ PROB. Quia id clarè patet. Notandum ſi in primo inſtanti actum liberi arbitrij non exercuerunt: oportet quòd actum illum in alio puta ſecundo exerceant; & tunc, quādo primitus exercent, oportet, quòd actus ille ſit bonus (ſupra ar. 5.) & conſequenter tunc in ſecundo non labuntur. Oportet igitur dare tertium inſtans, in quo peccant; & ſic inter creationem & lapſum, ſtante iſta opinione, eſt aliqua mora. Rurſus. Si in gratia creati non ſunt; ipſi etiam quòd in primo inſtanti actū liberi arbitrij exerceant, non merentur. Et conſequenter oportet aſſignare aliud (puta ſecundum) inſtans, in quo data ſibi gratia actū liberi arbitrij exercentes mereantur; & conſequenter tunc in ſecundo non labuntur, quoniam omnes beatitudinem meruiſſe ſupponitur. Oportet igitur, ſtante iſta opinione, tertium inſtans aſſignare; in quo labuntur: & ſic inter creationem, & peccati lapſum intercedit mora.

1ᵐ de maiori. *Ambulaſti.* R. motu ſpirituali inſtantaneo non, motu corporali per tempus menſurato. §. Tunc &c. vt patet. Ex litera elice q. Ezechiel vult, diabolum prius operatum fuiſſe voluntariè, non tantum naturaliter, bonum. Ergo oportet credere: quòd in primo inſtanti non fuerit per voluntatem ſuam malus. Nota hoc pro appendice articuli quinti ſupra.

2ᵐ de maiori. *Statim* R. id eſt in primo inſtanti, ſe non aliter. §. Tunc &c. Nam & concluſiones noſtræ ſæpè dixerunt: quòd Angelus ſtatim, i. in primo inſtanti, non peccauit.

3ᵐ de maiori. *Commune* R. quantum ad electionē, non, quantum ad poſt electionem. §. Tunc &c. vt patet. Ex litera conijce: q. electio Angeli non fuit vſquequaque in primo inſtanti libera; quia motui naturali commixta. Per electionem igitur, poſtquam dicimus inflexibilis Angelus, intellige operationem liberam vſquequaq; completam & confirmatam.

4ᵐ de minori. *Inſtantia* R. Temporis continui nō, temporis diſcreti. §. Tunc &c. vt patet. Vide literam, & ſupra q. 62. ar. 2. Nota de cognitione veſpertina matutina nocturna, in eadem litera pro q. 58. ar. 7.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas: *Vtil. pro S. Scr. ad* rectè dictum à Domino de caſu primi angeli. Luc. 10. Videbam Sathanam, ſicut fulgur de cœlo cadentem: & Ioan. 8. Ille homicida erat ab initio; & ſimilia. In his. n. oſtenditur q. ſtatim poſt creationem lapſus eſt. Nam fulgur citò, & tēpore quaſi imperceptibili deſcendit. Quaſi ergo dicat. Sathanas de cœlo, vix creatus, cecidit per peccatum. Similiter quod ſit ab initio, videtur fieri ſtatim, poſt eſſe rei, licet non ſimul cum eſſe rei fiat. Quaſi ergo dicat. Ille homicida erat ab initio, i. mox, poſtquàm fuit, concepit inuidiam, & odium, contra hominem. En lapſus in peccatum. i. inuidiæ de quo lapſu, cum & ſuperbiam præſupponat dictum fuit ar. 2. 2° habes: quomodo per rationem catho- *intell. ſcr. atque mōdas.* 2 licè huiuſmodi loca intelligas dupliciter, vt per cōcluſiones explicatur; hoc tamen ſeruato, q. vno illorum modorum probabilius, quàm altero, intelliguntur. Videntur namque huiuſmodi ſcripturæ ſecundum phraſim locutionis alludere magis ad illam opinionem, q. inter creationem, & lapſum in peccatum nulla fuerit mora, quāuis non ad hanc expoſitionem ita coarctentur, vt aliam oppoſitam excludant. 3° vides: quō ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum Angelus ſupremus inter peccantes fuerit ſupremus inter omnes.

CONCL. 1ª Probabilius videtur hoc: q. Angelus primus, qui peccauit, fuerit ſupremus inter omnes. 320

¶ PROB. Quia 1° peccatorum Angeli fuit ſuperbia, cuius motiuum eſt excellentia; & maior eſt excellentia in ſuperioribus magis, quàm in minus ſuperioribus, vel etiam inferioribus; Quia 2° in peccato Angeli magis conſideranda videtur ratio, quæ ſumitur à motiuo ad peccandum (cum non peccauerit ex aliqua pronitate, ſed ex ſolo libero arbitrio) quàm à pronitate.

¶ CONCL. 2ª. Non eſt tamen inde alij opinioni dicenti, q. non fuit ſuperior inter omnes, præiudicandum.

¶ PROB. Quia etiam in principe inferiorum Angelorū potuit eſſe aliquod motiuum ad peccandum.

1ᵐ de maiori. *Cherub.* R. ly cherub, non dicit ordinem Angelorum, ſed dicit tantùm motiuum formale: vnde peccauit Angelus, cui loquit. §. Tunc nihil contra. vt patet.

¶ NOTATIO. Si conſummantur concluſionum probationes; videbitur melius, & Prophetæ, & Sancti Thomæ, intentum. Motiuum (dixit probatio ſupra) ad peccandum fuit excellentia, procul dubio ſcita. Si enim hanc non ſciuiſſent, ex hac non ſuperbiiſſent; & conſequenter hæc non fuiſſet motiuum ad peccandum. Excellentia ergo fuit quaſi materiale in motiuo, ſcientia excellentiæ, quaſi formale. Dicitur itaque primus *Scientia inflat.* Angelus peccans Cherub, non quia eſſet de ordine Cherubin, ſed vt oſtendatur, quòd eius peccatum proceſſit ex ſcientia excellentiæ ſuæ, ſeu (quod idem eſt) ex ſua excellentia ſcita. Huic enim motiuo adhæſit non adhibita, immo ſublata, voluntati debita regula (vt ſupra art. 5.) Et ſic intumuit.

2ᵐ conſequentia. *Sequitur &c. Fruſtrata.* R. Niſi hunc euētum Deus præcognouiſſet, & ex hoc (Dum malos punit) gloriam haberet, & creaturam illā liberam inſtituiſſet §. Sed tot illa tria ſimul accipiēda. Tunc &c. vt patet in litera.

3ᵐ maior. *Quantò aliquid magis inclinatur in aliquid. Tantò minus.* R. Si illa inclinatio imponat ei neceſſitatem, ſecus aliter. §. Tunc &c. vt patet. Hinc agnoſce q̄ vera ſit concluſio ſecūda. Quia enim inclinatio maior in bonum exiſtens in maiori Angelo eſt non neceſſitās; ideo opinioni dicenti, hunc non fuiſſe ſupremum inter peccantes, non eſt præiudicandum, cum iſtam inclinationem peccatum non ſequi. Quia verò minor inclinatio ad bonum eſt in minori Angelo: ideo opinio illa, Damaſceni eſt probabilis, licet non probabilior.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1 *Vtil. pro S. Scr. ad intell. cum ſit dupl. ſcript.* rectè de primo Angelo peccante dictum Iob 40. quòd eſt principium viarum Dei, & Ezechiel 31. quòd cedri non fuerunt altiores illo; & ibi, quòd omnis lapis pretioſus erat operimentum eius; & alia, ſi quæ ſunt ſimilia. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, iſta dupliciter catholicè poſſe exponi; 2 quamuis in vno ſenſu (puta, quòd ſupremus inter peccantes fuerit ſupremus abſolutè) probabilius, quàm in altero. Secundum enim probabiliorem, quam diximus, gloſſam exponitur: vt habes ſupra q. 63. ar. 3. in appendice adducente decretū prædictis auctoritatibus ornatum, expoſitioneq; B. Greg. coornatū.

Quòd

Quòd ſi iuxta minus probabilem opinionem expoſueris, dices Iob dicere de illo, quòd fuit princ p um viarum Dei, ratione naturæ angelicæ, non ratione (vt dicebat probabilior) ſingularis perſonæ ſuæ. Eodem modo dices ſecundum Ezech ele n cedros, id eſt, naturas quaſcunque creaturarum alias, non eſſe altiores illo, id eſt natura ipſius angelica; non autem illo, id eſt perſona illius ſingulari (vt expon t probab l or ſ ntentia). Illud autem de lapidibus pretioſis expones, vel tanquam ſit dictum per ſim litudinem, (ſicut dicimus, magnitudinem pulchritudinis alicuius hominis volentes explicare, eſt pulchritudine pulchrior; & huiuſmodi), vel ſecundum comparationem ad alias naturas creatas. Non eſt enim vlla creata natura, quæ ſit æqualis angelicæ: tantum abeſt, vt ſit altior, quàm illa. Nè exponas verò per comparationem primæ perſonæ angelicæ ad alias perſonas angelicas (vt facit beatus Gregorius in illo capitulo decreti); quoniam contra ipſam opinionem minus probabilem exponeres. 3° vides; quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 5

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum peccatum primi Angeli fuerit alijs cauſa peccandi.

317 CONCL. Peccatum primi Angeli fuit aliis cauſa peccandi; non quidem cogens, ſed quadam quaſi exortatione inducens.

Iuſtus es Domine, & rect. Pſ. 118 ¶ PROB. Quia omnes dæmones illi ſupremo ſubduntur; & hoc habet diuina iuſtitia, vt cuius ſuggeſtioni aliquis conſentit in culpa, eius poteſtati ſubdatur in pœna.

1m de maiori. *Prior* ℞. Natura; non ſemper, tempore §. Ex litera ſcito, in ſimultaneis ſaluari prioritatem naturæ tantum. Tunc &c. Nam ad hoc, quòd fuerit peccatum primi cauſa aliis peccandi ſufficit, quòd primi peccatum fuerit prius natura peccato aliorum.

2m de minori. *Repugnat.* ℞. cæteris paribus; non, cæteris imparibus. § Tunc &c. vt patet. Vide literã & pro faciliori inductione inferiorum ad ſe voluntatè ſubdendum illi ſuperiori, ſcias eſſe dictum in calce, ly præſertim, quia ſupremo angelo naturæ ordine ſubiecti erant etiam tunc; id eſt, etiam antequam ei voluntariè per affectum ſuperbiæ ſe ſubiicerent.

¶ NOTATIO. Videmus in mundo etiam noſtro, hoc ſæpe fieri apud ſubditos ſuperbos: quòd ſcilicet ipſi ſibimet vnũ caput erigunt, cui ſubdi eligunt libenter magis, quàm legitimo ſuperiori; & hoc, quia ſperant per hos magis obtinere aliquid a ſe inordinatè deſideratum, quàm per ſubiectionem ad ſuperiorem legitimum. Hoc fecerunt Lutherani, Caluiniſtæ, Vgonotti, qui Lutherum, Caluinum, aliosque (iuxta ſectas ſuas) ſibi pro capitibus voluntariè magis elegerunt, quàm legitimo ſuo capiti Romano Pontifici ſubiacere: & hoc, quia aliquid a ſe inordinatè appetitum (puta, libertatem carnalem, vel aliquid aliud) ſperarunt ſub ipſo nouo capite adipiſci; quod ſub capite legitimo non aſſecuturos ſe, vel certo norunt, vel probabiliter dubitant, vel ſaltem minus faciliter videns. Sic, ſic, horum magiſtri inferiores diaboli ſuperbiam illam artic. 3. ſupra dictam habentes, ad aſſecutionem deſiderij a ſuperbia ſibi dictati aſpirabant. Huius conſecutionem mediante Lucifero, capite nouo, ſperabant: quàm ſub capite Deo deſperabant. ideò &c.

3m maior. *Maius peccatum eſt, &c.* ℞. Si æquè intenſo motu feratur in hoc velle ſicut aliter in illo velle; non aliter. §. Tunc nihil contra Hinc diſce, quòd ſi æqualiter intenſo motu cum inferioribus in ſuperbiam cecidiſſet Angelus ſupremus; ipſe minus peccaſſet, quàm inferiores; nunc autem quia intenſiori motu, quod eſt formale in peccato, magisq; ponderandum; ideò magis peccauit.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°; quomodo per rationem o- 1
Vid. p. S. Eccl. ſ. ad intell. ſcr. ſtendas, de diabolo primo rectè dictum Apocalyp 12. Cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum, & miſit eas in terram; & Ezechiel. 31. Æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei; & Iſaiæ 14. Supremo angelo peccanti dicitur: Corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, in cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum. &c. Tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti. Item ſi qua ſunt ſimilia. 2° habes, quo- 2
modo per rationem demonſtres, talia probabiliter poſſe catholicè exponi de inductione, qua primus diabolus alios ad peccandum attraxit. Catholicè, inquam, quia ſecundum expoſitionem Sanctorum Catholicorum: probabiliter, quia non ſic neceſſariò exponere tenentur de fide omnes. Alioquin opinio Sancti Thomæ probabilior tantum non eſſet, ſed de fide tenenda: & conſequenter oppoſita eſſet hæretica: quod non conceditur. Exponas igitur ſic probabilius Apocalyp. de dracone illo, quòd ſcilicet cauda ſua, id eſt exhortatione ſua ad infima non ad ſuprema (quod eſt bonor Dei, ac ad ipſum deuo a obedientia) reſpiciente ſtellarum tertiam partem, id eſt angelorum maximam multitudinem induxit ad peccandum; & conſequenter traxit in terram, id eſt in centrum infernale; Item Iſaiam cum beato Hieronymo dicente: Congregationes damnatorum angelorum, quæ populus Luciferi ab Iſaia dicuntur, ex dæmonis ſuggeſtione peccarunt. Item Ezechiel. ſic; quòd illa æmulatio lignorum fuit deſiderium grande, quod inferiores angeli inſenſati habuerunt imitandi ſuperiorem illum, qui eis naturalem excellentiam cuique propriam iam ſuggeſſerat. 3° vides; 6
quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum plures peccauerunt de Angelis, quàm permanſerint.

CONCLVS. Plures Angeli permanſerunt, quàm peccauerunt. 318

¶ PROB. Quia quæ contra naturam fiunt, vt in paucioribus accidunt; quæ verò ſecundum naturam è contra; & peccare eſt contra naturalem inclinationem, non peccare eſt ſecundum inclinationem naturalem. *Multitudo bonorũ.*

¶ NOTATIO. Plures adeo remanſerunt in cœlo; vt ſanctus Doctor teſtatum reliquerit; quòd ſoli Angeli beati forte ſunt plures, quàm dæmones omnes ſimul cum hominibus damnatis. 1. diſt 39 q. 1 art. 2. ad 4m.

1m de phi. *Eſt.* ℞. In hominibus; non, in Angelis. §. Tunc nihil contra. Ex litera ſcito; quòd bonũ cognitum attrahit voluntatem ad ſui ſequelam; abſtrahendo a vero, & apparenti bono. Quia igitur aliquod bonum magis cognoſcitur, licet ſecundum ſe ſit apparens; ideo magis ad ſe voluntatem inclinat, & è contra: volũtas ergo ſequitur bonum illud, nõ quia apparens bonum, ſed quia bonum; & ideo ſi hoc bonum a pluribus pro bono cognoſcatur magis, quàm verum bonum; a pluribus acceptabitur magis, quàm verum bonum. Tale quid accidit in hominibus ex eo, quòd naturam ſenſitiuam habent; a qua cùm omnis noſtra cognitio ortum habeat, plus pluresque aſſueti ſunt ſenſitiuæ cognitioni, quàm intellectiuæ. Item quia cognitio ſenſitiua eſt groſſior, infimiorque quàm intellectiua; ideo tale quid accidit in hominibus. Nam homines (vt patet) facilius groſſiora, infimioraque percipiunt, & difficilius horum oppoſita; quinimmò ab his cognoſcendis plerumque ob difficultatem vitandam diffugiunt. Senſibilia autem bona in tantum dicuntur apparentia bona, & vera mala in quantum bonis intellectualibus opponuntur. *Vnde plures mali, quàm boni.*

2m de maiori iuſtitia &c. *Eadem.* ℞. Niſi homines naturam ſenſitiuam intellectiuæ iunctam haberent. §. Tunc nihil contra. Simili ergo ratione, ſed non eadem, peccatum, & iuſtitia in vtriſque inueniuntur; non inquantum dicunt maculam, & pœnæ reatum (nam ſic eadem ratione), ſed inquantum important pronitatem hominum, & angelorum ad ſeipſa ſequenda, vel omittenda.

3m de conſequentia. *Videtur.* ℞. Secundum ponentes, diabolum maiorem fuiſſe de inferioribus ordinibus; non, ſecundum ponentes diabolum maiorem fuiſſe de ordine ſupremo. §. Tunc nihil contra. Nam concluſionem præſentem acceptantes cõſentiunt etiam art. 7. concluſioni illi; q. ſ. ſupremus inter peccantes, fuerit ſupremus inter omnes.

¶ NOTATIO. Aduerteq; ex hoc loco ad primum haberi ſenſum Diui Thomæ in omnibus aliis locis ſuis; verbi gratia. Supra quæſt. 49. art. 3. ad 5m & 1. 2. quæſt. 71. art. 2. ad 3m. vbi dicit, quod malum eſt in pluribus. Et 1. d. 39 quæſt. 2. 2. 4m. vbi dicit, quòd malum eſt duplex, ſcilicet naturæ, & culpæ. Et quòd vtrunque eſt, vt in paucioribus. Nam hinc edocti dicimus: quòd in ſolis hominibus (Heu miſeria grandis), ſecundum totam ſpeciem humanam, malum culpæ eſt vt in pluribus; in omnibus autem aliis eſt, vt in paucioribus. De malo autem naturæ dicendum; quòd ſimpliciter eſt, vt in paucioribus; quia generabilia, & corruptibilia, in quibus tantum naturæ malum contingit, ſunt minor pars vniuerſi. *Pro ſancti doctoris ſenſu conſtanti.*

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1ᵐ. quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum 4 Reg 6. Plures ſunt nobiſcum, quàm contra nos: & ſi qua ſunt ſimilia. 2ᵒ habes: quomodo per ratioñ demonſtres, hoc probabiliter exponi ſic: quòd plures Angeli permanſerunt à parte Dei, qui poſtmodum ſtant in auxilium bonorum, puta Eliſei, ac ſimilium: quàm ceciderint à Charitate Dei,
2 qui poſtmodũ ſeruis eius pro ſuo poſſe aduerſantur. 3ᵒ vides:
3 quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccleſ. ad int. ſcript.

Quæſtio. LXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus dæmonis ſit obtenebratus ita, vt non cognoſcat aliquam veritatem.

329 CONCLVSIO. 1ᵃ. Cognitio naturalis in dæmonibus non eſt diminuta.

¶PROB. Quia cognitio naturalis conſequitur naturam Angeli; & propter ſimplicitatẽ ſuæ ſubſtantiæ à natura eius nihil poteſt ſubtrahi, vt per ſubtractionem naturalium puniatur.

¶CONCL. 2ᵃ. Cognitio quæ eſt per gratiam in ſpeculatione conſiſtens non eſt eis totaliter ablata, ſed diminuta.

¶PROB. Quia de huiuſmodi ſecretis diuinis tantum eis reuelatur, quantum oportet; vel mediantibus Angelis bonis, vel per aliqua temporalia diuinę virtutis effecta: Et ſanctis Angelis plura, clariuſque in ipſo diuino verbo reuelantur.

¶CONCL. 3ᵃ. Cognitione per gratiam affectiua, quę ſcilicet producit diuinum amorem, ſunt totaliter priuati.

¶PROBATIO. Quia dæmones ſunt totaliter priuati charitate.

1ᵐ de minoris probatione. *Beatitudinem.* ℞. hominis; non Angeli. §. ideo minor neganda eſt. Ex litera ſcito: Angelũ non habere beatitudinem, niſi in viſione Dei: cum tamen nos ſupremam habeamus in viſione Dei, & magnam in cognitione Angelorum.

2ᵐ de probatione maioris. *A phantaſmatibus accipientis.* ℞. & improportionati ad illud obiectum. §. Tunc &c. Improportionalitas enim ad illud obiectum ſaluatur in Angelis; licet non aliud. ideo nec Angeli poſſunt ſic cognoſcere Deum.

Item de minori. *Deum* ℞. id eſt, ſubſtantiam Dei: non, id eſt de Deo habere altiorẽ cognitionem, quàm nos de illo habeamus. §. Tunc &c. ſunt enim altioris naturæ intellectualis, quàm nos: ſed non ſunt beati.

Item de probatione minoris. *Mũdum.* ℞. munditia gratuita, non, munditia naturali. §. Tunc &c. Tranſitur enim de munditia vna, quæ eſt gratuita, de qua eſt ly. Beati mundo corde Matth. 5. ad munditiam, ſeu puritatem naturalem.

Pro q. 58 ar. 6.

3ᵐ de maiori. *Angelis.* Reſpon. Bonis; non, malis. §. Tunc &c. vt patet. Quòd ſi loquamur communiter de Angelis, dicemus. Cognitio alia matutina, alia veſpertina (hæ ſunt bonorum), alia nocturna (hæc malorum.)

4ᵐ de minori. *Cognitione.* ℞. per certitudinẽ quòd eſſet filius Dei, & quòd paſſio eius haberet talem effectum qualem habuit: non, imperfecta. §. Tunc &c. ut patet. Scito pro litera: quòd debet accipi coniunctim acculatiuus ille Hæc eſt. ad hoc. quòd nunquàm dominũ gloriæ crucifixiſſent, ſufficiens fuiſſet vtriuſque horum cognitio ſimul; ſcilicet ſi cognouiſſent certitudinaliter ipſum eſſe filium Dei verum. & cum hoc etiam effectum paſſionis eius. Quod autem hic ſenſus conuinctim ſit à ſancto Doctore intentus & ſecundum ipſum ab Apoſtolo, non aliter, patet per hoc: quòd idem ſanctus 1 ad Tim. 1. ſuper ly ignorans fec, dicit, ſi ipſum ſciuiſſent eſſe filium Dei, libentius crucifixiſſent. Vide tu ibi, quod etiam intellige ſic, remanente, ſcilicet, inuidia illorum contra ipſum præconcepta: non autem remota inuidia illa. Quantò enim aliquem cognoſcunt maximè inuides, cognoſcis excellentiorem; tantò magis inuidia creſcit, ad præſentiam ſiũ ſui obiecti grandioris. & conſequenter, remanente inuidia, ex cognitione tali ſit promptior ad nocendum ei.

Si cognouiſſent nũquam crucifixiſſent.

5ᵐ de Epheſ. *Lumen.* Reſpon. Naturale, vel gratiæ. §

Item conuentio. *De Corin.* Reſpon conformitatis voluntatum; non, conformitatis naturæ. §.

Item de vlt. *A ſenſu.* Reſp. vel a complemento ſpeciei intelligibilis. §. Pro literæ capto nota eris, q. ſit hoc, ſicut ſi quis tranſiret per viã de nouo, & de nouo viderem illum per ſpeculum, quod prius ante oculos tenebam. Dic ergo, q. dæmones veritatem cognoſcunt naturaliter, per reuelationem, per experientiam: ſic negaſti totam minorem illam. Exemplum datum de ſpeculo eſt ad declarãdum: quomodo compleatur ſimilitudo ſpeciei intelligibilis exiſtẽtis in intellectu angelorum.

Exemplũ notabile.

¶NOTATIO. Dicto hic in corpore, q. cognitio naturalis in dęmonibus non eſt diminuta, q. viget acumine intellectus, & quod lumen intellectuale in eis eſt perſpicuum (vt habes ex ly integra, & ſplendidiſſima; in argumento, ſed contra. confirmatio 2. diſtinct 7. quæſtio. 2. artic. 1. in toto articu- & Mal. quæſtio 16. per totam quæſtionem. non obſtat illud, quòd error ſit in intellectu dæmonum, ſupra quæſtio. 58. artic. 5. & 2. diſtinct. 7. quæſtio. 2. artic. 1. ad 1ᵐ. Nam reſpectu ſupernaturalium error eſt in dæmonibus; non autem reſpectu aliorum. Ex ſecundis locis. 2ᵒ. Item. Dicto in reſponſione ad primum, quòd beatitudo non conſiſtit in contemplatione angelorum confirmatio infra quæſtio. 89. artic. 2. ad 3ᵐ. & 1. 2. quæſtio. 3. artic. 7. per totum. & 2. 2. quæſtio. 167. artic. 1. ad 1ᵐ. & 1. diſtinct 18 quæſtio. 2 artic. 2. in corpore articuli. & contra 3. cap. 44. & veri. 20. artic. 3 ad 5ᵐ. & opuſc. 3. c. 108. 164. non opponitur illud, quod videtur opponi: cum Angeli ſint principia intellectus humani. Quodlib. 3. quæſt. 9. 3. artic. 2. per totum. & Metaphyſ. 2. lect. Nam Angeli ſunt principia intellectus humani: non quidem producendo ipſum in eſſe, vt Deus: ſed illuminando, dirigendo, confortando. infra q. 111. 1. 0. Ideo in contemplatione angelorum conſiſtit beatitudo hominum, non quidem perfecta, ſed imperfecta: non autẽ, beatitudo angelorum. Vide hic.

Pro Angelica doctr. ſenſu vero.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1ᵒ quomodo per rationem, & catholicè intelligas, & concordes, multa ſcripturarum, atque Doctorum pronunciata circa ſcientiam diaboli. Verbi gratia. Iacob. 2 dæmones credunt & contremiſcunt. Matth. 4. Diabolus eſt tentator, & oſtendit Chriſto Domino omnia regna mundi & gloriam eorum, (Hæc vtique ſine intellectus ſcientia fieri a diabolo non poſſunt); & alia, ſi qua ſunt huiuſmodi, in ſcripturis. Doctorum vide ſententias ad longum, ſi vis, in Decretorum libro; vbi Auguſtinus multam ſcientiam etiam futurorum, & quodammodo cogitationum diabolo attribuit 26. q6. 3. ſciendum; & cap. Quodam loco: Ambroſius ei aſcribit ignorantiam, 32. quæſt. 2. Pudor fœminis: vbi ſuper ly falleret, dicit gloſſator ordinarius, quòd diabolum multa latent, & quotidie diſcit: Origenes etiam ignorantiam ei tribuit. 27. quæſt. 2. inuenta. 1ᵒ videbis: quomodo ex his viciſſim firmentur cõcluſiones. Diligentiſſimè tandem aduerte contra Origeniſtas ſuo loco artic. 5. damnandos magis in ſpeciali: quòd tertia concluſio loquens de affectiua illa cognitione ſanctum amorem producere eſt de fide catholica, & intelligitur pro ſemper: id eſt quòd non tantum nũc ab vſque principio ſui peccati ſunt priuati totaliter tali cognitione, ſed quòd etiam ſine vlla ſpe in æternum priuati ſic permanebunt.

1 Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcript. Doct.

2 Nota contra Orig.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum voluntas dæmonum ſit obſtinata in malo.

CONCL. Tenendum eſt firmiter ſecundum fidem catholicam; quòd & voluntas bonorum Angelorum confirmata eſt in bono, & voluntas dæmonum obſtinata eſt in malo. 330

¶PROB. Quia Angelus ex conditione naturæ ſuæ apprehendit immobiliter per intellectum, ſicut nos immobiliter apprehendimus prima principia quorum eſt intellectus, & conſequenter poſt electionem eſt immutabilis ab eo bono, vel malo, quodcunque elegerit.

¶NOTATIO. Angelum intendit eſſe immobilem poſt electionem, ſubintelligendo quòd tunc ſit in termino viæ ſuæ. Vt ſic reddatur cauſa tota ſuæ obſtinationis: & non reprehendatur iſta ratio tanquàm inſufficiens, à S. Thoma 2. diſtinct. 7. quæſt. 1.

Notatio neceſſaria pro ſenſu ſancti Doctoris hic, & in 2 ſententiarũ.

quæſt. 1. 2. c. Sanctus ergo doctor in præſenti articulo accipit electionem angeli pro electione totaliter conſummata; in lib. autem ſententiarum pro electione iam incepta, ſed nondum perfectè conſummata: & ſic vtrobique verum dicit.

1^m^ de minori. *Ordinatur.* ℞. Secundum modum, & conditionem naturæ in qua eſt, non aliter. §. Tunc &c. Non enim eſt iſta immobilitas ex eo, quòd liberum arbitrium non ordinetur de ſe per prius ad bonum, quàm ad malum: ſed ex eo, quòd liberum arbitrium eſt in tali natura poſt electionem totaliter liberâ inuertibili. Oportet ergo, quòd liberum arbitrium conformetur naturæ, in qua eſt.

Cótra hæreticos de miſericordia nota-bile.

2^m^ de minori. *Miſericordiam* ℞. quæ liberat à peccato pœnitentes. non quæ liberat à peccato etiam impœnitentes. §. Tunc &c. Non enim miſericordiæ Dei eſt, quòd liberet à peccato, & conſequenter à pœna peccato debita impœnitentes; & dæmones ſunt tales. Non ergo ex parua miſericordia Dei eſt, qui nunquàm liberabuntur ſed ex eorum mala impœnitentia.

3^m^ de minori. *Non manet.* ℞. quantum ad hoc, quòd credat ſe poſſe obtinere optatum; non, quantum ad appetitum. §. Tunc &c. vt patet ex litera pro pſal. 73. ly ſuperbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper ſcito intelligi ſic; quòd adhuc, & in æternum, diabolus appetit propriam excellentiam vno illorum duorum modorum acceptam, quam prius appetiit ſupra quæſt. 63. art. 3. Nota pulchrū exemplum ad hoc ibi: & ly ſi poſſet, non ſi licitum eſſet. Ergo voluntas & non eſt impoſſibilium, & peccat.

4^m^ de Greg. *Quia per alium cecidit.* Reſp. ly quia &c non eſt tota ratio reparationis hominis. §. Tunc &c. Nam ratio alia, & eſſentialis ſeu principalis eſt: quòd in probatione concluſionis, tanquàm demonſtratio, aſſertur; ſi tamen hanc intelligas ſecundum notationem poſitā poſt probationem concluſionis.

5^m^ de maiori. *Operatur* Reſpon bene. §. Tunc &c. vt patet Malitiæ dæmonis quantitatem vide ex vltimis verbis reſponſi. Non enim vnquàm operatur benè, immo & malum peſſimè. & bonum magis peſſimè: inquantum ſub prætextu boni intendit ſolummodo malum, & ordine præpoſtero bonum ad malum ordinat. Nam ſimulata æquitas (teſte Beato Hieronymo) duplex eſt iniquitas. Hoc benè applica.

Pro Angel ca do ctr. ſane intelle. hu.

¶ NOTATIO. Dicto hic ad quintum, quòd dæmones credunt coactè, & conſequenter quòd fides illa, neque laudabilis, neque donum à gratia eſt. Confirmato 2. 2. quæſt. 5. 2. toto artic. quæſt. 18. art. 3. ad ſecundum, & 3. quæſt. 76. 7. cap. & 3. diſtin. 23. quæſt. 3. 3. Item diſtinct. 26. quæſt. 2. 3. & veri. quæſt. 14. 9. quaſi im non officit, quòd coactio non poteſt eſſe in conſenſu. 4. diſtinct. 29. t. toto artic. Nam dæmones non coguntur ſimpliciter ad credendum, cum talis coactio non poſſit eſſe in conſenſu (implicat enim vt patet:) ſed ad credendum coguntur ex perſpicacitate naturalis intellectus ſui. 2. 2. quæſt. 5. 2. ſecundum. Reſpondetur ergo, & aliter: quòd coactio non poteſt eſſe in conſenſu voluntatis, vt ſic; poteſt tamen eſſe in conſenſu intellectus; vt quando intellectus ex obiecto viſo cogitur ad hoc, vel hoc, fatendum.

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. cótra hær. Orig. Liber. dā.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem Interimas hæreſim Origenis (Prat. Origeniſtæ) dicentem: Diabolum, ſiue dæmones aliquando fore ſaluandos: Item Libertinorum, (Prat. Libertini) dicentem: Diabolo poſt iudicium miſericordia Dei præſtò erit. Non ergo, ſecundum iſtos, diaboli ſunt pro

2 ſemper (vt intendit concluſio) obſtinati in malo. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, has fuiſſe iuſtiſſimè condemnatas à ſcripturis Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Hinc enim liquidò conſtat diabolum cum ſuis omnibus, ſicut & homines reprobos æterno ſupplicio fore plectendos. Item à Luc. 16. vbi Abraham, Epulonem damnatum ſic alloquitur: Inter nos, & vos Chaos magnum firmatum eſt; vt hi, qui volunt hinc tranſire ad vos non poſſint, neque inde huc tranſmeare. His verbis quid apertius ad inſaniam horum conterendam? Nam de diabolo, & aliis damnatis eſt eadem ratio (vt nunc diximus) quoad æternitatem ignis ſui. Item expreſsè ab Apocalyp. 20. Et diabolus miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in ſæcula ſæculorum. De his, aliiſque ſuis verbis audi Angelum Apocal. 22. Hæc verba (inquit) fideliſſima ſunt, & vera. Item à Papa Innocentio Tertio in Concilio generali Lateranenſi, extra, de ſumma Trinitate, & fid. cathol. firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quòd &c. Dei filius Ieſus Chriſtus iudicaturus eſt viuos, & mortuos, redditurus ſingulis ſecundum opera ſua tam reprobis quàm electis &c. illi cum diabolo pœnam perpetuam, iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam. Item à ſexta Synodo generali Conſtantinopolitana, actione vndecima in epiſtola Sophronij, quæ poſtea act. 13. à tota ipſa ſynodo probata eſt, damnatur ſic: Nos verò ſectæ, immaculatæque ac pudicæ fidei lacte potati vniuerſa eorum (De Origeniſtis loquitur) tenebroſa dogmata repellentes vitam illam, quæ poſt præſentem futura eſt, credimus permanſuram, & immortale ſupplicium; illam quidem indeſinenter exhilarantem laudabilium operum patratores; hoc verò inceſſanter affligens affectatores malorum. 3° vides, 3 quomodo vicißim ex his firmetur concluſio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum dolor ſit in dæmonibus.

CONCLVSIO. 1^a^ Timor, gaudium, dolor, & huiuſmodi, ſecundum quòd paſſiones ſunt, in dæmonibus eſſe non poſſunt. 331

¶ PROB. Quia dæmones non habent corpus (ſupra quæſtio. 51. art. 1.); & huiuſmodi paſſiones ſunt appetitus ſenſitiui, qui eſt virtus in organo corporali.

¶ CONCLVS. 2^a^. Neceſſe eſt dicere; quòd in dæmonibus ſit dolor, ſecundum quòd ſignificat ſimplicem actum voluntatis.

¶ PROBAT. Quia dæmones multa vellent non eſſe, quæ ſunt (puta pœnas ſuas; priuationes ſuæ beatitudinis, quam naturaliter appetunt; cohibitionem in multis ſuæ voluntatis iniquæ); multaque eſſe, quæ non ſunt (puta ſaluandos omnes damnari): & dolor, vt eſt ſimplex actus voluntatis, nihil aliud eſt, quàm renitentia voluntatis ad id, quod eſt, vel non eſt.

¶ NOTAT. Quòd timor, & gaudium, & huiuſmodi, ſint in dæmonibus præſuppoſitur, per ly ſecundum quòd nominans &c. ſic poſſunt &c.

1^m^ de maiori. *In eodem.* Reſpond. de eodem, & ſecundum idem; non de diuerſis, vel de vno ſecundum diuerſa. §. Tunc &c. Nam diabolus gaudet de illa re, quam dicit Auguſtinus. & dolet de his, quæ dicit noſtra concluſio.

2^m^ de minori. *Timor.* Reſp. Dei cohibens à peccato non aliter. §. Tunc &c. De timore in primo modo loquitur Iob.

3^m^ de maiori. *Malo.* Reſp. Culpæ propter ſe (id eſt quia culpa): non, de malo culpæ per aliud (id eſt, propter pœnam), neque de malo pœnæ. §. Tunc nihil contra: vt patet in textu. ſcito vltima verba literæ intelligi tantum formaliter, iuxta quæ præmiſerat; id eſt. de malo culpæ, vt culpa non aliter. Dictum enim fuerat, quòd dolet de malo culpæ tantum, pro quanto eſt cauſa pœnæ.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum Iſaiæ ſexageſimoquinto: Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis: & vos clamabitis præ dolore cordis. & præ contritione ſpiritus vlulabitis. ibi enim Propheta præmiſerat: Et vos qui dereliquiſtis dominum. Si ergo, 2 iuxtà Prophetam, qui dereliquerunt dominum, dolore cordis eructabuntur, ſequitur; quòd ſecundum eundem, multo magis diabolus deſertor Domini maximus dolore cordis eructetur. Nec hanc auctoritatem, vel alias, de dolore diaboli teſtantes, metaphoricè dolorem ſumere dicas ſicut. cùm de Deo teſtatur, quòd tactus dolore cordis intrinſecus, &c. Gen. 6. Nam verba ſacræ ſcripturæ omnia ſunt ſecundum proprietatem locutionis intelligenda: niſi inde vel fidei, vel moribus, aliquod ſequatur incommodum.

Vtil. p S. E. c. ad intell. ſcrip.

Aureum pro intelligētia ſcrip.

Ad rem igitur. Dolor in Deo, cum ſit omnino impaſſibilis immutabilis, & optima vita ſecundum catholicam fidem, nullo modo poteſt ſecundum proprietatem verificari. Additur quòd, cum ſecundum fidem ſit omnipotens, nil poteſt eius voluntati reſiſtere. quaſi quòd ipſe velit ſit, & non poſſit, & conſequenter contriſtetur. At dæmonum miſerrimo ſtatui non repugnat, immo conſonat, verus quin & veriſſimus ſecundum proprietatem dolor. Secundum ergo fidem oportet dolorem dictum de Deo à ſcripturis interpretari tantum metaphoricè: & ipſum dictum de dæmonibus interpretari propriè. Tráſeo Apoc. 20. ibi: diabolus miſſus eſt in ſtagnū ignis & cruciabuntur

...abuntur in ſæcula ſæculorum: & multa alia ſiue in ſpecie de diabolo ſiue in genere de damnatis (quorum in hac re eſt idẽ iudicium cum diabolo ſicut & beatis in gaudio paradiſi cũ ſanctis Angelis Chriſto teſtante:) quæ ſufficit & veritatem catholicam hæreſibus aſperuiſſe, & ſibi ſtudium plura inquirẽdi (quod nobis ab initio propoſitum fuit) pro tali veritate ſacientia excitaſſe. ſecundo vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

2

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum aer iſte ſit locus pœnalis dæmonum.

932 CONCLVS. Vſq; ad diem Iudicij & boni Angeli ad nos huc mittuntur: & dæmones in hoc aere caliginoſo ſunt ad noſtrum exercitium.

¶ PROB. Quia procuratio ſalutis humanæ protenditur vſque ad diem iudicij: & talis procuratio fit à Deo per miniſterium Angelorum bonorum directè, malorumq; indirectè. (nè totaliter poſt peccatum mali ab vtilitate naturalis ordinis excidiſſe videantur.)

1m de minori. *Non afficitur.* ℞. Per alterationem naturæ à loco: non, per contriſtationem voluntatis à loco. §. Tunc &c. vt patet.

¶ NOTATIO. In litera ly ſuæ voluntati. Nam locus eſt conueniens ſuæ culpæ, vt infernus; ſuæ exercitationi hominum, vt aer caliginoſus; ſed non ſuæ voluntati naturali. Hinc intellige illud act. 1. De quo præuaricatus eſt Iudas: vt abiret in locum ſuum. Infernus ibi dicitur locus, & conſequẽter aliquid proportionatum Iudæ: quia eſt ei conueniens ratione ſuæ culpæ. Vnde etiam, ſecundum Auguſtinum, mala ſuo loco poſita faciunt decorem in vniuerſo.

2m de minori. *Locus pœnalis.* ℞. Ratione culpæ nõ aliter. §. Tunc &c vt patet. Scito q̃ eſt fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam in argumento. Non enim ratione culpæ in aere conſtituuntur dæmones, ſecundum quòd collatio fiebat ad peccatum hominis; ſed ratione alia.

3m de maiori. *Pœna ignis.* ℞. Vel per actualem alligationem igni mentalem tantum, vel per actualem alligationem igni mentalem & localem. §. Tunc &c. vt patet. Scito q; quòd ideò non diminuitur dæmonũ pœna ignis ex ſtentium in aere quia alligatio ad ignem mentalis eſt eiſdem aliter infernus; ſicut in cœlo eſſe mentaliter, id eſt, per contemplationem facialem diuinæ eſſentiæ, eſt paradiſus eſſentialis, de quo Christus ad latronem bonum, hodiè mecum eris in paradiſo. Non diminuitur ergo pœna eſſentialiter exiſtentibus hic, ſicut nec gloria eſſent aliter bonis exiſtentibus hic, licet quodammodo accidentaliter: quæ tamen qualiſcunque aliis diminutio accidentalis recompenſatur bonis in bonum & ex obediẽtia ad Deum in miniſteriũ illos mittẽtem, & ex charitatis gaudio è procuratione ſalutis hominum illis (iuxta euãgelium) prouueniente: malis autem recompenſatur in malum, & ex inuidia eis prouueniente in damnum hominum, maximè ſi ab hominibus vincantur; & ex gloria Dei inde (ſiue ad peccatũ inducantur homines ſiue non) reſultante. Nota ly ſcitum illam alligationem ſibi deberi, q; intelligitur ſolum de illa, id eſt, de alligatione locali, de qua fiebat argumentum. Nam actu naturaliter igni alligantur ſemper & vbique.

Infernus.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, recte dictum ab Apoſtolo Eph 2. ſecundum principem poteſtatis aeris huius. Vbi per talem principem intelligis diabolum in hoc aere habitãtem, & ibi ſuam poteſtatem contra homines exercentem. Item Eph. 6 Contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Vbi per ſpiritualia nequitiæ intelligit ſpiritus nequã (i. dæmones:) quos ideò in abſtracto vocat ſpiritualia nequitiæ, vt deſignet maximam eorum nequitiam ſpiritualem, i. ſuperbiã ac inuidiam cum ſuis filiabus, de quibus ſupra, quæſtio. 63. art. 2. 2° habes quõ prædictas ſcripturas, aliaſq; huiuſmodi catholicè intelligas, atq. defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur articulus.

1 Vril. p S. Eccl ad intell. tuendaſq; ſcripturas.

2

3

Quæſtio. LXV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creatura corporalis ſit a Deo.

933 CONCL. Neceſſe eſt, eſſe unum eſſendi principium, à quo eſſe habeant quæcunque ſunt, quocunque modo ſunt ſiue inuiſibilia, & ſpiritualia, ſiue ſint viſibilia, & corporalia: (& hoc, ſubaudi, principium eſt Deus.)

¶ PROB. Quia quandocunque in diuerſis inuenitur aliquod vnum, oportet, quòd illa diuerſa recipiant illud vnum ab aliqua vna cauſa: & hoc vnum, ſcilicet eſſe, inuenitur communiter in omnibus rebus quantumcunq; diuerſis (Ergo, ſubaudi, à cauſa una ſcilicet Deo eſſendi principio recipiunt illud.)

1m de maiori. *Perſeuerant.* ℞. Scilicet quantum ad aliquid ſui. §. Tunc &c. omnia .n. aliquo modo perſeuerant in æternum. Apoſtoli verò illa auctoritas in ſenſu minus intento ab ipſo inducitur: quod dixerim ad oſtendẽdum magis eſſe ſolubilia argumenta, quanto minus ſenſum principalem auctorum attingunt.

2m de maiori. *Bona.* ℞. Secundum ſuam naturam; non, ſemper, ſecundum commodum extimatum ab hoc, uel ab illo, huic, uel illi. §. Tunc &c. ex litera ſcito, Commodum propriũ eſſe cauſam peruerſi huius iudicij & forſan plerunque, uel ſemper, multorum, uel omnium malorum. Ideò caue, & vigilanter caue tibi ab amore multo propriæ commoditatis, quoniam ſubtilis admodum illa eſt tentatio, & conſequenter magis ad præualendum apta, quæ ſpeciem nobis iuſtæ commoditatis offert, ſub hac oblatione malum quippiam occultius comminiſcens.

Caue; & vulgatum.

3m de maiori. *Non vetrahit.* ℞. Quantũ eſt de ſe; nõ autem, quantum eſt ex culpa eis inſipienter vtentium. §. Tunc nihil contrà, nota ex dictis in calce literæ: quòd argumentum eſt gloſſa data pro concluſione, vt patet.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem interimas hæreſes Albigenſium (Prat. Albigenſes) dicentium, Diabolum create omnia corpora. Item Catharorum (Turrecremata de Eccleſiæ lib 4, cap. 31. 2. par.) dicẽtium: quod diabolus fecit hũc mundum, & omnia quæ in eo ſunt: Item Manichæorũ (Prat Manichæi) dicentium; corpus à malo principio factum ideo, q; ipſum corpus eſt ſuapte natura malum: item venuſtianorum (Prat. Venuſtiani) dicẽtis, partes inferiores corporis humani nõ a Deo, ſed à diabolo eſſe factas. 2° habes: quomodo per rationẽ oſtendas, prædictas inferi portas meritò eſſe conuictas atq; dãnatas a pſal 120. Qui Deus fecit cœlum & terram & omnia quę in eis ſunt: Item à Concil. Niceno, in ſua confeſſione fidei, ſic: Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem & omnium viſibilium inuiſibiliumque factorem: item à Concil Lateran. de ſum. trin. & fid. cath firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, q; vnus ſolus verus Deus eſt vnum vniuerſorum principium creator omnium viſibilium & inuiſibilium ſpiritualium & corporalium, qui omnipotenti ſue virtute condidit creaturã angelicam, & mundanam, ac humanam quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam: item à Concilio Bracarenſi primo canon 8. ſiquis credit, quòd aliquas immundas creaturas diabolus fecerit: Anatheme ſit: & canon. 12. ſiquis plaſmationẽ humani corporis diaboli dicit figmentum eſſe, & conceptiones in vteris matrum opera dicit dęmonum figurari, Anatheme ſit, & canon. 13. ſiquis dicit creationem vniuerſæ carnis non opificium eſſe Dei, ſed malorum angelorum, Anathema ſit: Item à Papa Leone I. in epiſtola 71 cap. 8 damnant errores Priſcillianiſtarum, in quibus octauum eorum eſt, plaſmationem humanorum corporum dicere diaboli eſſe figmentum, & ſemina conceptionum opera dæmonum in mulierum vteris figurari, propterea reſurrectionem carnis non eſſe credendam, quia concretio corporis non ſit congruens animæ dignitati. Quæ falſitas ſine dubio opus diaboli eſt, & talia prodigia opinionum figmenta ſunt dæmonum; qui non in fæminarum ventribus formant homines, ſed in hæreticorum cordibus tales fabricant errores. Quod immundiſſimum virus de Manichæi impietatis ſpecialiter fonte procedens olim fides catholica deprehendit atq; damnauit. Hactenus Leo. In ſpeciali verò hæreſim Venuſtianorum per rationem oſtendere potes fuiſſe prædamnatam Geneſ. 1. Maſculum & fæminam creauit eos. En ſexuum differentia, in corpora vtique non in anima, à Deo. Item ibi Creſcite, & multiplicamini. En commixtio ſexuum, & ſeminum præcepta coniugibus è Deo: conſequenter nõ à diabolo. Hoc nota etiam contra Priſcillianiſtarum dogma, de quo Leo ſupra. Item Gen. 2 Ædificauit coſtam in mulierem. Mulier autem à viro differt corporeo ſexu. Et multa alia loca tibi pro ſtudio delectatur inueniẽda relinquo. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio. Vide ſi vis plura, ſupra q 44 art. 1. & 3. q. 45. art. 5. q. 49. art. 3. & ex his locis huic ſicut illis ex hoc reciprocè ſuppetias ẽt potes afferre. Ea hic videto: diabolum ſemper præ ſuperbia ſua primò diuinos ſibi per ſuos famulos quæſiuiſſe honores. & 3

1 Vril. p S. Eccl. contra hære. Alb Catho. Man. Ven. dãn. à ſcrip. Papa. Concil. 3. 2

appetiiſſe

appetiiſſe per hoc teneri vt Deus: q. 63. art. 3. etiam quòd deſperauerit poſſe eſſe. 44. a. 1. ad 3m.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum creatura corporalis ſit facta propter Dei bonitatem.

334 CONCLVSIO. Diuina bonitas eſt finis omnium corporum.

¶ PROB. Quia diuina bonitas in eis omnibus per quandam imitationem repræſentatur ad Dei gloriam.

¶ NOTATIO. de fine vltimo loquitur concluſio. Alioquin alios etiam fines creaturarũ corporalium aſſignare oportuiſſet. Totius enim alicuius (ſicut eſt totum vniuerſum ex omnibus, tanquam ex ſuis partibus conflatum) ſunt multi fines. Primus eſt; quòd ſingulæ partes illius totius ordinantur ad ſuos actus; puta oculus ad videndum. ſecundus, quòd pars ignobilior eſt propter ſeruitium nobilioris; ſicut ſenſus ordinatur ad ſeruiendum intellectui. Tertius, quòd omnes partes ordinantur ad perfectionem totius, ſicut materia ad formam; cum partes ſint quaſi materia totius. Vltimus quòd totum ipſum ordinatur ad finem extrinſecum, à quo perficiatur; ſicut homo ad fruendum Deo. Applica fines vniuerſi ex partibus conſtituti iuxta prædictum ordinem, vt fit in litera; & concluſionem de vltimo tantum fine & eo extrinſeco, loqui ſcies.

Multi fines & varii.

1m de Sapient. *Vt.* R. Ly vt, dicit finem penultimum creatorum: non, finem vltimum eorum. §. Tunc &c. vt patet. Pro litera ſcito; illum finem penultimum eſſe vltimum intrinſecum, non vltimum abſolutè. Nam vltimus finis abſolutè eſt neceſſariò aliquod extrinſecum. ſcilicet Deus.

2m de maiori. *Finis.* R. Vel propinqui vlt mi. §. vide notationem ſupra è corpore deſumptam.

3m de maiori. *Non dat.* R. in retribuendo: non in prima rerũ inſtitutione. §. Tũ nihil contra: vt patet. ſemper memento iſtius pulcherrimi exẽpli literæ in materia de prædeſtinatione potius huius hominis quàm illius: nè erres & ut ab humano artifice præſumptio humana nimia confundatur. Quare ergo hunc magis, quàm illũ prædeſtinat Deus, vel aliàs eligit: quia ſic placitum eſt ante te; dicebat ad hãc quæſtionem reſpondens Dominus patri, Matth. 11. & pſal. 17 Saluum me fecit, quoniam voluit me.

Pro prædeſtinatione.

¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore, quòd partes ſunt in materia totius, ſeu quòd habent rationem materiæ. confirmato, ſupra q. 7. 3. 3m. 3 q 90. 1. & Met. 5. lect. 2 & Phi. 5. lect. 11. non obſtat illud, quòd partes ſunt aliquid formale reſpectu indiuidui. Phiſ 2. lect. 5. Nam vnum & idem reſpectu diuerſorum eſt materiale, & formale. Vnde ſciendum quòd partes diffinitionis reſpectu diffiniti ſe habent vt formale: ſed reſpectu diffinitionis ex ipſa integratæ ſe habent vt materiale, & reſpectu partium ipſarum ad inuicem, vna vt materiale (vt genus,) alia vt formale. (vt differẽtia.)

Pro S. Doct. ſenſu conſtanti.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Origeniſtarum & Priſcillianiſtarum (Prat. Origeniſtæ; Priſcillianiſtæ.) ſomniantium: Animas humanas ante infuſionem in corpora ſua & creatas fuiſſe & peccaſſe; & conſequenter in corpora, tanquàm in carceres fuiſſe, incluſas. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, hanc ritè damnatam eſſe partim à Concilio 6. Conſtantinopolitano actione 11. ubi in Epiſtola ſynodica ſophronij recenſetur circa finem Origenes, Didymus, & Euagrius diſcipuli ſui, qui animas ante corporum cõſtitutionem aiebant fuiſſe creatas; & ibi dicitur, hoc eſſe hæreticum & deliramentum impudens. Item partim eſſe damnatã à concilio Braccarenſi primo, ſub Honorio Papa primo, canon. 6. ſi quis animas humanas dicit, prius in cœleſti habitatione peccaſſe. & propter hoc in corpora humana intercidas, ſicut Priſcillianus dixit. Anathema ſit. Hic ſub Apoſt. 2. Cor. 5. Nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri. Hinc Paulus appellat corpus veſtẽ, non carcerem: & veſtem ſanè dilectam. Idcirco ſecundum naturale deſiderium nollet expoliari corpore: ſed remanente iſta veſte, (ſi poſſibile eſſet) ſuperueſtiri gloria futura. Non ergo, ſecũdum illum, corpus vt corpus, eſt animæ carcer: cum carcerem abhorreamus, & ad corpus ve ſic interniſſimam inclinationẽ habeamus: & tantam, vt etiam gloria reſurrectionis propoſita nollemus (ſi fieri poſſet) carere prius corpore ad tempus. Hæreſis prædicta pro tanto hic adducta eſt; pro quanto tenet, uel ad eam ſequitur, quòd creatura corporalis non eſt facta propter Dei bonitatem. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtruatur præſens articulus. 5

Vtil. p S. Eccl. contra hære. orig. & Priſc. dã. à Papa ſcrip. Cõci liys.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum creatura corporalis ſit producta a Deo mediantibus Angelis.

CONCLVSIO. Nihil poteſt aliquid creare; niſi ſolus Deus. 335

¶ PROB. Quia nulla cauſa ſecunda poteſt aliquid producere non præſuppoſito aliquo in ſe producto quod cauſatur à ſuperiori cauſa: (.i. nulla creatura poteſt creare. Vide pro huiuſmodi dicto tabulæ magnæ ſancti doctoris concordantias poſt inſertas num. 127.) Et creare eſt productio rei ſecundum totam ſubſtantiam; id eſt, nullo præſuppoſito; quod ſit ab al quo alio cauſatum, uel etiam concauſatum. (ſupra q. 45. art. 5.)

1m de minori. *Ordinare.* R. Ita vt, vel vnum mediante alio faciat; vel in rebus à ſe immediatè factis diuerſos gradus conſtituat. §. Tunc &c. Deus enim ſecundo modo tantum res ordinat in creando; licèt in gubernando, primo. Vbique ergo Deus ordinator; ſed nõ uno modo tantùm.

2m de maiori. *Cauſarum.* R. Vel ydæarum apprehenſarum ab una cauſa. §. Tunc nihil contra. Nam demonſtrat diuerſitas iſta effectuum; quod à Deo per voluntatem cognitionem multarum rerum ſequentẽ, tanquam ab artifice per artem, producta eſt. Non ergo naturaliter, ſicut producit ad intra, producit ad extra.

3m de maiori. *Producendum.* R. ita vt productioni tali præſupponatur aliquid: non; ita vt nihil ei ſupponatur. §. Tunc &c Nam creare eſt producere aliquid nouum, nullo penitus præſuppoſito. Vnde inſufficiẽs eſt intellectus argumentis. Virtus enim infinita non tantum exigitur propter hoc, quòd effectus infinitus producendus eſt (ut intendit argumentum) ſed etiam propter hoc, quòd effectus finitus taliter, i. ex nihilo, producendus eſt. Pro dicto illo fundante totũ reſponſum, ſcilicet ly producere autem aliquid finitũ hoc modo, ut nihil præſupponatur, eſt &c. vide tabulæ magnæ veteratex concordantias poſt inſertas nume 409.

¶ NOTATIO. Dicto hic in corpore, quòd ſemper illud quod ſubſternitur in rebus eſt communius quàm id quod informat & reſtringit ipſum, ſicut eſſe quàm viuere: non obſtat illud quòd eſſe non comparatur ad alia ſicut recipiens ad receptum, ſed econuerſo, quia eſſe eſt actualitas omnium. ſupra q. 3. 4 c q 4. 1. 3m. q. 5. 1. c. & Po. q. 7. 2. 9m. Nam aliud eſt ſubſterni ſecundum rem. aliud eſt ſubſterni ſecundum rationẽ: item aliud eſt informare tanquam ſuperius, aliud eſt informare tanquam inferius Quod enim informat tanquàm ſuperius informat propriè ceu actus rei ipſius; quod autem informat tanquàm inferius, informat impropriè, ceu reſtringens communius ad ſtandum ſic particulariter. Ad rem noſtram. Ipſum eſſe nunquam ſubſternitur ſecundum rem alijs, ſed alia omnia ab ipſo diuerſa ſecundum rem ſubſternuntur ei tanquàm actualitati ſolum, (vt dicitur in locis 2° adductis:) ſubſternitur autem ſecundum rationem omnibus. i. præſupponitur ante omnia. Primũ enim præſuppoſitum in una quaque re eſt ipſum eſſe, tanquàm omnium communiſſimum; & poſt inquiritur de alijs: an ſcilicet habeant eſſe taliter, quòd viuant &c (ſic intelligitur hic) Vides igitur ex hoc apertè: quòd ipſum eſſe informat propriè alia omnia ſecundum rem a ſe diuerſa, tanquàm ſuperius illis: alia autem informant impropriè ipſum, i. reſtringunt ſiue tanquàm commune quid indeterminatum determinant. Verbi gratia Eſſe eſt commune ad eſſe bonum humanũ &c. recipitur in humanitate, informat propriè humanitatem tãquam actus eius, ſiue faciens eam eſſe actu: & humanitas determinat ipſum ex ſe prius indeterminatum.

Pro Angelica doctr. vero ſenſu.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem Interimas hæreſim Archonticorum (Prat. Archontici.) dicentium, Archãgelos creaſſe mundum: item Arnaldi (Prat. Arnaldiſtæ) dicentium: Angelos aliquid creare; item quorundam philoſophorũ (Directo. inquiſit. 2. par. q 4.) dicentium: quòd angeli ſunt creatores corporũ Deus verò animarum. Contra enim hos omnes, ac ſimiles, articulus hic procedit à fortiori. Nam ſi non poſſunt angeli concurrere ad creationem ita, ut mediantibus illis à Deo creentur corporalia: vt hic patet contra errorem illum Algazelis à Direct. inquiſit. 2. par. q. 4. narratum.) clarum reſtat, quòd multò minus per ſeipſos Angeli poterunt creare. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has omnes meritò fuiſſe damnatas à 1 2

Vtil. p S. Eccl. contra hære. Archon. Arn philoſ. dam. a ſcrip. Et Cõcilijs.

Geneſ.

Geneſ.1. In principio creauit Deus cœlum, & terram & Eccleſia ſt. c.18. Qui viuit in æternum creauit omnia ſimul Si enim creauit omnia, etiam corporalem creaturam, ſimul; & creare ex nihilo facere; clariſſimè patet, quòd (ſecundum ſacram ſcripturã) nulla præceſſit creatura, qua mediante, aliam crearet. Alioquin non ſimul, ſed ſucceſſiuè creaſſet: & non ex nihilo, ſed quaſi ex aliquo, ſi aliquo mediante crearet, creare tunc videretur. item à Concil. Lateranenſ. de ſum. trin. & fid. cathol. firmiter. Deus (inquit) eſt vnum vniuerſorum principium, qui ſimul omnipotenti ſua virtute ſimul vtranque condidit creaturam angelicã videlicet & mundanam. Ergo. ſecundum concilium, non produxi mundanam, i. corpoream mediãte angelica. Item à Malach. 3. Nunquid non Deus vnus creauit nos? Quaſi apertè dicat. A nullo alio creati ſumus: ſed ab eo ſolùm, omnipotenti, ſua virtute. Talibus ſcripturis moti, opinor, ſancti patres dixerunt: & Damaſcenus quidem lib. 1. Orthodoxæ fidei, cap. tertio, impium eſt & hæreticum dicere aliquam creaturam creauiſſe: Cyrillus autem lib. 2. contra Iulianum. Os diaboli eſt, qui dicit Angelos creauiſſe aliquam creaturam; Auguſt. verò in lib. de fid. ad Petrum c. 3. firmiſſimè tene & nullatenus dubites ſanctam trinitatem ſolum verum Deum rerum omnium eſſe viſibilium & inuiſibilium creatorem. Nota ly ſolum, ly vnum, ly vnus. Aduerſum ergo videtur fidei catholicæ dicere: q; aliqua creatura creauerit ſiuè propria authoritate ſiue inſtrumentaliter aliquid, 3°. des: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum formæ corporum ſint ab Angelis.

336 CONCL. 1ª Formæ corporales cauſantur nõ quaſi influxæ ab aliqua immateriali forma; ſed quaſi materia inde reducta de potentia in actum ab aliquo agente compoſito.

¶ PROB. Quia formæ ipſæ non fiunt (enim non propriè ſint.) Sed ſolùm compoſitum: & vnumquodque fit a ſuo ſimili.

¶ *Corollarium*. Non quærenda igitur eſt alia cauſa formarum corporalium; quaſi quòd forma aliqua creata immaterialis ſit earum cauſa. Ratio eſt: quia formæ ipſæ non fiunt propriè. Eu radix (ab oppoſitis) ponentium contrarias concluſiones, ut in litera.

¶ CONCL. 2ª. Formæ corporales, quas in prima productione corpora habuerunt, ſunt immediatè a Dio productæ.

¶ PROB. Quia in prima corporalis creaturæ productione non conſideratur aliqua tranſmutatio de potentia ad actum (vt poſſint eſſe corporales formæ ab aliquo ſingulari compoſito.

¶ NOTATIO. corporales formæ non tantum reducuntur in Deum, tanquam in ſuam cauſam ſolam (ut dicit 2ª. quæſtio.) ſed etiam ſpecies intellectus Angelici, quæ ſunt quædam rationes ſeminales corporalium formarum, reducũtur in Deũ, ſicut in primam cauſam.

1m de maiori. *Quæ ſunt ſine materia* ℞. In mente diuina; non, in mente Angelica. §. Tunc &c. vt patet.

Item de maiori. *Veniunt*. ℞. per motum; non, per fluxum. §. Tunc nihil cõtra Nã Angeli licet non influant formas: tamen, cum moueant corpora, mouent ad formas, vide ſecundum reſponſum ly ſi tamen per formas &c. Prima igitur reſponſio ſumit, ly veniunt, per fluxum.

2m de maiori. *Per eſſentiam* ℞. non eiuſdem rationis. §. Tunc &c. Nam formæ intellectus diuini, ad quas reductio fit. & quæ ſunt per eſſentiam tales. cum ſint prima exemplaria talium, immò primum exẽplar: non ſunt eiuſdem rationis, vt Platonici ponebant, ſed eminentioris. ſic gloſſatur illa maxima ſi loquatur de eſſe participatiuè per veram cauſam; ſi autem loquatur de eſſe ab aliquo per motum tantum, ſicut eſt de his reſpectu Angelorum, ſic negatur.

3m de maiori. *Cauſandi*. ℞. mouendo; non, influendo. §. Tunc &c. vt patet. Ex litera intellige Ariſtotelis illud dictum, ſol & homo generant hominem; ſcilicet; quòd ſol mouendo tantum, homo autem efficiendo ſecundum primam concluſionem, cauſant hominis generationem.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, Ariſtotelem rectè dixiſſe. 7. Met. tex. 26 27 32. & lib 8. tex 8 dum inquit. q; formæ corporales ſunt a compoſito ſimili in ſpecie p eductionem de potentia materiæ. 2° habes: quod philoſophus *Vtil. pro philoſophia.* 2

ibi intelligitur de formis in aliis productionibus, dẽpta prima: ut concluſio ſecunda inſinuat: 3° habes quomodo viciſſim ex his firmetur articulus: quod & melius videbis, ſi textus citatos inſpicies. 3

¶ NOTATIO. Articulo huic vtcunque ſuffragatur articulus in ord. 136. 541. 54. 342. 419. 542. 141. 149. 245. 543. 236. 355. 236. 242. 351. Item pro in corpore dicto ly opinio fuit quorundam, quòd omnes formæ corporales deriuãtur à formis ſpiritualibus, &c. uide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris concordantias poſt literas numer. 642.

Quæſtio. LXVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum informitas materiæ præceſſerit tempore formationem eius.

CONCL. 1ª. Auguſtinus vult; q; informitas materiæ corporalis non præceſſerit tempore formationem eius: ſed ſolum origine, uel ordine naturæ. 337

¶ PROB. Quia Auguſtinus accipit informitatem materiæ pro carentia omnis formæ; & ſic implicat contradictionem contrarium concluſionis, uel redit opinio antiquorum.

¶ CONCL. 2ª. Baſilius, Ambroſius, Chriſoſtomus volunt quòd informitas materiæ tempore præceſſerit formationem.

¶ PROB. Quia, Ambroſius, Baſilius, Chriſoſt. accipiunt informitatem, non ſecundum q; excludit omnem formam, ſed ſecundum q; excludit, quam videmus, formoſitatem: & hæc triplex erat, quæ tẽpore (vt in Geneſis litera patet) præceſſit materiæ formationem.

¶ *Corollarium*: Ergo Auguſtinus non contrariatur aliis; licet diuerſam quæſtionem poſuerit.

1m de Geneſ. *Terra*. Reſpon. vel materia prima; vel elementum terræ. §. Tamen quocunque modo ſummatur, nihil contra concluſiones: vt patet.

2m de maiori. *Imitatur*. Reſp. imperfectè; non, perfectè. § Tunc &c. vt patet ſcilicet quòd licet in operatione naturæ potentia tempore præcedat actum inducendum a natura; tamen ipſamet potentia nunquam eſt ſine omni actu. Vide concluſionis primę probationem.

3m de maiori. *Tertior eſt*. Reſpon. quantum ad eſſe ſubſtantiale; non, quantum ad eſſe actuale. §. Quia ſcilicet materia eſt quidem ſubſtantia; ſed ſubſtantia ab omni actu ſecundum ſe nuda; accidens verò licet nõ ſit ſubſtantia, tamen eſt actus quidam. Vnde &c. vt in litera. Vides ergo; quòd non contra.

1m contra de maiori. *Imperfectioni agentis*. ℞. Aut ſapientiæ agẽtis volentis ſeruari ordinem ter.d. §. Tunc &c. vt patet. Nam hoc ſecundum eſt tantum verum in propoſito.

2m de concluſione. *Confuſionem*. ℞. aliquam diſtinctionẽ admittẽtẽ; non, excludentem omnem diſtinctionem §. Tunc nihil contra, Nam confuſio, quam antiqui chaos nominando ponebant, omnem diſtinctionem ex parte rerum factarum excludebat; illa autem, quam ponere dicuntur illi ſancti, non excludit omnẽ diſtinctionem: vt in litera patet.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem intelligas in duplici ſenſu, & vtroque catholico, primum capitulum Geneſis circa formationem materiæ, & informitatem, circa prius, & poſterius de illis duabus. 2° vides: quomodo ex illo vtroque ſcripturæ ſenſu firmetur viciſſim concluſio. 1 *Vtilit pro S. Ecc. ad uer. ſcr.* 2

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum vna ſit materia informis omnium corporalium.

CONCL. Non eſt eadem materia corporis cœleſtis, & elementorum, niſi ſecundum analogiam; ſecundum q; conueniunt in ratione potentiæ. 338

¶ PROB. Quia corpus cœleſte eſt incorruptibile (ut motus circulari eius teſtatur) per naturam elementa ſunt naturaliter corruptibilia (ut ex contrarietate ſuorum motuum patet:) & incorruptibilis corporis materia (vt quæ ſatietur una forma) non eſt ſub priuatione ſimul, corruptibilis autem corporis materia

tertia (vt quæ eſt vna forma ſubſtantiali non ſatietur) ſimul eſt cum priuatione alterius formæ ſubſtantialis.

Coroll. Ergo radix corruptionis, & incorruptionis naturalis, eſt appetitus materiæ, id eſt, materia ipſa appetens ex ſe formā; ideſt, ſecundum ſe ordinata ad formam. Corruptio enim accidit ex eo, q vna forma a materia recedit; generatio ex eo, q materiæ ipſi vna noua forma aduenit; quorum neutrum naturaliter fieret, niſi materia ſecundum naturam ſuam appeteret nouam formam exiſtens adhuc ſub priori forma (vt patet). Oportet igitur; q materia ex eo, q ſecundum naturam ſuam contentatur forma habita, non appetat exiſtens ſub illa aliam formam, & ſic, cum natura non abundet hic in ſuperfluis, ſicut nec ibi deficit in neceſſariis; incorruptibile remanet ſm naturam huius materiæ corpus, ſicut illius erat corruptibile.

Radix corruptionis.

Diuerſitas materierū. Cum igitur appetere, & nō appetere ſint oppoſita; eſſe cum priuatione, & non eſſe cum priuatione ſint oppoſita; & oppoſita non poſſint conuenire eidem, ſecundum idem ad idē, oportet fateri, q materia vtrorumq; corporum, licēt ſit vtraque in potentia, ſecundum naturam ſibi intrinſecam ſit differens, ita q neutra ſit, nec poſſit eſſe, alia.

1^m ex Auguſt. *Alterum &c. R.* loquitur ibi, ſtante declaratione ab argumento facta, ſecundum opinionem Platonis. §. Tunc &c. De veritate enim eſt concluſio.

Item de conſequentia. *Vna. R.* vnitate ordinis non, vnitate naturæ. § Tunc &c. Non de vnitate naturæ ſit quæſtio, & eſt concluſio Vide 2^m reſponſum ly vel dicendum, q materia &c.

2^m de maiori. *Genere. R.* Phyſico; non, logico tantum. §. Tunc &c. vt patet: Scito Phyſicum attendere ad actum; & circum ad prædicationem.

3^m de minori. *Sed omnium &c. R.* Negatur iſta minor. §.

4^m de minori. *Diſtinctio. R.* Actualis; non, potentialis §. Tunc &c. Nam materiæ, ſecundum q materiæ, diſtingui dicuntur; qu a diſtinctione potentiali diſtinguuntur, quia potētiæ illarum ad diſtinctos actus ordinantur. Sic ergo eſſentialiter huiuſmodi diſtinctio materiebus conuenit, cùm materia vt ſic ſit ens in potentiali, cēt radicaliter modo nunc dicto conuenial actui, ſeu ſiat per actum. Vide Coroll. ſupra poſitum hic.

APPENDIX.

1 *Util. pro philoſoph.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, & ad argumenta reſpondendo, ſuſtentes philoſophum de materia & horum inferiorum, & cœlorum rectè ſenſiſſe lib. 1. de generat. tex. 50. 51. 52. 53. 54. item lib. 1. de cœlo a tex. 5. vſque ad 32. vbi maiet as has non eſſe vnam dicit. niſi ſecundum analo

2 giam. 2° vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio: & tanto clarius hoc videbis, ſi ſcrutatus fueris textus philoſophi aſſignatos.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum cœlum empyreum ſit concreatum materiæ informi.

339 CONCLVSIO. Conueniens fuit, vt etiam a principio, corporalis gloria inchoaretur in aliquo corpore.

¶ PROB. Quia duplex gloria in futura remuneratione promittitur, ſpiritualis, atque corporalis. etiam totius mundi innouandi; & gloria ſpiritualis a principio mundi inchoata eſt in beatitudine Angelorum.

Coroll. Ergo concreatum, i. ſimul creatum, fuit empireū materiæ informi, i. tunc a principio, quando materia omnium rerum creata eſt.

1^m de minori. *Senſibile. R.* Conſideratum ſecundum præſentem ſtatum mundi; non, conſideratum ſecundum vltimum ſtatum gloriæ. § præſens ſtatus

Senſibile duplex. mundi eſt ſtatus generationis, & ideo requirit motum cœlorū ad ſui conſtitutionem, atque conſeruationem; vltimus autem non erit ſtatus generationis. Tunc &c. Nam cœlum empiteum eſt ſenſibile quidem; ſed iuxta ſtatum futuræ gloriæ.

2^m conſequentia prima. *Si ergo &c. Oportet. R.* Negatur iſta conſequentia. §. Tunc &c.

Item *Si ergo &c. R.* conceditur conſequentia: ſi per influentiam intelligatur aliquid ſtabile influxum, & per corpora inferiora intelligatur primum cœlum mobile. §. Tunc nih. &c. Nam ad influendum tale quid ſtabile ad dignitatem pertinens non requiritur quòd ipſum cœlum empyreum moueatur; ſicut ſi influeret aliquod tranſiens. Vide 2^m reſponſum ly Pt babilius tamen &c.

3^m de concluſione. *Deputatur. R.* Propter neceſſitatem; non, propter congruitate m. §. tunc &c. vt patet.

4^m de conſequentia prima. *Lucidum. R.* Luce ſubtili; vel gloriæ; non, condenſata radios inſtar ſolis emittente; neque conformi luci naturali. § Tunc &c. vt patet. per lucem gloriæ intellige lucem corporalem ſimilem luci mundi totius innouandi. Vide in corpore. Hoc eſt ſecundum reſponſum literæ, vt ibi patet: primum autem videbis per te.

Pro Angelica contr. ſenſu germano. ¶ NOTATIO. Dicto hic in reſponſione ad 2^m, q cœlum empireum habet influentiam in corpora inferiora, confirmato quol 6. q. 11. & Phy. 4. lec. 7. & 8. non officit illud, quod videtur oppoſitum 2. d. 2. q. 2. 3. & contra. 1. c. 85. Nam influentia eſt duplex. ſ. cognita per viam naturalis rationis, i. per numerū orbium cœleſtium, qui non niſi per motum cognoſcitur: vel occulta. i. non per motum cognita, ſed per ordinem a Deo ſtatutū quo inferiora per ſuperiora gubernātur. Primo modo loquitur in ſecundis locis, vnde ſecundum philoſophos, inquit, ibi corpus non mouet niſi motum. 2° autem modo loquitur in primis, vnde & ibi allegat gubernationem totius vniuerſi per ſuperiora ſtatutam a Deo. Ex quol. 6. art 19. c. vbi dicit. q proprium eſt cœlo empyreo, inquantum eſt ſupremum corpus attingens quodammodo ordinem ſubſtantiarum ſeparatarum, influere ſine motu. Ex hoc loco D. Th. dic tu ad philoſophos: q illud ſ. corpus non mouet niſi motum, verificatur de corporibus cognitis ab eis, non autem de cœlo empireo, quem ipſi nō cognouerunt: vel de corpore inquantum corpus, non inquantum eſt attingēs quodāmō ordinem angelorum: vel de corpore influente aliquod tranſiens non aliquod ſtabile ad dignitatē pertinēs.

APPENDIX.

1 *Vtilis pro S. Eccl. ad intel. ſcrip.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationē oſtendas, recte dictum fuiſſe Eccl 1. Non valet quiſquam dicere, hoc recens eſt. Nam de futura gloria etiam corporum loquebatur: quæ to talitet non erit recēs, cum aliqualiter præceſſerit tempore creationis in cœlo empireo. Poteſ ergo dicere: q Salomon fatetur per illud dictum, Cœlum empireum a principio fuiſſe creatū; maximè ſi adiunxerit, q in ſeptimo die compleuit Deus opus ſuum, quod fecerat, & requieuit ab omni opere quod patrarat. Hoſt eſt: Poſt ſeptimum diem nihil omninò nouum fecit. 2°. 2 vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum tempus ſit concreatum materiæ informi.

CONCL 1ª. Quatuor. ſ. naturam Angelicam, cœlum empireum, materiam corporalem informem, tempus, eſſe pri mò creata non eſt ſecundum opinionem Auguſt. 340

¶ PROB. Quia ſecundum Auguſt materia ſicut præceſſit formationem, ita præceſſit tempus, & cœlum empitaum non nominatur.

¶ NOTATIO. Auguſt. tamen non ideò negat dari cœlum empireum: licēt eius non meminerit.

¶ CONCL. 2ª. Prædicta poſitio eſt ſecundum opinionem aliorum ſanctorum, ponentium; q informitas materiæ duratione præceſſit formationem.

¶ PROB. Quia pro illa duratione oportet ponere aliquod tempus (vt patet).

1^m ex Auguſt. *Carentia temporibus. R.* Si conſideretur in priori illo naturæ: non aliter. §. Tunc &c. fuerunt enim, & illa duo ſimul cum tempore, ſed tamen ſecundum naturam præcedunt tempus, ſicut ſubſtantia, accidens vide ſup. art. 1.

2^m de maiori. *Tempus. R.* Formatum; non, informe. §. Tunc &c. Nam de tempore informi ſermo ſit in concl. 2ª.

3^m maior. *Tempus eſt numerus motus firmamenti. R.* ſi motus firmamenti eſt primus: non aliter. §. Tune &c. vt patet. Tempus ergo, per ſe loquendo, eſt numerus motus primi abſtrahendo: Vtrū ille 1° ſit firmamentū, vel nō.

4^m antecedens. *Motus eſt prior tempore. R.* tempus tamē habet magis generalem habitudinem ad res, quàm motus. §. Tunc &c. argum. erat fallens ſecundum non cauſam vt cauſam. Non. n. cauſa enumerationis primò creatorum eſt prioritas abſoluta, vt credidit argum ſed prioritas cum generali habitudine ad res.

5^m de antecedente. *Locus. R.* Subintellectus nomine cœli empirei; nō aliter. §. Tunc &c. loquimur. n. de menſura non præciſè, ſed habente habitudinem generalem a l res: & ideo non locus ſeorſum, ſed tempus, debuit connumerari inter primò creata. Vi. ad 4^m.

¶ NOTATIO. Dicto hic ad 3^m, quòd omnia menſuranſur primo ſui generis, confirmato 2. d. 2. q. 1. 6. 4^m. non obſtat illud, quòd omnis menſura in ſuo genere ſeipſa menſuratur, ſ. linea per

Pro S. Doctoris intelligentia. per lineam, tempus per tempus. Potentia q.3.17.24[m]. Nam ſelpſa quidem menſuratur: ſed non eadem numero cum menſura, licet eadem ſecundum ſpeciem. Puta linea menſurans lineam non eſt eadem numero cum linea menſurata (vt patet) ſed tamen eſt eadem ſpecie. Conſequenter ergo linea menſuratur aliquo ſui generis. & illa linea menſurans per aliquam aliam lineam menſurabitur: & illa alia per aliam, &c, cum non ſit proceſſus in infinitum, oportebit tandem venire ad aliquam primam lineam. & cum per iſtam menſuretur penultima, & per penultimam antepenultima, & ſic deinceps, patebit quòd omnia menſurantur per aliquod primum ſui generis. Hoc ſit dictum pro figura temporis menſuran, & omnium aliorum. Itẽ ergo ſimul dicta illa duo in primis & ſecundis locis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas: *Vtil. pro Theologis* rectè a ſanctis Doctoribus circa huiuſmodi materiam diuerſa fuiſſe dicta; ſecundum diuerſam illorum conſiderationem; &
2 propterea iſta eorum dicta nõ eſſe contraria. ſecundo vides quomodo ex his per articulum hunc ſuſtentatis viciſſim ſuſtentetur articulus.

¶ NOT. Pro in ad tertium dicto ly accidit tempori, quòd ſit numerus motus firmamenti inquantum &c. vide tabulę magnæ verè aureæ ſancti doctoris concordantias poſt inſertas, numer. 1151.

Quæſtio. LXVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum lux propriè in ſpiritualibus dicatur.

341 CONCL. Si accipiatur lucis, ſeu luminis nomen ſecundum ſuam primam impoſitionẽ, metaphoricè in ſpiritualibus dicitur.

¶ PROB. Quia primo eſt inſtitutum ad ſignificandum id, quod facit manifeſtationem in ſenſu uiſus; & (ſupple tu) corporalia dicuntur tantùm metaphoricè de ſpiritualibus.

¶ CONCL. 2ª. Si nomen lucis accipiatur ſecundum, quod in vſu loquentium ad omnem manifeſtationem eſt extenſum; propriè in ſpiritualibus dicitur.

¶ PROB. Quia extenſum a loquentibus eſt ad ſignificandum omne illud, quod facit manifeſtationem ſecundum quãcunque cognitionem, & (ſupple tu) aliquod manifeſtatiuum ſecundum aliquam cognitionem (puta ſpirituale manifeſtatiuũ cognitionis ſpiritualis) dicitur propriè in ſpiritualibus.

1[m] maior. *Auguſtinus, &c.* ℞. loquitur ibi de luce ſecundum vſum loquentium: non, ſecundum primam impoſitionẽ. §. Tunc &c. vide concluſiones.

2[m] maior. *Dionyſ. &c.* ℞. ibi loquitur de lumine ſecundum extenſionem vſus loquentium; non ſecundum, primam impoſitionem. §. Tunc &c.

3[m] de maiori. *Lumen.* ℞. Vel corporale (iuxta primam impoſitionem,) vel ſpirituale (iuxta vſum). §. Tunc &c. vt patet.

4[m] Ambroſius. *Splendor eſt.* Reſp. Secundũ primam impoſitionem acceptũ: non, ſecundum extenſionem vſus. §. Tunc nihil contra, vt ex ſuis radictis quæſtionibus patet.

APPENDIX.

¶ EX art. hẽs 1°: quõo p rõnẽ ſcripturarũ, Doctorũq; dicta, &
1 catholicè intelligas & catholicè defendas. Vt. Vide ergo; nè lu- *Vtil. p S. Eccl. ad intel. ſcript.*
mẽ quod in te eſt, tenebræ ſint Luc. 11. Erat lux vera, Io. 1. Lux in tenebris lucet, ibi, & multa ſimilia quæ dupliciter (vt hic per diſtinctionem huius nominis, lux, habes) poſſunt intelligi. 2° ui-
2 dere licet. quomodo ex his firmetur viciſſim concluſio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum lux ſit corpus.

342 CONCLVSIO. Impoſſibile eſt; lumen eſſe corpus.

¶ PROB. [1] Quia cuiuſlibet corporis locus eſt alius à loco alterius corporis; & lux (ſupple tu) eſt ſimul in vno loco cum altero corpore; [2] Quia illuminatio non eſt motus localis corporis (cum fiat in inſtanti;) & non habet motum naturalẽ determinatum ad vnam partem ſicut corpus, ſed fit ad omnes

partes æqualiter; [3] Quia ſi illuminatio eſſet corpus, ad ſolam abſentiam luminaris, tã magnum corpus corrumperetur quotidie, atq; ad ſolam ipſius præſentiam generaretur quotidiè; & hæc, cum nonnullis alijs (vt patet in litera) ſunt ridicula, ac etiã ſenſui repugnantia.

1[m] ex Auguſtino. *Lux.* ℞. Ideſt corpus lucidum in actu, i. ignis, non aliter. §. Tunc &c. Concluſio n. per lucem non accipit corpus lucidum, ſed ipſam qualitatem ſecundum ſe.

2[m] de maiori. *Lumen.* Reſpon. Id eſt, ignis in propria materia: non aliter. §. Nota ex litera morem Ariſtotelis in libris logicalibus, quem morem annotauit S. D alibi. Mox autem, data gloſſa formali, dic: Tunc nih. &c. Nam philoſophus non accipit lumen eo modo: quo Concluſio.

3[m] de maiori. *Ferri, interſecari, reflecti.* ℞. propriè, non, metaphoricè. §. Benè nota in litera, quod dicitur, de vſurpatione nominum; quoniam ſæpius tibi proderunt. Dic autem mox, poſt formalem gloſam datam: Tunc &c. Nam ſicut concluſio ſumit lucem pro qualitate, non pro corpore lucido: ita ſumere dicenda eſt interſecari, &c. metaphoricè, non propriè.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
rectè ſcripturam ſacram inſinuaſſe virtualiter, quod lux non eſt corpus. Inſinuauit autem Math. 24. ſic exit fulgur ab oriente & apparet vſque in occidentem. Per hoc enim ſignificatur; quod illuminatio tam extenſiua fit in inſtanti, & conſequenter; quòd lux à qua dicitur illuminatio, non eſt corpus. Nam ſi eſſet corpus, illuminatio eſſet motus localis corporis: qualem motum fieri in inſtanti, impoſſibile eſt. Item idipſum inſinuauit, Actuum. 9. ſic; ſubitò circumfulſit eum lux de cœlo; item. 22. ſubitò de cœlo circumfulſit me lux copioſa. Nam per hæc denotatur; quod lux non eſt corpus. ſi enim eſſet corpus: cum ſecundum naturam duo corpora non poſſint eſſe ſimul, lux non circumfulſiſſet de cœlo Paulum. Patet, namque, quòd aer eſt & corpus & corpus valdè extenſum à cœlo vſq; ad Paulum. Vel ergo datum fuiſſet tunc vacuum aere ſpatium illud, per quanto lux diffundebatur, & ſic Paulus tunc non inſpiraſſet ac reſpiraſſet, & per cõſequentes viuens mortuus ſimul fuiſſet (quæ duo apud ignorantes etiam ſunt abſurdiſſima: vel fatendum profectò, quod duo corpora naturaliter fuiſſent ſimul (quod eſt impoſſibile) At ſi miraculo aſcribas, quod tunc duo corpora eſſent ſimul: reſpondebitur primò per huius inficiationem dicendo, quòd miracula nõ ſunt multiplicanda ſine neceſſitate: reſpondebitur, & ſecundò per inſtantiã, quoniam videmus in dies lucem a cœlo ad nos vſque diffundi naturaliter. Vnde interim dato, quod illius lucis ab Apoſtolo narratæ fuiſſet circũfuſio miraculoſa, remanet adhuc experientia quotidiana oſtendens; quod diffuſio prædicta lucis ſit naturaliter. ſecundo habes: quomodo per rationem ſcri- 2
pturas ipſas, pro quanto lucem non eſſe corpus inſinuant, declares probes & quantum fuerit expediens tuearis. 3° vides quo- 3
modo ex his, ſimilibusque viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. ad intellig. ſcripturæ.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum lux ſit qualitas.

CONCL. Sicut calor eſt qualitas actiua conſequens formã ſubſtantialem ignis; ita lux eſt qualitas actiua conſequens formam ſubſtantialem ſolis, uel cuiuſcunque alterius corporis à ſe lucentis. 343

¶ PROB. [1] Quia lux habet eſſe naturale (cum denominet ſubiectum) & non eſt forma ſubſtantialis ſolis (cum ſit ſecundum ſe quoddam ſenſibile) [2] Quia radij diuerſarum ſtellarũ ſecundum diuerſas naturas corporum illos emittentium habẽt diuerſos effectus.

1[m] de maiori. *Qualitas.* ℞. facta per aliquam tranſmutationem materiæ ad ſui ceptionem formæ ſubſtantialis: non aliter. §. Tunc nih. &c. Nam lumen in aere non fit per aliquam tranſmutationem; ſed per ſimplicem præſentiam agentis.

2[m] de maiori. *Qualitas ſenſibilis.* ℞. Quæ non eſt qualitas naturalis primi corporis alterantis, id eſt, cœli, non, quæ eſt qualitas talis. §. Tunc &c. Nã lux eſt qualitas primi corporis alterantis.

3[m] de maiori. *Cauſa.* ℞. Principalis, non, inſtrumentaria §. Tunc nih. &c. Nã lux eſt cauſa inſtrumentalis. Agit enim in virtute corporum cœleſtium.

APPEN-

APPENDIX.

Vtil. pro philoſophia. 1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum eſſe a philoſopho, q lux eſt qualitas. Dixit autem hoc tunc, quando 2. de anima text. 69. inquit, q lumen eſt actus diaphani. Cum enim non ſit eius actus ſubſtantialis, alioquin lumine diſcedente corrumperetur ſubſtantialiter diaphanum (quod patet falſum) reſtat, vt voluerit philoſophus dicere, q eſt actus accidentalis diaphani: & conſequenter qualitas, cum actus accidentalis ſit forma accidentalis ſeu qualitas (quod idē eſt.) Dixit & hoc tunc; quando in 2. de cœlo, text. 44 agit de fonte luminis qui eſt ſol atque de cæteris aſtris declarans, quod calefaciunt inferiora per lumen, & generant. Vnde ſecundum peripateticorum ſcholam deſumitur doctrina hæc; videlicet q lux ſeu lumen eſt qualitas ſeu virtus actiua primi alterantis .i. corporis cœleſtis, qua agit atque influit in hæc inferiora: quæ virtus ſeu qualitas eſt viuificatiua viuorum & calefactiua, atque motiua ad eſſe generabilium; inquantum eſt inſtrumentū intelligentiæ. Intelligentia ſiquidem per motum luminarū emiſſo lumine mouet ad eſſe omne corporale, quod ſub cœlo generatur. Rationem verò præmiſſæ doctrinæ de luce ex philoſopho ſuo adducunt Peripatetici hanc: quia ſicut elementa tanquàm corpora naturalia habent qualitates ſuas actiuas, ita cœlum, cum ſit corpus naturale, debet habere qualitatem ſuam actiuam. Nullam autem ad ſenſum experimur eſſe in cœlo qualitatem actiuam, niſi lucem adiuncto motu: ut declaratur in 2. de cœlo. Hæc de luce prima, i. quæ ineſt primo corpori, dicta ſint. Sed etiam lux vniuerſaliſſimè ſumpta, ut ſcilicet eſt in carbunculo aliiſq; gemmis &c. eſt qualitas. Nam, ſecundum Auicennam 6 naturalium parte. 3. c 3. lux eſt qualitas; quæ ex ſua eſſentia eſt perfectio corporis lucentis ſecundum q eſt lucens. Quòd ſi de luce per reſpectum ad viſum loquaris, etiam eſt qualitas. Lux enim ſic accepta eſt (ſecundum philoſophos) qualitas in eo, quod eſt viſibile ex ſua eſſentia & non per aliud; & qua
2 diſponuntur media ad viſionem colorati. 2° habes quomodo per rationem huiuſmodi dicta philoſophica, pro quanto dicūt
3 lucem eſſe qualitatem, declares probes defendas. 3°. vides quō ex his viciſſim præſens iuuetur concluſio.

Pro ſtudis varietate ornāda. ¶NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit articulus, 19.508. 361. Item pro in principio corporis dicto ly quidam dixerunt, &c Sed hoc non poteſt eſſe propter duo &c. vide tabulæ magnæ vtriuſque ſancti Thomæ concordantias poſt annexas num. 826. Itē pro ly color vero non denominat ipſum, &c. ibi nu. 86. Item pro ly Intentiones autem non cauſant tranſmutationes naturales, Alii vero dixerunt quòd. &c. ibi num. 787. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly ad hoc, quòd faciat colores viſibiles actu &c. ibi num. 828.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum conuenienter lucis productio primo die ponatur.

344 CONCL. Neceſſarium fuit, ut informitas tenebrarum primò remoueretur per lucis productionem propter duo.

¶PROB. [1] Quia lux eſt qualitas primi corporis, & ſm qualitatē primi corporis, primò fuit mundus formandus; [2] Quia lux eſt communis inferioribus ac ſuperioribus corporibus, & a communioribus tum in cognitione, tum in operatione procedendum eſt: [3] Quia per lucem omnia manifeſtantur; [4] Quia dies non poteſt eſſe ſine luce.

1^m^ de minori. *Primi*. ℞ abſolutè non, in genere ſuo ſ. Tunc &c. Nam primum in genere ſuo eſt primum inter qualitates accidentales; primū abſolutè, eſt primum in genere ſubſtantiæ: quorum prius tamen conuenit accidenti huic, ſcilicet luci lux ergo habet rationē primi in genere qualitatum. i. formarum accidentalium: licet nō in genere formarum ſubſtantialium.

2^m^ de maiori. *Lucem*. Reſp. Quæ eſt ſubſtantia ſolis habens virtutem illuminatiuā in communi, licet informis; non, quæ eſt nubes lucida conuerſa quarto die in ſolem, uel coniuncta ſoli adhuc, vel quarto die redacta in præiacentem materiam. ſ. Tunc &c. Lux enim facta primo die fuit lux ſolis, licet adhuc informis, & formata ſpecialiter quarto die: & per conſequens per illam diſtinguebatur nox à die.

3^m^ de maiori. *Motum*. Reſp. Communem toti cœlo: non, proprium vnicuique cœlo. ſ. Scito et litera motum illum communem eſſe motum primi mobilis, quod non eſt firmamentum; ſed ſupra firmamentum. Vnde; quòd factum fuerit ſecunda die firmamentum, non obſtat propoſito. Dic ergo data gloſa formali, mox: Tunc &c. Nā primo die, immo ante omnem diem. i. in principio fuit creatū cœlum quod eſt primum mobile.

4^m^ de maiori. *A tenebris*. ℞. Id eſt ab informitate alterius creaturæ nondum formatę, vel a tenebris ſpiritualibus præuiſis, non, à tenebris ſpiritualibus tunc exiſtentibus. ſ Tunc &c. vt patet creatura corporalis eſt illa, quę nōdum erat formata, dum ſpiritualis formata fuit; & ideirco ratione hac illa corporalis informitas appellatur nomine tenebrarum. vide ſupra q. 63. ar. 5. ad ſecundum pro captu meliori de dictis circa tenebras ſpirituales hic. Duplex erat opinio de ſucceſſione illa dierum, & conſequenter formationem: & ideo duplicem quaſi reſponſionem includit vnicum reſponſum datum.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas: 1
rectè dici Gen. 1. Dixitque Deus fiat lux &c. Diu ſit lucem a tenebris &c veſpere & mane dies vnus. Pro primo .n. accipitur ly vnus, more Hebræorum: qui accipiunt plerunque Cardinalia nomina pro ordinalibus. Vnde ad ly vnus redditur poſtea ly ſecundus ly tertius, &c. quæ ſunt nomina ordinalia 2° habes *Vtil. p S. Eccl. ad 3 tel. ſin.*
2 quomodo per rationem id in ſenſu recto intelligas, intellectumque defendas, tertiò vides: quomodo ex his viciſſim firmetur 3 concluſio.

¶NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit in ordine articulus 337.341.351.319.324.143.323.50.312.313.

Quæſtio. LXVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum firmamentum ſit factum ſecunda die.

CONCL. 1ª. Productio ſubſtantiæ firmamēti in principio ante omnem diem facta eſt; ſed aliqua formatio eius, pertinet ad opus ſecundæ diei. 345

¶PROB. [1] Quia impoſſibile eſt, quòd firmamentum ſecundum ſubſtantiam (cum ſit incorruptibile) ſit factum ex materia prius tempore exiſtente; [2] Quia ad opus creationis pertinet producere ſubſtantias principales (Hæ ſunt elementa, cœli) non ex aliquo: [3] Quia hoc dictum eſt conforme Dicto Dionyſij, de Sola prius informi, poſtea formato (nt. q. 67. art. 4. 2^m^.).

¶CONCL. 2ª: Si per iſtos dies non deſſignetur temporis ſucceſſio, ſed tantum ordo naturæ (vt Auguſt. vult;) nihil prohibebit dicere, ſecundum quamcunque opinionem, ſubſtantiam firmamenti eſſe factam ſecunda die.

¶PROB. Quia id patet ex negata ſucceſſione temporis, & q dies firmamenti vocetur ſecunda.

¶CONCL. 3ª Secundum expoſitionem accipientem firmamentum pro corpore aeris magis ſpiſſo, nihil repugnans ſequitur cuicunque opinioni.

¶PROB. Quia hæc opinio non accipit firmamentum in ſenſu illo quo accipiunt omnes præcedentes opiniones ſcilicet pro cœlo ſidereo; ſed pro cœli aeris ſpiſſiori parte.

1^m^ de maiori. *Cœlum*. ℞. Idem illi de in principio creauit cœlum: uel aliud ab illo, ſcilicet [1] Aut corporeum (ad differentiam illius primi ſcilicet naturę ſpiritualis informis.) [2] Aut ſidereum (ad differentiam empirei.) [3] Aut ſidereum (ad different à primi mobilis.) [4] aut aerem aeris ſpiſſiorem (ad differentiam ſiderei.) ſ. Tunc nihil cōtra. ſ. ſi attendantur ſimul concluſiones tres præmiſſæ. Vide literam: Et inde notes pro ſemper, q nomen cœli attribuitur æquiuocè aeri, non uniuocè. Eſt enim corruptibilis aer ſecundū partem, non incorruptibilitate cœli propriè.

2^m^ de minori. *Firmamentum*. ℞. Secundum[2] variam conſiderationem. ſ. Tunc iuxta variam hanc conſiderationem ſatisfactum argumento eſt, & per concluſiones, & ad primum.

3^m^ de minori. *Formari*. ℞. quantum ad productionem ſubſtantiæ, dato, q per illos dies deſignetur ſucceſſio temporis, non, quantum ad quædam alia. ſ. Tunc &c. vide concluſionem primam & ſcito, hoc argumentum ſic gloſſatum militare pro ipſa.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem radicaliter interimas hæreſim illam, quæ fuit Ariſtotelis (Directo. 1

inquilit.

Vtil. pro S. Eccl. contra hæc ſine errorē Ariſtotelis damn. a Sym. Conc. Lat. Tol.

Inquiſit 2.par.q.3.) dicentem: quod cœlum non fuit factum, neque genitum, ſed ingenitum, eſt æternum, ſi enim eſſe factum firmamentum cœlum ſecunda die probatur: vtique reijcitur opinio, quòd non ſit factum & quòd ſit æternum. Et nota, quòd omnes articuli de factione cœli cuiuſcunque corporei incorruptibilis tractantes militant contra prædictum errorem Ariſtotelis. ſecundò habes: quomodo per rationem oſtendas, initè damnari prædictam hær. à ſymbolo fidei, Creatorem cœli, & terræ: à Concilio Lateranenſi de ſum.trin.& fid.cath. firmiter &c. ab initio temporis condidit, vnum principium viſibilium omnium, & inuiſibilium. Item à Concilio Toletano primo, c. 21. de regulis fidei catholicæ, ſic: ſi quis dixerit aut crediderit, a Deo omnipotente mundum hunc factum non fuiſſe, atque omnia eius inſtrumenta; Anathema ſit. Quòd autem creaturæ nō ſint Deo coæternæ; vide q. 61. artic. 2. ubi damnatur contrarium. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur doctrina præſentis articuli.

Pro ſtudio vario. ¶ NOTATIO. Articulo huic deſeruit articulus in ordine 249.338.346.344.337.360.349.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum aquæ ſint ſupra firmamentum.

146 CONCL. Aquæ corporales ſunt ſupra firmamentum diuerſimodè ſumptum.

¶ PROB. Quia ſunt vel de natura quatuor elementorum, ſi firmamentum ponatur de natura elementorum; vel non de natura, id eſt cœlum aqueum ſi firmamentum non ponatur de natura elementorum, vel materia informis corporum, ſi firmamentum non ponatur de natura elementorum; uel aquæ uaporabiliter eleuatæ ſi firmamentum ponatur cœlum aereū (tribus autem dictis modis firmamentum ſumebatur pro cœlo ſydereo.)

1^m^ de maiori. *Aqua.* ℞. vaporabiliter reſoluta; non, id eſt cœlum aqueum; vel materia informis corporum. §. Tunc &c. Nam aqua his duobus vltimis modis ſumpta non eſt grauis tendens deorſum.

Item *Aqua.* Reſp. Spiſſa, non, tenuis. §. Tunc &c. vt patet. Data præſente reſponſione nota, quòd, ad ſuſtētandum illam, oportet ponere ordinem in elemētis aliū, quàm ponat Ariſtoteles.

2^m^ de minori. *Aqua.* ℞. vaporabiliter reſoluta; non, id eſt cœlum aqueum; vel materia informis corporum. §. Tunc nihil contra. Nam licet vaporabiliter reſoluta fluat: non tamen illis duobus modis alijs accepta.

Item *Aqua.* ℞ rara; non glaciata, §. Tunc &c. vt patet. Nota ad illam propoſitionem, fluidum nō poteſt conſiſtere ſupra rotundum, intelligitur ea ex parte, qua rotundū eſt; & etiam naturaliter loquendo. Vnde, ſi ponantur aquæ illæ eſſe fluidæ, dicendum erit; vel quòd cœlum, ſupra quod ſūt, non neceſſario erit ea parte ſuperiori illa rotundum, ſed connexum, vel quod, ſi erit etiam ibi rotundum, aquæ ipſæ continebuntur ibi virtute diuina.

3^m^ de maiori. *Ad generationem.* ℞. Vel ad contēperandum calorem cœleſtium corporum, vel ad vtilitatem pluuiarum. §. Tunc &c. Non enim fruſtra eſt ibi, vbi ordinatur ad vnum iſtorum; licet non ad duo, nec ad omnia.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccl. ad intell. ſcrip. ſine errore.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè ſcripturam ponere, aquas reperiri ſuper firmamentum, quomodo per rationem id intelligatur; intellectumque (ſine præiudicio tamen alterius bonæ expoſitionis) defendatur. Dixi, ſine præiudicio &c. quoniam Auguſtinus multorum multas adducens de hoc expoſitiones, licet aliam alij præponat, nullam illarum damnat: modo textum ſcripturarum non deſtruat. Dixi ly modo textum ſcripturarum non deſtruat, ad excludendam hæreſim Caluini (vt refert Franciſcus Fauardentius) ſuper primum capitulum dicentis. Alienum a ſenſu communi, & incredibile prorſus eſſe, quòd quædam aquæ ſint cœlo ſuperiores; & quòd quæcunque de illis in ſcripturis aſſeruntur eſſe tantùmmodò intelligenda de nubibus in aera ſuſpenſis, & capitibus noſtris imminentibus ac minantibus. Contra hunc pugnat quoque articulus præſens ſancti doctoris. Taceo Theodoretum in pſal. 148. dicentem, firmamento aquarū naturam diuiſit Deus inexplicabili ſapientia; & ibi Euthymium, Chryſoſtomū Ambroſ. 2. Hexæmeron, c. 2.; Iuſtinum quæſtio. 93. Baſil. hom. 3. Hexæmeron; Damaſc. lib. 2 c. 9. Gregorium Niſſenum Hexæmer. Chryſoſt. hom. 4. in Gen. Theodoretum, quæſt. 11. in Gen, hos taceo cum Auguſtino. 11. de ciu. Dei c. 34. aquas veras ibi ponentes; quoniam ſufficit pro intento occurrente &c. vt q. 110. art. 3. appen. ſolùm ſcripturam Gen. 1. fiat fir. in m. aq. & d. aq. a aq. & fe. D. Fir. d. aq. quæ er. ſ. ſ. a aq. quæ er. ſ. fir. Hoc in loco nulla ponitur dictio ſignificans tropum, uel figuram: immo in ſignū ſimplicis ueritatis replicatur quater nomen & firmamēti, & aquarū. Item pſal. 103. extendens cœlū ſicut pellem, qui tegis aquis ſuperiora eius; & 148. aquæ, quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen dñi. Item Daniel. 3. Benedicite aquæ, quæ ſuper cœlos ſūt dño. His in locis nec minimum ſignum eſt metaphoricæ locutionis; ſed aperta manifeſtaque declaratio ſimplicis veritatis. vide, q. 110. art. 1. ap. concilium dicens; quòd noſtros intellectus ſcripturis oportet coaptare, non è contra. Contra fingentes tropos, ubi non ſunt, vide q. 1. art. 9. & alibi. Nota tamen hic; quòd Prateolus in titulo, Origeniſtæ, pro uno illorum errore habet: quod dicebant, Aquas, quæ ſupra cœlos ſunt, animatas & quaſdam rationales eſſe uirtutes. Nec mirum: quoniam a quinta ſynodo Conſtantinopolit. canon. 6. damnatur ſic; ſiquis dicit cœlum, ſolem, lunam, & ſtellas, & aquas, quæ ſupra cœlos ſunt, animatas quaſdam eſſe & rationales virtutes, Anathema ſit. Et Canon. 10. Poſt narratos errores multos dicit, Anathema ſit Origeni, qui & Adamātius dictus eſt, & hæc promulgauit, vna cum deteſtandis eius & execrandis dogmatibus, & omni homini, qui hæc ſentit aut aſſerit aut aliqua ex parte quocunque prorſus tempore ea defendere audet. Hæc illud concilium: teſte Prateolo tit. eodem ſecundò vides quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina præſens. a

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum firmamentum diuidat aquas ab aquis.

CONCLVSIO. Siue per firmamentum intelligamus cœlum ſydereum, ſiue ſpacium aeris nubiloſum; Conuenientèr dicitur, quòd firmamentum diuidit aquas ab aquis; ſecundum quòd per aquā, vel materia informis ſignificatur, vel omnia corpora diaphana largè intelliguntur. 147

¶ PROB. Quia cœlum ſydereum diuidit corpora inferiora diaphana a ſuperioribus; & aer nubiloſus ſuperioris aeris partem, in qua generantur pluuiæ, ac huiuſmodi impreſſiones, ab inferiori parte aeris, quæ propter cōnexionem ad aquas aquarū nomine denotatur.

Quid nomine aquarum.

¶ NOTATIO. In litera nomine aquarum intelligitur, & aer, & ignis, & cœli ſeptem planetarum. (Hæc omnia ſunt corpora diaphana inferiora firmamento ſydereo:) & cœlum aqueū, & aquæ eiuſdem naturæ cum elementaribus, & materia informis. (Hæc ſunt corpora diaphana ſuperiora firmamento, iuxta diuerſas opiniones recitatas ſupra art. 2.)

1^m^ de maiori. *Omnis aqua.* ℞. Elementaris: non, ſuperior firmamento. §. ſi tamē firmamentum ſumitur pro cœlo ſydereo diuerſæ naturæ ab elementis. Tunc &c. Locus enim diuerſus debetur naturaliter diuerſis ſecundum ſpeciem, & tantò magis: quanto etiam ijſdē ſecundum ſpeciem locus diuerſus, ratione alicuius alterius diuerſitatis (vt nunc patebit) tribuitur.

Item de maiori. *Vnus locus.* ℞. eadem ratione ſumptus: non diuerſa. §. Tunc nihil contra. Nam locus ſuperior aquarum elementarium ratione generationis earum ſumitur; inferior ratione quietis earum, & quia locus proportionari debet locato, dicendum: quòd, ſi aquæ conſiderētur vt generabiles, debetur eis locus ſuperior; ſi ut quieſcibiles, debetur eis inferior.

2^m^ de antecedente. *Diſtinguente.* ℞. vt cauſa diſtinctionis: non, ut termino diſtinctorum. §. Tunc &c. Nam ſi accipiantur aquæ diuerſæ ſecundum ſpeciem, &c. ut in litera.

3^m^ de minori. *Aqua inferiores.* ℞. Pro ſecundo ratiōm elemento aſcendendo, acceptæ: non, pro omni corpore diaphano infra firmamentū. §. Tunc &c. ſecundo enim modo tantum hic ſumuntur. Vide literam, & notationem noſtram poſt probationem concluſionis.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccl. ad intel. ſcrip.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, 1 rectè dictum eſſe in ſcriptura Gen. 1. fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. 2° quomodo per rationem id rectè intelligas; idque ſic intellectum à ſenſu improbo defendas. tertiò vides: quomodo ex his viciſſim firmetur a concluſio.

CAPI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum ſit vnum cælum tantum.

148 CONCLVSIO. 1ª. Chriſoſtomus dicit eſſe vnum cœlum tantum.

¶ PROBATIO. Quia Chriſoſtomus vnum cęlum nominat totum corpus, quodcunque ſit illud, quod eſt ſuper terrã, ac aquam; & hoc conſtat eſſe vnum, vniuerſaliſſimè ſumpto uno.

¶ CONCL. 2ª. Baſilius, Damaſcenus, plures ponunt eſſe cęlos.

¶ PROB. Quia Baſilius conſiderat, ꝙ in prædicto corpore toto ſunt multæ diſtinctiones.

¶ *Corollarium*. Realiter ergo omnes concordant, licet iuxta diuerſas conſiderationes diuerſa dixerint. Nam Chriſoſtomus diceret, quod Baſilius, ſi diſtinctè corpus illud totum ſumat; Baſilius cum Chriſoſtomo ſentiret idem, ſi vnitum corpus illud totum accipiat.

1^m de maiori. *Cælum contra terram.* ℞. vt circunferentia contra centrum; non vt circunferentia contra circunferentiam. §. Tunc &c. Nam circa vnum centrum multæ poſſunt eſſe circunferentiæ.

2^m maiori. *Omne quod conſtat &c.* ℞. Secundum, ꝙ conſtat &c. non aliter. §. Tunc &c. Nã cœlum, ſecundum quòd ſumitur pro vniuerſitate corporum, conſtat &c. non, ſi aliter: & ſic ſumptum nõ poteſt eſſe niſi vnum, quemadmodum eſt tantum vnum vniuerſum.

3^m minor vltima. *Non eſt &c.* ℞. Negatur iſta propoſitio. §. Rationem uide in litera.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem interimas errorem Baſilidianorum (Prat. Baſilidiani) ponentium: cœlos eſſe trecentos ſexaginta quinque. Taceo; ꝙ hæreticè addebant, ab ipſis tot cœlis mundum eſſe factum, non a Deo; quoniam de hoc infra q. 44. art. 1. & q. 45. art. 5. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, errorem illum rectè improbari tum a philoſophis, tum ab aſtronomis, tum a Theologis. 4 ſententiarum diſtin. 14. & a Damaſceno, & Rabano. Vide hic in litera a ly Ad diſtinctionem ergo cœlorum &c. vſque in finem corporis. 3° ex his quomodo viciſſim firmetur concluſio, vides.

1 *Vtil. p S. Eccl. citra errorẽ Baſilid.* 2 *dãn. a philoſophis, aſtronomis.* 3

Quæſtio. LXIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aquarum congregatio conuenienter dicatur facta tertia die.

149 CONCL. Tertia die congruè formatum eſt vltimum corpus, ſ. terra per hoc, ꝙ diſcooperta eſt aquis; & facta eſt diſtinctio, quæ dicitur terræ, & maris.

¶ PROB. Quia prima die formatio ſupremi corporis facta eſt ſcilicet primi mobilis (per ly fiat lux & appellauit lucem diem &c.) ſecunda die formatio medij corporis, ſ. aquę communiter pro alijs diaphanis ſumptæ, ſupra q. 68. ar. 1. (per ly fiat firmamentum, & diuidat aquas ab aquis:) tertia die formatio vltimi corporis idest terræ (per ly congregentur aquè in locum vnum, & appareat arida.)

1^m conſequentia. *Debuit exprimi &c* ℞. Si formatio inferiorum eſſet eiuſdem rationis cum formatione ſuperiorum: vel ſi opus hoc non perficeretur tantum ſecundum motum localem, differẽter ab alijs. §. Tunc &c. Nam formatio inferiorum non eſt eiuſdẽ rationis cum formatione ſuperiorum: & formatio hæc inferiorũ per motum localem ſolum perficitur. Vnde, ad hoc deſignandum ſcriptura conuenienter vtitur diuerſis nominibus in formatione amborum.

2^m conſequentia. *Non erat ergo &c.* ℞. Niſi vel per aquarum maiorem altitudinem; vel per denſationem: uel per receptionem in terræ concauitatibus. §. Tunc &c. vt patet.

Item de antecedente. *Prius.* ℞. natura; non, tempore §. Nam tunc, quando congregatę dicuntur, ſunt productæ; & è contra. Tunc nih. &c. vt patet.

3^m de maiori. *Vnum locum.* ℞. Formaliter propriũ, ſcilicet, in quo ſint; non, terminatiuè idest ad quem confluant. §. Tunc &c. Nam ad vnum terminum confluunt omnes aquæ: licet non omnes habeant vnum eundemque locum proprium.

Item de maiori. *Vnum locum.* ℞. Simpliciter; nõ. Comparatiuè. §. Tunc &c. Nam congregationes aquarum licet in pluribus locis ſecundum ſe ſint; tamẽ omnes ſunt in vno ſecũdum comparationem ad terram, inquantum omnes ſunt ſeorſum a terra eam penes ſeipſam diſcoopertam relinquentes. vide reſponſum ſecundum ly uel dicit vnum locum, &c.

4^m de minori. *Naturaliter.* ℞. ex iuſſione diuina; non, abſq; iuſſione. §. Tunc &c. Nã operationes rerum naturales præſupponunt iuſſionem Dei. vnde dicendum: Aquæ naturaliter fluunt, ergo fuit neceſſarium ad hoc præceptum diuinum.

Item *Fluens* ℞. ſuper terram vndique; non, ad mare, niſi ex noua hic expreſſa iuſſione diuina. §. Tunc &c. Nam ab initio non fluebant naturaliter ad mare: ſed naturaliter fluebant vndique ſuper terram. Adueniente autem præcepto Dei nouo hic expreſſo, vt ſcilicet appareat arida pro habitatione animaliũ, ad mare naturaliter fluere cęperũt, ſicut prius ab initio ex antiquiori præcepto diuino naturaliter fluebant vndique ſuper terram. vide ſecundum reſponſum, vel poteſt dici quòd &c. & cognoſce hinc quòd præceptum diuinum eſt maioris virtutis, quàm naturalium quia mutat naturalẽ curſum, cum quia facit curſum à curſu naturali mutatum eſſe naturalem nulla prorſus violentia interueniente. Mirum certè nimis; & tamen veriſſimum.

5^m de antecedente. *Terra* ℞. Idest materia prima, non, elementum terræ. §. Hoc tertia die primo nominatur. Tunc nihil contra, vt patet.

Item *Terra.* ℞. Secundum ſuam naturam, non, ſecũdũ ſuam proprietatem principalem. §. Vide ſecundum reſponſum ly vel poteſt dici ſecundum Baſil. &c.

Item *Terra.* ℞. Idest tota, non, quæ tantum eſt diſcooperta. §. Tunc nih. &c. vt patet. vide literam: Et ſcito: ex his omnibus ſemper velle concludi, ꝙ eadem res poteſt ſine vitio ſuperfluitatis nominari ſimiliter in diuerſis vicibus, ſi ad eandem rei attendatur in nominando noua conditio in vna quaque vice. Aliter eſſet ſuperfluitas aliqua. Vt, Deus, Deus, meus, Domine Dominus noſter: & alia huiuſmodi. Hæ namque repetitiones non ſunt ſuperfluæ, ſed multum cõdecentes: quia in his noua orantis conditio, i. nouus affectus circa eandem rem, ſcilicet Deum, attenditur. Simile etiam iudicium de repetitione earundem ſententiarum eſt dandum: quando ob nouam expoſitionem fit repetitio illarum. Vide reſponſum tertium ly vel poteſt dici ſecundum Rabbi Moy. &c. *Replicatio quando ſit bona.*

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè locutam ſcripturam ibi (poſt ſecundam, ſ. diem) Gen. 1. Cõgregentur aquæ in locum vnum & appareat arida. vocauitque aridam terram, & congregationes aquarum appellauit maria. 2° habes: quomodo per rationem, illam ſano modo intelligas, Intellectamq; ab omni errore defendas. 3° vides: quomodo uiciſſim ex his firmetur Concluſio.

1 *Vtil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip.* 2 3

¶ NOTATIO. Articulo præſenti ſeruit in ordine articulus 337. 345. 347.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum plantarum productio conuenienter tertia die facta legatur.

CONCL. Per plantarum productionem conuenienter quędam terræ informitas tertia die remouetur. 150

¶ PROB. Quia conuenienter tunc tollitur, & inuiſibilitas terræ quando recedentibus aquis apparet, & eius vacuitas, quando recedentibus terra plantas, herbas, &c. producit (ſiue actu, ſiue uirtute.)

1^m de maiori. *Vitam.* ℞. Occultam; non, ſic prout animalia manifeſtam. §. Tunc &c. Non enim idem debet fieri iudicium, quoad diſtinctionem vel ornatum de viuentibus uita occulta per inhæſionem ad terrã, & vita manifeſta per motum localem ac ſenſum.

2^m de maiori. *Commemorari.* ℞. Secundum ꝙ ad maledictionem pertinet, non, Secundum

cundum quòd ad formationem terræ. §. Tunc &c. Nam ſecundo modo conſideratio tantum hic plantarum productio annectitur. Quod autem ſecundum aliam conſiderationem commemoretur. 1. 3. capitulo patet: quia ibi dicitur, Germinabit tibi. Hoc eſt: in tui pœnam erit illa germinatio, quæ prius non erat ſic.

3^m de antecedente. *Ita.* ℞. vt dicit adhæſionem, nō, vt dicit quid manifeſtum. §. Tunc &c. Nam Moyſes narrando ad eſſe manifeſtū ſolùm attendit.

Item. *Ita.* ℞. vt dicit adhæſionem: non, vt dicit cum hoc manifeſtam à terre diſtinctionem. §. Tunc &c. Nā Moyſes, vltra quòd attendit in rebus hic narrandis ad manifeſtam rei apparentiam (vt dicit prima reſponſio,) in adhærendo, attendit quoque ad manifeſtam rei apparentiam in eſſe diſtincto. In ſignum huius eſt: quòd hi tres vocantur dies diſtinctionis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè locutam eſſe ſcripturam ibi, Geneſ. 1. protulit terra herbam virentem, & factum eſt veſpere & mane dies tertius. 2° habes: quomodo per rationem id rectè intelligas, intellectumque defendas. & nota hanc vtilitatem vniuerſaliſſimam ad obſtruendum os loquentium iniqua. i. infidelium maximè: quòd videlicet viſo Diuo Thoma non poſſunt vltra dicere de Moyſe vel de huiuſmodi. Hic homo multa dicit, ſed nihil probat. i. non eſt huic homini credendum, quia non probantur, quæ dicuntur. Ecce dictorum omnium ſimilium probationes in ſumma iſta Angelici Doctoris pluſquàm aurea: Vt & credentibus detur, quodammodo ſolatium ſuæ fidei, & non credentibus auferatur vox inſultationis ac excuſationis ſuæ malitiæ. vides 3° quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. ad int. ſcrip. 2 *Notatio vniuerſaliſſima vbiq. memoranda.* 3

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 111. 555. 496. 349. 344. 337.

Quæſtio. LXX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum luminaria debuerint produci quarto die.

351 CONCLVS. Quarta die congruè producuntur luminaria, quæ mouentur in cœlo ad ornatum ipſius.

¶ PROBATIO. Quia ſicut primo dierum diſtinctionis formatur cœlum, ſic primo dierum ornatus ornari debuit cœlum.

1^m de conſequentia prima. *Formis.* ℞. ſubſtantialibus; non collationem nouam determinatæ virtutis dicentibus. §. Tunc &c. vt patet in litera, & ly ſed ſecundum eos, qui ponunt corpora cœleſtia eſſe alterius naturæ ab elementis &c.

2^m de minori. *Lux.* ℞. Secundum communem lucis naturam: non, ſecundum determinatam virtutem §. Tunc &c. facta ſunt enim luminaria prima die quoad ſubſtantiam ſuam, & quoddam lumen: ſed hoc eorum lumen quarto die formatum eſt, vide quoque ad primum.

3^m de maiori. *Fixa.* ℞. Secundum Ariſtotelem: nō. ſecundum Ptolomeum. §. Tūc nihil contra. Non enim idem fieri debet iudicium de plantis, quæ in terra ſunt fixæ, tam ſecundum veritatem, quàm ſecundum apparentiam: & de luminaribus, quæ ſecūdum rei veritatem, quā attendit Ariſtoteles, non ſecundum apparentiam motus, quem ſequitur Ptolomeus, fixa ſunt in cœlis. Quia ergo Moyſes apparentiam, propter populi ruditatem, attendebat in ſuo hoc ſermone ad populum: ideò luminaria in diebus ornatus poſuit, ſicut quædam nō fixa in cęlis per ea ornatis: non autem in diebus diſtinctionis, vbi fixæ ſecundum apparentiam quoque (vt plantæ) ponuntur.

4^m de minori. *Cauſa.* ℞. principalis: non, aliter. §. Tunc &c. Nam primordialis poteſt producere effectum ſine cauſa ſecunda. Non præmiſit iſtam ſecundam cauſam effectui; ne à rudi populo, ſecunda crederetur prima; quoniam ſecunda magis apparet ſenſui: & conſequenter nè populo daretur occaſio idolatriæ. Per ordinem ergo ſuū ſic ſeruatum Moyſes & exclusit falſam opinionē de luminaribus, quòd. ſ. ſint primordialis cauſa plantarum aliorumque ſublunarium: & veram opinionem aſtruxit, quòd. ſ. Deus ſine his aliiſque ſecundis cauſis poteſt operari.

De° nō indiget cauſis ſecūdis ad operandum.

5^m de antecedente. *Maiores.* ℞. Quantitate ſecundum veritatem conſideratam? non virtute; neque etiam maiores quantitate ſecundum ſenſum nobis magis apparente. §. Memento ſemper: q̄ rudi populo loquitur; & ſic omnia facilius intelliges; quæ D. Thomas & dixit, & dicit, & dicet. Mox ergo, data gloſſa formali, ſubinfert; Tunc nihil contra. Nam Moyſes loquendo attendebat quantitatem, & ſecundum apparentiam viſus noſtri. & ſecundum experientiam noſtram ſenſatam de influxu virtutis luminarium cęleſtium.

Notatio vniuerſalis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam rectè locutam Geneſ. 1. fecit Deus luminaria magna &c. factumque eſt veſpere & mane dies quartus. 2° habes: quomodo id in ſenſu recto intelligas, intellectumq; ab errore defendas. 3°. ex his quomodo viciſſim firmetur concluſio, vides.

Vtil. p S. Eccl. ad int. ſcrip. 2 3 *Pro ſtudio.*

¶ NOT. Articulo præſenti deſeruit articulus in ordine 338. 347. 344. 111. 349. 350.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum conuenienter cauſa productionis luminarium deſcribatur.

CONCL. Congruè Moyſes, cauſam productionis luminarium tetigit, quæ eſt, ut ſint facta ad vtilitatem hominum. 352
Et banc ſolem tetigit, vt populum ab idolatria reuocaret.

¶ PROBATIO.[1] Quia Moyſes tetigit vtilitatem ex luminaribus prouenientem hominibus & quantum ad viſum (p ly luceant, illuminent terram,) & quantum ad viciſſitudines temporum (per ly ſint in tempora, dies, annos,) & quantum ad opportunitatem negotiorum (per ly vt ſint in ſigna:)[2] Quia (ly & hanc &c) patet.

1^m de antecedente. *Signis.* ℞. dependentium ex libero arbitrio, non, corporalium rerum. §. Tunc &c. Nam de ſignis tantum corporalium rerum eſt ſermo nunc. Scito igitur: quòd per auctoritatem illam vult oſtendere propheta, q̄ ſigna luminarium cęleſtiū non cogunt liberum arbitrium noſtrum. Ergo hic damnat Aſtrologiam iudiciariam, vt contra libertatis dignitatem: & hominer. peccata proprie attribuentes eſt[r].

2^m de maiori. *Cauſam.* ℞. Inſenſibilem: non, ſenſibilem. §. Tunc &c. Nam cauſa, in quantum eſt ſenſibilis vel aliis manifeſta, poteſt eſſe ſignum alterius occulti: & ſequenter contra ſignum non diuiditur ſic, quòd non poſſit etiam eſſe ſignum. Luminaria ergo, cum ſint cauſa manifeſta, rectè etiam uocantur ſigna. Ratio autem cur Moyſes potius vocet ea ſigna: quam cauſas, eſt vtilitas populi, cui loquitur: vt ſcilicet tollat ab eis omnem occaſionem mali.

Dicta a Moyſe modū docēdi.

3^m de antecedente. *Diſtinctio temporum, dierum.* ℞. communis: non. ſpecialis. §. Tunc &c. Hic enim de ſpeciali tantum diſtinctione loquitur.

4^m de maiori. *Vilius.* ℞. inquantum vilius: non, inquantum importat ſecum aliquid nobilius. §. Tunc &c. Nam terra in quantum connotat hominē in terra viuentem digniorem ſecundum animam luminaribus eſt dignior luminaribus; licet ſecundum ſe ſit vilior illis. Item terra, vt ordinatur ad integritatem vniuerſi luminaribus nobilioris, eſt luminaribus dignior; licet ſecundum ſe ſit vilior. Applicando dic quòd in ly illuminent terram, ſumitur terra quatenus eſt nobilior vtroque modo: non quatenus vilior.

Terra nobilitas ſupra ſolem.

5^m de minori. *Prima.* ℞. Immo plena, & perfecta. §. Tunc &c. Non enim ad computum horum principaliter hic attendendum eſt, ſed ad alia ſimul formata in capitulo illo, & ad id quod ſimpliciter prius eſt. Magis ergo probabilè eſt, lunam fuiſſe tunc perfectam, quàm primam idest imperfectam: licet & hoc non ſit inconueniens, ſecundum Auguſtinum, ſcias propter ly poſtmodum ipſe perfecit.

tit, quòd luna etiam prima, lute diceretur præeſſe nocti: quia tē-
pore opportuno præerit ipſi, uel quia ad hoc ex inſtitutione ſui
tunc ordinabatur.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo interimas hæreſes Bardaſſenis Syri (Prat. Bardaſſeniſtæ) dicentis; libero arbitrio non aſſcribendas eſſe huiuſmodi conuerſationes, ſed fato. Item Petri Abailardi (Alfon. Caſt. libertas. 1.) dicentis, libertate nihil fit, ſed omnia ea neceſſitate eueniunt. Item Priſcilliani, (Prat. Priſcillia) dicentis fatali ſigno animas noſtras, & corpora humana, aſtringi. Item Baſſi, (Prat. Baſſus. Colorbaſij) dicentis; in 7. aſtris & 24. literis rerum omnium perfectionem, vitam denique & generationem omnium hominum, conſiſtere. Item Algazelis philoſophi tunc malè philoſophantis (Direct. inquiſit. 2. par. quæſtio. 4.) dicendo: Ex conditione corporum cœleſtium futura pēdent in tantum; quòd ſi quis totam conditionem cœleſtis harmoniæ haberet, plenè cognoſceret tam præterita, quam futura. Item dicendo: Corpora cœleſtia, & diſpoſitiones eorum, in q̄bus incipimus aliquid operari, dirigunt operationes noſtras a principio vſque in finem per tantum & per totum; ita q̄ iſta conſtellatio ſolum, in qua & ſub qua incipitur, quantumcunq; opus ſit voluntarium, dominatur a principio vſque in finem. Item dicendo: Motus voluntatis ſubſunt corporibus cœleſtibus. Contra has omnes militat. D. Thomas, & eas deijcit; quando in reſponſione ad primum gloſſando prophetam dicit; luminaria ſunt in ſigna corporalium tranſmutationum, non aūt
2 eorum quæ dependent ex libero arbitrio. 2° habes: quomodo oſtendas, eas iuſtè damnari per Hieremiam. 10. a ſignis cœli nolite timere, quæ gentes timent. Vbi monſtrat propheta; illos errores eſſe gentium paganarum Deumq; ignorantium, quos prædiximus. Item per concilium Braccarenſe Canon. 9. ſi quis animas & corpora humana fatalibus ſtellis credit aſtringi, ſicut Pagani & Priſcillianus dixerūt; Anathema ſit, & Canon. 10. ſi quis. 12. Signa. i. ſydera, quæ mathematici obſeruare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſſipata credūt; & nominibus patriarcharum aſcripta dicūt, ſicut Priſcillianus dixit; Anathema ſit. Cum itaque omnes illæ hæreſes in ſenſu (vt patet conſideranti) cum Priſcilliano vel paganis idem dicant: conſequēs eſt fateri, quòd ab iſto Concilio damnātur enim omnia ſimilia in ſenſu, qui vnum damnant (vt alibi annotatum eſt:) quoniam de ſimilibus idem eſt iudicium, iuxta regulam principis philoſophorum. Item a Papa Leone primo, in epiſtola ad Aſturienſē Epiſcopum, in ordine. 93. inter opera Leonis tomo primo concione. 91. & ſic: Vndecima ipſorum Priſcillianiſtarum blaſphemia eſt, qua fatalibus ſtellis & animas hominum. & corpora opinantur aſtringi: per quam amentiam neceſſe eſt, vt omnibus paganorum erroribus implicari & fauentia ſibi (vt putant) ſydera colere, & aduerſantia ſtudeant mitigare. Verum iſta ſectantibus nullus in Eccleſia catholica locus eſt; quoniam, qui ſe talibus perſuaſionibus dedit, a Chriſti corpore totus abſceſſit.
3 Hæc Leo 3° vides quomodo ex his viciſſim firmetur Angelica doctrina præſentis reſponſi.

Vel. p S. Ecc. cōtra hære. Bardaſſenis. Alb. Baſſia dān. a ſcrip. eccle. alio Papa

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum luminaria cœli ſint animata.

553 CONCLVSIO. Corpora cœleſtia non ſunt animata eo modo, quo plantæ & animalia: ſed æquiuocè.

¶PROB. [1] Quia anima nutritiua non poteſt conuenire cœleſti corpori (cum ſit per naturam incorruptibile [1]) nec anima ſenſitiua (cum cœlum ſit remotum a natura elementorum) nec anima intellectiua (cum cœlum non habeat ſenſum, quem tamen neceſſario præſupponit anima in corpore, cui vnitur.) Quia [3] (ly ſed æquiuocè) vnitur tantum cœlo intelligentia per contactum virtutis, id eſt, tanquam motor mobili.

1m de maiori. *Ornamentis.* ℟. Secundum quòd ornatum important præcisè: non all tet §. Tunc &c. Nam præcisè ornatum important aliqua ſecundum ſuum motum, inquantum ſcilicet mouentur: cætera ſunt extra rationem ornatus formaliter præcisè ſumpti. Modo ad rem. Cœli mouentur a motore nobiliori: & conſequenter, vt ſic ornamentis nobilioribus ornantur.

2m de maiori. *Forma.* ℟. quantum ad rationem formæ; non ſemper, ſimpliciter. §. Dic ea litera Auguſtinum loqui de prælatione, id eſt nobilitate, ſubſtantiarum ſimpliciter, non inquantum formæ tantum, uel tale quid. ſic ergo nihil contra. Nam formæ cœlorum, vt formæ, ſunt nobiliores formis hic viuentibus; licet, vt entia uiuentia, iſtæ ſint nobiliores illis; & per conſequens ſimpliciter.

3m de maiori. *Cauſa.* ℟. principalis, non ſemper, inſtrumentalis. §. Tunc nihil contra. Nam cœlum eſt tantum inſtrumentalis. Scias aliquid eſſe nobilius alio, quia uirtute ſua cauſat in illo aliquid, non quia ſolum eſt cauſa. Ad uirtutem ergo cauſandi inſpice, nō ad cauſare tantum, quando nobilitatem aliquorum comparas.

4m de minori. *Principio intrinſeco.* Reſp. Actiuo, vel paſſiuo. § Tunc nihil contra. Nā paſſiuum principium, propter quod motus cœlorum ſunt naturales, eſt intrinſecum, ſed non actiuum. Aequiuocè igitur tantùm Cœleſtia corpora ſunt animata: cum in verè animatis principiū actiuum, puta anima, ſit intrinſecum.

5m de minori. *Mouens ſeipſum.* Reſp. vt compoſitum ex duabus partibus, vel tanquam ex materia & forma, uel tanquàm ex motore & mobili tātum. § Tunc nihil contra. Nam componitur ex motore & mobili ſolum; vt in litera: ex qua etiam ſcito, quòd motor poteſt dici principium intrinſecum cœlo, non quidem abſolutè, ſed cū additione ſcilicet vt motor tantùm. Verumtamen principium actiuum hoc modo tantùm intrinſecum non facit, quòd illud, cui ſic intrinſecum eſt, ſit animatum.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem reijcias errorem Rabbi Moyſi. & quorundā philoſophorum (Direct. inquiſi. 2. part. quæſt. 4.) dicentium: quòd corpora cœleſtia ſunt animata, & anima intellectiua. Adducebat Rabbi Moyſes in erroris ſui teſtimonium. pſal. 18. Cœli ennarrant gloriam Dei: & Iob 38. cum me laudarent aſtra matutina. 2° habes: quomodo per rationem oſtēdas, hunc meritò improbari a Directorio in principio illius quæſtionis dicente: quòd ibi annumeratæ poſitiones ſunt contra ſanctam fidem noſtram. item damnatum āb ſynodo generali Conſtantinopol. quinta Canon. 6. ſic, ſi quis dicit cœlum, ſolem, lunam, ſtellas, & aquas, quæ ſupra cœlos ſunt, animatas quaſdam eſſe & rationales uirtutes, Anathema ſit.
2 Cæterum, quia & origenes cum prædictis in hac parte ſentit, ideò, de origene quid ſenſerit ipſum concilium, vide. quæſt. 68. art. 2. Ad illa dicta ſcripturæ dicendum: quòd non fauent errori illi. Exponuntur enim eo modo, quo Baſilius ſupra adductus. quæſtio. 68. articu. 2, de pſalm. 148. & Daniel, 3. [dixit,] Sicut enim de aquis ſuper cœlos laudantibus & benedicentibus Deum, aiebat, quòd hoc non dicitur eo quòd aquæ ſint rationales creaturæ, ſed quia conſideratio earum prudenter a ſenſum habentibus contemplata glorificationem perficit creatoris: ita ex imitatione Baſilij dicemus nos, quòd cœli & aſtra laudara Deum perhibentur, non quia ſint rationales creaturæ, ſed quia conſideratio eorum prudenter a ſenſum habentibus contemplata glorificationem perficit creatoris; i. vltra alias bonas conſiderationes, incitant homines ad glorificandum creatorem illarum: ſecundum quod & intelligitur canticum trium puerorum Dan. 3. ſcilicet, Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. tertio vides quomodo ex his uiciſſim firmetur con- 3
cluſio.

Vel. p S. Eccl. cōtra errorē Rabbi Moy. & quo ipſorū ab inquiſitor. ſolutis rōnibus in contrarium.

¶NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit in ordine articulus. 363. 268. 373. 424 375. 568. 275. Item pro in reſponſione ad quartum dicto ly motus corporis cœleſtis eſt naturalis non propter &c. uide tabulæ magnæ aureæ ſancti Thomæ concordantias poſt annexas numero 334.

Pro ſtudio varietate cernādo.

Quæſtio. LXXI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum opus quinta diei conuenienter deſcribatur.

CONCLVSIO. Quinta dies congruè deputatur ad ornatum medij corporis per productionem auium, & piſcium. 554

¶PROB. Quia ordo ornatus ordini diſtinctionis reſpondet, & media dictum diſtinctionis deputata eſt diſtinctioni medij corporis. ſ. aquæ.

¶NOTATIO. Quando dicit concluſio, quòd quinta dies dicit ornatum aquarum: tu per aquas intellige etiam aerem (per prædicta. q. 68. art. 3), de quo tamen expreſſa mentio non fit a Moyſe propter eius ſubtilitatem, ne. ſ. non intelligatur a populo cui loquebatur, qui craſſarum rerum tantùm communiter capax erat.

1^m^ de maiori.

Producunt. Reſp. tanquam principium actiuum, & paſſiuum, productionis; non, tanquàm principium tantùm paſſiuum. §. Tunc nih. &c. Nam aquæ ſunt tantùm principium paſſiuum, & verbum Dei ſolum fuit tunc principium actiuum. Nunc autem vel ſemen, vel virtus cœleſtis, eſt principium actiuum, præſuppoſito ſemper illo verbo Dei primitus dicto: & ipſa aqua, ſiue aliud elementum, vel elementatum eſt principium paſſiuum, ex quo producuntur aliqua (præſuppoſito etiam illo verbo quod virtutem hanc paſſiuam aquis dedit pro ſemper)

Productio.

2^m^ de antecedente.

Piſces, aues. Reſpond. ſecundum ſe conſiderata, non, ſecundum quòd nata ſunt moueri talibus motibus. §. ſ. volando, natando. Tunc nihil contra. Secundo enim modo conſiderantur hic; &, vt patet, quandam affinitatem habent cum aqua, & aere aqua connominato. Scito ex litera, quòd ſupra diximus eſſe verum: quòd ſcilicet ea, quæ pertinent ad ornatum, dicuntur principaliter pertinere propter motum. quæſtio. 70. artic. 3. ad 1^m^.

3^m^ de antecedente.

Aere. Reſp. quantum ad partem aquis affinem. §. Tunc nih. &c. Nam tunc aquas producere aues dicuntur, quando aer aquæ affinis producit.

4^m^ antecedens.

Non omnes &c. Reſpond. Omnes tamen magis communicat aquis, quàm cum alio extremo. §. Tunc nihil contra. Pedes enim habentia, quibus in terra quandoque gradiantur, & ſi non ſemper reperiantur in aquis, communicant magis cum aquaticis animalibus, quàm cum cœleſtibus. Ideo pertinent ad aquas, tanquàm medium affine vni extremorum: nō tanquàm id, quod totaliter eſt de claſſe alterius extremi. Pertinētia enim ad aquas ſunt in dupl ci differētia; & non tantùm vnius modi, ſicut imaginabatur argumentum.

5^m^ concluſio.

Non ergo quinta die debuerunt fieri &c. Reſpond. ſi horum animalium productio ordinaretur ſecundum propriam dignitatem, & ſecūdum ordinem naturæ; non, ſi ordinetur ſecundum ordinem corporum ab eis ornatorum, & ſecundum viam generationis. §. Tūc nih. &c. ſecundus enim ordo tantùm hic ſeruatur.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationē oſtendas, ſacram ſcripturam rectè locutam ibi Geneſ. 1. Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram. Creauitque Deus cete grādia, & omnem animam viuentem, atque motabilem, quam produxerant aquæ, & omne volatile. Benedixitque eis dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris; auesque multiplicentur ſuper terram. Et factum eſt veſpere, & mane dies quintus. 2° habes, quomodo per

2 rationem id in ſenſu recto intelligas, intellectumque defendas: quòd ſcilicet opus hoc quintę diei conuenienter deſcribitur. 3°

3 vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip.

¶NOTATIO. Præſenti articulo deſeruiunt articuli in ordine 456. 351. 347. 350. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly illa, quæ naturaliter generantur ex ſemine. non poſſunt &c. vide tab. magna aur. S. Th. concordantias poſt annexas, num. 213 214.

Pro ſtudio varietate ornando.

Quæſtio. LXXII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum opus ſextæ diei conuenienter deſcribatur.

335 CONCLVSIO. Conuenienter ſexta die ornatur terra per productionem animalium terreſtrium.

¶PROB. Quia ſicut quinta die, quæ correſpondet ſecundæ, ornatur medium corpus; ita ſexta die, quæ correſpondet tertiæ, debet ornari vltimum corpus.

¶NOTATIO. ſignum, quòd ſexta correſpondeat tertię, eſt mentio facta de terra utrobique; ſicut ſignum, quòd quinta correſpondeat ſecundæ, erat mentio facta de aquis, & de firmamento cœli vtrobique; & ſignum, quòd quarta correſponderet primæ, erat mentio facta de luminaribus, ſeu luce vtrobique. vide primum capitulum Geneſis.

1^m^ de antecedente.

Ita. Reſpond. Quantum ad habere vitam, non, quantum ad habere gradum vitæ. §. Tunc nihil contra. Ad diuerſimodam enim locutionem de vtriſque ſufficit, quòd habeant gradus vitæ diuerſos.

2^m^ de maiori.

Genus. Reſpond. Vt illius ſpeciei genus; non, vt omnia alia vltra nominata illa complectens. §. Tunc nihil contra. Non enim dicitur ly quadrupedia, vt exprimeretur genus iumentorum, animalium reptilium, beſtiarum (ſecundum quòd argumentum imaginatur:) Sed vt communiter omnia alia iſto nomine vno comprehendantur, quæ non erant ſignificata aliquo nominum ſpecialiter expreſſorum.

Item maior.

Genus non debet diuidi contra ſpeciem. Reſpond. debet tamen præmitti ſpeciebus. §. Tunc &c. vt patet. vide reſponſum ly vel quadrupedia præmiſit &c.

3^m^ de minori.

Non fit. Reſpon. expreſſè: ſed præſuppoſitiuè. §. Nam præſupponitur facta, dum in productione aliorum animalium facta fuit mentio generationis ſimilis ex ſimili. Tunc &c. Nam ſufficit præmiſiſſe in aliis animalibus.

Item concluſio.

Ergo &c. Reſpon. ſi animalia alia haberent hāc nobiliſſimam conditionem, ſcilicet eſſe formata ad imaginem & ſimilitudinem Dei, ſicuti eſt homo, §. Intellige literam ac ſi dicat denominatio debet fieri a nobiliori. Tunc nihil contra. Non.n. de diſſimilibus idem eſt iudicium. vide ſecundum reſponſum, vel quia animalia & plantæ &c.

4^m^ de conſequentia.

Dici. Reſp. Niſi ſubintelligeretur dictum. §. Tūc nihil contra. ex litera reſpondetur tum quæſtioni, quæ poſſet moueri de repetitione benedictionis in homine, tum quæſtioni quæ fieri poſſet de tacita benedictione in plantis. ſciendum tamen: quòd ſi per benedictionem intelligamus ſolum virtutem generandi conferri, tunc etiam plantæ intelliguntur benedictæ: ſecus ſi per benedictionem intelligamus virtutem generandi ſic, id eſt cum affectu ad prolem.

5^m^ de minori

Corruptio. Reſpon. Nobiliorum, ex qua generantur ignobiliora; non, ignobiliorum ex qua generantur nobiliora. §. Tunc nihil contra. Nā cum generatio vnius ſit &c. vt in litera ſcito, quòd ex corruptione animalium generantur ignobiliora pulices, ſcilicet pediculi &c. Animalia generabilia ex corruptione ignobiliorum ſunt. vt mures, talpæ, reptilia. Iſta non inconueniens producta tunc actualiter fuiſſe. generabilia autem ex corruptione nobiliorū inconueniens erat produci actu, licet non in potentia.

6^m^ de maiori.

Homini. Reſpond. inordinatè vtenti rebus: non, ordinatè vtenti. §. Tunc nihil contra. Nam ante peccatum vſus ordinatè fuiſſet quibuslibet rebus mundi. Scito ex litera etiam venenoſa quæque eſſe ſecundum ſe mundo neceſſaria; vt pote in quibus completur integritas vniuerſi.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Adamianorum (Prat. Adamiani) dicentium, Matrimonium, quaſi per ſe malum, eſſe damnandum. Item Tatianorum (Prat. Tatiani. Ditandus de Vuandaeb.) dicentium Matrimonium nihil aliud eſſe niſi occultum meretricium, uel nihil differre a ſcortatione, ſed eſſe idem. Item Tracliarum (Prat. Traclitæ. Georgius Dauid) dicentium, Matrimonium ſiue coniugium, eſſe reſpuendum: Item Cath^m^. (Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia, lib. 4. capitu. 35.) dicentium Matrimonium carnale eſſe peccatum mortale: Item pauperum de Lugduno (ex Summa fr. Yconeti, 5. par. capit. 2. in Bibliotheca Vaticana, manuſcripta) dicentium Matrimonium eſſe fornicationem iuratam, niſi coniugati continenter viuant: Item eorundem (ibidem) dicentium: Quaſlibet alias immunditias magis eſſe licitas, quàm copulam carnalem: Item Albanenſium, (Prat. Albanenſes. Dauidici) dicentium, Matrimonium nullum eſſe: Item Sectanio-

Vtil. p S. Ecc. cōtra hær. Ad. Tat. Tractia. Cath. paup. de Alba Sectar. dān. a Cōcilijs.

Sectariorum (Prat. Sectarij) dicētiū Matrimonium eſſe inuentū quoddam humanum. Nam contra hos oēs militat in reſpōſione ad quartum tanti Sancti Thomæ dicens: In hominibus aūt iteratur benedictio: quia in eis eſt quædam ſpecialis multiplicationis ratio propter complēdum numerum electorum: & nè quiſquam diceret, in officio gignendi filios aliquod eſſe peccatum. Ecce duas rationes adduxit. Si ergo benedicuntur ſpeciali ratione cōiuges, quales erant Adam & Eua, ad copulam carnalem iocundam: vtique matrimonium eſt aliquid, & nō eſt inuentum humanum, & copula carnalis coniugum de ſe nō eſt illicita. Item ſi benedicuntur, nè quiſquàm dicat in officio gignendi filios aliquod eſſe peccatum: vtique per hoc deſtruunt omnes hæreſiæ prædictæ, quæ aliquod peccatum eſſe de ſe in matrimonio dicunt, ac per hoc illud reſpuunt. Taceoq; prædicti errores faciunt, Deum eſſe cooperatorem peccati, & fautorem criminum; quandoquidem copulandis carnaliter coniugibus benedicit. Vides nè: in quantam blaſphemiam incidunt, qui aliquod peccatum actuale in officio gignendi filios de ſe interuenire dicunt. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has omnes facto ipſo damnari iuſtiſſimè a Concilijs Florētino & Tridentino: dum vtrunque, illud in tractatu de matrimonio, iſtud in Seſſ. 24. commendat matrimonium tanquàm a Deo a primordio creationis indiſſolubiliter inſtitutum: & conſequenter de ſe bonum, ac licitum, dogmaque contrarium anathematizandum. 3° vides: quomodo vicisſim ex his firmet doctrina præſentis reſponſi. Cæterum vide appendicem. qō. 71. ar. 1. huic proportionaliter applicando: ſi vis concluſioni deſeruire: id quod etiam in omnibus ſimilibus tibi faciendum relinqui ſcias, vbi ſpecialiter non eſt ſic factum.

a

3

Not. vniuerſalis.

Quæſtio. LXXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum completio diuinorum operum debeat ſeptimæ diei aſcribi.

356 CONCL. Prima perfectio, quæ eſt in integritate vniuerſi congruè deputatur ſeptimæ diei.

¶PROB. Quia prima eſt cauſa ſecundæ, vel ſaltē ei præſupponitur.

¶NOTATIO. Dicitur ly prima perfectio ad differentiam ſecundę, preſertim illius, ad quam per operationem demum peruenitur (ideſt perfecta beatitudo ſanctorum.

1^m de concluſione. *Completio.* ℞. gratiæ, vel etiā gloriæ: non, naturæ. §. Tunc nihil &c. Concluſio enim loquitur de completione tantum naturæ.

2^m de maiori. *Facit. q.*[1] Vel quoad rem fiēdam: vel quoad rei iam factæ adminiſtrationem. §. Tunc &c. vt patet in litera.

Item. *Facit. q.* [2] Vel facere adhuc poteſt. §. Tunc &c. quòd ex phraſi illa loquendi, ſcilicet compleuit Deus die ſeptimo opus, monſtrat ſcriptura: q; Deus poteſt facere plura, quàm quæ fecit, vt habes in litera præſenti. Vide etiā ſupra qō. 25. ar. 5. Lege hic ſecundum reſponſum ly vel pōt dici, quòd in motu continuo &c.

Pōt in plura Deus.

3^m de maiori. *Multa.* Reſp. totaliter noua: nō aliter. §. Nil ergo poſtea totaliter nouū ſub ſole fuit, eſt, aut erit; vt in litera. Sic ergo nihil contra, vt patet.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem te præſerues ab errore phyloſoph. (Directo. inquiſit. 2. p. qō. 4.) dicentium; q; Deus nihil agit. Noſti enim ex hoc loco ad tertium, q; licet Deus ſeptimo die compleuerit opus omne a ſe factum, tamen adhuc agit. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hunc meritò damnari Ioān. 5. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. Conſummauit ergo ſeptimo die opus ſuum Deus, non ab agendo, ſed ab agendo ſic, i. totaliter aliquid nouum, ceſſando. Nota; quòd prædictus error occaſionem falsò aſſumit ex articulo & illo & ſequenti: ideoque contra ipſum verè militat articulus vterque: & conſequenter iſta appendix pro articulo ſequenti etiam ſuo modo ſeruit. 3° vides: quomodo ex his firmetur doctrina præſens.

Vtil. p S. Eccl. cōtra er. phil. damn. ab Euang.

a

3

Pro ſtud.

¶NOTATIO. Articulo huic deſeruiunt articuli in ord. 414 562. 339. 582.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus ſeptimo die requieuit ab omni opere ſuo.

CONCLVSIO. Duobus modis Deus requieuiſſe dicitur die ſeptimo ab omni opere ſuo. 357

¶PROB. Quia ſeptimo die ceſſauit nouas totaliter creaturas condere, & poſt condita opera in ſeipſo, non in illis tanquàm illis indigens, quieuit.

¶Corollarium. Ergo ex illa phraſi, ſcilicet, requieuit ab omni opere, monſtrat ſcriptura: q; Deus non fecit mundum, vel aliquid mundi; quia indigeret eo. Si enim indiguiſſet; requieuiſſet in aliquo opere, non ab omni opere.

Notandū optimum.

1^m de antecedente. *Operatur.* Reſp. condita adminiſtrando, nō, totaliter noua condendo. §. Tunc &c. vt patet.

2^m de maiori. *Vel labori.* Reſp. vel nouarum creaturarum productioni, vel deſiderio in aliud tendenti. §. Tunc &c. Nam inſufficiens eſt diuiſio facta in illa maiori: & quies hic opponitur nouarum totaliter creaturarum productioni, ac deſiderio in aliud tendenti.

3^m de maiori. *Operationi.* Reſp. factæ à quieſcente; vel immediatè per ſeipſum, vel factæ ab eo in alio. §. Tunc &c. Nam facit in nobis opera; & ideo dicitur quieſcere, quando facit quod nos requieſcamus ab operibus noſtris, & ſuis, in ſeipſo; quaſi non fruentes noſtris operibus nobis datis ab eo, ſed fruentes ipſo ſolo. Quies ergo opponitur operationi Dei, factæ. ſ. ab eo in alio. i. in nobis: ſi ſequamur hanc expoſitionem myſticam magis, quàm literalem.

APPENDIX.

¶EX articulo habes, adiuncto etiam priore, quid dicas ratione fultus pro concordia catholica multarum ſcripturarum: earumq; intelligentia ſana: quando de operatione Dei, de quiete Dei, quomodocunque loquuntur. Reminiſcere etiam appendicis articuli primi: vt ibi cautum eſt. Hi enim duo articuli in idem ferè tendunt: licet aliqualiter (vt patet ex textibus ſacræ ſcripturæ expoſitis) differant.

Vtil. p S. Ecc. multiplex.

¶NOTATIO. Huic articulo, deſeruit articulus in ordine 356.

Pro ſtud.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum benedictio & ſanctificatio debeatur ſeptimæ diei.

CONCLVSIO. 1ª. Quantum ad hoc, quòd Deus ceſſauit a nouis operibus condendis, ſic tamen, q; creaturā conditam conſeruat & adminiſtrat: competit ſeptimæ diei benedictio. 358

¶PROB. Quia benedictio ad propagationem pertinet; & conditæ creaturę ad propagandum conſeruatio, ac adminiſtratio, ſeptima die, non ceſſauit, immo tunc magis manifeſtari incœpit.

¶CONCL. 2ª. Quantum ad hoc q; Deus requieuit in ſeipſo, competit ſeptimæ diei ſanctificatio.

¶PROB. Quia ſanctificatio cuiuslibet attenditur in hoc, q; in Deo requieſcit: & in ſeptima die narratur, q; Deus ab opera in ſeipſo quieuerit.

1^m de maiori. *Euenit.* Reſp. nobis, non, Deo. §. Tunc nihil &c. Nobis enim maximū bonū affert multiplicatio, & quies in Deo.

2^m concluſio. *Ergo &c. Ceſſauit.* Reſp. Si tunc ceſſaſſet a multiplicandis. §. Tunc negatur conſequentia. Nam magis bonum diffunditur, dum tot & tanta multiplicantur etiam ſecundum indiuidua; quàm cum in pauciori numero condita ſunt in cauſis ſuis. Ideo magis benedictio debetur diei ſeptimo, qui eſt dies adminiſtrādi per multiplicationem iam condita: quàm illis ſex diebus præcedentibus, qui fuerunt dies primas creaturas producendi.

3^m conſequentia. *Non oportuit igitur &c.* Reſp. ſi benedictiones præmiſſæ eſſēt eadem ratione factæ cum benedictione ſeptimæ diei, non, ſi diuerſę rationis ſunt illæ ab iſta §. Tūc &c. diuerſæ rationis illę benedictiones ab iſta: vt in litera patet.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem ſimili reijcias hæreſim. Valdenſium, Vvicleſ. (Prat. Pauperes de Lugduno) dicētiū; Benedictiones oēs, quas Eccl'ia dicit, vt ſacit, ſup

Vtil. p S. Eccl. contra oſores benedictionū Eccleſiaſticarū, dãn. a ſac. liter. a Decretis Papæ.

panem, vinum, aquam, oleum, ſal, ceram, incenſum, arbores oliuarum, palmarum, ueſtimenta, calices, & quęcunque alia ad Eccleſiaſticum vſum pertinentia, nullius eſſe momenti: ſed eſſe potius practicam Necromantiæ, quàm ſacræ Theologiæ. Vides enim hic rationem adduci, qua iuſtè benedixiſſe Deum cōcluditur diei ſeptimæ; quæ eſt procul dubio quod iam inanimatum: qua etiam oſtenditur, ipſum iuſtè ſanctificaſſe diem ſeptimam. Hac ratione, ſed principaliter Dei facto, conuincitur a ſimili manifeſtè error ille impietatis: eodemque modo concluditur pietatis eſſe, vtpote ad imitationem facti diuini exercitā, illam Eccleſiaſticarum benedictionum practicam; nec tantum illam, ſed etiam conſecrationes altariū, ſanctificationes veſtiū, reliquorumque, pro diuino cultu ab Eccleſia dictas, uel factas. Quòd ſi vltra rationem ſancti doctoris, rectè adamuſſim expendas hoc factum domini: videbis, benedictiones ſanctificationeſque veſtimentorum, aliorumque prædictorum, ac ſimilium (puta campanarum &c.) ordinatas eſſe ad hoc; vt Deus requieſcat ab omni opere ſuo in nobis. i. vt qeſcere nos faciat ab omnibus operibus noſtris in ſeipſo p deuotum cultum quietiùs meditando atque contemplando nunc per gratiam, & tandem per gloriam. Vide etiam pro hoc, & bene applica, ſupra art. 2. ad 3m. & art. iſto ad primum: & hinc perpende quàm ſanctæ, quàm piæ, quàm nobis proficuæ, quàm cultui diuino accommodæ, quàm fidelium mentibus in amorem diuinum excitādis validæ, ſint Eccleſiaſticę huiuſmodi bened & ones. Quid? A Deo ipſo, non verbo tantum, ſed facto, hic approbatæ ſunt. 2°

a igitur habes: quomodo per rationem oſtendas, hæreſim prædictam meritò damnatam eſſe a Deo hic. Eodem enim facto, quo approbat vnum (ſcilicet morem illum Eccleſiaſticum) reprobat contrarium, (ſcilicet vitus illud hæreticorum). Item à Papa Alexandro Primo; qui fuit quintus poſt Petrum, ſic; Aquā ſale &c. de conſecr. diſt 3. aquam. Ergo à tempore antiquiſſimo benedictiones huiuſmodi ſunt in eccleſia. Cæterum quoniam ſuis locis ſpecialibus erunt (Deo operante) ſingillatim damnādæ: ideo a ſimili reprobaſſe omnes illius hæreſis partes tum p Deum tum per Alexandrum ſufficiat. nunc 3° vides: quomodo ex his reſtet fis. articulus.

Quæſtio. LXXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſufficienter iſti dies numerentur.

359 CONCL. Conuenienter perfectio diuinorum operum reſpondet perfectioni ſenarij numeri.

¶ PROB. Quia perfectio ſenarij eſt, q conſurgit ex ſuis partibus aliquotis, quę ſunt vnum, duo, tria: Et vna dies (idest prima) deputatr̃ formationi creaturæ ſpiritualis, duæ (ideſt 2°. 3ª.) creaturæ corporali, (2ª. ſ. ſuperiorum corporum; 3ª. inferiorum;) tres (ideſt, 4ª. 5ª 6ª.) ornatui (ſecundum q ſupradictum eſt.) Hæc concluſio eſt ſecundum B. Auguſtinum.

1m de maiori. *Diſtinguitur.* ℞. Quantum ad hoc, q vnum non eſt aliud; non, quantum ad requiſitionem temporis in opere. §. Tunc &c. Non enim ex parte factorum, ſecundum Auguſtinum, nec ex parte facientis, ſecundum alios, requiritur tempus in creatione: quod in diſtinctione, & ornatu, ex parte mutationis creaturarum temporę menſuratarum, requiritur.

2m concluſio: *Ergo alij, &c.* ℞. Niſi in duobus dictis implicitè cōuineretur diſtincto etiam ignis, & aeris. §. Tunc &c vt patet.

3m de maiori. *Diſtant.* ℞. Secundum propriam dignitatem non, ſecundum q ordinātur ad ornandum partes mundi. §. Tunc &c. Hic enim conſiderantur ſecundum q differunt uel conueniunt in ornādo partes varias mundi magis, quàm ſecundum propriam dignitatē, vel indignitatem. ſupra q. 71 ad 5m.

4m de concluſione. *Produci.* ℞. Sed tamen melius formari. §. Tunc &c. Nam melior formatio, non noua productio, luminarium facta eſt quarto die. q. 70 art. 1.

5m de maiori. *Dies iſti.* ℞. ſex primi; nō, ſeptimus. §. Tunc nihil contra, vt patet. Scias pro quæſt 73 art. 1. Auguſtini eſſe expoſitionem illam, requieuit ab omni opere, ideſt ab illo requieuit in ſeipſo, aliorum autem illam, requieuit ab omni opere, ideſt, ceſſauit illi addere vlterius aliquid de nouo totaliter.

APPENDIX.

¶ EX vniuerſali intento Concluſionis huius articuli habes 1°: quòd in operibus Dei, nec in verbis ſacrarum ſcripturarum, aliquid eſt ſuperflui, neque diminuti. Intendit enim aliter iſte articulus per inquiſitionis huius cōcluſionem, inſinuare nobis hoc. Confirmatur autem id, vltra rationes quas adducere ſolet Diuus Thomas in huiuſmodi quæſitis, confirmatur (inquā) magis ex ſcriptura ipſa 2. Machab. 12. Niſi enim reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanū orare pro mortuis &c. ſancta ergo et ſalubris eſt cognitio pro defunctis exorare ut à peccatis ſoluantur. Ecce. Pro tanto inconuenienti habet Spiritusſanctus, q aliquid ſuperfluum inueniatur in rebus a ſeipſo in Eccleſia ordinatis (vt eſt omnino pro defunctis:) vt ad ſuperfluitatem vitandam hic dicat, & tenendum, quòd Machabæus Iudas ſperaret mortuos illos ad vitam reſurrecturos, & tenendū pro firma concluſione, q omnino pro defunctis eſt ſancta atque ſalubris. igitur à ſimili, neque in operibus Dei, neque in ſcripturis (ſunt enim & hæ opera, immo ſpecialia opera Dei) eſſe aliquid ſuperflui, concludendum relinquitur: &, quòd dicere contrarium eſt maximum inconueniens. Quòd ſi hoc eſt inconueniens; concludendum profectò erit, quòd ibi nihil eſt diminuti; quoniam magis inconueniens, & nobis magis noxium foret; ſi ibi deeſſet aliquid, quod eſſet neceſſarium, quàm ſi ibi contineretur aliquid, quod non eſſet neceſſarium. (vt patet.) Confirmatur etiam: quia ad illud denotandum dicitur Deuter. 4. Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: & 12. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito domino, Nec addas quicquam nec minuas; & Apocal. 22. ſi quis appoſuerit ad hæc, apponet ſuper illum Deus plagas ſcriptas in libro iſto; & ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partē eius de libro vitę. Has auctoritates nota pro q. 1. art. 1. contra mutilatores ſacræ ſcripturæ ibi notatos, & addentes ad illam. Nihil igitur ſuperflui, aut diminuti, reperitur in prædictis. Quòd ſi quis dixerit contrarium; is, vltra quod rationibus ſancti doctoris & ſacræ ſcripturæ auctoritatibus repugnat, audiet ab Auguſtino, li. 1. ſuper Geneſ. contra Manichæos, cap. 16. exemplū ſuæ ſtultitiæ congruum. Si in alicuius opificis officinam (inquit) imperitus intrauerit, videt ibi multa inſtrumenta, quorū cauſas ignorat: & ſi multum eſt inſipiens, ſuperflua putat. Iam vero ſi in fornacem incautus ceciderit, aut ferramento aliquo acuto ſe vulnerauerit, noxia exiſtimat ibi eſſe multa: quorum uſum, quia nouit artifex, inſipientiam eius irridet. Sic in hoc mundo quidam audent multa reprehendere, quorū cauſas non vident. Multa enim etſi domui noſtræ non ſunt neceſſaria in eis tamē completur univerſitatis integritas. Hæc Auguſtini verba bene applica ad propoſitum ſupradictum: quoniam multum valēt. Ex hoc autem, q in ſcripturis nihil diminuti, & conſequenter omne quod eſt neceſſarium, reperitur ſaltem quoad ſenſum, caue, ne inferas vnquam, q ordinationibus ab Eccleſia ſancta factis non tenemur de neceſſitate ſalutis obedire. Hæc enim illatio hæreticorum eſt. vide q. 29. art. 3. & q. 32. art. 4. 2° vides, quo modo ex his viciſſim firmetur articulus hic cum omnibus ſimilibus. a

Vtilit. pro S. Ecc. ad tuitionem dignitatis operū Dei ſcripturarū, et ſua &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum omnes hi dies ſint vnus dies.

CONCL. Secundum Auguſtinum omnes hi dies ſunt vnus ſepticiter rebus repræſentatus: ſecundum alios expoſitores ſunt ſeptem dies diuerſi, non vnus. 360

¶ PROBAT. 1 Quia Auguſtinus per diem intelligit cognitionem angelicam, vt ſic primus dies ſit cognitio primi diuini operis, ſecundus dies ſit cognitio &c. Et mens Angelica poteſt multa ſimul cognoſcere, præſertim in verbo, in quo omnis angelorum cognitio terminatur. 2. Quia (ly ſecundū alios &c.) alij ſancti per iſtos dies intelligunt, & ſucceſſionem dierum tēporalium; & ſucceſſionem productionis rerum.

¶ NOTATIO. Vide concordiam harum opinionum quātum poteſt haberi in litera: & cognoſce ſancti Thomæ tum magnam reuerentiam erga ſanctorum dicta, (ergo multò magis erga ſanctos ipſos) tum magnum ingenium, dum in calce corporis dicis, ut neutri ſententiæ præiudicetur, vtriuſque rationibus reſpondendum eſt. Morem modeſtiſſimum, ac ingenioſiſſimum, ſimilem vbique videbis in Diuo Thoma erga ſanctos, ſanctorumque dicta; Diſce hinc & tu.

Modeſtia, ingenium Auctoris.

1m de maiori. *Oriretur.* ℞. Actualiter. §. Tunc &c. Nam in prima rerum inſtitutione, ideſt creando cœlum & terram, produxit potentialiter ſum Deus (vt patet) virgultum agri.

2m de

2^{m} de maiori. *Creauit ſimul.* Reſpon. non diſtinxit ſimul, neque creauit ſimul. §. Tūc nihil contra. Sic enim plures dies remanent, ſine præiudicio ſcripturæ illius.

3^{m} de antecedente. *Condendis*, Reſp. non autem à propagandis. Tunc nih. &c. Ad propagationem enim pertinet, quòd ſeptima dies ſextæ ſuccedat.

4^{m} de conſequentia prima. *Quod eſſet ſuperfluum*. ℞. Niſi oportuiſſet ad hoc quòd ordo ſeruaretur in rerum inſtitutione, ut diuerſis ſtatibus mundi nouis diuerſi dies deſeruirent. §. Tunc nihil contra Scias, à litera non haberi pro inconuenienti, quòd in reſidua parte ſingulorum dierum, Deus ceſſaret ab illo opere. Nam vlterius de nouo nunquàm producturus erat illud opus, quemuis aliud, ſicut ſimili modo dicitur vniuerſaliter, quando non amplius de nouo producturus erat, quòd ſeptimo die ceſſauit ab omni non ab aliquo tantum opere.

5^{m} de minori. *Secundum, tertium*. Reſp. vt dicunt ſucceſſionem temporalium dierū: non, vt tantum dicunt ordinem naturalem operum factorum. §. Tunc nihil contra. Nam ſecundum Auguſtinum ly ſecundum, tertium, quartum, quintum, &c. dicunt tantùm ordinem naturalem rerum factarum: quòd ſcilicet, ſic adinuicem in vniuerſi decore ordinantur.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, Doctores catholicos poſſe inter ſe diuerſa ſentire, etiam in exponendo aliquem locum ſacræ ſcripturæ: & tamen cum hoc adhuc remanere catholicos. Vides enim hic. BB Doctores Auguſtinum, Baſilium, Cryſoſtomum, &c. ſupra à quæſt. 66. quaſi per totum hucuſque, circa expoſitionem primi capituli Geneſ. diuerſas ſententias adduxiſſe. Ex hoc tamen SS. Doctorum facto ratio caue; nè incidas in errorem Secundini (Prat. Secundinus) dicentis: Catholicos doctores erraſſe, atque errore, in fide. Heu miſelle: ſi errarunt, aut errant, in fide, quomodo ſunt catholic.? Et ſi ſunt catholici: quomodo errarunt, aut errant, in fide? ſaltem dixiſſes, ad euadendum, & falſitatem, & propriæ vocis ignorantiam; Catholicos doctores potuiſſe; & poſſe errare in fide. Hoc verè dixiſſes. At nihil contra catholicam Eccleſiam, quam ſuggillare voluiſſe videris, habetes: quoniam catholici quidem errare poſſunt in fide, ſed tunc, quando ſic volentes errant, non ſunt catholici. Audi, & plus. Catholici, dum ſunt catholici, non poſſunt errare in fide, licet ii, qui catholici ſunt poſſint errare in illa. Ac ſi dicatur. Arbor bona non poteſt malos fructus facere, Matth. 7. i. arbor bona, dum eſt ſeu remanet bona, non poteſt malos fructus facere: licet illa arbor, quæ bona eſt, poſſit fieri mala, & cōſequenter malos fructus facere; Cùm enim malos fructus facit, iam non eſt bona, etſi quandoque fuerit bona. Sed hæc de ſenſu diuiſo, & ſenſu cōpoſito, quid ad ignaros; qualis eſt Secūdinus? Non denigratur ergo Eccleſia catholica, cum dicitur, Doctores catholicos poſſe errare in fide (modo expoſito.) ſed per hoc oſtenditur, non ſingulis eius filijs datum eſſe perſeuerare in fide: quod (vt patet) Eccleſiæ militantis dignitatem non minuit, niſi apud hæreticos ſtatuentes Eccleſiam in ſolis prædeſtinatis & in bono inconcuſſe perſeuerantibus contra ſcripturas, Concilia, præſertim Tridentinum ſeſſ. 6. capitu. 12. 13. 14. Ca-

2 non. 15. 16. 23. Sed de hoc aliàs. ſecundò habes: quomodo per rationem declares, quòd talis citra fidei detrimentum Catholicorum doctorum varietas aſtruit dignitatem ſcripturarum, dum eundem locum literales etiam ſenſus plures compati ac gignere monſtrat (ſupra quæſtio. 1. artic. 10.) aſtruit & dignitatem Eccleſiæ, de qua in pſalm. 44. pro laude magne dicitur, Aſti. Regina à d. t. in veſ. d. e varietate. & circumamicta varieta-

3 tibus. tertiò vides: quomodo ex his intelligatur articulus.

Vtil. p S. Eccle. ad nutiendum ſuos filios, et pulchrū ſuū veſtitū, contra Secundinum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum ſcriptura vtatur conuenientibus verbis ad exprimendum opera ſex dierum.

36t CONCL. Scriptura vtitur conuenientibus verbis ad exprimendum opera ſex dierum.

¶ NOTATIO vtiliſſima. Supponitur firmiter in litera, quòd ſcriptura vtatur conuenientibus verbis ad exprimendum opera ſex dierum: & conſequens hoc ſit pro concluſione ab argumentis impetenda. Propter hoc oppoſitum S. Doctor non poſuit nouam cōcluſionem more ſuo probandam. Ex hoc ſuo facto tibi vniuerſaliſſimè firmiter tenēdum relinquit quòd ſacra ſcriptura in quibuſcunque ſuis explicandis vtitur ſemper & vbique cōuenientibus verbis. Ecce ab vno exemplo diſce omnia. Ad exprimendum turpe facinus Suſannæ falsò attributū, ſcriptura inducendo ſenes illos ad loquendum vtitur verbo inhoneſto, ideſt pariter commiſceri; inducēdo autem Danielem de illomet facinore loquentem vtitur verbo honeſto ſatis, ideſt, colloquētes ſibi. Quare? vt iuxta ſingularum perſonarum conuenientiam, & conſequenter conuenientibus verbis, ſe loqui declaret. Sic facit ſemper.

Pro intelligendis ſcripturis ſacris.

1^{m} de antecedente. *Sicut.* Reſp. quantum ad commemorationem perſonæ filij, non, quantum ad modum commemorandi. §. Tunc nih. &c. vt patet ex Auguſtino.

Item de conſequentia. *Ergo &c.* Reſpond. Negatur conſequētia, intelligendo per verbum Dei, ideſt, ly dixit Deus, imperium diuinum. §. Nam oportuit prius produci creaturam, quæ obediret, quàm fieri mentionem de diuino imperio. Vide reſponſum 2^{m}. ly ſecundum verò alios &c.

2^{m} de antecedente. *Commemoratur.* ℞. Explicitè: non, implicitè, ſ. nomine terræ. §. Tunc &c vt patet. In gloſſa autem præmiſſa concordant omnes illæ tres in textu narrati.

3^{m} de conſequentia prima. *Debuit dici, vidit &c.* ℞. Vel aliquid ei correſpondens. §. & hoc pro opere creationis. Nam ibi ponitur aliquid ei correſpondens. Tunc &c. vt patet.

Item de conſequentia vlt. *In opere ſecundi diei.* ℞. Si illud opus eſſet perfectum tunc; vel ſi diſtinctio ibi poſita eſſet de his, quæ ſunt manifeſta populo; vel ſi firmamentum, ſecundum quòd ſumitur pro aere nebuloſo, eſſet de partibus principalibus mūdi; vel ſi binarius numerus. i. 2ª dies, nō eſſet primò diſcedēs ab vnitate. §. Tunc &c. Non enim inconuenienter prætermittitur: quod rationabiliter prætermittitur, ſicut nec inconuenienter dicitur, fit, admittitur. Quod rationabiliter dicitur, fit, admittitur. Vide reſpōſum ad hoc ly In opere verò ſecundæ diei non ponitur, Vidit Deus quòd eſſet bonum &c.

Quid eſt conuenientes & ſ. circa.

4^{m} de minori. *Ferri nec ſitum habere.* ℞. corporaliter, ſeu localiter: non, præexcellente virtute; vel viuificando, & fouendo. §. Tunc &c. Spiritusſanctus. n. ſuper aquas 2° modo iſto duplici, non 1° ferebatur. Nota diligenter: quòd ex iſta phraſi locutionis datur etiam intelligi ſecundum Auguſt. quòd Deus amabat creaturam non ex ſui indigētia. Vide literam.

5^{m} conſequentia. *Inconuenienter ergo &c.* ℞. Si ly fiat, ly factum eſt, ly fecit, dicāt omnino idem; non ſi diuerſa. §. Tunc &c. Nam ſecundum Aug. dicunt diuerſa, vt in litera patet.

Item conſequentia. *Inconuenienter ergo &c.* ℞. ſi per ſubiunctum ly fecit Deus firmamētum, vel &c. intelligeretur. Deum feciſſe id quod iam factum erat: non, ſi per ly &c. intelligatur modus faciēdi. §. Tunc &c. Nam per ly fecit Deus, vltimo loco dictum innuitur tantùm modus faciendi, ſ. quòd Deus immediatè fecit.

6^{m} antecedens. *Veſpere &c. Diem.* Reſp. ſi de die noſtro loquitur argumentū, non eſt contra Auguſt.

Item antecedens. *Veſpere, &c. Diem.* Reſp. Niſi denominatio fiat a principaliori, aſſignando tantùm eius terminos: vel niſi diei naturalis aſſignentur tantum principia temporum, noctis, ſ. ac lucis; vel niſi oſtendi intendatur, vbi terminetur dies naturalis. §. Tunc &c. vt patet. Vide 2^{m} reſponſum amplectendo omnes tres gloſſas nunc dictas, ly vel ſecundum Baſilium totum tempus &c. vſque in finem.

7^{m} de conſequentia. *Debuit ergo &c.* Reſp ſi, ly vnus, diceretur ad correſpondendum ſecundo, vel tertio: non. ſi dicitur vel ad præfigendum menſuram diei naturalis; vel ad ſignificandum, quòd dies naturalis conſumetur per reditum ſolis ad vnum, i. idem punctum: vel ad ſignificandum, quòd completo ſeptenario, reditur ad primum diem qui eſt vnus poſtea de octo (vt videmus quotidie in numeratione hebdomadarū), §. Tūc &c. vt patet in litera. ſi vis, adde quòd, more Hebræorum, vtitur nomine Cardinali, vnus, pro nomine ordinali primus; vt ſup. etiam tactum fuit. q. 67 ar. 4.

APPENDIX.

¶ EX articulo, reſponſione ſcilicet quinta, habes conformem

Vtil. p S. Eccl. contra phil. errorē dānatum a ſcript.

hæreſim philoſophorum (Direct. 2. part. quæſt. 4.) dicentium ; quòd à Deo nihil noui poteſt immediatè procedere : item Algazelis (Direct. ibi) dicentis ; quòd cœleſtia corpora ſunt producta ab animabus ipſorum corporum cœleſtium : & quòd vna anima producitur ab alia, ſcilicet inferiora ſuperiori ſucceſſiuè : & quòd a primo cœlo proceſſit ſecundum cœlum, & ſic deinceps vſque ad vltimum. Cum enim per ſubiunctum ly fecit Deus, denotetur quòd immediatè produxit, ſicut per primum ly fecit Deus, denotabatur, quòd Deus res illas produxit ; patet manifeſtiſſimè, quòd hæreſis illa damnatur. vide ſupra quæſtio. 55. articu. 5. & quæſtio. 65. articu. 3 ex quorum articulorum literali ratione improbare potes hæreſim, ſimulq; eadem ratione oſtendere, quòd meritò hic per textum ſcripturæ ſacræ damnata iamolim fuerat. Ibi reperies quoque aliqua : quibus hanc eandem condemnare poteris, quamuis litera hæc Geneſis ad huius damnationem efficaciter ſufficiat. Minima enim ſcripturæ ſacræ particula in ſenſu catholico (vt hæc intellecta efficaciter & fidem aſtruit, & perfidiam diſtruit: licet poſtea ad maiorem tùm fidelium conſolationem tùm infidelium confuſionem quippiam ſiuè rationum, ſiue Con-
2 ciliorum, ſiue etiam ſcripturarum adducatur. 2° ex his viciſſim quomodo doctrina præſens, & quæſt. 55. art. 5. & q. 65. art. 3. firmetur, videre potes.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 337. 296. 297.

Quæſtio. LXXV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima ſit corpus.

162 CONCLVSIO. Anima, quæ eſt primum vitæ, non eſt corpus ; Sed corporis actus.

¶ PROBATIO. Quia eſſe viuens, vel etiam principium vitæ conuenit corpori, non vt corpus, ſed vt tale corpus ; Et, quòd ſit corpus tale, habet ab aliquo principio, quod dicitur actus eius. (Hoc principium eſt anima.)

1ᵐ de minori vlti. *Motum*. Reſpond. per ſe ; non, per accidens tantum, §. Tunc nihil contra. Anima enim tantùm per accidens mouetur.

2ᵐ de maiori. *Similitudinem*. Reſpon. Potentialem, non neceſſariò, actualem. § ſi loquamur de cognoſcente exiſtente prius in potentia, poſtea in actu. Tunc nihil contra. Nam ſimilitudo potentialis poteſt eſſe corporis ad rem incorpoream ; licet non actualis in quantum ſcilicet corpus imprimat ſui ſimilitudinē in phantaſiam è qua ſimilitudine, ſeu phantaſmate vigore intellectus agentis eliquatur quædam ſimilitudo ſpiritualior ; quæ recipitur in intellectu poſſibili. Vnde dicitur ſpecies intelligibilis: & mediante ipſa intellectus intelligit actu id corpus extra realiter exiſtens, ad quod intelligendum prius erat in potentia.

Similitudo duplex

Similitudo ergo potentialis (pro nunc) eſt ſimilitudo intentionalis ; ſimilitudo actualis est ſimilitudo craſſa ita vt poſſit denominare rem cognoſcentem talem abſoluté, qualis eſt res cognita. Similitudo intentionalis non denominat rem ; ex conſequenti rectè dicitur potentialis ; quoniam, & diues in potentia, non dicitur abſolutè diues ; cum tamen diues actu dicatur ſimpliciter diues. Anima igitur ſimilitudinem intentionalem. (Hæc eſt ſpecies intelligibilis) corporum, etiam omnium, habebit ; conſequenter erit ſimilitudine intentionali tantùm ſimilia corporibus ; & tamen non erit corpus, ſed res incorporea. vnde exiſtens una, & incorporea dicetur quodammodo omnia (ſicut philoſophus dicit) ; non autem abſolutè omnia. Quodammodo (in quam,) propter ſimilitudinem intentionalem horum in ſe habitam ; non abſolutè ; propter carentiam ſimilitudinis actualis modo præexpoſito in ſe repertam. Exemplum. Oculo corporali informato ſimilitudine intentionali extracta vigore luminis ſolaris à pariete colorato, uidemus parietem coloratum ad extra exiſtentem. Ecce: quòd ſimilitudo intentionalis ſufficit ad faciendam cognitionem rei craſſę extra exiſtentis.

3ᵐ de maiori. *Contactum*. Reſpond. vel quantitatis, vel virtutis. § Tunc nihil contra. Contactus enim virtutis eſt incorporei ad corpus: licèt non contactus corporeæ quantitatis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Tertullianiſtarum (Prat. Tertullianiſtæ) dicentium ; animam eſſe corpus ſiue corpoream ; quàmuis immortalem. Si enim per eſſe corpus intelligant, quòd anima habeat partes craſſas, in haſque ſcindi poſſit, quarum; una ſit in uno loco circumſcriptiuè, alia in alio. (Hoc verè eſt eſſe corpus) tunc iſta eorum poſitio non tantum error, ſed etiam hæreſis, dicenda eſt. Nam ſacris literis manifeſtè contradicit ; vt patebit. 2° igitur habes ; quomodo per rationem oſtendas, hanc iuſtè damnari à ſcripturis ſanctis, Galat. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Hic deſcribens Apoſtolus bellum inter corpus & animam dicit, ipſam animam eſſe ſpiritum. Item Luc. 23. In manus tuas commendo ſpiritum meum. Hic etiam Dominus, dum ſuam animam iam moribundus patri commendat ; eam vocat ſpiritum. Item Eccleſ. 3. Quis nouit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum ? & hic Salomon per ſpiritum intelligit animam. Item ab Apoſtolis (teſte Papa Clemente, conſtitutionum Apoſtolorum, lib. 6. capit. 11.) ſic ; animam incorpoream & immortalem affirmamus ; nec interire eam velut corpora, ſed perpetuò manere. vti rationis participem, & libertate prædictam. item à Papa Innocentio Tertio, Extra de ſum. trinit. & fid. cathol. firmiter credimus &c. quòd Deus de nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corporalem, angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam. vocat ergo Papa Innocentius ſimul cum concilio Lateranenſi animam humanam ſpiritum ; & ipſum ſpiritum (vt patet) diuidit contra corpus. Si igitur anima eſt (vt re vera eſt) ſpiritus, iam non eſt corpus : & conſequenter ſupradicta atque ſimilia per hoc, quòd dicunt animam eſſe ſpiritum, damnant poſitionem dicentem Animam eſſe corpus. Nam pro conſtanti tenendum eſt: illud, quod eſt ſpiritus, non eſſe corpus ; quoniam ex euangelio hoc habetur. Diſcipulis namque exiſtimantibus ſpiritum eſſe Dominum poſt reſurrectionem ad eos ianuis clauſis ingredientem reſpondit Dominus ipſe, Palpate & videte ; quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Ecce ex ore domini ; quòd ſpiritus non habet partes corporeas carnem, ſcilicet & oſſa ; conſequenter nec ſanguinem, uenas, arterias, neruos, muſculos, & huiuſmodi. Si ergo aliquid eſt ſpiritus, non eſt corpus, & ſi eſt corpus, non eſt ſpiritus. Eodem tenore interimitur & damnatur hæreſis Sadducæorum, & philoſophorum (Direct. inqu. ſ. 2. par. quæſt. 4.) dicentium ; animas non eſſe ſpiritus, ſed ſolum corpora. 3° vides : quomodo ex his viciſſim firmetur con- 3
cluſio.

Vtil. p S. Ecc. cōtra her. Tertull. dān. a ſcript. a Papa a Concil. 2

Pro ſtudio vari.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit articulus in ordine. 35. 111. 369. 451. 426. 13. 417. 513. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly eſt aliud mouens, quod per ſe mouetur, &c vide tabulæ magnæ aureæ ſancti doctoris concordantia poſt annexas numero 909.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum anima humana ſit aliquid ſubſiſtens.

CONCLVSIO. Anima humana, quæ dicitur intellectus, uel mens, eſt aliquid incorporeum, & ſubſiſtens. 163

¶ PROBATIO. [1] Quia anima poteſt cognoſcere naturas omnium corporum ; & quod poteſt cognoſcere aliqua oportet (ne impediatur in cognitione illorum) vt nihil eorum habeat in ſua natura : [2] Quia (ly & ſubſiſtens) nihil poteſt per ſe operari, niſi quod per ſe ſubſiſtit ; ſic anima habet operationem per ſe cui non communicat corpus (vt dicit prima conſequentis pars.)

¶ *Corollarium*. Ergo concluſio, per ly incorporeum, intelligit & corpus ; & organum corporeum ; quoniam per idem medium præmiſſum probatur, vtrunque, ſcilicet quòd anima & non eſt corpus, & quòd non eſt in opere intelligendi vtens organo corporeo.

1ᵐ de maiori. *Hoc aliquid*. Reſp. vel incompletum in ſpecie ; vel completum in ſpecie. §. Tunc

Hoc aliqd eſt duplex

§. Tunc nihil contra. Nam anima eſt hoc aliquid, ideſt, non eſt accidens, neque forma materialis, incompletum tamen, quia eſt pars ſpeciei. Completum autem in ſpecie eſt hoc aliquid completum, ideſt non accidens, non forma materialis, non pars ſpeciei.

2^m de maiori. *Operari.* Reſpond. Vel propriè, & per ſe, principaliter; vel propriè, & per ſe, non ſic principaliter §. Tunc nihil contra. Anima enim propriè intelligit; licet non ſic principaliter propriè ſicut homo per animam. In hoc ſenſu intelligitur ibi philoſophus, ſi de ſe loquatur; ſi autem de opinione antiquorum, non eſt curandum.

3^m de maiori. *Sine corpore.* Reſpond. Vt organo; non, vt obiecto. §. Tunc nihil contra. Nam animæ operatio eſt cum corpore, vt obiecto tantum. Quod autem eſſe cum corpore, vt obiecto tantum, non impropriet operationem; & conſequenter non faciat rem illam non eſſe per ſe ſubſiſtentem; habetur per exemplum aureum in litera, quod per ſemper notabis.

Quæſtio pulcherrima, efficaciſſima (licet breuiuſcula, more ſolito) pro immortalitate animæ de mente Ariſtot.

¶ NOT. Contra dicentes, animam eſſe mortalem de mente Ariſtotelis ex hoc, quòd non ſine phantaſmate intelligit, notandum; & quòd phantaſma (ſecundum Ariſtotelem, diſcriminantem ſenſum, atque intellectum, contra antiquos) concurrit ad intelligere tantum vt obiectum; & quòd obiectum non impropriat operationem. Si enim illam impropriaret; quæ operatio eſſet, vel eſſe vnquam poſſet, propria? Nulla enim operatio poteſt fingi dari ſine obiecto. Notabis pro ſigillo huius materiæ, & vide tu; quòd Ariſtoteles (in primo de Anima, textu 11.) ponens fundamenta immortalitatis, vel mortalitatis animæ dicit; ly ſi anima habet operationem propriam, vtique erit ſeparabilis: Item, ly ſi non habet operationem propriam, non erit ſeparabilis. Hæc ibi. Sciebat immò & in eodem contextu dixit, quòd anima non intelligit ſine phantaſmate. Quare ergo non dixit; ſi habet operationem ſine phantaſmate, erit ſeparabilis, aut ſi habet cum phantaſmate, non erit ſeparabilis? Quia non eſt idem, vnum & aliud: ſed habere operationem obiectiuè tantùm cum phantaſmate, non impropriat operationem; & ideo hoc profundius intuens Ariſtoteles elegit dicere ly, ſi habet propriam, reiecto ly habet ſine phantaſmate; vtpote videns, quòd anima habet propriam, non tamen ſine phantaſmate. Quod ſi dicas replicando, ſi non intelligit ſine phantaſmate, quomodo ſeparata poterit intelligere? aduerte, quòd tranſis ad aliam quæſtionem (vt patet). Sat eſt phyſico, vt pote conſideranti formam, partim in materia, partim extra (ſecundo Phyſicorum) monſtrare; quòd anima, adhuc pro iſto ſtatu ſolùm a ſe directè conſiderato, habet propriam operationem. Quomodo autem tunc, quando actu erit ſeparata (nam nunc non ſeparata, licèt vtique ſit ſeparabilis) iſtam operationem exercere poſſit; hoc negotium non ad Phyſicum, ſed ad metaphyſicum (vt qui de aliis ſubſtantiis iam ſeparatis tractet), tota ſchola philoſophorum verè ſapientium lubenter conſentiente pertinet.

Intelligere cũ phãtaſmate obiectiuè, ſtat, cum habere propriam operationẽ.

Inſtas; Ariſtoteles non oſtendit hunc modum animæ ſeparatæ intelligendi in metaphyſica. Vagaris adhuc ta a quæſtione prima immortalitatis tam lucidè ibi ſupra in fundamentis deciſa ab Ariſtotele. Tamen, condeſcendo tibi, dicimus; quòd vel Ariſtotelis libros omnes de metaphyſica non habemus, vbi haberemus & hoc quæſitum; vel (& melius) quòd Ariſtoteles, monſtrando modum intelligendi ſubſtantiarum ſeparatarum ſatisfactum eſſe voluit etiam de anima quatenus ſeparata (De ſimilibus enim idem eſt iudicium), tamen poſito, quòd nec etiam implicitè de hoc modo ſe intromiſiſſet Ariſtoteles; nonne vides tu adhuc, quòd Argumentum non valet a loco negatiuè? Ariſtoteles (inquis) non dicit vnquam modum, quo intelligit anima ſeparata, ergo ipſa ſecundum Ariſtotelem non intelligit ſeparata, O bellum virum: Ecquis te arguere ſic docuit? Nonnè pudet? ſi non te pudet ſic argumentis deludere; pudet ſaltem alios, in te tam clara, illuſoribus reſpondere. quoniam ſcriptum aſt. Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam. Adhuc inſtas. Dixit Ariſtoteles, quòd non intelligit ſine phantaſmate. Reſpondetur; quòd pro ſtatu iſto tantùm loquitur. Nam, ſi habet operationem propriam (ſecundum ipſum; alioquin inter ſenſum & intellectum non poneret diſcrimen), etiam dum intelligit cum phantaſmate; vtique (inquit) erit ſeparabilis: Ergo (ſecundum ipſum) vtique cum ſeparata fuerit, operabitur; cum natura (ſecundum ipſum) ocioſum abhorreat. Intellexiſtine has Ariſtotelis adeo clariſſimas, firmiſſimaſque conſequentias? ſed quomodo (inquis) tunc intelliget? vagaris vt ſupra diximus; & ab immortalitate firmiter iacta tranſilis extra formale propoſitum. Hæc ſemper & vbique, memorare; vt ſcias non diſſipare Ariſtotelem (vt multi pro expoſitoribus ſe gerentes) ſed ipſum veraciter in ſenſu verè philoſophico, vt verum philoſophum, manutenere. Quis illum non dicat falſum philoſophum; ſi veritatem hanc de immortalitate animæ neget? & Ariſtotelis igitur honori, & Ariſtotelis apicibus, & ſibiipſis (tanquam propriæ ignorantiæ, textuum Ariſtotelis, prauaricatoribus) ininiij ſunt; qui tanto philoſophorum principi imponunt, quòd in libris ſuis ſupradictis animam dixerit eſſe mortalem. Nam ſi Ariſtoteles mortalitatem tenuit: tunc ſua philoſophia pro illa parte non eſt philoſophia, ſed infecta philoſophia; & conſequenter ipſe pro illa parte non eſt philoſophus, ſed pſeudophiloſophus; vt patet ex Concilio Lateranenſi in appendice mox recitando, ſi bene conſideretur. Vide quantam iniuriam inferãt tanto philoſopho ij: qui cum tenera dicunt animam eſſe mortalem.

Nota diuertentes a propoſito, & ideo nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.

Caue ab iniurijs.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem reiicias hæreſim Libertinorum (Prat. Libertini) dicentium: Animas noſtras nihil eſſe. Si enim eſt per ſe ſubſiſtens (vt hic concluditur), vtique eſt aliquid anima noſtra. Item hæreſim Arabicorum, Saducæorum; Hermani Raſſuich (Prat. in titulis eorum) concorditer dicentium: Animam hominis ſimul cum corpore in ipſius morte corrumpi; licet differenter de ipſius animæ reſurrectione ſentiant. Nec mirandum, ſi hic adducantur hæreſes de mortalitate animæ loquentes: quoniam, cum eſſe per ſe ſubſiſtens, & eſſe immortale ſe neceſſariò conſequantur (vt patet infra artic. 6.) negantes animæ immortalitatem, negant etiam ipſam eſſe ſubſiſtentem: ſicut e conuerſo ponentes animæ immortalitatem, ponunt per hoc ipſam eſſe per ſe ſubſiſtentem. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, illam immò illas meritò fuiſſe damnatas a Leone Decimo in Concilio Lateranenſi ſeſſio. 8. ſic: Cum diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quòd mortalis ſit; & aliqui temerè philoſophantes, ſecundum ſaltem philoſophiam verum eſſe aſſeuerant: Nos ſacro approbante Concilio, damnamus, & reprobamus omnes aſſerentes animam intellectiuam mortalem eſſe, & hoc in dubium vertentes; cùm illa ſit immortalis. Quod manifeſtè conſtat ex Euangelio, cùm Dominus ait: Animam autem non poſſunt occidere: & alibi, Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam: & etiam, cùm æterna præmia, & æterna ſupplicia, pro merito vitæ, iudicandis repromittit. Aliàs incarnatio, & alia Chriſti myſteria nobis minimè profuiſſent; nec reſurrectio expectanda foret; ac ſancti, & iuſti miſerabiliores eſſent, (iuxta Paulum) omnibus hominibus. Cumque verum vero non contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam falſam omnino eſſe definimus: &, vt aliter dogmatizare non liceat, diſtrictius inhibemus; omneſque huiuſmodi erroneis aſſertionibus inhærentes, tanquam hæreticos, vitandos & puniendos fore decernimus. Inſuper omnibus & ſingulis philoſophis publicè legentibus diſtrictè præcipimus, ut, cum philoſophorum principia aut concluſiones, in quibus a recta fide deuiare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint, ſeu explicauerint (quale hoc de immortalitate animæ, ac alia huiuſmodi) teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam facere, & perſuadendo (pro poſſe) docere; ac omni ſtudio huiuſmodi philoſophorum argumenta, cùm omnia ſolubilia exiſtant, pro viribus excludere atque reſoluere. Et infra, idem in eoſdem inquit. Vnde infectas philoſophiæ, & poeſis radices purgare, & ſanare, valeant. De mente ergo Concilij eſt, quòd anima per ſe ſubſiſtat. cùm hoc & immortalitas eius neceſſariò ſe conſequantur: & contrarium, ſcilicet, quòd non ſit per ſe ſubſiſtens, ab ipſo eadem ratione damnatur. De mente quoque Concilij patet eſſe, quòd dicere, mortalitatem animæ dari ſecundum philoſophiam, aut aliquid contrarium fidei eſſe verum ſecundum philoſophiam, eſt hæreſis; & quòd ſic dicentes, tanquam hæretici, ſunt puniendi. Talia enim non ſunt philoſophiæ, cùm verum vero non contradicat, ſed infectæ philoſophiæ. Cautè igitur loquendum. Tertiò vides: quomodo ex his vtcumque firmetur concluſio. 3

1 *Vtili. pro S. Eccl. cõtra Liber. Ar. Sad. Herm. dãna a Papa, a Concil.*

2

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum anima brutorum animalium ſint ſubſiſtens.

CONCL. Cùm animæ brutorum animalium per ſe non operentur, non ſunt ſubſiſtentes. 36

¶ PROB.

¶PROB. Quia vnumquodque ſimiliter ſe habet ad eſſe, & ad operationem.

¶NOTATIO. Concluſio ſecum fert minorem ſeu partē ſecundam antecedentis hypothetici, ſcilicet, animæ brutorum non habent per ſe operationem.

1^m de maiori. *Genere.* ℞. non, in ſpecie §. Tunc &c. ſtat enim differentia iſta formę cū conuenientia generis. quòd ſcilicet vnū ſit per ſe ſubſiſtens, alia non. Non ſufficit ergo eſſe eiuſdem generis, ſed eſſe oportet etiam eiuſdem ſpeciei, ad hoc inferendum. quòd ſi vna forma eſt talis, alia eſt talis. Nam à forma ſumitur ſpecies: & conſequenter ſecundum varietatem ſpecierum eſt varietas formarum, & è contrà.

2^m de maiori. *Similiter.* ℞. quātum ad eſſe in potentia ad obiectum, non, quantum ad attingere ſine organo corporeo obiectum. Tunc &c. Nam ſenſitiuum attingit ſuum obiectum cum organo corporeo, ideoque non eſt ſubſiſtens; intellectiuum autem ſine illo, ideo eſt ſubſiſtens.

3^m de maiori. *Mouet.* ℞. media appeti[t]iua potentia; non, abſque illa. §. Tunc &c. Corpus enim tunc non ſolum mouetur, ſed etiam ſuo modo mouet, vt patet in litera.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°. quomodo per rationem interimas
1 hæreſim Gnoſticorum & Manichæorum (Prat. Gnoſtici. Manichæi) dicentium; beſtias omnes rationis eſſe capaces; & bruta omnia, æquè vt hominem, non ſolum ſentire, verum etiam intelligere. Hac enim poſitione data, neceſſariò ſequitur, brutorum animas eſſe per ſe ſubſiſtentes, ſicut & anima intellectiua, ar. 2. bruta eſſe eiuſdem ſpeciei cū homine: eſſe quoad animas incorruptibilia: contra quos errores pugnat articulus præſens in corpore, in reſponſo ad primum, & ar. 6. Monſtrando ergo, bruta non habere intellectum, monſtratum erit, ipſarum animas non eſſe immortales, nec ſubſiſtentes, & damnando vnum horum, damnabuntur per hoc & reliqua. 2° habes: quō
2 per rōnem oſtendas, prædictam hęreſim iuſtiſſimè à ſcripturis damnatam, pſal. 31. Nolite fieri ſicut equus & mulus in quibus non eſt intellectus; Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris, volatilibus cœli, & beſtijs, vniuerſæq; terræ, omnique reptibili quod mouetur in terra. Præeminentia hæc hominis, de qua dicitur ly præſit, non eſt quoad corpus præciſè: cum alia animalia ſint homine ſic præſtantiora, puta, ceruus in curſu corporali, aquila in viſu, leo in fortitudine, vulpes in naturali ſagacitate &c. Diſcurre tu. Taceo: quòd alia animalia naſcuntur in corpore veſtita, naturaliter ſunt armata, mox vel quaſi mox nata ambulant. & per ſe paſcuntur, & huiuſmodi: quæ homini quoad corpus tunc denegata ſunt. Auctoritat ergo illa Geneſis intelligitur de homine quoad animam intellectiuam. ſic enim præeſt; ſiue præſtantior eſt, homo beſtijs omnibusque ibi narratis. A Geneſi ergo damnatur illa poſitio Item à pſal. 44. Homo cū in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Ecce. iumentis fit homo ſimilis per hoc, quòd non intellexit. Quòd ſi beſtiæ haberent rationem ſeu intellectum: tunc homo per hoc, quòd non intellexit, diſſimilis, non ſimilis, fit beſtijs. Nam beſtiæ, ſi haberēt intellectum, quandoque intelligerent. Tantò autem magis prædictæ auctoritates manifeſtè expugnant illam poſitionem, eandemque hæreſim eſſe demonſtrant: quantò magis dicit illa. q̄ beſtiæ intelligunt, & æquè vt homo. Item ab eccleſiaſticis dogmatibus, c. 16. in principio tom. 3. inter opera Auguſtini, ſic: ſolum hominem credimus habere animam ſubſtantiuam, animalium verò animæ non ſunt ſubſtantiuæ. Prima pars huius auctoritatis facit pro articulo præcedenti: & damnat hæreſes
3 ibi damnatas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vid. p S. Pec contra har. Gnoſ. Manich. dan. a ſtr. ab Eccleſiaſticis dogmatibus.

¶NOT. Articulo iſti ſeruit articulus in ord. 403. 421. 261. 361. 362. 385.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum anima ſit homo.

365 CONCL. Homo non eſt anima tantum, ſed eſt aliquid compoſitum ex anima, & corpore.

¶PROB. Quia illud eſt homo, quod operatur operationes hominis; & ſentire eſt inter alias operatio hōis, quam tamen ſola anima non operatur. (ſupra at. 3.)

1^m de maiori. *Homo.* ℞. i. principalius in hōe: non, i. ſuppoſitum humanum. §. Tunc &c. Nam, ſecundum Philoſophum. 9. Ethic. illud potiſſimè &c. vt in litera.

2^m ſecunda conſequentia. *Ergo eſt hypoſtaſis, vel perſona.* ℞. Valeret conſequentia, ſi anima eſſet quid completū in ſpecie. §. Vnde nunc negatur.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
bene eſſe dictum Gen. 1. poſtquàm dixerat, creauit hominē ad imaginem & ſimilitudinem ſuam &c. maſculum & fœminam creauit eos. & iterum c. 2. formauit hominem de limo terræ, & inſpirauit in eum ſpiraculum vitæ: & factus eſt homo in animam viuentem. In vtroque enim loco vult dicere ſcriptura; q̄ homo non eſt anima ſola: & hoc quidem in primo loco denotat per ly maſculum & fœminam creauit eos: in ſecūdo autem per ly factus eſt homo in animam viuentem: maximè connectendo vtrunque locum ſuis prædictis contextibus. Imago namque Dei non eſt diſtinctio ſexus maſculini, vel fœminini: ſed eſt habere intellectum, & voluntatem, ſeu animam intellectiuam; quæ in ſecundo capitulo dicitur anima viuens. i. abſolutè, ſeu omni vita cuicunque animæ conueniente, viuens. Viuit enim in homine. & vita vegetatiua. & vita ſenſitiua, & vita intellectiua. Factus ergo eſt homo non anima viuens, quaſi q̄ anima intellectiua ſola ſit homo: ſed factus eſt in animam viuentem, quia homo eſt quid conſiſtens ex corpore illo formato de limo terræ, & ex ſpiraculo illo vitæ in faciem eius inſpirato. Ad quod deſignandum, præmiſſo ly formauit hominem de l. t. & in. in f. e. s. vitæ, mox ſubiunxit, & factus eſt homo in animam viuentem. Cum igitur in anima non ſit (vt etiā ex currentibus patet) ſexus maſculinus, aut fœmininus, & in c. 1. dicatur, maſculum & fœminam creauit eos, ſcilicet homines: clariſſimè conſtat, quòd homo, ſecundum ſcripturam, non eſt anima ſola: ſed eſt aliquid compoſitum ex habente imaginem Dei, & ex habente ſexum maſculinum vel fœmininum, i. ex anima intellectiua, & corpore. 2° habes: quomodo per rationē 2
defendas ſenſum catholicum horum duorum locorum ſcripturæ, q̄ ſingillatim hominem non eſſe animam ſolam teſtantur; & quomodo cum horum veritate cōcordes alias ſcripturas ſecūdum ſuperficialem apparentiam diſſonas, vt eſt illud 2. Cor. 4. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

Vid. p K. Ecc. ad S. tell. ſcrip.

¶NOT. Præſenti articulo ſeruit articulus in ord. 16. 170. 364. 414. 169. 363. Item pro in reſponſione ad ſecundum dicto ly ſimiliter nec anima, cùm ſit pars ſpeciei humanę: vide tabulæ magnæ aureæ Sancti Doctoris concordantias poſt annexas, num. 173.

Tro ſtud. ver.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum anima ſit compoſita ex materia, & forma.

CONCL. Anima præcipuè intellectiua, & omnis intellectualis ſubſtantia cognoſcens formas abſolutè, caret compoſitione formæ & materiæ. 366

¶*Corollarium.* Ergo hæc concluſio continet duas: ſcilicet & q̄ anima quæuis non eſt compoſita ſic (quamuis aliæ, dempta intellectiua, ſint materiales. i. educantur de potentia materiæ): & quòd hoc maximè verificatur de anima intellectiua.

¶PROB. [1] Quia de ratione animæ eſt, quòd ſit actus corporis, & materia non poteſt eſſe pars actus (cum ipſa ſit potētia) [2] Quia anima intellectiua cognoſcit rem aliquam in ſua natura abſoluta; & vnumquodque recipitur in aliquo per modum recipientis: [3] Quia ſi eſſet compoſita ex materia, & forma, formæ rerum in ea reciperentur, vt formæ indiuiduales (cum materia ſit principium indiuiduationis formarum): & ſic non cognoſceret niſi ſingulare ſicut fit in potentijs ſenſitiuis.

¶NOTATIO. Non negat litera, quòd ſubſtantia intellectualis poſſit cognoſcere ſingularia (cum Angeli, & anima humana, ipſa cognoſcant): ſed dicit, quòd intellectualis ſubſtantia non cognoſcit ſe ūm ſingularia. Ex eo namque, quòd cognoſcit quis ſingulare, non infertur, quòd ſit compoſitus ex materia, & forma: ſed ex eo, quòd cognoſcit tantum ſingularia, idipſum infertur.

¶NOTATIO. 2° Probatio prima concluſionis monſtrat abſolutè de omni anima, quod nō eſt compoſita ex materia & forma; duæ ſequentes de anima intellectiua.

1^m de minori. *Prima potentia.* ℞. receptiua formarum indiuidualium, non, receptiua formarum abſolutarum. §. Tunc &c. ſtat enim animam recipere formas, & tamen non habere materiam in ſe: quia recipit eas non indiuidualiter; ſed abſolutè.

2^m da

2m de maiori. *Proprietates materiæ.* ℞. Secundum rationem, qua ipſę conueniunt materiæ; non, ſecundum aliam rationem. §. Tunc &c. Nam ſecundum aliam, & aliam rationem conueniunt ipſi proprietates materiæ, & animæ.

3m de maiori. *Cauſam.* ℞. Tranſmutationem de potentia ad actum; non agentem ſimpliciter. §. Tunc &c. Nam Deus nō eſt cauſa animæ per tranſmutationem de potentia paſſiua ad actum; ſed eſt eius cauſa ſine iſta tranſmutatione.

Forma tantum eſt duplex.

4m de maiori. *Forma tantum.* ℞. Ideſt forma idem cum ſuo eſſe: non, ideſt forma ſine materia. §. Tunc &c. Nam multæ ſunt formæ tantùm in ſecūdo ſenſu, vt angeli etiam, quia non ſunt purus actus; ſolus autem Deus eſt tantùm forma primo modo; ideò & ſolus eſt purus actus.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Ecc. cōtra errores Seleu. Enth. Sele. Herm. dān. a Papa.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas errores Seleucianorum (Prat. Seleucian.) dicentium: Animam hominis eſſe factam de terra: Item Enthuſiaſtarum (Prat. Enthuſiaſtæ) dicentium: Animas factas eſſe ex igne. Hi enim omnes videntur compoſitam ponere animam vel de terra, vel de igne tanquam ex materia, & de ſeipſa tanquam ex forma. Verū manifeſtius ipſam ex materia & forma compoſitam poſuit Seleucus, & Hermias Galatæ, dum expreſſerunt vtranque partem compoſitionis, dicentes (teſte Alfonſo Caſtro): q̄ Animæ factę ſunt ex igne, & ſpiritu. Hos & per rationem eandem potes refellere. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, errores prædictos iuſtè damnatos à Papa Clemente Quinto, Clement. de ſumma Trin. & fid. cath. ſic: Doctr. nam omnem, ſeu poſitionem temerè aſſerentem, aut vertentem in dubium, quia ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectiuæ verè, & perfectè non ſit forma humani corporis, velut erroneam, ac veritati catholicæ fidei inimicā, hoc ſacro approbante concilio reprobamus. A Clemente igitur damnata videtur poſitio, q̄ anima rationalis ſit compoſita ex materia; & forma: cùm ab eo reprobetur illa, q̄ ſ. anima non ſit perfectè forma corporis? Nam ſi eſſet ſic compoſita, iam non eſſet perfectè forma corporis; quoniam (vt in articulo, & q. 76. artic. 1. in fi. corporis habes) non eſſet tunc ſm ſe totam formā corporis. Et tanto magis hoc videtur verum, quantò ſub ly perfectè intelligit Papa (vt ex ibi ſubiunctis habetur), q̄ ſit & per ſe & eſſentialiter forma corporis. Hæc ſolum pro tanto adducta
3 ſunt, pro quanto videntur damnare, q̄ anima ſit compoſita ex materia, & forma. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur

Pro ſtud. concluſio.

¶ NOT. Præſenti articulo ſeruit art. in ord. 369. 363. 23. 262. 507. Item pro in ad 4m dicto ly omne participatum comparatur ad participans &c. vide tab. magnæ D. Th. concordant. poſt annexas num. 976.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum anima humana ſit corruptibilis.

367 CONCL. 1a. Neceſſe eſt dicere: animam humanam, quam dicimus intellectiuum principium, eſſe incorruptibilem.

¶ PROB. 1 Quia anima intellectiua eſt per ſe ſubſiſtens (ſup. art. 2.): & impoſſibile eſt, q̄ aliquod per ſe ſubſiſtens corrumpatur per accidens, ideſt, alio corrupto: 2 Quia anima talis eſt forma tantum (ſup. art. 5.), cui ſ. eſſe per ſe conuenit; & impoſſibile eſt, q̄ id, quod ſecundum ſe conuenit alicui, ſit ſeparabile ab ipſo: 3 Quia anima intellectiua, naturaliter deſiderat eſſe ſemper (cùm apprehendat eſſe ſecundum omne tempus); & deſiderium naturale non poteſt eſſe inane.

¶ CONCL. 2a. Dato etiam, q̄ anima eſſet compoſita ex materia, & forma (vt quidam dicunt), adhuc oporteret ponere eam incorruptibilem.

¶ PROB. Quia in anima intellectiua non poteſt eſſe contrarietas (immò rationes contrariorum in intellectu non ſunt contrariæ): & non inuenitur corruptio, niſi vbi inuenitur contrarietas. §.

¶ NOT. Tertia probatio concluſionis primæ, ſit etiam huius concluſionis probatio.

1m de maiori. *Similis finis.* ℞. Secundum quod fuit ſimilia principium, & proceſſus; non, ſecundum q̄ non fuerunt iſta ſimilia. §. Tunc &c. Nam ſolum quoad corpus ſimile cum brutis homo habet principiū, ac proceſſum: & conſequenter quoad corpus ſolum habet ſimilem finem, inquantum ſ. corpus eſt corruptibile.

Item ex Eccleſ. 3. *Nihil habet homo iumento amplius.* ℞. Secundum phantaſiā inſipientium ſic loquentium. §. Hoc clarè exprimitur, Sapien. 2. cum ibi dicitur, Dixerunt impij cogitantes apud ſe non rectè. Exiguum & cum tędio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis. Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus tanquàm non fuerimus. Quia extinctus cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus diſſoluetur tanquàm mollis aer. Vnde nihil contra v. l. Et inde cognoſcas: quòd ſcriptura conuenientibus verbis vtitur ad exprimendum quæ dicit, iuxta conditionem perſonarum loquentium, vel ad loquendum introductarum. ſupra quæſt. 74. ar. 1.

2m de maiori. *Vertibile in nihilum.* ℞. non autē corruptibile. §. Tunc &c. Nō ſunt enim idem iſta duo, ſcilicet vertibile in nihilum, & corruptibile.

3m de probatione minoris. *Anima, Reſp.* Secundum ſtatum vnionis ad corpus conſiderata: non, ſecundum ſtatum actualis ſeparationis. §. Tunc &c. vt patet. Iſtam gloſſam Diuum Thomam attuliſſe teneas ſecundum mentem Ariſtotelis, non tātum ſecundum veritatem: quia auctoritas gloſſata ab eo, fuit Ariſtotelis. Quòd autem vera ſit de mente Ariſt. & gloſſa, & cōcluſio hæc literalis: vide ſupra ar. 2. ad tertium, cū q̄one ibi ad propoſitum breuiter (quoad fieri potuit) annotata.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Baſmotheorum, qui (teſte Papa Clemente, conſtitutionum Apoſtolorum lib. 6. c. 6.) animæ immortalitatem negant: Item nonnullorum philoſophorum (Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.) quorum aliqui dicunt. Mortuo corpore anima moritur: aliqui, Anima non eſt tota æterna, ſed vna particula eſt æterna, & maior alia temporalis: Aliqui, Quoad animam etiam homines non ſunt æterni, gloria tamen æterna eſt ab hominibus affectanda: Item aliquorum innominatorum (teſte Philaſtro) dicentium; Animas hominum poſt mortem conuerti in bruta ſuis meritis congrua. Item Tertulliani (Prat. Tertullianiſtæ) dicentis; Animas hominum ſceleratorum poſt ipſorum mortē conuerti in dęmones: Item Archonticorum (Prat. Archontici) dicentium: Animam eſſe cibum Principatuum ac Poteſtatum. Iſtæ tres vltimæ adducuntur hic pro quanto negant immortalitatem animæ, vel eam negare videntur. Si enim anima conuertitur in aliud, vel ſi eſt cibus aliquorum: vtique non remanet quæ prius erat, & conſequenter eſſe mortalis, videtur. Hæreſes aliorum vide ſupra ar. 2. ad hunc etiam locum pertinentes. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò damnatas omnes illas fuiſſe ab Apoſtolis ſic; animam immortalem affirmamus; & perpetuò manere, vti rationis participem, & libertate præditam (Clemens ibi. c. 11.) Item à Papa Leone X. in Concil. Lateranenſi. Vide hanc ſolēnem damnationem ſupra ar. 2. & ibi etiam notabis, quòd tanquàm hæretici damnantur hi, qui dicunt: verum eſſe, ſecundum philoſophiam ſaltem, quòd anima noſtra ſit mortalis. Vltra inconuenientia, quæ ibi à Leone adducuntur ſequutura, ſi anima diceretur mortalis, tu ex Sapientiæ c. 2. hoc etiam aduertes: quòd ſcilicet hæc poſitio ad ſe traheret deſtructionem omnium operum bonorum, & patrationem omnium malorum. Audi quid illi inſipientes in reſponſione ad primum art. huius recitati ex mortalitate animæ à ſe ipſis ibi prædicta inferant. Venite ergo (concludentes inquiunt) & fruamur bonis, quæ ſunt, & vtamur creatura, tanquā in iuuentute celeriter. Vino pretioſo, & vnguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis, antequàm marceſcant: Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Nemo veſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ. Vbique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors noſtra. Opprimamus pauperem iuſtum, & nō parcamus viduæ nec veterani: nec reuereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo noſtra lex iniuſtitiæ: Hæc ibi. Pondera poſt tot mala, omnium peſſimam concluſionem illā: Sit fortitudo noſtra lex iniuſtitiæ & videbis quantam hæreſis de mortalitate animæ ſecum malorum colluuiem adducat. Specialiter autem (ſi per ly Conuerti intelligas reuolutionem, remanente ſubſtantia animæ) à regulis fidei narratis ab Athanaſio in libro ſexto de beatitudine filij Dei, damnatur ſic; ſi quis confitetur, animas hominum in reuolutionem rurſus in mundo, aut in hominibus, aut in pecudibus, aut in ſerpentibus verti; Anathema ſit. Quòd ſi per ly conuerti intelligatur conuerſio de ſubſtantia in ſubſtantiam (in quo ſenſu adducebatur ſupra, ſecundum quòd etiam ab aliquibus intelligi poterat): tunc damnatur à Leone. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Eccl. contra hær. phil. & eo. damn.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 265. 44. 338. 415. 55. 50. 954. 351. 510. 241. 245. 364. 412. 180. 354. 443. Item pro in fine corporis dicto ly omnis igitur intellectualis ſubſtantia eſt incorruptibilis; vide tabulæ magnæ

aureæ

auteæ. D. Thomæ concordantias poſt annexas nu. 182. Item pro in ad tertium dicto ly ſeparata autē à corpore habebit &c. vide ibi num. 185.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum anima & Angelus ſint vnius ſpeciei.

168 CONCL. Non poteſt eſſe: quòd angelus & anima ſint vnius ſpeciei.

¶ PROB. Quia anima, angelus, ſunt ſubſtantię incompoſitæ ex materia, ac forma: & in ſubſtantijs huiuſmodi nō poteſt eſſe diuerſitas ſecundum numerum abſque diuerſitate ſecundum ſpeciem, ac naturali inæqualitate (patet exemplis de albedine ſeparata, & coloribus.)

1^m^ de maiori. *Finem.* ℞. Proximum, & naturalē: non, vltimum & ſupernaturalem. §. Tunc &c. Nam beatitudo, quę eſt finis angelo hominiq; communis, eſt finis vltimus, & ſupernaturalis.

2^m^ de minori. *Intellectuale eſſe.* ℞. Secundum gradū maximè in vnoquoque determinatum: non, ſecundum ſeipſum præciſè §. Tunc &c. Nam angelus & anima diſconueniunt in gradu intellectualitatis; qui ſolus eſt vltima differentia: licèt conueniant in eſſe intellectiuo. Vide literam: & hanc applica. ſupra ad q. 50. art. 4. maximè ad primum; literamque illam huc: quantum ſufficit.

3^m^ minor. *Corpus, cum ſit extra eſſentiam animæ, non videtur ad eius ſpeciem pertinere.* ℞. Niſi anima ex natura ſuæ eſſentiæ haberet, quòd eſt corpori vnibilis. §. Tunc &c. vt patet. Scito in litera nos cognoſcere: animam ex natura ſuæ eſſentiæ eſſe corpori vnibilem: quia indiget corpore ad ſuam propriam operationem: & conſequenter nos ex hoc vltimo etiam cognoſcere, quòd anima differt ſecundum ſpeciem ab angelo.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas 1 hæreſim Gnoſticorum, & Manichæorum (Prat. Gnoſtici, Apocaritæ, Brachitæ, Dicatitæ, Fauſtus Manichæus.) dicentium: Animam rationalem ex Dei ſubſtantia extitiſſe, aut Dei ſubſtātiam eſſe, aut Dei naturam: itemq; dicentium, Angelos ex Dei ſubſtantia extitiſſe. Si enim eiuſdem ſpeciei non ſunt anima, & angelus; vtique nec eiuſdem naturæ numeralis, qualis eſt ſubſtantia vel natura diuina, erunt. Ad primam hæreſim reduci videtur illa philoſophorum (Dt. inqui. 1. p. q. 4.) d. Animus eſt Deus commorans in omnibus. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has meritò fuiſſe damnatas à Concilio Braccarenſi primo de regulis fidei capitulo quinto ſic: ſi quis animas humanas, vel Angelos, ex Dei credit ſubſtantia extitiſſe; ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt; Anathema ſit. Itē à Leone primo Papa epiſt. 95. vel ſecundum aliorum computum. 71. cap. quinto, ſic: Quinto capitulo refertur, quòd animam hominis diuinæ aſſerant eſſe ſubſtantiæ, nec à natura conditoris ſui conditionis noſtrę diſtare naturam. Quam impietatem ex philoſophorum quorundam, & Manichæorum opinione manentē catholica fides damnat: ſciens nullam tam ſublimem tāquàm præcipuam eſſe facturam, cui Deus ipſe natura ſit. Aduerta Leonis vltima verba, ſciens nullam tam &c. vnde habes eſſe cōtra fidem catholicam dicere, angelos quantumcunque præſtātes creatos, vel etiam creabiles, aut aliquam facturam maiorē, ſi angelis poſſet eſſe ſuperior, ex Dei natura exiſtere. Hoc & Leonis dictum monſtrat, eſſe hæreſim dicere, carnem Chriſti eſſe conuerſam in diuinitatem (quod ait Eutices Abbas: ſecundum Prateolum;) vel aliquid Verbi fuiſſe in carnem conuerſum (qđ ait Appollinaris; ſecundum Prateolum); vel humanitatē Chriſti eſſe æqualem diuinitati (quod ait Arnoldus: ſecūdum Prateolum): vel Chriſti corpus eſſe Deū, omnino propriè dici debere. ant eum aſcendit in cœlum, planè Deum eſſe factum (quę duo aiunt Metamorphiſtæ, ſecundum Prateolum:) vel natura humana in Chriſto eſt perſona Verbi: aut veraciter Deus naturalis, & proprius (quod ait Auguſtinus de Roma, Archiepiſcopus Nazarenus: ſecundum Concil. Baſil. Seſſ. 22.) vel aliā huiuſmodi: omnes enim hæ poſitiones, facturam (Licet Chriſti perſona factura non ſit) eſſe ex natura diuina, aliqualiter dicere videntur: ſi bene conſideres. 3° videre licet; quomodo ex his 3 viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Ecc. contra hær. Gno. Man dã. a Concil. a Papa.

Proſul. ¶ NOTATIO Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 264. 254. 174. 266. 269. 378. 281. 170. 250. Item pro in reſpōſione ad tertium dicto ly Vnde nec propriè anima eſt &c. vide tabulæ magnæ aureæ. D. Thomæ concordantias poſt annexas num. 173.

Quæſtio. LXXVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectiuum principium vniatur corpori vt forma.

CONCL. Neceſſe eſt dicere: quòd intellectus, qui 169 eſt intellectualis operationis principium, ſit humani corporis forma.

¶ PROB. 1 Quia anima intellectiua eſt illud, quo primò intelligimus, (vt 2. 2. de anima): & illud quo primo aliquid operatur, eſt forma eius, cui operatio attribuitur (patet in exemplis): 2 Quia anima intellectiua eſt illud ſecundum quod deſumitur ſpecies humana (cum homo ſpeciem ſecundum illud ſortiatur, quod eſt propriæ operationis, quod eſt intelligere principium.. Vnumquodque enim ſortitur ſpeciem per illud, quod eſt principium operationis ſuæ): Et illud ſecundum quod deſumitur ſpecies rei, eſt propria forma rei.

¶ NOTATIO. In 2. de anima intentum philoſophi fuit (vt ibi patet) concludere demonſtratiuè: quòd anima eſt ſubſtantialis forma corporis phiſici &c ex eo, quòd anima talis eſt illud, quo primo intelligimus: ſicut & fuit ſuum intentum demonſtrare, quòd anima vegetatiua eſt forma ſubſtantialis corporis &c. ex eo, quòd anima talis eſt id, quo primo nutrimur; & ſimiliter demonſtrare, quòd ſenſitiua eſt forma ſubſtantialis corporis &c. ex eo, q; anima talis eſt id, quo primo ſentimus. Et hoc dictum ſit ad expoſitores quoſdam, immo verius in hoc deſtructores, Ariſtotelis quarum commenta varia ſuper dictis ibi a philoſopho recitantur in articulo præſenti. Vide ſupra ar. 2. quantum a ſimili inhonorent Ariſtotelem ij, qui negant ipſum tenuiſſe animam intellectiuam eſſe verè formam corporis humani. ex quo ſecundum veritatem (vt patebit in appendice) eſt forma eſſentialis ipſius. Vide autem ibi ad tertium in fine quæſtionis, & in appendice illa ſubiuncta.

1^m^ de Phi. *Separatus, actus*. ℞. Secundum operationem ſuam intellectiuam. non, quantum ad eſſentiam ſuam. §. Tunc &c. Nam ſtant ſimul hæc duo: q; intellectus realiter non ſit ſeparatus nunc; ſed ſit realiter actus corporis; & quòd in exercendo intelligere ſuum non vtatur corporeo organo (hoc eſt eſſe ſecundum operationem ſuam ſeparatum & nullius corporis actum.) ſic intelligitur philoſophus in 2. phyſic. text. 26. quando formam ſupremam à phyſico pertractatam (Hæc eſt anima intellectiua.) partim eſſe in materia dicit, partim extra.

2^m^ de conſequentia prima. *Determinatā.* ℞. quantum ad eſſe ſuum: non, quantum ad operari. §. Tunc &c. Nam tunc ſolum non eſſet cognoſcitiuus omnium ſi haberet determinatam naturam quantum ad operari, ideſt vteretur organo corporeo in operatione ſua, aut eſſet corpus. Vide ſupra quæſtio. 75. art. 2.

3^m^ de maiori. *Actus*. Reſp. Secundum operationem ſuā; non, ſecundum eſſentiam ſuam tantum. §. Tunc &c. Nam corpus recipit animam intellectiuam ſecundum eſſentiam eius, non ſecundum operationem; inquātum realiter eſt corporis forma intellectiuum principium, ſed non vtitur organo corporeo ad intelligere. Vide ad 1^m^.

4^m^ de minori vltima. *Abſtractior.* ℞. radicaliter: non ſemper formaliter. § Tunc &c. Nam tota abſtractio potentiæ intellectiuę, ideſt quòd non vtatur organo in ſua operatione, eſt radicaliter ab anima, ex eo, quòd anima non eſt totaliter immerſa in materia, vel ab ea comprehenſa propter ſuam perfectionem, ideſt, ex eo, quòd anima humana eſt omnium formarum perfectiſſima. Non inconuenit ergo, q; potentia intellectiua ſit formaliter abſtractior in opere proprio, quàm anima intellectiua. quoniā illa formalitas abſtractionis, cum ſit radicaliter ab anima, dicit maiorem dignitatem animæ quàm ipſius potentiæ. Sicut proportionaliter non inconuenit: q; diſcipuli Chriſti maiora miracula quàm Chriſtus faciant Ioan. 14. quia hoc in maiorem excellentiam Chriſti redundabat, vt qui eſſet cauſa principalis miraculorum maiorum per diſcipulos factorum.

5^m^ de maiori. *Corpori.* ℞. mendicando eſſe à corpore; non, communicando eſſe ſuum corpori. §. Tunc &c. Nam anima humana vnitur corpori ad communicandum eſſe ſuum corpori, non ad mendicandū eſſe a corpore: vt habes ex litera.

6^m^ vltimum de maiori. *Ineſt.* ℞. vel actu: vel inclinatione naturali. §. Tunc &c. Nam anima ſemper vnita manet, vel actualiter.

vel

vel aptitudinaliter corpori humano: cum eſſe tali materię vnibile ſit quoddam eſſentiale animæ. Aut ergo aptitudine ſaltem vnitur tali materię, aut non eſt anima: ſed ſemper eſt anima, & quando actu ſeparata eſt: ergo etiam tunc actu ſeparata vnitur aptitudinaliter humano corpori.

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. cōtra hær. Petr. Ioan & Auer. dā. à Papa.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes Petri Ioannis (Prat. Petrus Ioannis), dicentis: Anima rationalis, inquantum rationalis, nō eſt forma corporis humani. Item Auerrois (Direct. inquiſit. 2. p. q. 4.) dicentis, ex anima intellectiua & corpore non conſtituitur vnum tertium, niſi ſicut ex motore cœli & cœlo. Hinc enim neceſſariò ſequitur: quod anima intellectiua non ſit informās corpus. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, quòd iure damnatæ ſunt à Papa

2 Clemente quinto in Cōcilio Viennenſi, ſic: Doctrinam omnem, ſeu poſitionem, temerè aſſerentem, aut vertentem in dubium, quod ſubſtantia animæ rōnalis ſeu intellectualis vere, ac pfectè humani corporis non ſit forma, velut erroneam, ac veritati catholicæ fidei inimicam, hoc ſacro approbante concilio reprobamus. Definientes, vt cunctis nota ſit fidei ſynceræ veritas, ac præcludatur vniuerſis erroribus aditus nè ſubintrent: quòd quiſquis deinceps aſſerere, defendere, ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quòd anima rationalis ſeu intellectiua, nō ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, tanquàm hæreticus ſit cenſendus. Hęc in Clem. de ſumma tri. & fid. cath. cap. vnico. Intellige Clementem loqui formaliter: quoniam, ſi philoſophorum verba formaliter ſumenda ſunt, multò magis vtique ſacrorum Conciliorum dogmata formaliter intelligere quiſque tenetur, & hoc pro vniuerſali regula tenendum eſt. Hoc autem eo verius eſt in propoſito, quanto explicatius Papam locutum videmus, & vere, (inquit) & perfecte, & per ſe, & eſſentialiter, eſt humani corporis forma anima rōnalis ſeu intellectiua. Quis, niſi hæreticus, dicat, tot, tantiſque grauiſſimis verbis, hic non importari ſermo formalis? Animam ergo rationalem, inquantum rationalem, eſſe formam veram non æquiuocam corporis humani definiuit hic Summus Pontifex. Accedit ad hæc: quod Petrus Ioannis ſuſcitauit prædictam hæreſim tempore Clementis quinti (vide Prateolum vbi ſupra): & conſequēter, cum Petrus formaliter de anima rationali (vt patet) loqueretur, Pontifex contra Petrum concilio accito de neceſſitate formaliter locutus eſt. Cæterum, ſine his additis ad maiorem rei huius expreſſionem, ſufficeret pro veritate locutionis formalis demonſtranda vniuerſalis regula: quæ ex comparatione philoſophorum ad ſacra concilia ſuperius data eſt.

Formaliter loquū tur Cōcil.

3 3° vides. quomodo ex his vicissim firmetur concluſio.

Pro ſtud.

¶ NOTATIO Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine. 366. 410. 371. 391. 363. 380. 113. 414. 363. 382. 376. 370. 382. 367. 368. 353. 262. 361. 355.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum intellectiuum principium multiplicetur ſecundum multiplicationem corporum.

370 CONCL. Intellectum eſſe vnum omnium hominum eſt omnino impoſſibile.

¶ *Corollarium.* Ergo per hoc vult habere, quòd multiplicetur ſecundum multiplicationem corporum.

¶ PROB. Quia impoſſibile omnino eſt, plurium numero diuerſorum eſſe vnam formam (ſicut impoſſibile eſt, quod illorum ſit vnum eſſe): Et intellectus eſt pars, ſeu potentia, animæ (3. de anima) quæ hominis eſt forma.

1^m de maiori. *Immaterialis.* Reſp. materia ex qua, & in qua, ſimul; nō, materia ex qua tantum. § Tunc &c. Nam anima eſt quidem immaterialis materia ex qua, quia ſcilicet non componitur ex materia. q. 75. ar. 5. Sed non eſt immaterialis materia in qua, inquantum. recipitur in corpore.

2^m consequentia. *Si ergo ſecundum &c.* ℞ Niſi eſſe conueniret per ſe primo animæ intellectiuæ, & non compoſito. § Tunc &c. Nam multiplicatio corporum non eſt cauſa per ſe primo multiplicationis animarum, vt arguens vult: licet ſecundum illorum multitudinem animarum multiplicatio fiat. Solutionem aliam ad argumentum habes ex ar. 1. ad ſextum: quòd ſcilicet nunquàm remouetur aptitudo animæ ad corpus poſt ſeparationem. Adeò quòd dicamus nunquàm remoueri cauſam multiplicationis animarum, etiam remotis corporibus quibus vniebantur: quoniam cauſa per ſe primo multiplicationis animarum eſt naturalis illarum inclinatio ad corpora diuerſa ſingillatim vnienda.

Cauſa multiplicationis aiarū.

3^m de concluſione. *Indiuidualiter.* ℞. immaterialiter; non, indiuidualiter materialiter. § Tunc &c. eſſet enim contra rationem intelligendi vniuerſalia, ſi ſpecies intelligibiles reciperentur indiuidualiter materialiter: non autem ſi recipiantur indiuidualiter immaterialiter.

4^m de conſequentia prima. *Aliud & aliud.* Reſp. Secundū ſuam ſimilitudinem: non, ſecundum ſeipſum. § Tunc &c. Vna enim eademque res numero intelligitur à diuerſis intellectibus ſecundum diuerſas numero illius rei ſimilitudines informatis. Sequeretur autem argumentum, vel ſaltē apparentiam maiorem haberet: ſi res, quæ intelligitur, puta lapis, eſſet in intellectu ſecundum ſeipſum.

5^m de antecedente. *Generat.* ℞. per modū agentis naturalis: non, per modum principii, quo aliquis dirigitur in docendo. § Tunc &c. Secundo namque modo tantum generat ſcientia magiſtri ſcientiam in diſcipulo. q. 117. ar. 1. & ideo nullum inconueniens, vel falſum, ſequitur.

6^m de maiori. *Plures.* ℞. Specie; non, numero tantū. § Tunc &c. vt patet.

¶ NOTATIO. Auguſtinus ad hoc ſignificandum non dicit, ſi plures dixerim: ſed ſi plures tantum dixerim. Quæ ſunt namque numero plura, & vnum ſpecie, dicuntur plura quidē: ſed non plura tantum: quæ autem vtroque modo ſunt plura, dicuntur plura tantum: ſicut patet de angelis: Dicuntur enim plures tantum; quia etiam ſpecie multiplicantur, quēcunque numero multiplicantur.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas phantaſticam hæreſim Auerrois (Direct. inquiſ. 2. p. q. 4.) opinantis: Intellectum eſſe vnū numero in omnibus hominibus. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc iuſtiſſimè dānari ab Euangelio Luc. 16. Factum eſt vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ, Mortuus eſt autem & diues & ſepultus eſt in inferno. Datam ſiquidem poſitionem ab Auerroe hæc verba neceſſariò deſtruunt: dum animas intellectiuas (alioquin nō diſcurreret Abrahā & diues allegādo rōnes & reprobando, vt ibi patet) Abrahæ ac Lazari ponunt ſaluatas, diuitis verò animam damnatam. Aut enim diues cum illis eſſet ſaluatus in anima: aut illi cum iſto eſſent damnati: quoniam, ſecundum Auerroim, vna eſt omnium hominum anima intellectiua, quam ipſe vocat intellectū. Item à Iob. 19. quem Saluatorem meum viſurus ſum ego ipſe, & non alius. Si Iob & non alius pro Iob, viſurus eſt Saluatorem in anima propria intellectiua etiam ab eo pro meritis remunerandus: ergo & Petrus, non alius pro Petro, viſurus &c. ergo & Paulus, non alius pro Paulo, viſurus &c. & ſic de ſingulis: quoniam Iob ibi loquitur in perſona omniū, vt patet. Quæ ſi vera ſunt, vt ſunt procul dubio per illa verba omnino deſtruitur prædicta inſania. Alioquin ſi hominis anima intellectiua eſſet vna omniū: & ſic Iob vidente Saluatorem alius pro Iob, & alius pro iſto alio, videret, immo & omnes ſimul ſine diſcretione numerali reali animarum viderent, ſed tamen vnus pro alio diſcretione illa Chimerica intercedente videret. Iſto autem contra ſcripturam illam ſacram dato, tolleretur quoque diuerſitas præmiorum eſſentialium, atque pœnarum, in anima intellectiua principaliter conſiſtentiū. Itē à Leone Papa decimo in Lateranenſi Cōcilio Seſſ. 8. ſic.

Vtil. p S. Ecc. cōtra hæreſim. Auer. d. à ſcrip. Papa, Concil.

Cum diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quòd mortalis ſit, aut vnica in cunctis hominibus; & aliqui temerè philoſophantes, ſecundum ſaltem philoſophiam verum eſſe, aſſeuerent: ſacro approbante concilio damnamus & reprobamus omnes aſſerētes animam intellectiuam mortalem eſſe, aut vnicam in cunctis hominibus; & hæc in dubium vertentes. cum illa immortalis exiſtat, & pro corporum, quibus infunditur, multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda. Quod manifeſtè conſtat ex Euāgelio, cum dominus a. t. Animam &c. Vide q. 75. ar. 2. & infra. Cumque verum vero minimè cōtradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam omnino falſam eſſe definimus: & vt aliter dogmatizare non liceat diſtrictius inhibemus: omneſque huiuſmodi erroneis aſſertionibus inhærentes, tanquàm hæreticos vitandos & puniendos fore decernimus. Inſuper omnibus & ſingulis philoſophis in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publicè legentibus, diſtrictè præcipimus; vt cum philoſophorum principia, aut concluſiones, in quibus à recta fide deuiare noſcuntur auditoribus ſuis legerint ſeu explicauerint (quale hoc de immortalitate animę aut vnitate.

Cone. contra Auerroiſtas, ac ſimiles temerè philoſophantes

Lectores publici attendant.

vultate, & mundi æternitate, ac alia huiuſmodi) teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam facere & perſuadendo pro poſſe dicere: ac omni ſtudio huiuſmodi philoſophorum argumenta, cum omnia ſolubilia exiſtant, pro viribus excludere, atque reſoluere, & infra. Vnde infectas philoſophiæ, & Poëſis radices purgare, & ſanare valeant. Et infra. Hos canones per Ordinarios locorum, & rectores in vniuerſitatibus, ſingulis annis in principio ſtudij, in virtute ſanctæ obedientiæ publicari mandamus Hæc ibi. Nõ ergo philoſophia, ſed infecta philoſophia, dicit aliquid contra fidem: & dicentes, contrarium ſaltem ſm philoſophiam eſſe verum, ſunt ſecundum Concilium temerè philoſophantes. 3° vides: quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio. (3)

Margin: …ent a … ficta … quæſit. — *Pro ſtudio ver.*

¶ NOT. Articulo iſti deſeruit in ord. art. 363. 368. 365. 406. 366. 369. 264. 266. 283. 576. 425. 81. 79. 416. 414.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum præter animam intellectiuam ſint in homine alia anima per eſſentiam differentes.

371 CONCL. 1ª. Omnino impoſſibile eſt: plures animas per eſſentiam differentes in vno corpore eſſe.

¶ PROB.[1] Quia ſi animal haberet plures animas per eſſentiam differentes, tunc animal non eſſet ſimpliciter vnũ:[2] Quia ſi &c. tunc animal non prædicaretur per ſe de homine, alijsq; ſuis ſpeciebus: nec in diffinitione earum poneretur, nec ſpecies ipſæ eſſent vere id, quod eſt animal:[3] Quia ſi &c. tunc vna operatio animæ quantumcunque intenſa non impediret aliam.

¶ CONCL. 2ª. Eadem numero eſt anima in homine ſenſitiua, nutritiua, intellectiua.

¶ PROB. Quia anima intellectiua continet virtute, quicquid habet anima ſenſitiua brutorum: nutritiuaq; plantarũ: & conſequẽter animarum iſtarum eſſentiæ ſuperfluerent, ſi adeſſent vbi eſt eſſentia intellectiuæ.

¶ NOTATIO. Sicut vnum ſcutum continet plurimos denarios & aliquid plus, quia eſt nobilius metallũ, licet ſit ſimplex: ita anima intellectiua continet quicquid habent aliæ animæ, & quidem nobiliori modo

1m de maiori. *Vnius ſubſtantia.* ℞. Ita quòd illa ſubſtantia ex eodem habeat, q̃ ſit corruptibilis, & incorruptibilis: non, ita q̃ ex diuerſis habeat vtrunque. §. Tunc &c. Nam ſenſitiua non habet incorruptibilitatem ex eo, quòd eſt ſenſitiua, ſed ex eo quòd eſt intellectiua.

2m de maiori. *Corruptibile & incorruptibile.* ℞. Secũdum ſuppoſita: non, ſecundum formas. §. Tunc &c. Nam ſuppoſitum hominis eſt corruptibile: licet forma eius incorruptibilis: & conſequenter homo eſt eiuſdem generis cum alijs animalibus.

3m de minori. *Si eſſet &c.* ℞. vel ſi abiecta priori ſenſitiua, non aduenitet intellectiua, ſimilis exiſtens virtute ſenſitiua. §. Tunc &c. Nam hoc ſecũdum conceditur.

4m de maiori. *Sumitur.* Reſpõ. Secundum diuerſas intentiones logicas: non, ſecundum diuerſitatem naturalem rerum. §. Tunc &c. Ratio enim vnam, & eandem rem ſecundum diuerſos modos apprehendere poteſt: vt res eadem realiter exiſtens vno modo habeat rationem generis, ſeu materiæ; alio modo habeat rationem differentiæ ſeu formæ. Sic ergo vna tantum realiter in homine eſt anima: licet ſecundum diuerſas conſiderationes, & generis, atque materiæ, & differentiæ atque formæ rationem ſubeat.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Iacobi Syrorumq; aliorum (vt refert liber de eccleſiaſticis dogmatibus) dicentium; Duas animas eſſe in homine vno, vnam animalem, qua animatur corpus & immixta eſt ſanguini & alteram ſpiritualem, quæ rationi miniſtret. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc damnatam meritò ab ijſdem Eccleſiæ dogmatibus tanquàm dogma ſibiipſis contrarium. Nam ibidem cap. 15 (eſt tomo terno inter opera Auguſtini) ſic ſtatuitur; neque duas animas eſſe dicimus in vno homine, vnam animalem alteramq; ſpiritualem: ſed dicimus vnam & eandem eſſe animam in homine, quæ & corpus ſua ſocietate viuificat, & ſemetipſam ſua ratione diſponit. Item a Concilio Conſtantinopolitano octauo actione decima canon. 11. ſic: Apparet, quoſdam id temporis in tantum impietatis veniſſe, vt hominem duas animas habere impudenter (2)

Margin: Vtil. p S. Ecc. cõtra hæres. S… quẽdam … Concil.

dogmatizent. Talis igitur impietatis inuentores, & ſimilia ſapientes, Cum vetus & nouum teſtamentum omneſq; Eccleſiæ patres vnam animam rationalem habere hominem aſſeuerent, ſancta & vniuerſalis ſynodus anathematizat. Hæc ibi. 3° videre licet: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

¶ NOTATIO. Iſti articulo deſeruit articulus in ordine. 516. 215. 872. 369. 262. 426. 372. 18. 581. 51. 367. item pro in corpore dicto ly ponamus animam corpori vniri, vt formam omnino impoſſibile videtur plures animas &c. vide tabulæ magnæ aureæ Diui Thomæ concordantias poſt annexas num. 610. Item pro in ad ſecundum ly formæ non collocanẽ in genere &c. vide ibi nume 633. Item pro in ad quartum dicto ly logicas quæ conſequuntur modum intelligendi diuerſitatem in rebus &c. vide ibi nu. 211. *Pro ſtudio ver. corr.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in homine ſit alia forma præter animam intellectiuam.

CONCLVSIO. Nulla alia forma ſubſtãtialis eſt in homine, niſi ſola anima intellectiua. 372

¶ PROB. Quia ſi præter animam intellectiuam alia forma ſubſtantialis in homine eſſet; tunc (cum per illam aliam, ſubiectum, ideſt corpus, eſſet ens actu) ſequeretur & quòd anima non daret homini eſſe ſimpliciter, & conſequenter quod non eſſet forma ſubſtãtialis humani corporis, & quòd per aduentum animæ non eſſet generatio ſimpliciter, ſed ſolum ſm quid, & hæc omnia ſunt manifeſtè falſa.

¶ NOTATIO. Et falſa ſunt, & hæreticalia, (vt ſupra art. 1. ex Papa Clemente): quæ ſequuntur. Vnde ſi neceſſ. ad poſitionem illam contrariam ſequuntur: poſitio illa (ſcilicet præter animam intellectiuam eſt alia forma ſubſtantialis in homine) eſt hæretica: & qui præſumptuosè eam teneret, eſſet tanquàm hæreticus habendus (regula re ſecundum Clementinam ſupra.) *Caueant hæretici.*

1m de Philoſopho. *Potentia.* ℞. non excludente animam ipſam: non autem, excludente. §. Tunc nihil &c. Anima enim dat corpori quicquid corpus ipſum habet: & tamen ibi ſaluatur potentia, vt in litera.

2m de minori vlt. *Corpus.* ℞. affectum iam in actu ab eadem anima, à qua per potentiam motiuam poſtea mouetur, non, effectũ in actu a quauis alia forma. §. Tunc &c. vt patet.

3m de conſequentia. *Inhæreret.* ℞. dando ei ſolum primum gradum perfectionis: non, dando ei primum cum alijs. §. Tũc &c. Nam anima intellectiua dat materiæ primæ omnes perfectionis gradus: & ideo eſt ei immediata, & perfectiſſima.

4m de concluſione. *Remaneant.* ℞. virtute: non, actu. §. Tunc nihil &c. Non enim elementa remanentia ſic, ſunt formæ ſubſtantiales: ſed ſunt formæ accidentales, ideſt, qualitates elementorum continentes virtutem formarum ſubſtantialium elementorum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem reijcias errorem Platonis: qui (vt aiunt) animam intellectiuam poſuit vniri tantum corpori vt motor mobili: & conſequenter vltra animam ipſam in homine aliam ſubſtantialem formã. Cum Platone ſenſiſſe videntur idem Auerroes, & Petrus Ioannis recitati ſupra artic. 1. Nam ſi anima rationalis non eſt, ſecundum illum Petrum, forma corporis: dicet conſequenter Petrus, quòd vltra animam datur forma ſubſtantialis aliqua in homine per quam formam corpus humanum habeat eſſe ſubſtantiale. De Auerroe patet. 2° habes: quomodo per rationem, horum omnium errorem prædictum oſtendas meritò eſſe damnatum a Papa Clemente Quinto in Concilio Viẽnenſi vt deducitur in probatione concluſionis huius articuli, & proxima notatione ſupra. Verba Clementis habes in quæſtionis huius articulo primo. Ex his huc applicatis concludes vnam veriſſimam regulam: quæ eſt hæc. Quando damnatur vna hæreſis, & ſtabilitur alia qua veritas catholica, ab Eccleſia ſancta; tunc eodem tenore intelliguntur damnari quæcunque neceſſariò ſequuntur ad illam hæreſim, & quæcunque neceſſariò repugnant illi veritati catholicæ. Alioquin oporteret quotidiè congregare noua Concilia propter poſitiones verbis differentes ab ijs, quæ olim damnatæ ſunt: & conciliorum non eſſet

Margin: 1 Vtil. p S. Ecc. cõtra err. Pla. Auer Io. damn. a Concil. — 2 — *Regula vniuerſalis.*

eſſet finis. Verbi gratia. Damnauit Clemens expreſsè hanc pro hæreſi, ſcilicet anima rationalis, vt rationalis non eſt verè ſubſtantialis forma corporis humani: ſtabiliuit & hãc pro veritate catholica, ſ. anima rationalis eſt verè perfectè, per ſe, eſſentialiter forma corporis humani: ergo damnaſſe conuincitur & hanc, ſ. in homine præter animam intellectiuam eſt alia forma ſubſtantialis, ſtante deductione iam ſuperius facta, q. ſ. poſita alia forma ſubſtantiali in homine tunc anima rationalis non erit forma ſubſtantialis humani corporis. Secus autem ſi hæc poſitio de alia forma ſubſtantiali in homine; poſſet ſtare cum veritate determinata à Clemente. Regulam præmiſſam ſuadet rõ oſtenſiua (vt patet conſideranti) 3° vides. quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum anima intellectiua conuenienter tali corpori vniatur.

373 CONCL. Oportuit corpus, cui vnitur anima intellectiua, eſſe corpus mixtum inter omnia alia magis reductum ad æqualitatem complexionis.

¶ PROBAT. Quia corpus, cui vnitur aĩa intellectiua, debet eſſe aptum ad hoc, vt anima per illud colligat notitiam ex rebus ſenſibilibus per viam ſenſus, ac vt correſpondeat virtuti ſenſitiuæ completiſſimè, & tale eſt corpus mixtum, magis inter omnia alia reductum ad æqualitatem complexionis, id eſt magis inter illa bonitatem tactus habens (nam ſuper tactum omnes alij ſenſus fundantur; ideoq; bona complexio ſenſitiui iudicatur ex tactu.)

1^m de maiori. *Proportionata.* ℞ quantum ad conditionem propter quam eligitur ad hoc, vt ſit conueniens formæ; non, quantum ad conditionem, quæ ex materiæ neceſſitate conſequitur ad primam illam conditionem electionis. §. Tunc &c. Noſtrum enim corpus eſt intellectiuæ animæ proportionatum, quantum ad conditionem electionis præmiſſæ; licet non quantum ad conditionem ex neceſſitate materiæ conſequentem.

2^m de maiori. *Immaterialis.* ℞ & maximam virtutẽ ſenſitiuam requirens in corpore ſibi vniendo. §. Tunc &c. Quia hoc vltimũ facit ad propoſitum præſens, non primum. i. eſſe immateriale. Nõ. n. reqrit maximã immaterialitatẽ in corpore, cui vniri debet: ſed maximam vim ſẽſitiuã: & cõſeqnẽter corp⁹ æqualiter. i. optimè cõplexionatũ.

3^m de maiori. *Diuerſa ſpecies.* ℞. ſed ſibi diuerſæ diſpoſitiones. §. Quanto magis fuerit perfecta in virtute forma illa. §. Tunc &c. Nõ. n. partes corporis ſunt ſ. ecies: ſed diuerſæ diſpõnes, ſeu diuerſa organa, ſiue inſtrũ. ad diuerſa operandum ſecundum quòd animæ conueniet.

4^m de maiori. *Perfectus.* ℞. perfectione coaptata requiſitioni formæ: non, perfectione quacunque alia. §. Tunc &c. Corpus. n. humanum ſic denudatum, gaudet illa perfectione quæ requiritur ab anima intellectiua, vt habes ex litera; & ſi eſſet veſtitum armatum (vt obijcitur), non eſſet tali perfectione perfectum.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas, rectè aſſignatum fuiſſe animæ corpus phyſicum, organicum, æqualiter complexionatum, a philoſopho 2. de aĩa text. 4. 5. 2° — *Vtil pro philoſoph.*

2 habes: qũo p rõnem hanc definitionẽ intelligas, maximè ſi cõiunxeris dicta in tota iſta qõne atq; p rõnẽ defendas cõtra aliquos in hoc temere philoſophãtes parumq; honori Ariſtotelis

3 conſulentes. Vide q. 75. ar. 2. 3^m. Cum appendice 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit art. in ord. 249. 368. 278. 281. 335. 364. 455. 457. 378. 36. 353. — *Pro ſtud.*

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum anima intellectiua vniatur corpori mediantibus diſpoſitionibus accidentalibus.

374 CONCL. Impoſſibile eſt; q aliqua diſpoſitio accidentalis cadat media inter corpus & animam; inter quamcunque formam ſubſtantialem, & materiam ſuam.

¶ PROB. Quia impoſſibile eſt materiam prius eſſe calidã, quantam, vel huiuſmodi, quàm eſſe in actu (cum eſſe ſit primus actus inter omnes alios); & eſſe in actu eſt per formam ſubſtantialem immediatè.

1^m de maiori. *Diſpoſita.* Reſpon. diſpoſitionibus a forma ipſa ſubſtantiali effectis: non, diſpoſitionibus aliunde originatis. §. Tunc &c. ſic enim anima prius eſt in corpore, quàm cauſet iſtum effectum ibi. ſ. diſpoſitiones ſicut cauſa omnis eſt prior ſuo effectu: ſed eſt ibi ſecundum gradum iſtum perfectionis, ſcilicet eſſe, & ſic deinceps eſt ibi ſecundum alium gradum: & poſt ſecundum alium; vſquequo venias ad vltimum. Vide literam, & bene conſidera. Vide ſupra artic. 3. & 4. toto artic. maximè ad primum, & tertium.

2^m de maiori. *Diuerſas.* ℞. diuerſitate, quam ipſæmet formæ fecerunt: non, diuerſitate aliunde facta. §. Tunc &c patet: Non igitur præexiſtũt in materia dimenſiones tanquàm media ad formam; ſed tãquàm ſequentia formam, vt poſtè effectus formæ.

3^m de maiori. *Applicatur.* Reſpon. vt motor tantum; non, vt forma. §. Tunc nihil contra. Nam ſpirituale applicatur, vt forma per ſuum eſſe ipſi corporali. Poſt tamen per potentiam mouet iam informatum corpus.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas, Clementinam de ſumm. trinit. & fide cath. c. vnico. rectè virtualiter determinaſſe: quòd anima intellectiua vnitur corpori immediatè non autem mediantibus diſpoſitionibus accidentalibus. Virtualiter, dixi: quia hoc in eo continetur implicitè, quod ibi expreſſe Papa docet. Docet enim aperte ibi eſſe de fide tenendum, quòd anima intellectiua eſt ſubſtantialis verè perfectè, per ſe, eſſentialiter, forma corporis: virtualiter ergo docet illud, ſine quo prædicta veritas catholica ſtare non poteſt. Hæc conſequentia adeò clara eſt: vt nulla probatione indigeat. Vide regulam, vt in articulo ſequenti. Cum igitur anima intellectiua non poſſit eſſe forma ſubſtantialis per ſe corporis, ſi intercedant aliquæ diſpoſitiones mediæ accidentales: vt in probatione concluſionis manifeſtè demonſtratur: patet, quòd Clemens docendo expreſſe animam eſſe ſubſtantialem formam corporis, docuit virtualiter ſeu implicitè, animam vniri immediatè corpori, non mediantibus diſpoſitionibus accidentalibus 2° habes: quomodo per rationem intelligas illud dictum implicitum Clementis, illud defendas, & ab incidẽdo in eius excommunicationem caueas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur concluſio. — 1 *Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſuendãq; Clementinã.* 2 3

¶ NOTATIO. Articulo præſenti ſuffragatur articulus in ordine 368. 372. 371. 369. 373. item pro in corpore dicto ly impoſſibile eſt, quòd aliqua diſpoſitio accidentalis cadat media inter quamcunque formam & materiam &c. vide tabulæ magnæ veræ aureæ Sancti Doctoris concordantias poſt annexas num. 542. item quòd ly impoſſibile eſt, quòd quæcunque diſpoſitiones accidentales præexiſtant in materia, &c. vide ibi num. 179. — *Pro ſtudio veritate cõtuẽdo.*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum anima vniatur corpori animalis, aliquo corpore mediante.

CONCLVSIO Impoſſibile eſt, q anima vniatur corpori animalis, aliquo corpore mediante. 375

¶ PROB. Quia anima per ſe p'am immediatè facit rẽ eſſe in actu (cum ſecundum ſeipſam ſit actus materiæ) & ſic dicitur aliquid vnum, quomodo & ens.

¶ *Corollarium.* vnitur ergo per ſeipſam immediate forma ſubſtãtialis materiæ; ſicut & per ſeipſam immediate eſt actus eius. Non ergo eſt aliquid aliud vniens formam cum materia; niſi agens, quod per tranſmutationem facit materiam diſponi ad actum, vel eſſe in actu.

1^m de maiori. *Anima.* Reſpon. vt motor: non, vt forma. §. Tunc nihil contra. Concluſio enim loquitur in alio ſenſu de anima, quàm Auguſtinus hic faciat.

2^m de maiori. *Medium inter ea.* Reſpon. vel id; quo ſubtracto tollitur diſpoſitio, p quam corpus eſt diſpoſitum ad talem vnionem. §. Tunc &c. 2^m enim tantum verum eſt in propoſito. Nam ſubtracto ſpiritu deficit &c. vt in litera.

3^m de maiori. *Diſtantia.* Reſpon. quatenus diſtantia: non, quatenus non diſtantia

diſtantia.§.Tunc &c.Anima enim intellectiua non vnitur corpori quatenus diſtans ab eo, quia ſic vtrunque ipſorum haberet eſſe ſeparatum;ſed vnitur corpori quatenus non eſt diſtans ab eo,immo quatenus habet vnum ſimpliciter eſſe cum eo à ſeipſa ei communicatum.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas,
1 Clementinam de ſumm.trinit.& fid. cath.c.vnico.meritò virtualiter determinaſſe:quòd anima intellectiua vnitur corpori immediatè non mediante aliquo corpore. Dixi,virtualiter:quia hoc in eo,quod inibi Pontifex Romanus docet,continetur implicitè. Docet enim ibi expreſsè eſſe de fide tenendum;quòd anima intellectiua eſt forma ſubſtantialis per ſe corporis humani perfectè,& eſſentialiter:& per conſequens docet virtualiter(vt patet)illud,ſine quo talis veritas catholica ſtare non poteſt. Vide regulam vniuerſalem poſitam in appendice ſupra ar. 4.quam,ſi bene ea vſus fueris,in talibus negocijs multum iuuabeis.Cum igitur anima intellectiua eſſe non poſſit forma ſubſtantialis per ſe corporis, ſi mediante alio corpore corpori humano vniatur:vt in probatione concluſionis clarè demonſtratur:patet,quòd Clemens docendo expreſſè, animam intellectiuam eſſe formam per ſe ſubſtantialem corporis humani,docuit per hoc etiam implicitè, quòd anima intellectiua vnitur corpori humano non mediante aliquo corpore ſed immediatè
2 per ſeipſam. 2° habes;quomodo per rationem intelligas dictũ illud implicitum Clementis, illud defendas, & à cadendo in
3 eius cenſuram caueas. 3° vides;quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. ꝑ S. Ecc. ad in tell. tuendaq; Clementinã.

¶NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur in ordine articulus 455.342.74.369.371.374.355. Item pro in corpore dicto ly ſi vero impoſſibile eſt,quòd vniatur ei mediãte aliquo corpore:vide tabulæ magnæ verè aureæ Sancti Doct. concordãtias poſt annexas nu.342.

Pro ſtudio varietate ornando.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum anima ſit tota in qualibet parte corporis.

176 CONCL. Oportet animam eſſe totam in toto corpore, & in qualibet parte eius.

¶PROB. Quia anima eſt forma ſubſtantialis corporis,nõ accidentalis:& forma ſubſtantialis non ſolum eſt actus totius, ſed etiam cuiuslibet partis(vt de partibus æquiuocè dictis poſt animæ receſſum habes teſtimonium)

1m de Philoſopho. *Animam.* ℞. vt eſt motrix; non,vt forma.§.Tunc &c. Concluſio enim loquitur de anima.vt forma,eſſentialiter;in quo ſenſu philoſophus non loquitur hic.

2m de maiori. *Totum.* ℞.vel vt proportionati primi, vel vt proportionati ſecundũ analogiam ad totum.§.Tũc &c. In parte enim qualibet eſt anima, ſecundum quòd illa pars habet ordinem proportionatum ad totum:in corpore autem toto vt eſt in ſe proportionatum primum animæ.i.vt primum perfectibile ab anima. Vide in fine corporis articuli.

3m de conſequentia. *Parte corporis.* ℞.tanquàm in ſuo primo perfectibili.non aliter.§ Tunc &c. Nam anima non eſt in parte corporis, ſicut in primo ſuo perfectibili. Vide ad 1m.

4m de conſequentia. *Tota.* ℞. totalitate virtutis:non, totalitate eſſentiæ.§.Tunc &c. Nam licet totalitate eſſentiæ anima ſit tota in qualibet parte corporis: tamen totalitate virtutis non eſt in omni parte.

5m de antecedente. *Tota.* ℞. totalitate virtutis; non, eſſentiæ §. Tunc &c. Nam principalitas potentiarum attenditur ſecundum diuerſas potentias animæ, non ſecundum eſſentiam animæ:i.non ſecundum hoc, quòd eſſentia animæ ſit in vna parte corporis, & non in alia;ſed ſecundum quòd anima ſecundum virtutem vnam puta viſiuam eſt in vna parte ſ.oculo, ſecundum quam virtutem non eſt in alia parte puta aure. Anima autem eſt tota in omni parte corporis totalitate eſſentiæ,non totalitate virtutis.Argumentum ergo eſt fallacia ſecundum non cauſam, vt cauſam:quoniam putat, quòd principalitas potentiarum attendatur ſecundum vnum,& attenditur non ſecundum illud ſed ſecundum aliud.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, Clementinam,de ſumm trinit.& fid.cath. rectè virtualiter definiſſe;quòd anima intellectiua eſt tota in toto, & tota in qualibet parte. Dixi, Virtualiter:quia illud in illo,quòd inibi expreſſè definit,continetur implicitè. Docet nãque expreſsè ibi, quòd anima intellectiua eſt ſubſtantialis per ſe,perfectè verè, eſſentialiter forma corporis humani:& ex conſequenti (vt patet) docet implicitè omne illud,ſine quo talis veritas catholica conſiſtere non poteſt. Vide regulam vniuerſalem ,vt in artic.7. Cum igitur anima intellectiua non poſſit eſſe forma eſſentialis per ſe corporis,niſi ſit tota in toto, & tota in qualibet parte; vt in probatione cõcluſionis apertè demonſtratur: patet, quòd Papa docendo animam intellectiuam eſſe eſſentialiter verè per ſe & perfectè formam corporis humani:per hoc etiam implicitè docuit,ipſam animam eſſe totam in toto, & totam in qualibet parte. 2° habes quomodo per rationem dictum illud Clementis implicitum(.ſ.anima eſt tota in toto &c.) rectè intelligas,intellectumque defendas,& ab eius cenſura caueas. 3° vides:quomodo ex his viciſſim firmetur articuli concluſio.

Vtil. ꝑ S. Eccl. ad Intell. tuendãq; Clementinã.

2
3

¶NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur in ordine articulus 40.508.177.369 381 8;4.371.377.84.

Quæſtio. LXXVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum eſſentia animæ ſit eius potentia.

CONCLVSIO. Impoſſibile eſt:quòd eſſentia animæ ſit eius potentia. 177

¶PROB.1 Quia operatio animæ non eſt in genere ſubſtãtiæ,in quo genere eſt eſſentia animæ:& ad idem genus referuntur:i in eodem genere ſunt, neceſſariò potentia; atque actus. 2 Quia ſi eſſentia animæ eſſet immediatum operationis principium (.i.in potẽtia.) habens animam actu,haberet ſemper in actu opera vitæ quod eſt falſum.

1m ex Auguſtino. *Mens, notitia, amor.* Reſpõ.[a] in quantum referuntur ad animam vt cognitam, & amatam: non, inquantum potentia vel operatio.§.Tunc &c.vt patet.

Item ex eodem. *Sunt.* Reſp.[b] per modũ,quo totum poteſtatiuum prædicatur de ſuis partibus:non,identicè realiter.§. Tunc &c.Sic enim exponitur. Memoria,intellectus , voluntas,ſunt vna eſſentia animæ, ideſt ſunt partes poteſtatiuæ eſſentiæ animæ intellectiuæ , inquantum intellectiua ,non autem exponitur , memoria &c.i. ſunt eadem res quæ eſt eſſentia animæ Vide ſecundum reſponſum ly,vel ſicut quidam dicunt hæc locutio &c.

2m Concluſio. *Ergo &c.* ℞. ſi actus ad quem ordinatur potentia animæ, eſſet de genere ſubſtantiæ:non aliter.§ Tunc &c. Actus enim, ad quẽ ordinatur potentia animæ,eſt in genere accidentis. Vide probationem primam concluſionis.

3m de minori. *Virtus* ℞. quæ conſequitur formam ſubſtantialem;non,quæ ſit ipſa forma ſubſtantialis.§ Tunc &c. ſic enim & forma ſubſtãtialis eſt ſua virtus.i.pro ducit ſuam virtutem, ſeu potentiam; non quod ſit ipſa virtus producta.

4m de maiori. *Sentimus, intelligimus.* ℞. proximè; non,primò.§ Tunc &c. Anima enim eſt quo primò.

5m de antecedente. *Quod non eſt de eſſentia rei.* ℞. neque à principijs eſſẽtialibus profluit.§.Tunc &c.Potentia enim licet non ſit eſſẽtia animæ,profluit tamen ab eſſentia animæ:& ideo potentia ipſa non eſt accidens,ſed proprium. De accidente nanque,quod eſt quintum prædicabile, vt ſcilicet diſtinguitur contra proprium, loquitur argumentum,non de accidente,quod eſt prædicamẽtum nouemcuplex,vt ſ.diſtinguitur contra ſubſtantiam. Nam ſic,cum potentia non ſit ſubſtantia,eſt accidens; neque ab Auguſtino ibi dicitur contrarium.

Item de Auguſtino. *Anima* ℞. ſicut amata & cognita,non,ſicut amante & cognoſcente.§.Tunc &c.Amor enim & notitia in anima vt cognita & amata ſunt ſicut in obiecto,nõ ſicut in ſubiecto; tamen in anima vt cognoſcente & amante ſunt ſicut in ſubiecto,non ſicut in obiecto Vide in litera à ly . Quòd autem Auguſtinus dicit &c vſque in finem.

6m de maiori. *Forma ſimplex.* ℞ i. quæ eſt actus purus:non,i. quæ non eſt compoſita ex materia & forma.§. Tunc &c. Nam anima eſt forma ſimplex tantum ſecundo modo.

7^m de maiori. *Accidens.* ℞. vt accidens, non, vt ſtans loco ſubſtantiæ. §. Tunc &c. Nã dicẽdo, ꝙ ſenſibile & rõnale, ſumuntur à potentiis ſenſus & rõnis: ſumimus ly potentiis pro animabus, ſenſitiua & rõnali. Sic ergo accidens re vera non eſt principium ſubſtantialium differentiarum; ſed prout ſumitur a nobis .i. vt ſtat pro ſubſtãtia, eſt principium tale.

APPENDIX.

Vtil pro philoſoph.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rõnem oſtendas, philoſophũ rectè virtualiter dixiſſe, aĩæ eſſentiã non eſſe eius potẽtiam. Dixit adhuc tunc, qñ 2. de aĩa t. 4. & 5. ait, ꝙ aĩa eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis, quæ tamen potentia non eſt abiiciens aĩam, Quaſi dicat, illud corpus, quod habet aĩam, non eſt neceſſariò ſemper in actu operationũ vitæ. Vtputa. Non ſꝑ actu augmentatur homo, nec ſꝑ actu ſentit, nec ſꝑ actu intelligit: vt patet. Clarum eſt aũt, ꝙ habens animã ſemper actu eſt aĩatum, & viuum. Vnde a ſiĺi, ſi aĩa eſſet ſuæ potentiæ habens aĩam ſꝑ & eſſet actu operans opera vitæ. Cum ergo dicit philoſophus: ꝙ talis habet actu aĩam, & tñ eſt in potentia ad opera vitæ, dixiſſe voluit, ꝙ eſſentia aĩæ non eſt ſuæ potẽtiæ,
2 ſeu quòd potentiæ animæ non ſunt ipſius eſſentia. 2° habes: quõ p rõnẽ dictum philoſophi, pro quanto facit ad propoſitũ,
3 declares probes defendas. 3° vides: quõ ex his, atque ſimilibus, infertur concluſio.

Pro ſtudio varietate ornando.

¶ NOTA. Art. iſti ſeruit in ord. art. 277. 389. 395. 372. 366. 299. 275. Item p in corpore dicto ly impoſſibile eſt, ꝙ eſſentia aĩæ ſit eius potentia &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ Angelici Doctoris concord. poſt annexas num. 568. Item p ly oportet, quòd ad idem genus referatur potentia & actus, &c. vide ibi num. 71. Itẽ p ly aĩa ſm ſuam eſſentiam eſt actus, &c. vide ibi num. 113. Item pro ly Dei potentia eſt ipſa Dei eſſentia, qđ non poteſt eſſe verum, neque in anima, neque aliqua creatura, &c vide ibi, nu. 168. Item p in ad 3^m ly Vnde ſic ſe habet forma accidentalis actiua &c. vide ibi nu. 651. Item p in ad 5^m dicto ly, ſi accidens accipiatur ſm ꝙ diuiditur contra ſubſtãtiam, ſic nihil põt &c. vide ibi nu. 24. Item p ly, & hoc mõ, cum potentia animæ non ſit eius eſſentia, oportet quòd ſit accidens, & eſt in ſecunda ſpecie qualitatis &c. Vide ibi nu. 201. Item pro ly proprium nõ eſt de eſſentia rei, ſed ex principijs &c. vide ibi nu. 1138. Item pro ly accidens tranſcenderet ſuum ſubiectum cum &c. vide ibi nume. 1136.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſint plures potentiæ animæ.

378 CONCLVSIO. Neceſſe eſt, ponere plures animæ potentias.

¶ PROB.[1] Quia hõ põt conſequi vlem perfectamq; beatitudinem, exiſtens tamen in vltimo gradu potentium conſequi ipſam & huiuſmodi; ſic ad beatitudinem ſe habentia adipiſcũtur eam multis motibus (.2. de cœlo) .i. operationibus. quibus correſpondent multæ potentiæ animæ: [2] Quia natura humana eſt in confinio ſpiritualium corporaliumque creaturarum; & in huiuſmodi. ſ. in exiſtente in confinio, concurrunt virtutes vtrorumque extremorum.

Opera ad beatitudinem neceſſaria ex philoſopho

1^m de maiori. *Accedit* ℞. in hoc, quòd perfectã beatitudinem conſequi poteſt; nõ, in hoc quòd multis motibus. §. Tunc &c. vt patet.

2^m de maiori. *Superior.* ℞. ad æqualia ſe extendens: non, ad inæqualia. §. Tunc &c. Propoſitio enim maior illa tenet in his, quæ ad æqualia extenduntur; non in his, quæ ad inæqualia. Verbi gratia. Homo, & angelus, ad æqualia extenduntur; inquantum vterque beatitudinẽ perfectam, quam naturaliter non habet, conſequi poteſt; ideo in illorum comparatione valet hæc maxima propoſitio; qñ angelus, eo quòd habet virtutem homine ſuperiorem. habet virtutem magis vnitam. i. minorem diuerſitatem potentiarum. Homo autem, & bruta, ad inæqualia extenduntur: inquãtum homo beatitudinem perfectam, bruta verò imperfectã, reſpiciunt conſequendam; ideo in horum collatione non tenet illa maxima: ſed ſuperioritas horum aliunde, quàm ex eſſe vnitũ, iudicatur. Iudicatur enim ex obiecto hæc, ſed prima illa non ex obiecto. Primorum ergo virtus. ex eſſe magis vnitum, ſuperior dicitur; ſecundorum ex obiecti nobilitate; ad quam ſuperioritatem conſequitur pluralitas potentiarum, & conſequenter ſubiicere ſibi plura (vt ex 2. de cœlo patet).

3^m maior. *Operari eſt exiſtentis in actu.* ℞. Non tamen per hoc exiſtere, & operari particante in vnitate, vel pluralitate. §. Nam vnius rei eſt vnum &c. vt in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
philoſophum rectè poſuiſſe plures potẽtias vnius animæ, vt patet in 2. de anima tex. 13. & ſeq. & 27. 2° habes: quomodo per rõnem ipſum ibi rectè intelligas, intellectumque defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur articuli concluſio. 2 3

Vtil pro philoſoph.

¶ NOTATIO. Præſenti art. deſeruit art. in ord. 374. 368. 371. 372.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum potentiæ diſtinguantur per actus, & obiecta.

CONCLVSIO. 1ª. Neceſſe eſt, quòd potentiæ diuerſificentur per actus, & per obiecta. 379

¶ PROB. Quia potentiæ diuerſificantur ſpecificè ſecũdum illud, vnde habet potentia, ꝙ ſit potentia: & potentia habet ꝙ ſit potentia ex eo, quòd ordinatur ad actum; actusq; habet, quòd ſit actus ex eo, quòd ordinatur ad obiectum.

¶ CONCL. 2ª. Non quæcunque diuerſitas obiectorum diuerſificat potentias animæ: ſed differentia eius, ad quod per ſe potentia reſpicit.

2 ¶ PROB. Quia ea, quæ ſunt per accidens, non diuerſificãt ſpeciem (patet de differentijs coloris non diuerſificantibus ſpecies animalis): ſed ea quæ ſunt per ſe (patet de colore, ſono &c. reſpectu ſenſus).

1^m de maiori. *Poſterius, extrinſecum.* ℞. inquantũ eſt poſterius, inquantum eſt extrinſecũ præciſè: non, inquantum eſt aliquo modo prius, neque inquantum eſt extrinſecum tanquàm principiũ vel finis. §. Tunc &c. Accipimus enim actum vt eſt prior, quàm potentia; & obiectũ, vt eſt principium vel finis actus; non autem in ſenſu illo, quo procedit argumentum.

2^m de conſequentia. *Sequeretur &c.* ℞. ſi potentia reſpiceret contrarium tanquàm per ſe obiectum: non, ſi reſpiceret contrarium tanquàm contentum ſub ſuo per ſe obiecto. §. Tunc &c. Viſus enim non reſpicit album, quia contrarium nigro; ſed quia coloratum: & conſequenter album non eſt per ſe obiectum viſus, ſed color. Alioquin ſi album eſſet per ſe obiectum viſus, nigrum non poſſet videri; quoniam nigrum non eſt album. Reſtat igitur: vt iſta duo contraria, album & nigrum, reſpiciantur à potentia vna viſiua inquãtum ambo ſtant ſub vno per ſe obiecto viſus. i. vt ſtant ſub colore; non inquantum ſunt contraria. Vide ſecundam concluſionem.

3^m de antecedente. *Cauſa.* ℞. Secundum quòd cauſa: non, ſecũdum ꝙ nõ eſt cauſa. §. Tunc &c. Nam obiectum, ſecundum ꝙ eſt res, non diuerſificat potentias; & ideo idem, ſecundum ꝙ res, poteſt ad diuerſas potentias pertinere: ſed obiectum, ſecundum ꝙ obiectum. i. ſecundum rationem obiecti, eſt cauſa diuerſitatis potẽtiarum; & ideo idem, ſecundum eandem rationem obiecti, nũquàm poterit ad diuerſas potentias pertinere. Vide ſecundam concluſionem.

4^m de maiori. *In omnibus.* ℞. æqualibus; non. ſuperioribus. §. Tunc &c. Nam potẽtia ſuperior per ſe reſpicit vniuerſaliorem rationem obiecti &c. vt in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
philoſophum rectè, potentias diſtingui per actus, & obiecta, dixiſſe 2. de anima tex. 33. in his verbis, priores potentijs actus, & operationes ſecundum rationem ſunt. & adhuc his priora ſunt oppoſita. ſiue obiecta. 2° habes. quõ per rõnem hoc philoſophi 2
dictum ſic intellectum defendas 3° vides: quomodo ex his vi- 3
ciſſim firmetur articuli concluſio.

Vtil pro philoſoph.

¶ NOTATIO. Iſti art. deſeruit art. in ord. 3. 7. 88 27. 28. 416. 30. 301 395. Item pro in ad primum dicto ly actus licet ſit poſterior potentia in eſſe, eſt &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ Angelici Doctoris concordantias poſt annexas nu 52.

Pro ſtudio var. orn.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in potentijs animæ ſit ordo.

CONCLVSIO. Neceſſe eſt inter potentias animæ eſſe ordinem.

¶ PROBATIO. Quia anima eſt vna, potentiæ plures. & 380

ab vno in multitudinem, ordine quodam procedit.

¶NOTATIO. Si ab vno iretur in multitudinẽ ſine ordine, ibi eſſet cōfuſio: quæ procul eſt ab operibus Dei, maximè à nobilioribus, quale eſt anima. Immo cum quæcunque ſunt
Ordo. a Deo ordinata ſint, & proportionaliter (vt decet): oportet ꝙ ordo maior (vide hic triplicem inter potentias illas) ſit in rebus nobilioribus, quàm in ignobilioribus; & gradatim iuxta nobilitatem, vel ignobilitatem ſuam.

1^m de maiori. *In his* ℞. conſideratis inquantum ſuſcipiunt cōis generis prædicationem; non, conſideratis quantum ad eſſe ſuum. §. Tunc &c. Nam hic conſiderantur potentiæ quantum ad eſſe ſuum.

2^m de minori. *Sed ex parte animæ*. ℞. ſ'm eſſentiam ſuam conſideratæ: non, ſ'm habitudinem ad diuerſos actus. §. Tunc &c. Nã ſecundo modo fit conſideratio nunc de anima. Vnde licet ſit vna ſecundum eſſentiã, vt arguitur tamen non facit hoc contra concluſionem. Nam eſt multiplex ſecundum habitudinem prædictam: & hoc concluſioni ſufficit.

Item de minori. *Nec ex parte obiectorum* ℞. cōſideratorum ſ'm, ſecundum ꝙ vnum non eſt aliud: non, conſideratorum ſ'dm quòd vnũ eſt prius, vel poſterius altero § Tunc &c. Nam ſecundo modo nunc cōſiderantur de obiectis vt patet in corpore à ly ſecundum autẽ ordinem tertium ordinantur quædam vires ſenſitiuæ ad &c. Vnde licet obiecta ipſa ſint diſparata ſiue vnum non eſt aliud cōſiderentur tantum: hoc tamen non officit concluſioni Sufficit enim huic: quòd obiecta, ſecundum quòd vnum eſt prius, vel poſterius altero, non ſint diſparata; ſed habeant ordinem inter ſe.

3^m de maiori. *Ordinaris* ℞. ſecundum dependẽtiam vnius ab altera non, ſecundum ordinem tantum obiectorum. §. Tunc &c. Nam viſus, & auditus, ordinantur ſecundum obiectorum tantum ordinem. Vnde hoc non facit: quòd operatio vnius potentiæ non dependeat ab operatione alterius ſecundum ordines primos duos: licet ſecũdum hunc ordinem tertium ab inuicem operationes non dependeant, vt argumentabatur.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas,
Vtil. pro philoſoph. rectè à philoſopho 2. de anima tex. 30. 31. cōparatas fuiſſe partes ſiue potentias animæ figuris; & ex conſequenti ab eo p hãc comparationem inſinuatum fuiſſe, quòd in potẽtijs animæ eſt ordo. Item, quantum eſt ex iſta parte, per rõnem hanc oſtẽdere poteris: rectè a philoſopho dictum. 8. phyſ. tex. 15. quòd nihil
2 inordinatum eſt eorum, quæ natura conſtant. 2° habes: quõ per rationem ipſius ſenſum declares, declaratumq; contra ad-
3 uerſariorum obiectiones defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.
Pro ſtud. NOTATIO. Præſentem articulum iuuat artic. in ord. 387. 383. 426.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum omnes potentiæ animæ ſint in anima, ſicut in ſubiecto.

381 CONCL. 1ª. Potentiæ, quæ ſunt principia operationum harum, ſ. ipſius intelligere, & velle, ſunt in anima ſicut in ſubiecto.

¶PROB. Quia illud eſt ſubiectum potentiæ operatiuæ, quod operatur operationem illius potentiæ: & anima ſola operatur hanc operationem, ſ. intelligere & velle.

¶CONCL. 2ª. Potentiæ, quæ ſunt principia operationum ſenſitiuæ, & nutritiuæ partis ſunt in coniuncto ſicut in ſubiecto, & non in anima ſola.

¶PROB. Quia illud eſt ſubiectum potentiæ operatiuæ, quod operatur operationem illius potentiæ; & coniunctum, non anima ſola, operationes nutritiuæ ac ſenſitiuæ partis operatur.

1^m de concluſione. *Subiectum potentiarum*. Reſpon. aliquarum; & omnium ferme p'rum. §. Tunc &c. omnes enim referuntur ad animam; etiam illæ, quæ exterius ad corpus pertinent: licet, vltra hoc, ſit ſubiectum potentiarum illarum in quarum operatione corpus non adminiſtretur vt organum. Vide quæſtio. 75. artic. 2.

2^m de maiori. *Animam*. ℞. tanquàm principium: non tanquàm ſubiectum. §. Tũc &c. vt patet ex concluſionibus.

3^m ex Auguſtino. *Sine corpore*. ℞. i. non in corpore, ſed ſolum exiſtentia in appræhenſione animæ. non autẽ, i. ſine organo corporali. §. Multa nãque ſentit anima exiſtentia non in corpore ſed in appræhenſione tantum animæ, vt gaudere, triſtari, & huiuſmodi: cæterum nihil ſentit ſine organo corporali. Tunc &c. Nam ſufficit concluſioni ſecundæ ad ſui verificationem: quòd anima nunquàm ſentiat ſine organo corporali.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationẽ oſtendas, à 1
philoſopho rectè dictum in 2. de ſomno & vigilia c. 1. ꝙ ſenſire non eſt proprium animæ, neque corporis, ſed coniuncti. & ab Vtil. pro philoſoph.
eodem in lib. 1. de anima tex. 12. 64. 66. & lib. 3. tex 6. & 7. fuiſſe rectè poſitum diſcrimen inter ſenſum, & intellectum inſinuatumq; quòd intelligere ſine organo corporali fit, & conſequẽter, ꝙ potentiæ ad intellectiuam partem attinentes ſunt in ſola anima tanquàm in ſubiecto 2° habes: quõ per rõnem ſenſum 2
verum philoſophi in huiuſmodi locis declares, declaratumq; defendas 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmentur cõcluſiones in litera. 3

¶NOTATIO. Præſentem articulum iuuat articulus in Pro ſtud.
ord. 376. 384 382. 364.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum potentiæ animæ fluant ab eius eſſentia.

CONCLVS. Omnes potentiæ animæ, ſiue ſubiectum earũ ſit anima ſola, ſiue compoſitum, fluunt ab eſſentia animę ſicut à principio. 382

¶PROB. Quia accidens (hæ ſunt potentiæ) cauſatur a ſubiecto ſuo, inquantum ſubiectum eſt actu (licet recipiat in eo inquantum eſt in potentia): & anima eſt ſecundum ſe actus, atque compoſitum eſt in actu per animam.

1^m de maiori. *Non precedunt*. ℞. niſi ordine quodã, & propter diuerſitatem recipientiũ. § Tunc &c vt in litera patet.

2^m de maiori. *Cauſa*. ℞. in aliquo genere cauſæ; non ſemper, in omni. §. Tũc &c. Nã falſa eſt minor, loquẽdo de cauſa finali, & quodammodo actiui: vt in litera patet ly. & ex hoc poteſt accipi, quòd eſſentia animæ &c.

3^m de maiori. *Emanatio*. ℞. quædam forſan: non, emanatio propriorum accidentium a ſubiecto. § Tunc &c. Naturali enim reſultatione manant potentiæ ab eſſentia animæ, & naturalis reſultatio præcitè ex aliquo non eſt re vera motus vt argumentum credebat.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas. 1
philoſophũ rectè virtualiter dixiſſe potentias animæ fluere ab Vtil. pro philoſoph.
eius eſſentia. Dixit autem hoc tunc, quando in 7. metaph. t. 12. vſque ad 16. determinauit: ꝙ ſubiectum ponitur in diffinitione accidentis, vt pote cauſa illorum exiſtens, & in 2. de anima t. 37. animam debere poni in diffinitione potẽtiarum ſuarum, tanquàm cauſam earum pro conſtanti relinquit dicens, potentias animæ eſſe vegetatiuum, ſenſitiuum, appetitiuum, motiuum ſecundum locum, & intellectiuum Quaſi diceret. Vegetatiuum, ſenſit, &c. ſunt accidentia, ſeu proprietates naturales, ipſius animæ, non autem eſſentia animæ (q 77 artic. 1. vide) & conſequenter, ſi potentiæ ipſæ diffiniantur, anima tanquàm earum ſubiectum, vel ſaltem cauſa ponetur in earum diffinitione. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum philoſophi, 2
ſcilicet eſſentia animæ eſt in cauſa a qua fluunt potentiæ ſuæ, declares probes defendas 3° vides: quomodo ex his, atque ſi- 3
milibus, viciſſim inueniet concluſio.

¶NOTATIO. Hunc articulum aliqualiter ſeruit articulus Pro ſtudio
in ordine 377. 372 381. 366 384 383 Item pro in corpore di- varietate
cto ly. Reſpectu accidentis extranei ſubiectum eſt ſuſceptiuum cornãda.
tantum, productiuum verò talis accidentis &c vide tabulę magnæ verè aureæ Concluſionum Sancti Thomæ concordantias poſt annexas nume. 21. Item pro ly ſiue ſubiectum earum ſit anima ſola, ſiue compoſitum, fluunt ab &c. vide ibi nume. 22. Item pro in reſponſione ad tertium dicto ly emanatio proriorum

prinrum accidentium à ſubiecto non eſt per aliquam tranſmutationem ſed per &c. vide ibi nu. 1136. 1192.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum vna potentia animæ oriatur ab alia.

383 CONCL. 1ª. Vna potentia animæ ab eſſentia animæ procedit mediante alia.

¶ PROB. Quia inter potentias animæ eſt ordo: & in his, quæ ſecundum ordinem naturalē procedunt ab vno, ſicut primum eſt cauſa omniū, ita illud, quod eſt primo propinquius, eſt quodammodo cauſa eorum, quæ ſunt magis remota.

¶ CONCL. 2ª. Potentiæ animæ, quæ ſunt priores ſecūdum ordinem perfectionis & naturæ, ſunt principia aliarū per modum finis, & actiui principij.

¶ PROBATIO. ¹ Quia agens, & finis, habent rōnem perfecti: ² Quia ſecundum naturalem originem ſenſus quodammodo eſt ab intellectu, tanquàm imperfectum a perfecto, (cum ſit deficiens participatio intellectus), non econuerſo.

¶ CONCL. 3ª. Secundum viam ſuſceptiui princip j potētiæ imperfectiores ſunt principia aliarum.

¶ PROB. ¹ Quia principium ſuſceptiuum, vt ſic, eſt imperfectum: ² Quia animal, quod ſecundum potentiam ſenſitiuam eſt materiale quoddam ſubiectū reſpectu intellectus, prius generatur quàm homo & vniuerſaliter potentiæ imperfectiores ſunt priores in via generationis.

1ᵐ de maiori. *Oritur* ℞. per tranſmutationem: nō, per naturalem reſultationē. § Tunc nihil &c. Nam ſic dicens, q̄ vna oritur ex alia, loquitur tantum de ortu ſecundum quandam naturalem reſultationem.

2ᵐ de probatione minoris. *Non eſt.* ℞. Per ſe non, quaſi per aliud §. inquantum. ſ. vnum accidens recipitur in ſubiecto principali, i. in ſubſtātia, mediāte alio accidente. Tunc &c. Accidens enim primo in ſubſtātia receptum eſt tāquàm ſubiectum medium in quo recipitur accidens ſuperueniens ſubſtantiæ. Neganda ergo eſt minor, ſ. vna potentia animæ non poteſt eſſe ſubiectum alterius.

3ᵐ de maiori. *Oppoſitum, oppoſito.* ℞. oppoſitione aliqua alia: non, oppoſitione perfecti & imperfecti. § Tunc &c. Nam de oppoſitis oppoſitione perfecti, & imperfecti tantum loquimur hic: vt ex concluſionibus patet.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas, philoſophum meritò poſuiſſe virtualiter, vnam animę potentiam oriri ab alia. Hoc autem poſuit tunc, quād 1. Poſteriorum. t. c. 1. dixit, quòd omnis doctrina & diſciplina intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione (. ſ. ſenſitiua, vt multis ſuis expoſitoribus placet); & quando paſſim in ſua doctrina voluit, ſenſum ſubminiſtrare intellectui, vt dicēdo ly molles carne bene aptas mente iudicamus 2. de anima, itam ly viſus eſt nobis ad cognoſcendum magis neceſſarius Met. 1. tex. 1. Vide ibi expoſitores hunc locum pro ſeruitio, q̄ viſus intellectui affert, gloſſantes. Ex eo igitur, q̄ actū vnius potentiæ dicit cauſari ab alio (vnde & in eodem primo libro Poſteriorum t. 33. legis; q̄ cui deficit vnus ſenſus, deficit vna ſcientia.) patet; quòd voluit ſententialiter dicere, quòd vna Potentia cauſatur ſiue oritur ab alia. Sciebat namque philoſophus, quòd potentiæ cognoſcuntur per actus: & conſequenter quòd ſi actus actum, & potentia po-
2 tentiam, cauſat. 2° habes: quomodo per rationem philoſophi dictum, pro quanto potentiam vnam ab alia oriri inſinuat, de-
3 clarets probes defendas. 3° vides: quomodo ex his atque ſimilibus locis, viciſſim iuuetur concluſio.

¶ NOTATIO. Iſtum articulum aliqualiter iuuat art. in ord. 380. 382. 334.

Vtil. pro philoſoph. *Pro ſtud.*

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum omnes potentiæ animæ remaneant in anima a corpore ſeparata.

384 CONCL. 1ª. intellectus, & voluntas, neceſſariò remanent actu in anima corporo deſtructo.

¶ PROB. Quia potentiæ hæ, ſ. intellectus & voluntas, ſunt in anima ſola vt in ſuo ſubiecto: &, remanente ſubiecto incorrupto, accidens proprium remanet.

¶ CONCLVSIO. 2ª. Corrupto coniuncto nō manēt actu potentiæ ſenſitiuæ, nec nutritiuæ in anima: ſed virtute tantum manent in ea, ſicut in principio vel radica.

¶ PROB. ¹ Quia potentiæ omnes ſenſitiuæ, vegetatiuæ, ſunt in coniuncto tanquàm in ſubiecto & deſtructo ſubiecto, accidens remanere non poteſt: ² Quia (ly ſed virtute &c.) potentiæ ſenſitiuæ, ac vegetatiuæ ſunt in anima ſola, tanquàm in principio ſuo.

1ᵐ ex libro de ſpiritu. *Trahens* ℞. virtute: nō, actu. § Nota in litera p ſemper illud, quod dicitur de libro illo; qui, vt aiunt quidam, Auguſtini eſt. Hinc enim patet, hoc falſum eſſe. cum Auguſtini dicta habeant authenticatem, præſertim apud Diuum Thomam, & iſte non.

2ᵐ de concluſione. *Anima.* ℞. tanquàm ſubiecti: non, ſicut principij tantum. § Tunc &c. Nam proprietates naturales, quando ſunt inhærentes alicui tanquàm ſubiecto, remanent quamdiu ſubiectum illud conſtat. Sic intelligitur illud cap de Proprio, apud Porphyrium.

3ᵐ de maiori. *Debilitantur.* ℞. quantum eſt ex parte animæ, earum virtualis principij: non abſolutè §. Tunc &c. Debilitantur enim abſolutè loquendo, potentiæ ſenſitiuæ (vt patet experientia ipſa,) ſicut & nutritiuæ: & debilitas abſolutè ſumpta, eſt via ad corruptionem.

4ᵐ de maiori. *Memoria.* ℞. ſenſitiua: non, intellectiua. § Tunc &c. Nam intellectiua, de qua diuus fit ſermo, actu remanet poſt: Sicut, & intellectus: licet non remaneat ſenſitiua, niſi in virtute modo expoſito per concluſionem ſecundam.

5ᵐ de maiori. *Gaudium, triſtitia.* ℞. ſecundum appetitum ſenſitiuum: non, ſecundum appetitum intellectiuum. § Tunc &c. vt patet.

6ᵐ ex Auguſtino. *Dicit.* Reſp. inquirendo, nō, aſſerendo. §. Tunc &c. vt patet.

APPENDIX.

¶ Ex articulo habes 1°: quō per rōnem oſtendas, rectè dictū 1
tanquàm eccleſiaſticum dogma, in libro de Eccleſiaſt. Dogmatibus c. 19. ſic, Ex duobus ſubſtantijs conſtat homo, anima cum rōne ſua, & carne cum ſenſibus ſuis. Hoc eſt. Carnem hominis ſequuntur ſenſus, & rō animam: ſeu in carne ſunt ſenſus, rō in anima. 2° habes: quō per rōnem declares; dogma præmiſſum ſic inferre voluiſſe, immo ſic implicitè tetuliſſe. Viuente carne manent ſenſus, mortua carne moriuntur ſenſus: ſicut viuente 2
anima manet rō, mortua anima moritur rō: Sed ſic eſt, q̄ anima nunquàm moritur (vt ſupra idem liber c. 16. dixerat), caro autem moritur: ergo ratio ſemper manet: ſenſus autem moritur: ergo potentiæ rationales remanent in anima ſeparata, ſenſitiuæ autem nequaquàm. Per rationem, intelligas rō, in iſto dogmate, intellectum & voluntatem: per ſenſum, potētias ſenſitiuas tum interiores, tum exteriores. Quòd verò dicitur de ſenſu intellige etiam, à fortiori, de potentiis vegetatiuis. 3° 3
vides: quomodo ex his viciſſim firmentur concluſiones.

¶ NOTATIO. Articulum præſentem aliqualiter iuuat art. in ord. 382. 383. 381. 301. 411. ſunt.

Vtil. p S. Eccl. ad intell. Sanctæ fidei dogmata. *Pro ſtud.*

Quæſtio. LXXVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum genera quinque potentiarum animæ ſint diſtinguenda.

CONCLVSIO. Quinque ſunt genera potentiarum animę, ſcilicet vegetatiuum, ſenſitiuum, intellectiuum, appetitiuum, motiuum ſecundum locum: tres verò ſunt animæ, ſcilicet vegetatiua, ſenſitiua, intellectiua quatuor autem ſunt modi viuendi. ſcilicet vegetatiuum, ſenſitiuum, motiuum ſecundum locum, intellectiuum. 385

¶ PROB. [1] Quia genera potentiarũ aīæ diſtinguuntur ſm obiecta: & obiecta ſunt tria (.ſ. vegetabile, ſenſibile, intelligibile) quorum duo (.ſ. ſenſibile, intelligibile) ſecundum unam rõnem conſiderata conſtituunt duo genera potentiarum (.ſ. ſenſitiuum, intellectiuum) conſiderata verò ſecundum aliam rõnem conſtituunt alia duo genera potentiarum (.ſ. appetitiuũ, motiuum ſecundum locum). [2] Quia (ly tres verò &c.) diuerſæ animæ diſtinguuntur ſecundum quòd diuerſimodè operatio aīæ ſupergreditur operationem naturæ corporalis; & hæc operatio ſupergrediens eſt triplex; videlicet operatio ſine organo corporeo; en intel. operatio non in virtute alicuius qualitatis corporalis; en ſenſit. operatio, non à principio extrinſeco ſolum; en veget. [3] Quia (ly quatuor autem dicuntur &c.) modi viuendi diſtinguuntur ſecundum gradus viuẽtium: & gradus viuentium diuerſi ſunt quatuor (.ſ. vegetare, ſentire, mouere ſe ſecundum locum, intelligere.

1^m^ de maiori. *Partes*. ℞. vel tanquàm animæ: vel tanquàm modi viuendi; vel tãquàm genera potentiarum § Tunc &c. vt patet ex dictis.

2^m^ de concluſione. *Ergo quatuor ſunt tantum genera potentiarum animæ*. Reſpon. Non: ſed, Ergo quatuor ſunt tantum modi viuendi. § Nã philoſophus ibi loquitur ſolum de modis viuendi, vt patet in corpore: & tunc maior illa argumenti, .ſ. potentiæ animæ &c. nõ eſt ad propoſitum.

3^m^ de maiori. *Illud quod eſt cõe* ℞. ſcd̃m q eſt cõe: non, ſcd̃m q eſt aliquod pertinẽ ſpeciale. § Tunc &c. Non. n. appetitiuum, vt eſt cõe .i. vt dicit tm̃ appetitum naturalem, eſt ſpeciale genus potentiarum: vt Argumentum credit, ſed vt quoddam ſpeciale, .i. appetitiuum ſecundum appetitum animalem, eſt genus potentiarum ſpeciale.

4^m^ de antecedente. *Principium*. ℞. inſufficiẽs ad mouendum in aīalibus perfectis: non, ſufficiens. § Tunc &c. Nam quamuis ſenſus & appetitus, ſint principia mouẽtia in animalibus perfectis &c. vt per totum in litera.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, recte dictum à philoſopho 2. de aīa tex. 27. potentias aũt dicimus vegetatiuum, ſenſitiuum, appetitiuum, motiuum ſecundũ locum, & intellectiuum; Item rectè in eodem libro dictũ q aīa alia vegetatiua, alia ſenſitiua, alia intellectiua: Item dictum ab eodẽ 2. de anima. t. 13. multipliciter ipſo viuere dicto: &, ſi vnũ aliquod horum inſit ſolum, aliquid dicimus viuere, vt intellectus, & ſenſus motus & ſtatus ſecũdum locum, adhuc aũt mo-

Vtil. pro philoſoph.

2 tus ſecundum alimentum decremẽtum, & augmentum. 2° habes: quõ per rõnem oſtendas verum ſenſum philoſophi in præmiſſis locis, oſtenſum declares, declaratum probes atque defen-

3 das. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. varie. ¶ NOT. Præſentem art. aliqualiter iuuat artic. in nũ 369. 313. 379. 402. 364. 376. Item pro in corpore, dicto ly non enim vegetatiua potentia agit niſi in corpus, cui anima &c. vide tabulæ magnæ concluſionum Sancti Thomæ concord. poſt annexas nu. 210.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum conuenienter partes vegetatiuæ aſſignentur ſcilicet nutritiuum, augmentatiuum, & generatiuum.

386 CONCL. Tres ſunt potentiæ vegetatiuæ partis, .ſ. generatiuum, nutritiuum, & augmentatiuum.

¶ PROB. Quia vegetatiuæ partis obiectum eſt corpus viuẽs per animam vegetatiuam; & tale corpus neceſſario requirit triplicem operationem ſcilicet ut ſit, ut ſit debitè quantum, vt in viroque conſeruetur.

1^m^ de minori. *Supra*. ℞. quantum ad modum operandi: non ſemper, quantũ ad operatum. § Tunc &c. Vires enim nutritiuæ altiori modo operãt, quàm vires naturales operentur; quia ab intrinſeco.

¶ *Corollarium* Ergo potentiæ animæ ſunt ſupra naturales vires, vel quantum ad modum tantum (hæ ſunt vegetatiuæ); vel quantum ẽt ad operatum (hæ ſunt ſenſitiuæ, intellectiuæ).

2^m^ de maiori. *Quod eſt cõe*. ℞. ſecundum q cõe: non, ſecundum q ſpeciale aliquo modo. § Tunc &c. Habet enim generatio viuentium ſpecialem modũ a generatione non viuentium diſcretum, vt in litera.

3^m^ de maiori. *Anima* ℞. conſiderata quantũ eſt de ſe: non, quantum eſt ex parte facti. § Tunc &c. Quòd enim genitum per potentiam aīæ vegetatiuã, non habeat per eandem potentiam debitam quantitatem, nõ eſt ex defectu aīæ, ſed ex parte facti: quia .ſ. factum puta ex ſemine concurrente paruiſſimo requirit ſic. Ac ſi diceremus; præterita non fuiſſe fieri põ, quantum eſt ex parte Dei: non quantũ eſt ex parte facti, quia .ſ. factum repugnat factioni tali.

4^m^ maior. *Vnaquæque res conſeruatur &c.* ℞. niſi eẽ datum habeat annexũ conſimile humidũ, in quo humido eſſe conſeruatur. § ideo dicitur radicale. Tunc nihil &c. Nam operatio vegetatiui principij completur mediãte calore &c. vt in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, 1
a philoſopho rectè dictum 2. de anima tex. 54. 46. 47. quòd opa *Vtilit. pro*
vegetatiuæ animæ ſunt generare, alimento vti, & augmentum *philoſoph.*
facere. 2° habes: quomodo per rõnem philoſophi ſenſum ibi 2
declares declaratum probes, probatum defendas. 3° vides: quõ 3
viciſſim ex his ſtabiliatur concluſio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum conuenienter diſtinguantur quinque ſenſus exteriores.

CONCL. 1ª. Exterius immutatiuum eſt, quod per ſe a ſenſu percipitur: ſecundum cuius diuerſitatem potentiæ ſenſitiuæ diſtinguuntur. (ergo conuenienter diſtinguuntur ſenſus exteriores) 387

¶ PROB. [1] Quia ſenſus eſt potentia paſſiua, quæ nata eſt immutari ab exteriori ſenſibili: [2] Quia (ly ſecundũ cuius &c.) ratio numeri diſtinctiuum exteriorum ſenſuum accipienda eſt ſecundum illud, quod propriè & per ſe ad ſenſum pertinet.

¶ NOT. In præſenti concluſione includitur implicitè concluſio ſequens, quæ directè reſpondet quæſito: quæ ẽt ab argumentis impugnabitur: & eſt iſta

¶ CONCL. 2ª. Senſus exteriores ſunt quinque .ſ. viſus, auditus, olfatus, guſtus, tactus.

¶ PROB. Quia immutatio ſenſuum eſt quintuplex. .ſ. ſpũalis tantum (hæc eſt pro viſu) ſpiritualis cum naturali ſecundũ locum ex parte obiecti (pro auditu), ſpiritualis cum naturali ſecundum alterationem ex parte obiecti (pro olfatu), ſpiritualis cum naturali ex parte organi (pro tactu, guſtu).

¶ *Corollarium*. Ergo concluſio iſta probatur ex præmiſſa directe: quòd ſecundum diuerſitatem immutatiui ſenſitiuæ potẽtiæ diſtinguuntur, & conſequenter numerantur.

1^m^ de maiori. *Accidentium* ℞. habentium vim immutatiuam ſecundum ſe: non autẽ, non habentium illam ſecundum ſe. § Tunc &c. Nõ enim omnia accidentia habent vim immutatiuam ſecundum ſe, ſed ſola &c. vt in litera.

2^m^ de minori. *Per ſe* ℞. primò: nõ, ſecũdò. § Tunc nih. &c. Nam loquimur nũc tm̃ de immutantibus p ſe primò: & cõſequẽter ſenſibilia cõia ſũt extra propoſitum, licet non ſint ſenſibilia per accidens.

3^m^ de concluſione. *Vnus*. ℞. ſcd̃m ſpeciem: nõ ſcd̃m genus § Tunc &c. Loquimur enim de vnitate ſecundum genus: qñ ponimus ſẽſum tactus eſſe vnum. Nam, ſicut philoſophus vſ dicere in 2. de anima. ſenſus tactus eſt vnus in genere, ſed &c.

4^m^ de maiori. *Genus*. ℞. [2] Secundum q genus: nõ, ſecundum alias ſpecies ſuas. § Tũc nihil &c. Guſtus enim diuiditur contra tactum, non q̃a tactus ẽ ſed quia diffunditur per totum corpus.

5^m^ de maiori. *Genus*. ℞. Secundum q genus: nõ, ſm diuerſas immutationes. § Tunc &c. Guſtus enim, non quia non tactus, ſed quia immutat alia mutatione ab immutatione tactus. diuiditur contra tactum. Non ergo contra genus, vt genus, ſed contra generis immutationem, diuiditur: ſeu contra genus ratione immutatiuum, (quod in idẽ redit), non ratione qua genus. Vide reſponſum ſecundum 2^m^ ly ſi verò tactus ſit vnus ſenſus &c.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem demonſtres, 1
meritò dictum a philoſopho 2. de anima tex. 128. q non eſt alter *Vtilit. pro*
ſenſus præter quinque. 2° habes: quõ per rõnem philoſo- *philoſoph.*
phi verum ſenſum ibi declares, declaratum probes, probatum 2
defendas. 3° vides quomodo viciſſim ex illo philoſophi loco, & 3
ſimilibus, firmetur concluſio

¶ NOT. Pro in corpore huius articuli dicto ly ſpiritualis aũt *Pro ſtudio*
ſecundum quòd forma immutantis recipitur in immutato ſe- *var.*
cundum eſſe ſpirituale, vt forma coloris in pupilla, q non &c. vide tabulæ mag. aur. concl. Doctoris Angelici concord. poſt annexas nu. 119.

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum interiores ſenſus conuenienter diſtinguantur.

388 CONCL. 1ª. Non eſt neceſſe ponere niſi quatuor vires interiores ſenſitiuæ partis. ſ. ſenſum communem, imaginationem, eſtimatiuam. & memoratiuam.

¶PROB. Quia non eſt neceſſe ad componendum formas imaginatas ponere potentiam mediam inter eſtimatiuã,& imaginatiuam:ſed ſufficit potentia imaginatiua ad hoc (valet minõ & conſequentia : quia ſolum de illa potentia media dubitabatur apud aliquos).

¶NOTATIO. Probabitur nunc incluſa hic, quæ directè reſpondet quæſito, & eſt hæc.

¶CONCL. 2ª. Quatuor ſũt ſenſus interiores. ſ. ſenſus cõmunis, imaginatio, extimatiua, memoratiua.

¶PROB. Quia ad vitam aĩalis perfecti requiritur receptio formarum ſenſibilium, harum retentio; apprehenſio intentionum, quæ per ſenſum non accipiuntur, harum intentionũ conſeruatio: Et ad receptionem formarum ſenſibilium ordinatur, vltra ſenſum proprium (de hoc exteriori ſenſu traditur art. 3. ſupra), ſenſus communis:ad harum retentionem imaginatio: ad apprehenſionem intentionum non ſenſatarum ordinat' extimatiua, ad harum conſeruationem memoratiua.

1^m^ de maiori, *Commune. ℞.* per pdicatione: non, per eſſe radicem aliorum. §. Tunc &c. Nã ſenſus interior non dicitur communis &c. vt in litera.

2^m^ de minori, *Senſibilibus. ℞.* cadentibus ſub eodem ſenſu: non, ſub diuerſis ſenſibus. §. Tunc &c. vt in litera patet.

Iterum de probatione minoris. *Viſione percipere. ℞.* i. percipere ſe immutari ab obiecto, ſine reflexione iſi: nõ, i. pcipere illud cũ reflexione. §. Tunc &c. vt patet in liã. Scias ergo: ꝙ reflecti ſupra ſuum actum conuenit vni potentiæ ſpiritualis, puta intellectui, volo ſcilicet intelligo. n. me intelligere, volo me velle. Vnde percipere formaliter ſuum actum non põt pertinere ad eandem potentiam corporalẽ, ſed ad diuerſas corporales. Hoc eſt fundamentum pro litera facilius intelligenda.

3^m^ minor. *Paſſio non denudatur contra ſubiectum ℞.* quaſi non ſit in ſubiecto: non adi. quaſi nõ ſit in illo ordine quodã. i. mediatè illo ſit in aliquo alio. §. Tũc &c. Nã phãtaſticũ, & memoratiuũ non d uidunt' cõtra ſenſũ quaſi non ſint in ſenſu: ſed ad deſignandũ q́ mediate ſenſu cõi ſũt in anima ſenſitiua. ſunt itaque in ſenſu ordinequodã. i. non ſunt in ſenſu tanquàm in ſubiecto vltimo: ſed tãquàm in illo mediante quo referuntur ad ſubiectum principalius, i. ad animam ſenſitiuam. Vide literam. & q. 77. ar. 7.

4^m^ de minori, *Nihil. ℞.* quantũ ad eã ſibi oblatam: non, quantũ ad cognita in illa ſe ſibi oblata. §. Tunc &c. Extimatiua. n. nullã rẽ, niſi prius a ſẽſu fuerit apprehenſa, apprehẽdit: ſed in iſta re ſic ſibi a ſenſu oblata cognoſcit multa, quæ ſenſus prior cognoſcere non potuit. Exemplum ad hoc. Dñs ex literis, quas non niſi per manus ſeruorũ ab extra ſibi tranſmiſſas recipit, plurima elicit, quæ ſeruorum nullus poterat elicere. In huius ſignum Dño ipſi ſigillatæ offeruntur, quas ipſe proprie authoritate aperit, & intus legit. applica tu: ſciendo. quod ſenſibilia ſenſus afferunt ad intellectum, tanquàm ſerui ſuo Domino literas.

5^m^ de antecedente, *Diſſat. ℞.* pp affinitatem ad intellectũ: non. pp proprietatem ſenſitiuæ partis. §. Tunc &c. Si. n. haberẽt cogitatiua & reminiſſiua hæc excel'ẽtiã ex pprietate ſenſitiuæ partis, ſicut ſemper habent extimatiua, & memoratiua. ex pprietate ſenſitiuæ partis reſpectu phãtaſiæ; ſic cogitatiua & reminiſſiua poſſẽt dici aliç vires ab eſtimatiua, & memoratiua, ſicut extimatiua & memoratiua ſunt aliæ a phãtaſia. Nunc aũt excellentia cogitatiuæ & remiuiſciuæ eſt ex affinitate ad intellectũ, q. l. ſũt in eodẽ ſuppoſito in quo eſt intellectus: ideo nil ſequitur, vt in litera.

6^m^ de antecedente. *Imaginationẽ. phãtaſiã. ℞.* cõiter acceptamõ. pprie tamẽ. §. Tunc &c. Nã cõiter p oĩbus inferioribus accipit' ſenſibus phãtaſia: pprie nõ ſumit' niſi pro vno ſenſu. Hinc agnoſce: ꝙ qñ dr ly aĩa nihil intelligit ſine phãtaſmate, accipit' phãtaſma cõiter. ſ. pro omni ſenſato a ſenſibus quibuſcunque interioribus.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quõ p rõnẽ oſtendas, rectè philoſophũ 2. de aſa tex. 146. cũ multis ſequentibus ponere ſenſus qua tuor interiores. Licet n. ẽm nõnullorũ expoſitionẽ ponere videatur quinq; ẽm Cõmẽtatorẽ multoſq; peripateticos ſtatuiſ ſoſlũ quatuor: 2° habes: quõ p rõnẽ dictũ philoſophi pro quatuor declares pbes tuearis: & p quqr iuxta illos nõnullos, ad ba- *Vid. pro philoſoph.*

3 tum ſenſum de quatuor concordando reducas, 3° vides: quomodo ex hoc viciſſim iuuetur concluſio.

¶NOT. Pñti art. aliqualiter ſeruit art. in ord. 466. 383. 581. 406. Itẽ p in rñſione ad ẽm dicto ly ſed diſcernere albũ a dulci non põt, neque viſus, neque &c. vide tabulæ mag. aut. concl. Sancti Thomæ concord. poſt annexas nu. 1123. *Pro ſtudio vario.*

Quæſtio. LXXIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus ſit aliqua potentia animæ.

CONCL. In ſolo Deo intellectus eſt eius eſſentia: in oĩbus aũt creaturis intellectualib' intellẽ eſt qđã potẽtia intelligẽtis. 389

¶PROB. Quia in ſolo Deo idem eſt intelligere, quod ſuũ eſſe & tunc ſolum immediatum principium operationis eſt eſſentia operantis, quando operatio eſt eius eſſe.

1^m^ ex Auguſtino. *Mens. Reſp.* i. aĩa intellectiua: nõ, i. potentia talis aĩæ intellectiuç. §. Tunc &c. vt patet. Nam loquitur concluſio de intellectu, ſeu mente, non vt aliorum nomine nominatur quæque anima intellectiua, ſed prout ſecundum, ſe ſunt potentia animæ.

2^m^ ex Auguſtino. *Mente. Reſp.* accepta pro eſſentia aĩæ: non, pro eius potẽtia. §. Tũc nihil &c. Vide ad primum. Ex quo dic ad illã maiorẽ: ꝙ diuerſa non vniũtur in vna potentia, niſi illa potentia ſumatur p eſſentia aĩæ. Recole hic regulam D. Th. familiarẽ, q́ poſita eſt ſupra. q 40. ar. in rñſis dandis: & eã hic ſeruat apertè cognoſce. Nã ex rñſione ad primum formaliter ẽ ſatisfactũ ad hoc ẽm præſuppoſit (ſicut reuera eſt ſatisfactum): & ad difficultatem aliã in argumento euodandam tranſit, vt nihil intactũ relinquat.

3^m^ de minori. *Mentes, intellectus. Reſp.* inquantum ſolũ eum intellectiuũ habent: nõ, q ly mens, & intellectus ſignificent ẽm ſe eſſentiam Angelorum. §. Tunc &c. vt patet. Confule eẽ rñſionem ad primum, ad videndum: ꝙ eſſentia aĩæ dr mens, & intellectus, licet non ſit potẽtia ſuæ. & inde a fortiori quodammodo, vt hic ad 3^m^ notat, inferi: ꝙ angelicæ ſubſtantiæ vocari poſſunt mentes & c. licet non ſint ſuæ potentiæ.

4^m^ de maiori. *Ex hoc. quia. ℞.* non iſtoc modo, quo. §. Tunc &c. Nam tranſit argumentũ à cauſali, quã importat ly ex hoc quia, ad modalem: quam importat ly eo modo, quo. Et licet non vtatur his verbis expreſſeiũ horum verborum ſenſum ſequit, dum ſic concludit, ergo vt qđ anima per ſuam eſſentiam ſit intellectiua. Quaſi dixerit. Modo tali, i. per eſſentiam eſt immaterialis: ergo mõ eodem, i. per eſſentiam eſt intellectiua. Debuiſſet autẽ ex præmiſſis, ſi voluiſſet (vt debebat) ſtare in cauſali, concludere ſic ergo vt, ꝙ anima ra ſua eſſentia habeat virtutẽ ad intelligendum: quod quidem gratis concedimus nos, declarantes quòd virtus hæc ad intelligendum, quam anima ex ſe non per accidens habet, eſt eius potentia.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, rectè dictũ a philoſopho in 2. de aĩa tex. 27. ꝙ intellectiuum eſt potentia aĩæ. 2° habes: quõ per rõnẽ ſenſum philoſophi verũ in pmiſſo loco, & ſimilibus, explices, explicatum probes, probatũ tuearis, 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. *Vid. pro philoſoph.*

3 ¶NOTATIO. Art. iſti deſeruit art. in ord 366. 177. 159. 377. 83. 279. Item pro in corpore dicto ly intellectus ſit aliqua potentia animæ. & non ipſa animæ eſſentia &c. vide tabulæ magnæ aut. concl. Sancti Th concord. poſt annexas nu. 749 Itẽ p ly vnda in ſolo Deo intellectus eſt eius eſſentia &c. vide ibi nu. 568. Itẽ pro in reſponſione ad 3^m^ in Angel s non eſt alia uis, q̃ intellectiua, & voluntas, &c vide ibi nu. 136. *Pro ſtudio var. conc.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum intellectus ſit potentia paſſiua.

CONCL. Intelligere noſtrum eſt quoddam pati tertio modo; id eſt ſecundum modum paſſionis perfectionum abſque neceſſaria abiectione alicuius præexiſtentis, & per conſequens intellectus eſt potentia paſſiua. 390

¶PROB. Quia intellectus noſter eſt in potentia procedente in actum ad intelligibil a & tertius modus paſſionis dr ex hoc ſolo, quod aliquid exit de potentia ad actum (recipiẽdo. f. actũ ad quem erat in potentia) etiam abſque abiectione alicuius.

tellectu agente: vt patet in litera hoc docente ex textu philoſophi.

2^m de minori. *Vnum.* Reſp. ſecundum habitudinem illam, quæ eſt cauſa vnitatis: & hoc ſufficit. §. Tunc &c. Nam intellectus agens eſt vnus ſecundum habitudinem illam, quæ eſt cauſa vnitatis. Hæc aũt vnitas ſm habitudinem illam prouenit ex hoc, ꝙ intellectus agẽs eſt immaterialis; non ex hoc ꝙ ſit vnus in oĩbus habentibus intellectum, & conſequenter infert quidem illum intellectum in omnibus eſſe immaterialem, ſed non in omnibus eſſe vnum.

¶ *Corollarium.* Ergo intellectum eſſe vnum ſm habitudinem illam, quæ eſt cauſa vnitatis, eſt ipſum eſſe vbique immateriale. Ergo ipſum magis eſſe ſic vnum, quam illud quod fit vnũ ab ipſo, i. magis quam vniuerſale eſt: & ipſum eſſe magis immateriale, quàm vniuerſale. Et re vera ſic eſt. Nam immateriale ſm ſe eſt magis immateriale, quàm immateriale per aliud, i. per abſtractionem (vt patet): & intellectus agens eſt ſecundum ſe immaterialis, vniuerſale autem factũ ab ipſo eſt immateriale per abſtractionem.

3^m de concluſione. *Vno.* Reſp. Specificè ſumpto non, numeraliter. §. Tũc &c. Nam concluſio intendit de vno numeraliter. Quid autem illa communicatio hominum in primis intelligibilibus inferat, v. de circa finem reſponſionis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè poſuiſſe, intellectum agentem non eſſe in omnibus, dum 3. de anima text. 17. 18. ſtatuit, ipſum eſſe aliqd animæ, & aſſimilari lumini. Lumen enim idem numero nõ eſt in diuerſis illuminatis: & non eſt immultiplicabile accidens, ſi id, cuius eſt accidens multiplicetur. Hinc nota: ꝙ contrariũ nõ tantum eſt contra philoſophum, ſed etiam contra veritatẽ orthodoxæ fidei, vt hĩ ex ſupradictis q. 76. ar. 2. a Papa Leone decimo, præſentis articuli determinationi applicatis. Tunc enim ſicut error eſt in fide, ponere intellectiuam animam eſſe vnã in omnibus: ita ponere intellectum, vel poſſibilem, vel agentẽ eſſe *Vtil. pro philoſoph. & contra Auer. dã. a Papa.*

2 vnum in omnibus. 2° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOT. Præſenti art. ſeruit art. in ord. 392. 370. Item pro in corpore dicto ly, non. n. nõ põt eſſe, ꝙ vna & eadẽ virtus ſit diuerſorum &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ. Concluſionum D. Th. concordantias poſt inſertas, nu. 873. *Pro ſtudio var. corr.*

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum memoria ſit in parte intellectiua animæ.

394 CONCL. Si memoria accipiatur ſolum pro vi conſeruatiua ſpecierum neceſſe eſt dicere, memoriam eſſe in intellectiua parte: ſi verò de rõne memoriæ ſit, ꝙ eius obiectũ ſit præteritũ, vt præteritum, ſic memoria in parte intellectiua nõ erit.

¶ PROB. [1] Quia & Ariſtoteles hoc ponit, dum dicit intellectum ſcientem poſſe operari per ſeipſum, cum voluerit, & ratio ſuadet, cum intellectus ſit ſtabilioris naturæ, quàm materia corporalis, quæ tamẽ retinet ſpecies &c., poſtquã agere ceſſauit. [2] Quia (ly verò &c.) intellectiua pars nõ eſt particulariũ, & præteritũ, vt præteritum, ad conditionem particularis temporis pertinet.

1^m ex Auguſt. *Communia.* Reſp. ſcdm rei veritatem: non, quamquam ſm nomen. §. Tunc &c. Scdm nomen. n. tñ eſt cõe nobis cum brutis habere memoriã: enim in vtriſque conſeruatio ſpecierum nominatur memoria, & tamen re vera in vtriſque differt quoad exiſtere ſuum, ꝙ eſt eſſe in ſubiectis: vt docet litera.

2^m de maiori. *Præteritorum.* Reſp. vel quantum ad obiectum cognitum, & actũ cognitionis ſimul: vel quantum ad actum cognitionis tñ. §. Tũc &c. licet enim memoria præteritorum modo primo ſumptorum ſit tñ in parte ſenſitiua: tñ memoria præteritorum ſecundo ſumptorum eſt in intellectiua. Intellectus. n. memorans præterita, intelligit ſe prius intellexiſſe, & conſequenter actum ſuum prioremi non autem intelligit præteritum, prout eſt hic, & nunc, ꝙ eſt obiectum. Ex litera igitur: quomodo intelligere debeas id cõcluſionis, qñ. ſ. dicitur, ꝙ memoria, vt eius obiectum eſt præteritum, vt præteritum, non eſt in parte intellectiua.

3^m de minori. *Intellectu.* Reſp. in potentia qñ. vel in actu tñ, non; in habitu §. Tũc &c. de intellectu. n. tñ in habitu loquimur, qñ memoriã ibi locamus vt per Ariſtotelem probantem concluſionem ſupra patet.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ad diuitis epulonis animã intellectiuam rectè dictum Luc. 16. (Recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter, ſ. ſm tuam opinionem; quæ illa bona pro bonis, iſta mala pro malis habebat) mala. Recordare, inquit, ecce memoria in parte intellectiua. Corpus. n. defunctum erat: & conſequenter deſtructa erat iam memoria eius ſenſitiua. *Vid. p. S. E. c. ad in ted. prop.*

2 2° habes quo dictũ illud Euãgelicum, & ſimilia, ſm catholicum ſenſum intelligas, intellectum probes, probatũ contra aduerſarios tucaris.

3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Præſenti art. deſeruit in ord. art 419. 363. 368. Item pro in reſponſione ad 2^m dicto ly ſaluatur rõ memoriæ quantum ad hoc, ꝙ eſt præteritorum, in intellectu &c. vide tabulæ magnæ aureæ Concluſionum. D. Th. concord. poſt annexas nu. 865. *Pro ſtudio varo.*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum alia potentia ſit memoria intellectiua, & alia intellectus.

CONCL. 1ª. Nulla alia differentia potentiarum in intellectu eſſe poteſt: niſi poſſibilis, & agentis. 395

¶ PROB. [1] Quia intellectus reſpicit ſuum obiectum, ſecũdum cõem rõnem entis (cum intellectus poſſibilis ſit, quo oĩa fieri). & potentia, ſm propriam rõnam ordinata ad aliqd obiectum ſm cõem rõnem obiecti, non diuerſificatur ſm diuerſitates particularium differentiarum illius obiecti (vt patet de potentia viſiua reſpectu ſui obiecti): [2] Quia (ly niſi &c.) reſpectu eiuſdem obiecti aliud principium oportet eſſe potẽtiã actiuam, quæ facit obiectum eſſe in actu, & aliud potentiam paſſiuam, quæ mouetur ab obiecto in actu exiſtente.

¶ CONCL. 2ª. memoria intellectiua non eſt alia potentia ab intellectu.

¶ PROB. Quia ad rõnem potentiæ paſſiuæ pertinet cõſeruari, ſicut etiam recipere, & intellectus eſt potentia paſſiua.

¶ NOT. Prima concluſio oſtendabat idem, quod ſecũda (vt patet): ſed prima uniuerſaliter, ſecunda ſpecialiter. Item illud quod prima probauit uniuerſaliter: hoc, quoad negatiuã, probabunt ſpecialiter articuli, vſque ad finem quæſtionis.

1^m ex Auguſt. *Memoriam, intelligentiam, voluntatem.* Reſp. habitualem ſpecierum retẽtionem, actũ intellectus; actum voluntatis: nõ, tres potẽtias. §. Tũc nihil &c. Cum enim de potentiis loquamur quærendo, vtrum memoria intellectiua & intellectus ſint diuerſæ potẽtiæ; & Auguſt. nus ibi in argumento adductus non ſumat memoriam & intellectum pro potentiis: patet, ꝙ argumentum non tangit propoſitum.

2^m minor. *Eadem ratio &c.* Reſp. Negatur iſta maior. §. Rationem negationis docet litera.

3^m ex Auguſtino. *Vnum ab alio.* Reſp. tanquã actus ab habitu: non, tanquàm potẽtia a potentia. §. Tunc &c. Patet enim ꝙ vniuſmetj potentiæ actus põt oriri ex eiuſdem habitu: vt qñ actu cogitas concluſionẽ aliquam de qua iam diu habebas notitiam.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum a philoſopho 3. de anima, tex. 6 ꝙ aĩa eſt locus ſpecierum, non tota, ſed intellectus. Hoc att. Memoria intellectiua, & intellectus ſunt idem, id eſt eadem potẽtia. Nihil enim aliud eſt de ratione memoriæ, niſi eſſe theſaurum, ſeu locum conſeruatiuum ſpecierum. Cum ergo intellectus ſit, ſecundum philoſophum ibi, locus conſeruatiuus ſpecierum: patet, quòd ſcdm eum, intellectus eſt memoria intellectiua ſecundum rem. 1 *Vtil. pro philoſopho.*

2 2° habes: quo per rõnem ſenſum philoſophi prædictum probes eſſe verum, & probatum defendas.

3 3° vides quomodo ex hoc, aliiſque ſimilibus locis, viciſſim concluſio firmatur.

¶ NOT. Præſenti art. ſunt adiumento vtcumque articuli in ord. 383. 382. 379 394. 301. 391. 398. 469. Item pro in corpore dicto ly intellectus autem reſpicit ſuum obiectum ſecundum communem rationem entis, eo ꝙ intellectus poſſibilis &c. vide tabulæ magnæ concluſionum. D. Th. concord. poſt annexas nu. 752. Item pro ly, vnde patet, quòd memoria non eſt alia potentia ab intellectu &c. vide ibi nu. 866. *Pro ſtudio var. corr.*

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum ratio ſit alia potentia ab intellectu.

CONCL. Ratio, & intellectus in homine non poſſunt eſſe diuerſæ potentiæ. 396

¶ PROB. Quia ad eandem potentiam pertinet moueri a-

quieſcere (patet in rebus naturalibus) & ratiocinari ad intelligere ſe habet ſicut moueri ad quieſcere (patet in Angelis, ac hominibus) vel ſicut acquirere ad habere.

1^m ex lib. de ſpiritu, & anima. *Ratio, intellectus.* ℞. i. actus rationis, actus intellectus: non, potentia vna dicta rõ, neq; potentia alia dicta intellectus. §. Prius enim inquirimus, poſtea habemus quæſitum. Tunc &c. Concedimus enim actus eſſe diuerſos vnius potentiæ.

2^m minor. *Non eſt eiuſdem virtutis in æternitate eſſe, & eſſe in tempore.* ℞. eſt tñ eiuſdem virtutis incipere motum ab immobili, & terminare ipſum ad aliqđ quietum. §. vt in corpore. Tunc &c. Nam Boetius ſic tantum accipit æternitatem & tempus.

3^m concluſio. *Ergo pari ratione &c.* ℞. ſi homo ita eſſet i. ſ. a Angelum: ſicut bruta ſunt infra hominem § Tunc &c. Nam difformitas eſt ibi. i. in eſſendo ſic infra non pariformitas.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè poſuiſſe virtualiter, q; intellectus & rõ ſunt vna tñ potentia. Poſuit aũt hoc tunc: qñ in 2. de aĩa tex. 27 dixit: potentias aũt dicimus, vegetatiuum, ſenſitiuum appetitiuũ motiuum ſm locum, & intellectiuum. Cum. n. ibi enumerare intendat oẽs potentias animæ, vt patet: ſi vidiſſet rõnem & intellectum eſſe realiter diuerſas potentias, vtique dixiſſet intellectiuum, & ratiocinatiuum. Per hoc ergo, q; intellectiuum dixit eſſe animæ potentiam, & de ratiocinatiuo ſiluit: clarũ relinquere voluit, ſuam ſententiã eſſe, q; rõ hoĩs non eſt realiter alia

Vtil pro philoſoph.

2 potentia ab intellectu, ſed vna & eadem. 2° habes : quõ dictum philoſophi, pro quanto vnam potentiam eſſe intellectum cum

3 ratione dicit, declares probes defendas. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusque locis, viciſſim inuenitur præſens concluſio.

Pro ſtudio varietate concordando.

¶ NOTATIO. Articulum iſtum quoquo pacto iuuat art. in ord 293. 415. 384. Item pro in corpore dicto ly 16. & intellectus in homine non poſſunt eſſe diuerſæ. &c. vide tabulę mag. concl. Angeli. Doctoris concord. poſt annexas num. 1084. Item pro ly in homine eadem potentia eſt ratio &c. vide ibi nu. 768.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum ratio ſuperior, & inferior, ſint diuerſa potentia.

397 CONCLVSIO. Vna, & eadem potentia rõnis eſt rõ ſuperior, & inferior: ſed diſtinguuntur (ſecundum Auguſtinum) per officia actuum, & diuerſos habitus.

¶ PROB. 1 Quia eadem potentia rationis eſt, ad quã pertinet medium, ac vltimum (patet q; eſt idem mobile, quod pertranſiens medium pertingit ad terminum): & rõni inferiori, ac ſuperiori, reſpectu alterutrius conuenit eſſe medium, ac vltimum pro diuerſis viis cognitionis noſtræ (patet per ad Romanos 1. &c.) : 2 Quia (ly ſed diſtinguuntur &c.) mediũ, ac id ad quod peruenitur per medium, poteſt pertinere ad diuerſos habitus (patet de principijs, & concluſionibus): & hi habitus diuerſi, pro nunc, ſunt ſapientia, quæ attribuitur rationi ſuperiori, & ſcientia, quæ rationi inferiori.

1^m minor. *Partes animæ ſunt eius potentia.* ℞. Vel partes ipſæ ſignificant diuerſitatem officiorum. §. Tunc &c. Ibi enim partes ſumuntur ab Auguſtino pro diuerſitate officiorum eiuſdem potentiæ: non pro diuerſis potentijs. Vide officia hæc diuerſa ab eadem potentia facta, in corpore.

2^m de maiori. *Nihil.* ℞. Secundum ſe acceptũ: non, ſecundum illa quibus vtitur. §. Tunc nihil &c. Nam rõ inferior ſumpta ſm officia ſua dicitur ſuperiora, & oriri, & regulari, inquantum. ſ. inferiora regulantur iuxta officia ſuperiora eiuſdem potentiæ: non autem ita quòd vna ſit potentia, quæ ſecundum ſe reguletur ab alia potentia ſecũdum rem ab ipſam diuerſa. Sic ergo argumẽto concluditur: quòd officia ſunt diuerſa, non quòd potentiæ.

3^m ex Philoſopho. *Alia pars animæ.* ℞. conſiderata ſecundum aptitudinẽ ad habitum recipiendũ: non, conſiderata ſecundum ſe. §. i. ſcientificum, & opinatiuum, & ratiocinatiuum dicuntur alia pars, & alia pars, animæ: quia habent aliam & aliam aptitudinem ad recipiendum diuerſos habitus: non autem quia ſint alia, & alia, potentia ſecundum realitatem. Tunc &c. Primò, quoniã quærimus de potentijs ſecundum ſe an. ſ. ſecũdum ſe ſint diuerſæ, non ſolum ſm officia ab eis exercita: vt diximus in rñſione ad ſm. Secundò, quia ſcientificũ non eſt idem qđ rõ ſuperior: ſicut nec opinatiuum, & ratiocinatiuum eſt ſimpliciter idem, quod ratio inferior.

4^m ex Damaſc. *Opinio, mens, intellectus.* ℞. accepta p actibus diuerſis vnius potentiæ non, pro diuerſis re vera potentijs. §. Tunc &c. Nã de potentia eſt quæſitum, & concluſio non de officijs, ſeu actibus diuerſæ potentijs Vide ad 1^m 2^m. 3^m, nam eandem fermè omnia argumenta habent in ſententia reſponſionem.

APPENDIX

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophũ rectè poſuiſſe virtualiter, q; rõ inferior & ſuperior non ſunt duæ potentiæ. Poſuit aũt hoc tũc: qñ in 2. de aĩa text. 27. volens numerũ potentiarũ eius ſufficien ter tradere nobis dixit, vt ſupra ar. 8. in appen. Si n. rõ ſuperior & inferior eſſent diuerſæ potentiæ aĩæ: philoſophus vtique cum hoc non ibi dixerit, fuiſſet inſufficiens in enumeratione potẽtiarum ſicut & inſufficientem dicebamus, ſi non enumeraſſet rõnẽ ſi hæc fuiſſet alia potentia ab intellectu. Patenter ergo monſtrauit p hoc ſuũ ſilẽtiũ, quòd rõ non eſt alia potentia ab intellectu. 2° habes: 2

Vtil pro philoſoph.

qđ o p rõnẽ philoſophi dictũ p quanto rõnẽ ſuperiorũ & inferiorum non eſſe duas potentias dicit, declares, pbes, defendas, 3° vides. quomodo ex hoc viciſſim inuenitur concluſio. 3

¶ NOTATIO. Pro illo art aliqualiter facit in ordine art 395. 357. 365. 376. Item pro in rñſione ad 3^m dicto ly. Nec tñ eſt ſimplr dicendum, quòd ſit alia potẽtia qua intellectus cognoſcit neceſſaria, & alia qua cognoſcit contingentia, quia &c. vide tab. mag. aur. concl. Doctoris Angelici concord poſt annexas nu. 1125. Itẽ p ly contingentia. n. & neceſſaria, etſi differant ſm propria genera, conueniunt tamen &c. vide ibi nu. 983.

Pro ſtudio varietate concordãdo.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrum intelligentia ſit alia ab intellectu.

CONCL. Intelligentia ab intellectu non diſtinguit, ſicut potentia a potentia, ſed ſicut actus a potentia. 398

¶ PROB Quia ly intelligẽtia proprie eſt actus intellẽs, intellectus eſt potentia. & effectus non eſt potentia, a qua fluit.

1^m ex lib. de ſpiritu, & anima. *Intelligentia.* ℞. i. actus intellectus. §. Tunc &c. vt patet ex concluſione. De illo libro nota illud, quod ſupra ar. 8. ad primum.

2^m ex Boetio. *Intelligentia.* Reſp. i. actus intellectus: non i. potentia §. Tunc &c. vt ex cõcluſione patet.

3^m ex Damaſceno. *Intelligentia* ℞. i. actus, quo intellectus primò apprehẽdit ſimpliciter, a' qu. d. §. Tunc &c. vt patet.

Item ex Philoſopho. *Actus* ℞. quorum diuerſitas nõ poteſt reduci in idem principium: non aliter. §. Tunc &c. Nam hi oẽ. diuerſi actus reducuntur in idem principium: & ideo non diuerſificant potentias, adeo quòd non eſt alia potentia a qua iſte actus. ſ. intelligentia procedat, & alia potentia a qua procedant alij actus a Damaſceno enumerati. oẽs ergo actus ſunt præuij potẽtijs; i. nobis manifeſtiores ſunt, q̃ potentiæ, & ducunt nos in cognitionẽ potentiarum: ſed non omnes actus ſunt ita præuij potẽtijs, vt ipſorum actuum diuerſitas inferat diuerſitatẽ potentiarũ; vt credidit arguẽs Soli nanque illi actus ſunt hoc modo potentijs præuij. i. cum ſuo eſſe præuio diuerſo inferunt diuerſitatem potentiarum; quorum diuerſitas non poteſt reduci in idem principium, vt in formali reſponſio dictum eſt & intellectum. Vide vltima verba literæ.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè in 3. de aĩa tex. 21. dixiſſe q; intelligẽtia indiuiſibilium eſt, in quibus non eſt falſum. Hoc eſt. Potẽtia intellectiua intelligit actu ſuo indiuiſibilia: in quo actu, operatione, ſeu intelligentia (quod idem eſt) non interuenit falſum. 2° 2

Vtil pro philoſoph.

habes: quõ per rõnem oſtendas, philoſophum iure habere hunc ſenſum. ſ. accipere intelligentiam, pro actu intellectiuæ potentiæ adeò quòd nolit intelligentiam diſtinguere ab intellectu tanquàm potentiam à potentia; & hunc ſenſum in illo defendas, 3° vides: quõ ex hoc, & ſilibus, viciſſim ſumet concl. 3

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrum intellectus practicus, & ſpeculatiuus ſint diuerſa potentia.

CONCL. intellectus practicus, & ſpeculatiuus, non eſt diuerſæ potentiæ. 399

¶ PROB. Quia intellectus ſpeculatiuus, ac practicus differunt ſecundum ordinari ad opus, ac non ordinari, quæ accidentaliter ſe habent ad eſſe ab intellectu apprehenſum, Et id, quod accidentaliter ſe habet ad obiecti rationem, quã reſpicit aliqua potentia, non diuerſificat potentiam (ut patet de potentia una viſiua reſpectu accidentium coloratorum,)

1^m de

1^m de maiori. *Motiuum.* ℞. vt exequens motum; non, vt dirigens motum. §. Tunc nihil contra. ſecundo enim modo tantum practicus eſt motiuus, vt litera docet.

2^m de maiori. *Diuerſa.* ℞. Formaliter: non, materialiter. § Tunc &c. Nam intellectus tũ ſpeculatiuus, tum practicus. fertur in obiectum ſub ratione veri: licet ſpeculatiuus in verum, practicus feratur in bonum. Quod autem in obiecto poſſit eſſe cum diuerſitate hac materiali vniformitas illa formalis, prouenit ex eo, quod verum, & bonum, ſe inuicem includunt.

3^m concluſio. *Ergo &c.* ℞. Si differentiæ diuerſificantes potentias ſenſitiuas ſufficerent ad diuerſificandum intellectiuas §. Tunc negatur conſequentia. Nam multæ differentiæ diuerſificant ſenſitiuas potentias &c. vt in litera.

APPENDIX.

1 Vtilit. pro philoſoph. ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationẽ demonſtres, rectè philoſophum 3. de anima tex 49. inſinuaſſe: quòd intellectus ſpeculatiuus per extenſionẽ fit practicus. Cum ergo vna potentia non poſſit fieri alia (vt patet,) voluit per illa verba dicere philoſophus: quòd intellectus ſpeculatiuus & practicus nõ ſunt duæ potentiæ realiter a ſe diuerſæ. Et hoc, oſtendes per rationem, eſſe rectè dictum,

2 2°. habes quomodo per rationem exponas rectè ſenſum philoſophi, q. ſ. per illam extentionem intelligitur ordinatio obiecti ſpeculati ad opus: Expoſitumq; philoſophũ modo præmiſſo, defendas.

3 3° vides: quomodo ex hoc, & ſimilibus locis, viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. verit. ¶ NOTATIO. Articulum illum aliqualiter iuuat articulus in ordine 379. 388 410. 395. 220. Item pro in reſponſione ad primam dicto ly intellectus practicus eſt motiuus non quaſi exequens &c. vide tabulæ magnæ autem Concluſionum Diui Thomæ concordantias poſt annexas, num. 780.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrum ſynderesis ſit quædam ſpecialis potentia ab alijs diſtincta.

400 Diffinitio ſynderesis. CONCLVS. Synderesis non eſt potentia, ſed habitus naturalis.

¶ PROB. Quia ſyndereſis eſt cognitio primorum principiorum operabilium nobis naturaliter notorum: ſicut intellectus eſt cognitio primorum principiorum ſpeculabilium nobis naturaliter notorum: Et talis intellectus nõ eſt potentia, ſed habitus naturalis. (6. Ethic.)

1^m de minori. *Potentia.* ℞. Non tamẽ in illa diuiſione Hieronymi, accipiuntur iraſcibilis, &c. pro potentiis. §. Tunc &c. Nam & actus ipſius ſyndereſis, cum illa Hiero. attendatur ſecundum diuiſionem actuũ, eſt diuerſus ab actibus iraſcibilis concupiſcibilis & rationalis.

2^m de maiori. *Oppoſita.* Reſp. Secundum q. oppoſita, non aliter. §. Tunc &c. Nã ſynderesis opponitur ſenſualitati iuxta actus vtriuſque: non iuxta eſſe potentiam. Non enim contradiuiditur ſenſualitati, tanquã duæ ſpecies vnius generis.

3^m de conſequentia. *Pertineant ad rationem.* Reſp Sicut ad potentiã habitus illarum regularũ cognoſcitiui. §. hic eſt Syndereſis. Tũc nihil contra. Nam hinc ſequitur non quòd ſynderesis ſit ratio: ſed quòd ſit aliquid in ratione.

APPENDIX.

1 Vtilit. pro philoſoph. ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè dixiſſe. 9. Metaph. tex. 3. quod potentiæ rationales ſe habent ad oppoſita. Hoc eſt etiam. Ea, quæ non ſe habent ad oppoſita, non ſunt potentiæ rationales. Cum igitur synderesis non ſe habeat ad oppoſita ſed tantum ad bonum, (vt experimur in nobis) voluit p hoc virtualiter dixiſſe philoſophus: q. ſyndereſis nõ eſt potentia rationalis: & cõſequenter nec omninò potentia. Quandoquidem ſyndereſis in animalibus ratione carentibus non inuenitur: & per conſequens, ſi eſſet potentia, eſſet tantum potentia rationalis.

2 2° habes, quomodo per rationem illum ſenſum philoſophi declares, probes, & defendas.

3 3° vides: quomodo ex hoc alijſq; ſimilibus locis, firmetur cõcluſio.

ARTICVLVS DECIMVSTERTIVS.

Vtrum conſcientia ſit quædam potentia.

401 CONCL. Conſcientia propriè loquendo non eſt potẽtia, ſed actus.

¶ PROB. 1 Quia ly conſcientia, Secundum proprietatem vocabuli, importat applicationem ſcientiæ ad aliquid; Et applicatio ſcientiæ ad aliquid non eſt potentia, ſed actus. 2 Quia omnia quæ attribuuntur conſcientiæ. (ſ. teſtificari, ligare, inſtigare, accuſare, remordere, excuſare,) conſequuntur actualem applicationem ſcientiæ ad ea, quæ agimus.

1^m de maiori. *Spiritus correctior.* Reſp. i. dictamen mentis: non, aliter. §. Tunc &c. Hoc autem dictamen fit ad corrigendum nos. Syndereſis ergo eſt ſpiritus correctorius. actus ſpiritualis mentis noſtræ, ordinatus ad correctionem noſtram.

2^m de minori. *Subiectum* Reſpon. non: ſed cognitio, vel cognoſcens peccatum. §. Tũc &c. Non enim requiritur, quòd cognoſcens peccatum ſit ſubiectũ peccati.

3^m minor. *Sed non eſt actus.* Reſp. Negatur iſta. ſ. q. conſcientia non ſit actus. §. Ad probationem dicimus: quòd actus ſemper manet in virtute cauſæ ſuæ, quandiu ſua cauſa manet: licet non ſemper maneat in ſeipſo. Cum ergo ſyndereſis, quæ eſt cauſa conſcientiæ, vtpote habitus a quo efficaciam trahit iſte actus conſcientia dictus, ſemper maneat in homine: non mirũ, q. cõſcientia ſemp maneat in hoĩe. A ſyndereſi ergo habet actus iſte, q. ſit ſemper modo dicto, ſicut etiam habet ab illa, quòd ſit quid vnum: vt dicitur in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem iuncta reſponſione ad primum, interimas hæreſim Quintiniſtarũ (Prat. Quintinus) iam in reprobum ſenſum datorum: vt conſcientiã vero Dei timore imbutam, pro inferno, conſcientiam autem diuini iudicij contemptricem, ſecuram, ſtupidam & conſopitã, pro Paradiſo, habeant. 1 Vtil. p S. Ecc. contra har. Quintin. dan. a ſerip. Concil.

Si namque conſcientiam actum eſſe ſtatuas noſtrorum erratuum correctorem (vt hic D. Thomas ait,) atque dictamen rationis, & huiuſmodi: proculdubio Quintiniſtas hos è diametro oppugnas, qui contra omnem correctionem, rationiſque dictamen, prædictum ſibi paradiſum atq; infernum pro varia conſcientia reprobè fingunt. Quòd ſi conſciẽtiam eſſe actum illum ſpiritus correctorem, rationis dictamen & huiuſmodi cum D. Tho. probes: iã Quintinorum fallaciam nõ oppugnaſti modo, ſed etiam ratione valida expugnaſti.

2 2°. hẽs quõ per rõnem demonſtres hãc Quintiniſtarum phantaſiam prorſus erronea merito dãnari a ſcripturis, ibi, Beatus hõ qui ſemp eſt pauidus, prouer. 28. Diametraliter ergo paradiſum illum Quintinorum damnat hæc auctoritas, atque infernum. Item ibi, Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari, Eccleſ. 1. Ecce, quòd nec inchoato paradiſo, qui iuſtificatio eſt, poteſt eſſe beatus ille; qui timore Dei caret. Item ibi pſ. 17. Circũdederunt me dolores mortis, & torrẽtes iniquitatis conturbauerũt me, dolores inferni circũdederũt me, præoccupauerũt me laquei mortis, in tribulatione mea inuocaui dñm & ad Deũ meũ clamaui. Ecce aptiſſimum teſtimoniũ, q. timore diuinorũ iudiciorũ cõcuti eſt bonũ, vtile ac via ad paradiſũ: tm̃ abeſt, vt ſit infernus. Nã liquidiſſimè hinc cõſtat, q. iam tũ harũ terribiliũ metu Dauid fermè cõſternatus, diuinã cõpulſus eſt opẽ implorare; & ad Deũ, cui ſeruire paradiſus eſt, cordiali clamore cõuerti. Itẽ ibi Luc. 3. Genimina viperarũ, qs oſtẽdit vobis fugere a vẽtura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitẽtiæ: iã n. ad radicẽ arboris ſecuris poſita eſt. oĩs ergo arbor, q̃ nõ facit fructũ bonũ, excidetur, & in ignẽ mittet. Itẽ paſſim p Euangeliũ Quoties n. gehẽnã, quoties ignẽ æternũ, quoties tenebras exteriores, quoties vẽturũ iudicij diẽ terrificũ, quoties fletũ & ſtridorẽ dẽtiũ Saluator noſter Chriſtus peccatoribus annũciat, & annũciãdo validè cõminatur? & qd ſibi vult terroribus iſtis. niſi cõtritionẽ cordib⁹ eorũ inducere, niſi ab inferno eos extrahere: niſi eos in paradiſi viã currẽdã intromittere? Qui. n. timet Deũ nihil negligit. Eccl. 7 Cur eorũ exẽplo, ſup quos turris cecidit in Siloe, & illorũ quorũ ſanguinẽ Pilatus cu ſacrificijs miſcuit, terret peccatores, Luc. 13. niſi q. terrorẽ hmõi, ad veræ pœnitẽtiæ aſſecutionẽ, multis pfuturũ eſſe nouerat? Itẽ ibi timorẽ talẽ, ei iugem nãdo, iuuentere moliẽ Luc. 12. Timete eũ, q. poſtq̃ occiderit corpus, hẽt poteſtatẽ mittere in gehẽnã; ita dico vobis: hũc timete. Eoi aptiſſimè damnati timore ſeruili lugẽtiẽ a Cõcil Trid. ſeſſ. 6. Canon. 8. ſi qs dixerit gehẽnæ metũ, p quẽ ad Dei miſericordiã de peccatis dolẽdo cõfugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores peiores facere; Anathema ſit.

3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur Angelica doctrina. 3

Quæſtio. LXXX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum appetitus ſit aliqua ſpecialis animæ potentia.

CONCL. Neceſſe eſt, ponere aliquam potentiam animæ appetitiuam. 402

¶ PROB.

¶ PROB. Quia neceſſe eſt ponere, quòd ad quamlibet formam ſequitur inclinatio, vel naturalis tantum (ſi cognitione careat) vel appetitiua (ſi cognitionem habeant) & huiuſmodi inclinatio dicitur potentia appetitiua animæ.

1^m de maiori. *Communia.* Reſp. eodem modo non, diuerſo modo. §. Tunc nihil contra. Nam appetere modo altiori animatis cognoſcitiuis conuenit: vt in litera & corpore patet.

2^m de maiori. *Obiecta.* Reſp. formalia, non materialia. §. Tunc nihil contra. Sub diuerſis enim rationibus (quod eſt forma ipſa, & cognitio, & appetitus, in eandem rem (quod eſt materiale obiectum.)

3^m maior. *Communis non diſtinguitur, contra proprium.* Reſponſio, niſi diuerſam habeant rationem formalem. §. Tunc nihil contra. Nam potentiæ ſingulæ feruntur in ſuum obiectum alia ratione, quàm potentia appetitiua communiter dicta. Hinc eſt quòd etiam appetitus diuerſo in illa feri dicuntur: puta ſingulæ naturales appetitiua communis appetitu animali. Pro litera dic, quòd ideò potentia appetitiua dicitur appetere aliquid ea ratione, qua eſt conueniens ſimpliciter animali: quoniam eſt illa, per quam animal appetere poteſt ea, quæ apprehendit.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, *Vtil. pro philoſoph.* philoſophum meritò 2. de anima tex. 27. diſtinxiſſe appetitiuũ ab alijs potentijs. Tanquàm ergo uim ſpecialem quandam eſſe 2 ab alijs ſuo facto indicauit. 2° habes: quomodo ſenſum illum philoſophi per rationem & declares. & probes, & defendas. 3°. 3 vides quomodo ex hoc, & ſimilibus locis, viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Articulum iſtum lunat articulus in ordi- *Pro ſtudio vario.* ne 115. 80. 168. 385. 399 3. 223. 221. Item pro in corpore dicto ly, quòd quamlibet formam ſequitur aliqua inclinatio &c. vide tabulæ magnæ annexæ Concluſionum Angelici doctoris concordantias poſt annexas numer. 645.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum appetitus intellectiuus, & ſenſitiuus, ſint diuerſæ potentiæ.

403 CONCL. Neceſſe eſt dicere: appetitum intellectiuum eſſe aliam potentiam a ſenſitiuo.

¶ PROB. Quia neceſſe eſt dicere, quòd appetibile apprehẽſum per intellectum ſit alterius generis ab appetibili apprehẽſo per ſenſum (vt pote illud vniuerſale, hoc particulare, & alia ratione, vt in ad ſecundum): & quòd paſſiua, atq; mobilia (cuiuſmodi ſunt potentiæ appetitiuæ) diſtinguantur ſecundum diſtinctionem actiuorum, atque mouentium, (cuiuſmodi ſunt appetibilia apprehenſa.)

1^m maior. *Potentia non diſtinguuntur per accidentales differentias.* R. Diſtinguuntur tamen per eſſentiales. i. per ſe. §. Tunc nihil contra quoniam negatur minor vt ex litera colligitur.

2^m de probatione minoris. *Rei ſingularis.* R. Secundum rationem vel particularem (hic eſt ſenſitiuus appetitus:) vel vniuerſalem (hic eſt intellectiuus.) §. Tunc nihil contra: vt patet in litera. Ex qua etiam noueris appetitus iſtos diuerſificari quoque ſecundum obiecta deſiderata. quia ſcilicet intellectiuus immaterialia, ſenſitiuus materialia appetit, atque ideo non tantũ ſecundum obiecta formalia. ſed, & ſecundum obiecta materialia diſtingui. Neganda ergo erat illa minor, videlicet, ſed iſta diſtinctio non habet locum in parte appetitiua.

3^m de maiori. *Ita.* Reſp. Quantum ad ordinari ſub apprehenſiuo: non, quantum ad eſſe aliam potentiam ab apprehenſiuo. §. Tunc negatur illatio illa, ergo pari ratione neque eſt aliud appetitiuum.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas *Vtil. pro philoſoph.* philoſophum, in 3. de anima tex. 57. meritò diſtinxiſſe duplicẽ appetitum. ſ. ſecũdum, quod ſuperiorem mouet inferiorem. 2° habes: 2 quomodo per rationem verum ibi ſenſum philoſophi declares, declaratum probes, probatum defendas. 3° vides quomodo ex 3 hoc loco, & ſimilibus, viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtudio varietate occurnãdo. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit vtcunque in ordine articulus 376. Item pro in corpore dicto ly eſt alterius generis apprehenſum per intellectum, & apprehenſum per &c.

vide tabulæ magnæ Concluſionum ſancti Doctoris concordantiæ poſt annexas num. 158. 130. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly appetibile non mouet appetitum niſi inquantũ eſt apprehenſum &c. vide ibi numer. 223. 228. Item pro in ad ſecũdum dicto ly appetitus intellectiuus &c. feratur in res, quæ ſunt extra animam ſingulares &c. vide ibi numer. 222. Item pro ly tamen ſecundum rationem vniuerſalem, ſicut cum appetit aliquid quia bonum &c. vide ibi num. 766. 1112. 119.

Quæſtio. LXXXI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſenſualitas ſolùm ſit appetitiua.

CONCLVSIO. Senſualitas eſt nomen appetitus ſenſitiui. 404

¶ PROBATIO. Quia ſenſualitas eſt nomẽ ſumptum a motu (ſecundum Auguſtinum): & motus appetitus, ſicut quies apprehenſioni, aſſimilatur (cum apprehenſio ad intra, appetitus ad extra, perficiatur.)

1^m ex Auguſtino. *In corporis ſenſu.* Reſp. tanquàm pertinens ad ſenſualitatem: non, tanquàm comprehenſus ſub ſenſualitate. §. Tũc nihil contra. Nihil enim officit (vt patet) quòd ſenſus corporis ſub vi cognoſcitiua contineantur, immo proficit dictis, eo quòd appetitus ſequitur cognitionem.

2^m de maiori. *Vna diuiſione.* Reſp. Secundum quòd diuiſio illa ſumitur; non. Secundum quòd non ſumitur. §. Tunc nihil contra. Nam ab Auguſtino ſenſualitas diuiditur contra rationem ſuperiorem, & inferiorem, nõ quòd in numero virium cognitiuarum ponatur ſenſualitas: ſed inquantum omnia hæc communicant in actu motionis. Vis. n. cognitiua, ad quam pertinet &c. vt in litera.

3^m de maiori. *Serpentis.* Reſpon. inquantum ſerpens inclinauit in affectum peccati: non, inquantum oſtendit, & propoſuit, peccatum. §. Tunc &c. vt patet in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem, ſiue per 1° reſponſionem ad tertium, reijcias hæreſim Ophitarum (Prat. O- *Vtil. p. 3. Dei Eccl. cõtra hær. Ophitarũ dãn. a ſcriptura.* phitæ) dicentium: ſerpentem, qui primos decepit parentes fuiſſe Chriſtum & ſcientiæ boni, ac mali authorem, ideo adorandum. Cum enim in peccati affectum inclinauerit: patet, quòd nõ fuit Chriſtus, qui eſt nobis Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cœlis factus, ad Hebr. 7. 2° habes quomodo per rationem hanc oſtendas: & Serpentẽ, 2 & illam, hæreſim meritò damnari a ſcripturis Gen. 3. Dixit Dominus ad ſerpentem. Maledictus eris inter omnia animãtia terræ; eum tamen de Chriſto dicatur matri ſuæ Luc. 1. Benedictus fructus ventris tui; Quinimmo benedictus ita ſit a Deo, vt dicatur Geneſ. 22. in ſemine tuo benedicentur omnes gentes: i. in Chriſto. Nam ad Galat. 3. Apoſtolus, illud exponens ſic ait: Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones & ſemini eius: Non dicit in ſeminibus quaſi in multis, ſed quaſi in uno, & ſemini tuo qui eſt Chriſtus. Item meritò damnari. 2. Corinth. 11. Timeo, nè ſicut Serpẽs ſeduxit Euam aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant a ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto. Ergo ad literam ſerpens illa deceptor eſt contrarius Chriſto; tantum abeſt, vt ſit Chriſtus. Item meritò damnari Apoc. 12. Proiectus eſt ille draco magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus: & Sathanas &c. & ipſi vicerunt eum propter ſanguinem agni. Ecce ad literam, quòd ille Serpens antiquus deceptor eſt, & vocatur diabolus atque ſathanas: & tantum abeſt, vt ſit Chriſtus, quòd a ſanguine Chriſti agni victus eſt. Nam propter quod vnumquodq; & illud magis. Si ergo beati Angeli Serpentem illum antiquũ vicerunt propter ſanguinem agni: multò vſque magis vincit illum per beatos angelos ſanguis agni. Item a &c. vt ſupra. q. 13. art. 10. 3° vides quomodo ex his doctrina hæc Thomiſtica firmetur. 3

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum appetitus ſenſitiuus diſtinguatur in iraſcibilem, & concupiſcibilem, ſicut in diuerſas potentias.

CONCLVSIO. 1°. Appetitus ſenſitiuus diuiditur in duas potentias, quæ ſunt ſpecies appetitus ſenſitiui. 405

ſcilicet

ſcilicet iraſcibilem, & concupiſcibilem.

¶PROB. Quia appetitus ſenſitiuus eſt inclinatio conſequens appræhenſionem ſenſitiuam, ſicut naturalis eſt inclinatio conſequens formam naturalem: Et in habentibus formam naturalem corruptibilem oportet eſſe non ſolum inclinationẽ ad conſequendũ conuenientia, refugiendumque nociua (hæc in animalibus vocant poteſtatem concupiſcibilem) Sed etiam inclinationem ad reſiſtendum contrarijs, quæ conuenientibus impedimentum præbent, ingeruntque nociua. (Hanc in animalibus, vocamus potentiam iraſcibilem) Exemplo ignis patet huius probationis pars ſecunda.

¶CONCLVS. 2ª. Hæ duæ inclinationes non reducuntur in unum principium.

¶ *Corollarium* Ergo per iſtam ſecundam concluſionem declaratur: quòd iſtæ potentiæ, quæ dicebantur duæ in prima concluſione, ſunt duæ realiter diſtinctæ non autem formaliter tantùm.

¶PROB Quia anima quandoque contra inclinationem concupiſcibilis ingerit ſe triſtibus, vt ſecundum inclinationem iraſcibilis impugnet contraria: Et paſſiones concupiſcibilis repugnare videntur paſſionibus iraſcibilis (patet de concupiſcentia accenſa minuente iram) atque è contra, (patet de ira accenſa minuente concupiſcentiam)

1ᵐ de concluſione. *Conueniens.* ℞. Et nociuum ſimul: illud ad proſequendum, iſtud ad fugiendum. §. Tunc &c. Nam eadem eſt potentia contrarietatis, ſcilicet ipſa concupiſcibilis. Quòd autem iraſcibilis reſpiciat contrarium, hoc non infert: ipſum eſſe eandem potentiam, cum concupiſcibili, Nam ſub alia ratione formali, ſcilicet vt reſiſtat, iraſcibilis reſpicit ea quæ ſunt ſibi contraria: & ſub alia ratione, ſcilicet vt fugiat, concupiſcibilis reſpicit contraria. Rationes verò formales diſtinguunt potentias (vt ſupra patuit.

2ᵐ de maiori. *Secundum ſenſum.* ℞. Vel ſecundum quod conuenit animali ad ſui defenſionem; licet hoc non ſit conueniens ſecundum delectationem ſenſus. §. Tunc nihil contra: vt patet in litera, & ex dictis. Nam obiectum formale diuerſificat potentias; licet obiectum materiale eſſet idem. ſufficit ergo ad diuerſificandum iſtas potẽtias: quòd concupiſcibilis reſpiciat conueniens ſub alia formali ratione ab illa, ſub qua iraſcibilis reſpicit conueniens.

3ᵐ de maiori. *Odium.* Reſpon. Ratione impugnationis cauſatæ ex odio, non, rationa ſui. §. Tunc nihil contra. Non enim obiectum materiale, ſed ratio eius diuerſitati potentiarum correſpondet: vt ſæpius dictum eſt.

¶NOTATIO. Reſponſum in hoc melius intelliges, ſi atteñdas quod in corpore dictum fuit. ſ. quòd omnes paſſiones iraſcibilis incipiunt a paſſionibus concupiſcibilis. Vides enim in reſpondendo; quòd odium ſecundum ſe. i. ſecundum quòd odium, in concupiſcibili exiſtens eſt cauſa impugnationis contrariorum, quæ ſanè impugnatio in iraſcibili eſt; tantoque nexu ad cauſandum impugnationem iungitur odium, ut quod ſecundum unum ſenſum eſt in concupiſcibili; ſecundum alium ſit in iraſcibili.

APPENDIX.

1 *Vtilit. pro philoſoph.* ¶EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum meritò poſuiſſe iraſcibilem & concupiſcibilem eſſe duas potentias per hoc, quòd in octauo de animalibus, cap. 1. dixit; quòd pugnæ in animalibus ſunt de concupiſcibilibus. Pugnare namque iraſcibili conuenit, concupiſcere concupiſcibili. Per hoc ergo, quòd attribuit pugnas animalibus, attribuit eis iraſcibilem: per hoc, quòd concupiſcibilia, eis attribuit concupiſcibilem. Cum verò pugnas deſeruire concupiſcibilibus, ſeu fieri pro concupiſcibilibus, dicit, iraſcibilem deſeruire concupiſcibili, & cõſequenter iſtas eſſe duas potentias realiter diſtinctas, deſignat: ut patet. 2º habes: quomodo per rationem prædictum ibi ſenſum philoſophi probes, probatumque defendas. 3º vides: quomodo ex hoc, ſimilibusque locis, viciſſim iuuetur doctrina præſens.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum iraſcibilis, & concupiſcibilis obediant rationi.

406 CONCL. Iraſcibilis, & concupiſcibilis obediunt ſuperiori parti, in qua eſt intellectus ſiue ratio, & voluntas, dupliciter, vno modo quidem quantum ad rationem, alio vero modo quantum ad voluntatem.

¶PROBATIO. Quia cogitatiua, quæ (vt in brutis æſtimatiua) mouet hominis appetitum ſenſitiuum, nata eſt dirigi in ſuis actibus a ratione vniuerſali (patet in ſillogiſticis) Quia (ly alio &c.) vis motiua per quã fit executio, non ſtatim mouetur ſecundum appetitum ſenſitiuũ (vt fit in brutis, puta in oua timente Lupum:) Sed expectat imperium voluntatis (patet ex aſſimilatione appetitus ſenſitiui ad appetitum intellectiuum, quantum ad motum, ſicut Sphæræ inferioris ad Spheram ſuperiorem.)

1ᵐ de minori. *Senſualitas.* ℞. quantum ad inclinationem in affectum peccati: non, quantum ad actum iraſcibilis, & concupiſcibilis. §. tunc nih. &c. Nam per ſerpentem non, niſi vt inclinauit ſerpens in affectum peccati, ſignificatur ſenſualitas. ſup. art. 1. ad 3ᵐ.

NOT. Senſualitas, vt ſie dicit appetitum rerum pertinentium ad corpus. ſup. art. 1. vnde & dicitur appetitus ſenſitiuus. Et ſiquidem iſte appetitus ad res corporis ita inclinetur vel proſequendas, vel fugiendas (en concupiſcibilis), vel ad eorum cõtrariis reſiſtendum (en iraſcibilis): vt ſine ratione ducatur in huiuſmodi ſuis actibus: tunc dicitur in homine ſignificari per ſerpentem, inclinare in peccatum, eſſe quoddam brutale, eſſe proprium ſenſualitati, ex parte ſenſitiuæ partis (vt ait litera). i. conuenire parti ſenſitiuæ, præciſè vt ſic. Nam videmus, quòd ſenſitiua in brutis, quia præciſè conſideratur, non ducitur ratione. At in brutis hoc non dicit vel minimum peccatum: quoniam, cum ratione careant, non eſt nata eorum ſenſualitas dirigi a ratione. & conſequenter obedire illi. Hoc autem (.i. non duci ratione ſenſualitatem, & conſequenter non obedire illi, in ſuis præmiſſis actibus) eſt peccatum in homine: & dicitur inclinatio in affectum peccati id, quod erat inclinatio ſenſitiuæ in brutis abſque peccato. Quòd ſi tales inclinationes in homine ducantur ratione; ſeu ad ſuos actus inducantur ex ratione (vt fuit in Chriſto domino orante in horto, & eſuriente in deſerto): tunc nullum prorſus peccatum dicunt, ſed tantum ſuum officium naturale faciunt abſque rationis detrimento, obnubilatione, impedimento. Iuxta prædicta intellige literam.

2ᵐ de maiori. *Obedit.* Reſp. Seruiliter: non, regaliter. §. Tunc &c. nam concupiſcibilis & iraſcibilis, regaliter tantum obediunt rationi: vt in litera.

3ᵐ de maiori. *Ita.* Reſpon. quantum ad eſſe inferius: non, quantum ad exercitia ſua § tunc nih. &c. Non. n. de iraſcibili, & concupiſcibili, quærimus nunc an ſint inferiora ratione, ſed an quantum ad exercitia ſua ſint obedientia rationi; & per conſequens, quòd alia aſſimilentur prædictis potentiis in eſſe inferius ratione, non eſt ad propoſitum.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1º. quomodo per rationem tanquam in radice interimas hæreſes ¹Agapetarum, ²Balaamitarum, ³Beguinarum & Begardorum, ⁴Valdenſium (Frat. Agapetæ, Balaamitæ, fraticelli, Pauperes de Lugduno) dicentium; ¹Licentiã qualibet in delitiis carnis, in eſcis comedendis, in fucu, in ornamentis, in impudicitiis eſſe licitam. Item ²Luxuriæ nullum eſſe peccatum. Item ³Actum carnalem non eſſe peccatum, maximè cũ tentatur exercens, quoniam ad hoc natura inclinat: Item ⁴omnem carnalem commixtionem, viente carnis libidine tam inter viros, quàm inter fœminas eſſe licitam: ſiue (vt ait Directorium inqui. 2. p. q. 14.) Libidini plenà ſatisfaciendum eſſe cùm ſtimuli carnis infeſtant. Radix. n. iſtorum errorum videtur fuiſſe ſaltem apud iſtorum multos; quòd paſſiones ſenſitiui appetitus non obediunt rationi, & maximè quia ſæpius contra eam recalcitrant: vt dixit argumentum ſecundum. Hinc, impunè ſatisfaciendum paſſionibus ſic nos vigentibus, crediderunt: quemadmodum in brutis videmus huiuſmodi paſſionũ exercitia nullum peccatum eſſe, vt dicit notatio in reſponſione ad primum. Hoc illorum fundamentum falſum eſſe demonſtratur & conſequenter errores illos ſuperædificatos, D Th. articulo præſenti.

Vtilit. pro S. Eccl. cõtra hæreſ. Aga. Ba. Beg. Val. damnat a ſtr. Papa. Concilijs.

2º habes: quomodo per rationem tanquam in radice oſtendas, prædictos omnes meritò damnati a ſcripturis 1 Cor. 6. Nolite errare (Quaſi ergo erant in prædictis erroribus): Neque fornicarii, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei non poſſidebunt. Item Ephes. 5. Hoc ſcitote intelligentes: quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, non habet hæreditatem in regno Chriſti, & Dei Item Coloſſ. 3. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & auaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſeruitus propter quæ venit ira Dei. Ecce: quòd poſſumus, & debemus mortificare huiuſmodi paſſiones: & quòd propter non refrænationem illarum uenit ira Dei. Ergo per hæc damnat errorem illorum Apoſtolus; qui dicunt paſſiones huiuſmodi non obedire rationi; uel etiam poſſe relaxari impunè. Item a Concilio Ancyrano, 2

cyrano, receptio in 6. Synodo generali Conſtantinopol. cap. 20. ſi quis adulterium commiſerit, ſeptem annos in pœnitentia compleat. Item a Conc. Elibertino cap 7. ſi quis forte fidelis poſt lapſum mechiæ, acta pœnitētia, denuò fuerit fornicatus: placuit, eum nec in fine habere communionem. item cap. 12. Mater, vel parentes, vel quælibet fidelis, ſi lenocinium exercuerit: eò ꝙ alienum vendiderit corpus, vel potius ſuum, placuit, eam nec in fine accipere communionem. Ecce ꝙ a fortiori arguere datur. Item a Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reformatione matrimonij cano. 8. ſtatuit ſancta Synodus: concubinarios tam ſolutos, quàm coniugatos, cuiuſcunque ſint ſtatus, ſi ter admoniti ab ordinario concubinas non eiecerint, ſeq. ab earum conſuetudine non ſeiunxerint, excommunicatione eſſe feriendos: Mulieres, quæ cū concubinariis viuunt, grauiter puniantur. 3° vides, quomodo viciſſim ex his firmetur concluſio.

Quæſtio. LXXXII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum voluntas aliquid ex neceſſitate appetat.

407 CONCL. 1ª. Coactionis neceſſitas repugnat omnino voluntati.

¶ PROB. Quia cogi repugnat omninò naturali inclinationi (patet in rebus naturalibus): & motus voluntatis eſt ſua inclinatio in aliquid.

¶ CONCL. 2ª. Neceſſitas finis non repugnat voluntati; quando ad finem non poteſt perueniri, niſi vno modo.

¶ PROB. Quia ex hoc, ꝙ volo finem nullo modo acquiſibilem niſi vno, oritur voluntas iſtius vnius modi (exemplum de volente tranſire mare).

¶ CONCL. 3ª Neceſſitas naturalis non repugnat voluntati.

¶ PROB. Quia naturali neceſſitate voluntas vult vltimū finem; ſicut intellectus naturali neceſſitate conſentit primis principiis.

1^m ex Auguſtino. *Neceſſarium.* ℞. Neceſſitate coactionis: non, neceſſitate naturali. §. tunc &c. vt patet ex concluſionib.

2^m ex Philoſopho. *Rationales.* ℞. Quatenus rationales: non, quatenus intellectuales. §. Tunc &c. Nam volūtas naturaliter volens aliquid intellectualis nominanda eſt magis, quàm rationalis. Sequitur. n. tunc intellectum, vt intellectus; non intellectum vt ratio.

Coroll. Ergo per ly rationales intelligit philoſophus potētias quantum ad operationes; non potentias quantum ad eſſentiā: Nam voluntas ſemper eſt rationalis, vt ly rationalis dicit eſſentiam: quoniam eſt ſemper in parte rationali, non brutali: quæ tamen voluntas non ſemper eſt rationalis quoad operationem: quoniam non ſemper ſequitur diſcurſum intellectus (qui ratio appellatur), ſed quandoque ſequitur intellectum ſine diſcurſu intelligentem: & ex hoc tunc dicitur voluntas intellectualis.

3^m de maiori. *Aſſumo.* ℞. Exiſtētium de his, quæ ſunt ad finem non, exiſtentium de vltimo fine. §. Non enim ſumus domini appetitus vltimi finis, vt contrarium velle poſſumus. Tunc nihil contra: vt patet ex cōcluſionibus.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem tanquam in radice confundas errorem Lampetianorum (Prat. Lampetiani) dicentium: Neceſſitate nihil eſſe faciendum: ſed omnia debere fieri liberè, & citra vllam coactionem. Ex quo errore in alium præcipites ibant: ꝙ. ſ. vota nō eſſent ſeruanda, quia coactionem quandam continebant; vnde & ipſi ea & aſpernabantur, & nihil prodeſſe dicebant. 2° habes: quomodo per rationem tanq̄ in radice oſtendas, prædictum meritò damnari ab Euangeliſta

Vtilit. pro S Eccl. cōtra errorē Lamper. dān. a ſcri pturis. a coact.

2 Luc. 14. Compelle intrare, vt impleatur domus mea. itē Mat. 11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Hoc eſt. illi, qui ſibimet quandam violentiam, ſeu neceſſitatem (puta per conſiderationem mortis, diuinorum iudiciorum &c.) faciendi aliquid imponunt. Item a Concilio Carthaginēſi primo ſub Syluestro primo Papa cap. 3. ſic; occaſiones amputandæ ſunt peccatorum, & tollendæ omnes ſuſpiciones; quibus ſubtilitas diaboli, ſub prætextu charitatis, & dilectionis incautas animas vel ignaras irretire conſueuit. Nullus igitur, nulláq; ſanctimoniæ, & virginitati deſeruientes, propter blaſphemiam Eccleſiæ, in vna domo cum extraneis penitus commorari debent vniuerſi dixerunt. Qui nolunt nubere, & pudicitiæ meliorem eligunt partē, hæc vitare debent, & non ſolum non habitare ſimul, ſed nec habere ad ſe aliquem acceſſum. Hoc ergo & lex iubet, & ſanctitas veſtra commendat, vt in ſingulis Conciliis ſtatutum eſt. Gratus Epiſcopus dixit. Ergo perſuaſio interdum prudentes ſolet arcere a peccatis; & imprudentes debet metus huiuſcemodi conſtringere, ſi ſanum cōſilium reſpuunt, & ſalutare mandatū. Si ergo laici ſunt, poſt cōmunitionem, ſi contempſerint, a communione ſeparentur. Vniuerſi dixerunt, Placet. Ex Concilio igitur hoc patet, ꝙ voluntas ad appetendum aliquid poteſt aſtringi, & ad ſeruandum contra Lampetianos. Cæterū, quoniā hic de votis non eſt formalis locus tractandi, loca Conciliorum ſolummodò ſigam a quibus Lampetiani damnantur, fuſiori ſtylo ea (Deo dante) in 2.2 ſuo loco narraturus. Ecce. Conc. Elibertinum cap. 13. Arelatenſe ſecundum cap. 33. Valentinum canon. 2. Carthaginenſe quartum cap. 104. Toletanum quartum canon. 53. 54. Autiſſiodorenſe cap. 27. 28. Aurelianenſe cap. 17. Item meritò damnari ab Apoſtolo 1. Timot. 1. Scimus, quia bona eſt lex; & ꝙ iuſto non eſt lex poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis, impiis, & peccatoribus, &c. En loquitur Apoſtolus de lege, ut dicit vim coactiuam: quando ait, ꝙ lex non eſt poſita iuſto, ſed iniuſtis: & tamen dicit ꝙ lex, etiam hoc modo ſumpta, eſt bona: Ergo voluntati non tantum eſt quædam neceſſitas bene faciendi imponenda, ſed etiam hoc eſt bonum. 3° vides; quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina ſtabiliatur. 3

¶ NOT. Præſentem articulum aliqualiter iuuat articulus in ordine 215. 318. 163. 303. Item pro in corpore dicto ly, quod quidem conuenit alicui vno modo ex principio intrinſeco &c. vide tab. mag. concluſionum S Th. concordantias poſt annexas num. 921. item pro ly Ea agente autem hoc alicui conuenit, ſicut cum aliquis cogitur &c. vide ibi num. 919. Item pro ly impoſſibile eſt, ꝙ aliquid ſit ſimpliciter coactum, ſiue violentum, & voluntarium &c. vide ibi num. 333.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum voluntas ex neceſſitate velit omnia, quæcunque vult.

CONCLVS. Voluntas non ex neceſſitate vult, quæcunque vult. 408

¶ PROB. Quia voluntas non vult de neceſſitate illa bona, quæ non habent neceſſariam connexionem ad beatitudinem: nec etiam iſta, antequam per certitudinem diuinæ viſionis neceſſitas talis connexionis ſibi demonſtretur (patet a ſimili in intellectu.)

1^m de conſequentia. *Bonum.* ℞. Formaliter: non ſemper, materialiter. §. Tunc &c. vt patet. Tendere in bonum formaliter eſt tendere in quodcunque ſibi propoſitum ſiue bonum, ſiue malum, ſub ratione boni: Et ſic malum formaliter. i. malum ſub ratione mali, ſemper eſt præter volontatem: ſecundum Dionyſium in litera: tendere in bonum materialiter eſt voluntatem tendere in rē bonam; ſic malū non ſemper eſt præter voluntatem, quia quandoque tendit in rem malam.

2^m de minori. *Mouente.* ℞. cui tota poſſibilitas mobilis ſubditur: non aliter. §. Tunc &cæt. Non enim quodlibet volitum adæquat, & multò minus ſuperat totam poſſibilitatem voluntatis. vt dicit litera.

3^m de maiori. *Ita.* ℞. quantum ad eſſe obiectū: non, quoad ad conditionem obiecti. §. Conditio. n. obiecti ſenſitiui appetitus eſt eſſe ſine collatione apprehenſum: obiecti autem voluntatis eſt eſſe cum collatione apprehenſum. Tunc nihil &c. vt patet.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°, quomodo per rationem tanquam in radice reiicias hęreſes [1] Caluini, [2] Lutheri, [3] Albanenſium, [4] Trinitariorum (Prat Caluiniſtæ, Lutherani, Albanenſes, Trinitarij) dicentium: [1] Liberi arbitrij non eſt homo: Item [2] Liberum non eſſe hominis arbitrium. item [3] Liberum hominis arbitrium nullum eſſe: item [4] Liberum hominis arbitrium eſt potentia paſſiua, non actiua, & de neceſſitate mouetur ab appetibili. Vide q. 83. art. 1. Cùm enim hic probet ſanctus Doctor, ꝙ voluntas non quæcunque vult, ex neceſſitate vult: patet, ꝙ illorum omnium hominis voluntariam libertatem negātium fundamentū ſubruit & catholicum libertatis humanæ fondamentum iacit. 2° hēs: quō per rationem tanq̄ in radice oſtendas, prædictos errores meritò damnari a ſcripturis. Eccleſ. 15. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. Adiecit mandata, & præcepta. ſi volueris mandata conſeruare, conſeruabunt te. Appoſui tibi aquam, & ignem; ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem uita & mors, bonum & malum. Quod placuerit ei, dabitur illi. Item a Dan. 13. Anguſtiæ mihi ſunt undique, & quid eligam ignoro. Si enim hoc egero, mors mihi eſt. ſi autem non egero, nō effugiam manus veſtras, 2

Util. S. Dei Eccl. cōtra hær. Calu. Lut. Alb. Tri. dān. a ſcr. Conſilg.

ſ.d

Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus hominū, quàm derelinquere legem Dei mei. Sic ergo Suſanna, poſt uerba hæc, eligendo unam partem, altera reiectat tum uerbis, tum factis monſtrauit & ſe eſſe liberam, & actiue ad aſſentiendum concurrere & de neceſſitate libertatem ſuam non moueri ab appetibili tanto. Item a Concilio Arauſicano cap. 13. ſic, Arbitriū voluntatis in primo homine infirmatum non, niſi per baptiſmi gratiam, poteſt reparari. Non dicit Concilium aſſa extinctum, ſed infirmatum. item a Concil. Triden. ſeſſ. 6. cap. 1. omnes homines vſque adeò ſeruos fuiſſe peccati, vt non indè liberari per vim naturæ, aut literam legis Moyſi ſurgere poſſent: tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licet attenuatum & inclinatum. Item canon. 4. ſiquis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atq; vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet: nec poſſe diſſentire, ſi velit, ſed valut inanima quoddam nihil omninò agere, mereq; paſſiuè ſe habere: anathema ſit. Item cano. 5. Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium, poſt Adæ peccatū, amiſſum & extinctum eſſe; aut rem eſſe de ſolo titulo, immo titulum ſine re, figmentum, denique a Sathana inuectum in Eccleſiam: Anathema ſit. Hæc ibi. Sed de libero arbitrio alias ex profeſſo in ſuis locis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim do-
3 ctrina hæc Angelica firmetur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum voluntas ſit altior potentia, quàm intellectus.

409 CONCL. Secundùm ſe, & ſimpliciter, intellectus eſt altior, & nobilior voluntate: ſecundum quid autem & per comparationem ad alterum, voluntas inuenitur interdum altior intellectu.

¶ PROB. [1] Quia propria ratio potentiæ ſecundum ſe ipſā eſt ſecundum ordinem ad obiectum: Et obiectum intellectus eſt ſecundum ſe, ac ſimpliciter, altius quàm obiectum voluntatis (patet ex aſſignatione obiectorum vtriuſque). [2] Quia (ly ſecundum quid &c.) quando res, in qua eſt bonum, eſt nobilior anima noſtra, tunc voluntas per comparationem ad talem rē eſt altior intellectu. (Hinc: melior eſt amor Dei, q̄ cognitio eius: in cuius ſignum Seraphin ordinantur ſuper Cherub n. q. 108. ar. 6.) [3] Quia (ly interdum) quā do res, in qua eſt bonum, eſt infra animam, tunc etiam per comparationem ad talem rem intellectus eſt altior voluntate (hinc melior eſt cognitio rerum temporalium quàm amor.)

¶ NOTATIO. Obiectum potētiæ intellectiuæ dicitur ſimplicius obiecto potentiæ volitiuæ: quia dicit rationem, ſeu radicem, obiecti voluntatis. Vnde obiectum voluntatis includit, & ſibi proprium & huius proprij rationem: quam ſolam rationem includebat obiectum intellectus. Voluntas enim quid appetit? bonum. Quare appetit bonum? Quia eſt cognitum. A quo eſt cognitum? ab intellectu. Ecce obiectum intellectus ſimplicius, & altius, quia ut cognitum mouet voluntatem.

1^m^ de concluſione. *Trima, altiſſima.* ℞. In cauſando in ordine appetibilium; non, in eſſendo abſolutè §. Tunc nihil contra. Nam cauſare dicit comparationem vnius ad alterum, & ſimiliter finis; non autem aliquid abſolutè conſideratum .i. ſecundum ſe, uel ſecundum quod eſt. Et nos diximus iam: quòd voluntas eſt altior ſecundum quid intellectu; licet ſimpliciter altior ſit intellectus. Vide ſupra q. 5. art. 2. ad 1^m. & q. 16. art. 4. ad 1^m. 2^m. & in corpore.

2^m^ de maiori. *Procedere.* ℞. in eodem: non in diuerſis § Tunc &c. Nam intellectus, & voluntas ſunt res diuerſæ; & ideo argumentum, ſic gloſſatū eſt pro, non contra.

3^m^ de concluſione. *Altior.* ℞. Secundū quid: non abſolutè. §. Tunc &c. vt patet. vide ſecundam partem concluſionis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum meritò in 10. Ethic. c. 7. ſenſiſſe, altiſſimam potentiam animæ eſſe intellectum. 2°. habes: quomodo per rationē
2 philoſophi dictum ſano modo intelligas, & ſic intellectum con
3 tra aduerſarios, ſi qui ſunt, tuearis. 3° uides: quomodo ea hoc, ſimilibus quā locis, uiciſſim doctrina hæc Angelica iuuetur.

Vtilit. pro philoſoph.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit articulus in ordine 26. 102. 41. 99. 163. 534. 426. Item pro in corpore dicto ly actio intellectus conſiſtit in hoc, q̄ ratio rei intellectę eſt in intelligente &c. vide tabulæ magnæ Concluſionum D. Thomæ cōcordantias poſt numerat nomer. 222. Item pro in ad ſecundum dicto ly ſic enim actus eſt prior potentia &c. vide ibi nume. 52. Item pro dicto ly intellectus eſt prior potentia ſicut mouens mobili &c. uide ibi num. 770.

Pro ſtudio var. corr.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum voluntas moueat intellectum.

CONCLVS. Intellectus mouet per modum finis voluntatem. 410

¶ PROB. Quia bonum intellectum eſt obiectum voluntatis: & conſequenter mouet voluntatem ipſam, vt finis.

¶ CONCL. 2ª. voluntas mouet per modum agentis omnes animæ potentias ad ſuos actus, præter uires naturales uegetatiuæ partis.

¶ PROB. [1] Quia obiectum voluntatis eſt bonum, ac finis in communi: & in omnibus potentijs actiuis ordinatis illa potentia, quæ reſpicit finem vniuerſalem, mouet potentias, quæ reſpiciunt fines particulares (patet tum in naturalibus, tum in polyticis) [2] Quia (ly præter &c.) partis uegetatiuæ naturales uires noſtro arbitrio non ſubduntur.

1^m^ de maiori. *Mouens.* ℞. Vt mouens: non, vt motum. §. Tunc nihil contra, ut patet in litera. Huic dicto, ſ. quòd intellectus eſt altior duobus modis voluntate, & voluntas vno tantum altior intellectu; ſi addas dicta in art. 3. uidebis, quòd intellectus tribus modis eſt altior voluntate, voluntas autem duobus modis altior intellectu. vide omnia: &, ne erres, habeas præ oculis diſtinctionem illam art. 3. ſ. eſſe altius uel ſimpliciter, uel ſecundum quid, Et benè applica: vt intelligas & nobilitatis utriuſque, & altitudinem ſenſuum D. Thomæ.

2^m^ de maiori. *Non mouetur.* ℞. Eodem modo mouendi: non, diuerſo. §. Tunc nihil contra: vt patet in litera.

3^m^ de conſequentia. *Illud intelligere.* ℞. Niſi ſit primum. § Tunc &c. Non enim (vt patet) poteſt procedi in infinitum: quia ante hoc primum intelligere noſtrum, non datur aliud velle, uel intelligere; ſed ſolum principium extrinſecum nos mouens ad intelligendum .i. Deus.

APPENDIX.

¶ EX articulo, iuncta reſponſione ad tertium, habes 1°: quo modo per rationem, & auctoritatem etiam philoſophi tanquā in radice tere, e as hæreſim Pelagij, Ioannis lipſenſis (Peat. Pelagius) dicentium: hominem naturalibus liberi arbitrij viribus ſe ſe ad gratiam diſponere ac præparare poſſe, vt ipſi ſanctus infundatur ſpiritus: item hominē ſuis naturalibus uiribus verbo aſſentire, promiſſionem apprehendere & non repugnare ſpiritui ſancto poſſe. Si enim principium conſiliandi, & intelligendi eſt aliquod altius & extrinſecum, ſcilicet Deus: utique initium boni operis, nec etiam moralis purè vel naturalis, viter arbitrij noſtri liberi non erunt. Nam liberum arbitrium cum ſit facultas voluntatis & rationis; includit ipſum intelligere & velle. D. Thomas ergo determinans ex ratione, quòd intelligendi & conſequenter volendi primum principium eſt extra & ſupra nos; Pelagianos impugnat; & ad radicem erroris illorum ſecurim ponit: ut patet conſideranti. 2° habes: quomodo per rationē tanquàm in radice oſtendas, errorem eorum ſectę fuiſſe damnatum, & quidem ex ſuperabundanti, ab Apoſtolo 2. Cor. 3. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Ex ſuperabundanti, dixi: quoniam Apoſtolus loquitur hic non tantum de moralibus, ſed & de naturalibus cogitationibus: vt ex D. Thoma ibi exponente, dum philoſophum pro intelligentia citat habetur apertè. Erubeſcant itaque, etiam ab ethnico, confundi. Item a concilio Arauſicano, cap. 8. ſiquis alium miſericordia, alium uero per liberū arbitrium (quod in omnibus eſt qui de præuaricatione primi hominis nati ſunt) ad gratiam baptiſmi poſſe peruenire contendit, a recta fide probatur alienus. Quod quàm ſit rectæ fidei contrarium, ipſe dominus probat: qui non aliquos, ſed nemine ad ſe poſſe venire teſtatur, niſi quem pater attraxerit. & cap. 9. Diuini eſt muneris cum rectè cogitamus, & pedes noſtros a falſitate & iniuſtitia tenemus. Quoties enim bona agimus: Deus in nobis, atque nobiſcum, ut operemur, operatur. Item a Concilio Carthaginenſi in Epiſtola ad innocentium primum papam. Itē ab ipſomet papa Innocentio. Item a concil. Mileuitano in Epiſt. ad eundem Papam. Vide de his omnibus epiſtolis in volumine Conciliorum fol. 277. 279. Item ab eodem Concil. Mileuitano, cap.

1 Vtil. p S. Ecc. contra hære. Pel. Io. dān.a. ſcrip. papa. concil.

2

cap. 4. 5. ſed de his latius ſuo loco formali. Item a &c. vi. q. 12.
3 art. 4 & q. 13. art. 1 & q. 62. art. 2. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur doctrina præſens.

¶ NOTATIO. Articulum præſentem aliqualiter iuuat articulus in ordine 405. 409. 301. 399. 102. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly intellectus eſt apprehenſiuus entis, & veri vniuerſalis, &c. vide tabulæ magna concluſionum Angelici Doctoris concordantias, poſt annexas numero 732. Item pro in ad tertium dicto ly omnem enim voluntatis motum, neceſſa eſt quòd præcedat apprehenſio, &c. vide ibi, nu. 772.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum iraſcibilis & concupiſcibilis diſtingui debeant appetitu ſuperiori, qui eſt voluntas.

411 CONCL. In appetitu intellectiuo, i. in voluntate, non diuerſificantur aliquæ potentiæ appetitiuæ, vt ſit in ipſo appetitu intellectiuo alia potentia iraſcibilis, & alia concupiſcibilis; ſicut etiam ex parte intellectus non multiplicantur vires apprehenſiuæ: licet multiplicentur ex parte ſenſus.

¶ PROB. Quia voluntas bonum reſpicit ſub communi ratione boni: & potentia, quæ ordinatur ad aliquod obiectum ſecundum communem rationem eius, non diuerſificatur per differentias ſpeciales ſub illa ratione communi contentas (patet de potentia viſiua.)

1^m^ de maiori. *Concupiſcendo, iraſcendo.* ℞. Cũ quadam animi concitatione, non, ſimplici affectu voluntatis. §. Tunc nihil contra. Nam concupiſcentia ſapientiæ odiumque vitiorum, ſimplices affectus voluntatis deſignant: ideoque non ſunt in iraſcibili, aut concupiſcibili niſi prout quodam largo modo voluntas poſſet dici iraſcibilis, & concupiſcibilis ratione. ſ. effectuum ſimilium effectibus illarum. vide ad ſecundum.

2^m^ de maiori. *Concupiſcibili, iraſcibili,* ℞. i. in voluntate per largè dicta concupiſcibilis. iraſcibilis: non, in iraſcibili concupiſcibili propriè dictis. §. Tũc nih &c. vt patet in litera. vide ad primum.

3^m^ de maiori. *Iraſcibilem, concupiſcibilem,* ℞. Identica rationali, i. voluntati: non, diuerſas potentias ab illa. §. Tunc nihil contra. vt patet in litera. In hac notabis gloſſam de ly antequam.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum rectè dixiſſe, in 3 de anima tex. 43. quòd voluntas in ratione eſt, in irrationabili autem parte animæ concupiſcentia & ira vel deſiderium, & animus. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum verum philoſophi ibi declares, declaratum probes, probatum defendas. 3° habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò a ſcripturis attribui rationali iram, puta iram contra uitia, & etiam concupiſcentiam, puta ſapientiæ: & hæc

Utilis pro philoſoph. & ad intell. rectè ſcripturas cõtra errores multorum.

2 attribui etiam Deo Vt pſalmus 4. iraſcimini & nolite peccare.
3 & quòd contra uitia nobis iraſci præcipiat, ſubdit: Quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus ueſtris compungimini. Hoc eſt. Iraſcimini contra vitia etiam cordialiter ſolum dicta. i. deliberata: & adeò contra illa iraſcamini, vt ex hoc ad veram de his compunctionem, ſeu contritionem pertingatis. Item Roma. 1. Deo odibiles. Ecce dicit peccatores odio haberi a Deo iuxta illud, odio ſunt Deo impius & impietas eius, Sapien. 14. Item pſalmus. 44. Concupiſcet rex (.i. Deus) decorem tuum. Itẽ pſalm. 118. Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes
4 tuas in omni tempore. 4° habes ex his: quomodo per rationẽ oſtendas; eos errare qui talia paſſionum nomina Deo attribui videntes in ſcripturis arbitrati ſunt Deum aut habere corpus & animam (vide q. 3. art. 1. & 2.) aut eſſe mutabilem (vide q. 9. art. 1. & 2.) vel aliquid huiuſmodi: ſimiles ferè Agarenis: qui maximum errorem pro magna prudentia uendicarunt dicentes, quòd Deus non poteſt habere filium, quoniam non habet vxorem, & ſi vxorem haberet, in ſeditionis periculum id caderet, quaſi quòd Zelotypia commouendus eſſet more hominum contra ſuam vxorem appetituros (vide. q. 21. art. 2. & quæſt. 33. art. 1. & q. 41. art. 4.) Licet enim Zelotes in ſacris literis vocetur ſæpè Deus, concitatus, commotus, furore iratus, uel huiuſmodi: tamen hæc omnia non paſſiones in Deo dicunt, ſed ſimplices actus voluntatis, vt ex præſenti articulo ſuauiſſimè trahitur; uel etiam propter ſimilitudinem effectuum ad homines Zelotipos, furore cõmotos &c. factorum ſic appellatur Deus abſque errore aliquo; ut in q. 3. art. 2. & quæſt. 20. art. 1. & quæſt. 21. art. 3. 1° vides:
5 quomodo ex his viciſſim doctrina hæc angelica firmetur atque luceat.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit articulus in ordine 384. 381. 384. 379. 393. 301. 330. 410. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly, Alio modo ſignificant ſimplicem effectum abſque paſſione &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 975. uel 978.

Pro ſtudio uarto.

Quæſtio. LXXXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homo ſit liberi arbitrij.

CONCL. Homo eſt liberi arbitrij. 412

¶ PROB. [1] Quia ſi non eſſet homo liberi arbitrij, fruſtra eſſent pro illo cõſilia, exortationes, præcepta, prohibitiones, præmia, pœnæ. [2] Quia homo agit iudicio, non ex naturali inſtinctu, ſed ex collatione quadam rationis, prouenientem: Et omne tale agens, (cum ratio circa contingentia. i. particularia operabilia habeat viam ad oppoſita, vt patet in Dialecticis, Rhetoricis) poteſt in diuerſa ferri.

1^m^ de maiori. *Liberi arbitrij.* ℞. cui nihil in aliquo repugnare poſſit; non cui ab aliquo in aliquo repugnari efficaciter poſſit. §. Tunc nihil contra, vt patet. Ideò argumentum non concludit, quòd homo nõ habeat liberum arbitrium: ſed quòd non habeat ipſum ſine repugnantia efficaci; cuiuſmodi eſt liberum arbitrium Dei. Ad intelligendum iſtam repugnantiam, licet non ſit coactio voluntatem neceſſitans, vide ſupra. q. 81. art. 3.

2^m^ de maiori. *Velle, non velle, operari, non operari.* ℞. Præſuppoſito auxilio Dei, non, ſine eius auxilio. §. Tunc nihil contra. Apoſtolus enim retundit ibi præſumptionem quorundam Pelagio ſimilium, qui ſuo libero arbitrio tantum attribuebant, vt ſine mẽtione gratiæ Dei, & velle, poſſe, & operari dicerent. De hoc errore Pelagij, cũ ſuis damnationibus vide. q. 82. art. 4. & adde ibi concilium Arauſicanum, cap. 17. dicens: fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, non per voluntatis arbitrium, ſed per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis, nullis meritis gratiã præuenientibus. Hæc ibi: & diligentiſſimè pro ſemper contra ſuperbiam hominum notato ultima eius verba ſ. Nullis meritis gratiam præuenientibus.

Cõcil. Arauſic.

3^m^ de maiori. *Cauſa.* ℞. Sed non, de neceſſitate, prima §. Tunc nihil contra, liberum n. modo non ſit prima cauſa, poteſt moueri ab alio: immo ab alio, id eſt, a prima cauſa, de neceſſitate mouetur: liberè tamen: enim prima cauſa diſponat omnia in ſecundis ſuauiter, id eſt, ſecundum modum ſecundarum, & adeo ſuauis, id eſt modo ſecundis conueniente, eſt ſemper diuina diſpoſitio rerum: vt motus naturales non deſinant propter huiuſmodi motionem diuinam eſſe verè naturales, & liberi verè liberi.

4^m^ de maiori. *Actuum.* ℞. Quantum ad electiones eorum: non, quantum ad executionem electionum. §. Tunc nihil contra. Loquitur n. authoritas de executionibus electionum tantum: vt in litera. Verbi gratia. Poteſt velle quis in compedibus & manicis ferreis, aut quomodolibet, aſtrictus velle non aſtringi, velle totaliter liberari, ex hoc tamen non liberatur. Ad liberum enim arbitrium neceſſario ſpectat uelle, non velle, non autem poſſe exequi, quod vult.

5^m^ ex Philoſopho. *Talis.* ℞. Secundum illam qualitatem; in qua nati ſumus liberum arbitrium: non, ſecundum qualitatem illam cogentẽ liberum arbitrium. §. Tunc nihil contra. licet enim aliquales ſimus a natura, tamen, quòd ſecundum illam qualitatem ſi amnobis præſtituamus, non cogimur; quamuis ad hoc per illam inclinemur, plus vel minus.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°. quomodo per rationem interimas hæreſes Lutheri, Caluini, Albanenſium, Trinitatiorum (De his q. 81. art. 2.) negantium liberum hominis arbitrium. Item [1] Oecolampadij, Melanctonis, [2] Iacobi Præpoſiti, [3] Petri Abailardi, [4] Parmenianiſtarum, [5] Lutheri, [6] Pelagij (Prat. Iohannes Oecolampadius Melancthonſeri, Iacobus Præpoſiti, Petrus Abailardus, Parmenianiſtæ, Lutherani, Pelagius) dicentium. [1] Liberum hominis arbitrium nullam habere in ſuis operationibus actiuitatem, non agere ſed pati: Item [2] Liberum hominis arbitrium cauſa eſt

1 Util. & S. Eoc. contra hær.

ſa eſt non effectiua ſuorum actuum, ſed reſpectiua dumtaxat, vt ſolummodo paſſiuè ſe habeat: Item³ Libertate nihil fit, ſed omnia ex neceſſitate eueniunt: Item⁴ Liberum arbitrium ita habere hominem, vt ſi velit in Deum credat, & non credat, ſi illi ita videre videatur & placeat: & ita in eo quod credit, ſi velit perſeueret, vel non perſeueret: Item⁵ Liberum arbitrium poſt peccatum eſt res de ſolo titulo, & dum facit quod in ſe eſt peccat mortaliter (Hanc ſpec aliter damnat Leo Decimus in bulla ſua contra errores Lutheri) Item⁶ Liberum arbitrium hominis ſuis viribus poſſe diuina implere. Contra enim hos omnes in variis
a locis iſte D. Thomæ articulus pugnat, eoſq; expugnat. 2° habes quomodo per rationem oſtēdas, rectè horum errores damnari à ſcripturis Deuteron. 30. Conſidera quòd hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, mortem & malum, vt diligas dominum Deū tuum, & ambules in uiis eius, & viuas, & multiplices te, benedicatq; tibi. ſi autem auerſum fuerit cor tuum, & audire nolueris; prædico tibi hodie &c. Item Matth 23. Volui congregare filios tuos, & noluiſti. Item Luc. 9. Si quis vult poſt me venire, &c. Item Apoca'yp. 2. Dedi illi tempus pœnitentiæ; & non vult pœnitere. Item Ezech 36. Dabo eis cor aliud, & ſpiritum nouum dabo eis, vt in præceptis meis ambulent &c. Item ibi. Ego faciam, domus Iſrael, non propter vos, ſed propter nomen meum ſanctum quod prophanaſtis in gentibus. patet ergo: quòd ad uolendum bonum nos mouet Spiritusſanctus; & nō propter merita noſtra aliquo modo præcedentia, & conſequēter quòd gratia Dei ſine meritis quibuſcūq; noſtris præuenit nos, vt bonū velimus. Itē Eze. 18. Proiicite à vobis oēs iniquitates veſtras, & facite uobis cor nouum, & ſpūm nouum. Ecce, liberum arbitrium, apertiſſimè: ſicut 36. Gratia adiuuans liberum ipſum arbitrium in bonum. Dicit ergo, facite uobis: &. Dabo uobis. Quare iubet; ſi ipſe daturus eſt? Quare dat, ſi homo facturus eſt? Quia nimirum dat, quod iubet: & adiuuat, ut faciat is cui iubet. Semper ergo in nobis uoluntas eſt libera; ſed non ſemper eſt bona. Aut enim eſt a iuſtitia libera, quando ſeruit peccato, & tunc eſt mala: aut a peccato libera, quando ſeruit iuſtitiæ, & tunc eſt bona. Ex Rom. 6. Gratia uerò Dei ſemper eſt bona: & per hanc fit, ut homo ſit bonæ uoluntatis. Item a &c. ut q 82. art. 2. Item a Concilio Mileuitano cap. 4 Hęc gratia non ſolum oſtendit, quod appetere ſciamus aut uitare, ſed per eam uobis præſtatur, ut quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus, atque ualeamus. Cum enim dicat Apoſtolus, ſcientia inflat, charitas uerò ædificat; ualde impium eſt, ut credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, ad eam uerò quæ ædificat, non habere; cum ſit utrūque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus & diligere ut faciamus: ut, ædificante charitate, ſcientia non poſſit inflare. Hæc ibi. Item cap. 5. Quicunque dixerit Si gratia non daretur, non quidem facilè ſed tamen per liberum arbitrium poſſumus etiam ſine illa implere diuina mandata; Anathema ſit Item a Concilio Carthag. in epiſtola ad Papam Innoc. I ſic; Error 1. Quòd naturaliter poſſit implere legem qui uult. & quòd Deus legem ad adiutorium dedit (quaſi videlicet ſine illa naturaliter poſſemus ſcire, quid agere debeamus pro vita æterna aſſequenda) Error 2. Ad perficiendam iuſtitiam, & Dei mandata complenda ſola humana ſufficere poteſt natura. Item a Concilio Mileuitano ad Innocentium Primum, & ab eodem Innoc. in reſcripto idem Concilium: vt pa-
3 tet in Conciliis fol. 279. Item a &c. vt q. 82. art. 4. 3° vides quomodo ex his vciſſim Sancti doctrina firmetur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum liberum arbitrium ſit potentia.

413 CONCL. Impoſſibile eſt, quòd liberum arbitrium, quod eſt principium huius actus, i. libere iudicandi, ſit habitus; relinquitur ergo, quòd ſit potentia.

¶ PROB. ¹ Quia ſi liberum arbitrium eſt habitus, oportet quòd ſit habitus naturalis (naturale enim eſt homini habere libertatem): & (cum ea ad quæ naturaliter inclinamur, ut da appetitu beatitudinis patet, non ſubſint libero arbitrio) impoſſibile eſt, quòd ſit habitus naturalis: ² Quia liberum arbitrium indifferenter ſe habet ad bene, uel male eligendum: Et habitus vnus non ſe habet, niſi ad bene, vel male (patet de temperantia, ſcientia &c) non autem ad vtrumque.

¶ NOTATIO. ly relinquitur. ergo quòd ſit potentia, (quod eſt quoddam Corollarium), patet: quoniam, ſi non eſt habitus, nec potentia cum habitu, nec actus (ſecundum communem vſum loquendi de libero arbitrio); oportet, quòd ſit potentia.

1^m^ de maiori. *Eſt.* Reſpond. Secundum proprietatem vocabuli: non, ſecundum conſuetudinem loquēdi. §. Liberum arbitrium enim conſueuimus appellare principium huius actus, ſcilicet iudicij liberi. Tunc nihil contra. Nam de libero arbitrio, ſecundum quòd conſuetum eſt hominibus loqui de illo, intelligitur concluſio. In huius ſignum euidens eſt: quòd, ſi liberum arbitrium apud nos nominaret actum, ponere ipſum non ſemper manere in homine nos oporteret. Abſit autem ponere hoc: quoniam eſt hæreticum. Vide quæſt. 82. articulo 2 & quæſt. 82. artic. 4 & quæſt. 83. artic. 1.

2^m^ de maiori ex Bernardo. *Facultas, Habitus.* Reſpon. ideſt potentia expedita ad operandum: non aliter. §. Tunc nihil contra. Nam tunc non ſumitur facultas, & habitus, vt diſtinguuntur contra potentiam; ſed dicunt illam ſic qualificatam ex ſe, non per aliquod additum: vt patet conſideranti literam. Vide etiam ſupra articulo 1. ad 4^m^: quid ſit opus liberi arbitrij.

3^m^ de maiori. *Tollitur.* Reſpond. Quantum ad id, quod naturale eſt: non, quantum ad aliquid aliud. §. Tunc nihil contra. Auguſtinus enim perditionem liberi arbitrij ſumit non quantum ad id, quod naturale eſt; ſed ut in litera fundata in Apoſtolo Rom. 6 Vide art. 2. appendicem poſt ly Ezech. 18.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem radicalem oſtendas; Concilia illa (de quibus. quæſt. 82 art. 2. & quæſt 82, art 4. & quæſt. 83. artic. 1.) cum ſcripturis meritò ſanxiſſe, liberum arbitrium manere ſemper in homine; ad bonumque, ac malum ſe habere. Radix enim ueritatum harum eſt: quia liberum arbitrium non eſt actus, neque habitus, ſed potentia, vt declaratur in texto. 2° habes. quomodo per rationem ſano modo intelligas Concilium Arauſicanum, cap. 13. Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, niſi per gratiam baptiſmi, non poteſt reparari: quod amiſſum, niſi a quo potuit dari, nō poteſt reddi, unde ipſa ueritas dicit, ſi filius vos liberauerit, uerè liberi eritis. Concilium hoc dicit expreſsè liberum arbitriū per peccatum amitti, ſeu eſſe amiſſum. Sed hoc intellige, non iuxta ſenſum hæreticum, ſupra quæſt. 82. art. 2 & 4 & quæſt. 83. artic. 1. Sed iuxta ſenſum a D. Thoma in reſponſione ad tertium catholicè explicatum. Taceo: quòd ex Concilij intentionem contra Pelagianos habita, & ipſius contextu habes, quòd per ly amiſſum, intelligitur ly infirmatum: quod prædixerat. Eſt ergo poſt peccatum infirmatum, id eſt, quoad ſanitatem amiſſum, quamuis nunquàm quoad eſſe ſuum naturale (vt intellexit hæreſis multiplex ſupradicta) amiſſum dici debeat. Si enim naturalia in dæmonibus etiam ſplendidiſſima manſerunt, ut dicit Dionyſ. 4 capit. de diuinis nomin. & allegatur ſupra. quæſtio. 64. artic. 1. in argumento, ſed contra non mirum, ſi Concilium nunquam ſomniauit, liberum arbitrium, quoad eſſe naturale poſſe amitti. Ex his tanquam regulam ita bene potes illud; quod Beatus Hilarius, lib. ſecundo de trinitate, his uerbis expreſſit. De intelligentia hæreſis, non de ſcriptura, eſt: & ſenſus, non ſermo, fit crimen. Regulam hanc ſancti Hilarij intelligas de ſermone ordinatè prolato (quod ſemper faciunt ſacræ ſcripturæ & concilia): non aliter. Nam ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæreſis: ut ait Beatus Hieronymus & citatur a Magiſtro ſententiarum 104. diſtinct. 13 & ſupra. quæſtio 31. artic. 2 in principio corporis. Terſio uides: quomodo ex his viciſſim doctrina hæc Angelica ſtabiliatur.

1 Veil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip. Cōcil. atq. eo ndum.
2
Regula in verſalis bene intel legenda.
3

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum liberum arbitrium ſit in potentia appetitiua.

CONCLVSIO. Liberum arbitrium eſt appetitiua potentia. 414

¶ PROB. Quia proprium liberi arbitrij eſt electio (patet, quoniam ex hoc dicimur liberi): Et electio (cum eius obiectū ſit bonum ad finem) eſt principaliter actus potentiæ appetitiuæ, licet ad electionem concilium prærequiratur.

1^m^ ex Damaſceno. *Commitatur.* Reſp. tanquam ſequens illam: non, tanquam vnum cum illa. §. Tunc nihil contra, vt in litera patet.

2^m^ de maiori. *Iudicium.* Reſp. id eſt, acceptatio iudicij: non, actus iudicij. §. Tunc nihil contra. Licet n. iudicij actus, ideſt, iudicium iudicareq. eſ. licet

cognitiuam potentiam,a qua procedit ; tamen acceptatio iudicij eſt per appetitiuam. Tunc enim,vt nunc loquimur, acceptamus iudicium, quando deſideramus, ſecundum conſilium iã iudicatum bonum procedere.

3^m de minori. *Pertinere*. ℞. Inquantum præſupponit cognitionem de re eligenda: non,quod electio ſit idem,quod cognitio.§. Tunc nihil contra. Nam licet importare formaliter comparationem vnius ad alia rum, ſit pertinens propriè ad potentiam cognitiuam, tamen importare præſuppoſitiuè illam comparationem velut quoddã præambulum electioni,pertinet ad appetitiuam.

A P P E N D I X.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, *Vtilit. pro philoſoph.* philoſophum in 3.Ethicorum,cap.2.virtualiter dixiſſe meritò, ꝙ liberum arbitrium eſt potentia appetitiua. Dicit enim ibi,ꝙ electio eſt deſiderium eorum,quæ ſunt in nobis. Cum ergo liberi arbitrij ſit eligere,ſeu ad id pertineat electio (vt dicitur Daniel.13. per ly Quid eligam ignoro. ſupra.q.82.art.2.). patet, ꝙ per illud dictum philoſophus affirmauit, quòd liberum arbitrium eſt potentia appetitiua. 2° habes: quomodo per ratio-
2 nem præmiſſam philoſophi ſententiam, & declares, & probes, & defendas. 3° vides; quomodo ex hoc,ſimilibuſque locis, vi-
3 ciſſim firmetur Concluſio.

Pro ſtudio vario. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit aliqualiter in ordine articulus 228 330.402.398.Item pro in corpore dicto ly proprium liberi arbitrij eſt electio; Ex hoc enim liberi &c. vide tabulæ magnæ aureæ Concluſionum Angelici doctoris concordantias poſt annexas numer. 816.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum liberum arbitrium ſit alia potentia à voluntate.

415 CONCL. voluntas,& liberum arbitrium, non ſunt duæ potentiæ: ſed vna.

¶ PROB. Quia eiuſdem potentiæ eſt uelle finem, ac eligere,quæ ſunt ad finem; ſicut eiuſdem virtutis eſt quieſcere, atque moueri (ſupra,quæſt.79.art.8.): & voluntas eſt de fine,qui pro per ſe appetitur,ac eligere eſt propriè eorum, quæ ſunt ad finé (patet ex ſimilitudine intellectus ad rationem.)

¶ NOTATIO. In litera notato pro ſemper definitionem liberi arbitrij vniuerſalem: ſcilicet ꝙ liberum arbitrium nihil aliud eſt,niſi vis electiua. Ergo,ꝙ eligat bonum vel malum: ꝙ poſſit peccare vel non; ꝙ per ſe poſſit benefacere,uel non, quòd ſemper indigeat auxilio Dei ad ſe mouendum,vel non, quòd non valeat per ſuas uires naturales implere, nec uelle implere, mandata Dei.aut ſaluari,uel non. hæc,inquàm,omnia & ſimilia ſunt extra diffinitionem liberi arbitrij, ut liberum arbitriũ eſt; ſed conueniunt libero arbitrio aliunde,quia ſcilicet aut viatorum aut comprehenſorum,aut damnatorum,aut creaturarũ aut Dei liberum arbitrium eſt. Pelagiani ergo,Cœleſtini,Caluiniſtæ,& huiuſmodi,ex ignorantia vita pertinacem malitiam cõtra liberum arbitrium tot errores elatrarunt: qui breuiſſima hac definitione liberi arbitrij a Doctore ſancto tradita poſſunt ultra ea quæ q.82.art.2.& 4.& q.83.art.1. contra illos adducta ſunt, & faciliter & efficaciter exturbari.

1^m ex Damaſceno. *Aliud, aliud*, ℞. Ratione diuerſitatis actuum; non,ratione diuerſitatis potentiarum. §. Tunc nihil contra. vt patet in litera.

2^m de maiori *Actus*. ℞. Ita quòd ab actibus tanquam a notioribus nobis procedimus ad cauſas,i. potentias, ſuas cognoſcendas: non,ita quòd diuerſitas actuum ſemper inferat diuerſitatem potentiarum. §. Tunc nihil contra:vt patet ex litera.

3^m de maiori. *Appetitus intellectiuus*. ℞.i. appetitus motus ab intellectu: non aliter §. Tunc nihil contra. Nam ex eo, quòd immediatè voluntas mouetur ab intellectu,non uendicat ſibi aliquod agens, conſequenter nec poſſibile agenti correſpondens: & (vt loquimur hic) ſemper comparatur ad intellectum,vt mota.

A P P E N D I X.

1 ¶ EX articulo habes 1°·quomodo per rationem oſtendas, *Vtilit.pro S Eccl.ad* meritò ſcripturas vti nomina voluntatis pro libero arbitrio. Ratio enim liberum arbitrium nominant iſto vocabulo; ſemper autem fermè nomine voluntatis. Vi,ſi uis ad vitã ingredi, ſerua mãdata.Itẽ,vis ſanus fieri? item,qui vult venire poſt me &c. *intell.ſcripturas,cõcilia &c.quã de lib.arb.loquuntur.* item ſi volueritis & audieritis me,bona terræ comedetis. Item Appoſui tibi ignem & aquam, ad quod volueris extende manum;Item in lege eius noluerunt ambulare; & alia paſſim.Ex hoc namque; quòd liberum arbitrium,& voluntas, ſunt eadẽ realiter potentia; Ideò factum eſt, ut nomen voluntatis pro li-
2 beri arbitrij nomine,à ſacris & literis &,concilijs vſurpetur.2° habes: quomodo per rationem ſenſum uerum illarum ſcripturarum,inquantum per nomen voluntatis liberum arbitrium ſignant, & declares,& probes,& defendas. 3° vides,quomodo
3 viciſſim ex his doctrina hæc Angelica ſtabiliatur.

¶ NOT. Huic articulo ſuffragatur in ordine articulus 330. *Pro ſtudio vario.* 405.293.396.119.Item pro in corpore dicto ly eiuſdem potentię eſt intelligere & ratiocinari &c.vide tabulæ magnæ aureæ Concluſionum ſancti Doctoris Concordantias poſt annexas numer 1084.

Quæſtio LXXXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima cognoſcat corpora per intellectum.

CONCL. Anima per intellectum cognoſcit corpora cognitione immateriali, uniuerſali, & neceſſaria. 416

¶ PROB. Quia intellectus recipit ſpecies(id eſt ſimilitudines)corporum ſecundum modum ſibi proprium (cum vnumquodque recipiatur per modum recipientis)multo magis quã ſenſus, qui recipit ſpeciem auri ſine auro;& modus intellectus eſt eſſe immaterialiter,immobiliter, neceſſariò,vniuerſaliter (inquantum.ſ. non eſt in materia.i.in intelligendo non utitur organo materiali; quæ materia habet reſtringere formam ſuam,cum forma in ſe conſiderata ſit communis ad multa. ſupra q.7.art.1.

1^m ex Auguſtino. *Corpora*. ℞. Per corpora, vel ſimilitudines corporeas,nõ per ſimilitudines immateriales,& intelligibiles. §. ita ut dicat, Corpora per corpora intellectu comprehendi non poſſunt: ſed corpora,ſiue aliquod corporeum,per ſimilitudines immateriales &c. intellectu comprehendi poſſunt. Tunc nihil contra.loquitur.n.Auguſtinus: de his,per quæ intelliguntur corpora,non de rebus intellectis;ideò non eſt ad propoſitum argumentũ: ut patet in litera.

2^m de maiori. *Ita*.Reſpon.quantum ad obiectum: non,quantum ad extenſionem maiorem,vel minorem obiecti. §. Tunc nihil contra. Licet enim ſolum intelligibilia intelligat intellectus.& ſenſus ſenſibilia,tamen ſub intelligibilibus continentur etiam corporalia,cum tamen ad intelligibilia non extendantur ſenſibilia. vide literam, & nota quare: quoniam ad multa erit vtile hoc.

3^m de minori. *Mobilia, non eodem modo ſe habentia*. Reſp.in ſe, non ſuppoſitiue,§. Tunc nihil contra Ad hoc enim quod de rebus in ſe mobilibus ſcientiæ immobilis habeatur.ſufficit; quòd res ipſæ omnes ſupponant aliquid immobile,de quo in litera.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, 1
philoſophum meritò dixiſſe lib.1. Phyſic. tex.1. ſe tractare uelle *Vtilit. pro philoſoph.*
de rebus naturalibus,quæ vt in ſucceſſu libri dicit eſſe entia mobilia:& quod meritò de corporibus naturalibus in philoſophia naturali reliqua,id eſt,in de generatione,de cœlo,de meteorologicis,de mineralibus,de uegetabilibus,de animalibus,tractat. Se 2
cundo habes: quomodo per rationem oſtendas, quòd ſcientia illa naturalis non eſt ſuperflua, & hoc probes, atque defendas.
3° vides: quomodo ex his dictis factiſque philoſophi iuuet con 3
cluſio. Nam ſi de corporibus eſt ſcientia, corpora vtique poſſunt intelligi. Valet ergo iſte articulus viciſſim ad quæſtionem illam præ foribus philoſophorum naturalium aſſiden tem videlicet; vtrum de rebus corporeis,ſeu naturalibus, ſeu de corporibus ipſis poſſit eſſe ſcientia. Quod autem dico de hoc articulo *Pro quæſtionarijs intentio uniuerſale.* pro quæſtionarijs philoſophantibus, ſimilia intelligas de alijs, quàmplurimis articulis in hac prima parte;ut tibi,ſi diligens ad hoc inueſtigandumq́ fueris, faciliter pro diuerſis materijs occurret.

NOTATIO. Præſenti articulo aliqualiter ſuffragatur articulus in ordine 362 34.419.425.63.548.63.542. *Pro ſtudio vario.*

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum anima per ſuam eſſentiam corporalia intelligat.

417 CONCLVSIO 1ª. Solus Deus per eſſentiam ſuam omnia intelligit; non autem anima humana, nec Angelus.

¶PROBAT. Quia ad hoc, quod per aliquid aliquis cognoſcat, oportet, quòd illud aliquid habeat immaterialiter formam rei cognitæ (patet de ſenſu, intellectu; & aliis è contrario:) & ſola Dei eſſentia immaterialiter in ſe habet omnia (cum ſit ſola cauſa omnium.)

¶NOTATIO. Ex his probationem ſimul cum concluſione directe quæſito reſpondentem conficias: Et ſic.

¶CONCL. 2ª. Anima per ſuam eſſentiam non intelligit corporalia.

¶PROB. Quia eſſentia animæ non habet in ſe immaterialiter corpora (cum non ſit cauſa corporum:) & ad hoc, quòd aliquis per aliquid cognoſcat, oportet, quòd illud habeat in ſe immaterialiter formam rei cognitæ. idem quoad concluſionē, & probationem dicas de Angelo.

Mos egregius D. Th. ¶NOTATIO. Vides nè, quòd concluſio literæ in ſe virtute continebat concluſionem hanc, & probatio probationem? Sic multotiens facit Sanctus Doctor, vt & breuitate copioſitatem ſaluet, & copioſitas breuitatem non minuat. Hunc ſuum morē procedendi notato pro ſemper; ne millies idem inculcare neceſſarium ſit.

1ᵐ ex Auguſtino. *Dat ei formandis quiddam ſubſtantiæ ſuæ.* ℞. ſicut ſubiectum datur, vt informetur aliquid per aliquam formam: non quòd anima, vel aliquid animæ conuertatur in hanc vel illam imaginem. §. Tunc &c. Et adhuc, vltra, non erat ad propoſitum: quia Auguſtinus ibi loquitur de imaginatiua; nō de intellectu: vt habetur ex litera.

2ᵐ ex Philoſopho. *Quodammodo.* ℞. i. in potentia: non, i. in actu. §. Tunc nihil &c. vt patet. Nam ſtat, quòd ſit in potentia ad omnia cognoſcenda, vt per illa verba ſignat Philoſophus; & tamen non ſit actu ex omnibus illis compoſita. Hinc conſequenter: anima eſt in potentia tantum ſimilis omnibus. Per id ergo, per quod ſiet illis actu ſimilis, cognoſcet ipſa. quoniam (vt adductum eſt) ſimile ſimili, i. ſimilitudine ſua cognoſcitur. Per quid autē fiat illis actu ſimilis; art. 6. & 7. videbitur.

3ᵐ ex Dionyſio. *Eminentiori modo.* ℞. Inquantum ſcilicet communicant in aliquo genere, non quod eſſentia ſuperiorum (dempto Deo) ſit perfecta ſimilitudo inferiorum. §. Tunc &c. Nam ad cognitionem bonam de aliquo per aliquid requiritur, quòd illud aliquid ſit perfecta ſimilitudo illius: & non ſufficit, quòd communicet cū illo in genere, vt patet. Ex litera ſcito quòd dictum Dionyſii proprie verificatur de Deo ſuperiori, non de aliis niſi modo largiſſimo de communicantia in genere, quem diximus; qui & dicitur eminentior, inquantum ſuperiora huiuſmodi ſunt in ſe ipſis minus materialia, vel omnino immaterialia.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas Philoſophum merito, animam non per propriam eſſentiam intelligere corporalia, dixiſſe in 3. de anima text. 37 ſub his verbis: Anima eſt quodammodo omnia. Ibi namque ſic dicendo non tantum manifeſtare intendit veritatem, ſed etiam contra errorem antiquorum loqui. Hi uero antiqui, animam eſſe actu omnia, ad hoc vt cognoſceret omnia, poſuerunt hinc adducti: quia ipſam cognoſcere iſta per eſſentiam ſuamipſius credebant. Vide literam. Ex hoc ergo quòd dicit Philoſophus contra antiquos, Animam non actu ſed quodammodo, i. in potentia eſſe omnia, ſignificate ſimul voluit quòd anima non intelligit hæc per eſſentiam ſuam, ut antiqui dicentes Animam eſſe actualiter omnia
Vtilis pro philoſoph.

2 pro fundamento huius dicti ſui præſupponebant. 2º habes: quomodo per rationem declares, probes, defendas, huiuſmodi ſenſū
3 Philoſophi in præmiſſis verbis. 3º vides: quomodo ex his viciſſim Concluſio inuenitur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum anima intelligat omnia per ſpecies ſibi naturaliter inditas.

418 CONCL. Oportet dicere: quod anima cognoſcitiua ſit in potentia tam ad ſpecies. i. ſimilitudines, quæ ſunt principia ſentiendi; quàm ad ſpecies. i. ſimilitudines, quæ ſunt principia intelligendi (ergo non intelligit per ſpecies naturaliter inditas.)

¶PROB. Quia anima cognoſcitiua eſt quandoque cognoſcens in potentia tantum (idest ad actionem iſtam, cognitionem ſcilicet ſe habet tantum in potentia quandoque,) tam ſecundum ſenſum, quàm ſecundum intellectum: & oportet, quòd aliquid eo modo ſe habeat ad formam, quæ eſt actionis principium, quo ſe habet ad actionem illam (patet de motu iuſſum.)

¶NOT. Semper ſupponitur hic, & ubique, quòd forma, quę actionis, i. cognitionis eſt principium, ſit ſimilitudo rei cognoſcendæ receptia in potentia cognoſcitiua.

1ᵐ ex Gregorio. *Intelligere.* ℞. Sed non eminentiam intelligendi. §. Tūc &c. Nā intelligere nō uendicat ibi ſpecies naturaliter inditas; ſed eminentia intelligendi vt patet in litera

2ᵐ de minori. *Formis.* ℞. Subſtantialibus §. Tūc nihil &c. quoniam non eſt ſimilitudo in eo, pro quo adducitur. Nam formę intelligibiles ſunt accidētales reſpectu animæ.

3ᵐ de maiori. *Scit.* ℞. Vel prius, vel tunc primum §. Tunc &c. Idiota enim nō ſcit prius, ſed tunc primum illa, quæ reſpondet. Hoc autem prouenit ex eo, quòd ab interrogante actualiter, dum interrogando procedit de principiis communibus per ſe notis ad concluſiones, docetur. Per proceſſum namque ab huiuſmodi principiis ad propria ſiue proponendo ſiue ordinate interrogando, generatur de nouo ſcientia in animo addiſcentis; vt patet in litera. Et hinc noueris, quod bene interrogare eſt quodam docere: & conſequenter Chriſtum Dominum, cum vides in medio Doctorum eos prudenter interrogantem, eos humiliter docentem agnoſce. Luc. 2.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1º: quomodo per rationem monſtres, Philoſophum 3. de anima text. 14. rite de intellectu dixiſſe, quod eſt ſicut tabula raſa in qua nihil eſt depictum. Hoc eſt. In intellectu nullæ ſunt ſpecies innatæ, quibus res intelligat. 2º habes:
Vtil. pro phil.

2 quomodo per rationem huiuſmodi ſenſum Philoſophi declares, probes, defendas. 3º vides: quomodo ex hoc, ſimilibuſque
3 locis, inuenitur concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum ſpecies intelligibiles effluant in animam ab aliquibus formis ſeparatis.

CONCL. Species intelligibiles quibus anima noſtra intelligit, non effluunt a formis ſeparatis. 419

¶PROB. Quia, ſi ſpecies intelligibiles noſtræ effluerent a formis ſeparatis (ſiue ſecundum Platonem, ſiue ſecundum Auicennam acceptis;) tunc non poſſet ſufficiens ratio aſſignari, quare anima noſtra corpori vniatur (cum non ſit ſibi ad excitationem illa, immo ipſa inferat impedimentum proueniens animæ ex vnione ad corpus: cumque anima non vniatur propter corpus, ſicut nec forma eſt propter materiam:) a Quia ſi natura animæ eſt, vt intelligat per ſpecies ab intelligentia agente effluxas, non anima poterit intelligere ea, quorum ſenſum non habet ex receptione ſpecierum ipſorum ab intelligentia illa (vt cæcus colores:) id quod experientia docet eſſe falſum.

1ᵐ de maiori. *Cauſatur.* ℞. vel immediate vel mediate §. Tunc &c. Quòd enim mediantibus formis ſenſibilium, a quibus colligimus ſcientiam, cauſetur in nobis a prima cauſa per eſſentiam tali ſpecies intelligibiles non eſt contra concluſionem: vt patet in litera.

2ᵐ de maiori. *Sicut.* ℞. Quantum ad cauſare. non quantum ad modum cauſarum. §. Tunc &c. Nam licet ſenſibilia cauſent ſenſationem, & intelligibilia intellectionem: tamen ſenſibilia modo, quo extra animam ſunt, ſenſationem cauſant; intelligibilia autem modo, quo extra animam ſunt, non poſſunt cauſare intellectionem. Nam intelligibilia in actu extra animam non ſunt: quo tamē ſolo modo, i. ut in actu, intellectionem cauſant.

¶NOT. In litera ſcito præſupponi intelligibilia nō poſſe eſſe niſi ſenſibilia, inquantum. ſ. per ſenſum omnis noſtra cognitio etiam inſenſibilium procedit. præſupponitur autem recte hoc propter illa inconuenientia uitanda quæ in corpore dicta ſunt; maxime, ne in uanū anima intellectiua iungi corpori videatur.

3ᵐ de antecedente. *Id quod eſt actu.* ℞. Vel coniunctum, vel ſeparatum. §. Tunc &c. Huiuſmodi enim eſt intellectus agens coniunctus: non aliqua forma ſeparata, niſi Deus modo dicto in reſponſione ad primum.

APPENDIX.

Vtil. pro Eccl. cõtra errorẽ Algaz. damn. ab inquiſ. a ſcrip.

1 ¶EX articulo habes 1° : quomodo per rationem retundas errorem Algazelis (Direct. inquiſ. 1. par. q. 4.) dicentis: q tota noſtra perfectio & ſcientia prouenit ab intelligentia decima ſiue Angelo: qui etiam dicitur dona or formarum. Si enim tota noſtra ſcientia ab illa Intelligentia procedit ſecundum Algazelẽ profluent ab eadem ſpecies intelligibiles in animam noſtram. Contra hunc igitur errorem articulus præſens, & pugnat & ipſum expugnat. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hūc 2 meritò vniuerſaliter damnatum dici ab ipſomet inquiſitorum directorio, in principio quæſtionis ſic dicente; Antiqui philoſophi ut Platonici Stoici, &c. Ariſtoteles. Anicenna, Auerroes, Algazel, &c. multos errores, & hæreſes contra fidem ſanctam noſtrã poſuerunt, quod patet proſequendo, vt ſequitur, & poſt enumeratis multis ad errores Algazelis ueniens prædictum errorem numero vndecimo ponit. Item a &c. vt. q 8. art 3. item a ſcriptu ris pſal. 93. Qui, Deus, docet hominem ſcientiam, Et, eccleſ primo, omnis ſapientia a domino Deo eſt. &. Iacobi primò omne datum optimũ & oẽ donũ perfectum a Dño Deo eſt deſcendens a patre luminum. & paſſim hm̃ multa. Hæc dicta ſuſcipiantur contra errorem illum in plano ſenſu: quomodo uerò a Deo ſint ſpecies noſtræ intelligibiles, & tamen u tenter inconuenientia in corpore articuli deducta &c. patet ex reſponſione ad primũ.
3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. ¶NOT iſtum articulum iuuat vtcunque articulus in ord. 34 416.394.418 443.379.362.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum anima intellectiua cognoſcat res immateriales in rationibus æternis.

410 CONCL. 1ª Anima in ſtatu præſentis uitæ non poteſt uidere omnia in rationibus æternis ſicut in obiecto cognito; ſed ſic in rationibus æternis cognoſcunt omnia beati.

¶PROB. Quia anima noſtra pro præſenti ſtatu non poteſt uidere Deum per eſſentiam, nec conſequenter oia in ipſo tanquam in obiecto cognito: ſed ſolum beati (ſupra quæſt. 12. artic. 8. 10. 11.)

¶CONCL. 2ª. Neceſſe eſt dicere: quòd anima humana omnia cognoſcat in rationibus æternis, ſicut in cognitionis principio.

¶PROB Quia anima noſtra per participationem diuini luminis quod eſt lumen intellectuale a ſummo totius cognitionis principio nobis datum, oia cognoſcit (ex Pſalmo): Et in huiuſmodi lumine increato continentur rationes æternæ.

¶CONCL. 3ª. non per ſolam participationem rationarũ æternarum de rebus notitiam habemus.

¶PROB. Quia præter lumen in nobis intellectuale, exiguntur ſpecies intelligibiles a rebus acceptæ ad ſcientiam, de materialibus habendam, (vt patet)

1^m^ de maiori. *In quo.* ℟. Sicut obiecto cognito, nõ ſicut principio cognitionis, §. Tūc nihil contra. Nam cognoſcit anima nunc in rationibus æternis ſicut in obiecto cognito, ſecundum concluſionem primam.

2^m^ ex Apoſtolo Roma. 1. *Per ea.* ℟. Tanquàm a quibus ſpecies intelligibiles accipimus: non, tanquàm a quibus lumẽ intellectuale habemus. §. Tunc &c. Æterna .n. ſunt nobis cognitionis principium, per dationem intellectualis luminis, nõ creaturæ licet creaturæ ſint nobis principium cognitionis per ſuam miniſtrationem ſpecierum intelligibilium. Ideò æterna ſunt, tanquàm cognitionis principium effectiuum: creata ualut principium materiale.

3^m^ conſequentia. *Si ergo &c.* ℟. Negamus conſequentia. §. Nam Plato aliter poſuit ideas, quàm ibi Auguſtinus, quoniam per ſolam Idearũ participationem poſuit Plato nos habere de rebus notitiam, cõtra quod militat concluſio 3ª. cum probatione. vide in corpore articuli circa declinationem remotè a principio de opinione Auguſtini quomodo ſecundo fidem diſtet, in lib. 83 qõ. a Platone. Pro meliori captu in hoc articulo dictorum, vide q. 12. artic. 11. ad tertium.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, uerbũ dic. a pſal. 4. ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine; & a Deo Exo. Non videbit me homo, & viuet. & ab Apoſtolo Rom. 1. Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta cõſpiciuntur, 2° habes: quomodo per rationem explices eorum verum ſenſum, primo quidem, quod ſcilicet lumen intellectuale noſtrum eſt deriuatum a Deo & conſequenter q Deus per tale lumẽ in nos a ſeipſo deriuatum eſt principium cognitionis noſtræ: (vt dicit concluſio ſecunda) Exodi verò, quòd Deus pro noſtro præſenti ſtatu non eſt obiectum cognitionis noſtræ (vt dicit concluſio prima): Apoſtoli aūt, q ad cognitionẽ noſtram intellectualem coexigitur ſpecies abſtracta, ex his ſenſatis (vt habet tertia concluſio.) 3° vides: quomodo ex his viciſſim omnes cõ 3 cluſiones ſtabiliantur.

S. Eccl. ad intell. ſcr. 2

Pro ſtudio ſer. coer. ¶NOTATIO. Præſenti vtcunque ſeruit articulo in ord. articulus 419. 34. 316 4 12. item pro in corpore dicto ly cum ergo quæritur, vtrum anima humana in rationibus æternis omnia cognoſcat, dicendum &c. vide tabulæ magnæ autem concluſionum Sancti Doctoris concordantias poſt annexas numero 192. 193.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum intellectiua cognitio accipiatur a rebus ſenſibilibus.

CONCLVSIO 1ª. Ex parte phantaſmatum intellectualis operatio a ſenſu cauſatur. 412

¶PROBAT. Quia phantaſmata a ſenſu accipiuntur, circa quæ intellectus agens operatur per modum abſtractionis ut fiãt intelligibilia in actu; & ſic, in intellectum poſſibilem ipſis receptis, operatio intellectualis ſequatur.

¶CONCL. 2ª. Non poteſt dici q ſenſibilis cognitio ſit totalis, & perfecta cauſa intellectualis cognitionis: ſed magis quodammodo eſt materia cauſæ.

¶PROB. Quia phantaſmata non ſufficiunt immutare intellectum poſſibilem: ſed oportet quòd fiant intelligibilia actu per intellectum agentem. (vt non ſufficiunt colores ad immutandum uiſum: niſi præueniente lumine illuſtrante illos.)

1^m^ ex Auguſtino. *Expectanda.* ℟. Totaliter non originaliter §. Tunc &c. Nã etiam q intellectiua cognitio originetur a ſenſibus, vt prima cõcluſio dixit, non ſufficit tamen ſenſitiua cognitio immutare intellectum poſſibilem ſine intellectus agentis auxilio, ut ſecũda concluſio habet, & hoc tum propter rationem adductam in probatione tum propter rationem iſtam duplicem Auguſtinĩ ab argumento recitatam a leoquò & illud argumentum eſt cõfirmat o buna concluſionis. Quo modo autem intellectus agẽs illum defectum duplicem, quo ſit ne ſenſitiua poſſit eſſe cauſa totalis intelligendi, tollat: Vide in litera, quæ hoc ab eo fieri per modum abſtractionis ſupra in corpore dictæ præſupponit.

2^m^ ex Auguſtino. *In Spirit.* ℟. Ita in imaginatiua: non aliter, §. Et hoc ſecũdum Platonem, tunc nihil contra. Non enim eſt ad propoſitum: cũ loquamur de cognitione intellectiua: & argumentum de imaginatiua, & ſecundum Platonem.

Item ex eodem. *Facta* ℟. Poſt primam immutationem Imaginatiuæ a ſenſibilibus in actu: non, abſque prima immutatione præmiſſa. §. hoc ſecundum rei ueritatem ab Ariſtotele poſitam. Tunc nihil cõtra. Nam de cognitione tantum intellectiua nos loquimur. Vide literam: & tum le quid ſupra ar. 2. 1^m^.

3^m^ de maiori. *Cauſa.* ℟. Totalis: non, partialis. § Tunc &c. Nã ſenſitiuæ cognitio, &c. ut in litera, & concluſione ſecunda.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres: philoſophum recte in 1. met. text. 1. & libr 1. poſteriorum text. 27. dixiſſe, quòd principium noſtræ cognitionis eſt à ſenſu. 2° habes quomodo per rationem uerum ſenſum prædictæ philoſophi ſententiæ intelligas: intellectum probes, probatũ defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim, aliiſque ſimilibus locis, præſens doctrina iuuetur. 1 2 3

Vtil. pro phil.

Pro ſtudio ser. ¶NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit articulus in ordine 417 364. 416. 569. 570. 191. 425. item pro in corpore dicto ly. Intellectum differre a ſenſu &c. uide tabulæ magnæ Concluſionum Angelici Doctoris concordantias poſt annexas numero 1182.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum intellectus poſſit actu intelligere per ſpecies intelligibiles, quas penes ſe habet, non conuertendo ſe ad phantaſmata.

422 CONCL. Impoſſibile eſt intellectum, ſecundum ſtatũ præſentis vitæ quo paſſibili corpori coniungitur, aliquid intelligere in actu, niſi conuertendo ſe ad phantaſmata.

¶ PROB. [1] Quia experimur, quòd impeditis actibus vel imaginatiuæ vel memoratiuæ, impedimur ab intelligendo actualiter etiam ea, quæ prius ſciebamus: & hoc non contingeret (cũ intellectus non vtatur organo,) niſi ad intellectus actum requireretur actus alicuius potentiæ organicæ, ſ. imaginationis aliorumque ſenſuum interiorum nomine communi phantaſia vocatorum. [2] Quia ſignum huius eſt, quòd quando quis conatur ad intelligendum aliquid, format ſibi aliqua phantaſmata per modum exemplorum, in quibus quaſi inſpiciat, quod intelligere ſtudet. & quòd quando volumus facere, aliquem aliquid intelligere, proponimus ei exempla, ex quibus ſibi phantaſmata formare poſſit ad intelligendum (horum omnium ratio eſt: quoniam obiectum intellectus noſtri, ad differentiam Angelici, eſt quidditas rei materialis, quæ in particularibus exiſtit; ſicut & anima noſtra pro præſenti ſtatu eſt in materia)

1m de minori. *Aſſu.* Reſpon. Secundo: non, primo §. Tunc &c. Nam in actu primo eſt per conſeruationem ſpecierum iam mediante phantaſmate præacceptarum, & hæc conſeruatio poteſt fieri ſine phantaſmate poſt ſpecierum receptionem: nec hoc vocatur intelligere, ſed ſcire: in actu autem ſecundo eſt per exercitium illarum ſpecierum, quod dicitur intelligere, & hoc ſine phantaſmate eſſe non poteſt.

2m de maiori. *Dependet.* *Reſp.* Quantum ad originẽ phantaſmatum: non, quantum ad vſum illorum. §. Tunc &c. Nam ſine nouo phantaſmate poteſt illo vti, quo habet; cum ſit omne phantaſma quoddam particulare: quod nõ eſt de intellectu ſic, quoniam ſpecies habita ab intellectu non eſt particularis, cum ab ipſis particularibus ſit abſtracta; Et ideo indiget particulari, tanquam quodam ſpeculo exemplari, cui conferatur.

3m conſequentia. *Si ergo intellectus noſter, &c. Incorporeum aliquid.* Reſpõ. Niſi per comparationem aliquam (vt in litera) ad corpora quorum ſunt phantaſmata. §. Tunc &c. Nam hoc non eſt falſum, quòd incorporea taliter intelligamus.

APPENDIX.

Vtilit. pro philoſoph.

¶ EX articulo habes [1]: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum in 3. de anima, tex. 30. rectè dixiſſe, quòd anima nihil intelligit ſine phantaſmate. [2] habes: quomodo verum ſenſum philoſophi ibi declares, declaratum probes, probatũ defendas. [3] vides quomodo ex hoc loco, atque ſimilibus, iuuetur concluſio.

Pro ſtud. var.

¶ NOT. Præſenti articulo deſeruit aliqualiter articulus in ord. 423. 424. 429. 494. 598. Item pro in corpore dicto ly impoſſibile eſt intellectum aliquid intelligere in actu, niſi conuertendo ſe ad phantaſmata &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionũ ſancti doctoris concordantias poſt annexas num. 290. Item pro ly intellectus humani, qui eſt coniunctus corpori, proprium obiectum eſt quidditas in materia corporali, &c. vide ibi numero 752.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum iudicium intellectus impediatur per ligamentum ſenſus.

423 CONCL. Impoſſibile eſt: quod ſit in nobis iudicium intellectus perfectum cum ligamento ſenſus, per quẽ res ſenſibiles cognoſcimus.

Contra in dictum & memoratũ: nota primam propoſitionem antecedentis.

¶ PROB. Quia impoſſibile eſt dare iudicium perfectum de re aliqua, niſi ea omnia quæ ad rem illam pertinent cognoſcantur; præcipuéque, ſi ignoretur terminus, ac finis iudicij (patet exemplo, & authoritate philoſophi): & omnia, quæ in præſenti ſtatu intelligimus, cognoſcuntur a nobis per comparationem ad hunc terminum. ſ. ad res naturales (patet: cum obiectum intellectus noſtri proportionatum ſit natura rei ſenſibilis; Neceſſeq; ſit intelligentem phantaſmata ſpeculari, ſupra art. 7.)

¶ *Corollarium.* Ergo nos intelligendo phantaſmata ſemper ſpeculari, eſt omnia quæ intelligimus, cognoſcere per comparationem ad res ſenſibiles.

1m de maiori. *Non dependet.* ℞. Secundum ſe: non, quantum ad accipiendũ quandoque aliquid ab eo. §. Tunc niſi. &c. Nam impedimentum, ligato ſenſu, prouenit intellectui in iudicio non ex eo, quod intellectus non ſit ſecundum ſe admodum nobilior ſenſu, ſed ex eo, quòd accipit aliquid a ſenſu, & ſua obiecta principalia fundamentaliter ſunt in ſenſu.

2m de minori hypothethica. *Syllogizat.* ℞. Vt aliquis defectu plus, & minus, non ſine communi defectu. §. Tun &c. Nam talis defectus in dormientis ſyllogizatione prouenit ex ligato ſenſu plus, & minus: vt in litera patet.

APPENDIX.

¶ EX art. hés [1]: quõ per rõem reiicias errores [1] Adelphij, [2] Suenckfeldij, [3] Enthuſiaſtarum, (Prat. Adelph. Suenckfeld. Enthuſiaſtæ) dicentium; [1] ſomniorum phantaſias vocandas eſſe prophetias: Item [2] ſomniis, & viſionibus attendendum (adeòq; huic errori mordicus inhæſerat, vt præ ſomniis, & viſionibus ſcripturã ſacram nihili faceret. Vide Prateolum): Item [3] hunc morem ſeruantium, vt ſomno ſemetipſos tradentes ſomniorum ſuorum phantaſias prophetias appellent. Cum enim in ſomno ligetur ſenſus, & ligato ſenſu impediatur (naturaliter loquendo) intellectus iudicium: patet, quòd hic articulus tales eſſe errores aperit, & vt errores eliminat. [2] habes quomodo per rõnem oſtendas, hos omnes in perſona Dormitantiorum quorundam ſibi ſimilium iam olim merito fuiſſe damnatos a ſacris literis Hierem 23. Ecce ego cibabo eos abſinthio, & potabo eos felle. A prophetis enim Hieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituum. Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis & decipiunt vos. Viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini. Dicunt his, qui blaſphemant me, pax erit vobis & omnibus, qui ambulant in prauitate cordis ſui dixerunt. non veniet ſuper vos malum. Quis enim &c. Non mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant: &c. Audiui quæ dixerunt prophetæ prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes. Somniaui. Vſquequo iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium mendacium; & prophetantium ſeductiones cordis ſui? Qui volunt facere, vt obliuiſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ narrant. Propheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, narret ſermonem meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis ardens, dicit Dominus: & quaſi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas, dicit Dominus qui furantur verba mea &c. Ecce ego ad prophetas ait dominus: qui aſſumunt linguas ſuas & aiunt dicit Dominus. Ecce ego ad prophetas ſomniantes mẽdaciũ, dicit Dominus &c. Hæc ibi Tengit talium prophetarum intentionem ibi, Qui volunt facere vt obliuiſcatur &c &, breuiter, ad viuum depinxit eos. Tetigit prophetarum ſanctorum, quibus Iob. 33. Numer. 12. Iohelis 2. in ſomnis reuelauit multa Deus, magnum diſcrimen ad prophetas iſtos fictitios ibi, Quid paleis ad triticum &c. His enim Deus verbis Suenckfeldij contendit præſumptuoſam mentem clamantis, Deum nos hodie æque docere (ut olim prophetas) viſionibus & ſomniis: ac illis iccirco attendendum. Quid, inquiebat Deus Suenckfeldianã deductionem damnans, paleis ad triticum &c. Item a ſcripturis eiſdem Deut. 13. Prophetam autem, qui ſomnium vidiſſe ſe dicat &c. fictor ſomniorum occidetur. Item Eccleſ. 5. Vbi ſunt multa ſomnia, plurimæ ſunt vanitates Item Eccl. 34. multos errare fecerunt ſomnia. Cæterum prophetæ ſancti quare non impediebantur per ſomnium, non eſt præſentis loci diſſerere. ſufficiat nunc ſupradictum ly. Quid paleis ad triticum & quòd ſupernaturaliter hoc eis præſtabatur. [3] vides quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. pS. Ecc. contra Adel. Suenc. Enth. damna. ſcript.

Quæſtio LXXXV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus noſter intelligat res corporeas, & materiales per abſtractionem a phantaſmatibus.

CONCLVSIO. Neceſſe eſt dicere: quòd intellectus noſter intelligit materialia abſtrahendo a phantaſmatibus. 424

¶ PROB. Quia neceſſe eſt dicere, quòd proprium intellectus eſt cognoſcere formã in materia quidẽ corporali indiuidualiter exiſtentẽ, non tamen prout eſt in tali

materia (cum intellectus licet ſit virtus aſæ exiſtentis indiuidualiter in corpore non ſit actus organi ſic:ob eſtamque cognoſcibile proportionari debeat potentiæ cognoſcitiuę.) & cognoſcere id quod eſt in materie indiuiduali, non prout eſt in tali materia, eſt abſtrahere formam a materia indiuiduali, quam repræſentant phantaſmata.

¶ *Corol.* Ergo intelligentem phantaſmata intueri eſt ipſum intueri formam in materia indiuiduali repræſentatam in ſenſibus interioribus:& ipſum abſtrahere a phantaſmatibus eſt eum cognoſcere formam in tali materia repræſentatam a ſenſu non prout eſt in materia indiuiduali. Primum conuenit nobis intelligentibus neceſſario ex eo, quòd intellectus noſter eſt in materia indiuiduali exiſtens nunc: Secundũ neceſſario nobis conuenit ex eo, quòd intellectus noſter non vtitur organo corporali in intelligendo. Vtrumque autem conuenit nobis ex eo, quòd obiectum cognoſcibile proportionari oportet virtuti cognoſcitiuæ. Qui ergo alterum prædictorum negaret intellectui nunc cõuenire negaret cõuincereturque: quòd obiectum, & potentia, & conſequẽter ſiuis, & ea, quæ ſunt ad hoc, non neceſſario debent proportionari. Quo quid ſtolidius, etiam apud mediocriter eruditos.

1^m de maiori. *Intelligit.* ℞. Per modum compoſitionis, & diuiſionis: non, per modũ ſimplicis conſiderationis. §. Tunc &c. Secundo enim modo tantum abſtrahit intellectus, non primo,& ideo ly aliter ſe tenet ex parte intellectus intelligentis, non ex parte rei intellectæ. Et ſic abſtrahentium non eſt mendacium.

2^m de maiori. *Materia* ℞. Senſibilis communis, vel intelligibilis communis: non, ſenſibilis indiuidualis, neque intelligibilis, indiuidualis. §. Tunc &c. In intelligendo enim res naturales, ſiue phyſice, ſiue mathematice intelligantur, non fit abſtractio a materia communi ſed indiuiduali.

3^m de maiori. *Sicut.* ℞. Quantum ad repræſentationem ſui ipſorum in conſpectu illarũ potentiarum: non, quantum ad impreſſionem ſuam in illas potentias. § Tunc &c. Coram intellectu enim poſſibili phantaſmata repræſentata: non, niſi per abſtractionem uirtute intellectus agentis factam, poſſunt imprimere ſuam ſimilitudinem in ipſummet poſſibilem: id quod non accidit in ſenſu. Differentiæ huius cauſam, & alia, vide in litera.

4^m de minori. *Sicut.* ℞. Quantum ad illuminationem; non, quantum ad abſtractionem, §. Licet.n. lumen coloribus non niſi illuminationẽ influat: tamẽ intellectus agens reſpectu phantaſmatum, & illuminationem, & abſtractionem habet. Tunc nihil contra. Nã, ly ſed nec etiam videtur pertinere ad intellectum agentem, negatur.

5^m ex Philoſopho. *Species in phantaſmatibus.* ℞. Abſtractas iam ab eis: non autem, non abſtractas. §. Tunc &c. vt patet in litera.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas Philoſophum in 3. de anima tex. 11. recte dixiſſe, quòd ſicut res ſũt ſeparabiles a materia, ſic circa intellectum ſunt. 2° habes: quo-

Vtilit. pro phil.

2 modo per rationem verum ſenſum Philoſophi ibi declares, de-

3 claratum probes, probatũ defendas. 3° vides quomodo ex hoc uiciſſim, & ſimilibus locis, ſumetur concluſio.

Pro ſtudio var. coor. ¶ NOT. Præſentem articulum vtcumque iuuat art. in ord. 391.442.58.369.153.422.416.423.79.61.430.365.421.192.90. Item pro in corpore dicto ly omnis potentia ſenſitiuæ partis eſt cognoſcitiua particularium tantum &c. vide tabulæ magnę auree Concluſionum Sancti Doctoris cõcordantiarum poſt annexas nu. 188. Item pro ly intellectus noſter intelligit materialia abſtrahendo a phantaſmatibus &c vide ibi nu. 752. 9. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly. Intellectus eſt falſus, qui intelligit rem aliter, quàm ſit, verum eſt, ſi ly aliter referatur &c. uide ibi nu 760.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſpecies intelligibiles a phantaſmatibus abſtractæ ſe habeant ad intellectum noſtrum ſicut id quod intelligitur.

425 CONCL. 1ª. Species intelligibilis ſe habet ad intellectũ, vt quo intellectus intelligit.

¶ PROB. [1] Quia forma, ſecundum quam prouenit actio manens in agente, eſt ſimilitudo obiecti, non obiectum (patet de ſimilitudine viſibilis, & de forma in actione tranſeunte). [2] Quia ſi ſpecies intelligibilis eſſet, quod primo intelligit, tunc & ſcientiæ non eſſent de rebus extra animas exiſtentibus, & ſequeretur error antiquorum ponentium eſſe uerum omne quod videtur. (Hinc eſt magnus error, vt patet ex contradictoriarum uerificatione: ponere; quòd ſpecies intelligibilis ſint id, quod primo intelligitur.)

¶ CONCL. 2ª Species intelligibilis eſt id, quod ſecundario intelligitur: ſed id, quod intelligitur primo eſt res, cuius ſpecies intelligibilis eſt ſimilitudo.

¶ PROB. [1] Quia intellectus reflectitur in ſeipſum: Et ſecundum hanc reflexionem intelligit ſuum intelligere, ac ſpeciem, qua intelligit, ſeu intelligit. [2] Quia (ly ſed id. quod primo &c.) præſupponitur clara ex prima concluſione.

1^m de maiori. *Eſt* ℞. Per ſuam ſimilitudinem: non, per ſe ipſum §. Tunc &c. Sic enim iſta ſequitur: quòd ſpecies intelligibilis ſit ſimilitudo eius, quod actu intelligitur: vt habetur ex litera.

2^m de probatione minoris. *Quod eſt in ea.* ℞. ſecundum quod eſt in ea non, ſecundum quòd abſtractione veſtitur. §. Tunc nihil &c. Sic enim res, quæ intelligitur, eſt extra animam, & in intellectu ſed alio, & alio, modo cõſiderata: vt in literas in qua bene nota tam quod ibi legis, quàm pulchrum exemplũ de colore poni, &c.

3^m ex Philoſopho. *Paſſionum* ℞. i. eorum conceptuum, quos intellectus ſibi format ad iudicandum de rebus exterioribus non. i. ſpecierum intelligibilium. §. Tunc &c. Sic enim voce ſignificamus, mediis conceptibus formatis ab intellectu, exteriores res; & conſequenter exteriores res ſunt ea, quæ intelliguntur, non autem ſpecies intelligibiles: prout in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1 philoſophum merito uirtualiter dixiſſe, ſpeciem intelligibilem *Vtilit. pro* nõ eſſe id quod primo intelligit ſed rem extra, quã contra anti- *phil.* quos inuectus phyſicorum dixit, non omne, quod vĩ eſſe verũ, eſſe uerum. Item & philoſophum merito dixiſſe, ſpeciem ipſam eſſe quo intelligitur, & conſequenter quod ſecundario intelligitur, ſiquidem ait 3. de anima tex. 38. quòd lapis non eſt in anima ſed ſpecies lapidis. 2° habes: quomodo per rationem huiuſmodi dictorum Philoſophi ſenſum uerum declares, declaratum probes, probatum defendas. 3° vides quomodo ex his, ſimilibuſque locis, 2 uiciſſim inuenitur Sancti Thomæ concluſiones. 3

¶ NOT. Pro præſenti artic. facit art. in ord. 416.813.81.432. *Pro ſtud.* 418.417.280.416.282. Item pro in reſponſione ad tertium di- *var. coor.* cto ly intellectus poſſibilis informatur ſpecie intelligibili, qua quidem formatus format ſecũdo, uel diffinitionem, uel &c. vide tab mag. aur. Concl. Sancti Doctoris concordan. poſt annexas nume. 758.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum magis vniuerſalia ſint priora in noſtra cognitione intellectuali.

CONCL. Cognitio ſingularium eſt prior, quoad nos, quã 426 cognitio uniuerſalium: ſicut cognitio ſenſitiua eſt prior, quam intellectiua: ſed tam ſecundum ſenſum, quàm ſecundum intellectum cognitio magis communis eſt prior, quàm ſit cognitio minus communis.

¶ PROB. [1] Quia cognitio ſenſitiua eſt ſingularium, intellectiua vniuerſalium: & cognitio intellectiua in nobis a ſenſitiua principium ſumit (ſupra q. 84. ar. 6.) [2] Quia procedenti de potentia ad actum occurrit prius actus medius. i. incompletus, quam actus ulterior. i. perfectus (patet:) & tum intellectus, tum ſenſus procedit de potentia ad actum (vt patet:) atque communne magis eſt magis confuſum, i. ut ſic imperfectum, minus cõe eſt magis diſtinctum, i. vt ſic perfectum (patet de animali reſpectu ſuarum ſpecierum, de toto integrali, de communi ſenſibili, & ſecundum locum, & ſecundum tempus.

¶ NOT. Facit hoc ad quæſtionem de primo cognito: quam in primo phyſicorum tractari ſolet.

1^m de maiori. *Secundum naturam* ℞. i. ſm intentionẽ naturæ. non, ſecundum viã generationis naturæ, i. naturalis §. Tunc &c. Nã ſic minus uniuerſalia, puta ſpecies, ſunt magis priora ſm naturam i. ſm intentionẽ naturæ. cum ſint perfectiora: & tranſit ad prora ſm naturã uię generationis, cum dicitur in minori, quòd uniuerſalia ſunt priora ſecundum naturam. & quòd prius eſt a quo non conuertitur conſequentia eſſendi. Bene nota in litera diffinitionem intentionis uniuerſalitatis. Huiuſmodi enim in multis eſt vnum, & idem habere habitudinem ad multa. Quæ diffinitio in libro prædicabilium maxime uiget quod alibi, ubi proderit ſupra modum.

2^m de

2^m^ de maiori. *Compoſita.* ℞. In potentia: non, in actu. §. Tunc &c. Nam vniuerſalia ſunt magis compoſita in potentia, i. ad plura ſe extendunt ſub ſe, tanquam ſub poteſtate ſuę prædicationis contenta, quàm minus vniuerſalia: Et tranſitur ad compoſitionem actualem, cum dicitur in minori; quòd vniuerſalia ſunt ſimpliciora, & cõſequenter ꝙ minus vniuerſalia ſunt compoſitiora. In litera ſcitu, quod cõpoſitum in potentia ibi dicitur vniuerſale vt totum, compoſitum in actu ibi dicitur vniuerſale vt pars.

3^m^ ex Philoſopho. *Partes.* ℞. Secundum ꝙ partes diffiniti: non. Secũdum ꝙ in ſeipſis conſiderantur. §. Tunc &c. Nam vniuerſalia, ſecundũ ꝙ abſolutè in ſe ſunt, prius cognoſcuntur, quàm minus vniuerſalia: alioquin non notificarent, ſeu poſtea non deffinirẽt, minus vniuerſalia. Et tranſitur in minori ad vniuerſalia ſecundum ꝙ ſunt partes diffinitionis, cum dicitur, ꝙ animal eſt pars diffinitionis hominis. vide etiam ad 2^m^.

4^m^ de maiori. *Deuenimus.* ℞. Quandoq; non, ſemp. §. Tunc nih. &c. vt patet licet enim vniuerſalia ſint principio eo modo, quo in litera declaratur: tamen per ea deuenimus in cognitionem minus vniuerſalium; vt ex ad 2^m^. & 3^m^. patet.

A P P E N D I X.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophũ iure in primo phyſicorum, tex. 4. dixiſſe, ꝙ ex vniuerſalioribus ad ſingularia oportet procedere. Cui dicto ſi iũxeris quod in contextu prædixit, ꝙ. ſ. a notioribus quoad nos eſt naturaliter procedendum; clarè videbis, ipſum connotaſſe in

Vtilit. pro philoſoph.

2 his ꝙ vniuerſalia in noſtra cognitione priora ſũt. 2° habes: quõ per rationem verum hunc ſuum ſenſum declares, probes, tuearis.

3 3° vides: quõ ex hoc, ſimilibusque locis, iuuetur concluſio.

Pro ſtudio varietate exornando.

¶ NOTATIO. Pro iſto articulo facit articulus in ordine 425. 34. 380. 581. 427. 371. 264. 488. Item pro in riſione ad primum dicto ly duplex eſt ordo naturæ, vnus ſecundum viã generationis &c. vide tab. mag. aureæ concluſionum doctoris Angelici concordantias poſt annexas nume. 1025. Item pro in ad ſecũdum dicto ly in magis vniuerſali non ſolum continetur minus vniuerſale. ſed &c vide ibi numer. 969. Item pro in ad 4^m^. dicto ly vniuerſale ſm ꝙ accipitur cum intentione vniuerſalitatis eſt quidem &c. vide ibi num 752. Item pro ly ſed natura generatur ad naturam ſpeciei magis per modum &c. vide ibi numer. 670.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum poſſimus ſimul multa intelligere.

427 CONCL. Intellectus poteſt multa ſimul intelligere per modum vnius; non autem multa per modum multorum.

¶ PROB. [1] Quia multa poſſunt repræſentari intellectui p vnam ſpẽm intelligibilem: & quæcunq; intelliguntur ſub una ſpẽ, ſimul intelligunt (patet de Deo intelligẽte ſimul oĩa;) [2] Quia (ly non aũt &c.) impoſſibile eſt idẽ ſubiectum perfici ſimul pluribus formis vnius generis (patet de corpore reſpectu colorum, ac figurarum), & omnes ſpecies intelligibiles ſunt vnius generis (cum ſint perfectiones vnius ſubiecti. id eſt vnius potentiæ intellectiuæ.)

¶ *Corollarium.* Ergo intellige quid ſit intelligere per modum vnius, quod eſt ſub una ſpecie intelligibili, & quid ſit intelligere per modum multorum quod eſt ſub diuerſis ſpeciebus intelligibilibus. Et omnia facile capies.

1^m^ de maiori. *Tempus* ℞. Corporalium: non, ſpiritualium. § Tunc nih. &c. Nam de tẽpore ſpiritualium, non corporalium, loquimur nunc: & ſpiritualium, rem us ſua prius, & poſterius, habet.

2^m^ de maiori. *Non oppoſitas.* ℞. nec eiuſdem generis: non, autem, eiuſdem generis. §. Tunc &c. Nam licet ſpecies, etiam oppoſitorum, vt in intellectu, non ſint oppoſitæ; ſunt tamen omnes eiuſdem generis. Vide etiam in corpore.

3^m^ de concluſione. *Multa.* ℞. per modum vnius. i. per vnam formam intelligibilem: non, per modum multorum. i. per plures formas. §. Tunc nihil contra, vt patet. Quomodo partes vtroque modo, & conſequenter ſimul, & non ſimul, cognoſci poſſunt: vide in litera.

4^m^ ex Philoſopho. *Vtrumq;.* Reſpond. ſub ratione vnius, non, ſub ratione diuerſorum vt ſic. §. Nam tunc non compararentur ad inuicem, ſi ſub vna ſpecie intelligibili vtraque non ſimul intelle- ctui comparanti repræſentarentur. Tunc nihil contra: vt patet ex concluſione.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, philoſophum, in lib. 2. Topicorum, cap. 4. meritò dixiſſe, ꝙ intelligere eſt vnum ſolum, ſcire verò multa. 2° habes: quomodo verum huius ſenſum aperias, probes ac tuearis 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusque locis, iuuetur concluſio.

1 Vtil pro philoſoph. 2 3 Pro ſtudio vario.

¶ NOTATIO. Pro præſenti articulo aliqualiter facit articulus in ordine 292. 411. 93. 325. 426. Item pro in corpore dicto ly. Quæcunque verò intellectus per diuerſas ſpecies intelligit, non ſimul intelligit &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum Diui Thomæ concordantias poſt annexas, nume. 765. Item pro ly. Impoſſibile eſt ergo ꝙ idem intellectus ſimul perficiatur diuerſis ſpeciebus &c. vide ibi nume. 19.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum intellectus noſter intelligat componendo, & diuidendo.

CONCL. intellectus humanus neceſſe habet intelligere cõponendo, & diuidendo. 428

¶ PROB. Quia intellectus humanus neceſſe habet intelligendo exire de potentia in actum: Et huiuſmodi, quæ. ſ. exeunt de potentia in actum, non ſtatim acquirunt ſibi debitam perfectionem, ſed ſucceſſiuè; (id quod in intellectu eſt vnum apprehenſum componere alteri, aut diuidere ab altero: atque ex vna compoſitione, ac diuiſione, ad aliam procedere, quod eſt ratiocinari.)

1^m^ de maiori. *Multorum.* ℞. Sub vna comparatione cognitorum: non, ſub diuerſis ſpeciebus. §. Tunc &c. Sic enim poteſt intelligere multę ſimul; vt litera, & art. 4. maximè ad 4^m^. docet.

2^m^ de maiori. *Adiungitur.* ℞. Ex parte phantaſmatum: non aliter. §. Tunc &c. intellectus enim non niſi ex ea parte, qua ad phantaſmata ſe conuertit, admittit tempus, vt in litera.

3^m^ de minori. *Nihil.* ℞. Secundum modum intellectus: non, ſecundum modum rerũ. §. Tunc &c. Alio n. modo licet n ſit vtrobique compoſitio, & diuiſio: tamen modus diuerſus, quo eſt in re, non facit, quod ibi non ſit; ſicut modus diuerſus, quo eſt in intellectu non facit, quod ibi non ſit. literam nota pro multis.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum meritò virtualiter dixiſſe, intelligere nos componendo, & diuidendo; quando in primo Perih. tex. 1. dixit, ꝙ voces ſignificant conceptiones intellectus. Si enim huic dictu iungas id quod philoſophus dicit, quòd propoſitionum alia eſt affirmatiua alia negatiua. i. ꝙ in vocibus apparet compoſitio & diuiſio: videbis apertiſſimè philoſophum ipſum ſic virtualiter ſenſiſſe in primo Per. vt diximus. 2° habes; quomodo per rationem verum illum ſenſum philoſophi ibi aperias, probes, mearis. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusque locis, viciſſim iuuetur concluſio.

1 Vtilit. pro philoſoph. 2 3

¶ NOT. Præſenti articulo vtcunque deſeruit articulus 293. 281. 294. 422. 427. 414. Item pro in corpore dicto ly quidditatẽ ipſius rei, quæ eſt primũ, & proprium obiectum intellectus, &c. vide tabu. mag. aureæ concluſionum. D. Thomæ concordantias poſt annexas numer. 752. Item pro ly intellectus autem diuinus & Angelicus cognoſcũt quidem cõpoſitionem & diuiſionẽ &c. vide ibi numer. 142.

Pro ſtudio var. exor.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum intellectus poſſit eſſe falſus.

CONCL. Circa quidditatem rei per ſe loquendo, intellectus non fallitur: ſed circa ea quæ circumſtant rei eſſent. ã, vel quidditatem intellectus poteſt falli. 429

¶ PROB. [1] Quia quidditas eſt proprium obiectum intellectus: & manente potentia non deficit eius iudicium circa proprium obiectum (cum ad proprium obiectum vnaqueq; potentia ordinetur ſecundum quod ipſa; ac per hoc ſemper eodem modo ſe habeat circa ipſum); [2] Quia (ly ſed circa &c.) poteſt

¶ PROB. Quia intellectus noſter intelligit abſtrahendo ſpeciem intelligibilem à materia indiuiduali, quæ eſt principium ſingularitatis in materialibus indiuiduis: Et id, quod ſic à materia abſtrahitur, non poteſt eſſe ſingulare, ſed eſt vniuerſale.

¶ *Coroll.* Ergo intellectus noſter nõ eſt directè cognoſcitiuus in rebus materialibus, niſi vniuerſalium.

¶ CONCL. 2ª. indirectè, & quaſi per quandam reflexionem, intellectus noſter poteſt cognoſcere ſingulare.

¶ PROB. Quia intellectus, poſtquam ſpecies intelligibiles a phantaſmatibus abſtraxit, ſi vult actu ſecundum eas intelligere, conuertit ſe neceſſariò ad phantaſmata, in quibus ſpecies intelligibiles intelligit (3° de anima. ſup. q. 85. artic. 1. ad 5^{m}.): Et phantaſmata ipſa ſunt ſingularium.

¶ *Corollarium*. Per illam ergo reflexionem cognoſcit ſingularia.

1^{m} maior. *Quicunque cognoſcit compoſitionem cognoſcit*. Reſpond. ſecundum quod cognoſcit illam compoſitionem. §. Tunc nihil contra. Indirectè namque cognoſcit compoſitionem illam intellectus noſter, dum ſcilicet per reflexionem ſe conuertit ad phantaſmata: Et ſic indirectè etiã cognoſcit extrema compoſitionis, ideſt ſingularia, iuxta declarata in 2ª concluſione.

2^{m} de maiori. *Dirigit*. ℞. Non, niſi mediante apprehenſione ſenſitiuæ partis. §. vniuerſalis enim ratio intellectus practici aliter non mouet. Tunc &c. vt patet.

¶ NOTATIO. Quoniam ad argumentum hoc ſatisfactum videmus ex prædicto reſponſo: ideo S. Tho. omiſſa replicatione reſponſi ad declarandum quædam ambigua in argumento hoc nouo tacta ſe conuertit ſecundum morem ſuum optimum (vide ſupra Regulam de hoc. q. 40. artic. 1.): relinquendo lectoribus ſecundum eorum iudicium applicare reſponſum 1^{m} etiam ad hoc 2^{m}.

3^{m} de minori. *Singulare*. ℞. immateriale: non, materiale §. Tunc nihil contra: vt patet ex concluſionibus. Semper enim loquimur de ſingularibus materialibus; dantes intelligere, quòd ſingularia immaterialia cadere poſſunt directè ſub intellectiua cognitione noſtra.

4^{m} de maiori. *Poteſt ſuperior*. ℞. poteſt eminentiori modo: non neceſſariò, illo infimo. §. ſic enim omnia correſpõdent: vt inferior modo inferiori, ſuperior modo ſuperiori, & conſequenter vterque modo ſibi cõueniẽte, faciat aliquid idem. Cognoſce ergo hinc, quòd argumẽtum ſic gloſſatum eſt pro, non contra. Concludit enim tunc; quòd intellectus, cùm ſit ſuperior, cognoſcit ſingulare in vniuerſali tantum; & conſequenter directè tantum vniuerſale, licet indirectè etiam ſingulare. Tunc nihil contra: vt patet.

APPENDIX.

1 *Vtil. pro philoſoph.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, philoſophum in 1. phi. text. 49. rectè dixiſſe de intellectu noſtro, quòd vniuerſale ſecundum rationem eſt notum,
2 ſingulare autem ſecundum. 2° habes: quomodo per rationem hoc dictum philoſophi in vero ſenſu declares, probes, tuearis.
3 3° vides quomodo ex hoc, atque ſimilibus locis, viciſſim iuuetur articulus præſens.

Pro ſtudio varis. ¶ NOTATIO. Articulum iſtum iuuat vtcumque articulus in ordine 414. 436. 81. 283. Item pro in corpore dicto ly intellectus noſter directè non eſt cognoſcitiuus niſi vniuerſalium &c. vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum. D. Thomæ concordias poſt annexas numero 753.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum intellectus noſter poſſit cognoſcere infinita.

433 CONCL. intellectus noſter non poteſt cognoſcere infinita nec actu, nec habitu: ſed in potentia tantum.

¶ PROB.[1] Quia intellectus noſter non poteſt ſimul actu cognoſcere niſi quod per vnã ſpẽm cognoſcit: Et infinitum (cũ non habeat rationem totius, ac perfecti: ſed partis poſt partem) non habet vnam ſpeciem:[2] Quia (ly nec habitu) habitualis cognitio cauſatur ex actuali conſideratione (ex 3. Ethi.); & non poſſumus conſideraiſſe omnia infinita numerando ea, ſecundum cognitionis ſucceſſionem (cum hoc ſit impoſſibile):[3] Quia (ly ſed in &c.) intellectus noſter nunquam tot & intelligit, quin poſſit plura intelligere.

1^{m} de concluſione. *Infinita*. ℞. formalia (ſi eſſent): non, materialia §. Tunc nihil contra. Loquitur enim articulus de infinito materiali, non formali: Ex litera agnoſce: quòd non eſt ratione exceſſus, quod alia infinita non cognoſcãtur, cum ſic multo magis cognoſcerentur; ſed eſt ratione hac, quod alia non ſunt formalia. Non ergo, quia non excedantur a Deo, non cognoſcuntur, ſed quia formalia non ſunt.

2^{m} de maiori. *Species*. ℞. per abſtractionem a phantaſmatibus. non, quas non abſtraxit a phantaſmatibus. §. Tunc nihil contra. Nam illas ſpecies numerorum, & figurarum, quas abſtrahit à phantaſmatibus, ſunt finitæ in actu, & habitu: licet ſint infinitæ in potentia, quo & modo infinita cognoſcere poteſt intellectus iuxta concluſionis calcem.

3^{m} de maiori. *Non impediret*. ℞. & per ſubintrationem ſucceſſiuam in locum non numeraretur ipſa locata: non ſi per ſubintrationem ſucceſſiuam numerarentur. §. Tunc nihil contra. Nã ſpecies intelligibiles ſic ingrediuntur intellectum, vt ſucceſſiuè, ideſt vna poſt vnam, numeretur ſemper, quod cum ſit contra rationem infiniti, nõ poſſunt eſſe infinitæ ſpecies intellectu; ſicut nec tunc poſſent eſſe locata infinita in vno loco: cognoſce igitur, quod argumentum peccabat ſecundum non cauſam, vt cauſam. Non enim eſt ex impeditione mutua, vt arguebatur, ſed eſt ex numeratione tali, quòd infinita non poſſint eſſe in intellectu.

4^{m} de maiori. *Infinita*. Reſpon. ſecundum quid, ideſt nõ terminata per corpoream naturam: non, abſolutè. §. Tunc nihil contra. Sic enim virtus infinita poteſt in infinita eo modo ſolum, quo ipſa eſt infinita: quod eſt cognoſcere vniuerſale. Nam vniuerſale ex eo, quod non finitur per materiam indiuidualem, reſtat infinitum ſecundum quid; inquantum, ſcilicet de ſe eſt in potentia ad infinita indiuidua.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem demonſtres, philoſophum in 1. phi. text. 35. & lib 3. text. 65. meritò dixiſſe, quòd infinitum inquantum eſt infinitum, eſt ignotum. 2° habes: quomodo per rationem verum ſenſum philoſophi in prædicta authoritate, à falſo diſcernendo, explices, probes, tuearis, 3°: vides quomodo ex hoc, aliiſque ſimilibus locis, viciſſim iuuetur concluſio. 1 *Vtil pro philoſoph.* 2 3

¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit articulus in ordine 55. 363. 168. 438. 427. 35. 36. 424. Item pro in corpore dicto ly in rebus materialibus non inuenitur infinitum in actu, ſed ſolum in potentia &c. vide tabulæ magnæ aureæ cõcluſionum. D. Thomæ concordantias poſt annexas, numero 736. item pro in reſponſione ad 1^{m}. dicto ly Deum in ſua eſſentia videre poterimus tamen abſque comprehenſione &c. vide ibi numero 366. *Pro ſtudio var. coor.*

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum intellectus ſit cognoſcitiuus contingentium.

CONCL. Cõtingẽtia prout ſunt ſingularia cognoſcuntur directè a ſenſu, indirectè ab intellectu: rõnes autem vniuerſales, & neceſſariæ, contingentium cognoſcuntur per intellectum. 434

¶ PROB.[1]: Quia contingentia vt ſic ſunt ſingularia (cum illud qđ põt eſſe, & non eſſe, ſe teneat ex parte materiæ quæ eſt principium indiuiduationis); & ſenſus directè eſt ſingularium quorum non niſi indirectè eſt intellectus (ſupra artic. 1.)[2]. Quia (ly rationes &c.) rationes tales contingentium, (cum neceſſitas conſequatur formam) accipiuntur ſecundum abſtractionem formæ a materia indiuiduali; & abſtracta ſic ſunt vniuerſalia, quorum directè eſt intellectus (ſupra artic. 1.)

1^{m} ex Philoſopho. *Contingentium*. Reſp. quoad rationes vniuerſales eorum non ſemper, quoad res ipſas. §. Nam ſi attendãtur rationes vniuerſales ſcibilium, omnes ſcientiæ ſunt de neceſſariis: ſi autem res ipſe attendantur, ſic aliqua ſcientia eſt de neceſſariis, aliqua de contingentibus. Tunc nihil contra: vt patet in corpore.

2^{m} de conſequentia. *Cum igitur propriorum Contingentium*. Reſpon. conſideratorum ex parte materiæ: non, ex parte formæ. §. Tunc nihil contra. Primo enim modo ſunt contingentia: ſecundo autem illa met habent aliquid neceſſitatis. Vide in principio corporis: & nota exemplum de curſu ſolis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem demõſtres, philoſophum meritò dixiſſe (licèt virtualiter) intellectum noſtrum eſſe cognoſcentiuum etiam contingentium; dum ſciẽtiam & de moralibus in libris Ethicorum, & de naturalibus in libris de generatione, & corruptione tradidit. Moralia enim, cùm ſint de actibus humanis libero arbitrio ſubiacentibus, ſunt contingentia: generabilia & corruptibilia ſunt contingentia: conſtat autem, quòd ſcientiæ ſunt in intellectu. *Vtil. pro philoſoph.*

2 2° vides quomodo ex hoc dicto factoque, philoſophi viciſſim inuenitur concluſio.

¶ NOTATIO. Pro eo corpore dicto ly contingentia, quæ ſunt contingentia, cognoſcuntur directè quidem ſenſu, indirectè autem &c. vide tabulæ magnæ verè aureæ Concluſionum Sancti Doctoris concord. poſt annexas num. 392. *Pro ſtudio vario.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum intellectus noſter cognoſcat futura.

435 CONCL. 1ª. In ſeipſis futura cognoſci non poſſunt, niſi a Deo.

¶ PROB. Quia ſolius Dei intuitus ſimul fertur ſupra totum temporis curſum: & intuitui tali ſolũ futura, dum in curſu rerum ſunt futura, ſunt præſentia. *Conſideratione magna dignũ, et verum.*

¶ NOT. Loquitur de futuris, vt futura ſunt: quoniam ad talia, etiam vt futura ſunt, fertur intuitus Dei, ac ſi eſſent præſentia. Futura ergo formaliter, non tantum futura materialiter, cognoſcit Deus. Nam & ego quæ futura ſunt, dum erunt præſentia, cognoſcam: non tamen ego quæ futura ſunt, dum ſunt futura, cognoſco illa in ſeipſis: quoniam, vt ſic, ſoli Deo præſentia ſunt, ratione iam dicta. In ſeipſis ergo, dum futura ſunt nobis, & ſibiipſis, illa met in ſeipſis Deo præſentia ſunt.

¶ CONCL. 2ª. Futura, prout ſunt in ſuis cauſis, cognoſci poſſunt etiam a nobis.

¶ PROB. Quia Aſtrologus, & alij, id facto ſuo probant.

¶ NOTAT. Declaratur iſta concluſio propter diuerſum modum eſſendi in cauſa ſua, vel neceſſariò, vel contingenter: quapropter vide literam.

1ᵐ de concluſione. *Futura.* Reſp. vt ſunt in illis ſpeciebus intelligibilibus non aliter. §. Tunc nih. &c. Species enim illæ ſunt cauſa futurorum, & ideo, cognoſcendo futura in illis, cognoſcimus futura, vt in cauſis ſuis, non ut in ſeipſis.

2ᵐ de maiori. *Cognoſcere.* Reſpond. per impreſſionem ſuperiorum, aut ſpirituum ſiue bonorum ſiue malorum, aut corporum: non, ex natura animæ. §. Tunc nihil contra. Nam loquitur concluſio tum prima, tum ſecunda de noſtra cognitione, quantum eſt de natura intellectus noſtri: non aliter. Et ideo ſi etiam futura per diuinã reuelationẽ cognoſceret homo, ſiue in vigilia, ſiue in ſomnijs, vt in ſeipſis futura ſunt, hoc non eſſet contra concluſiones prędictas. Ex conſequenti multo minus eſt contra; ſi cognoſcit per impreſſionem quamcunq; prædictarum futura in cauſis ſuis.

¶ NOTATIO. Dicta in hoc reſponſo articuli quæſtionis 84. octaui intelligentiæ deſeruiunt; contra inſanam mentem ibi narratorum triticum a paleis non diſcernentium.

3ᵐ de maiori. *Efficacior.* Reſpond. non tamen magis ſequens impreſſionem cęleſtem. §. Tunc nihil contra. Nam arguitur ſecundum non cauſam, vt cauſam: cum huiuſmodi futurorum præcognitionis cauſa non ſit efficacitas, viuacitas, ſeu nobilitas cognoſcitiuæ potentiæ, ſeu cognitionis; ſed ſit promptitudo maior ad ſequendum cęleſtes impreſſiones. Vnde ſit autem, quòd quid magis, vel minus ſequatur motus cœlorum. vide in litera.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dici Eccleſ. 8. Multa hominis afflictio, qui ignorat præterita, & futura nullo poteſt ſcire nuncio: item Daniel. 13. Deus æterne, qui abſconditorum cognitor, qui omnia ſcis, antequàm fiant. *Vtil. p. S. Eccl. ad intell. tenendasq; Scripturas.*

2 2° habes: quomodo per rationem catholicum ſenſum dictorum horum atq; ſimilium explices, probes, defendas. Verbi gratia. Futura in ſeipſis, videlicet, nullo poteſt homo ſcire nuncio creaturæ tãtum cognitione prædito: & Deus ſcit futura in ſeipſis antequã fiant in ſeipſis. facit hic articulus pro artic. 13. quæſtio. 14. Item pro eiuſdẽ quæſtionis, art. 6. & quidem a fortiori. ſi enim Deus, ut hic dicitur, cognoſcit futura in ſeipſis, propria videlicet cognitione, multo magis cognoſcet quæcunque alia ſingularia propria cognitione, vt patet. Conſequenter ergo habes: vnde magis per rationem inueharis contra errorem Algazelis ibi narratum, qui cum Auerroe dixit: Deum non cognoſcere ſingularia in propria forma, ſed quaſi in uniuerſali (Direct. inquiſit. 2. par. quæſt. 4.) Damnationem canonicam huius erroris, uide quæſt. 14. art. 6. & 11. *Cõtra Auerroẽ, et Algazelem.*

3 tertio vides: quomodo ex his viciſſim, atque ſimilibus, doctrina hæc Angelica ſtabiliatur.

¶ NOTATIO. Pro articulo præſenti facit articulus in ordine. 92. 452. 288. 419. 65. 547. Item pro in reſponſione ad ſecundum dicto ly, vel etiam, cum per operatione dæmonum ſit aliqua commotio in fantaſia ad præſignandũ aliqua futura, quæ dæmones cognoſcunt &c. vide tabulæ magnæ aureæ Concluſionum D. Thomæ Concordantias poſt annexas, num. 441. *Pro ſtudio vario.*

Quæſtio LXXXVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima intellectiua ſeipſam cognoſcat per ſuam eſſentiam.

CONCL. Non per eſſentiam ſuam, ſed per actum ſuum ſe cognoſcit intellectus noſter. 436

¶ PROB. Quia intellectus noſter virtutem nõ habet ex ſeipſo, ut intelligatur, niſi ſecundum, quòd ſit in actu (cum ſit in genere intelligibilium potẽtia pura ſicut materia in genere ſenſibilium); & ſit in actu per ſpecies a ſenſibilibus abſtractas virtute luminis agentis.

1ᵐ ex Auguſtino. *Per ſeipſam.* &c. Vt per ſe, diſtinguitur contra per accidens, non, ut diſtinguitur contra per aliud. §. Tunc nihil cõtra. cognoſcit enim ſe per aliud, id eſt per actum ſuum intellectus noſter: ſed ſe non cognoſcit per accidens, quaſi quòd cognitio ſua non terminetur immediatè ad ſeipſum, ſed primò, ad aliquid aliud, vt quod, & mediante illo ad ſe, vt eſt de colore, & ſubſtantia reſpectu videmus. ſpecies enim intelligibilis (vt ſupra, q. 85. art. 2.) non eſt, quod intelligitur primò, & ideo non obſtat, quia cognitum per ſpeciem illam ſit cognitum, ut quod immediate & conſequenter, quod in hoc ſenſu cognoſcat per ſeipſam anima ſeipſam.

2ᵐ de maiori. *Intellectualis.* Reſpond. In genere rerum: non, in genere, intelligibilium. §. Tunc nihil contra. Non enim ex eo, quòd aliquid eſt intellectualis res, ſeipſum per ſeipſum intelligit; ſed ex eo, quòd intellectualis uigoris actualis eſt. Applica: ut in litera.

3ᵐ ex Philoſopho. *Quæ ſunt ſine materia.* Reſp. Id eſt, quę ſunt intellecta in actu. §. Tunc nihil contra: Nam ſic uniuerſaliter verum eſt; quòd intellectum in actu, licet per ſpeciem ſuam intelligatur, eſt intellectus in actu: Nam ſpecies, ſiue ſimilitudo, rei intellectæ eſt forma intellectus in actu: vt patet in litera.

Item ex eodem. *Sine materia.* Reſpond. ex qua, & in qua ſimul: non, ex qua tantum. §. Tunc nihil contra. Nam anima noſtra licet ſine materia ex qua ſit, tamen habet materiam in qua recipitur ſcilicet corpus. Vnde philoſophi dictum quodam ſpeciali modo uerificatur de ſubſtantiis ſeparatis, id eſt de Angelis, ſecundum Commentatorem in 3 de anima. vide reſponſum ſecundum literæ ly, ſed in hoc eſt differentia, quia quorũdam eſſentiæ ſunt ſine materia &c. vt in litera.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum, in 3 de anima. tex. 15. rectè dixiſſe, quòd intellectus intelligit ſeipſum, ſicut & alia. Quòd ſi huic adiungas, intellectum intelligere alia non per ſeipſum, ſed per eorum ſpeciem, ſecundum philoſophum; uidebis, quòd per illud dictum affirmauit, intellectum intelligere ſeipſum non per ſeipſum, ſed per ſpeciem ſuiipſius. *Vtilis pro philoſopho.*

2 2° habes: quomodo per rationem verum illum ſenſum philoſophi explanes, probes, defendas.

3 Tertio vides: quomodo ex hoc, ſimilibuſque locis, uiciſſim inuenitur concluſio.

¶ NOTATIO. Pro articulo præſenti facit articulus in ordine. 283. 280. 82. 281. 419. 422. 435. 421. 438. 420. *Pro ſtudio vario.*

ARTI.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum intellectus noſter cognoſcat habitus animæ per eſſentiam eorum.

437 CONCL. neceſſe, eſt quod habitus per actum ſuum cognoſcatur.

¶ PROB. Quia nihil cognoſcitur, niſi ſecundum, quòd eſt actu: Et actus habitus eſt actus, non autem habitus eſt actus.

1^m ex Auguſtino. *Certiſſima ſcientia*. Reſp. habita mediante actu interiori cordis: non, per ſe ipſam fidem ſine iſto actu. §. tunc &c. ut patet.

¶ NOTATIO. De fide, qua quis etiam, quod non ſit in charitate diuina & eſt Chriſtianus, intelligas loquutū hic Auguſtinum: quæ quidem fides licet non ſit in eo viua, eſt tñ vera. Vnde Concilium Triden. ſeſs. 6. cano 28. ſi quis dixerit: amiſſa per peccatum gratia ſimul, & fidem amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licet non ſit viua; aut eum, qui fidem ſine charitate habet, non eſſe Chriſtianum: Anathema ſit. Hūc B. Auguſtini catholicum ſenſum volui te annotaſſe nè quando incautus, quaſi B. Auguſtino innixus, incideres in hæreſim Caluini (Prat. Caluiniſtę) dicentis: fides, qua iuſtificatur homo, cuilibet poteſt eſſe certa: Damnatur.n. hæc hęres ibi cap. 9. in calce. Caue etiam: ne ex dicto illo B Auguſtini infrras hæreſim Luteri (Prat. Luterani) dicentis, fides ſi ſit firma, & fixa, qualiacumq; ſint opera hominis, ſemper certus erit de ſua ſalute. Dānatur enim hæreſis hæc ibi cap. 11. ſic. Nemo ſibi in ſola fide blandiri debet, putans fide ſola ſe hæreditatem conſecuturū, etiam ſi Chriſto non cōpatiatur, vt & conglorificetur. Concilium id probat duabus auctoritatibus B. Pauli, & vna B. Petri Apoſtolorum vide tu.

2^m de minori. *Per ſuam eſſentiam ſunt*. Reſp. tanquā ea, quibus intellectus intelligit: non, tanquam obiecta intellectus. § tunc nihil contra. Nam res exteriores ſunt per ſuas ſimilitudines in anima ſpūaliter, tanquā obiecta intellectus: & ideo eſt alia ratio de his rebus, & de habitibus.

3^m de maiori. *Propter quod*. Reſp. exiſtens eiuſdem ordinis cum illo alio: non, exiſtens alterius ordinis ab illo. § tunc nihil contra. Nam habitus, & res cognitæ per illos, ſunt diuerſorum ordinum; ſm quod in anima ſunt vtraque vt in litera. Vbi bene nota gloſſam propoſitionis huius Philoſ. Propter quod vnumquodque &c. quā ad multa valebit.

APPENDIX.

1 *Vtil. pro philoſoph.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem, Philoſophum 2. de anima tex. 27. rectè dixiſſe, quod potentiis ſunt priores ſm rationem actus, & operationes, id quod eſt, ac ſi virtualiter dixiſſet, quod potentiæ cognoſcuntur per actus. Huic dicto ſi iūxeris quod eadem ratione (cum & potentiæ, & habitus, ſint principia actuum) actus ſunt priores ſecundum rationem, habitibus
2 videbis, quod Philoſophus ibi 2. de anima, virtualiter dixit, quod habitus etiam cognoſcuntur per actus. 2° habes quomodo per ratio-
3 nem hoc vltimum dictum philoſophi in vero ſenſu exponas, probes, tuearis. 3° vides: quomodo ex illo, ſimilibusque locis, inuetur concluſio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum intellectus cognoſcat proprium actum.

438 *Ordo in intelligēdo.* CONCL. Id, quod primò intelligitur ab intellectu humano eſt ſuum obiectum (ſ. i. natura rei materialis). Secundario cognoſcitur ipſe actus, quo cognoſcebatur obiectum, & per actum cognoſcitur ipſe intellectus.

¶ PROB. Quia vnumquodq; cognoſcitur ſecundum quòd eſt actu: Et obiectum eſt primo actu (cum det alijs duobus, vt ſic eſſe actu) ſecūdario actus ipſe (cū ſit actu ex eo, quod in obiectū terminatur, quo remoto non poteſt ipſe actus exiſtere); 3° potentia intellectus (cum ab obiecto, mediante actu, informetur, ſine qua forma, cum ipſa det eſſe, potentia non eſſet actu).

¶ *Corollarium* Ergo ſi actus intellectus, id eſt intelligere, eſſet obiectum primum: tunc intelligeret primo actum ſuum. Hac ratione Deus non intelligit ſecundario ſuum intelligere: quia cum ſit idem cū ſua eſſentia, eſt primum eius obiectum ſecundum rem; quoniam ſua eſſentia eſt primum eius obiectum. Simili ratione Angelus non intelligit ſecundario ſuum intelligere (ſecundario, inquam, i. altero actu a primo): quia intelligere eſt quodammodo eius primum obiectum, quod eſt eius eſſentia. licet enim intelligere non ſit idem re cum Angeli eſſentia (vt in Deo), eſt tamen idem concomitanter: quia eſt inſeparabilis perfectio ſuæ eſſentiæ hoc. ſ. intelligere ſuam eſſentiam. Cum

Deus Angelus. Homo intelligunt diuerſimodè.

ergo ſimul, & vno actu intelligatur ab Angelo res cum ſua perfectione; ſequitur, quòd Angelus intelligit actum ſuum primò Deus ergo actum ſuum intelligit primò, quia eſt & ſuum primum obiectum, & primo actu intelligitur: Angelus autem actum ſuum intelligit primò, non quia ſit ſuum primum obiectum, ſed quia primo actu intelligitur: Homo verò actum ſuum intelligit ſecundariò; quia & non eſt ſuum primum obiectum, & primo actu non intelligitur.

1^m de maiori. *Obiectum*. Reſp. Primò, vel non primò. § tunc nihil contra. Actus enim eſt obiectum, inquantum obiicitur intellectui, vt intelligatur licet non primo; ſed vt in litera. v l. Inde trahas, quod actus, vt actus, differt ratione à ſeipſo, vt obiectum. Nam actus, vt actus, producitur ab intellectu, actus, vt obiectum, inſpicitur ab intellectu.

2^m de conſequentia vltima. *In infinitū*. Reſp. in potentia: non in actu. § tune nihil contra. Nam procedere in infinitum in potentia non eſt impoſſibile: ſed procedere in infinitum in actu. Vide 5^m. q. 46. ar. 2. ad 7^m.

3^m de maiori. *Ita*. Reſp. quantum ad productionem actus: non, quantum ad cognitionē ipſius. § tunc nihil contra. Non enim diſputamus, an producatur proprius actus ab vtroque: Sed, an cognoſcatur. Rationem diuerſam cognoſcendi vide in litera; Et ſcito breuiter, ipſam velle ſic dicere: quia intellectus eſt ſpiritualis, ſenſus corporalis: & nullum corporale reflectitur ſupra ſeipſum, ſicut ſpirituale.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, Philoſophum 2. de anima tex. 33. merito dicere, quòd obiecta præcognoſcuntur actibus, & actus potentiis, & conſequenter dicere, quod intellectus noſter intelligit actum ſuum. 2° habes: quomodo per rationem iſtud philoſophi dictum in vero ſenſu exponas, probes, defendas. 3° vides quomodo ex hoc ſimilibusq; locis, viciſſim inuenitur tota concluſio. 1 *Vtil. pro philoſop.* 2 3

¶ NOTATIO. Præſenti ar. aliquot fert ſuppetias articulus in ordine 437. 113. 275. 418. 370. 436. 473. 433. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly, obiectum intellectus eſt communia quoddam ſcilicet ens, & verum &c. vide tabulæ magnæ aureæ Concluſionum ſancti doctoris concordantias poſt annexas numer. 732. Item pro in ad 2^m dicto ly ſicut vno actu intelligitur res cum ſua perfectione &c. vide ibi numer. 505. 138. Item pro ly alius eſt actus, quo intellectus intelligit lapidem, & alius &c. vide ibi numer. 859. Item pro in ad 3^m. dicto ly non eſt autem poſſibile, quod aliquod materiale immutetur ſeipſum &c. vide ibi nume. 1123. 45. *Pro ſtudio varietate ornando.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum intellectus intelligat actum voluntatis.

CONCL. Actus voluntatis intelligitur ab intellectu. 439

¶ PROB. Quia actus voluntatis eſt intelligibiliter in intelligente (cum actus ipſe ſit inclinatio intelligibilis; ac cuiuſque rei inclinatio ſit in re per modum ipſius rei); & quod eſt intelligibiliter in aliquo intelligente ab eo intelligitur (patet).

1^m de maiori. *Præſens*. Reſp. ſaltem ſubiecto. § tunc nihil contra in eodem.n. ſubiecto, ſ.i. anima, radicantur iſtæ diuerſæ potentiæ: Et ideo diuerſitas voluntatis ac intellectus non obſtat quin actus vnius ſit præſens alteri, imò quin & ipſæ potentiæ ſint ſibiipſis præſentes, Vt ſunt habitantes in eadem domo.

2^m minor. *Obiectū voluntatis differt &c.* Reſp. ita, quòd ſe inuicem includunt: non, ita quòd ſe inuicem non includant. § tunc nihil contra. Ex hoc enim quod ſe inuicem includunt obiecta, ſequitur: quòd ea, quæ ſunt voluntatis cadunt ſub intellectu, & econuerſo.

3^m ex Auguſtino. *Rationes*. Reſp. per hoc quod ipſæ affectiones ſunt principiatæ ab intellectu. § tunc nihil contra. Nam & actus voluntatis, vt habes in corpore, ſunt principiati ab intellectu; cum conſequantur ad formam intellectam; & conſequenter minor, ſcilicet nō videtur autem, quod poſſint &c. negatur.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas 1 philoſophum 3. de anima. tex. 42. rectè dixiſſe, quod voluntas in ratione eſt, ac per hoc, quod voluntatis actus ab intellectu intelligitur. 2° habes: quomodo per rationem illud expreſſum philoſophi dictum exponas ſimulque cum implicito probes, ac tuearis. 2 3°. vides: quomodo ex hoc, ac ſimilibus locis, viciſſim tuuetur concluſio. 3 *Vtil. pro philoſoph.*

QVAE-

Quæſtio LXXXVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima humana ſecundum ſtatum uitæ præſentis poſſit intelligere ſubſtantias immateriales per ſeipſas.

CONCL. Secundum ſtatum vitæ præſentis, nec per intellectum poſſibilem, nec per agentem poſſumus intelligere ſubſtantias immateriales ſecundum ſeipſas.

¶ PROB. Quia ſubſtantiæ immateriales ſecundum ſeipſas non cadunt ſub ſenſu: & vterque intellectus ſecundum ſtatum præſentis vitæ ad ſola ea extenditur, quę cadunt ſub ſenſu (cum ſine phantaſmate nihil intelligat anima ſecundũ philoſophum): agendo. ſ. in illa, vel recipiendo.

1ᵐ ex Auguſtino. *Per ſemetipſam.* ℞. cognitis per actum ſuum ſenſatum, ſupra q. 87. ar. 1. non, per ſemetipſas. §. Tunc &c. vt patet Ideo D. Th. ſe transfert ad oſtendendum: quomodo anima per ſemetipſam, i. ſuimet cognitionem cognoſcat incorporeas res. Quaſi dicat argumentum patenter non eſt contra propoſitum: tamen, nè omnino ſileamus, declaremus mentem Auguſtini. Diſce ex litera, quòd ex eo, quod anima intelligit ſe immaterialem, intellectualem, &c. infert, dicens ergo a fortiori, ſubſtantiæ abſtractæ ſunt immateriales intellectuales &c. Hoc in ſenſu dixit Albertus Magnus, quòd liber de anima eſt vtilis ad cognitionem ſubſtantiarum ſeparatarum, in Proœmio de anima.

2ᵐ de maiori. *Simile* Reſp. Similitudine intentionali: non, ſimilitudine naturæ §. Tunc nihil &c. Immo pro Nam materialia poſſunt fieri ſimilia ſic intellectui per virtutem intellectus agentis: non autem immaterialia eorum iſtorum, inquantum huiuſmodi, non ſint phantaſmata. Memento. Antiquorum philoſophorum deliramenta multa hinc proceſſiſſe, quia propoſitionem hanc abſque vero ſenſu adducebant. Vide igitur quàm malum ſit habere bonas literas cum ſenſu falſo; contra hæreticos, qui bonas literas l. ſacram ſcripturæ literam falſo ſenſu induunt. Ideo non mirum: ſi ipſi ex hoc, ſicut antiqui philoſophi ex illo, in multa deliramenta. & (vt varbis ſentimæ generalis ſynodi, i. Cõcilij Nicæni ſecundi vtar) in pueril a ludibria, furioſaque dicta, ac ſcripta miſerè cadant. Sic enim ſanctum illud Concilium canon. 9. omnia hæreticorum ſcripta dictaq. vocat. Crediderim ego, hanc inde congruentem veniſſe nomenclaturam: quia ſicut puerorum ludibria ſunt, & ſecundum rei veritatem. & ſecundũ viros perfectos deriſibilia ſolutuq; facilia, quãuis aliter pueris ipſis videatur, ita hæreticorum dogmata iudicanda in rei veritate veniant.

Valde põſandum. Scripta hæreticorũ quanti valeant.

3ᵐ de maiori prima. *Corrumpunt.* ℞. & non ſunt proportionata potẽtijs ſenſitiuis. §. immo quia non ſunt proportionata illis, ideo corrumpunt illas: quia ſunt corruptibiles. Tunc &c. Nam & in ſubſtantiis immaterialibus maxima de ſe intelligibilibus inuenitur improportio reſpectu noſtri intellectus. Et ideo non intelliguntur: non tñ corrumpunt intellectum, quia intellectus nõ eſt corruptibilis. Authoritas autem philoſophi dicens, quòd intelligens maius intelligibile confutatur ad minora intelligenda. loquitur tñ de magis intelligibili contento in genere proportionatorũ. Ex litera ſcito ad ſimilitudinem ſenſus, & intellectũ ſuo modo corrumpi in tẽtando intelligere improportionata ſibi intelligibilia. Huius exemplũ vides in Hæreticis Hi nãq; tota ea hac intellectus ſui præſumptione opprimuntur a gloria intelligibiliũ, vt poſtmodum nec, quæ ante pedes eorum ſunt, intelligant. Cõſidera tu. Vide circa hoc ſupra ad ſm, quanti æſtimanda & ſm ſeipſa, & ſecundum ſapientes eſſe ſanaerit ſacra ſynodus omnia dicta hæreticorum: &, ex ſuperbia intellectus prædicta hoc illis contingere, pro certo teneas, & caueas.

Quõ corrumpatur incorruptibilis intellectus. Quãti ualeat hæreticorũ libri. vide ſuperius.

4ᵐ Commentator. *Si ſubſtantia a. n. p. i. a nobis.* ℞. nec ab aliquo alio: & noſtrum intelligere eas eſſet finis illarum ſubſtãtiarum: non aliter. § Tunc &c. vt patet in litera. Ex qua agnoſce: Auerroim aut non conſideraſſe ly fruſtra a philoſopho diffinitum, aut contra omnem rationem voluiſſe inferio a aliſſe finem ſuperiorum.

5ᵐ de maiori. *Intelligibilia.* ℞. quorum ſecundum ſe ſunt phantaſmata: non aliter. § Tũc nihil &c. Nam & ſenſus non extenditur niſi ad ea; quæ ſuam ſimilitudinem intentionalem, iuxta regulam ſenſationis, poſſunt in ſeipſum imprimere. Et hac ſolum dicitur ſenſus per ſeipſa cognoſcere. Applica tu ad intellectum. Et v. de literam. Non ergo ipſas per ſeipſas poteſt nunc intelligere.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, philoſophum in 2. met. tex. 1. rectè dixiſſe, quòd intellectus noſter ſe habet ad ea, quę ſunt manifeſtiſſima in natura, ſicut oculus nicticoracum ad lumen ſolis: hoc eſt, intellectus nř non cognoſcit ſubſtantias abſtractas ſecundum ſeipſas. Si enim huic ſuo dicto iunxeris illud 3 de anima t. 4. quòd intellectus omnia intelligit, & illud, ibi tex. 30. quòd nihil intelligit anima ſine phantaſmate: videbis, quòd in metaphyſica ibi ſenſit philoſophus, quòd nõ intelligi poſſunt huiuſmodi immaterialia, vtpote phantaſmate ſecundum ſe carentia, a nobis ſecundum ſeipſa. 2° habes quõ per rationem ſenſum illum philoſophi probes, atque defendas. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusque locis, viciſſim iuuetur concluſio. 1 2 3

Vtilit. pro philoſoph.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum intellectus noſter per cognitionem rerum materialium poſſit peruenire ad intelligendum ſubſtantias immateriales.

CONCL. Per ſubſtantias materiales nõ poſſumus perfectè intelligere ſubſtantias immateriales 441

¶ PROB. Quia ſubſtantiæ immateriales ſunt oĩno alterius rõnis a quidditatibus rerum materialium in his, quæ ſunt oĩno alterius rõnis: &, quantumcumque intellectus noſter abſtrahat quidditatem rei materialis a materia, nũquàm perueniet ad aliquid ſimile. l. æquale ſubſtantiæ immateriali.

¶ NOTATIO. Exemplum ſit de Alchimiſta. Hic per quantumcũque ſubtil ationem argenti, nunquàm ad producendum perfectum aurum perueniet, quia argentum eſt diuerſæ rationis ab auro: & dato, quòd ſic produceret verum aurum, nunq̃ tñ in tanta perfectione quantæ eſt aurum verum, quia ars imitatur naturam ſed non adæquat. pp quod nec Salomon in omni gloria ſua veſtitus eſt ſicut vnum ex lilijs. Matth. 6.

Ars ſemper deficit a natura.

1ᵐ ex Dionyſio. *Excitari.* Reſp. aliqualiter: non perfectè § Tunc &c. Nã de perfecta talium cœleſtium cognitione, per materialium manuductionem eſt ſermo in concluſione. Vnde ad hoc ſignificandum ibi poſitum eſt ly perfectè: quaſi per hoc inſinuatũ ſit quòd in earum cognitionem non totaliter perfectam nos poſſe per ſenſibilia conduci, gratis admittimus. Exemplum ſit de Ariſtotele, qui ſic de eis multa cognouit.

2ᵐ de minori. *Scientia, & diffinitiones.* ℞. per viam remotionis, vel alicuius habitudinis ad res materiales ſumptæ: non, per viam appræhenſionis quidditatis earum. §. Tunc nihil &c. Nam diffinitiones, ac ſciẽtiæ, per viam remotionis, uel habitudinis ad res materiales, nõ faciunt nos cognoſcere perfectè res, quæ ſic diffiniuntur atque ſciuntur: vt patet Ex litera ſcito: quòd omnia poſtmodum prędicata a via habitudinis præmiſſæ ordinata, quæ attribuuntur ſubſtantijs illis, non faciunt nos illas cognoſcere perfectè: licet videantur, & ſint, prædicata quidditatiua. Illa nanq; prædicata quidditatiua tunc non cognoſcimus vt in ſe: ſed tantum, vt dependent ea habitudine illa ad res materiales. Sic fit in 8. phyſicorum a philoſopho: qui tamẽ in Metaphyſica aſſerit nos non cognoſcere poſſe perfectè ſubſtãtias illas abſtractas. In cõtato ſiquidem phyſicorum per viam remotionis, ex eo. ſ. quod non mouetur phyſicè. in primi motoris cognitionem venit philoſophus: qua remotione ſuppoſita illi attribuit poſtmodũ aliqua prædicata quidditatiua, ſ. eſſe æternum & c. ad remotionem illam conſequentia.

De notitia philoſõ, in circa abſtracta.

3ᵐ conſequentia. *Ergo &c.* Reſp. valet cõſequẽtia, ſi ſubſtantiarum illarum effectus in his materialibus eſſent eis adæquati: nunc autem negatur. §. Nam adæquatus tantum, vt actus animæ reſpectu cognitionis animæ, ducere poteſt in notitiam perfectam cauſæ: alioquin in imperfectam tantum ex litera elicias; effectum illum dic. adæquatum, quo nõ poteſt cauſa perfectiorem producere, licet forſan plures tales (vt de patre habente plures filios) eſſe. ſtum inadæquatum e contra Vterque illorum effectum ducit in cognitionem cauſæ ſuæ quoad an eſt: ſolus adæquatus in quod quid eſt. Hinc per diffinitionem filij, puta quod eſt animal rationale venio in cognitionem quidditatiuam patris ſui q. ſ. eſt animal rationale: non autem per diffinitionem pulli eis ab eodẽ patre producti. Ergo omnis effectus ducit in cognitionem cauſæ, ſed diuerſimode.

De qualitate cognitionis per effectum adæquatũ & inadæquatum.

4ᵐ de maiori. *Comprahendi.* Reſp. ſecundum rationem communem & ſecundum rationem ſpeciei ſimul: non ſecundum rationem communem tantum. §. Tunc nihil contra. Nam Angeli, etiam quod in infinitum a nobis non differunt, cum ſint in eodem genere logico,

non

non poſſunt a nobis cognoſci ſecundum rõnem eãm, & ſecũdum rõnem ſpeciei ſimul, qm̃ in genere phyſico cum iſtis materialibus, per quæ illos cognoſcimus, non cõueniunt; licet poſſint a nobis ſecundum rationem communem tantum cognoſci (vt habes in litera).

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°. quomodo per rationem oſtendas, philoſophum facto ſuo rectè ſenſiſſe, ſubſtantias abſtractas nõ poſſe totaliter perfectè cognoſci a nobis per iſta materialia; qđ 2. de cęlo tex. 17. 18. 19. per negationem proprietatum corporũ inferiorum notificat corpora cœleſtia. Quaſi facto ipſo diceret. Si corpora ſuperiora non poſſunt notificari totaliter ſecũdum q̃ ſunt (ſi enim poſſent, notificaſſem ego hic in proprio de eis tractatu), ſed tñ imperfectè, per viam. ſ. remotionis, vel habitudinis ad corpora inferiora; multò minus vtique per iſta materialia poterunt quidditatiuè, i. perfectè totaliter, cognoſci ſub-

Vtil pro philoſoph.

2 ſtantiæ penitus incorporales. Patet conſequentia. 2° habes: quõ per rationem huiuſmodi ſenſum philoſophi facto oſtenſũ declares, probes, tuearis. 3° vides: quomodo ex hoc ſimilibus locis, viciſſim inuenitur concluſio.

3 ¶NOTATIO. Pro articulo præſenti aliqualiter facit art. In ord. 338. 458. 444. 18. Item pro in reſponſione ad quartum dicto ly Deus non conuenit cum rebus materialibus, neque ſecundum genus naturale, neque ſecundum &c. vide tabulæ magnæ concluſionum Angelici Doctoris concord. poſt annexas num. 464.

Pro ſtudio vario.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus ſit primum, quod a mente humana cognoſcitur.

442 CONCLVSIO. 1ª. Deus non eſt primum quod a nobis cognoſcitur: ſed magis per creaturas in Dei cognitionem venimus.

¶PROB. Quia non poſſumus pro nunc intelligere primo ſubſtantias creatas immateriales (ſupra ar. 1.): & Dei cognitione iſtarum cognitio facilior eſt.

¶CONCLVSIO. 2ª. Primum, quod ſecundum ſtatũ præſentis vitæ cognoſcitur a nobis, eſt quidditas rei materialis.

¶PROBAT. Quia rei materialis quidditas pro nũc eſt obiectum intellectus (ſupra q. 84. ar. 7. & q. 85. ar. 1. & qõ. 87. ar. 1. ad 1m): & obiectum potentiæ eſt, in quod potentia primo fertur (ſupra q. 84. ar. 7 & q. 87. ar. 3.)

1m de maiori. *In quo, per quod.* ℞. tanq̃ in obiecto; tanquam per obiectum: non, tanquàm in cauſa, vel per cauſam efficientem, i. dantem robur ad cognoſcendum. §. Tunc &c. Non enim eſt ſimile de principijs concluſionum: & de Deo. Nam principia concurrunt, & vt quo videmus alia, & vt q̃d vt. Vnde principia dicuntur cauſę concluſionis, nõ tñ efficientes, ſed & materiales, in primo Poſteriorum. Hinc eſt quod cognitio cõcluſionis pendet ex cognitione principiorum (1. phyſicorum t. 1.) non tñ ex principijs; cognitio vero noſtra pendet ex Deo, & intellectu agente, non autẽ ex cognitione Dei, aut intellectus agentis. Exemplum. Videmus colores per Solem: non tamen vidẽs colores videt neceſſario ſphęram Solis. Ad videndum igitur intelligibiliter non eſt neceſſarium, quòd cognoſcatur Deus. ſupra q. 12. ar. 11. ad 3m.

2m de maiori. *Propter quod.* ℞. eiuſdem ordinis exiſtens: non diuerſi. §. Tunc &c. Nam propter Deum, vt primam cauſam cognitum virtutis cognoſcimus: non propter ipſum, vt cognitum: vt in litera patet.

3m de maiori. *Imagine* ℞. perfecta: non, imperfecta. §. Tunc &c. vt patet in litera. Et inde noueris quod ly primum, in argumento poſitum gloſſatur hic pro ly ſtatim. Non. n. videns filium, qui eſt imago patris, videt primum, i. ante, patrem: ſed ſtat m. i. (vt in propoſito ſiſtamus) ſimul iuxta illud filij. Qui videt me videt & patrem. Ioan. 14.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°, quomodo per rationem oſtendas, philoſophum in procemio metaphyſicæ meritò dixiſſe, q̃ vniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcendum eo quòd ſunt a ſenſibus remotiſſima. Quaſi diceret. Deus, & ſubſtantiæ ſeparatæ

Vtil. pro philoſoph.

2 non ſunt nobis primo cognita: ſed res ſenſatæ quidditas 2° habes: quõ per rationem hoc ſuũ dictum, & declares, & probes,

3 & defendas. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusq́ue locis, viciſſim inuenitur concluſio.

¶NOTATIO. Pro articulo præſenti facit art. in ordine 441. 112. 431. 437. 424. 212. 56. 65. Item pro in corpore dicto ly Deus non eſt primũ, quod e nobis cognoſcitur ſed magis p &c. vide tabulæ mag. aur. concluſionum Sancti Doctoris concord. poſt ennexas num 483.

Pro ſtudio vario.

Quæſtio LXXXIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima ſeparata aliquid intelligere poſſit.

CONCLVS. propter melius animæ eſt, vt corpori vniatur, & intelligat per conuerſionem ad phantaſmata: & tamen eſſe poteſt ſeparata, & aliũ modum intelligendi habere. 443

¶PROBATIO. [1] Quia ſi animæ humanæ ſic inſtitutæ eſſent a Deo, vt intelligerent per modum, qui cõpetit ſubſtantijs ſeparatis, non haberent cognitionem perfectam rerum, ſed confuſam (patet de hominibus debilioris ingenij nõ potentibus intelligere perfectè per vniuerſales conceptiones ſapientum; niſi eis ſingula in ſpeciali explicentur): & hoc inconueniens tollitur ab anima ſi intelligat per conuerſionẽ ad phãtaſmata (ſicut tollitur rudi tas ab idiotis, ſi inducantur ad ſciẽtiam per exempla) exiſtens in corpore: [2] Quia (ly & tamẽ, &c.) hoc, quòd poſſit eſſe ſeparata, patet ſupra q. 75. ar 6. [3] Quia (ly & alium &c.) poſt hanc vitam anima habebit (patet) aliũ modum eſſendi ipſius (cum nihil operetur, niſi inquantũ eſt actu, ſeu niſi eo modo, quo eſt actu)

1m ex Philoſopho. *Intelligere.* [1] Reſp. ſi eſt motus coniunctii non, abſolutè ſumptum. § Tunc &c. Aliud eſt enim loqui de intelligere, ſecundum ſuppoſitionem antiquorum: aliud vero ſecũdum propriam ſententiam. Vt ſa litere, hoc intelliges.

Item ex eodem. *Intelligere.* [2] Reſp. ſ. cum conuerſione ad phantaſmata: non, intelligere abſolutè. § Tunc &c. Nam licet intelligere tali modo corrumpatur, corrupto quodam interius, i. corrupto phantaſmate, (Hoc eſt clarius. Licet modus intelligendi totaliter, i. cum phantaſmate, corrumpatur): tamen intelligere noſtrum, vt intelligere, nunquàm corrumpitur. vt in litera. Et hinc agnoſce q̃ philoſophus in his verbis tetigit alium modum intelligẽdi habendum poſt ab anima. Poſuit enim animam immortalem, vt ſupra ſcripſimus. q. 75. ar 6 ex conſequenti, cum dicit ly intelligere corrumpitur interius quodam corrupto, monſtrare liquidò vult, quòd anima poſt ſeparationem habebit intelligere modo alio, quàm nunc habeat, conſtat ſiquidem philoſopho; quòd nihil poteſt eſſe ocioſum in natura. Vide ſecundum reſpõſum literæ ly, vel poteſt dici &c.

2m de maiori. *Intelligendo.* Reſp. ſic. i. cum conuerſione ad phantaſmata: non, abſolutè. §. Tunc &c. Non enim poterit impediri ab intelligendo, perturbato ſenſu: quando intelliget ſine aliquo ſenſuum adminiculo. Vide reſponſionem ſecundam ad primum.

3m de probatione partis minoris. *Intelligeret.* ℞. per ſpecies abſtractas conſeruatas: non, abſolutè. §. Tunc &c. Intelligent enim per ſpecies iam abſtractas conſeruatas adulti (vnde pro iſtis negatur ly nec per ſpecies prius abſtractas &c): ſed pueri intelligent tunc per ſpecies diuinitus influxas. Negatur autem, quòd cognitio hæc per influxas, non ſit naturalis. Nam Deus eſt author influentiæ luminis naturalis: & non tantum influentiæ luminis gratuiti. Secto: ſuppone hic ex iſta influentia tam citã phantaſmate ceſſante, quòd Deus non deficit in neceſſarijs. Neceſſarium enim eſt, quòd anima ſeparata intelligat, nè detur ocioſum in natura: Et alio modo, n. ſi per huiuſmodi influxum ſpecierum, naturaliter tũc intelligere non poteſt.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, philoſophum 1. de anima tex. 13. meritò dixiſſe quòd ſi anima habet operationem propriam (de intelligere loquebatur: vt ex ſucceſſu patet) vtique ſeparabilis eſt: & ſi non habet, non. Hoc eſt, ſecundum illum concludere, quòd anima ſeparata intelligit: immo q̃ non põt eſſe ſeparata, niſi tũc intelligit operatio. n. propria & ſoli, & ſemper cõuenit, ei. 2° habes quõ p rõnẽ hoc

Vtil pro philoſoph.

2 ex dicto ſuo a ſeipſo cõcluſũ in veros ſẽſu declares, pbes tuearis.

Quod

Quod autem, ſecundum illum, ſit ſeparabilis aīa, non eſt nunc directè ad propoſitum: licet verum ſit ſupra q. 75. ar. 2. & 6. quia ſufficit pro nunc probare hoc dictum philoſophi, q. ſ. anima ſeparata intelligat. 3º vides: quomodo ex hoc, alijſque ſimilibus
3 locis, vic. ſſim iungetur concluſio.

Pro ſtudio var. ¶ NOTATIO Pro præſenti articulo facit articulus in ordine 422. 423. 384. 576. 353. 282. Item pro in corpore dicto ly ſuperiores autem intellectualium ſubſtantiarum, & ſi per pluces formas intelligant, tamen intelligunt per pauciores, & magis vniuerſales, & virtuoſiores ad comprahenſionem rerū &c. vide tabulæ magnæ concluſionum Doctoris Angelici concordantias poſt annexas nn. 133. Item pro ly & tamen eſſe pōi ſeparata, & alium modum intelligendi habere &c. vide ibi numer. 185.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum anima ſeparata intelligat ſubſtantias ſeparatas.

444 CONCL. Anima ſeparata de aliis animabus ſeparatis perfectam cognitionem habet: de Angelis autem imperfectā: loquendo de eius cognitione naturali.

¶ PROB. Quia hoc commune eſt omni ſubſtantiæ ſeparatæ, quod intelligat id, quod eſt ſupra ſe, atque id, quod æquale ſibi, atque id, quod eſt infra ſe, ſecundum modum ſuamet ſubſtantiæ: ſic modus ſubſtantiæ animæ ſeparatæ eſt infra modum ſubſtantiæ Angelicæ, conformiſque modo aliarum animarum ſeparatarum.

1m de maiori. *Perfectior.* ℞. perfectione naturæ: nō, perfectione quadā. i. libertate ad intelligendum. §. Tunc &c. Quod enim eſt perfectius. i. liberius ad intelligendum, ſuperiora poteſt cognoſcere: quæ non pōt, ſi eſt tantum perfectius ſecundum naturam ſpecificam.

2m de maiori. *Speciem.* Reſp. abſtractam à cognito: vel influxam à Deo. §. Tunc nih. &c. vt patet in litera. Pro literæ captu ſcias: q. ideo anima, & conſequenter modus quicunque eſſendi animæ, eſt infra Angelum, eiuſque modum: quoniam anima, etiam ſeparata, naturaliter reſpicit ſuam materiam: cum tamen Angelus non. quæſt. 50. ar. 2. & quæſt. 51. ar. 1. Vniuerſaliter enim verum eſt q. tantò magis, vel minus, eſt aliquid nobile: quantò magis, vel minus, elōgatur à materia.

3m de antecedente. *Cognitione.* Reſpō. perfecta, vel per gratiam, vel p naturam: non aliter. §. Tunc &c. Non enim omnes animæ, quę ſeparantur, habent gratiam; nec aliqua earum naturali cognitione cognoſcit Angelos perfectè. Et ideo non ſequitur, quòd anima ex ſola ſeparatione acquirat fœlicitatē. De fœlicitate autem duplici pro diuerſitate ſubſtantiarum ſeparatarum, ſ. creatricis, & creatarum, applicanda: vide literam.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas,
1 *Vtilit. pro philoſoph.* meritò eſſe dictum Luc. 16. q. Diuitis anima videbat animam Abrahæ, & Lazari: Item Matth. 25. quòd ibunt damnati cum diabolo, eiuſque Angelis in infernum, iuſti autem in vitā æternam, procuidubio ſimul cum bonis Angelis. Vbi & ſenu. cem, & diabolos, & ſanctos Angelos, animas ſeparatas cogniturus insinuatur. 2º habes: quomodo per rationē ſcripturas has, quo-
2 ad cognitionem præmiſſam animarum ſeparatarum, exponas, probes, tueariſ. 3º vides: quomodo ex his locis, atque ſimilibus,
3 viciſſim Thomiſtica hæc doctrina firmetur.

Pro ſtud. var. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit articulus in ordine 440. 443. 436. 438. Item pro in reſponſione ad tertium ly in cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum quātumcunque nō conſiſtit vltima hominis fœlicitas, ſed ſolius Dei &c. vide tabulæ magnæ autem concluſionum D. Thomæ concord. poſt annexas nu. 74.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum anima ſeparata omnia naturalia cognoſcat.

445 CONCL. Animæ ſeparatæ de omnibus naturalibus cognitionem habent: non certam, & propriam, ſed communem, & confuſam.

¶ PROB.[1] Quia animæ ſeparatæ cognoſcunt per ſpecies influxas, ſicut Angeli; & Angeli cognoſcunt omnia naturalia (ex Auguſtino): [2] Quia (ly non certam &c.) modus iſte per ſpecies cognoſcendi non eſt totaliter proportionatus animæ (cum natura animæ ſit infra Angelum, cui modus iſte eſt naturalis): & cognoſcere per modum non totaliter cognoſcēti proportionatum eſt cognoſcere in communi, atque confuſè.

¶ NOT. ſupra ar. 1. dictum eſt pro faciliori captu hic applicandum: q. animæ naturale eſt vniri corpori, & conſequenter q. modus cognoſcendi per conuerſionem ad phantaſmata eſt modus animæ naturalis: item q. eſſe ſeparatum à corpore eſt præter rationem ſuæ naturæ, & conſequenter q. modus intelligendi ſine phantaſmate eſt præter naturam animæ. Non ergo ille modus animæ ſeparatæ eſt totaliter ſecundum naturā, ſed nec contra naturam: ſed præter.

1m de illatione concluſionis. *Ergo &c.* Reſp. Negatur conſequentia §. Nam ad cognoſcendum ea, quæ cognoſcit Angelus per ſpecies non ſufficit cognoſcere Angelum.

¶ NOT. Nec obſtat ſi arguatur: q. illas ſpecies Angeli videt anima videndo Angelum. Nam ipſas videt, vt quaſdam res: nō tamen, quo eis vtatur Angelus: & dato, q. ſic videret: ipſa neſcit illis ipſa rebus vti per hoc, quod illas videt. Simile argumētum cum ſolutione, vide ſupra q. 57 ar. 4. ad 2m.

2m de maiori. *Multò magis.* Reſpō. quantum ad cognitum: non ſemper, quantū ad modum cognoſcendi. §. Tunc &c. modo imperfecto liquidē cognoſcit, & Angelos, & omnia naturalia, anima ſeparata. Vide literam: illiuſque maximè fuſiorem ſenſum ſupra qō. 88 art. 1 ad 3m. Quantum ad cognitum dixi: vt ſi cognoſcit magis intelligibile, ergo poteſt facilius cognoſcere minus.

3m de minori. *Naturalia.* Reſp. quantum ad eſſe earum in cauſis ſuis, vel in reuelatione diuina: non, quātum ad eſſe earum in ſeipſis, & ſine ſpeciali reuelatione diuina cognoſcibilia. §. Tunc &c. Nos enim iſtium ſecundo modo loquimur. Et eo autem q. ignorat de naturalibus. dæmon, quid ex cauſis illis contingenter accidet ſupra qō. 57. artic. 3. aut quid Deus velit de illis reuelare faciendum, vel aliquo modo diſponendum ſupra quęſt. 57. ar. 5. non ſequitur, quòd ipſe dæmon non cognoſcat omnia naturalia ſecundum quòd habent eſſe in ſe ipſis. Recole ſimilem argumento reſponſionem datam ſupra q. 56. ar. 1. ad 3. timum in calce, & inde melius intelliges hoc, vel hinc melius illud.

4m de maiori. *Cognoſceret.* Reſp. cognitione propria: non, confuſa. §. Tunc &c. vt patet in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas, 1
meritò de Abrahæ anima ſeparata, & Iſraelis, ſeu Iacob, dictū *Vtilit. pro S. Ecc. ad intell. ſcr.*
Iſa. 63. Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos. Cognitione videlicet perfecta, certa, diſtincta, & propria Ecce ſimt, qui loquuntur de rebus naturalibus: & ſic dicunt de animabus illis. Nec mihi dicas, q. alium ſenſum literalem poteſt habere, & per aliquos doctores habet, talis ſcripturę locus: quoniam hoc non infringit propoſitum. Scripturæ enim ſacræ non tam paupet eſt ſenſus literalis: vt, etiam vnius & eiuſdem paſſus, non poſſit eſſe multiplex literalis. Vide qō. 1. art. 10. Exemplum habes de hoc in Cathena aurea. D. Thomæ ſuper Euangelium: vbi paſſim eadem Euangelij ſententia à Patribus Sanctis multiplici ſenſu non ſpirituali tantum, ſed literali veſtitur. Si ergo hic vel alibi ſenſum aliquem literalem dari ſcripturæ alicui, videris: q non ſit ſenſus literalis datus ab iſto, vel ab illo: non ob hoc ſenſum ipſum (modo catholicus ſit) falſum dicas, vel aſpernetis ex eo q. non eſt ille qui datus fuerat ab iſto, vel ab illo expoſitore: ſicut nec propter aliquē ſenſum tibi nouiter allatū debes iſtius, vel illius ſenſus iam datos (ſalua fide) aſſerere falſos, vel aſpernari. 2º habes: quomodo per rationem locum illum, inquan- 2 *Senſus literalis multiplex vnius litera.*
tum animam ſeparatam non omnia naturalia cognoſcere inſinuat, & declares, & probes, & defendas. 3º vides: quò ex hoc, ſi- 3
milibuſque locis, viciſſim firmetur concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum anima ſeparata cognoſcat ſingularia.

CONCL. Animæ ſeparatę aliqua ſingularia cognoſcūt; ſed non omnia, etiam quæ ſunt præſentia. 446

¶ PROB.[1] Quia anima ſeparata cognoſcit tunc non per abſtractionē, ſed per ſpecies influxas; & huiuſmodi ſpecies ſunt quædam participatæ ſimilitudines diuinæ eſſentiæ, qua Deus cognoſcit etiam omnia ſingularia: [2] Quia (ly ſed non &c.) ſpecies illæ recipiuntur in anima, per modum animæ (cum omne recipiatur in aliquo per modum recipientis), & modus iste animæ eſt imperfectus quodammodo, cum ſit præter rationem naturæ animæ ſupra ar. 1.

¶ *Corollarium.* Per huiuſmodi, ergo ſpecies illa tantum ſingularia norunt, ad quæ quodāmodo determinantur vno quatuor modorum circa finem corporis dictorum. Vide tu.

2m de minori. *Determinatam.* ℞. Niſi veſtitam de te negata habitudine. §. ſcilicet quadruplici dictis. Tunc nihil contra. Nam (vt patet in corpore) hoc modo habet determinatam cognitionem de ſingularibus.

3m de maiori. *Si cognoſcit &c. omnia ſingularia co gnoſcit.* ℞. ſi æqualem habitudinem habet ad omnia. § Tunc &c. vt in litera patet.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccleſia ad intelligẽdas mentia q. ſcripturas 1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò Luc. 16. dici ab anima diuitis. Habeo quoque fratres. Item Iſa. 63. Abraham neſciuit &c. vt ſupra in appendice art. 3. & nota, quòd ibi, atque hic loquimur tantum de aliarum animarum cognitione naturali, non gratuita, vel reuelata, vel glorioſa. Quaſi ergo per hæc dicat Lucas, anima ſeparata cognoſcit ſingularia, & Iſaias, ſed non omnia. 2 2° habes: quomodo peccatorum ſcripturarum harum ſenſum verum declares, probes, defendas. 3 3° vides: quomodo ex his, ſimilibusq; locis, viciſſim firmetur concluſio.

Pro ſtud. var. ¶ NOT. Præſenti articulo vtcunque ſeruit articulus in ordine 384. 432. 90. 450. Item pro in corpore dicto ly ipſe Deus per ſuam eſſentiam, inquantum eſt cauſa vniuerſalium, & indiuidualium principiorum cognoſcit omnia & vniuerſalia, & ſingularia &c. vide tab. mag. aut. concluſionum S. Doctor. concord. poſt annexas num. 472.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum habitus ſcientiæ hic acquiſitus remaneat in anima ſeparata.

447 CONCLV. Quantum ad id, quod aliquis præſentis ſcientiæ habet in inferioribus viribus, non remanebit in anima ſeparata habitus ſcientiæ hic acquiſitus; ſed quantum ad id, quod habet in ipſo intellectu, neceſſe eſt, vt remaneat.

¶ PROB. Quia habitus ſcientiæ, quantum ad eſſe ſuum in viribus ſenſitiuis, dependet quodammodo ab eis: & iſtæ, deſtructo corpore, deſtruentur. Quia (ly ſed quantum &c.) ſubiectũ habitus ſcientiæ, eſt incorruptibile. ſ. intellectus, ipſeq; habitus, non habet contrarium (cum intentioni intelligibili nihil ſit contrarium; maximè in anima ſeparata); & nulla forma corrũpitur, niſi per ſe. i. a ſuo contrario, vel per accidens. I. per corruptionem ſui ſubiecti (ex philoſopho de longitudine vitæ).

1m ex Apoſtolo. *Scientia.* ℞. quantum ad actum cognitionis, quem habet per cõuerſionem ad phantaſmata: non, quantum ad habitum ſcientiæ, qui formaliter eſt in intellectu. §. Tunc nih. &c., vt per cõcluſionem patet. Sicut litera de cognitione actu dicit comparato ad phantaſmata, ita pari ratione intelligas etiam dare voluiſſe de ſcientiæ habitu quatenus aliquo modo eſt in viribus ſenſitiuis. vide in corp.

2m de conſequente. *Inconueniens.* ℞. niſi in cõparatione ad alias prærogatiuas, quas magis boni habebunt, id ſit quaſi nullius momenti. §. Tunc nihil contra. vt patet in litera. Ex qua elicias: quod propter eandem rationem non ſunt potiores minus boni, quàm magis boni, & multò magis non ſunt potiores mali bonis; etiam ſi docti, diuites, conſolati proſperoſi, magis ſint, quàm boni, vel magis boni. Hæc enim omnia nullius ferè momenti ſunt in comparatione ad prærogatiuas etiam hic habitas a bonis, vel magis bonis; iuxta id. melius eſt modicum iuſto, ſuper diuitias peccatorum multas. Pſ. 36 & id Pſ. 83. elegi abiectus eſſe in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Sic de minus bonis intelligas etiam tu dictum, per analogiam quandam tamen per reſpectum ad magis bonos.

Iudicium Dei ſemp verum. hominũ autẽ ſæpe falſum.

3m conſequentia. *Sequeretur, quod duæ &c. Vnius ſpeciei in eodem ſubiecto.* ℞. Si & illa per ſpecies influxas exiſtens, eſſet per conuerſionem ad phantaſmata. §. Tunc &c. Sunt. n. diuerſæ ſpeciei ſcientiæ illæ; quarum vna eſt per ſpecies influxas, alia per conuerſione ad phantaſmata interueniente acquiſitas.

4m de Philoſopho. *Corrumpitur ſcientia.* ℞. quantum ad id, quod eſt ſenſitiuarum virium: non aliter. §. Tunc &c. Immo eſt pro concluſione, vide illam.

APPENDIX.

Vtil. pro. S. Eccl. ad ad intell. ſcript. 1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum de ſapientia immarceſſibilis, & quæ nunquã corrumpitur ſapient. a. idem n. iudicium eſt de acquiſita ſapientia & de ſcientia quo ad hoc. i. quo ad remanere in anima ſeparata. 2 2° habes: quomodo per rationem dictum illud in vero iſto ſenſu declares, probes, defendas. 3 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusq; locis, viciſſim firmetur conclu. maximè huic iungendo illud 1. Cor. 13. ſcientia deſtruetur.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum actus ſcientiæ hic acquiſitus remaneat in anima ſeparata.

CONCL. Manet quidem in anima ſeparata actus ſcientiæ hic acquiſitæ: ſed non ſecundum modum. 448

¶ PROB. Quia manent in anima ſeparata ſpecies intelligibiles hic acquiſitæ, ſed mutatur animæ ſtatus; & actus quidem ex ſpecie obiecti ſpecificantur, modus autem actus ex ſtatu agentis.

1m Ex philoſopho. *Reminiſcitur, amat.* ℞. Reminiſcentia ſenſitiua, amore ſenſitiuo: non, memoria ſcientia nec amore intellectiuis. §. tunc nihil contra: vt patet ex concluſione. Vide literam: & quod dicit de memoria, dic tu etiam de amore.

2m de concluſione. *Poterit.* ℞. Ratione ſpecierum: non, ratione mutati ſtatus ſuiipſius. §. tũc nihil contra: vt patet in litera. Inde ſcitur quod argumentum peccat ſecundum non cauſam, vt cauſam. Cauſam. n. intelligendi tunc per ſpecies acquiſitas ſine fantaſmate putareſſe maiorem vigoroſitatem ſpecierum futuram, & iſta non eſt huius cauſa, ſeu mutatio ſtatus.

3m ex philoſopho. *Similes.* ℞. quantum ad ſpeciẽ actus: non, quantum ad modum agendi. §. tunc nihil contra. Actus. n. tunc logicæ acquiſitæ, erit actus logicæ, non metaphiſicæ; quia per ſpecies hic logicæ acquiſitas exercebitur, nõ per ſpecies Methaphiſicæ: ſed tamen modo illo. I. per conuerſionem ad phãtaſmata non exercebitur. Ex litera ſcias: actus cauſatiuos habitum non neceſſario debere eſſe delectabiliter facti (immo quandoq; cum grandi violentia fiunt); tum tamen actus ſoli delectabiliter facti procedant ab habitu, & conſequenter inferant habitum ineſſe ſic. ſ. delectabiliter operanti. Ecce quod actus cauſantes habitum, & à cauſato habitu procedentes ſunt ſimiles quantum ad ſpeciem actus, non quantum ad modum agendi.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò animæ ſeparatæ diuitis Epulonis dici, Luc. 16. Recordare quia recepiſti bona in vita tua & Lazarus ſimiliter mala. Ecce; ly recordare, d eſt actum, huius ſcientię ſcilicet quod receperit bona &c. Et actum quidem intellectus, cum ſenſitiua memoria tunc ibi non fuerit. Memoriæ igitur intellectiuæ actũ dicit ly recordare: quæ memoria intellectiua eſt eadem potentia cum intellectu differens ab eo ſecundum rationem ſup. q. 79. ar. 6. & 7. 2° habes: quomodo per rationẽ dictum illud, quoad actum ſcientię hic acquiſitæ, in vero ſenſu declares, probes, defendas. 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibusq; locis, viciſſim firmetur concluſio. *Vtil. pro S. Eccl. ad intelligẽdas ſcripturas.* 2 3

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum diſtantia localis impediat cognitionem animæ ſeparatæ.

CONCL. Diſtantia localis nullo modo impedit animæ ſeparatæ cognitionem. 449

¶ PROB. Quia cognitio animæ ſeparatæ eſt per influxum ſpecierum ex lumine diuino; & lumen diuinum ſe habet æqualiter ad propinquum, atque diſtans.

1m Ex Auguſtino. *Ibi ſunt.* ℞. non tamen propter hoc, quod ibi ſunt. § tunc nihil contra. Nam licet animæ mortuorum ibi ſint, vbi quæ hic fiunt non norunt, vt dicit illa auctoritas: tamẽ cauſa, quod neſciat hæc noſtra, non eſt quod ibi ſunt. i. diſtantia eorum localis à nobis, ſed eſt aliquid aliud: vt in litera & ar. ſeq.

2m Ex Auguſtino. *Dicit.* ℞. recitando: non aſſerẽdo §. patet gloſſa ex 21. de ciuitate Dei, tunc nihil contra vt patet in litera. Scito: Platonẽ, quẽ ſæpius recitat Auguſtinus & tacito nomine, poſuiſſe Dæmones eſſe corporeos: vt habes ex R.mo Caieta. ſuper ly homo eſt animal rationale mortale, in capitulo de differentia ſuper librum prædicabilium Prophirij.

3m de maiori. *Ita.* ℞. quantum ad diſtare: non, quantum ad eſſe actu in ſeipſo. §. tunc nihil contra. cognoſcibilitas n. vt ſic correſpondet entitati actuali, nõ diſtantiæ, vt ſic, vel propinquitati & diſtantia ſolum loco ſunt actu in ſeipſis, diſtantia vero ipſe non ſunt actu in ſemetipſis.

APPENDIX.

1 ¶ EX art. habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè dictum à ſcripturis, quod diſtantia localis non impedit cognitionem animæ ſeparatæ, per hoc quòd dicitur Luc. 16. quod diues in tormentis poſitus vidit Abraham à longe & Lazarum. *Vtil. pro S. Ecc. ad intell. inẽdasq. ſcr.*

Ecce

2 Eo quòd cognouit a longe vtrumque. 2° habes: quomodo per rationem ſontum ſcripturæ prædictum declares, probes, tuearis.
3 3° vides: quomodo ex hoc, ſimilibuſque locis, viciſſim firmetur Angelica concluſio præſens.

Pro ſtudio vario. ¶ NOT. Iſti articuli aliquales fere ſuppetias art. in ordine 422.450.384.92.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum animæ ſeparatæ cognoſcant ea, quæ hic aguntur.

450 CONCL. 1ª. Secundum naturalem cognitionem animæ mortuorum neſciunt, quæ hic aguntur.

¶ PROBATIO. Quia animæ ſeparatæ non cognoſcūt ſingularia, niſi illa, ad quæ quodammodo determinatæ ſunt, vel per veſtigium alicuius præcedentis cognitionis, vel affectionis, vel per ordinationem diuinam vel naturalē (ſupra at. 4.) & ad ea, quæ ſingulariter aguntur non ſunt aliquo modorum illorum determinatæ (cum ſecundum ordinationem diuinam, ac ſecundum modum eſſendi ſegregatæ ſint a conuerſatione huius entium, atque coniunctæ conuerſationi ſubſtātiarum incorporearum).

¶ CONCL. 2ª. Animæ ſanctorum Deum videntes, ſecundū cognitionem altiorē, quàm naturalis ſit, omnia præſentia quæ hic aguntur, cognoſcunt: unde Gregorius de his ait: Quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident: nullo modo credendum eſt, quòd ſit foris aliquid, quod ignorent.

Angeli, & beatæ animæ, audiunt nos orantes, vidēt peccātes &c. ¶ PROB. Quia animæ ſanctorum Deum videntes ſunt æquales Angelis: Et Angeli non ignorant ea, quæ apud viuos aguntur (ex Auguſtino etiam.)

¶ NOTATIO. Concluſio illa prima eſt Auguſtini & Gregorij: ſecunda eſt tantum Gregorij expreſsè; nec tamen contradicit Auguſtino aſſerenti, quamuis dubitanti. VL.

1m maior. *Niſi &c* ℞. negatur iſta propoſitio minor. §. Sicuti patet de nobis curantibus de mortuis. Tunc nihil contra, vt patet in litera. Scito autem: non eſſe contra concluſionem primam, quòd mortui per alios ibi recitatos facta viuentium cognoſcant.

2m de minori. *Cognoſcerent.* ℞. per reuelationem diuinā, vel vt ſupra ad primum: nō, per ſeipſos §. Tunc &c vt patet.

Regula. ¶ NOTATIO. Recoles Diuum Thomam hic ſeruare familiarem ſibi regulam de non replicando reſponſum, ſed &c. poſitam ſupra q. 40 at. 1. Vide ea. Item ſcito: quòd tempore Sācti Doctoris non erat adhuc eccleſiaſtici liber in canone: nūc autē eſt. Concilium Tridentinum Seſſ. 4 decreto primo, & allegatur ſupra q. 1 at. 1.

3m de conſequentia. *Localem diſtantiam.* ℞. vel propter diuerſitatem ſtatus. §. Tunc nihil cōtra. Non enim propter primum, ſed propter ſecundum, impediuntur.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendat
1 ſcripturam per id, quod dicitur Iob 14. inſinuare; quòd animæ defunctorum neſciunt cognitione naturali, quæ apud nos aguntur. Ibi enim Iob de homine poſtquàm per mortem ex præſenti vita emiſſus eſt, loquens ait: ſi fuerint filij eius nobiles, vel ignobiles, non intelliget. Item quomodo per rationem oſtendas, meritò ſignificari ab Eccleſia quòd beatorum animæ noſtras a-
2 ctiones cognoſcant; dum frequenter nos docet ſanctos ipſos interpellare, ſiue in Letanijs, ſiue in collectis, ſiue &c. 2° habes, quomodo per rationem vtrumque præmiſſorum in vero ſenſu declares, probes, tuearis; docendo conſequenter, quòd ſcriptura illa non eſt contraria Eccleſiaſtico ritui, neque hic ipſi ſcripturæ
3 (ſicuti nec vnquàm inter ſeſe in vero ſenſu intelligantur): quoniam diuerſimodè, cum de diuerſis loquantur, accipi debent. 3° vides quomodo ex his, ſimilibuſque locis, viciſſim ſtabiliat Angelica doctrina præſens. Applica Iob in gratiam primæ; Eccleſiæ ritum in gratiam ſecundæ concluſionis.

Vtil. pro S. Fre. ad ītell. & defend. ſcr.

Scriptura ritibus Eccleſiæ ſem per cōſona & ritus ſcripturæ, ſi vero ſenſu veſtiantur.

Quæſtio XC.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima ſit facta, vel ſit, de ſubſtantia Dei.

451 CONCL. manifeſtè falſum eſt: animam eſſe de ſubſtantia Dei. (ergo anima eſt facta).

¶ PROB. Quia anima eſt quandoque in potentia intelligens, accipit ſcientiam quodammodo a rebus, habet diuerſas potentias. q. 84. ar. 6. & 7. & q. 77.): Et hæc omnia ſunt aliena a ſubſtantia Dei (Cum ſit actus purus, nihil ab alio accipiens, nullam in ſe diuerſitatem habens).

1m de minori. *Spirat.* ℞. corporaliter: non aliter. §. Tunc &c. vt patet in litera: quæ ex dato per impoſſibile, quòd Deus ſpiraſſet corporaliter animā, monſtrat: hoc contra concluſionem non concludere. Nō enim per hoc oſtenderet, quòd feciſſet animam de ſuamet diuina ſubſtantia: licet tunc oſtenderet, quòd feciſſet eam de aliqua re.

2m de maiori. *Simplex.* ℞. pro quanto non habet materiam in ſua eſſentia: non, quòd ſit ſuum eſſe. §. Tunc &c. actus enim ſimpliciter purus non excludit tantum materiam a ſe; ſed etiam diuerſitatem eſſentiæ & eſſe.

3m de maiori. *Differunt.* ℞. nec diuerſa ſunt. §. Tunc &c. Manca enim eſt maior: Et mens ac Deus diuerſa ſunt, licet non propriè differant inter ſe.

¶ NOT. Recole hic, quod & alibi notatum eſt, pro alijs locis: quòd ſcilicet reſponſa accipiuntur in ſenſu formali verborum adductorum ab argumentis in ſenſu improprio, ſeu materiali.

Pro argumentorū ac reſpōſorū, ſenſu.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas 1
hæreſim Libertinorum (Prat. Libertini) dicentium: animas noſtras nihil eſſe. Si enim factæ ſunt (vt hic monſtratur) profectò aliquid ſunt. Item hæreſim Gnoſticorū, Manichæ. (Prat. Apocaritæ, Brachitæ, Dicaitæ, Fauſtus Manichæus) dicentium: Animam rationalem ex Dei ſubſtantia extitiſſe, aut Dei ſubſtantiam, aut Dei naturam. 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, has meritò fuiſſe damnatas a Concil. Tolet. 1. ſic: Præter hanc trinitatem, nullam credimus diuinam eſſe naturam, vel Angeli, vel ſpiritus, vel virtutis alicuius. Item a Concilio Braccarenſi primo ſub Honorio primo Papa canon. quinto ſic: ſi quis animas humanas, vel Angelos ex Dei credit ſubſtan- 2
tia extitiſſe, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, Anathema ſit. Hæc ibi. Item a Concilio Tolerano primo confirmato auctoritate Leonis Papæ, cap. 21. de regulis fidei ſic: Credimus & animam hominis non diuinæ eſſe ſubſtantiæ, aut Dei patris, ſed creaturam dicimus Dei voluntate creatam. Item ſi quis dixerit vel crediderit, animam humanam Dei portionem, vel Dei eſſe ſubſtantiam: anathema ſit. Quoniam vero crebra facta eſt, fit, & fiet, mentio de concilijs prouincialibus (quale eſt Braccarenſe Aurelianenſe & ſimilia) ideo quanti ſit facienda ipſorum auctoritas, notificare nunc per ſemper neceſſarium duxi. Concilium igitur Nicænum ſecundum, quod apud Græcos ſeptima ſynodus generalis inſcribitur, actione tertia, poſtquàm de receptione ſynodorum vniuerſalium egerat, ſic de localibus. i. prouincialibus inquit. Locales autem ſynodos non auerſamur, ſed magis amamus amplectimur, & recipimus; earum etiam diuinitus inſpiratas canonicas conſtitutiones, correctiones, & vtiles earum legiſlationes, ſumma obſeruancia colimus. Hæc ibi: & loquitur concilium abſolutè de omnibus ſynodis prouincialibus, vt patet; etiam includendo eas, quæ ſpeciatim non ſunt receptæ a Papa vel concilijs alijs generalibus (vt eſt de Carthaginenſi recepta a generali in Trullo, & de ſimilibus.) Locales igitur. i. prouinciales ſynodi, vbicunque celebratæ (modo ſint ſacræ, non autem prophanæ) auctoritatis illius, quam a Cōcilio Niceno audiſti, ab omnibus Chriſti fidelibus habendæ ſunt: ac in tali ſunt pretio retinendæ. Item hæreſes illas meritò damnatas a &c. vt q. 75. ar. 2. & 7. Item a regulis fidei, traditis ab Auguſtino in libro de fide ad Petrum, c. 19 firmiſſimè tene & nullatenus dubites, neque Angelos, neque quālibet aliā creaturam eiuſdem naturæ eſſe, cuius eſt ſecundum naturalem Diuinitatem ſuā ſumma Trinitas, qui eſt vnus naturaliter Deus, Pater & Filius, & Spiritusſanctus. Neque enim vnius naturæ eſſe poterant ille, qui fecit, & ea quæ fecit. Hæc ille. Item a Confeſſione fidei catholicæ B. Hieronymi ad Damaſum Papam ſic: Animas a Deo dari credimus, quas ab ipſo factas dicimus: Anathematizantes eos: qui animas quaſi partem diuinæ dicūt eſſe ſubſtantiæ. Hæc ibi vbi & B. Hieronymus infra dicit, hæc eſt fides Papa beatiſſime, quam in Eccleſia catholica didicimus: quā que ſemper tenuimus, & tenemus. 3° vides: quomodo ex his vi- 3
ciſſim Angelica firmetur concluſio.

Vtil. pro S. Ecc. cōtra hær. Gnoſt. Libertin. dā. a Concilijs, a regulis fidei, a cōfeſſione fidei ad Papam.

De auctoritate Conciliorū prouincialiū.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum anima ſit producta in eſſe per creationem.

CONCL. Anima rationalis non poteſt fieri, niſi per creationem: quod non eſt verum de alijs formis. 452

¶ PROB. [1] Quia anima rationalis non poteſt fieri ex materia præiacente, nec corporali (Sic enim eſſet naturæ corporeæ) nec

Spiri-

ſpiritualis (ſic n. ſpirituales ſubſtantiæ inuicem tranſmutarentur.) 2 Quia (ly. quod non &c.) nulli formæ non ſubſiſtenti propriè conuenit fieri; ſed dicuntur fieri per hoc q; ſuppoſita ſubſiſtentia fiunt; & aliæ formæ præter rationalem non ſunt ſubſiſtentes, ſed in hoc ſimilantur accidentibus.

¶ *Coroll.* Ergo directè probat vnum: & implicitè intendit per hoc probaſſe etiam aliud. Probat. n. expreſſe ſolum, q; ei non conuenit fieri alio modo nobiliſſimo. ſ. per creationem. Quod magis explicat in reſponſionibus ad 2m. & 3m: oſtendendo & modum, quo fiunt largè. ſ. per eductionem de potentia materiæ: vt ſic modus infimus conueniat rei infimæ (inter formas ſ. pro nunc,) ſicut modus nobiliſſimus. ſ. per creationem conueniebat nobiliſſimæ.

1m de maiori. *Materiale.* ℞. Propriè: non, impropriè §. tunc nihil contra. Anima. n. omni ſecundum veritatem caret materia: licet eſſentia ſua ſit ad modum aliqualiter materiæ, inquantum recipit eſſe, & eſſe ſuũ ſit ad aliqualem modum formæ, inquantum recipitur in alio. ſ. in eſſentia. Pro capite litteræ vide ſupra. q. 50. ar. 2. q; non detur natura ſpiritualis.

2m de maiori. *Actus materiæ* ℞. Cuius eſſe dependet à materia: non, quod habet eſſe ſubſiſtens §. tunc nihil contra, vt patet in litera: quam videndo nota pro ſemper illam declarationem de ly educi de potentia materiæ. ſi. n. quid ſit hoc, memoria teneas: non pones inchoationes formarum in materia, neq; materiam per aliquid actuatam ante receptionem formæ, & de aliis huiuſmodi liberaberis.

Educi de potẽtia materia.

3m conſequentia. *Si ergo anima &c. forma* ℞. Si ſubſiſterent: non aliter. §. tunc nihil contra. Non. n. ſubſiſtunt: vt patet in littera, corpore, &c. q. 55. ar. 3.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Seleuci. Hermiæ (Prat. Meſſaliani) dicentium: Animas non creari à Deo: Item Concordenſium (Prat. Concordenſes) dicentium: Animas nouas nec creari nec infundi à Deo: Item Enthuſiaſtarum (Prat. Enthuſiaſtæ, Seleuciani) dicentium; animas factas eſſe ex igne. Item Luciferianorum (Prat. Luciferiani.) dicentiũ, Animam hominis propagatam eſſe de carnis ſubſtantia; Item errorem Tertullianiſtarũ. (Prat. Tertullianiſtæ) dicentiũ: Animam filii ex anima patris, ſicut corpus ex corpore generari: Item Seleucianorum (Prat. Seleuciani) dicentium: Animam hominis non factam à Deo per filiũ ſed de terra eſſe: item Manetis Manichæi (Prat. Manichæi) dicentis: Adam non à Deo, ſed à principe materiæ ſeuela fictum, & Euam ſimiliter, ſed inanimatam creatam & immobilem: item dicentis, Adam in forma feræ fuiſſe creatum. Ex articulo. n. patet vniuerſaliter. q; anima noſtra eſt tantum per creationem. Licet intentum primum quæſtionis ſit de anima primi hominis: adeo errores non tantum contra animam Adæ, ſed etiam contra animam humanam cuiuſque loquentes, tanquam contra quos omnes militat

Vid. p S. Eccl. cõtra hær. Sel. Her. Con. Enth. &c. dãn. a ſcr. Papa, cõci.

2 concluſio articuli cum ratione ſua adducere hunc vtile fuit. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, vniuerſas has ſuiſſe damnatas a ſcripturis Geneſ. 1. In principio creauit Deus cœ. &c. hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Imago autẽ Dei eſt in homine ratione animæ ſup. q. 3. ar. 1. & q. 93. art. 6. non corporis. Item cap. 5. Hic eſt liber generationis Adam in die, qua creauit Deus hominem: ad ſimilitudinem Dei fecit illum; maſculum & fœminam creauit eos, & benedixit illis. Item Eccl. 17. Deus creauit de terra hominem (intellige hoc quantum ad corpus, vt in Gen. 2.) & ſecundum imaginem ſuam fecit illum (hoc quoad animam) &c. Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi: conſilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi. & diſciplina intellectus repleuit illos, & cæt. Hæc ibi dicta audiat Manes qui & Euæ iniuriatur: annotando ly illis, ly illos, in plurali. Item a Papa Leone in Epiſtola ad Turibium Aſturienſem Epiſcopum, ſic: Animæ hominum, priuſquam ſuis inſpirarentur corporibus non fuere; nec ab vllo incorporantur, niſi ab opifice Deo; qui & ipſarum eſt creator. & corporum. Item a Concilio Niceno primo, in ſymbolo fidei, Credimus in vnum Deum &c. omnium viſibilium, inuiſibilium q; factorem. Item ab omnibus legitimis Conciliis ſequentibus de hac re tractantibus. Item a Concilio Tolet. primo &c. vt ſup. art. 1. Item a B. Hieronymi confeſſione de fide &c. vt ſup. art 2. Nota in Concilio illo Toletano de anima noſtra loquente ly Creaturam & ly Dei voluntate creatam. Item a Leone Decimo in Concilio Lateranenſi ſic: Anima intellectiua eſt pro corporum, quibus infunditur ſingulariter multiplicabilis, & multiplicabiterat, & multiplicãda. Hæc ibi in ſeſſ. 8. Ex omnibus his ſaſe inuicem iuuantibus (quandoquidem vna eſt Eccleſia, quæ in multis ſuppoſitis loquitur) damnantur ſinguli errores prædicti: idque, ſi bene illas authoritates applicueris, conſpicies. 3°

3 vides quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur angelica doctrina præſens.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum anima rationalis ſit producta a Deo immediate.

CONCL. Quidam poſuerunt; q; Angeli, ſecundũ q; operantur in virtute Dei, cauſant animas rationales; ſed hoc eſt, omnino impoſſibile, & a fide alienum.

¶ PROB. Quia anima rationalis nõ poteſt produci, niſi per creationem (ar. 2.) & nihil poteſt creare. niſi Deus, (cum ſolius primi agentis ſit agere nullo præſuppoſito, (nec etiam inſtrumentaliter) cum ſemper agens ſecundum præſupponat aliquid a primo agente cauſatum,) vide ſupra q. 45. artic 5. quòd nulla creatura, nec etiam inſtrumentaliter, poteſt creare: & appendicem ibi.

1m de minori ex Dionyſio, *Producunt.* ℞. Per tranſmutationem: non, per creationem. §. Tunc nihil contra, vt patet ex ſupra.

2m ex Dionyſio. *Reducuntur.* Reſp. Per quandam tranſmutationem: non, per creationem. §. Tunc &c. ut patet ex ſupra.

3m ex Philoſopho. *Facere.* ℞. Per tranſmutationem: non, per creationẽ. §. Tunc &c. Non enim ex eo, quòd imperfecti ſint. Angeli producere non poſſunt aliquid ſibi ſimile ſecundum ſpeciem naturæ ſed ex eo, quòd producibile non eſt factibile per tranſmutationem; ſed ſolum per creationem, ſuper qua, etiam ſi eſſent perfectiores, non poſſunt. Ex infactibilitate. ergo rei abest, non ex imperfectione eorum, eſt: quòd non poſſunt facere ſibi ſimile ſecundum naturam. De corporibus autem ſibi ſimile producentibus eſt alia ratio: quoniam ab eis per tranſmutationem materiæ ſimilia corpora produci poſſunt.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem perimas hæreſim Meſſalianorum (Prat. Seleuciani) dicentium: Animas factas eſſe ab Angelis. Item Albanenſium (Prat. Albanenſes) dicentium: Adam non fuiſſe a Deo: Item Adam aliquid malum fuiſſe. Et hoc inde ſequebatur. Si. n. Adam, ſecundum illos, non fuit a Deo, a quo omnia quæ ſunt, bona ſunt, ſequitur, q; Adam aliquid malum fuerit. Item hær. Auerroys, Algazelis (vt refert inquiſit. 1. p. q. 4.) dicentium: q; anima noſtra procedit a datore formarum, qui eſt vltima intelligentia: Item hær. variatas in artic. 1. & aliquantum aliqualiter ſpectant huc. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, has merito eſſe damnatas a ſcripturis Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. & inf. Creauit itaque Deus hominem ad imaginem ſuam. Ecce anima a Deo immediate, ſecundum quam homo tenet imaginẽ Dei: vt in append. art. 2. Quòd ſi forte Meſſaliani, vel Seleuciani quaſi gloſſando reſponderent, q; loquebatur Deus, per ly faciamus, ad Angelos, & conſequenter q; mediantibus Angelis Deus hominis animam creauit: in iſtam ſorum fugam, literæ; & iniuſtam torſionem ſic reſponde. Verbum ly faciamus ad illos dixit Deus ſecundum planum ſenſum literæ; ad quorum imaginem creatus eſt homo: vt patet. Tunc vlterius. Homo non eſt factus ad imaginem Angelorum, ſed Dei, (cum nunquam legat, niſi ad imaginẽ Dei factus: & ſcripturæ non tacuiſſent tm̃ beneficiũ nobis factum ab Angelis, q; ſcilicet ipſi ad ſuã imaginem creaſſent nos, ſi creaſſent: & hoc ne nos ex ignorantia inueniremur ingrati erga Angelos: quoniam ſcripturæ omnem a nobis ingratitudinis notam arcere conantur, vt patet:) Homo, inquàm, non eſt factus ad imaginem Angelorum: ergo verbum ly faciamus, non dixit Deus ad Angelos. Vis videre ad quos dixerit Deus ly faciamus: & conſequenter ad quorum imaginem eſt anima noſtra? Audi concilium Syrmienſe, pro parte qua fuit factum rectũ tradit regulas fidei orthodoxas contra Arrium can. 14. dicẽs ſic: Si quis, quod ſcriptum eſt faciamus hominem, non patrem ad filium dicere, ſed ipſum ad ſemetipſum aſſerit dixiſſe Deũ, Anathema ſit. Ergo ad imaginem patris & filii hominẽ eſſe factum vides ex concilio iſto. Et quia vbicunque nominatur pater & filius in actionibus ad extra conintelligitur ſecundum SS. Doctores Spiritusſanctus tanquam nexus amborum: ideo ex concilio dic, q; ly faciamus &c. locutio eſt patris ad filium & ipſum Spiritumſanctum: & conſequenter q; homo eſt factus ad imaginem Dei non ſolum quantum ad naturam diuinam, ſed etiam quantum ad trinitatem perſonarum. q. 93. ar. 5. Ex D. Thoma igitur hic, & ibi, habes: quomodo per rationem oſtendas, Concilium Syrmienſe illud rectè interpretatum fuiſſe ſcripturas: & conſequenter

Vid. p S. Eccl. cõtra hær. Meſ. Al. &c. dãn. a ſcr. a Papa, & Concil.

quenter merito damnaſſe etiam Seleucianos dicentes, Animam hominis factam non per filium. ſupra ar. 2. item quorundam ab iiſdem ſcripturis gen. 2. Inſpirauit Deus in faciem hominis ſpiritum vitæ; & factus eſt homo in animam viuentem. Ecce q; ſpiritum illud vitæ eſt anima viuens. Vnde & B. Chryſo. hoc idem 23. homil. ſuper Gen. teſtatur ſic; & vt doceat nos q; formatum illum de terra miſericordia domini & rationalem animæ eſſentiam habere voluerit, per quam animal hoc abſolutum fieret atque perfectum, inſpirauit, inquit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Vitale ii dicere vult operãdi efficaciam ei, qui de terra formatus eſt, ſpiraculum datum eſſe: & hoc ſubſtantiam animæ conſtitutam. Vnde ſubdit; & factus eſt homo in animam viuentem. Hæc ille. Cui. B. Eucherius lugdunẽſis epiſcopus ſubſcribit ſic libro primo ſuper Geneſim: Quæritur vtrum Deus animam inſufflãdo fecit, an eam, quam fecerat, corpori dando potius inſufflauit? Vtrumq; n. puto eſſe nec habere aliquid quæſtionis, quomodo ſiue inſufflando fecerit animam, ſiue creando donauerit nec de aliquo flatu ſuo, nec de ſeipſo, ſed ex nihilo, aut ſufflãdo creauit, aut creando corpori inſufflauit: non quia illud ſpiritum conuerſum eſt in animam viuentem, ſed operatum eſt animã viuentem. Hæc ille. Item à &c. vt. b. 75. ar. 5. & q. 8. ar. 3. & q. q. 84. ar. 4. & q. 44. ar. 1. & q. 65. ar. 3. & 3. & 4. & q. 90. ar. 3. & 2. 3° vides: quomodo viciſſim ex his Angelica hæc doctrina firmetur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum anima producta fuerit ante corpus.

454 CONCL. Tam anima, quàm corpus primi hominis fuerũt producta in operibus ſex dierum: ita ſcilicet q; ſimul producta fuit cum corpore.

¶ PROB. Quia anima (cum humanæ naturæ ſit pars) non habet naturalem perfectionem niſi ſecundum quòd eſt corpori vnita; Et Deus primas res inſtituit in perfecto ſtatu ſuæ naturæ, ſecundum quòd vniuſcuiuſq; rei ſpecies exigebat.

¶ NO. Cum iſta concluſio fundetur ſuper hoc, quòd anima eſſentialiter eſt forma corporis; & conſequenter concluſio oppoſita negationem huius fundamenti inferat neceſſario (ſtante q; Deus primas res inſtituerit in perfecto ſtatu ſuæ naturæ, ſecundum quòd cuiuſq; ſpecies exigebat:) ideo oppoſitum concluſionis noſtræ videtur contra Clementinæ determinationem de fide. vide ſupra. q. 76. ar. 1. vbi recitatur Clementina verbaliter.

1^m de maiori. *Creationis.* R. rerum ſecundum ſe integram ſpeciem habentium: non rerum naturaliter partes ſpeciei exiſtentium. §. ione nihil contra Nam anima naturaliter eſt pars ſpeciei humanæ & forma corporis: non autem integra ſpecies, puta homo. ſup. q. 75. ar. 4.

2^m de maiori. *Anima rationalis q.* ſi per ſe ſpeciem haberet: non, inquantum forma corporis. §. tunc nihil contra. vide literam, & ad primum. Exinde ſcito. ſ. Doctorẽ pro more ſuo loqui formaliter: Et ideo dicit, quod anima magis conueniret cum Angelis, ſi haberet per ſe ſpeciem. Scit tamen; quòd etiam ſi non haberet per ſe ſpeciem, ſicut non habet magis cum eis conueniret; puta in intelligendo &c. intendit ergo verba illa formaliter. i. in forma argumenti ſolutioni debita, quæ de creatione eſt. Ad hoc enim propoſitum Conueniret magis anima cum Angelis, vt. ſ. tunc cum illis ſimul crearetur, ſi haberet per ſe integram ſpeciem. Sola. n. hæc conuenientia concluderet propoſitum argumenti alia non. Hunc morem per reſponſionum verbis vbilibet intelligendis, ſemper memoriæ mandato ne per accidentalia. extra. ſ. propoſitum materiæ ſubiectæ, vagans decipiaris; & ibi dubites, vbi non eſt opus. Quod autem reſponſis dixi intellige etiam in omnibus Nam veri doctoris eſt loqui ſemper in propoſito de quo agitur, tanquàm ſapientis: Et conſequenter parum prudẽtis lectoris eſt, velle ipſius verba ad alium ſenſum trahere. Hoc ad intelligendum & theologiam, & philoſophiam &c. valet plurimum.

Alterũ nõ tantũ pro intelligendo recte. ſ. Docto. & alijs vtq; ſimilib. doctoribus.

3^m maior. *Finis proportionatur principio.* R. ſublatis impedimentis: non aliter. §. tunc nihil contra. Impedimenta n. quæ ſunt defectus corporis, faciunt hic; quòd finis non proportionetur principio. i. quòd anima non remaneat ſemper, ſicut in corpore fuit creata.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem ſuperiorem hæreſim cuiuſdam Ioannis Epiſcopi Hieroſolymitani (ſm B. Hieronymum in quadam epiſtola ad Pammachium aduerſus errores prædicti Ioannis) dicentem; Animam primi hominis fuiſſe prius formatam quàm corpus. 2° habes: quomodo per rationẽ oſtendas hanc merito damnari à ſcripturis Gen. 1. Creauit Deus hominem ad imaginem ſuam; ad imaginem Dei creauit illum maſculum & fœminam creauit eos. Ecce: q; anima ſimul cum corpore creata eſt, quoniam homo ſimul creatus narratur ad imaginem Dei, & in ſexuum diſtinctione puta maſculus. Quis modò neſciat; imaginem Dei eſſe in anima ſolum, & ſexuum diſtinctionem ſolum eſſe in corpore? Anima ergo ſecundum ſcripturæ huius teſtimonium, non fuit producta ante corpus. Per hanc eandem auctoritatem, vt per quã ſummatim primorũ parẽtũ narret factio q; poſt in c. 2. ſ. ſius explicabitur, commonſtratur; q; nec etiam anima Euæ fuit producta ante ſuum corpus. A ſimili ergo oſtenditur ibi; quòd nulla quorumcumq; hominum anima fuit, eſt, vel erit, producta ante proprium corpus. Vide. q. 118. ar. 3. item damnari à Papa Clemente in concilio Viennenſi; dum animam rationalem eſſe per ſe eſſentialiter corporis formam determinat. Si. n. in prima rerũ factione inſtitutæ ſunt res in ſtatu perfecto ſuæ naturæ ſecundum q; vniuſcuiuſq; ſpecies exigebat (vt Doctores tenent; & ex Gen. 1. cap. etiam quoad plantas, colligitur) patet; quòd ponere animam rationalem tunc eſſe ante ſuum corpus productam eſt dicere animam ipſam eſſe in ſtatu perfecto ſuæ naturæ integræ ſecundum ſpeciem abſque corpore; & conſequenter animam ipſam non eſſe per ſe eſſentialiter formam corporis humani, quod eſt hæreticum ibi à Clemente damnatum. Vide ſup. q. 76. ar. 1. Clementinam verbaliter recitatam. item à &c. vt. q. 65. ar. 2. ap. ibi habes Concilia & ſcripturas. Item à B. Hieronimo in eadem ſupradicta epiſtola, expoſitione tali oſtẽdente ſequi aliam hæreſim, ſic; ſi fuit anima, antequàm Adam in paradiſo formaretur, & vixit & egit aliquid neceſſe eſt, vt aliqua cauſa præceſſerit, cur, quæ prius ſine corpore fuit, poſtea circũdata ſit corpore. Et ſi animæ eſt naturale eſſe ſine corpore; ergo contra naturam eſt eſſe in corpore. Si contra naturam eſt eſſe in corpore; ergo reſurrectio corporis contra naturam erit. ſed non fiet reſurrectio contra naturam: ergo, iuxta ſententiã veſtram, corpus quod contra naturam eſt reſurgens animam non habebit. Hæc ille. 3° habes quomodo per rationem prædicta de ſcripturis & concilijs, pro quanto animam ante corpus proprium dari negant, & declares & probes, & defendas; iuxta notationem vtiliſſimam poſitam. q. 57. ar. 5. 4° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur Angelica doctrina præſens. 8 4

Vid. pro. S. Eccl. contra hære. Ioan. dãn. a ſcrip. a &c.

¶ NOT. Præſenti articulo vtcumq; ſeruit in ordine articulus 588. 250. 368. 356. 582.

Quæſtio XCI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum corpus primi hominis ſit de limo terræ.

CONCL. Conuenienter dicitur corpus primi hominis de limo terræ. 455

¶ PROB. Quia corpus hominis debet eſſe compoſitum ex elementis (vt accipiat de his creaturis, ſicut de omnibus alijs, aliquid) ita quòd elementa ſuperiora ſint ſecundum virtutem in eo, inferiora ſecundum ſubſtantiam abundantes (aliter non poſſet eſſe in eo mixtionis æqualitas;) & limus eſt ſecundum ſubſtantiam terra aquæ permixta.

1^m de minori. *Corporis.* R. quantum ad eius materiam: non, quantum ad ipſum corpus. §. creando. ſ. illud tunc nihil contra: vt patet in litera. Ex qua elice, quòd corpus hominis dicitur creatum, & non creatũ; creatum ratione ſuorum principiorum; non creatum, ſed tantũ à Deo factum, ratione ſui totius ſup q. 45. ar. 4. maxima ad 2^m.

2^m de maiori. *Nobiliora.* R. ſimpliciter: non, nobiliora i. aptiora ſecundum quid. §. tunc nihil contra. Nobilitas. n. corporis eſt menſuranda non abſolute, ſed ſecũdum requiſitionem animæ; ſicut & vniuerſaliter materiæ eſt propter formam. Vide literam; & ibi rationem, quare terrenum corpus eſt nobilius. i. aptius ſecundum quid. i. ſecundum requiſitionem animæ, quàm cœlaſte. Notabiſque etiam hanc literam contra Valentinum; qui indoctiſſime dixit hæreſim hanc, quòd corpus Chriſti erat de materia cœleſtium: de qua hæreſi, eiuſque damnatione, fuſius in tertia parte ſuo loco.

Hæreſis v... nulla.

3^m de antecedente. *Quatuor.* R. duobus tamen ſolùm ſecundum quantitatem abundantibus. §. terra, aqua & ab his ſit, tanquam ex abũdantiori, denominatio. tunc nihil contra. Licet. n. ignis, & aer componant etiam, propter minorem quantitatis ſcalis abundantiam non ſic denominant. Vide concluſionis probationem.

4^m Ex argumento Sed contra. *Limo terræ.* R. tanquàm ex à magis apparentibus deſcribendo: non, tanquàm ex terra duo elementa ab ipſius compoſitione excludendo. §. Hoc. ſ. dicis

Modus docendi. dixit Moyſes. Tunc &c. vt patet. Ex litera diſce loqui tuis auditoribus iuxta capacitatem eorum, non dicendo vnquàm falſitatē; ſed commode aliquam, eis non facile capibilem, tacendo veritatem. Hoc eſſe docet litera officium Doctoris, Prædicatoris &c. & ſi qui aliter faciunt, neſciunt, quid agunt: ſeq; per hoc minus doctos, ac diſcipulos ſuos, magis ignaros, aut certe minus ad proficiendum idoneos, reddunt. Meminerint hi: q. docens & diſcens ſunt mutuo relatiua, & conſequenter q. ad inuicem commenſurati debent modo prædicto. Quid? & ipſe doctor gentium idipſam docebat, dum ſe diſcipulis conformans, lac dabat aliquibus non eſcam. 1. Cor. 3. & ſapientiam loquebatur inter perfectos. 1. Cor. 2.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem deſtruas errorem Origeniſtarum (Melchior Cano, de locis Theologicis lib. 12. cap. 7.) dicentium; Adæ formationem de limo terræ, allegorice & figurate, non hiſtorice eſſe intelligendam. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hunc errorem recte damnatū fuiſſe a Synodo ſexta Conſtantinop. action. xi. vbi inter alia dicitur: ſi quis non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Neſtorium, Eutychem, & Origenem, cum impiis eorū ſcriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati ſunt & anathematizati a ſancta Dei catholica, & Apoſtolica Eccleſia, vel prædictis quatuor ſanctis conciliis: ſed & eos qui ſimilia eis prędictis hæreticis ſapuerunt aut ſapere noſcuntur, & vſque ad finem permanſerunt in propria impietate; talis anathema ſit. Itē a &c. vt q. 65. ar. 2. Item a &c. vt q. 41. ar. 2. vbi recenſentur nonnulli hæreticorum cum libris dictisq; ſuis damnatorum. Item a ſcriptura, Eccl. 33. Omnes homines de ſolo & ex terra: vnde Adā formatus eſt. Item Sap. x. &c. (vt infra) Item Sapien. x. Et illum, qui primus formatus eſt a Deo pater orbis terrarum &c. eduxit de limo terræ. Gen. 2. Formauit Dominus Deus hominem de limo terrę. Hoc enim in loco pura hyſtoria recenſetur, non interpoſita dictione aliqua uel tenuem ſolum figuratum ſenſum ſignificante. Quòd ſi, vbi nulla figurata locutio præ ſe fertur, locutionem figuratam afferre excludendo hiſtoricam quis impune poſſet: ſcripturarum ſanctarum veritas deperiret, hæreſibus innumeris via aperiretur, arma Catholicorum hæreſes efficaciter expugnantia auferrentur, inutilia falſa noxia plurima pro vtilibus veris proficuis expoſitionibus intruderentur, & Babylonis maior in dies confuſio Chriſtianis occurreret. vide qō. 102. ar. 1. prim corporis. His omnibus incommodis iter præcludere volens Sanctum Concilium Tridentinum Seſſ. 4. decr. 2. canonem ſtatuit ſic. Præterea ad coercendo petulantia ingenia decreuit, vt nemo ſuæ prudentiæ innixus in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium ſacram ſcripturam ad ſuos ſenſus contorqueat aut contra eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta mater eccleſia (cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarum ſcripturarum), aut ēt contra vnanimem conſenſum Patrum, ipſam ſcripturam ſacrā interpretari audeat: etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo unq̄ tempore in lucem ædendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis a iure ſtatutis puniantur. Hęc ibi. *Contra expoſitores p ly hiſtoria ſcripturarū tropos comminiſcentes.* Porro Origenis prædicta expoſitio a Concilio tangitur in ly aut contra vnanimem conſenſum Patrū &c. & ideo cauenda. Quid vero, quantumque circumſpectionis in huiuſmodi ſcripturarum ſanctarum enarrationibus catholice intelligendis præſtare ſedulo debeamus; ſupra q. 68. ar. 1. in corporis init. oes Auguſtino declaratum eſt, & in q. 1. ar. 9 annotatione. Item damn. ab eadem 6. Synodo Conſtantinop. eſt al. ſpretaum loquente de formatione corporis Adæ Euæ, ſerpentis enarratione contra Origeniſtas, in epiſtola ſynodica (nam Act. 13. epiſtola hæc a ſynodo approbata eſt) Sophronij Patriarchæ Hieroſolymitani, quam dānationem affert Melchior, vbi ſupra.
3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Vtil. p S. Eccl. cōtra Orig. dān. a Concilio, a &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum corpus humanum ſit immediate a Deo productum.

456 CONCLVSIO. Prima formatio humani corporis nō potuit eſſe per aliquem uirtutem creatam; ſed immediate a Deo.

¶PROBATIO. Quia Angeli non poſſunt tranſmutare corpore ad formam aliquam niſi adhibitis quibuſdam ſeminibus (ex Auguſtino): & nullum corpus humanum antea formatum fuerat, cuius adhibitis ſeminibus aliud corpus formaretur.

¶NOTATIO. Supponit probatio, & recte quòd virtus illa creata, ſi interuenisſet, nulla alia fuiſſet, niſi Angelica. Si ipſa enim non potuit ad hoc interuenire; multo minus aliqua alia tunc.

1m ex Auguſtino. *Per Angelicam creaturam.* v. miniſterium aliquod in ſēdis exhibentem: non, ōmnia ibi a Deo facta cooperantē. §. Tunc &c. Licet enim potuerit Angelus tunc colligere puta pulueres corporis formandi; non tamen potuit formare corpus, vt dixit concluſio.

2m minor. *Sed corpus humanum &c.* v. Negatur iſta propoſitio abſolute, in propoſito § Tunc &c. Aliud enim eſt de corporibus imperfectorum aliud de pfectorum animalium. Item aliud eſt loqui de cooperatione cœleſtiū, aliud de operatione illorum reſpectu corporum perfectorum. Item aliud eſt de corpore humano fiendo per generationē: aliud de ipſo fiendo non per generationem. Cōcluſio autem loquitur de homine, qui eſt animal perfectiſſimum, formatione nō per generationem: & argumentum ad animalium imperfectorum per generationem fiendorum tranſilit. Vnde non tangit propoſitum: tantum abeſt vt illud infringat.

4m de minori. *Secundum cauſales rationes.* v. Secūdum potentiam actiuam, & paſſiuam ſimul: non, ſecundum potentiam paſſiuam tantum. §. Tūa nih. &c. Auguſtinus enim loquitur de fieri ſecundum cauſales rationes ſecundo modo, non primo.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſes recitatas q. 90 ar. 3. videlicet Adam non fuiſſe a Deo; & Adam aliquid malum fuiſſe. Item recitatas q. 44. art. 2. & qō. 90. ar. 2. q 65. ar. 1. & q6 92. art. 4. videlicet Humanum corpus ſi a dæmone & creationem uniuerſæ carnis non opificium eſſe Dei, ſed diaboli: ibi; vt, Adam non e Deo, ſed a Principe materia ſequela fictum. Item hæreſim Ariſtotelis (Direct. inquiſ. 2. p qō 4.) dicentis; hominem primum non eſt date. Præſentis enim articuli ratio prǫſupponit, primum hominem datum fuiſſe: & primū illum a Deo eſſe productum, conſequenterque eſſe bonum, cum omne opus Dei bonum ſit. 2° habes: quomodo per rationem, vltra illas articulorū præmiſſorum, oſtendas has iuſtiſſime fuiſſe damnatas a &c. ut in articulis præallegatis adducitur. 3° habes: quomodo per rationem demonſtres, recte ſcripturas denotaſſe virtualiter ſaltem, q. primi hominis corpus eſt immediate a Deo productum. Denotarunt uero ſic Eccl. 17. Deus creauit de terra hominem. Ad creationem enim creatura nulla concurrere poteſt, nec etiam inſtrumentaliter: vt dicitur q. 45. ar. 5. Præterea, quia Deus ingratitudinem deteſtetur, quod factum fuiſſet, ſi Angeli ad productionem primi corporis humani concurriſſent vide q. 90. ar. 3. appen. 4° habes tū quomodo per rationem omnia præmiſſa, ſiue ſint Concilia, ſiue ſcripturæ, ſiue ſummi Pontifices, pro quanto Adami corpus eſſe a Deo & immediate, declarare poſſis probare pariter, atque tueri. 5° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur Angelica doctrina hæc.

Vtil. p S. Ecc. cōtra hær. &c. da. a Deo

2

3

4

5

¶NOTATIO. Præſenti articulo ſeruis artic. in ord. 455. 336. 412. 354. Item pro in corpora dicto ly poſuerunt aliqui formas, quæ ſunt in materia corporali a quibuſdam formis &c. vide tabulæ magnæ uere aureæ concluſionum Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas numero 642. Item pro in reſponſione ad ſecundum dicto ly ſufficit autem uirtus cœleſtium corporum ad generādum quædam animalia imperfectiora ex &c. vide ibi nu. 413. *Pro ſtudio var. conc.*

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum corpus hominis habuerit conuenientem diſpoſitionem.

CONCLVSIO. Deus conſtituit corpus hominis in optima diſpoſitione ſecundum talem conuenientiam ad talē formam, & ad tales operationes. 417

¶PROBAT. Quia quilibet artifex intendit (conſequenter hoc facit, quantum poteſt) inducere operi ſuo diſpoſitionem optimam ſecundum comparationem ad finem ſuum: & Deus reſpectu creaturarum eſt tanquàm artifex, quæcumque intendit facere facit, ac finis humani corporis proximus eſt anima rationalis operationesque eius (cum materia ſit propter formā, ac inſtrumenta, propter actiones agentis).

¶NOTATIO. Vide, & hoc ſemper etiam alibi obſerua, probationes antecedenōs huius hypothetici in textu corporis.

1m de maiori. *Senſum, & motum.* v. Secundum conuenientiam ad animam rationalem,

& ad eius operationes: non aliter. Tunc nihil contra. Bonitas enim olfactus, acutior viſus, auditus, velocior curſus ſunt abſolute meliora; ſed non ſunt meliora ſecundum conuenientiam ad animam rationalem, & ad operationes eius, id eſt, non ſunt conuenientia ita fini huic, ſicut horum ſenſuum, & motuum, alia diſpoſitio. Vt in litera. Exempli gratia artifex non facit ſerram de vitro, quamuis ſit pulchrius quam ferrum, quia vitrum non deſeruit fini ſuo intento, ſicut ferrum. vt in corpor.

2^m^ de maiori. *Nihil,* ℞. De requiſitis pro talis rei perfectione: non aliter. §. Tunc nihil contra. Nihil enim deeſt homini de requiſitis ad perfectionem eius; Licet cornua &c. non habeat. Pro qua re ſciendum, quod in rebus creatis perfectiu res maior vel minor eſt, quanto magis, vel minus, conuenit fini rei; Et ideo nihil nunc deeſt de perfectione, quando nihil deeſt de requiſitis ad talem finem; vt in litera. Ex qua ſcito, quod multũ deeſſet homini, ſi naturaliter haberet tegumenta, & alia in argumento adducta: quoniam cõplexionem minus bonam pro ſeruitio animæ rationalis diceret. idem dicas ad primum ſupra vnde argumentum illud primum, & hoc ſecundum, ſic gloſata ſunt pro concluſione; non contra.

Statura hominis, & aliorũ. 3^m^ de minori. *Rectam.* ℞. ſconſideratam ſecundum diſpoſitionem oppoſitam diſpoſitioni totius mundi: non, ſecundum diſpoſitionem congruam diſpoſitioni illius. §. Tunc nihil cont. immo pro. Nam diſpoſitio ſtaturæ aliorum animalium medio modo ſe habet ad diſpoſitionem totius mundi, vnde minus diſtat ab hominis ſtatura, quæ eſt ſecundum congruitatem ad totum; quam ſtatura plantarũ, quæ eſt per oppoſitum ad mundi ſitualem diſpoſitionem. Magis enim diſtant extrema inter ſe: quam media ab extremis. Vide literam: & inde conſidera; quod etiam ſtaturæ qualitas data eſt homini, immo & cuique rei, ſecundum conuenientiam ad finẽ cuiuſque proprium.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem diſſipes hæreſim phreneticam Manetis (Prat. Manichei) dicentis; Adam in forma feræ fuiſſe creatum. Crediderim ego miſellum hunc Manetem, vltra inſaniam ſibimet familiarem iuxta nomẽ ſuũ, vidiſſe feras habere cornua arma tegumẽta naturaliter, quæ homines non habent; feras eſſe velocioris curſus, validioris fortitudinis, vigilantioris odoratus vel aliorum ſimilium, quam ſit homo; feras magis aſſimilari homini, quam plantas ſtaturæ rectæ exiſtentes; & ex omnibus his ſimul vel ſeiunctim vilim argumentatum fuiſſe apud ſe efficaciter, quod primus homo nõ erat ſtaturæ rectæ, neque corpore naturaliter nudatus, inermis, ac imbecillis: ſed pronæ ſtaturæ atque formæ ferarum, quod pię dicta ſimilis. Argumenta hæc Manetis vel alia (ſi tamen habuit) quam ſint deriſibilia ſolutuque facilia, Diuus Thomas hæreticalium machinarum vbiq; pro Dei Eccleſia glorioſus deſtructor in præſenti perſpicaciſſime docet. Quo fit: vt & ignorantiſſimos in his, quæ docuerant, agnoſcas fuiſſe hæreſiarchas. Et Concilium ſeptimum generale, quod Nicęnum ſecundum etiam dr̃, hæreticalia dogmata cano. 9. rectiſſime vocaſſe ludibria pueriliа, furioſa dicta ac ſcripta. Vide tu; & ſic verbaliter locutum ſanctum Concilium inuenies. 2° habes: quomodo per rationẽ oſtẽdas, prædictam hæreſim iure damnatam a ſcripturis Eccleſ. 7. Deus fecit hominem rectum. Si rectum: ergo rectæ ſtaturæ, ſi rectum; ergo conuenientis diſpoſitionis etiam corporalis. Conuenientis &c. ergo non ferinæ. Nam belluina diſpoſitio non conuenit rationali animæ (vt patet in litera;) & materia eſt propter formam, id eſt, ſecundum requiſitionem formæ diſponenda. Iſtẽ damnatam a Geneſ. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Formatis igitur &c. Appellauitque Adam nominibus ſuis cuncta animãtia, & vniuerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ. Adæ vero non inueniebatur adiutor ſimilis eius. Hæc ibi. Ecce: quod omnes feræ tum ſylueſtres iam domeſticæ nominibus proprijs ab Adamo inſigniuntur; & tamen nulla illarum vocatur homo, id quod ſignificatur per ly Adæ non inueniebatur ſimilis eius. Non ergo aliqua ferarum habebat formam ſimilem Adamo: alioquin inter feras inueniretur aliquod adiutorium ſimile ipſi. Conſequenter igitur Adamus non habebat formam feræ: vt mentitur prædicta hæreſis. Taceo; quòd ſi Adam ante peccatum ferinam formam habuiſſet, & poſt peccatum humanam (vt nos habemus) ſequeretur apertiſſime, quod ipſe reportaſſet commodum de peccato ſuo contra ly miſeros facit populos peccatum Prou. 14. & contra commune adagium, quod ex malo non niſi malum. Clarum eſt enim quod figura humana, quam nos habemus, eſt melior ac pulchrior, quam figura ferina. Nec poteſt dici, quod Adam poſt peccatum non habuerit figuram humanam: quia generauit Seth ad imaginem & ſimilitudinem ſuam Gen. 5. qui vtiq; Seth habuit figuram humanam nõ belluinam. Præterea ſequeremur nos eſſe melioris figuræ vtpote rectæ, quam parens ille noſter, quod eſt abſurdum. 3° habes: quomodo per rationem 5 præmiſſas ſcripturas, in quanto ponunt corpus Adami habuiſſe bonam diſpoſitionem, declares probes defendas. Vide q. 57. ar. 2. ap. en. notationem vtiliſſimam. 4° vide: quomodo ex his, 6 ſimilibuſque viciſſim firmetur concluſio 458.

Vtil. pro S. Eccl. cõtra hæret. Man. Adã. a ſcript. a dro.

Deſtructor hæreſũ D. Thomas.

Ludibria puerilia quæ.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum conuenienter corporis humani productio in ſcriptura deſcribatur.

CONCL. Conuenienter vtitur ſcriptura in productione hominis ſpeciali modo loquendi, ad oſtendendum, quod alia facta ſunt propter hominem. 458

¶ PROB. Quia homo factus eſt ad imaginem Dei, ac per conſequens tanquam Dominus aliarum creaturarum, ac per conſequens tanquam magis intentum quid a Deo, & ea, quæ principaliter intendimus cum maiori deliberatione, ac ſtudio conſueuimus facere.

¶ *Corollarium.* Ergo cum in ſcripturis dicitur, quòd manus Domini fecerunt nos; ibi ſumitur manus pro maiori ſtudio ac deliberatione, quo ad effectum. conſule q. 20. ar. 3. & q. 1. art. 9. & q. 3. art. 1. & 2.

1^m^ illata concluſio. *Ergo &c.* ℞. negatur conſequentia. §. Eſſet autem verã tunc: ſi homo non haberet imaginem Dei ſicut nec alia; & conſequenter dominium ſuper alia. Hæc reſponſio trahitur ex concluſione, eiuſque probatione, in corpore dictis.

2^m^ de conſequentia. *Dicitur.* ℞. Angelis non, diuinis perſonis. §. Tunc nihil contra. Eſt enim homo immediate factus a Deo; licet immediate factus ſit a tribus perſonis diuinis: quoniam ipſæ perſonæ tres ſunt tantum vnus numero Deus. Ex litera diſce; quã conformiter ad ſacrum Concilium Syrmienſe, exponens ly faciamus &c. loquatur. S. Doctor. vide q. 90. art. 3. appen.

3^m^ conſequentia. *Inconuenienter ergo &c.* ℞. Negatur conſequentia §. Ratio eſt quia verba ſubiuncta ſcilicet in animam viuam ſunt expoſitio præmiſſorum: vt patet in litera. vide q. 90. ar. 3. appen.

¶ NOT. Propter hic dicta atque probata, quod. ſ. corpus Adami non fuit prius tempore formatum quam anima ſibi iam formato infuſa, caute legendus eſt Alfonſus Caſtr. tit. Anima. 3. inuectus contra Philaſtrum Brixienſem. Caſtrus enim prius formatum dicit Adami corpus poſt animam creatam eique infuſam; contrariam Brixienſis opinionem erroneam reputans, & (vt ſibi videtur) ex ſcripturis probans. His tamen ſcripturis S. Thomas Angelico ſuo ingenij acumine vnico verbo ſatisfacit dum in calce huius reſponſi dicit, per ſpiraculum ergo vitæ intelligitur anima, vt ſic, quod dicitur inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, ſit quaſi expoſitio eius quod p̃miſerat Nã anima eſt corporis forma. Ex his ergo verbis patet: q̃d corpus Adæ formatum dicitur, id eſt, anima informatum ſimul non ante animam factum.

Error vitandus.

4^m^ de antecedente. *Eſt, & principaliter.* ℞. Sed tamen manifeſtantur operationes vitæ magis in facie hominis: quam alibi. §. Tunc &c. vt patet. Nam intendit hic ſcriptura a manifeſtioribus facere denominationem; vt ex litera colligis.

5^m^ de minori. *Secundum Auguſtinum.* ℞. recitantem; non, aſſerentem. §. ſupra q. 90. ar. 4. Tunc nihil contra: vt patet. Nam ſimul cum corpore producta eſt. vide ſupra, & hic ad tertium regulandum ergo eſt reſponſum, literæ ſimus iuxta illam. q. 90. &c.

¶ NOTATIO. Putauit Auguſtinus, ſuper ly ſecũdum cauſales rõnes, habere hunc ſẽſum: q̃ corpus primi hominis fuerit ſic actu formatum a Deo, vt ex materia præiacente ordine naturæ heret. Quaſi diceret Sexto die cum Angelis ſimul actu productus eſt totus homo, ſic tamen: q̃ anima non ex præexiſtente aliquo facta eſt; corpus vero ex materia in qua ſecũdum cauſales rõnes præexiſtebat factum eſt. Quem ſenſum ſi Auguſtino tribuimus, ut tribui forſan põt tunc ex propria ſententia ipſum hoc dixiſſe fateri poſſumus. Hoc idem ſenſiſſe Auguſtinum, vſ innuere S. Doct. in præſenti dum hic ipſum recitans nil dicit in contrarium; cum tñ ſup. q. 90. ar. 2. dixerit, & illum loqui nõ aſſerendo (ſi. ſ. in ſpecialiter ad ſenſum ſuperficialẽ, q̃ videlicet anima ante corpus creata ſit,) & falſiſſimum eſſe aĩam ſine corpore factam. Vide propter ly maſculum &c. in argumento adductum, ſupra q. 90. ar. 4. appen.

APPENDIX.

1 ¶ EX art. habes 1°. quõ per rationem oſtendas, recte fuiſſe dictum ab æterna ſapientia Prouer. 8. Iuſti ſunt omnes ſermones mei: non eſt in eis prauum quid neque peruerſum. Recti ſunt intelligentibus & æqui inuenientibus ſcientiam. Hæc ibi. Hoc, ſcilicet quod conuenienter productionẽ hoĩs deſcribi dicit a ſacris

Vtil. pro S. Eccl. ad intel. deſ. ſcript. &c.

cris literis potes ex præſentis articuli ratione demonſtrare, merito fuiſſe dictum. Vide etiam q.74.art.1.appen. In authoritate præmiſſa prouerbiorũ, q(vt patet) de diuinis eloquiis vniuerſaliſſime loquitur, nota diligenter ly Recti ſunt intelligentibus: nec vnquam tibi excidat è memoria, hoc dici contra hæreticos. Tangantur.n. per id illi de ignorantia in omnibus his: quæ de ſcripturis, vel mutilando multum aut parum vel addendo multũ aut parum vel ad libitum ſuum ſenſum extorquẽdo vel quomodolibet aliter inſaniendo, pro magna ſapientia ſibi placentes effutiunt. Ideò enim ſacros ipſos ſermones vel mutilant, vel addẽtes augent, vel pro libito extorquẽt, vel alias vaſtant, quia ſermones hi non videntur eis recti, aut ſaltem parum vel minus recti, quàm velle ſe fingunt nouatores prædicti. Audiuimus modo quid dicat ſcriptura; non eſt (inquit) in eis prauum qd neq; peruerſum. Cur ergo aliquibus prauum quid in eis videtur, aut peruerſum? Putas nè ſcripturas vel mutilarent vel aliter alterarent; niſi eis vi ſerentur continere aliquid aliquo modo prauum peruerſum, minus iuſtum, minus ue rectum? Cur ſcripturas ſacras, neq; etiam in puncto minimo, catholici addendo minuẽdo ſenſibus propriis ab Eccleſia Sancta Apoſtolica diuerſis exponendo alterare non audent? Quia profectò quicquid in ſcripturis diuinis (de quibus.q.1.ar.1.) vident, totum, pro recto pro ordinato pro conueniente pro iuſto pro bono & æquo, humillimè tenent. Quid ergo? Catholici intelligentes ſe eſſe facto ſuo ipſo oſtendunt, & hæretici factis illis ignorantes ſe declarant: quãdoquidem ſermones Diuini recti ſunt intelligentibus, & conſequenter non recti ſunt ignorantibus. Hoc irrefragabile authoritatis præſidium non tantum contra hæreticos, ſed etiam contra iudæos paganos turcos & (breuiter) contra quoſcunq; delitos, fantaſticos, illuſores, qui minus quàm debent de ſcripturarũ maieſtate ſentiũt, facit: quoniam omnino ſemper, vbique, reſpectu cuiuſcumque, verum eſt ly Recti ſunt intelligentibus. De varia ſcripturarum alteratione ab hæreticis vide art.1.q.1.appen.

2 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas ipſas, quatenus conuenienter à Moyſa deſcriptã dicunt hominis formationem, & declares & probes & tuearis. 3° vides: quomodo ex his, atq; ſimi- 3
libus, viciſſim firmetur articuli concluſio.

Quæſtio XCII.

ARTICVLVS PRIMVS.

459 *Vtrum mulier debuerit produci in prima rerum productione.*

CONCLVSIO. Neceſſarium fuit fœminam fieri ſicut ſcriptura dicit in adiutorium viri.

¶*Corol.* ergo in prima rerum productione debuit produci fœmina.

¶PROB. Quia homo ordinatur ad nobilius opus vitæ, quàm ſit generatio, id eſt, ab intelligere: Et vbi ordinatur aliquid ad nobilius vitæ opus, quàm ſit generatio, ibi oportet diſtingui ſuppoſitaliter virtutem actiuam generationis, quæ eſt ſecundum ſexum maſculinum, à virtute illius paſſiua, quę eſt ſecundum ſexum fęmininum.

¶NOTATIO. Vide in litera quare in diuerſis diuerſimode virtutes hæ coniungantur vel diſtinguantur: & hinc agnoſce nobilius eſſe intendere contemplationi quàm generationi: & conſequenter virginitatem ſecundum ſe eſſe præferendam matrimonio Et Ariſtoteles ergo naturali ratione ductus hoc ipſum radicaliter aſſeruit tunc: quando ſtatuit intelligere eſſe nobiliſſimum opus vitæ, & in actu concubitus rationem nil poſſe actualiter intelligere. Vide philoſophum in lib. de anima, quoad intelligere, & in 6. Ethic. quoad actum concubitus: & hinc etiam per ethnici authoritatem in hac parte rectam, rubore ſuffundas Iouinianum (Prat. Iouinianus) nuptias virginitati coæquantem.

1^m de minori. *Occaſionatum, deficiens.* ℞. Secundum intentionem naturæ vniuerſalis: non, ſecundum intentionem naturæ particularis §. tunc nihil contra. Nam fœmina non eſt quid occaſionatum, aut deficiens, ſecundum intentionem naturæ vniuerſalis, ſed tantum particularis: Et idõ ab auctore vniuerſali Deo debuit ſic produci. Ex litera cognoſce attributitatem philoſophi ſic gloſſatam, & conſequenter argumentum, ſtare pro concluſione, non contra concluſionem.

2^m de minori. *Minoris.* ℞. Iconomicè, vel ciuiliter: non, ſeruiliter. §. tunc nihil contra. Per ſtatum enim innocentiæ non excludebatur inæqualitas hominum ſecundum maiorem rationis diſcretionem: iuxta quam attenditur dignitas ciuilis: licet excluderetur ipſorum inæqualitas, ſecundum vſum ſeruilem: quæ per peccatum introducta eſt.

¶NOTATIO. Cum ex litera habeatur, quòd dignitas ciuilis attenditur ſecundum diſcretionem rationis, colligendum hinc eſt, quòd ad regendum alios eligendi ſunt ſapientiores, atque prudentiores pro tali miniſterio vel officio: alioquin electores non eſſe tutos in conſcientia, iuxta Conc. Trid. Seſſ. 24. de reform. generali cap. 1.

3^m maior. *Occaſiones peccatorum ſunt amputandæ.* ℞. Quãdo non tollitur bonum commune. §. Tunc nihil contra. vt patet in litera. Ex qua intellige: quàm prudenter ſit a Deo permiſſum, quòd infideles ſint in mundo: immo quòd neceſſe ſit hæreſes eſſe 1. Corin. 11. & neceſſe ſit vt veniãt ſcandala Matth. 18. Vide etiam q.22.ar.2.2^m.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè eſſe dictum Gen. 2. non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Hic loquitur Deus de prima inſtitutione rerum: & de muliere fienda in adiutorium viri ſtatuit. 2° habes: quomodo per rationem prædictum ſcripturæ locum alioſque ſimiles, pro quanto mulierem fieri debere indicant in prima rerum inſtitutione, & declares, & probes, & defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim concluſio ſtabiliatur. 1 *Vtil. p S. Eccleſ. ad intell. ſcr.* 2 3

¶NOT. Quia in authoritate Geneſis dicitur, quòd Eua erat adiutorium ſimile Adamo, i. ſimile in ſpecie: ideo hinc excluſam apertiſſime noueris inſania plenam hæreſim Manetis eiuſque ſectatorum Manichæorum (Prat. Manichæi) dicentis: Euam non a Deo, ſed a principe materiæ ſeu de ſictam, inanimatam creatam, & immobilem. Si enim erat ſimilis in ſpecie humana: vtique erat & ipſa animata anima intellectiua, & mobilis, ſicut Adamus. Vnde clarius de vtroque quoad hoc dicitur Eccleſ. 17. Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi conſilium & linguam & oculos & aures & cor dedit illis Deus excogitandi, & diſciplina intellectus repleuit illos. &c. Vide q.91.art.2. & q.90.art.2. Mutuo namque loca iſta ſibi ſuffragari poſſunt. Notabis etiã: quòd art. præſentis ſeruit art. in ord. 491.483.406.482.136. 1 *Hæreſis Manetis &c. dan. per ſcr.* 2

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum mulier debuerit fieri ex viro.

CONCLVSIO. Conueniens fuit; mulierem in prima rerum inſtitutione ex viro formari, magis quàm in aliis animalibus. 460

¶PROB.[1] Quia conueniens fuit vt primo homini dignitas ſimilis Deo (hac ipſe eſt principiũ totius ſuæ ſpeciei, ſicut Deus totius vniuerſi) ſeruaretur magis, quàm in aliis animalibus: [2] Quia conueniens fuit magis, quàm in aliis animalibus, maior dilectio viri ad mulierem (cum per totam uitam ſimul conſortes commaneant): [3] Quia conueniens fuit, &c. propter domeſticæ vitæ opera, (cum hoc non ſit in aliis animalibus): [4] Quia conueniens fuit, &c. propter figurandum, quòd Eccleſia a Chriſto ſumit principium, (quod in alijs animalibus non erat figurandum).

1^m illata concluſio. *Ergo nec &c. debuit.* ℞. Niſi in homine attenderentur multa, quæ in aliis non ſunt. §. Tunc negatur conſequentia. Vide in probatione concluſionis illa multa, de quibus reſponſum hoc loquitur.

2^m de maiori. *Eadem.* ℞. Conſiderata per reſpectum ad naturam creatam producentẽ aliquid in illa ſpecie non neceſſario, per reſpectum ad uirtutẽ increatam producentem illud §. Tunc &c. vt in litera patet.

3^m de minori. *Propinquitas.* ℞. Ex generatione naturali proueniens: non aliter. §. Tunc nihil &c. vt patet in litera.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectã dictum Eccl. 17. Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi. Loquitur ibi de Deo: qui ex primo uiro fecit mulierẽ ſimilẽ ei, utpote in eadem ſpecie humana exiſtentem. Item 1. Corin. 11. Non enim uir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro. Item Act. 17. Deus q fecit mundum & omnia quæ in eo ſunt &c. fecit ex vno omne genus hominum inhabitare ſuper vniuerſam terram. Si ergo Deus fecit (vt vere fecit) ex homine vno omne genus hominum: vtique dicere per hoc ſcriptura voluit, quod ex viro facta eſt a Deo mulier: & cum omnia a Deo conuenienter fiant: dixiſſe voluit, quòd facta eſt ſic conuenienter. 1 *Vtil. p S. Ecc. ad intell. deſcendentemque ſcr.*

Regula duo uniuerſaliſſima, pro ſemper notanda. Hanc ob rem ſumas vniuerſaliſſimam regulam, quæ eſt hæc. Quandocunque ſcriptura dicit, Deum feciſſe facere vel facturũ eſſe aliquid, eſt: ac ſi diceret, illud eſſe fuiſſe eſſe vel fore conuenienter factum. Nam (vt diximus) omnia quæ à Deo fiũt; quatenus ab eo fiunt, conuenientia ſunt. Similem regulam dicas de ſcripturis diuinis; videlicet. Quicqd in his ſcripturis eſt, anteponitur, poſtponitur, repetitur, tacetur, docetur &c. conuenienter Ibi eſt, anteponitur, poſtponitur, repetitur, tacetur, docetur &c. Quare? Quia ſcriptura diuina, i. canonica doctrina (hæc ponit at. 1. q. 1. appen.) eſt quædam impreſſio diuinæ ſcientiæ. qõ. 1.
2 at. 3. 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas illas omnes; pro quanto conuenientem fuiſſe aſſerunt factionem mulieris ex uiro, & declares, & probes, & defendas. 3° vides: quomodo ex
3 his viciſſim concluſio ſtabiliatur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum mulier debuerit formari ex coſta viri.

461 CONCL. Conueniens fuit, mulierem formari, de coſta viri.

¶PROB. [1] Quia inter virum, ac vxorem debet eſſe ſocialis coniunctio; (ideo non de pede, nec de capite &c.) [2] Quia hæc formatio debuit eſſe figura Chriſti, de quo formanda erat eccleſia; (de latere Chriſti &c.)

1^m pars minoris. *Quod ſi &c. Additio &c.* ℞. Niſi additio facta fuiſſet ad præexiſtẽtem materiam coſtæ. §. Tunc &c. Non enim per illam materiæ additionem factum eſt, vt coſta adderetur additæ materiæ; ſed vt materia illa addita adderetur coſtæ vt in litera.

2^m de antecedente. *Superfluum.* ℞. Quoad ſpeciem; non, quoad indiuiduum. §. Tunc &c. Simpliciter enim ſuperfluum eſt ſuperfluum ſecundum ſpeciem; ſecundũ quid autem eſt ſuperfluum ſecundum indiuiduum; quaſi illud ad vniuerſalem intẽtionem, hoc ad particularem, pertineat. Sicut ergo non fuit inconueniens, immo conuenientiſſimum: quòd fœmina, quæ tamen eſt præter intẽtionem particularem naturæ, in prima formatione fieret propter hoc, quòd eſt de intentione vniuerſalis naturæ ſupra ar. 1. ad 1^m. ita non fuit inconueniens, immo conuenientiſſimum, q; coſta, quæ tamen eſt de ſuperfluo quoad particulare indiuiduũ *Pro veritate coſta, & reſpõſi militat.* in prima formatione fieret propter hoc, quòd erat de neceſſario multiplicandæ vniuerſalis ſpeciei. Alioquin & mulierem non vere, ſed metaphorice, tunc formatam diceremus, etiam quòd ex coſta nullo modo producta fuiſſet. Vide literam. Et inde clarius, quod dictum eſt, dicas ſic. Coſta illa fuit, de perfectione Adæ, vt principium erat ſpeciei; non vt indiuiduum in ſe conſideratum. Erat ergo de perfectione etiam indiuidui, non vt indiuidui in ſe, ſed vt indiuidui talis idest principij ſpeciei. Nulla ergo ſuperfluitas culpanda; ſi aliquid eſt neceſſarium mihi ſecundum vnam conſiderationem, & non ſecundum aliam.

3^m de maiori. *Coſta.* ℞. Non neceſſaria ad multiplicandam ſpeciem: non autem, ex qua neceſſario multiplicatur ſpecies §. Tunc &c. Non enim eſt idem iudicium de coſta illa, & noſtris, quoad dolorem; ſicut nec de virisque eſt idem iudicium, quoad eſſe pro ſemine ad multiplicationem ſpeciei.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem reijcias er-
1 rorem Origeniſtarum (vt refert Melchior Cano de locis Theol. *Vid. p S. Ecc. citra neniu. rro eĩ dãn. a Papa.* l. 12. c. 7. vbi & erroris huius damnationem a generali ſexta ſynodo act. xi factam narrat) dicentium: Euæ formationem de coſta Adæ intelligendam eſſe allegorice & figurate, non autẽ hiſtorice. Item errorem cuiuſdam proprio ſenſui plus nimio inniti (ſub correctione tamen Eccleſiæ Romanæ vt ait) tum indicãdo libros Clementis VII, Papæ, tum in lib. 1. principio) dicentis: Coſtam Adæ, ex qua Eua dicitur formata, non reipſa intelligendam, ſed ſecundum myſterium: non quidem per allegoriam, ſed per parabolam. Vel ſic. Geneſis narrationem de formatione Euæ de coſta Adæ non iuxta literam eſſe intelligendam, ſed ſecundum myſterium: non quidem per allegoriam, ſed per parabolam. Vtromis enim modo dicatur, redit in idẽ.
2 (Prat. Thomas de Vio.) 2° habes: quomodo per rationem oſtẽdas, errorem hunc merito intelligi reprobatum a Papa Innoc. III. extra de diuortiis c. Gaudemus, ſic; Cum ab initio una coſta in vnam fœminam ſit conuerſa. Pontifex ergo coſtam conuerſam dicens in fœminam clare monſtrat, ſecundum rei veritatem illam ſcripturam Geneſis iuxta literam eſſe intelligendam. item a contextu. Nam Adam viſa muliere, edoctus a Spiritu ſancto, quid factum fuerat ait; Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Vide q. 91. ar. 1. & loca ibi citata. Taceo q; ab vniformi ſententia omnium (quos viderim) ſanctorum patrum damnata intelligitur, dum eum locum ipſi ſecundum literam exponunt non ſecundum parabolam. Ex quo ipſorũ facto concludo: q; a ſcriptura ſacra, quando non innuit ſenſum parabolicum, non debet tolli ſenſus hiſtoricus. 3° vides: quo-
3 modo ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶NOT. Præſens art. ſeruit art. in ord. 183. Item pro in ad 1^m dicto ly nullo modo poteſt multiplicatio materiæ intellectui &c. Vide tab. mag. Sancti Thomæ concordantias poſt annexar num. 968.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum mulier fuerit immediate formata a Deo.

CONCL. Solus Deus, & virum de limo terræ, & mulierem de coſta viri, potuit formare. 462

¶PROB. Quia generare hominem ex alia quacunq. materia, præterquàm ex ſemine viri, vel fœminæ, eſt præter ordinem naturæ (cum ſit hæc determinata ad vnum: quod ꝑ nunc eſt talis generandi modus): & ſolus Deus (cum ſit naturæ inſtitutor) poteſt præter ordinem naturæ res in eſſe producere.

1^m de maiori. *Productum.* ℞. Generatione naturali, non, præter naturam. §. Tunc &c. vt patet ex ſup.

2^m de maiori. *Per angelos.* ℞. Miniſterium aliquod, etiam nobis quandoque ignotũ, exhibentes quoad aliquid; non ſemper, quoad omnia. §. vt hic. Tũc nih. &c. vt patet in litera, & ſimili argumento ſup. q. 91. art. 2, ad 1^m. Quoad omnia enim non concurrerunt angeli: quia per ipſos non fuit formatum corpus mulieris de coſta uiri.

3^m de maiori. *Secundum rationes cauſales.* ℞. Conſiderata ſecundum potentiam actiuam, & paſſiuam ſimul: non, ſecundum potentiam tantum. §. Tunc nih. &c. Nam corpus mulieris in primis Dei operibus productũ eſt ſecundum rationes cauſales paſſiuè tantum acceptas; & paſſiuè quidem in ordine ſolum ad potentiam actiuã creatoris.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem reijcias peſſimam hæreſim Albigenſium (Prat. Albigenſes) dicentium: diabolum creaſſe omnia corpora: Item Manichæorum (Prat. Manichæi) dicentium; corpus ſuapte natura malum, ideo a malo principio factum: Item Paternianorum, Venuſt. (Prat. Patern. Venuſtiani) dicentium; Corporis humani inferiores partes non a Deo, ſed a diabolo eſſe factas: Item Patricianorum (Prat. Patriciani) in ſpeciali dicentium; Humanum corpus eſſe a dæmone. Si enim demonſtrat ratio huius articuli, q; Deus immediatè creauit corpus mulieris: patet, q; a fortiori demonſtratum relinquit quod corpus humanum quoad partes omnes etiã inferiores eſt factum a Deo, & non a diabolo: & conſequenter q; corpus ſuapte natura non eſt malum, & q; diabolus non eſt factor omnium corporum. 2° habes: quomodo per rationẽ oſtẽ- 2 *Vid. p S. Ecc. cõtra hær. Al. Ma. Pat. Patr. dãn. a Concil.* das, has omnes merito damnatas tum a ſymbolis fidei. Apoſtolorum, patrum Niceni, Conſtantinopolitani, Epheſini, omniumque ſubſequentium Conciliorum fidem proteſtantium. Vide in ſpeciali damnationes huiuſmodi hæreſum ſup. q 65. ar
tic. 1. ne abſque neceſſitate tertiò repetatur idem. 3° vides: qũo 3
ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 460. *Pro ſeq.*

Quæſtio XCIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum imago Dei ſit in homine.

CONCL. In homine eſt imago Dei, non tamen perfecta ſed imperfecta. 463

¶PROB. [1] Quia in hõie inuenit aliqua Dei ſimilitudo, quæ deducitur a Deo tanq̃ ab exẽplari; & aliquid dr̃ imago alicuius ex eo, q; procedit ad imitationem eius (patet de ouo non dicto ad imaginem alterius oui, cuĩ eſt ſimile): 2 Quia (ly non tamen &c.) æqualitas non eſt de rõne imaginis, vt imago (ex Auguſtino): [3] Quia (ly ſed &c.) præpoſitio, Ad, ſignificat acceſſum quendam, qui rei diſtantis cõpetit; & hoc ſignificat de homine ſcriptura dicens, hominem factũ ad imaginem Dei.

1

1^{m} ex Pſal. *Imaginem.* ℟. Corporalem; non; aliter. §. Tunc nihil &c. vt patet. Non enim ibi negatur: quòd Deus nõ poſſit ponere ſibi ſpiritualem imaginem in nobis.

2^{m} de maiori. *Imaginem.* ℟. Omnino perfectam: nõ, imperfectam. §. Tunc &c. vt patet. nota in litera differentiam locutionis ſcripturarum de hoc, & exẽplum ex Auguſtino. Vide concluſionem.

3^{m} ex Hila. *Species indifferens.* ℟. I. ſpecies vna: vel numero, vel ſpecie, vel genere, vel analogia quadam. §. Tunc nihil contra. Quandam enim vnitatem ſecundum analogiam ponimus inter Deum exemplar, & hominem exemplatum.

Item ex Hila. *Imago &c. ad rem coæquandam &c.* ℟. Imago totaliter perfecta: non; imperfecta. §. Tunc &c. vt patet in concluſione.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendes, teſte in ſcripturis dictum: quòd imago Dei eſt in homine; puta Gen. 1. faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram; & alibi. 2° habes: quomodo per rationem huiuſmodi loca ſcripturarum in ſenſu catholico intelligas, intellectaque defendas. 3° vides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur præſens Concluſio.

Vtilit. pro S. Esc. ad intel. ſcr.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Articulo iſti deſeruit in ordine articulus 19e.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum imago Dei ſit in irrationabilibus creaturis.

464 CONCLVS. Solæ rationales creaturæ proprie loquendo, ſunt ad imaginem Dei.

¶ PROB. [1] Quia ſolæ creaturæ rationales aſſimilant Deo ſecundum vltimam differentiam, quæ poteſt eſſe inter Deum, atque creaturas (cum ſolæ huiuſmodi intelligãt ex Auguſtino): & ad rationem imaginis, requiritur q̃ ſit ſimilitudo ſaltem ſm aliquod ſpeciei (ex Hilario:) [2] Quia irrationalia aſſimilant Deo tantum, ſecundum aliquod communiſſimum (, ſ. eſſe), vel ſcđe ſ. viuere); & aſſimilari alicui tantum ſecundum genus vel accidens commune non ſufficit ad hoc, quòd aliquid dicat ad imaginem eius (exemplum de verme: de albo)

¶ NOT. Probatio prima firmat excluſiuam concluſionem, quoad exponentem affirmatiuam; ſecunda firmat eandẽ quoad exponentem negatiuam; vt patet conſideranti.

1^{m} ex Dionyſio. *Contingentes imagines.* ℟. i. imagines ſecundum quid, ſeu improprie dictas; non, i. imagines ſimpliciter ſeu proprie. §. Tunc nihil contra. Nam concluſio proprie tantum loquitur de imagine etiam verbaliter.

2^{m} de maiori. *Similitudo.* ℟. quãtum ad dignitatem naturæ; non, quantum ad cauſalitatem. §. Tunc &c. vt patet in litera.

3^{m} de maiori. *Perfectum.* ℟. [1] Intenſiue, & collectiue; non, extenſiue & diffuſiue. §. Tunc nihil contra. vt patet in litera. Hanc ſcito velle inferre ſic pro formali ſolutione: eſſe perfectum, niſi ſit intenſiue, non ſufficit ad rationem imaginis, licet ſufficiat ad rationem ſimilitudinis.

Item de concluſione. *Totum vniuerſum.* ℟. [2] Secundum aliquam partẽ ſuam: non, ſecundum totum. §. i. non ſecundam omnes partes ſuas. Tunc &c. ſtat enim quòd ſolum homo in his inferioribus ſit ad imaginem Dei: & quod totum vniuerſum ſecundum aliquam partem, non ſecundum omnes, ſit ad imaginem Dei. Vide reſponſum ſecundum ly vel dicendum, quòd pars non diuiditur contra &c.

4^{m} ex Boetio. *Imagine.* ℟. i. ſimilitudine, qua artificiatum imitatur ſpeciem artis; non, i. ſimilitudine quodammodo naturali. §. Tunc &c. vt patet. Hinc ſcito, aliud eſſe dictu, omnis creatura eſt imago eius exemplaris, ſeu ydeæ, in mente diuina exiſtentis: & aliud, omnis creatura eſt imago Dei. Primum veriſſimum eſt: ſecundum falſiſſimum.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Gnoſticorum, & Manichæorum (Præt. Gnoſticl. Manichæi) dicentium, beſtias omnes rationis eſſe capaces, immo & ita omnia æque ut hominem non ſolum ſentire verum etiã intelligere. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a ſcripturis ſanctis: ut ſupra quæſt. 75. artic. 3. Item vniuerſaliter a Cõcilio Lateranenſi ſub Martino primo canon. 17. ſic: ſi quis ſecundum ſanctos patres conſonanter nobiſcum eadem credens non reſpuit & anathematizat animo & ore omnes nephandiſſimos hæreticos, quos reſpuit & anathematizat cum omnibus impiis eorum ſcriptis, uſque ad unum apicem ſancta Dei catholica & apoſtolica eccleſia, hoc eſt, ſanctæ & uniuerſales quinque Synodi & ipſi omnes conſonanter probabiles Eccleſiæ patres. Dicimus autem Sabellium, Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem Euthycem, Dioſcorum, Thimotheum Elurum, Seuerum, Theodoſium, Cholutum, Themiſtium, Paulum Samoſetanum: Chodorum, Theodorum, Neſtorium, Ferieni, Origenem, Didymum, Euagrium, & compendioſe alios omnes hæreticos, qui a catholica Eccleſia reprobati atque abiecti ſunt, quorum dogmata diabolicæ operationis ſunt genimina, & eos, qui ſimilia, cum his uſque ad finem ſine pœnitentia ſapuerunt, aut ſapiunt, uel ſapient. & infra. Anathematizamus & eos, qui nobiſcum conſonanter non reſpuunt & anathematizant prædictos hæreticos, eorumq́ue ſcripta. Hæc ibi. Quis modo neſciat Manichæos, & tanquàm hæreticos, ab Eccleſia Sancta Dei reprobatos? Audiamus autem Auguſtinum in libro de fide catholica, de talibus ab Eccleſia pulſis, ſub exemplo quorundam, uniuerſaliter ſic dicentem: Cum Cœleſtius, atque Pelagius in Epheſina Synodo ſint demuti. quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? Quia igitur Manichæi ac Gnoſtici ab Eccleſia damnantur (ut patet): ideo non poſſunt, ſecundum Auguſtinum eorum capitula recipi: &, ſecundum prædictum Concilium, eorum ſcripta uſque ad vnum apicem ſunt ab omnibus fidelibus ſub pœna anathematis anathematizanda. Cæterum de ſcriptis Origenis prænominati Eccleſia, in libro Decreti diſtinct. decimaquinta. Sancta Romana, ſeipſam limitat ſic: item Origenis nonnulla opuſcula quæ Beatus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus; reliqua autem omnia cum authore ſuo dicimus eſſe renuenda. Item ſpecialiter a regulis veræ fidei (Hic liber eſt Auguſtini de fide ad Petrum) cap. 21. ſic; firmiſſime tene, & nullatenus dubites: in omni creatura, quam ſpiritualem, atque corpoream ſumma Trinitas fecit, ſolos ſpiritus angelicos, & humanos intelligendi facultatem diuinitus accepiſſe: cæteros verò ſpiritus brutorum animalium rationalem intelligentiam non accepiſſe, & ob hoc omnino habere non poſſe. Propter quod dicitur hominibus: nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus. Et ideo nec animas pecorum in homines, nec animas hominum in pecora, poſſe aliquando tranſire. fecit pro. quæſtio. 75. articulo 6. Tertio vides: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

Vtilit pro S. Ec. cõt. hær. Man. dãn. a ſcr. 2

Can. Cõc. uniuerſal. notandũ.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angelus ſit magis ad imaginem Dei, quàm homo.

CONCL. Simpliciter concedendum eſt: Angelum eſſe magis ad imaginem Dei, quàm homo: hominem autem eſſe magis, ſecundum quid. 465

¶ PROB. [1] Quia angelum habere perfectiorem naturam intellectualem homine, concedendum eſt; & id, in quo primò ſimpliciter conſideratur ratio diuinæ imaginis, eſt eſſe naturæ intellectualis; [2] Quia (ly hominem &c.) in homine inuenitur hæc Dei imitatio, q̃ vnus eſt ab alio, anima hominis eſt in toto ſuo corpore, ac parte qualibet, ſicut Deus eſt in ſingulis mundi partibus, ac in toto mundo, ſicut in Deo eſt generatio: & ſecundum hæc, atque ſimilia conſideretur ſecundariò ſecundum quid (præſuppoſita illa prima imitatione) ratio diuinæ imaginis.

1^{m} ex Auguſtino. *Creatura.* ℟. Inferiori; non, abſolutè. §. Tunc nihil contra: vt patet.

2^{m} ex Auguſtino. *Coniunctius.* ℟. Secundum genus naturæ intellectualis. §. Tunc nihil contra: Non enim datur aliqua natura dignior, Deoque coniunctior, natura intellectuali: qua homo inſignitus eſt: datur tamen gradus maior, Deoque propinquior

mior in tali natura, quàm ſit gradus talis naturæ in homine. Ex litera intellige concluſionem, q. ſ. Angelus eſt magis ad diuinā imaginem, quàm homo; non quia habeat naturam ſm genus meliorem homine, ſed quia naturæ euſdem cum homine ſm intellectualitatis genus habet gradum meliorē i. Dei ſimiliorē.

3^m de minori. *Non intenditur, nec remittitur.* ℞. In indiuiduo, neque indiuiduis; non, in diuerſis ſpeciebus ſuis. §. Tunc &c. Vnum enim Angelum dicimus magis intellectualem, quàm alterum, cum quilibet illorū ſit ſpecies ſupra q. 50. ar. 4. Et adhuc magis, quàm hominem, licet ſint omnes ſubſtantiæ. Vide literam. Et nota pro ſemper illius maximæ gloſſam.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas

Vril. p S. Ecc. cōtra hæreſ. Li. De. Ang. hæreſim Libertinorum (Prat. Libertini) dicentium, Angelos nihil eſſe: item Dosithæi (Prat. Doſithæus) dicētis, Angelos nō eſſe. ſi enim probatur hic, q. Angelus eſt magis ad imaginem Dei, quàm homo, probatur a fortiori, q. Angeli ſint & ſunt aliquid.

2 Hanc demonatam inuenies ſupra q. 61. ar. 1. 2° habes: quō per rō

Alg. dān. A ſcrip. A concil. nem oſtendas, hanc iſtā ſic ſte damnatam ab Ezech. 28. Tu ſignaculum ſimilitudinis. In hoc enim loco alloquitur Angelum vocans eum ſignaculum ſimilitudinis Dei: per hoc denotans, q. in Angelo eſt imago expreſſior Dei, quàm in homine. Tanto enim magis hæc expoſitio huic dicto Ezechielis data amplexāda eſt: quanto Gregorij Papæ, Doctoris, & Sancti, eſt, q. in hom. 34. ſuper euangelia inter principium & medium eius ait, q. Angelus di ſignaculum ſimilitudinis, quia in eo ſimilitudo diuinæ imaginis magis inſinuatur expreſſa. Vide tamen, ne occaſionaliter ex hac veritate incidas in hæreſim Angelicorum (Prat. Angelici) qui mori forſan ex hac expreſſa imagine Angelorum ad Deū credentesque ipſos Deo per hoc æquales, dicerunt, Angelos, & non ſolum Deum, eſſe colendos: item ne in hæreſim Algazelis (Direct. inquiſ. 2. p. q. 4.) qui & ex hac ipſa forſan eorum excellētia motus eis plus nimio tribuit dicens: Angelus ultimus eſt a quo tota noſtra perfectio, & intelligentia prouenit, & in cuius cognitione tota noſtra beatitudo conſiſtit, & in cuius ſeparatione tota pœna animæ noſtræ conſiſtit. Nam contra expreſſam ſcripturam diceres primum: cum Deut. 6. ſecundum explanationem Chriſti Matt. 4. noſtrum cuilibet dictum ſit, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerui es: ſecundum autem contra Io. 17. Hæc eſt vita æterna vt cognoſcant te ſolum verū Deū, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Si ſolum ergo noſtra beatitudo conſiſtit in cognoſcendo Deum verum, & Chriſtum, patet: q. non in cognitione Angeli: niſi forſan (quod abſit) in abyſſum huius perfidiæ rueres dicendo, Angelum eſſe verum Deum aut Saluatorem Chriſtum. Cæterum, cum ſuo loco de his hæreſibus incidet ſermo directus, abundantius damnabuntur. 3° vides:

3 quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio.

Pro Ilud. ¶ NOTATIO. Præſenti artic. deſeruit art. in ordine 316. 266. 365.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum imago Dei inueniatur in quolibet homine.

486 CONCLVSIO. Imago creationis eſt in oībus hoībus, Recreationis in iuſtis tantum. Glorificatæ ſimilitudinis in beatis ſolum.

¶ PROB. Quia omnes hoēs habent aptitudinem naturalem ad intelligendum, atque amandum Deū (cum huiuſmodi aptitudo ſit ipſa natura mentis) iuſti tantum intelligunt amantq; actu vel habitu imperfecte Deum (cum huiuſmodi conſiſtant in conformitate gratiæ:) beati ſolum cognoſcunt amantq; actu perfecte Deum (cum in ſimilitudine gloriæ cōſiſtant: huiuſmodi eſt perfecte cognoſcere atque amare actu Deum:) & primum

Imitari Deū quid ſit. illud vocatur prima imago, 2^m 2^a, 3^m 3^a. (cum imago dicat imitationem: ac imitari Deum maxime attendatur quantū ad hoc, quòd Deus intelligit ac amat ſeipſum).

1^m ex Apoſtolo. *Imago viri.* ℞. Quantum ad aliquid ſecundarium imaginis: non, quantum ad principale imaginis. §. Tunc nihil contra. Nā quantum ad principale, quod in imagine conſideratur, mulier eſt imago, ideſt ad imaginem Dei. Ex litera edisce, per contextus ſcripturæ verum ſenſum catholicum intelligere ſcripturarum; per contextum doctorum intelligere, exterior ſenſum illorum; & breuiter ſic de reliquis dictis, præcipuuſque ſcopus

Contextus expoſitio textus optima. tibi ſit ad intelligendum textum inſpicere cōtextum: quoniam (vt aiunt) medie ſeruatur per antecedentia & ſequentia, & libet librum aperis. Taceo quòd expoſitioni per contextum veræ intellectum nulla præſtat expoſitio, immo hanc tanquàm generaliter magis digniori, atque principaliori aliæ quæcunq. omnes cędunt. Vnde Clemens Papa diſtinct. 37. Relatum. Sunt

Regula vniuerſalis Papa. (inquit) multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſque ſponte præſumpſerit; ſed non oportet. Non enim ſenſum extrinſecus alienum, & extraneum debetis quærere, vt quoquomodo ipſum ex ſcripturarum auctoritate confirmetis: ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis oportet. & ideo oportet ſcientiam ab eo diſcere, qui eam a maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruat ut & ipſe poſſit eam, quam recte ſuſceperit, competentes aſſerere. Hæc ille. Tu pro ſemper nota hæc & pro te, & contra hæreticos.

2^m ex Apoſtolo. *Imaginis.* ℞. Gratiæ, & gloriæ: non, naturali tantum: §. Tunc nihil contra, vt patet. Imago prima illa in concluſionis probatione dicitur imago naturalis; ſecunda gratiæ; tertia gloriæ. Vide ibi.

3^m de minori. *Diſſimilis.* ℞. Diſſimilitudine gratiæ vel gloriæ; non, Diſſimilitudine naturali. §. Tunc nih. &c. Peccatores enim mortaliter non amat Deum nec actu, nec habitu, quamuis aptitudine naturali: & ideo ſit diſſimilis Deo ſecundum gratuita dona, non ſecundum naturalia.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1

Vril. p S. Ecc. ad intell. inuendaq. ſen. eſſe recte dictum in ſcriptura Geneſ. 1: Maſculum & fœminam creauit eos; poſtquam præmiſerat, Ad imaginem Dei creauit illum, ſcilicet hominem. Hoc eſt. Imago Dei, ad quam factus eſt homo, inuenitur & in maſculo & in fœmina: atque ideo in quolibet homine. Nam ſi fœminæ, cui minus videtur ineſſe imaginem Dei, imago ipſa ineſt; multo magis cuilibet alteri homini ineſt. 2° habes: quomodo per rationem, ſcripturam illā ſic catholice intellectam defendas, eamque cum aliis ſcripturæ 2

locis apparenter diſſonis concordare ſcias. 3° vides: quomodo 3

ex his viciſſim firmetur concluſio.

¶ NOTATIO. Articulo præſenti deſeruit artic. in ord. 463. 66. 464.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum in homine ſit imago Dei, quantum ad trinitatem perſonarum.

CONCLVSIO. In homine eſt imago Dei, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad trinitatem perſonarū. 467

¶ PROB. ¹ Quia eſſe ad imaginem Dei ſecundum imitationem diuinæ naturæ non excludit hoc. ſ. eſſe ad imaginem Dei ſecundum repræſentationem perſonarum: immo vnum, alterū includit (cum diſtinctio perſonarum ſit ſecundum originem; ac modus originis cuiuſque rei ſit ſecundum conuenientiā ſuæ naturæ:) ² Quia in ipſo Deo in tribus perſonis realiter diſtinctis vna numero exiſtit natura.

1^m ex Auguſtino Hilar. *Imago: Imaginem.* ℞. Non excludēs, non excludentem, perſonas. immo, includens, includentē, perſonas. §. Tunc &c. patet.

2^m de minori. *Non pertinent.* ℞. Immo pertinent ad diſtinctionem perſonarum; inquantum vnum alterum includit. § Negatur ergo illa propoſitio: p quanto, hæc dicta ab illis Sanctis ad diſtinctionem perſonarum non pertinere, aſſerit. Tunc &c. vt patet.

3^m de antecedente. *Imago.* ℞. perfecte repræſentans, non, imperfecte. §. Tūc nihil contra, vt patet. Loquitur argumentum de perfecta cognitione eius, cuius eſt imago, non de quacunque, puta quo ad attributa tantum: ideo datur gloſſa hæc, & optime intento ſatisfacit. Vide ſupra q. 12. ar. 5.

4^m de conſequentia. *Secundum perſonam.* R. Vt ly ſecundū deſignet cauſam exemplarem; non, terminum factionis. §. Tunc nihil contra. Nam, ut ly ſecundum, terminum factionis deſignat, homo dicitur factus ad imaginem trinitatis perſonarum; quia in homine eſt imago trinitatis omnium perſonarum: Et ideo in hoc ſenſu, in quo tantum loquimur, negatur conſequentia, ſcilicet ly ſi igitur &c. non eſſet in homine imago totius trinitatis, ſed filij tantum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1

Vril. p S. Concilium Toletanum xi. merito ſenſiſſe naturam diuinā non exclu-

Eccl. ad intelligendū mentēq. Concilij. excludere perſonas, nec vna perſona aliam, immo includere, & ideirco nobis eſt ſua ſentent a merito tenendam inſinuaſſe, quòd in homine per hoc, quòd dicitur ad imaginem Dei factus, eſt imago Dei quantum ad trinitatem perſonarum. Concilij vero prædicti verba ſunt hæc. Tres ergo illas vnius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundimus, ita ſeparabiles nullatenus prædicamus: quandoquidem hoc nobis dignata eſt ipſa Trinitas euidenter oſtendere, vt in nominibus, quibus voluit ſingillatim perſonas agnoſci, vnam ſine altera etiam non permittat intelligi. Nec enim pater abſque filio cognoſcitur, nec ſine patre filius inuenitur. Relatio quippe ipſa vocabuli perſonalis perſonas ſeparari vetat. Hæc illud in publica pronunciatione fidei catholicæ articulo tertio. Homo igitur, ſecundum Concilium, aut non eſt ad imaginem Dei, aut ſi eſt, eſt etiam ad imaginem trinitatis perſonarum. Sed primum, ſcilicet quòd eſt
2 ad imaginem Dei, eſt veriſſimum: ergo & ſecundum. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum Concilij præmiſſum defendere
3 contra friuolas argumentationes poſſis. 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmetur præſens concluſio. Nota quoque quòd illa Concilij verba faciunt ad multa ſupra a Sancto Doctore determinata in tractatu de Summa Trinitate; & ad materiam de beatitudine, puta quòd beatitudo noſtra conſiſtit non tantum in cognitione vnitatis diuinæ naturæ, ſed etiam trinitatis perſonarum. Vt, ſi forte aliqui hactenus ſenſerint contrarium, ad publicam fidei Concilij huius pronunciationem (vt par eſt) reſipiſcant.

Pro intellectu ſano multorum contra errores.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo deſeruit artic. in ordine 18. 181. art.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum imago Dei ſit in homine ſecundum mentem.

468 CONCL. In homine eſt ſimilitudo Dei per modum imaginis ſecundum mentem: ſed ſecundum alias partes eius per modum veſtigij.

¶ PROB.[1] Quia homo ſecundum mentem repræſentat, ſecundum quandam ſimilitudinem ſpeciei, diuinam naturam (inquantum intelligit, ac amat,) ac trinitatem perſonarum (inquantum inuenitur in mente proceſſio quædam verbi ſecundum intellectum, ac proceſſio amoris ſecundum voluntatem:) & modus, quo repræſentat imago, eſt repræſentare ſecundum ſimilitudinem ſpeciei:[2] Quia (ly ſed ſecundum &c.) homo ſecundum alias partes repræſentat, per modum effectus non pertingentis ad ſimilitudinem ſpeciei, diuinam naturam (pro quanto in eis apparet quoddam veſtigium intellectus producentis, ſi earum rectiſſima diſpoſitio conſideretur,) ac trinitatem perſonarum (pro quanto earum eſſe modificatum demonſtrat, quòd ſint a quodam principio, earum ſpecies demonſtrat verbum facientis, ſicut forma domus conceptionem artificis: ordo earum, quo ordinantur ad bonum, demonſtrat amorem producentis, ſicut vſus ædificij voluntatem artificis) & modus, quo repræſentat veſtigium, eſt ita repræſentare ſuam cauſam, vt non pertingat ad ſimilitudinem ſpeciei repræſentandam (patet de impreſſionibus animalium, cineris, deſolatione terræ).

¶ *Coroll.* Ergo ſecundum alias partes homo conuenit cum animalibus alijs, cum & ipſa per modum veſtigij tantum repræſentent diuinam naturam, & trinitatem perſonarum. ſupra q. 45. art. 7.

1^m ex Apoſtolo. *Vir.* ℞. Secundum aliquā ſui partem; non, ſecundum quamlibet. §. Tunc &c. vt patet.

2^m minor. *Diſtinctio maſculi. &c.* ℞. Vera propoſitio, ſed non ad propoſitum. § Vnde nihil contra. Dicitur enim ly maſculum & fœminam creauit eos, non vt imago Dei ſecundum diſtinctionem ſexuum attendatur; ſed ad oſtendendum, quòd imago Dei vtrique ſexui eſt communis: conſequenter ergo ad tollendum errores in litera narratos ac ſimiles, non ad ſeminandum illos. Ex litera per contextum Apoſtoli addiſce & tu penetrare ſeu modum penetrandi, verum ſenſum in ſcripturis ſanctis, & alijs. Vide ſupra articulum 4. ad 1^m.

3^m de maiori. *Attendi.* ℞. Per modum veſtigij: non, imaginis propriè. § Tunc nihil contra. Licet enim figura corporea hominis ſit per modum veſtigij, vt declaratur in litera, ad imaginem Dei; ſola tamen mens eſt ad imaginem propriè, ideſt per modum imaginis.

4^m conſequentiam. *Si ergo ſecundum viſionē &c. parte.* ℞. Negatur conſequentia. §. Non enim pari, ſed multum diſpari, ratione repræſentatio trinitatis inuenitur in alijs viſionibus; vt patet in litera. Hanc vide. Et nota quàm vera ſit ſecunda pars concluſionis ſupra, quæ hominem ſecundum alias partes a mente dicebat repræſentare trinitatem per modum veſtigij. Vnde hæc eſſe poteſt alia probatio concluſionis huius particulæ, quantum ad partes hominis in reſponſo dictas pertinet.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas 1
hæreſim quorundam innominatorum (vt refert Auguſtinus lib. de hæreſ. Ad quod vult Deum, cap. 76.) dicentium imaginem Dei, ad quam factus eſt homo, corpori non animæ eſſe impreſſam. 2° habes: quomodo per rationem (vltra ea, quæ ad hæc 2
conuincendam faciunt, dicta in quæſt. 75 artic. 5. & quæſt. 3 art. 1. & quæſt. 91. artic. 1.) oſtendas, hanc merito damnari ab Eccleſia in decr. cur 24. quæſt. 3. Quidam. ibi namque damnata hæreſi Anthropomorphitarum, Deum membra humana habere, ponentium, co intelligitur damnaſſe omnem illam poſitionē; quæ ſecum neceſſario trahit hæreſim illorum. Vide regulam de hoc vniuerſalem. quæſt. 76. artic. 4. Quis eſt autem adeo cæcutiens, vt, ipſorum innominatorum poſitionem ſecum trahere neceſſario hæreſim Anthropomorphitarum, non videat. Si enim imago Dei impreſſa corpori eſt, non animæ: patet de neceſſitate concludendum fore, quòd Deus corpus ſeu membra humana habet. Item a Gen. 1. Ad imaginem Dei creauit illum: maſculum & fœminam creauit eos. Si hominis corpus eſt ad imaginem Dei: nunquid Deus cum ſit vnus, erit maſculus & fœmina ſimul? Abſit blaſphemia tanta: vt Deum, velut monſtruoſum, dicamus Hermaphroditum. Horrendum igitur, ſolo que auditu execrandum vehementer, hæreticale hoc dogma: quòd ſcilicet imago Dei, ad quam factus eſt homo, corpori non animæ impreſſa ſit. Concludendum eſt itaque: quòd ſcriptura ibi damnat hanc hæreſim. Poſtquàm enim dixit, Ad imaginē Dei creauit illum, addit. Maſculum & fœminam creauit eos: vt oſtēdat, quòd imago Dei vtrique ſexui duobus ſuppoſitis diſtincto eſt communis: & conſequenter quòd imago ipſa eſt ſecundum mentē, in qua non eſt diſtinctio ſexuum. & hic ſenſus tanto magis, vt catholicus, eſt amplectendus: quanto eſt ab Apoſtolo ad Coloſſ. 3. magis expreſſus. Induentes (inquit) nouum hominem qui renouatur in agnitionem Dei, ſecundum imaginem eius, qui creauit illum vbi non eſt maſculus, neque fœmina. ideo enim poſtquàm dixerat ſecundum imaginem eius, qui creauit illum, ſubinfert, vbi non eſt maſculus & fœmina, vt aperte ex contextu verborum pateat, imaginem Dei ibi eſſe, vbi non eſt diſtinctio ſexuum, i. in mente, non in corpore. 3° vides: quomodo ex his 3
viciſſim firmetur concluſio.

Vid. p S. Eccl. contra hær. quorū dā damnatā ab Ecc. a ſcripturis q hæc statis.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum imago Dei inueniatur in anima ſecundum actus.

CONCL. 1ª. Primo, & principaliter, attenditur imago trinitatis in anima ſecundum actus. 469

¶ PROB. Quia imago trinitatis in mente attenditur principaliter ſecundum illud, quod maxime accedit (prout poſſibile eſt) ad repræſentandum ſpeciem (ideſt proceſſiones diuinarum perſonarum (cum ad rationem imaginis pertineat aliqualis repræſentatio ſpeciei:) & actus maxime accedit ad repræſentandum ſpeciem diuinarum perſonarum (cum ſine actuali cogitatione in anima noſtra non poſſit produci uerbum, neque amor: ex Auguſtino.)

¶ CONCL. 2ª. Secundario & quaſi ex conſequenti imago trinitatis poteſt attendi in anima ſecundum potentias, & præcipue habitus.

¶ PROBATIO. Quia principia actuum ſunt habitus præcipue, ac potentiæ; & vnumquodque virtualiter eſt in ſuo principio.

1^m ex Auguſtino. *Imaginem Dei, &c.* ℞. Vt ipſa imago ad alia animalia comparatur, & in ſeipſa conſideratur; non, ut in ſeipſa tantum conſideratur. §. Tunc nihil contra. Si conſideretur enim in ſeipſa imago Dei. ſecundum ſcilicet rationem imaginis, proculdubio attenditur ſecundum actus, iuxta probationem factam: ſi autem vt comparatur ad bruta; ſecundum ſcilicet quod differentia eſt ab eis, ſine dubio attenditur ſecundum ſubſtantiam, ideſt inquantum ſumus; ſi huic autem comparationi iungatur etiam conſiderare imaginem vt, in ſeipſa, tunc partim ſecundum ſubſtantiam, partim ſecundum actus, attenderetur. Inata

primam conſiderationem dicemus, quòd Dei imago in homine conſiſtit in notitia vt eſt a mente, & in amore: iuxta ſecundam autem, quòd conſiſtit in eſſe mentali, ideſt ſecundũ quòd ſumus intellectualis naturæ: iuxta tertiam vero, quòd conſiſtit in eſſe mentali: in notitia, & amore. Inata has diuerſas tres, ſiue ſeiunctas, ſiue tacite coniunctas, conſiderationes varia dixiſſe in hac materia doctores inuenies: Et ad horum vetam intelligentiam capeſcendam te ſemper per conſiderationes prædictas regulabis.

2^m^ de maiori. *Aſſignat.* ℞. Quodammodo deficienter. §. Tunc nihil contra. vt patet. Vnde non mirum: ſi Auguſtinus idem, quaſi non totaliter de illa aſſignatione contentus, aliam poſtmodum adducat: vt in litera.

3^m^ de maiori. *Memoriam, intellectiuam, voluntatem.* ℞. Secundum quod in actuali exercitio ſuo; non, ſecundum quòd in habituali intẽtiona memoriæ. §. Tunc &c. Non enim ſunt, iuxta hanc gloſſ. ex Aug. 14. de Trin tractatum, tractãdę vires tres: ſed potius ſunt actus nirium illarum: vt in litera.

4^m^ de minori. *Actus* ℞. in ſeipſis non, in ſuis principiis. §. Tunc &c. Nam habitus & potentiæ ſaltem inquantũ ſunt naturalia quædam, ſemper manent: & ideo actus eorum, vt in eis, ſemper manet. Vide literam, & probationem ſecundæ concluſionis.

A P P E N D I X.

1 ¶EX articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas: Apoſtolum recte, poſtquàm nos ad renouandum in nobis imaginem Dei innitauerat, dixiſſe: Induite vos ergo viſcera miſericordiæ benignitatem, humilitatem, modeſtiam &c. Super omnia hæc charitatem habete &c. Quaſi dixerit. His actibus, vel ſaltem habitibus maxime vero actu, vel ſaltem habitu Charitatis, renouatur imago Dei in homine. Non renouaratur autem ſecundum actus vel ſaltem habitus; niſi imago ipſa attenderetur ſecundum actus, vel ſaltem habitus (vt conſideranti patet). *Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcr.*

2 2° habes: quomodo per rationem hunc Apoſtoli ſenſum defendas; &, ſi qua forte videantur in contrarium, huic nõ diſſonare demonſtres. Vida literam.

3 3° vides: quomodo ex his viciſſim firmentur Concluſiones.

Pro ſtudio var. theor. ¶NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit in ordine articulus 464. 168. 195. Item prius in corpore dicto ly imago trinitatis poteſt attendi in anima ſecundum potentias &c. vide tabulæ magnæ autem Sancti Doctoris concordantias poſt annexas numer. 721. Item quòd in ad tertium ly. Licet etiam quantum ad hoc aliquo &c. & ſic patet, quòd memoria intellectiua, & uoluntas non ſunt tres vires, ut in &c. vida ibi numero 866.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum imago diuinæ Trinitatis ſit in anima ſolum per comparationem ad obiectum, quod eſt Deus.

470 CONCLVSIO. Imago Trinitatis attenditur in anima ſecundum quod fertur vel nata eſt ferri in Deum: fertur autem in aliquid mens dupliciter, vno modo directe & immediate, alio modo indirecte & mediate.

¶PROBATIO. Quia imago Trinitatis attenditur in anima ſecundum aliquid repræſentans perſonas repræſentatione ſpeciei, ſecundum poſſibilitatem creaturæ; & conſequenter attenditur imago illa in homine ſecundum verbum cõceptum de Dei notitia, atque amorem exinde deriuatum: Quia (ly fertur autem &c.) ſi cernimus hoc ſcilicet, quòd mens ſui meminit, ſe intelligit, ſe amat, cernimus Trinitatem (ex Auguſtino): & hoc eſt ferti mediate, indirecte, in Deum (alia patent)

1^m^ de maiori. *Verbum, amor.* ℞. Verbum de Deo actu conceptum, Amor exinde deriuatus: Vel ſaltem Verbum & ad amor relata in potentia ad Deũ. §. Tunc &c. Vt patet ex probationibus concluſio, & ex calce corporis cum argumento ſed contra.

2^m^ ex Auguſtino. *Trinitatem.* ℞. Aliquam non, imaginem Trinitatis. §. Tunc nihil contra. Nunc enim quærimus de imagine Trinitatis, non de quacunque Trinitatis repræſentatione: vt patet in concluſione cum probationa. Licet autem in illa parte rationis: quæ deriuatur a parte temporalium, trinitas inueniri poſſit non tamen ibi imago diuinæ trinitatis inueniri poteſt.

3^m^ de antecedente. *Intelligamus, amemus.* ℞. cognitione, amore, Charitatis non, cognitione amore naturalibus. §. Tunc nihil contra. Vt patet. Secundum enim actus naturales in cõcluſione loquimur Hoc etiam, quòd mens ad intelligendum, ad amandum, Deum poteſt ratione vti naturale eſt. Adeoquòd & potentia ad intendendum amandumque Deum; & actus etiam ipſe naturalis dilectionis, cognitioniſque Dei nobis naturaliter adeſt. Nobis, inquàm, omnibus: ſiue hæc imago Dei ita ſit abolita &c. Vida literam vſque in finem.

4^m^ de minori. *Temporalia cognoſcuntur.* ℞. In ipſo Deo viſo: non, in ſeipſis extra Deũ §. Tunc &c. vt patet in litera.

A P P E N D I X.

¶EX articulo habes 1° : quomodo per rationem interimas hæreſim ignorantiſſimi Caluini (Prat. Caluiniſtæ) dicentis; Humanum genus a Deo creatum potiſſime ad perpetuam damnationem, & interitum. Si enim imago diuinæ trinitatis eſt ſolum per comparationem ad obiectum, quod eſt Deus; patet quod creare hominem ad imaginem Dei eſt idem, quod creare hominem ad cognoſcendum & amandum Deum; & conſequẽter eſt idem, quòd creare illum ad vitam æternam. Nam cognoſcere & amare Deum eſt via ad ſalutem æternam. Per rationem igitur præſentis articuli patet: quòd homo quilibet (quantum eſt ex natura ſibi a Deo data) eſt creatus ad perpetuã vitam, & gaudium. 1 *Vtil. p S. Ecc. cõtra Calu. ... ſcript.*

2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc rite dãnatam a ſcripturis, & multipliciter, ſupra q. 24. 1. & quæſt. 23. 1. & q. 19. 6. Vide ibi & ſatisfactus eris. 2

3° videbis: quomodo ex his viciſſim firmetur concluſio. 3

¶NOT. Præſenti artic. deſeruit in ord. artic. 463. 464. 468. 466. 11.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum ſimilitudo ab imagine conuenienter diſtinguatur.

CONCLVSIO. 1ª. Similitudo prout eſt in pluribus exiſtens, quàm imago, attenditur ſecundum ea quæ ſunt communiora proprietatibus naturæ intellectualis: ſecundum quas proprie attenditur imago. 472

¶PROB. Quia ſimilitudo ſic accepta conſideratur vt præambulum ad imaginem, & vt eſt communius quàm imago.

¶CONCLVSIO. 2ª. Similitudo, dicitur ad dilectionem virtutis pertinere.

¶PROB. Quia ſimilitudo, vt ſubſequens ad imaginẽ ſic accipitur: & ſubſequẽs dicit quandam imaginis perfectionẽ (enim dicamur, imaginem alterius eſſe ſimilem, vel nõ ſimilẽ ei cuius eſt imago: inquantum perfecte vel imperfecte repræſentat ipſũ).

¶*Corol.* Ergo ſimilitudo ſubſequens attenditur ſecundum virtutes, quibus decoratur imago. Duobus autem modis prædictis comparatur ad imaginem, quia eſt reductiue de tranſcendentibus: et vnum in qualitate ſimilitudinem cauſet.

1^m^ de minori. *Similitudo* ℞. Vt præambulum ad imaginem non, vt ſubſequẽs imaginem. §. Tunc &c. Nunc enim, quando dicitur ly homo factus ad imaginem & ſimilitudinem Dei, accipitur ſimilitudo vt ſubſequẽs tantum imaginem: ſicut etiam ly ſimilitudinem ponitur poſt ly imaginem. Geneſ. 1. Huiuſmodi autem ſimilitudo nõ eſt generad imaginem; ſed eſt oſtenſiua perfectionis, vel defectionis imaginis: vt in litera & corpore.

2^m^ illata concluſio. *Non ergo conuenienter dicitur &c.* ℞. Negatur conſequentia, ſiue illatio, iſta §. Nam diſtingui poſſunt ea, quæ ſignificant idem: ſed non ſecundum idem: imago autem & ſimilitudo ſignificant idem, inquantum ſcilicet vtraque ſunt in eſſentia animæ, ſed non ſecundum idem, inquantum eſſentia animæ pertinet ad imaginem prout repræſentat &c. ut in litera. Similitudo uero attenditur in anima ſecundum ea, quæ ſunt cõmuniora &c. (vt in prima concluſione): necnon & dicitur ad dilectionem &c. (vt in ſecunda concluſione).

3^m^ de minori. *Innocentia, iuſtitia.* ℞. Secundum ſe acceptæ: non, ſecundum earum tantum ſemina. §. Sic enim, ſecundum ſemina ſumptæ, inſunt animæ naturaliter. Tunc nihil contra. Nam vnum & idem ad diuerſa pertinebit, ſecundum quòd diuerſimode conſideratur. Vt innocentia, & iuſtitia ſecundum ſe conſideratæ pertinent ad

ſimili-

ſimilitudinem, & ſic intelligitur ſecunda concluſio prædicta; cõſiderata vero ſecundum eatum tantum ſemina pertinebunt ad imaginem. Ex litera ergo ſcias; negandam tunc eſſe quoniam ſcilicet inconuenienter ergo dicitur &c.

4^m de maiori. *Cognitio. q.* Et dilectio veritatis; non. dilectio virtutis vt ſic. §. Tunc &c. vt patet in litera.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram merito, virtualiter inſinuaſſe, q̀ ſimilitudo Et imago diſtinguuntur; & conſequenter q̀ conuenienter diſtinguuntur; quoniam quicquid ſcriptura ſacra facit, cum ipſa ſit quædam impreſſio diuinæ ſcientiæ (q. 1. ar. 3.) conuenienter facit. Vide q. 92. ar. 2. appen. regulas. Inſinuauit autem id Geneſ. 1. per ly ad imaginem & ſimilitudinem. Nihil. n. ſuperflui continet canonica ſcriptura; cum hoc, etiam apud Philoſophos, vitioſum ſit vt alibi dictum eſt. Ne igitur vitioſum quid in ſacris literis commiſſum admittamus: fatendum eſt, ipſas tali ſuo dicto ſignificaſſe imaginem & ſimilitudinem diſtingui. Hoc illud eſt, quod. B. Auguſtinus lib. 83. quæſtion. q. 51. dixit: Sunt qui non fruſtrà intelligunt, duo dicta eſſe, ad imaginem & ſimilitudinẽ: cum, ſi vna res eſſet, vnum nomen ſufficere potuiſſet. Hæc. D. Auguſtini verba intellige ſic; ſi vna res omninò eſſet. i. & re & ratione idem eſſet. Vide hic in corpore & ad ſecundum de imaginis & ſimilitudinis differentia.

Vid. pro S. Ecc. ad intelligẽ. ſcrip. atq. tuend.

2 2° habes quomodo per rationem prædictam ſcripturam ac ſimiles, quatenus diſtinctionem imaginis a ſimilitudine innuunt, declares probes & quantũ expediens pro veritate fuerit defendas.

3 3° vides: quomodo ex hoc, talibusque dictis, viciſſim concluſio ſtabiliatur.

Pro ſtud. ¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur vterumq; articulus in ordine 463-466.

Quæſtio XCIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum primus homo per eſſentiam Deum viderit.

472 CONCL. 1ª Primus homo nõ vidit Deum per eſſentiam ſecundum communem ſtatum illius vitæ; niſi forte dicatur, q̀ viderit in raptu, quãdo Deus immiſit ſoporem in Adam.

¶ PROB. Quia videntes Deum per eſſentiam ſic in amore Dei ſtabiliuntur, q̀ in æternum peccare non poſſunt (cum hoc modo ſe habeat ad Deum intellectus videntis diuinã eſſentiam, ſicut quilibet homo ſe habet ad beatitudinem): Et primus hom. peccauit (vt patet).

¶ NOTATIO. Pro ly ſicut quilibet homo ſe habet ad beatitudinem, ſcilicet naturaliter & ex neceſſitate: vide tabulæ magnæ aureæ concluſionum Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas numero 897.

¶ CONCL. 2ª Primi hominis cognitio erat quodammodo media inter cognitionem præſentis ſtatus, & cognitionem patriæ.

¶ PROB. Quia primi hominis cognitio non impediebatur per res exteriores à clara, ac firma contemplatione intelligibilium effectuum quos ex irradiatione primæ veritatis percipiebat ſiue naturali, ſiue gratuita (cum Deus fecerit hominem rectum; rectitudoque hominis conſiſteret in hoc): & multo eminentius videtur Deus per intelligibiles effectus, quàm per ſenſibiles atque corporeos (cum quanto aliqua creatura eſt Deo ſimilior, tanto per eam Deus clarius videatur.)

1^m de maiori. *Beatitudo.* ℞. perfecta totaliter; non, ſecundum quendam modum naturalem. §. Tunc &c. Nam primus homo habebat ſolum beatitudinem 2° modo. Sic Damaſcenus in argumento adductus intelligitur: Et Auguſtinus expreſſe dicit.

2^m ex Auguſtino. *Bona* ℞. Ideſt ordinata; nõ, inordinata. §. Tunc &c. vt patet in litera.

3^m ex magiſtro. *Deum ſine medio.* ℞. Per quod; nõ, in quo §. Tunc &c. Ad illam. n. maiorem dicitur, q̀ viſio Dei per eſſentiam eſt, qua Deus videtur ſine medio etiam in quo: & conſequenter, q̀ non infringit concluſionis primæ propoſitum. Quomodo Adam poterit ſine demonſtratione noſſe Deum vide tabulæ mag. D. Tho. concordantias poſt inſertas num. 75.

Item de maiori. *Etiam ſine enigmate.* ℞. conſecuto ex peccato: non, verificato de qualibet creatura ſecundum quòd comparatur ad immenſitatem diuinæ claritatis. §. Vt in litera declaratur Tunc &c. Nam ad illã maiorem dicitur: quòd viſio Dei per eſſentiam eſt, qua Deus videtur ſine enigmate ſumpto aliquo iſtorum modorum. i. neq; per obſcuritatem ex primo conſecutam, neq; per effectum creatum. Conſequenter ergo dicitur: quod illa maior ſic gloſata nõ eſt contra propoſitum.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, recte dictum fuiſſe ab Apoſtolo 1. Cor. 15. nõ prius quòd ſpirituale eſt, ſed prius quod animale: inquantum ſcilicet ibi virtualiter inſinuatur, quòd primus homo in ſtatu illo primo non vidit Deum per eſſentiam. Maxime nãque ſpirituale quoddam eſt videre Deum per eſſentiam. Item Ioan. 1. Deum nemo vidit vnquàm. Si nemo, i. nullus homo: ergo nec Adamus. Et nota: quòd loquitur ibi euangelium de videre Deum per eſſentiam. Vnde ſubdit de viſione vnigeniti dicens: vnigenitus, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit (ſcilicet nobis.) Item 1. Tim. 6. Deus habitat lucem innacceſſibilem: quem nullus hominũ vidit, ſed nec videre poteſt. Et hic eſt ſermo de viſione per eſſentiam; vt dicamus. Quem nullus hominum viuens (iuxta illud Exod 33. Non videbit me homo, & viuet) vidit. ſed nec eum per eſſentiam videre poteſt viribus naturalibus. Vires enim naturales extenduntur ad cognoſcendum Deum tantum per naturales effectus: ſecundum illud Rom. 1. quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Hoc eſt. Quod naturaliter cognoſcibile eſt de Deo: patet, quòd Philoſophi per vires naturales exiſtẽtes in illis cognouerunt. & quomodo (inquis) . i. per quam viam, ad talem de Deo cognitionem venerunt. Per effectus creatos naturales, reſpondet idem Apoſtolus ibi: inuiſibilia enim (ly enim reddit rationem talis notitiæ) per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Ne autem, per ly diuinitas, intelligeres Deum ſic per eſſentiam cognoſci: dixit illud ad Timothæum, quod allegatum eſt.

Vid. p S. Eccl. ad intellig. ſcri.

2 2° habes: quomodo per rationem præmiſſas authoritates, pro quanto primum hominem virtualiter innuunt non vidiſſe Deum per eſſentiam declares, probes, quantum expedit pro tali veritate defendas.

3 3° vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

¶ NOTATIO. Per articuli præſentis doctrinam in vero ſenſu intelligere tibi datur authoritas Ezechiel. 28. tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, perfectus decore, in delitiis paradiſi Dei fuiſti. Omnis lapis pretioſus operimentum tuũ &c. Poſui te in monte ſancto Dei: in medio lapidum ignitorum ambulaſti; perfectus in viis tuis. Hæc ibi ergo dicta intellige proportionaliter ad Adam: quòd ſcilicet per hæc ſignificatur, quòd angelus poſtea malus, antequam peccaret, vidit Deum nobiliori modo, quàm homo etiam primus; non autem, quòd ipſe angelus tunc viderit Deum per eſſentiam. Alioquin poſtea non peccaſſet mortaliter: cum tamen peccaſſet propheta ſubdente, Donec inuenta eſt iniquitas in te; in multitudine negociationis &c. A qua negociatione, licèt Angelus ipſe apoſtata nũquàm liberandus ſit, Pſalm. 90. homini promittit liberationem per auxilium diuinum ſic, non timebis a negocio perambulante in tenebris. Negociatio enim illa angeli fuit ſuperbia multo labore nitens ſe erigere dicendo illud Iſaiæ 14. conſcendam in cœlum &c. Similis ero altiſſimo. Cæterum illum fuiſſe in delitiis paradiſi Dei, dicit illum fuiſſe in gratia Dei, aliis excelſiorẽ etiam in videndo Deum.

Paradiſus eſt, eſſe in gratia Dei

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Adam in ſtatu innocentia Angelos per eſſentiam viderit.

CONCL. Anima primi hominis non poterat videre Angelos per eſſentiam; ſed tamen excellentiorem modũ cognitionis habebat de eis, quàm nos habeamus. 734

¶ PROB. ¹ Quia anima primi hominis erat accommodata ad corporis gubernationem ac perfectionem ſecundum animalem vitam (ex Gen. ly factus eſt homo in animam viuentem) & animæ ſic accommodatæ competit tantùm modus intelligendi per connexionem ad phantaſmata, quæ non ſunt angelorum: ² Quia (ly ſed tamen &c.) eius cognitio erat magis certa, ac fixa, circa interiora intelligibilia, quàm cognitio noſtra (cum animæ eius corpus eſſet totaliter ſubditum in nullo eam impediens).

1^m Ex Gregorio. *Perſrui, intereſſe.* ℞. Eminentius q̃ nos; non, per eſſentiam illorum. §. Tunc &c. vt patet in fine corporis. Vide ar. 1. ad primum. Nam vterq; illorum doctorum, ſcilicet Gregorius & Damaſcenus, ten dunt per iſta verba ad oſtendendum excellentiam cognitionis Adæ ſupra nos: non autem, vt argumenta volunt.

2^m maior. *Ex hoc &c.* ℞. & ex hoc, q̃ obiectum conna turale et non ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ. §. Tunc &c. Nam in primo homine erat hoc ſecundum licet non primum vt in litera. Quòd illa propoſitio maior recte gloſſata ſit, patet per hoc, q̃ anima ſeparata à corpore totaliter non cognoſcet perfecte angelorum eſſentias, q. 89. ar. 2.

3^m de maio. *Cognoſcit.* ℞. per modum ſuipſius; non'all ter. §. Tunc &c. Nam multo minus anima coniuncta, etiam Adami, poteſt cognoſcere eſſentiam angelorum per cognitionem ſuipſius. Vnde negatur conſequentia illa, ſcilicet vna ſubſtantia &c. ergo anima primi hominis per hoc, q̃ cognoſcebat ſeipſam, poterat cognoſcere ſubſtantias ſeparatas, ſignum huius veritatis eſt; q̃ nec animæ ſeparatæ naturaliter cognoſcunt perfecte ſubſtantias ſeparatas: vt in q. 89. ar. 2.

APPENDIX.

Vtil. pro philoſopho.

1 ¶ EX articulo habes. 1° quomodo per rationem oſtendas, & quidam a fortiori recte a philoſopho dicta eſſe, quæ ſupra narrata ſunt q. 88. ar. 1. & 2. appen. Si. n. primus homo, de quo vtique tum ratione puritatis vitæ tum ratione perfectæ humanæ ſcientiæ magis videbatur, q̃ cognoſceret angelorum eſſentiam, ipſam non cognouit: multò minus intellectus cuiuſcunq; hominis pro ſtatu præſenti naturaliter cognoſcet, aut per materialia adducetur ad cognoſcẽdum angelorum eſſentiam ſeu quidditatem. Conſequenter ergo per huius articuli rationem multo magis recte fuiſſe illa philoſophi dicta, quibus ipſe veritates illas de
2 homini bus inſinuabat, oſtendi poſſunt. 2° habes: quomodo per rationem ſenſum philoſophi tutbi per talia ſua dicta narratum
3 à fortiori declares, probes, tuearis. 3° vides: quomodo ex præmiſſis vte ſſim ſtruetur concluſio.

Pro ſtudioſo vario.

¶ NOT. Præſenti articulo aliqualiter ſuffragatur articulus in ordine 444. 472. 421. 281. 458. 440. item pro in corpore dicto ly ex hoc, q̃ anima eſt accommodata &c. competit animæ noſtræ modus intelligendi, qui eſt per conuerſionem ad &c. vide tabulæ vere aureæ concluſionum ſancti Thomæ doctoris angelici concordantias poſt inſertas num. 70.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum primus homo habuerit ſcientiam omnium.

474 CONCL. 1ª Primus hõ ſic inſtitutus eſt à Deo, vt haberet ſcientiam omnium rerum, in quibus natus eſt inſtrui.

¶ PROB. Quia homo poteſt eſſe principium aliorum per inſtructionem naturaliter ſcibilium omnium per hoc, q̃ habet ſcientiam illorum omnium ſcibilium: & res primitus inſtitutæ ſunt in ſtatu perfecto, in quo poſſent eſſe principia aliorum (patet.)

¶ CONCL. 2ª. De ſupernaturalibus homo primus tantam cognitionem à Deo accepit, quanta erat neceſſaria ad gubernationem vitæ humanæ ſecundum ſtatum illum.

¶ PROB. Quia homo primus productus eſt in ſtatu perfecto, in quo poſſet gubernare vitam ſuam, ac aliorum; Et ad gubernationem talem requiritur cognitio etiam ſuperexcedentium naturalem notitiam, (cum vita hominis ordinetur ad finẽ etiam ſupernaturalem.)

NOTATIO. De hac vltima parte antecedentis hypothetici vid. q. 1. ar. 1.

¶ CONCL. 3ª. Primus homo non cognouit cogitationes hominum futura contingentia, & quædam ſingularia.

¶ PROB. Quia talia nec naturali hominis ſtudio cognoſci poſſunt, nec ſunt neceſſaria ad gubernationem vitæ humanæ.

1^m concluſio. *Ergo &c.* ℞. Negatur conſequentia. Vt exemplo pulcherrimo in litera adducto patet.

2^m de mai. *Indiuiduis.* ℞. Excepto primo indiuiduo. §. Vel. Indiuiduis vt indiuiduis, non, vt indiuiduo primo. §. Tunc &c. Adam. n. non tantũ indiuiduũ humanum, ſed primũ erat ex litera dicas; q̃ primo homini data eſt ſcientia omnium non quia homo, ſed quia primus. Hoc modo & in aliis ſimilibus te regules. Verbi gratia. Primo homini datum eſt generare ex coſta, non quia homo, ſed quia primus datum eſt iuſtitia originalis, non quia homo, ſed quia primus; ipſe cauſauit peccatũ originale in poſteris, non quia homo, ſed quia primus &c. & ſic ad illam maximam, ſcilicet in omnibus indiuiduis eiuſdem ſpeciei eſt idem modus procedendi ſic vel ſic, ſatisfacies in omnibus.

3^m de maio. *Cognitionem.* ℞. Cuius homo vnus alteri poteſt eſſe principium. §. Tunc &c. Nam merendi non poteſt eſſe principium vnus homo alteri ſicut eſt ſciendi. Dixit autem primæ concluſionis probatio; q̃ ideo data eſt omnium ſcientia Adamo, vt filios quoſque ſuos inſtruere poſſet. i. quia aliorum erat principium quoad inſtructionem. Cum ergo non eſſet principium aliorum quoad meritum, non neceſſe fuit, vt haberet gratiam in ſummo.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Scr. ad intelligẽ. ſcrip.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas recte dixiſſe ſcripturam Gen. 2. omne, quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius: appellauitq; Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & vniuerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ. Quaſi diceret. Adam habuit cognitionem omniũ iſtorum: alioquin nominibus propriæ cuiuſcunque naturæ conuenientibus non appellaſſet ea, quod patet eſſe falſum. Nam oẽ, quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius. i. nomen cuiq; ab Adam impoſitum naturæ cuiuſque & naturas ergo, & proprietates, quotquot cunque cognouit Adam: quoniã nomina iſta ac rebus vere congruentia dicuntur, quando naturis rerum ac proprietatibus correſpõdent (vt patet). A ſimili igitur aliorum omnium naturaliter ſcibilium ſcientiam habuiſſe Adamum videtur per hoc dixiſſe ſcriptura. 2° habes: quomodo per 2
rationem ſenſum ipſum talis ſcripturæ prædictum declares probes & quantum expedit pro veritate defendas. 3° vides quomodo 3
ex hoc viciſſim atq; ſimilibus conſolidetur cõcluſio prima.

Pro ſtud. varietate cornãda.

¶ NOT. Huic articulo fauet articulus in ord. 426. item pro in corpore dicto ly inſtitutus eſt in ſtatu perfecto quantum ad animam, vt ſtatim poſſet &c. vide tabulæ magnæ concluſionũ Sancti doctoris concordantias poſt inſertas num. 1107. item pro in ad primum dicto ly primus homo habuit ſcientiam omniũ per ſpecies à Deo &c. vide ibi num. 543. 764. item pro ly nec tamen ſcientia illa fuit alterius &c. v. de ibi num. 1111. item pro ly nec oculi, quos cæco nato Chriſtus dedit, fuerunt alterius rationis ab &c. vide ibi nu. 1180. 1183.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum homo in primo ſtatu decipi potuiſſet.

CONCL. Rectitudo primi ſtatus non compatiebatur aliquam deceptionem circa intellectum. 475

¶ PROB. 1 Quia manifeſtum eſt, q̃ rectitudo primi ſtatus erat, vt quandiu anima maneret Deo ſubdita, tandiu in homine inferiora ſuperioribus ſubderentur, nec ſuperiora per inferiora impedirentur; & manifeſtum eſt, q̃ omnis deceptio accidit in intellectu non ex ſeipſo, ſed ex aliquo inferiori (cum intellectus circa proprium obiectum ſemper ſit verus) 2 Quia ſicut in membris primi hominis erat quidem carentia alicuius perfectionis, puta claritatis, non tamen aliquid malum ineſſe poterat, ita in intellectu poterat quidem eſſe carentia notitiæ alicuius, nulla tamen poterat ibi eſſe exiſtimatio falſi.

O quã bonũ eſt ſubditum eſſe Deo. Ergo quã malũ eſt nõ eſſe ſubditũ Deo.

¶ Corol. Ergo ex prima probatione concluſioni iuncta habe: 3 q̃ prima pœna, quam incurrunt non ſubditi Deo, eſt q̃ decipiũtur, ſeu deceptioni patent. Hoc patet in hæreticis: quorum deceptio tanta eſt, vt decipi ſe non credant; immo maxime ſe recte ſapere firmiter teneant.

Prima pœna: & u ob de notãdum.

1^m de maio. *Seducta.* ℞. poſt peccatũ interne elationis non, ante oẽ peccatum. §. Nam illa ſeductio mulieris etſi præceſſit peccatum operis. i. comeſtionis pomi ſubſecuta tamen eſt peccatum &c. vt in litera Ex qua diligẽter nota. q̃ amor proprius eſt radix omnis mali in homine; & q̃ ab oppoſitis, odium ſui ordinatum eſt cauſa omnis boni Qđ ſane Apoſtolus oſtendebat, quando dixit. 2. Timoth. 3. in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa; & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, blaſphemi, parentib. non obedientes &c. habentes ſpeciem pietatis virtutem autem eius abnegantes. Hic tibi vbi ideo ante omnia vitia, & etiam hæreſim (per ly habentes ſpeciem pietatis &c.) enumerata ponit primo loco ly erunt homines ſeipſos amantes vt oſtendat, amorem proprium eſſe radicem omnis mali, & periculi.

Origo peccatorum & malorum.

2^m de maio. *Accepiſſe.* ℞. Supernaturali operatione; non per naturam §. Tunc &c. Nam circa naturalia loquitur concluſio. Vel melius dicendum, q̃ loquimur vniuerſaliter in quæſtione; & ad magiſtratum ſententiarum non aſtringimur in hoc. Vide. q. 45. ar. 5. & q. 95. ar. 1. 4^m q̃ non tenemur ſequi magiſtrum ſententiarum in omnibus, quæ ipſe de ſuo profert.

Magiſter ſententiarum.

3^m concluſio 2ª. *Fuiſſet ergo homo deceptus &c.* ℞. nl. ſi per rationẽ ſubuentum ei fuiſſet. §. Tunc &c. vt patet in litera. Ex hac dicit; q̃ per auxilium diuinum ſpeciale, ſi per Adam non ſteuiſſet (vt ad quintum habes.)

bes) ſubuentum tanto magis Adamo fuiſſet, quanto malor illa deceptio imminebat. Vnde medis omnibus exhorreas hæreſim Caluini lib. 3. inſtit. cap. 23. ſect. 4. dicentis: Adam diuina prædeſtinatione & voluntate prolapſus eſt: item ſect. 7. Decretum fuiſſe à Deo vt periret, & peccaret Adam. item ſect. 8. Hominem non ſola permiſſione Dei, ſed eius ordinatione interitum ſibi acceſſiſſe. Hæc ex Franciſco Feuardentio. cæterum vide in appẽdice ſequenti nunc iſtarum blaſphemiarum iuſtiſſimam damnationem. Similis eſt Caluinus Theodoro Mopſueſteno: vt in q. 105. ar. 4. appen.

4^m de concluſione. *Deceptus.* ℟. Deceptione nõ humana §. Tunc &c loquitur. n. articuli concluſio de deceptione hominis, non ſemihominis. Videtur ergo litera non habere pro inconuenienti, q. Adam potuiſſet decipi in ſomno ante peccatum. Vnde & non ſine cauſa dicit concluſio ly per intellectum.

5^m conſequentia. *Si igitur aliquis &c. deceptus fuiſſet.* ℟. Si ei credidiſſet; non, ſi aliter vel per rationem ſibi inſitam, vel per nouum Dei auxilium, attendiſſet. §. Tũc &c. vt patet. Ioculce literæ ad inſtantiam quo nundam nota; q. ante peccatum in animo, Adam non fuit dignus ſubueniri, quia non habuit recurſum ad diuinum auxilium. Ideò hoc addidit S. Thomas & vt vndecunque ſatisfaceret inſtantiæ, & vt oſtẽderet, iuſtiſſime permiſſum à Deo fuiſſe peccatum Adæ; & ipſum Adam non poſſe de ſuo caſu in peccatum prætendere excuſationem, (Alias potuiſſet forſan dicere Adam ipſe: ego recurſum habui ad Deum pro auxilio, ne caderem in peccatum;) & q. ſi veraci animo vt par eſt, recurriſſet ad Deum, non lapſus fuiſſet. Quis n. inuocauit Dominum; & deſpexit illum? Eccleſiaſtici. 2. Reſpicite (inquit etiam ibi) filij nationes hominum, & ſcitote: quia nullus ſperauit in Domino, & cõfuſus eſt. ſimile quid eſt, quod hic S. Thomas dixit de Adam, annotatum reliquit ſcriptura ſacra de Ioſue & principibus; quãdo de hoc, q. à Gabaonitis decepti fuere, ita ſtans inquit, & os Domini non interrogauerũt. Ioſue cap. 9. Ac ſi dixiſſet. Radix, quare tantus amicus Dei Ioſue cum ſuis à Gabaonitis deceptus fuit eſt hæc, q. ſcilicet os Domini non interrogauerunt. i. ad diuinũ auxilium in tali facto recurſum non habuerunt. Totam itaque culpam fuiſſe ipſius Adæ in ſui deceptione; & nullo modo Dei, monſtrauit Sanctus Doctor per verba præmiſſa in calce reſponſionis dicta.

Nõ recurrere ad Deum eſt via ad errores: & Recurſus ad Deũ, peccata, erroresq. cohibet.

¶ NOT. Quia in articuli huius reſponſione ad 1^m & 2^m fit mentio de ſerpente: ideo hic, & alibi, vbi de ſerpente fit ſermo, caue diligenter; ne incidas tu errorem Origeniſtarum (Melchior Cano de locis Theologic. lib. 12. ca. 7.) dicentium; Adæ formationem de limo terræ, & Euæ de coſta eius, ac ſerpentis tẽtationem allegorice & figurate, non hiſtorice, eſſe intelligendũ. Quòd n. iſtud ſit error patet ex Auguſtino. 13. de ciu. d. vniuerſaliter de intelligentia ſcripturarum ſimilium loquente. Vide q. 102. ar. 1 in prin. corporis. Damnatur iſte error a Synodo 6. act. xj. Vide ſupra q. 91. ar. 1. appen. & q. 92. ar. 3.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° ; quomodo per rationem interimas hæreſim Caluini (Prat. Caluiniſtæ) pluſquàm blaſpheme dicentis; Adæ peccatum fuiſſe occulto Dei decreto ordinatum, Vel (& horribilius loquendo;) q. Deus ipſum Adam crearit non modo vt interiret, ſed quòd illum ab æterno ad exitium prædeſtinarit, ideoque illum neceſſariò peccare oportuerit. Hæc Caluini horrendiſſima blaſphemia videtur etiam includere hæreſes duas Trinitariorum (Prat. Trinitarij) impijſſime dicentium; Nullus peccat volendo aliqualiter aliter, quàm Deus velit eum velle: item Peccans conformat voluntatem ſuam voluntati beneplaciti Dei, ſic quòd ille vult ſicut Deus vult eum velle. Vides enim in articulo rationa optima ſtabilitum; q. quandiu anima maneret ſubdita Deo, tandiu decipi peccare ve non potuiſſe: tantum abeſt, vt Deo aſcribatur Adæ peccatum, vel q. vt Adam peccando ſuam voluntatem voluntati beneplaciti Dei conformauerit. Audis ex Auguſtino adducto, quòd in illo ſtatu erat deuitatio tranquilla peccati, qua manente nullum malum eſſe poterat: tantum abeſt, vt Adam neceſſario peccare oportuerit, vel vt ad exitium a Deo creatus fuerit. ò vocem ſana ingratiſſimam; tanta mala pro tantis bonis (q. 94. 95. 96. 97. 102.) in illo ſtatu diuinitus Adæ collatis aggregatis altiſſimo retribuente? De his Caluiniſtis benè prophetauit Moyſes, Deut. 32. ſub perſona Iſraelis ingrati eos ita redarguens: Generatio praua, atque peruerſa, hæccine reddis Domino popule ſtulte, & inſipiens? Spec aliter vero etiam per dicta irrefragabilia in reſponſo ad quintũ, quo deturbare merito poſſis turbatorẽ Catholicæ veritatis Caluinum, aperte vides.

Vide pro S. Ecc. cõ. hære. Cal. Tri. dam. a ſtr. &c.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendat; prædictas hæreſes iure optimo damnari a ſcripturis Gen. 2. In quacunque die comederis ex eo, morte morieris; & 3. Quia comediſti de ligno ex quo præceperã tibi ne comederes? maledicta terra in opere tuo: in laboribus &c. Spinas &c. comedes herbas &c. In ſudore &c. donec reuertaris in terram &c. quia puluis es &c. Vt quid tantam pœnam Adæ, etiam pro ſuis poſteris (vt experimur quotidie) peccatum originale contracturis, Deus iuſtiſſime infligit: niſi quia Adam faciendo voluntatẽ propriam non fecit voluntatem Dei, immo ei contrafecit, nec ſecundum Dei ordinem, atque decretum, immo contra vtrunque voluntariè ac liberè, fecit? Etenim in naturalibus, vel etiam neceſſarijs, neque meremur, neque demeremur: etiam philoſophis teſte. Nunquid iniquus eſt Deus: qui infert iram? Ad Ro. 3. Alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum? Item dampnarit a Sap. 10. Illum, qui primus formatus eſt, cuſtodiuit, & eduxit a delicto ſuo. Non ergo ex defectu cuſtodiæ Dei, ergo non ex culpa Dei vel minima, proceſſit; q. Adam peccauit (immo cõminatus eſt ei vtramque mortem, ne peccaret): neque ſecũdum voluntatem beneplaciti Dei fuit Adæ peccatum. Alioquin non eduxiſſet illum a delicto ſuo. Item vniuerſaliter damo. 2 &c. vt q. 19. art. 9. & 6. Item q. 23. art. 1. & q. 24. art. 1. & q. 93. art. 8 & q. 49. art. 2. 3° vides; quomodo ex his viciſſim conſolidetur præſens articulus. 3

Quæſtio XCV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum primus homo fuerit creatus in gratia.

CONCL. Manifeſtum eſt, q. illa prima ſubiectio, qua ratio Deo ſubdebatur, non erat ſolum ſecundum naturam, ſed ſecundum ſupernaturale donum gratiæ. 486

¶ PROB. 1 Quia manifeſtum eſt, quòd ſi illa ſubiectio, qua ratio Deo ſubdebatur, poſt peccatum remanſiſſet, ſi fuiſſet ſolum naturalis (cum etiam in dæmonibus poſt peccatum, dona naturalia remanſerint), & manifeſtum eſt, quòd illa poſt peccatum non remanſit; 2 Quia (ly ſed ſecundum) non poteſt eſſe, quòd effectus ſit prior quàm cauſa: & ſupernaturalis ſubiectio rationis exiſtens in Adam erat effectus gratiæ gratum facientis (alioquin inobedientia inferior non fuiſſet effectus deſertionis gratiæ) contra Auguſtinum.

1^m ex Apoſtolo. *In animam viuentem.* ℟. idest vitam corpori dantem; non aliter. § Vide infra q. 97. art. 3. Tunc nih. &c. Nihil enim dicit Apoſtolus ibi aduerſus prædictam concluſionem. Nam concluſio dicit q. Adam fuit ſpiritualis ſecũdum animam: & Apoſtolus ibi dicit q. Adam non fuit ſpiritualis ſecundum corpus: talis enim ſpiritualitas, ſecundum corpus ſcilicet, incepit in ſecũdo Adã. ſ. in Chriſto Domino. Illa ergo auctoritas non infringit, immò nec tangit, propoſitum concluſionis: ſed aliò tendit.

2^m ex Auguſtino. *Non habuit.* ℟. Taliter, vt ſtatim poſt mortem admitteretur ad vitam æternam; non abſolute. §. Tunc &c. Non enim negatur ab Auguſtino, q. Adam habuerit gratiam, immo expreſſè in illo libro affirmatur: ſed negatur, quòd habuerit illam ad talem effectum executioni mandandum. Nam ante peccatum non fuiſſet mortuus Adam, ſed ſine morte translatus tempore opportuno ad vitam æternam: poſt peccatum verò fuit poſt mortẽ, vſque ad Chriſti mortem, translatus in lymbum ſanctorum Patrum; hincque poſt Chriſti mortem in vitam æternam. q. 12. art. 1. append. ex Papa Benedicto. Patet ergo quòd Adam (ſiue ante, ſiue poſt loquaris) non habuit gratiam ad executionem huius effectus; ſ. vt ſ. poſt mortem ſtatim in vitam æternam aſcenderet: Per gratiã vero habitã ipſum meruiſſe vitam æternã, inferas ex dictis q. 63. art. 5. ad 4^m & art. 6. ad 3^m. Homo enim nõ videtur habendus minor in hoc, quòd Angelus poſtea diabolus;

Adã meruit in ſtatu innocẽtia.

3^m ex Auguſtino. *Gratia.* ℟. Confirmantis; non iuſtificantis. §. Tunc nihil contra. Nam & nos dicimus prius fuiſſe Angelorum bonorum meritũ, ſicut malorum demeritum; & hominum peccatum: quàm beneficium gratiæ confirmantis abſolutè angelos bonos, ſicut iuſtitiæ punientis malos; & q̃ beneficium gratiæ redimentis homines a peccato; quæ redemptio eſt velut quædam labentium confirmatio ad reſiſtendum caſui prædicto per pœnitentiam, tertio per cautelam. Velut quædam confirmatio dixi, non abſolutè confirmatio: quia licet quoad ſenſum præmiſſum firmet nos aduerſus peccatum; non tamen inde fit, quòd homo in gratia nunc exiſtens ſit ita confirmatus aduerſus peccatum, vt non poſſit amplius peccare; & quandoque de facto peccet. Vnde Concil. Trident. ſeſſ. 6 canon. 23. ſi quis hominem ſemel iuſtificatũ

dixerit

dixerit amplius peccare non poſſe, nec gratiam amittere; atque ideo eum qui labitur & peccat nunquàm vere fuiſſe iuſtificatum, aut contra poſſe in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare; niſi ex ſpeciali Dei priuilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Eccleſia; Anathema ſit.

4m ex magiſtro. *Dicit.* ℞. Secundum opinionem ponentium, Adam fuiſſe creatũ in puris tantum naturalibus. §. Tunc &c. vt patet. Vide in corpore de reprobatione huius opinionis.

Item ex magiſtro. *Proficere non poterat.* ℞. ex creatione; non, ex ſuperadditione gratiæ. §. Tũc &c. vt patet ex litera. Concordat hæc cõcilio Arauſicano c. 19. dicenti; natura humana, etiam ſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, creatore ſuo non adiuuante ſeruaret. Vnde cum ſine gratia Dei ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit? Ex concilio hoc etiam innuitur, ꝙ Adam ante peccatum fuit in gratia: vt ſalutem. i. innocentiam ſalutarem, quam à Deo creatore acceperat, cuſtodire poſſet. Conſequenter ergo, ſecũdum Concilium hoc, Adam habuit; vnde ſtare poſſet: contra Trinitarios Vide appen. articuli huius; nũ. Contra hos etiam facit concilium Arauſicanum ſub Papa Leone p° celebratum: ꝙ in canon. 1. 13. & 25. inſinuat primum hominẽ rectum, illęſa voluntatis libertate, à Deo creatum; ſed per peccatum liberum ipſius Adæ arbitrium fuiſſe infirmatum. Item in Concilio Lateranenſi ſub Martino p°, conſultatione quinta habetur, ꝙ Adam propria ſponteneaq; voluntate præceptum diuinum tranſgreſſus eſt. Ex hoc ergo vides contra Trinitarios: ꝙ Adam potuiſſet ſtare ſe contra tentationem defendendo, ſi voluiſſet. Item in ſexta ſynodo ſub Agathone Papa, act. 8. Athanaſii magni probatur ſententia, quæ dicit: Adam rationali, & libertima a prauis cogitationibus natura, voluntateq; liberum Dei manu in principio conditum fuiſſe. Ex hoc ergo &c. vel prius.

Quàm ſit neceſſaria nobis gratia Dei: Ex Concil. De Concilijs contra Trinitarios.

5m de maio. *Conſenſus.* ℞. inſtãtaneus; non, cõtinuus. §. 3. requirens tempus. Tunc &c. Non enim ſtante gloſſa, requiritur neceſſario; ꝙ prius exiſtat quis, antequàm gratiæ conſentiat, ſed ſufficit, ꝙ ſimul coexiſtat, dum gratiam recipit ei conſentiendo.

6m de maio. *Diſtat.* ℞. Diſtantia meriti; non ſemper diſtantia temporis. §. Tunc &c. Poteſt. n. ſimul tempore dari natura, & gratia; quia non præexigitur, ꝙ naturæ actus mereatur gratiam. Nec enim poteſt. Gloſſam vero cum mereamur per actum gratiæ: non eſt ſimile quod pro ſimili ab argumento adducitur.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1° quomodo per rationem euellas errorem Triniariorum (Prat. Trinitarij) dicentium; Adam in ſtatu innocentiæ nunquàm habuiſſe, vnde poſſet ſtare. Si namq; in gratia creatus eſt (vt articuli probatio monſtrat), vtique habuit vnde poſſet ſtare: quoniam gratia poteſt reſiſtere peccato, vt nũc ex concilio monſtrabitur. Si etiam non in gratia creatus eſt, ſed tamen ante peccatum gratiam habuit (vt, qui recitantur in litera dicunt): adhuc in ſtatu innocentiæ aliquando habuit vnde poſſet ſtare. Poſitio igitur Trinitariorum prædicta eſt contra omnes Theologos; quorum quidam Adamum in gratia creatũ, quidam poſt creationem tantum gratiam ante lapſum habuiſſe, aſſerunt; quoniam ipſa poſitio, Adamum ante lapſum nunquã in gratia fuiſſe, vult. Quòd ſi dicas, non hoc vult poſitio; ſed ꝙ gratia, in qua aliquando fuit Adam, non potuiſſet in Adam reſiſtere peccato: adhuc poſitio illa eſt contra omnes Theologos (cum minima gratia peccato reſiſtere poſſit) & conſequenter fugienda. Nam & ſcholaſticorum omnium communi ſententiæ in re graui refragari velle, temerarium eſt; & ſcholæ omnium Theologorum concordi de fide, aut moribus contradicere, ſi hæreſis non eſt, hæreſi proximum eſt: vt probat Melchior Cano de locis Theologicis lib. 8. capit. 4. ſacri. n. Doctores ideò nobis dati ſunt, nè in errores contra fidem vel mores nos laberemur: Apoſtolo teſte Epheſ. 4. Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos quoſdam autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas alios autem paſtores & Doctores &c. vt iam non ſimus paruuli fluctantes, & circunferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia, ad circumuentionem erroris. Ex hoc Apoſtoli dicto nonne patet: ꝙ ſacri Theologi atque Doctores a Deo dati fuere ne circunferamur. inſtar pulueris quem proijcit ventus a facie terræ omni vento doctrinæ ad circumuentionem erroris? Quocirca impoſſibile non abſque cauſa videtur, vt illi omnes concorditer errent, qui, ne alij errarent, a Deo miſſi ſunt. Cæterum ad prædicti erroris damnationem canonicam propius accedamus.

Vti pro S. Eccl. cõtra erro. Trin. dam. a ſtr. a cõc. &c.

Auctoritas cõcorſ. theologorũ quanta ſit.

2 1° igitur habes quomodo per rationem oſtendas, hunc merito fuiſſe damnatum a ſcripturis Eccleſ. 7. Deus fecit hominem rectum. Quam rectitudinem, quid eſſet, vides in corpore articuli ex Auguſtino. item à Concil. Triden. ſeſſ. quintæ decreto primo, ſi quis Adam non confitetur, cum mandatum Dei in paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & iuſtitiam, in qua poſitus erat, amiſiſſe incurriſſeque per offenſa præuaricationis huiuſmodi iram & indignationem Dei &c. Anathema ſit. Ecce ꝙ. ſecundum concilium: Adam erat poſitus in ſanctitate & iuſtitia. Habebat ergo vnde ſtare poſſet. Conſequentia patet per idem concil. ſeſſ. 6. cap. 15. inquiens; quæ diuinæ legis doctrina a regno Dei non ſolum infideles excludit, ſed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, maſculorum concubitores, fures, auaros, ebrioſos, maledicos, rapaces, cæteroſq; omnes, qui lethalia committunt peccata; a quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abſtinere poſſunt, & pro quibus a gratia Chriſti ſeparantur. Cum ergo, ſecundum concilium, homines in ſtatu naturæ corruptæ poſſint a mortalibus peccatis per Dei gratiam abſtinere; multo magis homo in ſtatu innocentiæ per Dei gratiam, quem (ſecundum idem concilium, vt ſupra) habebat, poterat abſtinere e peccato; & conſequenter habuit, vnde ſtare poſſet. Item idem concil. eadem ſeſſ. canon. 22. ait; ſi quis dixerit, iuſtificatũ vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe: Anathema ſit. Hic a concilij dicto ſubſumas tu; ꝙ primo huiuſmodi iam in ſtatu innocentiæ ſanctitatem atque iuſtitiam habenti auxilium Dei ſpeciale præſto fuit ſecundum illud Sap. x. illum, qui primus formatus eſt. cuſtodiuit, loquitur hic textus de ſapientia diuina; & de cuſtodia ſpeciali; Alioquin nil peculiare videretur dicere factum circa primum hominem; cum Deus cuſtodia communi cuſtodiat omnes. Tranſeo ꝙ illud Gen. 2. poſuit Deus Adam in paradiſo, vt operaretur, & cuſtodiret illum, exponitur a Doctoribus nonnullis ſic; Vt ipſe ſcilicet Deus cuſtodiret illum Adamum. Poterat quidem Deus etiam extra paradiſum cuſtodire hominem; ſed voluit quoque exterius occaſionem præbere Adamo, qua monſtraretur omnibus ꝙ ſpeciale auxilium diuinum Adamo ipſi aderat. Habuit ergo Adam tunc; vnde ſtare poſſet, etiam in hoc ſenſu. i. in ſanctitate & iuſtitia accepta perſeuerare. Sed abnuit, & libere quidem. Alioquin ſi omnino non potuiſſet ſtare. i. ſaltem peccato reſiſtere: non peccaſſet. Vnde Auguſtinus libro tertio de libero arbitrio. c. 18. Hoc breuiſſime tene: quæcunque iſta cauſa eſt voluntati, ſi non ei poteſt reſiſti, ſine peccato ceditur; ſi autem poteſt non ei cedatur, & non peccabitur. Hęc ille. item damnetur a Leone Papa, dum in epiſtola ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum ait; non prius quiſquàm iuſtificatur virtute quàm gratia, quæ vnicuique principium iuſtitiæ, & bonorum fons, atque origo meritorum, eſt. Per Leonem ergo, cũ Adam meruerit ante peccatũ ar. 61. & 4. fuit tunc in gratia. Vide. q. 100. ar. 1. 3° vides; quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus. 3

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in primo homine fuerint animæ paſſiones.

CONCL. 1ª. Omnes illæ paſſiones, quæ reſpiciunt malũ, in Adam non erant. 477

¶ PROB. Quia in ſtatu innocentiæ nullum malum aderat, nec iminebat (ex Auguſtino).

¶ CONCL. 2ª Paſſiones, quæ reſpiciunt bonum non habitum, & nunc habendum, non erant in Adam.

¶ PROB. Quia nullum bonum aberat, quod cuperet bona voluntas pro tunc habendum (ex eod.)

¶ CONCL. 3ª Paſſiones boni præſentis (vt gaudiũ amor), vel futuri ſuo tempore habendi (vt deſiderium, ſpes non affligens) fuerunt in ſtatu innocentiæ; aliter tamen quàm in nobis.

¶ PROB.[1] Quia nullum bonum oberat, quod cuperet bona voluntas; & bonum præſens, ac futurum ſuo tempore habendũ, cupere poteſt bona voluntas (patet):[2] Quia (ly aliter,) in nobis quandoque paſſiones ſunt præuenientes iudicium rationis, ac ipſum impedientes, & in ſtatu illo non niſi iudicium rationis erant conſequentes, ac ipſi totaliter obedientes, (patet ex modo appetitus ſenſualis nunc, atque tunc.)

1m de maiori. *Poſſeſſiones* ℞. Vt rationi repugnantes; non, vt paſſiones naturales. §. Tunc &c. vt patet in litera

2m de concluſione. *Poſſeſſiones.* ℞. ratiõnẽ impedientes; non aliter. §. Tũc &c. Nam & corpus erat paſſibile paſſionibus perfectiuis. infra q. 7. articu. 2.

3m de maiori. *Comprimuntur.* ℞. Per hoc, ꝙ a virtute illa morali ordinãtur; non, per hoc ꝙ totaliter ab ea tollantur. §. Tunc &c vt patet. Ex litera ſcias; te

eſſe

eſſe tunc in paſſionibus ordinatam, quando ſecundum eas afficeris ſicut oportet, & ad obiecta quæ oportet: Et te eſſe inordinatum, quando in vno iſtorum ſecundum paſſiones deficis; ſcilicet, vel in obiecti conuenientia, vel in modo ad illud tendendi.

Ordinatio in paſſionibus quando.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem concordare valeas dicta hæc & ſimilia. Videlicet. Legitur. Gen. 2. de Adamo, factus eſt homo in animam viuentem, ſi in animam viuentem, cum anima excellenter viuens, intellectiua non inueniatur in inferioribus niſi coniuncta ſenſitiuis potentijs atque ideo paſſionibus; ergo inſinuauit per hoc ſcriptura, quod in primo homine fuerunt animæ paſſiones Ex alia parte paſſiones animæ dicuntur paſſiones peccatorum Rom. 7. ſic, cum eſſemus in carne paſſiones peccatorum, quæ per legem erant operabantur in membris noſtris, vt fructificarent morti: item paſſiones animæ dicuntur deſideria carnis, quibus. ſ. inordinate ſumptis caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Galat. quinto. Paſſiones igitur animæ in ſtatu innocentiæ habuit Adam per illam Geneſ. authoritatem: & non habuit eas per authoritates alias. Nam in ſtatu innocentiæ non erant peccata, neque mors, neque caro ſpiritui rebellis erat. Quomodo itaque ſtent hæc ſcripturæ dicta ſimul, ex articuli

Vti pro S. Ecc. ad intel. ſcri. cōcorditer.

2 ratione monſtrare licet. vt prædictum eſt. 2° habes: quomodo per rationem huiuſmodi ſcripturas, quatenus in Adam ponunt vel non ponunt animæ paſſiones, declares, probes, in vero ſenſu
3 tuearis. 3° vides quomodo ex his, ſimilibusque, vtcunque doctrina præſens conſolidetur.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſeruit aliqualiter articulus in ordine. 412. 485.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Adam habuerit omnes virtutes.

478 CONCL. 1ª Homo in ſtatu innocentiæ aliqualiter habuit omnes virtutes.

¶ PROB. Quia homo in ſtatu innocentiæ habuit rectitudinem talem, vt ratio totaliter ſubderetur Deo, inferiores vires rationi. Et virtutes nil aliud ſunt quàm perfectiones, quibus ratio ordinatur ad Deum, atque inferiores vires diſponuntur ſecundum regulam rationis.

Virtutes quid ſint.

¶ CONCL. 2ª Virtutes, quæ de ſui ratione nullam imperfectionem important, in ſtatu innocentiæ fuerunt & quantum ad habitum, & quantum ad actum.

¶ PROB. Quia huiuſmodi virtutes nullam de ſui ratione imperfectionem important.

¶ CONC. 3ª Fides, & ſpes eſſe poterant in primo ſtatu & quantum ad habitum, & quantum ad actum.

¶ PROB. Quia imperfectio importata in ratione talium virtutum erat reſpectu eorum ſupernaturalium, quæ clare non videntur, ac quæ præſentialiter non tenentur, & huiuſmodi imperfectio non repugnabat illi primo ſtatui (cum ſtatus ille non ſe extenderet ad hoc, quod Deum per eſſentiam videret. q. 4. ar. 1. ac eum haberet cum fruitione finalis beatitudinis)

¶ CONCL. 4ª Virtutes quarum importata imperfectio repugnat perfectioni primi ſtatus (vt pœnitentia, Miſericordia, dolor) erant in Adam ſecundum habitum, non ſecundum actum.

¶ PROB. Quia imperfectio importata in huiuſmodi virtutibus repugnabat perfectioni primi ſtatus (cum huic repugnarent dolor, culpa, miſeria).

1^m de maiori. *Ordinantur.* R. per accidens: non per ſe. §. Tunc &c. Non enim exigitur, vt quod eſt de ratione alicuius virtutis per accidens, ſit in habente etiam virtutem; ſed ſufficit, quod in eo ſit id, quod eſt de ratione per ſe. Vt intelligas. ly per ſe & ly per accidens, loquendo in propoſito virtutum; vide literam.

2^m de minori. *Tales paſſiones,* R. Ideſt paſſiones reſpicientes malum in eodem ſubiecto, non, reſpicientes malum in altero tantum. §. Tunc &c. Primæ nunquam non erant ibi, niſi ſecundum habitum tantum; ſecundæ erant ibi etiam ſecundum actum: vt patet in litera. In qua etiam nota; quod virtutes, quæ ſunt ſolum circa paſſiones reſpicientes malum in eodem ſubiecto (Diuiduntur ergo primæ illæ paſſiones) non poterant in primo ſtatu eſſe niſi ſecundum habitum, vt intendit quarta concluſio & reſponſio data: virtutes autem, quæ circa illas ſunt non tantum ſed circa alias reſpicientes quoque pacto bonum, poterant ibi eſſe etiam ſecundum actum: actum videlicet illum, qui concernebat reſpicientem ad bonum, nō illum qui ad malum. Hæ declarationes ſint tibi pro vlteriori intelligentia quartæ concluſionis.

3^m de concluſio. *Huiuſmodi virtutes.* R. ſecundum actum; non ſecundum habitum §. Tunc &c. vt patet ex ſupradictis concluſionibus.

4^m de minori. *Hanc* q. Vt eſt circunſtantia virtutis, non vt eſt vitium. §. Tunc &c. Prima enim concluſio dixit quod habuit omnes virtutes; Et non dixit, quod habuit omnes circunſtantias omnium virtutum.

5^m minor. *Sed hæc &c. non ſunt.* R. Falſa eſt iſta minor. §. Nam, ex. q. 94. at. 1. 3^m dicimus; quod illa enigmatica cognitio non repugnabat primo ſtatui. Vide tertiam concluſionem cum probatione ſua.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem euellas errorem Trinitariorum (ſupra at. 2.) dicentium quod Adam in ſtatu innocentiæ nunquam habuit, vnde ſtare poſſet. ſi. n. Adam omnes virtutes habuit; vt articulus dicit: vtique habuit vnde ſtare poſſet, vt patet. Non ſolum ergo articulus primus, ſed & hic tertius, errorem hunc expugnat.

Vti pro S. Eccl. citra error. Tri. dān. &c.

2 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hunc meritò damnari a &c. vt ſup. art. 2.
3 3° habes: quomodo per rationem monſtres. Concilia & cætera (vt ibi), pro quanto ponunt ſaltem virtualiter omnes virtutes in Adam, recte ſentire; eorumque veros ſenſus & declarare & probare atque tueri valeas. Vide notationem vtiliſſimam ſupra. q. 52. at. 2. appendici adhærentem. Dixi ly ſaltem virtualiter; quia cum gratia trahat ſecum omnes virtutes veluti mater ſuas filias ponens gratiam in aliquo ponit per hoc in eo omnes virtutes etiam quod nihil aliud exprimat.
4 4° vides quomodo ex his viciſſim præſens angelica doctrina conſolidetur.

¶ NOTATIO. Huic articulo ſeruit vtcumque articulis in ordine 476. 477. Item pro in corpore dicto ly perfectio primi ſtatus non ſe extendebat ad hoc, quod videret Deum per eſſentiam &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas nume. 68. Item pro ly fides & ſpes eſſe poterāt in primo ſtatu & quantum ad habitum & quantum ad actum &c. vide ibi nu. 73.

Pro ſtudio varietate ſeruādo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum opera primi hominis fuerint minus efficacia ad merendū, quàm opera noſtra.

CONCLVSIO 1ª. Efficaciora fuiſſent hominis opera in ſtatu innocentiæ, quàm poſt peccatum; ſi attendatur quantitas meriti ex parte gratiæ. 479

¶ PROBATIO. Quia gratia tunc copioſior fuiſſet, nullo obſtaculo in natura inuento.

¶ CONCLVSIO. 2ª Similiter etiam fuiſſent efficaciora opera tunc, quam nunc, ſi conſideretur abſoluta quantitas operis.

¶ PROBATIO. Quia homo, cum eſſet maioris virtutis, maiora opera feciſſet.

¶ CONCLVSIO 3ª Si conſideretur quantitas proportionalis, maior inuenitur ratio meriti poſt peccatum, propter hominis imbecillitatem.

¶ PROBA. Quia opus paruum excedit magis poteſtatem imbecillis, qui cum difficultate operatur: quàm opus magnum poteſtatem eius, qui ſine difficultate operatur.

1^m de maiori. *Quo magis.* R. Non ſemper ad plura. §. Datur enim gratia magis his, qui magis indigent illa; ſed non ſemper magis his, qui ad plura indigent ea: Alioquin ſemper magis daretur grauioribus peccatoribus, quàm minoribus: cum ad plura indigeant grauiores. puta ad plurium peccatorum remiſſionem, & ad infirmitatis ſuſtentationem reſpectu plurium periculorum peccandi Tunc &c. Falſa eſt. n. minor, ſcilicet quod nos indigeamus magis gratia, quàm primus homo: licet indigeamus illa ad plura, quàm primus homo: vt declaratur in textu.

2^m de maiori. *Meritum.* R. Accidentale non, ſubſtantiale. §. Tunc &c. vt patet in litera. Immo argumentum ſtat, ceu probatio eius, pro tertia concluſione. Vide literam: & ibi pro ſemper bene notari, quod aliquod magnum reputatur facere bona & prompta voluntas ob præparationem feruentem, quam habet, etiam quod actu non faciat illud. Vide ibi huius dicti rectam intelligentiam.

3^m de maiori. *Reſiſtendo.* R. ſine gratia, non, cum gratia. §. Tunc &c. loquimur ſiquidem de Adam in gratia: & conſequenter auctoritas illa magiſtri nō tangit propoſitum. Ex litera notabis: quod reſiſtere tentationi eſt ſemper bonum: licet non ſit ſemper meritorium. Item nota: quod homo primus, etiam ſine gratia, poterat reſiſtere tentationi. Ergo ex hoc magis error conuincitur Trinitariorum dicentium, Adam nunquam habuiſſe vnde ſtare poſſet: ſi dicatur tunc ſtare, quando reſiſtit tentationi, ſi autem & gratiam habuit ſtare

præ-

prædicta ar. 1. vtique facilius potuit reſiſtere tentationi, quàm ſi nunquam gratiam habuiſſet. Pro ſaniori capin literæ huius vide tu primam ſecundæ. q. 109. ar. 8. per totum.

A P P E N D I X.

Uti pro S. Ecc. ad intel. ſcript. EX articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram recte virtualiter, tanquam ab oppoſitis, dixiſſe, quod opera hominis in ſtatu ante peccatum fuiſſent magis meritoria, quàm poſt peccatum. Dixit autem modo prædicto iſtud tūc, quando de n eribus peccatorum loquens aiebat ſapien. 3. vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum. Quaſi dicat. Ex peccatis nullus reportatur fructus, nulla vtilitas, ſed vacuitas quædam & nihilum. Item Eccl. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdas, & relinquaris velut lignum aridum in heremo. Quaſi dicat. Ex peccato præſertim extollentiæ cordis, i. ſuperbiæ eliditur virtus hominis, folia bona fructusque perduntur ſtultitia cauſante, & ariditas initat deſertu relinquitur: & conſequenter ex peccatis nullus reportat fructus, nulla vtilitas, ſed vacuitas quædam & nihilū. Item Rom. 6. quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam ſtipendia, peccati mors. Quaſi dicat. Clarum eſt, quod vos ea peccatis veſtris nullum reportaſtis fructum; immo confuſionem magnam erubeſcere vos facientem, & mortem. Idem & hoc ſignificare voluit Iſaia. 1. ſic, qui dereliquerunt dominum conſumentur, cōfundentur ab Idolis (Idola ſunt ſingula illa, quæ peccatores ſibi, derelicto Deo vero, ſtatuunt pro vltimo fine vt ſunt illa, quibus peccatur mortaliter), quibus ſacrificauerunt & erubeſcetis ſuper hortis quos elegeratis, cum fueritis velut quercus deſfluentibus folijs, & velut hortus abſque aqua. Et erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtuppæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla, & ſuccendetur vtrunque ſimul, & non erit, qui extinguat. Hucuſque Iſaias, excepta pareotheſi. Quaſi dicat. quod ſupradictum eſt, per vltima verba damnum ex peccatis veniens concludendo dicat. Ex peccatis fortitudo peccantium operaque taliter comburuntur, i. citiſſimè conſumuntur atque radicitus; vt nullum remedium humanum pro extinguendo tali incendio ſufficiat. Ecce, quanta ruina ex peccatis, quam ideo non ſine cauſa, impietatem peccati, vocauit pſal. 31. Tu, inquit, remiſiſti impietatem peccati mei. Hoc eſt. Ruina excitata a peccato meo tanta eſt, tantumque damnum: vt nullus, niſi tu, his malis a peccato cauſatis ſuccurrere poſſit: ita, vt a præcipitando ſemper in peius peccatorem ipſum deſiſtant. Nunquid non & Lucas ca. 7. hoc idem ſignificauit per hæc verba, Acceſſit Ieſus & tetigit loculum, hi autem, qui portabāt, ſteterunt. Vtique Nam mortuus peccatorem, mors peccatum, portatores mortui impietatem prædictam peccati, myſtice repræſentabant. Sed ad rem noſtram. Cū igitur ſcripturæ ſacra nullam ex peccato, quantum eſt de natura peccati, vtilitatem, immo damnum maximum, prouenire teſtetur: patet, quod ipſa per antedicto voluit tacere; quod homo poſt peccatum non eſt factus melioris conditionis quàm prius; imò quod nec remanſit conditionis æqualis. Conſequenter ergo inferre voluit: quod opera hominis in ſtatu innocentiæ fuiſſent efficaciora ad merendum, quam opera poſt. Hoc autem quomodo recte a ſcripturis fuiſſe dictum oſtendere per rationem valeas; habes

2 ex articulo: (vt in principio dictum eſt). 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas illas, pro quanto præmiſſum de merito operum hominis ſenſum concludunt, & declares & probes & pro

3 ueritate defendas. 3° vides quomodo ex his, atque ſimilibus, viciſſim articuli huius doctrina conſolidetur.

Stud. ¶ NOTA. Pro io ad primam dicto ly homo poſt peccatum ad plura indiget gratia, quàm ante peccatū, ſed non magis, quia &c. vide tabulæ mag. D. Th. concord. poſt inſertas nu. 74.

Quæſtio. XCVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Adam in ſtatu innocentiæ animalibus dominaretur.

480 CONCL. 1ª In ſtatu innocentiæ ante inobedientiam nihil primo homini repugnabat, quod naturaliter deberet ei eſſe ſubiectum.

¶ PROBATIO. Quia inobedientia ad hominem eorum, quæ naturaliter deberent ei eſſe ſubiecta, ſubſecuta eſt in pœnam eius: eo quòd ipſe fuit inobediens Deo.

¶ CONCL. 2ª Naturalis eſt ſubiectio aliorum animalium ad hominem.

¶ PROBATIO.[1] Quia imperfectiora ſunt in vſum perfectorum (patet in plantis, animalibus, homine); & homo eſt quid perfectum, alia animalia ſunt imperfecta; [2] Quia diuina prouidentia inferiora ſemper per ſuperiora gubernat; & homo eſt quid ſuperius, alia animalia quid inferius; [3] Quia illud, quod eſt per participationem, ſubditur ei, quod eſt per eſſentiam ſeu vniuerſaliter; & in homine eſt prudentia vniuerſalis, in alijs animalibus eſt per participationem.

1^m de minori. *Dominaretur.* ℞. Et poſſet facere omnes effectus circa illa. §. Tunc &c. Nō enim de ratione domini alterius a Deo eſt, quòd poſſit facere omnes affectus in ſubditos; ſed tantum effectus illos, ad quos ſua poteſtas ſe extenderet patet. nō domin. ꝗ que.

2^m maior. *Quæ ad inuicem &c Non recte &c.* ℞. Negatur iſta propoſitio. §. Exēplum pro negatione quod iuſta ſit, vide in Dei prouidentia, & etiam apud homines circa animalia domeſtica, vt in litera.

3^m ex Hiero. *Dominationem,* ℞. quoad vſum neceſſitatis corporalis; non, quoad vſum experimentalis cognitionis ſummendæ de naturis eorum. §. Tunc &c. ſufficit enim quod & animalium dominium, & vſum aliquem dominij habuit ante peccatum: etiam quod non omnem vſum dominij circa animalia non habuerit propter hoc, quod tali vſu non indigebat: vt in litera.

4^m de minori. *Ad habentem rationem.* ℞. Vel quandā participationem rationis, ſecūdū æſtimationem naturalem, §. Tunc &c. Nam alia animalia habent quandam participationem & rationis &c. vt in litera. Hoc etiam dicit Philoſophus in proœmio libri primi metephyſicæ.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas recte Geneſ. 1. de homine fiēdo dictum fuiſſe: Vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs terræ, omnique reptili quod mouetur in terra. Vbi dominatum hominis ſuper omnia animalia deſignatur. Item Eccl. 17. hoc idem deſignando dicitur ſic: Deus creauit de terra hominem &c. poſuit timorem illius ſuper omnē carnem, & dominatus eſt beſtiarum & volatilium. Quin & per eandem rationem oſtendere potes; Philoſophum recte in prædicamentis dixiſſe, Nos ſumus quodammodo domini Vti pro S. Ecc. ad intellig. ſcrip.

omnium. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſum ſcripturæ ſenſum & intelligas, & declares, & probes. 3° vides quomodo ea his, atque ſimilibus, viciſſim conſolidetur articulus. 2

3

¶ NOTA. Seruis articulo præſenti in ordine articulus. 137. Stud.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum homo tunc habuerit dominium ſuper omnes alias creaturas.

CONCL. 1ª Homo in primo ſtatu Angelis non dominabatur. 481

PROB. Quia homo dominatur alijs ſecundum modum, quo dominatur his, quæ in ſeipſo ſunt (cū in homine ſint quodammodo omnia): & ratio, ſecundum quam conuenit cum Angelis, in homine habet locum dominantis, non autem ſubiecti dominio.

¶ CONCL. 2ª Homo tunc dominabatur per imperium animalibus alijs.

¶ PROBA. Quia homo dominatur alijs, ſecundum modum, quo dominatur exiſtentibus in ſeipſo (cum ſit quodammodo omnia): & iraſcibili ac concupiſcibili, ſecundum quas conuenit cum animalibus, dominatur imperando (cum obediant aliqualiter rationi).

¶ CONC. 3ª Homo tūc plantis & inanimatis dominabatur non per imperium, vel immutationem; ſed abſque impedimento, vtendo eorum auxilio.

¶ PROB. Quia homo dominatur alijs ſecundum modum, quo dominatur exiſtentibus in ſeipſo (cum ſit quodammodo omnia): & viribus naturalibus atque corpori, ſecundum quas cō uenit cum plantis ac inanimatis, dominatur non imperando, ſed vtendo.

1^m ex Auguſt. *Non obediuiſſet.* ℞. ſecundum quemcunque modum: non, ſecundum aliquem. §. puta motum: vt in q. 110. ar. 3. Tunc &c. Nec enim dicitur, quod homo dominetur alijs ſecundum quemcunque modum; ſed ſecundum aliquem, vt ſup. argumentum ſic gloſſatum eſt pro concluſione, non contra: veteriam da multis alijs, quàmuis non ſemper annotetur, alibi contingit. Quædam mihi omnino quandoque annotantur: vt ſtudioſis aperiatur via ad inquirendum ſimilia, etiam quando tacentur. Hoc & in varijs alijs materijs, regulis, tractatibus notationibus &c. diligenter obſeruandum eſt: ideoque aperiēdi ſunt oculi a ſtudentibus ipſis, vt ex paucis addiſcant atque ſciāt conijcere atque addere multa. A ſtudio valēt hæc annotata.

2^m de

2[m] de minori. *Obedire rationi.* ℞. Imperanti; non, vicenti. §. Nam ratio his vtitur. Tunc &c. vt patet ex concluſione tertia.

3[m] *Dominatur.* ℞. quocunq; modo vult; non, ſecundum modum determinatum ad hoc ſe non extendentem. §. Tunc &c. vt patet. Vide concluſiones omnes: quoniam his declarant & quibus, & quo modo, rebus dominabatur homo.

APPENDIX.

1 *Vtil. p S. Eccleſ. ad euell. ſtr.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, Gen. 1. de homine fiendo recte dictum fuiſſe: Vt præſit vniuerſę terre. Nota: q ly terrę, excludit Angelos ab iſta præſidentia, qua homo conſtitutus ibi dominus. Item quomodo oſtendas, recte de homine dictum Eccle. 17. Deus dedit illi poteſtatem eorum, quæ ſunt ſuper terram. Item ſapien. x. Et illum, qui primus formatus eſt a Deo pater orbis terrarum, cuſtodiuit. Vbi vides: q Adam vocatur pater orbis terrarum; tanquàm dominus legitimus, non tyrannicus. Dominus. n. eſt etiam pater ſubditorum, in quantum ſecundum leges iuſtas atque ideo ex amore confectas eos regit atq; gubernat: tyrannus autem non eſt pater ſubditorum ſuorum, ſed iniuſta nouerca. 2° habes: quomodo per ratio
2 nem huiuſmodi ſcripturas, in quantum dicunt dominium hominis ſuper creaturas, & in ſenſu ſano intelligas, & declares, & probatas tuearis. 3° vides quomodo ex his, ſimilibuſque, viciſ-
3 ſim doctrina hæc angelica conſolidetur.

Grad. ¶ NOT. Seruit art. arg. in ord. 406. 455.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum homines in ſtatu innocentia fuiſſent æquales.

482 CONCL. 1ª Neceſſe eſt dicere: aliquam diſparitatem fuiſſe in primo ſtatu, ſaltem quantum ad ſexum.

¶ PROB. Quia ſine diſparitate ſexus generatio non fuiſſet.

¶ CONCL. 2ª Similiter quantum ad ætatem.

¶ PROB. Quia alij ex alijs generarentur; & geniti alios generarent.

¶ CONCL. 3ª Quantum ad animam diuerſitas fuiſſet & ſecundum iuſtitiam, & ſecundum ſcientiam.

¶ PROB. Quia homo non operabatur ex neceſſitate, ſed ex libero arbitrio: & liberum arbitrium habet, vt magis vel minus homo poſſit animum applicare ad hoc volendum, faciendum, cogitandum.

CONCL. 4ª ex parte corporis poterat eſſe multiplex etiam diſparitas.

¶ PROB. Quia corpus humanum non erat totaliter exemptum à legibus naturæ, quin ex agentibus exterioribus aliquod auxilium, ſeu commodum, reportaret magis, vel minus; & ex exterioribus agentibus, puta diſpoſitione diuerſa aeris, diuerſo ſtellarum ſitu, diuerſis cibis, fit, vt aliqui ſint robuſtiores, maiores, pulchriores, melius complexionati; quàm alij. (patet).

1[m] ex Grego. *Pares* ℞. Paritate iuſtitiæ pœnaliter coercentis; non aliter. §. Tunc &c. etſi enim diſpares fuiſſent iuſtitiæ bonitate, vt 3ª habet concluſio: tamen non iuſtitiæ pęnalitate; cum pęna locum ibi nõ haberet.

2[m] de maiori. *Dilectiones.* ℞. Secundum q ęqualis; nõ, ſecũdum q præciſe eſt dilectio. §. ſic. n. ſimilitudo ſufficit ad cauſandam dilectionem; vnde auctoritas dicit ly omne ſimile, non ly omne æquale. §. Tunc &c. Ad hoc. n. q ſe inuicem in ſtatu innocentiæ abundanter diligerẽt ſuffeciſſet ſimilitudo in reliquis, & æqualitas in innocentia: nec requirebatur æqualitas in reliquis.

3[m] de maiori. *Ceſſante Cauſa.* ℞. Secundum omnem modum ſuum cauſandi; non ſecundum aliquem vel aliquos modos tantum cauſandi. §. Tunc &c. Ceſſaret enim tunc Deus ſecundum modum punitionis, ideſt, non puniſſet; & natura ſecundũm modum defectus in ſe conſiderati; non tamen ſecundum alios modos cauſandi: vt declarat litera.

APPENDIX.

1 *Vti. pro S. Ecc. cõtra err. Alm.* ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem conuellas, errorem Almarici (Prat. Almaricus Pariſien.) dicentis; ſi Adam & Eua in iuſtitia permanſiſſent, nullam fuiſſe ſexuum differantiam, ſed æque ac Angelorum multiplicatio fuiſſet hominum.
2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas: hunc eſſe merito dãnatum extra de ſum. Tri. & fi. cath. Damnamus. Ibi. n. ſic ab Innocentio Papa dicitur; Reprobamus etiam & condemnamus perUerſiſſimum dogma impij Almarici; cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non iam hæretica quàm inſana ſit cenſenda. Hæc ibi. Vbi nota ſecundum contextum & ſcholiatorem directorij inquiſitorum. 1. p. ſcho. 1. q per ly dogma, intelligitur vniuerſaliter quodcunque eius dogma; vnde & ſubiungitur abſque limitatione ly vt eius doctrina &c. Poſitio igitur antedicta de ſexuum indifferentia, cum ſit doctrina Almarici, ibi condemnata intra intelligitur. Item damnatum a ſcriptura Geneſ. 1. Maſculũ & fœminam creauit eos. Hic nanque tanquàm in principijs denotatur; quòd diſparitas quantum ad ſexum fuiſſet in principiatis ſuis filijs etiam in ſtatu innocentiæ in quo principia ipſa tunc erant. 3° habes: quomodo per rationem oſtendas; prædictum Concilium atque ſcripturam, pro quãto ſexuum differentiam in hominibus generandis in ſtatu innocentiæ ponunt (pro tanto. n. & Almarici error ſolum adductus eſt, pro quanto ipſam negabat) & intelligas & declares & in vero ſenſu probando tuearis. Vide notationem vtiliſſimam de ſimilibus, ſup. q. 57. ar. 2. 4° habes: quomodo per rationem monſtres, Apoſtolũ merito virtualiter tanquàm in radice dixiſſe: q homines in ſtatu innocentiæ geniti non fuiſſent æquales. Sic autem dixit hoc Rom. 13. quæcunque a Deo ſunt, ordinata ſunt. Nam in diſparitate ordo conſiſtit; cum, ſecundum Auguſtinũ 19. de Ciu. De. c. 13. ordo ſit parium diſpariumque rerum, ſua cuique loca tribuens, diſpoſitio. Qui ergo dicit quæ ſunt a Deo, ordinata ſunt, is radicaliter dicit; q res ipſæ a Deo exiſtentes ſunt diſpares. 5° vides: quomodo ex his, ac ſimilibus, viciſſim doctrina præſens conſolidetur. 3 4 5

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum homo in ſtatu innocentia homini dominabatur.

CONCL. Homo tũc homini non dominabatur dominio, cui reſpondet ſeruitus; ſed dominio, cui reſpondet ſubiectio. 483

¶ PROB.[1] Quia tunc dominatur quis alicui vt ſeruo, quando vtitur eo ad vtilitatem tantum ſui dominantis, ideſt quãdo bonum, quod deberet eſſe ſubditi, dominans facit cedere in proprium commodum (cum ſeruus ordinetur ad alium): & tale dominium habet rationem pœnæ (cum ſit contriſtabile cuique amittere ſuum bonum) quæ repugnat ſtatui primo. 2ª Quia (ly ſed dominio &c.) tunc dominatur quis alicui vt libero, quando dirigit ipſum ad proprium bonum eius qui dirigitur (cum liber ſit cauſa ſui), ac ad bonum commune: & talis directio ſubditi conuenit ſtatui innocentiæ (propter duo. ſ. ut in litera.)

¶ *Coroll.* Ergo ſeruire Deo eſt ſumma libertas. Nam Deus dominatur huiuſmodi. vt libero; dirigens. ſ. hominem ad bonum hominis, & ad bonum commune. Ergo recte dixit Apoſtolus cõtra iudæos: Vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. 2. Cor. 3. Ergo, quando promittit Deus in ſcripturis ſe fore Dominum, vel Deum aliquorum; tunc promittit per hoc eis ſummam libertatem. Vt eſt illud Apoc. 21. & ipſi populus eius erũt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus. Item Exod. 3. Dominus Deus Hebræorum. Itẽ ibi, Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob. Item Daniel. 9. Non erit populus eius, qui eum negaturus eſt. loquitur de Deo humanato, quem Iudæorum populus pro ſuo Domino negauit coram Pilato. Quaſi diceret Daniel. Iudæi libertatem ſummam, qua Deo ſeruientes fruebantur, ob negationem Regis Meſſiæ, amittent. Ergo eſſe populum Dei eſt ſumma fœlicitas. *Vna libertas & fœlicitas.*

1[m] ex Auguſtino. *Dominari.* ℞. Per modum, quo alicui quis dominatur vt ſeruo; non, per modum quo dominatur vt libero. §. Tunc nih. &c. vt per concluſionem patet. Et nota ex corpore circa calcem, q dominari alteri homini ſecundo modo, vt exprimitur in probatione ſecundæ partis concluſionis eſt a Deo naturæ noſtræ inſertum, vocaturque ordo naturalis, remota cupiditate dominandi. Vnde fit vt ſit inconueniens q aliquis gratiam, quam accepit a Deo, in aliorum commodum non adminiſtret. Verbi gratia. Habet quis ſupereminentiam vel ſcientiæ vel iuſtitiæ vel &c. Iſte pa ſum ſecundũm, immo præter, conſcientiam agit, niſi hoc in cæterorum vtilitatem exequatur. *Notãdũ.*

2[m] de minori. *Subeſſe.* ℞ Per modum ſerui: non, per modum liberi. §. Tunc nihil contra. vt ex concluſione patet. Et nota, q ſicut (vide ad 1[m]) naturalis ordo requirit, vt quis doctus vel alias ſupereminẽs aliquo dono communicet vel doctrinam vel donum aliud alteri: ita etiam requirit, vt alter indoctus vel alias minor a docto illo vel alias ſupereminente libenter doctrinam, conſilium, aliudue auxilium tanquàm inferior & requirat, & ſuſcipiat, & de ſuſcepto ei gratias agat. *Ordo naturalis.*

3[m] de

3^m^ de maiori. *Subiectio.* ℞. per modum ſerui, id eſt, coacta, non per modum liberi & voluntaria. §. Tunc &c. vt patet ex concluſione.

¶ NOTATIO. Pro ſemper hoc reſponſum memorare contra hæreticos millies hoc argumento ad nauſeam vſque nobis inculcantes, ſimileſque diaboli tentatione ea ſuperbia prouenientes vt ſua inobedientiam ad Sanctam Romanam Eccleſiam, alioſque ſuperiores ſibi ordinatos prætextu Chriſtianæ libertatis excuſent, ac nos ad eandem inobedientiam pertrahant. Ecce ſubiectio voluntaria in ſtatu libertatis & innocentiæ. Non ſubijcit ergo voluntatie quibus homines ſecundum Deum tenentur conſtituit eos in ſtatu libertati oppoſito, in ſtatu peccati, in ſtatu miſeriæ: ſicut e contra ſubijcit voluntatie quibus ſecundum Deum tenemur, nos in ſtatu libertatis, in ſtatu iuſtitiæ, in ſtatu ſeruli et conſtituit. Hæc eſt libertas, qua Chriſtus nos liberauit, Galat. 4. Hæc eſt, de qua dicitur: fratres in libertatē vocati eſtis: tantum ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem. Galat. quinto. Hæc eſt, de qua, poſtquam princeps apoſtolorum Petrus ad obedientiam prælatorum nos abunde inuitauerat, aitQ. aſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſerui Dei. 1. Petr. 2. Ac ſi dicat. Eſt quædam libertas quæ non eſt vere libertas, ſed eſt velamen malitiæ ſub nomine libertatis (Quid contra libertatem vaniſſimam hæreticorum clarius, & magis appoſite?): Iterumque eſt alia libertas, quæ eſt vera, in quam ſcilicet vos vocati eſtis & eſt propria ſeruorum Dei; quæ conſiſtit (vt audiuis ex contextu) in eſſe ſubiectum omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi, ſiue ducibus, ſiue alijs dominis veſtris, ac Prælatis; non tantum bonis, & modeſtis, ſed etiam diſcolis. Quando igitur argumentum dicit pro maxima propoſitione, q; ſubiectio libertati opponitur, in æquiuoco laborat; & per talem æquiuocationem, tanquàm in ea inſidias parans, vult decipere incautos. Nomen ergo ſubiectionis & libertatis in duplice ſubiectionem & libertatem à ſcripturis edoctus cum Sācto Doctore ſeca, vt obmuteſcere facias imprudentium hominum ignorantiam, quia ſic eſt voluntas Dei, eodem Petro ibi teſtante.

Citra diaboli faſtū.

Non omnis ſeruitus opponitur libertati.

De libertate, aurea verba Petri.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem aptiſſime damnatam eludas vitam Sattabattarum (Prat. Sattabattæ), qui in libertate ſpiritu viuunt ſub habitu monachorum ſub prætextu libertatis hi ita facinora committunt: vt B. Auguſtinus, ibi teſte Prateolo, vitam eorum tanquàm execrandam interdicat Chriſtianis. Ex articulo igitur hoc tali ratione euinces. ſi maioribus ſubijci, ab eiſque ſecundum Deum gubernari, nō erat contra ſtatum, immo ſtatui quadrabat, innocentiæ: vtique nolle ſubijci maioribus ab eiſque ſecundum Deum gubernari ſtatum dicit maximum peccati & miſeriæ. Quid huic rationi portæ inferorum reſpondebunt? Muta proſecto fient labia doloſa: & impij in tenebris conticeſcent.

Vti pro S. Ecc. contra Sarrabaitas damnatam a ſcripturis, &c.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictam libertatem falſam merito damnatam intelligi & eſſe a ſacris literis, dum ad oppoſitum eius ſeruentiſſime nos commonendo inducunt dicentes Eccle. 6. Fili a iuuentute tua excipe doctrinam, & vſque ad canos inuenies ſapientiam. In opere enim ipſius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius. Quàm aſpera eſt nimium ſapientia indoctis hominibus, & non permanebit in ea excors. Audi fili mi, & accipe conſilium intellectus & ne abijcias conſilium meum. Inijce pedem tuum in compedes illius & in torques illius collum tuum: ſubijce humerum tuum, & porta illam; & ne accidieris in vinculis eius. In nouiſſimis enim inuenies requiem in ea; & conuertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis: & torques illius in ſtolā gloriæ. Decor enim vitæ eſt in illa: & vincula illius alligatura ſalutis. Hæc ibi. Vincula ergo ſapientiæ, i. Dei, ſunt alligatura ſalutis; compedes eius fortitudo virtutis; torques illius ſtola gloriæ. Ergo, ab oppoſito, libertas illa falſa (Hæc eſt libertas ab his vinculis, compedibus, torque) eſt alligatura mortis, eſt eneruatio virtutis, eſt indumentum ignominiæ. Nam libertas vera eſt ad quam nos ibi hortabatur eccleſiaſticus. Item damnata a Cōcilio Senonenſi, in eius præfatione, ſic: Qua in re liquido oſtendit, quàm ignarus, quàmque in diuinis ſcripturis parum eſſet exercitatus. Intelligere ſiquidem debuerat ex apertiſſimis Sacræ Scripturæ documentis: q; vera libertas Chriſtianorum, qua fideles Chriſtus liberauit, non libertas eſt carnis, ſed ſpiritus: per quam mortificatur caro cum ſuis concupiſcentijs, ſpiritus autē viuificatur. Aduerſatur n. prorſus libertati ſpiritus libertas carnis: ut præclara ſub typo Iſaac & Iſmael. Saræ & Agar, ad Galatas Apoſtolus deducit. Hæc ibi. Ex concilio igitur patet q; ignari admodum ſunt ſcripturarum ſanctarum illi qui nomine libertatis Chriſtianæ vtuntur in relaxando habenas carni, vel (vt breuiter dicam) in viuendo pro ſuo libito. loquitur ibi concilium contra Aerium: qui ieiunia ab Eccleſia indicta nolebat ſeruari, nec Sacris Eccleſiæ legibus obtemperari: ne legi viderentur fideles obnoxij, & per conſequens in ſeruitutem redigi Chriſtiano populo minus conuenientem. Vnde contra illum ait, Qua in re liquido oſtendit, quàm ignarus &c. Item damnata &c. vt in notatione poſt ad tertium. Item damnata facto Dei Gen. 2. Poſtquàm enim animam libertate prædictam in Adami corpus inſpirauit: mox iam in Paradiſum tranſlato præcepit, Ex ligno ſcientiæ boni & mali ne comedas. Nunquid non liber eſt Adam? Nunquid non ſua libertas a Deo? Vtique Cur enim ligat præcepto, & quidem ſub pœna mortis? En tentatio prima diaboli ad Euam, Gen. 3. Cur præcepit vobis Deus &c. i. cur veſtram libertatem ligauit? A quo ſane diabolo homines nequam, tanquam a ſuo patre, tentationem hanc mutuati, vt e paradiſo cæleſti chriſtianos excludant, quemadmodum ſic diabolus primos parentes e terreſtri ſimul excluſerat. Non ergo nouum quid nobis afferunt Aerius, Lutherus, Sarrabaitæ, ac ſimiles: ſed quod in antiqui ſerpentis officina viderunt, hoc inſtaurare conantur. Ad rem demum ſecundi Gen. ſeca. Dat præceptum Deus Adamo, quem iam iam fecerat liberum: vt facto iſto aptiſſime demonſtret, ſalubria præcepta non eſſe contra libertatem hominibus a Deo datam: immo etiam libertatem ideo hominibus datam, vt libero animo præceptis ſibi a Deo impoſitis obediant, ſic operando paradiſum ſibi cuſtodiant. 3

3° vides: quomodo viciſſim ex his doctrina illa conſolidetur.

Quæſtio XCVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ eſſet immortalis.

CONCL. Ex parte cauſæ efficientis homo in ſtatu innocentiæ erat immortalis. 484

¶ PROB. Quia inerat animæ vis quædam diuinitus ſupernaturaliter donata, per quam vim poterat corpus ab omni corruptione præſeruare, quamdiu ipſa anima Deo ſubiecta voluntate, manſiſſet (hoc eſſe rationabiliter factum patet ex conuenientia exceſſus animæ humanæ ſupra proportionem materiæ.)

¶ *Corol.* Ergo illa immortalitas neque erat naturalis (Cum homo primus haberet materiam de ſe corruptibilem); neque fuit glorioſa (cum non eſſet indiſſolubile corpus eius per aliquem immortalitatis vigorem, vt diſpoſitionem quandam, in eo exiſtentem). ſed quaſi medio ſe habens.

Immortalitas hominis cuiuſmodi erat.

1^m^ de maiori. *Mortale.* ℞. Per naturam: non aliter. §. Tunc &c. Neque enim primus homo etiā ante peccatum deſijt eſſe mortale per naturam, licet aliunde eſſet ante peccatum immortalis: vt patet ex probatione concluſionis, corrolario, & ex ad tertium.

2^m^ de maiori. *Incorruptibile, Corruptibile.* ℞. Per naturam: non aliter. §. Tunc &c. licet enim ſi homo fuiſſet incorruptibilis per naturam, non fuiſſet poſt corruptibilis: ab incorruptibilitate tamen aliunde cauſata potuit tranſmutari ſublata cauſa: vnde immortalitate illa ceſſante, corruptibilitas ſequuta eſt: vt ſub exemplo dicamus, ſublata columna ſaxum in alto ſuſtentāte cadit ſaxum.

3^m^ conſequentia. *Ergo immortalitatem recuperaſſet.* ℞. ſi recuperaſſet gratiā ad ad amiſſæ immortalitatis effectum. §. Tunc &c. Nam gratiam non recuperauit Adam ad prædictum effectum; ſed ad remiſſionem perſonalis culpæ & conſequutionem gloriæ. Ex litera ergo videtur, q; gratia illa, quæ dicitur iuſtitia originalis, qua mediante immortalis præſeruabatur Adam, vel fuerit realiter idem cum gratia iuſtificante; differens tamen ab ea ſecundum quandam ampliorem extenſionem: Vel, ſi non idem, fuerit ſaltem radix iuſtitiæ originalis pro quanto ſubdit ſupremum hominis Deo. Vnde licet valeat iſta conſequentia, hic habet iuſtitiam originalem, ergo habet gratiam gratificantem (vide q. 95. ar. 1. & ibi Caietanum): nō tamen valet hæc, iſte habet gratiam gratificantem, ergo habet iuſtitiam originalem. Et hoc vel quia gratia gratificans eſt quid aliud a iuſtitia originali, vel quia gratia gratificans, vt gratia talis, non extenditur ad cauſandum effectum immortalitatis corporalis, & nullius rebellionis carnis ad ſpiritum: ad quos tamen effectus duos cauſandos iuſtitia originalis, vt iuſtitia talis, extenditur. Differunt ergo vel ſecundū ſe, tanquàm res a re; vel ſecundum effectus, tanquàm res eadem vno modo conſiderata includens plures effectus quā alio modo. Quoad iſtam ſecundam differentiam (ſi tibi placet) ſumere potes exemplum, de intellectu ſpeculatiuo, & practico: qui non ſunt duæ reales potentiæ a ſeſe differentes, ſed vna tantum a ſe ipſa formaliter ſeu ratione differens. Vide q. 79. ar. xj. & bene applica

Gratia & iuſtitia originalis, quomodo differant.

plica proportionaliter.

4m de maiori. *Immortalitas.* ℞. Gloriæ non. Innocētiæ tantum. § Tunc &c. Nam mortalitas tantum innocentiæ differt ab immortalitate gloriæ: vt patuit in corpore Hom. n. erat immortalis tunc effectiue, non autem formaliter.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim Pelagij (Prat. Pelagius) dicenti, Adam, etiam ſi non peccaſſet nihilominus mortuus fuiſſet: & (ſub alijs verbis) quòd Adam non ex culpæ demerito, ſed conditione naturæ, mortuus eſt. 2° habe quomodo per rationem oſtendas, hanc rectè damnari a ſcripturis ſapien. 2. Deus creauit hominem inexterminabilem, inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarū. Item Gen. 2. In quacunq; die comederis ex eo morte morieris. licet ibi loquatur principaliter de morte ſpirituali, qua anima repulſa gratia mortua dicitur; tamen ſecundario loquitur de morte corporali. In cuius ſignum ipſemet Deus, qui mortem comminatus fuerat Adamo inobedienti, poſtquàm de nuditate erubuerat (id quod mortem animæ per inſtã gratiæ ſubtractionem denotabat), dixit puluis es & in puluerem reuerteris: quod profectò per mortem corporalem fit. Vnde ſi quos doctores probatos inueneris præſentem Geneſis locū de morte ſpirituali & non corporali exponentes: hos intellige eſſe tantum locutos de principali morte ibi per comminationem intentata: ſi dixerint, hic locus non de morte corporali principaliter exponendus eſt, ſed de ſpirituali; a qua poſtmodum mors corporalis ſecundario per diuinam comminationem inſecuta proceſſit velut effectus a cauſa propria. Nec obſtat, quòd illo eodem die Adam nō fuit corporaliter mortuus: quoniam ſufficit ad comminationis intelligentiam, quòd illo die addictus ſit neceſſitati moriendi corporaliter, & vltra hoc quòd illo tunc incœperit mori. Ab illo. n. die incœperunt computari dies mortis corporalis eius; & ſic indeſinenter ac neceſſariò incœpit deficere paulatim vita & proficere mors, donec totaliter deficiente vita ſuccederet perfectus mortis iam olim inchoatæ profectus. Item Rom. quinto, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatū mors: & ita in omnes homines mors pertranſijt. Ecce de morte corporali diſtinctè loquitur; quam a peccato Adami dicit originatam, & ad omnes homines, qui in Adamo peccauerūt, deriuatam. Item Rom 8. Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum; ſpiritus verò viuit propter iuſtificationem. Quaſi dicat. Peccatū Adami adeo eſt vera cauſa mortis corporis: vt etiam iuſtificati nūc, licet viuant in ſpiritu, mortui ſint in corpore. Ecce; Apoſtolus adhuc corpore viuentium dixit, corpus mortuum eſt: vt ſcias illud in ſcripturis etiam dici mortuum, quod eſt & mortis neceſſitati addictum, & actualitati mortis per ſubtractionem bonarum vitalium ſucceſſiue indefeſſo curſu obuiam tendens atque indies magis viciuum. Hoc ergo apoſtoli dictum reſponſionem ad obſtaculum ſuper, ly morte morieris in illo die præmiſſam monſtrat eſſe ſcripturalem. i. ſenſui ſcripturarum conformem, & bonam. Apoſtolus item iuſtificatos dicit ibi viuere ſpiritu, & carne mortales: vt hinc noueris, gratiam poſt peccatū originale cuicunq; homini datam valere quidem ad remiſſionem perſonalis culpæ, ſed non extendi ad effectum immortalitatis corporeæ Adamo prius collatæ recuperandum. Vide ergo quàm conformiter ad ſcripturas ſenſerit Angelicus noſter doctor in reſponſo ad tertium. Item damnatam hæreſim a Concilio Mileuitano per Innocentium papam confirmato cap. 1. ſic; Placuit omnibus epiſcopis, qui fuerunt in hac ſancta ſynodo conſtituere hæc, quæ in præſenti Concilio definita ſunt: Vt quicunq; dicit, Adam primum mortalem factum ita, vt ſiue peccaret ſiue non peccaret, moreretur in corpore; hoc eſt, de corpore exiret non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ; Anathema ſit. Hæc ibi. Ex concilio igitur dic, quòd illud ſap. 1. Deus mortem nō fecit, intelligitur ſic: Deus non fecit mortem quoad cauſam proximam. i. non fecit proximam mortis cauſam. i. peccatum. Item damn. a concilio Araniſicano. Dum n. cap. 2. mortem corporis dicit eſſe pœnam peccati Adæ inſinuat, quòd Adam ex demerito culpæ corporaliter occubuiſſe: ac ideo quòd niſi peccaſſet, mortem corporis non incurriſſet: & conſequenter damnat contrarium. 3 Item damn. a Concilio Triden. ſeſſ. quinta ſic; ſi quis Adam non confitetur per offenſam præuaricationis incurriſſe iram & indignationem Dei, atq; ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem eius, qui mortis tenebat imperium, hoc eſt, diaboli, totumq; Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundum corpus & animam in deterius commutatum fuiſſe: Anathema ſit. Concilium ergo Trid. idem inſinuat, quod Araniſicanum & ſcripturæ omnes præmiſſæ. 3° vides: quomodo ex his viciſſim articulus præſens conſolidetur.

Vtri pro S. Ecc. cōtra hære. Pel. dam. a ſcr. a cōc. &c.

ARTICVLVS SECVNDVS

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ fuiſſet paſſibilis.

CONCL. Paſſione perfectiua homo tunc erat paſſibilis & ſecundum animam & ſecundum corpus: paſſione autē corruptiua erat impaſſibilis ſecundum animam & ſecundum corpus, ſicut & immortalis. 485

¶ PROB. Quia homo in ſtatu innocentiæ poterat dormire, ſentire, intelligere. Quia (ly paſſione adi &c.) homo poterat paſſionem, ſicut & mortē prohibere, ſi abſq; peccato perſtitiſſet.

1m de maiori. *Pati.* ℞. Perfectiuum: non à naturali diſpoſitione remouentem. § Tunc &c. vt ex concluſione patet.

2m de maiori. *Paſſio.* ℞. Perfectiua (. i. ad bonum naturæ ordinata) non, deſtructiua. § Tunc &c. vt patet. Loquitur auctor in litera de ſomno moderato non de immoderato. Moderatus autem a natura vel a &c. non erat tunc ordinatur: immoderatus a voluntate vel a errante gubernatur.

3m de conſequentia. *Paſſibilis* ℞. Paſſione non remouente hominē a naturali diſpoſitione. § Tūc &c. vt patet per exēplū de ſemine in litera.

4m minor. *Naturaliter molle paſſiuum eſt a duro.* ℞. Niſi a læſione præſeruetur. § Tunc &c. vt patet in litera dupliciter. Nos pro hac prouidentia duplici in omnibus vijs noſtris tum interioribus tum exterioribus aſſequenda continue Deus totis, quoad fieri poteſt, medullis cordis ſtudiis exorare debemus inuocato etiam ad hoc omnium Sanctorum tum viuorum tum mortuorum, brachio ſalutari.

Pro vitandis vbiq; malis oratio ſaluberrima.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito Concilium ſextum Conſtantinopolitanum act. 8. ſanxiſſe, Adamum fuiſſe tunc impaſſibilem. ſic. n. ait ſi ſaūt & Adam ſub agebat talibus cogitationibus, antequā inobediens fieret Dei mandato, quando ignorabat bonum & malum? Rationalis quippe erat, natura liberrima a talibus cogitationibus, experientiam mali neſciens, tantummodo bonum ſciens, & quidem vniformis fuerat. Hæc ibi. De cogitationibus peccabilibus loquitur concilium, atque ideo pœnalibus: cum (teſte Auguſtino) omnis inordinatus ſibijpſi pœna ſit, ordinante ſic Deo: cui Auguſtino conſonat Iob. c. 7. dum ſic alloquitur: Quare poſuiſti me cōtrarium tibi, & factus ſū mihimetipſi grauis? Addit Cōcilium, quòd Adā erat bonū tantūmodo ſciens, maliq; experientiā neſciens; & quòd vniformis. i. nō tranſiens ab experientia boni aliquā ad experientiā vel paruulā mali: antequā inobediens fieret Dei mādato. Neq; ergo exteriori, neq; interiori, aliqua paſſione afflictiua afficiebatur Adā; ſm concilium. Item eadem actione ſynodus eadē inquit: quē Adā in principio formauit Deus, nunquid cōgenitū dedit ei peccatū? Quid ergo illi opus erat mādati? Quō ergo eū cōdēnauit peccāte? Quā ſi & ante præuaricationē ignorabat bonū & malū Adā, quē formauit Deus ad incorruptionē & imaginē ſuæ æternitatis? Fecit eū natura ipeccabilē, & voluntate liberū. Hæc ibi. Ecce: quòd ſynodus hēt pro incōueniēti, quòd Adā ante præuaricationē ſciret bonū & malū. ſ. differētiā boni & mali ſciret per experiētiā. Tūmodo. n. tūc experiebatur bonū: differētiā vero boni & mali experimentalē neſciebat, niſi poſt comeſtionē pomi; quod ideò prænominatū fuerat pomū ſcientiæ boni & mali. Addit & ſynodus, quòd Adā ad incorruptionē & imaginē æternitatis formatus a Deo fuerat. vt oſtēdat, ipſū hoiem ab oī afflictiua paſſionem tūc alienū. Nā talis paſſio corruptio quædā ē ſubiecti, & ab æternitatis effigie diſtollēs: eū æternitas in vniformitate bonorū cōſiſtat. Quod autē ſubinfert ſynodus, quòd Deus fecit Adamū natura ipeccabilē, intelligit ſm præcedentē cōtextū, quòd Deus nō dedit naturæ Adami cōgenitū peccatū, qñ eū formauit. Natura itaq; ipeccabilis dr, quia nō eſt natura peccator neq; natura malus (cōtra hæreſim Albanenſiū dicētiū quòd Adā fuit aliquid malū. ſup. q. 90 ar. 3 & q. 91. ar. 2.) licet poſtea per volūtatē ſuā liberā ipſe peccauerit. Ac ſi ergo dixiſſet ſynodus. Fecit eū natura exiſtente ſine peccato, natura immunē a peccato, natura bona: tñ voluntate liberum ad peccandū & non peccandū. 2° hēs; quō per rationē oſtēdas, præmiſſū cōcilium, 2 per quod primū hoiem tūc ipaſſibilē fuiſſe dicit, & declares & probes & 1 ve. o ſēſu tueatis. 3° vides quō ex his viciſſi cōcilio ſtabiliat. 3

Vti pro S. Ecc. adis coll. ſcrip.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ indigebat cibis.

CONCL. Homo tunc habuit vitā animalem cibis indigentē.

¶ PROB. Quia in illo ſtatu aīa cōtrahit corpori id, qd eſt 486 aīæ vt aīa (cū dicat hō factus i aīam viuentē. i. vitā corpori datē) & in his inferioribus efficere tale qd corporis, preſupponit vel cibis, ſine indigent, uā cibo nō (cū præſupponat partē animæ vegetabilē).

eur (cum ex parte animæ hõ ſit incorruptibilis incorruptibilia-
ꝗue ſiut per ſe intenta a natura etiam quantum ad indiuidua):

1^m ex Philoſopho. *Generationi corruptio eſt contraria.* ℞. ideſt, generatio debetur rebus corruptibilibus ſecundum naturam illarum: non, ideſt generatio eſſe non poteſt vbi non eſt corruptio. §. Tunc &c. licet enim contraria, ſi dentur in rerum natura, ſint circa idem: tamen non eſt neceſſarium illa ſemper dari, maxima quãdo per præſeruationem, vel aliquod huiuſmodi, impeditur vnũ illorum contrariorum dari, ſicut accidit in propoſito. Ex litera ſcias, quòd ex hoc, quòd generatio debetur rebus corruptibilibus, ſequitur quòd generationi corruptio eſt contraria, & a conuerſo. Data ergo eſt illa gloſſa reſpondendo, quamuis a longe eſſe videatur: quoniam & eſt ad mentem Philoſophi, & ad radicem tendit propoſitionis expreſſæ.

2^m de maiori. *Ad hoc vt conſeruetur in ſpecie &c.* ℞. Vel ad hoc, vt multiplicent indiuidua illa quæ ſecundum vnam partem ſunt naturaliter corruptibilia, & ſecundum aliam incorruptibilia. §. Tunc &c. Non enim obſtat id, quod affertur de indiuiduis, quæ ex hoc, quòd in perpetuum durant, non multiplicantur: quoniam illa indiuidua ſecundum nullam partem ſunt corruptibilia naturaliter; & per conſequens nec per generationem naturalem multiplicabilia. Aliud namque iudicium debet eſſe, & eſt, de indiuiduis in argumento adductis: & de indiuiduis, ſeu de multiplicatione indiuiduorum, de quibus intendit articuli concluſio. Nam humana indiuidua ſunt ſecundum naturam ſuam, etiam in ſtatu innocentiæ, corruptibilia quo ad partem ſui, ideſt, ſecundum corpus vt dicitur in litera. Ideo a negatione multiplicationis indiuiduorum totaliter ſecundum naturam ſuam incorruptibiliũ velle concludere negationem multiplicationis indiuiduorum hominis eſt magnum vitium in ſcientijs.

3^m conſequentia. *Ad euitandam confuſionem ergo &c. ſecuta fuiſſet diuiſio dominij.* ℞. ſi aliquod periculum diſcordiæ fuiſſet ex hoc, quod omnia habita eſſent in communi. §. Tunc &c. vt patet in litera. Ex qua diſces religiones obſeruantiales retinere veſtigium, quoad viuere in communi, ſtatu innocentiæ ſeu paradiſi terreſtris. Vnde non mirum, ſi a Deo tum in ſpiritualibus tum in corporalibus proſperantur tales quamdiu viuunt in communi: &, ſi ex ſeipſis intrinſecus deficiunt, cum a viuere in communi ad viuere in particulari tranſeunt. Nam ipſum viuere in communi ſpecialis effectus eſt Spiritusſancti: vt ex actuum apoſtolorum capitulo quarto aperte colligitur. Poſtquàm enim ibi dictum eſt, Repleti ſunt omnes Spiritusſancto ſubinferunt ly multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquàm eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia. Ecce quòd ampliori gratia Spiritusſancti & charitate confortati Apoſtoli decreuerunt ipſum viuere in communi. Hinc, quia Spiritusſanctus non irridetur, non mirum: ſi illi, qui tale viuere in communi defraudare tentarunt (vt Anania & Saphira, actuum quinto), atrociſſimas pœnas, ad terrorem etiam exẽplumq; aliorum, iuſſu Apoſtolorum principis iuſtiſſime luerunt. A fortiori ergo videant ſibi illi, qui vitam communem (vt religioſi) ex voto elegerunt, ne quando ab ipſo viuere in communi deflectant: quoniam ſi his, qui ſine voto ſolemni (quod legatur) in communi viuentes a tali viuere poſtea declinarunt, Deus non pepercit; timendum vtique magis, ne forte nec illis parcat, qui vniuerſam ſui ipſorum de communi victu electionem offendunt; multoque magis eis, qui hãc offendere ſeu contriſtare non verentur. Voluerunt ergo Apoſtoli (vt ad rem, vnde diuertit, ſermo reuertatur), præmiſſam vitam tunc ſtatuendo, ad paradiſi terreſtris imaginem quandam atque innocentiam nos reuocare; & nihilominus formam quandam paradiſi cœleſtis adhua in terra degentes in ſeipſis ac nobis exprimere: quandoquidem & in terreſtri paradiſo (vt litera reſponſi docet) omnia erant fuiſſentque communia & in cœleſti omnia ſunt eruntque communia, Pſal. 86. Sicut lætantium omnium &c. Ratio dictorum eſt: quia ad viuendum in communi ſine diſcordia requiritur ordinata voluntas.

Quo religio obſeruantialis præfert paradiſũ.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, meritò ſc ipturam inſinuaſſe, quòd generatio fuiſſet in ſtatu innocentiæ. Inſinuauit autem Geneſ. ideſt, ſic; Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Verba enim hæc dixit Deus Adamo & Euæ in ſtatu innocentiæ exiſtentibus. Nec veroſimile eſt, quòd per hmõi verba voluerit Deus multiplicationem hominum fieri poſt peccatum potius, quàm ante peccatum (ſi tamen in iuſtitia perſtitiſſent): quoniam tunc videretur homines multum commodum ex ſuo peccato reportaſſe, & ſuum peccatum videretur valde neceſſarium fuiſſe multiplicatio autem hmõi per generationem fit. 2° habes: quomodo 2
prædictam ſcripturam, pro quanto generationẽ in ſtatu innocentiæ innuit futuram, declares, probes, in bono ſenſu defendas. 3° vides: quomodo ex his, ſimilibusꝗue viciſſim conſolide- 3
tur articulus.

Vti pro S. Ecc. ad in mult. ſcript.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo in ordi. articulos ſeruit 367. 484. 145. 426. 464. 264. item pro in corp. dicto ly in ſta. inno. fuiſ. generatio &c. uide tabu. mag. concluſionum Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas numero 464.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio per coitum.

CONCLVSIO. 1ª Non eſt dicendum, quòd vſus membrorum genitalium naturalium non fuiſſet ante peccatum, ſicut & cæterorum membrorum. 484

¶ PROBATIO. Quia non eſt dicendum quòd ea, quæ naturalia ſunt demat homini per peccatum, ſubtrahantur que illi per innocentiam: nec eſt dicendum quòd homini ſecundum animalem vitam (hanc habebat homo etiam ante peccatum q. 97. ar. 3.) non ſit naturale generare per coitum (patet ex alijs animalibus necnon ex membris huic deputatis).

¶ CONCLVSIO 2ª. Non fuiſſet coitus cum libidinis morbo tunc in generando prolem; ſed eo voluntatis nutu mota fuiſſent genitalia membra, quo cætera, & ſine ardore, & ſine illecebroſo ſtimulo, cum tranquillitate animæ & corporis.

¶ PROBATIO. Quia immoderatæ concupiſcentiæ deformitas in ſtatu innocentiæ non fuiſſet: 2 Quia (ly ſed eo &c.) inferiores vires tunc rationi ſubdebantur omnino.

¶ NOTATIO. Ideò Auguſtinus. 14. de Ciui. Dei, ſignanter dicit ly Abſit, vt ſuſpicetur &c. vt in litera.

1^m ex Damaſceno. *Sancti* ℞. quantum ad mentem, non, quantum ad corpus §. Tunc &c. Nam generare competit homini quantum ad corpus; non quantum ad mentem. Vnde quando homines etiam quantum ad corpus erunt ſimiles Angelis, vt promittitur Matth. 22. tunc ceſſabit hominum generatio.

2^m conſequentia. *Si igitur nemo ante &c. carnaliter coniuncti.* ℞. Niſi fuiſſet ob modicum tempus ante egreſſum a paradiſo; vel niſi etiam expectaſſent auctoritatem diuinam ſpecialem quoad determinatum tempus de hoc. §. Vt ſcilicet Deus poſtea diceret eis, Multiplicamini puta cras per coniunctionem; ſicut antea vniuerſaliter ſine temporis determinatione ad incipiendum coniunctionem mutuam dixerat eis, Multiplicamini. Tunc &c; ut patet.

3^m de maiori. *In coniunctione carnali* ℞. Immoderata: non, moderata §. Tunc &c. in coniunctione enim carnali pro illo ſtatu innocentiæ non fuiſſet quicquam homini immoderatum; ut per ſecundam concluſionem patet.

Item de maiori. *Laudatur.* ℞. Propter remotionem inordinatæ libidinis: non, propter defectum fœcunditatis, §. Tunc &c. Vt patet in litera. Ex qua deridere potes nebulones illos qui fœcunditatem proponunt nolentibus caſte uiuere; ut a propoſito deſiſtant: quaſi quòd ipſi caſtitatem elegerint, laudabilemq; conſequenter dicant, propter defectum fœcunditatis; cum tamen caſtitatem ipſam & eligant & laudent, omnibusque laudabilem (ut re uera eſt) commendent, propter remotionem, inordinatæ libidinis. Tales ergo nebulones ſuaſionibus ſuis & ſemetipſos ignaros eſſe, & ſcopum caſtitate eligentium non attingere, & ſe forſan minus eſſe continentes, oſtendunt. Porro ſi literæ rationem de continentia diligenter ponderas: quis (dices), niſi ſtultus & porcus, continentiam nunc non laudabit?

4^m de minori. *Per coitum.* ℞. Cauſatum ab appetitu libidinis: non, à uoluntario tantum niſi §. à diſcreto & undique circumſpecto. Tunc &c. Nam parentes noſtros in illo innocentiæ ſtatu non libidinis appetitu, ſed uoluntarius uſus coniunxiſſet: ut dicitur in litera. Quã bene, cum aliato ibi exemplo, conſiderans uides quàm apte conſonant hæc ſecundæ concluſioni præmiſſæ.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem conuellas errorem Adamœorum (Prat. Adamœ) credentium nuptias nunquam futuras, ſi Adam non peccaſſet. Mouebantur hi ad hoc aſtruendum ex eo, quòd antequàm Adam peccaſſet, aut paradiſo 2

Vti pro S. Ecc. contra err. Adam. ſcrip. &c.

diſ abactus eſſet n inquàm vxorem cognoueſit. Item errorem Arm norum & Alma. ici(Prat. Arm enis Almaticus) dicentis Adam & Eua . ſi in iuſt tia permanſiſſent, non coiuiſſent vnquà m: Item ſi Adam & Eua in iuſtitia permanſiſſent, humana ſpecies non fuiſſet per commixtionem propagata; ſed aliter puta vt Angelorum multiplicationem hominum futuram, Item (quę Almaric ſolius maior eſt inſania)ſi Adam & E a in iuſtitia permanſiſſent, nullam fuiſſe ſexuum differentiam. 2° habes: quo-
2 modo per rationem oſtēdas,inſaniam Almarici iuſtiſſime damnari Gen. 1. Ad imaginem Dei creauit hominem, Maſculum & fœminam creauit eos. Ecce in ſtatu innocentiæ ſexuum differentia. Item damnari a Chriſto Matth 19. Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio,maſculum & fœminam fecit eos? Item a Marc.1.Ab initio autem creaturæ maſculum, & fœminam fecit eos Deus. Item a Papa Innocen. 3. in Conc. generali extra de ſum. Trini.& fi.catho. Damnamus,dicitur ſic: Reprobamus etiam & condemnamus peruerſiſſimum dogma impij Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica quàm inſana ſit cenſenda. Vbi Papa per dogma intelligit doctrinam,& per doctrinam(cum ſine diſtinct one loquatur) omnem doctrinam: vt bene annotau t Doctor Pegna in octo rij inquiſitorum ſchol.atur, 1ª par. ſchol o primo. Quia igitur tota Almarici doctrina ibi damnatur:ibi & errores Armeniorum prædicti,cum ſint huic communes, per hanc decretalem damnati eſſe intelliguntur Ad ſpecialiora tamen deſcendendo hos oſtendes per rationem iure damnari a Geneſ. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum,faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Mulier ergo facta eſt in adiutorium viri,quaſi quòd vnus vir non poſſet eſſe in tale,quod Deus intendebat,adiutorium viri. Ergo facta eſt in adiutorium, quòd eſt generatio per coitum. Nam ad hoc ſola mulier poteſt eſſe in adiutorium viri: enim ſi ad alia quæque magis iuuatur vir per alium virum, quàm per mulierē. De generatione ergo per talem modum intendebatur a Domino,quando dicebat; faciamus Adæ adiutorium ſimile ſibi: Hoc vero dixit Deus de illis in ſtatu innocentiæ; vt hinc generationem tali modo fiendam (niſi peccatum præueniſſet) in ſtatu etiā illo deſignaret. Item damn.a Geneſ 2. Relinquet homo patrem ſuum & matrem & adhærebit vxori ſuæ,& erunt duo in carne vna Hoc dixit Adam inſpiratus a Deo(vt ex Matth.19. habetur) de ſeipſo,& de ſuis poſteris coniugibus. Et licet Adamus nō habuerit patrem hominem neque matrem: tamen de ſeipſo etiam id verificatur,conditionaliter ſcilicet (ſicut & de hominibus nunc vxoratis,quorum mater ac pater mortui ſunt): quia, ſi hos habuiſſet,hos in cauſa matrimonij reliquiſſet. Erunt, inquit, duo in carne vna. Cum ergo nunc ſiut coniuges in vna carne duo, niſi pro quanto ad vnam prolem generandam tali mod o vniuntur; & Adam cum Eua eſſet in ſtatu innocentiæ,& (quod ſatis vrget) de coniunctione in tali ſtatu intelligeret,quando verba præmiſſa dixit(non.ſn. Adam fuit præſcius ſui caſus in peccatum) ſequitur,quod coniungi tal ter etiam tunc fu t da intentione Adami. Quòd autem illa verba. Erunt duo in carne vna, ſignificent coitum:patet ex 1. Corin.6. Nam ibi dicitur: An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici,vnum corpus efficitur?Erunt, inquit, duo in carne vna. Ecce: quod Apoſtolus illam ſententiam exponit de actu etiam fornicatio: licet ex illò ſæpius non ſequatur proles. Quia tamen coniunctio illa ex natura ſua ordinatur ad prolem generandam: ideo da commixtis etiam ſic nefarie verificatur iy
3 Erunt duo in carne vna. 3° habes:quomodo & concilium & ſcripturas pro quanto generationem tunc futuram aſtruunt per coi tum,& declares,& probes,& in vero ſenſu defendas. Vide q. 96.
4 ar. 4 & q. 99. ar. 2 & q. 98. ar. 1. appen. 4° vides:quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus præſens.

Quæſtio XCIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum pueri in ſtatu innocentia mox nati virtutem perfectam habuiſſent ad motum membrorum.

490 CONCLVS. Pueri mox nati tunc non habuiſſent ſufficientem virtutem ad mouendum membra ad quoslibet actus; ſed ad actus pueritiæ conuenientes,puta ad ſugendum, & huiuſmodi.

¶ PROBATIO.[1] Quia naturale eſt pueris vt mox nati nō habeant virtutem ad mouendum membra (ex naturali humiditate cerebri plus in homine, quàm in aliis proportionaliter magna);& in omnibus aſſerendis ſequi debemus naturam rerum,ſal uis illis quæ authoritate diuina traduntur.[2] Quia (ly ſed &c.) in ſtatu innocentiæ membra corporis deberent non poteſtati ord na ex hominis voluntati (patet ex rectitudine illius ſtatus); & ordinata voluntas hominis eſt, quæ tendit in actus ſibi pro tempore conuenientes. *Regula in decidendi vniuerſalis.*

¶ *Coroll.* Ergo vbi authoritas diuina eſt,ſequimur eam: vbi autem non eſt,ſequimur naturam rerum,in iudicando. Et hoc ſit regula vniuerſalis.

1^m ex Auguſtino. *Infirmitas* &c. Quantū ad actus pro tempore conuenientes:nō aliter. §. Tunc nihil contra vt patet. Immo argumentum ſic gloſſatum eſt in fauorem ſecundæ partis concluſionis.

2^m concluſio. *Ergo multo magis &c.* &c. Negatur conſequentia. Nam ille vſus membrorū non prouenit ex nobilitate,vt credit argumentum,& in quo ſen ſu conſequentia ipſa valeret:ſed ex alia cauſa pullulat,vt in litera, Et ideo argumentum iſta eſt fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam.

3^m de maiori. *Non poſſe conſequi delectationem propoſitam.* &c. ſi deſiderarent habere. non aliter §. Tunc &c. Pueri enim nō deſideraſſent illud,ſi ſecundū conuenientiam ſtatus ſui hēri non potuiſſet. nec ipſis taliter deſiderantibus fuiſſet ab aliquibus illud denegatum,cum omnibus ineſſet ordinata voluntas.

4^m de maiori. *Correſpondere.* q. In illis hominibus, in quibus vtrique defectus dantur: non in aliis. §. Tunc &c. Nam in ſtatu innocentiæ non fuiſſet datus defectus ſenectutis,cum tamen ibi datus fuiſſet aliquis defectus pueritiæ. Nam defectus ſenectutis correſpondet corruptioni,quæ ibi non erat: pueritiæ autem generationi,quæ ibi erat.

APPENDIX.

1
¶ IX articulo habes 1°: quomodo per eius rationem oſtendas, recte ad propoſitum etiam puerorum in ſtatu innocentiæ ſcriptum Eccleſiaſt. 3. omnia tempus habent & ibidem 8. omni negotio tempus, & opportunitas. Quamuis enim de hominibus, negotiiſque poſt peccatum Adæ ad literam principaliter loquat. tamen ad illos de ſtatu innocentiæ poſſunt etiam decenter applicari, propter regulam in principio corporis dictam,quæ eſt hæc in ſententia. Vbi nihil certi authoritas diuina nobis tradit de aliqua re:tunc ſequenda,i. attendenda, eſt conditio,ſeu natura rerum in iudicando ſic vel ſic de illa re. Cum ergo conditio rerum ſit,quod nerui nimis humefacti redduntur inſirmi ad motum pro tempore humectationis ipſius(vt de neruis diù aqua infuſis patet,quod non ſtant); & nerui in pueris ſint ab humiditate cerebri abundanter infuſi:patet,quod ſecundum conditioné infantilis ætatis loquendo, tempus illud non eſt commodum, & naturaliter aptum ad perfectam motionem membrorum. Igitur per ly omnia tempus habent,& omni negocio tempus & opportunitas,innuere videtur ſcriptura;quod de pueris tunc iuxta tempus 2 illorum eſſet iudicandum. & conſequenter quod tunc non habuiſſent perfectum motum membrorum. 2° habes quomodo per ra 3 tionem ſcripturas ſimiles,pro quanto prædictū ſenſum innuunt, & intelligas,& declares,& probes. 3° vides:quomodo ex his,atque ſimilibus,viciſſim artic. præſens conſolidetur. *Vbi. pro & Ecc. atm tall.ſcrip.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in primo ſtatu fœminæ natæ fuiſſent.

491 CONCL. In ſtatu innocentiæ vterque ſexus per generationem productus fuiſſet.

¶ PROBATIO. Quia diuerſitas ſexus pertinet ad perfectionem humanæ naturæ (patet ex diuerſitate graduum in vniuerſo); & nihil quod pertinet ad complementum humanæ naturæ defuiſſet in ſtatu innocentiæ.

1^m de minori. *Innaturale.* &. Secundum intentionem naturæ vniuerſalis: non ſecundum intentionem particularis. § Tunc &c. Nam fœmina dicitur quid innaturale, ſeu mas occaſionatus; quia eſt præter intentionem &c. vt in litera.

2^m de maiori. *Vel propter defectum virtutis, vel propter indiſpoſitionem materiæ.* &. vel propter aliquod accidens extrinſecum, vel propter aliquam conceptionem aix, §. Tunc nihil concluditur ab argumento: cum ſit inſufficiens

ſufficiens in diuidendo. Vltra.n. illa duo, quæ adducit, alia teſtè duo per reſponſum dicta requiruntur.

3m de maiori. *Hominum* ℞. Viuentium vita anima lis, cuius eſt generatio: vñ aliter. §. Tūc &c. Nam proles genita, cum generare debuiſſet, collaterali coniuge vti opus habebat. A patre autem & matre abſtinuiſſet generans, iuxta illud Gen. 2. quamobrem relinquet homo patrem & matrem: ergo neque Adamo neq; matre Eua pro adiutorio ad ſucceſſiuæ prolificandum vſus fuiſſet generans. Conſequenter igitur maſculus genitus fœminam ſororem habuiſſet ſimul vel ſucceſſiue, genitam ab eodem patre & matre: cum qua ſorore matrimonio vſus genuiſſet. Et cum proles illa generare etiā deberet tempore, & a patre ſuo proximo ac matre, propter authoritatem præmiſſam Geneſis, abſtinere in caſu matrimonij debuiſſet; ſequitur q́ ſororem ſuam de nouo genitam pro vxore haberet. Videtur ergo conſequens; q́ tot fœminæ natæ fuiſſent quot & mares. Argumentum verò fallitur ex eo, q́ credit tempore Adamum generaturum tunc eſſe homines infœcundos, vel generationi actiuæ non vacaturos.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, rectè virtualiter ſcripturis eſſe dictum, q́ in ſtatu innocentiæ fuiſſent genitæ mulieres. Fuit autem hoc dictum ſic Gen. 2. Relinquet homo patrem ſuum & matrem & adhærebit vxori ſuæ. Cum.n. neq; Adam neq; Eua haberet patrem & matrem, quos relicturi eſſent, clarum eſſe videtur: q́ præmiſſa auctoritas, quoad hoc, loquitur de poſteris, qui patrem Adamum & matrem Euam habituri erant, & ſic ſucceſſiue de alijs, qui vltra Adamū Euamq; parentes alios proximos fuerant habituri. In poſteris itaq; verificandum erat q́ adhæreret vxori ſuæ: & conſequenter fœmina ab Adam & Eua generanda erat, cui tanquàm vxori maſculus ab eis genitus adhæreret; & ſic ſucceſſiue, de alijs poſteris. Et nota q́ Adam loquitur ibi de poſteris pro ſtatu innocētiæ: quoniam non fuit ipſe præſcius ſui caſus. Vide reſponſionē ad tertium; quoniam ibi dicta fere omnia faciunt ad huius clariorem intelligentiam, ſi bene applicentur, nec ſunt hic inutiliter replicāda.
2 2° habes: quomodo per rationem prædictum ſenſum virtualiter a Geneſi concluſum & intelligas & declares &
3 probes. 3° vides: quomodo ex his, ſimilibusque vicissim, concluſio Angelica præſens conſolidetur.

Vti pro S. Ecc. ad intellig. ſcri.

Quæſtio. C.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homines fuiſſent nati cum iuſtitia.

491 CONCL. Filij parentibus aſſimilati fuiſſent quantum ad originalem iuſtitiam, id eſt in ea nati fuiſſent.

¶ PROB. Quia filij aſſimilantur parentibus in accidentibus conſequentibus accidentibus naturā ſpeciei (cum homo generat ſibi ſimile in ſpecie) niſi ſit error in operatione naturæ, qui in ſtatu innocentiæ non fuiſſet: & iuſtitia originalis fuit accidens naturæ humanæ ſpeciei (probatur ex oppoſito ſuo in peccato originali), ſicut quoddam donum toti naturæ datum.

1m ex Hugone, *Iuſtitia.* ℞. quantum ad executionem actus: non, quantum ad habitum. §. Tunc &c Nam concluſio intelligit; q́ nati fuiſſent in originali iuſtitia quantum ad habitum iuſtitiæ, non quantum ad actum pro illo tunc. Dictum eſt.n. q. 99. arti. 1. q́ pueri mox nati non habuiſſent perfectum vſum membrorum corporalium: & conſequenter a ſimili vel a fortiori, q́ non habuiſſent vſum liberi arbitrij. Sicut ergo tunc habuerunt liberum arbitrium ſed non vſum, & nunc baptizati puerili habent gratiam ſed non executionem gratiæ: ita filij tunc naſcerentur, ſecundum Hugonem, non habentes executionem iuſtitiæ paternæ. Non tamen inde ſequitur q́, ſecundum eum, naſcerentur carentes illa iuſtitia quoad habitum. Vidit Hugo in Adam patre noſtro & habitum & actum iuſtitiæ aſſe: & , ne ſic tantundem in pueris mox natis futuram eſſe iuſtitiam crederes, ait illos non fore iuſtitiæ paternæ hæredes. Hoc eſt, illos mox natos non habituros actum iuſtitiæ cum habitu: ſicut illorum pater cum habitu & actum habebat. Et hoc quidem correſpondenter, ad ætatē corporis. Nam pater Adam ætatem ſatis adultam habuerat in ſui primordio: illi vero infantilem ſatis habebant.

Iuſtitia habituq́uā dū, vbi non eſt actus.

2m minor. *Gratia non transfunditur.* ℞. Negatur hæc propoſitio, loquendo de his qui geniti fuiſſent in ſtatu innocentiæ. § Ad probationem negatur, q́ ideo eſſet naturalis. Ratio eſt quia gratia non transfunderetur virtute ſeminis generantis. Quia verò data fuiſſet immediate virtute Dei, cum primum anima rationalis dabatur: ideo tranſfundi gratia dici poteſt, licet (vt dictum eſt) non eſſet naturalis. In littera notabis q́ gratia gratificans, tanquàm radix, ſequitur neceſſario ad iuſtitiam originalem. i. ſi quis iuſtitiam originalem habet, neceſſe eſt dicere q́ ſimul habeat gratiam gratificantem. Hinc vide, quàm bene dictum ſit de gratia & iuſtitia illis, ſup. q. 95. ar. 1. & q. 97. ar. 1. 3m: & ſimul, hoc agnoſce; q́ pueri illi nati fuiſſent in gratia, ſicut & in iuſtitia.

3m minor. *Anima non eſt ex traduce.* ℞. Veriſſima propoſitio, ſi per ly ex traduce, intelligatur virtus ſeminis generantis § Non.n. anima virtute ſeminis generatur vel producitur: ſed immediate a Deo creatur. Hac tamen veritate minoris ſtante, nihil eſt contra articuli concluſionem: vt patet ex reſponſo ad 2m. Nam gratiam tranſfundi, ſiue traduci ſiue eſſe ex traduce, nō dicitur quaſi q́ ſit virtute ſeminis trāſfuſa, ſiue traducta ſed quia ſtatim ad dationem animæ rationalis gratia fuiſſet collata.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum fuiſſe à Concilio Tridentino Seſſ. quinta decreto primo, q́ pueri in ſtatu innocentiæ fuiſſent nati in iuſtitia originali. Ibi.n. ſic dicit: ſi quis Adæ præuaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini, aſſerit nocuiſſe; acceptam a Deo Sanctitatem & iuſtitiam, quam perdidit, ſibi ſoli & nō nobis eum perdidiſſe: aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum tranſfudiſſe, non autem & peccatum quod mors eſt animæ: Anathema ſit. Ecce, ſecundum cōcilium, q́ Adamus perdidit nobis ſanctitatem & iuſtitiam, quam acceperat. Ergo ſi eam nobis non perdidiſſet (quod erat in ſtatu ante peccatum) nos in ſanctitate illa & iuſtitia, ſecundum concilium, nati fuiſſemus. Alioquin quomodo intelligi poſſet, Adamum per peccatum perdidiſſe nobis iuſtitiam illam: ſi ante eius peccatum nos naſcituri non fuiſſemus hæredes illius iuſtitiæ, ac per hoc in illa nati? Clara ſunt omnia concilium ipſum penetranti. Nota etiam ibi duo illa verba, ſcilicet ſanctitatem & iuſtitiam: quæ duo & eodem ordine præmiſerat in primo Anathemate (nam ſup. relatum eſt ſecūdum) dicens, ſi quis Adam primum hominem non confitetur, cum mandatum Dei tranſgreſſus fuiſſet, ſtatim ſanctitatem & iuſtitiam amiſiſſe, incurriſſeq; &c. Porrò ſi ſuperfluitate (vt dicere) a concilio tanto relegare volumus: fatendum videtur, q́ per duo illa verba duas res aliquo modo diſtinctas intelligit. Per ſanctitatem itaq; gratiam nos Deo gratificantem, atq; ideo Sanctos reddentem, tanquàm iuſtitiæ originalis radicem, accipere poſſumus: quemadmodum per aliud verbum, ſcilicet iuſtitiā, accipiunt etiam ſyllabis inhærentes iuſtitiam primo parenti collatam, quam dicimus originalem propter rationem in corpore dictam. Si Adam ergo non tantum iuſtitiam ſed & ſanctitatem nobis perdidit: patet, ſtante prædicta declaratione terminorum, q́ (ſecundum concilium) nati fuiſſent in ſtatu innocentiæ pueri non tantum in originali iuſtitia ſed etiam in gratia Deo gratificante. Notabis quoque ad hoc ex concilio argumentum a fortiori. & dices. ſi poſt inobedientiam transfundit Adamus in nos peccatum & pœnas multiplices (vt vere transfundit): ergo ante inobedientiam, ſi generaſſet, genuiſſet prolem cum iuſtitia originali. Pronior.n. quoad effectum eſt Deus ad gratias largiendum quàm ad caſtigandum: & conſequenter ſi iuſto Dei iudicio exigente ab Adamo peccante peccatum transfuſum in filios eſt, multo magis liberalitate Dei ſic exigente ab Adamo iuſto iuſtitia transfunderetur in poſteros. Hoc idem argumentum ex concilio Arauſicano, immo & reliqua a Tridentino dicta, habes ſub breuioribus verbis Canon. 2. Ibi.n. dicit. Siquis ſoli Adę præuaricationem ſuam, & non etiam eius propagini aſſerit nocuiſſe: Aut certe tantum mortem corporis (quæ pœna peccati eſt), non autem & peccatum (quod mors eſt animæ) per vnum hominem in omne genus humanum tranſiſſe teſtatur, iniuſtitiam Deo dabit. Quaſi ergo diceret concilium Peccatum Adæ, vltra quòd peccatum in nos transfundit & mortem corporis, nocuit eius propagini. Hoc autem nocumentum fuit, quod geniti eſſemus non tantum ſine peccato & morte corporis, ſed etiam cum iuſtitia originali & gratia gratificante. 2
2° habes: quo modo præmiſſa concilia, pro quanto ſenſum prædictum inſinuant, & intelligas & declares & probes. 3° vides quomodo ex 3
his vicissim concluſio Angelica conſolidetur.

Vti pro S. Ecc. ad intellig. concilia.

ARTICVLVS SECVNDVS

Vtrum pueri in ſtatu innocentiæ fuiſſent nati in iuſtitia confirmati

491 CONCL. Non videtur poſſibile ꝙ pueri tunc naſcerentur in iuſtitia confirmati.

¶ PROB. Quia manifeſtum eſt ꝙ pueri in natiuitate ſua nõ fuiſſent maioris perfectionis quàm ſui parentes in ſtatu generationis: & parentes quandiu generaſſent non fuiſſent in iuſtitia confirmati (patet, quia tunc clare ſecundum legem communẽ, vidiſſent Deum: ceſſaſſetq; mox in ipſis vita animalis.)

¶ NOTATIO. Diuus Thomas priuilegium ſpeciale duplex, vnum per remotionem à peccato, alterum per adhæſionẽ bono, attribuit Beatæ Virgini matri. Primum ponitur 3. parte. q. 27 art. 4. alterum in hac q. 100. art. 2. per primum ponitur, ꝙ ipſa nec mortaliter nec etiam venialiter vnquàm peccauit: per ſecundum autem, ꝙ erat confirmata in iuſtitia. & gratia: Primum expreſſe affirmat Concilium Tridentinum Seſſ. 6. can. 23. *Concilia de B. Virgin.* ſi quis hominem ſemel iuſtificatum dixerit amplius peccare nõ poſſe, nec gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur & peccat, nunquàm vere fuiſſe iuſtificatum: aut contra; poſſe in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei priuilegio, quemadmodum de Beata Virgine Maria tenet Eccleſia: Anathema ſit. Idem ſub alijs verbis prædixit concilium Conſtantinopolitanum ſextum, act. 11. vbi in Epiſtola Sophronij, quæ e Synodo act. 13. recepta eſt, legitur ſic: Credo, ꝙ Deus verbum vnigenitus patris filius &c. vterum intactum virginitatis ingreſſus Mariæ Sanctæ, præclaræq; & quæ Dei ſunt ſapientis, & ab omni contagione liberatæ & corporis & animæ & intellectus, incarnatus qui erat incarneus &c. Hæc ibi. licet autem Conciliorum verba hæc ſecundum illud, ꝙ ſcilicet. B. virgo mater Dei fuerit confirmata in gratia, expreſſe non dicant: tamen implicite ad hoc magis declinant, quàm ad oppoſitum. His vero ſi iunxeris D. Thomam hic ſecundum illud expreſſe dicentẽ, fateberis, tutò dici ab omnibus poſſe, ꝙ B. virgo ex ſpeciali priuilegio in vita præſenti fuit confirmata in gratia: & conſequenter ꝙ nec etiam peccare venialiter potuit. Quis priuilegium tantum non admiretur; & priuilegio illi de præſeruatione ab originali non præponat: quanto admo ſum dignius eſt confirmatam in gratia, quàm præſeruati a miſeria? Magis ergo & valde magis. B. Virginem Sanctus Doctor deuote laudauit, confirmatam illam in gratia adhuc mortalem fuiſſe dicẽdo: quàm ſi ab actu contrahendi originale dixiſſet. Cæterum an ly creditur, quod circa de confirmatione in iuſtitia textus hic dicit, ſumi debeat pro fide catholica ad ſalutem neceſſaria, vel pro fide humana ſatis probabili, aliorum eſto iudicium, præſertimq; Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui omnia ſua D. Thomas tam commendauit, & quæ doctrinam huius olim tanquàm veridicam ſolemniter approbauit.

1m ex Grego.

Ex ſi. R. quantum eſt de ſe non, quãtum aſt ex libero arbitrio filiorum. § Tunc &c. Aliud enim eſt generare ex ſe filios quid aliunde ſint filij gehennæ aliud eſt generare ex ſe, quantum eſt de ſe, filios gehennę, comunicando ſcilicet eis per generationem peccatum gehenna dignum facient. Ideo ſignanter Gregorius dixit ly ex ſe. Quaſi dixerit. ſi tunc Adam generaſſet filios generaſſet vtique ex ſe: ſed ſi generaſſet filios gehennæ, non generaſſet ex ſe tales. Ex conſequenti Adam, quantum eſt de ſe, ſolum electos ſiue generaret atque ſaluandos. Nam formaliter (vt tantum Doctorem decet) loquitur Gregorius. Quod, vt ex oppoſitis melius intelligas, vide in nunc poſt peccatum ab Adamo generatis. Generat. n. Adam ex ſe nunc filios gehennæ; quia in prolem a ſeipſa, iuxta ſeminalem quoq; rationem, deſcendentem peccatum originale generando transfundit: vt clare habes in concilio Tridentino Seſſ. quinta In ſtatu ergo innocentiæ non ſic fuiſſet: quia in filios non transfudiſſet id quod ipſe non habebat, ſed id quod habebat; hoc eſt, non peccatum, ſed iuſtitiam vide arti. 1. appendicem.

2m de antecedente.

Dicit, R. opinando non, aſſerendo §. Tunc &c. Ex litera nota: quamuis ly videtur, quando dicitur tantum modeſtiæ cauſa (vt plerumque. S. Thomas, Ariſtotelesq; facit) aſſertionẽ te vera dicas, ideſt tanti valeat, ac ſi diceretur ly eſt. tamen quandoque dubitationem in loquente ſignificat (vt in hoc loco). Legentibus ergo talia opus eſt diſcretione magna; videndo ſcilicet bene contextum, materiam tractatam, tractantis in loquẽdo cõſuetudinem. & alia huiuſmodi: vt percipiant ex circumſtantijs, quomodo ſtet ly videtur in locis occurrentibus. Hæc annotanda vbique duxerim occaſione vltimorum verborum reſpõſi in textu, ſcilicet ly Videtur ꝙ ſi &c. Vbi ad demonſtrandum, quòd reſponſum datum, de loquendo opinatiue ſolum, non eſt volun tarium, ſed extractum veraciter e verbis Anſelmi, dicitur: Anſelmum ipſum ad illa verba in argumento adducta apponere ly videtur. Ex quo loco etiam pro ſemper aduerte: ꝙ in argumẽtis quandoque non exprimitur tota authoritas, vel tota propoſitio, vel tota diuiſio: ex quibus, ſi exprimerentur omnia paterent inſidiæ argumenti: vt in argumento præſentis reſponſi non apponitur ly videtur, quod eſt de authoritate Anſelmi; & hoc ſit ad decipiendum ignaros parumq; cautos, dum capere ſtuet qđ ſonat contra veritatem, & tacetur quod eſt pro veritate Hinc diſcito, vt impugnes & expugnes, modum docendi & argumentandi hæreticorum. *Vide aſtu & vulpinas hæreticorũ no doctrinas.* Nam (vt aliàs dictum eſt) argumenta in hac ſumma adducta contra veritatem ſunt multotiens hæreticorũ, quando videlicet veritas ab eis impugnata eſt veritas de fide: ſicut tunc reſponſa ſunt catholicorum. Quemmodum ergo docendi & argumentandi habent hæretici, vel alias falſa cadentia Proferunt non de authoritatibus de ſcripturis de propoſitionibus, de &c. illud ſolummodo, quod videtur eſſe pro ſe etiam ꝙ te vera non eſſet: & aſtute ſilentio premunt de ipſiſmet authoritatibus &c. illud, quod eſt contra ſe, etiam ꝙ re vera eſſet de textu authoritatis &c. vel contextu vel de intento manifeſto authoris vel huiuſmodi. Ideo videte fratres, quomodo caute ambulatis: quoniam dies mali ſunt.

3m de minori.

Neceſſitas peccandi. R. ita vt ad iuſtitiam redire poſſint: non, ita vt ad iuſtitiam redire non poſſint §. Tunc &c. Nam & hoc modo neceſſitatem iuſtitiæ tranſmiſiſſet Adam in poſteros: vt a iuſtitia habita per liberum ipſorum arbitrium cadere potuiſſent. Neque enim tunc innocentes viatores illi fuiſſent æquales comprehenſoribus, qui à iuſtitia deficere non poſſunt. ſicut nec nunc peccatores viatores damnatis, qui a peccatis reſilire nõ poſſunt, adæquantur. Ad illam maximam, bonum eſt potentius quàm malum, dicitur: ꝙ vera eſt, ſeruata capacitate ſubiecti recipientis bonum. Patet autem, ꝙ ſubiectum viatoris non eſt capax ſecundum communem curſum: vt beatis ſimiletur in hoc, ꝙ peccare non poſſit. litera ſumit neceſſitatem peccandi prout talis neceſſitas cadit tantum ſuper peccato originali. Homo enim de neceſſitate poſt peccatum Adæ contrahit de ſe peccatum originale: ſed tamen alia vitare poteſt.

4m conſequentia prima.

Ergo ſimiliter & homo &c. R. ſi homo habuiſſet liberum arbitrium naturaliter inuertibilem poſt electionem § Tunc &c. Neque n. habuit, neq; habet, neq; habebit, homo prædictam inuertibilitem: quin ſemper vſq; ad mortem poſſit ſecundum electionem ſuam mutari in bonum & malũ.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas: recte ab Apoſtolo fuiſſe virtualiter inſinuatum, ꝙ pueri in ſtatu innocentiæ non fuiſſent nati in iuſtitia confirmati. Id autem ſic inſinuauit Rom. 11. ſi radix ſancta & rami. Hoc eſt. Qualis radix, tales & rami: vt a radice dependent Puta. ſi radix ſancta, & rami erunt ſancti: ſi infecta, & rami infecti: ſi in ſanctitate confirmata, & rami in ſanctitate confirmati: ſi in ſanctitate non cõfirmata, & rami in ſanctitate non confirmati. Modo nulli eſt, qui dubitet Adamum fuiſſe radicem filiorum ſuorum etiam in ſtatu innocentiæ, ſi tunc genuiſſet: & Adamum tunc nõ fuiſſe in ſanctitate confirmatum, vt ex ſuo ſequenti lapſu patuit. Dicens ergo Apoſtolus, ſi radix ſancta & rami, dicere voluiſſe videtur (ſi ad propoſitum de Adamo generante ipſum ſuauiter trahamus). ſi radix Adamus fuiſſet, antequàm genuiſſet, in ſanctitate confirmatus, generaſſet filios in ſanctitate confirmatos: ſi non, non: & quia radix ipſe non fuerat in ſanctitate confirmatus, ideo filios in ſanctitate non confirmatos genuiſſet. Item recte a Concilio Tridentino hoc idem fuiſſe inſinuatum virtualiter, ſcilicet in Seſſ. quinta decreto primo dicit ꝙ Adam acceptam a Deo ſanctitatem & iuſtitiam perdidiſſe non tantum ſibi ſed etiam nobis. Vbi ex Concilio clare vides, ꝙ Adam non perdidit nobis ſanctitatem quamcunq; ſed ſanctitatẽ quam ipſemet habebat; & conſequenter ꝙ non perdidit nobis ſanctitatem confirmatam ſed ſanctitatem amiſſibilem, & conſequenter ꝙ ſi in ſtatu, quo acceptam illam iuſtitiam adhuc retinebat, generaſſet, filios in ſanctitate non confirmatos non generaſſet. Alioquin ipſe Adamus perdidiſſet nobis ſanctitatem & iuſtitiam, nõ quam acceperat (cum hæc eſſet amiſſibilis), ſed quam non acceperat: quod eſt contra ſuprad. ſtum concilium. Quia igitur ſanctitatem acceptam nobis perdidit: ideo tunc ante peccatum pueri ab eo nati fuiſſent (ſecundum concilium) in gratia amiſſibili a non in gratia confirmati. faciunt quædam hic dicta ad articulum primum huius quæſtionis. & vice verſa. 2° habes: quam deriſibiles ſint per rationem illi, meritoque ab Eccleſia in concilijs multis damnati, qui homines poſt peccatum Adami habentes gratiam volunt ipſos eam habere inamiſſibiliter: vnde & peccantem actualiter aliquando nunq̃ habuiſſe Dei gratiam ex hoc, ꝙ eam *a Contra hæreticos ſuper gratia, de gratia perperam garrientes.*

ꝙ eam

ꝙ eam amiſit, inferentes contendunt. Si.n. in ſtatu innocentiæ neq; Adam habuit, neq; geniti ab eo habuiſſent gratiam inamiſſibilem, ſed in ipſa amiſſibili tantum nati fuiſſent: quomodo nunc in ſtatu per peccatum vitiato fit conſeqnens vel ſaltē veriſimile, ꝙ ſecundum communem legem homines, qui habēt
3 ſemel gratiam, eam inamiſſibiliter habeant? 3° habes quomodo per rationem Apoſtolum & cōceſſa ſupra adiecta, pro quanto pueros tunc non naſcituros dicunt in gratia confirmatos, & intel.
4 & declares & probes. 4° vides: quomodo ex his, ſimilibusque viciſſim conſolidetur concluſio præſens.

Quæſtio CI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum pueri in ſtatu innocentiæ nati fuiſſent ſcientia perfecti.

494 CONCL. Pueri tunc non fuiſſent nati in ſcientia perfecti; ſed eam proceſſu temporis abſq; difficultate acquiſiuiſſent vel inueniendo, vel addiſcendo.

¶ PROB. Quia naturale eſt hoi, vt ſcientiā per ſenſus acquirat (cum ideo anima vniatur corpori), & vbi deficit diuina authoritas (ſicut hic) debemus ſequi naturæ conditionem: [1] Quia (ly, ſed eam &c.) patet a ſimili ex ſup. q. 99. ar. 1.

1^m de maiori. *Tales.* ꝶ. quantum ad accidentia naturalia, vel gratuita totius naturæ. non. quantum ad accidentia indiuidualia. §. Tune &c. Nam perfectio ſcientiæ in Adam fuit accidens indiuiduale, inquantum ſcilicet erat primus in toto genere humano. Quòd ſi illa perfectio ſcientiæ e. collata fuiſſet, vt accidens naturalæ, puta riſibilitas; vel vt accidens gratuitum totius naturæ. t. etiam pro tota ſua poſteritate, puta vt iuſtitia originalis, illam ſcientiæ perfectionem tranſfunderet cum natura in poſteros.

Iuſtitia originalis accidēs erat gratuitum totius naturæ humanæ.

2^m ex Beda. *Ignorantia.* ꝶ. non tamen, Neſcientia. §. Tunc &c. Nam in pueris mox natis non fuiſſet ignorantia i. carentia eius quod pro tempore illo debet haberi (ex ſimili ſup. q. 99. ar. 1.) ſed in eis fuiſſet neſcientia aliquorum, quæ tunc non nouiſſent. Cum.n. neſcientia ſit pura negatio, ignorantia autem priuatio, patet, ꝙ neſcientia non derogaſſet ſtatui innocentiæ, ſed ignorantia.

3^m de minori. *Scientia.* ꝶ. Vniuerſalium principiorum iuris. §. Ad directionē. n. in agēdis non requiritur ex neceſſitate ſcientia aliorum: ſed ad hoc ſufficit ſcientia vniuerſalium principiorum iuris. Tunc &c. Nā pueri illi licet primam ſcientiam dictam non habuiſſent pro tēpore illo, habuiſſent tamen ſecundam, et patet a ſimili ſupra q. 99. art. 1.

Scientia ad recta agenda quædam requiſita.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimat hæreſim quorundam innominatorum (vt refert Philaſter) dicentium: primos parentes ante peccatum fuiſſe cæcos, atq; tunc primo videre cœpiſſe cum de pomo vetitō comederunt ſi. n. ignorantia, & a ſimili cæcitas corporalis, eſt pœna peccati (vt ea reſponſu ad ſecundum habetur): & Adam habuit ſcientiam omnium rerum (vt in reſponſo ad primum, & ſup. q. 94. art. 3.) & in ſtatu innocentiæ non poterat eſſe carentia alicuius rei tunc naturaliter habendæ (vt ex ad ſecundum hic, & ſup. q. 94. art. 4. & q. 99 ar. 1.) patet per has tres rationes D. Thomæ efficaces, quòd Adam, & Eua non fuerunt cæci ante peccatum. Quòd ſi addas, viſionem corporalem eſſe magnum bonum: & pro inconuenienti haberi à D. Thoma (q. 98. ar. 1.) ꝙ ex peccato quantum eſt de natura peccati conſequatur quis aliquod bonum: tunc etiam aliam hæreſis prædictæ partem, ꝙ ſcilicet poſt comeſtionem pomi vetiti tunc primo videre cœperunt, per rationem confutabis.

Vel. pro S. Eccl. cōtra hæreſ. quorundam damnatā a ſcripturis.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò damnatam fuiſſe e ſacris literis Eccl. 17. Deus creauit de terra hominem &c. creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi; conſilium & linguam & oculos & aures & cor dedit illis excogitandi, & diſciplina intellectus repleuit illos Ecce, ſcriptura teſte, ꝙ Deus primis parentibus dederat oculos, procul dubio ad videndum: & diſciplina intellectus repleuit illos. Ergo tum oculo corporali tū oculo intellectuali, videbant, & cognoſcebant: & conſequenter non fuiſſe tunc illos cæcos declarat ſcriptura. Item meritò damnatam a Geneſ. 3 Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignū ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile; & tulit de fructu illius, & comedit. Audis nè, mulierem, antequàm comederet, vidiſſe; & vidiſſe oculis eique aſpectu; procul dubio corporali? Vidit, inquit, lignum quòd eſſet & bonum ad veſcēdum & delectabile aſpectu, & pulchrum oculis: t. ea pulchritudine delectabili oculi s vita cognouit mulier conſpectando, quòd lignum tam pulchrum tamq; iam delectabile eſſet bonum ad veſcendum quamuis ex peccati tranſgreſſione oculis intellectualibus contra cognoſceret ipſummet lignum eſſe malū ad veſcendum. Eſt ergo ac ſi diceret ſcriptura. Corporali viſu nō caruerunt primi parentes ante peccatum: immo neque corporalis viſus exercitio.
3 3° conſequenter habes: quomodo per rationem oſtendas, illud (Geneſ. 3. Et aperti ſunt oculi amborum, & cognouerunt ſe eſſe nudos) non debere intelligi hoc modo, ꝙ ſcilicet ante peccatum eſſent corporaliter cæci: ſed quod inquis modo hoc intelligi debet? Audi Beatum Auguſtinum 14. de ciuit. Dei cap. 16. ſic exponentem. Patebant oculi eorum: ſed adhuc non erant aperti, hoc eſt, non attenti, et cognoſceret, quid eis indumento gratiæ præſtaretur: quando membra eorum voluntati repugnare neſciebant. Qua gratia remota, vt pœna reciproca inobedientia plecteretur: extitit in motu corporis quædā impudens nouitas, vnde eſſet indecens nuditas: & fecit attentos, reddiditque confuſos. Hinc eſt, quòd poſteaquàm mandatum Dei aperta tranſgreſſione violarunt, ſcriptum eſt de illis: Aperti ſunt oculi amborum &c. Aperti ſunt, inquit, oculi amborum, non ad videndum; nam & antea videbant: ſed ad diſcernendum inter bonum quod amiſerant, & malum in quod ceciderant. Hæc Auguſtinus. Hinc intellige illud Gen. 2. Erant vterque nudus, & non erubeſcebant. 4° vides, quomodo ex his viciſ
4 ſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum pueri tunc mox nati habuiſſent perfectum vſum rationis.

CONCL. Pueri tunc mox nati non habuiſſent perfectum vſū rationis, ſicut habituri erant in ætate perfecta: habuiſſent tamen vſum perfectiorem, quàm nunc; quantum ad ea, quæ ad eos pertinebant pro ſtatu illo: ſicut & de vſu membrorū ſuperius eſt dictum. 495

¶ PROB. Quia pueri in ſtatu innocentiæ habuiſſent impedimentum virium ſenſitiuarum propter nimiam humiditatem cerebri: & ligato ſenſu, ſeu impeditis viribus ſenſitiuis, homo perfectum vſum rationis non habet (cum rationis vſus dependeat quodammodo ex vſu virium ſenſitiuarum) [1] Quia (ly habuiſſent tamen &c.) patet ex q. 99 ar. 1.

1^m ex ſapien. *Corrumpitur, Aggrauat animam.* ꝶ. Id eſt corruptibile naturaliter & corruptione ex peccato ſubſecuta: Aggrauat animā. i. impedit vſum rationis ſecundum quamcunque ætatem. §. Tunc authoritas illa non facit ad propoſitum. quoniam non probat minorem intentam, ſcilicet hoc autem tunc non erat: quæ negari intelligebatur, & pro clariori notitia negatur. Licet enim anima non haberet tunc corpus corruptibile cum naturaliter tum corruptione per peccatum ſubſecuta, & conſequenter ipſa in vſu ſuæ rationis per corpus non impediretur tunc ſecundum quamcunque ætatem: tamen animæ habebat in illo ſtatu corpus quantum erat de natura corporis corruptibile, quamuis de facto nō fuiſſet corruptum homine non peccante q. 97. art. 1. & q. 98. art. ad 1^m, & conſequenter ipſa in vſu perfecto ſuæ rationis per corpus impediebatur tunc ſecundum aliquem ſolummodo ætatem. Hæc vltima impeditio rationis attendebatur iuxta impotētiam eiuſdem ſenſitiuarum, modo ſupradicto q. 99. ar. 1. ſtant ergo ſimul: ꝙ corpus corruptibile naturaliter, & ex peccato, nō aggrauabat animam in ſtatu innocentiæ & ꝙ corpus naturaliter ſolum corruptibile aggrauabat animam tunc: vt oſtenſum eſt.

2^m de antecedente. *Vſum.* ꝶ. Aliqualem: non. omnino perfectum §. Tūc &c. Nam de vſu rationis puerorum non quocunque, ſed perfecto, loquitur concluſio. In litera ly & tamen in homine eſt ſpeciale &c. intelligitur ſic ad propoſitum ſolutionis argumenti reducitur. ſi alia animalia adducta induſtriæ naturalis vſum etiam omnino perfectum haberent mox nata, negaretur adhuc illa conſequentia, ſcilicet ergo homines in ſtatu innocentiæ mox nati &c quoniam in homine eſt ſpeciale impedimentum ex abundantia humiditatis cerebri, quod non eſt ſic in alijs.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò fuiſſe virtualiter a philoſopho dictum quòd pueri naturaliter vſum perfectum rationis non habēt: & cōſequenter a ſi- 1

Vel li. pro ph loſophi

nihil dictum ab eodem ſi ſtatum innocentiæ hucuſque tractatum cognouiſſet, quòd pueri mox nati in ſtatu illo non habuiſſent naturaliter perfectum vſum rationis. Id vero dixit Philoſophus virtualiter in hæc verba. Nihil intelligit anima ſine phantaſmate 3. de anima text. 30. propter quod & ait in 1. met. cap. 1. & in 2. poſter. tex. 27. quòd principium cognitionis noſtræ eſt a ſenſu. Intellectiua enim cognitio, de qua ibi principaliter loquitur, eſt a ſenſu hoc modo: quòd res a ſenſu exteriori ſenſata tranſmittitur ad ſenſus interiores, qui communi nomine vocantur phantaſia: vnde illæ res ſenſatæ ſic in illa receptę vocantur phantaſmata. Super hæc poſtmodum phantaſmata fertur lumen intellectus agentis, ſicut lumen ſolis ſuper colores parietis effixos, ex cuius illuſtratione magis ſubtilianţur ita; vt (doces exemplum de coloribus exterioribus a ſole illuſtratis, reſpectu oculi eos tunc inſpicientis) eliquetur ſimilitudo quædam ex illis, quæ ſimilitudo pertingens vſque ad intellectum poſſibilem fit forma eius; & tunc dicitur ſpecies intelligibilis, mediante qua intellectus ipſe intelligit: ſicut mediante ſpecie viſibili, forma facta oculi, oculus videt; & mediāte forma ſua vnumquodque agens egit. Ex his patet dictum ſuperius philoſophi quòd principium intellectiuæ cognitionis noſtræ eſt a ſenſu, & quod anima nihil intelligit ſine phantaſmate. Per hęc inquàm, dicere voluit philoſophus: quòd pueri mox nati non habent perfectum vſum rationis naturaliter. Ratio eſt: quia ſicut in aqua non poteſt bene imprimi ſimilitudo fixa alicuius rei, ſed in aliquo ſpiſſiori atque ſolidiori ſubiecto imprimitur (vt patet de cera in qua ſigillum recipitur, licet non in aqua); ita in cerebro puerili, cum ſit humiditate ſuperabundans tunc & minus ſolidum non poſſunt bene imprimi res exterius ſenſatæ. & conſequenter nec phantaſia, cum ſit in cerebri cellulis (vt dicitur 2. de anima) phantaſmatum impreſſionem, quæ ſufficiat ad iuuamen intelligendi, retinere aut vix aut nullatenus poteſt. Hinc vides radicem non habendi vſum perfectum rationis eſſe humiditatem nimiam cerebri; quam cum D. Thomas in calce reſponſi tertij poſuerit, omnia fere ſupradicta breuiter declaraſſe dicendus eſt. Naturaliter, dixi ſuperius, quia & philoſophus de naturali tantum curſu, vt poте a ſe noto, loqui intendebat; & miraculoſe poteſt a Deo fieri, vt puerulus etiam in ventre matris vſum perfectum rationis habeat. Nec obſtat prædicto curſui naturali, quòd puerulì illi fuiſſent in ſtatu innocentiæ: quoniam gratia non deſtruit naturam, ſed in eſſe naturali dimittit ſeu conſeruat. Exemplum. Videmus nunc quod puerulì nunc baptizati, licet gratiam Dei atque ſanctitatem puram. i. etiam ſine mixtione peccati veniaIiſſimi habeant,
2 neque vſum neque perfectum vſum rationis habent. 2° habes quomodo per rationem prædictas philoſophi authoritates, pro quanto pueris etiam in ſtatu innocentiæ mox natis perfectum
3 vſum rationis denegant, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his atque ſimilibus, viciſſim angelica doctrina præſens iuuetur.

Stud. ¶ NOT. Huic articulo ſeruit articulus in ordine 412. 490.

Quæſtio CII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Paradiſus ſit locus corporeus.

496 CONCLVSIO. Conueniens fuit; vt in orientali parte Paradiſus terrenus e Deo inſtitueretur.

¶ PROB. [1] Quia conueniens eſt vt in nobiliſſimo loco totius terræ paradiſus conſtitueretur: & huiuſmodi locus nobiliſſimus eſt oriens (cum ſit pars dextra cœli): [2] Quia (ly terrenus) tanquàm de corporeo loco hiſtoriam ſcriptura narrat quando de iſto paradiſo loquitur (vt videre eſt in Gen. 2.) & in his, quæ per modum narrationis hyſtoricæ ſcriptura tradit, imprimis pro firmo fundamento, fideliſſima veritas hiſtoriæ tenenda eſt.

Pro intell. ſcr. & cui tandis erroribus. ¶ NOTATIO. Vniuerſaliſſima. Diligentiſſime atque grauiſſime ponderanda ſunt verba Diui Auguſtini in principio corporis adducta. His namque libratis bene atque ſeruatis facile videbimus vnde multi, de quibus nunc aliquos pro exemplo, emerſerunt errores; eoſque ac ſimiles Dei gratia adiuti vitabimus in vniuerſum. Exemplis. Error de coſta q. 92. ar. 3. in appēdice recenſitus, error de formatione Adami ex limo terræ. q. 91. ar. 1. error de ſerpentis tentatione. q. 94. art 4. Item errores circa formam Euchariſtiæ, ſcilicet hoc eſt corpus &c. hic eſt calix ſanguinis &c. pluresque huiuſmodi vnde originem traxerunt? Hinc: quia ſciſſet hanc circa intelligentias hiſtoriarum ſacrarum regulam Auguſtini non obſeruantes errantes prædicti. Voluerunt namque ſine veritate hiſtoriæ allegorias ſibi vel alias figuratas locutiones effingere & conſequenter ceu abſque fundamento ædificantes deriſui omnium ſapientum validiſſime veluti quoad ignorantiſſimi patuerunt. Vide q. 91. art. 1. appendicem: & loca inibi citata.

1^m ex Beda. *Lunarem circulum.* ℞. Similitudinarie acceptam; non, ſecundum ſitus eminentiam. §. Tunc &c. Non enim obſtat, quippiam terrenum pertingere vſque ad illum locum ſimilitudinarie dictam: quamuis obſtaret, aliquid terrenum illucuſque ſecundum ſitus eminentiam naturaliter aſſurgere. Ex litera addiſce: quomodo ſub metaphoris rerum notarum deſcribere poſſimus conditiones rerum ignotarum. Et hinc noli mirari: ſi ſub parabolis rerum nobis cognitarum deſcribuntur in teſtamento tum veteri tum nouo res nobis ignotæ cum ſuis conditionibus. Vide ergo; vt ſenſum tunc parabolicum a non parabolico diſcernas. De hac te conſulas. q. 1. ar. 9. & 10.

2^m de minori. *Origines.* ℞. Sub terra ante ex paradiſo protractas: non, primas ſecundum rei veritatem. §. Quamuis iſtæ origines alibi nobis manifeſtæ poſſint dici primæ quantum ad cognitionem ſenſuum noſtrorum. Tunc &c. Nam quando ſcriptura flumina ipſa è paradiſo oriri teſtatur, loquitur de ipſorum origine primo prima ſecundum rei veritatem: non de eorundem origine iam poſt ſubterraneas protractiones noſtris ſenſibus primitus manifeſta. Quòd autem ſubterræ protractio iſtorum fiat, antequam nobis appareant, cognoſci poteſt. & ex hoc, quòd flumina illa (ſecundum ſcripturam ibi Gen. 2.) circumeunt terrarum multas regiones; & ex hoc, quòd locus paradiſi, vnde primo egrediuntur eſt a noſtra ſenſili notitia remotiſſimus.

3^m de antecedente. *Habitabilis.* ℞. A nobis; nō, abſolute. §. Tunc &c. locus enim ille, cum ſit corporeus in terra firma, eſt habitabilis abſolute: ſed a noſtra habitatione ſecluſus. Conijce tu ex ly a noſtra habitatione ſecluſus aliquibus &c. quòd paradiſus ille eſt tantum nobis communiter, per fidem notus: & conſequenter quod argumentum de ſcripturibus tantum via naturali communi loquentibus eſt. Dixi, ly communiter: quia ly Enoch. & Eliæ, & forte alicui alteri, aliter quàm per fidem paradiſus ille ſit notus; tamen particularium hominum cognitiones, maxime cum priuilegiatę ſint, non contrariantur dicto in litera, quòd ſcilicet ille locus ſecluſus ſit a noſtra habitatione & ſcriptoribus locorum terræ habitabilis innominatus. Quō notus paradiſus nobis.

4^m de minori. *Lignum vitæ.* ℞. Acceptum quo ad ſuum ſpirituale ſignificatum: nun, acceptum quo ad ſuum eſſe materiale. §. Tunc &c. Nam concluſio de paradiſo terreſtri quantum ad literam ſumpto (vt ex principio corporis habes), & conſequenter de fluminibus eius, & lignis omnibus in eodem ſenſu, loquitur. Ex litera reſponſionis diſce: quòd ex rebus terrenis & materialibus deſignari poſſunt, & figurari quodammodo per metaphoras cœleſtia & ſpiritualia.

5^m de minori. *Legitur.* ℞. Per recapitulationē: non aliter §. Vnde iſtam recapitulationē quandam eſſe notat litera Gen. dicens, plantauerat dominus paradiſum a principio. Quaſi dixerit. Iam, antequàm in hoc ſecundo capite gen. commemoraretur, plantatus erat paradiſus, & conſequenter eius ligna. Tunc &c. Nam poſt opera ſex dierū fit mentio lignorum paradiſi; non quia tunc primo producta ſint, ſed quia tertia die cum eius ligna iam producta fuerant. Siue modo in actu (ſecundum alios), ſiue in potentia ſeminalium rationum (ſecundum Auguſtinū) die tertia producta fuerint, nihil obſtat ſolutioni argumenti, (vt patet) Quando productus paradiſus

APPENDIX.

¶ EX articulo habes. 1° quomodo per rationem oſtendas: 2
merito ſcripturam virtualiter inſinuaſſe, quòd paradiſus iſte ſit locus corporeus. Inſinuauit autem hoc tunc: quando Gen. quinto dixit, facti ſunt omnes dies Enoch 365. anni, ambulauitque cum Deo & non apparuit, quia tulit eum Deus. Item quando 4. Reg. 2. dicit, Ecce currus igneus & equi ignei & aſcendit Helias per turbinem in cœlum: item Hebr. 11. Enoch tranſlatus eſt, ne videret mortem, & non inueniebatur, quia tranſtulit illum Deus. In locis enim iſtis, ſecundum expoſitionem SS. Patrum, Heliam & Enochum in paradiſo ab Adamo pro ſtatu innocentiæ inhabitatum fuiſſe tranſlatos teſtatur ſacrum eloquium. Nec obſtat, quòd in cœlum dicatur Helias euectus: quoniam cœlum ibi ſtat pro loco eminenti ori alijs locis ſenſibilibus, vel pro cœlo aereo, vel pro parte aliqua ſimilitudinem habente cum cœlo. Nam locus paradiſi huius eſt alijs locis eminentior, cum ſit aere temperatiſſimo puriſſimoque circumfulgens: & in locum illum portatus eſt Helias mediis curru & equis igneis per aerem Heliſæo admodum ſuperiorem: & locus ipſe propter ſimilitudinem, quam habet cum cœlo, dictus eſt a Beda Vtil. p. S. Eccleſ. ad intell. ſcr.

ſe la pee ingere vſque ad lunarem globum (vt in reſponſo ad primum patet). Locum itaque illum eſſe nunc habitationem hominum mortalium, per auctoritates præmiſſas dixit ſcriptura: & conſequenter illum eſſe quid corporeum per eaſdem notificauit. Scit enim quòd quæcunque ſunt a Deo, ordinata ſunt: & per conſequens, quòd locus & locatum debent proportionari. Cum ergo locata ipſa, ſcilicet Helias & Enoch, ſint corporea & (quod magis vrget) mortalia; mortalibuſque rebus nõ ſit proportionatus locus ſpiritualis tantum: patet, quòd his auctoritatibus ſacra ſcriptura ſubtiliter docuit, quòd Paradiſus Adamo pro ſtatu innocentiæ ad habitandum collatus eſt locus corporeus. Quòd autem Enoch & Helias ſint adhuc mortales, patet Apocal. xi. vbi a Deo dicitur. Dabo duobus teſtibus meis & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta amicti ſaccis: Hi ſunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conſpectu Domini ſtãtes &c. & cum finierint teſtimonium ſuum; beſtia faciet aduerſus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos, & corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ &c. Hæc Apocalypſis. Per hos vero duos teſtes, Heliam & Enochum intelligunt SS. Patres
2 atque doctores. 2° habes: quomodo per rationem huiuſmodi auctoritates primo dictas, pro quanto locum paradiſi dicũt corporeum, & intelligas, & declares, & probes. 3° habes conſequen-
3 ter, ex auctoritatibus ſcilicet huiuſmodi quomodo illud dictum Marcionis (Prat. Marcion.) Enoch apud inferos manere eo, q. ad Chriſtum non acceſſerit, & pro hæreſi cognoſcas & pro tali
4 condemnes. Sed de hoc artic. ſequenti ad tertium ſuſe. 4° vides: quomodo ex his viciſſim concluſio præſentis art. fuit conſol detur.

Mar. dãn. ¶NOT. Articulo huic ſeruit art. in ordine 487, 550.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Paradiſus fuerit locus conueniens habitationi humanæ.

487 **C**ONCLVS. Manifeſtum eſt quòd parad. fuit eſt locus conueniens habitationi humanæ ſecundum primæ immortalitatis ſtatum.

¶PROBATIO. Quia manifeſtum eſt; quòd locus corruptionem prohibens, tum ab interiori, tum ab exteriori, eſt conueniens habitationi humanæ ſecundum primæ immortalitatis ſtatũ (cum immortalitas illa eſſet per corporis præſeruationem a corruptione): & paradiſus corruptionem prohibebat tum ab interiori (ratione lignorum comeſtabilium) tum ab exteriori (ratione aeris temperatiſſimi, tenuiſſimi, puriſſimi, odoriferi maxime, ac floridiſſimi.

1m de maiori. *Beatitudinem.* ℞. Vt dicit eſſe extra omnem mutabilitatem; non, vt dicit ſupremum corporalium locorum. §. Tunc &c. In cœlo enim empyreo, tanquàm in ſupremo locorum corporalium, creatus eſt angelus: non tanquàm in loco extra omnem mutabilitatem. In huius ſignum habitatorum ibi, id eſt. Angelorum, fuit maxima in principio mutabilitas, & ſecundum electionem boni ac mali: & ſecundum motum ipſorum localem. in litera igitur dictum, quòd ſcilicet cœlum empyreum eſt extra omnem mutabilitatem, intellige: quoad ſeipſum. Nam illud non mouetur; quàmuis alij cœli moueantur. Ratione autem, qua eſt extra omnem talem mutabilitatem habet quandam ſimilitudinem cum beatitudine, non cum angelis naturaliter tantum cõſideratis: quoniam beatitudo in ſumma ſtabilitate conſiſtit, angeli naturaliter non. ob id non eſt locus creationis angelorum ratione huius, vt dicitur in litera: Licet ratione, qua eſt ſupremum corporum, ſit congruus locus creationis ipſorum. Alioquin viderentur angeli eſſe creati beati ex hoc, quòd ſunt creati in cœlo empyreo. Sicuti ex hoc dicuntur, & ſunt, creati præſidẽtes toti creaturæ corporeæ.

2m de minori. *Ratione corporis non debetur ei alius locus, quam alijs animalibus.* ℞. Niſi corpus præſeruari poſſet a corruptione per animam. §. Vnde videmus: quòd poſt peccatum; quando ſcilicet anima non habuit amplius facultatem in ſe præſeruandi corpus a corruptione, locus homini datus eſt: qui erat communis alijs animalibus. Tũc nihil &c. Nam in ſtatu innocentiæ poterat corpus hominis ab anima ſine corruptione ſeruari. iccirco & ratione corporis præſeruandi, & ratione animæ præſeruatricis, paradiſus erat tunc conueniens humanæ habitationi.

3m de maior. *Fruſtra eſt &c.* ℞. Niſi locus ordinaretur & ad aliũ finẽ, quem attingeret. §. Nam fruſtra dicitur eſſe illud, quod ordinatum ad finem non attingit finem: & conſequenter illud, quod ordinatum ad multos fines non attingit aliquem illorum, eſt fruſtra; alioquin nõ ſufficit. n. q. attingat vnum illorum finium, etſi non omnes, ad hoc: vt ſimpliciter non ſit fruſtra. Tunc &c. Nam paradiſus, tanquàm ad plures fines, ordinabatur & ad locatum, & ad manifeſtandum diuinam benignitatem erga homines; & ad hoc vt noſtram miſeriam, quanta eſſet, cognoſceremus poſt eius amiſſionem. quorum finium trium paradiſus ipſe amiſit vnum tantũ. ſcilicet locatum: immo nec locatum abſolute propter Enoch. & Heliam, ſed ſecundum quid. i. locati frequentiam. Ex litera reijce hæreſim Marcionis de Enoch in ar. 1 appen narratam. ſi. n. creditur eſſe in paradiſo (licet vtiq; nõ mani:) apud inferos: nec accuſari poteſt de hoc, q. ad Chriſtum ad inferos deſcendentem non acceſſerit. Ibi. n. non aderat: cũ adhuc ſit viuus, ſecundum ſcripturam Gen. 5. & Heb. 11 & Apo. 11. vide ſup. ar. 1. appen. item nõ poteſt eſſe apud inferos damnatum: quoniam ſcriptura in omnibus locis allegatis eum placuiſſe Deo vſq; in finem teſtatur. *Contra Marcionẽ* Vſq; in finem, dixi; quia licet hoc ad literam expreſſam ibi nõ dicatur: tamen ex eo, q. ſcriptura vitam ipſius Enoch narrare intendit, & de iuſtitia eius mentionem faciens nihilque prorſus in contrarium vnquàm adducens ad terminandum proceſſum vitæ eius (ſiue ante tranſlationem, ſiue poſt ipſam, loquamur) venit, intelligimus, q. in bono ipſum Enoch finiſſe vitam ſuã, ſcriptura omnibus præmiſſis conſideratis inſinuare voluit. Si ergo per ly inferos intendat Marcion infernum damnatorum, ſiue infernum ſanctorum patrum (quem limbum vocant): ſua poſitio contra ſcripturam, & conſequenter hæretica eſt. Ex litera quoq; notato pro ſemper illud, q. non dicitur id fruſtra ſimpliciter, quando aliquem finem aſſequitur, etiam q. alios quoſdam ad quos ordinabatur, non attingat. Hinc videbis clare: q. ſatisfactio Chriſti adhuc in infinitum ſuperabundans in die iudicij non erit fruſtra remanens poſt diem illum vſq; in ſempiternum etiam q. finem hunc, ſ. ſaluationem damnatorum, non aſſequatur: Nam per hoc in æternum manifeſtabitur & benignitas maxima Dei etiam verſus iniquos homines damnatos: & q. non ex penuria precij fuit q. iniqui non ſaluarentur, ſed ex eo q. ipſi noluerunt precio illo bene vti; & per hoc iuſto Dei iudicio magis cruciabuntur intelligentes, q. precium erat tam ſufficiens ad ſaluandum ſeipſos, cuius tum abundantiæ vtilitatem pro ſeipſis renuerunt accipere. & ad multa alia valebit prædicta remanſio. Simile proportionaliter dicas de ſatisfactionibus martyrum &c ex quibus, cum illis Chriſti, conſtans indulgentiarũ Eccleſiæ theſaurus. Item de in æterna vita diuerſitate ſexuum remanente: quoniam hinc opificis ars laudabitur; licet generatio ni vlla non ſeruiat. Nec de nuditate titillatio vel minima erit (Abſit hoc); nec erubeſcentia: quoniam non ſolum innocentia & maior quàm in primis parentibus, erit; ſed etiam animalis homo. & vita, pertranſijt. item ſimile de &c. Vide q. 101. ar. 1. ap. *De ly fruſtra, annotatum.*

4m de probat. mino. *Dicitur.* ℞. ab illis, qui arbitrantur, locum æquinoctialem eſſe temperatiſſimum; non aliter §. Tunc &c. ſi enim decipiuntur hi, decipiantur. propter hoc non eſt neque ſecundum illorum primam opinionem, neque ſecundum aliorum, neque ſecundum veritatem, niſi in loco temperatiſſimo. Negetur ergo minor illa, ſcilicet, locus paradiſi non eſt locus temperatus: quicquid ſit de opinionibus locorum variorum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito ſcripturam virtualiter dicere, q. paradiſus erat locus habitationi humanæ conueniens. Hoc vero tunc ſic dicit: quando 2. Gen. ait. Tulit Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis. ſcit. n. ſcriptura: quòd Deus nihil inconuenienter immo quòd omnia conuenientiſſime, facit. Nec obſtat ſi dicatur, hoc ex parte hominis fuiſſe inconueniens, licet ex parte Dei (vt tactum eſt) fuerit conuenientiſſimum quoniam hoc ipſum, quod obijcitur, negatur ſi. n. locus paradiſi fuiſſet inconueniens habitationi humanæ ex parte hominis: nonne mox ex poſitione hac patet, q. pœna quædam parentibus primis fuiſſet iſte locus? Hoc verò abſurdum eſt: q. in ſtatu innocentiæ pœna fuerit homini data, antequàm committeret culpam: vt patet q. 94. ar. 4. & q. 95. ar. 2. & q. 96. ar. 4. & q. 97. ar. 1. Expreſſum etiam voluiſſe videtur ſcriptura, q. in ſtatu illo innocentiæ nihil erat pœnale homini: quando poſt primorum parentum formationem & paradiſi inhabitationem Gen. 2. ſub iunxit; Erat vterque, ſcilicet Adam & Eua, nudus & non erubeſcebant. Ac ſi dicatur. Nec etiam rubor, qui eſt quædam pœna, in ſtatu ille erat: ſed omnia homini, ſine aliquo incommodo, erant pacatiſſima atq; decentiſſima. Ex hoc dicto ſcripturę (vt paulisper digrediamur) nunquid non tibi apertiſſimum relinquitur: q. ex nuditate hominum ſexu diuerſorum in cœleſti patria non conſurget aliquis vel minimus rubor, nec minima indecentia, nec minima carnis titilatio, nec minima impuritatis vmbra vel cogitatio? Licet parentes noſtri primi videbant ſe inuicem nudos (non enim erant cæci, nec ignorantes. q. 101. ar. 1.) non tamen de hoc erubeſcebant. *1 Vti. pro S. Fec. ad intell. ſcrip. Et innocẽtiã paradiſi cæleſtis ex terrena.*

ſtebant. Quare? Quia gratia innocentiæ nuditatem ipſam corporalem pro indecenti aliquo ipſos apprehendere, vel inde mali quippiam excogitare, non ſinebat. Cum igitur gratia & innocẽtia admodum maior hominibus aderit, quod vtique in cœleſti paradiſo perpetua erit: quomodo tunc erubeſcent, aut mali quippiam vel vmbratice ſuſpicabuntur beati, ea ex quòd nudi ſunt? Abſit a ſapientium cordibus ſiniſtra hæc cogitatio. Sed animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur. 1. Cor. 2. Faciunt hæc ad appendicis quædam dicta in calce ar. 2.

2 Supra 2° habes: quomodo per rationem ſcripturam pręmiſſam, ly tulit Dominus Deus &c. pro quando paradiſum terreſtrem dicunt fuiſſe homini congruam habitationem, & intelligas, &

3 declares, & probes, 3° vides: quomodo viciſſim ex his, ſimilibuſque conclusio Angelica conſolidetur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum homo ſit poſitus in paradiſo, vt operaretur & cuſtodiret illum.

498 CONCL. Hominem fuiſſe in paradiſo poſitum, vt operaretur & cuſtodiret illum (quod eſt dictum Gen. 2.) intelligitur dupliciter.

¶ *Corollarium.* Ergo aliud in ſuperficie literæ quæri videbatur & aliud ſub illa cortice quoad ſenſum quærebatur. Hoc enim intendebatur quæri, quod nunc concluſum eſt, licet titulus ſonaret aliter.

¶ PROB. Vt Deus operaretur illum ſcilicet hominem, iuſtificando, atque cuſtodiret illum ſcilicet hominem, pręſeruando ab omni malo: & vt homo operaretur iucunde illum ſcilicet paradiſum: atque cuſtodiret ſibi illum ſcilicet paradiſum, ne peccando ammitteret ipſum.

¶ NOTATIO. Hinc diſce tu modum, quo tibi collata a Deo beneficia cuſtodias: qui eſt ſancta obedientia: Memento & præmiſſi Corollarij ſemper pro multorum dictorum Thomiſticorum vera intelligentia.

1^m^ maior. *Quod introductum eſt in pœnam peccati, non fuiſſet in ſtatu innocentiæ*, R. Non fuiſſet tunc eo modo, quo in pœnam peccati introductum eſt, non aliter. §. Tunc &c. Agricultura enim modo laborioſo exercenda introducta eſt poſt peccatum, & ante peccatum erat modo iucũdo exercenda. Delectatur enim quiſque in experientia virtutis naturæ ſuæ, vt ſic. Hinc colligito intelligentiam faciliorem dicti illius de beatis in patria, Iſa. 40. Current & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. Nunquid ipſos ociosos fore putandum? Nequaquam opera ergo illorum, puta amare laudare Deum &c. ſine labore, immo cum maxima iucunditate, erunt in æternũ. Si enim in ſtatu minori innocentiæ, qualis fuit ſtatus Adam ante peccatum laborioſa non fuiſſent, immo iucunda, opera Adamo: multo vtique magis in ſtatu maioris innocentiæ, qualis eſt comprehenſorum iucunditate omnia plena erunt. Hinc quoque diſcito: quòd vere canitur de viatoribus ſtatui primo innocentiæ vtcumque ſimilibus, pro quanto ſunt in gratia Dei, quòd in labore requieſcunt, quòd in æſtu temperiem ſentiunt, quòd in fletu ſolatium habent. Hoc enim ſignificat Eccleſia, cũ de Spirituſancto eos inhabitante per gratiam in ſequentia Pentecoſtes ait: In labore requies, in æſtu tẽperies, in fletu ſolatiũ.

Opera in ſtatu innocentia. & ſimilis ſacta.

2^m^ de maiori. *Violentus inuaſor.* R. Vel callidus perſuaſor. §. Tunc &c. Licet enim in paradiſo terreſtri non timeretur violentus inuaſor: tamen periculum erat de callido perſuaſore, tum ſ. diabolico ſerpente tum hominis ſub ſpecie boni infida voluntate: vt rei probauit euentus.

3^m^ de maiori. *Si homo poſitus eſſet in paradiſo, vt operaretur & cuſtodiret illum* &c. In paradiſi culti & cuſtoditi bonum finaliter non, in hominis operantis & cuſtodientis bonum finaliter. §. Tunc &c. Nã cultus & cuſtodia, qua homo operari debebat & cuſtodire paradiſum, cedebat finaliter in bonum ipſius hominis. Licet enim bonum ſit terræ, quòd colatur, quòd cuſtodiatur: tamen bonum illud ordinatur in bonum cultoris & cuſtodis, vt patet. Cum ergo finis non ſit propter ea, quæ ſunt ad finem, ſed è conuerſo: clarum ex dictis relinquitur, quòd homo cultor & cuſtos paradiſi non erat propter paradiſum, ſed paradiſus propter hominem. Exemplum. Cuſtoditur, & prouidetur, homo a Deo: nunquid propter hoc eſt homo maior aut nobilior, quàm Deus? vel Deus eſt propter hominem, & non è conuerſo? Abſit. Quare? Quia licet cuſtodiri hominem & prouideri a Deo ſit bonum hominis: tamen hoc bonum hominis ordinatur ad bonum Dei, i. ad declarandam bonitatem eius.

Duplex ſinis cuſtodia.

APPENDIX.

¶ Ex articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe dictum a Gen. 2. poſuit Deus hominem in paradiſo vt operaretur, & cuſtodiret illum: quomodo hanc ſcripturã dupliciter intelligas, atque declares. 2° habes: quõ per eandem rõnem & ſcripturam damnari meritò videas hæreſim Anthiaſiſtarum (Prateo. Anthiaſitæ) dicentium: operationem manuum vt malignam, eſſe reijciẽdam. Vides enim hic: quod Deus volebat Adamum operari paradiſum, i. paradiſi terram, ne remaneret ociosus, coleret & conſequenter operationi manuum inſiſtere. Non ergo, vt maligna, eſt a bonis operatio manuum reijcienda: alioquin nec Deus hanc approbaſſet, nec ipſam velut ſtatui innocentiæ congruentem Adamo iniunxiſſet. Quid? Per ipſam manuum operationem paradiſum ſibiipſi homo cuſtodiebat, & ſeipſum in illo conſeruabat. Vt operaretur, inquit, & cuſtodiret illũ. Non tantum, vt operaretur, ait, Sed, vt cuſtodiret illum, ad innuit. per hoc viuere volens, quod operatio ipſa manualis erat via bona ad cuſtodiendum ſibi paradiſum & conſeruandũ ſe in illo. 3° habes: quomodo a fortiori damnatam meritò per eandem rõnem & ſcripturam videas hæreſim Beguinarum & Begardorum (Prat. Begardi) dicentium: opera nulla bona debere facere homo, cum ad vltimum ſtatum perfectionis venerit; itẽ imperfecti hominis eſſe, in operibus virtutum ſe exercere. Ecce enim, quod primus homo eſt in ſtatu perfectionis vltimo accipiendo vltimum ſecundum quòd Begardi accipiunt, i. poteſt haberi in via. Nam ventoſi hi hæretici ad ſtatum perfectionis ſe veniſſe arbitrabantur quinimmo in ſtatu illo innocentiæ nunquàm a viatoribus puris totaliter recuperato; & tamen illi Deus opus bonum faciundum mandat, illum ieſe in operibus virtutũ exercere præcipit. Non enim ſolum operatio manuum per ly operaretur intelligenda eſt: ſed etiam operatio virtutum, quaſi dicat, vt operaretur opera, ſ. conformia paradiſo. Credendum namque vt quod ex multiformis pulchritudine paradiſi viſa primus homo contemplaturus eſſet pulchritudinem magnitudinem bonitatem &c. ac beneficia plurima Dei, & quod horum omnium contẽplatio, vt ab hõie dubia fieri, a Deo ſub ly operaretur, inſita fuerit: & quod ad hunc finem, vt prædicta ſimiliaque contemplaretur hõ, ipſum in paradiſo poſuerit. Immo quo magis contẽplatio præmiſſa nobilior, fini vltimo, i. beatitudini, in quam transferẽdus erat, propinquior atque ſimilior eo magis de intẽtione Dei ſub ly operaretur incluſa illam eſſe, iõ dictat. 4° habes: quõ per eandẽ rõnẽ ſcripturamq; merito dicas damnatam hæreſim Luteri (Prat. Lutherani) dicentis: opa bona propria, ut a Spirituſancto piorum corda inhabitante, eſſe peccata. Ecce: Adam propriam & bonam, a Spirituſancto actus, operationem facit vel f. facturus erat: & hoc illi Deus iuſſerat. Nunquid Deus peccata præcipit? Abſit. Nunquid Adam antequàm vel animi contra Deum elatione, vel pomi comeſtione peccaret, peccauit? Nouum proſus, & a ſeculo non auditum. Nunquid Adam mãdanti Deo vt operaretur obediens, aut obedire intendens, peccauit? Quis, niſi in reprobum maxime ſenſum datus, hoc dicat? Homo enim gratia veſtitus Deo obediens, vel certe veraciter obedire volens, ex hoc meretur vitam æternam; tantum abeſt, vt tunc peccet. Cæterũ ſuo loco de operibus adducentur concilia facta. 5° vides: quõ ex his viciſſim conſolidetur concluſio.

Vtil. p. 8. Eccleſ. ad intell. ſcr. per quas rõne dan. hær. An. Beg. Lut.

¶ NOT. Opera eſſe ad ſalutem neceſſaria, dic: quando vides iuberi, Adamum innocentem debere operari, vt paradiſum ſibi cuſtodiat.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum homo factus fuerit in paradiſo.

CONCL. Deus hominem primum extra paradiſum fecit, & poſtea ipſum in paradiſo poſuit. 499

PROB. Quia paradiſus erat locus conueniens incorruptioni hominis (ſupra ar. 2.) & incorruptio illa non aderat homini ſecundum naturam, ſed ea ſupernaturali dono Dei.

¶ NOT. in litera conſidera bonitatem diuinam ſuper ly vt habitaret ibi toto tempore &c. vt ſcias donum Dei, Ioan. 4. & de hoc benedicas Dei.

1^m^ de maiori. *Habitationis.* R. Secundum ſuam naturam: non aliter. §. Tunc &c. Vide ſup. ar. 2. concluſionem de hõie dicentem ly ſm primæ immortalitatis ſtatum. Quaſi dicat: erat paradiſus hõis habitatio non ſm naturam, ſed ſm gratiam, & iõ quod hõ inhabitaret paradiſũ gratiæ Dei imputandum erat, non humanæ naturæ. Ex litera illa, & ſupra art. 2 contra Pelagium, Cœleſtium, Melanctonẽ, Rabbi Moyſem hõiem ſine gratia poſſe ſaluari, erronee dicentes inſcribe. Si paradiſum terreſtrem habere non conuenit hõi per naturam, ſed per Dei ſpecialem gratiam (vt patet radicaliter ex ſcriptura.

Hær. Alio.

ptura Gen. 2.) quò a ſapiente aliquo fingi vel dici unquã poterit ſeu intelligi: quòd homo non in ſtatu innocentiæ, vt Adam ſed in ſtatu corrupto poſſit per naturam, naturæ ſuæ vires, acquirere paradiſum cęleſtem? Aut etiã quòd per naturam acquirere gratiã? Etenim gratia Dei eſt maior, quàm ſit in ſeipſo paradiſus terreſtris: & conſequenter habere Dei gratiam eſt maius, quàm eſſe in paradiſo terreſtri. Aut & quòd mandata oĩa Dei, vt decet, per naturam ſolam obſeruare obſeruantia tali, qua poſſit quis paradiſum cœleſtem promereri vel obtinere? Foris ergo canes, foris gratiæ Dei deſtructores, & inuidi. Damnationes alias horum. vide q. 12. ar. 4. & q. 82. ar. 4. & q. 23. & 1. & q. 62. art. 2.

2^m de maiori. *Conſeruantur.* ℞. Secundum ſuam naturam: non aliter. § Tūc &c. vide ar. 3. ſupra iy cuſtodiret, ſ. Deus hominem. Quaſi diceret. Hominis conſeruatio in paradiſo fuiſſet ea ſpeciali Dei gratia: non ſecundum naturam hominis, vt ſic. Ex litera dic a fortiori quòd homo in ſtatu corruptæ naturæ in gratia Dei conſtitutus non poteſt ſeipſum in ipſa gratia conſeruare niſi ea ſpeciali auxilio Dei. Etenim eſſe in gratia Dei eſt maius, quàm eſſe in paradiſo terreſtri. Vide ad primum.

3^m de maiori. *Facta fuit in paradiſo.* ℞. Propter principij, ex quo formabatur, dignitatem non, propter ſuam ipſius melioris. § Tunc &c. vt patet. Iam erat Adam poſitus in paradiſo, antequàm Eua ex eo formaretur: & ideo ipſa in paradiſo facta fuit. Quia ergo principium, ex quo erat ibi formata eſt & illa ibi: non quia formanda erat ibi, ante fuit poſitum principium ibi. Vide literam. Et ex hoc, quòd digniores Adamo non futuri erant filij, quia naſcituri erant in paradiſo, patet liquido: quòd ex dignitate Euæ non fuit, quòd in paradiſo fieret.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, recte dictum a Geneſ. 2. fuiſſe, plantauerat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis, in quo poſuit hominem, quem formauerat. Dicit enim per hoc ſcriptura: quòd primus homo fuit factus extra paradiſum, non in paradiſo. Vide aliqua ſupra art. 2.

Vti pro S. Eccleſ. ad intell. ſcr.

2 huius. 2° habes quomodo per rationem ſcripturam prædictã, proquanto Adamum dicit non in paradiſo factum, & intelli-
3 gas, & declares, & probes. 3° vides: quò ex hac, ſimilibusque, viciſſim doctrina Angelica conſolidetur.

Pro ſtud. ¶ NOT. Præſens art. ſeruit art. 484. 487.

Quæſtio CIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mundus gubernetur ab aliquo.

CONCL. Quòd mundus non gubernetur ab aliquo, eſt impoſſibile ex duobus.

¶ PROB. [1] Quia ordo certus rerum, qui in rebus naturalibus prouenit quod melius eſt aut ſemper aut frequenter monſtrat manifeſte hanc poſitionem eſſe impoſſibilem: [2] Quia diuina bonitas, cui tanquàm omnium rerum optimæ productrici non conuenit res productas ad finem perfectum non adducere (cum optimi ſit optima adducere), clare demonſtrat huius poſitionis impoſſibilitatem.

1^m de maiori. *Finem.* ℞. vel a ſeipſis cognitum, vel ab illarum gubernatore cognitum. § Tunc &c. Præter rationalia enim cognoſcentia per ſe finem, i. rationem finis, & eorum, quæ ſunt ad finem: alia per alium, ſ. per ſui gubernatorem tantum cognoſcunt finem. Nota de prouidentia Dei exemplum pulchrum ſagittæ in litera: & hinc & cognoſce quòd opus naturæ eſt opus intelligentiæ non errantis, i. Dei, id quod & aliqui philoſophorum dixerunt.

2^m de maiori. *Mouentur.* ℞. vel ex nihilo ſunt § Tūc nih. &c. Nam totus mundus eſt ex nihilo, etiam quantum ad illud: quod in mundo eſt ſtabile. Aduerte ex litera: quod motus quandoque ſumitur modo largiori, quando ſ. ſumitur pro operatione. Et in hoc ſenſu dici poteſt: quòd omnis res creata eſt mobilis: quoniam omnis res operatur, cum nihil ſit ocioſum in natura.

3^m maior. *Id, quod in ſe habet neceſſitatem, qua determinatur ad vnum. Non indiget.* ℞. Niſi illa neceſſitas ſit impreſſa reb. ipſis ab exteriori gubernante. § Tunc &c vt patet. Immo illa huiuſmodi neceſſitas rerum non cognoſcentium ad finem aperte declarat: quòd ab aliquo cognoſcente finem dirigantur, vt optime litera docet. In hac pro ſemper notato exemplum pulchrum de prouidentia vſque ad calcem.

APPENDIX.

¶ HINC habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim quorundam Iudæorum, qui Baſmothæi vocantur, (vt refert Papa Clemens lib. 6. conſtitutionum Apoſtolicarum c. 6) tollentium prouidentiam, affirmando fortuito caſu omnia cōſtare. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas hanc recte dãnari a ſcripturis Sap. 14. Tu autem pater gubernas omnia: vel tua autem pater prouidentia omnia gubernat. item a &c. vt q. 8. ar. 3. & q. 22. art. 2. Vide ibi pulchra, & multas prædicti erroris damnationes. Nam prouidentia & gubernatio in idem redeunt & ideo dicta ibi q. 22. ad hanc quæſtionem etiam faciunt. 3° habes: quomodo per rationem ſcripturam; ræmiſſam cum ſimilibus, proquanto mundum ab aliquo gubernari fatentur, & intelligas, & declares, & probes. 4° vides: quomodo ex his viciſſim conſolidetur Angelica doctrina præſens. 4

Vti. pro S. Eccl. extra hær. Baſmothæorũ dãnat. a ſcr. a &c. vt ſupra. 1 2 3

¶ NOT. Præſenti art. ſeruit vtcumque art. in ord. 128. 125. 237. 123. 308. item pro in corpore dicto ly vt ſicut produxit res in eſſe, ita etiam eas ad finem perducat &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ concluſionum D. Tho. concordantias poſt inſertas num. 612. *Pro ſtud. var. coor.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum finis gubernationis mundi ſit aliquid extra mundum.

CONCLVS. Illud bonum, quod eſt finis totius vniuerſi, oportet; quòd ſit extrinſecum a toto vniuerſo. 501

¶ PROBATIO. [1] Quia principium totius vniuerſi eſt aliquid extrinſecum. ſ. Deus; & finis debet neceſſario reſpondere principio: [2] Quia finis vniuerſalis omnium rerum eſt quoddã bonum vniuerſale (ſicut finis rei particularis eſt bonum particulare), i. quod eſt per eſſentiam ſuam bonum: & in tota vniuerſitate rerũ creatarũ nullũ bonũ eſt, quod non ſit participatiuum bonum (ergo non per eſſentiam bonũ, ergo particulare bonũ).

1^m de maiori. *Ad quod.* ℞. Tanq̃ formam in re illa producta exiſtentem; vel tanquam aliquod per rem illam operatum; vel tãquàm aliquod ab illa re habitum, ſeu poſſeſſuum. § Tunc &c. Licet enim bonum, ad qđ res producitur primo modo, ſit in re ipſa, vt arguitur; tñ aliis duobus modis eſt extra rem, vt patet in litera. Concluſio aũt intendit de fine tertio modo conſequendo: vt conſideranti relinquitur apertum. Neque enim operamur nos Deum; neque ipſe eſt in nobis tanquàm forma inhærens: ſed tamen eſt a nobis hominibus pro noſtro ſummo bono habendus & poſſidendus; vltra quòd ſunt a nobis, tum ab omni re mundi eſt participatus & repræſentatus.

2^m ex Philoſopho. *Finium.* ℞. Artium: non aliter. § Tunc &c. Non. n. loquimur de fine aliquo artium; ſed de fine rerũ omnium creatarum. Ex quo relinquitur, quòd concluſio per hoc, quòd dicit Deum eſſe finem gubernationis mundi, non intendit aſſerere Deum eſſe, vel operationem, vel operatum factum a mundo; licet per hoc intendat, quòd Deus ſit finis rerum omnium mundi ſicut ab omni re & participatus & repræſentatus; vt patet in litera. Vide ad primum: quòd etiam in alio ſenſu dicitur finis aliquarum rerum gubernatarum, tanquàm ab eiſdem rebus habitus, ac poſſeſſus, vt a beatis.

3^m de maiori. *Bonum.* ℞. Proximum: non, vltimum. § Tunc nihil contra. Bonum enim illud intrinſecum, ſcilicet pax ſiue ordo rerum mundi, ordinatur ad bonum extrinſecum, ſcilicet Deum. Nam bonum illud eſt participatio quædam diuinæ bonitatis, & ſapientiæ, ac repræſentat ipſam: vt habes in litera, & ad 1^m.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, recte dictum virtualiter a ſcripturis, quòd finis gubernationis mundi eſt aliquod extra mundum exiſtens. Dicit autem hoc tunc: quando Prouerb. 16. ait, vniuerſa propter ſemet ipſum operatus eſt Dominus. Quis enim neſciat; Deum eſſe quid extrinſecum mundo? ſupra quæſt. 3. artic. 5. Item 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum recte dixiſſe in 12. meth. quòd finis gubernationis mundi eſt aliquod extra mundum ſc. licet Deus, dum ibi ait, vnus ergo princeps, a quo dependet cœlum & tota natura. Omnes enim expoſitores eius conueniunt in hoc; quòd ab illo principe tota natura dependet in ratione finis. 1 2

Vti pro S. Ecc. ad intell. ſcrip. & philoſophia cauendo hær. ſemũ dãnatũ a Papa in Concilio.

3 nis, ſecundum philoſophum. 3° habes: quomodo per rationem prædictas, & ſcripturæ, & philoſophi auctoritates (necnõ ſi quæ ſunt ſimiles: id quod vtique intelligito, atque ſeruato), in quantum finem mundi ponunt aliquod extrinſecum, & intelligas, & declares & probes. Circa præmiſſa tamen diligenter vide; ne erres, intelligendo bonas literas in ſenſu falſo. Caueto igitur in his ſenſum Almarici, qui (vt refert Io. de Turrecremata lib. 4. de Eccleſia cap 35.) dicebat Deus ideo dicitur finis omnium, quia omnia reuerſura ſunt in ipſum, vt in Deo immutabiliter quieſcant, & vt vnum indiuiduum atque incommutabile in eo permanebunt. Hunc eius errorem meritò damnauit Papa Innocentius III. in Concilio generali apud Lateranum celebrato. Extra de ſumma trinit. & fid. cath. Damnamus: vbi de tota doctrina. Almarici (vt alibi explicauimus) in calce dicitur: reprobamus etiam & condemnamus peruerſiſſimum dogma impii Almarici, cuius mentem pater mendacij ſic excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica quàm inſana cenſenda ſit. Hæc ibi. & tenera quis ſani capitis ſenſum prædictum Almarici delirium quoddam prorſus a ratione alienum non affirmet? Confule q.
4 44. art. 4. Item 4° vides quomodo ex his, ſimilibusque doctrina præſens conſolidetur.

Pro ſtud. var. coar. ¶NOTATIO. Huic articulo ſeruit articulus in ordine 18. 309. 214. 33. 34 Item pars in corpore dicto ly creaturarum nullum eſt bonum, quod non ſit participatiue &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ concluſionum Angelici Doctoris concordantias poſt inſertas nu. 293.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum mundus gubernetur ab vno.

502 CONCL. Neceſſe eſt dicere; quòd mundus ab vno gubernetur.

¶ PROBATIO.[1] Quia neceſſe eſt dicere, quòd mundi gubernatio ſit optima (cum finis gubernationis ſit aliquod optimum ſupra art. 2.) & optima gubernatio eſt, quæ fit per vnum (cum vnitas pertineat ad rationem bonitatis; quod patet ex deſiderio omnium, atque ex eorum repugnantia contra diuiſionem) [2] Quia neceſſe eſt dicere, quòd id, ad quod tendit intentio multitudinem gubernantis, eſt vnitas, ſiue pax (cum res ſine vnitate eſſe non poſſit); & vnitatis cauſa melior eſt quod eſt per ſe vnum, quàm multi vniti (patet ex philoſopho).

1m maior. *De cauſa per effectus iudicamus.* R. Non ſp̃ ſi per difformitatem effectuum iudicamus ſic de cauſa §. Tunc nihil contra. Si enim effectus, puta motus in mobili eſt, iudicamus; quòd cauſa, id eſt, motor mobilis reperitur: ſin autem difformitas eſt in effectu, puta motus non vniformis in mobili, vel mobilibus, non oportet iudicare: quòd cauſa ſit multiplex, puta motores ſint diuerſi. Poteſt namque iſta difformitas effectuum prouenire aliunde, puta ex recipientibus vnum, eundemque influxum cauſæ; cum vnumquodque recipiatur per modum recipientis. Sic accidit in propoſito: vt patet in litera.

¶NOTATIO. Ex litera collige: quòd non valent iſtæ cõſequentiæ. Rerum creatarum aliæ ſunt corruptibiles, aliæ incorruptibiles: aliæ corporeæ, aliæ incorporeæ, & huiuſmodi: ergo duo ſunt ipſarum creatores vnus corruptibilis alius incorruptibilis, vnus corporeus vel malus, alius incorporeus vel bonus, & huiuſmodi. Ratio, quòd non valeant, eſt: quia licet de mobilibus & creatis non ſit idem iudicium pro quanto mobile ſupponit ſubiectum, creatura vero non (cum fiat ex nihilo), tamen de iiſdem eſt par iudicium in hoc, quòd ex difformitate effectuum non poteſt neceſſariò ſemper inferri difformitas in cauſa, nec multitudo cauſarum; quamuis de cauſa iudicemus per effectus modo prædicto in reſponſione. Vide q. 2. art. 2. & q. 31. ar. 11. & 12.

Cont. Manichæ. & huiuſmodi

2m de maiori. *Diſſentiunt.* R. Quantum ad finem vltimum: non ſemper, quantum ad finem cuique proximum. §. Tunc &c. Conueniunt enim omnia illa gubernata in vno fine vltimo; cum tamen fines proximos diuerſos habere poſſint, vt in litera.

3m ex Eccleſ. *Melius eſt.* R. In particularibus bonis: non, in eo quod eſt eſſentialiter bonum. §. Tunc &c. Loquitur enim concluſio de bono iſto vniuerſali non de particulari. Quaſi dicat Mundus gubernatur ab vno per ſe bono, per ſe ſapiente, per ſe &c. id eſt infinitæ bonitatis, infinitæ ſapientiæ infinit. &c. Non ergo a pluribus talibus poteſt gubernari; & tum quia non ſunt plura talia, tum quia eſſet hoc ſuperfluum. Si enim ab vno infinite bono, ſapiente &c. gubernatur: ſuperfluum, & conſequenter malum, erit quicquid pro gubernando in parem ſocietatem addideris: vt patet.

Vnus princeps, 12. Metaph. tex. & mot. ſeq.

¶NOTATIO. Ex litera videtur, ſi profundius inſpiciatur; quòd in gubernationibus pure humanis pluralitas principatuum ſit melior, quàm vnus tantum princeps: id eſt quòd melior ſit Reſpublica, quàm Dominium ſingulare, puta Marchionis tantum, Ducis tantum. Nam in gubernando ſecũdum Rempublicam, bona plura particularia conueniunt ad regendum; & conſequenter id quod vnus non aduertit pro bono regiminis, alius aduertit: in dominio autem ſingulari vnum tantum bonũ particulare, puta Marchio, Dux, eſt ad regendum. Nec obſtat, philoſophi dictum, ſcilicet quòd melius diſponuntur res per vnum principem, quàm per pluralitatem principatuum. Hoc enim verificatur de principe infinitæ per ſeipſum ſapientiæ, infinitæ iuſtitiæ, infinit. &c. vt in ad tertium Eccleſiaſtico dictum eſt: in cuius ſignum, quòd ſcilicet philoſophus intenderet de tali, eſt; quòd in 12. Metaphyſicæ, vbi præſertim de Deo agitur, id protulit. Quaſi ergo dixiſſet. Melius eſt eſſe vnum principem, qui eſt Deus, quàm plures Deos. Habet enim talis princeps, cum ſit ſapientiæ infinitæ & infinit. &c. omnem circumſpectionem quàm quilibet ſingularis vel etiam omnes ſimul de republica poſſunt habere; immo & maiorem. Inſuper vltra hoc habes vnitatem eſſentialem. i. eſſentialiter eſt vnus, id quod multum facit ad finem regiminis, qui eſt vnire multitudinem gubernatam in bono. Melius enim vniuntur plura in vno per vnum, vt ſic, quàm per multa, vt ſic: cum pluralitatem non vniant multa, niſi vt fiunt quodammodo vnum. Verum & iſtud ſingulare dominium poteſt ſeipſo meliorari plus vel minus, quanto magis vel minus bono prædicto particulari regenti, id eſt, Marchioni, Duci, adiungentur boni alij conſiliarij, boni zelatores, boni &c. Tamen cum his omnibus videtur adhuc de mente huius literæ, eſſe q; ſit melior, cæteris paribus, reipublicæ dominium; quoniam plura vident oculi, quàm oculus. Dixi ſuprà, ly pure humanis: quia aliud eſt loqui de primatu Petri Apoſtoli, aut ſucceſſoris ſui, in gubernando eccleſiam; quoniam hoc regimen ad regimen diuinum potius pertinet q̃ humanum: Cũ principalis Epiſcopi, qui in propoſito Chriſtus eſt & Vicarij ſui, qui Petrus cum ſucceſſoribus, eſt, vnus ſit quodammodo totus. Ad quod innuendũ ait: Dominus Petro: quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Quia igitur princeps Chriſtus infinitæ bonitatis, infinitæ ſapientiæ, infinitæ potentiæ, eſt; & ipſe per Vicarium ſuum ſpeciali modo ſuam regit Eccleſiam: ideo principatus hic & monarchicus, & optime plusquàm omnia regimina inſtitutus, eſt. Addito quòd ipſe Dominus rogare pro Petro, conſequenter pro cæteris eius ſucceſſoribus dignatus eſt, vt non deficiat fides eius i. vt non erret in determinando ea, quæ fidei ſunt, ac morum fidei congruẽtium; id quod eſt rogare, vt Petrus non erret in regendo fideles. Cum itaque in omnibus exauditus ſit Chriſtus pro reuerentia ſua: ſequitur, quòd Petrus, vt Papa, non poſſit in prædictis errare, & conſequenter quòd ipſe, vt ſic, a ſpiritu veritatis ſemper in præmiſſis ducatur. Petri ergo primatus, quàmuis monarchicus eſt optimus: quia potius diuinus, quàm humanus eſt. Non igitur idem iudicium de monarchico pure humano (de quo in litera) faciundum eſt, & de monarchico Petri, de quo (cum ſit Chriſti, vt præfertur) dictum proportionaliter eſt, Regnum meũ non eſt de hoc mundo.

Regnum monarchicum, an Republica melior.

De primatu Petri.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo, habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, dictum meritò fuiſſe a ſcriptura, quòd mundus gubernatur ab vno. Hoc autem dixit de Deo. Iob 34. ſic; quem conſtituit alium ſuper terram, aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt? Item ſubiungit in Pſ. 17. ſic; quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum? Hoc ſiquidem nomen Deus eſt nomen gubernationis. Deducitur enim ly Deus (ſecundum Damaſcenum lib. 1 c. 12.) a Theyn, quod eſt curare, & fouere vniuerſa; vel a Ethyn, quod eſt ardere; vel a Theaſte, quod eſt conſiderare omnia. Ergo ly Deus eſt nomen prouidentiæ: cum hæc omnia ſcilicet curare fouere, ardere, conſiderare, ſonent operationem circa aliquid ſic vel ſic gubernandum. Hinc infert quòd, cum Deus non poſſit non eſſe Deus, non poteſt fieri, q; Deus non habeat omnium rerum gubernationem; neceſſe omnino eſt, quod mundus gubernetur ab vno. ſ. a Deo. Ex qua illatione videre, etiam mediocriter eruditis immo & inſipientibus, datur; quàm toto cœlo, totaq; terra ſuperiores errauerint, ac errando ignorantia propriè vocis ſeſe laborare oſtenderint illi; qui Deum non habere prouidentiam de omnibus dubitarunt vel poſuerunt. Vide q. 22. ar. 2. Hoc enim eſt dubitare, Deum eſſe Deum vel ponere, Deum non eſſe Deum. Qua dubitatione vel poſitione quid ignorantius, quid ſtolius? 2° habes: quomodo 2
per rationem ſcripturas præmiſſas, ac ſimiles, pro quanto

Vt. pro S. Eccleſ. ad intell. ſcr.

Deus omnibus prouidet.

mundum

mundum ab vno gubernari ſtatuunt, & intelligas, & declares,
3 & probes. 3° vides quomodo ex his, ſimilibuſque, viciſſim cõſilio D. Thomæ conſolidetur.

Pro ſtud. ¶ N O T. Articulo præſenti vtcumque ſuffragatur artic. in ord. 53. 250. 249. 259.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum effectus gubernationis ſit vnus tantum, an plures.

103 CONCL. 1ª. Ex parte finis eſt vnus tantum effectus gubernationis, ſ. aſſimilari Deo.

¶ P R O B. Quia effectus gubernationis ſicut cuiuslibet actionis, ex fine penſari poteſt (cum per operationem pertingatur ad finem), & finis gubernationis mundi in ſe eſt tantum vnus (cum ſit bonum eſſentiale, cui omnia aſſimilari appetunt).

¶ C O N C L. 2ª. Ex parte eorum, quibus creatura ad Dei ſimilitudinem perducitur, duo ſunt effectus gubernationis, ſcilicet conſeruatio rerum in bono, & motio earum ad bonum.

¶ P R O B. Quia effectus gubernationis attendi poteſt ſecundum ea, quibus creatura ad Dei aſſimilationem perducitur: & iſta in generali accepta ſunt duo: ſcilicet creaturam in ſe eſſe bonam, atque mouere aliam creaturam ad bonitatem (cum Deus, cui aſſimilari cupimus ſit bonus, cauſaque bonitatis aliis).

¶ C O N C L. 3ª. Effectus gubernationis in particulari conſiderati ſunt nobis innumerabiles.

¶ P R O B. Quia id patet (Vide tu argumentum tertium, quod ſit probatio huius concluſionis).

1m de minori. *Vnum.* ℞. Nominaliter non, incluſiue. §. Tunc &c. Ly ordo enim eſt vnum tantum nomen, ſed includit duo, quæ in ſecunda concluſione dicta ſunt.

2m maior. *Ab vno natum eſt vnum procedere.* ℞. Si proceſſio conſideretur ex parte illius vnius, non, ſi conſideretur ex parte illarum rerum, quibus illi vni aſſimilatio fit. §. Tunc &c. Primo enim modo currit concluſio 1ª. licet 2° 2ª. Ly proceſſio in reſponſio formali dicta ſumitur largiſſime ita quòd aſſimilari alicui, dicatur etiam proceſſio. Vide primam concluſionem. Illa duo, quibus illi vni aſſimilatio fit, de quibus loquitur reſponſio, ſunt ea, quæ applicãtur in probatione concluſionis ſecundæ.

3m de concluſione. *Ergo gubernationis effectus.* ℞. In ſpāli ſumptus, nõ in generali. §. Tunc &c. Hoc enim modo currit concluſio tertia.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas: 1
Vti pro S. Eec. ad intell. ſcrip. rectè de Deo omnium gubernatore dictum fuiſſe. Sapienti. 6. æqualiter eſt illi cura de omnibus. Ac ſi aperte, ad propoſitum diceret. Gubernationis, ſeu curæ, quam de mundi rebus vniuerſis habet Deus, finis non eſt alius, & alius, ſed vnus & idem. Itẽ de Sapientia, quæ Deus eſt, omnium artifice per intellectumq; gubernatrice merito dictum Sap. 7. Eſt in illa ſpiritus intelligẽtiæ ſanctus vnicus, multiplex. Quaſi, in propoſito diceret. Gubernationis diuinæ ſapientiæ, qua per intelligentiam mundũ ſanctè regit, finis eſt & vnicus & multiplex. Item de Deo, poſtquàm Sap. 14. dixerat quòd omnia ſua prouidentia gubernat, dictum rectè ibi, quoniam dediſti in mari viam & inter fluctus ſemitã firmiſſimam, oſtendens quoniam potens es ex omnibus ſanare, etiam ſi ſine rate aliquis adeat mare. Sed, vt non eſſent vacua ſapientiæ tuæ opera, propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas ſuas: & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt. Sed & ab initio, cum perirent ſuperbi gygantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens remiſit ſeculo ſemẽ natiuitatis, quæ manu tua erat gubernata. Bene dictum eſt enim lignum, in quo fit iuſtitia: &c. Hæc ibi. Quaſi, ad propoſitum applicando, diceret. Gubernationis ſeu prouidentiæ, qua Deus omnia regit, multi ſunt effectus. Puta, ſaluari toto itinere pedeſtri inter medios fluctus maris, eſt effectus diuinæ gubernationis; homines etiam per ratem ſaluari inter fluctus maris eſt effectus eiuſdem gubernationis; ſuperbos gygantes in diluuio periiſſe eſt etiam eius effectus; humani generis ſemen per ratem in eodem diluuio per totum orbem terrarum propagandũ eſſe præſeruatum, eſt effectus gubernationis eiuſdem: ex his factũ eſſe, vt benedicatur lignum per quod fit iuſtitia, i. lignum iuſtos ab iniuſtis diſcernens (Hoc fuit lignum arcæ Noe, & eſt lignum crucis ab arca ipſa lignea figuratum), eſt effectus diuinæ gubernationis. Quòd ſi pergas legendo totum capitulum illud, aliaſque ſcripturas; videbis ex ſcripturis ipſis colligi: quòd effectus gubernationis mundi ſunt ferme innumerabiles, vt dicit tertia concluſio. 2° habes: quomodo ſcripturam
Sap. 6. pro quanto finem gubernationis aſtruit vnum, per ra- 2
tionem primæ concluſionis intelligas, declares, probes; & Sap. 7. pro quanto multos eſſe diuinæ gubernationis effectus dicit, per rationem ſecundæ concluſionis; & Sap. 14. pro quanto innumero-
ſos ferè per rationem tertiæ concluſionis. 3° vides: quo- 3
modo ex his, ſimilibuſque viciſſim doctrina articuli conſolidetur.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum omnia gubernationi diuinæ ſubdantur.

CONCL. Impoſſibile eſt; quòd aliquid entium ſubtrahatur gubernationi diuinæ. 104

¶ P R O B A. 1 Quia impoſſibile eſt aliquid minimum eſſe, quod non ſit a Deo creatum (cum Deus ſit cauſa vniuerſalis totius entis); & ſecundum eandem rationem competit alicui eſſe gubernatorem rei alicuius, atque cauſam eius (cum eiuſdem ſit rem producere, ac ei perfectionem dare). 2 Quia intãtum ſe extendit alicuius gubernatio, inquantum ſe poteſt extendere finis gubernationis: & finis diuinæ gubernationis ſe extendit ad omnia etiam minima (cum nihil ſit, quod non ordinetur in diuinam bonitatem, quæ eſt finis gubernationis.)

1m de minori. *Non ſunt caſualia.* ℞. Reſpectu illius cauſæ ſuperioris gubernantis; non, reſpectu intentionis particularis agentis. §. Tunc &c. Nam nihil eſt caſuale reſpectu illius, cuius gubernationi vniuerſali ſubduntur, ſ. Dei: quamuis reſpectu particularis alicuius gubernantis poſſit quippiam eſſe caſuale, inquantum. ſ. ſubterfugit intentionem eius. Huius autem oppoſitum eſt ratio, quod nihil omnino poteſt eſſe caſuale reſpectu Dei; quia videlicet impoſſibile omnino eſt, quòd aliquid vel minimum ſubterfugiat, immo etiam poſſit ſubterfugere intentionem Dei. quæſtio. 19 art. 6.

¶ N O T. Scito: quòd caſus in rebus infert res gubernari a Deo. Niſi enim res haberent eſſe, non haberent aliquam intentionem; ſi vero nullam haberent intentionem, non poſſet in eis eſſe caſus: cum caſus præſupponat intentionem rerum, & ſit poſtea præter eam: manifeſtum autem eſt, quòd ſi res non gubernarentur a Deo, deciderent in nihilum, id eſt, in non eſſe. Dic ergo. Si a Deo non gubernarentur creata, ipſa deſinerent omnino eſſe, i. nullatenus eſſent; ſi non eſſent, nullam haberent intentionem; ſi nullam &c. non poſſent facere, & nihil poſſet fieri, præter ſuam ipſorum intentionem; quod eſt eſſe caſuale, vel fortuitum: ergo, a primo ad vltimum, ſi a Deo res non gubernentur, vel poſſet eſſe caſuale.

2m ex Apoſtolo. *Cura.* ℞. exiſtens ſecundum modum propriè competentem rationali creaturæ; non, ſm modum competentem bobus. §. Tunc &c. Nam vniuſcuiuſque bouis, quantumcunque magni vel parui, Deus habet curam exactiſſimam; ſecundum modum tamen boui illi competentem. Exemplum. Gubernator homo alicuius rei, ſi ſit ſapiens, gubernat illam rem ſecundum q̃ competit naturæ illius rei; vnde ſic faciendo illam conſeruat: & faciendo aliter, eandem deſtrueret. Non enim gubernat autem fœno, funibus, aratro, aculeo ſtimulo, magno ſtabulo, ſed alio modo, qui ſit cõueniens aliter patet. Alioquin ipſe gubernator amens & inſipiens iudicaretur; & autem deſtrueret, non conſeruaret. Item rex habens ſub ſe diuerſarum conditionum populos ſuauiori modo gubernat hos, rigidiori illos, mediocri alios; & ſic gubernando populos (ſalua conſcientia) pro diuerſitate conditionis illorũ iudicat, & eſt ſapiẽs: populoſq; ſubditos in pace cõſeruat, necnõ a rebellione faciliter pſeruat. Cũ g. ſ Deus ſit ſapiens, immo ipſa ſapiẽtia infinita, gubernat omnia creata ſecundum modum vniuſcuiuſq; illorum creatorum conuenientem. Hoc voluit innuere ibi Apoſtolus: vbi e regione de hominibus a Deo gubernatis locutus ſubinfert, nunquid cura eſt Deo de bobus? Quaſi dicat. Non ſicut de hominibus: licet de vtriuſque ſecundum alium & alium modũ cuique conuenientem curam habeat Deus. Alioquin, ſi diuerſarum naturarum res ſecundum diuerſum modum cuiuis ipſarũ rerum competentem non gubernaret, videretur inſipiens; quod eſt blaſphemum.

3m de maiori. *Poteſt.* ℞. Non præſuppoſito, alicuius alterius auxilio; non

non autem, præſuppoſitio. §. Tunc &c. Nam homo ad hoc, quòd ſe ipſum gubernare poſſit, indiget ſemper auxilio alicuius alterius, i. auxilio diuino. Non enim homo eſt ſuarum actionum prima cauſa, licet ſit earum cauſa: ſed prima cauſa, & hominis, & omnium eſt Deus: ſine qua nulla cauſa ſecundæ moueri ſeu agere non poſſunt. Vnde Hieronymus, in confeſſione fidei ad Damaſum Papam, quam in Eccleſia catholica dicit ſe didiciſſe, ſemper tenuiſſe ac tenere, inquit ita: Liberum ſic confitemur arbitrium, vt dicamus nos ſemper Dei indigere auxilio. Cum vero Hieronymus nõ apponat limitationem puta nos indigere ſemper auxilio Dei ad agendum, ad patiendum, & huiuſmodi; ſed abſolute dicat, nos ſemper indigere illo: fatendum vtraeiter eſt, quòd (ſecundum ipſum) auxilio illo indigemus etiam ad cogitandum, ad loquendum, ad volendum; & (breuiter) ad omnia quæcunque ſunt illa, dempto peccato vt peccatum eſt.

Hier. de fide.
Liberum arbitriũ.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem diſſicias totaliter, atque peſſundes hæreticas phantaſias multorum ſupra q. 22. art. 2. recitatas. Nam prouidentia, & gubernatio in idem tandem redeunt, vt patet. Adde pro ratione ſtultas (vt huius articuli verbis vtar) has oſtendente illud: quod ſupra artic. 3. in appen. dictum ſuit. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, 2 illas omnes fuiſſe merito damnatas in ſcriptis &c. vt ſupra q. 3 22 artic. 1. & 2. item 3° habes: quomodo ſcripturas huiuſmodi, &c. ibi narrata, pro quanto omnia ſubd. ſtatuunt gubernationi diuinæ, & intelligas, & declares, & probes. Tunc autem facilius ac melius hoc ipſum facies, ſi his dictis rationibus addideris Auguſtinũ quinto lib. de ciuit. Dei cap. 11. ſic dicentem: Deus non ſolum cœlum & terram nec ſolum hominem & Angelũ; ſed nec exigui & contemptibilis animantis viſcera, nec auis pinnulam, nec herbæ floſculum, nec arboris folium, ſine ſuarum partium conuenientia derelinquit. Per quam ſententiam vult Doctor egregius Auguſtinus hæreticorum acerrimus impugnator & expugnator clariſſimam hanc veritatem explanata atque inferi quòd omnia, quæcunque ſunt illa, diuinæ gubernationi ſubijciuntur. Ex hoc Auguſtini dicto, quem plurimum (vt notum eſt) veneratus fuit Beatus Hieronymus, videre potes vltra ea quæ in q. 14. art. 11. appen. dicta fuerunt quàm bene ſenſum catholicum Hieronymi circa prouidentiam diuinam ibi explicuimus. 4° vides. quomodo ex prędictis viciſſim concluſio 4 præſens conſolidetur.

Vti. pro S. 1. elec. cõtra her. dan ſup. a. 1. & 6.
Au. cum Aug.

¶ NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur art. 234. 235. 50. 237. 334. 554.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum omnia immediate gubernentur a Deo.

505 CONCL. Quantum ad rationem gubernationis, Deus gubernat immediate omnia: Quantum autem pertinet ad executionem gubernationis gubernat quædam mediantibus alijs.

PROB.[1] Quia vnumquodque attribuendum eſt Deo ſecundum ſui optimum (cum ſit eſſentia bonitatis): & optimum in cognitione practica, quæ eſt ratio gubernationis, eſt cognoſcere particularia, in quibus eſt actus (exemplum de medico.) 2° Quia (ly quantum autem &c.) tanto eſt melior gubernationis executio, quanto maior perfectio a gubernante rebus gubernatis communicatur (cum per gubernationem res gubernatæ ſint ad perfectionem perducendæ); & maior perfectio gubernatorum eſt, quòd aliquid in ſe ſit bonum, ſitque cauſa bonitatis in alijs, quàm ſi ſolum eſſet in ſe bonum (exemplum de magiſtro).

¶ NOTATIO. Habes hoc in loco radicem doctrinæ ſanæ; qua valeas hæreticorum laborioſa ſomnia de operibus, de meritis, deque alijs huiuſmodi, non fienda ſecundum illos & deludas merito & reijcias & ſpernes. Cum enim tanto melior ſit diuinæ gubernationis executio, quanto maior perfectio a gubernante Deo rebus gubernatis communicatur (id quod ſatis capiti cuique notum eſt); & maior perfectio gubernatorum ſit, quòd ſaluetur ſitque cauſa meritoria ſuæ propriæ ſalutis, quàm quòd ſolum ſaluetur (vt ex ſe patet): ſequitur vtique, quod ponentes opera noſtra neceſſaria ad ſalutem, & propriæ ſalutis meritoria, meliorem per hoc ponunt diuinæ gubernationis pro noſtra ſalute executionem; quàm ſi ponerent oppoſitum de operibus ipſis. Item per hoc ponunt paſſionem Chriſti magis efficacem nobiſque ſalutiferam: quàm ſi ponerent oppoſitum de operibus ipſis. Ratio horum omnium eſt: quia opera meritoria noſtra ſunt dona Dei principaliter, & paſſionis Chriſti ſecundario. Sunt ergo iniurij Deo, & paſſioni eius; qui oppoſitum de operibus ipſis dicunt eius, quod Sancta Eccleſia Romana docet &, vltra hoc, ſe valde ignaros circa operum intelligentiam oſtendunt.

1m ex Gregorio. *Prouidentiam.* ℟. idest rationem gubernationis; nõ, executionem eius tantum. §. Tunc &c. Nam & nos cum Gregorio reprehendimus Platonem in concluſione dum diximus: quòd, quantũ ad rationem gubernationis, Deus immediate omnia gubernat. Accipit enim Plato prouidentiam, vt rationem gubernationis ſonat. Taceo q; & in multis alijs ibi errauit Plato: quoniam pro nunc ſufficit ſoluiſſe argumentum.

2m de maiori. *Poſſibile.* ℟. Aeque bene: non, abſolute. §. Tunc &c. Eſt enim poſſibile Deo exequi per ſe immediate gubernationem; ſed non æque bene, ſtante ordine iſto, fieri poteſt. Nam dignitas cauſalitatis boni in aliud tolleretur creaturæ, vt patet in litera.

¶ *Corollarium.* Ex hac ad ſecundum reſponſione patent ſimul proportionaliter duo: & quòd Deus poſſet abſolute abſque concurrentia operum noſtrorum meritoriorũ ſaluare nos adultos: & quòd hoc non facit, quia hoc non eſſet melius, præſertim ſtante ordine maieſtatis ſuæ in ſcripturis expreſſo. Tolleretur enim tunc dignitas concauſalitatis reſpectu tanti boni, videlicet ſalutis propriæ a creatura; & conſequenter bonitatis diuinæ liberalitas hæc, qua nobis opera meritoria donat ea in nobis per gratiam ſuam operando, non appareret: cum tamen omnia fecerit Deus propter ſemetipſum. i. ad bonitatem ſuam communicandam & manifeſtandam. Quòd ergo adultos abſque operum meritis non ſaluet, non ex impotentia Dei aut ex inſufficientia paſſionis Chriſti, vel efficacia minori (vt hæreſis ſuſpicatur): ſed eſt ex bonitate Dei amplius creaturæ communicanda & manifeſtanda; quam bonitatem in ſcripturis expreſſit. Qui ergo operibus meritorijs detrahunt, homini dignitatem præmiſſam diuinitus collatam per hoc inuident, eamque ab ipſo auferre conantur: vltra quòd bonitati diuinæ nequiter aduerſantur. Quare de re in eos illa reprehenſio a Deo aptiſſime conuenit: an oculus tuus nequam eſt, i. nequam eſſe debet, quia ego bonus ſum?

De operibus meritorijs aduerſum.

3m de minori. *Gubernatoris.* ℟. Per ſe exequi nõ potentis non, per ſe exequi potentis. §. Tunc &c. Nam Deus per ſe abſque miniſtris exequi poteſt. Vnde non adhibet ſibi miniſtros propter defectum ſed propter dignitatem ſuam manifeſtandam, & propter antedicta in notatione & Corollario. Dominus vere terrenus ſibi miniſtros adhibet propter vtrumque, ſcilicet & ad defectum ſuum ſupplendum in argumento tactum, & ad ſuam dignitatem declarandam.

¶ *Corollarium.* Ex litera ergo iſta prædictis adde: quòd qui miniſtros, vel in operibus bonis faciendis, vel in ſacramentis exercendis, vel in peccatoribus conuertendis, vel in fide moribuſq; per prædicationem propagandis, atque dilatandis, vel in æterna ſalute nobis alijſque conſequenda, vel in reliquis huiuſmodi, Deo auferre contendunt; hi dignitatem Dei in cognitione hominum minuere ipſo facto conantur, & ſic primæ petitioni orationis Dominicæ, ſcilicet ſanctificetur nomen tuum, & conſequenter primo deſiderio noſtræ ſalutis, contradicunt. Veh illis: qui Deum impugnant.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas 1 merito ſcripturas ponere vtrumque, ſcilicet & quòd Deus immediate omnia, gubernat, & quòd non omnia immediate. Primum intendebant una, quando Rom. 11. dicit, quis cognouit ſenſum Domini, aut qs conſiliarius eius fuit? Itẽ. 1. Cor. 2. qs cognouit ſẽſũ dñi, aut quis inſtruxit eum? item Iſa. 40. quis adiuuit Spiritum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit. & oſtendit illi? Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit eum; & docuit eum ſemitam iuſtitiæ: & erudiuit eum ſcientia, & viam prudentiæ oſtendit illi? item Iob, vbi ſupra q. 22. ar. 3. appen. Secũdum ſcriptura intendebat nunc, quando 1. Corin. 3. dicit, Dei ſumus adiutores: item 1. Corin. 4. ſic eos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei: item 2. Corin. 11. Miniſtri Chriſti ſunt, & ego: item quamdiu ſum gentium Apoſtolus, honorificabo miniſterium meum: item Iſa. 61. vocabimini miniſtri Dei noſtri: item Pſ. 102. benedicite domino omnes virtutes eius, miniſtri eius qui facitis verbum eius: item 103. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem: item Daniel 7. Millia millium miniſtrabant ei: item in collecta, vbi ſupra q. 22. ar. 3. appen. 2° habes: quomodo per rõnem præ- 2 miſſas ſcripturas, quòd quanto gubernationem omnium eſſe a Deo vel immediate, vel non immediate innuunt, & intelligas, 3 & declares, & probes, 3° vides: quomodo ex his, ſimilibuſque, viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidatur.

Vtil. p. 1. Eccleſ. ad intell. ſcr.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum præter ordinem diuinæ gubernationis contingere poſsit.

306 CONCL. Impoſsibile eſt, quòd aliquid contingat præter ordinem diuinæ gubernationis.

¶ PROBA. Quia impoſsibile eſt, quòd aliquid contingat præter ordinem cauſæ vniuerſalis totius entis (cum omnes cauſæ tam impeditæ, quàm impedientes, reducantur neceſſario in primam cauſam, cuius ſunt cauſæ ſecundæ): Et Deus eſt cauſa vniuerſalis totius entis.

1^m^ de conſequentia. *Malum.* ℞. Totaliter: non autem non fundatum in bono. §. Tunc nihil contra. Ex eo enim, quòd nihil in mũdo eſt totaliter malum, patet: quòd nihil poteſt contingere præter ordinem diuinæ gubernationis; quia tunc illud eſſet omnino nihil. Nam diuina gubernatio tendit ad hoc, vt res aliquo modo ſint: cum & creauerit Deus, vt eſſent omnia, Sap. 1. In litera ly ſi autem res aliqua totaliter exiret ab ordine gubernationis diuinæ totaliter nihil eſſet, habes probationem concluſionis præmiſſæ ducentem ad impoſsibile, ſeu ad inconueniens. & ſic. Si res aliqua totaliter exiret ab ordine, i. extra ordinem diuinæ gubernationis, illa res totaliter nihil eſſet: ſed impoſsibile eſt, quòd res aliqua, dum eſt, nihil ſit (vt patet): ergo impoſsibile eſt, quòd aliquid poſsit contingere præter ordinem diuinæ gubernationis. Vide aliqua pro hoc loco facientia. q. 14. ar. 13. & q. 19. ar. 3. & 1. q. 22. art. 4. & q. 23. art. 6.

Caſualia. 2^m^ de antecedente. *Caſuale* ℞. Reſpectu illius gubernantis, ſecundum cuius præordinationem euenit: non, reſpectu alicuius alterius gubernantis. §. Tunc nihil contra. Nam licet reſpectu diuinæ prouidentiæ nihil fiat caſu in mundo (vt dicit concluſio, & Auguſtinus lib. 83 quæſtionum, q. 24) immo ſic nihil poſsit fieri, neque fortuitum, neque caſuale (vt in ad primum); tamen reſpectu aliquarum cauſarum ſecundarum multa ſunt in mundo fortuita & caſualia.

3^m^ conſequentia. *Si igitur nihil &c. Sequitur quòd omnia ex neceſsitate contingant.* ℞. Negatur conſequentia. §. Eſt enim fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam. Non enim contingentium iſta eſt cauſa, quia ſcilicet non ſubdantur diuinæ gubernationi: ſed hæc eſt vera cauſa, quia ſcilicet habent cauſas proximas contingentes. Tunc ad ly ordo diuinæ gubernationis eſt certus & immutabilis (quod erat antecedens argumenti) dicitur; quòd ex eo, quòd eſt certus & immutabilis, ideo neceſſario eueniunt contingentia, caſualia, fortuita. Etenim certus & infallibilis etiam quoad modum: adeo quòd non tantum res a Deo volitæ eueniunt, ſed etiam eo modo, quo Deus eas voluit euenire. ſupra q. 22. art. 4. ſcilicet, vel neceſſario, vel contingenter, vel caſualiter, vel fortuito, vel &c. Sic ergo ex antecedente illo, ordo diuinæ gubernationis eſt certus & immutabilis, debet inferri oppoſitum eius, quod inferebatur; ſcilicet. Si igitur nihil poſsit contingere in rebus præter ordinem diuinæ gubernationis, ſequitur quòd non omnia ex neceſsitate contingant, & conſequenter quòd aliquid ſit in rebus contingens. Hæc autem conſequentia optima eſt, verum dic 1. & gratis conceditur: ſed non impugnat concluſionem, immo ſtat pro concluſione: vt oſtenſum eſt ibi. Tunc ad ly ordo diuinæ &c. dicitur quòd ex eo, quòd eſt certus &c.

Libertatis arbitrij cõcors oſtenditur infallibilitas prædeſtinationis. ¶ NOT. Doctrinam hic narratam, quæ ex art. 4. q. 22. plenius trahitur, diligentiſsime præ oculis ſemper habeto: quotieſcunque tractabis de infallibili euentu rei prædeſtinatæ ex eo, quòd prædeſtinatio eſt certa nec poteſt ſubterfugi a quoquàm quin eueniat id quod euenturum ab æterno diuinitus eſt præuiſum. Si enim iſta bene annotaueris facile concordabis certitudinem gratiæ prædeſtinationis, & infallibilitatem euentus, cum libertate liberi arbitrij noſtri. Sic itaque cõcorditer ad præmiſſa dices. Prædeſtinatio eſt infallibilis tum quoad rei prædeſtinatæ euentum tum quoad modum euentus; & nihil poteſt ſubterfugere ordinem prædeſtinationis: ergo, quia Deus prædeſtinauit iſtum operibus mediantibus in gratia libero modo factis ſaluandum, iſte infallibiliter modo libero opera gratia veſtita faciet, illiſque mediantibus ſic factis infallibiliter ſaluabitur. Ecce enthymema hypotheticum ex antecedente copulatiuo: & conſequente cauſali, quod ſub conditionali ſecundum logicos quodammodo continetur; quod quidem enthymema optime probat propoſitum, ex doctrina ſolummodo præmiſſa. Cæterum, ſi plura voles (puta, præſentialitatem rei hic futuræ viſæ in nunc æternitatis; neceſsitatem eſſendi rei liberæ, dum eſt, ſiue dum veraciter eſſe videtur: & ſi quæ ſunt alia) ad huius veritatis manifeſtationem facientia, videbis in proprio loco. ſcilicet quæſt. 22. artic. 4. & quæſt. 23. art. 6. in ſubſidiis & quæſt. 14. art. 13. & q. 19 artic. 3.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, recte inſinuatum fuiſſe a ſcriptura, quòd præter ordinem diuinæ gubernationis nihil poteſt contingere. Inſinuauit autem virtualiter tunc, quando Heſter 13. dixit, Domine Deus in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſsit reſiſtere tuæ voluntati. Patentiſsimum modũ eſt, quòd Deus non vult, aliquid præter ſuæ gubernationis ordinem contingere: & quòd hoc, ſ. nihil poſſe ſuæ gubernationis ordinem ſubterfugere, monſtrat, cuncta in ditione Dei omnino eſſe poſita. Si igitur aliquid vel maximum, vel minimum, vel quomodolibet aliter exiſtens poſſet diuinæ gubernationis ordinem, ſaltem tantillum, ſubterfugere: iam aliquid poſſet aliquo pacto reſiſtere diuinæ voluntati, & conſequenter cuncta in ditione Dei non plene eſſent poſita. Dicens ergo ſcriptura, quæ in Heſter leguntur, dixiſſe voluit, quòd prætereà nullo modo quicquàm poteſt ordinem gubernationis diuinæ. 1 *Vtil. pro Ecc. ad intell. ſcrip.*

2° habes: quomodo per rationem ſcripturam hanc, pro quanto nihil præter ordinem prædictum dicit poſſe contingere, & intelligas, & declares, & probes. 2

3° vides: ex hac ſcriptura, & ſimilibus, viciſſim conſolidetur doctrina præſens. 3

Pro ſtud. var. coor. ¶ NOTATIO. Attento præſenti vtcumque ſeruit art. in nu. 234. 235. 260. 254. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly nihil inuenitur in mundo, quod ſit totaliter malum, quia malum ſemper fundatur &c. vide tabulæ magnæ aureæ concl. D. Th. concord. poſt inſertas nu. 291. 837.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum aliquid poſsit reniti contra ordinem gubernationis diuinæ.

CONCL. Ordini diuinæ gubernationis in generali conſiderato nihil poteſt contrariari. 307

¶ PROB. 1 Quia nihil in ſuo conatu tendit niſi ad bonum (ex Dyon.) & ordo diuinæ gubernationis eſt, vt omnia tendant in bonum; 2 Quia omnia in ſuo conatu tendunt in aliquid ſecundum ſuam inclinationem (ſcilicet vel naturaliter, vel voluntarie); & omnis cuiuſcunque rei inclinatio nihil aliud eſt, niſi quædam impreſsio a primo gubernante (exemplum de ſagitta).

¶ NOTATIO. Ex hac concluſione negatiua relinquit auctor ſubintelligendam ſorte concluſionẽ affirmatiuam, quæ eſt eius contraria iuxta diuiſionem in principio corporis poſitam. Eſt autem hæc. Ordini diuinæ gubernationis in ſpeciali, i. ordini cauſæ particularis executiuæ gubernationis diuinæ, aliquid poteſt reniti. Reſponſiones ad argumenta ſunt tibi quaſi probationes, & declarationes iſtius affirmatiuæ concluſionis.

1^m^ ex Iſaia. *Contra Dominum.* ℞. Idaſt, contra ordinẽ Domini in ſpeciali conſideratum: non, contra ordinem Domini in generali conſideratum. §. Tunc &c. Concluſio enim negatiua illa prior loquitur de ordine hoc in generali, non in ſpeciali. In litera aduerte quòd nominis hocum: ſcilicet quòd contrariari in generali, i. totaliter ordinatori diuinæ gubernationis eſt agendo aliquid, vel patiẽdo vel &c. non intendere aliquod bonum; & quòd contrariari ei in ſpeciali eſt contrariari cuidam determinato bono, quod eſt ipſis contrarientibus conueniens ſecundum eorum naturam & ſtatũ. Ex hac declaratione dicitur quòd peccantes contrariantur ordini illi in ſpeciali, ſed non in generali; quia peccando & contrariantur cuidam bono determinato, puta virtuti huic. ſcilicet caſtimoniæ; & tamen intendunt etiam tunc actu aliquod bonum, ſcilicet vel delectabile, vel vtile, vel (ſecundum eos ſic adeo cæcatos) honeſtum. Conſule de hoc Beatũ Auguſtinũ ſuper Pſal. 118. exponentem ly Beati, quod eſt primum verbum illius pſalmi.

2^m^ de maiori. *Ordinationi.* ℞. Generali, & ſpeciali. ſimul, non, generali tantum. §. Tunc nihil contra. Nam illi, qui puniuntur a Deo, ordinationi eius in ſpeciali ſumptæ repugnant, & id ſufficit ad hoc, quòd iuſte puniantur. Vide ad primum: vt intelligas quid nomine dely in generali & ſpeciali. Extat hoc etiam ad q. 22. artic. 2. & q. 19. artic. 6.

3^m^ de concluſione. *Gubernationi.* ℞. Conſiderate in ſpeciali non, in generali. §. Quando enim vna res alteri contrapugnat, oſtenditur; quòd aliquid reniti poteſt &c. vt in litera. Tunc nihil contra: vt per concluſionem vtramque patet.

APPEN-

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccleſ. ad moueſ. ſer.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram meritò innuere, quòd nihil poteſt contrari ordini gubernationis diuinæ. Innuit autem virtualiter hoc tunc, quando Sap. 8. inquit, Sapientia (ſcilicet Diuina) attingit a fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Quaſi dicat: Magnam fortitudinem ſapientiæ diuinæ atteſtatur, ex eiuſque magna fortitudine procedit, quòd nihil poſſit contrari ordini gubernationis eius. Licet autem hoc ſit veriſſimum, tamen ex eo, quòd diſponit omnia ſuauiter, multis videtur falſum. Operatur enim vnumquodque, vel naturaliter agitur ſecundum propriam voluntatem, vel inclinationem, etiam nullo habito quandoque reſpectu ad diuinam gubernationem, & ex hoc videtur quibuſdam, quòd ordini diuinæ gubernationis aliquo modo detrahant vel repugnent. Puta, operatur columba naturali inclinatione ducta, volat, nidificat, prolificat, prolem alit &c. homo aliquis, lege Dei actualiter contempta, pro ſuo libitu effrenis in vitiorum ruinas effertur: hincque videntur quibuſdam, vt ſupra, quòd contrarium aliquid poſſit gubernationi diuinæ. At vero, ſtantibus his omnibus, falſiſſimum omnino eſt: quòd ordini gubernationis diuinæ repugnare quiſquàm valeat. Non enim ſine cauſa domino Deo dictum fuit Heſter 13. non eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ. (Pro dictorum & dicendorum meliori captu. vide q. 19 art. 6 & 9. item q. 23. art. 1. & q. 24. art 1. & q. 93. art. 8. & q. 49. art 2.) Et quomodo poterit vnquàm aliquis reſiſtere voluntati diuinæ, quando, et tunc dum voluntati Dei reſiſtere ſe credit, gubernationis diuinæ ordinem, vel ignorans adimplet. Ecce. Maximum anthonomaſice peccatum Iudæi commiſerunt, dum Chriſtum Dominum crucifixerunt, & conſequenter tunc maxime voluntati diuinæ (conſcientia eorum teſte; ſaltem aliqui) reſtitere, vel dubitarunt, vel crediderunt, & reuera in ſpeciali reſtiterunt.

Tunc enim maxime de illis verificatum eſt Beati Stephani increpatorium dictum, Actu 7. vos ſemper ſpiritui ſancto reſiſtitis. & tamen eodem tunc ordinem in generali diuinæ gubernationis ignorantes, vel etiam nolentes (quod eorum culpam nô minuit, nec tamen Deo ipſam aſcribit) impleuerunt. Mira res. mirum negotium, & tamen in veritate conſtans. Quam veritatem mirandam liber Actuum Apoſtolorum c. 4 his verbis declarat. Conuenerunt (inquit) vere in ciuitate illa, aduerſus puerum ſanctum tuum Ieſum, quem vnxiſti, Herodes & Pontius Pilatus cum gentibus & populis Iſrael, facere quæ manus tua, & conſilium tuum, decreuerunt fieri. Item Actu. 4. Deus, q prænunciauit per os omnium prophetarum pati Chriſtum ſuû, impleuit ſic. Quomodo ſic? Vos (inquit ibi ſupra) eum tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidâ donari vobis: auctorem vero vitæ interfeciſtis. Item cap. 13. Qui habitabant Hieruſalem, & principes eius hunc (ſcilicet Ieſum) ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne ſabbatum leguntur iudicantes impleuerunt. Hæc ibi. Vide ex his omnibus ergo diuinæ gubernationis efficaciam maximam, omnipotentiam abſque humanæ libertatis coactione tantam: vt etiâ dum conatur quis ordini gubernationis repugnare, tunc gubernationis eiuſdem ordinem mirabiliter adimpleat. & vnde hoc, inquis? Ex eo, quod de ſapientia diuina ſupradictum eſt quòd ſcilicet diſponit omnia ſuauiter. Iſta enim ſuauitas diſpoſitionis ſtat in hoc: quòd omnia, quæ vel naturaliter, vel voluntarie agunt, in id, ad quod diriguntur, aut de beneplacito, aut de permiſſione ordinatiue, quaſi propria ſponte perueniunt. Dixi ly de permiſſione: non quia Deus ordinet aliquem ad peccandum (blaſphemiam enim Caluini hanc ſupra q. 94. art. 4. damnauimus): ſed quia peccatum præuiſum & permiſſum ordinat in aliquod bonum: ad quod bonum (vt de iudæis ſupradictis loquamur) ipſi peccantes etiam nolente, immo contrantê tes, ignoranter perueniunt. Volunt peccatum, per quod ad bonum illud (faciente Deo) veniunt, & bonum illud oderunt, ad quod peccatum (agente Deo) conducit. Contra vero vult Deus bonum illud: & non vult illud peccatum, immo odit: ſed tamê odiendo peccatum, vult permittere peccatum, & hoc eſt bonû. q. 19 ar 9. Vide ibi art. 6 & 12. pro omnium ſupradictorum faciliori captu. 1° vides quomodo ex his ſcripturis doctrina articuli præſentis conſolidetur.

Quæſtio CIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creaturæ indigeant: vt a Deo conſeruentur.

108 CONCLVSIO. Neceſſe eſt dicere, & ſecundum fidem, & ſecundum rationem, quòd creaturæ conſeruantur in eſſe a Deo: ita vt nec ad momentum ſubſiſtere poſſent ſine conſeruatione diuina.

¶ PROB. 1 Quia omnes res dependere a Deo in eſſe, ſita vt ſine eo eſſe non poſſint, neceſſe eſt dicere ſecundum fidem, atque rationem (ſupra q. 44 art 1. ex Gregorio Auguſtino in fine præſentis corporis): Et aliquid dicitur indigere conſeruari ab aliquo directe, quando dependet ab ipſo conſeruante ita vt ſine eo eſſe non poſſit: Quia omnis effectus dependet a ſua cauſa ſecundum quòd eſt cauſa eius: Et Deus eſt rerum cauſa quoad fieri, atque quoad eſſe (Exemplum de Sole: non de ædificatore, non de gubernante hominem, non de aqua calefacta).

1m de min. 2a. *Per ſe conſequitur.* ℞. Suppoſito influxu Dei. non aliter. §. Tunc nihil &c. Decidere namque in nihilum poſſunt, niſi influat continua Deus eis eſſe; quod eſt conſeruare: vt patet in litera, facillimo exemplo adducto.

¶ NOTATIO. Per rationem, & huius, & literæ reſponſiuæ ad 2m reiicitur hæreſis Ioannis Vvicleff (vt recitat Concilium Conſtantienſe Seſſ. 15.) dicentis: quodlibet eſt Deus &, quælibet creatura eſt Deus: &, omne ens eſt Deus. Cum enim creatura quælibet indigeat conſeruari a Deo, nec per ſeipſam poſſit ſe conſeruare, patet: quòd nulla creatura eſt Deus. Tunc namque creatura poſſet ſe conſeruare: cuius oppoſitum per rationes articuli probatur. Hinc & patet, quod merito rationeq; fultum concilium illud damnauit hanc hæreſim. Huius concilij verba vide artic. 1. ap. Adde: quòd Papa Martinus Quintus in bulla ſua apud Conſtant. an. data (vt ibi poſt Seſſ. vlt.) approbat damnationem errorum Vvicleff prædictâ factam a Concilio Conſtantienſi. *Hær. dam.*

2m minor. *Aliquod creatum agens, poteſt communicare &c.* ℞. Falſiſſimum. §. Peccatur autem ſecundum non cauſam. vt cauſam. Cauſa enim vera, quòd effectus conſeruetur in eſſe, ceſſante influxu agentis, eſt naturalis virtus rerum ipſam rem componentium, vt patet in corpore. non autem, quòd hoc ſibi communicetur ab agente. Implicat enim contradictionem, quòd effectus non dependat a cauſa ſecundum quod eſt cauſa eius: & ideo nulla cauſa eſſendi ſuo effectui, poteſt communicare vt, vt ſeipſum conſeruet actione ſua ceſſante. Vt ceſſante actione illuminantis aerem nô poteſt fieri, quòd aer vel ad momentum remaneat illuminatus. Ratio eſt: quia illuminans aerem eſt cauſa luminis in aere nô tantum in fieri ſed etiam in eſſe ſiue in conſeruari. i. eſt cauſa non ſolum, quòd aer fiat lucidus, ſed etiam quòd ſit ſiue conſeruetur lucidus. Multo igitur magis hoc de Deo reſpectu ipſius eſſe ſeu conſeruari creaturarum dicendum eſt: alioquin Deus non eſſet nobiliſſima cauſa: cum nobilior ſit in ratione cauſæ, quæ eſt cauſa in vtroque, quam quæ in fieri tantum. Quòd vero ædificium conſeruetur ceſſante actione ædificatoris eſt nô ex potentia ædificatoris: ſed ex eo, quòd ædificator non eſt cauſa ædificij quoad eſſe ſeu conſeruari. Quia tamen eſt eius cauſa in fieri: ideo impoſſibile eſt, quòd ædificium fiat ceſſante actione ædificatoris. Videndum eſt igitur primo, quonam modo cauſa ſit cauſa effectus: & poſtea iudicandum, an conſeruari poſſit effectus ſine cauſa, nec ne. *Nota implicationê.*

3m de concluſione. *Ceſſante.* ℞. Quantum ad remouendum corrumpentia; non, quantum ad influendum eſſe. §. Tunc nihil &c. vt patet in corpore reſpectu aliquarum creaturarum. Licet ergo vt ad hoc conſeruentur creaturæ quæuis in eſſe, requiratur neceſſario, quòd Deus ſemper in eas influat eſſe: non tamen neceſſario requiritur reſpectu omnium creaturarum, quod ipſe remoueat impedimenta corrumpentium: quia ſunt aliquæ creaturæ, contra quarum eſſe non agunt vlla corrumpentia nec intrinſeca, nec extrinſeca.

4m de maiori. *Per aliquam actionem.* ℞. Vel per actionis, qua dat eſſe, continuationê. §. Tunc nihil contra. vt patet in litera, clariſſimo exemplo adducto.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes. 1° quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe ab Apoſtolo inſinuatum, quod creaturæ, indigent conſeruari a Deo. Hoc autem tunc innuit ſub alijs verbis: quando Hebr. 1. de Deo humanato dixit, Portans omnia verbo virtutis ſuæ. Hoc eſt. Portans omnia imperio ſuo virtuoſo. Hoc autem imperium vocatur verbum more noſtro, vt facilius intelligere poſſimus: quia imperare ſolemus verbo. Verbo ergo i. voluntate ſua efficaci conſeruantur omnia. & hoc eſt verbum illud dici virtuoſum. i. efficax: ac ſi diceretur, quòd velle ſuum eſt facere. Portare dicuntur ſic omnia, ad denotandum indigentiam *Vtil. p S. Fer. ad intell. ſcrip.*

tiam eorum, vt ab ipſo in eſſe conſeruentur: quemadmodum id quod portatur, vt ſic, viribus proprijs pro ſuſtentatione ſui vel ambulatione non innititur. Quaſi ergo diceret apoſtolus. Viribus proprijs nihil poteſt ſuſtentari, ſed cuncta omnino indigent a Deo conſeruari: & quod vniuerſæ creatæ vires per ſe nō poſſunt facere. i. creaturam aliquam conſeruare, Deus ipſe facillime facit & perfectiſſime. Faciliime quidem, quia verbo (dicere enim verbum facillimum nobis eſt) : perfectiſſime vero, quia virtutis. Virtutis, inquam anthonomatice dictæ; cui. ſ. virtuti. i. fortitudini nihil poteſt reſiſtere (ſup. q. 103. art. 8.) cui omnia, velint nolint, inseruiantur & obediunt: & conſequēter quæ, quibuſcunque in contrarium non obſtantibus, perfectiſſimo quo vult modo vniuerſa conſeruat, atq; tuetur. Item ab eodem apoſtolo tunc quando actu. 17. ait; in ipſo Deo viuimus mouemur & ſumus. Hoc eſt. Nos a Deo conſeruamur quoad viuere moueri & eſſe. & conſequenter quo ad omnia, dempto peccato. Nā per vitam omnes operationes interiore, per moueri omnes exteriores, intelliguntur: quandoquidem vita radicaliter eſt intus, & motus ad exteriora procedit. Item habes: quomodo per rationem monſtres idem eſſe merito dictum a concilio Arauſicano cap. 19. b. s verbis. Natura humana, etiam ſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret, nullo modo ſeipſam, creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret. Hæc ibi. A fortiori ergo indigent ſecundum concilium, aliæ creaturæ conſeruari a Deo: cum no-
a bilissima creaturarum ſic indigeat. Dic a ſimili de Angelis. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas & concilium, pro quanto cuncta conſeruari a Deo ſtatuunt indigere, &
3 intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo ex his, ſimilibuſque viciſſim concinitio Angelica conſolidetur.

Pro ſol. ¶ NOT. Præſenti articulo ſeru i articulus in ordine 262. 265. 388. 484. 193. 44. 343. 39. 17. 44.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus immediate omnem creaturam conſeruet.

309 CONCL. Deus conſeruat res quaſdam in eſſe mediantibus aliquibus cauſis.

1 ¶ PROB. Quia aliquæ res etiam corporales impediunt actiones corrumpentium. (exemplum de ſale), atque ab illis dependet aliquis effectus ſecūdum ſuum eſſe, ſaltem ſecundario (exemplum de motu diuino, atq; per Zodiacum ex philoſopho): & primo modo dicitur aliquid conſeruare indirecte aliud, ſecundo modo directe (ſup. art. 1.)

1^m de maiori. *Eadem actione.* ℞. non tamen eadem immediatione. §. Nam Deus immediate omnia creauit, ſed in ipſa rerum creatione ordinem in rebus &c. vt in textu. Et ideo nihil contra concluſionem efficaciter adducitur.

2^m de maiori. *Proxima ſibi.* ℞. non tamen cauſa ſibi. § Tunc &c. imo quia res eſt magis proxima ſiue propria aut propinqua ſibi; ideo non poteſt ſibi communicari, vt ſemetipſam conſeruet: quoniam non poteſt ſibi communicari, vt ſit cauſa ſuiipſius. Argumentum ergo, quod credebatur contra, eſt pro. Ratio radicalis eſt; quia argumentum eſt fallacia ſm non cauſam, vt cauſam. Non enim propinquum eſſe alicui eſt vera cauſa conſeruandi ipſum (vt putat arguens) ſed cauſam eſſe alicui eſt vera cauſa conſeruandi ipſum. Patet autem, quòd nihil poteſt eſſe cauſa ſuiipſius, licet poſſit eſſe alterius. Conſequenter ergo non poteſt ſe conſeruare: ſed alterum.

3^m minor. *Omnes cauſæ creatæ non ſunt cauſa ſuorum effectuum, niſi ſecundum fieri.* ℞. Negatur iſta propoſitio, propter ly niſi § Aliud eſt. n. non eſſe cauſam niſi in fieri: aliud eſt non eſſe cauſam eſſendi niſi interueniente fieri, i. interueniente aliquo modo mutationis. Hoc ſecundum namque conuenit quibuſdam creaturis: vt patet de Sole, & aliis in dictis art. 1. in corpore ly, ſed aliquando effectus non eſt natus recipere impreſſionem agentis ſecundum eandem rationem, ſecundum quam eſt in agente: ſicut patet in omnibus agentibus, quæ non agunt ſimile ſecundum ſpeciem, ſicut cœleſtia corpora ſunt cauſa generationis &c. & ideo tale agens eſt cauſa non ſolū fiendi, ſed etiam eſſendi. Vide ibi.

APPENDIX.

Vel pro phil. 1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, philoſophum meritò dixiſſe, ſub aliis tamen verbis, quòd mediantibus cauſis ſecundis Deus aliqua conſeruat. Tunc autem id dixit quando in 12. metaphyſi. text. 14. ait; q; cœlum per primum motum diurnum operatur continuitatem generationis rerum inferiorum, & per motum, qui eſt ſecundum Zodiacū, operatur diuerſitatem generationis & corruptionis acceſſu ſuo & receſſu. Superioribus ergo cauſis corporalibus attribuit, ſic dicendo, conſeruationem & permanentiam rerum iſtarum; ſub vno principe Deo, de quo ipſe in eadem philoſophia concluſit, quòd erat tantus vt ab eo cœlū & tota natura dependeret. Cum enim (ſecundum philoſophum ipſum ac experientiam) ex iiſdem rebus conſeruemur, ex quibus ſumus; hoc eſt, per eandem rem aliquid conſeruetur, per quam habet eſſe; & prædicta rerum inferiorum habeant (ſecundum illum) eſſe mediantibus ſuperioribus; patet, quòd mediantibus illis conſeruantur, etiam ſecundum ipſum. Vide aliqua pro hoc loco facientia quæſtio. 22. artic. 3. & quæſtio. 103 artic. 6. append. 2°
2 habes: quomodo per rationem prædictam ſententiam philoſophi, pro quanto res aliquas a Deo aſſerit mediate conſeruari, &
3 intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his, ac ſimilibus, iuuetur præſens concluſio.

Pro ſol. ¶ NOTATIO. Iſti articulo ſuffragatur art. c. in ord. 308. 346. 368. 256. 340. 140.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum poſſit Deus aliquid in nihilum redigere.

310 CONCL. Deus creaturis, poſtquàm factæ ſunt iam poteſt non influere eſſe: & ſic eſſe deſiſterent: quod eſt eas in nihilum redigere.

¶ PROB. Quia Deus creaturæ libera voluntate communicauit eſſe, nec aliter eas in eſſe conſeruat, niſi inquantū eis continue influit eſſe: & conſequēter Deus potuit, antequàm res eſſent, eis non communicare eſſe eademque ratione, poſtquàm ſunt, eis non influere eſſe.

¶ *Corollarium.* Ergo contraria concluſioni poſitio, quia ſupponeret, Deum ex neceſſitate naturæ res creaſſe (quod eſt hæreticum) eſt hæretica: ſicut iſta eſt catholica.

1^m ex Auguſtino. *Cauſa.* ℞. Per ſe: non, per accidens. §. Tunc &c. Licet enim Deus non ſit cauſa per ſe tendendi in non eſſe (vt Auguſtinus intendit). poteſt tamen eis eſſe cauſa per accidens. Horum declarationem vide in litera: ex qua etiam aſſume ſenſum cōcluſionis articuli prædictam.

2^m de maiori. *Bonitatem.* ℞. Libere agentem: non, ex neceſſitate. §. Tunc &c. vt patet. Intelligitur ergo Aug. ſic: inquantū Deus bonus eſt, ſumus, ideſt, inquantum ex bonitate ſue libere voluit nos eſſe, ſumus. Hoc dictum Auguſtini facit ad oſtendendum, q; non ex noſtris meritis factum eſt: vt libere vellet nos creare: item quòd non ex iuſtitia ſua factum eſt hoc quaſi ſcilicet quòd de iuſtitia obligaretur ad dandum nobis eſſe: licet fuerit ex iuſtitia ſua, inquantum reddidit ſibi nos creando illud: quod ex bonitate ſua voluerat. Sic dicuntur a Pſ. 24. vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. Vide ſupra q 21. art. 4.

3^m de maiori. *Actionem.* ℞. Vel ab agendo ceſſationem. § Tunc nihil contra. vt patet in litera.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas
1 ſcripturam ſacram meritò innuere q; Deus poteſt aliquid annihilare. Hoc vero innuit Hier. 10 in hæc verba: corripe me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo: ne forte ad nihilum redigas me. Ex hoc loco pariter colligitur; q; ſicut vnum, ſic multa poteſt in nihilum redigere: quoniam Deus, ad quem orat Hieremias, eſt omnipotens, omnipotentiaq; ſua portat oīa creata. (ſupra ar. 1. appen.) non neceſſitate, ſed libera voluntate. Eadem ergo ratione, qua vnum creatum annihilare poteſt, pōt & omnia. Vide q. 19. ar 4. & 8. item q. 22 ar. 4 & q. 25. art. 1. & 3. item q. 41. ar. 2. item q. 14. ar. 8. item q. 15. art. 1. item q. 19. art. 10. & ſcito concluſionem præſentis articuli eſſe contra Bezanitas, qui (Prat. Bezanitæ) Deum non eſſe omnipotentem blaſphemant: & contra Ioannem Vuicleff, qui (Prat. Ioannes Vuicleff.) omnia neceſſitate abſoluta euenire dixit, & cōtra omnes qui Deum de neceſſitate agere, ac. cōſeruare, creaturas aliquid aſſi. mant.

Vel. p ſol. Ecc. ad intel ſcr. & cōtra ha. ſupra dā.

affirmarēt. Hæreſes hæ omnes ſupra dānatæ ſunt:& conſequēter ibi damnatæ cointelliguntur quæcunque poſitiones dicerent, Deum non poſſe aliquid ad nihilum redigere. 2° habes:
2 quō per rationem interimas hæreſim Ioannis Vuicleff(vt legis in Concilio Conſtantienſi ſeſſ.5.) dicentis: quod Deus nihil poteſt
3 annihilare nec mūdum maiorare, vel minorare. 3° habes: quō per rationem oſtendas, hanc merito damnari per ſcripturas,& alia nunc ſupra citata. Item per idem Concilium Conſtantienſe ibi ſic de hoc & aliis articulis dicēs. Hæc ſancta ſynodus prædictos articulos eſt eorum quemlibet hoc perpetuo decreto reprobat & condemnat; inhibens omnibus & ſingulis catholicis ſub anathemate interminat one, ne præfatorum articulorum
4 aliquem audeat prædicare dogmatizare, vel tenere. Hæc ibi. 4° habes: quomodo per rationem præmiſſam ſcripturam cum ſimilibus, pro quanto Deum aſſerit poſſe annihilare aliquid, &
5 in ſenſu ſano intelligas, & declares, & probes. 5° vides: quomodo ex hac, atque huiuſmodi, vicisſim concluſio articuli conſolidetur.

Pro ſtud. tar. coor. ¶NOTATIO. Præſenti articulo ſuffragatur art. in ord. 118 Item pro in corpore dicto ly poteſt eis non influere eſſe, & ſic eſſe deſinerent; quod eſt eas in &c. vide tab. mag. aur. Doct. angelici concord. poſt inſertas nu. 896. Item pro in reſponſione ad primum dicto ly non eſſe non habet cauſam per ſe quia nihil poteſt &c. vide ibi nu. 782.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum aliquid in nihilum redigatur.

511 CONCL. Simpliciter dicendum eſt: quòd nihil omnino in nihilum redigatur.

¶PROBAT. 1 Quia naturæ rerum id oſtendunt, tū immateriales (cum non habeant potentiam ad non eſſe), tū materiales (cum ſecundum materiam, quæ incorruptibilis eſt, ſemper maneant); 2 Quia redigere aliquid in nihilum non pertinet ad gratiæ manifeſtationem: immo diuina potentia ac bonitas magis oſtenditur per hoc, quod res in eſſe conſeruat (patet).

1^m maior. *Finis reſpondet principio.* ℞. Niſi talis reſpondentia eſſet impeditiua eius, quod principiū declarabat. §. Tunc &c. Nam ſi ſic, vt arguitur, finis correſponderet hic principio, tunc impediretur id, quod a principio declarabatur. Hoc enim, quòd res in eſſe productæ ſunt, poſtquàm non fuerunt, declarat &c. vt in litera. Ex quadis: quòd formalis (nam formaliter intelligi ſolent reſponſio; vt alias dictum eſt) reſpondentia finis ad principium attenditur in hoc, quòd finis declaret id, quod principium declarabat licet materialis reſpondentia eſſet, quæ tacta eſt arguendo. Patet ergo quòd nunc, quando in nihilum non redigetur omnino aliquid, optime formaliter reſpondet finis principio: quia per hoc, quòd conſeruabit res in eſſe Deus, oſtenditur ſua potentia & bonitas, quæ etiam oſtenſa ſunt a principio creationis. Quòd ſi in nihilum redigerentur, non reſponderet finis principio, ſed magis contraponeretur formaliter principio; quia per finem impediretur iam declaratum a principio. Videretur enim tunc Deus apud multos ſi ad nihilū aliquid omnino redigeret, non eſſe tantæ potentiæ aut bonitatis, quantæ fuit in principio: vel ſaltem ex hoc eius facto non daretur intelligi tam aperte, ſicut in principio, magnitudo ſuæ potentiæ & bonitatis. Argumentum ergo, ſi formaliter intelligatur maior, debet concludere pro nobis, ideſt ergo creaturæ non redigentur omnino in nihilum.

2^m de minori. *Extendit* ℞. Actiue: non, paſſiue. §. Ideſt, ad hoc agendo: non. ad hoc recipiendo. Tunc nihil contra. Nam, quòd res finita durет in infinitum, ſequitur infinitatem influxus dantis: non virtutem actiuam finitæ rei. Finita autem res poteſt recipere, licet non dare, influxum infinitum, ideſt ad infinitam durationem, ſibi a Deo datum: quamuis influxus ille ſit ſecundū ſe finitus, alia quin res finita non eſſet capax illius. In litera notato: vnde ſit, quod influxum a Deo perſeuerandi in æternum non percipiant.

3^m de minori. *Deſinunt.* ℞. In ſeipſis: non, in potentia ſubiecti. §. Tunc nihil contra. Ex eo namque, quòd non deſinunt, ſed remanent in potentia ſubiecti, patet: quòd non rediguntur omnino ad nihilum licet in ſeipſis deficiant, vt quibus ſubiectum actualiter dicebatur tale. Deſinunt igitur eſſe ſecundum modum quo eſſe habebant, ſed non omnino: quia adhuc ſubiectum eorum poteſt recipere illa ſaltem eadem ſpecie. Secundum hanc doctrinam, quantum ad hoc, regulabis te in accidentibus ſuperioris ordinis: puta in gratia charitate, donis Spiritusſancti, deſinentibus eſſe in viatoribus adueniente peccato mortali: dicendo videlicet, quòd tunc non rediguntur omnino in nihilum.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam meritò inſinuaſſe, quòd non redigendum ſit aliqd omnino in nihilum. Hoc vero tunc inſinuauit, quando Eccl. 3. ait: didici, quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perſeuerent in æternum. Nam per ly perſeuerent in æternum, noluit denotare, quòd ſint incorruptibilia, cum hoc etiam ſecundum experientiam quotidianam falſum ſit: ſed voluit deſignare, quod non annihilantur omnino. Vnde non te moueat, quòd ex reſponſione ad ſecundum habentur aliqua tantum, ſcilicet quæ non habent contrarium, perſeuerare in æternum: quoniam aliter a Sancto Thoma ibi ſumitur perſeuerantia in æternum, & aliter a ſcriptura, quo fit, vt vtrumque ſine contradictione verum ſit. Si enim perſeuerantia in æternum ſumatur pro perſeuerantia tantum in ſeipſis, ſic non omnia (puta corruptibilia) ſed ſola incorruptibilia perſeuerant in æternum: & ſic ſolum accipit ibi Sanctus Doctor perſeuerantiam: Si vero ſumatur pro perſeuerantia in aliquo ſui, ſic etiam corruptibilia perſeuerant in æternum; & ſic ad minus prædicta ſcriptura accipit perſeuerantiam. Dixi, ad minus: quia, ſi loquamur in vniuerſum, accipit Salomon perſeuerantiam pro perſeuerantia vel in ſeipſis, vel in aliquo ſui. Vidit enim Salomon, incorruptibilia quæque duratura fore in perpetuum in ſeipſis, & ſic ibi quatenus de incorruptibilibus loquebatur, ſumpſit perſeuerantiam pro perſeuerantia in ſeipſis: vidit quoque corruptibilia ſemper in aliquo ſui ipſorum eſſe in æternum permanſura, & ſic ibi quatenus de corruptibilibus loquebatur, perſeuerantiam accepit pro perſeuerantia in aliquo ſui. Vtroque ergo modo vtitur Eccleſiaſtes hoc nomine perſeuerantia: & conſequenter & corruptibilia, & incorruptibilia, intelligens vtraque per ly omnia, affirmat non eſſe redigenda in nihilum. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſum ſcripturæ locum, pro quanto aliquid nunquàm in nihilum prorſus redigendum aſſerit, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his, ſimilibuſque viciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur. 2

Vel p S. Eccleſ ad intell ſor. 3

Quæſtio C V.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus poſſit immediate mouere materiam ad formam.

CONCLVS. Deus immediate poteſt mouere materiam ad formam. 512

¶PROB Quia Deus poteſt immediate reducere in actum materiam (cum materia, vtpote ab eo producta, ſuæ poteſtati ſubiecta ſit): & reducere materiam in actum eſt mouere materiam ad formam (cum forma ſit actus eius).

1^m ex Philoſopho. *Nihil.* ℞. Excepto Deo. §. Tūc nihil &c. vt patet. Ideo autē aliqua alia forma non exiſtens in materia, etiam quòd eſſet forma quæuis angelica non poteſt mouere immediate materiam ad formam, imprimendo ſei formam: quia materia non continetur in virtute alicuius ſubſtantiæ creatæ. Quia ergo materia in virtute Dei continetur. q.44 artic.1.& 2. ideo ei poteſt immediate imprimere formam, quam voluerit. Aſſimilatur vero tūc iſte effectus Deo non ſecundum genus vel ſpeciem, ſed ſecundum virtualem continentiam.

2^m de maiori. *Agens.* ℞. Ex neceſſitate naturæ: nō, per voluntatem, & intellectum cognoſcentem etiam proprias rationes rerum. §. Tunc &c. Nec auctoritas Philoſophi tunc facit contra propoſitum: quoniam loquitur de vniuerſali opinione cognoſcente vniuerſalia tantum. Hanc enim ſic: quòd iſta vniuerſalis opinio non mouet, niſi aliqua particulari apprehenſione mediante. Quia vero Deus per intellectum ſuum, quo iunctа voluntate agit. q.19. ar.4. cognoſcit etiam proprias ſingulareſq. rationes rerum: ideo immediate poteſt formam hanc vel illam materiæ imprimere.

3^m de maiori. *Determinatis.* ℞. A Deo: non, a ſeipſis tantum. §. Tunc &c. Quod enim poteſt

poteſt facere Deus per cauſas ſecundas, poteſt facere per ſeipſum niſi repugnet; cum tota virtus cauſarum ſecundarum ſit ab ipſo, & ipſe non alligauerit potentiam ſuam cauſis ſecundis, quin ſine illis facere non poſſit.

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcrip. EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas ſcripturas iure inſinuare nobis, quòd Deus poteſt immediate mouere materiam ad formam. Hoc autem tunc inſinuauit, quando Gen. 1. ait, formauit Deus hominem de limo terræ; item, & ædificauit coſtam in mulierem. Nam Deus immediate corpus tum hominis tum mulieris modo dicto formauit. q. 91. art. 2. & q. 92. art. 4. & cõſequenter materiam ad formam immediate mouit. Locis allegatis proderunt hic dicta, & vice verſa huic loco proderunt ibi dicta, ſi videantur, & bene applicentur. Hunc articulum ſcito eſſe contra Bezantas, & ſi qui ſunt ſimiles, qui Dei omnipotentiam tollunt. Clarum eſt enim, quòd hoc ea omnipotentia Dei eſt, quòd materiam virtute contineat, & cõſequenter totum quod eſt in re ſupra q. 44. art. 1. & 2 cum ex omnipotentia ſit ipſum creare: itemque patet, quod mouere immediate materiam ad formam præſupponit materiam cõtineri virtualiter in ipſo ſic mouente. & conſequenter omnipotentiã in ſic
2 mouente requirit. Vide, in reſponſione ad primum. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas in ſimilibus pro quanto Deum aſtruunt immediate mouere materiam ad for-
3 mam, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ea his, atque ſimilibus, viciſſim doctrina præſentis articuli conſolidetur.

Pro ud. ¶ NOTATIO. Articulo huic ſuffragatur artic. in ord. 39. 318. 309. 24. 236. 90 364. 510.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Deus poſſit immediate mouere aliquod corpus.

313 CONCL. 1ª. Erroneum eſt dicere; Deum non poſſe facere per ſeipſum omnes determinatos effectus, qui fiunt perquãcumque cauſam creatam.

¶ PROB. Quia hoc patet (Vide ſupra ar. 1. maxime ad 3m. & q. 104. art. 2.)

¶ CONCL. 2ª. Nulli debet venire in dubium: quin Deus poſſit immediate mouere quodcumque corpus.

¶ PROB. Quia Deus poteſt immediate imprimere formam materiæ (ſupra ar. 1.) & eiuſdem eſt imprimere formam, diſponere ad formam, atque dare motum (cum omnis motus cuiuſcunque corporis, vel conſequatur formam, vel ſit via ad formam).

1m de maiori. *Contactum* ℟. Vel corporalem; vel virtualem §. Tunc &c. Virtuali enim tangit Deus creaturam tantum: licet ipſe non tãgatur, vt Dionyſius intelleait.

2m de conſequentia prima. *Deſideratum, apprehenſum.* ℟. Quandoque ab eis, quæ ab ipſo mouentur: ſemper a ſemetipſo. §. Tunc &c. Cum enim mouet corpora, non oportet, vt deſideretur a corporibus; ſed tantum a ſemetipſo: vt habes in litera. Sic itaque Deus mouet corpora vt mouens non motum, & vt appetibile: licet quando mouet intellectuales creaturas, vltrã hoc quòd mouet, vt deſideratum a ſemetipſo, mouet etiam vt deſideratum ab illis creaturis motis. *Quo De° mouet.* Mouet enim intellectualia propter bonitatem ſuam diuinam; & intellectualia hãc bonitatem deſiderando mouentur in Deum.

3m ex Philoſopho. *Potentia infinita.* ℟. In magnitudine exiſtens non, extra magnitudinem §. Tunc nihil contra. Nam Deus eſt potentia infinita extra omnem magnitudinem. Ex litera cognoſce defectum argumenti eſſe fallaciam ſecundum non cauſam vt cauſam. Non enim ex eo, quod infinita eſt producit motum in inſtanti: ſed ex eo, quòd in magnitudine eſt. Potentia enim in magnitudine, ageret per neceſſitatem naturæ. extra magnitudinem, agit per intellectum agendo in effectibus ſecundum quod illis competit. Quo fit: vt potentia illa agens ex neceſſitate naturæ moueret corpus in inſtanti: illa vero agens per intellectum, non.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam dicere meritò virtualiter, quòd Deus poteſt immediate mouere corpus. Hoc autem tunc dixit: quando Gen. 1. ex perſona Dei ait; Congregentur aquæ in locum vnum. Ad hoc enim mandatum congregatas fuiſſe aquas etiam teſtatur dicens: Congregationeſque aquarum appellauit maria. Congregatio igitur hæc aquarum fuit immediate a Deo facta: cum ſit de operibus ſex dierum. Nam opera ſex dierum, ab ipſo immediate facta fuere ex. q. 73. & 74. & 75. Particulariter vero iſta aquarũ congregatio immediatæ Dei operationi tribuitur Iob. 38. vbi Deus inquit, Circumdedi mare terminis meis. Vnde & ibi in Geneſi poſt ly congregentur aquæ in locum vnum mox ſubdebatur & appareat arida. Ecce termini, quibus inquit Deus ſe circumdediſſe mare. &, quòd hæc operatio immediate ſit a Deo, patet per id, quod ibi dicitur ly terminis meis: quaſi dicat, terminis poteſtate mea mari impoſitis. Naturale enim eſt quod aqua vndique ſit ſuper terram (vt dicit & S. Th. & philoſophi), tanquàm elementum altius; ſicut naturale videmus eſſe quod aer ſit vndique ſuper aquas; tamen propter neceſſitatem finis vt animalia & plantæ poſſent viuere ſuper terram, neceſſe fuit terrarum aliquas partes diſcooperiri: quod quidem licet philoſophi attribuãt actioni ſolis media eleuatione vaporum terram deſiccantis, nihilominus poteſtati diuinę a ſcriptura facta tribuitur & in Geneſi & in Iob (vt dictum eſt.) Item hoc idem merito dictum Hier. 5. ſic: me ergo non timebunt, ait Dominus, qui poſui arenam terminum mari? Ecce quod immediate quid a Deo, & ſingulariter, factum notat ſcriptura per illam loquendi phraſim; Me ergo, Qui poſui. Hoc autem tam inſigne opus tunc fuit: quando iuſſit Dominus, vt congregarẽtur aquæ in locum vnum & appareret arida. Porro quòd aqua ſit corpus, patet; quòd congregari in vnum locum ſit motus, patet. Per ſupradicta ergo ſcriptura docuit: quòd Deus poteſt immediate mouere corpus. Vide ar. 1. app. & argue a fortiori dicens, ſi Deus poteſt moueri immediate mouere materiam ad formam, quod eſt maius; ergo multo magis poteſt immediate mouere corpus quod eſt minus. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas, pro quanto Deum immediate mouere poſſe aſtruũt corpus, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo viciſſim ex his conſolidetur articulus. 2 3

Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcrip.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Deus moueat immediate intellectum creatum.

CONCL. Deus mouet intellectum creatum, inquantum ei ad intelligendum dat virtutem vel naturalem. vel ſuperadditam: & inquantum imprimit ei ſpecies intelligibiles: & vtrunque tenet, & conſeruat in eſſe. 314

¶ PROB. Quia illud mouet intellectum, quod dat principium intellectualis operationis, ſiue illud ſit virtus intellectiua, ſiue ſimilitudo rei intellectæ (cum vtrunque iſtorum principiorum ſit quædam forma; ac in motibus etiam corporalibus illud dicatur mouens, quod dat formam, quæ eſt principium motus)

1m de maiori. *Ab eo.* ℟. Sicut a cauſa ſecunda; non, ſicut a cauſa prima §. Tunc &c. Nam actio intellectualis eſt a Deo tanquàm a cauſa prima; vt intendit concluſio: eo non obſtat quod ſit ab intellectu tanquàm a cauſa ſecunda, vt intendat philoſophus.

2m de maiori. *Principium ſufficiens* ℟. A nullo dependens: non, ab aliquo §. Tunc nihil &c. Nam illud mouetur ab eo, a quo dependet ſuum principium in tali genere ſufficiens. Sic eſt de intellectu. Eius enim principium ſufficiens, quod adducitur in argumento, depẽdet a Deo, etiam in conſeruari, q. 104. ar. 1. & conſequenter Deus mouet intellectum creatum ita, quod intellectus ipſe nõ poteſt ſe mouere niſi moueatur a Deo. Dixi mouere, quod eſt actio quædã; ad differentiam de ly deficere ſeu formaliter peccare.

3m de maiori. *Intelligibile.* ℟. Imprimente intellectui ſimilitudinem ſufficientem ad ſeipſum intelligibile intelligendum; non aliter §. Tunc nihil contra. Nam ſi aliquid imprimeret in intellectum ſimilitudinem ſufficientem quidem ad alia intelligendum, non autem ad ſe imprimentem intelligendum, illud imprimens abſque dubio moueret intellectum ratione dicta in concluſione: & tamen non eſſet ab ipſo intellectu intelligibile. In plus ergo eſt mouere intellectum ad intelligendum, quàm eſſe intelligibile ab intellectu moto ſicut in plus eſt mouere intellectum ad intelligendum, quàm mouere ad intelligendum ſeipſum mouentem, ſeu quàm mouere vt intelligibile. Alter ergo Deus

mouet intellectum, quàm ipſum intelligibile moueat: cum primo illorum modorum Deus moueat, intelligibile autem ſecundo.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem monſtres, teſte & ſcripturas, & philoſophum ponere, Deum mouere intellectum creatum. Id vero innuunt ſcripturæ Pſalm. 93. Beatus, quem tu erudieris Domine. Item ibi de Deo loquens: Qui corripit gentes non arguet? qui docet hominem ſcientiam? Cum ergo erudiens aliquem ſeu docens, moueat (vt patet) intellectum eius ad eruditionem, ſeu diſciplinam: & Deus per ſcripturas erudiat, atque doceat hominem: relinquitur, quòd ſcripturæ per has auctoritates ac ſimiles inſinuaſſe voluerunt, quòd Deus mouet intellectum creatum. Item merito Papam Cœleſtinum primum id ſenſiſſe, dum in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, inter alia dicit ſic: omnis ſancta cogitatio, & motus piæ voluntatis, ex Deo ſunt. Item merito etiam Concilium Tridentinum Seſſione ſexta cano. 4. ſi quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti &c. Anathema ſit. Concilia iſta pro tanto hic adducuntur ſolum; pro quanto intellectum creatum, cuius eſt cogitare & ad arbitrij libertatem intrinſece concurrere (cum liberum arbitrium ſit facultas rationis & voluntatis. quæſtio 83. articulus ſecundus, & tertius & quartus) moueri a Deo teſtantur. Hoc idem multa alia concilia dixerunt: ſed indicaſſe ſufficiat. Item habes: quomodo eadem ratione oſtendas merito eſſe dictum etiam a philoſopho, quod nũquàm homo per liberum arbitrium poteſt aliquod bonum facere ſine adiutorio Dei. Ratio autem ſua eſt: quia in iis, quæ facimus, quærendum eſt illud, propter quod facimus. At non eſt procedere in infinitum: ſed eſt deueniendum ad aliquid, puta ad conſilium. Sic ergo hoc bonum facio, quia conſilium mihi eſt ad hoc: & hoc eſt a Deo. Vnde dicit, quòd conſilium boni eſt ab aliquo quod eſt ſupra hominem mouens eum ad bene operandum. & hic eſt Deus, qui & homines mouet, & omnia quæ agunt ad actiones ſuas: ſed aliter, & aliter. Cum enim huiuſmodi motus ſit quodam receptum in moto; oportet, quòd hoc fiat ſecundum modum ſuæ naturæ, id eſt rei motæ. & ideo omnia mouet ſecundum ſuas naturas. Ea ergo, quorum natura eſt, vt ſit liberæ voluntatis, & domina ſuarum actionum, mouet libere ad operationes; ſicut creaturas rationales, & intellectuales: alia autem non libere, ſed vnumquodque illorum ſecundum modum ſuæ naturæ. Hæc Diuus Thomas, ſuper ſecundæ ad Corinthios cap. 3. lẽ Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex

2 Deo &c. adducens philoſophum verbaliter vt audiſti. 2° habes quomodo per rationem ſcripturas prædictas cum ſimilibus atque concilia, pro quanto intellectum creatum a Deo dicũt mo-

3 ueri, & intelligas, & declares, & probes: 3° vides: quomodo ex his, huiuſmodique, viciſſim doctrina præſens conſolidetur.

¶ NOTATIO. Articuli præſenti ſuffragatur articulus in ordine 53. 248. 56. 285. Quærere potes in articulis citatis ſeu etiam appendicibus; ſi forte ibi aliqua ad præſentem appendicem facientia inuenias: & inde ſuffragia abundantiora petere, negocio huic ſuauiter (vt decet) talia applicando, vel etiam hic pro ipſorum locorum iuuamine viciſſim dicta aliqua illuc per applicationem transferendo. Memoriale hoc ſit tibi pro regula vniuerſaliſſima in omnibus & a principio ſcriptis & ad finem vſque totius ſummæ ſcribendis huiuſmodi notationibus pro ſtudio citatorum articulorum multorũ: etiam quòd nunquàm alicubi replicaretur.

Vtil. p S. Eccleſ. ad intell. ſcr. & conci. lia: & pro phil.

P o ſtud.

Reg. vniu.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Deus poſsit mouere voluntatem creatam.

515 CONCLVSIO. Proprium eſt Dei mouere voluntatẽ, & vt obiectum, & vt dans ei virtutem volendi: ſed maxime hoc ſecundo modo, eam ſcilicet interius inclinando.

PROBATIO. Quia Deus, vt obiectum ſufficiens, ſolus mouet voluntatem (cum ſolus ipſe ſit bonum vniuerſale): & ſolus inclinat voluntatem in bonum vniuerſale (cum dirigere ad bonum cõe ſit propriũ eius, qui præeſt multitudini)

1m de maiori. *Mouetur.* ℟. Contra propriam inclinationem: non, ſecundum illã. § Tũc nihil &c. Mouetur enim ſecundum propriam inclinationem voluntas, quotieſcunque mouetur a Deo: quoniam ipſe Deus dat voluntati propriam ad hoc inclinationem: vt patet in textu. Vide ſupra artic. 3. appen. infra appendicem huius, & art. 5.

2m minor. *Hoc autem ſequeretur ſi voluntatem moueret.* ℟. Negatur iſta propoſitio. § Ad probationem dicitur: quòd voluntatem moueri eſt quidem moueri ex ſe, ſed non eſt moueri non ab alio: niſi illa voluntas nõ habeat principium extrinſecum, a quo dependeat. Quia ergo voluntas creata habet principium extra, a quo dependet: ideo eam moueri ex ſe ſupponis ſimul eam moueri ab alio. Solius itaque voluntatis diuinæ eſt ex ſe moueri, & non ab alio. Vnde potes breuius reſpondere dicens: quòd illa propoſitio, ſcilicet voluntatẽ moueri eſt ex ſe moueri, & non ab alio, verificatur ſolum de voluntate diuina: & conſequenter ꝙ non probat negatum, quoniam de voluntate creata loquimur nos.

3m de conſequentia. *Moueat.* ℟. Ita quòd tollatur per hoc ipſam voluntatem moueri ex ſe: non, ita quòd ſtatuatur per hoc voluntatem moueri ex ſe §. Tunc nihil contra. Nam motiu Dei dat voluntati motæ propriam inclinationem: vt dictus in corpore: & adhuc ſi per impoſſibile non daret, non ſequeretur argumentum, ſufficit enim ad meritum, vel demeritum, quòd mouens non tollat a voluntate hoc quòd voluntas ex ſe moueatur. Ob hoc dicimus veraciter: quòd ille, qui perſuaſionem inducitur a diabolo, vel homine ad faciendum aliquod malum, peccat: etiam quòd moueatur ad hoc a ſuaſore. Nam alius perſuadens ob id non tollit huic ſuaſo: quin voluntas huius ad id, quod ſuadetur, ex ſeipſa moueatur.

Meritum & demeritum, quo ſit a voluntate.

¶ NOTATIO. Pro prædictorum in reſponſionibus ad argumenta meliori capiu, aduerte verba in Lateranenſi Concilio ſub Papa Martino primo dicta: quæ ſunt hæc. Ecce aperiſſime ſanctorum Patrum doctrina veneranda manifeſtauit nobis: quoniam velle naturæ eſt in eis, qui ſubſtantialiter velle a Domino recepiſſe noſcuntur: & propterea voluntates naturales ſunt, & omni neceſſitate carentes. Et quoniam aliter, quàm ita, ſapere ſtultum eſſe definiunt Patres; dum maxime illi iam (id eſt antiqui & noui hæretici) minime naturalem eſſe dicentes voluntatem, quæ ab ipſis confitetur, ſed contra naturam eãdem dogmatizant, peccatorem (vt dictum eſt) Dominũ & Deũ noſtrum ex hoc commẽtantes; & propterea ſanctorum patrum doctrinas aut apertius denegantes, aut ſtulte interpretantes, ſine dubio conuincuntur. Hæc ibi Item ſupra immediate, ſic. Sed & Beatus Auguſtinus in quinto libro contra Iulianum Pelagianum ait. Nunquid Iuliane, quando angelus aut homo aliquid vult, non natura eorum aliquid vult? Angelus & homo naturæ non ſunt? Quis hoc dicturus eſt, quia non ſunt? Si ergo naturæ ſunt Angelus & homo; certum eſt: quòd natura vult, quando Angelus vult, & natura vult, quod homo vult. Et iterum alibi in eodem libro. Nunquidnam, Iuliane, ab homine voluntas hominis non procedit? Quomodo autem ab homine procedit, ſi vtique de natura eius non procedit: dum quando & ipſe homo natura eſt? Hæc in concilio illo.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem enerues ineptiſſimum errorem Rabbi Moyſis (Director. inquiſ. 2. p. q. 4.) dicentis: ꝙ voluntas a Deo licet mutari poſſit, nunquàm tñ de facto immutatur. Nam ratione articuli huius oſtenditur (vt patet) ꝙ Deus de facto moueat ac immutet voluntatem, & non ſolum ꝙ eam mouere ac immutare poſſit: imm (vt patet ex reſponſionibus argumentorum), quòd voluntas ſeipſam non, niſi Deo mouente poſſit mouere. & quoniam (vt reor) ſuam hanc poſitionem, ne voluntas cogi videretur, aſſerebat, ac ſuper argumenta alia hic facta vel his ſimilia fundabat: licet eo etiam modum, quo fundamenta eius ex ratione ſubruas, hinc trahere licet.

2 2° habes: quomodo per rationem demonſtres, prædictam erroneã dictum fuiſſe merito damnatum a ſcripturis Philip. 2. ſic; Deus operatur in nobis velle & perficere. Si enim operatur in nobis, & non tñ operari põt, velle: vtique ſm ſcripturas, Deus non tñ tum põt mouere, ſeu immutare voluntatẽ, ſed ẽs de facto immutat. Item Prou. 21 Cor regis in manu Dñi, quocunque voluerit, vertet illud. Si quocunq; vult, vertit cor regis; ſecundum hanc ſcripturam ergo multo magis, vel ſaltem a ſimili, corda. i. voluntates aliorum. Item Gen. 33. Eleuans autem Iacob vidit venientem Eſau, & cum eo quadringentos viros. Diuiſitque &c. Currens itaque Eſau obuiam fratri ſuo amplexatus eſt eum, ſtringenſque

Vtil. p S. Ecc. ad intell ſcrip. & contra hær. Tho. Triu. lin. a Cõcil.

genique collum eius, & oſculans eum fleuit. Videre em mirandam, ſtatuarat Eſau interficere fratrem ſuum Iacob, ſicut ante comminatus fuerat ſup. cap. 27. & ad hoc cum tot viris nunc veniebat. Quid accidit? Immutauit Dominus cor eius, dum eſſet prope ipſi Iacob, adeoque immutata eſt voluntas eius: vt non ſolum non occiderit, nec occidere tentarit, aut in voluntate eum occidendi perſeuerauerit, ſed etiam in oppoſitum amorem ſubito tranſierit: ita, vt nec amoris vim abſcondere valens in ſigna multum amabilia, vt audiſti, ex inſperato proruperit. Multa ſunt in ſcripturis talia, quæ Deum de facto immutare voluntatem creatam aliam in actu contrario mox ante poſitam (vt de Laban Gen. 31. de Paulo actu. 9. &c.) ſed prædicta ſufficiant. Ait enim Concilium Arauſicanum in ſimili propoſito cap. 25 ſic: Innumerabilia ſunt ſanctarum ſcripturarum teſtimonia, quæ poſſint ad probandam gratiam proferri: ſed breuitatis ſtudio prætermiſſa ſunt: quia & reuera, cui pauca non ſufficiunt: plura non proderunt. Hæc ibi.
3 3° habes quomodo per rationem in reſponſione ad tertium inſinuatam (vltra dicta, contra Caluiniſt. q. 94. art. 4. appen.) eradicare valeas hæreſim impiiſſimi Theodori Mopſueſteni (vt refertur in concilio quinto Conſtantinopolitano, confeſſione ſeu collatione quarta) blaſpheme dicentis: quod Deus peccatum docuit, & mortem introduxit. Eius autem verba ſunt hæc. Quoniam autem non obaudit Adam deinde ſubditus eſt morti: & factum eſt hoc propter inobedientiam, quod & citra inobedientiam propter vtilitatem noſtram a creatore factum ait, edocti fuimus omnes peccatum. Idem & alibi, ſic: nec igitur mortem non ſponte & præter ſuδ iudicium ſuum intulit hominibus, neque peccato aditum ad nullam vtilitatem dedit. Hæc ille. Viderat ille (opinor): voluntatis creatæ Deum eſſe motorem, tanquam primam cauſam cauſæ ſecundæ: & ideo, tum voluntatem creatam peccare cognoſceret, peccati authorem atque doctorem credidit Deum. Prædictæ poſitioni ſenſum conformem videntur habuiſſe Trinitarij dicendo, quod Deus eſt cā eiuſlibet modi actus, & cuiuslibet circunſtantiæ productæ. Ob hoc enim, quod per ta e ſuum dictum Deo peccati factionem tribuerit Trinitarij viſi ſunt: recitor hanc eorum phantaſiam inter errores Trinitariorum annumerari eo d decima a Gabriele Prateolo.

Deus non eſt author peccati.

4 4° habes quomodo poſitionem oſtendas, prædictam hæreſim, cum ſimilibus, iuſtiſſime damnari ab eodem concilio, in eadem confeſſione ſic: Anathema Theodoro Mopſueſteno: Anathema illis, qui non anathematizant eum: Defenſores eius Iudæi ſunt, ſequaces eius pagani ſunt: Theodorum Mopſueſtenum omnes anathematizamus: Theodorum & conſcripta eius omnes anathematizamus. Multitudo ſectarum blaſphemiarum, quas contra magnum Deum euomuit, iuſtam eius facit condemnationem. Idem Concilium in confeſſione octaua hoc ipſum iiſdem, & pluribus, verbis repetit. Item iuſte damnat. a &c. vt ſup. q. 19. art. 6. & 9. item q. 23. art. 1. & q. 14. art. 1. & q. 93. art. 8. & q. 49. art. 2. Pin præſentis appendice articuli dicta nonnulla appen. art. 3. faciunt: quandoquidem intellectus & voluntas mutuam
5 inter ſe connexionem habent. 5° habes quomodo per rationē oſtendas, Papam Cœleſtinum primum in epiſtola prima ad Epiſcopos Galliæ merito & diatiſſa, & per hoc errorem prædictum Rab. Mo. damnaſſe ſic: præparatur voluntas a domino, & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda fidelium. Quotquot n. ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei: ut nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium. Ecce, quod ſecundum Papam & volūtas remanet libera, & a Deo mouetur, & a Deo magis quàm a ſeipſa mouetur. Idem infra in eadem epiſtola, ſic: ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operatur arbitrio: vt ſancta cogitatio, pium conſilium, omnisque motus bonæ voluntatis, ex Deo ſit; quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus. Quod ergo tempus (ait Zoſimus Papa) interueniet, in quo eius non egeamus auxilio? In omnibus igitur cauſis, actibus, cogitationibus, motibus, adiutor, & protector orandus eſt. Item Papa Innocentius primus, in Epiſtola ad Mileuitanum concilium, ſic: Audiat David dicentem, Adiutorium noſtrum in nomine Domini; &, Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutaris Deus. Quæ incaſſum dixerit, ſi tamen in eius erat poſitum voluntate, quæ a Domino flebili ſermone poſcebat. Quæ cum ita ſint, cumque in omnibus diuinis paginis voluntati liberæ non niſi adiutorium Dei legamus eſſe nectendum, eamque nihil poſſe cœleſtibus præſidiis deſtitutam; quonam modo huic ſoli poſſibilitatem hanc pertinaciter defendentes, ſibimet immo plurimis Pelagius Cœleſtiusque perſuadent? Hæc ibi. Faciunt prædicta etiam pro 1. 2. q. 109. art. &c. ſed pro tanto nunc adducuntur, pro quanto Deū voluntatem aliquando de facto mouere. 2° vides: quo ex his vtcunque conſolidetur articulus præſens.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Deus operetur in omni operante.

CONCL. Sic Deus operatur in omni operante, quod tamen ipſæ res propriam habent operationem. 116

¶ PROB.[1] Quia Deus eſt cuiuslibet operationis cauſa vt finis (cum nihil ſit bonum verum, vel apparēs: niſi ſecundum quod participat aliquam ſimilitudinem ſummi boni), vt agens (cū omnia agentia ſecunda agant in virtute primi), vt forma (inquantum dat, atque conſeruat formas actiuorum: non tantum applicat eas ad agendum, vt eſt de ſole, de generante de artifice) & finis, agens, forma, ſe habent vt principium actionis (patet in artificibus).[2] Quia (ly quod tamen ipſæ &c.) derogaretur potentiæ creantis, ſi tolleretur a rebus ordo cauſæ, atque cauſati: & virtutes operatiuæ inuentæ in rebus, fruſtra ineſſent ipſis, ſi per eas nihil operarentur (Quinimò etiam omnes res creatæ viderentur quodammodo eſſe fruſtra, ſi propria operatione &c. Vt litera).

1^m de conſequentia. *Sufficienter.* R. ad modū tantum primi agentis nō, ad modum etiam ſecundorum agentium. §. Tunc &c. Nam ſtant ſimul hæc duo: & quod cauſa ſuperior ad aliquā actionem operetur ſufficienter iuxta modum ſuperiori cauſæ competentem, & quod cauſa inferior ordinata pro illamet actione requiratur neceſſario ad illammet actionem iuxta modum inferiori cauſæ competentem. Vide papam Cœleſtinum, & Innoc. art. 4. in appen. & quod ipſi dicunt de voluntate, cordibus, libero arbitrio, tu proportionaliter etiam applica ad omnia creata operantia: notando, quod maximi illi pontifices ad eandem actionem ſentiunt, ſufficientia ſalua ſuperioris cauſæ, inferiorem etiam cauſam concurrere. Exemplum de ſola, & homine, generantibus hominem, de influxu cœlorum, & terra, ac hominis cultura, producentibus frumentum: & de alijs huiuſmodi. Nunquid, ex quo ſol ſufficienter in genere ſuo (vt patet ſap. ētibus) generat hominem, frumentum &c. ideo fruſtra eſt, vel etiam non requiritur neceſſario, hominis actio ad generandum hominem: cultura terræ eiuſdemq. actio ad producēdū frumētū?

¶ NOTATIO. Diligentiſſime notato: quod hæretici argumentum ſimile huic primo argumento literæ facere ſolent de paſſione Chriſti de eius meritis, ad tollendum operum noſtrorū neceſſitatē. Sed tu reſpōſionē hanc præſenti argumēto datā accipiens ad ſolutionem argumenti ipſorum (vt par eſt) applicabis. & ſic aſtutiam eorum, vel ignorantiam, vel vtrunque ſimul optime deludes; cum achilleam (vt opinantur) ſuam rationem coram hominibus etiam ruſticis vaniſſimam eſſe paleam oſtendens ad ſenſum. Quòd ſi adnumeris dictum in corporis fere principio, videlicet quod ex virtute Dei agentis eſt, quod det ſuo effectui virtutem agendi: tunc apertà videbis, quòd ex virtute Chriſti merentis eſt, quòd in opera noſtra deſcēdat virtus merendi: Inde quoque cōſpicies, quod derogant potentiæ Chriſti omnis, qui a creatura ſubtrahunt opera meritoria.

2^m de antecedente. *Duob. operantib.* R. Eiuſdem ordinis: non, diuerſorum ordinum. §. Ita ſ. quod vnum operans ſit primū, aliud ſit ſīn illi ſubordinatum. Tunc &c. Licet n. vnus numero motus nō poſſit eſſe duorum mouentium eiuſdem ordinis, i. ita quod vtrunque mouens ſit primū; tñ poteſt eſſe duorum, immo et plurium diuerſi ordinis, i. ita quod vnū ſit primū, aliud ſecundū, aliud tertiū &c. Et conſequēter vnum mobile numero vno motu numero poteſt moueri a motorib. diuerſis numero, ſed tñ ſubordinatis. Vna igitur actio numero vnius numero creaturæ erit a Deo, & ab illa creatura a Deo vt a primo, ab illa vt a ſecundo agente. Sic ergo ex hac litera intellige ſummorum Pontif. Cœleſt. & Innoc. dicta, in art. 4. ap. e. de bonis per liberū noſtrū a Deo motū factis & ſi qua, vel in Concilijs, vel in ſcripturis ſanctis, ſunt ſimilia. E contrario de non ſubordinatis motorib. dictū eſſe fateberis, & intelliges, illud Matth. 6. Nemo poteſt duob. dominis ſeruire: item 1. Cor. 10 non poteſtis calicem bibere Domini, & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum: item 3. Reg. 18. Vt quid claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autē Baal, ſequimini illū: Item Iac. 4. ſiquis vult amicus fieri huius mundi, inimicus Dei conſtituitur. Quo contra de ſubordinatis dicitur a Samuele 1 Reg. 7. Seruite Deo ſoli. Licet n. ſecundum planam literam ly ſoli dicatur ad diſtam idolorum Baalim & Aſtaroth: ſecundum prati. cam ly ſoli compatitur ſecum obedientiā ad ipſum Samuelem. Patet n. quod iij, filij Iſrael, et poſtquam Deo ſoli ſeruire ſtatuerunt, Samueli obedire pro multo ſpe nō recuſarunt. Ecce: ſubordinatis (pluribus et) ſeruire nos nō facit: non eruimus vni ſoli, primo. ſi quāuis, hoc de non ſubordinatis verificari non poſſit. Hæc omnia ex litera.

3^m de antecedente. *Dat et formam.* R. Vel conſeruat eam in eſſe;

 ue.

na applicat eam ad agendum; vel eſt finis operationum rei illius. §. Tunc &c. vt patet in litera. Vide in corpore, vt intelligas hoc reſponſum: Et vide literam hanc, vt intelligas applicationem reſponſi. Inde autem ſcito: quòd Deus cum omnibus illis modis coniunctim ſumptis eſt cauſa omnis operationis cuiuſlibet rei. & quòd non tantum operatur in omni creatura quodcunque opus (præter peccatum) operante, ſed maxime operatur. Et intime igitur, vt in fine corporis, & maxime, ſic operatur. Applica ad concluſionem pro prima parte.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturas ſacras merito innuere, quod Deus operatur in omni operante. Hoc autem innuunt Iſa. 26. omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine. Per hoc voluit dicere propheta: quod Dominus in omni operante operatur. Nam minus videtur de homine, cum ſit a Deo in manu ſui liberi conſilij relictus, quod Deus in omni operante homine operetur: & tamen hoc, quod minus videtur eſſe, teſtatur Iſaias eſſe verum. Multo igitur magis hoc eſſe verum de alijs eodem tenore literæ conuincitur: quandoquidem ſi, de quo minus videtur ineſſe, ineſt, vtique (ſecundum regulam logices) ei, de quo magis videtur ineſſe, magis inerit. Item innuunt hoc apertius. 1. Cor. 12. Diuiſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Item Ioann. 5. ſic: pater meus vſque modo operatur & ego operor. Hæc auctoritas non de nouis operibus perfectis in ſpecie condendis loquitur, quoniam a tali opere tamen ceſſauit Gen. 2. ſed de operando in rebus conditis, propagandis, operaturis. Quaſi dixerit, Pater meus in omni opere ſuæ creaturæ operatur, & ego ſimul operor, & per conſequens Spiritus ſanctus amborum nexus: atque ideo tota trinitas ſic operatur. Ex hac Domini ſententia colligunt, & bene, Theologi: quod omnia opera Trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Vide ſupra art. 1. 2. 3. 4. appen.

Vtil. p S. Eccleſ. ad intell. ſcr.

2 2º habes: quomodo præmiſſas, ſimileſque, ſententias, pro quanto Deum dicunt in omni operante operari & intelligas, & declares, & probes.

3 3º vides: quomodo ex his, atque huiuſmodi, viciſſim Angelica doctrina præſens conſolidetur.

¶ NOTATIO. Pro meliori intelligentia prædictarum ac ſimilium auctoritatum, extirpandiſque erroribus ex ipſarum a nonnullis hominibus extorto ſenſu emerſis, ac in poſterum emergere poſſibilibus, memor & tenacius mandato Concilij Valentini definitiones: & licet ad literam principalem de præſcientia atque prædeſtinatione ſint, tamen ſecum trahunt (ſi bene aduertas) ſanum ſenſum eius, quod ſcripturæ præmiſſæ innuunt, quod ſcilicet Deus omnia in omnibus hominibus operantibus operatur. Faciet hoc concilium etiam pro ar. 3. & 4. & q. 23. art. &c. Definitiones autem prædicti Concilij in c. 2. & 3. capitulis ſunt in hæc verba. De præſcientia Dei, prædeſtinatione & quæſtionibus alijs, in quibus fratrum animi non parum ſcandalizati probantur, illud tantum firmiſſime tenendum credimus, quod ex maternis Eccleſiæ viſceribus nos hauſiſſe gaudemus. Deum præſcire, & præſciſſe æternaliter & bona quæ boni erant facturi, & mala quæ mali ſunt geſturi, quia vocem ſcripturæ dicentis habemus, Deus æternæ qui abſconditorum es cognitor qui omnia noſti antequam fiant, fideliter tenemus & placet tenere, bonos eum præſciſſe omnino per gratiam ſuam bonos futuros, & per eandem gratiam æterna præmia accepturos, malos autem eum præſciſſe per propriam malitiam malos futuros, & per ſuam iuſtitiam æterna viſione damnandos: vt ſecundum pſalmiſtam, quia poteſtas Dei eſt & Domini miſericordia, reddat vnicuique ſecundum opera ſua. Nec prorſus vllt malo præſcientiam Dei impoſuiſſe neceſſitatem, vt aliud eſſe non poſſit: ſed quod ille futurus erat ex propria voluntate, Deus, qui nouit omnia antequam fiant, præſcit ex ſua omnipotentia & incommutabili maieſtate. Nec ex præiudicio eius aliquem, ſed ex merito propriæ iniquitatis, credimus condemnari. Nec ipſos malos ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt: ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuoque vitio in maſſa damnationis merito, vel originali, vel etiam actuali permanſerunt. Sed & de prædeſtinatione Dei placuit, & fideliter placet, iuxta Apoſtolicam auctoritatem quæ dicit, An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud vas in honorem aliud vero in contumeliam? vbi & ſtatim ſubiungit, quod ſi volens Deus oſtendere iram & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta ſiue præparata ad interitum, vt oſtenderet diuitias gratiæ ſuæ in vaſa miſericordiæ quæ præparauit in gloriam: fidenter fatemur prædeſtinationem electorum ad vitam & prædeſtinationem impiorum ad mortem: in electione tamen ſaluandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum, in damnatione autem perituorum meritum malum præcedere iuſtum Dei iudicium. Prædeſtinatione autem Deum ea tantum ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuita miſericordia, vel iuſto iudicio facturus erat, ſecundum ſcripturam dicentem, Qui fecit quæ futura ſunt. In malis vero ipſorum malitiam præſciſſe, quia ex ipſis eſt: non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt. Pœnam ſane malum meritum eorum ſequentem Deum, qui omnia proſpicit, præſciuiſſe & prædeſtinaſſe, quia iuſtus eſt apud quem eſt (vt ſanctus Aug. ait) de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia; quàm certa præſcientia. Ad hoc ſiquidem facit ſapientis dictum, parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus. De hac immobilitate præſcientiæ & prædeſtinationis Dei, per quam apud eum futura iam facta ſunt, apud Eccleſiaſten bene intelligitur dictum, Cognoui quod omnia opera quæ fecit Deus perſeuerent in perpetuum, non poſſumus his addere nec auferre, quæ fecit Deus, vt timeatur. Verum aliquos ad malum prædeſtinatos eſſe diuina poteſtate, videlicet vt quaſi aliud eſſe non poſſint non ſolum non credimus: Sed etiam ſi ſunt qui tantum mali credere velint, cum omni deteſtatione (ſicut Arauſica Synodus) illis anathema dicimus. Hucuſque Valentinum Concilium. Singula huius verba grandi conſideratione ponderata: quoniam & aurea ſunt, & ad plures quæſtiones decidendas damnando oppoſitum faciunt. Dixi ly damnando oppoſitum, quoniam ad hoc etiam valet auctoritas conciliorum prouincialium, quale eſt Valentinum præmiſſum. Vnde Concilium Nicænum 2m de huiuſmodi concilijs loquens in actione tertia ſic ait: Locales autem ſynodos non auerſamur, ſed magis amamus, amplectimur, & recipimus; earum etiam diuinitus inſpiratae canonicas conſtitutiones, correctiones, & viles earum legiſlationes ſumma obſeruantia colimus. Item in canone primo, poſt actionem ſeptimam a ſumma conciliorum ordinato, ſic: A ſanctis Apoſtolis prius editos canones, & a ſanctis vniuerſalibus & localibus ſynodis amplectentes, eos anathematizamus, qui ab ipſis anathematizati fuere: deponimus, qui depoſiti fuere: nihilque his adijcimus, non inexplebiles vt auari exiſtentes, ſed his, quæ ab illis conſtituta ſunt, contenti ſumus. Hæc omnia Conc. Nic. Per ſynodos locales intendit prouinciales: quoniam eas diſtinguit contra vniuerſales, & quoniam etiam prouinciales reſtringuntur ad vnum locum particularem, Non enim de omni loco ad ſynodum prouincialem conueniunt Patres, (quod fit in generali): ſed tantum de loco vno, ſcilicet de illa prouincia.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum poſſit Deus facere aliquid præter ordinem rebus inditum.

CONCL. 1ª. Si ordo rerum conſideretur, prout dependet a prima cauſa, ſic contra ordinem rerum Deus facere non poteſt. 517

¶ PROBAT. Quia ſic faceret contra ſuam præſcientiam, & conſequenter contra ſemetipſum.

¶ NOTATIO. Quòd Deus non poſſit (abſque tamen derogatione infinitatis ſuæ potentiæ) contra ſuam præſcientiam, vide in Concilio ar. 5. not. poſt appen.

¶ CONCL. 2ª. Si conſideretur ordo rerum, prout dependet a qualibet ſecundarum cauſarum; ſic Deus poteſt facere præter ordinem rerum.

¶ PROB. Quia ordo ſecundarum cauſarum eſt Deo eius auctori ſubiectus: & Deus non eſt ſubiectus iſti ordini (cum potuiſſet alium ordinem inſtituere, poſtetiam adhuc).

1m minor. *Hoc videtur eſſe contra naturam, quod eſt præter ordinem naturaliter rebus inditum.* ℞. Si hoc fiat per actionem agentis, qui non dedit rebus ipſis inclinationem naturalem; non, ſi fiat ab agente naturalem inclinationem dante. §. Tunc &c. Nam Deus omnibus rebus, cum ſit omnium conditor, dedit inclinationem naturalem: & ideo per actionem Dei factum extra ordinarium curſum non eſt contra naturam. Exemplum (a minori) de fluxu & refluxu maris: & ex hoc exemplo agnoſce, quod facere præter curſum ordinarium non eſt quandoque contra naturam etiam in rebus creatis. Ecce: quòd licet curſus ordinarius aquarum ſit deſcendere verſus centrum; tamen fluere & refluere ipſarum aquarum, & conſequenter non deſcendere ad centrum, non eſt contra naturam illarum, hoc faciente cœlo.

2m de maior. *Ita* ℞. Quantum ad vtriuſque inſtitutionem non, quantum ad vtriuſque inſtituti relationem. §. Tunc &c. Inſtituit enim vtrunque Deus. ſed iuſtitiæ ordo ſemper in ſua relatione includit primam cauſam, quod non ſemper facit ordo naturæ. Vide literam: & in corpore. Quando autem ordo naturæ includit relationem ad primam cauſam, tunc eſt ſimilis omnino, vt habes ex concluſione prima: & ideo tunc non poteſt fieri contra ordinarium curſum ſic conſideratum, ſicut nec contra ordinem iuſtitiæ. Vnde patet. quod argumentum ſtat pro prima concluſione, velſiti quædam probatio eius: & quod non infringit, immo nec attingit, tantum concluſionis ſecundæ.

Ordo iuſtitiæ. Ordo naturæ.

3m con-

3^m^ conſequentia. *Si igitur præter ordinem naturæ Deus aliquid faciat, videtur quod ipſe ſit mutabilis.* ℞. Nõ, ſi reſeruaſſet ſibi, quando hunc ordinem inſtituit, quòd aliquando ex cauſa aliter faceret. §. Tũc nihil &c. vt apertiſſime patet.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas ſcripturam meritò docere, Deum poſſe facere aliquid præter ordinem rebus inditum: & contra, quòd non poteſt. Docuit autẽ primum ſcriptura Ioſue x. Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Haylon. ſteteruntque Sol & Luna, donec vlciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nonne ſcriptum eſt hoc in libro iuſtorum? ſtetit itaque Sol in medio cœli, & non feſtinauit occumbere ſpacio vnius diei. Non fuit antea & poſtea tam longa Dies, obediente Domino voci hominis. Ecce quòd ſcriptura hunc inſolitum naturæ ordinem attribuit poteſtati diuinæ: obediente, inquit, Deo voci hominis, idest hoc faciente Deo, quod Ioſue ſuus famulus ſpe diuina innixus Soli Lunæque mandauerat. Item 4. Regum 18. ſic: Hoc ſignum erit a Domino, quòd facturus ſit Dominus ſermonem, quẽ locutus eſt. Vis, vt aſcendat vmbra decem lineis, aut vt reuertatur totidẽ gradibus? & ait Ezechias: facile eſt, vmbram creſcere decem lineis, nec hoc volo, vt fiat; ſed vt reuertatur decem gradibus. Inuocauit itaque Iſaias Dominum: & reduxit vmbram per lineas, quibus iam deſcenderat in horologio Achaz decem gradibus. Ecce: quòd a Domini potentia hic inuſitatus ordo naturæ factus eſt. & nota, quòd in curſu cœlorum facta iſta narrauit a ſcriptura: vt ea hoc a fortiori argumenteris, quòd multo magis circa alia inferiora creata poteſt Deus ordinarium curſum mutare. Nec obſtat, quòd de horologio loquitur: quoniã immutatio prædicta horologij præſupponebat, tamquàm effectus ſuã cauſam immutationem ordinarij curſus ſolaris. Erat enim horologij huius vmbra per motionem ſolis cauſata (ſicut hodie videmus de horologiis, vt aiunt, ad Solem); mediis quibuſdam ceu digitis lineas pro ſucceſſione motus ſolaris demonſtrantibus. Vnde in alio loco, videlicet Iſa. 38. circa Solem factum eſſe hunc inſolitum curſum tribuit, in hæc verba; Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum, per deſcenderat, in horologio Achaz in Sole retrorſum decem lineis: & reuerſus eſt Sol decem lineis per gradus quos deſcenderat. Ecce: quòd horologium illud vocat ſcriptura horologium in Sole; & poſtquàm dixit de vmbra linearum, vt audiſti, concludit, quòd Sol reuerſus eſt decem lineis retrorſum. Quaſi dicat. Immutatio facta eſt circa Solis ordinarium curſum, & immutatio huius tanquàm cauſa immutauit curſum vmbræ linearum horologij: a qua vmbræ immutatione tanquàm ab effectu notificata eſt nobis immutatio curſus ſolaris. Item in multis ſacrarum literarum locis hoc idem, quòd ſcilicet Deus poſſit immo de facto immutet ordinem conſuetum naturæ, inſinuatur: vtpote in de mari rubro, Iordane, manna, ruinæ vrbis Hierico ad ſonum buccinarum, &c. Docuit autem ſcriptura ſecundum illorum in principio appendicis dictorum 2. Timot. 2. Deus fidelis permanet, ſeipſum negare non poteſt. Item Malac. 3. Ego Deus & non mutor. Si enim ſeipſum negare non poteſt, & non mutatur; patet vtique: quòd ordinem conſuetum naturæ, vt depẽdet a Deo, non poteſt (cum tamen ſit infinitæ virtutis) imitare.

2 2° habes: quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas vtrinque adductas, pro quanto quæ diximus inſinuant, & intelligas, & declares, & probes.

3 3° habes: quomodo per rationem interimas hæreſim Ioannis Vuicleff (vt refert Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 15.) dicentis: quòd Deus non poteſt mundum maiorare, vel minorare. Si enim Deus poteſt (vt poteſt) præter curſum rerum conſuetum agere, patet: quòd poteſt mundum maiorare & minorare.

4 4° habes, quomodo per rationem oſtẽdas, hanc iure damnari a ſcripturis &c. ibi ſupra citatis. item a concilio illo ibi. Vide q. 104 art. 4 app. 5° vides: quomodo ex his viciſſim angelica doctrina conſolidetur.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum omnia, quæ Deus facit præter ordinem naturalem rerum, ſint miracula.

318 CONCL. Illa, quæ a Deo fiunt præter cauſas nobis notas miracula dicuntur.

¶PROBATIO. Quia miraculum dicitur, quaſi admiratione plenum, ſcilicet, quod habet cauſam omnino occultam (cum admiratio conſurgat ex hoc, quòd cauſa effectuum manifeſtorum eſt occulta: ac per cõſequens admirationis plenitudo ex hoc, quòd cauſa illorum omnino quibuſcumque occulta:) Et Deus eſt cauſa ſimpliciter, ac omnibus, occulta.

1^m^ de maiori. *Præter ordinem naturalem* &c. Negatur maior propter iſtam particulam. §. Nam iuſtificatio & creatio, cum ad facultatem naturæ non pertineant, non fiunt præter ordinem naturæ, quando fiunt. Oporteret enim quòd fierent quandoque per actionem alicuius cauſæ naturalis: ſi dicenda forent poſtea, quando a ſolo Deo fiunt, fieri præter curſum rerum naturalem: & conſequenter ſi dici veraciter ac propriè deberent miracula. Ergo maioris negatur probatio illa, ſcilicet non enim fiunt per actionem alicuius cauſæ naturalis, ſta: contra intentum probantis: vt cõſideranti patet. Non enim probat, quòd iuſtificatio & creatio fiat præter ordinem naturalem: ſed probant, quòd non ſunt præter illum. *Eſſe præter ordinẽ naturæ.*

2^m^ de minori. *Ardua.* ℞. Propter dignitatem rei, in qua fiunt non, propter exceſſum facultatis naturalis. §. Tunc nihil contra. In diffinitione enim miraculi adducta ab arguente ſumitur ly arduum, prout excedit facultatem naturæ, non prout dicit dignitatem rei circa quam fit miraculum, (vt putat arguens): & conſequenter reſtauratio gemmarum, ac ſanatio ægrotum, ſunt ardua. *Diffinitionis miraculi intellectus verus.*

Item de minori. *Inſolita.* ℞. Propter rarem euentum: non, propter eſſe præter naturalem conſuetudinem. §. Tunc &c. Nam in definitione miraculi ſumitur ly inſolitum, vt dicit eſſe præter naturalem conſuetudinem, non vt dicit rarum euentum (vt credit arguens): & conſequenter ſanatio frequens a Petro virtute diuina eſt vere aliquid inſolitum.

Item de minori. *Supra facultatem naturæ.* ℞. Propter ſubſtantiam facti: non, propter modum & ordinem faciendi. § Tunc nihil contra. In miraculi namque diffinitione poſita accipitur ly ſupra facultatem naturæ, vt ſe tenet vel ex parte ſubſtantiæ facti, vel ex parte, aut modi, aut ordinis faciendi: & conſequenter ſanatio a febribus modo, ſiue ordine in ſacris literis narrato quando pro miraculo narratur, eſt ſupra facultatem naturæ quoad modũ ſiue ordinem; licet non quoad ſubſtantiam facti.

Item de minori. *Supra ſpem.* ℞. Gratiæ: non, naturæ. §. Tunc &c. Definitio namque miraculi ſumit ly ſupra ſpem, pro ſpe naturali, non pro ſpe gratuita, i. infuſa (vt, probando, oſtendit ſe opinari arguens): & conſequenter reſurrectio mortuorum eſt ſupra ſpem: quoniam licet ea fide ſperemus eam, tamen naturæ vires omnes ſuperat. Ex his omnibus patet: quòd ideo prædictis quatuor particularis in hoc ſecundo argumento adductis implebatur concluſio; quia male intelligebatur diffinitio bona miraculi ab arguente recitata.

¶NOTATIO. Ex argumento, atque reſponſo diſce: quòd non ſemper falſas literas afferunt hæretici, vt decipiant (Horũ enim perſonam argumenta plerumque, vt hic, induunt,) ſed aſtutiori conſilio vſi bonas, immo optimas, quandoque literas adducentes peruerſo eas ſenſu arte quadam ſubtiliori donant. Quo nimirum facto vulpeculas ſe teſte a ſapiente dici oſtendunt ibi catholicos ſic alloquente: Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas; Cantic. 2. Prætextu enim bonarum literarum (a ſimili dic, de prætextu eleemoſynarum &c.) definitionum, ſcripturarum hæretici virulentum ſenſum vafritie ſua cooperire molientes, quo facilius decipiant, & minus appareant deceptores, nomen ſibi merito vulpecularum vendicarunt: in quo etiã ſenſu ab Apoſtolo (2. Cor. 11.) operarij ſubdoli, pſeudoapoſtoli, transfigurantes ſe in Angelũ lucis, (Phil. 3.) operarij mali, (Rom. 16) diſſenſiones & offendicula præter doctrinam apoſtolicam facientes, per dulces ſermones & benedictiones corda innocentum ſeducentes, & a coapoſtolo Petro (2. Petr. 3.) indocti & inſtabiles, iure optimo vocati fuere. indoctos quidem & inſtabiles re vera ſe comprobant: quando bonis literis malos & incompactos ſenſus obtendunt: (Quid hoc indoctius?); Et per illas in veritate velle ſe ſtare, mox è veſtigio per hos contra veritatem ſe velle pugnare, commonſtrant (Quid hoc inſtabilius?). Hæc nobis ex litera. Diffinitio enim miraculi ab arguente bona, ſenſus diffinitionis ab arguente malus. At Catholicus, tanquàm ſolius veritatis amator, nec propter bonum acceptat malum, nec propter malum recuſat bonum. Verus enim filius eſt ipſius Emanuel; qui ſcit reprobare malum, & eligere bonum. Hunc tibi catholicum exprimit in præſenti reſponſo (ſicut & in cæteris) D. Th. dum allatam ab arguente miraculi diffinitionem admittens, diffinitionis ſenſum ab eodem inſertum reſecuit. *Hæreticorum fraus & ſtrategema.* *Catholicorũ ſincera veritas.*

3[m] de minori. *Senſus manifeſtus.* ℞. Vel in ſe ipſis, vel in ſuis effectibus. §. Tunc nihil contra. Nam ſcientia Apoſtolorum quamuis ſecundum ſe non &c. vt in textu.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem interimas hæreſim pauperum de Lugduno (vt refert Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia lib. 4. c. 35.) dicentium, Miracula in Eccleſia nulla vera fieri. Item hæreſim Brunōrum, Euſtathij, Vigilantij (vt ait Lindanus, Dubitantij ſui dialog. 2) dicentium, Miracula ſanctorum fuiſſe dæmonum præſtigias. Si enim facta præter ordinem naturalem rerum ſunt vera miracula (vt hic dicitur): vtique in eccleſia ſunt aliqua, immo multa, miracula vera; nec ſanctorum miracula fuerunt dæmonum præſtigiæ. Nam in Eccleſia facta fuere, & ſiunt, plura præter curſum naturæ ordinarium, vt in art. 6. appen. & facta a Deo, ſiue per ſanctos virtute diuina, ſunt abſque dubio vera miracula; cùm Deus non ſit, immo nec eſſe poſſit, teſtis vel minimæ falſitatis.

Vril. p S. Ecc. contra har. pauperum Lu. &c. din. a ſer. Concilys.

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, merito illas damnari a ſcripturis Marc. 16. Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint non eis nocebit, ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt. & infra. Illi profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Abſit autem, vt in nomine Domini qui veritas eſt, miracula falſa fiant; & vt ipſe dominus miraculis falſis coöperetur. Si inſtetur de nomine miraculi, quia multis de nomine ſolicitari non oporteat, quando de reipſa nominis conſtat: ecce. Moyſes lib. Exod. 11. ait: Hæc dicit Dominus, media nocte ingrediar Aegyptum, & morietur omne primogenitum Aegyptiorum &c. eritque clamor magnus in vniuerſa terra Aegypti, qualis nec ante fuit, nec poſtea futurus eſt. Apud omnes autem filios Iſrael non mutiet canis ab homine vſque ad pecus; vt ſciatis quanto miraculo diuidat Dñs Aegyptios & Iſrael. Vide in ſcriptura nomen miraculi: & in ſynagoga quæ erat tunc Dei Eccleſia. Item Numer. 26. Et factum eſt grande miraculum, vt Chore pereunte, filii illius non perirent. Vide, vt ſupra. Item plenum eſt Euangelium de miraculis à Christo Domino factis: quæ tam euidentia in veritate fuerunt, vt & iudæi ea confiterentur eſſe tandem coacti ſuo iudicio fuerunt, inde quæ inuidia labefacti ad Christi occiſionem firmiter deliberandam proceſſerint. Licet enim iudæi coram turbis, quo et Christum odibilem, aut certe minus amabilem honorabilemque, redderent, miracula Christi virtute Beelzebub facta dicerent, vel modis alijs labefactare conarentur: tamen ipſi met inter ſeſe, remotis turbis, aperto ore diſcooperta facie colloquentes (Ioan. 11.) nihil calumniæ contra miracula eius euomuerunt, quinimo ex ipſa hiſtoria veritate compulſi ea magnificarunt vnanimiter aſſeuerantes, Hic homo multa ſigna facit. Non dixerunt, parua, vana, falſa, ſuperſtitioſa, inutilia, mendacia, vel deceptoria (quæ omnia falſitatis comites individui ſunt): ſed dixerunt, multa (& intenſiue ſcilicet & extenſiue); nihil penitus de falſitate miraculorum tangentes: quam vtique nō tacuiſſent, ſi vel minimum quid realitatis de hac, quam coram turbis fingebant, ſe habere veraciter conſpexiſſent: & maxime tunc eam non tacuiſſent, quando ad mortem Christi vna animi voto concludendam, necnon ipſis Nicodemo ac Ioſeph efficaciter velut iuſtam perſuadendam, inſimul conuenerant. Cæterum ſuper omnia vicit, vincit, vincet, præualuit, præualet, & præualebit, ſemper veritas. Item a Concilio Tridentino damnari merito Seſſ. 25. dum noua miracula ſine maximo examine admitti non debere mandat. Per hoc enim aperte demonſtrat, quòd in ſancta Eccleſia ſolum vera, & hæc non niſi maturo conſilio, admittuntur miracula. Concilij autem verba ibi ſunt iſta: Statuit ſancta ſynodus, nemini licere, vllo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, vllam inſolitam ponere, vel ponendam curare, imaginem niſi ab Epiſcopo approbata fuerit: nulla etiam admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente & approbante Epiſcopo. Qui ſimulatque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in Conſilium Theologis & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati & pietati conſentanea iudicauerit. Quòd ſi aliquis dubius aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel omnino de iis grauior quæſtio incidat, Epiſcopus antequam controuerſiam dirimat, Metropolitani & comprouincialium Epiſcoporum in Concilio prouinciali ſententiam expectet: ita tamen, vt nihil inconſulto Romano Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur. Hæc ibi. Item Marc. 16. In nomine meo dæmonia eiicient &c. Item Ioan. 14. Opera, quæ ego facio, & ipſe faciet. Per ly eiicient, ly faciet, vide, ſanctos facere miracula: & vera per ly in nomine meo, ly quæ ego facio. Chriſtus enim non niſi vera fecit, nō virtute dæmonum (vt ſupra). Item a conſtitutionibus apoſtolicis Beato Papa Clemente authore vbi c. 1. ſtatuunt ſanctorum miracula eſſe Dei chariſmata, & conſequenter non dæmonum præſtigias.

3 3° vides quomodo ex his vicißim conſolidetur articulus.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum vnum miraculum ſit maius altero.

CONCLVSIO. 1ª. Nihil poteſt dici miraculum per comparationem ad potentiam diuinam. 519

¶PROB. Quia miraculum eſt aliquod maximum, immo ſupra facultatem potentiæ, (art. 7.) & quodcunque factum diuinæ potentiæ comparatum eſt minimum (Iſa. 40.)

¶NOTATIO. Hinc habes liquidiſſime, a fortiori, concluſionem directe reſponſiuam: & talem morem eſſe apud D. Th. plerumque obſeruatum, alibi admonuimus: vbi in reſpondendo plura, ſed tamen breuiter, vult innuere; vt hic. Quis enim non videat nullum miraculum per comparationem ad Deum dici maius, vel minus: ſi nihil omnino comparatum ad Deum miraculum dici poteſt?

¶CONCL. 2ª. Aliquod, ſecundum quòd magis excedit facultatem naturæ creatæ, ſecundum hoc maius miraculum dicitur.

¶PROB. Quia miraculum dicitur ex eo, quòd excedit facultatem naturæ.

¶*Corollarium.* Ergo, cum triplex ſit huiuſmodi exceſſus: Maximus (Quoad ſubſtantiam facti), minor quoad id, in quo fit.) minimus (quoad modum atque ordinem faciendi); relinquitur: vt tribus modis aliquod miraculum dicatur maius, vel minus altero.

1[m] de concluſione. *Maius.* ℞. Per comparationem ad Deum, non per comparationem ad naturam. §. Tunc &c. Non enim dictum eſt, quòd per comparationē ad Deum ſit aliquod maius aut minus: ſed per comparationem ad facultatem naturæ creatæ.

2[m] de concluſione. *Magis.* ℞. Comparatiue ad Deum; nō comparatiue ad facultatem naturæ. § Tunc &c. Nam ex eo, quòd magis miramur de vno miraculo, quàm de alio, vtpote magis excedente facultatem naturæ, non ſequitur: quòd magis miremur de vno vel minus, in quantum ad diuinam poteſtatem comparatur.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, iuſte a ſcriptura dictum eſſe, quòd miraculorum vnum eſt maius altero: & è contra quòd ſ. miraculorum nullum eſt maius altero. Primum dixit virtualiter tunc, quando Chriſtum Dominum introducit Io. 14. aſſerentem, Qui credit in me opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet. Item tunc quando Magos Pharaonis adducit Exod. 8. dicentes, Digitus Dei eſt hic. Item tunc quando Simonem Magum narrat Act. 8. ſic Apoſtolos alloquentem; Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus accipiat Spiritum ſanctum. Niſi enim vnum miraculum eſſe poſſet maius altero; non dixiſſet Dominus: Maiora horum, ſ. miraculorum a me factorum, faciet. Itē niſi Magi Pharaonis miracula tunc narrata non cognouiſſent per experientiam eſſe maiora, quàm priora, vtpote non poſſibilia fieri ab ipſis, qui tamen priora aliquo modo fecerant; non dixiſſent, digitus Dei eſt hic. Item niſi Simon Magus Apoſtolorum factum illud non reputaſſet eſſe maius, quàm quædā alia ipſorum miracula, quibus forſan ſimilia (ſuis tamen magicis artibus) fecerat ipſe: non ſic ex intenſo vero precatus eos fuiſſet: Date & mihi hanc poteſtatem &c. Vide ad & ex his vtriſque Magis aperte damnari hæreſes in ar. 7. app. recitatas. Ecce. Clarum eſt, quòd Magi Pharaonis, per ly Digitus Dei eſt hic, miracula facta a ſancto viro Moyſe confeſſi ſunt ſe credere eſſe facta virtute diuina. Quaſi apertius dixerint, Virtus diuina, per quā iſte Moyſes præſentia miracula operatur, non poteſt attingi a virtute noſtra, per quam hactenus mira quædam eius miraculis ſimilia fecimus. Item clarum eſt: quòd Simon magus, per ly date mihi hanc poteſtatem &c. ſe credere faſſus eſt miracula facta a ſanctis Apoſtolis eſſe facta per virtutem diuinam. Ac ſi patenius dixiſſet. Poteſtatem veſtram, qua miracula iſta operamini, non attingit poteſtas magica, ſ. diabolica, per quam ego ſolitus ſum mira quædam veſtris aliis quibuſdam miraculis ſimilia patrare.

Vril. p 8. Eccleſ. ad intell. ſin.

patrare. En ex ore eorum quàmuis maleficiorum (tanta eſt vis ipſa veritatis) confeſſio, q miracula ſanctorum virorum, Apoſtolorum ac Moſis Deum colentium, ſunt a ſupe riori virtute, quàm ſit magica deriuata: & conſequenter ab iiſdem maleficis promulgata damnatio contra hæreticos illos, qui miracula ſanctorum eſſe præſtigia dæmonum, & nulla eſſe vera miracula in Eccleſia, impudenti illi ne blaterare. Taceo; quòd a Petro nobis dictum ac aperuiſſima voce ad literam, q virtus, per quam faciebant illa miracula, erat donum Dei. Sic enim ad Simonem Magum increpatione ea vero conde ſtier, pecunia tua (hanc ſiquidem Apoſtolis obtulerat pro habenda præmiſſa poteſtate) pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donū Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Multo igitur minus operabatur Chriſtus miracula ſua in principe dæmoniorum Beelzebub (vt Iudæi calumniabantur): & hoc eſt quod ipſe arguendo phariſæos inquit; ſi ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri, i. Apoſtoli mei in quo eiiciunt? Quaſi dicat. Illi filij veſtri in virtute diabolica (patet ex Magis, Mago, & Petro, ſup.) non faciunt miracula, ſed in virtute diuina: ergo ego, illorum magiſter potentior ſapientiorque illis, multo minus, & facio & facere indigeo & facere volo, miracula in virtute diabolica; ſed multo magis in virtute diuina & facio, & facere volo, illa. Hæc in gratiam er 7. dicta ſint in confuſionem hæreticorum ibi in appariatorum quandoquidem, & hinc cum occaſionaliter emerſerint, ſilentio nunc præterire non potuerunt. Sed iam ad principium appendicis huius, finito primo. Secundum dixit virtualiter ſcriptura tunc quando Gen. 18. ait, Nunquid Deo eſt quicquàm difficile? Item 1. Reg 14. Non eſt Domino difficile ſaluare, vel in multis, vel in paucis. Item Hiere. 32. Ecce ego Dominus Deus vniuerſæ carnis; Nunquid mihi difficile erit omne verbum? Item Sap. 12. Subeſt tibi Domine, cum volueris, poſſe. Ex his, & ſimilibus, ſcripturis aliqu. do conſtat, quod reſpectu diuinæ potentiæ nihil eſt arduum: & conſequenter q per comparationem ad Deum, cum eſſe arduum ſit de diffinitione miraculi, ſcriptura nullum miraculum dari poſſe p hæc
2 affirmat. 2° habes quomodo per rationem ſcripturas illas omnes, pro quanto virtualiter prædictorum concludunt, & intelli-
3 gas, & declares, & probes. 3° vides quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

Quæſtio CVI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum vnus Angelus illuminat alium.

520 CONCL. 1ª. Vnus Angelus illuminat alium.

¶PROB. Quia vnus Angelus manifeſtam ſibi veritatem alteri notificat (ex Dion.) & illuminare in pertinentibus ad intellectū nihil aliud eſt, quàm manifeſtationem aguitæ veritatis alij tradere (ex Apoſtolo).

¶CONCL. 2ª. Secundum hæc duo, ſ. ſecundum virtutem intellectiuam, & ſimilitudinē rei intellectæ, vnus Angelus veritatem notam alteri notificare poteſt.

¶PROB. Quia iſti duo ſunt virtus intellectiua, ac ſimilitudo rei intellectæ: & angelus ſuperior per conuerſionem ſuā ad inferiorem, confortat virtutem intellectiuam eius (De corporibus imperfectioribus, a ſimili, patet), ac veritatem a ſe cognitam vniuerſalibus ſpeciebus Angelo minori particularioribus ſimilitudinibus offert. (Exemplum de doctoribus bonis ad diſcipulos).

¶NOTATIO. Ex litera ly ſecundo autem vnus Angelus alteri manifeſtat &c. vſque ad finem corporis; diſcant homines, qui docent alios, modum docendi.

1m de concluſione. *Non illuminat*, &c. Quātum ad viſionem diuinæ eſſentiæ non, quantum ad rationes diuinorum operū. §. Tunc &c. Nam concluſio non intendit, q vnus illuminet alium quantū ad viſionem diuinæ eſſentiæ, in quo ſenſu de beatis loquitur Hieremias ad litteram: ſed intendit, q vnus illuminat alium q̄tum ad rōnes diuinorum operum, quē ſenſum non tāgit Hieremiæ ipſius auctoritas. Ex litera agnoſce (& hoc in alijs locis articulorum per te videbis paſſim): q hæretici, diabolus, cæterique ad decipiendum tentatores vel ſuaſores, vtuntur bonis auctoritatibus in malo ſenſu deprauatis.

2m de concluſione. *Non illuminat*, &c. Tradendo ei lumen: non, confortādo lumen naturale ac manifeſtando veritatem per ſimilitudinē. §. Tunc &c. vt patet per ſecundam concluſionem. Hanc & melius intelliges ex textu præſentis reſponſi.

¶NOT. Omnes iſtæ q̄ōnes de angelis, & ſup. q. 40 &c. præſupponunt rationabiliter, angelos reperiri: & conſequenter tradunt ſubtilitates multiplices, quibus eſſi caueret inter ſe nere poſſi hæreſim Saducæorum, Boſithæanorum, Anthiganorum; Michaelis Baboi, Dauidis Georgij (vt refert Franciſcus Feuardentius) dicentium nec angelos, nec dæmones eſſe. Etiam Libertinorum (Prateolo narrante) angelos nihil eſſe fingunt. Rurſum. Per rationes præmiſſas oſtendendi paratur tibi via: q huiuſmodi de mentiſſimus error eſt merito damnatus a Concilio Niceno 2 Act. 5. dum ibi ſancta ſynodus angelos poſſe debereque pingi vt homines ſanxit, quia vt homines apparuerunt. Item a ſacra ſcriptura paſſim, puta Gen 16. 19. 28. 31. 32. Exod. 14. 21. 32. 33. Iudic. 2. 6 13. 1. Paralip. 21. 2. Reg. 24. 3. Reg. 19. 4. Reg. 1. 2. 7. 19. Tob. 5. Dan 8. 9 10. 12. 3 6. 14. Iudit. 13. pſ. 33. 90 102. 137. 148. Zach. 1. 2. De diabolo. Geneſ. 3. in ſpecie ſerpentis Iob 1. 2. Leuit. 17. Deut. 32. pſ. 90. 95 105. 1. Reg. 16 3. Reg. 22. Tob. 6 Zach. 4. Hæc de veteri teſtamento. Nunc de nouo aliqua Matth. 1. 2 4. 28. 13. 24. 25. Luc. 1. 2. 15. 16. 20. 22. Ioann. 5. Act. 1. 5. 8. 10. 12. 1. Cor 11. Galat. 5. Hebr. 1. 13. De dæmonijs. Matth 4. 25. Luc. 8. 10. 11. 15. 22. 30. 13. Act. 5. 1. Cor. 5. 2. Cor. 12. 2. Theſ. 2. 1. Tim. 1. Apoc. 20. 1. Petr 5. Alia multa in ſcripturis, & bonis his, reperies: ſed iſta ſufficiant ad reſpondendum ſtultis iuxta ſtultitiā ſuam, ne ſibi ſapientes videantur.

3m ex Auguſtino. *Formatur*. &c. Sicut Imago ab exemplari, uel ſicut ſubiectum ab vltima forma; non quaſi a diſponente ſolum ad vltimam formam. §. Tunc &c. Non enim intendit concluſio, q vnus angelus poſſit alterius mentem illuminare. i. lumine formare tanquàm exemplarium ſuam Imaginem, vel tanquàm vltima forma ſuum ſubiectū (ſic. n. ſolus Deus illuminat, ſeu format, mentem; vt patet in litera): ſed intendit, q illuminat, ſeu format, tanquàm ſolummodo diſponens ad vltimam formam.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas: ſcripturam merito virtualiter inſinuare, quòd vnus angelus 1
illuminat alium quantum ad rationes diuerſorum operum. *Vti pro 3.*
Hoc autem ſic inſinuat Zach. 2. Angelus qui loquebatur in me *Ecc. ad in*
egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occurſum eius, *tell. ſcrip.*
& dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum iſtum dicens, abſque muro habitabitur Hieruſalem præ multitudine hominum & iumentorū in medio eius, & ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius. O, o, o, fugite de terra Aquilonis, dicit Dñs, q̄m &c. Hæc ibi; & vſque ad finem capituli. Vbi vides aperte: vnum angelum illuminare alterum inſtruendo de quibuſdam a Deo reuelatis operum rationibus. Item Apoc. 7. Vidi alterum aſcendentem ab ortu ſolis habentem ſignum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. 2° habes quomodo præmiſſas ſcripturas cum ſimilibus, pro quanto il- 2
luminationem inſinuat unius angeli ad alium, per rationem, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides quomodo ex 3
his, atque ſimilibus vicíſſim conſolidetur articulus.

¶NOT. Suffragatur huic articulo vtrumque, artic. in ord. *Pro Nul.*
514. 531. 518.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum vnus angelus poſſit mouere voluntatem alterius.

CONCL. 1ª. Vnus angelus non mouet ſufficienter voluntatem alterius, nec vt obiectum, nec vt oſtendens obiectum: ſed inclinat eam. 521

¶PROBATIO. 1 Quia angelus nec eſt vniuerſale bonum, nec poteſt demonſtrare vniuerſale bonum vt per eſſentiam videatur: & ſolum modo vniuerſale bonum, vel etiam faciens videre per eſſentiam illud, mouet ſufficienter voluntatem (ſupra 105. articulus quartus.) 2 Quia (ly ſed inclinat &c.) Angelus eſt amabile quoddam: & poteſt manifeſtare alicui bona aliqua creata, ordinata in Dei bonitatem.

Solus ergo Deus mouere ſufficienter poteſt voluntatem.

¶NO-

¶NOTATIO. Manifeſtare ipſa creata in ſeipſis præciſe, ac per hoc inclinare aliquem in amorem ipſorum creatorum, vt ſic præciſe, conuenit Angelis apoſtaticis, manifeſtare autem illa, vt ordinantur in Dei bonitatem; ac per hoc inclinare in amorem ipſorum, vt conducunt ad Dei bonitatem, conuenit Angelis Sanctis. Sic applica etiam concluſionem hanc ad homines reſpectu aliorum.

¶CONCL. 2ª Ex parte ipſius potentiæ nullo modo poteſt voluntas moueri, niſi a Deo.

¶PROBA. Quia operatio voluntatis eſt quædam inclinatio volentis in volitum: & hanc inclinationem ſolus ille immutare poteſt, qui potentiam volendi creaturæ contulit (cum de inclinatione etiam naturali ſit ſic.)

1m ex Dioniſio. *Purgat, & perficit* ℞. Quoad intellectum, non aliter. §. Nam ſecundum modum illuminationis eſt accipienda purgatio, & perfectio: vt patet per exẽplũ de viſu corporali I litera. Tũc &c. ſup. enim articulo primo dictum eſt, ꝙ Angelus vnus illuminat intellectum alterius; & conſequenter ꝙ purgat & perficit eius intellectum (vt ait nunc Dionyſius): per hoc autem nõ habetur, ꝙ moueat ſufficienter alterius voluntatem & conſequẽter non tangitur concluſio præſens.

2m de concluſione. *Mouet.* ℞ Suadendo; nõ, ſufficienter mouendo. §. Tunc &c. Nam ex primæ concluſionis parte ſecunda expreſſe habetur, quòd vnus Angelus poteſt inclinare voluntatem alterius.

3m ex Philoſopho. *Appetitum inferiorum.* ℞. qui pertinet ad eandem eſſentiam animæ, & qui eſt vlitus in organo corporali; non, ſi careret iſtis conditionibus. §. Tunc &c. Nam voluntas Inferioris Angeli caret his; vel abſolute, quia caret organo, vel reſpectiue, quia voluntas eius non pertinet ad eſſentiam ſuperioris. Vnde auctoritas illa Philoſophi non tangit propoſitum concluſionis.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas, ꝙ ſcriptura merito inſinuat circumlocutiue, Angelum nullũ poſſe efficaciter mouere alterius cuiuſcunque voluntatem. ſic autem hoc inſinuat tunc; quandò Deo ſoli aſcribit eam, quæ motionem efficacem voluntatis concomitantur, puta conuerſionem ad Deum; mutationem de impœnitentia obſtinatione, duritia in veram contritionem; verſionem de neglectu Dei in dilectionem eius; de tranſgreſſione mandatorum Dei in veram obſeruantiam legis illius; & (breuiter) de peccato in iuſtificationem. Hæc enim omnia, & ſimilia, quæ motionem voluntatis includunt dum Deo tanquàm propria attribuit; nullam creaturam, conſequenter nec Angelum, poſſe ſufficienter mouere voluntatem alterius oſtendit. Quod autem præmiſſa ſint vera, patet ſingillatim per ſcripturas. Nam de pº dicitur Hiere. 31. Conuerte me & conuertar quia tu Dominus Deus meus. Quaſi aperte dicat. Nullus alius eſt Dominus Deus meus, ſed hoc tibi ſoli conuenit: ex conſequenti ſoli tibi conuenit ſufficienter mouere voluntatem meam. Nullus ergo, niſi tu, ſufficit mouere voluntatẽ alterius. Item Tren. 5. conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Applica tu rationem, vt nunc ſup. De præmiſſorum ſecundo Ezech. xj. hæc dicit Dominus, auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum. En mutatio voluntatis hominum, quæ conuenit ſoli Deo, ſup. q. 105. articu 4. & in appen. Applica pro articulo præſenti; quantum conuenit. De 3º, & 4º. Eccl. 45. Dedit illi cor ad præcepta & legem vitæ & diſciplinæ. Huc referas illa dicta quibus Deus promittens ſic, vel ſimiliter ait: faciam vt me diligatis & in præceptis meis ambuletis. De quinto legis in Apoſtolo Roma. 3. vnus quidem eſt Deus, qui iuſtificat circunciſionem ex fide, & præputium per fidem: item. 8. Deus, qui iuſtificat. Quaſi dicatur. Deo conuenit ſoli iuſtificare. Cum ergo iuſtificatio per motum voluntatis creatæ fiat; vult dicere, ꝙ ſolus Deus voluntatem alterius mouet efficaciter. Item ad idem Eſai. 43. Ego ſum Ego

2 ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me 2º habes: quomodo per rationem præmiſſas auctoritates, pro quanto vnum Angelum negant mouere voluntatem alterius, ſolique Deo motionem voluntatis alterius tribuunt, & intelligas & declares & probes. 3º, vides quomodo viciſſim ex his, doctrina præſens conſolidetur

Pro ſtudio. ¶NOTA. ¶Articulo huic ſuffragatur articulus in ordine 520. 515. 546. Item pro in reſponſione ad primum dicto iy purgatio Angeli intelligitur a defectu intellectus, qui eſt neſcientia &c. vide tabulæ magnæ aureæ Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas nu. 540.

Vti pro S. Ecc. ad intell. ſcrip. (margin, at 1)

3 (margin)

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angelus inferior ſuperiorem illuminare poſſit.

CONCL. Inferiores Angeli nunquàm illuminant ſuperiores. 522

¶PROBATIO. Quia prætermiſſio ordinis in ſubſtãtijs ſpiritualibus (qui eſt, vt inferiora moueantur per ſuperiora; non e contra eſſo) in nullo pertinet ad ordinationem hominum in Deum (ex Immanifeſtatione operationum Angelorum nobis patet): & quando Deus prætermittit ordinem aliquem ad alium, prætermittit illum, (operando ſimili aliquid miraculoſe) ad ordinandum homines in diuina in cognitionem.

¶*Corollarium.* Ergo (vult inferre tacite) remota cauſa remouetur effectus: quæ quidem cauſa erat ordinare hominem in Deum: & remouetur in prætermiſſione ordinis ſpiritualium ſubſtantiarum, ſicut ponebatur in prætermiſſione ordinis corporalium.

1m de maiori. *Repræſentat.* ℞. ſecundum modum viſibilem; non, ſecundum modum inuiſibilem. § idest, modo ſuo; non, modo illius, vel inquantũ pôt; nõ omnino. Tunc &c. Nam Eccleſiaſtica hierarchia in hoc, ꝙ in ipſa inferiores ſecundum gradum quandoque illuminẽt ſuperiores, non repræſentat cæleſtem: etiam quòd, tunc inferiores vt ſuperiores ſecundum quid. i. in tali materia (puta in ſe entia) illuminent ſuperiores ſimpliciter (puta ſecũdum gradum præſidentiæ). Ratio eſt quia ſuperioritas ibi in ſcientia eſt etiam in gradu, immo in natura; & inferioritas naturæ eſt etiam ſcientiæ, & gradus.

2m de minori. *Quandoque.* ℞. ex cauſa; non, ſine eſ. § Tunc &c. Nam illa cauſa, ob quã præter ordinem corporalium quandoque operatur non inuenitur vnquàm in ſpiritualium ordinatione; ita, ſ. ꝙ ſit neceſſarium prætermittere ordinem in ſpiritualibus: vt patet in probatione concluſionis & corollario.

3m de minori. *Voluntaria* ℞. voluntate regulata; non, irregulata. §. Tunc negatur, ꝙ ex hoc poſſit ſe conuertere præter ordinem ſtatutum: & ſic patet, ꝙ nihil eſt contra.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas, ꝙ ſcripturam recte virtualiter docuiſſe (ſuppoſito quodam), ꝙ nunquàm inferior Angelus illuminat ſuperiorem. Hoc autem ſic docuit. 1. cor. 12. Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. item Iſai. 48 Ego Dominus docens te vtilia. Suppoſito. n. ꝙ nulla eſſet vtilitas Eccleſiæ proueniens ex hoc, ꝙ aliquando prætermitteretur ordo Angelicæ ordinationis, qua ſuperiores illuminant Angelos inferiores: & ſubſumpta ſcriptura iſta, ꝙ. ſ. Deus omnia ad noſtram vtilitatem facit; ſequi videtur aperte, ꝙ ſcriptura (illo primo ſuppoſito) ibi virtualiter doceat Angelum inferiorem nunquàm illuminare ſuperiorem. Manifeſtatio, inquit, ſpiritus datur ad vtilitatem. Quid eſt, in propoſito, manifeſtatio ſpiritus: niſi diuina reuelatio? Hæc, ſi datur alicui, datur ei ad vtilitatem Eccleſiæ Tolle ergo, ꝙ nulla ex tali reuelatione huic facta ſequatur vtilitas Eccleſiæ; quid ſequitur? Quòd talis reuelatio non fiet. ſemper enim verum eſt: ꝙ remoto fine remouentur ea, quæ ſunt ad finem. Alioquin Deus & natura aliquid agerent fruſtra; quod non ſolum contra Theologum ſed etiam contra Philoſophum eſt. A fortiori vero colligis propoſitum prædictum ex Iſaia ſup Ego inquit dominus docens te vtilia. Quaſi dicat. ſi vtilitatem tuam in omnibus, quæ doceo, attendo: ergo in his omnibus, quæ facio, vtilitatem tuam (ſ. Eccleſiæ, cui loquitur principaliter) multo magis intendo. Nam facta (vt patet) multo magis, quàm dicta, ſolent attendi: quàmuis horum vtrumq; loquẽdo de Deo ſit paris auctoritatis in veritate, vtpote a ſummo vero procedentia. Idem cum Iſaia ſic intellecto ſenſit Pſal 67. dicens; Deus ſalutarium noſtrorum. Hoc eſt. Deus in omnibus, quæ dicit, docet, agit, ſalutem noſtram intendit. Docet nos, agit pro nobis, non ſemper illa quæ volumus; & ideo non vocatur Deus voluntatiorum noſtrorũ: ſed ſemper illa, quæ Eccleſiæ ſalutifera ſunt, & ideo vocatur Deus ſalutarium noſtrorum Applica modo ad Angelos: vt ſup circa principium. 2º habes: quomodo per rationem ſcripturas dictas ac ſimile, pro quanto inferiorem Angelum dicunt non illuminare ſuperiorem, intelligas declares & probes. 3º vides: quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus.

1 *Vti pro S. Ecc. ad intell. ſcrip.* (margin)

Deus ſalutarium noſtrorum. (margin)

2 (margin)

3 (margin)

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Angelus superior illuminet inferiorem.

523 CONCL. Sancti Angeli, qui sunt in pleniſſima participatione diuinæ bonitatis, quicquid a Deo percipiunt, ſubiectis impartiuntur.

¶PROBA. Quia omnes creaturæ ex diuina bonitate participant, vt bonum quod habent, in alia diffundant (patet ex ratione boni ac ex agentibus corporalibus) : Et conſequenter quanto aliqua agentia magis in parte partione diuinæ bonitatis conſtituuntur, tanto magis perfectiones ſuas nituntur in alios transfundere quantum poſſibile eſt.

¶NOTA. Hoc ex loco colligere datur: q transfundere bona diuinitus accepta in alios non tantum eſt bonum, ſed etiam eſt ſignum bonitatis exiſtentis in transfundente vel etiam in deſiderante transfundere. Item q deſiderium transfundendi illa, non tantum actualis transfuſio illorum cum ſit quoddā bonum (& quidem magnum), eſt a Deo. Ne ergo ſis auarus in donis communicandis, quæ a Deo accepiſti; quia ideo illa accepiſti, ne quando Deus iuſto ſuo iudicio fiat tibi auarus i. manū ſuam tibi plura ſimilia dona conferendi paulatim claudat.

1^m de minori. *Plura.* ℞. Vel eadem, emioeotiori mo. io. §. Tunc &c. Nam ſuperiorum angelorum dicitur eſſe vniuerſalior &c. vt in litera. Quam vt melius intelligas vide finem corporis articuli.

2^m ex Dionisio. *Igitur* ℞. quantum ad plenitudinem tantam cognitionis; nō, quantum ad omnimodam neſcientiam ipſius cognitionis. §. Tunc &c. vt patet. Immo hoc manifeſtat magis, quod dixit litera ad primum: & in fine corporis, vide tu.

3^m conſequentiam. *Non ergo de cætero ſuperiores poterunt illuminare inferiores.* ℞. Niſi ſemper noua ſuperioribus a Deo reuelentur. §. Tunc &c. vt patet in litera. Pro hac vide. q. 108. at. 7. ad 3^m Hinc agnoſce tu, qui largus es in donis tibi diuinitus datis communicandis; in dando non fies pauperior, ſed ſemper ditior. Quod contra argue: q in retinendo tibi ſoli data, fies pauperior: quoniam a Deo tibi, tanquàm ex tua auaritia voluntaria facto indigno, noua data non largientur. Vnde in vita B. Bernardi legitur: q cum quædam, quæ ſuper cantica excogitauerat, referuaret ad dicendum alio tempore, venit ad eum vox dicens; quamdiu iſtud tenueris, aliud non accipies. Argue tu a fortiori ſic. Volebat ſanctus hic communicare ſibi data, ſed differebat; & tamen audiuit a Deo prædicta. Quid ergo, da nolentib. communicare illa, ſentiendum? Item hinc agnoſce: q quidam & forſan multi excuſant ſe a non communicando, vel a minus communicando aliis, quæ habent per argumentum tertium in textu factum, ſibiipſis id applicandos quæ ſanè excuſatio quàm friuola, immo ſibimetipſis noxia, ſit; demonſtrat reſponſio litteræ. Ea qua nimirum etiam trahitur; q ibi trepidant timore, vbi non eſt timor. De hoc vide aliquid in append. ſeq.

Ad ditandum homines via.

Vanus timor.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam meritò virtualiter inſinuare ſuperiores angelos illuminare inferiores de omnibus ſibi a Deo reuelatis. Sic autem hinc inſinuat tunc quando Chriſtum Dominum narrat dicentem: Gratis accepiſtis, gratis date. Si. n. talis accepti communicatio bona eſt, retentio vero pro ſe tantum mala; & angeli in cœlo non mali ſed boni ſunt: vtique per hoc virtualiter intelligi datur, q ſuperiores Angeli de reuelatis ſibi omnibus illuminant inferiores. De omnibus inquàmquia ſcriptura illa nō da hoc, vel de hoc, accepto gratis dandum cum limitatione loquitur; ſed indefinite de omnibus. Non. n. dicit, gratis accepiſt is hoc, gratis hoc ſolum date: ſed gratis accepiſtis gratis date. Ex eo autem, q hominibus viatoribus loquitur de iſts perfectione, qui vtiq; in bonitate a ſanctis angelis exceduntur, intelligendum relinquitur: q multo magis iſtud perfectionis monitum de cōprehenſoribus ipſis verificari per hoc innuerit Dominus. Item idipſum inſinuat Pſ. 39. ſic, Annunciaui iuſtitiam tuam in Eccleſia magna, ecce labia mea non prohibebo Domine tu ſciſti. Iuſtitiam tuam non abſcondi in corda meo: veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam, a concilio multo. Ea hac. n. perfectione Dauidis, qua aliis dona ſibi diuinitus collata tam longe, lateq; communicabat, innuere ſcriptura videtur: q Angeli ſuperiores, & quidem multo magis, de vniuerſa ſibi a Deo reuelatis conſcios faciunt ſuos inferiores. Ne autem id, quod in argumento tertio articuli tangitur, veritatem hanc videretur tollere; mox, tanquàm argumento ipſi reſpondens, pſalmiſta connectit, Tu autem domine, ne longe facias miſerationes tuas a me, miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt me. Quaſi dicat apertius. Communicanti proximis dona tua Domine propter amorem tuum noua ſemper dona miſericorditer confers: & conſequenter angelis communicantibus reuelationes iuas omnes inferioribus non eſt dicendum, q nouæ reuelationes a tua pietate non tribuantur. Item 1. Pet. 4. anctoritas narrata in textu idipſum inſinuat. Alioquin ſancti angeli ſuperiores, ſi gratiam acceptam. i. reuelationem ſibi a Deo factam inferioribus non communicarent, nō viderentur boni diſpenſatores; quod eſt inconueniens. 2° habes quomodo præmiſſas, huiuſmodiq; ſcripturas, pro quanto ſuperiores angelos dicuor de omnib. ſibi reuelatis facere conſcios inferiores, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides quomodo ex his vicciſſim conſolidetur angelica doctrina præſens.

Vti pro S. Scripturam Ecc. ad intell. ſcrip.

¶NOT. Articulo præſenti vtcunque ſuffragatur art. in ordine 130. 128. 129.

Quæſtio CVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum vnus angelus alteri loquatur.

CONCL. In angelis eſt aliqua locutio vnius ad alterum. 524

¶PROB. Quia vnus angelus ſuæ mentis conceptum per voluntatem ſuam alteri manifeſtat (patet a ſimili in nobis ordinantibus conceptum noſtrum ad manifeſtandum alteri; antequam extra manifeſtemus illum) : Et nihil aliud eſt loqui ad alterum, quàm conceptum mentis alteri manifeſtare.

1^m de conſequentia prima. *Abſconditur.* ℞. membrorū corpulentiam; non voluntate. §. Tunc &c. Argumentum enim opinatur conceptum mentis vno tantum poſſe modo abſcondi; & tamen duobus abſcondi poteſt vt patet in textu.

2^m de maiori. *Sibi ipſi loquitur.* ℞. Et alteri; ſed dinerſimode. §. ſibi, concipiendo: alteri, conceptum ali alium per voluntatem referendo. Tunc &c. Nam locutio iſta vlrima interior, qua ſcilicet alteri quis loquitur; ſolum eſt in Angelis; non exterior. Ex litera diſce q locutiones Angelorum, quæ tanquàm exteriores narrari videntur in ſcripturis (puta: cum dicitur vnus clamaret ad alterum voce magna: & ita. vt commota ſint ſuperliminaria templi a voce clamantis. Iſaia. 6.) ſunt interiores quantum ad Angelos: licet quantum ad nos videantur exteriores, inquantum Angeli tūc non propter ſui indigentiam ad manifeſtandum ſibi inuicem proprios conceptus, ſed propter noſtram eruditionem excitabant, formans in aera ſonus magnos & alios vel alias ſecundū q ſibi placuerit. Nam materia corporalis, quantum ad motum localem, obedit Angelis ad nutum. q. 110. ar. 3.

3^m de maiori. *Excitat* ℞. Vel per ſignum ſenſibile, vel per aliquam virtutem intelligibilem. §. quando ſcilicet eſt neceſſarium, vt excitet. Tunc &c. vt patet in litera Hinc conijce, quàm facile ſibi loquentur ſemper quantus Angeli beati: cum ſemper vnus videat in alio, quicquid eſt ad ſe ordinatum. Hoc & de alijs beatis intellige. Vnde & hinc illorum omnium, etiam quò ad hoc, ex ſenſibilibus colloquijs amici ad amicum ductus contemplate conſolationis magnitudinem.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, recte ſcripturam inſinuare, q vnus Angelus alteri loquitur. Hoc autem inſinuauit dicens 1. Cor. 13. ſi linguis hominum loquar & Angelorum &c. Ad quid enim ponit linguas in Angelis, niſi vt ex hoc, tanquàm ex notiori nobis, Angelorum locutionem denotet: ne lingua in caſſum eis data videatur? Quod ſi aliquibus puta hominibus cum quibus iam familiariter, ſicut inter ſe inuicem, non conteſſantur: multo magis ſibi vicſſim mutuo. Item idipſum inſinuauit dicēs Zachar. 2. Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur. & alius Angelus egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eum, Curra loquere ad puerum iſtum &c. Ecce: q vnus Angelus, ſecundum ſcripturam, alteri Angelo loquitur. Nec moueris q ſup q. 106. arti. 1. adducta eſt auctoritas hæc ad oſtendendū, q vnus Angelus illuminat alium. Nam omnis illuminat oeſt locutio, licet non omnis locutio ſit illuminatio: & conſequenter auctoritas, quæ pro illuminatione ſtat, etiam pro locutione ſtat. Pro cuius ampliori notitia, ſumendo ſcilicet oſſicium omne linguarum Angelicarum

Vti pro S. Ecc. ad intell. ſcrip.

Tria in cognit. mentis Angelicæ. eum, notandum eſt: q in cognitione mentis Angelicæ aliquid eſt, de quo ſuperiores Angeli non loquuntur inferioribus neque inferiores ſuperioribus: & hoc eſt diuina eſſentia. Hanc enim omnes immediate vident: iuxta illud Hierem. 31. non docebit vltra vir proximum ſuum, & fratrem ſuum dicẽs, cognoſce Dominum, omnes enim cognoſcent me a minimo vſque ad maximum eorum. Item aliquid eſt in cognitione mentis Angelicæ, de quo ſuperiores loquuntur inferioribus, ſed non è conuerſo: & huiuſmodi ſunt myſteria diuinæ prouidentiæ, ſeu (nominando vt ſup. q. 106. ar. 1.) rationes diuinorum operum. Horũ enim plura cognoſcunt in Deo ſuperiores, vtpote clarius eum videntes, quàm inferiores: vnde ipſi de his inſtruunt inferiores, ſeu eos illuminant: quæ inſtructio ſeu illuminatio etiam locutio dici poteſt. Item aliquid eſt in cognitione mentis Angelicæ, de quo ſuperiores loquuntur inferioribus, & è conuerſo: & huiuſmodi ſunt occulta cordium ex libero arbitrio vniuſcuiuſque dependentia. Hæc enim ſoli Deo patent, & his quorum ſunt, iuxta id 1. Cor. 2. quæ ſunt hominis, nemo nouit, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Hæc ergo non veniunt in notitiã alterius niſi eo manifeſtante, cuius ſunt; ſiue ſit inferior, ſiue ſit ſuperior. Manifeſtatio autem talium fit; dum inferior Angelus ſuperiori loquitur, non per modum illuminationis, ſed per modum cuiuſdam ſignificationis. In quolibet enim Angelo eſt aliquid, quod naturaliter ab altero Angelo cognoſcitur. Dũ ergo id, quod eſt naturaliter notum proponitur, vt ſignũ alius, quod eſt ignotum, manifeſtatur occultum. Taliter autem facta manifeſtatio dicitur locutio; & hoc ad ſimilitudinem hominum: qui occulta cordium manifeſtant aliis per quoddam exterius apparens: puta per voces ſenſibiles, nutus, aut per quodcũque aliud corporale. Ea igitur, quæ in Angelis ſunt naturaliter nota, inquantum aſſumuntur ad manifeſtationem occultorũ, dicunt voces ſigna vel nutus: & poteſtas, conceptum ſuum ma-
2 nifeſtandi hoc modo, nominatur metaphorice lingua Angelorum. 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas præmiſſas,
3 pro quanto vnum Angelum loqui ad alterum dicunt, & intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo ex his, atque ſimilibus, viciſſim præſens doctrina conſolidetur.

¶NOTATIO. Articulo huic ſuffragatur articulus in ordine. 410.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Angelus inferior ſuperiori loquatur.

525 CONCLVSIO. Angeli inferiores ſuperioribus loqui poſſunt.

¶PROBATIO. Quia in ordine ad principium, quod eſt voluntas (ad differentiam principii, quod eſt Deus) ipſe volens eſt ſupremus: & conſequenter ad quoſcunque voluerit poteſt ordinare conceptum ſuum, vt eis innoteſcat.

1m ex Gloſa. *Locutiones.* ℞. de aliquibus, ſecundum q dependent a prima voluntate, nõ, de aliquibus, ſecundum q dependent a voluntate intelligentis. § Tunc &c. Nam primæ illæ locutiones ſunt etiam illuminationes, de quibus non tractatur: hic ſecundæ vero ſunt ſolummodo locutiones, de quibus eſt concluſio. Dictum eſt autem ſupra q. 106. ar. 3. conformiter ad iſtam gloſſam adductam, q Angelus inferior non illuminat ſuperiorem.

2m de antecedente. *Manifeſtare.* ℞. ſecundum q eſt dependens a prima voluntate; non, ſecundum q eſt dependens a voluntate intelligentis. §. Tunc &c. Nam licet illud quod eſt manifeſtum a ſeius ſecundum q dependet a voluntate ſua manifeſtare ſecundum q dependet a voluntate ſua ſit loqui tantum: tamen quod eſt alicui manifeſtum ſecundum q dependet a voluntate Dei manifeſtare ſecundum q dependet a voluntate Dei eſt non tantũ loqui ſed & illuminare. Vtrobique ergo ſaluatur manifeſtatio alicuius ignoti, ſed non eodem modo & conſequenter manifeſtatio eſt vtrobique eadem materialiter, ſed non formaliter.

3m de conſequentia 2a. *Pari ergo ratione omnis Angeli locutio eſt illuminatio.* ℞. Si voluntas Angeli eſſet regula veritatis; ſicut voluntas Dei eſt regula veritatis §. Tunc &c. Nam voluntas Angeli non eſt ſecundum ſe regula veritatis: ſed ſolum Dei voluntas. Vnde non pertinet ad perfectionem intellectus mei, cognoſcere quid tu velis vel quid intelligis ſed ſolum quid rei veritas habeat; vt dicitur in corpore. Et hoc aduerte contra curioſos animum ſe intromittere volentes de dictis, factis, vel cogitationibus alterorum. Scire autẽ (ſocietate Apoſtoli ſeruatas Rom. 12.) quid Deus velit circa hoc, vel illud, pertinet ad perfectionem & illuminationem mentis creatæ. Diſſimilitudo igitur prædicta eſt ratio: q negetur illa conſequentia.

Contra animum curioſos.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram merito dicere in ſenſu, q inferior Angelus Alloquitur ſuperiorem. ſic autem hoc dicit Pſal. 23. Quis eſt iſte rex gloriæ? Angelorum enim inferiorum iſta eſt vox, ſeu locutio, qua inquirunt a ſuperioribus de magnitudine Chriſti aſcendentis. Vnde poſtea a ſuperioribus illuminatis de hoc a Chriſto Domino, quem interrogarent dicẽtes quis eſt iſte qui aſcendit de Edom tinctis veſtibus &c. Iſai. 63. reſponderunt illis Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio; & item Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. Chriſtus namque fuit potens in prælio crucis: quando ſcilicet cruci adiudicatus & affixus iudicium mundi potenter exercuit, quando principem mundi tunc miſit foras, quando tunc a terra exaltatus omnia traxit ad ſeipſum, (Ioan. 12.) quando ibi, vt peccatorum maximus, extitit; ſic donauit nobis omnia delicta delens, quod aduerſus nos erat, chyrographum decreti, ipſumque tulit de medio affigens illud cruci; quando in cruce ſpoliatus expolians principatus & poteſtates traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo (Coloſ. 2.) & quando fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens, inimicitias in carne ſua, legem mandatorum decretis euacuans; vt duos condat in ſemetipſo, in vno nouum hominem faciens pacem; vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per crucem interficiens inimicitias in ſemetipſo (Eph. 2.) Chriſtus quoque fuit Dominus virtutum: quando aſcẽdens in altum captiuam duxit captiuitatem (Pſal. 67.) quando poſuit nubem aſcenſum ſuum & ambulauit ſuper pennas ventorum, (Pſal. 103.) quando conſtitutus eſt ad dexteram patris in cœleſtibus ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo ſed etiam in futuro. & ſubiecta habuit omnia ſub pedibus ſuis (Eph. 1.) Vide Dionyſ. 7. c. Cœl. Hierar. 2° habes: quomodo per rationem illud Pſal. 23. pro quãto inferiores Angelos ponit alloqui ſuperiores, & intelligas & declares & probes. 3° vides quomodo ex Pſalmo illo, ac ſimilibus, viciſſim doctrina præſens conſolidetur. 2 3

Vti pro S. Eccleſia ad intell. ſcrip. 1

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angelus Deo loquatur.

CONCL. 1a Nullo modo Angelus, vt locutio fit ad communicandum aliquid minus notũ alteri, loquitur Deo: nec de his, quæ ad rei veritatem pertinent, nec de his quæ depẽdent a voluntate creata. 526

¶PROB. Quia Angelus (ſicut nec aliquis) poteſt communicare aliquid ei, qui eſt omnis veritatis, ac voluntatis principiũ: Et loqui hoc modo eſt communicare aliquid alteri, Deuſq; eſt omnis veritatis, ac voluntatis principium.

Loqui in Deo Angelicũ & (a ſimili) humanũ, quid ſit.

¶CONCL. 2a Angelus loquitur Deo, vel conſulendo diuinam voluntatem de agendis; vel eius excellentiam, quam nunquàm comprehendit, admirando.

¶PROB. Quia Angelus accipit a Deo aliquid; & loqui hoc modo alicui eſt ordinare conceptum ad aliquem, non vt manifeſtetur ei aliquid ſed vt ab eo circa aliquid informatio accipiatur. (exemplum de diſcipulo erga magiſtrum).

1m de maiori. *Ad manifeſtandum aliquid alteri.* ℞. Vel ad hoc, vt manifeſtetur aliquid ſibi loquenti §. Tunc &c. Non enim primo modo loquitur Angelus Deo ſed 2° ; vt patet ex concluſionibus. Hinc vides quàm deriſibiles ſint hi, qui dicunt, non eſſe orandum ſeu in oratione loquendum cum Deo vtentes hoc argumento tanquàm ratione acchillea. Nota pro hac re in textu exemplum quotidianum, apud etiam ignaros, de diſcipulo ad magiſtrum.

Subſumitur diſferens.

2m de conſequentia prima. *Semper Deo loquitur.* ℞. quantum ad locutionem laudis, & admirationis; non, quantũ ad locutionem conſulentem Dei ſapientiam. §. Tunc &c. Non enim ſemper conceptum talem (hunc videlicet de agendis circa hoc inſtruatur) ordinat in Deum, quia nec talem ſemper habet; ſed tantum quando aliquid de nouo agendum occurrit, quia tunc primum talem habet: vt ex litera colligitur.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito à ſcriptura eſſe inſinuatum, q Angeli loquuntur Deo cũ locutione laudis & admirationis contemplationis, tum locutione conſultationis. Primum inſinuauit Matth. 18. Angeli eorũ in cœlis ſemper vidẽt faciem patris mei qui in cœlis eſt. Item 1. Petri 1. in quem deſiderant Angeli proſpicere. Item Eccleſia in ſequẽtia: Mirantur nec faſtidiunt, in eum, quem proſpiciunt fruuntur, nec deficiunt quo fruũtur magis ſitiunt. Nam illud vide te faciem Dei, illud proſpicere, illud mirari, illud frui, illud ſitire. 1

Vti pro S. Ecc. aliis rel. ſcrip.

tire, eſt ipſorum cum Deo locutio admirationis, & laudis continuæ (vt in ad 2m). Admiratiua.n. contemplatio, quam de Deo ſemper habent, eſt laus aſſidua; qua Deum ſupra ſe extollunt in infinitum, & in eum ipſum ſua omnia maximo cum iubilo referunt, gratias agentes de tam grandi munere omnibus creaturis ſupereminente. Tali locutione etiam beati homines cuiuſcunque ſexus, gradus ac ætatis defuncti loquuntur Deo: & de ipſis ſic intelligitur illud Matth. 22. Erunt ſicut angeli Dei in cœlo. Et licet hæc auctoritas adducatur contra Saduceos ad oſtendendum, q. tunc homines non nubent, neque nubentur, ſicut nec angeli: tamen etiam vniuerſaliter intelligitur (loquendo de beatis hominibus), q. erunt ſicut angeli in cœlo: Deum facialiter indefeſſè contemplabuntur; & conſequenter modo præmiſſo cum Deo loquentur. In ſignum huius Ioannes de ciuibus ſupernæ Hieruſalem loquens abſolutè inquit Apoca. 21. Menſura hominis quæ eſt Angeli. Secundum in principio dictorum ſcriptura de bonis angelis inſinuauit Zach. 1. Reſpondit angelus, & dixit, Domine exercituum vſquequo non miſereberis Hieruſalem & vrbium Iudà quibus iratus es? Item de malis Iob 1. & 2. quando introducit Sathan reſpondentem Deo, Circuiui terram &c. & poſtulantem ab eo licentiam damnificandi ipſum Iob in rebus, in filiis, in perſona. Bonorum tamen locutio conſulatoria cum Deo eſt veſtita bona intentione; malorū
2 autem mala. 2° habes: quomodo per rationem ſcripturas prædictas, pro quanto Angelos ponunt loqui cum Deo, & ſane intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his, ſimilibusque, viciſſim articulus conſolidetur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum localis diſtantia operetur aliquid in locutione angelica.

317 CONCL. In locutione angeli nullum impedimentum facit diſtantia loci.

¶PROB. Quia locutio angeli (cum in intellectuali operatione conſiſtat) eſt omnino abſtracta à loco a tempore (cum et noſtra intellectualis &c.) & in eo quod eſt omnino abſtractum a loco, a tempore, nihil facit neque diuerſitas temporis, neque diſtantia loci.

1m de concluſione. *Loqu.* ℞. Ex parte ſui loquentis non, ex parte alterius, cui loquitur locutionem percipientis. §. Tunc &c. Nam locutio, cum ſit interior operatio, eſt neceſſario in angelo loquente: & conſequenter in loco determinato, vbi ipſe eſt: ſed tamen percipitur ab eo cui dirigitur, quantumcunque diſtante. Similem ſimilis argumenti ſolutionem vide ſup. q. 8. art. 4. ad 6m. Sic ergo angelus vbi eſt, ibi ipſe operatur, vt dicit Damaſ. adductus: & tamen operatio ſua terminatur ad illum, ubi ipſe perſonaliter nō eſt, vt intendit concluſio.

Angelus ibi eſt ubi operatur.

2m de maio. *Propter diſtantiam audientis.* ℞ Vel propter magnitudinem rei; quæ dicitur: vel propter magnitudinem affectus, ac deſiderij, qua dicitur. §. Tunc &c. Nam angelorum clamor ille nō eſt vocis &c. vt in litera. Hinc recordare prædicatorum clamantium ad præſentes auditores: & de ly clama, ne ceſſes annuntia populo meo ſcelera &c. & de ly Ad te Domine clamabo &c. Et de ly Clamaui in toto corde méo &c. ac de ſimilibus: & his auctoritatibus applica bene duas illas expoſitiones in litera poſitas. Quando textus dicit, q. clamor ille non fuit vocis corporeæ, intellige, quantum eſt ex parte intrinſecæ locutionis, vel ex parte indigentiæ Angelorum: non quantum eſt ex parte facti extrinſeci Angelorū locutionem interiorem ſignificantis ad homines. Licet.n. Angeli, quantum eſt de ſe, non indigeant extrinſeca uoce ad denotandum ſuum conceptum alteri, nec propter ſeipſos ab inuicē audiendos tunc illam non cauſauerint (id quod ſanctus doctor intendit): tamen extrinſecum quid quaſi vocem propter homines ad bonum aliquod excitandos tunc ſeraphim ipſos loquentes cauſaſſe, hoc in loco non negatur. Vide ſupra artic. 1. ad 2m.

Clamor ad quid ſit.

Clamor angelorum.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam meritò innuere, quòd diſtantia localis non impedit locutionem angelorum. Id virtualiter innuit, & quidem a fortiori; quando Luc. 16. narrat, quòd diues poſitus in inferno loquebatur Abrahæ a longe exiſtenti. Si enim anima ſeparata, & damnata, ut erat illa diuitis, non impeditur propter diſtantiam loci, quin audiatur diſtinctè ab eo, cui loquitur a multo magis ob ipſam diſtantiam non impedietur angelus a locutionis auditione. Diſtantia, inquam loci, non ſolum mentorum, erat inter diuitis animam & Abrahæ quoniam infernus damnatorum, in quo erat diues, remotè diſtat loco a lymbo Sanctorum patrum, in quo erat Abraham. Taceo: quòd hinc inferre potes; quòd beati in patria multo magis cognoſcunt noſtras orationes etiam mentales ad ſeipſos directas a voluntate noſtra. Beati enim Deum vident, in quo omnia ad ſe pertinentia vident. (Hunc non dum videbat Abraham &c.) Et nos per voluntatem noſtram dirigimus ad illos cordialia noſtra ſuſpiria, ita ut velimus, ea ipſis nota fieri (vt notificentur ſua beatis viatores ſunt minus indigni, quàm homines damnati). Ex parte igitur tum noſtrorum, tum beatorum, illatio de orationibus etiam mentalibus prædicta tenet a fortiori. Nec obſtat dictum illud, quod nullus excepto Deo cognoſcit cogitationes cordis: quoniam Deus ſolus ex natura ſua, hi verò ex voluntate Dei & cogitantium, cordium latentiones cognoſcunt. Vide q. 89. artic. 7. & 8. vbi dicitur & quòd diſtantia localis non impedit cognitionem animæ ſeparatæ, & (ſecundum Gregorium) q. quia animæ ſanctæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, foris eſſe aliquid quod ignorent. Ex his ergo dic. Si abſque hoc, quòd homines intendant ſua acta fieri nota ſanctis, iam ipſis certo nota ſunt quanto magis, ſi homines intenderent (vt in orationibus) quòd ipſi ea cognoſcerent? Vnde in 2. 2. q. 83. artic. 4. ad 2m ſic dicitur: Mortui ea, quæ in hoc mundo aguntur, conſiderata eorum naturali conditione, non cognoſcunt: & præcipue interiores motus cordis: ſed beatis (vt Gregorius dicit in 12. Moral.) in verbo manifeſtatur illud, quod decet eos cognoſcere de eis, quæ circa nos aguntur: etiam quantum ad interiores motus cordis. Maxime autem excellentiam eorum decet; vt cognoſcant petitiones ad eos factas vel voce, vel corde. Et ideo petitiones, quas ad eos dirigimus, Deo manifeſtante cognoſcunt. Hæc ibi. 2° habes: quomodo prædictam Lucæ ſcripturam cum ſimilibus, pro quanto diſtantiam localem dicit non impedire loquelas angelorum ad inuicem, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his viciſſim conſolidetur præſens art. 3

Vtil. p. S. F. ce ad intell. ſcrip.

Quomodo ſancti nouerunt cordiales orationes noſtras

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum locutionem vnius angeli ad alterum omnes cognoſcant.

CONCL. Locutionem vnius angeli ad alterum poteſt percipere vnus abſque aliis. 318

¶PROB. Quia locutioné ſuam poteſt ex aliqua cauſa vnus angelus ſua voluntate ordinare ad vnum, non ad alium: Et locutio vnius angeli, non percipitur ab illo, ad quem ſua voluntate ipſam non ordinat (cum per hoc, quod ille, cuius eſt conceptus, &c.)

1m de concluſione. *Omnes percipient* ℞. Quantum eſt ex diſtantia loci, nō, quantum eſt aliunde. §. Tunc nihil contra. Licet.n. non impediantur alij angeli a locali diſtantia, ne cognoſcant locutionē alterius angeli ad alterum tantum: impediuntur tamen hinc, quia. ſ. voluntas angeli loquentis non dirigit intétionem ſuam ad manifeſtum ſibiipſis conceptum proprium.

2m de antecedente. *Communicant in virtute intelligendi* ℞. non tamen communicant in hoc: q. conceptus iſtius ordinetur a voluntate illius ad hoc, ut manifeſtetur omnibus. §. Tunc &c. vt patet. Iſtud etiam argumentum eſt fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam, ſicut & primum erat. Nam cauſa vera intelligendi locutionem iſtius angeli non eſt communicatio omnium in virtute intelligendi, vt putat argumentum: ſed eſt locutionis ſuæ ordinatio ſpecialis facta a loquente ad eum cui loquitur. Quemadmodum & in primo vidimus, quòd cauſa vera percipiendi loquelam angeli non erat nō impediri a locali diſtantia, vt credebat argumentum: ſed erat voluntaria directio conceptus manifeſtandi angeli loquentis ad audientem.

3m de maiori. *Locutionis.* ℞. reſpicientis principium commune, non, reſpicientis principium cuique proprium. §. Tunc nihil contra. Nam locutio priuata, diſtincta videlicet ab illuminatione, eſt de ordinatis ad principium creatum, ideſt, eſt de conceptibus cuique angelo propriis: locutio autem, quæ cum illuminatione eſt idem, reſpicit principium commune omnium angelorum, ideſt, eſt de rebus emanantibus a prima regula veritatis.

Locutio ut ſic, quid ſit.

Locutio ut illuminatio, quid ſit.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, me- *Vni. pro 1. Ecc. ad in tell. ſcrip.* tiùs ſcripturam (probabiliter ipſam exponendo) virtualiter inſinuareq; locutionem vnius angeli non cognoſcunt omnes alij, ſed tantum angelus ille ad quem dirigitur. Hoc autem ſic inſinuauit tunc, quando 1. Corin. 2. quis ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? Quaſi dicat. Clarum eſt, q. conceptum hominis nemo nouit hominum, niſi ille ipſe homo, cuius eſt conceptus. Conſequenter ergo, ſi quis hominum aliorum conceptum ipſius noſſe debet, opus eſt, vt ipſe homo (ſemper & vbique excipitur Deus, qui reuelare immediate quæcunque homini vel etiam angeli occulta poteſt) homini illi aliquo modo loquatur, ſuumque conceptum patefaciat. Hic eſt ſenſus apoſtoli primus: ex quo a ſimili intelligimus ipſum de Angelis eadem ſentire, ab alijsque ſenſum voluiſſe: (occulta enim & futura contingentia in ſeipſis, cognoſcere eſt ſolius Dei proprium: vt ait Papa Siſtus quintus inf q. 115. art. 4. & 5. & q. 116. arti. 1. Vide ibi quid hinc merito colligat). Niſi ergo Angelus conceptum ſuum notificet, nullus Angelorum nouit, & conſequenter ille tantum nouit ipſum, cui eum reuelare voluit. ſuppoſito igitur, q. ex aliqua cauſa conceptum hunc non intendat reuelare, niſi duobus vel tribus, vel vni, non cognoſcent omnes angeli conceptum illum. Locutionem itaque hanc angeli non omnes intelligent.

Nota ſemper, & vbique de Deo; etiā quod nomina exprimuntur.

2 2° habes: quomodo per rationem apoſtoli dictum cum ſimilibus, pro quanto inſinuant propoſitum, & intelligas & declares & probes.

3 3° vides: quomodo ex hoc, & ſimilibus, viciſſim doctrina præſens conſolidetur.

Quæſtio. CVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum omnes angeli ſint vnius Hierarchiæ.

129 CONCL. 1ª. Si cōſideretur Hierarchia ex parte principis, ſic eſt vna Hierarchia tantum.

¶ PROB. Quia Deus eſt vnus princeps omnium, tum angelorum, tum hominum, qui ſacrorum participes eſſe poſſunt: & Hierarchia dicitur ſacer principatus, nunc ex parte principis.

¶ CONCL. 2ª Si conſideretur Hierarchia ex parte multitudinis ordinatæ ſub principe: oportet diſtingui Hierarchiam humanam ab angelica, & per eundem modum in angelis diſtingui tres Hierarchias.

¶ PROB.¹ Quia homines alio modo diuinas illuminationes percipiunt, quàm angeli (cum hi in puritate intelligibili, illi ſub velaminibus): & hierarchia ſacer principatus dicitur nūc ex parte multitudinis, in quantum vno, vel vario, modo ſub principe gubernatur: ² Quia (ly & per eundem &c.) angeli ſecundum triplicem diuerſitatem in cognitione veritatis diuinitus illuminatæ diſtinguuntur (cum alij eam, vt dependent a Deo immediate, alij vt ab vniuerſalibus creatis cauſis, alij vt a proprijs cauſis, conſiderent): & hierarchia nunc, ex parte multitudinis, in quantum vno modo, vel vario ſub principe regitur, ſacer principatus dicitur.

¶ NOTATIO Caue diligenter errorem, qui & hæreſis eſt inquantum gradus excellentiæ ponit in Sāctiſſima Trinitate, nam tantum circa finem corporis ly manifeſtum eſt eos errare & contra intentionem Diony &c. Cōſule q. 42. arti. 4.

1^m^ ex Philoſopho. *Principatu.* ꝶ. ex parte principis: non aliter. §. Tunc &c. vt patet in litera Ex hac agnoſceq; philoſophi intentio non eſt dicereq; malum ſit multitudinem regi diuerſis legibus, ſecundū proportionem ipſi multitudini cōuenientem, ſub eodem principe.

¶ NOT. Toti huic quæſtioni (ſorſam argumento iſti primo, & ſimilibus, innixus) opponitur Caluinus, qui lib. 1. inſti. ca. 14. ſect. 4 angelorum hanc diſtinctionem vocat puram garrulitatem, falſamq; ſapientiam: & Eraſmus Sarcerius Annæmontanus, qui in lib ſuo a ſe inſcripto Noua methodus in præcipuos ſcripturæ locos, tit. de Angelis pag. 100. vocat errorem & ſcholaſticorum figmentum ſine verbo Dei excogitatum, aſſerere prælaturas & hierarchias angelorum; quæ in angelos ſimpliciter, archangelos, thronos, dominationes, virtutes, principatus, poteſtates, Cherubin, & Seraphin, diuidantur, per rationes multiplices in articulis ſparſas, potes intertmere. Quibus rationibus ſi iū xeris, q. huiuſmodi Caluini Eraſmiq; poſitio contrarietur ſcripturis apertis, & patrum vnanimi conſenſui, fateberis eum hæretico Feuardentio minorita poſitionem talem eſſe hæreſim. Quod contrarietur apertis ſcripturis: vide in appendicibus pluribus præſentis quæſtionis. Quod vero Patribus: vide appendices nō nullas dicta in concilijs de hoc allegantes. De vnanimi ſenſu Patrum, cui refragari nimis damnabile eſt, patet ſi videris, quæ tamen digito nunc (breuitatis cauſa) oſtendam. B. Anſelmus in locum illum Coloſ. 1. In ipſo condita ſunt omnia in cęlo, & in terra, ſiue throni ſiue &c. B. Hieronymus in locum ad Eph. 1. conſedere in cęl. ſuper omnem principatum & virtutem &c. Idē lib. 2 apolog. aduerſus Ruffinum B. Gregorius Homelia 24. in Euang. Item lib. 4. moral. cap. 27. Item lib. 4. regiſtri, epiſtola 52. B. Auguſtinus li. ad Oroſium contra Priſcillianiſtas & Origeniſtas cap. 11. Indubitata, inquit, fide teneo; eſſe in cœleſtibus Sedes, Dominationes &c. & differre inter ſe aliquid. Idem de cognit. veræ vitæ ca. 8 Sicut, inquit luna ſtellas, Sol lunam in claritate excellere cernitur: ſic quilibet ſuperior ordo angelorum inferiorem, ab Angelis vſque ad Seraphin, gloria dignitate claritate præcellere creditur Ex Auguſtino Hic notas q. ordines, & hierarchias angelorum ad fidem pertinere. Item Iſidorus lib. 1. de ſummo bono c. 12. Hilarius ſuper Pſal 136. Sedulius preſbyter, Collectaneis, in 1. ca. ad Epheſios. Patribus Græcis. D. Chryſoſt. in homelia 3. contra Anomæos; Hom. 4. in Geneſim. Gregorius Nazanzenus, oratione 2ª de theologia. Athanaſius, ſerm. 4. contra Arrianos. Ignatius martyr, Epiſtola ad Trallianos. Methodius martyr, ſerm. de reſurrectione apud Epiphanium lib. 1. Hippolytus martyr, oratione de conſummatione mundi. Dionyſius Areopagita Sancti Pauli Apoſtoli ad 3^m^ cœlum euecti diſcipulus & martyr, lib. cęl. Hier. cap. 6. ſic: Nos quidem nihil motu proprio, inſtructique dicimus: cæterum, quæ a Sanctis Theologis (Prophetas & Apoſtolos intelligit) notata ſunt angelicæ proprietatis inſignia ea nos edocti pro viribus exponemus. 315

omnes cęleſtes ſubſtātias in 9. ordines diuinus ſermo diſtinxit, proprijsque vocabulis appellauit. Has eximius præceptor noſter (Paulus eſt) internas tertio repetitas diſtinctiones diuiſit. Ac primam quidem Hierarchiam eſſe ait, qua non ſit præſtantior altera; & Thronos, Cherubin, ac Seraphin, ordines continet. ſecūdam aſſeruit, quæ Poteſtatibus, Virtutibus Dominationibus, conficitur. tertiam item ex Angelis, Archangelis Principatibuſque conſtantem. Hæc Dionyſius vide eundem ibi ca. 7. 8. 9. idipſum confirmantem.

2^m^ de minori. *Cognoſcunt* ꝶ. eodem modo per eſſentiam eius; non. eodem modo quantum ad rationes rerum creatarum. §. Tunc &c. 2^m^ enim facit hierarchiæ diſtinctionem: non primum: vt vides in textu.

3^m^ de maiori. *Inueniuntur.* ꝶ. diuerſimode; non, vniformiter. §. Tunc &c. Cum. n. non ſit ſimilis ratio de hominibus, & de angelis (vt patet in litera, nil ſequitur contra concluſionem ſecundam. vide illam.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas recte in concilio lateranenſi ſub Leone decimo ſeſſ 11. eſſe dictum Hierarchias angelorum eſſe tres. ſic enim ibi habetur Cœleſtium originem a Deo opt. max. initium & formam ſumpſiſſe, ſatis conſtat. Nam cum in principio cœlum, & terram creaſſet; cœlum ipſum in tres principatus, (quos Hierarchias vocant) inſtituit ac quemlibet principatum in totidem angelorum choros diſtinxit. Quos cum ipſe princeps & parens Deus, vnitas prima lux pura, diuina & infinita, creaſſet; eos Deiformes ſpiritus, mentes, intellectus, & intelligentiæ capaces, & quaſi oculos eſſe voluit, qui ad Deum ipſum conuerſi, & ab eo diuinitus exerciti, lucem eternam vitam & omnem perfectionem acciperent & rurſus ita diuinæ & ſancti ignis imaginem præſeferrent: vt primus principatus ſola luce diuinæ vnitatis, nullis interiectis ſpiritibus, ſecundus eodem fulgore per primum tranſmiſſo, extremus vero radijs diuinæ maieſtatis ex tranſfuſione ſecundi, qui ſecundus ſupremi lumine conſperſus illuſtraretur & illuſtraret, purgaretur & purgaret, perficeretur & perficeret. Hic eſt fons diuinæ lucis, hæc origo, atque maieſtas, concilij. Hæc ibi. Vbi tu q. huius intelligentia notabiliq;, quando ſecundam hierarchiam mediante prima tertiam vero mediante ſecunda, illuſtrari purgari perfici luce diuinæ maieſtatis affirmatur; hoc nō de viſione diuinæ eſſentiæ beatifica intelligendum eſt (quando quidem omnes & ſingulæ Deum facialis viſione immediate cōſpiciunt), ſed de rationibus rerum ab Ipſo Deo emanantibus; vt q. 106. ar. 1 & 4 & q. præſenti articulo iſto declaratur. vide & arti. 2 ad 3^m^. Ad ſane ergo percipiendum totum illud in concilio dictum, ne erres, declarationibus Sancti Doctoris vtere: has bene, vt expedit, illi applicando.

Vni. pro 1. Ecc. ad intell. dicti in concil. Origo coeleſtium vide.

2 2° habes: quomodo per rationem dictum huiuſmodi, quatenus hierarchias angelorum aſſerit eſſe tres, & intelligas & declares & probes.

3 3° vides: quomodo ex his viciſſim doctrina præſens conſolidetur.

¶ NOT. Articulo præſenti ſuffragatur articulus in ordine 322 320 334. *Pro ſid.*

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in vna Hierarchia ſint plures ordines.

530 CONCL. In qualibet hierarchia (Hæc eſt triplex) angelorum ſunt tres ordines.

¶ PROB.[1] Quia ſi in hierarchia vna non eſſet ordo, hierarchia nô eſſet hierarchia (a diffinitione patet)[2] Quia (ly tres &c.) quælibet multitudo perfecta reducitur ad tres ordines, ſcilicet, primum, medium, atque finem (exemplum de ciuium multitudine) & quælibet hierarchia eſt modo ſuo perfecta (cum ſecundum diuerſos actus ibi requiſitos, ac officia diſtinguantur (exemplum de vna ciuitate).

1^m^ de maiori. *Diffinitione* ℞. accepta quantum ad ſenſum: non, quantum ad verba tantum. §. Tunc &c. Non n. ſecundum ſenſum multiplicatur diffinitio, dicendo Hierarchia eſt ordo, & in hierarchia vna eſt ordo multiplex: quoniam ly ordo diuerſimode ſumitur quando diffinit hierarchiam, & quando diffinit ordinem in hierarchia: & conſequenter non eſt eadem diffinitio multiplicata, ſed ſunt multæ ſingillatim vna per ſe, vt ex litera colligitur.

Ordo.

2^m^ de probatione minoris. *Nihil* ℞. Quantum ad donum; nô, quantum ad modum habendi donum. § Tunc &c. Habent enim Angeli omnes omnia dona: ſed vnus excellentiori modo, quàm alius: vt patet in litera exemplis pulcherrimis hoc declarante. Vnde ad minorem illam, ſ. in Angelis omnia dona ſpiritualia ſunt communia, dicitur, q̃ vera eſt de reipſa donorum, ſed falſa de modo habendi illa. Reſtat igitur, vt in Angelis gradus varij modo prædicto ſint & conſequenter plures ordines.

3^m^ de concluſione. *Diſtinctio.* ℞. Secundũ purgare, illuminare, perficere: non ſecundum alias differentias actionum. §. Tunc &c. Nam angelorum ordines diſtinguuntur ſecundum diuerſa officia, & actus: licet quilibet angelus illuminet, purget, perficiat. Cum hac tamen reſponſione literæ notabis: q̃ ordines diſtingui poſſunt ſecundum illuminare, purgare, & perficere, prout dicunt modum illuminationis, purgationis, perfectionis. Non. n. eodẽ modo quilibet illuminat, purgat, & perficit: vt habes ex reſponſione ad 2^m^. Non enim diſtinguuntur ſecundum iſta tria, inquantum dicunt illuminare, purgare, perficere (ſic intelligitur hic ad 3^m^) ſed inquantum dicunt modum, vel eminentiorem, vel minus eminentem, illuminandi, purgandi, perficiendi (ſic ibi ad 2^m^)

Illuminare, purgare, perficere.

¶ NOT. Quoniam de eccleſiaſtica hierarchia, in argumento tertio fuit facta mentio, & Dion. adductus: ideo, vt declaretur clarius, & in quo conſiſtat Eccleſiaſtica hierarchia, & ſenſus Dionyſij in verbis illis, doctrinam ſacrorum Conciliorum de hoc afferre operæpretium eſt; vt inde ſibi quiſque prædictorũ veſum que per ſe facilius ſtudio aſſumat. Conc. Triden. ſeſſ. 23. Si quis (inquit) omnes chriſtianos promiſcue noui teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam hierarchiam, quæ eſt vt caſtrorum acies ordinata, confundere; perinde ac ſi contra B. Pauli doctrinam omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores. Proinde SS. Synodus declarat, præter cæteros eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos (qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt) ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitus a Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei, eoſq; presbyteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum Confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Hæc ibi cap. 4. Item Canon. ſi quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines maiores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur; anathema ſit. Item can. 6. ſi quis dixerit, in Eccleſia catholica non eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris; anathema ſit. Hæc ibi. Vide alia Concilia huic correſpondentia; & epiſtolam primam verſus finem ad Orientales Epiſcopos Papæ Iulij primi, qui ex Apoſtolo Rom. 12. declarat intentum optime.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes. 1° quomodo per rationem demonſtres, methodũ in Conc. Later. ſub Leone X. & a ſcripturis virtualiter inſinuatum, q̃ in vna hierarchia ſunt plures ordines angelorum. De dicto in Conc. Later. illo ſeſſ. 12. patet in append. art. 1. vbi dicitur, q̃ Deus cœlum in tres hierarchias inſtituit; ac quamlibet principatum, ſeu quamlibet hierarchiam, in totidem choros angelorum diſtinxit. De ſcripturis ſic in ad Epheſ. 1. legitur, Et conſtituens illum ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſuper omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & denominationem; item in ad Coloſſ. 1. ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, poteſtates. His. n. in locis monſtrat Apoſtolus plures eſſe ordines in vna hierarchia. Nam ſecundũ Gregorium dominationes, principatus, poteſtates, ſunt tres chori ſeu ordines mediæ hierarchiæ: Et ſecundum Dionyſ. dominationes, virtutes, poteſtates, ſunt tres ordines eiuſdem. Quomodo autem vtrumque ſecundum diuerſam conſiderationem, verum dicat, non eſt præſentis loci enarrare, ſed art. 6. quoniam ſufficit hic ex ſcripturis vidiſſe intentum. 2° habes quomodo 2 per rationem ſcripturarum & in concilio dicta, pro quanto plures ponunt ordines in vna hierarchia, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides quomodo ex his viciſſim doctrina angelica 3 conſolidetur.

Vni. pro S. Eccl. ad intel. dicta in Conc. & in ſcrip.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in vno ordine ſint plures Angeli.

CONCL. Non poſſumus diſtinguere officia, & ordines angelorum niſi in communi, ſecundum quem modũ multi angeli ſub vno ordine continentur: ſi autem perfectè cognoſceremus officia angelorum, & eorum diſtinctiones, tunc perfectè ſciremus quòd quilibet angelus habet ſuum proprium officiũ & ſuum proprium ordinem in rebus, & multo magis, quàm quælibet ſtella. 531

¶ PROB.[1] Quia cognoſcens aliquas res imperfecte non poteſt eas diſtinguere niſi in vniuerſali (exemplum de cognoſcente imperfecte res naturales)[2] Quia cognoſcens aliquas res perfecte poteſt eas diſtinguere vſque ad minima; ſcilicet, & actus, & virtutes, & naturas earum diſtinguere, (exemplum de perfecte cognoſcente res naturales.)

1^m^ de minori. *Aequalia.* ℞. Secundum illam communem ſimilitudinem, ob quam ponuntur in vno ordine; non aliter neceſſario. §. Tunc &c. Nam omnes Angeli vnius ordinis ſunt aliquo &c. vt in litera. Vide illam communem ſimilitudinem ſup. art. 1. cor. & infra artic. 6. corp.

2^m^ de concluſione. *Officia.* ℞. propria ſpecialiter; non, communia §. Tũc &c. Diſtinguuntur enim. i. diſtingui a nobis aſſignatum eſt, per officia communia ar. 2. & per concluſionem præſentis articuli, non autem per ſpecialia: non q̃ re vera etiam ſecundum hæc ſpecialia non diſtinguantur, ſed q̃ a nobis talis eorum diſtinctio ſpecialis ignoratur vt in litera. Ex hac cognoſce, q̃ ſi aſſignaretur diſtinctio eorum ſpecialis. i. per ſpecialia officia; tunc non eſſent plures Angeli in vno ordine: id quod pars ſecunda concluſionis. ſ. ly ſi autem perfecte, cognoſceremus Officia angelorum &c. ſubintelligendum reliquiſſe videtur.

3^m^ conſequentia prima. *Et ſic videtur quod magis ſit vnus ordinis cum hoc, quam cum illo.* ℞. Si in aſſignando ordines attenderetur conuenientia ſecundum proprietatem naturæ: non ſi conuenientia ſecundum idoneitatem ad officia. § Tunc &c. Nam Idoneitas ad officia vſque ad aliquem certum terminum protenditur: verbi gratia, q̃ non tranſeat angelum inferioris ordinis eiuſdem hierarchiæ. In textu, vt facilius cuncta iſta penetres, conſidera pulchrum exemplum de ſuperficie partim alba, partim nigra.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°. quomodo per rationem monſtret, a ſcripturis virtualiter eſſe inſinuatum, q̃ in vno ordine ſunt plures angeli. Hoc autem inſinuatum exod. 25. dicentes; Duos quoque Cherubin aureos, & productiles, facies ex vtraque parte oraculi. Item exod. 37. dicit eos eſſe factos ſic, fecit duos etiam Cherubin ex auro ductili. Item 3. reg. 6. & fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum. Cum enim nulla falſitas in Eccleſiaſtica hierarchia, præſertim iubente Deo reperiatur: & duo Cherubin in hoc fiant ad repræſentandum aliquid in hierarchia cœleſti: patet, q̃ ſecundum tal veritatem plures ſunt Cherubin in cœlo, & conſequenter plures angeli in vno ordine. Item Iſaia 6. ſeraphin ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni & ſex alæ alteri; & clamabant alter ad alterum. Seraphin autem ſunt in vno ordine, ſupremo ſcilicet primæ hierarchiæ art. 5. & 6. item 2° habes quomodo per rationem prædictas ſcripturas, pro quanto plures affirmant angelos in vno ordine, & intelligas & declares, & probes. 3° vides quomodo ex his viciſſim conſolidetur præſens articulus. 1 2 3

Vni. pro S. Eccleſiæ ad intell. ſcrip.

¶ NOT. Articulo præſenti ſuffragatur articulus in ordine. 530. 164. 530. *Pro ſtud.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum diſtinctio Hierarchiarum & ordinum ſit a natura in angelis.

511 CONCL.¹ Secundum reſpectum ad finem naturalem, diſtinguūtur ordines angelorum ſecundum naturalia dona.

¶ PROB. Quia tunc ordo multitudinis ſub principatu exiſtentis attenditur per reſpectum ad finem acquiſibilem per facultatem naturalem, idest viribus naturalibus (hæ ſunt dona naturalia).

¶ CONCL.² Per reſpectum ad finem ſupernaturalem, diſtinguuntur ordines in angelis completiue quidem ſecundum dona gratuita, diſpoſitiue autem ſecundum dona naturalia.

¶ PROBATIO. Quia tunc ordo multitudinis ſub principatu exiſtentis attenditur per reſpectum ad finem acquiſibilē completiue per dona gratuita, atque diſpoſitiue per dona naturalia (cum angelis dentur gratuita dona iuxta capacitatem naturalium).

1ᵐ de minori. *Per gratiam, non per naturam.* ℞. Ex æquo cum gratia, non inæqualiter. §. Tunc &c. ſtat enim ſimul hoc, quod ſanctitas & deiformitas ſit in angelis per naturā diſponētē, nō per naturam complentem; ſeu per naturam diſpoſitiue, non per naturam completiue; quæ tamē Sanctitas & deiformitas eſt in illis per gratiam completiue. Vide concluſionem ſecundam cum ſua probatione.

2ᵐ de minori. *A Natura* ℞. Vt complementū; nō, vt præambulū. §. Tunc & c. Vide ad primum.

3ᵐ de maiori. *Exemplatur.* ℞. Secundum quod poteſt; non, perfecte. §. ſeu totaliter. Tunc &c. Nō enim in hoc eſt eadem ratio de hominibus & Angelis: vt patet in fine corporis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, &c. Caueas tamen in hoc errorem Pelagij ſuperſeminatum &c. Vide de his omnibus. q. 62. art. 6. append. Nam fundamentum articuli præſentis eſt, quod datur gratia & gloria Angelis ſecundū quantitatem ſuorum naturalium: & ideo illuc recurrendum eſt; appendicem illam applicando & quantum ſufficit ipſam

Vti. pro S. Ecc. ad in tell. ſcrip.

2 adaptando ad præſens propoſitum. 2° vides &c. vt ibi.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum ordines angelorum conuenienter nominentur.

513 CONCL. Dionyſius exponit ordinum nomina ſecundum conuenientiam ad ſpirituales perfectiones: Gregorius vero in expoſitione horum nominum magis videtur attendere exteriora miniſteria.

¶ *Corollarium.* Ergo ordines angelorum (vt & in verbis reſpōdeatur articulo) conuenienter nominantur, cum horum vterque ſit Sanctus, & Doctor magnus.

¶ PROBATIO.¹ Quia Dionyſius nominat ordinem ſuperiorem a ſuperiori perfectione, inferiorem ab inferiori, infimum ab infima. 2² Quia (ly Gregorius &c.) Gregorius nominat angelos a nunciādo minima &c. & nunciare, facere, arcere, præeſſe, ſunt miniſteria exteriora.

¶ NOTATIO. Diſce ex litera: quomodo denominari debeat aliquid; vt cognoſcas, an per proprietatem denominetur, an per exceſſum, an per participationem. Seraphin ergo per proprietatem dicetur ſeraphin, per exceſſum archangelus; & archāgelus per proprietatem dicitur archangelus, per participationē vero ſeraphin, & ſic de huiuſmodi.

Denominatur quid. tripliciter

1ᵐ de maiori. *Angeli.* ℞. inquantum ſunt manifeſtatores diuinorum: non, inquantum ſupra hanc communem manifeſtationem nihil excellentiæ addunt; nec inquantum immediate manifeſtant. §. Tunc &c. Sic enim communia, vt communia, non aliquibus propria dicuntur: ſed formalitas nominum eſt diuerſa diuerſis, licet materialitas nominum ſit vtriſque eadem. Nam ſeraphin vſque ad archāgelos, omnes vocantur hoc nomine angelus; & angelus infimi ordinis vocatur hoc eodem nomine angelus: ſed diuerſo ſenſu huius eiuſdem nominis: vt habes in litera a principio vſque ad incluſiue ad ly inferius ordo poteſt dici ordo angelorum, quia immediate, nobis annunciant. ſenſus ergo, quo infimi dicuntur angeli, eſt duplex; quia ſcilicet & nunciant immediate diuina & nihil excellentiæ in manifeſtando (puta, quod manifeſtent ſummaque manifeſtent, quaſi inter reliquos exiſtendo priores) & huiuſmodi addunt ſupra communē manifeſtationē, ſenſus verò, quo alij ordines dicantur angeli, eſt, quia nunciant communiter, idest, aliquo modo, diuina. ſimiliter ſentiendum de hoc, quod omnes dicuntur virtutes; & aliqui ſpeciatim: quoniam materialitas nominis eſt omnibus communis, formalitas autem nequaquam; vt patet in litera a ly virtus autem dupliciter &c. vſque in finem. Ex quo fine etiam diſce: quod fortitudo vera virtutum cæleſtium imaginem præſeferēs, eſt viriliter inconcuſſe & ſine aliquo inimicorum timore aggredi ad exequendum vel ſuſcipiēdum diuina, quæ ad vnumquemque, & ſecundum quod ad vnumquemque pertinent. Ad argumentum potes etiam, applicando notationem præmiſſam, dicere: quod ordo infimus vocantur angeli per proprietatem, alij per exceſſum: item quod medius (iuxta Dionyſium) ſecundæ hierarchiæ, qui & primus (iuxta Gregorium) infimæ hierarchiæ vocantur virtutes per proprietatem ſuperiores per exceſſum, inferiores vero per participationem. ſic ergo remanet omnibus nomen idem materialiter; ſed non formaliter: vt etiam prius dicebatur.

Angeli. virtutes.

Quid fortitudo vera

Angeli. virtutes.

2ᵐ de antecedente. *Dominium.* ℞. per eſſentiam principalem; non, per participationem illius. § quæ tamen participatio dicitur per proprietatem, non abſolute, ſed in genere angelorum. Tunc &c. Nam eſſe dominum ut attribuitur ordini dominationum, pendet ab eſſe dominum, vt attribuitur Deo: quod Dei dominium a nullo penitus pendet. Quod autem dico de eſſe dominum attributo huic ordini, dictum eſſe intelligas etiam de eſſe ardentē in charitate (quod conuenit ipſis ſeraphin), de eſſe virtuoſo (quod virtutum ordini) & de omnibus alijs. Et ſic per iſtam vnam reſponſionem ſolues multa argumenta.

3ᵐ de antecedente. *Gubernationem.* ℞. diuerſo modo ſumptam ſecundū illos tres ordines; non, vno modo tantum § Tunc nihil contra: vt patet in textu. Eſſet autem contra, ſi ordinibus illis ſingulis gubernatio modo eodem ſumpta conueniret: vt putauit argumentum.

4ᵐ de antecedente. *Principes.* ℞. reſpectu tantum angelorum infimorum; non, reſpectu multorum ordinum. §. Tunc &c. Nam cum ordo principatuum multos ordines, ordo autem vnum ſolum, ſub ſe habeat: diuerſimode formaliter principatus hic & ibi ſumitur: & conſequenter diuerſimode formaliter principes hi & illi dicuntur: vt ex litera colligitur.

Principes.

5ᵐ de maiori. *Ardor & ſcientia* ℞. Excellenter ſumptis: non, communiter. §. Tunc &c. vt patet in textu. Vide pulcherrimam declarationem pro his duobus ordinibus ibi factam.

Cherubin Seraphin.

6ᵐ concluſio prima. *Non ergo debet eſſe alius ordo thronorum ab ordine Cherubin & Seraphin.* ℞. Si throni includerent excellentiam illorum ſuperiorum, ſcilicet, cherubinorum, & ſeraphinorum: ſicut hi ſuperiores includunt excellentiam thronorum. §. Tunc &c. vt patet. Vide ēt in litera excellentiam thronorum per conuenientiam ad ſedes materiales declaratam: vt intelligas formalitatem reſponſi illam, quod videlicet ordo Cherubin & ſeraphin includunt, quiſque ſeorſum acceptus, excellentiam perfectionis thronorum. Pro ampliori intelligentia & ſaniori huius regulæ vniuerſalis in textu poſitæ, quod ſcilicet excellentia inferiora continetur in excellentia ſuperioris & non econuerſo, conſule doctrinam traditam in corpore articuli a ly omnes ſpirituales perfectiones ſunt omnibus Angelis communes &c. vſque excluſiue ad ly ſic ergo Dionyſius exponit &c. Pro concordantia quoque diſcordiæ illorum locorū apparentis notabis: quod aliud eſt loqui de perfectionibus ſpiritualibus, aliud eſt loqui de excellētia in tali vel tali perfectione.

Regula vniuerſalis.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram merito nominare ordines angelorum ſeraphin, cherubin, thronos, dominationes, principatus, poteſtates, virtutes, archāgelos, angelos. De primo dicitur Iſaia. 6. ſeraphin clamabant ſanctus ſanctus Dominus Deus exercituum. De 2°, Pſal. 79. Qui ſedes ſuper Cherubin, manifeſtare coram Ephraim Beniamin, & Manaſſe. De 3°, 4°, 5°, 6°, Coloſſ. 1. ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. De 7°. ſ. de virtutum ordine, Epheſ. 1. Conſtituens illum ad dexteram ſuam ſup. omnem virtutem. De 8°, 1. theſ. 4. Ipſe Dominus in iuſſu & in voce Archangeli & in tuba Dei deſcendet de cælo; & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. De nono, Apocal. 12. Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli eius, & non valuerunt, neque locus eorum inuentus eſt amplius in cælo. 2° habes: quomodo per rationem

Vti. pro S. Ecc. ad in tell. ſcrip.

2 præmiſſas ſimileſque ſcripturas, pro quanto ſic nominantur ordines angelorum, & intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo

3

modo ex his, ſimilibuſque viciſſim Angelici doctoris articulus conſolideтur.

Pro ſtud. NOT. Articulo præſenti ſuffragatur vtcunque art. in ordina 69. Item pro in reſponſione ad 4ᵐ dicto ly archangeli ſecundum Dion. medij ſunt inter principatus &c. vide tab. mag. aur. S. Th. concordantias poſt inſertas num. 562.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum conuenienter gradus ordinum aſſignentur.

534 CONCLVS. 1ª. Gradus angelicorum ordinum aſſignant Greg. & Dion. concorditer quidem quantum ad alia; ſed quantum ad principatus, & virtutes differenter.

¶ PROB. Quia Dion. ſic aſſignat Seraphin, Cherubin, Throni, dominationes, virtutes, poteſtates; principatus, archangeli, angeli: Et Greg. ſic, Dominationes, principatus, poteſtates; virtutes, archangeli.

¶ NOT. In reſponſio tamen ad quartum videbis: eorum aſſignationes prædictas quantum ad rem ferè nihil differre: ſed ſecundum voces magis eſt ibi differentia.

¶ CONCLV. 2ª. Aſſignatio huiuſmodi ordinum facta a Dion. inuenitur congrua.

¶ PROB. Quia ſupremum infimi attingit infimum ſupremi (patet inchoando a primo ordine primæ hierarchiæ, vſque ad vltimum ordinem tertiæ, qui ordo nunciat ea ad quæ ratio hominis ſe extendere poteſt, vt litera in calce dicit; & conſequenter infimum huius ſupremi attingitur a ſupremo infimi. hierarchiarum ſubiunctarum): Et tres ordines ſingularum hierarchiarum ſubſequenter ſe habent ſecundum gradus perfectionum ſuarum ac ſecundum exempla rationabilia (patet in litera ad iſtius concluſionis declarationem pertinente a ly primo ergo videamus rationem aſſignationis Dionyſij). Vide parum a principio corporis ad longum.

¶ CONCLVSIO 3ª. Aſſignatio etiam ordinum, quam Greg. ponit, congruitatem habet.

¶ PROB. Quia poſt diffinitum præceptum eorum, quæ agenda ſunt, ſequi congruenter debet executio præceptorum, iuxta ordinem ſubditorum (vide huiuſmodi ordinem ibi ex Auguſtin. tractum): & principatus diffinitionem præcepti agendorum, virtutes autem executionem præcepti, innuere vſt.

APPENDIX.

¶ EX omnibus his concluſionibus (ſi recte inſpicias) habes veritatem dictorum ſuperius in concluſione articuli quinti: & ſic iſtæ concluſiones ſunt quaſi probatio illius. Dicebatur enim ibi quod Dion. in aſſignando angelorum nomina, (intellige nunc conſequenter etiam ordines, hierarchias) attendebat ad ſpirituales illorum perfectiones: Greg. magis ad exteriora miniſteria. Hoc quàm verum ſit, potes in tribus his concluſionibus, maximè in 2ª & 3ª, conſiderare. Nam in ſecunda, & tertia oſtenditur, quod vterque congruè ordinauit angelicos ſpiritus: quod, cum diuersè ordinent, non videretur verum: niſi in ſuis ordinationibus diuerſa attenderent (Hæc diuerſa ſunt illa, quæ concluſio art. quinti expreſſit).

1ᵐ de maiori. *Prælatorum.* ℞. Primorum: non, ſecundorum. §. Tunc &c. Huiuſmodi. n. qui nominantur in argumento, omnes ſunt prælati quidem, ſed non primi: in huius ſignum nomina ſubditos reſpicientia nominantur vt ibi. Prælati primi ſunt, qui magis ſubijciuntur Deo: Et hi ſunt, qui vicinius eum contemplantur, eique magis adhærent, ſeipſos tantæ maieſtati incomparandos, immò & incomparabiles præ nihileitate de ſuo ipſorū propria profundius, veriuſque cognoſcentes. Quia enim Deus eſt eſſentialiter quorumcumque prælatus; ideo qui Deo magis modo prædicto ſubiecti ſunt, ex hoc ipſo maiores prælati inter cęteros quoſque efficiuntur.

Veriſſima nobil creaturæ & contra. ¶ NOT. Ex litera cognoſce ſemel pro ſemper: nobilitatem maiorem creaturarum non poſſe intelligi, quàm voluntariè ſubijci Deo: ſiue immediatè, vt ſeraphin; ſiue mediatè vt obedientes hominibus Dei miniſtris propter Deum. Argue ab oppoſito, ſicuti & ſemper in talibus, ſic: Ergo vilitas maior nequit intelligi, quàm non ſubijci Deo, i. quàm non obedire etiam infimo Dei miniſtro propter Deum. Argumentari autem in huiuſmodi ab oppoſitis, ſit tibi pro regula vniuerſali, etiam ſi nullibi amplius notata eſſet: quoniam & ſpeculatiuæ & practicæ ſcientiæ hic modus illationis plurimum affert emolumenti.

Regula vniuerſalis vtiliſ.

De viliſ. libertate. Hinc vniuerſaliter perpende: quàm vilis ſit libertas hæreticorum, & ſuperbia regina vitiorum, immo & omnis culpæ: ſecundum tamen magis & minus cum in inobedientia ad Deum, ſecundum magis & minus, fundetur.

2ᵐ de maiori. *Propinquior.* ℞. modo excellentiori: non, modo quocunque. §. Tunc &c. Nam modo excellentiori propinquiores Deo ſunt ſeraphin; non tàm excellenti, Cherubin; minus exiſtenti, Throni; adhuc minus, Dominationes; & ſic deſcendēdo vſque ad Angelorum chorum. Vidēt tamen omnes immediatè diuinam eſſentiam; & ideo in hoc præciſè ſenſu omnes Deo propinquiſſimi ſunt. Conſule art. 5. ad 6ᵐ. & q. 12. art. 1. & 2. & 6.

3ᵐ de antecedente. *Scientia, amor.* ℞. de inferioribus cognoſcente, & amāte: non, de ſuperioribus ipſo. §. Tunc &c. vt patet. Nam ordines Cherubin, & Seraphin, denominantur ſic: per reſpectum ad ſuperiorem ſeipſis, i. ad Deum. Ob hoc autem non ſit, quod intellectus ſecundum quòd potentia quadam non ſit altior, quàm voluntas vt potentia: ſed hoc nihil ad propoſitum. Taceo; quod in Seraphin eſt ſcientiæ plenitudo, quæ eſt in Cherubin. ſupra art. 5. ad 6ᵐ, quia de denominatione ordinum iuxta ſe ſolum ſupremi & infimi, eſt quæſitum; non aliter.

4ᵐ de conſequentia. *Collocantur.* ℞. Secundum differentiam iſtorū ſanctorum nominalem, non, ſecundum differentiam quaſi nullā realem. §. Tunc &c. vt patet in litera. Sit tamen etiam quomodocunque adhuc, ſecundum vtrunque iſtorum doctorum, conuenienter aſſignantur gradus ordinum: vt ex concluſionib. 2ª & 3ª cum ſuis probationibus patet.

APPENDIX.

EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas; meritò a ſcripturis ordinari gradus angelorum duobus modis. Vno quidem modo ponendo virtutes ſupra principatus: altero autem ponendo principatus ſupra virtutes. Primo modo gradus ordinantur ab Apoſtolo Epheſ. 1. vbi aſcendendo ait ſic; ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem: ſecundo item ab eodem Coloſſ. 1. vbi deſcendendo inquit: ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates. Quaſi Eph. 1. ordinans mediam hierarchiam deſcendendo diceret, Dominationes, Virtutes, Poteſtates; & eodē ordine procedendo ad eandem graduandam diceret Coloſſ. 1. Dominationes, Principatus, Poteſtates. 2º habes, quomodo per rationem huiuſmodi apoſtolica dicta, pro quanto diuerſimode Virtutes Principatuſque ordinat, & ſano ſenſu intelligas, & declares, & probes. Nam ſecunda concluſio pro aſſignatione illa ad Epheſios, Tertia pro iſta ad Coloſſenſes, te iuuabit. 3º vides: quomodo ex his viciſſim Angelici doctoris articulus conſolidetur. *Vt pro 1. Ecc ad intell. ſcr.* 1 2 3

¶ NOT. Præſenti articulo fauet artic. in ord. 529. 533. 540. 161. 198. 186. 409. *Pro ſtud.*

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum ordines remaneant poſt diem iudicij.

CONCLVS. 1ª. Diſtinctio graduum ſecundum differentiam tum naturæ, tum gloriæ, in angelis ſemper remanebit. 535

¶ PROB. Quia differentia naturarum ab angelis incorruptis auferri non poteſt: & differentia gloriæ ſemper erit in eis ſecundum differentiam meriti præcedentis.

¶ CONCLVS. 2ª. Executio officiorum angelicorum aliquo modo remanebit poſt diem iudicij, aliquo modo ceſſabit.

¶ PROBAT. Quia executio angelicorum officiorum ſecundum quod officia ordinantur ad producendum aliquos ad finem, ceſſabit adepto iam fine; & executio illorum officiorum, ſecundum quòd in triumpho conſiderantur, remanebit adepta vltimi finis conſecutione (exemplum de officiis ordinum militarium).

1ᵐ ex Apoſtolo. *Euacuabit.* ℞. quantum ad officiorum executionem, vt perducentem in finem aliquem: non, vt in triumpho exiſtentem. § Tunc nihil contra, vt patet in litera. Ex hac diſce pro ſemper & tu, ex contextibus ſcripturarum verum ſenſum catholicum venari, atque confirmare: ne reijci, tanquam voluntarium dictum, tua gloſſa poſſit. Vnde probatur declaratione a Papa Clemente in decretis diſtinct. 37. c. Relatum, habetur ſic. Relatum nobis eſt quod quidam in veſtris partibus commorantes aduerſantur ſacris doctrinis; & prouteis videtur, non ſecundum traditionem patrum, ſed iuxta ſuum ſenſum docere videntur. Et infra eodem capitulo. Ideo diligenter obſeruandum eſt; vt lex Dei, cum legitur, non ſecundum propriam ingenij virtutem, vel intelligentiam, vel legatur, vel doceatur. *Regula vniuerſ. pro ſcripturis catholice intellig.*

Aurea §. capito Papa. Sunt.n. multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſque ſponte præſumpſerit; ſed non oportet. Non.n. ſenſum extrinſecum alienum & extraneum debetis quærere; vt quoquomodo ipſum ex ſcripturarum authoritate confirmetis: ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis oportet. Et ideo oportet ſcientiam habere diſcere ſcripturarum, qui eam a maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruat vt & ipſe poſſit eam, quam recte ſuſceperit, competenter aſſerere. Hæc ille. Pro ſupradictis ſemper eum memores eſtote, quod igne a Domino emiſſo mirabiliter deuorati ſunt ac mortui filij Aaron, qui ignem alienum tanquam Domino ipſum placaturi offerre Domino præſumpſerunt. Leuit. x. Quid eſt ignis alienus pro nunc, niſi ſenſus non catholicus datus a quibuſdam legi diuinæ, quæ ignea dicitur. Deut. 33. Caue igitur.

2

2m de minori. *Non purgabit: illuminabit, perficiet.* ℞. quantum ad nouam reuelabilium acquiſitionem: non, quantum ad iam reuelatorum conſeruationem §. Tunc &c. licet n. poſt iudicium ceſſet reuelatio noua a ſuperioribus ad inferiores pro miniſterijs circa homines exequendis (vt concluſio ſecunda parte priori tetigit), & conſequenter ceſſet illuminare purgare perficere quantum ad nouam reuelationem: non tamen propter hoc fruſtra poſt diem iudicij remanebunt ordines angelici. Sufficit namque ad excludendum, quod non ſint fruſtra, quod ſuperiores angeli purgent illuminent perficiant quantum ad iam reuelatorum conſeruationem. Cum.n. primo inferiores angeli rationes diuinorum operum cognoſcant per lumen angelorum ſuperiorum, fit vt eorum cognitio dependeat a lumine ſuperiorum & quantum ad nouam ipſius cognitionis de reuelatis acquiſitionem, & quantum ad eiuſdem cognitionis conſeruationem (vt patet, ex notioribus nobis pro eodem dato in litera). Remota autem primo i. dependentia præmiſſæ cognitionis quantum ad nouam acquiſitionem, quod remouebitur poſt iudicium: remanet ſecunda dependentia eiuſdem cognitionis quantum ad conſeruationem. Non.n. neceſſe hic (vt ſ. ideſt ſupra patet), quod remoto vno iterum remoueatur aliud. Voluit hoc ipſum forſan innuere ſecunda concluſio in parte ſecunda. Sic n. & de militari ordine apparet in triumpho: dum capitaneus pro capitaneo, tribunus pro tribuno, ſimplex miles pro ſimplici milite, tractetur adhuc.

3m de maiori ex apoſtolo. *Ordinantur ad hoc.* ℞. vſque ad diem iudicij. Et poſt ordinantur ad aliud §. Tunc &c. Ad hoc.n. quod non ſint poſt fruſtra etiam quoad homines illos, non tantum quoad angelos inferiores (vt dixit 2m reſponſum), ſufficit quod poſt diem iudicij habeant aliquam illuſtrationis actionem circa homines iam eorum cuſtodia mediante ad ſalutis hæreditatem capeſcendam adductos. Vide ſecundam partem concluſionis ſecundæ.

APPENDIX.

EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, recte a ſcripturis virtualiter eſſe dictum (ſtante expoſitione doctorum), quod ordines angelorum remanebunt poſt diem iudicij. Sie ante in iudicum hodie quinto dicentes; ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo, aduerſus Syſaram pugnauerunt. Per ſtellas enim intelliguntur Angeli, ſecundum etiam illud Iob. 38. cum me laudarent aſtra matutina. & Iſaia. 14. ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum. Vnde & in eodem libro iudicum immediate præmittitur. De cœlo dimicatum eſt contra eos. Quod ergo mox ſequitur, ſcilicet ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo aduerſus Syſaram pugnauerunt, videtur & repetitio (vt ſit in Canticis, qua le eſt illud) & declaratio eiuſdem ſententiæ. Quaſi dicat. Dico eſſe dimicatum de cœlo contra eos, quia Angeli quorum ordines in quacunque duratione ſunt fixi per ſiſtentes, aduerſus Syſaram eiuſque ſequaces pugnauerunt. Pugnaſſe dicuntur Angeli, ſiue grandio inſolito modo aliquo ſiue pluuia ſiue fulgura ſiue tonitrua per terræ facientia e cœleſtibus corporibus coeciderit contra Syſaræ exercitum: quoniam Angeli ſi motores ſunt cœlorum non tantum ſyderorum, ſed etiam conſequenter æthereorum atque aereorum, angeliſque ipſis materia corporalis, vt grando &c. obedit ad nutum. 2° habes quomodo per rationem ſcripturam illam cum ſimilibus, pro quanto angelorum ordines remanere innuunt poſt diem iudicij, & intelligas & declares & probes 3° vides quomodo ex hac atque ſimilibus vicissim doctrina præſens adiuuetur.
2
3

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum homines aſſumantur ad ordines angelorum.

516 CONCL. 1a. Homines nullomodo aſſumi poſſunt ad ordines angelorum ſecundum conditionem naturæ conſideratos.

¶ PROB. Quia ſemper remanebit naturarum diſtinctio.

¶ CONCL. 2a Homines ad ordines angelorum aſſumuntur ſecundum dona gratiæ conſideratos.

¶ PROB. Quia homines per donum gratiæ mereri poſſunt tantam gloriam vt angelis æquentur ſecundum ſingulos angelorum gradus.

¶ CONCL. 3a. Non erunt duæ ſocietates, quaſi tota ſocietas conſiſtat angelorum & hominum. ſed vna vtorumque ſimul.

¶ PROB. 1 Quia adhærere vni Deo eſt vna omnium beatitudo: 2 Quia oppoſitum eſt contra Auguſtinum.

1m de maiori. *Sunt.* ℞. Quantum ad contineri ſub eos, quantum ad tranſlationem §. Tunc &c. Licet enim hierarchia humana poſſit transferri ad angelicam iuxta dona gratuita, id quod non poteſt fieri de vna angelica ad aliam propter rationem in textu allatam: tamen humana etiam ſi translata, continebitur ſub illa angelica ſecundum conditionem naturæ. Vide prædictas concluſiones. *Hierarchia quo vna ad aliam.*

2m antecedente. *Competunt.* ℞. ſecundum ſuam naturam non, ſecundum gratiam tantum. §. Tunc &c. Nam homines non ad gradum naturalem, ſed ad gratuitum transferuntur. In textu nota ly ſecundum legem communem, & ly ex ſpeciali diſpenſatione: vt ſcias multa ſcripta de ſanctorum protectione erga viatores intelligere; & non ſolum angelorum. Et recte etiam dicit quod ſi beatis hominibus competeret ſecundum legem communem cuſtodire viatores, ſequeretur quod ipſi eſſent aſſumpti ad ordines angelorum ſecundum naturalem conditionem. Cum ergo hoc ſit impoſſibile & eſt & impoſſibile, quod ſecundum legem communem primum illud eis conueniat.

3m de minori. *Conuertantur in dæmones.* ℞. non autem. Transferantur ad pœnam dæmonum. §. Tunc &c. Non.n. dixerunt concluſiones, quod homines beati conuertantur in bonos angelos: ſed quod transferantur ad gloriam ordinum ipſorum angelorum. Nota quoque quod argumentum eſt quaſi probatio primæ concluſionis, & declaratio ſecundæ ſic. Quemadmodum de hominibus beandis dicimus, quod aſſumuntur ad Angelos bonos: ita de hominibus damnandis dicendum eſt, quod aſſumentur ad angelos malos: ſed erroneum eſt, quod homines mali conuertantur in dæmones, licet transferantur ad pœnam dæmonum: ergo erroneum eſt, per illud noſtrum dictum intelligere, quod homines boni conuertantur in Angelos, ſeu (quod in idem redire videtur) aſſumantur ad Angelos ſecundum naturam, licet ad gloriam transferantur Angelorum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem in reſponſione ad tertium tactam interimas hæreſim Tertulliani (Prateol. Tertullianiſtæ) dicentis: animas ſceleratorum hominum poſt mortem conuerti in dæmones. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a Matt. 25. Item maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Nam ibi Chriſtus Dominus (vt patet) ponit differentiam hominum damnatorum a dæmonibus quos damnatis hominibus pro ſocietate horribiliſſima aſſignat: & conſequenter clarum relinquit, quod damnati non conuertentur in dæmones vnquam. Alioquin damnati non permanerent diſtincti ſuppoſitaliter a dæmonibus in æterno, numquod tamen ibi innuitur. Item 2 &c. vt q. 75. arti. 6. Nam ſic anima eſſet aliquando corruptibilis. Vide ad hoc reſpondendum nonnulla. q. 75. ar. 2. & 7. & q. 76. artic. 1. & q. 63. ar. 3. & bene applica. 3° habes quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe dictum Matth. 22. quod Sancti erunt ſicut angeli Dei in cœlo: item Luc. 20. quod filij reſurrectionis erunt æquales angelis in cœlis 4° habes quomodo in ſenſu vero iſta dicta intelligas, declares, probes. 5° vides quomodo ex his viciſſim doctrina præſens conſolidetur. *Vide pro 1. Eccleſiam hæret. Tertul. damnata ſinistra, & ctra.* 2
3
4
5

Quæſtio. CIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ordines ſint in dæmonibus.

CONC. 1a Si conſiderentur ordines angelici quantum ad perfectionem gloriæ: ſic dæmones nec ſunt in ordinibus illis, nec unquam fuerunt. 517

¶ PROB. Quia dæmones nonquam fuerunt, nec ſunt, nec erunt in gloria. (q. 62. artic. 1. & q. 64 artic. &c.)

¶ CONCL. 2a Si conſiderentur ordines angelorum quantum ad gratiam ſic dæmones fuerunt aliquando in ordinibus illis, ſed ab eis ceciderunt.

¶ PROB. Quia angeli omnes creati ſunt in gratia (ſup. q. 62. ar. 3.) & illam peccando amiſerunt (ſup q. 63. ar. &c.)

¶ CONCL.

¶ C O N C L. 3ª Si conſiderentur ordines angelorũ quantũ ad naturam: ſic adhuc demones ſunt in ordinibus illis.

¶ P R O B. Quia demones bona naturalia non amiſerunt.

1^m conſequentia.

Ergo in malis angelis non &c. ℞. Negetur conſequentia. §. Non enim idem eſt iudicium de ſolitario malo: quaſi ꝙ per ſe ſolum eſſe poſſit: & de ſolitario bono: vt habes in textu.

2^m de minori.

Sacer. ℞. vel ex parte principis Dei ordinantis, & voluntatis ordinatorum ſimul: vel ex parte principis Dei ordinantis tantum. §. Tũc &c. Nam bonorum hierarchiæ ſunt ſacræ ex parte vtriuſq;: & ideo multitudo ordinata eſt Sancta, Deuſq; ordinans eſt ſanctus: malorum autem hierarchia eſt ſacra ex parte Dei tantum; & ideo non requiritur, ꝙ ordinati ſint ſancti, ſed ꝙ ordinans tantum. ideo negatur illa pars minoris: ꝙ ſcilicet demones non ſint in aliqua hierarchia: & propoſitio illa, cum ſint ab omni ſanctitate vacui, nil probat in contrarium: licet ſit in ſe veriſſima.

3^m conſequentia prima.

Si ergo aliqui demones &c. Nomina ſingulorum ordinum ℞. Niſi quædam illorum opponerentur peccato, §. Tunc &c. vt patet in litera. Inhabitationem autem illam intellige per gratiam & ibi vide; peccatores tanto minus eſſe liberos, quantò magis ſunt peccatores, tantoq; magis liberos, quanto magis e peccato remotos. Quæ vt recte copioſius intelligas: vide ſup. q. 61. art. 8. ad 3^m & q. 83. art. 2. ad 3^m. Diſcrimen quis vel mediocri ingenio valens eſſe faciendum non videat inter libertatem & libertatem velamen libertatis? 1. Petr. 2. & non ſine cauſa additum eſſe ly vere, ad ly liberi Iohan. 8. Prima, ſcilicet libertas ac vera libertas, eſt ſeruorum Dei (vt ibi a B. Petro docetur); ſecunda autem, ſcilicet libertas velamen malitiæ exiſtens eſt familiaris tantummodò impiorum. Tantummodo, inquã: quia libertas vera, quam ſecundum textum importat nomẽ dominationum, opponitur peccato.

Libertas vera.

¶ N O T A. Quo nam modo libertatis nomen vſurpent mali, præſertim hæretici, pro velamine malitiæ; edocuit apoſtolorũ idem princeps. 2. Petr. 2. ſic Nouit Deus iniquos in diem iudicij reſeruare cruciandos, magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſfemantes. Hi velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem & in perniciem: in his, quæ ignorant, blaſphemantes in corruptione ſua peribunt percipientes mercedem iniuſtitiæ. Voluptatem, exiſtimantes Dei delitias, coinquinationis & maculæ; delitijs affluentes in conuiuijs ſuis, luxuriantes vobiſcũ, oculos habentes plenos adulterij & inceſſabilis delicti, pellicientes animas inſtabiles cor exercitatum in auaritia habentes, maledictionis filij, derelinquentes rectam viam errauerunt ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amauit, correptionemq; vere habuit ſuæ veſaniæ. Subiugale mutum animal in hominis voce loquens prohibuit prophetæ inſipientiã. Hi ſunt fontes ſine aqua & nebulæ turbinibus exagitatæ: quibus caligo tenebrarum reſeruatur. Superbia n. vanitatis loquẽtes pelliciunt in deſiderijs carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt; qui in errore conuerſantur L I B E R T A T E M illis promittentes, cum ipſi ſerui ſint corruptionis. A quo. n. quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt. Hæc ibi. Quando ergo litera ad tertium dicit, libertatem opponi peccato, non loquitur de libertate iſta quæ eſt velamen malitiæ, & tantæ: ſed de libertate; quæ vere libertas eſt.

Pingitur libertas malorum a B. Petro.

A P P E N D I X.

¶ E X articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe dictum a ſcripturis & ꝙ in angelis malis ſunt ordines, & ꝙ ibi non ſunt. Primum dixerunt Eph. 6. eſt nobis colluctatio aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. iſta Apoſtolus dicit de demonibus, aduerſus quos nobis colluctatio eſt. Cum ergo ipſos nominibus ordinum deſignet, puta principum. i. archangelorum, & poteſtatum: patet, ꝙ in ipſis ordines eſſe dicit. item Rom 8. Certus ſum: ꝙ neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; &c. poterit nos ſeparare a Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro Et qui ſunt illi angeli, qui principatus, quæ virtutes: de quibus ait hæc apoſtolus? Non vtique ſancti angeli, principatus, ſanctæq; cœlorum virtutes. Abſit n. vt ipſi nitantur, vel niti poſſint aliquando (vt ibi inſinuatur) ad ſeparandum nos a Charitate Dei Loquitur ergo ibi de demonibus: in quibus ordines ponit angelorum, principatuum, virtutum. item Ezechiel. 28. Tu Cherub extentus, & protegens: & poſui te in mõte ſancto Dei. In medio &c. repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti. & eieci te de mõte ſancto Dei, & perdidi te o Cherub de medio lapidum ignitorum. Ecce ergo ſex ordines in demonibus a ſcripturis expreſſi: Cherubin, principatus, poteſtates, virtutes, Angeli Archangeli. Nam archos dicitur princeps: & ideo Apoſtolum ad Epheſ. dicimus denotaſſe Archangelos per ly principes; cum de ſpiritibus immundis loqueretur. Secundum ſcripturæ dixerunt Iob. x. terram tenebroſam & opertam mortis caligine, terram miſeriæ & tenebrarum: vbi vmbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. En deſcriptio inferni damnatorum. in quo, & conſequenter in demonibus ibi commorantibus, nullum eſſe ordinem affirmatur. 2° habes: quomodo per rationem prædictas ſcripturas, pro quanto vtrumq; præmiſſorum concludunt, & intelligas & concordare declares & probes. 3° vides: quomodo ex his veritas doctrinæ præſentis articuli conſolidetur. a

Vid. ꝙ S. Ecc ad intell. ſcrip.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in demonibus ſit prælatio.

C O N C L. Ipſa naturalis diſpoſitio requirit, ꝙ in demonibus ſit prælatio. conuenit etiam hoc diuinæ ſapientiæ. 538

¶ P R O B. 1° Quia quotcunq; naturæ ſunt ad inuicem ordinatæ, oportet, ꝙ etiam actiones illarum ſub inuicem ordinẽtur (cum actio ſequatur naturam. Patet in corporibus inferioribus ac cœleſtibus): & quidam demonũ naturali ordine ſub alijs conſtituuntur (ex ſup. 2° Quia (ly conuenit &c.) diuina ſapientia nihil in vniuerſo inordinatum relinquit (cum attingens a fine vſq; ad finem fortiter, diſponat omnia ſuauiter).

Quõ nihil in mundo inordinatum.

¶ *Corollarium.* Ergo diuinam ſapientiam attingendo a fine vſque ad finem fortiter diſponere omnia ſuauiter, eſt ipſam nihil in vniuerſo inordinatum relinquere. Ergo firmiter credenda hoc, cũ a ſcriptura canonica ſit eſt de neceſſitate ſalutis æternæ.

1^m de maiori.

Iuſtitia. ℞. vel prælatorum. & Dei prælationem illam ordinantis, ſimul vel Dei ordinantis tantum § Tunc &c. vt patet in litera. Ex hoc loco ſcias: malis prælatis ſubditos teneri ad obediendum ex iuſtitia, etſi non illorum prælatorum iniuſtorum, Dei tamen illos prælatos eſſe volentis ac ordinantis. Licet. n. nolit vllo modo peccata Deus, vult tamen, aliquando peccatores maiores præeſſe peccatoribus minoribus, vt patet hic vel etiã peccatores præeſſe iuſtis iuxta ſuam ordinatiſſimam iuſtiſſimamq; prouidentiã.

Ex iuſtitia obligantur etiam boni ad obediendũ malis ſibi prælatis.

2^m de minori.

Concordia ℞. vel amicabili inter obedientem & præcipientem: vel ſolũ amicabili vtrorumq; aduerſus tertium. §. ut. ſ. illud tertium facilius impugnet: ideo iſte præcipit, ille præcipienti obedit. §. Tũc &c. Nam concordia demonum, qua quidam alijs obediunt &c. ut in litera. iunge nota to: intentionem demonum obedientium eſſe etiam hanc: vt ab ipſis, quibus obediunt, iuuentur poſtmodum ad impugnandum homines, vel diuinam iuſtitiã. Vidẽt enim iſti obedientes viribus tantis, quantis vellent, non valere ad pugnandum contra homines vel diuinam iuſtitiam & ſciũt eo his præcipientibus ſe per obediẽtiam adiungunt: quo ſibi ipſis vice verſa ſuppetias ad ſuam malam voluntatem exequendã ferant poſtea. Exemplum ſumito de hoc in quibuſdam hominibus impijs: vt experientia fere quotidiana docet.

¶ *Coroll.* Ergo quædam obedientia eſt peccatum mortale, & quoddam præceptum eſt peccatum mortale. Ergo non omnis obedientia eſt bona. Item non ideo amicus eſt quis alteri, quia obedit ei. item a fine malo obedientia iudicatur mala etiam ꝙ aliunde eſſet bona. En; demones in ſuis obedientijs. quibus homines impugnant (exemplum de ſathan contra Iob. 1. 2.) voluntatem Dei dempto peccato cuncta volentis exequuntur, & tamen eorum obedientia eſt ſemper mala: quoniam in tali obedientia a facie Dñi ſemper egrediuntur (vt poſt licentiã a Deo habitã, legitur Iob. 1. 2.) i. non bonũ; quẽ intendit Dñs, ſed malũ ſi nẽ intẽdũt. Ex reſponſio textuali dic a. l auctoritatẽ prouerb. 13. ꝙ inter ſuperbos ſemper eſſe iurgia ad ſe inuicẽ diuerſa volẽtes teſtatur, ſed nõ aduerſus tertiũ vñ nil p hãc cõtra cõcluditur. Nota proprietatẽ malorũ in illa: Et hanc tu, o bonũ tũ, æmulare ſẽper: adhærendũ. ſ. & ſubijciendo te Deo ac Sanctis, qui viribus multũ valẽt. ad tuam piam intentionẽ exequendã: patrũq; ſpiritualium atque ſapientum dictis, propter Deum obediendo.

Intẽtio demonũ obediendo.

Proprietas impiorum.

3^m de probat. min.

Ex natura. ℞. Humana: non, angelica. §. Tunc &c. vt patet in lit. Hinc negatur ꝙ ſubiectio non ſit in dæmonib. ex ipſorum natura. id quod erat minoris propoſitionis prima pars.

Item de prob. min.

Quia ſic ſuperiores dæmones, qui magis peccauerunt, inferioribus ſubderentur. ℞. Niſi ſubdi ibi diceret minorem miſeriam. §. tunc &c. vt in litera patet. Ex qua negabis illam minoris partem ſubintellectam. ꝙ. ſ. præeſſe ibi non pertineat ad culpam & pœnam maiorẽ Patet igi ꝙ argm̃ ſic gloſſatũ, vt ſubito formalis docuit ẽ cõtra ſcriptũ nõ cõtra nos. Ex hoc. n. ꝙ præeſſe in malis eſt eſſe magis miſerũ, & ſubdi ibi eſt eſſe minus, liquet ratio & ꝙ ſupe-

h 2 s. orca ꝙ

riores in culpa non debeant ſubdi inferioribus: & quòd hoc ſ. ſuperiores in culpa præeſſe, pertineat ad eorum culpam ac pœnam: quorum duorum oppoſitum inferre intendebat argu.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
Vid. p S. Ecc ad intell. ſcrip. merito a ſcripturis in ſenſu dictum fuiſſe, q̃ in demonibus eſt prælatio. Hoc autem intelligi datur tunc: quando legis Matth. 9. In principe demoniorum eijcit demones; Item. 12 hic non eijcit demones, niſi in Beelzebub principe demoniorum; item Marc. 3. & Luc. 11. Quamuis. n. falſiſſimum ſit, q̃ Chriſtus Dñs (vt ipſe inibi quatuor rationibus efficaciſſime probat) in principe demoniorum eijciat demonia: tñ verũ eſt, quod ibi ſubintelligitur, q̃. ſ. in demonibus ſit aliquis aliorũ princeps. Hoc. n. non ſolũ Chriſtus non negauit, ſed & ſe affirmare inſinuauit: dũ Sathanæ regnũ in demonibus reperiri contra pharisæos ibi arguendo ſuppoſuit idẽ intelligi datur ab Apocalip. 12. Draco pugnabat, & angeli eius: item Matt. 25. qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Nã hi vocantur angeli draconis & diaboli: qui ei, tanq̃ principi, ſubiecti ſunt atq; miniſtrant. 2° habes: quomodo 2
præmiſſas auctoritates cum ſimilibus, proquanto prælationem ponunt in demonibus, & intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo ex his viciſſim Sancti Doctoris articulus 3
conſolidetur.

Trs ſud. ¶ NOT. Articulo præſenti ſuffragatur articulus in ordine. 337. 387.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum in demonibus ſit illuminatio.

539 CONCL. In demonibus non pôt eſſe illuminatio proprie.

¶ PROB. Quia peruerſitas demonũ hoc habet, q̃ vnus aliũ ordinare ad Deum non intendit, ſed a contra & illumina-
Illuminatio quid ſit. tio proprie, eſt manifeſtatio veritatis, ſecundum q̃ habet ordinem ad Deũ (cum ipſe illuminet omnem intellectum.)

1^m de maiori. *Veritatis.* ℞. Ordinatæ in Deum ex intentione manifeſtantis: non aliter ſ. Tunc &c. vt patet in litera. Exinde ſcito; demonem in manifeſtatione veritatis, etiam dici mendax: quia denominado magis fit a fine. Qui. n. mechatur, vt furetur, magis ſecundum philoſophum
Quomodo diabolum ſemper eſſe mendacem intelligas. dicendus eſt fur, quàm mechus. ſic demones, quia quandocunq; manifeſtant veritatem, intendunt ſemper per hoc abducere audientes ſuos a Deo ſumma veritate: ideo recte, etiam tunc, dicuntur mendaces. Vnde Chriſtus de diabolo, cum loquitur inquit, ex proprijs, ſemper eſt mendax: quia. ſ. veritati, quæ eſt ex natura bona, mendacij intentionem malam, quam dicimus, ex propria voluntate ſemper adiungit. Hoc eſt, quod dicitur. ſup. ar. 1. ad 2^m: q̃ demones abutuntur ſua natura ad malum. Vide etiam ar. 2. ad 2^m in Corollario.

2^m de concluſione. *Illuminare* ℞: ideſt manifeſtare proprium conceptũ, per modum locutionis, inferioribus: non. ſ. facere per huiuſmodi manifeſtationẽ q̃ inferiores proficiant in cognitione ſua naturali. ſ. Ratio adducitur in litera. ſ. Tunc &c. Nam illuminatio non eſt ſola locutio ſed locutio cum profectu inferioris, cui ſuperior loquitur, in cognitione naturali, vel ſupernaturali ad Deum ordinata.

¶ NOT. Reſponſum hoc dedit Sanctus Doctor propter exẽplum de corpore adductũ in arguendo, recordatus ſui moris laudabilis non relinquendi quicq̃ intactum: ſm regulam ſup. q. 40. ar. 2. quãuis de illuminatione proprie dicta ſatisfactũ fuiſſet ad plenum in corpore articuli. Potuiſſet. n quaſi retorquendo, dicere: q̃ talis profectio, ſi daretur, non poſſet dici proprie reuelatio; qm in Deum non ordinatur a demonibus. Verum, hoc (tñ q̃ clariſſimo) ſuppoſito maluit declarare: q̃ talis profectio non datur in illis. & conſequenter, q̃ non eſt ſimile de corpore ſolari ad lunare & de ſuperioribus demonibus ad inferiores. Ex hoc reſponſo hr: q̃ in demonibus non tñ illuminatio proprie dicta non eſt, vt ait concluſio: ſed q̃ nec illuminatio, abſolute ſeu vniuerſaliter loquendo.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, Illu- 1
Vti. pro S. Eccl. ad intell. ſcrip. minationem in demonibus merito negari virtualiter a ſcripturis. Hoc aũt factum, quotieſcunq; affirmant: q̃ demones ſunt tenebræ. Vt eſt illud Ephef. 6. Rectores tenebrarum. Vide. Non tñ ſunt tenebræ, ſed principes tenebrarũ. ſ. inter quaſcunq; tenebras primatũ tenentes. Itẽ 2. Cor. 6. Quæ ſocietas, luci ad tenebras? vbi Apoſtolus per tenebras intelligit demonẽ, ſicut per lucem Chriſtum. Vnde mox, quaſi ad maiorem huius veri confirmationem, replicauit ait: Quæ conuentio Chriſti ad Belial? Hinc etiam peccata dicuntur opera tenebrarũ, Rom. 13. quia à demone hominibus ſuggeruntur, vel quia ipſe primo peccauit, vel quia facit peccantes eſſe filios diaboli, Ioan. 8. ipſum tanq̃ patrem in hoc imitantes, vel propter hæc omnia ſimul. Item 4. eleemoſyna nõ patietur, animam ire in tenebras. Ecce. Tobias Infernum demonum vocat tenebras; quaſi ab eius habitatoribus, qui principaliter demones ſunt, faciens loci denominationem. Ad hoc ſignificandum adduci non incongrue poteſt & illud Iob. 10. Terram miſeriæ & tenebrarum: vbi ipſe quoq; Iob eandem loci infernalis demonſtrationem facit. His ergo, aliiſque huiuſmodi auctoritatibus, illuminationem in demonibus eſſe negat ſcriptura. Ac ſi dicat. ſi demones ſunt tenebræ, & tenebræ plus horribiles q̃ fuerint illæ in plagã Pharaonis illatæ: de quibus legitur Exod. 10. factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra ægypti, tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum nec mouit ſe de loco in quo erat. & de quibus præmiſſum fuit, q̃ eſſe debuerant tam denſæ vt palpari poſſent. Ac ſi ergo, inquã, ſcriptura per præmiſſa inferat. ſi demones ſunt & tenebræ & tantæ: quomodo in eis illuminatio eſſe poteſt? Item de hac re vide. q. 64. ar. 1. & 2. præcipue: qm inde multum pro præſenti negotio, ſi bene applices, iuuaberis. 2° habes quomodo per rationẽ ſcri- 2
pturas prædictas, pro quãto illuminationem in demonibus negant eſſe & intelligas & declares & probes 3° vides: quomodo 3
ex his atq; ſimilibus, viciſſim articulus conſolidetur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum boni angeli habeant prælationem ſuper malos.

CONCL. Boni angeli ſuper malos prælationem habent: & 540
hi per bonos reguntur.

¶ PROB. Quia angeli boni ſunt Deo propinquiores (cum ipſo fruantur:) & illæ creaturæ ſuper alias influentiam habent,
Vnde prælatura. quæ ſunt Deo propinquiores (cum ordo totus prælationis ſit originaliter in Deo).

¶ NOT. Vide q. 108. ar. 6 ad 1^m. & q. 109. ar. 1. ad 3^m.

1^m de maiori. *Illuminationes.* ℞. inquantum ex parte ipſorum bonorum reuelantium attei duntur: non, inquantum a malis eas recipientibus ad malum finem ordinantur. ſ. Tunc &c. vt patet declinando ad finem literæ. Ex qua in reminiſcere; hic poſſe etiam dici de malis hominibus a bonis angelis cuſtoditis per inſpirationes bonas. Hincque vide non eſſe culpam boni angeli cuſtodis, ſi mali cuſtoditi bene damnantur: ſicqua intellige ly lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt, Ioan. primo & ſimilia. Vide q. 64. ar. 1. & 2. item. q. 109. arti. 1. ad 2^m cum corollario.

2^m maior. *Ad negligentiam præſidentis &c.* ℞. Niſi rationabiliter permittat illa mala. ſ. Tunc &c. Quod enim non ſit ex negligentia cuſtodum, q̃ mala per ſubditos fiant, habes in ad 1^m: vbi bonis reuelationibus vides illos voluntarie abuti. Nam ſi non inſpirarent cuſtodes bona neceſſaria, forte viderentur ex eorum negligentia prouenire mala in ſubditis. Adeo autem a negligentia cuſtodes remoti ſunt: vt præter hoc, quòd rationabiliter ea permittunt, etiam ex malis patratis a ſubditis diligentia illorum abutentibus bona elicere ſtudeant ſaltem per Deum vbi proprijs viribus non poſſunt. Ex hoc loco per rationem confutabis hæreſim; quæ ſupra
Hæreſis damnanda. à q. 19. articu. 9. append. damnata fuit, quæ erat Blaſti dicentis, Deum facere mala non tantum permiſſiue ſed etiam effectiue; Item & multas alias ſimiles ibi narratas, quæ etiam damnantur, q. 105. articu. 4. Item hinc confutabis illam Algazelis, prædamnatam. q. 2. articu. 3 & q. 14. articu. 16 & q. 22. articu. 2. & q. 48. articu. 2. quæ erat, quòd Deus non permittit mala fieri vt eliciat bona, ſed mala in mundo proueniunt ex neceſſitate materiæ vel naturæ.

3^m de maiori. *Natura.* ℞. Iuſtitia veſtitæ, ſi ſubditi ſint iniuſti; vel naturæ, vt ſic, ſi ſubditi ſint eiuſdem moris cum ſuperioribus. ſ. i. quòd ſint vtrique boni, vel vtrique mali. Tunc &c. Natura enim bonorum eſt veſtita iuſtitia, & malorum angelorum ſubditorum eſt deſtituta iuſtitia licet quandoque illorum malorum natura, vt ſic, ſit maior: quàm illorum bonorum natura, vt ſic. Hæc omnia innuuntur ex litera.

APPEN-

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò a ſcripturis eſſe inſinuatum: & quidem a fortiori, quòd Angeli boni ſuper malos angelos habent prælationem. Id autem ſic inſinuatur tunc quando 1. Corinth. 6. dicitur. An neſcitis; quoniam angelos iudicabimus? Quaſi dicat. Hoc eſt alarum, & ita: vt neminem veſtrum latere deceat. Angelos, inquit, iudicabimus. De angelis apoſtaticis, ſecundum gloſſam, loquitur: qui condemnabuntur a ſanctis hominibus, quorum virtute ſunt victi. Præſidentiam ergo habebunt, immo & habent nunc, ſancti ſuper dæmones: licet ſint eis natura inferiores. Virtus enim diuinæ iuſtitiæ, cui inhærent ſancti homines, eſt multo potior, quàm virtus naturalis angelorum maxima iuſtitia deſtitutorum. Vide ad tertium, & applica huic propoſito. Nonne ſancti etiam in vita illuſerunt diabolo; & eorum quidam etiam viſibiliter hunc tanquàm ſibi ipſis ſubditum cathenis vinxerunt, ad diuerſa loca traxerunt, eumque ſolo viſu increpatorio territum fugauerunt? Lege ſanctorum, puta Bernardi Dominici Martini ſimiliumque vitas: & quantam prælationem ſuper malos angelos habuerint videbis; idque intelliges voluiſſe pſalmum 103. Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei, fateberis. Item inſinuatur hæc prælatio Luc. 10. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit; verumtamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus ſubiiciuntur vobis. Hæc Chriſtus dixit diſcipulis ſuis ... qui & ei prædixerant; Domine etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo. A fortiori igitur, ſecundum ſcripturas, dæmon a ſubiiciuntur bonis angelis: cum hi, vltra quòd ſunt boni, ſint natura ſuperiores hominibus. Item præſidentia talis inſinuatur in Pſal. 90. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis Leonem & draconem. Loquitur enim hic homini, & dicit, quòd per cuſtodiam bonorum angelorum, de quibus præmiſerat ly Angelis ſuis Deus mandauit de te &c. homo ipſe ſuppeditabit diabolum, hic per aſpidem baſiliſcum Leonem draconem, iure deſignatum. Quòd ſi homo bonorum Angelorum præſidio munitus dæmonibus præſidet, ſuper hos alnor ambulat, hos malos inferior iuſta conculcat: quanto magis Angeli ipſi beati ſuper dæmonia prælationem, præſidentiam, regimen, obtinere dicendi ſunt? Nam propter quod vnumquodque, & illud magis

2 gis recte philoſopho primo poſteriorum. 2° habes: quomodo per rationem ſupradictas ſimileſque ſcripturas, pro quanto prælationem affirmant beatorum ſpirituum ſuper apoſtatas, & in-

3 telligas, & declares, & probes. 3° vides: quo ex his viciſſim Thomiſtica doctrina conſolidetur.

¶NOTATIO. Articulo huic fauet articulus in ord. 543. 537. 538. 540.

Vti pro S. Ecc. ad intell. ſcrip.

Quæſtio. CX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creatura corporalis adminiſtretur per angelos.

541 CONCL. Omnia corporalia reguntur per angelos.

¶PROB. Quia virtus cuiuslibet corporis eſt magis particularis, quàm virtus ſubſtantiæ ſpiritualis (cum illa ſit determinata ad hic & nunc: iſta vero non): & poteſtas particularis gubernatur ab vniuerſali (patet in humanis, in angelicis).

¶NOTATIO. Exercetur etiam ſeu adminiſtratur per angelos corporalis creatura taliter: quod Angeli non ſolum dant omnibus hominibus, ſed etiam omnibus creaturis in ſua ſpecie, puta omnibus equis in ſua ſpecie, omnibus ouibus in ſua ſpecie, omnibus &c. Vide Damaſc. 2 vel 3. lib. c. 4.

1^m^ de maiori. *Gubernari* R. ad habendum illum determinatum modum operandi; non, ad exercendum per motum illum modum determinatum. §. Tunc nihil &c. Nam licet res corporales habeant determinatas actiones; tamen has actiones non exercent, niſi ſecundū quòd &c. vt in litera.

2^m^ de concluſione prima. *Per ſuperiora.* R. Homogenea, in quibus ſufficiunt; & per etherogenea, in quibus homogenea gubernare illa non ſufficiunt §. Tunc &c. Nā multa, præter actiones naturales, ponimus in corporibus inferioribus, ad quæ gubernanda non ſufficiūt cœleſtia & ab angelis mota. Vnde oportet; quod ipſi angeli immediate habeant in hæc curam de inferioribus. Ex hoc quod D. Th. in textu recitatam opinionem Ariſtotelis tanquàm falſam dimittit nec verbum faciat pro illius aliquali, vel ſuſtinatione vel ad bonum ſenſum reductione, conuincit vniuerſa iter: Sanctum Doctorem ipſum non ita iuraſſe in verba Ariſtotelis, vt non reiiciat eum quando oportet. Veritatis n. honorem ſemper magis ſe æſtimaſſe per hoc oſtendit; quā verba, aut etiam verborum ſenſum, Ariſtotelis. Non ergo dixit, Ariſtotelem tenuiſſe animæ immortalitatem, animæ multiplicationem ad numerum corporum, creationem propriè dictā, & alia huiuſmodi; quia plus iuſto fauit Ariſtoteli (vt nonnulli contēdunt). ſed quia rei veritas iuxta Ariſtotelis ſententiam ſic ſe habebat. Alioquin ſanctus ipſe ibi fronte libera (vt hic) reiiciſſet Ariſtotelem, ſenſum eius falſum interim exponendo. Fideliſſimus enim eius (ſicut & quorumcunque) fuit ſemper interpres.

3^m^ de maiori. *Officia* R. Generalia; non, ſpecialia. §. Tūc &c. Poſſunt enim omnia ea ab vno ordine eſſe, qui diuerſas rerum ſpecies inferiorum corporum adminiſtrant. Vnde pro faciliori captu vide literam in calce ly nec tamē propter hoc ſequitur, quod ſint plures ordines, quam nouem &c.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, Sanctos Doctores (de quibus in fine corporis) meritò ſenſiſſe; quod creatura corporalis adminiſtratur per angelos. Licet autem his verbis formaliter vſi non ſint ſemper; tamen ſententialiter ſic, & quidem ſcripturam ſacram interpretantes, dixerunt. Quid SS. Auguſt. & Greg. de hoc dixerint: vide in argumento, ſed contra. Quid alii per te inuenies. Nam (vt alias diximus) ſufficit pro intento occurrente firmare vias noſtras, vel ſcripturis ſacris, vel ſanctis Conciliis ad obſtruendum os loquentium iniqua. 1

Secundo conſequenter habes: quòd non eſt tutum ſentire contra huius articuli deciſionem. Nam Sanctis Patribus diſſentire a conciliis prohibitum eſt. A Lateranenſi quidem ſub Leone X. Seſſ. xi. ſic; Mandamus omnibus, qui hoc onus ſuſtinēt, quique in futurum ſuſtinebunt (de prædicatoribus loquitur): vt Euangelicam veritatem & ſanctam ſcripturam iuxta declarationem & interpretationem doctorum, quos Eccleſia vel vſus diuturnus approbauit, legendoſque hactenus recepit, & in poſtarum recipiet, prædicent & explanent; nec quicquàm eius proprio ſenſui contrarium, vel diſſonum, adiiciant: ſed illis ſemper inſiſtant, quæ ab ipſius ſacræ ſcripturæ verbis & ſana & præfatorum doctorum interpretationibus intellectis non diſcordant. Hæc ibi. Item a Papa Martino primo. in epiſtola ſynodica. ſic; ſtate ergo vos dilectiſſimi ſuper vias & videte & interrogate de ſemitis Domini antiquis; & videte quæ eſt via bona SS Patrum, & ambulate in ea, & inuenietis requiē aīabus veſtris. Hæc ibi. Itē a Cyrillo in defenſione dogmatū catholicorū (pōt dici a Cōcilio Epheſino primo; cū talis defenſio & inſerta ſit ibi, & a Concilio ipſo approbet) ſic: oēs quibus integrum cor eſt, SS Patrū ſtudia ſequi non detrectant. Quia & ipſi Apoſtolica & Euangelica traditione ſuā mentē impleuerint, & ea ſacris ſcripturis ſermonē inſpida rectā ac inculpatā pnunciarunt, mundi fuere luminaria ſermonē vitæ continentia. Item a Concilio Cōſtantinop. 6. can. 19. nō tranſgredientes iā poſitos terminos, vel diuinorū patrum traditionē. Sed & ſi ad ſcripturā pertinens controuerſia aliqua excitata fuerit, ne eā aliter interpretentur, quā quō Eccleſiæ luminaria & doctores ſuis ſcriptis expoſuerunt: & maiorē ex his laudē aſſequentur, quā ſi quæ a ſe dicunt componant ne, dum quoque ad id hæſitant ab eo quod conuenit excidāt. Item a Conc. Eph. 1. adducente Cyrillum, confeſſion. 5. ſic, ſequemur aūt vbique SS. Patrū confeſſiones & dogmata, recte & indeclinabiliter diſcutiendo quæ ab eis dicta ſunt. Hæc ibi: per quæ verba proponit nobis exemplar, quod ſp conſequamur. Item ab ipſomet concilio confeſſio. 6. loquente in perſona propria ſic: Erit vero hoc, & valde recte. ſi SS. patrum legentes libros, magni eos æſtimare feſtinamus; & probantes noſmetipſos, ſi ſumus in fide ſm quod ſcriptum eſt, illorum rectis & irreprehenſibilibus conſtituris intellectus noſtros optime cōiungamus. Item a Concilio Trid. ſeſſ. 4. Decr. 2. can. 2. Præterea ad coercenda petulantia ingenia &c. vt alibi adductū eſt. Cæterum quanti nobis facienda ſit authoritas SS. patrum: patet exemplo canonum Concilii Lateranenſi ſub prædicto Papa Martino. Canones enim duodecim ſic ibi incipiunt; ſiquis ſecundum ſanctos patres non confitetur &c. condemnatus ſit.

2° vides: quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus. 2

Vtil. pro nobis ad intell. & vener. SS. Patres.

Pro SS. Doct.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum materia corporalis obediat angelis ad nutum.

CONCL. Omnis informatio materiæ eſt, vel a Deo immediate, vel ab agente corporali; nō aūt immediate ab angelo. 542

PROB.[1] Quia informatio materiæ eſt ab eo, quod ſimilitudinem habet cum compoſito (cum agens agat ſibi ſimile; ac ſolum compoſitum ſit id, quod proprie fit); & agens corruptibile habet ſimilitudinem cum compoſito (cum etiam ipſum ſit cōpoſitum), ac Deus (cum totum compoſitum, tum quoad materiam, tum quoad formam fit in virtute Dei)[2] Quia ly non autem &c.) informatio materiæ eſt ab eo quod habet ſimilitudinem cum compoſito: Et angelus non habet ſimilitudinem neque actualem, vt agens corruptibile, neque virtualem, vt Deus, cum compoſito materiali.

1^m^ de maiori. *Maior eſt.* R. Cæteris paribus, non, ſi cætera ſunt diſparia §. Tunc &c. Nā cætera ſunt diſparia: quoniam virtus illa animæ refertur ad corpus, cui anima vt forma vnitur; virtus autem Angeli non refertur ad corpora, quibus Angelus vt forma vniatur.

.2^m^ de maio. *Poteſt* R. excellentiori modo, non eodem § Tunc &c. Nam virtutem ſuperiorem, de qua eſt nodus argumenti in ly poteſt, poſſe aliquo modo facere, quod facit inferior, non negamus: ſed negamus, illam poſſe hoc facere ſecundum modum conuenientem potentiæ inferiori. Sic enim ſingula ſingulis correſpondent: dum ſuperior modo ſuperiori agit, quod agit inferior modo inferiori.

3^m^ de conſequentia prima. *Principalius* R. non tamen excedens virtutem corporalem agentis §. Tunc &c. Non enim forma lecti eſt ab artifice, quia ſolum eſt quid principalius, quàm ſecuris: ſed quia excedit virtutem inſtrumenti illius: & ſic de aliis. Ex litera nota, q alíud eſt facere aliquos effectus in rebus naturalibus ſuper virtutem agentium naturalium: & alíud eſt materiam illis facientibus obedire ad nutum: vt patet exēplo ſecuri. Argumentum ergo fallitur etiam in hoc, quia accipit iſta duo pro vno & eodem. Probat enim q angelus poſſit facere aliquos effectus in materia corporali, quos ipſa materia non poteſt: & per hoc imaginatur ſe probaſſe, q materia corporalis angelo obediat ad nutum. Reſponſio autem concedit primum, tanquàm verum: & negat ſecundum, tanquàm falſum. Materiam enim corporalem obedire angelis ad nutum, non eſt ipſos facere poſſe aliquem effectum in materie illa ſupra virtutem materiæ; ſed eſt, Angelos poſſe immediate reducere materiam corporalem in actum formæ ſubſtantialis. Procedit igitur argumentum ex ignorantia terminorum tituli.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem hæreſim quorundam ſceleratorum innominatorum credentium, q aliquæ mulieres virtute demonum mutentur realiter in gattas aues, canes, lepores, viperas, vel in aliquid hmōi; aut q aliqua alia perſona vel creatura virtute angelorum, immo cuiuſcumque præter Deum, poſſit mutari in aliā ſubſtantiam. *Vid. p. 5. Ecc. ad in tell. ſcrip.*

2 2° habes: quomodo per rationem oſtendas hanc merito fuiſſe damnatam a concilio acquirenſi cap. 1. vt recitatur in decretis 426. q. 5. epiſcopi; & ſic omnibus itaque publice annunciandum eſt, q qui talia credit, & his ſimilia, fidem perdit. Et qui rectam fidem nō habet, hic non eſt eius, ſed illius in quem credit, i. diaboli: nam de Domino noſtro ſcriptum eſt, omnia per ipſum facta ſunt &c. Quiſquis ergo credit, poſſe fieri aliquam creaturam vel in melius vel in deterius immutari vel transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta ſunt, procul dubio infidelis

3 eſt, & pagano deterior. Hæc ibi 3° habes: quomodo per rationem oſtendas philoſophum merito ſenſiſſe virtualiter, q materia corporalis non obedit ad nutum Angelis. Sic autem hoc ſenſit tunc, quando 8. metap. tex. 8. & lib. 7. tex. 26. 27. 32. dixit, q formæ ſubſtantiales corporales cauſantur a compoſito ſimili in ſpecie per eductionem de potentia materiæ. Per hoc. n. innuit philoſophus: q angeli, qui neque compoſiti ſunt illa compoſitione de qua ibi, neque his materialibus ſunt ſimiles in ſpecie, non poſſunt reducere materiam in actum formæ ſubſtāntialis: quod eſt materiam non obedire angelis ad nutum. Et anima: q dictum Philoſophi intelligitur de formis ſubſtantialibus cauſatis in productione alia a prima, quæ vocatur creatio: de qua philoſophus habet, q ab vno principe pendet cœlum, & tota natura: quod alibi in prima parte expoſitum eſt. Dempta ergo prima illa rerum productione, corporales formæ rerū ſunt a compoſito ſimili &c, vt ſup. 4° habes: quomodo per rationem

4 concilium & philoſophum, q quanto materiam corporalem innuunt non obedire angelis ad nutum, & intelligas & declares & probes. 5°, vides: quomodo ex his viciſſim præſens arti-

5 culus conſolidetur.

¶ NOT. Articulo huic ſeruit articulus in ord. 326. 541. 336. 345 416. 433. item pro in corpore dicto ly platonici poſuerunt formas, quæ ſunt in materia, cauſari &c. vide tabulæ magnæ D. Tho. concordantias poſt inſertas nu. 642.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum corpora obediant angelis ad motum localem. 1

CONCL. Naturæ corporalis nata eſt moueri immediate a natura ſpirituali ſecundum locum. 545

¶ PROBATIO. Quia natura corporalis in ſui ſupremo attingitur a natura ſuperiori (patet ex ordine diuinæ ſapientiæ, per Dyon.) i. ſpirituali: & inter motus corporeos ſupremus eſt motus localis (patet ex ratione philoſophi.)

1^m^ de maiori. *Motus localis.* R. Aliquis, non omnis. §. Tunc &c. Nam in corporibus ſunt alii motus præter illos, de quibus loquitur maior propoſitio & ratione illorum dicit concluſio, q corporalis natura obedit angelis quo ad motum localem. *Pro intellectu concluſionis.*

2^m^ de minori. *Cauſare.* R. Immediate, non, mediante motu locali. §. Tunc &c. Immò ex hoc, q motus localis eſt primus motuum, ſequitur: q angeli, cū moueant corpora localiter, poſſint per eum motum cauſare alios motus adhibendo ſcilicet agentia corporalia ad &c. vt in litera. *Quō poſſint tranſmutare materiam angeli.*

3^m^ concluſio. *Ergo non obediunt angelis ad motum localem* R. Si Angeli habent virtutem ita contractam, ſicut eſt virtus animæ: non aliter §. Tunc negatur conſequentia. Nam angeli habent virtutem minus contractam quàm anima noſtra. ob hoc ſequitur, q poſſunt cauſare & immediate in corporibus non ſibi naturaliter coniunctis motum localem, & mediante illo motu alios etiā, puta tranſmutare materiam: vt in ad 2.^m^ Ex quo patet, q non ſine magna conſideratione in ſecundi articuli concluſione appoſitum fuit ly immediate, quando dixit, q informatio materiæ non poſſet eſſe immediate ab angelo.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito philoſophum in octauo phyſicorum, cum a tex. 54. vſq; ad 60. ſtatuiſſet motum localē eſſe primum omnium motuū, ſanxiſſe angelos (quos ipſe motorem primum, quandoq; vero ſubſtantias ſeparatas appellat) mouere localiter circulo corpus cœleſte. *1 Vid. p. 8. Ecc. ad intell. ſcrip. & propo loſoph.*

2° habes: quomodo per rationem in ad 2^m^ factam intelligere poſſis; magos Pharaonis, exod. 7. 8. virtute demonum veros dracones ſanguinem ranaſq; produxerunt, & tamen vera miracula non fecerunt. Mediante ſiquidem motu locali hominibus fere tunc imperceptibili potuerunt ſemina adhibēdo demones cōiungere actiua paſſiuis (vt Auguſtini opinio eſt) & ſic abſque miraculo illa hominibus vera mira patrare. Forſan & Antichriſtus, de quo dicitur, q veniet in ſignis mendacibus 2. Theſſal. 2 virtute demoniaca factus huius miracula faciet, i. vera quidem mira, ſed tamen falſa miracula. Mitto aliam opinionem de Magis Pharaonis, & ſimilibus, quæ eſt, q illa facta erūt præſtigia quædam ita q nec vera mira, immo nec vere facta erunt, ſed ſolum hominibus ſic apparentia: quoniam neq; hic neque alibi in ſumma iſte expoſitorem ſcripturarum agere propoſitum mihi non eſt, ſed tantum relatorem: & hoc pro quāto ex articulis occurrentibus patrocinium in aliquo vero ſenſu recipere cognoſcuntur. 3° habes: quomodo per rationem philoſophi atque ſcripturæ præmiſſa loca, inquantum angelis corpora obedire dicunt quo ad motum localem, & intelligas & declares & probes. 4° vides: quomodo viciſſim ex his Thomiſtica doctrina conſolidetur. 3 *Intentio.* 4

¶ NOTATIO. Articulo huic ſeruit articulus in ordi. 542 564. 517. Item pro in reſponſo ad 1^m^ dicto ly fluxus & refluxus maris non conſequitur formam &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ ſancti doctoris concordantias poſt inſertas nu. 622.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum angeli poſſint facere miracula.

CONCL. Solus Deus miracula facere poteſt. 154

PROBATIO. Quia ſolus Deus poteſt facere præter ordinem totius naturæ creatæ (cum ſupra naturam totam creatam; ac quicquid facit quæcunque creatura propria virtute hac ſe-

ſecundum ordinem naturæ creatæ; & aliquid eſt miraculum ex hoc ꝙ fit præter ordinem totius naturæ creatæ alioquin proiectio lapidis, ac huiuſmodi eſſet miraculum).

1m ex Gregorio. *Per quos.* ℞. Tanquam miniſtros, non, tanquam principales agentes. §. Tunc &c. Nam concluſio loquitur de agente principali, & propria virtute, non alterius. Quomodo autem ſancti angeli dupliciter in hoc miniſterio miraculorum concurrant, declaratur in litera: vbi per ly deſiderium, intellige preces quaſcunque. Nam deſiderium pro oratione eſt apud Deum iuxta illud Exod. 14. Quid clamas ad me? & Pſal. 9 deſiderium pauperum exaudiuit Dominus.

2m ex Auguſtino. *Miracula.* ℞. Secũdum quid, ideſt, quoad nos, non, ſimpliciter §. Tunc &c. Nam concluſio intelligitur de miraculis veris, vt per probationem patet: non de his, quæ nomina ſolo miracula ſunt, re autem vera miraculi tantum ſimilitudinem habẽt. Talia ſunt illa facta maleficiorum, de quibus Auguſtinus in argumento. Non enim habent, immo nec habere poſſunt, diffinitionem miraculi ea, quæ fiunt virtute demonum, quæ quidem illa ſed tantum ſimilitudinem diffinitionis: inquantum non ſunt præter ordinem totius naturæ creatæ, cum & virtus demonum ſit creata; ſed ſunt præter ordinem totius naturæ creatæ notæ nobis, vel omnibus, vel aliquibus. Miracula tamen facta per ſanctos Chriſtianos vel malos ad inuocationem &c. vt dicitur in littera, dicas eſſe vera ſed non in virtute propria illorum, vt in ad primum.

Miracula ſimpliciter ſecundum quid.

3m ex Auguſtino. *Fieri.* ℞. Adhibendo ſemina corporalia; non, præter ordinem naturæ creatæ totius. §. Tunc &c vt patet vide ſup. artic. 3. ad 2m. &c.

4m de concluſione. *Miracula.* ℞. ſecundũ quid; non, Simpliciter. §. Tunc &c. Nam facere miraculum, eſt ſimpliciter, facere præter ordinem totius naturæ creatæ; nõ naturæ tantum particularis puta corporalis. Vide ad 2m. & ar. 2. ad 3m.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, iure dictum fuiſſe a Pſal 71. Qui facit mirabilia ſolus. Hoc eſt. Deus poteſt facere ſimpliciter mirabilia ſeu miracula: & nullus alius a Deo mirabilia hæc facere poteſt. 2° habes: quomodo per rationem hanc, ſimileſque ſcripturas intelligere, declarare, valeas; & concordare cum illo Ioan. 14. Qui credit opera quæ ego facio & ipſe faciet & maiora horum faciet. Pro concordia nam que dicet: ꝙ concluſio cum pſalmo intelligunt de facere in virtute propria, & Euangelium de facere in virtute alienã. Vnde in euangelio ſubiungit Chriſtus ly quia ad patrem vado. Quaſi dicat. Ratio ꝙ vos facietis miracula, eſt mea pro vobis apud patrem ſecundum humanitatem oratio: ad quem vado, vt vultui eius aſſiſtam ad interpellandum pro vobis, Hebr. 7. & 9. Authoritate igitur mea ſecundum diuinitatem qua ego cum patre exaudio meipſum ſecundum humanitatem, facietis illa opera miraculoſa vos: qui ſine me nihil poteſtis facere Ioa. 15. Vnde & in lib 8. conſtitutionum apoſtolicarum a Papa Clemẽte primo æditarum (Hæ reponuntur in primo tomo Conciliorum) ca. 1. dicitur ſic; quare nemo ſe efferat ſupra fratrem, quamuis propheta fuerit & miraculorum effector: nam ſi cui ſemel conceſſum eſt, vt non amplius numeretur inter infideles, ſuperflua eſt ei reliqua omnia miraculorum facultas: nam, vt quis pius ſit, ab amore proficiſcitur vt miracula efficiat, ab authoris poteſtate: quorum primum nos ipſos reſpicit, alterum operantem Deum ob eas cauſas quas antea diximus. Hæc ibi. Ne autem erres in ſenſu verborum illorum, ſcilicet ſuperflua eſt ei reliqua omnis miraculorum facultas, ſuperius in eodem capitulo dicta attende; & ſecundum ea ſenſum tuum in bonũ dirige. Signa (inquit) non nobis fidelibus dantur, ſed iis qui de Græcorum & Iudeorum gente infideles ſunt. Nulla enim nobis vtilitas accedit, cum demones expelluntur, ſed iis, qui ope Domini purgantur: quemadmodum quodam in loco ipſe dominus erudiens nos oſtendit dicens, Nolite gaudere, ꝙ ſpiritus vobis obediunt, ſed gaudete, ꝙ nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlo: quoniam illud eius virtute fit, hoc noſtra beneuolentia & ſtudio, accedente ſcilicet ipſius auxilio. Non eſt ergo neceſſarium, vt omnes fideles demonia eijcerant, vel mortuos excitent, vel linguis loquantur: ſed is tantum, cui chariſma propter aliquam vtilitatem conceſſum eſt, videlicet ad ſalutem infidelium, cum ſæpenumero conuincantur non ſermonum demonſtratione ſed prodigiorum effectione, cum ſalute digni fuerint. Hæc ibi. 3° vides quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus.

Vtil. p S. Ecc. ad intell. ſcrip. 2

Quæſtio. CXI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angelus poſſit illuminare hominem.

CONCLV. 1°. Homines per angelos illuminantur. 545
¶PROB. Quia ordo diuinæ prouidentiæ habet, ꝙ actionibus ſuperiorum inferiora ſubdantur (patet a fortiori: cum angeli inferiores illuminentur a ſuperioribus).

¶CONCL. 2a Illuminatio, qua homo illuminatus ab angelo, attenditur & ſecundum ꝙ Angelus proponit homini intelligibilem veritatem ſub ſimilitudinibus corporalium, & ſm ꝙ actio intellectus Angelici confortat intellectum humanum.

¶PROB. Quia illuminatio huiuſmodi attenditur ſecundum hoc, ꝙ intellectus humanus fortificatur per actionẽ intellectus angelici (id quod inter angelos ſuperiores, ac inferiores, eſt ſimile): & ſecundum hoc ꝙ angeli proponunt hominibus manifeſtandam veritatem ſub ſimilitudinibus ſenſibilium (id quod eſt diſſimile inter ipſos angelos propter diuerſum modum intelligendi hominum atque angelorum.)

1m de maiori. *Fidem* ℞. & vt dicit habitum intellectus: & vt dicit credibilia §. Tunc &c. Nam licet fides quoad habitum, non ſit ab angelo: fides tamen ipſa quoad credibilia, eſt ab illo. Immo ſic magis eſt ab angelo, quàm ab hominibus eam prædicantibus: vt habes in textu.

Item de maiori. *Illuminatur.* ℞. De agendis: non tantum, de credendis. §. Tũc &c. Poſito. n. ꝙ homines ab angelis nõ illuminarentur de fide nec etiam quoad credibilia, adhuc illuminari poſſent ab eiſdem de moralibus agendis. Vide ſecundum literæ reſponſum ly & tamen homines &c.

2m de minori. *Ratio naturalis, creatura.* ℞. vt ſic, nõ, vt poſtmodum cõfortatæ ab aliqua creatura puta ab angelo. §. tunc nihil contra. Licet enim imediatè Deus producat rationem naturalem, & creaturam; tamẽ confortat mediante Angelo: & rationem naturalem poſtea, & creaturam ideſt ſpecies a creatura abſtractas: vt patet in textu. & ex ſecunda concluſione dicitur.

3m de maiori. *Illuminationem.* ℞. conſideratam ex parte rei intellectæ: non ſemper, ex parte principii. §. tunc nihil contra vt patet in litera. Ex qua primo cognoſce: non omnes, ſed aliquos homines ab angelis illuminatos percipere ſuam illuminationem eſſe ab angelo: vt patet de Ioſeph in ſomnis illuminato ab angelo, de tribus Magis, Matth. 1. 2. de Abraham, Gen. 22 de ſimilibus. & de prophetis. De his in enim dicitur Daniele. 10. intelligentia opus eſt in viſione & intelligentiæ huiuſmodi mediantibus angelis à Deo fiunt. Ex eadem litera ſecundo cognoſce ꝙ multa fiunt nobis beneficia a ſanctis Angelis, quæ proficiſci neſcimus ab ipſis. Hinc beatorum illorum ſpirituum maximam erga nos charitatem perpende: & ex intimis erga illos grata ſine fine correſpondentes eſſe memento.

Angelorum mira erga nos beneuolentia.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationẽ oſtendas, ſcripturam ſacram merito inſinuare, ꝙ homines ab angelis illuminantur. Hoc autem, & ſæpius quidem, inſinuat: quando apparitiones factas ab ipſis ad homines, vel reuelationes, vel huiuſmodi, narrat: vt lib. Tobiæ de Raphaele archangelo, in Daniele 9. de angelo. 70. ebdomadas prophetæ declarante, & in mille locis tum prophetarum tum alibi. In ſignum huius illuminationis internæ vel factæ ab ipſo vel fiendæ eſt: ꝙ Angelus bonus apparens exterius vt pluſimum apparere ſolet cum lumine, iuxta illud actu. 12. Angelus Dñi aſtitit, & lumẽ reful ſit in habitaculo carceris; & Luc. 2. Ecce Angelus Dñi iuxta paſtores illos, & claritas Dei circũfulſit illos; & in aliis huiuſmodi locis. Nam quæ fiunt ad extra in talibus apparitionibus ſigna ſunt eorum, quæ intus efficiuntur. 2° habes quomodo per rationem præmiſſa ſcripturarum loca, pro quanto angelos illuminare hominem inducant, & intelligas & declares & probes 3° vides quõ ex his viciſſim conſolidetur præſens arti.

Vtil. p S. Ecc. ad intell ſcrip. 2

Pro fid. 3

¶NOTATIO. Articulo iſti fauet articulus in ordine 320. 530. 525. 538. 541. 422.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Angeli poſſint immutare voluntatem hominis.

CONCL. 1a. Solius Dei eſt ab interiori immutare voluntatem hominis. 546

¶ PROB. Quia ſolius Dei eſt dare naturæ intellectuali virtutem talis inclinationis, ſicut & ſolius Dei eſt dare inclinationē naturalem rebus naturalibus (cum non niſi dans naturam, det inclinationem naturæ). Vide ſimile de Angelo reſpectu alterius. q. 106 ar. 2.

¶ CONCL. 2ª Ab exteriori (inquantum ſcilicet aliquis eſt cauſa, quod aliquid apprehendatur vt bonum ad appetendum) mouere poteſt voluntatem hominis Deus, Angelus, alius homo: ſed ſolus Deus efficaciter; Angelus autem, & homo per modum perſuadentis.

¶ PROB. Quia ſolus Deus eſt cauſa efficax quod apprehendatur bonum ſufficiens ad appetendum; & homo ac Angelus ſunt tantum cauſa per modum perſuadentis (patet ex ſupra q. 106. ar. 2.)

¶ CONCL. 3ª Angeli, inquantum concitare poſſunt paſſiones circa appetitum ſenſitiuum, poſſunt mouere voluntatem hominis; non tamen ex neceſſitate.

¶ PROB. 1ª Quia a paſſione exiſtente circa appetitum ſenſitiuum inclinatur voluntas ad aliquid volendum; 2ª Quia (ly nō tamen) voluntas ſemper remanet libera ad conſentiendum, vel reſiſtendum paſſioni.

¶ NOT. Huic attidet illud dictum in Concilio Lateran. ſub Martino primo Papa ſcilicet; Apertiſſime Sanctorum Patrum veneranda doctrina manifeſtauit nobis, quoniam velle naturæ eſt in eis, qui ſubſtantialiter velle a Domino percepiſſe noſcuntur: & propterea voluntates naturales ſunt, & omni neceſſitate carentes. Item, ait Papa Clemens primus in Epiſtola tertia: liberi ſumus arbitrij. Nam ſi hoc eſſet, vt videntes ea iam non haberēt in poteſtate aliud facere quàm audierant; vis erat quædam naturæ, per quem liberum nō eſſet in aliam migrare ſententiam. Aut ſi rurſus ex audientibus nullus omnino reciperet; & hoc naturæ vis erat, quæ vnum aliquid fieri cogeret & alteri parti non daret locum. Nunc autem, quia liberum eſt animo in quam valit partem declinare iudicium & quam probauerit eligere viā, conſtat euidēter ineſſe hominibus arbitrij libertatem. Hæc ibi. Vbi patet quod libera ſemper remanet voluntas ad aſſentiendum, vel diſſentiendum, rei propoſitæ; nec vnquam cogitur.

1^{m} ex gloſſa. *Vrunt* R. per modum perſuadentis; non, per modum efficaciter exterius vel interius mouentis. §. Tunc &c. vt patet ex cōcluſionibus 2ª, 3ª. Conceditur. n. quod angelus poſſit immutare hominis voluntatem per modum perſuadentis.

2^{m} ex Beda: Damaſceno. *Incenſor; immiſſor.* R. per modum perſuadentis, vel paſſionem commouentis; non, per modum interius eas creantis §. Tunc &c. vt patet, etiam ex ad 1ᵐ Nota: quod dicitur diabolus immiſſor inquantum operatio, quam perſuadet, fit interius, non quod creet.

3^{m} de maiori. *Phantaſmatibus.* R. ſemper neceſſario concurrentibus ad noſtrum nunc in rei ſ gerc. § Tunc &c. Nam appetitus ſenſitiuus non concurrit neceſſario ad velle nūc noſtrum; ita quod voluntas non poſſit aliquid velle ex iudicio rationis, non conſequendo paſſionem in appetitu ſenſitiuo quàmtumlibet concitatam. Voluntas. n. ſemper libera eſt, & omni neceſſitate carens: vt patet ex dictis in notatione ante argumentum primum.

A P P E N D I X.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem eneruet errorem Rabbi Moyſis &c vt 5. q. 105. artic. 4. 2° habes: quomodo
2 &c. vt ibi. 3°. 4°. 5°. habes &c. vt ibi. Nota: quod ſcripturæ aliquid tanquàm proprium Deo tribuere intendunt, dum affirmant, & quod cor Regis in manu Dei eſt &c prouer. 20. & quod Deus operatur in nobis velle & perficere, philip. 2. Conſulas etiam q. 106. artic.
3 2. inde tibi pro iſto loco inuenies aliquod relatiuus. Vltimo vides: quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus.

Vril. p. 5. Eccleſ. ad &c. vt ſupra.

¶ NOT. Articulo præſenti ſuffragatur articulus in ordi. 529. 545. 522. 528.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Angelus poſſit immutare imaginationem hominis.

CONCL. Angelus, tam bonus, quàm malus, virtute naturæ ſuæ imaginationem hominis mouere poteſt.

¶ PROB. Quia apparitiones imaginariæ fiunt quandoque in nobis ex motu locali ſpirituum, atque humorum (ex philoſopho) & quæ ex motu locali aliquorum corporum poſſunt cauſari, ſubſunt virtuti naturali angelorum (cum natura corporalis angelo ad motum localem.)

¶ NOT. Semper verba in calce corporis poſita præ oculis habeto Vt & Angelicam virtutem in concluſione dictam melius cognoſcas, & non omnem alienationem a ſenſibus extaſim bonam eſſe exiſtimes. Ex cōcluſione etiam notabis: quā facile ſit hominem a dæmonio decipi in oſtendendo fantaſiæ ſeu imaginationi alius vnum quid pro altero: id quod fieri ab illo in hæreticis frequenter videmus, quandoque etiam exteriori apparitione & locutione imaginationem hominis illudendo. Pro quo firmius tenendo, & concluſionis clariori notitia: ecce concilium Conſtantinopolitanum ſextum actio 15. Ibi enim narratur: quod Polychronius quidam præsbyter & monachus interrogatus a concilio, quæ eſſet eius fides in diſpenſatione incarnationis domini noſtri Ieſu Chriſti: dixit. Ego expoſitionem meam do in opere mortui, rogās pro eo filium Dei, vt ſuſcitet eum: ſin autem non ſurrexerit: ecce Concilium & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant. Sanctum concilium dixit. Expoſitionem fidei tuæ profer; nam ecce mortuus præparatus eſt. Ille ait. In hoc eſt fides mea, & ita mihi oſtendit Deus; vt ponam eam ſuper mortuum. Et ſi nō ſurrexerit, ecce, vt prædixi. Et protulit in medio vnam chartulam propria manu ſcriptam; & ab Antiocho religioſo lectore & notario aperte & lecta eſt, habens his verbis ita. Conſtantino a Deo coronato ac manſuetiſſimo magno principi ego Polychronius tanquàm præſens ſalutem & adoro. Vidi multitudinem virorum, & candidatorum, & in medio virum, cuius virtutem narrare non valeo, dicentem mihi: quia nouam fidem componis, feſtina & dic imperatori Conſtantino: Non facias nouam fidem, neque acquieſcas. Et veniente me ab Heraclea Chryſopulim & ſtāte in atrio ſolatio, vidi viſū terribilē cādidatū valde, & ſtetit coram me dicens: quia qui nō cōfitetur vnā volūtatē, & Dei virilē operationē, nō eſt chriſtianus. Ego autē dicis hoc & Cōſtantinus ſapientiſſimus imperator præfiniuit vnā voluntatem, & Dei virilē operationem. Ille autē dixit: multum bene, & Deo placet. Sanctum concilium dicit, vt illa chartula ab eodem Polychronio iuxta propoſitionem ſuam ponaretur ſuper mortuū in præſentia concilij, & populi. Tunc Polychronius poſuit ſuper mortuum huiuſmodi fidei ſuæ chartulam; & per plures horas perſeuerans & inſuſurrans et nihil horum, quæ ſtolide ac blaſfema promiſerat valens peragere, dixit, ſe nullatenus poſſe mortuum ſuſcitare. populus ibi præſens acclamauit dicens: nouo Simoni anathama. Polychronio ſeductori populi anathema. Tandē Polychronius, cū perſeueraret in ſua erronea fide, per Sanctum Concilium tanquàm ſeductor populi & manifeſtus hæreticus, depoſitus eſt ab omni ordine & officio ſacerdotali. Hæc inde.

Concilium de Hæreticorū illuſa imaginatione a diabolo.

1^{m} ex philoſopho. *Falſus a ſenſu* R. originaliter; non ſemper, proxime. §. Seu formaliter Tunc &c. ſic enim, poſtquàm originatum ſenſu fantaſma reperitur in fantaſia, poteſt diuerſimode per motum localem informari ab Angelo, vt & a nobis: nec hoc eſt contra rationem fantaſiæ, vt patet in litera.

2^{m} de concluſione. *formas,* R. Nullo modo per ſenſum acceptas: non autē, per motum localem ſpirituum & humorum cauſatas poſt acceptionem a ſenſu. §. Tunc &c. vt patet in litera, in ad 1ᵐ, & in corpore.

3^{m} ex Auguſtino. *Commixtione.* R. per effectum in imaginatione cauſatum; non, per eſſentiam. §. Tunc &c. Angelus enim poteſt tantum per effectum commiſceri imaginationi: cui monſtrat quæ nouis ipſe, vt patet in textu.

4^{m} de minori. *Deceptio.* R. proueniens ex defectu intellectus, cui talia apparent: non, ex defectu angeli boni apparitionem talium facientis §. Tunc &c. vt patet in textu. In quo notabis exemplum de Chriſto Domino, quādo ſcilicet multa ſine expoſitione proponebat turbis; & hoc contra blaſfemas, qui (vt dicitur in prouerbio. ſus Mineruā docet) factum illud, atque huiuſmodi (puta, cum finxit ſe longius ire, Luc 24. & cum volebat præterire eos Marc. 6 & cum non ſine paſſiuo ſcandalo Iudæorum eis prædicabat, miracula faciebat &c. vt paſſim eſt in Euangelio) ipſi ſapientiæ infinitæ vitio dant, neſcientes neque quæ loquuntur neque de quibus affirment. Vide ſup. ar. 1. & tertiam partem. D. Thomæ. q 41. 43. 44. in multis locis.

Omnia in ſapientia fecisti, Pſal. 103 contra inſenſatos.

A P P E N D I X.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
merito & ſcripturam, & Concilium, & ſummum Pontificem, inſinuare, quod angelus immutare poteſt, ac de facto immutat, imaginatiuam hominis. Scripturæ quidem id inſinuauit de bonis Angelis; quando Matth. 1. 2. Ioſeph admonitum in ſomnis, & Magos euangelio narrat: quando prophetas Danielē de beſtijs aſcēdentibus e mari, de ventis quatuor pugnantibus, cap. 7. & Hieremiam de virga vigilante, de olla ſuccenſa, cap. 1. de ficubus cap. 24. & Iſaiam de ſeraphin e ſe volante & calculo os ſuum tangente, c. 6 Quid? Pleni ſunt prophetarum libri viſionibus huiuſmodi imaginarijs: quæ iuxta Dionyſium 4. c. cæl. Hierar. vanimus

Vril. p. 5. Ecc. ad intell. ſcrip. Concil. Papam.

dient ad homines mediantibus angelis, cum ipſæ ſint quædam reuelationes ſic factæ rerũ diuinarũ. Notabis aũt in his viſionibus, q ſimul intellectus prophetæ ſic vidẽtis illuminabatur de veritate rei: qm̃ ad hoc, q quis propheta ſit, intelligentia opus eſt in viſione, Daniel x. Cõcilium aũt id inſinuauit qñ de Polychronio narrauit factum, ſup. in notatione aute argumenta, & qñ Polychroniũ ipſum, action. 18 appellauit infantilis intelligẽtiæ delirum ſenem. Nã infantium intelligentia cũ non, aut vix, tranſcendant imaginationem, dici ſolet illa: quæ iudicij parũ vel nihil habet, id quod fantaſiæ diuino lumini non innixæ familiare eſt. Infantilẽ ergo intelligentiam vocauit concilium imaginationem improbam hæretici. Papa vero Gregorius xj idipſũ inſinuauit: qñ Raymundum Lull. a diabolo in ſpecie crucifixi ei apparente turpiter deluſum tanq̃ fantaſticum, & hæreticum, tractauit. De hoc n. Raymundo ſic in directorio inquiſitorum. 2. p. q. 9. legitur. Poſtea Dominus Papa Gregorius xj. in Conciſtorio & de conſilio fratrum interdixit, & condemnauit, doctrinã cuiuſdam Raymundi Lull. Catalani mercatoris, de ciuitate Maioricarum oriundi, laici phantaſtici imperiti, qui quamplures libros ædiderat in vulgari catalanico, quia totaliter grãmaticã ignorabat. Quæ doctrina erat plurimũ diuulgata, quã creditur habuiſſe a diabolo, cum eam non habuerit ab homine, nec humano ſtudio, nec a Deo, cum Deus non ſit author neq; doctor hæreſum & errorũ: licet ipſe Raymundus aſſerat in libris ſuis, q eam habuit in quodam monte a Chriſto, qui ſibi (vt dixit) apparuit crucifixus qui putatur fuiſſe diabolus, & non Chriſtus. Quæ doctrina durauit fere per 80. annos, quouſq; ſcilicet frater Nicolaus Eymerici ordinis Prædicatorũ in dominio regis Aragoniæ inquiſitor hæreticæ prauitatis, ex certis cauſis habens eãdem multum ſuſpectam de hæretica prauitate illam multo cũ labore tranſcurrit, & poſtea præſentauit prædicto D. Papa Gregorio 20. volumina, & cũ cõmiſſa ſunt Dño Cardinali Hoſtienſi & de eius mandato fuerunt per 20. & vltra magiſtros in Theologia diligenter examinata: & tandem de fratrum conſilio, vt vere hæreticalia, condemnata: & tota doctrina generaliter interdicta, quæ continebat plusq̃ quingentos articulos erroneos. Hæc ibi.

2 2° habes quomodo per rationem omnia tria prædicta. f. ſacrum concilium, Papã, pro quãto angelos poſſe immutare imaginem hominis dicunt, & intelligas & declares & probes. 3° vi-
3 des: quomodo ex his conſolidetur viciſſim concluſio præſens.

Documentum ſuper aurũ & lapidẽ pretioſũ meliũ. ¶ *Corollarium.* Videat ergo ſibi quiſq; ne fidem ſuam ponat in imaginatione, cũ Polychronio & Raymũdo prædictis: ne qñ cum illis cadat in laqueum diaboli, a quo captiuus teneatur & circũgyretur & circũferatur (vt fluctus ſeri maris) omni vẽto doctrinæ ad ipſius verſipellis diaboli volũtatẽ & tanq̃ puluis proijciatur a facie terræ. Sit ergo fides tua ſemper innixa Eccleſiæ ſanctæ Dei: quæ eſt columna, & firmamentũ veritatis. 1. Tim. 3. aduerſus quã non præualebunt aliqñ. quãtumlibet multæ ac magnæ, portæ inferi. Matth. 16. De varijs dolis, præſtigijs, illuſionibus, a diabolo contra homines factis: vide Papam Siſtum quintum inf. q. 115 ar. 4. & 5. & q. 116 a. 1.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Angelus poſſit immutare ſenſum humanum.

148 CONCL. Angelus virtute ſua naturali poteſt ſenſum hominis immutare, tum ab interiori, tum ab exteriori.

¶ NOT. De his deceptionibus vide Siſtum quintum, vbi nũc ſup. ſcilicet q &c.

¶ PROB. Quia poteſt angelus proponere exterius ſenſui ſenſibile aliquid, vel a natura formatũ, vel ab ipſomet (vt de aſſumere corpus) 1 & poteſt interius cõmouere ſpiritus ac humores (ſup. ar. 3.) per quibus ſenſus diuerſimode immutentur. 1

1m de mino. *Extrinſeca.* &c. Exiſtente ſine intrinſeco: nõ p̃ſupponẽte principiũ intrinſecũ. ſ. Tũc &c. Nõ n. dicit cõcl. q angelus abſq; p̃ſuppoſitione principij intrinſeci, hõis, qd immutet, poſſit naturaliter immutare ſenſum humanũ: ſed illo p̃ſuppoſito & immutato; vt patet ex probõne.

2m minor. *Sed Angelus non poteſt immutare virtutem nutritiuam ſicut nec alias formas naturales.* &c. Niſi nutritiua & huiuſmodi vterentur organo corporeo. ſ. Tũc &c. Nam adhibendo motum localem. i. cõmouendo interius humores atq; ſpiritus corporeis organis annexos, põt angelus aliquid operari ad immutandum cuiuſcũq; talis potentiæ: vt habes in textu. Vide de hoc Papam Siſtũ quintum inf. q. 115 ar. 5.

3m de minori. *Natura* &c. Totius: nõ particularis. ſ. Tunc &c. Nã immutare ſenſum humanũ modo in probatione concluſionis expreſſo non eſt immutare totius creatæ naturæ ordinem: ſed talem ſolus particularis tantum. i. præter ordinem conſuetum iſtius facere.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, multo ſcripturã innuere, q angelus põt immutare ſenſũ hominis. Hoc aũt facit Gene. 19. dicẽs: ecce miſerũt manũ viri, & introduxerũt ad ſe Loth. clauſerũt oſtiũ: & eos q foris erãt percuſſerũt cæcitate a minimo vſq; ad maximũ ita, vt oſtiũ inuenire nõ poſſent. Hi n. viri erãt angeli: & cæcitas illa, qua hoĩes foris exiſtentes percuſſerũt, fuit acriſia: q eſt immutatio ſenſus faciẽs nõ videre qd hõ taliter percuſſus videre vult, ẽt q alia oĩa videat. Ad q̃ immutationẽ inſinuãdã aũt ibi: q percuſſi ſunt cæcitate ita, vt oſtiũ inuenire nõ poſſent. Quaſi dicat apertius. Talis cæcitas nõ erat abſolute cæcitas, qua nihil vi: ſed erat cæcitas reſpectiue ad oſtiũ, qd inuenire voluiſſent. Quia ẽt ſi dicit ſcriptura, ita vt oſtiũ videre non poſſent, ſed dicit, ita vt oſtium inuenire nõ poſſent crediderim ipſam per hoc ſignare, q non ſolũ immutatus eſt viſus, vt videre oſtiũ nõ poſſent; ſed ẽt tactus, vt forſan quoq; tãgentes oſtiũ ſe illud tãgere nõ ſentirent, & ſic oſtiũ ipſũ inuenire nõ poſſent. Poterãt n. q; ſi viſus tm̃ immutatus fuiſſet p illã cæcitatẽ inuenire (vt experientia docet de nẽ cæcis, & de nobis in nocte non videntibus) tactu mediante oſtium: & conſequenter, cum nullo modo illud inuenire poſſent, patet q illa cæcitas, ſeu acriſia, fuit immutatio vtriuſq; ſenſus: forſitã & ſenſus cõis: q tactũ oſtij nõ iudicabat eſſe oſtij tactũ, ſed alicuius alterius rei. Itẽ idipſum facit 4. reg. 6. dicens: Porro Hæliſeus orauit ad dñm dicẽs, percute obſecro gentẽ hãc cæcitate. Percuſſitq; eos Dñs ne viderẽt, iuxta verbũ Hæliſei. Duxit ergo eos in Samariã. Ex ſcriptura hæc licet non habeatur expreſſe, q angeli iſtã immutationẽ ſenſus hominũ illorũ cãuerint: non inconuenit tñ, q habeatur implicite. Dñs n. quẽ pro cæcitate inferenda orabat Heliſeus, exequitur per angelorũ miniſteria tale quid: immo ſm Gregorium in 4. dialog. c. 5. in hoc mundo viſibili nihil niſi per creaturã inuiſibilẽ diſponi põt. Qualis aũt, vel quãta, fuerit hæc cæcitas, vide doctores: qm̃ propoſito ſufficit, q fuerit immutatio humani ſenſus. 2° habes: quõ per rõnẽ excludas errorẽ Georgianorũ, Dauidicorũ, Andreæ oſiandri (Prat. Antidemoniaci, Dauidici) dicentiũ; nullas eſſe incantationes nullaq; maleficia per dæmones cõcitata. Sm̃ n. p articulũ præſentẽ põt angelus malus ſenſum humanũ immutare: poterit vtiq; & incãtationes & maleficia concitare, q̃quidẽ his cõnectitur ſæpius humani ſenſus immutatio. 3° hẽs: quõ p rõnẽ oſtendas prædictum errorẽ merito profligari a Cõcilio Ancyrano c. 24. vbi maleficia incãtationes, illuſiones vel ſeu alia id genus, a diabolo concitari inſinuat, atq; a ſequela demoniorũ circa hmõi hoĩes arcet in hæc verba: Epĩ eorũq; miniſtri ſtudeant perniciosã & a diabolo inuentã maleficã artẽ & ſortilegã penitus eſt parochijs ſuis eradicare & ab eccleſia eijcere. & inf. Scelerate quædã mulieres demonũ illuſionibus ſeductæ nocturnis horis cũ Diana paganorũ Dea & innumera multitudine mulierũ credunt ſe equitare ſup quaſdã beſtias & multa terrarũ ſpatia pertranſire, q falſa opinione deceptæ hæc vera eſſe credũt, & credendo a recta fide deuiãt. Iõ ſacerdotes p eccleſias ſibi cõmiſſas populo p̃dicare dẽnt, hæc oĩno eſſe falſa & a maligno ſpiritu talia phãtaſmata mentibus fideliũ irrogari. Siquidẽ Satanas trãsfigurat ſe in Angelũ lucis, & cũ mẽtẽ cuiuſq; mulierculæ ceperit & hãc ſibi p infidelitatẽ ſubiugauerit, illico trãsformat ſe in diuerſarũ perſonarũ ſpecies atq; ſimilitudines, & mentẽ, quã captiuã tenet, in ſõnis deludens mõ læta, mõ triſtia, mõ cognitas, mõ incognitas pſonas oſtẽdens, p deuia q̃q; deducit. Et cũ ſolus ſpiritus hoc patit, infidelis mens, hæc nõ in aĩo ſed in corpore opinatur euenire. Hæc ibi. Itẽ merito profligari a cõcilio Romano ſub Greg. ſecundo c. 13. ſi qs hariolos aruſpices, incãtatores obſeruauerit, aut filacterijs (Hæ dicuntur cartæ, i qbus cõſcribũtur incãtationes. Glo.) eorũ vſus fuerit, anathema ſit. Cõcilium ergo incãtationes a diabolo cõcitari innuit: aũt has ita deteſtatur. Notabis circa ſupradicta q diabolus ſenſũ humanũ & exterius apparitiones cãdo & interius phãtaſiã variãdo immutare põt. Pro cautione ẽt, & cautela pleniori, circa illuſiones p̃dictas videbis diligẽter dicta in ar. 3. appen. &c. 4° vi-
des: quõ ex his viciſſim conſolideturs præſens articulus. 4

NOT. Articulo iſti ſuffragatur articulus in ordi. 267. 544. 547.

Quæſtio. CXII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angeli in miniſterium mittantur.

CONCL. Angeli in miniſterium a Deo mittuntur.

¶ PRO. 1 Quia angeli p imperiũ diuinũ de nouo incipiũt eſſe alicubi (puta, q̃, ac vbi, aliqd eſt fiẽdũ p eos circa aliq creatur: ſ corporeã) applicãdo ſe, ſuaq; virtutẽ corpori in tali loco exiſtẽti: & is mitti dr, q ab aliquo pcedit, vt aliquo mõ alicubi (ex ſup.) 2 Quia (ly in miniſterium) actio, quã angelus miſſus exercet, procedit a Deo, ſicut a primo principio (cuius nutu ſ ac que auctoritate hi angeli opantur), ac in Deum ſicut in vltimũ finem reducitur. & ratio miniſtri eſt eſſe inſtrumentum intelligens ab alio motum, cuius actio ad aliud ordinatur 149

1m de

1^m^ de minori. *Actiones intellectuales.* ℞. Conſiderata, vt conſiſtentes in intellectu: non ſemper, vt ab intellectu imperatæ. §. Tunc &c. Nam de actionibus angelorum intellectualibus ſecundo modo tantum ſumptis loquimur quando in concluſione innuimus, ꝙ hæ determinant ſibi locum.

2^m^ conſequentia. *Si igitur ad nos mittantur in miniſterium, videtur quod eorum dignitati aliquid deperat.* ℞. Si a cœlo empyreo aliquid dignitatis acciperent: non aliter. §. Tunc negatur conſequentia. Non enim aliquid dignitatis inde angelus accipit. Ex litera bene cōſiderata & vt hanc eandam facilius penetres, recordare naturæ accidentis. Quali enim proportionaliter ſe habet in propoſito. Sicut enim accidens, ſiue adſit, ſiue abſit, nihil de ſubſtātia ipſi ſubſtantiæ affert vel aufert, quod tamen, cum adeſt, pertinet ad quendam decorem ſubſtantiæ: ſic a cœlo empyreo nil dignitatis eſſentiale habet Angelus, ſiue ibi adſit, ſiue inde abſit: hoc eſt, nihil ſubſtantiale ipſi ſubſtantiæ angelicæ affertur vel aufertur ex eo, quòd eſt, vel non eſt actu in cœlo empyreo, cum tamē cœlum empyreum ad dignitatem angeli ibi actu reſidentis ſecundum quandam congruentiam pertineat, inquantum ſcilicet locus & locatum ſibi inuicem quodam modo tunc actualiter correſpondent.

3^m^ de antecedente. *Occupatio.* ℞. Exercita per virtutes ſenſitiuas: non, regulata per ſolam intellectualem operationem. § Tunc &c. Secūdo enim modo tantum exterius operantur angeli. Vnde illa auctoritas in argumento adducta de nobis tantum loquitur. Nam homo putus, quanto minus exteriora attendit, tanto magis a contemplatione internorum impeditur: & è contra. Ex coniunctione enim ſenſitiuæ partis & intellectiuæ in eodē ſuppoſito id in nobis prouenit; quòd vna ad aliquid magis vel minus applicata, alterius vis magis vel minus redditur inhabilis ad ſuam propriam operationem. Vnde vniuerſaliter de præſentis hominis ſtatu verum eſt carmen; pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.

4^m^ de maiori. *Inferioris.* ℞. Reſpectu eius, cui principaliter miniſtrat: non ſemper, reſpectu eius cui ſecundario miniſtrat. §. Loquendo de inferioritate, vel ſuperioritate ſimpliciter. Tunc &c. Non enim requiritur, quòd Angeli in noſtrum miniſterium miſſi ſint nobis ſimpliciter inferiores: ſed ſufficit, quòd ſint Deo inferiores. Tales ſecundario miniſtrant. Dixi ly ſimpliciter; quia homines aliqui poſſunt eſſe maiores ſecundum quid aliquibus angelis, vt colliges ex litera. Inde nota; tantam eſſe nobilitatem adhærere Deo, vt etiam faciat minorem ſecundum vnam conſideratio nem aliquo homine, eſſe maiorem illo ſecundum aliam conſiderationem. Cum dicitur ibi, quòd homo poteſt eſſe ſuperior angelo, non intelligitur hoc de viatore, vt ſic, reſpectu comprehenſoris, vt ſic; quoniam minor in regno cœlorum maior eſt illo Matth. 11. Luc. 7. ſed intelligitur modo illo, quo declaratur in litera, quo etiam modo B. virgo mater adhuc viuens in mundo erat ſuperior omnibus angelicis ſpiritibus. Hinc intelligere potes, quantam bonitatis excellentiam ſeruorum Dei eſſe denotauit breuibus pſalmiſta ibi; Mihi autem adhærere Deo bonū eſt pſal. 72.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendatur merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, quòd angeli in miniſterium hominum mittuntur. Hoc autem inſinuant Exod 33. Mittam præcurſorem tui angelum, vt eiiciam chananæum, amorrheum, ethæum, pherezæum, eueum & iebuſæum, & intres in terram fluentem lacte & melle. Miniſterium ergo angelorum erga nos eſt, quòd & noxia a nobis pellunt & ſalubria nobis procurant. Item 2. Paralip. 32. Miſit Dominus angelum ſuum, qui percuſſit omnem virum robuſtum & bellatorem & principem exercitus regis Aſſyriorum. Item Tobiæ 12 & nunc miſit me Dominus, vt curarem te: & Sarram vxorem filij tui a dæmonio liberarem. Ego enim ſum Raphael Angelus. Quaſi dicat. Quia ego ſum Raphael Angelus, i. tanquàm medicina Dei miſſus, ideo & tibi & Sarræ medelam adhibui. Nam tale miniſterium facit hic vel ille angelus, quia a Deo, a quo mittitur, habet virtutem talia operandi, & viciſſim a tali miniſterio, tanquàm ab effectu, denominatur ille ſpiritus. Item Malach 3. mittam angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Secundum ergo ſcripturam hanc angelus, tanquàm Dei miniſter, viā præparat in creatura Domino venturo ad illam creaturam, iuxta illud Ioann. 14 ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus. Angeli enim miniſtrando nobis miniſtrant principaliter Deo, vt dicitur in ad quartum: ac ſi famulus alicuius Domini vadat ad præparandum hoſpitium Domino ſuo illuc acceſſuro. Item 2. Machab. 11. cum fletu & lachrymis rogabant Dominum, & omnis turba ſimul: vt bonum angelum mitteret ad ſalutem Iſrael. Ex oratione ergo iſtorum colligendum relinquit ſcriptura: quòd angeli mittuntur in miniſterium noſtrū. Nulla enim eſt vana oratio in eccleſia 2. Machab. 12. & Deus eſt ille, cui nunquàm ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur. Vnde mox ſubſecutam angeli miſſionem ſubiungit dicens, cumque pariter prompto animo procederent Hieroſolymis; apparuit præcedens eos eques, in veſte candida, armis aureis, haſtam vibrans. Hic profecto erat bonus angelus, ſic & apparens, & a diuino eloquio deſcriptus. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſa ſimiliaque loca, pro quanto angelos aſſerunt in hominis miniſterium mitti, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his, ac ſimilibus, viciſſim præſens articulus conſolidetur. 2 3

¶ NOTATIO. Articulo huic ſuffragatur art. in ord. 532. 534. 226. 541. 39. 272.

Vtil. p S. Scr. ad intell ſcrip.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum omnes angeli in miniſterium mittantur.

CONCL. Simpliciter dicendum eſt: ꝙ ſuperiores angeli in miniſterium exterius non mittuntur. 550

¶ PROB. [1] Quia ſecundum ordinem diuinæ prouidentiæ ſuperiora in angelis (ſicut etiam in toto vniuerſo) per inferiora adminiſtrantur: & ordo rerum ſecundum iſtam diuinam prouidentiam poſitus non debet prætermitti, niſi propter ordinē ſuperiorem, ſecundum tamen quòd expedit ad gratiæ manifeſtationem, (aliquando ſiquidem prætermittitur: vt patet in cœco, Lazaro; condenſatione quadam nubium in pluuias, & huiuſmodi, vt in textu): [2] Quia iſte ordo angelicus eſt ſecundum dona gratiarum: & ordo gratiæ nō habet aliū ordinem ſuperiorem, propter quem dimitti debeat (vt ait litera): [3] Quia ſi iſte ordo angelicus prætermitteretur nihil valeret ad fidei confirmationem (cum a nobis percipi illa prætermiſſio non poſſet) & ordinis naturæ prætermiſſio (in operatione. ſ. miraculorum) ſit propter fidei confirmationem.

¶ *Coroll.* Quando ergo (vt a ſimili dicatur) ex diuina diſpenſatione, vel Eccleſiaſtica communi conſuetudine, quæ pie creditur diuinitus emanare, prætermittitur ordinarius curſus faciendi aliquid: tunc fideliter tenendum eſt, quòd talis curſus mutatio fiat ad confirmationem fidei. Vt. Quare in primitiua Eccleſia mutabatur forma baptiſmi ordinaria, quæ eſt in nomine patris, & filij, & Spiritusſancti, in formam iſtam, in nomine Domini Ieſu, ſeu in nomine Ieſu Chriſti? Quia ad confirmationē fidei hæc mutatio pro tunc expediebat. Neceſſe enim erat, ꝙ nomen Chriſti haberetur in pretio tanquàm hominibus ſaluiferum: id quod de facili tunc de nouiter crucifixo, ab omnibus fere cum deteſtatione etiam nominato, fieri non potuiſſet, niſi ad inuocationem nominis eius vidiſſent homines gratiam ſibi conferri in baptiſmo, qui eſt totius ſalutis noſtræ initium, vtpote ianua omnium ſacramentorum. Vides ergo: ꝙ ad confirmationem fidei, prætermiſſio formæ ordinariæ fiebat. Item Eccleſia vſum communicandi ſub vtraque ſpecie mutauit, ad confirmationem fidei: ne ſcilicet ex effuſione ſanguinis Chriſti (cuius rei periculum magis nunc eſt propter minorem deuotionem, quàm in naſcente Eccleſia) fides circa tantum ſacramentum tepeſcat: & vt ex hac reuerentia augeatur. Vide Concil. Trid. ſeſſ. 21. De aliis huiuſmodi mutationibus diſcurre tu.

1^m^ ex Apoſtolo. *Miſſi.* ℞. Miſſione vel interiori, vel exteriori. §. tunc nihil contra vt patet in textu. Nam concluſio loquitur ſolum de miſſione exteriori: Apoſtolus de vtraque dumtaxat.

Item ex Apoſtolo. *Omnis* ℞. Per quos data eſt lex; non, omnes abſolutè. §. tunc nihil contra Concluſio enim loquitur de omnibus angelis abſolutè: & Apoſtolus de omnibus tantum accomode, id eſt de omnibus talis generis, puta per quorum exterius miniſteriū data eſt lex. Vide reſponſum literæ ſm ly vel aliter dicendū ꝙ Apoſtolus inducit &c: & nota ꝙ prima reſponſio erat largior, ſcilicet dando etiam ꝙ Apoſtolus de omnibus abſolute loqueretur; hæc ſecunda textualior, & ſtrictior.

2^m^ de maiori. *Ordo ſeraphin.* ℞. Proprie ſumptus non, æquiuoce. §. tunc nihil contra. Nam ſeraphin, de quo Iſaias ibi in argumento, fuit ſeraphin æquiuoce: id eſt ab effectu incenſionis ſic denominatus: quamuis proprie, ſecundum ſubſtantiæ ſuæ dignitatem, non eſſet de ordine ſeraphin.

Item de minori. *Seraphin eſt miſſus.* ℞. Id eſt angelus aliquis inferior authoritate ipſius

ſus ſeraphin eſt miſſus non, ideſt vnus de ordine ſupremo. §. tūc &c. vt patet. Ex litera nota munificentiam ſuperioris ad inferiorem, communicātis ei propriam denominationem, & gratitudinem inferioris erga ſuperiorem, dum ei, per hoc q̄ in executione officii nomine ſuperioris ſe vocat, dat gloriam de opere a ſe facto. Quaſi per hoc dicat. Ideo mittentis me nomine vocor, q̄ gloriam miniſterii mei huius recognoſco a mittente, in ipſum illam refero, & de hoc meo miniſterio ei gratias, etiam ab aliis nomen tale audientibus reddi volo. Hinc ad ſimilem ſenſum cognoſce quare angelus, qui Moyſi apparuit in rubo, qui Moyſi loquebatur in monte ſynā, Actu. 7. vocaretur Deus; vbi & munificentiam veri Dei et proprium nomen communicantis admirare.

Nomine omnes nominantur alter, & quare.

3[m] de minori. *Mittuntur.* ℞. ſed nō in miniſterium. §. tunc nihil contra. Quomodo autem mittantur. Vide literam, & ſupra q. 43. art. &c.

4[m] concluſio. *Ergo unus angelus ſolus miniſtraret in miniſterium externum.* ℞. Niſi eſſet multiplex exterioris miniſterii gradus. §. tunc nihil contra Nam in diuinis miniſteriis eſt multiplex gradus. Vnde nihil &c. vt in litera.

APPENDIX.

1 HINC habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, Danielem merito inſinuare, q̄ non omnes Angeli in exterius miniſterium mittuntur. Hoc autem facit cap. 7. dicens de angelis millia millium miniſtrabāt ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. Ecce q̄ angelorum quidam diſtinguuntur contra miniſtrantes Deo & conſequenter ex hoc patet, Danielem

Vtil. pro S. Eccl. ad intell. ſcrip.

2 ſentire, q̄ non omnes angeli miniſterio exteriori miniſtrant. 2° habes: quomodo per rationem huiuſmodi ſcripturale dictum, per quanto non omnes miniſtrare docet, & intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo ex eo, atq; ſimilibus, viciſſim

3 conſolideтur articulus.

Profund. var. corr. ¶NOT. Præſenti articulo ſuffragatur aliqualiter articulus in ordine 534. 226. 531. 141. 552. 512. Item pro in corpore dicto ly ſimpliciter dicēdum eſt cum Dionyſ. q̄ ſuperiores angeli numquam &c. vide tabulę magnę vere aureæ ſancti doctoris, concordantias poſt inſertas num. 161.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum omnes angeli, qui mittuntur, aſſiſtant.

551 CONCL. 1ª Omnes etiam miniſtrantes aſſiſtere dicuntur, inquantum aſſiſtentia dicit viſionem immediatam diuinæ eſſentiæ.

¶PROB. Quia omnes angeli diuinam eſſentiam immediate vident.

¶NOT. Multum tibi videre proderit, pro ampliori huius captu, q. 12 ar. 4. & 5. append.

¶CONCL. 2ª. Soli ſuperiores, qui ſunt primæ hierarchiæ, aſſiſtere dicuntur; inquantum aſſiſtentia dicit perceptionem immediatam diuinorum ſecretorum.

¶PROBAT. Quia ſoli ſuperiores ſecreta diuinorum myſteriorum in ipſa claritate diuinæ eſſentiæ immediate vident.

1[m] ex Gregorio. *Aſſiſtunt.* ℞. Ideſt vident immediate diuinam eſſentiam: non, ideſt vident immediate ſecreta myſteriorum diuinorum §. Tūc nihil &c. vt ex concluſionibus patet. Gregorii ergo auctoritas illa ſit tanq. à n probatio concluſionis primæ.

2[m] Tobi. *Aſtamus.* ℞. Ideſt videmus immediate eſſentiā diuinam; non, i. videmus immediate ſecreta myſteriorum diuinorum §. Tunc &c. vt ex concluſionibus patet & hæc auctoritas ſit tanquàm probatio primæ concluſionis.

3[m] de minori. *Sathan aſſiſtit.* ℞. Non; ſed inter aſſiſtentes affuit. §. Tunc nihil &c. Nam aſſiſtere contingit non illorum modorum per concluſiones explicatorum, quorum nullus conuenit Sathanæ; ſed inter aſſiſtentes angelos adeſſe, eſt habere naturam angelicam. Non ergo aſſiſtit Sathan, quia non eſt eiuſdem gloriæ inter aſſiſtentes adeſt, quia eſt eiuſdem naturæ.

4[m] de maiori. *Illuminationes.* ℞. Omnes; non, aliquas tantum. § Tunc nihil &c. Nam etiam aſſiſtentes, niſi ſit aſſiſtentium primus, recipiunt mediantibus ſuperioribus aliquas, licet non omnes, illuminationes a Deo. Non ergo ſoli non aſſiſtentes mediate illuminationes diuinas recipiunt (vt argumentum putabat): quāmuis ſoli non aſſiſtentes nullas illuminationes diuinas, niſi mediate, habeant. Ad hoc igitur, quòd aliqui dicantur aſſiſtentes, ſufficit quòd immediate uideant aliqua in Deo, ſeu quod de aliqua ac illuminentur immediate a Deo; etiam quòd multas alias illuminationes omniſi mediate ab ipſo recipiant. Hinc patet: quòd angeli aſſiſtentes poſſunt eſſe multi; quorum inter ſe aliqui ſint inferiores, aliqui ſuperiores, quibus mediantibus illos Deus illuminet vt habes in litera. Ex q a acriter aduertes tu, ne vnquàm præſumas immediate illuminari a Deo, ſed illuminationem expecta humiliter a Deo, mediantibus tuis hominibus ſuperioribus. Non enim melioris conditionis es, quàm omnes angeli Deo miniſtrantes; aut quàm aliqui angeli Deo aſſiſtentes. Hinc nota ſuperbia hæreticorum, & vana ſpes, immo vana præſumptio quanta ſit; qui ſeipſos, tanquàm a Deo immediate, ſine ſuis Prælatis videlicet, illuminandos nolunt ſubiicere Conciliis, Romano Pontifici, ſenſibus Patrum noſtrorum ſacræ ſcripturæ datis; quin & plebeios ac cuiuſuis farinæ homines volunt intereſſe Conciliis, negotiis fidei tractandis, ac morum; quaſi quod aut Angeli Deo miniſtrantes aliquando ſine mediis ſuperioribus a Deo illuminentur, quantuis beati exiſtant; aut ipſi Angelis beatis ſuperiores ſint, ac Deo propinquiores. ô deteſtandam inſaniam. Vtinam tandem aliquando ſapiant, vel ad ſanctorum ſobrietatem Angelorum.

Ad inum tes ſub obedientia.

Cōtra hæreticos an notandum.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, 1
recte inſinuatum a Chriſto, quòd omnes angeli etiam miniſtrantes aſſiſtunt, inquantum aſſiſtere dicit viſionem diuinæ eſſentiæ facialem ſeu immediatam. Hoc autem inſinuauit Matt. 19. Dico vobis, quia angeli eorum in cœlis ſemper vident faciē patris mei, qui in cœlis eſt. Ibi enim loquitur Chriſtus de angelis ordinis infimi. q. 113. art 3. puta de cuſtodientibus homines: in cuius ſignum dicit Angeli eorum, ideſt angeli ad illorum puſillorum cuſtodiam deputati. Si ergo hos inferiores, ait, ſemper eſſe in cœlis ſpiritualibus (non enim ſemper ſunt in cœlis corporalibus q. 113 art. 6.) in contemplatione quæ contemplatio eſt faciei patris cœleſtis: vtique per hoc, & quidem a fortiori, ait quòd omnes alij miniſtrantes, vtpote ſuperiorum ordinum, faciali viſione Dei fruuntur; & conſequenter quòd
ſic aſſiſtunt. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, ſcri- 2
pturam meritò innuere, quòd miniſtrantes non aſſiſtunt, inquantum aſſiſtere dicit immediatam receptionem diuinorum ſecretorum. Id vero innuit quando inferiores aſſerit illuminari per ſuperiores: vt recitatur q. 106. art. 1. & 4. append. Vide ibi. Si enim miniſtrantes viderent immediate ſecreta diuina non indigerent ipſi inferiores a ſuperioribus illuminari. In idem itaque redit miniſtrantes illuminari ab aliis, & miniſtrantes non aſſiſtere, ideſt non cognoſcere immediate diuina ſecre-
ta 3° habes: quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas, pro 3
quanto miniſtrantes, vel aſſiſtere dicunt, vel non aſſiſtere. &
intelligas, & declares, & probes. 4° vides quomodo ex his viciſ- 4
ſim conſolidetur articulus.

Vtil. p. S. Eccleſ. ad intell. ſcr.

¶NOTATIO. Huic articulo ſuffragatur articulus in ordine 502. Item pro dicto in reſponſione ad tertium ly Satan non dicitur aſtitiſſe. ſed inter aſſiſtentes affuiſſe &c. vide tabulæ magnæ vere aureæ Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas num. 147.

Profund. var.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum angeli ſecundæ hierarchiæ omnes mittantur.

CONCLVSIO. Aliquinque ordines angelorum inferiores pertinet in exterius miniſterium mitti; non ad quatuor ſuperiores. 552

PROBATIO. Quia in nominibus quatuor ordinum ſuperiorum non importatur aliqua exterior executio, quæ importatur in nominibus quinque inferiorum (patet ex ſupra) & angeli illorum ordinum tantum in exterius miniſterium mittuntur, ex quorum nominibus aliqua huiuſmodi executio ſignificatur (cum proprietates angelorum ex eorum nominibus manifeſtentur, ſecundum Dyon.)

¶*Corollarium.* Ergo Seraphin, Cherubin, Throni, Dominationes, non mittuntur. Sed reliqui omnes.

1[m] de maiori. *Miniſtrant.* ℞. Vel ſicut exequentes; vel ſicut, quid exequendum ſit, diſponentes. §. Tunc nihil contra. Nam Dominationes quæ ſunt de ſecunda hierarchia, modo tantum ſecundo miniſtrant: Et hoc miniſterium non tollit quin etiam aſſiſtant, aſſiſtentia de qua concluſio ſecunda articuli tertij locuta eſt. Aliqui enim taliter etiam aſſiſtentium illuminantur de aliquibus a Deo mediantibus ſuperioribus: licet omnes taliter aſſiſtentes nonnulla in Deo immediate videant. Dionyſius ergo ab arguente adductus ſic intelligitur: quòd angeli ſecundæ hierarchiæ a prima illuminantur

Verus ſenſus Dyon. minantur quidem, ſed differenter. Hoc eſt. Primus ordo hierarchiæ ſecundæ illuminatur a prima. ſi: tamen quòd aliquas reuelationes & ipſe videt immediate in Deo: reliqui autē duo ordines eiuſdem ſecundæ illuminentur a prima. ita quòd nollas reuelatione. vident immediate in Deo illuminati igitur de aliquibus tantum, mediate a Deo ſtat cum aſſiſtere per ſecundam concluſionem articuli tertij expoſito: licet illuminari de omnibus mediate ab ipſo diſtinguatur contra illud aſſiſtere. Conſule art. 3. ad 4ᵐ. Dionyſius itaque dicens, quòd ordo dominationum illuminatur modo declarato a prima hierarchia, nō contrariatur concluſioni dicenti, quòd talis ordo aſſiſtit: & dicens, quòd reliqui duo illuminantur modo alio, concordat concluſioni de his dicenti, quòd non aſſiſtunt.

2ᵐ ex Gregorio.

Plures. ℞. Secundum numerum ordinum: non, ſecundum numerum ſuppoſitorum. §. Tunc &c. vt patet ex diſcurſu literæ Ea qua etiam cognoſces: quòd plures numeraliter ſunt Seraphin, quam quilibet aliorum ordinum ſigillatim ſumptorum: plures Cherubin, quàm quilibet inferiorum ordinum ſigillatim ſumptorum. & ſic de reliquis: ſunt tamen magis vniti in virtute, & minoris multitudinis in ſpeciebus intelligibilibus; quanto fuerint ſuperiores: Per hæc, & per in textu expreſſa, concordantur Doctorum Platonicque placita ibi; & ſi qua ſunt huiuſmodi. *Concordātur Doct.* Ex verbis illis circa finem, ſcilicet. Nec tamen hoc pro tanto dicitur quia tantum ſolum &c. cognoſces, quàm bene expoſitus fuerit ſenſus Alberti Magni de numero angelorum ſup. q. 50. art. 3. in notatione ante concluſionis probationem.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1ᵒ: quomodo per rationem oſtendas, Papam cum concilio rectè dixiſſe (ſi bene hoc applicetur) quòd non omnes ſecundæ hierarchiæ mittuntur, ſed tantum duo vltimi: immò (vt ſpecialius loquamur) quòd, Seraphin, Cherubin, Thronis, Dominationibus, exceptis, cæteri omnes ordines angelorum mittuntur. Id autem virtualiter dixit Papa: quando Eugenius 16. q. 1. Placuit, el ſecundo allocutus monachum in quit: ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio monachus. Agnoſcat nomen ſuum. Monos enim Græce, Latine eſt vnus: Achos Græce, latine eſt triſtis. Vnde dicitur monachus, id eſt vnus triſtis. Sedeat itaque ſolitarius, & taceat triſtis, & officio ſuo vacet: quia mundo mortuus eſt. Deo autem viuit. Hoc ipſum vero Concilium Nicænum 16. q. 1. Placuit, el primo, dicit in hæc verba: placuit omnibus reſidentibus in Sancta Nicæna ſynodo, vt monachorum conuerſatio & vita, ſecundum ethymologiam nominis ab omnibus diſcrepet. Monachus enim Græce Latine ſingularis, dicitur. Vnde monachum per omnia ſingulariter (id eſt non ſeculariter. gloſſa ibi) agere oportet. Concilium igitur hoc, & Papa Eugenius, volunt: quòd res ab ethymologia cognoſcantur, atque ſecundum ipſam iudicium de illis regulentur; & conſequenter quòd ab ethymologia licitum ſit argumentari efficaciter ad rem, de qua tractatur. Quid ergo? Ethymologiam, ſeu denominationem, nominum Angelorum, Archangelorum, Virtutum, Poteſtatum, Principatuum, accipiat vt in litera: & videbit, quòd Papa cum Concilio per illa verba (ſi hoc bene applicentur) voluerunt dicere: quòd ex ordinibus angelorum quinque iſti mittuntur: item quòd (ſi horum ethymologiā ſumas) Seraphin, Cherubin, Throni, Dñationes, non mittun-

2 tur. 2ᵒ habes: quomodo per rationem prædicta Papæ concilijq; verba, pro quanto ſenſum ante narratum inſinuant, & intelli-

3 gas, & declares, & probes. 3ᵒ vides quomodo ex his vic. ſſim iuuetur concluſio.

Vid. p S. Ecc. a 1 in toll. Papā & Concil.

Quæſtio CXIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homines cuſtodiantur ab Angelis.

53 CONCL. Neceſſarium fuit q hominibus angeli ad cuſtodiam deputarentur per quos regularentur, & mouerentur ad bonum.

¶ PROB. Quia in rebus agendis cognitio, atque affectus hominis multipliciter variari, ac deficere poſſunt, (patet)· & ſecundum rationē diuinæ prouidentiæ hoc in rebus omnibus inuenitur, quòd mobilia ac variabilia, per immobilia inuariabiliaq; mouentur ac regulantur (patet in omnibus corporalibus reſpectu incorporabilium, ac concluſionibus reſpectu principiorum).

1ᵐ de maiori.

Cuſtodire. ℞. Sufficienter, non deficienter §. Tunc &c. Nam homo per liberum arbitrium, cognitionemque legis naturalem, poteſt ſe cuſtodire; deficienter tamen: vt declaratur in textu.

2ᵐ de maiori.

Cuſtodia. ℞. Tanquàm vniuerſalis, & particularis, cauſa ſimul, non, tanquàm vniuerſalis tantum. §. Tunc &c. Licet enim Deus tanquàm vniuerſalis, & particularis cauſa ſe habeat in aliquibus, inquantum ſe licet non admittit cauſam particularem mediam, puta in infundendis virtutum habitus: tamen quibus immediate infundit habitus, non adeſt quoad aliquid. vt cauſa particularis ſ. in-quantum ſcilicet admittit, quoad illud aliquid, particulares cauſas medias. In primo ergo ſenſu, cauſa infirmior videretur eſſe ſuperflua; cum vtriuſque, vniuerſalis ſcilicet & particularis cauſæ vicem ſuppleat Deus: In ſecundo autem ſenſu, cauſa infirmior. I minus fortis admiſſa non eſt ſuperflua; id quod accedit in propoſitum. Hæc doctrina bene digeſta plurimum valebit contra montes caliginoſos, hæreticorum videlicet ſuperrogantes, operibus noſtris meritoriis derogantes eo, q paſſio Chriſti eſt cauſa ſufficiens noſtræ ſalutis. Pro meliori capite huius contra iſtos, vide q. 105. art. 5. ad 1ᵐ &c. item q. 103. art. 6. in notatione & corollariis.

Duplex cauſa videde pro mod tu mmod ex.

Cōtra rogantes opera meo, quod &c.

3ᵐ maior.

Perditio cuſtoditi redundat in negligentiam cuſtodis. ℞. Si cuſtos non faciat ad quod tenetur, vel quod in ſe eſt, erga cuſtoditum: non aliter. §. Tunc nihil contra. Nam inuiſibiliter angeli illuminant, quantum debent, homines ad bonum, Vide q. 109. art. 4. ad 2ᵐ. Nota in textu præſenti: quòd inter miracula ferme connumerandum eſt quando angeli viſibiliter hominibus apparent; inquātum hoc præter legem communem eſt ex ſpeciali Dei gratia factum.

Apparitiones.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1ᵒ: quomodo per rationem oſtendas, 1
ſcripturam faciam merito docere, quòd Angeli cuſtodiunt homines. Hoc autem docent Geneſ. 32. quando Iacob videntem angelos in ſui tutelam miſſos atunt dixiſſe, Caſtra Dei ſunt hæc. Item quando in Pſal. 33 dicunt: immittit angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos Vbi angelorum copias, nomine ſingulari denotatas, in defenſionem timentium Deum circumquaque caſtrametari inſinuant. Item quando 4. Reg 6. inquiunt: Aperuit Dominus oculos pueri, & vidit; quia ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Heliſæ. Hi profecto erant agmina angelorum, qui ad protegendū Heliſæum a Deo miſſi fuerant contra hoſtes illos; de quibus idem propheta dixit puero, plures ſunt nobiſcum, quàm contra nos. Item quando Lucæ 2. aiunt: Paſtores erant in regione eadem vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum: & ecce Angelus domini aſtitit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & dixit illis: ecce euangelizo vobis gaudium magnum &c. & facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum & dicentium gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vide, quòd vocantur angeli militia cœleſtis: quia in fauorem noſtri militant cōtra, hoſtes noſtros, dum nos contra illos cuſtodiunt. Item Angelos regnorum, eccleſiaſticarumq; ue cuſtodes legimus: cum Daniel cap. 5. de angelo Perſarum, angelo Græcorum, Michaela defenſore filiorum Iſrael, facit mentionem: cum Moyſes Exod. 14. 23. 32. de angelo, cui populi Iſraelitici cura tunc commiſſa fuerat, a longum meminit: cum Ioſue quinto dicitur; quòd Angelus princeps exercitus Domini, caſtris Iſraelitarum præfuturus, in ſpecie viri euaginatum gladium tenentis ipſi Ioſue apparuit: item cum Iudicum 2. angelus iudæorum turbas increpat, flentesque conſolatur: item cum Act. 16. Angelus nocturna viſione ſpeciem viri Macedonis præferens, pro Macedonibus a ſe cuſtoditis ſic Paulum rogauit, Tranſiens in Macedoniam adiuua nos. Vide & Papam Sixtum hoc dicere, q. 113. art. 4. append. Hinc, Eccleſiam catholicam inſtructam ſemper tenuiſſe merito per rationem oſtendes, ac docuiſſe iſta duo: & omnibus angelis vniuerſaliter mandatum fuiſſe, vt ſaluti hominum inuigilent: ideoque circa vnum hominem plures angelos aliquando ita gerere (vt ſupra Geneſ. 32 pſal. 33. 4. Reg 6. Luc 2. patet). & multos homines, puta vnum regnum vnam prouinciam vnam magnam eccleſiam, vni tantum Angelo pro cuſtodia eſſe commiſſam (vt ſupra Dan x Exod. 14 23. 32. Ioſ. 5. Iud. 2. Act. 16. patet). 2ᵒ habes: quomodo per rationem præmiſſa loca ſcri- 2
pturarum, pro quanto ab angelis dicunt cuſtodiri homines, & intelligas (iunctis videlicet artic. 2. & 4. quæſtionis tra.) in tecto ſenſu, & declares, & probes. 3ᵒ vides quomodo ex his, atque ſimilibus, viciſſim conſolidetur articulus præſens.

Vid. p S. Ecc. ad intell ſcrip. Papā Sixtum V.

¶ NOTATIO. Huic articulo deſeruit articulus in ord. 568. 541. 538. 545. 13. 531. Item pro in corpore dicto ly ſicut ola corporalia per ſubſtantias ſpirituales & immobiles, & corpora inferiora per ſuperiora quæ ſunt inuariabilia &c. vide tabulæ magnæ vere autem Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas num. 1075.

Pro ſol. ver.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſinguli homines a ſingulis angelis cuſtodiantur.

554 CONCLVSIO. Singulis hominibus ſinguli Angeli ad cuſtodiam deputantur. Pro ſaniori intelligentia huius dicti, videlicet ſingulis hominibus &c. vide tabule magnæ nere aureæ Sancti Doct. concord. poſt inſertas num. 165.

PROBATIO. Quia cuſtodia angelorum eſt quædam executio diuinæ prouidentiæ circa homines: Et prouidentia Dei comparatur ad ſingulos homines, ſicut ad ſingulas ſpecies rerum corruptibilium (cum homines ſint incorruptibiles non tantum ſecundum ſpeciem, ſed etiam ſecundum proprias formas), quibus ſpeciebus diuerſi Angeli eiuſdem ordinis præficiuntur (ex Gregorio).

1ᵐ de minori. *Multorum.* ℞. Inquantum conueniút in vnum puta collegium; non, inquantum ſunt ſinguli particulares. §. Tunc &c. Nam angelus datur homini, vt eſt particularis perſona; non tantum quantum ad particulares actus exteriores, ſed etiam quantum ad interiores, non tantum manifeſtos, ſed etiam inuiſibiles, & occultos. Pro In litera dicto ly ſic vni homini debetur vnus cuſtos, & interdum plures deputantur ad cuſtodiam vnius. vide ſupra art. 1. append. & licet ponamus vnum vel plures angelos ad cuſtodiam hominis: non tamen ex hoc aliqua ex parte minuitur noſtra fiducia in Deum, neque poſitio hæc inde procedit: vt mentitur Caluinus infra in appendice adductus. Pro cuius veritate contra illum, vide ſimiles impiorum ſtrophas ex ſupradictis. q. 103. art. 6. in notatione & corollariis, item qō. 105. art. 5. efficaciter fugatas; quæ ex ſufficientia meritorum Chriſti neceſſitatem operandi, mer torie nobis auferre moliebantur. Inde igitur edoctus dices a ſimili: quòd ſicut ponere operum noſtrorum meritoriorum neceſſitatem cedit in maiorem gloriam Dei multis de cauſis, noſtramque dignitatem, veramque in Chriſtum fiduciam; ita ponere angelorum cuſtodiam de hominibus cedit in maiorem gloriam Dei ſimilibus ex cauſis, noſtramque dignitatem, ac veram verſus Chriſtum fiduciam: tantum abeſt, vt poſitio illa de Angelis cuſtodibus, quam docent Sancti, cadat vel in minorem Dei gloriam, vel in diminutioné aliqualem fiduciæ noſtræ in Deum. Hinc agnoſces Apoſtolum Rom. 1. iccirco dixiſſe, tales datos eſſe in reprobum ſenſum; vt denotaret eos rationis guſtum habere peruerſum, ideſt eos dicere malum bonum & bonum malum, tenebras lucem & lucem tenebras, amarum dulce & dulce amarum, Iſa. 5.

Citra mẽdacem. ac detractorẽ Caluinũ.

2ᵐ ex Dionyſio. *Media.* ℞. Mediata, vel immediata, inferioribus. §. Tunc &c. Nam ſic ſunt multi angeli medij inter homines & Deum. Argumentum autem tunc valeret; quando intelligeretur tantum de mediis immediatis. Inferioribus. Hominibus namque vnus tantum angelus eſt immediatus. Cum ergo ſint inter homines & Deum plures angeli medii (Immediatum medium cum mediatis includendo) patet: quòd ſi eſſet vnus de ordine poteſtatum & reduceret hominem ad Deum, tunc reducerentur inferiora ad ſuperiora per media. Ex textu reſponſionis bene intellecto iuuaberis multum ad ampliorem captum. quæſt. 106. art. &c. de illuminationibus inter ſeipſos angelos factis; & qō. 111. art. 1. ad 4ᵐ.

3ᵐ de probatione minoris. *Natura* ℞. conſiderata ſecundum ſeipſam: non, ſecundum quòd ex diuina prouidentia ordinatur vel ad maius, vel ad minus. §. Tunc &c. vt patet in litera. Vnde illa minor. ſcilicet non eſt maius officium cuſtodire vnum hominem, quàm alium, eſt neganda ſecundum gloſſam datam: hoc eſt, ſi conſideretur homo, vt ex diuina prouidentia ad maius, vel minus ordinatur. Vide articul. tertium ad primum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas peſtiferum errorem Caluini, qui (vt refert R. P. Franciſcus Feuardentius, Minorita) lib. 1. inſtitut. cap. 14. ſect. 7. in dubium reuocat, an cuilibet fidelium deſignatus ſit a Deo ſingularis Angelus in cuſtodiam; poſt affirmatiuam cóncluſionem oppugnat, impudenter vocans eam communem inter paganos ſententiam. Idem Caluinus comment. in Geneſ. 32. cap. negans angelos ſingulos cuſtodes ſingulis hominibus dari, adiecit: quòd hoc ipſum affirmantes gratiam Dei extenuant: & ſe non dubitare fingit, quin diabolus hoc actu fiduciam noſtram in Deum aliqua ex parte minuere conatus ſit. Idem Calu. comment. in Matth. cap. 18. confirmans eundem ſuum errorem ait: quòd aſſerentes Angelum vnum huic vel illi addictum eſſe cum tota ſcriptura pugnant. Idem comment. in cap. 5. Mat. in 12. Actuum Apoſtolorum. in Pſal. 90. ſententiam illam, quæ ſuum cuique ſingulaté Angelum eſſe cuſtodem tradit, vocat falſum prophanumque commentum. Caluinum hunc ſequuti ſunt (eodé non ambigente) Beza, Marloratus, aliique eiuſdé farinæ homunciones. Per rónē, dixi, interimes ex art. ſumptā peſtiléntiſſimū errorē Si enim ſingulis hominibus angeli ſinguli pro cuſtodibus dati ſunt a Papa Siſto V. infra q. 115. art. 4. append. Item multo magis ſingulis fidelibus. 2° habes: quomodo per rationem oſtédas, 2

Vti. pro S. Ecc. cõtra hær. Calu. Beza. Marl. dã. aſſer. Cõc. a Papa Siſto V.

hunc meritò condemnatum eſſe a pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Nota ly de te, in ſingulari dictum: item ly in omnibus viis, item ly ſuis: quæ omnia ſpecialitatem quandam cuſtodiæ important. Super hunc pſalmum Diuus Bernardus, ſerm. vndecimo, tractans hunc verſiculum ait ſic: Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam? Reuerentiam pro præſentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro cuſtodia caute ambula: vt cui videlicet aſſiſtunt angeli in omnibus viis tuis. In quouis diuerſorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo præſente, quod vidente me non auderes. An præſentem eſſe dubitas, quem non vides? Vides quia non ſolo viſu rerum præſentia comprobetur. Non omnia viſui ſubiacentia; nec corporalia quidem. Quanto magis ſpiritualia procul ſunt ab omni ſenſu corporeo; & ſpiritualiter potius veſtiganda? Si fidem conſulas, ea tibi Angelicam probat præſentiam non deeſſe. Hæc ille. Sanctum hunc ideo attuli; quia, Angelicam circa vnumquemque cuſtodiam dari, eſſe dogma ad fidem pertinens aſſerit: proptereaque Caluinum eſſe in prædicta ſua poſitione hæreticum probat. Item merito damn. a Gen. 16. cum angelum Domini narrat correxiſſe Agar tanquàm a ſeipſo ſpecialiter cuſtoditam, particularia quædam docuiſſe. de eius tum corporali tum ſpirituali ſalute ſolicitum fuiſſe. Item a Gen. 2 e. cum angelum Abrahæ deſtinatum introducit. Ité Gen. 31. 32. 48. cum angelum cuſtodientem Iacob Patriarcham apud Laban, eique regreſſum in terram natiuitatis, cum eo luctantem, eumque ea cunctis malis iam eruiſſe, teſtatur. Item a 3. Reg. 19. de angelo Heliæ: a Tobiæ cap. multis de angelo Raphaele ſpecialem curam circa Thobiam habente: a Iudith 13. de angelo ſui ductore, reductore, inter Holofernis acies conſeruatore: a Daniele 6. 14. de angelo ſui inter leones defenſore, per manū Abachuc è Iudæa portati alimoniæ prouiſore. Item a Zach. 1. 2. 4. 5. 6. de angelo ſuo, quem ideo hac verborum formula deſcribit (idque decies), Angelus qui loquebatur in me, vt vel ſic angelum ſibi peculiariter deſtinatum apte & commode intelligere cogereris Item a communi Chriſtianorum etiam ipſis Apoſtolis conuiuentium opinione. Hi enim vnumquemque fidelium Angelum tutelarem habere arbitrabantur forſan ab ore Apoſtolorum edocti: in cuius ſignum de pulſante, vt referebat Rode Petro dicebant, Angelus eius eſt. Actu 12. Quare non dicunt, Angelus eſt; ſed, Angelus eius eſt? Vt ex modo etiam loquēdi, ſe non de quouis angelo, ſed de angelo Petri cuſtode, intelligere demonſtrent. Item damn. a Chriſto Matth. 18. Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei. Vnde hunc locum adducens Hieronymus ait. Quòd vnuſquiſque noſtrum habeat angelos, multæ ſcripturæ docent; è quibus illud eſt, nolite contemnere vnum de puſillis iſtis, quia Angeli eorum vident faciem patris, qui in cœlis eſt, &, puella Rhode Petrum Apoſtolū nunciante, alii Angelum ipſius eſſe credebant; Si autem hoc de minimis dicitur, & de vno homine: quanto magis de oībus ſanctis, & præcipue de Apoſtolis, ſentiendum eſt? Hæc Hieronymus ſuper 66. caput Iſaiæ. Item damn. a Concilio Florentino, dum ſeſſ. 20. epiſtolam Magni Baſilii contra Eunomium approbat. In hac enim epiſtola ſic habet: alij angelorum gentibus præpoſiti ſunt, alij fidelium ſingulos conſequuntur, quibus ſingulorum tutela commiſſa eſt. Quòd vero ſingulis fidelium adeſt angelus, vt pedagogus quidam & paſtor, ad vitam dirigendam, nemo contradicet, qui verborum domini recordatur dicentis, Angeli eorum ſemper vident fa. pa. m. Hæc Baſilius. 3° vides: quomodo ex his viciſſim articulus conſolidetur. 3

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum cuſtodire homines pertineat ſolum ad infimum ordinem angelorum.

CONCL. Cuſtodia particularis pertinet ad infimum ordinem angelorum.

¶ PROB. Quia minimum in officiis angelorum eſſe videtur procurare ea, quæ ad vnius hominis ſalutem pertinent; & Infimi ordinis angelorum eſt minima nunciare, (ideſt, in propoſito) vnius hominis, vt particularis perſona, ſalutem procurare.

1^m ex Chryſoſt. *Supereminentibus.* ℞. in ordine infimo angelorum; non, abſolute. §. Tunc nihil contra. Non enim dicit concluſio, quòd ad ſolos infimos infimi ordinis pertineat cuſtodia particularis hominum; ſed, quòd ad infimum ordinem pertinet hoc: non curando an ſint primi, medij, vel vltimi, ipſius ordinis. Quamuis autem ſint infimi ordinis angeli ad ſingularium hominum cuſtodiam deputati, tamen hinc non tollitur illatio hæc, quòd ſit magna dignitas animarum cuſtodiri ab eis: vt in artic. 5. appen. ex auctoritatis Hieronymi examine declaratur. Vide ibi & inde agnoſcas, quantam nobis dignitatem inuidit Caluinus dogmatizando, vt ſupra art. 1. appen. narratur: indeque melius dictam de hoc art. 2. ad 1^m intelliges.

2^m ex Apoſto. *Miniſterium.* ℞. Vel particulare; vel etiam vniuerſale. §. Tunc nihil contra. Nam quinque ordines in exterius miniſterium ſic dupliciter intellectum mittuntur: vt habes ex corpore verſus finem. Vide etiam q. 108. art. 5. & 6. Item q. 112. art. 4. & artic. 2. ad 1^m. Quodcunque autem horum duntaxat in reſponſo dictorum miniſterium faciant, mitti dicuntur propter hos, qui hæreditatem capiunt ſalutis: quoniam vtrumque miniſterium ordinatur aliquo modo ad hos homines. Siue enim Virtutes mittantur (ſicuti mittuntur) ad mirabilia facienda; ſiue Poteſtates ad arcendum poteſtates aereas; ſiue Principatus ad totam hominum multitudinem cuſtodiendam, vel etiam ad dirigendum bonos Spiritus; ſiue Archangeli ad tutelam magnæ vnius congregationis, puta Eccleſiæ catholicæ, Regni alicuius, Eccleſiarum Venetiis conſiſtentium, & huiuſmodi; ſiue Angeli ad vnius ſingularis hominis ducatum: omnia miniſteria hæc ordinantur in ſalutem hominum. Et licet non capiant omnes hæreditatem ſalutis: tamen omnes ad hanc capeſcendam vocati ſunt; & etiam miniſteria angelorum circa reprobos tandem in bonum electorum cedunt. Nec mirum: quoniam & ipſi reprobi, vel nolentes, ad vtilitatem electorum conſeruantur in eſſe, hiſque multipliciter ſeruiunt. In hoc ſenſu legitur pro electis dictum Rom. 8. omnia cooperantur in bonum; & 1. Cor. 3. omnia veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Appollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue præſentia, ſiue futura; omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti. Ad præmiſſum ſenſum dixit Apoſtolus Roma. 8. Quis accuſabit electos Dei? i. Quæ res veniet tandem in diſpendium electis Dei? Quaſi dicat. Nulla; item Ioannes Baptiſta Matth. 3. Luc. 3. bonos tritico, malos paleis, aſſimilat. Ager in quo ſunt, eſt mundus, Matth. 13. Conſidera tu quantam vtilitatem multifarie afferat palea tritico florenti in agro: & hinc perpendes proportionaliter, quantam vtilitatem apportet reprobi, vel quicunque mali, etiam nolentes, electis. Iure itaque de omnibus quinque ordinibus dicit Apoſtolus: quòd mittuntur propter hos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.

3^m de antecedente. *Arcere dæmones, miracula facere.* ℞. Saltem in virtute ſuperiorum. §. Tanquàm ſcilicet ſuperiorum executores. Tunc nihil contra. Nam licet poteſtates, & virtutes propria auctoritate hoc faciant ſolum; tamen communicata ſibi hac virtute ab illis faciunt hæc Et infimi. Vide ſupra quæſt. 112. ar. 2. ad ſecundum: & in articulo illo pulchra circa communicationem huiuſmodi notata.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas; Concilium Florentinum Seſſ. 20. meritò approbare epiſtolam Magni Baſilij contra Eunomium: quæ angelorum infimum ordinem in cuſtodiam ſingulorum hominum dari, inſinuat. Sic enim ait: angeli omnes vt appellationes vnius, ſic eiuſdem ſunt naturæ inter ſe: attamen alij ipſorum gentibus præpoſiti ſunt, alij vero fidelium ſingulos conſequuntur. Quanto autem gens vni viro præponenda eſt, tanto maiorem neceſſe eſt angeli, qui gentis principatum habeat, eſſe dignitatem dignitate eorum; quibus ſingulorum tutela commiſſa eſt. Hæc Baſilius ibi. Confer modo tu dignitatem vnius viri cum dignitate gentis, & illam viri eſſe infimam reſpectu gentis nullo renuente conuenire comperies: & ſic, quòd ibi inſinuarit Baſilius, immo & concilium, quod dictum eſt, facile videbis.

Vid. pS. Ecc. ad in tell. Conc.

2 2° habes: quomodo per rationem intelligendam doceas de angelorum infimo ordine auctoritatem Pſalmi 90. Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis & ſic ly angelis, ſumi proprie. Nam proprie eſt nomen infimi ordinis, ſecundum Dion. Vide art. 2. appen.

3 3° habes: quomodo per rationem ſtabilias, pro quanto infimum ordinem ait mitti ad ſingulorum tutelam, & exponas, & declares, & probes. 4° vides quomodo ex his vi eſſe ſim ac ſimilibus conſolidetur articulus præſens.

Tro ſtud. var.

¶ NOTATIO. Huic articulo ſeruit articulus in ord. 552. 554. Item pro in corpore dicto ly cuſtodia particularis ſecundum quòd ſingulis hominibus ſinguli angeli ad cuſtodiam deputantur, & talis cuſtodia &c. vide tabula magnæ vero auteæ Sancti Doctoris concordantias poſt inſertas nu. 162.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum omnibus hominibus angeli ad cuſtodiam deputentur.

CONCL. Cuilibet homini, quandiu viator eſt, Angelus cuſtos deputatur. 316

¶ PROBATIO. Quia quilibet homo ambulat quouſque veniat ad terminum, per viam in qua multa pericula, tum ab interiori, tum ab exteriori ſunt (ex pſalmo); & hominibus per viam non tutam ambulantibus ſolent dari cuſtodes (patet).

1^m de 1ª conſequentia. *Chriſtus.* ℞. Inquantum viator; non, ſecundum quòd homo talis, nec ſecundum quòd comprehenſor. §. Tunc nihil contra. Nam inconueniens non eſt, quòd ipſe, vt viator, habuerit cuſtodem Angelum: tanquàm miniſtrum inferiorem. Licet enim ratione paſſibilitatis corporis eſſet minoratus ab angelis, ſecundum pſalmiſtam 8. Apoſtolum ad Hebræos 2. & doctorem ſanctum ibi: tamen ille qui cuſtodiebatur, ſiue vt Deus ſiue vt homo conſideratus erat maior omnibus angelis. Ex litera dicente quòd Chriſtus habuit angelum cuſtodem tanquàm non ſuperiorem, ſed inferiorem, vides quod Angeli cuſtodes hominum non ſunt propter hoc dicendi inferiores hominibus; ſed ipſi remanent ſuperiores nobis, & vt ſuperiores nos cuſtodiunt. Hinc noueris multam nobis acquiri dignitatem ex hoc, quòd cuſtodimur ab Angelis, ſupra ar. 2. ad 1^m, nulla prorſus imminutione facta circa excellentiam dignitatis Angelorum ipſorum.

Chriſtus minoratus & tamen maior.

Dignitas cuſtoditis unde.

2^m minor. *Sed ſibi non competebat habere angelum cuſtodem ad minus in ſtatu innocentiæ.* ℞. Negatur iſta. § Ad probationem dicitur: quod nullis quidem periculis ab interiori tunc anguſtiabatur, ſed tamen periculis ab exteriori. Hinc agnoſce: angelos cuſtodire homines ſibi commiſſos a periculis omnibus tam interioribus tam exterioribus; quorum vtraque ſeorſum ſunt fere innumera.

A quibus, & quomodo cuſtodiamur per Angelum.

3^m de maiori. *Manuducantur, incitentur, muniantur.* ℞. Et a malis, etiam nolentes, retrahuntur. §. Ne ſcilicet noceant vel ſibiipſis, vel alijs, quantum volunt. Tunc nihil contra. Diuiſio enim illa argumenti eſt inſufficiens, vt patuit. Ex hoc, quòd beneficiis communibus (vt dicitur in principio reſponſi literæ) non priuantur præſciti, colligitur ad planum ſenſum: quòd homo, vt aſſimiletur Deo, tenetur diligere inimicos quoad beneficia communia alijs ab ipſo facta. Tenetur enim ad hoc: quòd non excludat inimicum ſuum a beneficijs alicuius congregationi factis: ſed quod includat, ei etiam de tali congregatione exiſtenti beneficia talia conferendo. De beneficiis autem multiplicibus, quibus ab angelo cuſtode & per conſequens a Deo donatur, vide (ſi vis) pulchram doctrinam in compendio Theologicæ veritatis Alberti Magni lib. 2. cap. 18. quod quidem compendium ſub nomine Alberti veneratur Epiſcopus Aquinas Robertus de Licio ordinis minorum pluribus in locis, Dominus Franciſcus Ferrarienſis lib. Fabrica del mondo verbo Angelo ſolennes impreſſiones Venetiis da an. 1485 1481 1476. item celeberrimus prædicator P. Gabriel Barletta multis in locis. Vide q. 50 art. 3.

Diligite inimicos veſtros, benefacite &c. Matth. 5.

De beneficijs Angelorum.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò ſacram ſcripturam, & Papam Siſtum Quintum (vide de hoc infra q. 113. art 4. ap.) innuere, quòd Chriſtus habuit angelum cuſtodem. Hoc autem paſſim facit in euangelijs: vt de puerum Chriſtum natum angelo paſtoribus annunciante, Luc. 2. de angelo Chriſti tranſlationem in Aegyptum, indeque regreſſum, iubente, Matth. 2. de angelo Chriſtum in horto confortante, Luc. 22. Ita vt ex his, aliiſque locis, concludere poſſimus, quòd illud Matth. 4. Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei, intelligatur non ſolum tunc in deſerto factum: ſed etiam per hoc denotetur vbique fuiſſe executioni mandatum iuxta opportunitatem negociorum circa Dominum Saluatorem occurrentium. Ex quo etiam loco non ſolum angelum vnum cuſtodem Chriſto datum intelligimus: ſed & plures. Si enim multis, eiſque dignioribus, Angelis Beatiſſima Virgo Maria ſolicitudini, auxilio, ſimulque honori & ſuſceptori, aſſignata fuit (vt BB. Anſelmus, Bernardus, & plerique alij patres, pie admodum tradiderunt) multo magis de Chriſto Domino id ſentire nobis conuenit. Sed 1

Vid. p S. Ecc. ad intell. ſcrip. Papã Siſtum V.

ſicut

ſicut inter multos illos vnum præ cæteris, Gabrielem ſcilicet curam B. Virginis maximam ex commiſſione diuina ſuſcepiſſe per Euangelium conſtat (illi etenim in conclaui cœleſtiũ contemplationum dedita mu' a ſe luce conſpicuum viſibiliter exhibet, eam nouo ſalutationis genere conuenit, atque animo ſollicitam, quaſi in eius intima familiaritate verſatus, proprio nomina ſibi notiſſimam appellat, pauoremque ponere rogat, & obteſtatur. Ipſi inſuper verecunde ſimul & prudenter interroganti, Quomodo fieret, vt Virgo conciperet & pareret, dulci & familiari colloquio reſpondit, ac de virginitate obortum ſcrupulum gratioſa exemit. Luc. 1.) ita de Saluatore noſtro excellentiori modo dicere poſſumus, & hunc intelligere angelum Chriſti cuſtodem, de quo hæc eſt D. Thomæ ad primum reſponſio.

2 2° habes: quomodo per rationem ad 3^m^ oſtendas dictum Chriſti Matth. 18. Angeli eorum, poſſe probabiliter ſatis extendi ad inferendum, quòd Angeli etiam ſingillatim dantur infidelibus. Additur: quòd ſicut beneficium commune, quod tamen corporale eſt, largitur etiam reprobis (ſolem ſcilicet ſuum faciendo etiam oriri ſuper malos. Matth. 5.) multo magis de beneficio communi, quod præſertim ſpirituale eſt, idipſum ſentiendum videatur. Clarum etiam in ſcripturis eſt quòd collegio malorum datur angelus in cuſtodiam, puta de Angelo Perſarum, Græcorum, Daniel 10. licet expreſſe non habeatur ibi, quòd ſinguli ſingulis cuſtodiendis aſſignentur. Nihilominus ex his poteſt argumentari quis ad concludendum propoſitum:

3 vt conſideranti patet. Vide artic. 1. 2. & 3. appendices. 3° vides quomodo viciſſim ex his, atque ſimilibus, conſoli detur articulus.

¶ NOTATIO. Articulo huic ſeruit articulus in ordine 554.478.139. Item pro in corpore dicto ly regulabatur verbo Dei: vnde non indigebat cuſtodia &c. vide tab. mag. aut. D. Th. concord. poſt inſertas, num. 166.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum Angelus deputetur homini ad cuſtodiam a ſua natiuitate.

157 CONCL. Statim a natiuitate habet homo Angelum ad ſui cuſtodiam deputatum.

¶ PROB. Quia cuſtodia Angelorum prouidetur a Deo homini inquantum habet naturam rationalem (ſupra artic. 2.) ſed beneficia data homini, inquantum homo, exhibentur ei tunc, quando talem naturam naſcendo accipit.

1^m^ de maiori. *Propter eos.* ℞. Principaliter: non, ſolos. §. Tunc nihil contra. vt patet ex corpore etiam. Nec tamen vana eſt cuſtodia, etiam ſi plurimi cuſtoditi etiam baptizati non capiant hæreditatem ſalutis, vt colligitur ex litera. ex artic. 4. ad 3^m^. Vide artic. 1. ad 3^m^. & artic. 3. ad 2^m^. & q. 112. art. 2. ad 2^m^.

2^m^ de maiori. *Illuminantur.* ℞. Et inquantum multi alij effectus circa cuſtoditos ab eis fiunt. §. Tunc nihil contra. Remanente enim uno affectu, cauſa vana non eſt, vt patet. De beneficiis angelorum circa cuſtoditos, vide art. 4. ad 2^m^. & 3^m^.

3^m^ de maiori. *Sicut.* ℞. Quantum ad habere animam rationalem; non, quantum ad eſſe aliquid per ſe a matre totaliter ſeparatum §. Tunc nih. &c. Vt patet in litera. Ex hac intellige probationem concluſionis. Datur (inquit ea) hoc beneficium homini inquantum habet naturam rationalem. Intelligitur ſic: inquantum habet naturam rationalem per ſe, totaliter ſeparatim exiſtentem. Hunc ſenſum etiam tunc auctor tangit: quãdo concludendo dixit ly ex quo naſcendo talem naturam accipit.

APPENDIX.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram merito innuere, quòd Angelus cuſtos a natiuitate datur. Hoc autem videtur innuere Matth. 18. Angeli eorum ſemper vident &c. Loquitur autem ibi de Angelis paruulorum: nec videtur maior ratio, quòd detur paruulis cuſtos potius poſt vnum diem menſem, vel annum a natiuitate, quando ſ. paruuli ſunt per ſe magis accedentes ad vſũ liberi arbitrij, quàm mox a natiuitate, quando magis aliorum cuſtodia egent vtpote ab eius vſu remotiores. Probabilius vero illa ſcriptura hoc innuit, ſi adiungatur Hieronymus (Hunc ita loquentem approbat Papa Sixtus Quintus infra quæſt. 115. artic. 4. ap.) ipſam ibi exponens ſic: magna eſt dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui angelum delegatum. Nota ly ab ortu natiuitatis: quoniam per hoc denotat Hieronymus; quòd tale beneficium confertur homini inquantum homo, non inquantum Chriſtianus. Non enim ab ortu natiuitatis vnuſquiſque, etiam futurus Chriſtianus, baptiſmum ſuſcipit: cũ tñ vnuſquiſq; ab illo tẽpore eſſe hõ ab aliis ſeparatim exiſtẽs incipiat. Si ergo confert homini, vt hõ, & infidelis etiam eſt homo, videtur per illã auctoritatẽ Hier. velle: q; etiam infideli cuique Angelus cuſtos ab hora natiuitatis datur ſit. ſi. n. daretur hoc beneficium homini, vt Chriſtiano ſortiretur, dicere potius debuiſſet; à baptiſmo. Beneficia namque data homini, vt fideli a baptiſmo incipiunt: ſaltem in potentia proxima viæ, ſic alia ſacramenta tunc dantur puerulo baptizato; inquantũ iam per baptiſmum initiatur ſibi via ad omnia ſacramenta. Tunc ergo alia ſuſcipit in voto, non deſiderii proprii (cum vſum liberi arbitrii, & conſequenter votum huiuſmodi, non habeat) ſed in voto viæ: non quia via deſiderat, ſed quia initium viæ idest idoneitas quædam ac præparatio (ſicuti votum) ad tendendum in quemcumque locum ad quem via ex ſe conducit. ſuſcipere igitur in voto alia ſacramenta poteſt puerulus, & reuera ſic ſuſcipit cum baptizatur: non autem baptiſmum. Hunc enim non attingit neque voto deſiderii proprii, neque voto viæ cum vtroque careat. Nam & vſum liberi arbitrii, quo deſideratur aliquid, non habet: & nullum eſt ſacramentum, quod via ſit baptiſmum, quo initiatus puer poſſit dici baptizatus in voto viæ. Hinc eſt, q; ſaluari non poteſt, puerulus, niſi baptizetur actualiter (de conſ. diſt. 4. firmiſſimè): & tamẽ, etiam q; actualiter Euchariſtiam non ſuſcipiat, poteſt ſaluari. Vnde concilium Trid. Seſſ. 21. cap. 4. ſic; Denique docet, paruulos vſu rationis carentes, nulla obligari neceſſitate ad ſacramentalem Euchariſtiæ communionem item Canon. 4. ſiquis dixerit, paruulis, antequam ad annos diſcretionis peruenerint; neceſſariã eſſe Euchariſtiæ communionem, Anathema ſit. Ex concilio igitur habes: q; diuerſimode quoad pueros intelligendum ſit ly Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioã. 3. & ly Niſi manducaueritis carnem filii hominis &c. Ioã. 6. Hæc dicta ſint ad ſane interpretandum. D. Thomam hic in corpore dicentem: beneficia, quæ dantur homini ex eo, q; Chriſtianus, incipiunt a tempore baptiſmi, ſicut perceptio Euchariſtiæ. Nota etiam ex Hieronymo ly magna dignitas: quoniam non ſolum angelos, vt ſunt natura multum nobis ſuperiores, ſed etiam, vt cæleſtes & diuina facie iugiter fruentes, ſed etiam vt ſingulos ſingulis, non vnicũ pluribus, nobis dari cuſtodes, defenſores, pedagogos, conſiderauit ibi Hieron. Nota ly animarum: q; non de illis ſecundum gratiam conſideratis loquitur, ſed tantum ſecundum naturam (alioquin ſolis Chriſtianis daretur cuſtos, ſecundum Hieronymum: quoad ſupra ex illo improbatus): & dic: Si animæ ſecundum naturam tantum conſideratæ ſunt adeo dignæ: quid de illa ipſis ſecundum gratiam conſideratis eſt ſentiendum? Quid de illis ipſis ſecundum gloriam? Ex Hieronymo itaque habes: q; Euangelium Matth. 18. Angeli eorum &c. tales, qui dicti ſunt.

2 ſenſus habet. 2° habes: quomodo per rationem Euangelii locũ prædictum, pro quanto innuit in natiuitate dari cuſtodem, & intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo ex hic viciſ-

3 ſim fit noſter articulus.

¶ NOT. Præſenti articulo ſeruit artic. in ord. 553.556. Item pro in corpore dicto ly ſtatim a natiuitate habet homo ange. cũ &c. vide tab. mag. autem S. Doctoris concordantias poſt inſertas num. 165. Item propter dicta ad tertium, vide ibidem numero 165.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum Angelus cuſtos quandoque deſerat hominem.

CONCL. Angelus cuſtos numquam totaliter deſerit hominem. 158

¶ PROB. Quia diuina prouidentia, vt patet, numquam totaliter dimittit rem aliquam (alioquin res illa, non res, ac per hoc, nihil, eſſet): Sed cuſtodia angeli eſt quædam executio diuinæ prouidentiæ circa homines facta (ex ſupra).

1^m^ ex Hieremia. *Dereliquamus.* ℞. Quantum ad aliquid; non, quantum ad omnia. §. id eſt non totaliter. Tunc nihil contra, vt ex concluſione, & corpore, patet.

Item ex Iſa. *Auferam.* ℞. Quantum ad aliquid, nõ quantum ad omnia. §. Tunc nihil contra, vt concluſio docet, & corpus.

2^m^ de minori. *Derelinquet.* ℞. Quantum ad aliquid; non, quantum ad omnia. §. tunc nihil contra: vt ex concluſione declarata docetur.

3^m^ de conſequentia. *Derelinquunt.* ℞. Lo... nõ, cuſtodia. §. Tunc nihil cõtra patet in litera. Ex qua propter ly interdum, in principio dictum conſtat, q; angelus cuſtos vt plurimum manet præſens aliter

Marginal notes: *Vtrũ pro S. Ecc. ad intell. ſcrip. Papa Sixto V.* — *Ly ab ortu natiuitatis examinatur.* — *De cõione paruulo ũ* — *Pro ſuḋ.*

ter quoad ſubſtantiam ſuam cum ſuo cuſtodito in eodem loco ac inde non tantum in oculis, ſed etiam in præſentia locali, angeli tui erubeſce: quicquàm indignum tāta præſentia facere. Vide ſupra art. 2. appen. de hoc Sancti Bernardi monitum ad faciendum illud.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas: recte ſcripturam ſacram inſinuare, quòd angelus cuſtos nunquàm totaliter deſerit hominem ſibi commiſſum. Hoc autem dixit Exod. 23. Ecce ego mittam angelum meum, qui præcedat te & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem præparaui. Obſerua eum, & audi vocem eius: nec contemnendum putes, quia non dimittet te, cum peccaueris. Hæc ibi. In textu cuiuſdam vetuſtæ bibliæ, quam ego vidi & legi, inuenitur ly Te: quamuis in nulla alia, quam vidiſſe meminerim, inueniatur: ideo (ſub correctione omni meliori modo, quo poteſt, ſeruato) locū hunc ad propoſitum oſtēdendum cum ly te, adduxi. Biblia hæc cum gloſſa ordinaria & interlineari magnis characteribus eſt impreſſa: & reſeruatur Venetiis in Libraria communi a ſiniſtris conuentus Sancti Dominici de Caſtello Poero, ſi verus textus cum ly te, ſit legendus, expreſſe conſtat ſacram ſcripturam aſſerere, quòd angelus cuſtos non deſerit hominem peccatorem. & tunc exponitur textus ſic: nec angelum contemnendum putes, quia non dimittet te cum peccaueris. Hoc eſt. Non putes angelum eſſe contemnendum ex eo, quòd te peccantem non dimittet omnino: quia nec ego contemnendus ſum, cum tamen peccantem non omnino dimittam. Vnde ibi immediate ſequitur: & eſt nomen meum in illo. Quaſi dicat. In hoc angelus conformabit ſe nomini meo, dum te peccantem non omnino dimittet: & ideo non erit ex hoc contemnendus, ſicut nec nomē meum ex tali patientia eſt contemnendum. & quare tandem? Quia talis non dimiſſio tui ab angelo cuſtode, ſi contemnatur, in maius iudicium contra te demum proueniet; ſicut & meum non dimittere nunc omnino hominem peccantem, ſi contemnatur, ad maius iudicium damnationis erit ipſi peccatori. Pro clariori huius notitia audi Apoſtolum Rom. 2. ad huiuſmodi propoſitum loquentem: An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras: quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram, in die iræ & iuſti iudicij Dei. Proportionaliter ergo, ſi bonitas angeli ex eo quòd non deſerit omnino peccantem contemnatur, in malum contemnentis vehementer cedet: ideoque præmonet Deus Iſraelem, vt hanc angeli bonitatem non contemnat; ſed vt magis hanc admiretur, & ex tali benignitate ſic reuerenter conſiderata ad pœnitentiam adducatur ardentius. Cæterum ſi ly te, non ſit de textu: alio tendit locus ille a præſenti articulo. Inſinuat tamen ſcriptura in principio dictum alibi, ſcilicet Iſa. 62. ſuper muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes, tota die ac nocte in perpetuum non tacebunt. Si de bonis paſtoribus ac prædicatoribus reſpectu peccantium id verificatur, quòd ſcilicet non tacebunt vnquam a vocādis & curandis illis: multo magis de ſanctis angelis in maiori charitate iam confirmatis. Inſinuat & id 1. Pet. 5. aduerſarius veſter diabolus circuit quærens quem deuoret. Si nunquàm diabolus ex inuidia motus deſiſtit ab impugnatione bonorum: multo magis angelus ex charitate motus nunquàm
2 deſiſtet a cuſtodia etiam peccantium. 2° vides: quomodo ex his articulus viciſſim conſolidetur.

Vid. p S. Eoc. ad intell. ſcrip.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum angeli doleant de malis eorum, quos cuſtodiunt.

559 CONCL. Angeli Sancti non dolent, neque de peccatis, neque de pœnis hominum.

¶ PROB. Quia nihil accidit in mundo, quod ſit contrariū voluntati angelorum (cum voluntas eorum totaliter inhæreat ordini diuinæ iuſtitiæ: ſine qua, ſaltem permiſſiua, nihil fit in mundo): & triſtitia, ac dolor, non eſt niſi de his, quæ contrariātur voluntati (ex Auguſtino).

1^m de minori. *Fletus* ℟. Proprie dictus: non, metaphorice. § Tunc nihil contra. Nam angelis bonis, ſicut & Deo, metaphorice tātum attribuimus fletum dolorem, & ſimilia: quæ tunc nihil aliud ſignificant, niſi quòd voluat in vniuerſali hominum ſalutem; vt in corpore. Hæc reſponſio eſt per applicationem anagogicam Iſaiæ ſolam. Nam expoſitio ſiue literalis, ſiue allegorica, de quibus in textu, non tangit concluſionem.

2^m ex Auguſtino. *Nolentibus.* ℟. Simpliciter: non ſemper, ſecundum quid tantum. §. Tunc &c. Angeli enim ſecundum quid tantum nolunt perditionem impij cuſtoditi: Et illud ſecundum quid, nō cauſat aliquam in illis triſtitiam, quia totaliter diuinæ iuſtitiæ inhærent; ſicut nec in Deo, qui hoc modo tantum non vult perditionem impiorum, ly ſecundum quid nō cauſat vel minimam triſtitiam. In nobis autem quandoque nolle ſecundum quid tantum cauſat triſtitiam; quia non ſumus totaliter, ſicut beati, conformes diuinæ iuſtitiæ. Vide in corpore.

3^m conſequentia. *Ergo triſtantur &c.* ℟. Si eſſent capaces triſtitiæ. §. Sic enim ſolum, i. vbi datur capacitas rei tractatæ, valet arguere ab oppoſitis. Tunc negatur conſequentia. Nam beati triſtitiæ capaces nō ſunt. In quibuſcunque enim rebus contingere poſſibilibus manet beatis vna tanto gaudij ſcilicet impletio ordinis diuinæ prouidentiæ: ſicut ergo nihil poteſt vnquàm fieri in mundo, niſi quod per diuinam prouidentiam fit, aut permittitur: ita nihil poteſt impedire gaudium prædictum in angelis, & beatis. Vide in corpore. Sic potes exponere illud Ioan. 16. Gaudium veſtrum nemo tollet a vobis, i. a vobis, quando eritis beati in patria, nihil neque tollet, neque imminuere poterit gaudium veſtrum.

Gaudium immutabile beatorum.

4^m de minori. *Tractus eſt.* ℟. Quaſi reus non, quaſi teſtis de malis improborum. §. Tunc nihil &c. Nam Angeli in iudicium trahuntur pro peccatis hominum non quaſi rei, ſed &c. vt in litera. Sic intelligitur Origenes.

APPENDIX.

EX articulo habes 1° quo modo per rationem oſtendas, meritò a ſcriptura ſacra inſinuari, quòd angeli ſancti non dolent de malis eorum quos cuſtodiunt. Hoc autem inſinuatur Iſa. 25. Præcipitabit mortem in ſempiternum: & auferet Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi ſui auferet de vniuerſa terra. Quem locum quaſi exponet Apocalyp. 7. de beatis dicit clarius; Non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos Sol, neque vllus æſtus. Præcipitatio igitur illa mortis in ſempiternum, ablatio lachrymæ, & opprobrij, eſt nullam pati aduerſitatem, triſtitiam, ignominiam dolorem, & ſi qua ſunt huiuſmodi. Quod & clarius adhuc ait Apocalyp. 21. mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque vllus dolor. Licet autem iſtæ Apocalypſis auctoritates ſint de hominibus beatis iuxta contextum dictæ: tamen de angelis etiam beatis intelliguntur: quoniam omnes conueniunt in beatitudine, & de ſimilibus idem eſt iudicium; & menſura hominis, quæ eſt Angeli Apocal. 21. Nec mirandum, quòd dictum Iſa. applicetur ad ſanctos angelos: quoniam, ſi de beatis in via (vt quibuſdam placet) id aliquo modo verificatur, multo magis de beatis in patria verificabitur. Quo etiam modo illud in principio dictum inſinuatur Prouer. 12. non contriſtabit iuſtū quicquid ei acciderit. Licet enim hoc intellectum de viatoribus iuſtis limitetur de contriſtatione rationem abſorbente (hac ſiquidem contriſtatione nunquàm contriſtatur iuſtus, dum remanet iuſtus) tamen de comprehenſoribus intellectum exponitur ſimpliciter de quacunque contriſtatione: vt ex auctoritatibus Apocalyp ſupra patet. Idipſum inſinuatur Prouerb. x. Benedictio Domini diuites facit, nec ſociabitur ei afflictio. Exponas, vt ſupra 2° habes: quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas, pro quanto dolorem in Angelis cuſtodibus negāt, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his, atque ſimilibus viciſſim articulus conſolidetur.

Vid. p S. Eoc. ad intell. ſcrip.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrum inter angelos poſſit eſſe pugna ſeu diſcordia.

CONCL. Vnus angelus alteri reſiſtere dicitur (ſine præiudicio tamen aliquo ſanctitatis eorum). 560

¶ PROB. Quia inter eos repugnantia eſſe poteſt, qui poſſunt de repugnantibus diuinam voluntatem conſulere (cum rationem tantum effectuum, concordes voluntate poſſint dici diſcordes): & angeli boni de meritis ſibi repugnantibus (hominum ſcilicet, regnorumque cuſtoditorum) diuinam conſulunt voluntatem, quid ſcilicet ſuper hoc ordo diuinæ ſapientiæ habeat (cum iudicia hæc atque ſecreta non, niſi Deo reuelante, cognoſcere poſſint).

1^m de minori. *Concordia.* ℟. Sibi correſpondentium; nō autem, ſibi non correſpondentium. §. Tunc nihil contra. Concordiæ enim voluntatum, opponitur pugna voluntatum; non pugna ſuper contraria conſultationum; Et illa pugna ſecundum Iob non eſt in ſanctis angelis, licet iſta ſecundum Danielem a Gregorio expoſitum ibi reperiatur. Vide finem corporis a ly ſic igitur inquantum de contrariis meritis &c.

2^m de

2^m^ de maiori. *Pugna.* ℞. Voluntatum: non, ſup contraria conſultationum. §. Tunc &c. vt patet in ad 1^m^.

3^m^ de maiori. *Foueat vnam partem, & alius aliam.* ℞. Vel conſilium accipiat de vna parte, & alius de alia. §. Tunc &c. Poteſt enim de vtroque diuerſorũ accipi conſilium à Deo, ſine declinatione voluntatis ad vnam partem vel ad aliam: maximè ſi voluntas ſit confirmata in bono hoc q. ſ. ſolum diuinam voluntatem velit in huiuſmodi adimpleri, ſicuti ſunt voluntates omnium beatorum. Vide in cor- 30 e. Ex cuius litera perpende quàm præſumptuoſi ſint, & vani illi homines, qui iudicia atque ſecreta Dei circa hoc vel illud, maximè circa prædeſtinationem & huiuſmodi ſalutem hominum concernentia, audent propria ratione velle metiri vel penetrare, vel etiam præcipitanter inquirere, contra id Eccleſ. 3. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Si enim Angeli non tantum natura hominibus admodum perſpicaciores, ſed etiam beati, ſecreta in articulo præſenti deſcripta Dei que circa actiones humanas iudicia cognoſcere non poſſunt, niſi Deo reuelante, quem pro negociorum opportunitate cum maxima reuerentia, frequenter de his conſulunt: quanta ſuperbia, quanta præſumptio, vanitas quanta, homuncionum illorũ erit, qui ad prædicta, immo ſuperiora, immo ſecretiora, propriis viribus cognoſcenda aſpirant? Huiuſmodi ſemper ſunt addiſcẽtes, & nunquàm ad ſcientiam veritatis peruenientes 2. Timot. 3. ſequentes prophanas vocum nouitates, & falſi nominis ſcientiam 1. Tim. 6. proditores elati, ſuperbi, proterui, tumidi, Eccleſiæ ſanctæ, patribus non obedientes, ingrati, ſcelesti, ſine ſpirituali affectione, ſine pace 2. Tim. 3. conuerſi in vaniloquium, volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neq. de quibus affirmant. 1. Tim. 1. non acquieſcentes ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, neque ei, quæ ſecundum pietatem eſt, doctrinæ. 1. Tim. 6. Ex hac ei litera perpende, quàm verum ſit dictum a Papa Sixto V. infra q. 115 ar. 4. & 5. & q. 116. art. 1. circa ignorantiam dæmonum de futuris & occultis, &c.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, ſcripturam ſacram meritò ponere pugnam in angelis beatis cuſtodibus citra tamen minimam voluntatum ipſorum diſcordiã, vel ſanctitatis aut beatitudinis diminutionem. Hanc autem ponit Daniel x. ſic: ex quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conſpectu Dei tui exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos. Princeps autem Regni Perſarum reſtitit mihi viginti & vno diebus: & ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum. & infra. Et nũc reuertar, vt prælier aduerſum Principem Perſarum. Danielem enim alloquens Gabriel dicit, ſe veniſſe tunc, quã exauditæ ſunt eius preces in conſpectu Dñi, ſed poſtea tardaſſe veniendo, quia Angelus, qui præerat Perſarum Regno tanquàm cuſtos, ſibi Gabrieli reſtiterat 21 diebus; amplius autem non reſtitiſſe, ſiue totaliter viam ſuam non impediuiſſe, quia Michael de primoribus exiſtens venit in ſuum Gabrielem adiutorium. Iuxta etiam teſtat Daniel, ipſemet angelus, q. vult reuerti ad præliandum cũ prædicto Principe Perſarum. Ergo præmiſſa, de qua loquutus fuerat reſiſtentia, fuit pugna ſeu prælium inter ſe inuicem. Hæc autẽ dixi intelligenda de Angelis beatis, ſequendo B. Greg. 17. mor. c. 7. Item 2° habes: quomodo per rationem prædictam ſcripturã

Vti pro S. Ecc. ad intell. ſcrip.

2 cum ſimilibus, pro quanto pugnam ponit inter Angelos cuſtodes & intelligas, & declares, & probes atque cum aliis ſummam pacem inter illos ad inuicem ſcripturis atteſtantibus concordes

3 3° vides: quomodo ex his ac ſimilibus viciſſim conſolidetur articulus.

Quæſtio CXIIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homines impugnentur a dæmonibus.

561 CONCL. 1ª. Impugnatio ipſa, qua impugnantur homines a dæmonibus, ex dæmonum malitia procedit.

¶*Corollarium.* Ergo concluſio præſuppoſitiuè reſpondet titulo: præſupponendo ſcilicet homines inter impugnati à dæmone.

¶PROB. Quia impugnatio ipſa procedit ex inuidia dæmonum contra homines, & ex ſuperbia ipſorum ſimilitudinem diuinæ poteſtatis ambiente.

¶CONCL. 2ª. Ordo impugnationis hominum à dæmonibus, eſt a Deo.

¶PROB. Quia Deus ordinatè nouit malis uti, ea ad bona ordinando.

¶*Corollarium.* Ergo ex parte impugnationis, inquantum ſcilicet impugnatio ipſa diuinam offenſam (vt dictum eſt) includit, impugnatio non reducitur in Deum tanquàm in primã cauſam; ſed ipſamet, prout ens quoddam, & ut ex ea elicitur bonũ, reducitur in Deum, vt primam cauſam. Deus enim eſt cauſa oĩs entis ut ens, & ex malo quocunque elicit bonum, licet non ſit cauſa effectiua peccati alicuius, ut peccatum eſt, ut oſtenſum eſt ſupra q. 19. art. 9. & q. 49. art. 2. & q. 105. art. 4. Item quæſt. 2. art. 3. & q. 14. art. 16. & q. 22. art. 2. & q. 48. art. 1. Item q. 44. art. 1. & q. 65. art. 3. & 4. & q. 91. art. 2.

1^m^ de minori. *Non mittuntur.* ℞. Niſi permiſſiuè, quando impugnant ad peccatum: non, effectiuè, quando impugnant puniendo §. Tunc ni. &c. ſufficit ad verificandam primam cõcluſionem q. a Deo mittantur aliquo illorum modorum. Ex litera habetur amplior cognitio, & concluſionis, tum primæ inquantum impugnatio illa fit dupliciter, tum ſecundæ, inquantum Deus impugnationem illam ordinat ad iudicia ſua iuſtitiamq. implenda & corollarij præmiſſi, hãc ipſam literam viciſſim coadiuuantis.

2^m^ maior. *Non eſt æqua conditio pugnæ, vt infirmus, v. ſo. igna. c. 1. exponatur ad bellum.* ℞. Niſi ex parte infirmi, & ignari, fiat recompenſatio. §. Tunc nih. &c. Recompenſatio. n. ex parte infirmi & ignari hominis fit magna ut in litera. Ex qua, ſi terminos formaliter (vt decet) intellexeris, nota bene: q. homini de ſua potentia, & ſcientia præſumenti iuſtè negatur tanta recompenſatio: vtpote, quæ infirmo, & ignaro, i. infirmum ſe tenenti & ignarum, conceditur. Hanc taliter fieri recompenſationem ſignificant ſcripturæ: dum dicunt Iac. 4. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam; & 1. Petr. 5. humiliamini, ſub potẽti manu Dei; & pſal. 9. tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adiutor: & pſal. 71. animas pauperum ſaluas faciet, ex uſuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo. Is verò formaliter eſt pauper fortitudinis ac ſcientiæ, qui ſe talem reputat veraciter: & de his principaliter intelligitur D. Thomas in textu, & proportionaliter, quidem ſi. quòd magis pauperi formaliter, maior ſit recompenſatio ibi deſcripta, & minus pauperi minor. Cardo igitur rei, & intellectus literæ, non ſtat principaliter in eſſe infirmum, ac ignarum materialiter (omnes n. reuera ſumus infirmi, ac ignari) ſed principaliter ſtat in eſſe formaliter, quo ſanè modo non omnes ſunt infirmi atque ignari, imò quidam ſunt firmi & ſapientes, inquantum ſe tales, vel reputãt, vel non reputant.

Bonus infirmus & ignarus quid ſit.

3^m^ de maiori. *Sufficit.* ℞. quantùm eſt ex parte infirmitatis humanæ: non, quantum eſt ex malitia dæmonum. §. Tunc nih. &c ut patet ex concluſionis primæ verbo ly malitia dæmonum.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe dictum, & a ſcriptura, & a concilio, quòd homines a dæmonibus impugnantur? A ſcriptura quidem hoc dicitur Eph. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinẽ, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Hic enim & impugnationem nobis inferri a dæmonibus denotat Apoſtolus, & impugnationem validam, & impugnationem ex inuidia ſuperbiaque procedentem. Colluctatio (inquit) aduerſus principes tenebrarum ecce impugnatio a dæmonibus: Aduerſus poteſtates mũdi rectores, ecce impugnatio valida, & tam valida, vt in huius comparatione colluctatio cum carne & ſanguine, quæ tamen in ſe magna eſt (caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum & ſpiritus aduerſus carnem: hæc autem ſibi inuicẽ aduerſantur, vt non quæcunque vultis illa faciatis. Gal. 5.) ſit nulla: Aduerſus ſpiritualia nequitiæ: ecce inuidia peccatum ſpirituale, & tanta vt plus contra nos facere deſiderent, quàm queant, ideo dicuntur nequitiæ: Aduerſus ſpiritualia in cœleſtibus: ecce ſuperbia peccatum ſpirituale, qua in cœlum etiam conſcendere appetunt, i. Deo cœlorum aſſimilari. A concilio uero Aphricano idipſum, q. ſ. impugnentur homines a dæmonibus dicitur, de quo, immo de quibus conciliis, Cœleſtinus primus Papa in epiſtola prima ad Epiſcopos Galliæ inquit ſic: Vt ergo plenius, q. in aliquo dubitant, inſtruantur, conſtitutiones Sanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo. Per ſanctos patres internalla intelligere ſciuntur Cœleſtinus concilia Aphricana per contextum mox præmiſſum ſic: ita vt etiam Aphricani tũ conciliorum quaſdam ſententias iungeremus, quas vtique ſuas fecerunt Apoſtolicæ antiſtites, cum probarunt. Has ergo ſolas referens Cœleſtinus ſexto loco habet ſic: neminem, etiam baptiſmatis gratia renouatum, idoneum eſſe ad ſuperãdas diaboli inſidias, & ad euincendas carnis concupiſcentias: niſi per quotidianum Dei adiutorium perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit. Supponunt ergo Patres concilij, hominem impugnari a diabolo: cum de ſuperandis diaboli inſidiis tractant. Itẽ Aphri-

1 *Vti pro s. Ecc. ad intell. ſcr. concil. & ad vitandã hæreſim diam.*

ſ canus.

cantus epiſcopus B. Cyprianus cum collegis ſuis ſcribens ad Lucium Papam, impugnationem hominum a dæmonibus concedit, in hæc verba. Vt ad confundendos & retundendos hæreticos oſtenderet Dñs, quæ eſſ. & Eccleſia. q eſſent, quos inimicus lacesſeret, q è cõtra quibus diabolus, vt ſuis, parceret. Neque.n. pſequit & impugnet Chri aduerſarius, niſi caſtra & milites Chri: hæreticos, proſtratos ſemel & ſuos factos, contemnit & prætérit. Eos q̃rit deiicere: quos videt ſtare. Hæc ibi. Idem quoque Apher Eps, epiſt. 8. ad Cornelium Papam ſic. Agnoſcit ne iam, qı ſit ſacerdos Dei, quæ ſit Eccleſia & domus Chri? Qui ſint ſerui Dei: quos diabolus infeſtet? Qui ſint Chriſtiani: quos Antichriſtus impugnet? Neque enim quærit illos, quos iam ſubegit: aut geſtit euertere, quos iam ſuos fecit. Inimicus & hoſtis Eccleſiæ, quos alienauit ab Eccleſia & foras duxit, vt captiuos & victos contẽnit & præterit. Eos pergit laceſſere, in quibus Chriſtum cernit habitare. Hæc ibi. Adducta ſunt iſta ex Cypriano, tanquàm quæ (vltra veritatem propriam) approbata ſint a ſummis pontificibus, quibus ſcribebat, vtpote qui has eius epiſtolas ad ſe ſcriptas libenter recipiebant. Cauenda eſt in hac materia impugnationum diabolicarum, eſt hæreſis Caluini dicens: q Deo volente & iubente diabolus mouetur in cordibus hoium. Non n. Deus eſt cã peccati, ſeu q Diabolus tentet nos ad peccandum (vt intendebat Caluinus contra Iac. 1. Deus intentator malorum eſt): licet ſic impugnationem permittat, vt in reſponſione ad 1m. Vide hæreſis huius damnationem & q. 19. ar. 9 & q 49. ar. 2. item 2° habes: quò per rationem prædictas ſcripturas e concilia &c. inquantum impugnari aiunt hoies a dæmonibus, intelligas declares probes.
3 3° vides. quomodo ex his viciſſim conſolidetur articulus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum tentare ſit proprium diaboli.

561 CONCLVSIO. Proprium officiũ diaboli eſt tentare ſemper ad peccatum, tanquàm principalis agens.

¶PROB. Quia proprium diaboli tanquàm principalis agentis eſt ſumere experimẽtum de aliquo, vt ſciat aliquid circa ipſum ad hoc ſemper, vt ei noceat in peccatum præcipitando: (patet diſcurrendo de homine tentante, vel alium hominem, de carne, de mundo) & tentare eſt experimentum ſumere de aliquo, ad ſciendum (in propoſito) nocere ei.

1m de antecedente. *Tentauit Deus, tentat caro, mundus; tentat homo Deum, vel hominem.* ℞. Non tamen ad malum unquã n Deus. Non ſemper ad malum, homo tentat hominem, nec vt principalis, ſed vt miniſter diaboli. Non tentat, vt principalis agens, & formaliter, caro, mundus. Non, vt principalis, tentat homo Deum; ſed vt imitatur peccatum diaboli. §. Tunc &c. Non enim ſine cauſa in concluſione ponitur ly ſemper ad peccatum, & ly tãquàm principalis agens. Tentare autem ſemper dicitur diabolus ad peccatum: quia inquirit conditiones hominis ad hoc ſp, vt ſm diuerſas hoium inclinationes, illos ad diuerſa vitia facilius, vtpote iuxta pronitatem cuique familiarem procedendo, inducat. Tẽtat vero ſic, tanquàm principalis agens: quia ſicut quis vtitur ſtuppa, vel ferro ad accendendum vel ex lapide focario eliciendum ignem; ita diabolus carnis concupiſcentiis, ſiue & mundi pſperitis, tanq̃ ſtuppa, timoroſis adi paſſionibus carnis, ſiue & mũdi terroribus, tanq̃ ferro, vtit ad immittendũ in nos peccatũ. Propterea dr in fine corporis, ly quibus & diabolus vtit ad tentãdum. Caro ergo & mũdus tẽtãt inſtrũaliter. Qũo aũt tẽtẽt mãliter, non formaliter, ſatis patet in lrã, cũ dr ly inqũtũ põt cognoſci qualis ſit hõ ex hoc, q ſequit concupiſcentiam carnis, vel ipſi concupiſcentiæ repugnat: & ex hoc, q contemnit proſpera mundi & aduerſa, vel è contra. Per contemnere aũt proſpera mũdi & aduerſa intelligit. D. Th. non affici proſperis mundi, nec terreri aduerſis aliquo modo inordinate.

2m de maiori. *Ignorantes.* ℞. Vel exteriorem ſm hominis conditionem, aut interiorem eſt; vel vtranque ſimul. §. Tunc &c. Licet. n. dæmones naturaliter ſciant ea, q exterius circa hoies agũtur, tamen interiorem hominum conditionem non cognoſcunt: vt habes in litera. Vide q. 57. art. 4.

3m de concluſione. *Immutare.* ℞. per modũ mouentis ſufficienter non, inclinantis. §. Tunc &c. Non. n. ad hoc, q aliquis tentare dicat, requiritur neceſſario q moueat ſufficienter: dummodo ſuaſorie voluntatem mouere poſſit.

APPENDIX.

1 *Vti pro S. Ecc ad intell. ſcrip.* EX articulo habes 1°: quo per rõnem oſtẽdas; meritò fuiſſe a ſcriptura ſacra inſinuatum, q tentare eſt proprium diaboli. Hoc autem inſinuatum eſt. Matth. 4. Accedens tentator. Loquit. n. de diabolo Chriſtum tentatore & diabolum ipſum, quaſi ex officio ſibi nunc proprio deſcribens, vocat tentatorem. item inſinuatum eſt idem 1. Theſ. 3. ne forte tentauerit vos is qui tentat. Sermonem facit Apoſtolus de diabolo: qm de fide catholica, quam ſpecialiter ſubuertere quærit Sathanas contextus loquitur. Niſi (inquit) ad cognoſcendam fidem veſtram: ne forte tentauerit vos is, qui tentat. Quòd verò ſpecialiter infirmare quærat Sathanas fidem catholicam in nobis, patet 1. Petr. 5. cum dr, Aduerſarius veſter diabolus circuit quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. Reſiſtentia fit inimico (quod patet in bellis & humanis) ibi, vbi adoritur inimicus. Cum ergo moneat Apoſtolus, q aduerſario noſtro reſiſtamus fortes in fide: ſequit ſm eum, q diabolus in oĩ ſua aſſidua inquiſitione ad deuorãdum intendat principaliter eneruare in nobis ipſam fidẽ. 2° habes: 2
quomodo per rationem præmiſſas ſcripturas, cum ſimilibus, p quanto proprium inſinuant eſſe diabolo officium tentare, & intelligas, & declares, & probes: inſuper & oſtẽdas hmõi denominationem eſſe factam ſm regulas denominandi aliqd. Regula. n. eſt: q qñ concurrunt duo, vnum materiale aliud formale, vnum principale agẽs aliud inſtrũm; tunc denominatio abſoluta vera & propria fit a forma & principali agente, nõ a mã, neque ab inſtrũo, niſi ſm quid. Non. n. abſolute ſimpliciter dr, ſerra fecit lectum, ſed artifex: licet non, niſi mediante ſerra, fecerit ipſum: neque hõ eſt aĩal, ſed rõnale: licet non, niſi aĩalitate ceu mã præſuppoſita ſit rõnalis. Quia igitur diabolus eſt in tentando ad peccatum tanquàm principalis agens, & veluti formale quid, reſpectu aliorum hoſtium. ſ. carnis ac mundi: ideo abſolutè ſimpliciter verò & propriè denominationem eius faciunt ſcripturæ, quando eum tentatorem vocant. 3° vides: quomodo 3
ex his ſimilibusque, viciſſim conſolidetur articulus.

Regula de nominando.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum omnia peccata procedant ex tentatione diaboli.

CONCL. 1ª. Diabolus eſt cauſa indirecte omnium peccatorum. 563

¶PROB. Quia diabolus inſtigauit primum hoiem ad peccatum: & ex hominis primo peccato conſecuta eſt in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata.

¶CONCL. 2ª. Diabolus non eſt directe cauſa omnium peccatorum.

¶PROB. Quia & ſi diabolus non eſſet, hoies haberent appetitum cibi, ac venereorum: & circa hmõi appetitũ multæ inordinationes contingunt ex libertate arbitrij noſtri, ſecundum rationem non regulati, carniſque corruptione.

1m ex Dionyſ. *Cauſa* ℞. Saltem indirecta. §. Tunc &c. vt ex prima concluſione patet. Vide & rationem corporis. Dr indirecta cauſa omnium peccatorum diabolus, ſicut remouens prohibens eſt cauſa omnium conſequentium ex tali remotione: qm qui cauſam damni dat, eo mõ, quo illam dat, damnum dediſſe vr. Exemplum ſi quis remouetet bonas leges, inſtitutiones, ordinationes, vel hmõi. quibus ſtantib' homines promouerentur in bonũ: & quibus remotis hoies paterentur diſpendium; talis eſſet cauſa indirecta tum ablationis profectus in bonum, tum incurſionis in diſpendium. Talis fuit diabolus, qui inſtigando hominem remouit iuſtitiam originalem: quæ erat prohibens peccatum, vtpote ſuſtentãs hominem ne peccaret; qua ſtante homines fuiſſent in bonum promoti, & qua remota homines ſunt in multiplex diſpendium prolapſi.

Cã indirecta.

Item ex Damaſc. *Excogitata.* ℞. Saltem indirecte. §. Tunc &c. immo hæc auctoritas Damaſceni, ſicut & illa Dionyſij, eſt quædã probatio primæ concluſionis. Dicuntur autem omnis malitia & omnis immunditia a diabolo excogitata indirecte pro quanto (inquit litera) ipſe inſtigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato conſecuta eſt in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata.

2m ex Io. *Ex patre diabolo eſtis.* ℞. Ratione ſaltem imitationis, non ſemper, ratione ſuggeſtionis. §. Tunc &c. vt patet in litera. Ex qua conſtanter dicito; q peccatores dicuntur filij diaboli. V. ſ. non ratione creationis, vt garriunt quidam hæretici. Probat enim Chriſtus, q ſunt filij diaboli p hoc: q diabolus fuit homicida, & Iudæi illi erant homicidæ. Ecce, ad cæcum etiam, monſtrat apertiſſime contextus rationem dicti: afferens: q ratione imitationis, non creationis, dicuntur peccatores filii diaboli. Quòd ſi peccatores, & tanu peccatores, i. homicidæ vnt filii Dei, de quibus. ſi de aliquibus videret, magis videretur, non ſunt filii diaboli rõe creationis: multo minus alij, quicunque ſint illi, erant. Vide, quãtorum malorum ſit

Contextus ſcrutandi. cauſa non conſiderare cõtextum, ſicut & ibi Pater maior me eſt & alibi: hincque a D.Th. inſtructus ſeruati ſemper aſſueſcas cõtextus ſcripturarum, ſecundum q; etiam (vt ſupra retulimus) Papa Clemens, diſt. 37. c. Relatum, docet.

3^m^ de maiori. *Ita* ℞. Quantum ad impugnare, & cuſtodire: non, quantum ad rerum extenſionem ab impugnatione, & cuſtodia prouenientiũ. §. Tunc nihil &c. Non enim omnia peccata fiunt ex ſuggeſtione diaboli ſicut omnia bona ex cuſtodia angeli. Rationem vide in litera: &, ex ly ideo ad omnia bona noſtra cooperantur Angeli, quantum quilibet ſit obligatus Angelo ſuo cuſtodi diligenter aduerte.

APPENDIX.

Vti. pro S. Ecc. cont. har Arm. dã. a dog.
1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Armenorum (Prat. Armeni) dicentium: nullum fuiſſe futurum peccatum, ſi dæmones non fuiſſent, qui homines tentatione ſua ad peccandum impellerent; quapp (dicunt) peccatũ
2 eſſe ſimpliciter a dæmone, & nõ a libero arbitrio. 2° habes: quo per rõnem oſtendas, hanc meritò damnari a dogmatibus Eccleſiaſticis (vide lib de Eccl. dog. c. 82.) ſic: non oẽs cogitationes noſtræ malæ a diabolo excitantur, ſed aliquotiens ex noſtri arbitrij motu emergunt. Item a Iac. 1. Vnuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Vides hic Apoſtolum Iacobũ non facere mentionem de diabolica ſuggeſtione, quando loquitur de cuiuſque peccato: & hoc, non quia dæmonis ſuggeſtio nõ interueniat in patratione aliquorum peccatorum, ſed quia non interuenit in quocunque peccato. Quaſi dicat. In vniuſcuiuſq; peccato adeſt tentatio concupiſcentiæ propriæ (ſumendo concupiſcentiam pro inordinato motu voluntatis), non autẽ tentatio diaboli: ideo ad hanc differentiam deſignandam facio mentionem de concupiſcentia in peccato cuiuſque, & non de diabolo. Et re uera impoſſibile eſt, q; aliquod peccatum fiat ab homine ſine tentatione concupiſcentiæ, modo expoſito: quamuis poſſibile ſit, & de facto contingat q; aliqua peccata quandoque fiunt abſque tentatione diaboli. Item a Iob 4. Ecce qui ſeruiūt ei non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit prauitatẽ: quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut a tinea? Ecce loquitur Iob ad literam de peccato malorum angelorum, comparationem inducendo inter ipſos, & fragilitatem hominum habitãtium domos luteas corporum ſuorum, & fundamentum in terra habentiũ: & c. includit, q; fragilitas hominum, ad ruendum ſcilicet in peccatum, a quo poſtea velut a tinea conſumuntur, eſt maior. Cum igitur peccatum ſaltem primi angeli a nullo altero dæmone pceſſerit, ſed a ſuo libero arbitrio, ſequitur; q; ex hoc dicto ipſius Iob detur intelligi, q; homo peccare poſſit ſolo ſuo libero arbitrio, remota etiam omni ſuggeſtione diaboli. Alioquin virtus, ſeu vis hominum eſſet maior, quàm primi illius angeli: quoniã hic angelus nullo alio impellente deficere potuit, & defecit; homo autem (ſecundum Armenos) non, niſi diabolo impellente, cadere poſſet. Quaſi ergo per concluſionem dicat Iob. In aliquo ſaltem angelorum reperit prauitatem ex ſolo eius libero arbitrio prouenientem: quanto magis in hominibus habitantibus corpora fragilia prauitatem ex ſolo humano arbitrio prouenientem poterit reperire, atque (attenta eorum maiori fragilitate) reperiet! Dicunt itaque ſcripturæ præmiſſæ virtualiter, quòd diabolus non eſt cauſa directa omnium peccatorum: ſicut e cõ
3 trario Armeni dicebant. 3° habes: quomodo per rationẽ oſtendas, Conc. Trident. ſeſſ. 5. meritò virtualiter ſenſiſſe: q; diabolus eſt indirecta cauſa omnium delictorum. Hoc autem ſic ſentire ſe monſtrauit, quando pronitatem illam ad peccata ex peccato originali etiam dimiſſo in nobis relinqui notificauit. Manere (inquit) in baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem hæc ſancta ſynodus fatetur ac ſentit: quæ quidem, cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, & viriliter per Ieſu Chriſti gratiam repugnantibus, non valet, quinimo, qui legitime certauerit, coronabuntur. Hanc concupiſcentiã, quam Apoſtolus aliquando peccatum appellat, ſancta ſynodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum ſit; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit. Hæc ibi. De tali concupiſcentia habituali ſeu fomite, q; non ſit verè, & propriè peccatum, concordat decr. de conſ. d. 4 Per baptiſmum Chriſti 4° hinc ex Concilio vides propoſitionẽ illam eſſe ſuſpectam, ſcandaloſam, & erroneam, qua Eraſm. (ut refert Iacob. Lop. Stunica praſ. ſuum itinerarium, dicit: Non audio, qui mihi dicat, fœdam illam pruriginem, & Veneris ſtimulos, non a natura, ſed a peccato, profectam. Dicit n Concilium,
5 q; illa ex peccato eſt, & damnat contrarium. 5° vides: quomodo ex prædictis vicißim conſolidetur articulus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum dæmones poſsint homines ſeducere per miracula vera.

CONCL. 1ª. Si miraculum propriè accipiatur: nec dæmones, nec aliqua creatura poſſunt miracula facere. 564

¶ PROB. Quia miraculum, ſecundum veram miraculi rationem, excedit totam vim omnis creaturæ; & diabolus eſt creatura.

¶ NOT. Pro meliori capiu primæ partis anteced. vide q. 105. art. 7. & q. 110. art. 4.

¶ CONCL. 2ª. Si miraculum largè ſumatur: poſſunt dæmones miracula facere.

¶ NOT. Sic accipit angelus ly miracula, in argumen. ſed contra.

¶ PROB. Quia diabolus poteſt illud, quod facultatem humanam, cognitionemque excedit; & conſequenter poteſt ducere homines in admirationem ſui operis (pluſquam homo hominem).

¶ CONCL. 3ª. Quamuis huiuſmodi opa dæmonum, mira nobis, ad veram miraculi rationem non attingant; ſunt tamẽ quandoque veræ res, licet non ſemper.

¶ NOT. Pro notitia huius, & huiuſ ſequentium, ampliorẽ vide Papam Siſtum Quintum infra q. 115. art. 4 & 5 & q. 116. ar. 2. append.

¶ PROB. Quia ranæ Pharaonis (Exo. 8) l. factæ a maleficis Pharaonis, erant veræ ranæ: ignis, turbo (Iob c.) fuerunt verus ignis, verus turbo: & ſecundum apparentiam tantum quædam quandoque fiunt.

¶ NOTATIO: Propter ly veræ, & ly quandoque, nota: q; omnes tranſmutationes corporalium rerum, quæ poſſunt fieri per aliquas virtutes naturales mediantibus ſeminibus inuentis in elementis mundi, poſſunt veraciter fieri per operationem dæmonum huiuſmodi ſeminibus adhibitis (vt illa, quæ ex putrefactione fiunt). Hæc autem per diabolum facta erunt veræ res: non tamen vera miracula. Illæ autem tranſmutationes corporalium rerum, quæ non poſſunt virtute naturæ fieri (vt hominẽ in beſtiam corporaliter tranſmutari, mortuum reuiuiſcere), nullo modo poſſunt ſecundum rei veritatem fieri operatione dæmonum, licet ſecundum apparentiam, quæ & ab interiori, & ab exteriori contingere poteſt. Vide q. 110. art. 2. & 3. *Miracula falſa diaboli quotuplicitér cõtingant: vide Coroll. ſeq.*

1^m^ ex Apoſtolo. *Mendacibus.* ℞. Vel ratione facti apparentis, non veri: vel ratione finis. §. tunc &c. vt patet in litera. ibi autem per ly vera prodigia intellige veras res prodigioſas, licet non vera miracula. Vide concluſiones.

¶ *Coroll.* Dic ergo ſummatim q; mendacia ſigna illa, quę dęmones faciunt, dicuntur; quia vel deficiunt a vera ratione facti, vel a vera ratione miraculi, vel a debito fine miraculi. Primum fit in præſtigiis, quando. ſ. per dæmones illuduntur aſpectus, vt aliud videatur, quàm eſt, (hoc modo Simon magus fecit decollare arietem, qui poſtea oſtenſus eſt viuus: & homo quoque decollatus eſt, q tamen, cum crederetur decollatus, oſtenſus eſt viuus: & creditur eſt reſuſcitatus): & hoc faciunt dæmones commutando phantaſmata, & decipiendo, Vide q. 111. art. 3. & 4. Secundum fit, quando aliqua mira cauſam occultam ſecundum quid, id eſt ſecundum homines, ſed non ſimpliciter, habentia contingunt (vt de ranis Pharaonis dictum eſt): & hoc, pluſquã homines, facere poſſunt dæmones; qui naturæ creatæ virtutes agnoſcunt magis, quæ habent determinatas efficacias ad ſpeciales effectus. Tertium fit, quando mira facta non ordinantur ad reducendum homines in Deum: & hoc ſemper eſt in omnibus operibus diaboli; quapropter omnia opera eius vel mira, vel non mira poſſunt in hoc ſenſu dici mendacia. Immo (qđ plus eſt) vera miracula, ſi non ordinarentur ad reducendum homines in Deum, poſſent in hoc ſenſu dici mendacia. Vnde, ſi alicui adeſſet a Deo gratia miraculorum, & non veteretur eis ad hoc, miracula eſſent quidem vera quo ad rationem facti, & quo ad rationem miraculi; ſed eſſent falſa quo ad intentionem tollam eis ex ſua natura debitam. Hinc patet, q; ſi dæmon, per impoſſibilem caſum, faceret vera miracula, ad huc illa dicerentur verè mendacia; ratione ſ. intentionis ſuæ in his mal. Pro Apoſtolo autem adducto ab arguente notabis; q; omnia ſigna facta ab Antichriſto, & factibilia, contra fidem; omnia, inquam, & ſingula erunt neceſſario mendacia miracula (ſi miracula fuerint) & quo ad rationem facti. Impoſſibile enim omnino eſt: q; aliquis contra fidem catholicam faciat vera miracula: quia Deus, cuius ſolius virtute fiunt miracula, nõ põt eſſe teſtis alicuius falſitatis:

Quo fit vt aliquis prædicans falſam doctrinam nunquã poſſit facere vera miracula; licet aliquis malam vitam poſſat. Accidit ſemper ergo falſam doctrinam miraculis firmare volentibus, vt Polychronio ſup. q. 111. art. 3. ſiue ut Caluino, eiuſque diſcipulo, qui volando mortuum fictè reſuſcitare, de viuo mortuum fecerunt. O grande miraculum. Vide Prateol. tit. Caluiniſtæ, vel Lindanum, vel Turrianum lib. 1. dogm.

2m de maiori. *Immutationem* ℞. Veram non adhibitis rerum naturalium ſeminibus, nõ apparentem tantum, nec veram adhibitis rerum naturalium ſeminibus §. Tunc &c. vt patet in litera. Vide notationem ſupra; & loca ibi citata, notando illa, & Auguſtinum in argumento contra ſtrigas. Ideo autem miracula dicunt ratum verã immutationem non adhibitis illarum ſeminibus, quia miraculum tranſcendit totam vim naturæ: & contra, ideo quæ fiunt a dæmonibus per immutationem veram rerum, fiunt adhibitis rerum ſeminibus, quia dæmones nequeunt facere quæ tranſcendunt vim naturæ.

3m de antecedente. *Quod ſi habet.* ℞. eodem modo non, modo diuerſo. §. Tunc &c. Nam mira a diabolo facta, etiam quòd veræ res aſſēt, puta ſanare infirmũ erõ adhibitis debitis rerũ ſeminibꝰ diuerſum finẽ, diuerſũ ius habent a veris miraculis ut patet ſ ita: Vide ſupra q. 110. art. 4. ad 2m. Hæc dicta ſunt accipi ſumẽdo mira ꝑ miraculis. Alioquin ſi hoc nomen miraculum pro miraculo ſumitur, ſecundum, vt ſæpe dictum eſt, quòd dæmones non poſſunt facere vera miracula; & propterea, quòd miraculum non ſa habet ad oppoſita, puta ad falſitatem perſuadendam. Tunc enim (vt bene arguitur) ſicut argumentum ſa habens ad oppoſita non habet efficaciam ad aliquod determinate oſtendendũ; ita miracula vera non haberent efficaciam ad veritatem catholicæ fidei confirmandam; quod aſt blaſphemum & hæreticum, vtpote contra illud Mar. vlt. domino ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Quaſi dicat. Signa facta a Domino ad cõfirmãdam prædicationem diſcipulorum fuerunt efficacia ad hoc utpote tanto Domino digna, & a tanto Domino profecta.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1o: quomodo per rationem oſtendas,
1 meritò aſſe dictum a ſcripturis, q̃ dæmones mediantibus ſignis magnis, atque mirandis per homines aliquos ſuaipſorum virtute factis ſeducent multos. Hoc autem dictum eſt Matth. 24. ſurgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (ſi fieri põt) et electi. & q̃ talia ſigna ſint virtute dæmonis patet Apoc. 13. vbi dr, & vidi de mari beſtiam aſcendentem habentem capita ſeptẽ & cornua decem, & infra, & dedit illi draco virtutem ſuam & poteſtatem magnam; & infra; vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni, & loquebatur ſicut draco, & poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat &c. & fecit ſigna magna, vt etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terrã in conſpectu hominum, & ſeduxit habitantes in terra propter ſigna, q̃ data ſunt illi facere &c. Hæc ibi, De quo & c. 20. dr. q̃ diabolus ab angelo habente clauem abyſſi catena magna ligatus eſt: & q̃ poſtea ſolutus, & exiens ſeducet gentes Gog & Magog &c. 2o ha
2 bes: quò per rationem ſcripturas huiuſmodi, pro quanto per miranda facta dæmones ſeducere dicunt homines, & intelligas, & probes, & cum aliis ſcripturis contrarium apparenter dicentibus concordes. 3o vides: quomodo ex his maxime angelica do
3 ctrina præſens conſolidetur.

¶ NOT. Circa iſtam ab articulo narratam ſeductionem cauere ſemper memento ſenſum illum malum: quo accipiunt quidam ſeductionem hãc pro ſeductione omnino irreparabili. Diuus Thomas ita ſumit hic ſeductionem, vt hi, qui ſic ſeducuntur, poſſint etiam (ſi voluerint, dum viuent) per pœnitentiam reparari: & contrarium ſentire eſt hæreſis Bartholomæi Ianouetii. (Poſt Bartholomæus Ianouetius) dicens, vt infra. Antichriſtus ita peruertet omnes Chriſtianos habentes vſum liberi arbitrij: vt ſuis erroribus immobiliter inhærẽtes nulla ratione deinceps poſſint ad fidem conuerti. Item Antichriſtus ſuiq; efficaciq; characterem in peruerſos ab ipſo impreſſum: tunc immobiliter in erroribus perdurantes ſint certò tandem damnandi, & ignem e cœlo miſſo corporaliter morituri. Item per Antichriſtum iudæi, Saraceni, & quicunque infideles tã paruuli, q̃ adulti, ſubuertẽdi poſt ipſius Antichriſti mortẽ ſiue interitũ oẽs ad fidẽ Chri conuertent: At ſic uõ erit de adultis Chriſtianis ab eodẽ Antichriſto ſeducendis. In his tribus Ianouetius a dæmone eſt deceptus (vt ob ſeſ) ſicut & in iſta ſua phantaſia, videlicet, Antichriſti diſcipulos apparituros per vniuerſum orbem die Pentecoſtes, anno Dñi 1363. Error enim iſte eius per experientiam conuictus aſt temeritatis, atque damnatus. Tres autem primæ hæreſes dam

Vti pro S. Ecc. ad intel. &c.

Her. Ianouetii dam a ſcript. a Conc. a cõ ſtitut. & ſo quis.

natæ ab Apoc. xi. viderunt illos inimici eorum, & in illa hora factus eſt terræmotus magnus; & decima pars ciuitatis cecidit, & occiſa ſunt in terremotu nõia hoium ſeptẽ millia: & reliq in timorẽ ſunt miſſi & dederũt gloriã Deo cœli. Ecce Apoc. ad literã loquit' de ſeductis ab Antichriſto (vide capitulum) inimicis Enoch & Heliæ occiſorum ab eodem & dicit, q̃ reliqui a 7000. hoium timore bono concuſſi dederunt gloriã Deo cœli (i. ſ. pœnitendo de malis ſuis). Vide finem 9. cap. & ex eo dic: ergo potuerunt, qui adorauerant dæmonia &c. facere palam: alioquin non viderent' ineuſandi: q̃ non egerunt de hoc palam. Vide. contra hmõi negantes ſpacium pœnæ viuis & ante a gratia d. natis. ſup. q. 48. ar. 4. Item a Concil. Trid. Seſſ. 6 c. 14. Qui ab accepta iuſtificationis gratia exciderunt, rurſus excitante Deo iuſtificari poterũt: item can. 29. ſiquis dixerit, eum qui poſt baptiſmum lapſus eſt, non poſſe per Dei gratiam reſurgere; Anathema ſit. Nota q̃ libellus prædictarum hæreſum, Bartholomæo ipſo ipſas hæreſes abiurante, combuſtus eſt: vt dicit Prateolus, vbi ſupra.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum dæmon qui ſuperatur ab aliquo, propter hoc ab impugnatione eius arceatur.

CONCL. Dæmon ſuperatus poteſt alios tentare, ſed non eundem: & hoc probabilius dicendum, ſi tamen intelligat (de eodem loquendo) vſque ad aliquod tempus. 166

¶ NOTATIO. Sic iacet in litera & ordinaria cõcluſiones ſic recenſentur, vt Diuo Tho. deſeruiunt.

¶ PROBATIO. [1] Quia dæmon non tentat quantũ vult, ſed quantum Deus permittit; & Deus permittit pauliſper tantũ propter infirmam naturam. [2] Quia diabolus inſtare formidat, quia frequentius triumphati refugit.

¶ NOT. Diabolum redire ad eum poſſe quẽ dimiſit, eſt concluſio neceſſaria, cum habeatur ex euangelio, vt in calce literæ: ſed non redire poſt aliquod tempus hoc probabilius eſt: quàm dicere, q̃ citò immediate. Sic intellexit auctor ly probabilius in principio corporis. Quaſi diceret. & hoc (ſcilicet, q̃ non põt tentare eundem) probabilius dicitur; non quidem ſi intelligatur abſolute, ſed tantum ſi intelligatur vſque ad aliquod tempus. Ita q̃ ipſum non poſſe tentare vnq̃ eundem, eſt falſiſſimum (ex Matt. 12.) Sed ipſum non poſſe hoc vſque ad tps, eſt probabilius. Cum igitur ſecundũ in litera dicti determinare poſſent ly citò, aut ly poſt aliquod tempus, probabilius eſt, q̃ dicatur poſt aliquod tps. Nam licet in Euangelio hoc Lucas narret de Chriſto, q̃ receſſit diabolus ab eo vſque ad tempus probabile tamen valde eſt, vt etiam ad tentationem diaboli circa homines hoc dictum extendatur. Vide aliquid art. 1. app.

1m de minori. *Impugnaret.* ℞. Poſt aliquod tẽpus non, ſubito. §. Vt patet ex euãgeliſtis. Tunc &c. vt monſtrat concluſio.

2m minor. *Hoc autem non pertinet ad Dei miſericordiam.* ℞. Niſi forte cum intuitiona prouẽiens; vt poſſit acrius impugnatus ſuſtinere. §. Ex Apoſtolo gloſſa 1. Io. nih &c. vt patet ex ſupra art. 1. ad 2m Scito inde etiam: q̃ homini impugnando acrius recompenſatio fit in maius, quàm prius fiebat per regulam illam, ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis, ita maxima ad maxime.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1o: quomodo per rationem oſtendas 1 meritò a B. Papa Gregorio, in epiſtola Leandro Epiſcopo Spalẽſi, (De his & ſim. lib. ſup & inf. adductis, vide corpus Conciliorum in vitis ſingulorum Pontificum Rom.) ſcripta fuiſſe dictũ qd antiqui hoſtis inſidias ſentis, quoniam bellum durius victores proponit: nunc ergo eundem filium ſuum ſolertius ſanctitas veſtra erigi licet, ut bene cœpta perficiat, nec ſe de perfectis bonis operibus extollat, vt ſi lem cognitam vitę quoque meritis teneat; & qui a terræ regni etiam ſit, operibus oſtendat; quatenus poſt multa annorum curricula de regno ad regnum tranſeat. Hoc ille. Vbi habet, quòd noſtis hoſtis acrius contra victores inſurgit: Et quòd tunc maior vig lantiæ recompenſatio fienda eſt (magis ſ opitulante Deo, vt in ad 2m). Idem Papa ad Secundinum incluſum, ſic: nõ dubio, maiores te inſidias hoſtis callidis perpeti, qui maiora contra eum bella præparaſti. Tanto quippe ille deception s moliminis ardentius exquirit: quanto te cœleſti patriæ feruẽtius inhiare cognoſcit. Et infra. Ant quum hoſtis mox ut ocioſam mentem inuenerit, ad eam ſub quibuſdam occaſionibus locutionis accedit. & quandam ei de geſtis præteritis ad memoriam reducit, audita quondam verba indecenter cogitationi reſonat: &, ſi qua dudum turpiter acta ſunt, eorum ſpecies oculis cordis apponit, ut, quem de præſentibus

Vti ll. pro S. Ecc. ad intell. Ro pam.

Nota per ſemper ad inuentendũ ſupra allegata.

ſentibus non valet inquinare, de malis tranſactis violet. Hęc ille. Vbi vides: ꝙ victorem iterum aggreditur: ſed. ſiue ille numero idem dæmon ſiue alius, non explicat Pontifex. Idem Papa in epiſt. ad Riccaredum Regem, ſic: Vigilanti ſunt: niei hęc ſtudio antiqui hoſtis inſidiæ cauendæ qui quanto maiora in hominibus dona conſpicit, tanto hæc auferre ſubtilioribus inſidiis exquirit. Neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt ſed eos, qui auri vaſcula vel argenti ferunt. Via quippe eſt vita præſens. Vnde tanto quiſque neceſſe eſt, vt inſidiantes ſpiritus caueat: quanto maiora ſunt dona, quæ portat & infra: Sæpè malignus ſpiritus, vt bona deſtruat, quibus priua ſue ſari non valuit, ad operantis mentem poſt peractam operationē venit, eamque tacitis cogitationibus in quibuſdam ſuis laudibus excutit ita vt decepta mens admiretur ipſa, quàm ſint magna, quæ fecit. Quæ, dum per occultum tumorem apud ſemetipſam extollitur, eius, qui donum tribuit, gratia priuatur. Hęc ille. Vbi
a vides tale quid: quod prius. 2° habes: quomodo per rationem præmiſſa decreta Papæ, pro quanto dæmonem inſinuant non arceri totaliter a tentando victorem prius, & recte intelligas, &
b declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his angelica hæc doctrina conſolidetur.

Quæſtio. CXV.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquod corpus ſit actiuum.

566 CONCLVSIO Corpus (ſupponendo, ꝙ ſit actiuum) agit ſecundum ꝙ eſt actu, in aliud corpus, ſecundum quòd eſt in potentia.

¶PROB. Quia, ꝙ corpus agat in corpus aliquod, ſenſibiliter apparet: ꝙ illud vt in actu, hoc vt in potentia, ratio demonſtrat (cum vnumquodque agat ſecundum quòd eſt in actu, patiatur ſecundum quòd in potentia.)

1^m ex Auguſtino. *Corpora* ℞. Id eſt tota natura corporalis ſimul accepta: non, id eſt corpora quædam reſpectu aliorum corporum. §. Tunc &c. Licet enim tota corporea natura non habeat aliam naturã ſe inferiorem: tamen vnum corpus eſt inferius altero. Concluſio autẽ non loquitur de tota natura corporea, quaſi ipſa agat in inferiorem: ſed loquitur de vno corpore reſpectu alterius, vt patet.

2^m de minori. *Subſtantiam corporalem.* ℞. Totam ſimul acceptam: non, aliquã reſpectu alterius corporalis § Tunc &c. Nã vna particularis natura corporalis eſt agens alia corporea particularis eſt ſuſceptiua actionis eius. Vna, inquàm, particularis natura corporea eſt agens, niſi ſit materia prima: quia ſicut Deus eſt mouens tantum & non motum, ita ex oppoſito materia prima eſt patiens tantũ & non agens. Auicebronis ergo argumentum ſimile non, niſi de materia prima, concludit: ſed non eſt cõtra concluſionem: in nil de materia prima, ꝙ agere poſſit, loquentem. Vide in ad primum.

3^m de minori. *Actione* ℞. Vniuerſali non, particulari § Tunc &c. Non n. concluſio intendit, ꝙ corpus actione vniuerſali agat (cum ſic agere impediatur per indiuiduantem materiam): ſed intendit, ꝙ ipſum agat actione particulari.

4^m minor. *A principio actionis, quod eſt ſimpliciſſimum, remotiſſima ſunt corpora* ℞. Negatur iſta minor. § Ad probationem dr ꝙ fallitur ſecundum non cauſam, vt cauſam. Cauſæ enim maximæ diſtantiæ a Deo eſt nullum habere actum, non autem eſſe compoſitum. Deus namque primo, ſecundum modum intelligendi eſt actus, poſtea ſimpliciſſimus actus, non compoſitus. Remoto ergo ꝙ eſſet ſimpliciſſimus adhuc remaneret actus. Eſſe igitur ꝙ eſſe corpus diſtat minus a Deo, ꝙ nullum omnino habere actum. Minor ergo illa verificatur de materia prima ſolum vt in litera.

Cauſa quæ ſit potior effectu. 5^m de minori ſecunda. *Accidens* ℞. Vt accidens: nõ, vt inſtrumentum formæ ſubſtantialis §. Tunc enim in virtute nõ ſua ſed formæ ſubſtantialis, agit. Tunc &c Nam ſufficit, ꝙ cauſa in virtute propria agens ſit potior quàm effectus; & non requiritur, ꝙ inſtrumentum. Nõ enim calor naturalis eſt nobilior carne per ipſum generata: ſed anima, quæ per tale inſtrumentum generauit carnem eſt nobilior illa.

Item ex Auguſtino 9. de Trinitate.

Extendit ℞. In eſſendo: non, in agendo. §. Tunc &c. De actione enim ſermo in præſenti eſt non de eſſe & conſequenter ꝙ accidens non ſe extendat in eſſendo, vltra ſuum ſubiectum, adducitur extra propoſitum: quia ſufficit, ꝙ vltra illud ſe extẽdat in agẽdo.

APPENDIX.

¶EX articulo habes 1° quomodo per rationem reijcias errorem Saracenorum (Hic refertur ab Auerroe 12. metaph. tex. 18. & lib. 9. text. 7) ponentium: quòd nulla res producta agit: ſed ſolus Deus ad earum præſentiam facit actiones has, vel illas. Puta. Humectatio (ſecundum illos) non erat actio aquæ, quaſi ꝙ aqua eſſet corpus actiuum in mutationis: ſed erat actio ſolius Dei, quaſi quòd ipſe ſolus, ad præſentiam tamen aquæ, ageret humectationem. Talis error fuit etiam Maurorum (vt refert D. Thomas lib. 3. contra Gentiles cap. 69.) 2° habes quomodo per rationem oſtendat, has recte damnari a ſcriptura Geneſ. 1. germinet terra herbam virentem. & facientem ſemen, lignumque pomiferum faciens fructum &c. & protulit terra herbam virentem & facientem ſemen, & ſemen iuxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque ſementem ſecundum ſpeciem ſuam. & infra. Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram & infra. Benedixitque eis dicens: Creſcite & multiplicamini &c. Similiter & ad hominem dixit. Ecce quòd ſcriptura tribuit actiones rebus creatis: dum ait, germinet terra herbam protulit terra herbam; item, & facientem ſemen & lignum pomiferum faciens fructum: item producant aquæ reptile, item creſcite multiplicamini. Verum quidem eſt; quod Deus in omni aliquid operante operatur, q. 105. art. 5. ad quod ſignificandum ibi dicitur, Creauit Deus cete grandia, & omnem animam viuentem atque motabilem, quam produxerant aquæ. Non tamen ex hac veritate, ꝙ Deus in eis operatur, debet quis deducere falſitatem hanc, ꝙ ſcilicet ipſę res non operentur actiue opera ſua. Non enim ex hoc, ꝙ Deus creauit cete grandia &c negat ſcriptura, ꝙ aquæ producant; imo ambo aſſerit præmittens iuſſionem Domini. Producat terra vt deſignet, ꝙ Deus dat virtutem creaturis. vt agant effectus proprios, in quarum tamen actionibus omnibus ipſemet coagit. Quis enim neſciat: ꝙ cauſa prima influit, immo & magis, in effectum cauſæ ſecundæ, q̃ ipſamet cauſa ſecunda? Quis vero blaſphemet, etiam in philoſophia, ꝙ Deus quicquàm agit fruſtra? At Deum benedixiſſe creaturis, inquit ſcriptura, & Dei benedictio (ſecundum Gregorium) eſt beneficiorum collatio, ac virtutum multiplicatio & quia benedicendo dixit, Creſcite & multiplicamini, conſequenter dicendum, ꝙ per hoc ſignificatur collatio virtutis actiuæ, qua animata ſeſe indiuidualiter multiplicarẽt. Nã igitur iſta virtus creatis ſit collata in vanum, & conſequenter Deus dicatur aliquid agere fruſtra: fateri cogimur ex illo textu ſacro, ꝙ res creatæ virtutibus cumque proprijs actiuis agunt effectus ſuos. Cæterum Sarracenis & Mauris prædictis occurrerant quædam dubitationes in hac materia, etiam ꝙ forſan tenent id quod naturalis ratio dictat. videlicet, ꝙ Deus nihil agit fruſtra & ideo propter illas dubitationes, cum eas neſcirent ſoluere, relicta veritate amplexati ſunt errorem prædictum. Ex ignorantia ergo vera, ſ. neſciendi ſoluere contraria, in aliam maiorem ignorantiam ceciderunt: quod eſt nouam falſitatem, quam dubia contraria noua ſuadebant, & pro veritate imbibere & veritati iam agnitæ præferre & propter hanc nouiter receptam antiquã veritatem falſitatem nominare. Vide ſocordiam cõtra omnem regulam etiam philoſophi. Regula quippe philoſophi lib. 1. phyſic. tex. 2. eſt ꝙ a iam notis procedere debeamus ad ignota; & hunc ordinem naturaliter nobis comparatum aſſerit. Ex regula igitur hac habetur ſecundum ipſum: ꝙ nota non debent relinqui propter ignota nec notiora propter ignotiora; item ꝙ ex notis nobis debemus poſtillare ignota. & nõ ex ignotis velle cõmenſurare nota. Hæc eſt. Quando nobis agnita ſit aliqua veritate. occurrit aliquod dubiũ in contrariũ: tunc nos (nõ obliti ꝙ nouum huiuſmodi dubij incurſu) non cedere priori veritate certa, debemus prudenter ſoluere, aut ſaltẽ quærere ſoluere, aut ſaltẽ velle ſcire, aut ſaltẽ ſcire ꝙ hæc via ſoluendi, dubium occurrens: & non per dubium ipſum inuoluere, intricare, in ambiguũ vocare, vel (quod peius eſt) negare veritatẽ illã prius agnitam. Debemus, inquàm tunc ex veritate iam nota dubium aduenient illuſtrare, & non ex dubio aduenienie offuſcare, vel (quod deterius eſt) relinquere, veritatẽ præcognitã. Quòd ſi aliter procedamus, ſit contra ordinẽ naturalem: vt innuebat ibi philoſophus. Si philoſophi viam hanc in ſcia procedendi Sarraceni illi ſeruaſſent, & Mauri (addo, & hæretici tũ præteriti, tũ præſentis temporis, atque futuri) veritatẽ illã naliter dictatã (Deus nihil agit fruſtra) tenuiſſent eaque duce, & ab errore ſuo præfecto nõ obſtantibus nouis dubijs, abſtinuiſſent, & dubia illa ſoluiſſent, vel ſaltẽ ſolubilia eẽ dixiſſent: & pro veritate dubitationes illas nõ acceptaſſent. Quod autẽ dubitationes illæ ſint ſolubiles, atque ſoluantur, vide D. Th. lib. 3 contra gen. c. 69. Super adictã regulã ſeruemus diligentiſſime nos: ne quando illuſionibus diabolicis, hominumque prauorum ſophiſticis dubijs, mens a ſtatu noſtro parati ſed in veritate catholica perſtrum, radicati & fundati ſemper (Chriſto propitio) ſperamus fulgẽtes in nobis.

a *Vide p. 8. Ecce contra error. Sarrac. Maurorum aſſer.*
a
Regula.

3 1° habes: quomodo per rationem ſcripturas præmiſſas Geneſis, pro quanto aliquod corpus dicunt eſſe actiuum, & intelligas, & declares, & probes. 4° vides: quomodo ex his & ſimilibus viciſ-
4 ſim articulus conſolidetur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in materia corporali ſint aliquæ rationes ſeminales.

567 CONCL. Conuenienter Auguſtinus omnes virtutes actiuas, & paſſiuas, quæ ſunt principia generationum & motuū naturalium, vocat rationes ſeminales.

¶ PROBATIO. Quia principium actiuum atque paſſiuū generationis rerum viuentium ſunt ſemina, ex quibus ipſa viuentia generantur (patet): Et denominationem fieri conuenienter a perfectiori conſueuerunt (ex philoſopho).

1m de maiori. *Aliquid ſecundum eſſe ſpirituale.* ℞. vel ſecundum quod in ſe eſt, vel ſecundum quod eſt in ſua origine §. Tunc &c. Virtutes enim rerum naturalium, licet non poſſint dici rationes ſecundum quod in ſe ſunt, id eſt, in materia: dicuntur tamen rationes ſecundum quod origine ſunt a Deo: vt habes in textu.

2m ex Auguſtino. *Quædam ſemina.* ℞. ideſt quaſdam virtutes actiuas, vel etiā paſſiuas, in partibus corporalibus exiſtentes. §. Ad argumentum dicitur ad primum. Nam regula hic ſeruatur a Sancto Doctori familiaris quæ ponitur ſupra q. 40. art. 1. Circa virtutes has actiuas & paſſiuas caue ab errore Abailardi in appendice præſentis articuli recitato & damnato.

Quod per materiam corporalē intelligat articulus. 3m de maiori. *A Iſmo.* ℞. Et paſſiuum. §. Tunc nihil contra. Nam per materiam corporalem, in qua dicuntur eſſe huiuſmodi rationes, intelliguntur res generabiles (vt habetur in corpore): & in huiuſmodi rebus eſt principium actiuum & paſſiuum pro rerum diuerſitate: vt patet in textu.

4m de minori. *Cauſalibus* ℞. Vt ſunt in mente diuina, ideſt ydealem, non, vt ſunt in materia ipſa corporali. §. Tunc nihil contra. Nam præter cauſales rationes, vt in mente diuina, licet non fiant miracula: fiunt tamen præter cauſales, vt ſunt in corporibus. Similiter licet præter creatas virtutes paſſiuas, vt reſpiciunt diuinam potentiam tanquàm cui in totum obediunt, non fiant miracula: tamen præter haſmet, vt reſpiciunt correſpondentes ſibi actiuas creatas, fiunt miracula. *Potentia obedientialis.*

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem ſubtiliori
1 modo quodam intelligas, intellectum declares, declaratum probes, dictum Deuteron. 32. illud, Dei perfecta ſunt opera. Hoc eſt operibus ſuis Deus dedit virtutes actiuas, atque paſſiuas, ſeu rationales ſeminales, quibus poſſint generare ſibi ſimile, ſeu naturaliter mouere ad illud. Nam perfectum tunc vnumquodq; dicimus, quando poteſt facere tale alterum quale ipſum eſt, 4. meteor. tex. 19. Ad hoc autem, quod fiat aliquid ab altero quale ipſum eſt, opus eſt concurrere principia actiua & paſſiua. Niſi.n. principia generationum actiua reperirentur, nulla res poſſet generare: & niſi paſſiua, nulla res poſſet generari. Dixit ergo ſcriptura, quod Deus operibus ſuis dedit illa ſibi requiſita & conſequenter, quod virtutes actiuas & paſſiuas dedit generabilibus, per hoc quod dixit Dei perfecta ſunt opera. Nec has virtutes non eſſe a Deo in rebus, infert hoc: quod diabolus illarum virtutibus cognitis vtitur ad faciendum malum, ſiue opera quædam (vt dicitur ea Auguſtino in arg. 2.) quoniam, ſicut Dei bonitas malis aliorum ab eis factis vtitur in bonum, ex eis ſcilicet bonum eliciens, ita diaboli malitia bonis vtitur ad malum. & hoc facit inimicus Dei, vt creata a Deo, & (vt reor) creatorem etiam infamet, quaſi propter id, quod ad malum eis vtitur, velit homini ſuadere, vel quòd Deus eas non creauit ſed ipſe, vel quòd Dei opera non ſunt bona. De huiuſmodi infamatione, videatur q. ad 1m. De vſu rerum bonarū in malum a diabolo, vide 1 22. art. 3. & 4. & conſtitutionē Papæ Sixti V. in q. 115. art. 4. & 5. & q. 116. art. 1. app. Circa vſum tamen harum virtutum actiuarum, vel paſſiuarū cauendum eſt ab errore Petri Abaylardi (vt refert pater a Caſtro adu. hær. Tētatio) dicentis: Tentationes dæmonum in nobis fieri cōtactu lapidū, & herbarū, pro illorū ſagaci malitia nouit harū rerū vires diuerſas diuerſis incitandis & incendendis vitiis conuenire. Hic error excluditur ab Aug. in arg. 2. recitato pro ly quædam. Nō.n. omnia opera faciunt dæmones adhibitis ſeminibus, ſeu virtutibus rerum, occultis, ſed quædam. & conſequenter nec opus iſtud ſuū, quod eſt tentare, 114. ar. 1. & 2. facient ſemper adhibendo vires herbarum, lapidum, vel ſimilium, vt velle videtur Abaylardus. Velle, inquam, videtur: quoniam prædicta eius poſitio recenſet a D. Bernardo, epiſt. 190. inter errores Petri Abaylardi, & tamen in alio ſenſu ab illo, quem nunc diximus, ſumpta non videtur error. Diabolus namque ſciens Spiritum noſtrum a concupiſcentia carnis, tentari noue, & carnis variam complexionem eſſe conſpicit, fomenta carnis iuxta complexionem cuiuſque adhibere ſtudet, tanquàm principalis tentator ipſa vt inſtrumento vtens. q. 114. ar. 2. Vt faciliori modo Spiritus hominis a carne deijciatur. Quid facit? Prius complexionem vniuſcuiuſque (inquit Gregorius) antiquus aduerſarius perſpicit & tunc laqueos apponit. Alius nempe lætus, alius timidus, alius elatis moribus exiſtit. Quo ergo occultius aduerſarius facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat. Quia enim lætitiæ voluptas iuxta eſt; lætis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia in iram facile labitur, triſtibus diſcordiæ poculum porrigit. Quia timidi ſupplicia formidant, pauentibus terrores intentat & quia elatos extolli laudibus conſpicit, eos, ad quæque voluerit, blandis ſermonibus trahit. Singulis igitur hominibus, vitiis conuenientibus, inſidiatur. Hæc ille, exponens illud Iob 38. Diuiditur æſtus ſuper terram. Cum ergo dæmon hominem varie iuxta diuerſam eius complexionem tentet, fatēdum reſtat: illum poſſe, immo de facto, tentare hominem per lapidum vel herbarum contactum; cum multę ſint vires lapidum atque herbarum quæ diuerſe diuerſis hominum complexionibus quadrāt ſicut enim ſmaragdus & topazion (vt dicitur) ad mitigandos libidinis ardores valet, & pyropus cordialem mœrorem expellit: ita contrariarum virium lapidem vel herbam reperiri, poſſibile crediderim. Quòd autem dæmon omnes has rerum vires naturales agnoſcat, nemo ambigit: quocirca nec error videtur. dicere dæmonem per illarum rerum applicationem & contactum poſſe tentare homines, & de facto ſic eos tentare, ſi a Deo permittatur. Cæterum, quòd nulla fiat tentatio a dæmone ſine adminiculo herbarum & lapidum, eſt error: & a B. Bernardo inter errores, vt ſupra, videtur computatus. Damnauit hoc pro errore olim Gen. 3. quando primam tentationem diaboli factā nō mediis lapidibus vel herbæ, ſed medio ſerpente, narrauit. Item Iob 1. quando Satan tentaturum Iob introducit petere licentiam a Deo non adhibendi vires lapidum vel herbarum, ſed auferēdi ipſi Sancto omnia. Item 2. Corin. 11. Sathanas transfigurat ſe in angelum lucis. Certe ad transfigurandum ſe in angelum lucis vt facilius decipiat, non indiget vi lapidum aut herbarum. Item in tentatione de ſpiritualibus vitiis, i. ſupra inuidia, quid faciūt herbæ vel lapides? 2° vides: quomodo ex Deuteronomio viciſ-
2 ſim firmetur articulus.

Actus diaboli in tentando.

Vid. p S. Eccl. ad intell. ſcrip. & pro cauēdis erroribus ſpectantibus Petri Abaylardi dāmaſer.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum corpora cœleſtia ſint cauſa eorum, quæ hic in inferioribus fiunt.

568 CONCL. Motus horum inferiorum corporū, qui ſunt multiformes & varij, reducuntur in motum corporis cœleſtis, ſicut in cauſam.

¶ PROB. Quia omnis multitudo ab vnitate procedit, omniſque motus ab immobili (patet in tota natura): Et corporis cœleſtis motus eſt tanquàm quoddam vnum ac immobile reſpectu motuum horum inferiorum (cum ille motus vno modo ſemper, nec in eodem loco ſe habeat, nec alium motum, præter ſe ideſt localem, admittat. inferiorum autem non ſic)

1m ex Damaſceno. *Non ſunt cauſa.* ℞. primo: nō aliter. §. Tunc &c. Licet enim corpora cœleſtia non ſint cauſa prima inferiorum ea primitate, quam ipſis attribuebant ponentes cœlos eſſe deos: ſunt tamē cauſa ſecunda, vt concluſio intendit.

2m concluſio. *Ergo non eſt neceſſarium ad cauſandum. &c.* ℞. ſi huiuſmodi accidentia ſcilicet, calidum, frigidum, non ſe haberent ſicut materiales diſpoſitiones, vel ſi ſequeremur Platonem in hoc: non, ſi ſequamur veritatem. § Ab Ariſtotele ſcilicet traditam. Tunc &c. vt patet in textu.

3m de maiori. *Simile* ℞. Secundum ſpeciem, vel ſecundum continentiam virtualem. §. Tunc &c. Nam quæcunque fiunt in inferioribus continētur virtute in cœleſtibus ideoque ipſis aſſimilari dicuntur.

4m de minori. *Non cauſatur.* ℞. Niſi ſecundum diuerſam diſpoſitionem materiæ. §. Tunc &c. Quod enim dicitur de ſexibus geminorum non oſtēdit, quòd ſexus non cauſetur a cœleſti corpore: ſed oſtendit, quod non cauſatur ab illo, niſi ſecundum diſpoſitionem diuerſam materiæ: vt patet in litera. Ex qua dictiquod concluſio intelligitur ſic, quod ſcilicet cœlorum influxus ſunt cauſa inferiorum non quomodocunque, ſed concurrente diſpoſitione materiæ. Hoc &

dicere

dicere voluit philoſophus ibi: Sol & homo generant hominem. Non enim ſine diſpoſitione materiæ a cauſa inferiori procedẽte (voluit innuere philoſophus), cœleſtia corpora agant effectũ talem, vel talem, puta hominem & huiuſmodi, in his ſublunaribus.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° : quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe a philoſopho inſinuatum, quòd corpora cœleſtia ſunt cauſa eorum, quæ in inferioribus fiunt. Hoc autẽ ab eo inſinuatum eſt, qñ 2. de gen. text. 56. ait: Sol & alia corpora cœleſtia in adueniendo & prope eſſe generant, & in recedendo & lõge fieri corrumpunt: & ſi multotiens adueniendo generant, & multotiens recedendo corrumpunt, & in æquali tẽpore, eſt corruptio & generatio, quæ eſt ſecundum naturam. Dicendo.n. philoſophus quòd adueniendo &c. vel generant, vel corrumpunt vtique a fortiori, docet, quòd ipſa cœleſtia corpora ſunt horum inferiorum cauſa. Idem inſinuatur 4. de cœl. tex. 25. ſemper corpus, quod ſuperius eſt, ad id, quod eſt ſub ipſo, vt ſpecies ad materiam ſe habet. Hoc etiam dictum philoſophi manifeſtat tibi magis id, qđ in ad 4m reſpondebatur nunc. Idem & 9. met. text. 17. vbi, poſtq̃ de corporibus cœleſtibus dixerat ly Quæ ſunt neceſſaria ſunt prima, nam ſi hæc non eſſent, nihil vtique eſſet, poſtea ſubintulit dicens, ſemper ſol agit & aſtra & totum cœlum, & non eſt timendum quòd quieſcant: neque laborant hæc agentia. nõ enim potentia contradictionis in ipſis. Vides quàm aſsidua actione ipſum cœlum, ſecundum philoſophum, ſit cauſa eorum quæ in inferioribus fiunt. Item in libro de proprietatibus elementorum, qui ab aliquibus Ariſtoteli aſcribitur, idem c. 8. inſinuatur ſic: Generatio, & corruptio non inueniuntur in orbe cœleſti, ſed in eo creator poſuit cauſam generationis, & corruptionis. Nec ex eo, quòd nominauerit creatorem, negetur illum librum eſſe Ariſtotelis quia & ipſe Ariſtoteles creationem tenuit, vt alibi oſtenſum eſt. Sed forſan aliunde ſuus eſſe a nonnullis negatur.
2 2° habes: quòd per rõnem prædictas auctoritates philoſophi, pro quanto cœleſtia corpora cauſam ponunt eorum quæ fiunt in inferioribus, & intelligas, & declares, & probes.
3 3° vides: quomodo ex his viciſsim innuatur præſens doctrina.

Vid. pro phil.

¶NOTATIO. Præſenti artic. ſuffragatur art. in ord. 34. 509. 512. Item pro in corpore dicto ly, & ideo motus horum inferiorum corporum qui ſunt varij & multiformes, reducuntur in motum corporis cœleſtis &c. vide tab. mag. vete aur. Sancti Doct. concord. poſt inſertas nu. 1075.

Pro Stud. var.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum corpora cœleſtia ſint cauſa humanorum actuum.

369 CONCL. 1a. Si intellectus & voluntas eſſent vires corporeis organis affixæ (ſicut quidam poſuerunt), de neceſsitate ſequeretur, quòd corpora cœleſtia eſſent cauſa electionum & actuum humanorum.

¶PROB. Quia corpora cœleſtia agunt directe, licet per accidens, in vires animæ, quæ ſunt actus organorum corporeorum (cum oporteat: actus harum potentiarum impediri ſecundum impedimenta organorum. Vt oculus turbatus, neceſſario non bene videt).

¶CONCL. 2a. Impreſsio cœleſtium corporum ſm quã immutari poſſunt inferiores vires, minus pertingit ad voluntatem, quæ eſt proxima cauſa humanorum actuum, quàm ad intellectum.

¶PROB. Quia impreſsio corporum cœleſtium non pertingit ad intellectum ac voluntatem, niſi indirecte ac per accidens, inquantum ſ. potentiæ iſtæ intellectiuæ a viribus ſenſitiuis accipiunt: & intellectus ex neceſsitate accipit a viribus inferioribus (ita quòd ſ. ea neceſsitate ſequitur conditiones illarum: vt, turbata vel imaginatiua vel cogitatiua, turbatur de neceſsitate actio intellectus), voluntas autem non (inclinare ſiquidem poſſunt voluntatem: non tamen facere, quòd voluntas ſequatur earum motum).

¶CONCL. 3a. Impoſsibile eſt: quòd cœleſtia corpora ſint cauſa humanorum actuum.

¶PROB. 1 Quia impoſsibile eſt, quòd voluntas ac intellectus ſint actus organorum corporeorum: 2 Quia ſi cœleſtia corpora eſſent cauſa actuum humanorum, ſequeretur, quòd homo naturali inſtinctu ageretur ad ſuas actiones. (ſicut cætera animalia): ſequereturque inde, quòd homo non haberet liberum arbitrium (ſupra in corpore).

1m de antecedente. *Agunt*, &c. In corporalia: nõ, in incorporalia ſ. Tunc &c. Nam ſubſtantiæ ſpirituales corporum cœleſtium motrices, quæ ſunt animabus humanis ſuperiores, non poſſunt in hoīs voluntatem, commutando. ſ. ipſam, agere. vt dicitur q. 111. ar. 2. Conſequenter ergo nec ipſi Angeli ſunt cauſa humanorum actuum: cum voluntas hominis ſit illorum cauſa proxima.

2m de maiori. *Multiforme* &c. Secundum quòd eſt multiforme: non aliter. ſ. Tunc &c. Non. n. omne multiforme reducitur ad oẽ vniforme: ſed ad vniforme ſibi correſpondens. Vt. multiforme corporeum ad vniforme corporeum: incorporeum ad incorporeum: vt in textu. Ad huius textus, & totius articuli præſentis, clariorem notitiam, vide conſtitutionem digniſsimam Papæ Sixti Quinti: quæ ponetur in appẽdice: quæ conſtitutio ad multa alia (puta de cognitione futurorum cõtingentium, occultorum, &c.) in prædicta, valet. Ideo eſt diligentiſsime minutatim cõſideranda: quæ partim ibi, partim articulo ſequenti, partim q. 116. ar. 1. ponetur, ſecundum materierum a Sancto Doctore tractatarum opportunitatem.

Conſtitutio Papæ Sixti V. notabiliſsima.

3m de antecedente. *Cauſa*, &c. Indirecta per accidens non, directa per accidens. ſ. Tunc &c. vt patet ex ſecunda concluſione præmiſſa: pro cuius fauore ſtat hoc argumentum 3m. Vnde autem ſit: quod Aſtrologi quandoque vera de hominibus annũciant, vt in pluribus, & in communi: vide literam.

APPENDIX.

1 ¶EX articulo habes 1° : quòd per rõnem, interimas hæreſes Algazelis (Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.) dicẽtis: quòd motus voluntatis ſubiiciuntur corporibus cœleſtibus: item quòd corpora cœleſtia & diſpoſitiones eorum, in quibus incipimus operari, dirigunt operationes noſtras a principio vſque in finem per tm, & per totum: ita quòd iſta conſtellatio ſolum in qua & ſub qua opus incipitur, quantumcumque opus ſit voluntarium, durat a principio vſque in finem. Item quòd ex conditione corporum cœleſtium futura pẽdẽt; & tantummodo quòd ſi quis totam conditionem cœleſtis harmoniæ haberet, plene cognoſceret tam præterita quàm futura. Item hæreſim Baſsi (Prat. Baſsus. Colo. dom.) dicentis in ſeptem aſtris eſt 24. literis totum omnium perfectionem, vitam denique & generationem omnium hominum cõſiſtere. Vita ergo hominum, ſm iſtum, erat alligata aſtris.
2 2° habes quòd per eandem rõnem, tertiæ ſ. concluſionis, oſtendas: has meritò eſſe damnatas a &c. q. 70. art. 2. Item a &c. vt q. 82. art. 2. & q. 83. art 1. & 2. & q. 48. art. 4. In harum enim trium quæſtionum articulis damnantur tollentes & labefactantes liberum arbitrium: & conſequenter omnes hi, qui cœleſtia corpora dicunt eſſe cauſam actionum humanarum. Vt. n. probatio tertiæ concluſionis arebat, tales de medio tollunt liberum arbitrium; conſequenter (dic tu) merita, demerita, virtutes, peccata, pœnarum iuſtitiam, præmiorum condignã retributionem; conſiliorum viam & efficaciam, & (vt ſemel edicam) conuictum humanum ad inuicem: quorum omnium illatio patet per ſingula conſideranti. Item a Papa Sixto V. in ſua conſtitutione anno 1586. nonis Ianuarij facta contra exercentes aſtrologiæ iudiciariæ artem, & alia quæcunque diuinationũ genera, libroſque de eis legentes, ac tenentes, ſic: Nec vero ad futuros euentus & fortuitos caſus præcognoſcendos (futuris euentibus ex naturalibus cauſis neceſſariò vel frequenter prouenientibus, quæ ad diuinationem non pertinent, duntaxat exceptis) vllæ ſunt veræ artes aut diſciplinæ, ſed fallaces & vanæ, improborum hominum aſtutia, & dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, conſilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, ſiue quod expreſsè ad futura manifeſtanda inuocentur, ſiue quòd ipſi prauitate ſua & odio in genus humanum, occultè, etiã præter hominis intentionem ſe ingerant, & intrudant vanis inquiſitionibus futurorum: vt mentes hominum pernicioſis vanitatibus, & fallaci contingentium prænunciatione implicentur, & omni impietatis genere deprauentur. Quæ quidem ipſis cognita ſunt, non diuinitate aliqua nec vera futurarum rerũ ſcientia, ſed naturæ ſubtilioris acumine, & aliis quibuſdam modis, quos hominum obtuſior intelligentia ignorat. Quamobrem dubitandum non eſt: in huiuſmodi futurorum contingentium, & fortuitorum euentuum inquiſitione, & præcognitione, diaboli operationem ſe fallaciter immiſcere, ut ſua fraude, ac dolis miſeros homines a via ſalutis auertat, & laqueo damnationis inuoluat. Quæ cum ita ſint, nonnulli hæc fideliter, & religioſe (vt debet) non attendentes, ſed curioſa ſectantes grauiter Deum offendunt; errantes ipſi, & alios in errores mittentes. Tales in primis ſunt Aſtrologi, olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati; qui vanam, falſamq; ſyderum, & aſtrorum ſcientiã profitentes, diuinæq; diſpoſitionis ordinationem ſuo tempore reuelandam præuenire audaciſsime ſatagentes, hominum natiuitates, ſeu genituras ex motu ſyderum, & aſtrorum curſu metiuntur, ac indicant futura, ſiue etiam præſentia, & præterita occulta; atque ex puerorum ortu, & natali die, ſiue quauis alia temporum & momentorum vaniſsima obſeruatione, & notatione, de vniuſcuiuſque hominis ſtatu, conditione, vitæ curſu, honoribus,

Vid. pro S. &c. contra hær. Algaz. Baſsi damn. & c. ut ſupra a Papa Sixto Quinto.

bus, diuitiis, ſobole, ſalute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitiis, carceribus, cædibus, variis diſcriminibus, aliiſque proſperis & aduerſis caſibus, & euentibus præcognoſcere, iudicare, & affirmare, temere præſumunt, non ſine magno periculo erroris & infidelitatis; cum Sanctus Auguſtinus præcipuum Eccleſiæ lumen eum, qui hæc obſeruat, qui attendit, qui in domum recipit, qui interrogat, Chriſtianam fidem, & baptiſmum, præuaricaſſe affirmet: vt illos merito Apoſtolus arguat, atque increpet illis verbis, Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos: timeo, ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis. Hi igitur leuiſſimi & temerarij homines in miſerandam animarum ſuarum ruinam, graue fidelium ſcandalum, & Chriſtianæ fidei detrimentum, futuros rerum euentus, & quæcunque proſpere, vel aduerſe obuentura ſunt, ac actus humanos, ea denique quæ ex libera hominum voluntate proficiſcuntur, aſtris ſyderibuſque aſcribunt: eiſque eam facultatem, vim, ſeu virtutem, & efficaciam tribuunt ſignificandi futura & ad præcognita ita inclinandi, vt ſic omnino nec aliter euentura ſint; atque ob eam cauſam iudicia de iis rebus omnibus facere, prognoſtica prædictiones, & præcognitiones ſibi aſſumere, & palam venditare, non dubitant; quibus non pauci rudes, & imperiti, aliique nimis creduli & imprudentes tantam fidem præſtant, vt ex huiuſmodi iudiciorum & prædictionum præſcripto aliquid certo eſſe eredant, aut ſperent. Quorum ſane & mendacium magiſtrorum temeritas, & infelicium diſcipulorum credulitas, magnopere deploranda eſt; qui vel diuinis literis admoniti non intelligunt hominis præſtantiam, cui cœli & ſtellæ & clariſſima cœli ſydera Sol & Luna, Deo ita diſponente, non imperant ſed inſeruiunt. Sic enim Moyſes populum Dei, vt hunc errorem caueret, præmonebat: Ne forte, eleuatis oculis ad cœlum, videas Solem & Lunā & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creauit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt. Sed quid ſydera mirandum eſt homini ſeruire? Nonne nobiliſſimæ intelligentiæ, Angeli ipſi, omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis? Nam rationales oues, ita diligit Deus, vt nō ſolum epiſcopos (quemadmodum a S. Ambroſio ſcriptum eſt) ad tuendum gregem ordinauerit, ſed etiam Angelos deſtinauerit. Præclare etiam S. Hieronymus ait. Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum. Quòd ſi Angeli homines cuſtodiūt: quid aduerſus Angelorum cuſtodiam & tutelam aſtra moliri, aut efficere, poterunt: quæ cum ipſis Angelis nullo modo ſunt comparāda? & infra. Nos igitur, qui, pro noſtro paſtoralis officij munere, fidei integritatem inuiolatam conſeruare debemus: & animarum ſaluti proſpicere, quantum (diuina gratia adiutrice) poſſumus ex paternæ charitatis viſceribus optamus; damnātes & reprobantes omne genus diuinationum, quæ diabolo auctore ad fidelium deceptionem a prædictis curioſis vel perditis hominibus fieri ſolent; cupientes præterea, ſanctam illam Chriſtianæ religionis ſimplicitatem, præſertim de ſumma creatoris Dei poteſtate, ſapientia, & prouidentia, ab omni erroris labe integram atque incorruptam (vt par eſt) retineri &c. hac perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica auctoritate ſtatuimus & mandamus, vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos & alios quoſcunque dictæ iudiciariæ aſtrologiæ artem (præterquàm circa agriculturam, nauigationem & rem medicam) in poſterū exercentes, aut facientes iudicia & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturū affirmare audent (etiam ſi id ſe non certo affirmare aſſerant aut proteſtentur); quàm contra alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes ſiue ſcientias exercent, profitentur, & docent, aut diſcunt, qui ne huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera & delicta (vt præfertur) faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt cuiuſcunque dignitatis gradus & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & prælati, ſuperiores, ac alij locorum ordinarij, quàm inquiſitores hæreticæ prauitatis vbique gentium deputati (etiam ſi in pleriſque ex his caſibus ante non procedebant, aut procedere non valebant) diligentius inquirant & procedant: atque in eos ſeuerius Canonicis pœnis, & aliis eorū arbitrio, animaduertant. Prohibentes omnes & ſingulos libros, opera, & tractatus, huiuſmodi iudiciariæ Aſtrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, &c. & nihilominus eadem auctoritate ſtatuimus, & mandamus: vt contra ſcientes legentes, aut retinentes, libros huiuſmodi, ſeu in quibus talia continentur, ſimiliter iidem inquiſitores libere & licite procedant; ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere, poſſint; non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Hæc ille ibi. Adduxi hanc pontificiam ſanctionem ad longum: & quia ad multa pro ſumma Sancti Thomæ valet (vt ſupra in ad 2^m); & vt videant omnes, quàm (vlteà quòd falſa eſt) deteſtetur Apoſtolica ſedes hanc inſaniam, quòd ſcilicet corpora cœleſtia ſint cauſa humanarum actionum. 3° vides quomodo ex his viciſſim conſolidetur Angelica doctrina præſens.

¶ NOTATIO. Hunc art. ſeruit artic. in ord. 541. 543. 546. 568. 261. 422. item pro in ad 3^m dicto ly plures homines ſequūtur paſſiones &c. vide tabulæ magnæ aureæ S. Th. concord. poſt inſertas num. 295.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum corpora cœleſtia poſſint imprimere in dæmones.

CONCL. Dæmones non ſubduntur actionibus corporum 570 cœleſtium, nec per ſe, nec per accidens, nec directe nec indirecte.

¶ PROBATIO. Quia dæmones ſunt ſubſtantiæ intellectuales, corporibus non vnitæ (ex ſupra quæſt. 50. artic. &c. & q. 51. artic. &c.)

1^m minor. *Hoc non eſſet, niſi corporis cœleſtibus dæmones ſubiacerent.* ℞. Vel niſi dæmones vellent infamare creaturam Dei, ſcilicet Lunam; Vel niſi tunc, dum augmētatur Luna, viderent parari maiorem diſpoſitionem ſibiipſis ad commouendum humores. § Tunc &c. Non enim hoc fit ex eo, quod adducitur ab arguente in illa minori: ſed ex his duobus in reſponſo dictis, vel coniunctim vel ſeiunctim acceptis.

¶ NOTATIO. Dæmonum odium contra Deum, facit quod velint infamare creaturas: &, ſi has, multo magis humanas, & (quod peius eſt) beatas in cœlo exiſtentes, & (ò infandum ſcelus) ipſummet Deum & Chriſtum; quando permittuntur vel etiam permitterentur.

2^m minor. *Si non.* ℞. Vel ſi non vellent adducere homines in errorem: vel ſi non tunc maiorē diſpoſitionem in materia viderent ad effectus intentos. § Tunc nihil &c. vt patet in litera. Vide ad primum: cui addas & primā cauſam dictam ibi in textu: Et ſic, propter tria dæmones veniūt tunc, dicet. Nec eſt mancus auctor, quoniam ſecundum regulam ſuam præſupponere ſolet dicta in ſimili. Infamare velle creaturam eſt velle facere, vt credant homines, quod creatura, vt ſic, ſit cōtraria Deo, i. quod operetur, vel cooperetur, ad peccatum. Infamare ergo (a ſimili dic) Deum eſt dicere, Deum eſſe contrarium ſibi. Vt, Attribuens falſa Deo, vel remouens ab eo conuenientia ipſi, infamat illum. Sic faciunt hæretici. Credere, aliquod numen eſſe in ſtellis eſt credere, ipſas habere in ſe aliquid diuinitatis.

3^m de minori. *Herbis, lapidibus &c atque figmentis* ℞. Vt ſignis tantum: non vt cibis. § Tunc nihil &c. vt patet in litera. inde ſcito: quod hoc non eſt ex ſubiectione dæmonum ad corpora cœleſtia, vt argumentum credebat: Sed ex cupiditate illorum ad honorari honore diuino. Hinc dicas ergo negromanticos, incantatores, & huiuſmodi, habere pactum tacite, vel expreſſe, honorandi illum in ſuis factis honore diuino: & conſequenter hos omnes cum ſimilibus in litera ſubintellectis eſſe idolatras in hoc. Vide de hoc aliquid in conſtitutione Papæ Sixti V. & in art. 4. appen. & appendice præſenti.

¶ NOTATIO. Vide in corpore ſimile quid eius, quod annotaſti. q. 110. ar. 1. 2^m Sanctum Thomam. ſ. non ſequi peripateticorum ſnias, vbi non ſunt ſequendæ; nec illas ad bonum ſenſum reducere, quæ non ſunt reducendæ: immo illas impugnare, quæ ſunt impugnandæ; ſed in omnibus fideliſſimum interpretē peripateticæ doctrinæ ſe exhibuiſſe, probando probanda, reprobando reprobanda, & ad bonum ſenſum reducendo, quæ ſm illorū mentem erant reducibilia. Hanc S. Th. fidelitatem, qua peripateticam doctrinam iuxta veritatem peripateticæ mentis (modo, vt nunc dicto, ſeruato) nihil adulterando ſemper expoſuit, Ioānes ille Picus Mirandulanus (reor) inſinuare volebat; cum de more ſuo diceret, Tacente Thoma Ariſtoteles fit mutus: id quod inſinuarunt forſitan & Græci, dum Sanctum Thomam animā Ariſtotelis vocarunt.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim Menandri (Prat. Menander, ſeu Menandri.): qui Magiæ tantum tribuit, vt angelos nullo pacto aliter vinci poſſe aſſeruerit, quàm magicæ cuiuſdam artis diſciplina. Hæreſis enim eſt: quia (viſis aliis falſitates) ponit, liberum arbitrium dæmonum poſſe cogi a conſtellationibus, ſub quibus obſeruant magicæ artis profeſſores inuocant dæmonia. Simile quid inferre voluit

Vid. pro S. Ecc. contra Men. (ar. Mag. dā. a ſer. Con. Papa Sixto Quinto.

fuit (opinor) Carpocrates (Frat. Carpocratiani): qui magicam artem palam eſſe exercendam docuit, amores cæteraq; conficiendo per ſomniorum viſiones & dæmones aſſeſſores. Quod ſi volueris habes, quomodo per rationem articuli ipſum reijcias. Cæterum Mathematicorum & maleficiorum errores & ſcelera multa: vide in Gabriele Prateolo t. Mathematici, & C. de Maleſic. & Mathemat. & in Conſtit. Papæ Sixti Quinti, ſupra ar. 5. app. & articulo pñti (vt nunc dicetur) & q. 116. ar. 1. app. 2° habes: quomodo
2 per rõnem oſtendas, (quare ſcilicet dæmones non cogi ſupponuntur per corpora) infraſcriptas auctoritates meritò damnare prædictos errores. Videlicet. Auctoritatem Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Itẽ ibi 20. Anima quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eã, & interficiam illam de medio populi ſui. Item a multis concilijs in libro decretorum 26. q. 5. § 4. 5. ſub nomine vel magorũ, vel mathematicorum, vel ariolorum, vel ſortilegorum, vel &c. Item a Papa Sixto V. in ſua Conſtit. (vt ſupra ar. 4) prænumerando magias diuerſorum dæmones per corpora vel alias ſtringi (vt ſit quaſi declaratio amplior ſecundi tertijque argumenti in litera) credentium, & ſic: Sunt etiam inanes quidam homines & curioſi vel impij & irreligioſi, qui futurarum & occultarum aliarum rerum notitiam adeo anxie habere ſtudent, vt ob eadẽ præcognoſcenda & inueſtiganda in diuinæ legis offenſionem multiplicites incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, alijſque ſortilegijs & ſuperſtitionibus, non ſine dæmonum ſaltem occulta ſocietate, aut tacita pactione, operam dant: ſeu illis, ac ſortibus illicitis taxillorum, granorum tritiçeorum, vel fabarum iactu, vti non verentur. Alij vero aliquas priſtinæ, & antiquatæ quæ per crucis victoriam proſtratæ, idololatriæ reliquias retinentes quibuſdam augurijs, auſpicijs, ſimilibuſue ſignis, & vanis obſeruationibus, ad futurorum diuinationem intendunt. Alij item ſunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactũ faciunt cum inferno, qui ſimiliter ad occultorum diuinationẽ, ad inueniendos theſauros, vel ad alia facinora perpetranda, & expreſſa cum diabolo pactione facta, in manifeſtam ſuarũ pernitiem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, inſtra. & veneficia adhibent, circulos & diabolicos characteres deſcribũt, dæmones inuocant, aut conſulunt, ab eis reſponſa petunt, aut ac cipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum ſuffimenta ſeu ſuffumigationes, aliave ſacrificia offerunt, candelas accẽdũt, aut rebus ſacris, vel ſacris, aut ſacralibus, ſacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quæuis alia impietatis obſequia præſtant, cultum, venerationemue tribuunt: aut annulum, vel ſpeculum, aut paruas phyalas ſibi fabricant aut fabricari curãt, ad dæmones in eis alligandos ſeu includendos (vt putant) ad reſpõſa ab ipſis inde petenda, aut habenda. Alij præterea & in corporibus obſeſſis, vel lymphaticis, & phanaticis mulieribus, dæmones de futuris vel occultis rebus, aut factis exquirunt; vt meritò ab eis, quos Dñs in Euangelio tacere imperauit, vanas mẽdaceſque reſerant reſponſiones. Alij quoque præſtigiatores, frequentius vero mulierculæ quædam ſuperſtitionibus deditæ, in phyalis ſeu vaſculis aqua plenis, vel in ſpeculo accenſis candelis, eiſq; benedictis ſub nomine Angeli ſancti & albi, diabolum omnium malorum ſatorem ſupplices adorantes, vel in vnguibus aut palma manus quoque & oleo perunctis, eundem omnium fallaciarum architectum orãt vt ſimiliter futura, vel occulta quæuis per ſpectra, & apparentes imagines, ſeu phantaſticas viſiones, ſibi oſtendat; aut ab eodem patre mendacij diabolo alijs incantationibus aut varijs ſuperſtitioſis obſeruationibus, futurorum, & occultorum huiuſmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quarum omnium, quas ſupra enumerauimus, cõſimilis impietas parem exitum habet; nimirum qꝫ dæmonis præſtigijs, ac dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinationem expetunt, illuſi ac deluſi miſerrime reperiuntur. Itaque, cum futuros euentus in ſe pſis conſiderare, antequam fiant, ſit Dei proprium illud neceſſario conſequitur: vt aſtrologi, & alij prædicti, qui huiuſmodi futura prænuntiare, aut prænoſcere quocunque modo (niſi Deo reuelante) audent, iniuſte atque impudenter, qd Dei eſt, ſibi aſſumant & vſurpent. Sic fit: vt dum ab eis, quod ſolius eſt creatoris, perperam creaturis tribuitur, diuina Maieſtas grauiter lædatur, fidei integritas violetur; & animabus pretioſo Chriſti ſanguine redemptis peſtis atque exitium importetur. & infra. Nos igitur, qui pro noſtro paſtoralis officij munere &c. (vt ſupra art 4) Volentes quoque prædictæ falſæ credulitati, ac huiuſmodi illicitarum diuinationum, & ſuperſtitionum deteſtabili ſtudio, & execrandis flagitijs, atque impuritatibus occurrere; vt de Chriſtiano populo meritò dici poſſit, quod de antiquo Dei populo ſcriptum eſt, non eſt augurium in Iacob neque diuinatio in Iſrael: hac perpetuo valitura conſtitutione Apoſtolica auctoritate, ſtatuimus &c. (vt ſupra art. 4.) Prohibentes omnes & ſingulos libros &c (vt ſupra ibi) negromantiæ, artis magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantationes, ac ſuperſtitiones continentur ac vt ſupra in memorato indice (vide de hoc indice q. 116. art. 1. app.) interdictos ſub cenſuris, & pœnis in eo contentis a quibuſcunq; Chriſti fidelibus legi, aut quomodolibet retineri: ſed illos epiſcopis & ordinarijs locorum, vel inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadem auctoritate ſtatuimus & mandamus, vt contra ſcienter legentes &c (vt ſupra art. 4.) Hæc ille. Adducta volui ad longum prædicta: tum quia ad multa valent ſingillatim ponderata: tum quia ſic facilius videre quiſque poteſt, & quantum noceat credere dæmones cogi per aſtra vel ſimilia poſſe: & quantum huiuſmodi noxiam credulitatem iure abhomineretur ſummus Apoſtolicus. Facit etiam prædicta ad 22. q. 95. vbi de ſuperſtitione multiplici tractatur: & ad quæſtionem ibi de idolatria; quoniam ſuperſtitio ac magia fundatur ſuper idolatriam (vt ex literis Papalibus ſupra colligitur). 3° habes: quomodo per rationem præmiſſas auctoritates, 3
pro quanto dæmones non poſſe per corpora conſtringi. ratione illorum (vt ſic) non ſubdi, indicant, & intelligas, & declares, & probes. 4° vides: quomodo ex his omnibus viciſſim conſolide 4
tur Angelica doctrina præſens.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum corpora cæleſtia imponant neceſſitatem his, quæ actioni eorum ſubduntur.

CONCL. Non omnes effectus cæleſtium corporũ ſunt ex 173
neceſſitate.

¶ PROB. 1 Quia aliqui illorum effectus habent impedientem cauſam liberam (vt patet in actionibus voluntarijs hominum, quibus impediri poſſunt inclinationes influxæ a cœlo tum in ipſis hominibus, tum per homines in alijs:) 2 Quia aliqui effectus ſub cœlo fiunt ex concurſu duarum cauſarum facto per accidens, & concurſus talis, inquantum eſt per accidens, non habet cauſam (cum ens per accidens non habeat cauſam, ſecundũ philoſophum.

¶ *Corollarium* Quod ergo ex tali per accidens concurſu ſequitur, non reducitur in cauſam cœleſtem ex qua de neceſſitate ſequatur. Ergo effectus cœlorum non ex neceſſitate prouenientes ſuas duplices, aut quia interuenit libertas hominum, aut quia interuenit concurſus per accidens duarum cauſarum.

1^m de maiori. *Cauſa.* ℞. Vniuerſali, & particulari, non, vniuerſali tantum. § Tunc &c. vt patet ex litera. Ex qua contra hæreticos nota; quòd non obſtante iuſtiſſ. entiſſimis meritis Chriſti ſaluabitur nullus, niſi ſua particularia merita, quæ tamen Dei dona ſunt, adiungat. vide ſupra q. 113. ar. 1, ad 1^m. & in locis ibi citatis.

2^m maior. *Effectus agentis ex neceſſitate ſequitur in materia, quando totus agens & ſ quod p s. s. [illegible] Materiam.* ℞ Et materia illa, ſit ad talem ſubiectionem bene diſpoſita. § Tunc &c. vt patet in litera. Peccabatur ergo in hoc, quòd manca erat argumenti propoſitio.

3^m de minori. *Quolibet corpora.* ℞ Non tamen quilibet cõcurſus duorum corporum. § Puta quando eſt per accidens. Tunc &c. vt patet in textu. Et quando autem talis concurſus ſit per accidens, cognoſces ab exemplo in fine corporis diligenter conſiderato. Item melius intelliges doctrinam hanc, & probationem ſecundam cum corollario ſi videas art. ſeq. in corp.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes: 1° quomodo per rationem interimas 1 *Vti. prob.*
hæreſim Ioannis Vuiclef (Frat. Io. Vuiclef.) dicentis: omnia de *Eco. conc.*
neceſſitate abſoluta euenire. Non ſolũ n. in rebus voluntarijs hoc *har. Ioan.*
falſum comprobatur in pñti, ſed & in rebus alijs, ad quas operatio *Vui dãn.*
hois ſe extendit, & in rebus ex concurſu per accidens duarum *& pro phi.*
cauſarum contingentibus. 2° habes quo per rõnem oſtendas, hanc *loſophum.*
meritò damnari a &c. vt q. 19 ar. 8. & q. 22. ar. 4. Item 3° habes: 2
quo per rõnem oſtendas, philoſophum hæc ſignificaſſe nobis, 3
quòd non imponunt neceſſitatem corpora cæleſtia omnibus his, quæ ipſorum actioni ſubduntur. Hoc autem ſignificauit in lib. de ſomn. & vig. c. 2. ſic, neque eorum, quæ in corporib. ſunt ſignorum, cœleſtium, veluti aquarum & ventorum, inconueniẽs eſt multa non euenire. 4° vides: quomodo ex his innuatur viciſ- 4
ſim atque conſolidetur concluſio.

Quæſtio. CXVI.

Articvlvs primvs.

Vtrum fatum ſit aliquid.

571 CONCL. Inquantum omnia, quæ hic aguntur diuinæ prouidentiæ tanquàm ab ea ordinata, & quaſi prælocuta ſubduntur, fatum poterit poſſunt: licet hoc nomine Sancti Doctores vti recuſauerint propter eos, qui nomen hoc ad vim poſitionis ſyderum retorquebant.

¶ NOT. Hi, qui hoc nomen fatum ad vim ſyderum erronee retorquebant fuerunt (vltra eos, qui in appendice indicabuntur) phariſæi Phariſæi enim (vt hr in conſtitutionum apoſtolicarũ 6.c.6. Vide tomum primum Conciliorum) fortunæ & fato peccatorum actiones tribuunt.

¶ PROB. Quia omnia, quæ aguntur, per accidens etiã, in quibuſcunque rebus, reducuntur in cauſam ea præordinantem. i. in diuinam prouidentiam (Vide circa finem corp. exemplũ de ſciente theſaurum abſconditum inſtigante ruſticum hoc ignorantem ad fodiendum ſepulchrum). Quia (ly licet &c.) Aug. hoc innuit per ly lingnam corrigat, atque Gregorius.

1^m^ ex Gregorio. *Fatum* &c. Sumptum pro diſpoſitione cœleſtium corporum omnia directe & per ſe ordinante: non, ſumptum pro diuina prouidentia omnia directe & per ſe ordinante. §. Vt declaratur in textu. Tunc &c. vt ex concluſione patet. Vide in corpore, fatum in ſenſu primo a reſponſione dicto eſſe dupliciter confutatum: & propter rationem ibi primam cognoſce, quod a cordibus fidelium eſt abigenda hæc opinio, immo hæreſis in hoc ſenſu: vt patet. q. 115. ar. 4. damnata Damnat enim, quòd cœleſtia corpora actionibus hominum dominentur, eſt damnate, quòd fatum in hoc ſenſu reperiatur.

2^m^ de minori. *Non ſunt fortuita, nec caſualia* &c. Reſpõ a diuina quo præuiſa ſunt: non, ſi ſi alienis. § Tunc &c. vt ex corpore patet. Ibi. n. dicit, quod quæcunque non ſunt fortuita, et caſualia ſunt præuiſa prouiſa, ordinata, & quaſi prælocuta a Deo. In hoc igitur ſenſu diuina prouidentia eſt fatum: quia fatur oia. Fatum. n. dr a fatis vel fare fatus, qd eſt loqui: & conſequenter id, quod loquitur, dici poteſt fatum. Id autem (in propoſito vſus articuli ſiſtendo) dr loqui qd præcognoſcit prouidet, & ordinat omnia Dic ergo. Quid eſt fatum? Eſt illud, quod præuidet, prouidet, ordinat, omnia entia et quo cunque caſualia & fortuita. Mox ex hac diffinitione ſm vſum de fato loquentium data, cognoſces apertiſſime duo: q. ſ. impoſſibile eſt, ſyderum cœleſtium quamcumque diſpoſitionẽ vere eſſe fatum: & diuinam prouidentiam (ſi fati nomine vtendum ſit) veraciter eſſe fatum. Pro hoc tamen melius capiendo, nota bene artic. 2.

Diffinitio fati vtiliſſima.

A P P E N D I X.

1 ¶ EX articulo habes 1°: quõ per rõnẽ interimas hæreſim Bardaſſenis, ſiue Bardeſſanis cuiuſdam teſte Auguſ. de hæreſ. (Prat. Bardeſſaniſtæ) dicentis: fato conuerſationes humanas eſſe attribuendas: item hæreſim Atheorum (Prat. Athei) dicentium, ſine fato omnia agi, nullamque eſſe Dei prouidentiam: item hæreſes Priſcillianorum, & aliorum ſupra q. 70 art. 1 & q. 57. art. 3 & q. 115. art. 4. recitatorum. Hi enim omnes, fati noie a D. Th. poſt Beatum Gregorium & Auguſtinum reprobato, non autem approbato, vtuntur in ſuis prædictis poſitionibus: & ideo inibi errant. 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, merito damnari (vt patet) illas ab omnibus ſcripturis atque concilijs: quæ liberi arbitrij eſſe hominem ſtatuunt. vt in q. 70. ar. 2 & q. 81 ar. 2. & q. 83. art. 1. & 2. & q. 48. ar. 4. & q. 115. art. 4. appendicibus Noueris tñ, q in q. 70 ar. 2. taxatur Bardaſſenes de hæreſi abſque limitatione hac (ſi teſte Aug.) quæ limitatio eſt ſic intelligenda: qm nõ ab oib. iſte Bardaſſa oes male audit de tali re. Qd aut dico hic de Bardaſſane, intelligendum volo de omnibus vniuerſaliter qs, nulli prorſus de meo impingo hæreſes, nec hæreſim in tota iſta ſumma, ſed a quopiam, vel aliquibus, ab eccleſia ſaltem non improbatis (quod ſciam) authoribus, relatas cum earum patronis reſeſto. Vnde, ſi forſan de aliquo alicuius hæreſis vel erroris patrono diſſentiant aliqui, non mihi eſt imputandum: ſed allegati videãtur authores & opus (quantum fas eſt) circa huiuſmodi fidem adhibeat, vel deroget. Item habes, quo per rõnem eandem oſtẽdas iure hæc dãnari a Papa Leone primo, in epiſt. ad Aſturicen. Epiſcopum, ſic: Vndecima ipſorũ (de Priſcillianiſtis loquitur) blaſphemia eſt, qua fatalibus ſtellis & animas hoium & corpora opinantur aſtringi: per quam amentiam neceſſe eſt, vt omnibus paganorũ erroribus implicati & fauentia ſibi (vt putant) ſydera colere, & aduerſantia ſtudeant mitigare. Verum iſta ſectantibus nullus in Eccleſia catholica locus eſt: quia qui ſe talibus perſuaſionibus dedit, a Chriſt. corpore totus abſceſſit. Hac ille. Item a Concilio Bracarenſi primo canon. 9 ſi quis animas & corpora humana fatalibus ſtellis credit aſtringi, ſicut Pagani & Priſcillianus dixerunt: Anathema ſit. Et canon. x. ſiquis duodecim ſigna. i. ſydera, quæ Mathematici obſeruare ſolẽt, per ſingula animæ vel corporis membra diſſipata credit, & nominibus Patriarcharũ aſcripta dicit, ſicut Priſcillianus dixit: Anathema ſit. Item a Cõcilio Tolet. 1. de reg. fidei cath. c. 21. Siquis aſtrologiæ, vel Matheſi, exiſtimat eſſe credendum: anathema ſit. Item a Papa Sixto V. in Conſtit. contra exercentes aſtrologiæ &c. (vt q. 115. art. 4) ſic. Nec ſane hoc loco prætereunda eſt eximij Eccleſiæ Doctoris & Beatiſſimi Pontificis Magni Gregorij ſententia, qui Priſcillianiſtas hæreticos, vnumquemque hominem ſub conſtitutionibus ſtellarum naſci, putantes magno terrore & verborum pondere confutat. Abſit (inquit) a fidelium cordibus: vt, aliquid eſſe fatum dicant: vitam quippe hominum ſolus hanc conditor, qui creauit adminiſtrat: neque enim propter ſtellas homo, ſed ſtellæ pp homines factæ ſunt &, ſi ſtella fatum hominis eſſe dr, ipſis ſuis miniſterijs ſubeſſe homo perhibetur. Vtinam inſani hões hæc ſaperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Neque enim quæ Chriſtiana (et vera) pietas repellit ac damnat, tanto ſtudio inueſtigarent, iiſdemque niſi ſe decipi atque irretiri paterentur. & infra & licet ſemper dem regulis indicis librorum prohibitorum, ex decreto ſacri Concilij Trid. generalis confecti illud, inter cetera ſtatutum fuerit, (Hoc in regulis nona eſt), vt Epi diligenter prouiderent, ne huiuſmodi aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve caſibus aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, aliquid certò euenturum affirmare audent: permiſſis tamen iudicijs & naturalibus obſeruationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, ſiue medicæ artis gratia cõſcripta ſuiſſent, &c. (vide prohibitos libros, ſupra q. 115. art. 4 & 5.) non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, abuſuum prædictorum extirpationi vſque adeo prouiſum eſt: quin &c. diuinationum, ſuperſtitionum variarum, ſortilegiorum, omnia in nonnullis locis plena eſſe in dies deteguntur. Nos igitur qui pro poſſe paſtorali &c. (Vide q. 115 art. 4 & 5.) Se inuicem iuuant hic articulus, & nunc dicti. 3° vides: quomodo ex his viciſſim 3 conſolidetur præſens doctrina.

Vtil. p S. Ecc. contra hær. Bard. Ath. Priſ. dã. a Cõc. ſat. oecu. a Papa Siſto V. 2

Articvlvs secvndvs.

Vtrum fatum ſit in rebus creatis.

CONCL. Fatum eſt in cauſis creatis, inquãtum a Deo ſunt ordinatæ ad producendos effectus. 573

¶ PROB. Quia ordinatio effectuum, ſecundũ quod eſt in Deo, dr prouidentia. Et, ſm quod ordinatio prædicta conſideratur in cauſis medijs a Deo ordinatis ad aliquos effectus producendos, habet rationem fati. (ex Boetio.)

1^m^ de maiori. *Fati nomine appellatur* &c. Cauſaliter: non, eſſentialiter. § Tunc &c. In præcedenti enim articulo, ſermo eſt de fato eſſentialiter tantum: ſicut in præcedenti erat de fato cauſaliter: id quod monſtrat auctoritas illa plenius ibi allata in fine corporis. Fatum ergo eſt diuina prouidentia, & fatum eſt cauſarum ſecundarum diſpoſitio. i. ordo: ſed diuerſimode. per hanc reſponſionem quæ dicuntur hic, & art. 1. concorda. Nam ordo ſiderum &c. eſt fatum: vt hic di. & non eſt, vt ibi per duas rões huius opinionis deſtructiuas cõd. In primo. n. art. tractatur de cauſa prima, ſeu originali, quæ dr fatum: & ideo negatur, diſpoſitionem ſyderum &c. eſſe fatũ: hic tractatur de cauſis medijs, pr maxime ſibi ſubſeruientibus ad producendum effectum ab ea præordinatos, quæ dicantur fatum & ideo affirmatur, diſpoſitionem ſyderum &c. (vt in B. et 04. de Conſol. in corpore adducto) eſſe fatum. Melius ergo, & ſanius intelliges ea hic dicta in art. 1. vt promittebatur ibi in fine reſponſi ad 2^m^.

Concordia art. c.

2^m^ de maiori. *Cauſa* &c. Inquantum cauſæ ſecundæ poſſunt cauſare non aliter. § Tunc n. h. l &c. vt patet in textu.

3^m^ de antecedente. *Oportet, quod multiplicetur, ſecundum creaturarum multitudinem.* q. Si conſideratur per relationem ad cauſas ſecundas non, ſi per relationem ad cauſam primam. §. Tunc &c. Eſt enim & vnum & plura. vt patet in textu.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem (quatenus medias cauſas in executione ordinis ieium ponit) oſtendas, merito dicta &c. vt q. 22. ar. 4. app & q. 103 ar. 6. app. Vide ibi & applica, quantum ſufficit. 2° habes &c vt ibi applicando, quantum ſufficit. 3° vides quo ex his (ibi. ſ dictis. & quantum decet, applicatis) conſolidetur vic ſſim doctrina præſens. — *Vti. pro S. Eccl. ad &c. vt ſupra.*

2 ¶ NOT. Præſenti art. ſuffragatur vtcumque art. In ord. 136. 572. 505. 546. 572. 561. 509. 332. Item pro in corpore dicto ly fatum exercetur ſeu anima. ſeu tota inſeruiente natura, ſiue cœleſtibus ſyderum motibus, ſeu angelica virtute ſeu dæmonum ſolertia &c. vide tab. mag. vere auree Sancti Doct. concord poſt cœſetras num. 123. Item pro in ad 3m dicto ly inquantum & ipſæ cauſæ ſecundæ, quarum ordinatio fatum &c. vide ibi, num. 591. Vel circa. — *Pro ſtud. mor.*

3

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum fatum ſit immobile.

574 CONCL. Fatum, ſm quod eſt in cauſis ſecundis, mobile eſt: ſed ſecundum quòd ſubeſt diuinæ prouidentiæ, immobilitatem ſortitur: non quidem abſolute neceſſitatis, ſed conditionalæ.

¶ PROB. 1 Quia diſpoſitio ſecundarum cauſarum, vocata fatum ar. 2. non eſt ſecundum ſe neceſſaria ſita. ſ. quod omnia exiſtentia ſub illa de neceſſitate eueniant. ex q. 115. ar. 6.): 2 Quia (ly ſed ſecundum quòd &c.) diuina prouidentia immobilis eſt; ita quòd ſi Deus hoc præſciuit, eſſe futurum, vtiqua hoc erit.

1m ex Boetio. *Mobilis.* ℞. Vt eſt in cauſis ſecundis non, vt in prima. §. Tunc &c. vt ex eõ cluſione patet.

2m de minori. *Mouentibus.* ℞. Et, vt in mouentibus illud ſecundum. Fatum eſt mobile: non aliter. §. Tunc &c. Vide conclusionem.

3m maior. *Si fatum eſt immobile, ea quæ ſubduntur fato immobiliter & ex neceſſitate eueniunt.* ℞. Si fatũ conſideretur per relationem ad primum principium, a quo ordinatur, ſ. ad Deum: non, ſi conſideretur ſecundum, quod eſt in cauſis ſecundis. §. Tunc nih. &c. vt patet ex concluſione & principio corporis.

APPENDIX.

1. EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas &c. vel interimas errores &c. vt ſupra q 9. ar. 1. & 2. app. & qõ 14. ar. 7. & 15. app Vide ibi appendices quatuor illas & bene ad propoſitum iſtud, applica, quantum ſufficit. & inter hæc notabis etc quod tanta eſt Dei immobilitas; vt creatis quoque, inquantũ ad ipſum (modo h e d cto) relationem habent, immobilitatẽ participent, licet in ſeipſis mutabilia ſint. 2° habes &c. vt ibi: bene applicando ad propoſitum, quantum ſufficit. 3° vides: quomodo ex his viciſſim concluſio tota firmetur. — *Vtil p S. Eccleſ ad &c. vt ſupra.*

2

3 *Nota mirum.*

4

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum omnia fato ſubdantur.

575 CONCL. Quæcunque ſubduntur cauſis ſecundis ſubdũtur: quæ vero non, non.

¶ PROB. Quia fatum eſt ordinatio cauſarum ſecundarum ad effectus diuinitus præuiſos: & aliqui effectus ſubdunt cauſis illis ſcdis (puta ordini ſyderũ & elementorũ &c. vt in ar. 2.) aliqui aũt non (exemplis patet in litera; in quibus ẽ. humanas volũtates, actus vt ab ea dependentes, intellige quia hæc ſubaudiri vult auctor cũ ea ſupradictis, cũ ex inclusione in pluribus: cum iuſtificatio. glorificatio, neludant voluntatis creatæ actum).

1m de concluſione. *Nihil ergo* ℞. Eorũ, quæ fiunt a Deo mediantibus illis cauſis ſecundis per Boetium narratis: non aliter. §. Tunc &c. vt ex concluſione patet.

2m ex Aug. *Secundũ quod ad voluntatẽ, & poteſtate Dei.* ℞. Vt ad primum principium non aliter. §. Tunc &c. Non n. quod ſubdiẽ primo principio, ſubdiẽ ſemper dependentibus ab illo principio: vt patet. Valeret aũt argũ: ſi primum principium eſſet fatum eſſentialiter, non tñ cauſaliter. Vide ſupra art 2 ad 1m.

3m de minori. *Omnes creaturæ ſunt mutabiles.* ℞. Th aliquæ earum non procedũt a cauſis creatis illis mutabilibus, quæ dicuntur fatum. §. Tunc &c. vt patet. vide ſupra art. 1. & 2. corpus.

¶ NOT. Ex concl. art. 1. ex abundanti iuncta Aug. ibi auctoritate v. de ci. Dei. c. 1 memento ſemper quod in his oĩbus de fato bñ determinatus poſſumus tenere ſñiam, ſed debemus corrigere linguã, ſ. non vtendo noĩe fati ſed diuinæ prouidentiæ: vel immediate, vel mediantibus illis cauſis ſecundis, al quid producẽtis. Fideles enim ab infidelibus, etiam in loquendo, ſecerni ſemper decet (quoad fieri poteſt) hic & vbique. — *Optimũ documẽtũ p loquẽdo in iſta materia & alijs.*

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim dicentem, fato oĩa agi: ẽt quod per hoc nomen fatũ intelligerent ſyderum diſpoſitionem tanquam cauſam ſecundam, vt ar. 1. declaratum eſt. Nam, etiam ſic accepto noĩe fati, probatur in iſto articulo: quod non omnia fato ſubduntur: & ſic omnes ex parte Angelicus doctor vrget hæreticos. Dixi ly ẽt quod per hoc nomẽ fatũ intelligerent ſyderum diſpoſitionem tanquam cauſam ſecundam: quia te vera intelligebant illam tanquam cauſam primam: quia non huic dicto iungebant nullam eſſe Dei prouidẽtiam. Similiter dic de Priſcillianiſtis, & alijs ſupra ar. 1. damnatis ab Eccleſia, quod ſ. aut cauſam primam ponebant diſpoſitionem ſyderum eſſe ſiarum aut iſti diſpoſitioni (ẽt ſi eam velut cauſam ſecundam poſuiſſent) ſubiicrebant non ſubiicienda. Propter ergo vnum iſtorum duorum damnatæ ab ea ſunt omnes illæ hæreſes: vel pp vtrumque ſimul. Conſequenter ergo & habes hinc 1 quo per rõnem confundas oẽs ibi in ar. 1. ap. recitatos errores. 2° habes quo per rõnem oſtendas, has omnes hæreſes cum illa, ſha reſeorum in notatione immediata poſt concluſionem ibi narrata, meritò fuiſſe damnatas a &c vt in articulo illius primi appendice. Vide ibi, & omnia loca in eodem loco citata. 3° habes quo per rõnem præmiſſas ibi & locis citatis auctoritates, pro quanto non omnia fato ſubiici dicunt, & intelligas, & declares. & probes. 4° vides quomodo ex his viciſſim conſolidetur præſens articulus. — *Vtil p S. Ecc. cõtra har. dãn. &c. vt ſupra. Caueãtur ex ar 1. et iſto 4. ponẽtes de fato ſupradicti.* 2 3 4

¶ NOTATIO. Præſenti artic. vtcumque ſuffragantur artic. in ord 43. 44. 573. 518. — *Pro ſtud. mor.*

Quæſtio CXVII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homo poſſit alium docere.

576 CONCL. Docens (ſupponendo, quod homo poſſit docere alium) cauſat ſcientiam in addiſcente, reducendo ipſum de potentia in actum.

¶ NOT. Vide in concluſione hac & ſimilibus (quæ plures ſunt) copioſitatem. & breuitatem. Plus eñ reſpondet, quàm per titulum ſit quæſitum; vnde & ſub eiſdem numero verbis declaratum relinquit ſenſum intrancum tituli. Senſus enim intraneus, qui principaliter intendebatur, latẽs erat antequàm per concluſionem reſpõderet: Licet ſenſus ſuperficiarius, qui minus intendebatur, ſatis appareret. Quia igitur pro more ſuo (quem in hac prima parte ſeruatum, qui voluit, ſæpius videre potuit) D. Th titulorum ſenſum aliquo modo aperit: ideo titulis declarandis de induſtria curã non adhibuimus. De induſtria, inquàm vt hinc accenderentur lectores ad inueſtigandum in contextu Sancti Doct. ſenſum verum tituli ab ipſo propoſiti; & ſic eorum intellectus paulatim magis accreſceret, dum de a ſe inuentis gaudens magis ad maiora intelligenda dilataretur; & voluntas vna cum intellectu veſtigiis Diui Thomæ ſolidius inhæreret dum in ſimplici eius textu veritatem neceſſariam ſui quæſiti adinueniſſet. Dixi ly aperit aliquo modo: quia quandoque declarationem prædictam inſinuat in reſpondendo ea tenore concluſionis applicatæ ad quæſitum (vt in præſenti:) quandoque ex profeſſo demonſtrando in corpore ſenſum quæſiti (vt in q. 23 ar. 5.); quandoque in aliquo argumentorum reſponſo (vt in q. 7. ar. &c.) quandoque ex diuiſionibus factis, vel in corpore vel in reſponſis dat hoc ipſum intelligere (vt ſæpius, diligenter textum inſpicienti & ad titulum conferenti, patebit): vel quandoque &c. Quòd ergo titulos ſeorſum non declarauerim, æqui bonique conſulito. — *Quare nũquam declarant elucidationes tituli. Nota de titulis.* 1

¶ PROBATIO. Quia docens quilibet ex his, quæ diſcipulus nouit (Hæc ſunt præcipue vniuerſalia principia omniũ ſcientiarum, quæ nouit per ſe quiſque per lumen intellectus agentis), ducit eum in cognitionem eorum, quæ in particulari ignorabat (ea 1. Poſt ter. ſ. omnis doctrina &c.): Et reducere ſic aliquem, eſt reducere illum de potentia in actum (cum in vniuerſalibus principijs contineantur in potentia concluſiones particulares, ac omnia).

1m de

1^m de conſequentia 1^a. *Magiſtrum.* ℞. Principalem primo non, exteriorē vel interiorē principalem ſecundo. §. Tunc &c. Nam Hieronymus cum euangelio loquitur de magiſtro principali primo i. Deo. & concluſio loquitur de magiſtro miniſteriali ſecundario Diui li ſecundario: ad differentiam magiſtri miniſterialis primo, qui eſt intellectus agens cuiuſque: qui intellectus per reſpectum ad magiſtrum exteriorem poteſt quoque dici magiſter principalis ſecundario (ad differentiam Dei)

2^m de maiori *Docet* ℞. Per modum agentis naturalis: non, per modum coadiuuantis vt dictum. §. Tunc ſic enim non eſt qualitas actiua; ſed principiū, quo docens dirigitur in docendo: vt in litera.

3^m minor *Neutrum iſtorum poteſt cauſare vnus homo in alio* ℞. Mouere tamen poteſt ad hoc, doctrinam. §. vt in textu. Tunc &c. Nam ad hoc quòd aliquid ſit magiſter miniſterialis exterior, non requiritur illud ab arguente in minori adductum: ſed ſufficit iſtud in reſponſione per literā dictū.

4^m de minori diui. *Notarum.* ℞. in vniuerſali nō in particulari. §. Tunc &c. Non enim ſequitur; quòd diſcipulus iam habeat ſcientiam cōpletam, antequā acquirat eam à magiſtro licet id ſequeretur, ſi magiſter proponeret diſcipulo ſigna rerum notarū etiam in particulari.

Item de minori diui. *Ignotarum* ℞. diſtinctè: nō, confusè. §. Tunc &c. Non enim ſequitur, quod diſcipulus nō addiſcat à magiſtro. Et exēplum non eſt ad propoſitum, quoniam verba græca huic latino ſunt ignota etiam in confuſo; ſed ſigna à magiſtro propoſita diſcipulo ſunt nota in confuſo, licet ſint ignota diſtinctè.

APPENDIX.

EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas merito & Philoſophum, & ſcripturā, & concilia insinuaſſe, quòd
1 homo poteſt docere alium hominem. Hoc autem inſinuauit Philoſophus lib. 1. de partibus animalium cap. 1. ſic, hominis probè periti officium eſt, iudicare perſpicienter poſſe, quid tam rectè aut non rectè ab eo, qui docet, exponitur. Ecce q. dum de homine docente alium loquitur, vnum poſſe alium docere ſtatuit. Item in 2. rethoricæ cap. 10. ſic: poſſe facete dicere aut ingenioſi eſt, aut exercitati; docere autem dicit inter alias forſan, docti eſt. Hinc ipſemet Philoſophus docendi munus eſſe dandum doctis, non alijs quibuſque pro ſuo libito, ſuo exemplo ſtitulatum (vt facilius hoc percipiatur) determinat in 4. politic. lectione 10. Diui Thomæ vel Petri de Aluernia (Nam ſanctus Thomas vſque ad lectionem ſextam progreditur tantum, ſecundū aliquos; poſt Petrus inſequitur.) & ſic Danda non eſt prærogatiua ſtitularum illi, qui ſit nobilior, (alij enim melius cauerent) ſed oportet ijs qui in opere ipſo præcellunt, illam tribuere ſtuterum certe documentum, tantoque Philoſopho dignum: quo ſeruato, facile proficient in literis incipientes; & quo peruerſo ſeu neglecto, facile deficient etiam pariter proficientes: quo ſeruato, ſalus erit ſtudiorum, quo neglecto, ruina paulatim ſuccedet literarum. Hoc in principio dictum inſinuauit etiā ſcriptura 1. Thim. 2. in quo poſitus ſum ego prædicator, & Apoſtolus, & doctor gentium in fide & veritate Vbi & Apoſtolus innuit; quòd ipſe eo eſſet miniſterialiter, vtpote à Deo ibi ad officium hoc poſitus: de quo docendi genere attentius præſens loquitur, vt patet in ad primum. Hoc ipſum tandem inſinuauit Concilium lateranenſe ſub Alexandro. 3 parte prima cap. 18. ſic Ne pauperibus, qui parentibus, quos parentum opibus iuuari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur; per vnamquamque eccleſiam cathedralem magiſtro, qui clericos eiuſdē eccleſiæ & ſcholares pauperes gratis doceat competens aliquod beneficium aſſignetur: quo docentis neceſſitas ſubleuetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. Item ibidem parte ſecunda cap. 17. Prohibeas attentius de cetero &c & infra ſane, ſi aliquis occaſione huius prohibitionis diſtulerit magiſt. ... in locis cōgruis... liceat tibi de conceſſione nſa ol cōtradictione & appellatione ceſſātes ibidē viros prouidos, & diſcretos aliorū inſtructioni præficere. Iuē conc. Trid. ſeſſ. 25 de reform. ſic: omnes ij, ad quos vniuerſitatum, & ſtudiorum generalium cura, viſitatio, & reformatio pertinet, diligenter curent: vt ab eiſdem vniuerſitatibus canones & decreta huius ſanctæ ſynodi integre recipiantur ad eorumque normam magiſtri, doctores, & alij in eiſdem vniuerſitatibus ea, quæ catholicæ fidei ſunt, doceant & interpretentur, ſeque ad hoc inſtitutum initio cuiuslibet anni ſolenni iuramento obſtringant. Hæc ibi. Ex his concilijs patet, cum doctor a doctrina docens a docere dicatur, vnum hominem ab alio doceri poſſe. Ex iiſdem concilijs ergo cū eis literas approbent vides damnari errorē Licinij imperatoris (Prateo Licinius imperator V. literarum penitus ignarus) dicentis; quòd literæ

appellandæ ſunt virus, ac peſtilentem Quintini (Prat. Quintinus 4.) dicentis, literas eſſe abijciendas. Et ſpiritum vniuſcuiuſ ſequendum ſub prætextu cuiuſ boni huius: id eſt ſequendi ſpiritum viuificantem, cadetas. Quintinus in errorem hunc, literas eſſe abijciendas. Item ex his concilijs damnari (vltra q. & à concilio Conſtantienſi (ſeſſ. 8.) errorem temerarium Iohan. Vuiclef (Prat. Iohan. Vuiclef.) dicētis quod ſtudia generalia, vniuerſitates, collegia, graduationes & magiſteria, à Papa vel Epiſcopis in Eccleſiam Dei ſunt vana gentilitate introducta, & non plus Eccleſiæ proſunt, quam diabolus. Vide aliquid de damnatione iſtorum q. 1. ar. ... Item ſecundo hēs quo modo per rationem prædictorum Philoſophi ſcripturæ conciliorumque authoritates, pro quantum vnum hominem ſtatuunt poſſe docere aliū, & in vero ſenſu intelligas & declares & probes 3°. vides: quomodo ex hac veteriſſimi Angelici doctoris concluſio conſolidetur. 5

¶ NOT. Articulo huic ſeruit aliquali ex a tieu... in ordine 369. 370. 419. 418 310. 545. 390. Item pro in corpore dicto ly eſt eadem ſcientia in diſcipulo & magiſtro, ſi conſideretur &c. vide tabulæ magnæ vere autex. D. Thomæ concordantias poſt inſertas numer. 1107. Item pro ly Platonicorum, qui poſuerunt, q. ſcientia ineſt à principio animabus noſtris pro &c. vide ibi num. 1105. Item pro ly effectuum, qui ſunt ab exteriori principio aliquis eſt ab &c. vide ibi num. 241.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum homines poſſint docere angelos.

CONCL. De rebus diuinis ab hominibus angeli nunquā illuminantur; cogitationes tamen ſuas homines per modum locutionis, poſſunt angelis manifeſtare. 577

¶ PROB. Quia ſupremi homines ſubduntur etiam infimis angelorum eo modo, quo inferiores angeli ſuperioribus (ex euangelio) & ſuperiores angeli nunquam ab inferioribus angelis de rebus diuinis illuminantur (ex ſupra q. 106. art. 3.) Quia (ly cogitationes) etiam inferiores angeli ſuperioribus loquūtur (ſupra q. 107. ar. 1) Et nullus angelorum cognoſcit naturaliter cogitationes humanæ hominum (cum ſecreta cordium ſcire, ſolius Dei ſit. q. 14. ar. 9. & q. 57 ar. 4.).

1^m ex Apoſtolo. *Per eccleſiam* ℞. Cœleſtem, in principibus & poteſtatibus cōſiſtentem: nō aliter. §. &c. Tunc quoniā, ſi multiformis ſapiētia Dei ipſo reuelante cognoſcitur per eccleſiam cœleſtem id eſt ab eccleſia cœleſti, hoc non eſt concluſioni repugnans (vt patet,) qua dicit, quòd homo nunquam de rebus diuinis illuminat angelos: ſecundum igitur hanc reſponſionem eccleſia nō ſumitur ab Apoſtolo pro congregatione fidelium viatorum: vt arguens in minori putare ſe oſtendebat.

Item ex Apoſtolo. *Innoteſcat.* ℞. per exhibitionem rerum à ſapientia Dei ordinatarum: non autem innoteſcat ab inſtructione hominum in quibus illæ res complentur ſeu exhibentur. §. Tunc vt patet. Eſt ſimile de ſpeculo mihi repræſentante omnia, quæ ſucceſſiue ſiunt exterius ſi tranſit quis per viam, video illum per illud ſpeculum: quem tamen non videbam antequam tranſiret ex oppoſito ſpeculi, etiam quòd haberem ſpeculum ante oculos meos. Vel etiam eſt ſimile illi, qui ex rebus ſibi obiectis per propriam inuentionem acquirit ſcientiā, nullo hominum penitus docente. ſup. q. 6. ar. 1 ad 5^m in fine 3. parte. q. 12. ar. 3. & 4. vide literæ 2^m. reſponſum à ly poteſt tamen, vſque in finē ſecūdū igitur hoc reſponſum eccleſia ſumitur in auctoritate Apoſtoli pro eccleſia militante (vt putauit arguens) ſed nil concludit contra concluſionem. Aliud enim eſt, quòd homo viator doceat de diuinis angelos, quod negat concluſio aliud verò, quòd ex aliquibus factis per hominem angeli ex ſeipſis in pleniorem notitiam rerum ad quarum pertineant, quod affirmat hoc reſponſum ſtat iuxta præſentem ſenſum gloſabis verba B. Cyrilli in libello ſtuorum, quæ ſunt, Seraphim docente Paulo aliqua didiciſſe Nam, etiam Cyrilli auctoritas hæc auctoritati B. Hieronymi in textu adductæ eadem ſit, & ſanctus doctor Hieronymum ne (vt ibi legis) intelligendum aſſerat, patet, quòd etiam Cyrillum, Immo & quoſcunque ſanctos, qui ſic dicerent, eodem modo intelligendos per hoc docet. Nam De ſimilibus enim idem eſſe iudicium nouit: & propterea paucis multa ſe docuiſſe vult. Quod autem dico hic de D. Thoma, intellige etiam in alijs locis, & de alijs doctoribus, & Philoſophis, modo illa, de quibus agitur, ſint vere ſimilia in eo formaliter, de quo tractatur ne ſiat error.

2^m de maiori. *A Deo.* ℞. ſumpto ſecundum diuinitatem: non, ſecundum humanitatem §. Tunc &c. Nam Apoſtoli inſtruebantur immediate &c. vt in litera.

3^m de

Vtil. pro S. Eccl. ad itel. ſeru. concil. & errores quoſdam reijcien dos.

Prima vel a Philoſopho inſtrui docum.

Pro ſol. nom.

Duo pulchra ſimilia ſi bene applicentur.

Breuis & reſponſio

3^m de maiori. *A ſuperioribus.* ℞. Actu non, virtute tantum. §. Tunc &c. Nullus.n. viator purus, quantumcunque ſanctus, eſt maior actu angelis; licet virtute aliquis; vt in litera. Vide in corpore ly, quod patet per id, quod dominus dicit Matth. 11. &c. Illud autem coniũgendo iſti reſponſioni videbis: q̃ homines viatores non tantũ natura ſunt minores angelis, ſed etiam gratia inquantum. ſ. gratia comprehenſorum eſt actu conſummata, utpote fini vltimo clare viſo permanenter coniuncta; & gratia viatorum purorum nondum eſt ſic actualiter conſummata. Alioquin non eſſent puri viatores: ambulantes. ſ. per fidem. & non per ſpem; etiam q̃ diuinam eſſentiam quandoq; viderent per modum tranſeuntis (vt Paulus, qui tamen erat purus viator).

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem &c. vt ſup. q. 106 art. 3. Et quidem a fortiori. ſi. n. angelum inferiorem poſſe illuminare ſuperiorem negatur: multo magis hominem poſſe illuminare (quod eſt de diuinis docere) angelum, negatur. 2° *(Vti. pro S. Ecc. ad intel. &c. vt ſup.)*
2 habes: quomodo per rationem illa omnia, pro quanto hominẽ
3 non poſſe illuminare angelos innuunt, & intelligas, & declares, & probes. 3° vides: quomodo ex his, atque ſimilibus firmetur doctrina præſens.

¶ NOT. Iſti articulo ſuffragatur vtcunque art. in ord. 520. 352. 525. 316. Item pro in reſponſo ad 3^m dicto ly aliqui homines etiam in ſtatu viæ ſunt maiores aliquibus angelis, r. ô &c. inquantum. ſ. habent charitatem tantæ virtutis vt poſſint &c. vl de tab. mag. veræ aut. ſancti Doctoris concordantias poſt inſertas num. 31. *(Pro ſtud. verio.)*

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum vnus homo per virtutem animæ poſſit corporalem materiam immutare.

578 CONCL. Homo per virtutem animæ ſuæ non poteſt materiam corporalem immutare, niſi mediantibus aliquibus corporibus.

¶ PROB. Quia angeli non poſſunt immutare materiam corporalem naturali virtute, niſi applicando corporalia agẽtia ad effectus producendos (ſup. q. 110. art. 2.): & angeli ſunt maiores hominibus.

¶ NOT. Multo minus igitur homines poſſunt &c. Arridet argumento facto ab app. art. 2. ſi angelus inferior non poteſt illuminare ſuperiorem: multo minus homo poteſt angelum.

1^m ex Gregorio. *Poteſtate.* ℞. Gratiæ: non, naturæ, §. Tunc &c. De naturali. n. virtute tantum loquitur concluſio: vt patet.

2^m de minori. *Immutare* ℞. Mediante immutatione proprij corporis: non, immediate. §. Sicut intellexiſſe videtur Auicenna. Tunc &c. vt in concluſione patet. Non. n. ſine cauſa ibi appoſitum eſt ly niſi mediantib. aliquibus corporibus. In litera diligenter verba vltima nota aduerſus ſtrigas, maleficos, & huiuſmodi: ad quod facit etiã ſup. q. 115 art. 5. 3^m. & dicenda in not. poſt append. Notato etiã ly faſcinationis cauſam. q̃ in hac reſponſione eſt ſermo de faſcinatione, ſecundum q̃ aliquis ex aſpectu maliuolo læditur; vt in vetulis quibuſdam maximè patet, quæ virenti viſu, & immundo aſpectu, faſcinant pueros; qui tales ex hoc læduntur, ut infirmentur, & cibum euomant. Non eſt autem hic ſermo de faſcinatione, ſecundum q̃ dicitur ludificatio ſenſus, quæ per artes magicas fieri conſueuit (puta, quando hominem facit magus apparere leonem, capram, vel aliud brutum: licet in veritate non ſit a forma humana mutatus): quamuis in Apoſtolo poſſit accipi faſcinatio (Gal. 3. quis vos faſcinauit) & hoc, & primo modo. Primo quidem; quaſi dicat Apoſtolus. Vos Galatæ obediſtis aliquando veritati: nunc autem minime. Ergo videmini faſcinati: i. eſtis ſicut pueri, qui ex aliquo inuido aſpectu infecti cibum acceptum euomitis. 2° autem; quaſi dicat idem, Vos Galatæ eſtis ſicut homo ludificatus, qui res manifeſtas accipit aliter, quàm ſit in rei veritate: quia videlicet eſtis ludificati per deceptiones, & ſophiſmata veritati non obedistis inquantum. ſ. veritatem vobis manifeſtatam, & a uobis receptam non amplius videtis, & obediendo recipitis. Cæterum in hoc reſponſo (ut tactũ eſt) faſcinatio ſumitur ſolum in primo ſenſu: quæ eſt, quando ad apprehenſionem fortem humiliis, immutatur appetitus ſenſitiuus, ad quam immutationem ſequitur immutatio corporis & ſpirituum (vt. Ad apprehenſionem delectabilis mouetur appetitus ſenſitiuus ad cõcupiſcentiam, & exinde corpus caleſcit: ſimiliter ex apprehenſione timendi frigeſcit. & hæc immutatio ſpirituum inficit maxime oculos, qui inficiunt rem inſpectã immediate (vt de ſpeculo in litera). In obſtinatis ergo in malitia, cum maxima commotio fiat, ex forti apprehenſione immutatur fortiter appetitus ſenſitiuus: & ex hoc alteratur, quaſi venenati, corporis ſpiritus: quorum infectio maxime fit ex venis ad oculos, & ex oculis inficit aerem, quo mediante tranſit ad rem inſpectam. Hinc eſt: q̃ ex talium perſonarum, quaſi venenato aſpectu pueri caſo, cum ſit mollis facile inficitur, quæ infectio vocatur hic faſcinatio.

3^m concluſio. *Ergo multo magis &c.* ℞. ſi corporibus alijs vniretur, vt forma & motor. §. §. Tunc &c. His enim non ſic vnitur: & ideo nec multo magis, nec æqualiter, poteſt illa immutare. Hinc dic: q̃ argumentum accipit pro cauſa immutationis nobilitatem, vel ignobilitatem: cum tamen vera huiuſce cauſa ſit eſſe vnitum modo ſupradicto: & ideo eſt fallacia ſecundum non cauſam, vt cauſam.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1°: quomodo per rationem rei, elas erretem Algazelis (Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.) dicentis: q̃ impreſſio animæ tranſit in corpus aliud, ita q̃ poteſt ipſum deſtruere, & interimere, per excecationem ſuam atq; faſcinationem. Auicenna eiuſdem videtur fuiſſe ſententiæ: Licet non omnino iiſdem verbis: vt in ad 2^m. Conueniunt. n. ambo in faſcinatione. 2° habes quomodo per rationem oſtendas, has illorum poſitiones, recte damnari ibi a directorio inquiſitorum vniuerſaliter in principio quæſtionis: cuius verba, quia tam multotiens recitata fuerunt, nunc ſilentio prætermittuntur. Item a concilio &c. vt q. 110. ar. 2. app. Quæcunque. n. damnſit: q̃ angelis materia corporalis obediat ad nutum, damnare etiã ſimul intelliguntur (vt colligitur ex ad ſecundum), q̃ homo per virtutem animæ ſuæ poſſit corporalem materiam immutare. Item ab ipſarum perſonarum faſcinationem exercentium in dictata cõfeſſione: vt in ſequenti notatione mox enarrabitur. 3° vides quomodo ex his vicissim firmetur concluſio. 1 *(Vti. pro S. Ecc. contra erro Algaz. dam. a direct. a Conc. &c. vt ſup.)* 2

¶ NOT. Propter ly cum quibus vetulæ ſortilegæ aliquod fœdus habent, quæ ſunt vltima verba reſponſi ad ſecundum, aduerte ſequentem declarationem; quæ etiam ad quædam dicta in præcedenti appendice ea parte valent. Huius peſtiferæ ſectæ profeſſores, ſtrigæ vel lamiæ vel ſortilegæ vel maleficæ vel hæc omnia ſimul dictæ, plures ſunt fœminæ (experientia teſte) q̃ viri: & propter hoc dicit litera ly maxime in vetulabus. Profeſſores hi tam viri, quàm fœminæ, coram iudicibus (vt refert, & diffuſius. Pater a Caſtro, de iu. hær. puni. c. 16.) tandem ſponte confeſſi ſunt q̃ homo, qui vel quæ hanc ſectam diabolicam profiteri vult primum ab eo, a quo docetur, adducitur coram demone in ſolio quodam alto viſibiliter ad iuſtas regis ſedente. Adductus ſtatim habet (iuxta damnatorum infernas leges) abnegare baptiſmum, & omnia Chriſtianæ fidei documenta relinquere omnia Eccleſiaſtica ſacramenta reijcere; Crucem. B. Deiparæ Virginis, aliorumque ſanctorum quorumcunque imagines (Hinc argumentum ſumito q̃ venerari ſanctorum imagines bonum eſt. ſic de cæteris, ab oppoſitis, in ſequentibus argumentare) proſternere, propriiſque pedibus conculcare. Hanc tamen imaginum conculcationem non oportet coram diabolo illo ſtatim efficere: ſed ſufficit, vt poſt ſe facturum promittat, q̃ primum dabitur occaſio. Deinde ipſi diabolo, velut principi, ſe ſe perpetuo obligatum atque deuinctum reddit vouens, ac promittens manibus intra manus illius poſitis (tanquam homagium faciens) q̃ erit ei in perpetuum fidelis, & omnibus mandatis eius obediens. Poſtea, tactis ſcripturis ſuper quandam libro obſcuras & ignotas paginas continente, iuramento promittit ſe nunq̃ ad fidem Chriſti rediturum, nec diuina præcepta ſeruaturum ſed ſolum ea, quæ per ipſum principem, diabolum. ſ. mandabuntur. Promittit etiam ſe (quoties vocatus fuerit) venturum ad congregationes nocturnas; & ſacrificia ſe facturũ, quæ horis illis nocturnis fieri videntur: preces emiſſurum adorationis cultum ſe ei exhibiturum: omnia denique alia, quæ ab alijs ibidẽ fieri viderit, ſe facturum. Hoc voto, atq; iuramento per ipſum facto, diabolus ille in ſolio tanquam rex apparẽter ſedens ſtatim hilarem frontem prætendens promittit homini ipſi ſic ſtanti ſe daturum perpetuam (quam non habet) fœlicitatem gaudia immenſa, quaſcumque in hoc mundo cupit habere voluptates, & tandem poſt hanc vitam multo maiora. Deinde vnum dæmonem ad illius huiuſmodi cuſtodiam atque doctrinam conſtituit, qui illum perpetuo comitetur, illique per omnia ſeruiat, & omnia, quæcumq; ille deſiderabit, illi tribuat. Dæmoni huic ad cuſtodiam deſtinato hoc peculiare officium, inter alia, commiſſum eſt: vt quotieſcunque oportuerit accedere ad ludos nocturnos, ille hoc p. ſuo *(De fœdere peſſimo ſtrigũ vel &c. cum diabolo.)*

clientulo(.i.homini eius curæ commiſſo)denunciet illumque deferat ad locum congregationis.Hic dæmon pro cuſtodia deſi gnatus qui a peſſimis illis profeſſoribus (vt audio) vocatur Martinetus vel Martinellus,quotieſcunq; nocte aliqua facienda eſt ad ludos & voluptates exercendas generalis eorum congregatio.ante duos dies eam congregationem fiendam ſuo clientulo annunciat,horamq; & locum ei declarat,vt(cum tempus advenerit)ſit ad veniendum paratus. Iam hora eundi appropinquante,dæmon ille Martinetus vel Martinellus vocatus hominem ipſum voce quadam ad ſimilitudinem vocis,humanæ formata vocat.Hac voce audita,mox ille clientulus vaſculum vnctionis ſumit.& quædam ſui corporis membra,vnctione ex vaſculo ſumpta,perungit.Hoc facto domum egreditur; & ſtatim prope domus oſtium inuenit Martinetum ſuum in forma hirci eū expectantem:ſuper quem ſic equitaturus aſcendit, manibus ſuis crines hirci fortiter apprehendens,ne forte propter velocitatem motum hirci ad terram deijciatur. Dæmon igitur in forma hirci ſic illum excipiens atq; per aera celerrime tranſuehens,ad locum vſq; congregationis defert:vbi frequens virorum, & fœminarum,multitudo coram diabolo regis ad inſtar ſedente concurrit.Quo poſtquam eorum quiſq; peruenit,imprimis diabolo ſedenti reuerentiam facit:alio tamen modo,quam nos Deo vero facere ſolemus Qua reuerentia ſic præſtita, quandoq; ſacrificia ei offerunt:non tamen ſemper.His omnibus peractis,diabolus tanquam rex in throno ſicut e maieſtatis ſedens iubet omnibus, vt tripudient,& canient cum gaudio & lætitia ſumentes voluptates ſuas. Tunc vnuſquiſq; dæmon (in forma viri amaſij,ſi res vera deeſt,illius mulieris; vel in forma amaſiæ illius viri: vt ſeor)manu apprehendit ſuam mulierem,aut virum, ad cuius cuſtodiam deſtinatus erat;& cum illa,vel illo,ſaltat & choreas facit.Choreis & ſaltationibus finitis veniunt ad menſas lautiſſimis ferculis præparatas,& ita ornatas:vt vnuſquiſq; pro libitu ſuo illis veſcatur.Conuiuio expleto, luminaria omnia extinguuntur(Hunc morem ſectæ hæreſis condormientium dicendo omnibus ibi ex ſtentibus,creſcite & multiplicamini: teſte Prateolo,tit.Condormientes):& dæmon quiſquis prædictus vel in forma viri incubi accipit ſuam fœminam vel in forma fœminæ ſuccubæ accipit ſuum virum;& ſic inuicem miſcentur & vtriuſq; libidines vſq; ad ſatietatem voluptas explent cum maxima(vt aiunt)voluptate. Demum reuertuntur omnes ad domos proprias equitando in hircis,vt prius. Alias perſonas,quotquot poſſunt,ad diaboli obſequium adducere,& a Dei ſeruitio auertere,conantur:vt diaboli imperium ſuo miniſterio augeatur. Pueros multos,antequam baptizentur,interficere conantur; ne baptiſmo ſuſcepto ad vitam æternam peruenire valeant. Nocte domos ingrediuntur alienas, cameras quantumlibet obſeratas(dæmone illis viam aperiente) intrant: puerorum ſanguinē ſagiunt(vt ſtrix eius),quandoque ſuffocant,multaque alia circa eos mala committunt,puta faſcinationem &c.quæ ipſæ, maligno ſpiritu inſtigante ſciunt Ex hoc patere poteſt, vel in toto vel in parte,fœdus illarum vetularum cum dæmone; & ab eis faſcinatio cooperante eodem:de quibus in litera ad 2^m, & in append.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum anima hominis ſeparata poſſit corpora ſaltem localiter mouere.

179 CONCL. Anima ſeparata virtute ſua naturali, non poteſt mouere aliquod corpus.

¶ PROBATIO. Quia virtus naturalis animæ non ſe extendit ad mouendum localiter, niſi corpus a ſeipſa viuificatum (patet de membro corporis mortificato ac viuificato):& ab anima ſeparata nullum corpus mouetuum viuificatur. (patet.)

1^m de maiori. *Subſtantia ſpirituali.* R. cuius virtus non eſt determinata ad aliquod corpus mouendum, cuius virtus motiua determinata naturaliter eſt ad mouendum aliquod corpus.§.Tunc &c. patet in litera applicatio:notandum,q. anima ſeparata eſt eiuſdem naturæ,& virtutis, cuius eſt coniuncta.ſi coniuncta ergo naturaliter eſt determinata ad mouendum corpus &c. ſeparata remanebit determinata ſic.

2^m de maiori. *Animam pueri* R.i.dæmonem. ſimulantem,ſe eſſe animam pueri; non, aliter §.Tūc &c. vt patet ex litera magos multos in arte ſua illudi ipſis neſcientibus,a dæmone coniectas:vt ſic verificetur maleficis,in inſidijs ſuis capientur iniqui,&,per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Dum enim illudere ſatagunt alijs, illuduntur & ipſi; Deo iuſte id permittente,& malitia, dæmonum exequente.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, philoſophum merito dixiſſe lib. 2. de anima tex. 36. q. anima non poteſt mouere quodcunq; corpus,ſed ſolummodo proprium. Hoc.n.in idem redit,ac ſi dixiſſet,q. anima ſeparata non poteſt mouere aliquod corpus localiter. Illam proprium tunc actu nō habet,cum ſit ab eo ſeparata: & conſequenter nec illud mouere poteſt.Nullum ergo. Quòd autem in idem redat &c. patet; quoniam anima ſeparata eiuſdem remanet naturæ, & virtutis naturalis &c.dic,vt ad primum. Nec obijcias,philoſophum nō tenuiſſe ſeparationem animæ intellectiuæ, et conſequenter nō valere illud deductū quoniam falſum eſt, Ariſtotelem ipſum non tenuiſſe ſeparabilem eſſe animam intellectiuam, & immortalem;vt q.75.ar.2.& 6.appen.dictum eſt.De hoc etiam videas aliquid,q.76.ar.2.appen.Adde;q. philoſophus ipſe loquēs de forma ad literam in 12.metaph.tex.17.ait;quæ autem eſt cā vt ratio(.i.forma)ſimul incipit cum re,ſi autem poſterius aliqua forma manet,perſcrutandum eſt in quibuſdam. n. Formis nihil prohibet,vt ſi eſt anima tale,non omnis,ſed intellectus. Ariſtoteles ergo poſtquàm, dicendo q. forma, omnis incipit cum re cuius eſt forma,excluſit errorem ponentium animam intellectiuam vel plures(vt origeniſtarum error habebat, ſup. q.65.ar.2.)vel primi hominis ſaltem(vt Ioa.Epiſcopi Hieroſ. q. 90.ar.4.)præceſſiſſe propria corpora;mox excludit errorem ponentium,animam nō remanere ſeparatam poſt corpus defunctum(vt Arabicorum,Hermani Riſuich,Sadducæorum,ſup. q. 75.ar.2.)dicendo ly poſterius al qua forma manet non omnis ſ.d;intellectus.Quid clarius pro formæ intellectiuæ immortalitate,ſecundum philoſophum?Tenuit ergo Ariſt. ſeparatam dari animam:& conſequenter in idem redit ſuum dictum ſup. de anima coniuncta & ſeparata, vt ibi deducebatur. Sed dices inſtaut adhuc;q. in illo textu apponitur ly forſan,legendo, ſed forſan intellectus. Et ego dico.q. in quodam libro, textu eodē, leg. ſiue forſan, ſic:non oīs ſed intellectus.Et dato, q.(ſicut & ipſe legi)apponatur ly forſan hoc nihil penitus obſtat propoſito.Nam ly forſan,ab Ariſt ibi ponitur cauſa vel modeſtiæ, vel vt deferat ipſe proprio tractatui de anima (vt egregie ibidem exponit Sanctus Doctor); non autem cauſa dubitationis.Et ob hoc in opinionem adducor q. ille liber de quo dicebam, ſiue forſan ideo impreſſus eſt; vt nullam ineſſe menti Ariſt.teis de huiuſmodi ſententia dubitationem apertius oſtenderet. Quaſi diceret per tale ſuum factum.ly forſan, dubitationem nullam ſecundum philoſophum dicit:& ideo ſiue apponatur, ſiue non,attenta hac ratione ſ.dubitationis,nihil refert. Libri huius allata ratio,q.ſ.nullum eſt hic dubium apud Ariſtotelē, licet veriſſima ſit: tamen ob hanc non debuit alterare textum (ſi re vera erat cum ly forſan),ſed fideliter ad mentem philoſophi ipſum exponere cum.D.Thoma.Quod.n. fideliſſima mēti Ariſtotelis ſit ſancti expoſitio: ſatis conſtat ex ipſiſſimo textu.Quibuſdam(inquit)formis nihil prohibet.Quid (ergo) non prohibet?Quod(inquit antea)poſterius maneant.Hoc erat (ait) perſcrutandum de omnibus formis in materia receptibilibus; vtrum ſcilicet aliqua illarum formarum poſterius.ſ. poſtquàm deſijt eſſe actu in materia,remaneret.Ecce textus nudus. Quid huic quæſito reſpondet philoſophus?Quibuſdam (inquit) formis nihil prohibet.Vade in reſponſione hac nullam prorſus dubitationem.Pro conſtanti igitur tenet philoſophus; q. quibuſdā formis nihil prohibet,ſcilicet poſterius manere. Hoc ſic modo fundamēto a ſe iacto;mox perſcrutatur,quæ nam ſint illæ formæ,de quibus dixerat q. nihil prohibet &c.& quæſitum terminans dicit,Non omnis, ſed forſan intellectus. Vbi impoſſibile eſt; q. accipiat ly forſan,dubitatiue. Alioquin, quomodo aſſertiue dixiſſet,q. quibuſdam formis nihil prohibet?Si. n.certum eſt philoſopho,q. non omnis remanet, & eſt incertum.an intellectus remaneat:non eſt intelligibile, quomodo potuerit aſſerere q. quibuſdam formis nihil prohibet. Dixiſſet. n. tunc quibuſdam formis forſan nihil prohibet. Nulla enim eſt alia forma receptibilis in materia præter omnem, & intellectiuā. vnde ſi dubitat quicquam de forma intellectiua, cum de nulla alia (teſte ipſo) verificari poſſit ly quibuſdam formis nihil prohibet: patentiſſimum eſt,etiam proteruiētibus(ſi qui ſunt) ex nudo contextu conſiderato;quòd prædicere debuiſſet ly quibuſdam formis nihil forſan prohibet, & non ly quibuſdam formis nihil prohibet. Vt,ſi dicamus Ariſtoteli.Qui ſcis tu, q. quibuſdam formis nihil prohibet?Et ipſe reſpondeat in ſe hoc certum ſcio,quia intellectus forſan remanet.q. bellum hominem,dicamus nos ei:quare dixiſti prius aſſertiue, quòd quibuſdam formis nihil prohibeat: & non potius (ſtante reſponſo tuo) dubitatiue, quòd quibuſdam formis nihil forſan prohibet?Nam ſi dubitabas de intellectu,an remaneret:de quo ſolū (per ſe)verificari poteſt,quòd nullam habeat prohibitionem

Vtilit. pro Philoſ. en vs in vero intellectiu damnatur error eius Orig. alter Arabicor. &c. & immortalitas animæ eſt ca. iſt. pa. lam. q; ad mentem ſui Ariſtotelis manifeſtatur.

ad remanendum. quomodo non falſum dixiſti tu aſſertiue fatendo, quod quibuſdam formis nihil prohibet? Etenim de vno & eodem prius ſine vlla illatione aliqua affirmare, quod nihil prohibet ipſum remanere, & poſtea in eadem ſermonis textura mox dicere, quod dubitas, vtrum aliquid prohibeat ipſum non remanere: hoc, inquàm eſt patens mendacium & falſi hominis ſignum; dignumq; quod illi homini nihil amplius credatur; immo etiam, quod prius credita illi reuocentur in dubium (vt patet in conſtitutis iudiciarijs ſeu a iudice factis: & teſtium de aliquo examinatione). Nunquid non & tu, Ariſtoteles, docuiſti in libro fallaciarum; quod redargutio (Hæc ſibimet non cõſtat in dictis eodem verborum contextu) eſt in literario negocio non vulgare peccatũ? Viden? in quantas anguſtias teipſum coniecisti, certificando prius id, de quo ſubinde, te non eſſe certum, dixiſti? Reſpõdeat philoſophus; & hac ſolum reſponſione, ex his tricis ſe nouerit emerſurum. Ego per ly forſan, nil dubitationis de hoc apud me ſignificare volui ſed tantum modeſtiæ cauſa (qua plures ſub diuerſis verbis in doctrina mea vtor). ly forſan, attuli; & vt per hoc incitarem animos legentium ad perſcrutandum tractatũ proprium de hac re a me factum, in ſuo loco. i. in libris de anima. In veriſſima philoſophi mens, ſibi conſtans, ſibi fidem in ſuis dictis non derogans, ſine vllo fallaciæ vitio, a D. Thoma (animæ Ariſtotelis a græcis iure vocato) penitius ibidem introſpecta. Hunc locum pro immortalitate animæ intellectiuæ ſecundum etiam Ariſtotelem ſi diligenti meo inſeruaueris: quantum hallucinentur contrarium vel ambiguum de eiuſdem mẽte ſomniantes, clara luce perſpicies. Faciunt hæc quoq; pro q.
2 75. ar. 2. & 6 & appen. 2° habes quomodo per rationem dictum philoſophi in principio huius appendicis, pro quanto animam ſeparatam non poſſe dicis mouere corpora localiter, & intelli-
3 gas & declares & probes. 3° vides quomodo ex his viciſſim iuuetur articulus.

Quæſtio. CXVIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima ſenſitiua traducatur cum ſemine.

380 CONCL. 1ª Neceſſe eſt, quod naturaliter tam anima ſenſitiua, quàm aliæ huiuſmodi formæ producãtur in eſſe ab aliquibus agentibus corporalibus tranſmutantibus materiam de potentia in actũ per aliquam virtutẽ corpoream exiſtentẽ in eis.

¶ PROB. Quia anima ſenſitiua, atque huiuſmodi non poſſunt fieri per creationem (cum non ſint per ſe ſubſiſtentes q. 75. a 3) ſed tantum per generationem compoſiti ſui ſequuntur: & generans eſt ſimile generato.

¶ CONCL. 2ª Poſſumus dicere, & quod anima generati cauſetur ab anima generantis, & quod a virtute deriuata ab ipſa, quæ virtus eſt in ſemine.

¶ PROB. Quia non refert dicere, quod aliquid moueatur ab inſtrumento, vel a principali agente, & ex anima generantis deriuatur quædam virtus actiua ad ipſum ſemen animalis, ſicut a principali agente deriuatur quædam vis motiua ad inſtrumentum.

1^m^ de maiori. *Perfecta* &c. ita quod per ſe ſubſiſtat; nõ aliter. §. Tunc &c. vt patet in litera.

Ex qua ſcito illud quod plerunq; dicimus, maxime in regulæ q. 40. ar. 1. ſup. quod videlicet auctor iterare non ſolet, quod ex proxime dictis poteſt haberi. Quia n. dixit nunc in corpore quod anima ſenſitiua non eſt per ſe ſubſiſtens, & hoc ibi probauit: ideo huius reiterationem refugit.

2^m^ de minori. *Agit* &c. virtute ſua tantum; non. virtute etiam agentis æqualis ad illam ſpeciem. §. Tunc &c. Nam virtute etiam animæ ſenſitiuæ generantis quæ vtique eſt æqualis ad generandam animam ſenſitiuam generanti, agit ſemen vt ex litera.

Generans, quomodo generat ſibi ſimile. 3^m^ de maiori. *Aliu.* &c. Non: ſed, virtute. §. ſufficit. enim quòd forma generati ſit virtute in cauſa inſtrumentaria generationis, vt in litera patet. Tũc &c. Nam illa maior, ſcilicet generans generat ſibi ſimile, intelligitur ſolũ de principali agente; ſi loquatur de ſimili in actu: ſi vero debeat intelligi de inſtrumento, gloſſanda eſt de ſimili in virtute, vt patet in textu de ſerra vel ſecuri reſpectu formæ lecti. Inquantum n. mens eſt mota ad formam lecti, intantũ forma lecti eſt virtute in ea.

4^m^ Secunda pars minoris diuiſæ.

Si autem non manet, hoc videtur impoſſibile. &c. Dicitur quod in generato non manet: & negatur, quod hoc ſit impoſſibile. §. Ad probationem illam, ſi aliquod agens &c. reſpondetur: §. non eſt ad propoſitum. Loquitur. n. (ſi debeat verificari omnino) de principali agente, non de inſtrumentario: & ſemẽ eſt ſolum inſtrumentale agens. Nam ſicut motio inſtrumenti ceſſat effectu iã in eſſe producto: ita virtus actiua, quę erat in ſemine, eſſe deſinit diſſoluto iam ſemine, & euaneſcente ſpiritu, qui inerat. Vñ in hoc ſenſu poteſt aliquo modo concedi, quod agens inſtrumentarium agat ad corruptionem ſui ipſius: quàmuis (proprie loquendo) deberet dici non ſic, ſed quod agens inſtrumentariũ agit actione tali, quod finita illa ceſſabit. Nec hoc eſt inconueniens, immo conueniens: vt patet conſideranti. Sic ſtella magorum ductrix, & columba ſuper Chriſtum baptizatum apparens, completis ſuis officijs ad quorum executionem vt inſtrumenta facta fuerant, ceſſauerunt, ſeu eſſe amplius deſierunt. 3. par. q. 36. art. 7. de ſtella, & q. 39. art. 6 ad 2^m^ de columba: nec tamen propter hoc dicuntur fruſtra fuiſſe, vel ad corruptionem ſui ipſorum egiſſe. *Ceſſare, completo ſuo officio, non eſt agere ad corruptionẽ ſui.*

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1° quomodo per rationem oſtendas, 1 philoſophum merito ſenſiſſe, quod anima ſenſitiua, & vegetatiua, traducantur cum ſemine. Hoc dicit in 2. de gener anima ca. 3. ſic: Animam vegetalem, & ſenſualem in ſeminibus, & conceptibus habere potentia ſtatuendum eſt, non actu, item ibi: extrinſecus eas animas venire, impoſſibile eſt: item ibi, declarare volens quomodo ex ſemine cauſari poſſunt, ait: ineſt in ſemine omnium (quod facit, vt fœcunda ſint ſemina) quod calor vocatur; idque non ignis, nec talis facultas aliqua eſt; ſed ſpiritus, qui in ſemine, ſpumoſoque corpore continetur: & natura, quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondens elemento ſtellarum. Item ibi: Solis calor & animalium non mouetur, qui in ſemine continetur: verum etiam, ſi quid excrementi ſit, quanquàm a natura diuerſum, principium habet vitale. 2° habes quomodo per rationem hæc dicta philoſophi, pro quanto animas vegetatiuam, & ſenſitiuam ſtatuunt cauſari ex ſemine, & intelligas, & declares, & probando a contrarijs defendas. 3° vi 3 des quomodo ex his viciſſim iuuetur præſentis art. doctrina. *Vtilit. philoſ.*

¶ NOTATIO. Fauent articulo præſenti articuli in ordine 372. 364. 368.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum anima intellectiua cauſetur ex ſemine.

CONCL. Hæreticum eſt dicere: quod anima intellectiua traducatur cum ſemine. 381

¶ PROB. 1 Quia impoſſibile eſt virtutem actiuam materialem extendere ſuam actionem ad producendum effectum immaterialem: & anima intellectiua eſt immaterialis, ac virtus actiua in ſemine eſt virtus materialis: 2 Quia virtus generantis animæ agit ſecundum quod anima ipſa vtitur corporeo organo in ſua operatione, & conſequenter virtus intellectiuæ vt intellectiua, (cum intellectus operatio nõ vtatur corporeo organo). non poteſt ad ſemen peruenire: 3 Quia anima intellectiua eſt ſubſiſtens (vt monſtrat operatio). ac immaterialis: & conſequẽter a Deo tantum per creationem cauſari poteſt: 4 Quia ponere, animam intellectiuam a generante cauſari, eſt ponere ipsã corrumpi cum corpore, & ipſam corruptibilem eſſe, eſt hæreticum.

¶ NOT. Cum audis animam eſſe incorruptibilem, caue ne impingas in illud fabuloſum errorem Libertinorum (Pra. Gnoſticis in calce) dicentium; Animam omnem morientem ad Deum redire, illique reuniri. Animæ namque, morientę corpore, ab eo immortales ſeparatæ aut in purgatorio, aut in cœlo, aut in inferno, pro qualitate factorum recipiuntur ſecundum Concilij Flo. ſacram definitionem, quæ eſt ſeſ. vlt. in literis ſanctæ vnionis. Adducta ſunt verba alibi ideo &c. *Hæ. damn. per Concil.*

1^m^ de maiori. *Anima* &c. id eſt hominis, non anima intellectiuæ. §. Tunc nih. &c. vt patet in litera.

¶ NOT. Ex præſenti reſponſo nota circa hoc more ſanctarum ſcripturarum a B. Cyrillo, de incarnatione vnige. cap. 24. (opere Conc. I. Epheſino inſerto, ab ipſoque, vt nunc videbitis, approbato) traditum in hac verba. Diuina ſcriptura carnem plerunque nominat, & quaſi ex parte animalis totius ſignificationem facit, necnon etiam a ſola anima totum tantũdem ait. Scriptum eſt. n. quod videbit omnis caro ſalutare Dei & ipſe diuinus Paulus, non conſenſi, inquit, carni & ſanguini. Aſſumptus eſt autem eos, qui ſunt ex Iſrael, Moſes in 75. animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum. Sed non ideo dixeris quod nudę & ſine carne animæ in Ægyptum deſcenderint: nec porro quod inanimis corporibus, & ſolis carnibus ſalutare ſuum Deus videndum indulſerit. Quoties igitur audimus, carnem factum eſſe *Synecdoc. ſcripturar.*

ſe verbum, hominem intelligamus ex anima, & corpore factū. Hæc Cyrill. de quo Epheſinum Con. poſt multas chartas, in Relatione ad pientiſs. reges de Neſtorij depoſitione, ait ſic. Epiſtolas Deo dilectiſſimi, ac ſanctiſſimi Cyrilli de fide ſcriptas ad expoſitionem iſtam collatas inuenimus & dogmatibus, & verbis conſonas: nec vſpiam deprehendimus, illius doctrinam a pia illa fidei expoſitione alienam. Hæc Concilium.

2^m maior. *In homine eſt vna & eadem ſecundum ſubſtantiam anima intellectiua, ſenſitiua, & nutritiua.* ℞. Ita q̀ ſubſtantia intellectiua continet virtute, non actu, alias. §. Tunc &c. Argumentum enim eſt, ac ſi illa ſubſtantia eſſet quid aggregatum actualiter ex intellectiua, ſenſitiua, vegetatiua: vt patet in litera directè modo ex opinionibus improbatis. Veram reſponſionem formaliter hoc in loco datam vide in fine textualis reſponſi huius.

3^m maior. *Vnum & idem agens eſt, cuius actio terminatur ad formam & materiam.* q. ſi ſit agens nō ſubordinatum ſuperiori agenti §. Non enim eſt ſemper neceſſe, q̀ tale agens ſubordinatum pertingat ad vltimam formam. Tunc &c. Ad hoc enim, q̀ ex materia & forma fiat & vnum ſimpliciter, ſufficit q̀ agentium ſubordinatorum inferius diſponat ſufficiēter materiam pro introductione formæ, & ſuperius cauſet illam formam.

4^m de maiori. *Generat.* ℞ diſponendo ſufficienter pro introductione animæ humanæ, non, introducendo ipſam. §. Tunc &c. vt patet: literam hanc bene nota: poſtea videas, Beatam virginem vere matrem eſſe Dei. 3ª. parte q. 35. ar. 4 Ex hoc etiam reſponſali textu bene illinc applicato (vt decet) melius intelliges reſponſum Cyrilli ibi ad 2^m. Quomodo autem ex præſenti textu poſſit oſtendi, ſi bene applicetur. B. Virginem eſſe vere matrem Dei; & quomodo applicandus ſit: eā ibi fuerimus, declarabitur (filio ipſo cum matre donante); & contrarium phantaſticantes vltra tacta concilia etiā ex ethnico Ariſtotele (quæ: eius hic ancillæ poſſunt vocari ad arcem) confundentur omnino. Interim vero ne totaliter etiā hoc altum myſterium ieiunus abeas, videas, 1050, compendium theologicæ veritatis, cum ſcholijs, lib. 4. qui eſt de Chriſti humanitate, cap 2. ſuper illud, Virtus innata materiam miniſtrauit. Videbis ibi pulcherrima, & efficaciſſima, in ſcholijs ad hoc propoſitum.

B. Virgo Maria eſt veriſſima mater Dei

5^m de maiori. *Peccantibus.* ℞. Quantum ad id, quod peccati eſt, non, quantum ad id qd̄ naturæ eſt. §. Tunc &c. vt in litera optime patet. Ex hac te regulabis in videndo, quomodo ſit Deus cooperans, vel non, in omni actione peccatorum: & ſaoins expreſſe intelliges q. 105. ar. 5. & q. 14. ar. 8. & 16. & q. 49. art. &c.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem immo per rationes multas, interimas hæreſim Luciferianorum (Prat. Luciferia.) dicentium; animam hominis propagatam eſſe de carnis ſubſtantia: item Tertulliani & Appollinaris (Prat. Tertullianiſtæ. D. Thomas 2. contra Gen. c 86) dicentium; Animā filij ex anima patris, velut corpus ex corpore generari: itē quorundam innominatorum (quòd ſciam) ſub alijs verbis dicentium; Anima hominis producitur ex ſemine humano, ſicut anima bruti item hereſim in idem, quod prius, tandem redeuntē, Seleuci, Hermiæ (Prat Meſſaliani) dicentium; Animas non creari a Deo. item concordenſium (Prat Concordenſes) dicentium; Animas nouas nec creari, nec infundi a Deo.

Vti. pro S. Ecc. cōtra hære. Luc. Ter. Apol. Seleu Coc dam a Cō cils a ſcrip. &c. ex ſupra it ex preſſe a philoſopho.

2 2° habes: quomodo per rationem, immo per rationes multas, probes has merito damnari ab omnibus illis ſcripturis atq; concilijs. quæ animā intellectiuam determinarunt eſſe per ſe ſubſiſtentem vel immortalem. Quæ de re vide q. 75. ar. 2. & 6 Vt n. in articulo Doctor Sanctus deducit ad poſitionem, q̀ anima humana ſit ex ſemine, ſequitur q̀ anima ipſa non ſit per ſe ſubſiſtens, nec immortalis. Vt autem alibi annotatum eſt: quando ſcripturæ & concilia damnant vnam poſitionem tanquàm hæreticam intelliguntur damnaſſe: tunc eodem tenore omnes neceſſario illā ſequentes, includentes vel inferentes. Et hoc pro regula vniuerſali, dictum tam apertiſſime a ratione naturali dictatur: vt id probare non neceſſarium, quinimmo tanquàm ſuperuacuum ſit, iudicetur. Item damnari ab omnibus illis, quæ creationem animarum intellectiuarum a Deo ponunt, & animas ipſas multiplicari ad multiplicationem corporum, & ante corpora non extitiſſe His n. omnibus ſtantibus; patet, eſſe neceſſe fateri; quòd animæ nouæ creētur a Deo, corporibusq; infundantur. Qua de re v. de q. 76. ar. 2. & q. 90. ar. 2 3. & 4. & q. 47. ar 2. Item

Regula vniuerſalis.

3 3° habes: quomodo per rationem oſtendat philoſophus lib. 2 de generat. animal. ca. 3. merito diſtiſſe mens ſola extrinſecus accedit, eaque ſola diuina eſt; nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis. Ibi ad literam philoſophus per mentem intelligit animam rationalem: quoniam in illo capitulo ſermonem facit de animarum origine (vt patet legenti); vnde & præmiſerat ly animam vegetalem & ſenſualem in ſeminibus habere potentia non actu; extrinſecusq; eas animas venire impoſſibile aſſ. Ex contextu ergo, quando inibi ſequitur ly mens ſola extrinſecus accedit &c. patet: & q̀ mens accipitur pro alia eſſentia ſcilicet intellectiua & q̀ extrinſecus accedere eſt in ſeminibus non habere neq; actu neque potentia; & conſequenter neque ex ſemine cauſari, propagari, ſeu traduci.

4 4° habes: quomodo per rationem oſtendat, prædictos errores merito damnari etiam ab ethnico ſola ratione naturali ducto: & hoc in maiorē confuſionem patronorum illarum hæreſum; licet nos fideles non credamus hoc, neque alia credibilia, propter auctoritatem philoſophorum, ſed propter habitum firmiorem ſermonem, ſcilicet eccleſiæ ſanctæ. Cui benefacimus attendentes, & credētes, tanquàm lucernæ lucenti in caliginoſo loco: donec dies eluceſcat, & Lucifer oriatur in cordibus noſtris ex 2. Petr. 1. Sic intellige ſemper, quando adducuntur philoſophi ſtantes pro fidei catholicæ credibilibus. Valent quidem hæc ad retundendum paganorum & aliorum infidelium vanitatem, non ad eorum auctoritatem complectendam: ex decretis diſtin. 37 ſi quid veri.

5 Item quinto vides: quomodo ex his vt ſint omnibus, atque ſimilibus, Angelica hæc doctrina conſolidetur.

Pro ſud

¶ NOT. Articulo huic ſeruit articulus 10 ordin. 369. 363. 371 452. 372. 170. 541.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum animæ humanæ ſint creatæ ſimul a principio mundi.

CONCL. Animæ non ſunt creatæ ante corpora: ſed ſimul creantur, cum corporibus infunduntur.

¶ PRO 8 Quia ſi ponatur contrarium, multa inconuenientia (vt in litera diſtincte habes) ſequuntur.

¶8e Nota. pro cautela Chriſti am norum.

1^m ex Geneſ. *Opera.* ℞. condendi noua omnino genera & ſpecies, non, condendi aliquas alias res. §. Tunc &c. Animæ enim, quæ in dies creantur, non ſunt nouæ ſpecies, aut genera. vt in textu patet. Vide circa huiuſmodi auctoritatem aliquid fuſius ſup q. 72. ar. 1. ad 5^m. Circa hanc creationem animarum cauendum eſt hæreticum portentum Ioānis Vuiclef (recitatur in ſeſſ 15. Concil. Conſtantienſis) dicentis: Deum non poſſe mundum minorare, vel maiorare: ſed animas vſque ad certum numerum creare, & non vltra. Ab eodem n. Concilio damnatur ibi.

2^m de poſt conſequentiam. *Quod eſt contra illud Geneſ. 1.* ℞. Negatur hoc §. Ratio eſt, quia Geneſis loquitur de vniuerſi completione, & conſequenter perfectione, ſpecifica: multiplicatio autem animarum nouarum, de qua concluſio, pertinet ad perfectionem numeralem, non ſpecificam. Non eſt autem inconueniens; q̀ aliquid ſit cōpletum formaliter, ſeu quoad ſpecies, & incompletum materialiter ſeu quoad indiuidua omnia ſub illis ſpeciebus abſolute continenda Ly abſolute cōtinenda, dixerim: quia, etiam ſic in principio, vniuerſum erat perfectum materiali perfectione pro illo tempore requiſita, licet non abſolute omnino: omnia enim pro quacunque ſpecie neceſſario pro illo tunc requiſita indiuidua aderant: licet non adeſſent omnia abſolute pro tempore futuro ad ſpeciem quamcumque requirenda & ſpectantia. Hæc enim 10 dies producuntur, & perfectioni mater alia adiunguntur.

3^m maior. *Finis et reſpondet ſuo principio.* ℞. Niſi adueniat impedimentum. §. Tunc &c. Remaneret anima, & remanſiſſet, cum corpore ſemper; niſi impedimentum, peccatum videlicet aduenisset, quod mortalitatem corporis cauſauit. Non ergo fuit conueniens, q̀ ab hoc, quòd anima maneret ſine corpore, inciperet Deus opus ſuum; quia ex peccato noſtro non debuit accipi regulatio naturæ rerum creandarum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1°: quomodo per rationem interimas hæreſim origeniſtarum & Priſcillianiſtarum (Prat. Origeniſtæ Priſcillian.) dicentium; Animas humanas ante infuſionem in corpus peccaſſe, & in corpora, tanquàm in carceres, incluſas fuiſſe. Hæc, eo tho adducitur hic, pro quanto ponit animas fuiſſe ante corpora Nam ſi, ſecundum illos ante peccarunt: ergo. ſe eundum illos ante extiterunt 2° habes: quomodo per rationem oſtendas, merito hanc damnari a Concilio Bracarenſi 1. can. 6 la quis animas humanas dicit prius in cæleſti habitatione peccaſſe,

Vti pro S. Ecc cōtra hære. Or. Priſ. dam. a Concil. a Papa 2 & ſu. tiā philoſopho e

caſſe: & per hoc in corpora humana intertectas; ſicut Priſcillianus dixit: Anathe. ſit. Côcilij huius auctoritas, ſicut & cætera, quæ ſequuntur pro tanto adducuntur pro quanto animas ante corpora non fuiſſe, aſſerunt. Quando adducuntur Concilia maxime Tridentinum aliquid loquendo circa illa (puta oſtendendo per rationem quòd merito ſic vel ſic dixerunt; quomodo illorum ſententia per rationem probetur, declaretur, intelligatur, defendatur; aut aliquid aliud) hoc fit non ad corroborandum concilia ipſa, cum noſtra corroboratione ſint maiora: ſed, citra tamen vllum omnino interpretationis, commentarij, gloſſæ, annotationis, ſcholij genus ſuper decretis ipſius concilij quocumque modo, nomine aut quæſito colore, æditum, ad corroborandum fideles, eorúmque conſolandum; & ad confundendum infideles. Quod, velut profeſſionem quandam atque proteſtationem in omnibus ſingulisque obedientialem erga concilium maxime Tridentinum & hic & vbique ſub quocumque tenore quorumcumque ſcriptorum meorum ſemper eſſe ac intelligi debere prorſus intendo: ne quando (quod Deus ſemper auertat) contra præceptum Pij quarti, in bulla ſuper confirmatione eiuſdem concilij, egiſſem aut agerem. Item a Papa Leone primo, in Epiſtola ad Turibium Aſtur. Epiſcopum, in qua Priſcillianiſtarum errores damnant poſtquàm decimo loco quendam eorũ retulit errorem, quo dicunt animas hominum prius in cœlo fuiſſe, & inde tunc ile propter peccata ſua delapſas humanisque corporibus intertectas, ſic verbaliter ſubnectit. Quam impietatis fabulam ex multorum ſibi erroribus texerunt: ſed omnes eos catholica fides a corpore ſuæ vnitatis abſcidit, conſtanter prædicans atque veraciter; quòd animæ hominum, priuſquàm ſuis inſpirarentur corporibus non fuere; nec ab vllo incorporantur, niſi ab opifice Deo, qui & ipſarum eſt creator & corporum. Hæc ille. Vbi nota, quòd dicit Deum eſſe creatorem animarum noſtrarum Ergo non traducuntur ex ſemine, iuxta fidem chatolicam. Et hoc facit pro artic. 2. appen. Item ab eodem Leone, in Epiſtola ad Iulianum Epiſcopum Coenſem contra Eutychenæ impietatis errorem, ſic: Vnde quod in Origene merito damnatum eſt, qui animarum, antequàm corporibus infererentur, non ſolum vitas, ſed & diuerſas fuiſſe actiones, neceſſe eſt: vt etiam in iſto, niſi maluerit ſententiam abdicare, plectatur. Hæc ille. Vbi damnatam merito ait fantaſiam illam; quòd animæ, antequàm corporibus infunderentur, habuerint vitas, i. extiterint. Hic. n. eſt eius principalis ſcopus, quàm vniuſcuiuſque, vt totum Origenis errorem. narret. qui eſt in hac parte damnatus eſt, de diuerſis earum actionibus tunc ab eo poſitis mentionem faciat. In huius ſignum eſt, quòd per miſeras de Eutychete loquens iſta verba. Arbitror, talia loquentem hoc habere perſuaſum, quòd anima, quàm Saluator aſſumpſit, prius in cœlis ſit commorata; quàm de Maria Virgine naſceretur, eamque ſibi Verbum in vtero copularet. Sed hoc catholicæ mentes, auresque non tolerant, quia nihil ſecum Dominus de Cœlo veniens noſtræ conditionis exhibuit: nec animam enim quæ anterior extitiſſet, nec carnem, quæ non materni corporis eſſet, accepit. Hæc ille. Vbi vides, illum facere vim in extitiſſe animas prius, per ly nec animam quæ anterior extitiſſet. Introducendo igitur poſt hæc verba Origenis poſitionem prædictam intendit principaliter ipſam inducere, pro quanto animarum præextitentiam ponebat. Item a Concilio Conſtantinop. ſexto act. 23. quando Origenis Didimi & Euagrij diſcipulorum eius meminit, qui animas ante corporum conſtitutionem aiebant fuiſſe creatas, & hoc dixit eſſe hęreticum & deliramentum impudens. Hæc ex ſumma conciliorum. Item a &c vt ſup. q. 65 art. 2. & q. 117. artic. 4.

3 3ᵐ habes quomodo per rationem oſtendas, philoſophum merito dixiſſe. 12. metaph. tex. 17. quæ autem eſt cauſa, vt ratio, ſimul incipit cum re Per ly ratio, intelligit philoſophus formam. Vnde ſubdit, ſi autem poſterius aliqua forma manet, perſcrutandum eſt. Quaſi apertius dicat. Nulla forma eſt ante materiam ſuam, ſiue ante rem cuius eſt forma, ſed omnis forma. ſimul incipit cum re cuius eſt forma, ſeu cum ſua materia: ſi autem aliqua forma remaneat poſt materiam, non eſt ſic clarum, ſed eſt perſcrutandum.

4 4ᵐ habes quomodo per rationem oſtendas, prædictum errorem iure naturali fuiſſe damnatum ab ethnicis; & conſequenter quantum confuſibiles ſint in hoc huius erroris patroni. Idem dicas de alijs; in quibus per philoſophos poteris hæreſes aliquas retundere: quæ quidem phyloſophica multa ſunt, licet paucula nos adduxerimus in toto opere magis attendentes ad veram veritatem inconcuſſe roborandam per ſacras ſcripturas & concilia, quam ad pudore ſuffudendum facies errantium atque mentes. In his tamen phyloſophicis contra eos pro veritate adducendis, diligenter obſeruabit notationes pro cautela fidelium ſupra factas ar ticu. 2. appen.

5 5ᵐ vide quomodo ex prædictis omnibus viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidatur.

Notatio vniuer ſaliſsima & intelligentia bona voluntatis auctoris in allegationib. quocumq; modo vbilibet factis, Conciliorũ, maxime Tridentini.

Quæſtio. CXIX.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquid de alimento conuertatur in veritatem humanæ naturæ.

CONCL. Alimentum vere conuertitur in veritatem humanæ naturæ: inquantum vere accipit 585 ſpeciem carnis, oſſis, & huiuſmodi partium.

¶ PROBATIO. Quia & philoſophus hoc dicit in 2°. de anima. & per hoc multa inconuenientia (quæ diſtincte ponuntur in litera) euitantur.

1ᵐ ex Matth. *Omne.* &c. i. ex omni i. omne quoad aliquid ſui: non, id eſt totum ſecundum totum. ¶. Tunc &c. vt patet. Confirmatur, ſimulque declaratur, gloſſa reſponſalis ex Marc. 7. ibi, & in ſeceſſum exit purgans omnes eſcas. Dominus ergo non ait, quòd omne in os intrat vadit in ſeceſſum ſecundum quodcumque ſui, ſed tantum ſecundum partes purgatiuas omnium eſcarum. Ex literis ergo ipſis Euangelij ſoluitur argumentum, ſi integre adducantur, vt dicit Marcus. Nec tamen ob hoc notandus eſt de aliqua diminutione Matthæus (Abſit) licet tacuerit expreſſe aliquid, quod Marcus expreſſe retulit. Hoc quippe familiare eſt diuinis ſcriptoribus, vt quod vnus expreſſe (ſubintelligendo tamen) ſilet, alius expreſſe dicat: primum vero eſt ab ipſis adeo alienum, vt de eorum ſcriptis vniuerſaliter dictum intelligatur, Apocal. 22. ſi quis appoſuerit ad hæc apponet Deus ſuper illum plagas: & ſi quis diminuerit auferet Deus partem eius de libro vitæ: nẽ Deuter. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor; nec auferetis ex eo. Neque ergo aliquid diminuti neque ſuperflui côtinent librorum canonicorum ſcriptores, quàmuis breuius alicubi vnus loquatur, vel prolixius, quàm alius. Nec etiam ob hoc ſunt imputandi de contrarietate (quæ eſt hæreſis ſimilis Appellitarum, ſpeciatim de prophetis loquentium. Blaſpheme. n. enunciauerunt: Prophetas contraria dixiſſe. Prat. Appellitæ) quoniam & ſalſum; & quia ſalſum damnatum eſt hoc in quinta ſynodo Conſtantinopolitana collatione. 7. ex Epiſtola Vigilij Papæ ad Valentinianum Scythiæ Epiſcopum, ſic Fraternitatem veſtram credimus non latere; inimicos fidei Chriſtianæ hoc ſemper ſeculari, & reprobanda molitos aſtutia; vt Euangeliſtas quatuor contraria ſibi (quod abſit) dixiſſe moliantur: quibus a ſanctis patribus per Euangeliorum concordiæ libros eſt celeſti ſapientia contradictum. Hæc ibi. Quod autem dicit de Euangeliſtis hic, intellige eadem ratione, etiam de omnibus ſcripturis ſanctis, de quibus. q. 1. art. 1. quòd ſcilicet in cunctis concordia continentur, vtpote a ſpiritu ſancto vinculi pacis auctore conſcriptæ. Vide. q. 1. ar. 8. Auguſtinum.

Canonici ſcriptores

Item ex Matthæo. *Emittitur* &c. id eſt, poteſt emitti non, id eſt, de facto mox ſẽper emittitur. ¶. loquendo ſcilicet de illo, quod generatur ex intrante in os non de illo, quod ſecundum ſe ipſum intrat in os. Iam enim per primam reſponſionem ſatisfactum eſt de illo, quod actualiter intrat in os. Tunc &c. Nam ex intrante in os iam aliquid conuerſum eſt (iuxta iſtud 2ᵐ reſponſum) in veritatem humanæ naturæ: & hoc ſufficit ad præſentis articuli cõcluſionem ſaluandam. Quod autem illud, quod ex alimento iam in naturæ humanæ veritatem conuerſum eſt, poſſit poſtmodum per calorem naturalem reſolui (ſicut & per eum antequàm alimentum per os aſſumeretur, id quod prius erat de veritate humanæ naturæ reſoluebatur) & per poros quoſdam occultos paulatim emitti: hoc non deſtruit, vt patet, præmiſſam concluſionem. Vide 2ᵐ reſponſum in litera ly vel poteſt dici, quòd quicquid ex &c.

2ᵐ ex Philoſopho. *Diſtinguit.* &c. diſtinctione conſiderationis: non diſtinctione realitatis. ¶. Non enim ſunt realiter diuerſæ carnes caro ſecundum ſpeciem & caro ſecundum materiam: ſed tantum ſecundum conſiderationem diuerſificantur ſi enim cõſideretur caro ſecundum ſpeciem, id eſt ſecundum id quod formale eſt &c. vt in textu declinando verſus finem. Tunc nihil contra. Nam & caro ſecundum ſpeciem & caro ſecundum materiam, cum ſint realiter eadem caro, realiter permanent in ipſo alito (iuxta concluſionem præmiſſam): licet ipſius eiuſdem realiter carnis permanentia ſit ſecundum conſiderationem vnam, & ſecundum conſiderationem aliam aduentus ſit atque receſſus. Vide in textu pulchrum illud exemplum de vino contra non loquentes ſecundum intẽtionem philoſophi, & de fornace pro veritate reſponſi: quod incipit a ly & ideo aliter dicendum eſt, quòd hæc diſtinctio philoſophi non eſt &c.

3ᵐ de

3^m de maiori. *Humidum radicale.* ℞. & humidū nutrimentale. §. quamuis radicale tanquam iam actu exiſtens de veritate humanæ naturæ: & nutrimentale tanquàm via ad ſuſcipiendum perfectè naturam ſpeciei; Tunc &c. ſufficit enim ad tuendam ſaluandamque concluſionem articuli; quòd humidum nutrimentale poſſit reſtaurari. Quid vero ſit vtrumque humidum: vide in textu.

4^m maior. *Si alimentum tranſiret in veritatem humanæ naturæ, quicquid in homine deperditur. Reſtaurari poſſet.* ℞. Non tamen in æquali fortitudine, ſicut erat prius, antequàm deperderetur. §. Tunc &c. Mors enim accidit propter debilem alimentorum fortitudinem; non propter hoc, quòd alimenta non conuertantur in veritatem. Arguens ergo decipitur; quia credit, alimenta conuerti in pari fortitudine naturæ humanæ, ſi conuertantur in ipſam. Exemplo vini lymphati adducto in textu clariora fiunt omnia.

5^m de conſequentia. *Sequeretur. &c.* ℞. Si alimentum per ſe conuerteretur in naturam humanam: non, ſi in ipſam præexiſtentem conuertatur. §. Tunc &c. Nam hoc ſecundo modo non generat alimentum nouam totaliter naturam humanam, ſicut ſi per ſe conuerteretur in eam; ſed tranſit in naturam præexiſtentem. ſic ergo remanet vna numero. Quod ſi primo modo conuerſio ipſa fieret; (quod non eſt): iam non remaneret eadem natura humana numero. Exemplo igitur adducto in textu clareſcunt magis dicta.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes 1º: quomodo per rationem oſtendas; philoſophum merito dixiſſe, quod aliquid de alimento conuertitur in veritatem naturæ humanæ. Dixit autem hoc tunc quando in libr. 2. de gener. animal. cap. 4 ait alimenti ratio duplex eſt; altera nutriendi, altera augendi. Nutriens eſt, quod eſſe præbet & toti & partibus augens, quod acceſſionem ad magnitudinem facit. Ex philoſophi ergo formalibus verbis patet, quod alimentum præbet eſſe toti & partibus: eaque ratione nutrire dicitur. Non autem eſſe phantaſticum præbet (vt experientia teſtatur), ſed verum quod non præberet, ſi in veritatem naturæ animalis non conuerteretur. Item hoc idem dixit. 2. de anima tex. 46. vbi, poſtquàm ait, nihil alitur niſi participans vita, ſubiecit: alimentum eſt aliquid animatum in potentia, per ſe & non ſecundum accidens. Ac ſi aperte dicat. Alimentū poteſt fieri animatum ideo: quia tranſit in veritatem naturæ aliti, quæ vitam participat i. quæ eſt actu animata. In principio igitur alimentum, antequàm conuertatur in illam, eſt animatum in potentia: in fine autem, poſtquàm in eam conuerſum eſt, animatum exiſtit in actu. Quomodo enim alimentum eſſet animatum in actu, niſi veritatē naturæ aliti indueret actu? Aut quomodo alimentum ipſum eſſet animatum in potentia, niſi quandoque ad hoc eſſe actualiter tranſiret? Etenim potentia naturalis, vt non ſit fruſtra, reducenda eſt & reducitur, ad actum. Item idem dixit lib. de iuuent. & ſeneſt. lection. 1. ſecundum expoſitionē Petri de Aluern a. ſic: ſanguis ſanguinem habentibus eſt vltimum alimentum, ex quo fiunt particulæ. Et ſubdit. Vnam quandam operationem circa alimentum os a virtus exercet, alterā autem quæ ventris ſcilicet virtus, cor autem gratia huius operis animæ eſt. Vide ex philoſopho, quantam induſtriam operatur natura circa alimentum: quæ ſane fruſtra videretur adhiberi, niſi ea tanto ſuo opere commodum magnum natura ipſa reportaret. Primum opus circa alimentum fit ab ipſa per virtutem oris (Hoc dicitur maſticatio): 2^m per virtutem ventriculi (Hoc dicitur concoctio); 3^m per virtutem cordis (Hoc dicitur digeſtio). Vnde dicitur, cor eſt gratia huius operis animæ; id eſt, eſt complens illum tanquàm finis, duarum præcedentium animæ operationum. ſeu (quod in idem redit) inducit, tanquàm finis, complementum duplicis operis præcedentis animæ. Mediante ſiquidem digeſtione per partes animalis proportionaliter factæ à corde, primæ duæ operationes ſcilicet oris & ventris ſuum finem vltimum conſequuntur; qui eſt nutrire animal: & conſequenter non redduntur inanes. Inane n. videtur id: quod ſuum finem, ad quod, ſecundum naturam ordinatur, non acquirit. Natura ergo alimentum ex facto ſuo ſic induſtrioſo: quod alimentum conuertitur in altum. Item hoc dixit in lib. de ſenſ. & ſenſa. Lect. ... ſecundū expoſitionem Diui Thomæ ſic: ibi animalibus ob aſſimilantur tangibilia ſunt; augmentum ſunt facientia & decrementum. Horum. n. cauſa calidum & frigidum oblatum: hæc. n. calidum & frigidum), faciunt augmentum (ſicut calor), & decrementum (ſicut frigidū),

Vidi. pro philoſophia.

De alimēto: & cibo.

& infra. Nutrit cibus, ſecundū quod guſtabilis oblatus; omnia. n. nutriuntur dulci, vel ſimpliciter vel commixte. Et infra. Commiſcentur alij ſapores ad cibum, vt ſalſum & acutum pro condimento: hoc autem fit propter contrahere dulce; eo quod nimis nutritiuum ſit dulce, & ſupernatatiuum, (quia ſcilicet facile attrahitur per calorem). Ecce: quoties dicit philoſophus, cibū nutrire, & multum nutrire, augmentumque facere: quæ omnia adducit, vt etiam volentibus indicet, quod alimentum in veritatem aliti conuertitur. 2º habes: quomodo per rationem huiuſmodi philoſophi dicta pro quanto ponunt conuerſionem cibi in cibati ſubſtantiam, & intelligas & declares & probes. 3º vides; quomodo ex his viciſſim iuuetur articulus iſte. 2 3

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſemen ſit de ſuperfluo alimenti.

CONCL. Semen, non eſt deciſum ab eo, quod erat actu totum; ſed magis in potentia totum. 584

¶ NOTATIO. Multoties Sanctus doctor (vt alibi viſum eſt) tradit concluſiones imples tantum quæſito reſpondentes; ſed copioſiores, quàm ſit quæſitum quemadmodum etiā nunc facit: vt conſideranti totam probationem patet.

¶ PROBATIO. ¹ Quia. ſi ſemen eſſet deciſum ab eo, quod eſt actu totum. ſemen eſſet quoddam paruum animal in actu; generatioque animalis ex animali non eſſet niſi per diuiſionem (ſicut lutum generatur ex luto.) Et hæc ſunt inconuenientia: ² Quia (ly ſed magis &c.) ſemen accipitur ex alimento, antequam conuertatur in ſubſtantiam membrorum: & hoc ſemen ex eo ſic ſumptum eſt aliquid ad quandam aliam conuerſionem redactum per virtutem nutritiuam pro ſeruitio generatiuæ, habens virtutem ad productionem totius corporis deriuatam ab anima generantis.

Diffinitio ſemi.

¶ *Corollarium.* Ex hoc ergo nonne vides: quod ſemen eſt ſuperfluum alimenti?

1^m Damaſce. *Ex ſubſtantia generantis* ℞. Inquantū ſemen habet virtutem ex forma generantis, vt pertingat ad formam rei generandæ: non. quòd ſemen ſit actu ſubſtantia generantis. §. Tunc &c. vt patet ex litera ipſa concluſionis. Cum dicitur in textu, quòd ſemen eſt in potentia ad formam ipſius, (id eſt, acquirendam per ipſam generationem): intellige hoc de forma vegetali & ſenſibili, non de rationali: niſi forte diſpoſitiue, inquantum ſic generando vegetalem & ſenſilem diſponit materiam ad receptionem animæ rationalis. Memor enim eſſe debes aliorum dictorum ab eo auctore & ſic ipſum gloſſare ex ſeipſo. Hoc tibi ſit pro vniuerſali regula ad recte intelligendum doctorum catholicorum, quibus ſtude. dicta quandoque forſan in ſpeciem diuerſa. Pro præſenti litera igitur vide. q. 118. ar. 1. & 2.

Regula gloſſandi probatos doctores.

2^m de minori. *Nullo modo.* ℞. Actualiter non, virtualiter. §. Inquantum virtus in ſemine eſt virtus deriuata ab anima aui, et præcedentium mediante patre. Tunc &c. Nam aſſimilatio generantis ad genitum fit propter formam generantem ſibi ſimile: non propter materiam, vt putat arguens.

3^m de conſequentia. *Si igitur ſemen eſſet de ſuperfluo alimenti, homo generatus ex ſemine haberet quandoque maiorem affinitatem cum boue. & porco, quàm cum patre, & alijs conſanguineis.* ℞. Si affinitas attēderetur ſecundum materiam: non, ſi attendatur ſecundum deriuationem a forma. §. Tunc nihil contra. Deriuatur enim hoc ſemen a forma patris, vt dictum eſt, non a forma bouis, uel porci. & ideo homo genitus a patre alito ex carnibus bouis, porci, vel huiuſmodi, eſt conſanguineus patri suo, patris affinibus eſt affinis: & nullam conſanguinitatem, aut affinitatem habet cū boue, porco, & huiuſmodi.

4^m ex Auguſtino. *Fuimus.* ℞. Originaliter: non, actualiter. §. Tunc nih. &c. vt ea concluſione colligitur. Vide literam notando: quid ſit ſeminalis ratio, & corpulenta ſubſtantia; & quare ſit mundiſſima conceptio Chriſti, cum tamen, vt homo fuerit in Adam. Ex hac litera videbis: quomodo catholicè intelligas, ſicque intellectū declares, illud Rom. 1. Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem, & Pſalm. 131. de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam; & Heb. 2. Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ. & alia ſimilia dicta de Chriſto Domino: cui omnis honor, & gloria & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

Ex textu reſponſi quarti catholica intelligētia multarum ſcripturarum.

A P-

APPENDIX.

1 *Vtili. pro philoſoph.* EX articulo habes 1°: quomodo per rationem oſtendas, meritò philoſophum dixiſſe lib. 1 de gener. anim. cap. 18. ſemen eſt excrementum alimenti vtilis, atque vltimi ſanguinis videlicet, qui vltimo in membra digeritur. Item, ſemen concoctum, diuerſum a ſanguine ſecernitur: nam incococtum, aut per vim emiſſum, videlicet cum vltra modum quis re venerea vtitur, cruentum iam aliquibus prodiit. Item, vt filij ſimiles parentibus ſint, ratio exigit: quoniam ſimile eſt, quod ad partes acceſſerit, ei quod remanet: ſemen enim eſt manus indefinita, aut facies aut animal, facultate ſeu virtute, quam continet. Ecce quòd philoſophus ſemen dicit eſſe partes & totum in potentia, non in actu. Item cap. 19. nulla pars fœtus ſemen maris eſt ſicut nec a fabro quicquam ſecedit ad lignorum materiã. Natura enim maris ſemine vtitur quaſi inſtrumento, ſicut artifex manu. Itẽ lib. 2 c. 1. ſemen habet animam, & eſt animal, potent a. 2° habes 2
quomodo per rationem prædictas auctoritates, pro quanto ſemen ſuperfluum eſſe alimenti vel ſolum potentia totum dicit, & intelligas & declares & probes. 3° vides: quomodo ea omnibus his viciſſim iuuatur præſens articulus Angelici Doctoris: 3
Cuius meritis, & precibus.

Expliciunt Elucidationes formales, Munere Dei, ſuper primam ſuam Theologiæ Sacræ partem, per fratrem Seraphinum e Porrecta &c.

DEO GRATIAS.

VENETIIS, APVD IVNTAS, 1587

Numerus articulorũ.

ERRATA.		CORRECTIO.
8.	Not. Nonquam legimus.	Numquam legiſtis.
8.	Appen. in miniſtratione	In reſponſione.
15.	1^{m}. de ma. dictum.	dicentium.
19.	Prob. Et ſolum habens	Et ſubiectum habens.
21.	3^{m}. de ma. ergo falſa illa maior.	ergo manca illa maior.
24.	Conc. & ſimili principio.	Et uniuerſali principio
24.	4^{m} in ſimilibus	4^{m}. de antecedente. In Similibus.
26.	4^{m}. de Anteced. Non ergo quòd	Ratio ergo quod.
43.	2^{m}. de mi. accipiuntur approbati,	accipiuntur appropinquari.
49.	not & intellectas &c.	& intelligentias &c.
61.	App. hæreſis contra ſe	hæreſis qua ſe
67.	2^{m}. Quia ergo	2^{m}. Conſequentia ergo.
Ibidem	in fluſione luminis	Infuſione luminis
78.	app. qui enim ad illos	Qui eum ad illos
79.	Prob. Et illam pluralitatem hanc.	Et illam pluralitatẽ, repreſentat per pluralitatem hanc.
81.	1^{m}. de ma. Iſta conueniunt potentiam.	Iſta concernunt potentiam
84.	3^{m} de prob. participabilis idest immutabilis	participabilis ideſt immutabilis
Ibid.	app. à concilio ſermonenſi.	à concilio ſennonenſi.
4.	App. Conſeruandam.	Conſequendam.
14.	App. Circumſcriptibilis	Incircumſcriptibilis
24.	Concl. Simili a Deo aſſimilentur &c. & ſimili.	ſunt a Deo aſſimilantur &c. & uniuerſali.
54.	app. vna eſſentia ſubiecta	Vna eſſentia, ſubſtantia.
183.	app. grauis Eccleſijs	Grecis Eccleſijs.
446.	Corol. dictorum. Vide tu 2^{m}. de minori determinatam &c.	Dictorum. Vide m. 1^{m} de minori, Cognoſcitiuus. Reſp. per ſpecies abſtractas, non per influxas §. Tunc nihil contrarius patet in litera. 2^{m}. de minori determinatam &c.
354.	app. errorem. ſi enim ſingulis hominibus angeli ſinguli pro cuſtodibus dati ſunt à Papa Siſto V. infra q. 115 ar. 4. append. Item multo magis ſingulis fidelibus. ſecundo habes quomodo per rationem oſtendas hunc merito condemnatum eſſe à Pſal. 90. Angelis ſuis &c.	errorem. Si enim ſingulis hominibus angeli ſinguli pro cuſtodibus dati ſunt, multo magis ſingulis fidelibus. ſecundo habes quomodo per rationem oſtendas hunc merito condemnatum eſſe a Papa Siſto V. infra q. 115. ar. 4. append. Item à Pſal. 90. Angelis ſuis &c.
564.	not. Angelus	Auguſtinus.
575.	Concl. ſecundis ſubduntur quæ	ſecundis ſubduntur fatoq; quæ

Notatio. *De comis, punctis, alijsq; impreſſionis erratibus, etiam ex omiſſione factis prudens Lector per ſe iudicabit.*

Digitized by Google